ID/A101B744

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

(మహాపురాణము)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవి
ప్రణీతము.

రెండవ కూర్పు
1953
వెయ్యి ప్రతులు

ప్రకాశకులు:
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు,
వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,
కడియము P.O.
తూర్పు గోదావరిజిల్లా.

గ్రంథకర్తల హస్తాక్షరములు :

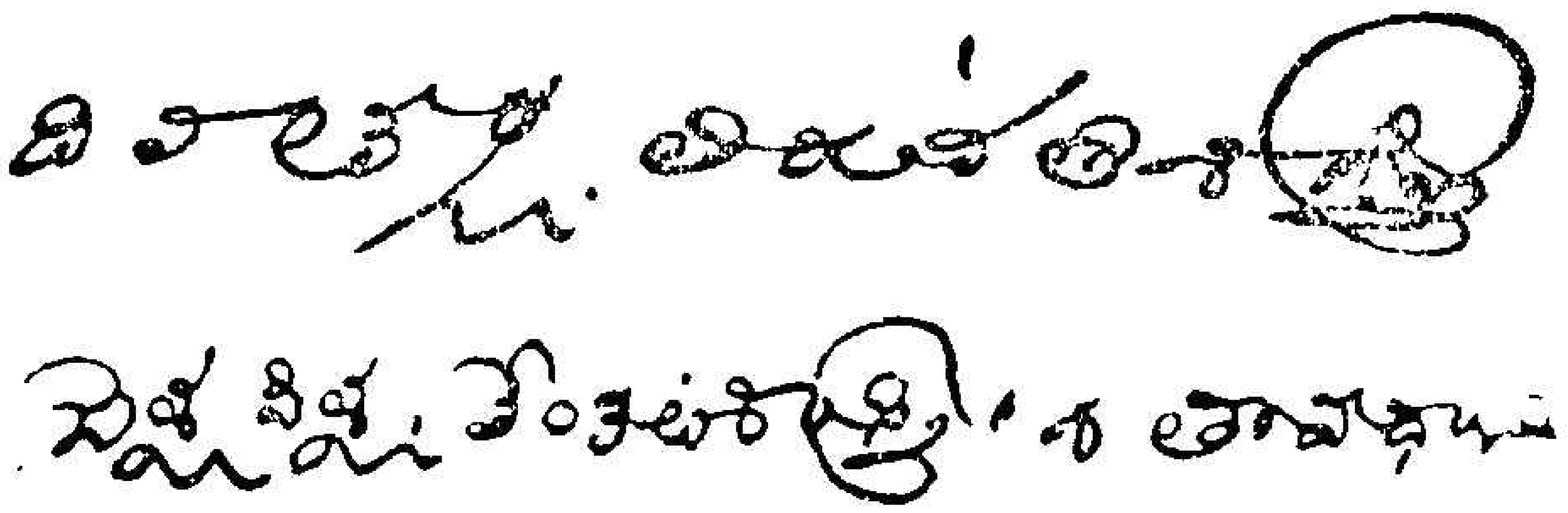

రాజమహేంద్రవరము
అవంతీ ప్రెస్ నందు
ముద్రింపబడినది.

విజ్ఞాపన

నేను అస్వస్థుఁడనై యుండఁగనే దీని నత్యావసరముగా ముద్రింపవలసిన యావశ్యకత గలుగుటచే నిందలి పూర్వ ముద్రణమున విడువంబడిన ప్రమాదములు పూర్తిగా సవరింప వీలుగాక తప్పనిసరిగా శుద్ధపత్రిక వేయవలసి వచ్చినందులకు పాఠకులను క్షమింప వేడుకొందును.

ఇది మా తండ్రిగారి జీవితకాలములోనే ముద్రింపఁబడవలసియున్నను కాలానుకూల్యము లేక ఆ పని నెఱవేఱినది కాదు. అట్టి అవకాశ మేర్పడుసరికి వారు శివసాయుజ్య మలంకరించినారు. ఇందలి సవరణలను వారే నాకుఁ గొన్నింటిని దెల్పియున్నారు. మఱికొన్నింటి నాయా గ్రంథముల పీఠికలలో వ్రాయుచు వచ్చిరి. వాని నన్నింటి నిందుఁ బూర్తిగనే క్రోడీకరించితిని గాని యెందేని పొరపాటు పడియుందు నేమో? అది గమనించి నాకుఁ దెల్పు సహృదయులకుఁ గృతజ్ఞుఁడను.

ఇందలి నవమస్కంధమును ఆంధ్రీకరించినవారు ముగ్గురు కవులు. అందొకరు ఆకొండి రామమూర్తిగారు. వీరు ఆనువంశిక సుప్రసిద్ధాయుర్వేద వైద్యులు, ప్రకృతము మాకు అత్యంత సన్నిహిత బంధువులును; ఇక రెండవవారు నిశ్శంకుల కృష్ణమూర్తిగారు. వీరు ప్రకృతమునఁ గీర్తి మాత్రశేషులు. వీరుభయులును తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని ముకుమళ్ల పోలవర గ్రామవాసులు, సహపాఠులును; రెండవవారాయూరి కరణము. వైద్యప్రసక్తిలో మా తండ్రిగారొకప్పుడు (బహుశః 1898 క్రీస్తుశక ప్రాంతమున) ఆకొండి రామమూర్తిగారింట నున్నసమయములో నీ గ్రంథమును దెలిఁగించుచు, పైవారియందలి యభిమాన గౌరవములు కారణముగా— వారి నామాంకితముగాఁ నొకస్కంధము గ్రహించి వారి కీర్తి చిరస్థాయిగా నుండుటకై యిందలి నవమస్కంధము నొసంగి యుండిరఁట;

అపుడు వారు పూర్ణముగనే తెనిఁగించి యున్నను ఏలాగో కొంతభాగము ప్రక్షిప్తమాటచే దరిమిలా ఆ ప్రక్షిప్తభాగములను శ్రీ దివాకర్ల వెంకటావధానిగారు పూరించుట తటస్థించినది. వీరు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారి కుమారులు. శ్రీ ఆకొండి రామమూర్తిగారు నేటికిని సజీవులైయున్నను దీనిని వీరాంధ్రీకరించుటయేల? అనునొక ప్రశ్న కలదు. దానికి వారి వాత్సల్యమే సరియైన ప్రత్యుత్తరమని నేను విశ్వసింతును. ఇది నవమస్కంధ వృత్తాంతము.

ఇక దశమస్కంధ మన్ననో? మా పినతాతగారి కొమరులైన చెళ్లపిళ్ల చినవేంకటశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపఁబడినది. వీరు బాల్యమున మా తండ్రిగారి వద్దనే కవితాభ్యాసము గావించు సందర్భములోనే దీని నాంధ్రీకరించిరఁట. అనగా అజ్ఞాతనెటింగి మా తండ్రిగారే వారికి ప్రోత్సాహ మొసంగిరనుటయేగదా? ఈ చినవేంకటశాస్త్రిగారు ముప్పదేండులకు పైఁబడిన వయస్సుననే పరమపదించిన వారగుటచే వీరితర గ్రంథములేమియును వ్రాసియుండలేదుగాని అవధానిగా పండితకవిగా మాత్రమా స్వల్ప జీవితముననే వన్నెకెక్కి యిందుఁ జిరస్థాయియగు ఖ్యాతి గడించుకొన్నవారు — ఇది దశమస్కంధ విషయము.

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు

విద్వాన్,

చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రి,

గ్రంథపరిష్కర్త.

విషయసూచిక.

పుట.

ప్రథమ స్కంధము

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము 1
వేంకటశాస్త్రి వంశము 2
గ్రంథారంభము 7
స్కంధ సంఖ్యా వివరము 9
పురాణ సంఖ్యాకథనము 10
వ్యాసుండు తపం బొనర్చుట 13
విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీమహత్వంబుచెప్పుట 15
హయగ్రీవావతారఘట్టము 16
మధుకైటభోత్పత్తి 21
బ్రహ్మ యోగనిద్రను స్తుతించుట 23
శక్తిస్వరూప కథనము 24
మధుకైటభ యుద్ధము 26
వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట 30
బుధోత్పత్తి 31
పురూరవశ్చరిత్ర 37
శుకోత్పత్తి 43
శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట 47
దేవీభాగవతావతరణము 50
శుకుండు మిథిలానగరమ్మున కరుగుట 53
శుకజనక సంవాదము 57
ధృతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి 64

ద్వితీయ స్కంధము

వ్యాసోత్పత్తి 71
శంతనూపాఖ్యానము 76
భీష్మోదయము 80
శంతనుండు సత్యవతిం బెండ్లియాడుట 85
కర్ణయుధిష్ఠిరాదుల జననము 90
పరీక్షిత్తు పుట్టుట 93
ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము 97
ప్రమద్వరావివాహము 98
జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి 104

తృతీయ స్కంధము

బ్రహ్మాదిదేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట 115
హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని నుతించుట 118
బ్రహ్మాదులకు దేవి తన రూపం బుపదేశించుట 123
బ్రహ్మాండోత్పత్తి 127
సత్త్వాది గుణస్వరూపము 129
సత్యవ్రతోపాఖ్యానము 134
దేవీయజ్ఞవిధానము 139
ధ్రువసంధ్యుపాఖ్యానము 144
యుధాజిద్వీరసేనుల యుద్ధము 147
యుధాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట ... 151
సుదర్శనునకు కామబీజప్రాప్తి 156
సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట 165
సుబాహుఁడు చింతించుట 170
శశి లావివాహము 173
సుదర్శన యుధాజిత్తుల యుద్ధము 177
సుదర్శనుఁ డయోధ్య కరుగుట 182
నవరాత్ర పూజావిధానము 184
నవరాత్ర మాహాత్మ్యము 188
శ్రీరామచరిత్ర 190

చతుర్థ స్కంధము

వ్యాసుండు కర్మవిధము తెలుపుట 203
సంసారవిముక్త్యుపాయము 207

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట 209

వసంతప్రవేశము 212

తత్త్వవిచారము 216

ప్రహ్లాద నరనారాయణ యుద్ధము 220

భృగువు హరిని శపించుట 225

శుక్రుండు దైత్యులకడకు వచ్చుట 230

సురలు దేవిని స్తుతించుట 233

విష్ణుని యవతారములు 236

కృష్ణావతార కారణము 239

దేవీస్తుతి 243

దేవకీసుత వధ 250

శ్రీకృష్ణోదయము 255

శ్రీకృష్ణలీలలు 257

శ్రీరామాదులు కించిద్జ్ఞులనుట 261

పంచమ స్కంధము

శివకేశవ తారతమ్యము 266

మహిషాసురోత్పత్తి 269

ఇంద్రుఁడు విమర్శించుట 274

దేవదానవయుద్ధము 279

దేవతలు పాఱిపోవుట 283

దేవీప్రాదుర్భావము 286

దేవీమహిషదూత సంవాదము 291

మహిషుండు దేవికడకుఁ దామ్రుం బంపుట 295

తామ్రుండు దేవితో సంభాషించుట 298

బాష్కలదుర్ముఖులు దేవితోఁ బోరుట 301

చిక్షుర తామ్రుల యుద్ధము ... 304

అసిలోమబిడాలాఖ్యులనికి వెడలుట 307

దేవీమహిష సంవాదము .. 310

మందోదరీ వృత్తాంతము 313

దేవీమహిషాసుర యుద్ధము 318

ఇంద్రాదులు దేవిని నుతించుట 321

దేవ్యంతర్ధానోత్తర వృత్తాంతము 325

ఇంద్రాదులు హిమాలయమ్మున కరుగుట 329

దేవి శుంభనిశుంభుల పురమ్మున కరుగుట 331

కాళిక ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధంచేయుట 338

చండముండాసురుల యుద్ధము.... 342

రక్తబీజ యుద్ధము 348

నిశుంభ యుద్ధము 355

సురథోపాఖ్యానము 360

భువనసుందరీ మాహాత్మ్యము 363

షష్ఠ స్కంధము

విశ్వరూపుఁడు తపమ్ము సల్పుట 370

వృత్రాసురోత్పత్తి 373

వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట 377

మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రి గొలుపుట 381

వృత్రుండు చచ్చుట 384

నహుషుండు స్వర్గమ్ము నేలుట 387

శచి యింద్రునికడ కరుగుట 390

ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ము నొందుట 393

కర్మవిశేషములు 394

యుగధర్మములు 397

తీర్థవిశేషములు 399

ఆడీబక యుద్ధము 401

వసిష్ఠునికి దేహాంతరప్రాప్తి 405

నిమికి దేహాంతరప్రాప్తి 408

హైహయకృతవిప్రవధ 411

ఔర్వోత్పత్తి 414

హైహయవంశము 416

ఏకవీరజననము 421

ఏకవీరవృత్తాంతము 425

వ్యాసుని పశ్చాత్తాపము 433

నారద వివాహము 438

నారదుడు స్త్రీయయి సంతతి గనుట 444

సప్తమ స్కంధము

బ్రహ్మాద్యుత్పత్తి 457

సూర్యవంశవిస్తారము	459
సుకన్యాచ్యవన వివాహము	464
అశ్వినులును సుకన్యయు సంభాషించుట	466
చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి	469
శర్యాతి యజ్ఞం బొనర్చుట	473
రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మున కరుగుట	476
శశాద చరిత్ర	479
మాంధాతృ చరిత్ర	481
సత్యవ్రతోపాఖ్యానము	483
రాజనీతి	487
వసిష్ఠుండు త్రిశంకునకు శాపంబిచ్చుట	489
త్రిశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట	495
రోహితోత్పత్తి	497
హరిశ్చంద్రుఁడు నరమేధం బొనర్చుట	502
వసిష్ఠ విశ్వామిత్ర సంవాదము	507
విశ్వామిత్రుడు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట	510
హరిశ్చంద్రుడు కాశికిఁ బోవుట	514
హరిశ్చంద్రుండు భార్య నమ్ముకొనుట	517
రోహితుండు క్రీతుండగుట	520
హరిశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ క్రీతుం డగుట	523
హరిశ్చంద్రుండు శ్మశానమ్మున నుండుట	527
శైబ్య పుత్రమృతికి శోకించుట	528
తండ్రులు శైబ్యంగట్టి తీసికొని పోవుట	531
హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట	534
చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట	537
బ్రహ్మాదిదేవతలు ప్రత్యక్షం బగుట	538
హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గమ్మున కరుగుట	541
శతాక్షీమహిమ	542
శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట	544
సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షం బగుట	547
దేవీస్థానములు	549
గౌరీజన్మము	552
దేవీవిశ్వరూప ప్రదర్శనము	556
మోక్షంబునకు జ్ఞానం బావశ్యక మనుట	560
యోగమంత్ర వివేచనము	563
ధ్యానయోగము	567
భక్తియోగము	569
దేవీవ్రతోత్సవాదికము	571
దేవీపూజావిధానము	573

అష్టమ స్కంధము

సృష్టిగావింపగోరి మనువు దేవీవరము గొనుట	581
నారాయణుండు వరాహమై భూమి నుద్ధరించుట	582
ప్రియవ్రతవంశ వర్ణనము	584
సప్తద్వీపోత్పత్తిక్రమము	585
కులపర్వత వర్ణనము	586
భారతాదివర్ష వర్ణనము	591
ప్లక్షాదిద్వీప వర్ణనము	593
లోకాలోకపర్వత వర్ణనము	596
సూర్యగమన వర్ణనము	597
చంద్రాదిగ్రహగతి వర్ణనము	598
శింశుమార వర్ణనము	601
అధోలోక వర్ణనము	603
జగదంబార్చనావిధానము	612

నవమ స్కంధము

పీఠిక	616
కథారంభము	618
పంచప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి	626
కృష్ణకృత దేవతావ్యవస్థితి	629
సరస్వతీస్తోత్రము	638
లక్ష్మీ గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి	640

గంగోత్పత్తి	651
గంగావిష్ణుసంబంధకారణ కథనము	661
తులసీసంగమ వర్ణనము	696
సావిత్రీపూజాది కథనము	699
మంగళచండ్యుపాఖ్యానము	726
సురభ్యుపాఖ్యానము	732
రాధా దుర్గా పూజావిధానము	734

దశమ స్కంధము

స్వాయంభువ మనుచరిత్రము	741
వింధ్యము గ్రహగతుల నరికట్టుట	742
అగస్త్యుడు వింధ్యగర్వము హరించుట	747
స్వారోచిషాది మనుచరిత్రము	749
సావర్ణి మనుచరిత్రము	750
మహాకాళీ మహాలక్ష్మీ మహాసరస్వతుల యావిర్భావము	752
భ్రామరియను దేవివృత్తాంతము....	756

ఏకాదశ స్కంధము

ఆచారలక్షణము	760
రుద్రాక్షధారణవిధి	765
రుద్రాక్షధారణమహిమము	771
శిరోవ్రతమహిమము	773
ఊర్ధ్వపుండ్రవిధానము	779
సంధ్యోపాసనా మాహాత్మ్యము....	780

ద్వాదశ స్కంధము

సురగర్వాపహరణము	786
అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమఁ దెలుపుట	789
గౌతమకృత గోవధ	790
గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట	793
మణిద్వీప వర్ణనము	795
జనమేజయుఁ డంబామఖ మాచరించుట	801

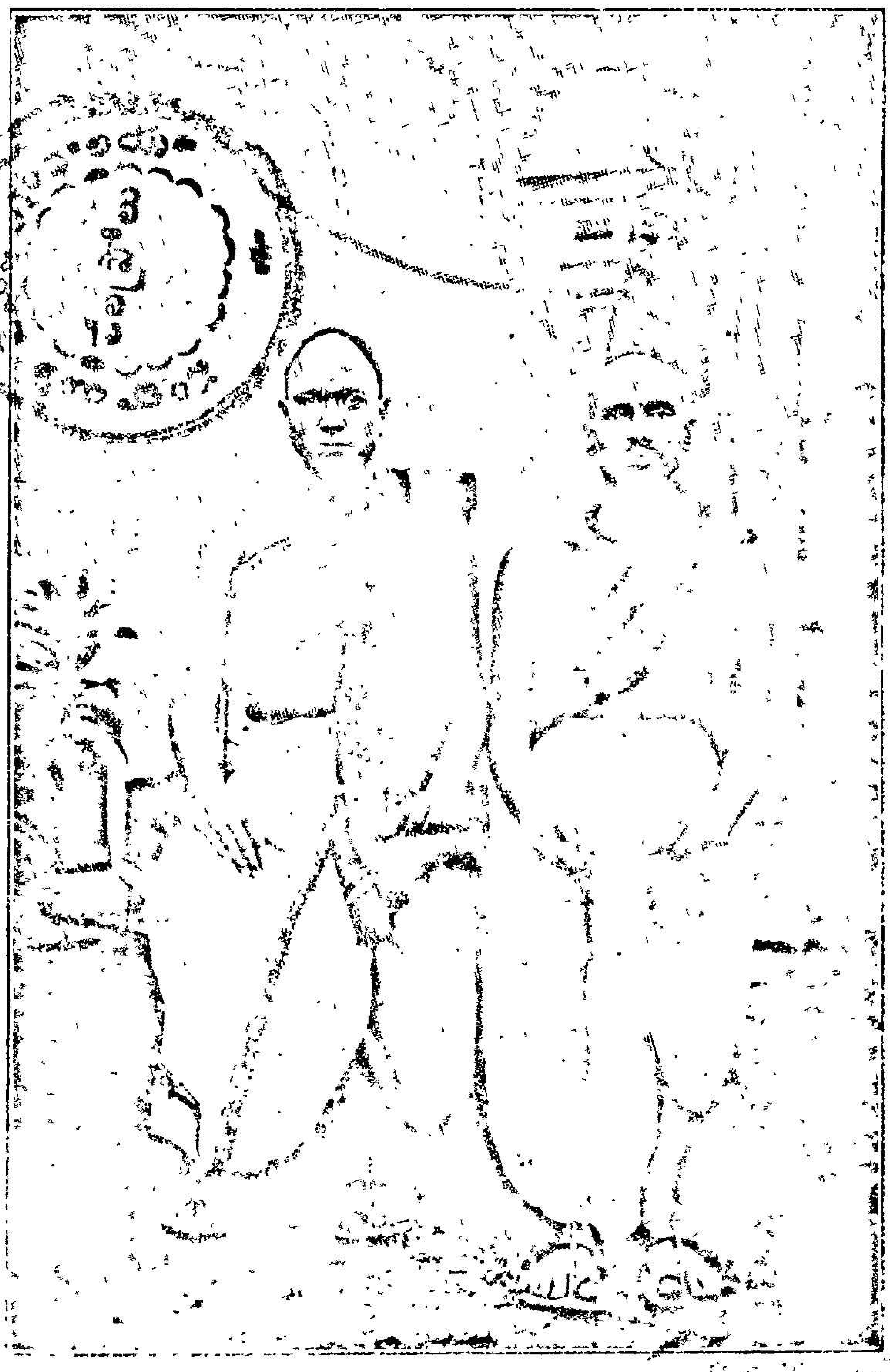

"తిరుపతి" యితండు, "వేంకటేశ్వరుఁడ" నేను
వెరశి "తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల" మేము.

[illegible] గ్రంథ [illegible]

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

శా. శ్రీయున్ బార్వతియున్ సరస్వతియు స్వశ్రీలేశసంజాత లా
జ్ఞాయత్తుల్ హరిరుద్రనీరజభవాద్యాదిత్యసంఘమ్ము లే
మాయాతీతకు నే జగజ్జనని కే మాత్రాస్వరూపాఢ్య కే
ధ్యేయప్రాభవ కట్టి శక్తి నతి భక్తిన్ గొల్తు మిష్టాప్తికిన్. 1

వ. ఇట్లు, 2

ఉ. అంబకు మ్రొక్కి మీఁద జలజాంబకులన్ గొనియాడి యంత హే
రంబుని సన్నుతించి గుణరాసుల మూర్తుల భార్యలన్ గృపా
లంబితచిత్తలన్ దగఁదలంచి యిహమ్ముఁ బరమ్ము నెంచి వం
శంబు తరింపఁజేయ ననిశంబు మనంబునఁ గాంచి యంతటన్. 3

వ. అష్టాదశమహాపురాణమ్ముల యందుఁ బంచమం బగు దేవీభాగవతంబు దెనిఁ
గింప నారంభించి శిష్టాచారంబగు కతన మామా వంశమ్ము లొక్కింత చెప్పుచు
నాబాల్యప్రవర్తమానంబగు నస్మదీయోదంతంబు గొందొక విస్తరించెదము. 4

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము

సీ. సతతాగ్నిహోత్రదీక్షాశాలి ధన్యుఁ డం • తర్వేది యెవని ముత్తాతతాత
యెవని తాతకుఁ దాత యూరేడు విద్యలఁ • బాటవమ్మున మించు పానకాలు
చదువుమైఁ దండ్రితో సముఁడు వేంకటజోగి • తతకీర్తి యెవ్వాని తాతతండ్రి
సాంగవేదాధ్యేత యనఘచర్యుండు సుం • దరరాముఁ డెవ్వాని తండ్రి తండ్రి

గీ. సర్వకర్మస్వతంత్రుండు శాస్త్రవేత్త • యనఘుఁడు త్రయీమయుఁడు వేంకటావధాని
యెవనిజనకుండు శేషమ యెవని తల్లి • మూగు రన్న లెవనికిఁ దమ్ముం డొకండు.

సీ. హరితసగోత్రంబు యాజుషశాఖ ది • వాకరవంశ మెవ్వాని కలరు
నుప్పులూర్యన్వవాయుఁడు రామజోగి సి • ద్ధాంతివర్యుండు మాతామహుండు
జనకుండు శంకరశాస్త్రి సుబ్బమ తల్లి • సూర్యప్రకాశుండు సోదరుండు
గాఁ గలసాధ్వి వేంకటలక్ష్మి యనఘ చా • వలివంశజాత యెవ్వానితరుణి
గీ. గౌతమీమండలాంతరకలిత మెండ • గండియను గ్రామ మెవ్వాని కాఁపురమ్ము
నతఁడ వెలనాఁటివాఁడను విశతయశుఁడఁ • బేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు*

వేంకటశాస్త్రి వంశము

శా. భూమిన్ బ్రాహ్మణశాఖలం దొకటియై పొల్పొందు నెంతేని నా
రామద్రామిడశాఖ, దానఁ గవితారంభప్రియంభావుకం
బై మా వంశము వొల్చు యాజుషసుశాఖాంతర్గతంబై సదా
రామంబై తెగదెంపులేక తగు భారద్వాజగోత్రమ్మునన్. 7
గీ. అందుఁ బెక్కు మహామహు లవతరించి, పేరు గాంచిరి గుణరత్నపేటులనగఁ
దనరి రవ్వారిలోన ముత్తాత లగుచుఁ, గామయాన్నయనరసయ ఘనులు నాకు. 8
వ. గౌతమీమండలమ్మునఁ దుల్యాతటమునం దనరు కడియ మ్మను గ్రామమ్మున వసించు మూర్తిత్రయమ్మునుం బోని య మ్మువ్వురందు, 9
సీ. పెద్దకవీంద్రుఁడై పేరుచెందినవాఁడు • పిన్నముత్తాత నరసన్నగారు
ప్రతి లేని సంపత్తిఁ బరిఢవిల్లినవాఁడు • తాత వెంకన్న విఖ్యాతికరుఁడు
కామయమనుమఁడు రామాంబకొమరుండు • తండ్రి కామయ్య సత్య నిరతుండు
తదనుగుణప్రవర్తన గల్గి వర్తించు • సాధ్వి చంద్రమ్మ మజ్జనని యేను
గీ. వేంకటేశుండ లక్ష్మి నా వెలఁది కులవి • ధమ్ములెల్లను బిన్నముత్తాత తనదు
గ్రంథముల విస్తరించె నాకన్న వింటి • పే రెఱుఁగఁ జెప్పెదను జెళ్ళపిళ్ళవారు.

---

*పాఠాంతరము.

సీ. హరిదశ్వపూజాపరాయణత్వప్రసం • గమువాఁడు తండ్రి వేంకటవధాని
అన్న మెన్నం దేరికైన లే దనని యు • త్తమురాలు తల్లి శేషమ సుసాధ్వి
ఆజన్మధర్మవిద్యధ్యాపకత్వ మిం • పగువాఁడు గురువు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి
గోచి వెట్టకమున్న కోమలకవిత చె • ప్పినవాఁడు సహపాఠి వేంకటకవి
తే. గీ. లలితగుణనిధి వేంకటలక్ష్మిపత్ని • కలితకవితావిలాసిని వలపుసాని
యుండు గ్రామంబు జల్లిలో నెండగండి • పేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు.

మ. అనఘుండై మదనాభిరామనృపకన్యాచిత్రచారిత్రముం
జననుత్యంబగు వేంకటేశ్వరవిలాసంబున్ దగన్ జెప్పి రా
మున కర్పించి పరంబు గన్న మహితుం ముమ్మాటికిం గొల్తు నా
పినముత్తాత నగణ్యపుణ్యవిభవాబ్ధి న్నారసింహాఖ్యునిన్. 11

వ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల మైన యీ మేము బాల్యమ్మునన పరదేవతా నిరుపాధిక కరుణాభరణకారణంబగు కవితావైభవమ్మునం బ్రబలి చిటిపొటి పద్యమ్ముల నల్లి కొనుచు వేర్వేఱ ననేకగ్రామమ్ముల ననేక గురుసాన్నిధ్యమ్మున సాహితీసంపాదనం బొనర్చికొని, 12

గీ. తెలివియును దేటయును బిక్కబలిమి కలిగి, తెలుఁగియును నిష్ఫలం బగుచీకుపగిది
డంబు మీఱియు హాస్యాస్పదంబ కాదె, శబ్దశాస్త్రవిహీనుని సరసకవిత. 13

వ. అని యెంచికొని తచ్ఛాస్త్రాభ్యాససమాదృతాంతరులమై కడియెద్ద యనునొక చిఱుత గ్రామమ్మున వసియించు పతంజలింబోని వాని ననఘచరిత్రు నాపస్తంబసూత్రు లోహితసగోత్రుఁ బాపమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాయమాను వీరనపుత్రు పుల్లయార్య వేంకటార్య దుర్గయార్య భ్రాతృత్రితయానుజన్ము నన్నపూర్ణాసతిచిత్తజన్ము. 14

శా. స్వర్లీలారమణీమణీవినుతదివ్యద్గానధర్మండు ప్రా
తర్లక్ష్మీసదనాభిరామహృదయాంతస్సంభితశ్రీశుఁ డం
తర్లక్ష్యీకృతవేదశాస్త్రవివిధార్థజ్ఞానసంధానుఁడౌ
చర్లబ్రహ్మసుధీశ్వరున్ విని మదిన్ సంతోషమెంతేఁదగన్. 15

వ. ప్రత్యేకంబ దైవవశమ్మునఁ దత్సన్నిధిం గలసి గురుకులవాసంబు సేయుచు సవయస్కత్వమ్మును సమానబుద్ధిమత్త్వయుం గలుగు కతన నిద్దఱమయ్యు నొక్కని పగిది సహాధ్యాయిత్వమ్మునం బొదలుచు నైదువత్సరమ్ముల కా భాష్యంబుఁ బఠించి, తన్మధ్యకాలంబునన కాశీసహస్రధాతురత్నాకరవీథీనాటకశుకరంభాసంవాదాదికమ్ము లగు సంస్కృత గ్రంథమ్ములు రచియించియుఁ, దత్తద్దూరదేశమ్ముల కరిగి శతావధానాష్టావధానాదికంబు లొనర్చి తత్తన్నృపమణులచేఁ గనత్కనక భూషణనాగమంటపారోహణాది సమ్మానమ్ములును జయపత్రమ్ములును తత్సూచకంబులగు బంగరు బిరుదమ్ములును నంది, పదంపడి గురుసాన్నిధ్యమ్ము విడిచి, యాంధ్రకవితాకుతూహలం బుప్పతిలఁ దత్సాధకమ్ములగు భారతాదుల నరసి శ్రవ

జ్ఞానందం బను నొక కల్పితప్రబంధమ్ము రచియించి. యంతం దనివి సనక
యెద్దియేని యొక మహాపురాణం బాంధ్రీకరింప నుంకించు మాకు. 16

క. యోగము మంచిదనుచు వే. జే గొణగఁగ నేల వ్యాసఋషిరచితంబై
యాగమ మనఁదగు దేవీ. భాగవతము తెలుఁగుసేయు భాగ్యము గలిగెన్. 17

క. ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా. మన్నియు నాంధ్రీకరించి. యనుకంపను గా
కున్నన్ దీనిన్ విడుతురె ?. నన్నయభట్టాదికవిజనమ్ములు మాకున్. 18

మ. "ఇది వ్యాసుం డొనరింపలే దనియు శ్రీకృష్ణున్ బ్రశంసించు న
య్యదియేతత్కృత" మండ్రుగొంద; ఱెటులేనౌఁగాక మాకేమి ? భా
గ్యదముగా ముక్తిద మంచు.దీనిఁదెలుఁగుం గావింతు ముద్యద్దయా
స్పదుల న్నాకుజబాదరాయణుల విశ్వస్తుల్యులఁగా గొల్చుచున్. 19

ఉ. వ్యాసుఁ డొనర్చినట్టి యల భారత మన్యపురాణజాలమున్
రోసినమీఁద దీనిఁ దగ రోసితిరేనిఁ గవిత్వశైలి యొం
డై సరివచ్చు వేఱొకటి యన్యకృతం బని తోఁచుఁ గాని యా
వ్యాసునిశైలిగా దిది మహాకవివేద్యము గాక యుండునే. 20

వ. అని యేతత్పురాణరత్నం బాంధ్రీకరించుచు నధునాతనభవిష్యన్మహాకవులంగూర్చి.

గీ. ఎచ్చటేనియుఁ దప్పుండు టేరికైన. ధర్మమే; భ్రాంతి పురుషుల ధర్మమగుటఁ
బుటకు డెబ్బదిపదొకొండు తొటుకు లుండు. వారు వీరను నొకతీరువారు గారు.

గీ. భారతాదులలో యతిభ్రంశమాది. యైనదోషమ్ములును గల; వంతమాత్ర
వారిపాండిత్యమునకు లోపమ్ము రాదు. భ్రాంతి గడవంగ శక్యమే ? బ్రహ్మకైన.

క. కోవిదులమంచుఁ గొందఱు. దేవానాంప్రియులు దమకుఁ దెలియక గుణముఁగా
గావింతురు దోషముగా. భావించి కనంగ రాదె ! భారతమెల్లన్. 24

గీ. కేవలగ్రామ్యపదముల నేవగించి. జనులు వాడెడిపదములు సమ్మతములు.
"కలవు లే" వని పెనఁగ శక్యంబె? భార. తాదులను లేని పదములు నవవిఁగలవె?

క. వ్యాకరణ మొక్కత్రోవ. మ. హాకవు లొకత్రోవ. కోశ మఖిల మ్మొక త్రో
వై కనుపట్టెడి. నీ భా. షాకావ్యమ్ములను దఱచు చదివిన కొలఁదిన్. 26

క. కేవలసంస్కృతమర్యా. దావిదులును గేవలాంధ్రతత్పరులును గా
కేవార లుభయభాషా. కోవిదు లవ్వారు దీనిగురువులు జగతిన్. 27

ఉ. భారత సారవేదు లగు పండితు లిందలి దోషమున్ గుణం
బారసి నిశ్చయింపఁ గల; రన్యుల కిందలి సుప్రయోగవా
గ్ధోరణు లన్యథాగతినిఁ దోఁపకమానవు; వేయునేల ! సా
ధారణు లీకృతింద్రమునఁ దప్పులు పట్టక యుండు టొప్పగున్. 28

ఉ. భారత మాంధ్రసత్త్వులపాలిఁటి వేదము దాన నుండు వా
గ్ధోరణులెట్టివైన నవి త్రోయఁగ రావివి "తప్పు" లంచు సా
ధారణరీతిగాఁ గుకవితండము లాడు ప్రయోగజాల మా
భారతమందుఁ గన్పడెడిఁ బండితు లయ్యవి స్వీకరింపరే ? 29

ఉ. తా నొకకట్టు చేసి యది దాఁటెను నన్నయ కొన్నిచోట్ల; నా
పైని స్వతంత్రుఁడై తనదుపాండితి చూపెను దిక్కయజ్వ; యా
పై నొకకొంతసాహసము పన్ని రచించెను నెఱ్ఱనార్యుఁ; డే
మైనను భారతమ్మునకు నంజలి సేయక తీర దేరికిన్. 30

ఉ. మూగురియందు నన్నయ సమున్నతుఁడై కడు లక్షణంపుఁ ద్రో
వై గుదిగూర్చునేర్పుగలఁడై తగు; నించుక కేమి యజ్వయున్
లోఁగక యాతనిం జెనయు; న్యూనుఁ డనం దగఁడెఱ్ఱనార్యుఁ డెం
తే గడుసుందనమ్ము గలఁ డిర్వురకున్ సరివచ్చు నన్నిఁటన్. 31

మ. "అసిధారావ్రత మూని తిక్కన కవిత్వారంభముం జేసె" నం
చు సడిన్ విందుము కాని, నన్నయక యీస్తోత్రమ్ము చెల్లున్ గడున్
రసవంతమ్మగుఁగాక శబ్దములచంద మ్మెన్నియో దోసముల్
వొసఁగున్ నన్నయకన్నఁ దిక్కనకు; నల్పుండౌనె ? తన్మాత్రలోన్ 32

గీ. నన్నయకుఁదక్క నేఁటిదనక్కను గవీంద్రు, లకట! శకటరేఫము యతులందుఁ బ్రాస
ములను రేఫమ్ముతోడను గలుపుచుందు, రెవనిశక్యము ? తిక్కనయే భ్రమించె.

ఉ. అప్పకవీంద్రుఁడున్ మఱియు నంతకుఁ బూర్వులు నవ్యులున్ గృతుల్
చెప్పిరి భారతమ్మున విశేషములం దిలకించి; వారి క
న్గప్పి విశేషముల్ శతము గన్పడుచున్నవి భారతమ్మునం
దిప్పటికిన్; సముద్రమున కెవ్వఁడు పారము నిర్ణయించెడిన్ ? 34

చ. తెలుఁగున కున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది గ్రాహ్యమంచుఁ బె
ద్దలు కొనియాడుభారతము తప్పన శక్యము గాదు; దానిలోఁ

గలిగిన లక్ష్యభేదములు కాదన కాదృతి సంగ్రహించి ని
శ్చలగతి నిందుఁ గూర్చెదరు చక్కఁగఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరుల్. 35

చ. ఒకటికి నొండు గ్రంథమున కుండు విరోధము దానికేమి ? వ్యా
స కృతములైన పొత్తములె సైఁప నొకం డొకండుఁ; మఱింత యే
టికి నొకపొత్తమేనియుఁ బఠించిన దానికి దానికే లగిం
పక పెఱరీతి గల్గు, నది బ్రహ్మకునైన లగింప శక్యమే ? 36

వ. అని నొక్కి వక్కాణించి. 37

క. నన్నయకుఁ దిక్కనకు నె, ఱ్ఱన్నకుఁ బోతన్నకున్ మహాకవులని మా
కన్న మతిగన్న యితరుల, కు న్నతుల న్నించి వేఁడుకొందుము పేర్మిన్. 38

క. మును పోతన భాగవత, మ్మును దెనుఁ గొనరించి రాజముఖ్యుల కిడి త
ద్ధనమును గొనకే శ్రీరా, మున కిడి తత్కృపను భుక్తిముక్తులు గొనియెన్. 39

వ. కావున, 40

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవంబు శివుఁడు గురువె పరుండన్
పరమామ్నాయము చొప్పున, గురువునకే దీని నిచ్చికొందుము కృతిగా. 41

వ. అదియునుంగాక, 42

సీ. అ ఇ ఉణ్ మొదలు గాఁగ నాభాష్యపర్యంత • మే మహామహుఁడు మాకిచ్చె విద్య
కన్నసంతానమ్ముకన్న నెక్కుడుగాఁగ • నే దయాళుండు మ మ్మాదరించె
పెండ్లి పేరంటముల్ ప్రియ మెలర్పఁగఁ జేసి • యే గుణనిధి మమ్ము బాగు చేసె
తిండికై యిల్లిల్లు దిరుగ నీయక యన్న • మే యన్నదాత మా కింట నిడియె

గీ. సకలదిగ్దేశరాజన్య సభలయందు • డంబు మీఱ శతావధానం బొనర్చి
నిర్వహింపఁగ నెవ్వఁ డాశీర్వదించె • నట్టిగురునకుఁ గృతి యిచ్చు టర్హ మ కద।

వ. అని యమ్మహానుభావునకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా మే మాంధ్రీకరింపంబోవు
దేవీభాగవతంబునకుఁ గథాక్రమంబు :— 44

గ్రంథారంభము.

తే. గీ. సర్వచైతన్యరూపయు సర్వమునకు, నాదిభూతయు నగు విద్య యస్మదీయ
హృదయమున నిల్చి తను జపియించుపొంతె, బుద్ధి ననయముఁ బ్రేరేపిఁబ్రోచుఁగాక.

శా. సూతుం గన్గొని శౌనకుం డను; మునీశుండైన వ్యాసుండు ప్ర
ఖ్యాతిం జెందఁ బురాణముల్ మును రహస్యమ్ముల్ వెలింజేసి యెం
తో తాత్పర్యముతోడ నిన్ను మతిమంతుం గా విచారించి యా
యా తంత్రమ్ములు నూఱిపోసె భవదీయాదృష్ట మింతింతయే ? 2

క. ఈవంట చెప్పెడివాఁడవు, పావను లీమునులు వినెడివారంట; క్షేత్రం
బీ విధికిఁదగిన దగునంట, కేవల మిదియెల్ల మా సుకృత మనఁ దగదే ? 3

ఉ. కావునఁ బుణ్యదం బగు నొకానొక మంచి పురాణసంహితన్
నీ వలనన్ గ్రహింపఁగ మునిప్రకరం బిది గోరుచున్న దీ
భూవలయమ్మునన్ దగినపుట్టువు పుట్టియు నిట్టిగోష్ఠికిన్
భావముఁ జొన్పనేరని యభాగ్యులజన్మ మదేల కాల్పనే ? 4

గీ. జిహ్వ కెలమి షడ్రసములచేతఁ దృప్తి, యగునటులు, గర్ణములకు దివ్యప్రభావ
భాగవతవాక్యపరిపాటివలనఁ గాక, కల్గునే ? తృప్తి వేరొండు కతలవలన. 5

ఆ. వె. చెవులు లేనియట్టి చిలువలు సయితము, సౌఖ్య మనుచు శబ్దసరణి వినఁగఁ
జెవులు గలిగి వినని చెనఁటుల కర్ణరం, ధ్రముల కేమి ఫలము ? విమలచరిత ! 6

క. కాన నొకానొక పుణ్యక, ధానిగమము వినఁ గడంగెదము; సజ్జను లే
దేని యుపాయాంతరమున్, బూని కదా ? కాలనియతిఁ బుచ్చుట యెందున్ ? 7

వ. మఱియు మూర్ఖులు దుర్వ్యసనమ్ములం దవులుదురు; పండితులు శాస్త్రచింతన
మ్ములన్ బ్రవర్తింతు; రట్టిశాస్త్రములు సత్వరజస్తమోరూపమ్ములును వాదప్రధాన
మ్ములును నర్థవాదమ్ములును నగాథంబులును నైయున్నవి. అందు వేదాంతంబు
సాత్వికంబు, మీమాంస రాజసంబు, న్యాయంబు తామసంబు. 8

క. మున్ను ప్రసంగవశమ్మున, నెన్నియొ సత్కథలు సెప్పనెడ భాగవతం
బున్నది యటంచుఁ జెప్పితి, వన్నా ! యద్దాని మాకు నానతి యీవే. 9

క. విన్నారము మును నీవల, నన్నానాసంగతుల ననంతముగా నో
యన్నా! తృప్తింజెందక, యున్నారము; దీనఁ దృప్తి నొనరింపఁగదే. 10

గీ. అమృతపానమ్ముచేఁ దృప్తి నందనట్టి, యమరులనుబోలె నున్నార; మమృతపాన
మునఁ దటస్థముగాని యాముక్తిపదము, భాగవతకథామృతమునఁ బడయవచ్చు.

ఉ. జన్మము లెన్నియే నమృతసార నిమిత్త మొనర్చియుంటి; మా
జన్మము లిచ్చునట్టి ఫలసంపద స్వర్గమ; యద్ది నిత్యమై
యున్నది కాదు; నిత్యమయి యొప్పెడిముక్తి నొసంగఁ జాలు న
త్యున్నత మైన భాగవతయుక్తులచేఁ దనియింపవే మమున్. 12

క. వినిపింపుమయ్య మాకున్, మునులకు నిర్వ్యాజముగఁ బ్రమోదముమై నో
యనఘా! దీర్ఘాయుష్మ, త్తను గొని వర్ధిల్లుమయ్య తద్జ్ఞుల కరుణన్. 13

వ. అని వినయమ్మునంబల్కు శౌనకుంగని సూతుం డిట్లనియె. 14

ఉ. నేనె మహాత్ముఁడన్, మఱియు నేనె కృతార్థుఁడ నేనె పూజ్యుఁడన్,
నేనె మునీంద్రసమ్మతుఁడ, నేనె బుధేంద్రుఁడ, నుత్తమోత్తముం
డైన మహామునీశ్వరుఁడు వ్యాసుఁ డొనర్చిన యట్టి దీని మీ
కేను వచించువాఁడనఁట! యేమనుకొందును నాయదృష్టమున్. 15

శా. శ్రీవాణీధవముఖ్యనిర్జరశిరస్సేవ్యంబు మౌనీంద్రచి
త్తావాసంబు ముముక్షుయోగిజనకామ్యంబైన తత్పాదరా
జీవం బాత్మను బాదుకొల్పి, రసపుంజీభూతమై యొప్పు నీ
దేవీభాగవతంబు నాయెఱుఁగు రీతి న్మీకు వాక్రుచ్చెదన్. 16

సీ. ఏదేవి విద్యయం చెల్లవేదమ్ములు, తేపతేపకు సన్నుతించుచుండు
నేయమ్మ తన్నాశ్రయించు వారల సంసృ. తిక్లేశపాశంబుఁ దెరలఁ జేయు
నేతల్లి తనకునై చేతులొగ్గినవారి, చిత్తాంబుజములందుఁ జెలఁగియాడు
నేమాత సర్వమౌనీంద్రసంభావనా, పాత్రీకృతాంఘ్రియై ప్రబలుచుండు

గీ. నే జనని జగములనెల్ల సృష్టిఁజేసి, బ్రోచి సమయించుచుండు నా పుణ్యరాశి
యైన పరశక్తి కరుణాకటాక్షములను, జిలికి నను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాత. 17

చ. ప్రళయమునన్ విధాతృనకుఁ బంకజనాభునినాభి, వానికిన్
జిలువలఱేఁడు, నాతనికి నీరధియుఞ్ శరణంబు; లట్టిచో
జలనిధి కాస్పదంబు పరశక్తియ కా యని నిశ్చయించి, యం
జలి ఘటియింతు సర్వమయశక్తిసమేతకు లోకమాతకున్. 18

ఉ. యోగపునిద్ర నొప్పు పురుషోత్తము నాభిసరోజమందుఁ బెం
పొ గతి నుండి ధాత పరమాతురుఁడై "జగదంబ! దేవి! నీ
వే గతి" యంచు నే జగదధీశ్వరికిం బ్రణమిల్లె నీ మహా
భాగవతమ్ము నా జననిపట్టునఁ దెల్పెద నాలకింపుఁడీ. 19

స్కంధ సంఖ్యా వివరము

క. ఈ దేవీభాగవతం, బాదిపురాణములకెల్ల నత్యుత్తమ; మ
ష్టాదశసహస్రపద్యము, లాదియు నంతమ్ము దీన నారసి చూడన్. 20

వ. మఱియునుఁ బన్రెండు స్కంధమ్ములునుఁ మూఁడువందల పదునెన్మిది యధ్యాయమ్ములునుఁ గలిగి యొప్పుచుండు; నందుఁ బ్రథమ స్కంధమ్మునం దిరువదియు. ద్వితీయమ్మునఁ బన్రెండును, దృతీయమ్మున ముప్పదియుఁ, జతుర్థమ్మునఁ బంచవింశతియుఁ, బంచమమ్మున ముప్పదియైదును, షష్ఠమ్మున ముప్పదియొకటియు, సప్తమమ్మున నలువదియు, నష్టమమ్మున నిరువదినాల్గును, నవమమ్మున నేఁబదియు, దశమమ్మునఁ బదుమూఁడును, నేకాదశమ్మున నిరువదినాల్గును, ద్వాదశమ్మునఁ బదునాల్గును నధ్యాయమ్ములు గలవు. సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మన్వంతర వంశానుచరితమ్ములను నీపంచలక్షణమ్ములుం గలయది పురాణంబు నాఁబరగు, నిందు సత్వరజస్తమస్స్వరూపిణు లగు మహాలక్ష్మి సరస్వతీ కాళికల జన్మప్రకారంబు సర్గమ్ము నాఁ బడు. పాలనోత్పత్తినాశమ్ములకై హరి విరించి రుద్రులసముత్పత్తి ప్రతిసర్గమ్ము నాఁబడు. సూర్యచంద్రవంశోద్భవులగు రాజుల చరిత్రమ్ములును, హిరణ్యకశిప్వాదిరాక్షసుల జన్మ ప్రకారమ్మును వంశమ్ము నాఁబడు. స్వాయంభువాదిమనుకథా వర్ణనమ్మును వారల కాలనియమమ్మును మన్వంతరమ్ము నాఁబడు. వారల వంశానుక్రమణిక వంశానుచరితంబు నాఁబడు. సపాద లక్షగ్రంథయుక్తమ్మును వేదసమ్మతమ్మును నగు భారతం బితిహాసమ్ముగాని పురాణమ్ము గాదని చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుండు తత్తత్పురాణమ్ములును బద్యసంఖ్యయుఁ గర్తృవివేచనమ్మును దెలుపు మని మఱియును, 21

సీ. కలికాలభయసమాకలితులమై యున్న • మమ్ముఁ గాంచి విరించి మానస మగు
చక్ర మొం డిచ్చి "యీచక్రనేమికివి శై • ర్ధిల్య మెచ్చోట నాదేశ మతిప
విత్ర మచ్చోటఁ గలిభీతిలే" దని చెప్పె • చనియె నంతట నేము చక్రముఁ గొని
సకలదేశమ్ములు సంచార మొనరింప • నిచ్చోట నా నేమి విచ్చి పోయె

గీ. నది నిమిత్తమ్ముగా నైమిశాఖ్య మయ్యె • నయ్య ! యీక్షేత్రరాజ మత్యంతపావ
నంబు యోగ్యతరంబు దివ్యంబు దానఁ • జేసికాదె? మే మిచట వసించుటయును.

గీ. చేసినారము కలిభీతిఁజేసి మేము, జన్మములు పెక్కు పఠిహింస సలుపకుండఁ
గృతయుగము వచ్చుదనుక నీ క్షేత్రమంద, పుణ్యగోష్ఠినిఁ గాలంబుఁ బుచ్చవలయు.

శా. వ్యాపారమ్ములులేవు మాకు; వినఁగా నాసక్తియుఁ గా మెండు; నీ
వా? పాండిత్యము గల్గుపుణ్యుఁడ; వగణ్యం బైన మాపుణ్యరే
ఖాపారీణత లభ్యమైతివి; జగద్గణ్యంబు పుణ్యంబు సం
తాపధ్వాంతహరంబు భాగవతముఁ గా మాకుం గటాక్షింపవే ! 24

ఆ. వె. వ్యాసమునికృతంబు నతిపవిత్రంబు మ, నోరమంబు పాపనోదనంబు
కామదంబు నైన కత యెంత వినినను, జెవికిఁ దృప్తిగలుగు చెనఁటి కలఁదె!

క. సకలగుణములకుఁ బాత్రం, బకలంకం బఘవినాశ మఖిలజగన్మా
తృకచిత్రచరిత్రం బో, పికకొలఁదిన్ సూత ! మాకు వినిపింపఁ గదే ! 26

క. అనిన విని సూతుఁడిట్లను, మునులారా ! వినుఁడు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు నా
కు నెఱింగించిన విధమున, వినిపించెద నాయెఱుంగు విధమున మీకున్. 27

పురాణసంఖ్యాకథనము

వ. మాదిద్వయంబును భాదిద్వయమ్మును బాదిత్రయమ్మును వాది చతుష్టయమ్మును నవాపలింగకూస్కాదులునుం గలసి పురాణమ్ములు పదునెన్మిది. అందు మాత్స్యమ్మునం బదునాల్గువేలును, మార్కండేయమ్మునఁ దొమ్మిదివేలును, భవిష్యమ్మునఁ బదునాల్గువేల యేదువందలును, భాగవతమ్మునఁ బదునెన్మిదివేలును, బ్రహ్మపురాణమ్మునఁ బదివేలును, బ్రహ్మాండమ్మునన్ బంద్రెండువేలును, బ్రహ్మకైవర్తమ్మునన్ బదునెన్మిదివేలును, వామనంబునఁ బదివేలును, వాయవ్యమ్మునఁ బదునాల్గువేల యాఱువందలును, వైష్ణవంబునన్ బదుమూఁడువేలును, నారదమ్మున నిరువది యేదువేలును, వారాహమ్మున నిరువదినాల్గువేలును, నగ్నిపురాణమ్మునఁ బదియాఱువేలును, బాద్మమ్మున నేఁబదియేదువేలును, లింగమ్మునన్ బదునొకండువేలును, గారుడమ్మున నేకోనవింశతి సహస్రమ్ములును, కూర్మమ్మున సప్తదశసహస్రమ్ములును, స్కాందమ్మున నేకాశీతి సహస్రమ్ములను గలవు. సనత్కుమారమును

నారసింహమ్మును నారదీయమ్మును శైవంబును దౌర్వాససంబునుఁ గాపిలంబును మానవంబును నౌశనసంబును వారుణంబును గాలికంబును సాంబంబును సౌరంబును నాదిత్యంబును మాహేశ్వరంబును మారీచంబును భార్గవంబును భాగవతంబును వాసిష్ఠంబు నను నివి యుపపురాణంబులు. సాత్యవతేయుం డష్టాదశమహాపురాణమ్ముల రచియించి పిదపఁ దదుపబృంహితం బగు భారతంబు రచియించె. ప్రతిమన్వంతరమ్మునఁ బ్రతిద్వాపరయుగమ్మున నారాయణుండు వ్యాసస్వరూపమ్ముచే నల్పాయుష్కులును నల్పబుద్ధులు నగు భూసురులకొఱకు వేదంబులు విభజించి స్త్రీశూద్రద్విజబంధువులకు వేదమ్ములు శ్రవణార్హమ్ములుగామిం జేసి యీపురాణమ్ములు రచియించుచుండు నని చెప్పి మఱియును. 28

గీ. ఆఱు మన్వంతరములు మున్నరిగె నేడ, వది జరుగుచుండె నిదియ వైవస్వతంబు
ఇరువదియు నేడు జరిగె ద్వాపరయుగమ్ము,లిరువదియెనిమిదవదిదియెఱుఁగుఁడయ్య.

క. ఇరువదియేడ్గురు వ్యాసులు, పురాణములు సేసి రిట్లు పూర్వం బస్మ
ద్గురువగు సాత్యవతేయుం, డిరువదియెన్మిదవవ్యాసుఁ డిఁక నిటమీఁదన్. 30

వ. ఇరువదితొమ్మిదవ ద్వాపరయుగమ్మున ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామ వ్యాసుండు కాఁగలఁ డని చెప్ప సూతుం గాంచి శౌనకుం డిట్లనియె. 31

చ. ఇరువదియేడు ద్వాపరము లేగె నటంటివి; మున్నొకొక్కద్వా
పరయుగమందు నొక్కొకఁడు వ్యాసుఁడు పుట్టెనఁటంటి; వార లె
వ్వరొ ? మఱి యేపురాణము లవారణకారుణికత్వ మొప్పఁ జె
ప్పిరొ ? వివరింపవే వినఁగ వేడుక గల్గెడి రౌమహర్షణీ ! 32

క. అను మునుల రోమహర్షణ, తనయుఁడు గడు భక్తి యుక్తితాత్పర్యములన్
గనుఁగొని పల్కెను వ్యాసుల, వినిపించెద వినుఁడటంచు వేడుక మెఱయన్. 33

వ. ప్రథమద్వాపరమ్మున వేదములు స్వయంభువుచే వ్యస్తంబులయ్యె; ద్వితీయద్వాపరమ్మునఁ బ్రజాపతి యా వ్యాసకార్యం బొనరించె; నట్లు తృతీయమ్మున శుక్రుండును, జతుర్థమ్మున బృహస్పతియుఁ, బంచమమ్మున సూర్యుండును, షష్ఠమ్మున మృత్యుదేవతయు, సప్తమమ్మున దేవేంద్రుఁడును, నష్టమమ్మున వసిష్ఠుండును, నవమమ్మున సారస్వతుండును, దశమమ్మునఁ ద్రిధాముండును, నేకాదశమ్మునఁ ద్రివృషుండును, ద్వాదశమ్మున భరద్వాజుండును, త్రయోదశమ్మున నాకాశమ్మును,

చతుర్దశమ్మున ధర్మమ్మును, బంచదశమ్మునఁ ద్రయ్యారుణియు, షోడశమ్మున ధనంజయుండును, సప్తదశమ్మున మేధాతిథియు, నష్టాదశమ్మున వ్రతియు, నేకోనవింశమ్మున నత్రియు, వింశమ్మున గౌతముండును, నేకవింశమ్మున హర్యాత్మయు, ద్వావింశమ్మున వేనుండును, త్రయోవింశమ్మున వాజిశ్రవుండును, చతుర్వింశమ్మున నాముష్యాయణుండగు సోముండునుఁ, బంచవింశమ్మునఁ దృణబిందువును, షడ్వింశమ్మున భార్గవుండును, సప్తవింశమ్మున జాతుకర్ణుండును, నష్టావింశద్వాపరమ్మున నస్మద్గురుండగు సాత్యవతేయుండును, వేదంబులు విభజించి పురాణంబులు రచియించి రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 34

క. పారాశర్యమునీంద్రుఁ డ, పారకృపారసము జనులపైఁ గల్గినవాఁ
డై రచియించెఁ బురాణము, లారయ నవి యన్నియును రసాంబుధులందున్. 35

సీ. జగదధీశ్వరిరూపు సారెసారెకుఁ జూపు • పరమాంజనము దేవీభాగవతము
ముక్తికాంతను దార్చు మూలమంత్రము నేర్చు • ప్రౌఢదూతిక దేవీభాగవతము
కామితమ్ము లొసంగఁ గల్పద్రుమ మనంగఁ • బ్రథితమైనది దేవీభాగవతము
దోషమ్ములను దుంపతోఁ గూడఁ దెగఁద్రెంప • వాఁడిగుద్దలి దేవీభాగవతము
గీ. పఠనపాఠన యోగ్యంబు భాగవతము • పరమమునులకు సేవ్యంబు భాగవతము
ఆగమాఖిలసారంబు భాగవతము • భారతికిఁ బ్రాణతుల్యంబు భాగవతము. 36

చ. అరణి జనించినాఁడు, తనయంతన విద్యల నేర్చినాఁడు, సం
సరణము రోసినాఁడు, మునిసమ్మతుఁ డంచు శుకుం గుమారు దు
స్తరనియమాధికుండయిన సాత్యవతేయుఁడు బుద్ధి నెంచి య
ప్పరమునకున్ వచించె రసవంతము భాగవతప్రబంధమున్. 37

క. కొడుకునకుఁ జెప్పునప్పుడు, గడు భక్తిశ్రద్ధ లలరఁగాఁ గైకొంటిన్
"గుడుచుట యల్లునిఁ గలిసియుఁ, గొడుకుఁ గలిసి చదు"వని యనుకొనుటలు వినరే?

మ. శుకుఁ డీ భాగవతామరాగమఫలౌత్సుక్యంబుచేఁ దండ్రి ప్రా
పకుఁడై తా నుపదేశ మీఁగ బహుశోపాఖ్యానకర్ణాతిరం
జకమై యొప్పెడి దీని నిచ్చఁ గొని సంసారాంబుధిం దాఁటెఁ; దే
వి కథాసారముఁ గ్రోలియున్ భవభయాబ్ధిన్ మున్గువారుందురే? 39

శా. పాపాత్ముండగుఁగాక, కేవల కులభ్రష్టాత్ముఁడౌఁగాక, శు
ద్ధాపాత్రుండగుఁగాక, యెట్టిఁడయినన్ వ్యాజమ్ముచేనైనఁ దా

నీ పౌరాణకథాసుధం గొని యిహాదృష్టమ్ములన్ గాంచి దు
ష్ప్రాప్యంబై తనరారు నా భగవతీసాయుజ్యమును జెందెడిన్. 40

చ. పలుకులు వేయునేల ? యొకపల్కు వచించెద ; నెవ్వఁడేని స
త్ఫలగతి నొప్పు నీ పరమభాగవతంబు వినంగలాఁడొ, వాఁ
డలఘుఁడు ; వానిచిత్తనిలయమ్మునఁ గాఁపురముండుఁ బేర్మితో
జలజభవాదులన్ గనఁగఁజాలని యా జగదంబ నిచ్చలున్. 41

చ. తెలివియుఁ దేటయున్ గలుగు దేహముగల్గియు, నెక్కుడైన స
త్ఫలములొసంగు ని ప్పరమభాగవతంబు లభించియున్, వృథా
కలనలఁ గాలమున్ గడపు కష్టపుజన్మము గల్గునట్టి మూ
ఢులు విధివంచితుల్ గడుఁగఠోరులు గష్టులు దుష్టులిమ్మహిన్. 42

చ. కటకట ! పాపపుంగతలు కర్ణములొగ్గి గ్రహించు రాగఱం
పటు లిటువంటి సత్కథల భావముఁ జొన్పుట కిచ్చగింప; రు
త్కట మగు పంకమున్ గని ముదంబు మదిన్గను గ్రామసూకరం
బెటువలె నిచ్చగించు ? సుఖహేతుకమై తగు మంచిగందమున్. 43

వ్యాసుండు తపం బొనర్చుట

క. అని పల్కుపల్కులన్ విని, మును లిట్లని రరణియందుఁ బుట్టెను శుకుఁ డం
చునుఁ జెప్పితి వాతఁడు వ్యా, సున కెట్లు తనూజుఁడాయె సూతా ! చెపుమా. 44

గీ. శుకుఁడయోనిజుఁ డంటి వీవకట ! గర్భ, యోగిగా మేము మునువింటిమో మహాత్మ !
గర్భగతున కయోని సందర్భ మెట్లు, తెలిపి యీ సందియము మాకుఁ దీర్పవలదె.

సీ. అని పల్కు మౌనులఁ గని సూతుఁ డిట్లను • మునులార ! వినుఁడు శుకునిచరితము
రమణ వ్యాసుండు సరస్వతీతటమునం • దుగ్రతపంబున నుండి యచటఁ
గలవింకదంపతుల్ గలిసి పిల్లలనోటి • కాహారమందిచ్చి యవి భుజించు
చందమ్మునకు మోదమందుట వీక్షించి • మనమునఁ గామంబు పెనఁగొనంగ

గీ. ఖగ ! సంతానమందుఁ బక్షులకుఁ గూడ • నింత ప్రేమాతిశయమున్నదింక మనుజు
లైన వారల కుండుట యబ్బురంబె ! • యనుచు సంతానచింతాకులాత్ముఁడగుచు. 46

ఉ. సుందరి చేయునట్టి గడుసుందనపుం బలు ముద్దుసుద్దు లం
దంద ముదంబు నింపఁగ రసాంబుధి నోలల నాడవచ్చు; నా

నంద మొసంగఁజాలు, తగునందనులఁగా బడయంగ వచ్చు; ను
ర్విం దలపోసి చూచినను బెండిలికిన్ సమ మొందు గల్గునే? 47

ఆ. వె. కొడుకు గల్గెనేనిఁ గొడుకునకును బెండ్లిఁ, జేసి కాఁపురమ్ముఁ జేయుచున్న
ముగుదయైన యట్టి ముద్దుకోడలి, మొగముఁ గనుటకన్న ముదము కలదె?

సీ. వార్ధకావస్థ సంప్రాప్తమైనను నతి • శ్రద్ధాళుఁడై పరిచర్య సేయు
ధనము సంపాదించి తగువస్తువులు తెచ్చి • తనకిచ్చి మిగుల సంతసమొనర్చు
మృతిఁజెందినను బరగతికి సాధనమైన • ప్రేతకార్యమొనర్చి ప్రీతి నించు
గయకు నేగి పితృసద్గతికినై విష్ణుపా • దంబుపైఁ బిండదానంబు సలుపు

గీ. సుతులఁ గనకున్నఁ బరలోకగతులు సున్న • పుత్రగాత్ర పరిష్వంగమున జనించు
సుఖముకన్నను వేఱొండు సుఖములేదు • కానఁ దగునట్టి బుత్రులఁ గాంచవలదె?

చ. కొడుకులు లేనివాఁడు తనకున్ మృతికాలము సంభవించిన
ప్పుడు తనద్రవ్యమున్ గృహము భూమియు నేమయి పోవునోక్కొ యె
వ్వఁ డపహరించునో యనెడిభ్రాంతి వహించి తనంతఁ దాన పె
క్కుడుమలఁ జెందుఁ గానఁ గొడు కేర్పడి యుండుట ముఖ్యమేరికిన్. 50

క. అని బహువిధములఁ జింతిలి, తనయునకై తపము సేయుతలఁపున ద్వైపా
యనమునిచంద్రుఁడు సనె హే, మనగాగ్రప్రథితసానుమండలమునకున్. 51

శా. ఏ దేవుం గొనియాడుదున్ మఱియు నేనే దేవుఁ బ్రార్థింతు నా
కే దేవుండు ప్రసన్నుఁ డౌనొకో మనోభీష్టంబు నే దేవుఁ డా
పాదింపం గలఁడో! యటంచు మది సంభావించు చున్నంతలో
నా దివ్యాత్మునిఁ జూడ నారదుఁడు నిర్వ్యాజస్థితిన్ వచ్చినన్. 52

ఉ. వచ్చినమౌనిఁ గాంచి మునివల్లభుఁ డల్లన లేచి మ్రొక్కి యో
సచ్చరితా! మనమ్మున విచార మొకం డొనరించుచుంటి; నీ
విచ్చటి కేగుదెంచుట త దీప్సితసిద్ధికి ముఖ్యకారణం
బిచ్చఁ జరించు సన్మును లహేతుకజాతదయామయుల్ గదా! 53

క. అను పలుకులు విని నారదుఁ, డను, సకలము నెఱుగునట్టి యనఘుండవు నీ
కు నసాధ్యం బొం డుండునె?, యనుమానం బేల తెల్పుమన నతఁడనియెఁ. 54

చ. "కొడుకులు లేక యున్నఁ దనకుం బరలోకము సున్న" యంచుఁ జె
ప్పెడి వచనంబులన్ జెవిని బెట్టిన దాదిగ నాకు లోనఁ దుం

దుడుకు జనించెఁ గావున సుతుం గన నెవ్వని వేఁడుకొందు నె
వ్వఁడొసఁగువాఁడు తెల్పు మటువంటి మహాత్ముని నాకు నారదా! 55

వ. అని తనకు శరణాగతుం డగుసాత్యవతేయుం గాంచి నారదుం డిట్లను; నీ యడి
గిన యర్థమ్ము దెలిసికొనువాఁడనై మున్ను మజ్జనకుండగు విరించి విష్ణులోకమ్మ
నకుం జని, 56

సీ. కోటిసూర్యులకాంతి గోటమీటఁగఁ జాలు • డంబు జిమ్మెడి కౌస్తుభంబువాని
శంఖచక్రగదాది సాధనమ్ములు దాల్చి • హవణించు నాల్గు బాహువులవాని
నీలనీరదసమ శ్రీలీలఁ దగుమేని • పై నొప్పు బంగారు వలువవాని
యింద్రనీలవిలాస మినుమడింపఁగఁ జాలు • హెచ్చుగల్గిన పుట్టుమచ్చవాని
గీ. కలుము లీనెడి కందోయి గలుగువాని • నెల్ల లోకమ్ములును లోన నిముడువాని
ధ్యాననిశ్చల మైన హృదయమువాని • విష్ణు బొడఁగాంచి తా నిట్లు విన్నవించె. 57

విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీ మహత్త్వంబు చెప్పుట.

సీ. నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నే సృజింతు జగమ్ము • హరియించుఁ బ్రళయమ్మునందు శివుఁడు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! నీరేజబాంధవుం • డుదయాస్తమయముల నొందుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! వాయుదేవుఁడు సుఖ • సుఖరీతిఁ దనశక్తిఁ జూపుచుండు
నీ యాజ్ఞచేఁగదా! యా యగ్ని వెల్గుఁ బ • ర్జన్యదేవుండు వర్షంబు గుఱియు
గీ. నీవె సర్వోత్తముఁడవు సర్వేశ్వరుఁడవు • సర్వభూతమయుండవు సర్వశక్తి
వట్టి నీ విట్టి ధ్యానసమాధి నుంటి • వెవఁడు సంసేవ్యుఁడో తెల్పవే మహాత్మ! 58
గీ. నీకు బరుఁడున్న వాఁడని నే నెఱుంగ, నీకు శరణాగతుఁడ నైతి నీ కృపార
సమ్ము నాపయిఁ జిలికి యీ సందియమ్ముఁ, బాపవే! భక్తులకును గోప్యములు గలవె!
క. అని పలుకు సరసిజాసనుఁ, గని విష్ణుం డను మనమ్ముఁ గడు నిశ్చలతన్
గనఁజేసి సావధానత, వినుమా! నా పల్కుపల్కు విధము కుమారా! 60

ఉ. ఈవు సృజింతువంచు, మఱి యేఁ గరుణించి భరింతునంచు గౌ
రీవిభుఁ డాగ్రహమ్మున హరించునటంచు, జనుల్ వచింతు; రీ
త్రోవలు తప్పుత్రోవలు; బుధుల్ "మనలన్ సృజియించె నొక్క తే
జోవతి యాదిశక్తి" యనుచున్ వచియింతురు కాదె పుత్రకా! 61

క. మృడునకుఁ దామసి తాఁ దో, డ్పడె; రాజసి నీకుఁ దోడుపడె; సాత్త్వికి తో
డ్పడె నా; కటుగాకుండినఁ, గొడుకా! యొకగవ్వకైనఁ గొఱగాము సుమీ! 62

సీ. పరతంత్రతను జెంది ఫణిరాజశయ్యపై • శయనింతు శక్తిప్రసాదముననె
ఆరామముల విహారార్థంబు లక్ష్మితోఁ • జరియింతు శక్తిప్రసాదముననె
సతతంబును దపంబు వితతంబు గాఁగఁ బొ • సంగింతు శక్తిప్రసాదముననె
పోగరుపట్టిన రాక్షసగణమ్ములనుఁ బట్టి • చంపుదు శక్తిప్రసాదముననె

గీ. నాఁడు మధుకైటభులను దానవులతోడ, నైదువేలేండ్లు సంగ్రామ మాచరించి
జయము గైకొంటి శక్తిప్రసాదముననె, యెఱిగి యెఱిఁగి నన్నడుగగనేల! పుత్ర.

మ. సిరిసాంగత్యముఁ గోలుపోయి, సుఖముల్ చేసేఁత వర్జించి, సూ
కరకూర్మాంబుచరాదితుచ్ఛకలుషాకారమ్ములన్ దాల్చి, సం
గరముల్ సల్పుచు బాములన్ బడుచు నజ్ఞానాబ్ధి నోలాడఁగాఁ,
బరతంత్రుండను గాకయున్న నది నాప్రారబ్ధమా? పుత్రకా! 64

చ. మును పొకనాఁడు నాదుశిరమున్ హరియించె ధనుర్గుణంబు దా
నినిఁ గని నీవ యప్డు తగునేరుపు గల్గిన దేవశిల్పివ
ర్యునిఁ బిలిపించి యొక్కతురగోత్తమశీర్షముఁ గూరిపించి తి
య్యనువున నేహయాననుఁడ నైతి నెఱుంగవె? పద్మసంభవా! 65

గీ. కాన నేను స్వతంత్రుఁడఁ గాను శక్త్య, ధీనుఁడను శక్తిసేవనాధీనమతిని
శక్తికన్నను వేఱొండు జగములందుఁ, బరము గలదని పలుకనాతరముగాదు. 66

చ. అనుచు విరించికిన్ సరసిజాక్షుఁడు దెల్పెను; దాని నాకు న
య్యనఘుఁడు దెల్పినాఁడు; జగదంబికయై పరతంత్ర గాక యుం
డిన పరదేవతన్ హృదయ నీరజమందు వసింపఁజేసి, పే
ర్కొనఁ గదవయ్య! కోర్కె సమకూడు నదెట్టిది యైన సన్మునీ! 67

క. అను నారదువచనము విని, యనుమానం బుడిగి శక్తి యగుఁ బరదైవం
బని తపము చేసె వ్యాసుఁ డ, నిన సూతుంగాంచి యిట్లనిరి మును లెల్లన్. 68

హయగ్రీవావతార ఘట్టము

ఉ. అమవేద్యుఁ డైన పరమాత్మశిరమ్మున కేలగల్గె నీ
యోగము దాని కెట్లతికిరో తురగానన మీకథావిధం

బేగతి నమ్మువార మిదియెల్ల ననంశయరీతిఁ దెల్ప నీ
వే గతి. దెల్పవే యనుమునీంద్రులఁ గన్గొని సూతుఁ డిట్లనున్. 69

సీ. మును రక్కసులతోడ దనుజారి పదివేల • సంవత్సరమ్ములు సంయుగమ్ము
చేసి పరిశ్రాంతిఁ జెంది సజ్యంబగు • ధనురగ్రము నవలంబనముఁజేసి
కొని తానొకఁట నిద్రఁగొనియున్నతఱి దేవ • తలు యజ్ఞమొనరింపఁ దలఁచి విష్ణు
లోకమ్ములోఁ బద్మలోచనుఁ గానక • యోగమ్ముచే నున్న యునికి నెఱిఁగి

గీ. వచ్చి నిద్రావశుం డైన వానిఁగాంచి • చేయునదిలేక యూరక చింతసేయ
వారిఁ గరుణించి వాగీశు వలను చూచి • పార్వతీపతి దెల్పె నుపాయ మొకటి. 70

శా. కీటంబున్ సృజియింపు మీ వొకఁడు పంకేజాసనా! యీధను
ష్కోటిన్ భిన్నముఁజేయఁజాలు నది; తత్కోట్యగ్ర ముచ్ఛిన్నమై
మీటున్మేదికి; దాన నీతఁడును దా మేల్కాంచు; దాన న్నిరా
ఘాటంబౌ మఖ, మన్న మంచిదని వేడ్కన్ ధాత సృష్టించినన్. 71

క. పుట్టించిన ఘాతన్ గని. నెట్టన నా కీట మిట్లనియె నో దేవా!
యెట్టు లొనరింతు నీపని. కట్టా! కడుఁ బాతకంబు గాదే నాకున్. 72

శా. తల్లిన్ బిడ్డలఁ బాయఁజేయుటయు. నిద్రాభంగమ్మున్. భర్తతో
నిల్లాలిన్ విడఁదీయఁ బూనుటయు. దుష్కృత్యప్రవృత్తిన్ గథా
సల్లాపమ్ముల కంతరాయకృతులన్ సంధించుటల్. తుల్యమై
చెల్లున్ నిక్కము బ్రహ్మహత్య; కిది నాచేఁ జేయఁగాఁ జేతురే? 73

క. ఇటు లొనరించిన నాకుం, గటకట! పాతకము తక్కఁ గలదే ఫలమొ
క్కటి. దెల్పెద లాభము లే. కిటువంటి పనుల నొనర్తురే? యెందైనన్. 74

క. అని కటకటఁ బడు పురుషున్, గని యిట్లనె ధాతయున్ మఖంబున నీ క
ప్పనఁ జేసెద మిది మొదలుగ, ననలహుతము కాని యప్పదార్థంబెల్లన్. 75

క. నావుడు వమ్రియు సంతో, షావిర్భావంబు వొడల నావింటికొనన్
వేవేగఁగొఱికె; ధనలో. భావిష్టు లొనర్పరాని యపములు కలవే! 76

శా. దానన్ నాదమొకండు పిక్కటిలెఁ, బాతాళంబుఘూర్ణిల్లె; నా
శానాగమ్ములు సంచలించె; ధరణీచక్రంబు కంపించె; గో
త్రానీకంబు వడంకె; నుష్ణకిరణుం డస్తంగతించె; న్నభ
స్థానం బల్లల నాడె; దిక్కులు ప్రతిధ్వానమ్ములన్ గర్జిలెన్. 77

గీ. వింటికొన తాఁకుచేత న వ్విష్ణుదేవు, శిర మెగిరిపోయె దాన నిర్జరులు భీతి
చెంది యుత్సాహములు దక్కి దేవపీడి, చేయునది లేక మదిఁ జింతచేసిరిట్లు. 78

గీ. ఈవె సర్వోత్తరుఁడవు సర్వేశ్వరుండ, వీ వభేద్యుండ వఖిలలోకైకకర్త
వీవె భర్తవు సంహర్త వీవె కావె, నీకు నింతటి గతి గల్గెనే మహాత్మ! 79

గీ. యక్షరాక్షస దైత్యుల యందు నీకు, నిట్టి యపకార మొనరింప నెవ్వఁడోపు?
దిక్కుమాలిన యట్టి యీ దేవసంచ, యం బొనర్చిన పాపకర్మంబు కాక. 80

గీ. మాయకుఁ బరుండ వైన నీ మస్తకంబు, మాయహరియించెనన్న నప్పుఁదగునయ్య?
యంచు నేమేమొ విలపించు నమరవరుల, కిట్టులనియె బృహస్పతి యెసక మెసగ.

గీ. తగు నుపాయమ్ము యోజింపఁ దగును గాక, వ్యర్థముగఁ జింతఁ జేసినఫలముకలదె?
మన మొనర్చు నుపాయంబు మంచి దగును, దైవతంత్రమ్ము దానికిఁ దవిలెనేని.

వ. అనిన నింద్రుం డిట్లనియె. 83

గీ. దేవతలు చూచు చుండఁగా దేవదేవు, శిరము నిష్కారణమ్ముగాఁ జెదరిపోయె
పౌరుషమ్మున సిద్ధించు పనులు కలవె?, దైవబలము బలమ్ముగాఁ దలఁప వలయు.

వ. అనిన విరించి యిట్లనియె. 85

చ. శివునకు లింగపాతము, శచీపతికిన్ భగలబ్ధి, యేను నా
భవుని కతమ్మునన్ దలకుఁ బాయుటయుం, దలపోసి చూడఁ, గా
లవశము కాక వేఱొక బలమ్ము గిలమ్మను గల్గునే? సమ
స్తవిధములన్ సుఖమ్ము గొనసాఁగునె సంసృతి నీఁదువారికిన్? 86

ఉ. ఏసకలంబు తాన యయి యే జగదీశ్వరి వెల్గుచుండుఁ దా
నే సృజియించి తాన భరియించియుఁ దాన హరించు నే కృపా
భాసురశీల యాపరమపావని నా జగదంబ నా భవ
త్రాసహరన్ భజించిన ముదమ్ము లొసంగక మిన్నకుండునే? 87

వ. అని మఱియును. 88

క. ఆ జగదంబ నుతింపం, గాఁ జాలము మన మటంచుఁ గడువేగముగా
రాజీవభవుం డాగమ, రాజిం బిలిపించి వేడ్క రాజిల్లంగన్. 89

క. నుతియింపుఁ డాదిశక్తిని, శ్రుతులారా; మీర లెలమి చొప్పడ నని యా
నతి యిచ్చిన నది గైకొని, శ్రుతిసతు లిట్లని నుతింపఁ జొచ్చిరి కడఁకన్. 90

ఉ. తల్లి! జగత్త్రయీభరణదక్షకటాక్షకలావిలాస! యు
త్ఫుల్లసముల్లసత్కమలతుల్యముఖీ! ప్రకృతిస్వరూపిణీ!

పల్లవపాణి। నిత్యశివభాగ్యవిధాయిని। సర్వరూపసం
వేల్లితదేహ। దివ్యపదవీపరిభాసిని। మత్తకాశినీ। 91

గీ. భూతములకెల్ల నాధార భూమివైతి, ప్రాణవంతులకెల్లను బ్రాణమైతి
ధీముఖాకారములచేత దీప్తిగంటి, వంబ। గాయత్రికిని వాచ్య మైతి వీవ. 92

ఉ. పాపహరంబు సర్వపరిపాలనశౌండ మకాండసత్కృపా
దీపిత ముత్తమోత్తమము దివ్య మఖండ మజాండనిర్మితి
ప్రాపక మాద్య మాగమనివాస మనంతవిలాస మైన నీ
రూపు పితామహాదులు నిరూపణఁ జేయఁగ లేరు శాంకరీ. 93

చ. సకలముఁ జేయు నిచ్చఁ గొని సారససంభవముఖ్యదేవతా
నికరము మున్నుఁగాఁ దగ జనింపగఁ జేసి తటస్థవై సమ
స్తకృతులు వీరిచేతఁ గొనసాఁగఁగఁ జేయుచునుందు; వంతె కా
క, కలవె నీకు సంసరణ కష్టసుఖమ్ము లొకించుకేనియున్? 94

శా. నీ నామమ్ములు లెక్కపెట్టుటకుఁ గానీ నీదు రూపం బొకిం
తేనిన్ వర్ణనఁ జేయఁ బూనుటకుఁ గానీ లేఁ డొకండేని; యెం
దేనిఁ ద్వచ్చరితంబు దెల్పుటకునై యెవ్వాఁ డగుం దేవి? కు
ల్యానీరమ్మును దాఁట భీతి పడువాఁ డంభోనిధిం దాఁటునే? 95

గీ. నీదు విభవంబు దేవతానికరమందు, నొక్కఁడేనియు నెఱుఁగమి నిక్కమంబ।
నీవ సకలంబునకు నియంత్రి వను పట్ల, నేమ సాక్ష్యమొసంగి జయింపఁ గలము.

ఆ. వె. ఆస్థ లేనిదాన వయ్యును సకలంబుఁ, జేయుచుందు వనెడి చిత్రచరిత
మంబ। నీక దెలియ దన్నచో మాబోఁటి, జడమతుల కెఱుంగఁబడుట యెట్లు?

ఉ. ఈ దురవస్థ మాధవున కీ గతి నబ్బుటకేమి హేతు వం
బా। దయ మాలి నీవు పరిపాలన సేయ కుపేక్షఁ జేసితో?
నీదెస నెద్దియేని యవినీతి యొనర్చెనొ? లేక పూర్వసం
పాదితపాపకర్మపరిపాకమొ? శక్తి పరీక్ష సేయుటో? 98

ఉ. లేక దురాగ్రహమ్మున నిలింపు లొనర్చెడి పాతకమ్ము లీ
వీ కమలాక్షునం దిడితొ? యీతని గర్వ మడంపఁబూనితో?
కాక సురారు లిట్టి వరకాంక్షఁ దపం బొనరించి యుండిరో?
కా కితఁ డీగతిన్ బొగులఁగాఁ గను నిచ్ఛ జనించెనో మదిన్? 99

ఉ. "ఐదువ లందు నాకు సమమైన యదృష్టవిశేష మెచ్చటన్
లే" దని విఱ్ఱవీఁగు నల నీరధిపుత్రికి నమ్రభావ మా
పాదనఁ జేయఁ బూనితివొ? భక్తుల యం దిటువంటి నిర్దయా
హ్లాదము పూన మంచి దగునా? తగునా మగనాలివంచనల్? 100

గీ. ఇతని శిర మేడ కేగెనో యెఱుఁగరాదు, ప్రాణములొసంగుటకు నుపాయమ్ముఁగాన
మంబ! యీతని బ్రతికించి యమరవరులఁ, గరుణవీక్షించిలచ్చిసంకటము తీర్పు.

గీ. అనుచు నుతియించు వేదమ్ములందుఁ గరుణ, కలిగి జగదంబ పలికె నాకాశకలన
వినుఁడు సురలార! వేదముల్ విన్నవించు, విన్నపం బాదరించి ప్రసన్ననైతి.

క. ఈ నిగమ స్తవ మెవ్వం, డేవి వినిన వాని కేన యిచ్చెదఁ దగు వి
జ్ఞానమ్మును దీర్ఘాయువు, నానంద మఖండ మైన యైశ్వర్యంబున్. 103

గీ. ఇతనిశిర మూడిపోవుట కేమిహేతు, వన్న సురలార! చెప్పెద నాలకింపుఁ
డహహ! కారణహీన కార్యములు గలవె?, సారవేత్తల కెందు సంసారమందు.

మ. ఒకనాఁ డీతఁడు కేళికాసదనమం దున్నట్టి వారాశి పు
త్రికమోముం గని నవ్వె: నవ్వుటయు నారీరత్న మా లక్ష్మి "యే
మి కతంబో యితఁ డిట్లొనర్చుటకు, నేమీ! నామొగం బంతఁగా
వికృతాకారము చెందెనే" యనుచుఁదా వేమాఱు, జింతించుచున్. 105

శా. నాకన్నన్ మఱియొక్క చక్కనగు కన్యన్ జూచి మోహించెనో?
కాకున్నన్ నినుఁ జూడకున్న దినముల్ కల్పమ్ములౌఁ జుమ్మి నా
కో కల్యాణి! యటంచుఁబల్కు నితఁడోహో! యింతయెగ్గించునే!
సీ! కాంతుం డఁట! యెగ్గొనర్చె నఁట! తత్క్షేమంబు గామింతునే? 106

క. అని తామసమునఁ దనకాం, తుని శీర్షం బబ్ధిఁ బడఁగ దుడుకుమెయి శపిం
చెను; సవతిపోరుకన్నను, దనపతి మృతి కొంత సౌఖ్యదము మానినికిన్. 107

సీ. దయమాలి ప్రియుతోడఁ దప్పుఁ జేసియు నబ • ద్ధమ్ము లాడుట యాఁడుదానిసొమ్ము
ప్రాణమ్మునకు గడ్డిపరకంత వెలయైనఁ • దలఁపకుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అత్యంతలోభమ్ము నంది యూరక మౌర్ఖ్య • మూని యుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అవమానమునకు లోనై దురాచార ప • ద్ధతి వహించుట యాఁడుదానిసొమ్ము.

గీ. కష్టసంసారమునకు లోఁగా నొనర్చి • దాఁట నీకుండు టది యాఁడుదానిసొమ్ము
లేనిపోని విలాసమ్ములూని మోక్ష • దశను జెడఁగొట్టు టది యాఁడుదానిసొమ్ము.

సీ. ఆశాపవశమునఁ గేశవు శిరమున • కిట్టి దుర్దశ మూఁడె నిదియుఁగాక
మును హయగ్రీవుఁడన్ దనుజుండు గడు నిష్ఠ • చే సరస్వతియొద్దఁ జేరి తపము
నాచరించె మదర్థమై వేయిసంవత్స • రములు సమస్తభోగములు వీడి
యతని కేఁ దామస మగు రూపము ధరించి • ప్రత్యక్ష మగుటయు బహువిధముల

గీ. సన్నుతించి ప్రసన్ననై యున్న నన్నుఁ • గాంచి "యెవ్వారిచేనైనఁ గానిచావు
బొరయ కుండెడి రీతిని వర మొసంగు" • మనుడు నవ్వానితోడ నిట్లంటి నేను.

గీ. పుట్టు జంతువు లెల్లను గిట్టుటయును, గిట్టు జంతువు లెల్లను బుట్టుటయును
పరమధర్మంబు వేఱొండు వరముఁ గోరు, మిచ్చెద నటన్న రక్కసుం డిట్టులనియె.

క. ఏను హయగ్రీవుండను, గాన హయగ్రీవుచేతఁగాని యొరులచేఁ
బ్రాణములు వీడ కుండం, గా నిమ్మన నట్టివరము కరుణ నొసఁగితిన్. 111

ఉ. వాఁడిపు డెల్లలోకము లవారణ రీతిని బీడఁ బెట్టుచు
న్నాఁడిఁక వానిఁ జంపుటకు నాథుఁ డొకండయినన్ జగత్త్రయిన్
లేఁ డటుగాన మీరు తగునేర్పున వాజిశిరమ్ముఁ దెచ్చి మా
ఱాడక యీ రమాధవు హయాననుఁగా నొనరింపఁగాఁదగున్. 112

క. అటుచేసిన నీతం డ, క్కుటిలుని హరియించు మీకుఁ గోర్కె ఫలించున్
దటుకున నొనరుపుఁడని యం, తట నంతర్ధానమందెఁ దజ్జనని వెసన్. 113

గీ. పిదప సురలెల్ల దేవశిల్పివరుఁగోర, నతఁ డరుగుదెంచి యసికృత్తమైనవాజి
శిరము గైకొని నేర్పున హరికి నతికె, నీ విధమ్మున హరి హయగ్రీవుఁ డయ్యె.

గీ. ఈ హయగ్రీవుఁ డా రాక్షసేంద్రుఁ జంపె. దానిచే లోకములు ప్రమోదమ్ముఁగాంచె
నిట్టి శుభచరితము వినునట్టివారి. కతులితైశ్వర్యములు గల్గు నఘము లడఁగు. 115

మధుకైటభోత్పత్తి.

క. అన విని మధుకైటభులను, దనుజులు గల రంటి వట్టి దనుజుల జన్మం
బును మరణంబును వినియెద, మనఘా ! నీవంటియోగ్యుఁ డబ్బునె మాకున్ ?

గీ. విషము దుర్జనుఁడును నొక విధమువారు, సుధయుఁ బండితుఁడును నొకవిధమువారు
బుధులు దొరకినయప్డు సత్కథలు వినని, వార లెల్లరుఁ బశువుల వంటివారు. 117

క. అశనమ్మును నిధువనమును, బశువులకును మనుజులకు స్వభావ గుణమ్ముల్
పశువులకన్నను మనుజులు, ప్రశస్తతను గనుట తెలివిఁ బడయుటఁగాదే ? 118

గీ. వేదశాస్త్రాదిగోష్ఠి సాత్త్వికి యనఁబడు, సరససాహిత్యగోష్ఠి రాజసి యనఁబడు
నసమయుద్ధాదిగోష్ఠి తామసియనఁబడు. నందుఁ బుణ్యులు సాత్త్వికి యందు నుంద్రు.

వ. అట్టి సత్త్వగోష్ఠియు నుత్తమమధ్యమాధమ భేదమ్ముల మూఁడువిధమ్ము. అందుత్త
మంబు ముక్తిసాధనంబును, మధ్యమంబు స్వర్గప్రాప్తి సాధనంబును, నధమంబు
భోగసాధనంబు నై తనరు. అట్ల పాణిగృహీతియం దుపచరించునది యుత్తమ
రజోగోష్ఠియుఁ బాణిగృహీతయం దుపచరించునది మధ్యమంబును బరోఢయందు
పచరించునది యధమంబు నాఁ బరఁగు; దుష్టశిక్షానిమిత్తంబగు యుద్ధం బుత్తమ
తమోగోష్ఠియు దాయాదభాగనిమిత్తంబగునది మధ్యమంబును నిర్నిమిత్తం బగు
నది యధమంబును నగుం గావున మోక్షప్రదంబులగు పురాణగాథలు వినుటకన్న
నొండు శుభంబుండునే? యను మునివరులం గాంచి సూతుం డిట్లనియె. 120

సీ. పాలమున్నీటి లోపల శేషశయ్యపై • వెన్నుండు నిద్రించుచున్న కాల
మునఁ గర్ణమలమువలన నిద్ద ఱన్నద • మ్ములరీతిగా రక్కసులు జనించి
జలధి లోపలఁ గ్రీడ సల్పుచు నచట న • గ్గడల ఘూర్ణిల్లు న క్కడలిఁ జూచి
ఆధార మొండు లే కాధేయ ముండునే? • యనిమిత్తమైన కార్యములు గలవె?

గీ. యనుచుఁ దమజన్మమునకు శంకాకులత్వ • మంది చింతిల్లి యాశ్చర్యమంది మోద
మంది యేమియుఁ దోఁచనియట్టియెడల • గైటభుఁడు సెప్పె మధువుతోఁ గారణంబు.

క. వననిధిగాని మనముగా, ని నిమిత్తము లేక యుండనేర్తుమె? మనకున్
వననిధికిని నాధారం, బనఘా! యొకశక్తి యున్నదని యెఱుఁగవొకో? 122

వ. అను నవసరమున నాకసంబు నుండి యొక్క వాగ్బీజం బుద్భవింప నయ్యది
గైకొని వారిరువురు దృఢమ్ముగ జపించుచుండ గగనంబున నొక మెఱుపు మెఱసి
నట్లయ్యె. దైత్యు లద్దానిం గాంచి విధిగా నియ్యది దేవీతేజం బని నిశ్చయించి
య మ్మంత్రంబు మహామంత్రంబుగా భావించి జితేంద్రియులై యాహారంబు
వర్జించి యొక వేయి వత్సరంబులు తపంబు సల్పుటయు. 123

క. వారల ఘోరతపం బెద, నారసి కరుణించి యంబ యశరీరిణియై
"కోరుకొనుఁడు వర" మన న, వ్వారును స్వేచ్ఛామరణము వాంఛించుటయున్.

క. మెచ్చితి నెద మీ తపమున, కిచ్చితి భవదీప్సితంబు నిటమీఁదన్ మీ
రెచ్చోఁ బోయినఁ బోవుఁడు, హెచ్చు గలుగుఁ గాని దైన్య మెనయదు మిమ్మున్.

క. అని చెప్పి యా పరాంబిక, చనిన పిదప జలమునందు చరియించుచు బ్ర
హ్మను గని యొకప్డు యుద్ధం, బునకున్ రా రమ్మటనిరి పొగరు మిగులఁగన్.

గీ. యుద్ధ మొనరింపఁ జాలక యున్న వీర, భోగ్యమగు నీరజాసనమునకుఁ దగవు
కాన నాసనము డిగి యెందేనిఁ బొమ్ము, లేక యున్న యుద్ధమునకు లేచిరమ్ము.

క. అని దనుజులు పలుకుటయును, వనజాసనుఁడంత భీతివడి యోగసమా
ధినిఁ జెంది యున్న విష్ణుం, గని యిట్లని మ్రొక్కువెట్టె గద్గదగళుఁడై. 128

సీ. రాకాసులకునై యనేకావతారముల్ • మేల్మిఁ దాల్చినతండ్రి ! మేలుకొనుము
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధిచేఁ దనరారు • లీల గల్గినతండ్రి ! మేలుకొనుము
ఆర్తులైనట్టి భక్తాగ్రగణ్యులఁ బ్రోవ • జాలి బూనినతండ్రి ! మేలుకొనుము
సాత్త్వికంబైన తేజంబుచేతనె దుర్జ • నాళిఁ ద్రుంచెడి తండ్రి ! మేలుకొనుము

గీ. శంఖచక్రగదా ముఖ సాధనములు • కేలదాల్చిన నా తండ్రి ! మేలుకొనుము
దుర్దమంబగు నిక్కట్టు దొలఁచునేర్పు • చాలఁగల్గిన నా తండ్రి ! మేలుకొనుము.

క. చంపెద మంచు నిరువురు ని. లింపారులు మీఁదఁ బడిరి; లే లెమ్ము; కటా
క్షింపుము కంపితునను, నను, కంపాకంపిత రసానుగతహృదయుఁడవై. 130

బ్రహ్మ యోగనిద్రను స్తుతించుట.

క. అనుచు నుతియించినను మే, ల్కనని జనకుపాటుఁ జూచి కార్యము లేదం
చును యోగనిద్ర నిట్లని, కొనియాడఁ దొడంగె మేలుకొలుపు మటంచున్. 131

ఉ. అంబ ! జగత్త్రయమ్మునకు నాదివి నీ వని నాకు వేదవా
క్యంబులు సెప్పె నిక్క; మటుగానియెడన్, సచరాచరస్వరూ
పంబగు నెల్లలోకమును బాలనఁజేయు మహామహుండు ప
ద్మాంబకుఁడిట్లు నీకు వశుఁడై సుఖసుప్తి మునింగిపోవునే ? 132

ఉ. దానవు లిత్తఱిన్ మిగులఁ దత్తరపాటొనరించుచున్నవా
రే నిఁక వారిబాధల సహింపఁగలే నటుగాన నాకు నీ
దానవవైరిచే నభయదాన మొసంగఁగఁ జేయుమమ్మ ; లే
దా, ననుబాధలన్ జొనుపు దానవయుగ్మము నడ్డగింపుమా. 133

ఉ. నీ వశమై తనర్చు నితనిం గని దగ్గఱి మేలుకొల్పు సౌ
ఖ్యావహమైన లచ్చియు ననర్హ గదా ! జగదంబ ! నీదు లీ
లా విభవంబు లెల్లెడ నలంఘ్యము లేరికిగాని యున్నచోఁ,
గేవల మస్మదాదుల నకించనులన్ గణియింప నేటికిన్. 134

ఉ. వారు మహాప్రసిద్ధి గలవారు జగద్గణనీయవైభవుల్
వారు పురాకృతంబు గలవా రలవా రిల వేఱెఱుంగ కె
వ్వారు భవద్వరాంఘ్రియుగవారిరుహభ్రమరాయమాణు లె
వ్వారు భవామయాపహభవద్భవితవ్యకటాక్షవీక్షితుల్. 135

ఉ. ఎక్కడడాఁగె నా తెలివి? యేమయిపోయె శుభప్రవృత్తి? యిం
కెక్కడఁ జొచ్చె నా గుణము? లీ హరి యీ గతి నిద్రనొందె న
మ్మక్క! భవద్విలాసకల లక్కజముల్ జననీ! జగమ్ములో
నొక్కతె వీవు దక్క మఱి యొండొరు లిట్టిసమర్థులుండిరే? 136

ఉ. మొట్టమొదల్ జగమ్ముల సముద్ధతిఁ బ్రోవుమటంచు నీతనిం
బుట్టఁగఁజేసి యప్పనినిఁ బూని చరింపుచు నున్న వానిపైఁ
గట్టిఁడివై కదమ్మ కడకంటను జూడఁగ నియ్యకొంటి; నీ
కెట్టులు దోఁచునో యటులయేర్పడఁజేసెద; వడ్డువారమే? 137

గీ. పుట్టఁ జేసిన యట్టి నన్ గిట్టఁజేయ, నిచ్చయే నీకు లేకున్న నిట్టి రక్క
సుల సృజింపఁగనేల? భీతిలెడి నన్నుఁ, గని హసించుటకై యేమొ జనని చెపుమ.

ఉ. నీ చరితంబు నే నెఱుఁగనే? జగమెల్ల సృజించి పెంచి సం
కోచము లేక చంపఁ దొరకొందువు; నీ కెటు నన్నుమాత్రమున్
గాచుట కిచ్చవుట్టు? మృతి గల్గఁగఁ జేసిన నీవ చేయు, మీ
నీచులు చంపిరేనిఁ గడు నిందకుఁ బాత్రుఁడనౌదుఁదల్లిరో! 139

ఉ. అమ్మరో! లెమ్ము వేగమె మహాద్భుతమై తనరారు నీ స్వరూ
పమ్ము ధరించి నన్నయినఁ బట్టి వధింపుము: లేకయున్న న
న్నిమ్మెయి బాధలం జొనుపు నిక్కటిలాత్ముల నైనఁ జంపు: క
ష్టమ్మనకోర్వఁజాల; నకటా! హరినైనను మేలుకొల్పుమా. 140

క. అని నుతియించెడి వనజా, సనుపైఁ గరుణించి, నిద్ర చనె సరసీజా
క్షుని విడిచి; సరసిజవిలో, చనుఁడును మేల్కాంచె, ధాత సంతసపడఁగన్. 141

శక్తిస్వరూప కథనము

క. అన విని ముని లిట్లని రో, యనఘా! మా కొక్క సందియము కల్గెను; దా
నిని వినిపించెద; మది నీ, వినినంత యెఱుంగఁ జెప్పవే దయమీఱన్. 142

గీ. హరిహరబ్రహ్మలనఁగమూఁగురుమహాత్ము, లందొకఁడుపెంచునొకఁడులయంబొనర్చు
నొకఁడుసృజియించుఁగావియందుత్తముండు, హరిసమర్థుండుసర్వకార్యములయందు

గీ. అట్టి హరి యోగనిద్రచేఁ గట్టువడిన, యప్పు డాతని శక్తియు నతని తేజ
మెచటి కేగెను ? శక్తికి నితనికన్న, నెక్కుడగు శక్తి కల్గుటయేల ? చెప్పుము. 144

గీ. నారదాది మహాత్ము లందఱును మాకు, హరియ కారణకారణం బనుచుఁ జెప్పి
రీవు మాత్రము శక్తియం చెఱుఁగఁ జెప్పి, తెద్దియో నిక్కువంబు మాకెఱుఁగరాదు.

వ. అనిన విని సూతుండిట్లను. మునీంద్రులారా ! మీ యడిగిన యర్థంబు సావధాన మనస్కులరై యాలకింపుఁడు. మహామతి గోచరంబగు నీవిషయంబున బ్రహ్మ పుత్రులగు నారదాదులును మోహమ్మునంజేసి దురవగాహంబగు శక్తిప్రభావం బెఱుఁగలేక జనార్దనుండు పరుండనియు సర్వకర్త యనియు సకలాగమవేద్యుం డనియుఁ భ్రమించుచున్నవారు. 146

ఉ. అంగజవైరి సర్వహృదయంగమచిత్రచరిత్రుఁ డద్రిజా
లింగితమూర్తి మూర్తిపరిలిప్తవిభూతి విభూతిదాత త్ర
య్యంగనకుం బ్రియుండు రజతాచలవాసుఁడు శంకరుండు మా
కుం గులదైవ మంచు మఱికొందఱు సేవ యొనర్తు రెంతయున్. 147

ఉ. కొందఱు సూర్యుఁ డంచు మఱికొందఱు పావకుఁడంచుఁ గొందఱా
యిందుఁడటంచుఁగొందఱు సురేంద్రుఁడటంచు నబింద్రుఁడంచుఁ బే
ర్కొందురు; కొంద 'ఱెయ్యదియొకో' యని సందియమందు చుందురీ
చందమునన్ జగంబు పలుచాయల మాయలలోన మున్గెడిన్. 148

గీ. "ఎవఁ డెవనిఁగాని సేవించు నేమి కొదవ?, సకల నదులును జలధికిఁ జనుతెఱఁగున
సర్వదేవనమస్కృతుల్ సరసిజాక్షు, నంద పర్యాప్తము లటంచు" గొంద ఱంద్రు.

వ. కొందఱు ప్రత్యక్షానుమానోపమానంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షానుమానోపమాన శబ్దంబులనియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షానుమానోపమానశబ్దార్థాపత్తులనియుఁ బ్రమాణంబులు సెప్పుదురు. పౌరాణికులు మాత్రము సాక్షియు నైతిహ్యమ్మునుంగలియఁ బ్రమాణంబు లేదని యొప్పుదురు. తత్తత్ప్రమాణాగోచరంబై యొప్పునది పరశక్తియ కాని వేఱొండు కాదు. అమ్మహాశక్తియందు సృష్టిరూపమ్మునను విష్ణునందుఁ బాలనరూపమ్మునను శివునియందు సంహారరూపమ్మునను సూర్యునియందు దీప్తి స్వరూపమ్మునను వాయువునందుఁ బ్రేరణస్వరూపమ్మునను వహ్నియందు దాహకతారూపమ్మునను వెలుంగుచుండు. 150

ఉ. శక్తివిహీనుఁ డేపనికిఁ జాలఁడు; శక్తియ సర్వభూతసం
సక్తకఁ జెంది సర్వకృతిసాధనమై తనరారుచుండు; నా
శక్తియ ముక్తికారణము; శక్తియ సర్వము; శక్తిలేనిచో
శక్తులు గారు రుద్రహరిసారససంభవముఖ్యనిర్జరుల్. 151

గీ. అమ్మహాశక్తి సగుణయు నగుణయు నన, రెండుదెఱఁగులఁ దనరారుచుండు; నందు
రాగులకు సగుణ సేవ్య; విరాగులకును, నిర్గుణాత్మిక సేవ్య; మునివరులారా। 152

క. ఈ కలికాలమునందు న, నేకు లనేకులను గొల్చి యిహముం బరముఁ జా
బోకడఁ బెట్టుదు, రల దే, వీకారణ్యమ్ముఁ గాంచువిధము నెఱుఁగమిన్. 153

ఉ. వేయి కదుక్తు లేల? యిఁక విష్ణువు గిష్ణు వటంచుఁ జెప్పుబల్
మాయలమారిపండితుల మాటలు నమ్మక, సర్వశక్తియై,
మాయకు లోను గాక, ప్రరమప్రణుత ప్రథితప్రభావను
శ్రీయుత యైన యజ్జననిసేవయె పావన మంచు నెంచుఁడీ. 154

క. హరికతన విరించియు న, వ్విరించి కడ నారదుఁడును, విని రియ్యది; మ
ద్గురునకు న మ్మునిచెప్పెన్, గురుఁడిది యెఱిఁగించె నాకుఁ గోవిదులారా. 155

క. ఆ శక్తి యనుగ్రహమునఁ, గేశవుఁ డటు మేలు కాంచి కెలన నభయదా
నాళుండై తగువిధిఁ గని, పేశలఫణితి నిటు పల్కెఁ బ్రేమదలిర్పన్. 156

క. తపమును మాని యిచటి కే, నెపమున వచ్చితివి వత్స! నీ మనమిట్టుల్
దపియింప నేమి హేతువు, సెపుమా యన ధాత యిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్. 157

క. భవదీయకర్ణమల సం, భవులై మధుకైటభు లనఁ బరఁగెడి రక్షః
ప్రవరులు నను జంపెద మని, బవరమునకుఁ బిల్చి రిఁకఁ దపంబెటు తండ్రీ!

మధుకైటభ యుద్ధము

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుయి వెట్టుటయు జలజలోచనుండు. 159

క. భయపడఁగ నేల? కడు దు, ర్జయు లగు దానవులనెల్లఁ జంపెడి నాచే
వ యెఱుంగవె? యను నాలోఁ, బయిఁ బడి రద్దనుజవరులు పద్మజు నొంపన్.

ఉ. వచ్చి విరించిఁ గాంచి "నినుఁ బట్టఁగ లేమని పాఱి వచ్చితీ
వెచ్చట డాఁగినన్ విడుతుమే? నినుఁ గావఁగ నీతఁ డోపునే?
చచ్చెడివాఁడ వొక్కఁడవె చావక యీతనిఁ గూడఁ జంపఁగా
వచ్చినవాఁడ; వింతగుణవంతులు లోకమునందుఁ గల్గిరే; 161

ఉ. చేసినఁ బాటిపోక యని సేయుము వీరుఁడవేని; లేక మీ
దాసుఁడనంచుఁ బల్కుము; వృథావచనంబుల లాభమేమి?" యం
చా సురవైరు లిర్వురు రయమ్మునఁ బైఁ బడినంతఁ, గేశవుం
డోసరిలంగ నెంచు కమలోద్భవు వెన్కకుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 162

ఉ. క్రిందును మీఁదునుం గనక ప్రేలెద రింత మదంబు హెచ్చెనే?
తొందర మానుఁ డిప్పుడ కుతూహలము న్నెఱవేర్తు రం డటం
చుం దలపడ్డ దానికి నసూయమెయిం గని యమ్మధుండు గో
విందుని మార్కొనెన్ సమరభీకర బాహుబలాభిశోభియై. 163

గీ. అంబ యాకసమందుండి యరయుచుండ, నంచ రౌ తంబునిధినుండి కాంచుచుండ
హరియు న య్యమరారియు నటిముటిగఁ బె, నంగ సాఁగిరిసంద్రంబు పొంగిపొరల.

గీ. బాహుయుద్ధంబుచేఁ గొంత బడలి యున్న, యన్న వారించి కైటభుం డసమభుజబ
లంబు దీపింప మల్లయుద్ధం బొనర్ప, దలపడియె ధాతమది కొంత తల్లడిలఁగ.

ఉ. అన్నయుఁదమ్ముడుం గలసి యా హరి నాహవలీల బాహుగ
ర్వోన్నతి మార్కొనన్, జలధు లూరక తల్లడిలంగ సాఁగె; ని
ట్లెన్నఁగ రాని విక్రమము నేఁబదివందల యేండ్లు సూప నా
పన్నగశాయికిన్ మిగుల భారముదోఁచెఁ గ్రమక్రమమ్మునన్. 166

క. ఏదియుఁదోఁచక కడుఁ బెం, పేది ముదముఁ దక్కి యెట్టు లీ రక్కసులన్
బాధింతు నిచట నిఁక ది, క్కేది! యనుచుఁ జింతసేయునెడ నాతనితోన్. 167

వ. ఉక్కు మిగిలి రక్కసు లిట్లనిరి. 168

చ. బవరము సేయఁ బూనుటకు బాహుబలం బుడిపోయెనేనిఁ బెం
పు విడిచి 'మీకు దాసుఁడను బ్రోవు' మటంచును బల్కు; మట్టు ప
ల్కువిధికి నొప్పవేని, నినుఁగూల్చి, యనంతరమందుఁ బంకజో
ద్భవుఁ గడతేర్తు మన్న బెదిదంబునకున్ హరి సామమొప్పగన్. 169

క. అలసినవారల మిక్కిలి, సొలసినవారలను భీతిఁ జొక్కినవారిన్
దలఁకి యిలఁ బడినవారిన్, దలపడ రిది వీరవరులధర్మమ యెందున్. 170

చ. అదియును గాక మీ రిరువురౌటను నేనొకరుండనౌట మీ
రదనుఁ బరిశ్రమాపహరణార్థముగా దొరకొంటి రేనునున్
గదన మొనర్తు నొక్క త్రుటికాలము దన్కను విశ్రమించి; యం
తదనుక నోపుఁడీ! కదనధర్మము మర్మము మీ రెఱుంగరే? 171

చ. అనుదనుజారిపల్కు విని యద్దనుజుల్ తగ విశ్రమింపు మం
చును సమరంబు మాని యొకచోటను దాముడు విశ్రమించి; 'రి
ద్దనుజులు శక్తిదత్తవరదర్పితు' లం చొగి దివ్యదృష్టిచే
తనతఁదెజింగి "చేసితి వృథారణ మేమి యుపాయమియ్యడన్, 172

క. వీరలు స్వేచ్ఛామరణము, గోరి వరంబంది యున్న కుమతులు ప్రాణం
బేరికినైనను జేఁదే ?, వీరికి మృతి యెట్టు" లనుచు విహ్వలమతియై. 173

ఆ. వె. ఎట్టి రోగియేని యెట్టి యాపన్నుండు, నేని యెట్టి రిక్తుఁడేని బ్రదుకు
నాససేయుఁగాని, యాసింపఁడెంతటి, మందుఁడేని తాను మ్రందు తెఱవు. 174

వ. ఇట్లు, 175

క. సారెకుఁ జింతిలి "దేవీ, కారుణ్యము లేక వీరిఁ గడతేర్పఁగ రా
దేరికి" నంచును నద్దను, జారి నుతింపం దొడంగె నజ్జగదంబన్. 176

చ. జనని ! జగద్విరోధిజనసంహరణప్రవణ ప్రభావ ! మో
హిని ! పరతత్త్వరూపిణి ! మహేశ్వరి ! కామితదాయినీ ! జగ
జ్జననవిధాయినీ ! సతతజాగరిణీ ! కరుణానుసారిణీ !
నిను నుతియింపనేరఁగరుణింపుము నింపుము కూర్మినాపయిన్. 177

క. నీ విచ్చిన వరమునఁ గడుఁ, గావరముం జెంది యనికిఁ గాల్ ద్రవ్వెరి త
ల్లీ ! వీ రిరువు రొకరుఁడను, నే వాఁడిమి చూప నేర్తునే ? వీరలపై. 178

క. ఈయెడ వీరల జంపు ను, పాయము వేఁడొందు నీ సహాయము దక్కన్
నా యెఱిఁగినంతలో లే, దో యమ్మా ! యూరకుంట యుక్తమె ? నీకున్. 179

గీ. ఈ వుపేక్ష యొనర్చిన నిపుడ నన్నుఁ, బట్టి చంపెదరమ్మ ! యీ పాపకర్మ
లనుచు విలపించుహరిఁ గాంచి యంబ పలికెఁ, జిఱునగవు నెమ్మొగమ్మునఁ జెంగలింప.

క. "నా మాయచేతఁ గప్పెద, నీ మానవ భక్షకుల జయింపు" మనుడు సం
గ్రామమున కభిముఖుండగు, దామోదరుఁ గాంచి మిగుల దర్పమెలర్పన్. 181

చ. 'జయముఁ బరాజయమ్ము సహజమ్ములు శూరులకున్ బరాజయో
దయమునకున్ గృశింపకుము; దానవులెందఱినేని మున్ బరా
జయమున ముంపవే ! జయము శాశ్వతమే ?' యనిపల్కు దానవ
ద్వయిఁ గని మాధవుం డనుగతప్రణుతప్రథితప్రతాపుఁడై. 182

క. కడుఁ గర్కశ మగుగతి నె, క్కుడు కోపము గదుర నెదురుకొని ధీరత్వం
బడరఁగ దనుజులఁ బిడికిటఁ, బొడిచిన నప్పొడుపువడియుఁ బొగరుమిగులఁగన్.

క. ఒక్కొమ్మడి నా యిరువురు, రక్కసు లార్పులు సెలంగ రక్తము తోడ్తోఁ
గ్రక్కుచు స్రుక్కఁగ నెక్కొని, యక్కమలాక్షుని యురంబు నదరన్ బొడువన్.

వ. హరియును మరలన్ బొడిచె నిట్లు పరస్పరజయేచ్ఛం గొంతవడి సంకులంబగు
సంగరంబు ప్రవర్తిల్లుటయు. 185

క. జొమ్మున నెత్తురు గ్రమ్మఁగ, సొమ్మసిలి రమాధవుండు చూడ్కుల దీన
త్వమ్ము గదురఁగాఁ దన కూ, ర్మ్యమ్మునఁ గనుపట్టుదేవి బావనిఁ గాంచెన్. 186

ఉ. చూచినయంత నా త్రిపురసుందరి లో దయమీఱ, మార నా
రాచములో యనందగు నరాళకటాక్షపరంపరన్ దమి
స్రాచరయుగ్మమున్ బొడువ రక్తిమెయిన్ దనుజన్ము లా యమం
జూచుచుఁ గామబాణముల సొక్కిరి తక్కిరి యుద్ధపద్ధతిన్. 187

శా. ఆ మందస్మిత మా కటాక్షవిభవం బా భావ మాహావ మా
గోమున్నోమును ప్రేమ మీఱఁ గని సంకోచించుచున్ గామసం
గ్రామార్థంబు ప్రయత్నమున్ సలుపు రక్షస్స్వ్యములన్ మాధవుం
డామోదమ్మునఁ జేరి యిట్లనియె ధైర్యస్థైర్యసంపన్నుఁడై. 188

ఉ. ఎందటినేని మున్ను దనుజేంద్రులఁ జూచితిఁగాని మిమ్ము బో
లం దగువారలే రణకలావిభవమ్మున ? మీ రణంబు నా
డెందమునందు మోదము ఘటింపఁగఁ జేసె; భవన్మనోరథం
బుం దెలియంగఁజేయుఁడది పూర్తి యొనర్తునటన్న రక్కసుల్. 189

తే. గీ. అమ్మహామాయచే మోహితాత్ములైన, కారణంబున నభిమాన శూరులగుచుఁ
గల్లఁ గపటంబు నెఱుఁగక కంజనేత్రు, సీసడించుచు దరహాస మినుమడింప.

గీ. నిన్నడుగువారమే మేము? నీవు మాకు, దాతవే ? చాలు నింత యంతరములేదె?
వలసె నేనియుఁ గోరుకొమ్మెలమి మేము, వరమునీకిచ్చెదమునాఁగహరియునెఱిఁగి.

క. ఏఁ గోరినవర మొసఁగెద, రౌఁగా ? నాయుద్ధ మంత యానందము మీ
కిఁగలిగెనేని వధ్యులు, గాఁగోరెద ననుడు వాండ్రుకళవళపడుచున్. 192

వ. కొండొక చింతించి, 193

గీ. సత్యపరిపాలనమ్మును సలిపెదేని, మాకు వర మిచ్చెద నటన్న మాటదలఁచి
జలములేని విశాలదేశమున మమ్ము, త్రుంపు మట్లేని నీకు వధ్యులము మేము. 194

క. అని దనుజులు వల్కిన న, వ్వనజాక్షుం డట్లు సేయువాఁడై నగి య
మ్మనుజాశనుల వధింపఁగఁ, దన యూరులు పెంచి "రండు దానవు" లనుచున్.

వ. వారును దదధికంబుగ శరీరమ్ము పెనిచిన, 196

క. అసురారి యూరువులు ర, క్కసు లంగము లిట్లు పెనుఁపగాఁ దుదకా రా
క్షసుల శరీరమునకు వె, క్కస మయ్యెఁ దదూరువు లధికము లగుకతనన్. 197

వ. అంత, 198

క. తనయూరుభాగమును జెం, దిన హరియును వారల౯ వధింపఁగఁ జక్రం
బును దలఁచిన నది వైశమ, దనుజమ్ములఁ బ్రాణములకుఁ దక్కన్ జేసెన్. 199

ఆ. వె. వారిమెదడు జలధివారిలోఁ బడి పెద్ద, తిప్ప యయ్యె వసుమతికిని నాఁడు
మొదలు 'మేదిని' యనుపదము తటస్థించెఁ, దాన మన్ను తినఁగరానిదయ్యె.

గీ. నాయెఱిఁగినంత మీకు విన్నపము చేసి, కొంటి సగుణయొ లేక నిర్గుణయొ సేవ
నీయ పరశక్తియే యింత నిజము నిజము, వేదశాస్త్రంబు లియ్యెడ విశ్రుతములు.

వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట

క. అని చెప్పిన సూతుం గని, ముని లిట్లని రట్లు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు హే
మనగమునకుఁ దపమునకై, చనె నని చెప్పియును దత్ప్రసంగవశమునన్. 202

గీ. ఇతరకథ లెన్నియో చెప్పి తీవు మాకు, మొదటివృత్తాంత మది తుదముట్టనయ్యె
నదియ మా కెఱిఁగింపవే యనెడి మునుల, కిట్లనియె సూతుఁ డాదరంబెసకమెసఁగ.

సీ. అట్లు హేమనగమ్మునందలి, కర్ణికా, ర వనమ్మునందు నారదుఁడు మున్ను
తనకుఁ జెప్పిన మంత్రమును జపించుచుఁ "బంచ, భూతవీర్యుండగుపుత్రుఁడుద్భ
వింపఁగావలె" నంచు వేదాంతవేద్యయై, తనపరశక్తిని జిత్తమునఁ దలంచి
శతవత్సరమ్ము లశనము వర్జించి త, పం బొనర్చుచునున్న వ్యాసమునికి

గీ. కెంజడలు గట్టె శిరము, శుష్కీభవించెఁ, దనువు, కంపించెభూనభోంతరములెల్ల
దాన నింద్రుఁడు భయమంది తాను సురలు, శివునిపాలికిఁ జని యిట్లుచెప్పుకొనిరి

గీ. దేవ! దేవేశ! సత్యవతీ సుతుండు, తప మొనర్చుచు నుండె వత్సరములొక్క
నూఱు గతియించె దానఁ దుందుడుకు పుట్టెఁ, బ్రోవవే! యన నమ్మహాదేవుఁ డనియె.

గీ. తాపసుల కపచారముల్ దలఁప రాదు, వార లొరులను బాధించువారు కారు
ఇమ్ముని సుతార్థియై నన్ను నెడఁద శక్తి, సంయుతుని నిల్పి జపియించు జంభభేది!

వ. అని చెప్పి యద్దేవుండు సశక్తికుం డగుచు మునికిఁ బ్రత్యక్షమై యతని మనో
రథంబు సఫలంబుగా వరం బొసంగినఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డయ్యనఘునకు
నమస్కరించి తదాజ్ఞ వడసి స్వాశ్రమంబున కరిగి, 207

మ. అరణిం దెచ్చి మథించి యగ్నికయి యం దావిర్భవం బందున
గ్నిరుచిం గాంచి యెసంగు తేజమున వీనింబోలు పుత్రున్ యశ
స్కరు నే నేగతిఁ గాంచువాఁడ ? సుతసంస్కారమ్ము గావించున
య్యరణుల్ యోగ్యత గల్గుకామినులు నా కాభాగ్య మిప్డున్నదే। 208

వ. అని మఱియును, 209

సీ. తనయిచ్చఁ బోవుజంత్రపుముద్దుకీల్బొమ్మ • విందుగాఁ దగుచేఁదువేముచెట్టు
అనుమానములకుఁ గట్టనికొంప ప్రక్కలో • నొఱపు నించెడి వాఁడికఱకుటమ్ము
వొల్లుగాఁ బున్నెముల్ జల్లించుజల్లెడ • భ్రాంతి పుట్టించు నభ్రంపుమందు
పెనుదోషములకుఁ బెట్టినపేరు దుఃఖంబు • సౌఖ్యమ్ముగాఁ జూపఁజాలువిద్య

గీ. కాలిసంకెల బొంకులకాలయంబు • మచ్చికఘటించుపాము కామములదీము
కోపములప్రాపు మిత్తిగైకొన్నరూపు • గాదె కామిని; యిట్టిసంగాత మేల ? 210

గీ. అనుచుఁ జింతించుచున్న యావ్యాసమునికిఁ, గన్పడె ఘృతాచి గగనభాగమ్మునందు;
దానిఁ గనుఁగొన్నమాత్రన గానయ్యె, మదనుఁడును గోపఘూర్ణితవదనుఁడగుచు,

క. కనుఁగొని యయ్యది తనువం, చనఁ జేయఁగ వచ్చినదని సందియపడి కా
మునిబారిఁ బడియుఁ గసుగం, దని తెలివికతమున నిట్లు తలపోసె మదిన్. 212

ఆ. వె. ధర్మచింత సేయుతఱి నేలవచ్చె నీ, కలికిమిన్న ? వచ్చుఁగాక దీనిఁ
గొని సుఖింపరాదె ? కొనిసుఖించిన మునుల్, నవ్వకుందురెట్లు నన్నుఁ జూచి ?

గీ. నగిన నేమగు? నీకాంత నాకనంత, సుఖ మొసఁగి మది నాపయిఁ జొనుపునొక్కొ?
మును పురూరవు నూర్వశీవనితవిధము, చేసి వలవంతలకుఁ బాలు సేయునొక్కొ ?

క. అని వ్యాసుఁడు చింతాకుల, మనస్కుఁడయ్యె నన మౌనిమణులెల్లరు సూ
తునిఁగాంచి యప్పురూరవుఁ, డననెవ్వఁడు తెల్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 215

బుధోత్పత్తి.

ఆ. వె. కలదు తార యనెడికామిని యలబృహ, స్పతికి దార గుణవిచారదూర
విజితమారదార విపులకటీభార, కడుసుహార చారుకాంతిపూర. 216

క. ఆరామ యొక్కదినమునఁ, దారాపతియింటి కరుగ దానియొయ్యారం
బారసి యారసికాగ్రణి, మారశిలీముఖవిదార్యమాణుం డయ్యెన్. 217

క. ఆకాంత తమీకాంతుని, యాకారముఁ గాంచి విస్మితాంతరయై యు
ద్రేకంబాఁకొని యూఁకొన, నా కాముని బారిఁ బడియెనఁట యేమందున్. 218

మ. ఇటు లన్యోన్యమనోనురాగములపెం పేపార నాతారయున్
గుటిలాత్ముండగు చంద్రుఁడున్ గలిసి కోర్కుల్ మిన్నుముట్టంగ లం
పటులై సొక్కుచు సోలుచుండి రఁట! చెప్పన్ శక్యమే దైవసం
ఘటనానైపుణి, యాతఁడయ్యదియొ! యక్కంజాక్షియేయాతఁడో! 219

గీ. ఇటు లనేకదినమ్ము లయ్యిందు నింట, నుండి రాకున్న గురుఁడు నయ్యుదకొఱకు
శిష్యు నొక్కని నంపె దేశికుఁడియాజ్ఞ, వాఁడు దెల్పిన వినదయ్యె వారిజాక్షి. 220

వ. పిదప నయ్యంతేవాసి గురుసమీపమ్మునకుం జని సకల వృత్తాంతమ్ము నెఱింగించుటయు బృహస్పతి చింతాకులుండై మఱియొకరు నింకొకరు వేఱొకరు నంపి యంపి విసివివిసివి తుదకు రోషారుణితాక్షుండగుచుఁ జంద్రుపాలికిం జని తన్నుం గాంచి మదమ్మున నగు నతని కిట్లనియె. 221

శా. ఔరా! చంద్ర! వివేకహీన! గురుభార్యన్ గైకొనన్ జెల్లునే?
యీరామన్ మరుకేళి కానపడిగా కిందెట్లు నీవుంచి తో
రీ! రాత్రించర! యూరకే గృహమునం దీయింతిఁ బోషింతువే?
మేరల్ మీఱిననీకు నేఁడ యగుఁ జుమ్మీ, శాస్తి దుశ్శీలుఁడా! 222

గీ. బ్రాహ్మణునిఁ జంపువాఁడు కల్ద్రావువాఁడు, కనకహారియు గురుకాంతఁ గవయువాఁడు
వీరలును వీరితోఁ జెల్మిఁ గోరువాఁడు, గలసి పంచమహాపాతకులు దలంప. 223

ఉ. కావున నిట్టిపాతకికిఁ గల్గునె స్వర్గనివాస, మోరిచం
ద్రా! విడు మీవెలంది, గురుదారయుఁ దల్లియు నొక్కరూప కా
దే! వివరించి చూడుము మదిన్, మతిమంతుఁడ వీ వెఱుంగవే?
దేవతలెల్ల నవ్వరె? విధింపఁడె శిక్ష నిలింపభర్తయున్? 224

వ. అని కోపోద్రేకంబునం బలుకు దేవమంత్రిం గని చంద్రుం డల్లన నిట్లనియె. 225

ఉ. కోపము బ్రాహ్మణోత్తములకున్ దగునే? యిదె రేపొమాపొ తా
నే పయనంబు సేయఁగల దిప్పుడ యంచొక ధర్మశాస్త్రమా?
కాఁపురముండునే! యిచటఁ, గాఁపుర మున్నను లోపమా! మన
స్తాపము చెందనేటికి? బుధప్రవరత్వ మదెల్లఁ బొల్లగున్. 226

క. వనిత పరపురుషుఁ గలిసియు, ననఘ యగు రజఃప్రసక్తి; నగ్రజుఁ దపముం
బొనరించి వైదికకర్మం, బున శుద్ధుం డగు; నటంచు ముని నీ వనవే? 227

వ. అని సయుక్తికమ్ముగాఁ బల్కు శిష్యునికి మాఱాడం జాలమి మనమ్మున విషాదంబు పెనంగొనంగ నిజగృహమ్మునకుం జని కొన్ని దినమ్ములు ప్రతీక్షించి భార్య రాకుంటకుఁ జింతాక్రాంతుండై మదనప్రేరితుండై మరల శిష్యునిపాలికిం జనునెడ దౌవారికునిచే నివారింపం బడి కన్నుల విన్నదనంబు వొడమఁ గోపాటోపంబు దీపింప నెలుఁగెత్తి యిట్లనియె. 228

ఉ. ఔర! దురాత్మ! యెంతటి దురాచరణం బొడిగట్టినావురా!
దారను జూడనేగు నను ద్వారమునం దొకఁ డాఁగువాఁడె? నా
నీరజనేత్ర నా యతివ నీకు స్వతంత్రమె? నాకు దూరమే?
ధీరవినింద్య నిన్నుఁ గడ తేర్చెద శాపమొసంగి నావుడున్. 229

చ. వెలఁది వెలంది యంచుఁ బలవించెదవేల! సమస్త లక్షణం
బులు గల యీ నెలంత నినుబోటి దరిద్రునియింట నుండ రా
వలయునె? యింతి కావలసివచ్చిన నీ కెనయైన బోటితోఁ
గలిసి సుఖింపు, మీ జలజగంధినిఁ గూడి సుఖింప నేర్తువే? 230

క. చదివితివి సకలవిద్యలు, మదనాగమ మీ వొకింత మదినెఱుఁగవయో!
ముదిత తగువానిఁ బొందున్, వదలున్ దూరమునఁ దగనివాఁడగు నేనిన్. 231

ఉ. ఇంత విచార మేల? విను మే బహుభాషలవాఁడఁ గాను; నీ
యింతి నొసంగ; నీవిఁక యథేచ్ఛఁ జనం దగుఁ; గామబాధిత
స్వాంతుఁడవైన నీ వొసఁగుశాపము నన్ దగులంగఁ బోదు కా
సంతయు; నీకుఁ జేయఁదగునంతయుఁ జేయుము పొమ్ము నావుడున్; 232

వ. గురుండు చేయునది లేక యింద్రుపాలికిన్ జనుటయు. 233

ఉ. వచ్చిన దేవమంత్రిముఖవైఖరి వేఱొకరీతిఁ దోఁపఁగా
నెచ్చట నే యుపద్రవము నెవ్వరిచే నితఁ డొందె నొక్కొ? యం
చచ్చపు భక్తిమై నతని నర్చితుఁ జేసి మహాత్మ! యెంతయున్
సచ్చరితుండ వీ విటు విచారము నొందఁగ నేల తెల్పుమా. 234

గీ. నాకు గురువైన నీకు బన్నం బొనర్పఁ, గా నెవఁడు సాహసించె! నవ్వానిఁ దెల్పు;
మీక్షణమ సంహరించెద; నిందు నాకు, హరిహరబ్రహ్మలును బాస టగుట ధ్రువము.

క. అన గురుఁడిట్లను నా భా, ర్యను జంద్రుం డపహరించె నకటా! బతిమా
లిన 'నీను వొమ్ము వొ' మ్మని, యెను నా గృహిణీలలామ నిప్పింపఁగదే. 236

సీ. అంగనామణిలేని యాశ్రమంబు శ్రమంబు • భార్య లేకున్న సంపత్తిమిత్తి
అర్ధాంగిపెట్టని యన్నంబు సున్నంబు • సహధర్మిణికిఁ గాని శయ్య కొయ్య
గృహిణిపొందికలేనికేలిక తేలిక • యిల్లాలు లేకున్న యిల్లు ముల్లు
సహచారిణికిఁగాని సంగంబు భంగంబు • సతిచేతఁ బెరుఁగని సుతులు మృతులు

గీ. శిష్యుఁడవు గాన నీతోడఁ జెప్పికొంటి • నా తలోదరి నిప్పించి నా మనోర
థమ్ము నొడఁగూర్పు; మీరీతిఁ దలఁపవేని • సన్యసించెదఁగాని సంసారమొల్ల.

చ. అని వనఁటన్ మునుంగు గురు "నాతురతం గననేటికయ్య? యా
పెను నొకయింతలోన విడిపించెదఁ, గాదని చంద్రుఁ డెంతయున్
వినక బలాత్కరించినఁ, బవిం జవిఁజూపి మదం బడంతు దు
ర్జనుఁ డెటువంటి దుష్కృతము సల్పెనహో" యని చింతనొందుచున్; 238

వ. వక్తవ్యం' బుపదేశించి దూతం బుచ్చుటయు వాఁడు శశిపాలికిం జని, 239

సీ. కన్నసంతానంబుకన్న నెక్కుడుగార • వించి పెంచుటయైన నెంచవైతి
గురుభార్య తల్లి కెక్కుడటంచు వచియించు • ధర్మశాస్త్రంబైనఁ దలఁపవైతి
మునులకెల్లను శిరోభూషణం బగుతండ్రి • పరు వాకింతైనఁ గాపాడవైతి
సరిగాఁ జదువుకొన్నసహపాఠు లగు మాద్ర • కుల ప్రతిష్ఠలనైనఁ జూడవైతి

గీ. ధర్మవిదుఁడవు నీతిశాస్త్రజ్ఞమతివి
రాజవు కలానిధివి ద్విజరాజటన్న
యశము గైకొన్న మేటి వయ్యయ్యొ! చంద్ర!
గురుకళత్రంబుతోఁ బొందుఁ గోరఁదగునె? 240

క. ఇరువది యెనమండ్రు తలో, దరులుండఁగ మేనకాది ధనకామిను లు
ద్ధుర యౌవనవతు లుండఁగ, దొరకెనె గురుకాంత నీకుఁ? దోయజవైరీ! 241

క. నీవంటి తెలివి గలిగిన, కోవిదుఁ డిటువంటి పనులకుఁ జొరఁబడఁగా
నేవాఁడు సంశయించును? • నీవెఱుఁగవె, ధర్మనియతి నిలుచునె యింకన్? 242

క. పలుమాట లేల దేశికు, కళత్రమును విడిచి పెట్టఁగాఁ దగు, మనకుఁ
గలహమ్ము పాడియగునే?, కలహమునకుఁ గొంత ముఖ్యకారణమకదా! 243

క. తనపడఁతి నొకరుఁడంటఁ, దనకున్ మన మెట్లు పొగులుఁ దా నన్యసతిన్
గొన వావి మనము నట్లే, యనుకొనఁదగు భార్య గోప్యయగు నెల్లరికిన్. 244

క. అని పలుకు మనియె నీతోఁ, దన పలుకులుగా బలారి తగ ననఁ జంద్రుం
డనుమానింపక దూతం, గని యిట్లనెఁ గనుల నగ్ని కణములు రాలన్. 245

చ. పరులకు బుద్ధులం గఱపవచ్చునుగాక, మఱేమి ? కోడియై
పరమ పతివ్రతన్ దపసి భార్యను బట్టిననాఁడు బుద్ధిఁ జె
ప్పిరె తన కెవ్వరేనిఁ ? దన వెఱ్ఱి తనున్ మఱపించుఁగాక, యొం
డొరు మఱపింప నేర్చునె; యహో ! బలవైరియుఁ జెప్పనంపెనే ! 246

క. గురుభార్య తల్లి యనెడి ప్ర, కరణమ్మున భ్రాతృభార్యఁ గవయుట వేశ్యా
తరుణిం గూడుట యని తన, గురువునకున్ జెప్ప నేమొకో ! ధర్మమ్ముల్. 247

గీ. ఔఁగదా ! యెల్లవారు బృహస్పతి ప్ర, ణీతమౌ ధర్మశాస్త్రమ్ము నూఁతఁ గొనుట
అతఁడ చెప్పఁడె"తనకుఁదానయివలచిన, తరుణిగవఁగూడకున్నఁబాతకమటంచు.

గీ. బలవిహీనుని కన్యనిభార్య యంచుఁ, దన కళత్రం బటంచు భేదంబు గాని
సొగసు గలదెల్లఁ దనచేతి సొమ్మ కాక, బలము గలిగిన వాని కేర్పాటు కలదె ?

క. ఈ గుబ్బెత నాయం దను, రాగాతిశయమ్ము మై భరంబిడె నిఁక నే
నేగతి విడిచెద ధర్మం, బేగతి నొప్పికొను న్యాయ మేగతిఁ జెల్లున్ ? 250

క. న్యాయంబు విడిచి యీ యెల, ప్రాయంపుం గుబ్బలాఁడి వదలిన నన్నున్
బాయుటయ తక్కఁ దన్నుం, జీ యని రోయక సుఖింపఁజేయునె చెపుమా ? 251

గీ. సోదరుని భార్యఁ దాఁ గూడు టాది గాఁగ, నీతలోదరి కెంతయు నేవ మొదవె
నేమి లాభమ్ము గురునియం దీవెలంది, మనము రమియింప దెందు కీ మమత తనకు?

గీ. పలుపలుకు లాడ నేల? యీ పలుకువినుము, దీనికై ప్రాణములకైన నఁదెగుదుఁగాఁని
యొండుఁదలఁపనటంచుఁజంద్రుండుసెప్పె, ననుచునీరాజుతోఁజెప్పికొనుముపొమ్ము.

చ. అనుటయు దేవదూత చని యంతయు నింద్రునకున్ వచించె దా
నిని విని "చంద్రుఁ డింతటి పనిన్ బొనరించియు నింత సాహసం
బొనరుప నెంచినాఁడె" యని యుద్ధురకోపవిఘూర్ణమానలో
చనుఁడయి చంద్రునిం బొదువ సన్నహనం బొనరించె సైన్యమున్. 254

క. శీతాంశునకును నింద్రున, కీ తీరుగఁ బోరుగలుగ నిజ్యాహితుఁ డా
దైతేయగురుఁడు శిష్య, వ్రాతముతోఁ దోడుపడెఁ గువలయ హితునకున్. 255

క. గురువైరి శుక్రుఁ డింద్రుని, బరికొల్పెఁగదా ! యటంచుఁ బురవైరి కృపా
కరమతి గురుపక్షమునం, దురమున్ బొనరింపవచ్చె దుస్సహశక్తిన్. 256

గీ. వారలకు వీరలకుఁ బోరు ఘోరమయ్యెఁ, సంచలించెను సర్వ ప్రపంచములును
హంస వాహనారూఢుఁడై యజుఁడువచ్చెఁ, బోరువారించికార్యంబు పొసఁగఁజేయ.

క. పదఁపడి చంద్రుం గనుఁగొని, "వదలుము గురుభార్య, నట్లు వదలవ యేనిన్
మద మడఁగించెదఁ జుమ్మీ, గదాధరునితోడఁ జెప్పి కమలారాతీ!" 258

వ. అని శుక్రునిం బిలిచి, 259

క. తగునె బృహస్పతిపైఁ గల, పగచేఁ జంద్రునకుఁ దోడుపడి యిప్పట్లన్
బగదీర్చుట? యిది విని యే, మగనిన్ విడనాడ దే రమణి వ్యాజమునన్? 260

క. అని చెప్పిన శుక్రుఁడు "నీ, జనకుఁడు నన్ గోరె గురుని జాయన్ వదలన్
జనుఁ, దాత కూడఁ జెప్పెడి", నన విడిచెన్ గురుని పత్ని నంతర్వత్నిన్. 261

ఆ. వె. చంద్రముక్త యైనసతిఁ గొని యా బృహ, స్పతి గృహమ్ముఁ జేరి సంతసించె
శంకరాది సురలు చనిరి యథేచ్ఛను; గొమరుఁ గనియె నంత గురునిభార్య.

ఆ. వె. గురుఁడు మోదమంది కొమరునకును జాత, కర్మమాచరింపఁగడఁగుటయును
నాయుదంత మంత నాలించి కిలెంచి, శీతకిరణుఁ డొక్కదూత నంపె. 263

వ. దూతయు బృహస్పతి పాలికిం జని చంద్రు వచనమ్ములుగా నిట్లనియె. 264

గీ. వీఁడు నీదుకుమారుండు గాఁడు మామ, కీనతేజోభవుం డట్టి వీనికెట్లు
జాతకర్మాదికంబును సల్పితీ వ, టంచుఁ బల్కినఁ దా నిట్టులనియె గురుఁడు.265

గీ. నాతనూజుండు వీఁడు చిహ్నములచేత, గాని రూపమ్ముచేఁ గాని వానిఁబోలు
వాఁడుగాఁడు;మత్సదృశుఁడే,వాస్తవమిది,యనుడు;సకలమ్ముదెల్పెఁజంద్రునకుదూత.

క. తెలిపిన సరసిజవైరియుఁ, గలహమునకు వచ్చె దైత్యగణములు గొలువన్
గలహం బీగతి బునరు, త్కలితంబై యెసఁగె దేవదానవతతికిన్. 267

వ. అంత, 268

గీ. సరసిజాసనుఁడేతెంచి సంయుగమ్ము, వలదనుచు వారి వారించి కలహమునకుఁ
గారణంబగు గురుదారఁ గాంచి పలికెఁ, గోపమును బెద్దఱికమును గొంత యెసఁగ.

క. పదుచుఁదనపుఁబనిచే నీ, గొడవం గొని తెచ్చి తీవు కోమలి! నీ కీ
కొడు కెవనివలనఁ గలిగెనొ, తడయంగా నేల చెప్పఁ దగదే మాకున్? 270

ఆ. వె సిగ్గు చిన్ననాఁడ చెడిపోయెఁ బో! కొంత, కొంత పోయెఁ జంద్రుఁ గూడునాఁడు
కొడుకుఁ గంటిగాదె కోమలి? యిఁకనున్న, దియును లేనిదియును బయలఁ బడియె.

గీ. నీవలనఁగాని వీరి సందియము తీఱ, దతివ! గురుతేజమో? లేక యబ్జవైరి
తేజమో? తెల్పరాదె; యీ తీరు నీదు, తలన పుట్టెనె? తప్పునే దైవకృతము.272

క. అను కమలాసను మొగమున్, గనలేక శిరమ్ము వంచి కడుసిగ్గున మె
ల్లన నిట్లనెఁ దారయుఁ "జం, ద్రునకే చంద్రునకె చందురునకే" యంచున్. 273

ఆ.వె. పద్మసూతి యంత బాలు నిశ్శంకఁగాఁ, దొగఁజేని కిచ్చి తగవు దీర్చె
మిగుల సంతసించి మేలెంచి బుధుఁడంచుఁ, బేరుఁ బెట్టికొనెఁ దుషారకరుఁడు.

ఆ.వె. గురుకళత్రమందుఁ గువలయహితునకు, బుధుఁడు వుట్టె నిట్లు బుధుని వలన
నల పురూరవుండు కలిగిన చందంబు, నెఱుఁగఁ జేసెదను మునీంద్రులార! 275

పురూరవశ్చరిత్ర.

క. ఖద్యోతతేజుఁ డతి సం, పద్యుతుఁ డుద్యద్యశః ప్రభావుం డపర
ప్రద్యుమ్నుఁడు సుద్యుమ్నుఁ డ, భేద్యాభిద్యోతమాన వీర్యుండలరున్. 276

వ. అతం డొక్కనాఁడు కతిపయామాత్య సహితుఁడై సైన్యసమేతంబుగా సైంధవం
బెక్కి ధనుర్బాణమ్ములు ధరియించి మృగయావినోదమ్మున నానావిధ మృగమ్ముల
నుక్కడంచుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁడు ముందట, 277

చ. చవి చని కాంచె నొక్కెడఁ బ్రశస్తతర స్తబకాభిశోభి నూ
తనకనదాగమాగమసదాగతి చాలిత మాలతీ లతాం
త నిబిడకుంజపుంజ సుఖితప్రమదప్రమదావిపంచికా
స్వనమిళితాళికోకిలరవంబు కుమారవనంబు డంబుగన్. 278

క. కని యవ్వనముఁ బ్రవేశిం, చిన తత్క్షణమంద వింత చెలువున వనితా
జనతాఘనతారుణ్యం, బెనసిన యొక కన్నెరూప మెలమిన్ గాంచెన్. 279

గీ. తోడవచ్చిన సేనయు నాఁడురూపు, గాంచె నశ్వంబు బడబయై కానిపించె
నిట్లగుట కాత్మ నాశ్చర్య మినుమడింపఁ, గారణంబింతు కేనియుఁ గానలేక, 280

సీ. సామంతరాజన్య సంఘంబుతోఁ గొల్వు • కూటమ్ములో నెట్లు గూరుచుందు
నంతఃపురీవసతాక్కాంతామణుల కోర్కె • లెఱిఁగి వారల చిత్త మెట్లు గొందు
గర్వించు శత్రువర్గంబు పైఁబడి రాఁగ • వారలతో నెట్లు పోరొనర్తు
పురుషయోగ్యంబైన భూపాలకత్వంబు • సిగ్గు లేకే రీతిఁ జేసికొందు

గీ. కటకటా! పూర్వకృత పాతకంబు గాక • పవికిమాలిన యీ యాఁడుతనము కన్నఁ
గలదె దురవస్థ? దైవంబు కరుణదప్పె • నంచు యోజించుఁ గడు విలపించు నృపుఁడు.

వ. అను స్థూతుం గాంచి మునీంద్రు "లోమహాత్మా! యివ్విధం దవ్వనంబున నేమి
కతంబున స్త్రీత్వంబునందె" నని యడుగుటయు నతం డిట్లనియె. 282

చ. సనకసనందనాదిముని సత్తము లొక్కెడ దేవదేవునిం
గనఁ జన, దేవదేవి తనకాంతుని డాతొడ వస్త్రహీనయై
మనసిజకేళి నుండి, యట మౌనిసమాజము గాంచి, సిగ్గు మే
కొన వసనంబు దాల్చెఁ గడుఁ గొంకెనఁగన్, ధరియించునంతలో. 283

గీ. కాముకులసౌఖ్యమునకువిఘ్నంబొనర్పఁ, దగదెవరికేనియనిమునుల్ త్వరయెలర్ప
నరిగి రటనుండి నారాయణాశ్రమంబు, పార్వతియు సిగ్గుచేఁ దలవంచి యుండె.

గీ. సిగ్గుచే గ్రుగ్గు సతిఁ గాంచి శ్రీగిరీశుఁడు, పలికె "నెవ్వఁడు గాని యివ్వనముఁ జొచ్చు
నంతనే స్త్రీ స్వరూపంబు నందు" నంచు, నదికతమ్ముగ స్త్రీత్వంబు నందె నితఁడు.

క. అన విని మును లవ్వలికత, వినుపింపు మటన్న నట్లు వెలఁదియయి యతం
డనుఁగుం జెలికత్తెలతో, వనమున నిళ యనెడి పేర వర్తించునెడన్. 286

క. వనమునఁ దిరుగుచు బుధుఁ డ, వ్వనితామణి పసిఁడిబొమ్మ వడువునఁ దనలో
చనములకు ముదం బొసఁగుడు, వనజాతాంబకుని బారిఁబడి వగఁజెందెన్. 287

క. ఇళయును బుధునిం గని మేల్!, బళి! యని తగ మెచ్చి తనకుఁ బతిగా నతనిన్
వలచె; నిరువురకు సుతుఁడై, వెలసెఁ బురూరవుఁ డనూనవిభవోజ్జ్వలుఁడై. 288

క. ఇళ కొమరుఁ గాంచి తనకుం, గుల గురుని వసిష్ఠుఁ దలఁచికొనె వగపునఁ గొం
దల మందెడి సుద్యుమ్నుని, కల తెఱఁగు నెఱింగి యతఁడు కరుణార్ద్రుండై. 289

వ. భగవంతుండగు నమ్మహాదేవుం గుఱించి తపం బొనరింప నతండు ప్రసన్నుండై
వరప్రదాత యయ్యె. నంత సుద్యుమ్ననకుఁ బుంస్త్వం బనుగ్రహింపు మని
ప్రార్థించుటయు శంకరుండు, 290

క. తనవాక్యము వ్యర్థంబై, చనకుండ వసిష్ఠమౌనిసత్తమునకుఁ గో
రిన వర మిడె నొకమాసము, వనితయు మాసంబు బురుషవరుడుం గాఁగన్. 291

క. ఈ సరణి వసిష్ఠునిదయ, నా సుద్యుమ్నుండు పుంస్త్వమంది పురికి వి
చ్చేసి యథాగతి రాజ్యము, శాసించెం గాని ప్రజకు సరిపడదయ్యెన్. 292

గీ. మగతన మ్మూనువేళలజగతినేలు, నాఁడుతన మూనునెడల హర్మ్యములనొదుఁగు
తనుజునకు నీడు వచ్చెడిదనుక నిట్టు, లవని పాలించి యతఁ డరణ్యమున కరిగె.

వ. అట్లు చని నారదోపదిష్టంబగు నవాక్షర మంత్రరాజంబును జపించుచుఁ దపం
బొనరించునంత, 294

క. సింగముపై నెక్కి కడున్, సింగారం బడర వారుణీమదపూర్ణా
పాంగయగు సర్వమంగళ, ముంగలఁ గన్పట్టె నతనిపుణ్యముకలిమిన్. 295

క. కనుపట్టిన జగదంబం, గని మ్రొక్కెడి పేర్మిమీఱఁగా నానందా
శ్రునయనుఁడయి మన మలరన్, వినుతింపఁ దొడంగె భక్తివివశత్వమునన్. 296

గీ. దివ్యమనవోపు నీ రూపు తేట తెల్ల, ముగఁ గనుంగొంటి నా పూర్వపుణ్య రేఖ
భక్తకల్పద్రుమంబు నీపాదపద్మ, యుగమునకు మ్రొక్కెదం బ్రోవుమో మదంబ!

ఉ. అంబ! సురాసురాదులు ననర్హులు తావకదివ్యభవ్య తే
జంబు గనుంగొనంగ, మనుజన్ము లనంగ నిఁకెంతవారు? నా
కుం బొడకట్టితీ వనుటకున్ మది విస్మయ మందకున్నె? నీ
చుం బరమానురాగమునఁ జూచుట చోద్యము గాదె? శాంకరీ! 298

క. శంభుండును విధియును వి, శ్వంభరుఁడు సూర్యచంద్రవరుణాదులు నా
జంభారియు నినుఁ గనుఁగొను, దంభం బెఱుఁగ రన నాదు తరమే? జననీ! 299

గీ. జలధిజాపతి నీ సత్త్వశక్తి నెఱుఁగు, శారదాపతి నీరజశ్శక్తి నెఱుఁగు
చండికాపతి నీ తమశ్శక్తి నెఱుఁగుఁ, గాని నీ నిర్గుణత వారు గాంచువారె? 300

గీ. మూఢుఁడైనట్టి యే నేడ! పూర్ణమైన, యీకటాక్షప్రసార మదేడ! నీకు
భక్తజనులందుఁ గల్గిన పక్షపాత, మింత యని చెప్పఁ గలనె? లోకైకజననీ!

సీ. ఒకవేళఁ బ్రణయకోపోద్రేకమున శిరో • భాగమ్ముపై వామపాద ముంచి
ఒకవేళ ననురాగవికలీభవత్క్రోధ • వై యురఃపీఠమ్ము నధిగమించి
ఒకవేళఁ గడుఁ జాకచకి నొప్పుమెఱుపు నా • జఘనప్రదేశమ్ము సంశ్రయించి
ఒకవేళ సింగార మొలుక ముద్దులుగుల్క • నంకభాగమ్ముపై నధివసించి

గీ. వాహనము నాఁగఁ దగు మధువైరి కీవ • లక్ష్మిపై మోద మిడెదు విలాసగతుల
నీ కటాక్షమ్ము లేకున్న నీరజాక్షుఁ • డంబ! యొక గవ్వయైనఁ జేయఁడు నిజంబు.

చ. జనని! భవత్పదంబు లనిశంబును గొల్చు విరించిముఖ్యు లం
గన లెటుకారు? స్త్రీత్వమును గైకొనియుఁ బురుషస్వరూపమున్
మును భవదీయసత్కరుణఁ బొందిరి కాదె? యెవం డెఱుంగు నీ
యనుపమశక్తి దీనిఁ గొనియాడఁ దరంబె? పరాంబ మాదృశుల్. 303

క. స్త్రీపుంసభేదశూన్యం, బై పరతత్త్వస్వరూపమై దుర్జ్ఞేయం
బై పూర్ణంబై యెసఁగెడి, రూపము నెవ్వాఁడు నేర్చు రూపింపంగన్? 304

గీ. నిను నిరూపింప నే నేర; నేర్చుకొలఁది. నీపదాంబుజభజనంబు నిర్వహింతుఁ
గానఁ బ్రాణాంతమందు ననూనమైన, భక్తినొసఁగుము నీపదద్వయమునందు 305

గీ. ఇట్లు నుతియించి సుద్యుమ్ననృపతివరుఁడు, శాంకరీకరుణాకటాక్షంబు కలిమి
మునిజనశ్లాఘనీయమౌ ముక్తిఁ గాంచె, నంబికాభక్తులకు నసాధ్యంబు కలదె?

క. సుద్యుమ్నసుతుఁడు ఘనసం, పద్యుతుఁడు పురూరవుండు పరిపాలించెన్
హృద్యనిరవద్యగురు కీ, ర్తిద్యోతితమై తనరుప్రతిష్ఠానపురిన్. 307

వ. అప్పురూరవుండు రాజ్యం బొనర్చునెడ సామాది చతురుపాయమ్ములును ప్రభుమం
త్రోత్సాహశక్తులును సర్వవర్ణాశ్రమ ధర్మంబులును నిరుపప్లవంబు లయ్యె. 308

క. జన్నము లొనర్చె నాతం, డెన్నేనియు నిద్ధమతుల కిడె విప్రుల క
త్యున్నత మగుదానంబుల, నన్నన్న! నుతింపఁ దరమె? యాతని గుణముల్. 309

ఉ. ఆతనిరూపసంపదయు నానృపుతేజము నానృపాలు వి
ఖ్యాతియు నా ధరాపతియుదాంత యావిభుశీల మాజగ
న్నేత కృపాధికత్వమును నేర్పును నీతియు భూతియుఁ యశ
స్ఫీతియు నెంచి యూర్వశి వశీకృతమై వగఁ జెందు నంతటన్. 310

గీ. పంకజోద్భవుశాపంబువలనఁ బుడమి, కరుగుట తటస్థ మగుడు నయ్యమరవేశ్య
చిరమనఃకాంతుఁడైన యన్నరవరేణ్యు, నెంచి వరియించి యతనితో నిట్టులనియె.

చ. గొఱియలు రెండు నాకుఁ గడుఁ గూరుచు బిడ్డలకన్న నెక్కుడు; డీ
గొఱియలఁ బ్రోచుటొక్కటియుఁ, గూటమివేళలఁ దక్క నీవు సి
గ్గటి వసనంబు లేని తఱిఁ గన్పడకుండుటయు, నేయిభుక్తికై
తఱుచుగ నిచ్చుచుండుటయును దప్పవు; తప్పినయప్డ వీడెదన్. 312

గీ. దీని కంగీకరించితివేని నన్నుఁ, గైకొని రమింపు మనెడి యక్కలికిమిన్న
ప్రతిన కెదురాడ వెఱచి చేపట్టి దాని, వలచి క్రీడించె నొకకొన్ని వత్సరములు.

సీ. తత్కటిస్థలమందుఁ దవిలి చిత్తము ధరా • వలయమ్ముపై నాసఁ గొలుపదయ్యె
దానినూగారుపైఁ దవిలి చిత్తము కత్తి • చేతఁ బూనుటకు వాంఛింపదయ్యె
తద్వచస్సంసక్తిఁ దవిలి చిత్తము కావ్య • కలనా వినోదంబు దలఁపదయ్యె
దానికౌఁగిటియందుఁ దవిలి చిత్తము పరా • ద్వైతభావంబుపైఁ బాఱదయ్యె

గీ. అవుర! యేమందు నప్పురూరవువిచరిత • మఖిల మూర్వశియే యవి యలరుఁగావి
ధర్మ మర్థంబు మోక్షంబు దలఁపదయ్యెఁ, గాముకుల కన్యసంగతుల్ గానఁబడునె?

క. దుర్గముఁ డీనృపుఁ డంచు న, నర్గళరాగాతిశయమునన్ మరగి పున
ర్నిర్గమ మెఱుఁగక యూర్వశి, స్వర్గమ్మును మఱచెఁ బాకశాసను మఱచెన్. 315

గీ. వార లిరువురు నీతీరు వార లగుచు, నున్న యంతటఁ బాకారి యూర్వశీ త
లోదరీమణి రప్పింప నూహఁజేసి, పలికె గంధర్వులను జూచి ప్రాభవమున.

గీ. రంభ మొదలుగ నప్సరోరమణు లున్న, వార లైనను, నూర్వశీ వనిత లేక
యున్న కారణమున, స్వర్గమున్న దిపుడు, చంద్రకళ లేని యంబరస్థలము పగిది.

వ. కావున నేదేని యొక నెపమ్మునఁ బురూరవు వంచించి గొఱియల నపహరించినఁ
గార్యమ్ము పొసఁగుననని చెప్పి పంచిన, 318

క. గంధర్వులు రతికేళీ, బంధురుఁడగు నృపతి కెఱుఁగఁబడకుండఁగ ధా
రంధర్యపటిమ గొఱియల, నంధతమసమందుఁ జోరులై హరియింపన్. 319

క. ఆయురణమ్ములు మే మే, మే యని రొదసేయఁ దన్నిమిత్త మెఱిఁగి సీ!
సీ! యని రోయుచు నృపుతో, నా యూర్వశి శోకతప్తయై యిట్లనియెన్. 320

ఆ. వె. కొడుకులవలెఁ బెంచుకొనుచున్న నా గొఱి, యలను జోరులిట్టు లపహరింప
నాఁడుదానికన్న నధముండవై యూర, కుంట యుక్తమగునె? కువలయేశ.

క. రక్షించెద వీవంచు ను, పేక్ష యొనర్చితిని గాని యెఱుఁగనయితి నీ
దక్షత యిట్టిది యని యో, కుక్షింభర! నిన్నుఁ గూడి కుత్సిత నైతిన్. 322

క. ఇటు కటకటఁ బడి తన్నుం, బెటిలి పడం దిట్టుచున్న ప్రియురాలికి న
క్కటికము చూపుటకై ని, ష్పటుఁడై తస్కరుల వెంటఁబడి పరుగిడియెన్. 323

గీ. నగ్నుఁడై వచ్చు నృపతిచందమ్ము నూర్వ, శీ వనిత కెఱుఁగఁ బడఁగఁ జేయునిచ్చఁ
జంచలాకాంతులను మెఱపించి రపుడు, ధరణిపతి గేహమందు గంధర్వపతులు.

వ. అంత, 325

క. ఉరణమ్ములఁ గొంచు దిగం, బరుఁడై తోతెంచు నృపతిఁ బరికించి వియ
చ్చర వారవనిత యాతని, చరణములకు మ్రొక్కి పలికె సాధ్వస మెసఁగన్. 326

ఉ. చెప్పితిఁగాదె? మున్ను నృపశేఖర! నాదు ప్రతిజ్ఞ; దానికిం
దప్పిన యట్టి నీదు దరిదాపునఁ గాఁపుర మెట్లొనర్తు? నే
నిప్పుడ పోవలెన్ గరుణ యించుక నాపయి నుంచు; మయ్యయో
తప్పక తీరునే! విధివిధానము తప్పినపట్లఁ గూరుముల్? 327

వ. అని యూరడించి, 328

గీ. పార్థివోత్తము వలవంతపాలుఁజేసి, యరిగె నూర్వశి నిశ్చింతయై తనంత
స్వర్గముననుండి వచ్చినవచ్చుగాక, యమ్మరో! చెల్ల! లంజెల నమ్మఁదగునె. 329

చ. తను విడనాడి యూర్వశి యథాగతి నేగఁ, బురూరవుండు చిం
తను గొని, వెఱ్ఱిఁ బూని, మతిఁ దప్పి, తదీయవిలాసవైఖరుల్
మనమున నెంచుచున్ విషయమగ్నతఁజెందుచు లోనఁగుందుచుం
జని చని కాంచె నచ్చటులచారుకటాక్షగతిన్ గురుక్షితిన్. 330

గీ. చూచినంతన యాతని లోచనమ్ము, లతులితంబైన సంతోషగతి నెసంగెఁ
జిరవిరహసంగతులకు నెచ్చెలిని గనుట, కన్న వేఱొండు భాగ్యంబు గలదె తలఁప?

వ. అట్లుకని డగ్గఱి కరుణరసం బుట్టిపడ గద్గదగళుండై యిట్లనియె. 332

చ. కినిసి యెఱుంగ నెన్నఁడును; గీ డొనరించి యెఱుంగ; నీకు దా
సునిగతి నుంటిఁగాని యొకచోనయినన్ బ్రతిఁ జెప్పలేదు; నీ
పనిచిన కార్యమెప్పుడు నెపంబిడి చేయక యుండలేదు; హా!
ననువిడనాడి పోతివిది న్యాయమె? నీకుఁగురంగలోచనా! 333

గీ. ఓసి! దుర్మార్గురాల! న న్నీసడించి, తేని యీ మేను నే భరియింపఁజాల
నా మన మెఱింగియును గఠినత్వమూనఁ, దలఁపుఁ బూనెద వెంతటిదాన వయయొ!

క. వలచి ననుఁ గలయనేటికిఁ?, గలసి యిటుల్ విడిచి పెట్టఁగా నేటికి? నీ
వలపు సతమంచు నమ్మితిఁ, గలికీ! ననుఁ జింతపాలుగాఁ జేయుదువే? 335

సీ. రమణి! నీ యాలింగనము చొప్పడమి నాకు • రాత్రు లెల్లను శివరాత్రులాయె
పూబోడి! నీదు తాంబూల మబ్బమి నాకు • దినము లెల్లను హరి దినము లాయె
తెఱవ! నీ కెమ్మోవి తేనెలబ్బమి నాకు • ఋతువు లెల్లను గ్రీష్మఋతువులాయె
కలికి! నీతోఁ బొత్తు గలిగి యుండమి నాకు • క్షణము లెల్లను గతక్షణములాయె.

గీ. లలన! నీనెన్నగవు వెన్నెలలకుఁ జొక్కు • భాగ్య మబ్బమి నాకెల్ల పక్షములును
గృష్ణపక్షమ్ము లాయె, నీరీతి నొప్పు • కాల మేగతి వేగింతునే? లతాంగి! 336

క. అని బహువిధముల విలపిం, చు నృపాలోత్తమునిఁ గాంచి సూనృత గతి న
వ్వనితామణి యతని విర, క్తునిఁ జేసి మరల్చు తలఁపుతో నిట్లనియెన్. 337

మ. వెలయాండ్రెక్కడ! గూర్మలెక్కడ! దయావిశ్వాసభావమ్ము లె
క్కడ! లోలోఁ దలపోయ నేరకిటు మౌర్ఖ్యంబూనఁగా జెల్లునే?
కలలోనైనను వారకామినుల సాంగత్యంబు వాంఛింతురే?
కలదే సూత్రము గట్టినట్టి మగఁడొక్కండంచు మాజాతికిన్. 338

క. వనితల యెడఁ జోరులయెడ, జనపాలురు విశ్వసింపఁ జనదటుగానన్
నన్నుఁ దలఁచి విచారింపక, చని రాజ్యం బేలుకొనుము జననాథమణీ. 339

ఆ. వె. అనుచు నొప్పఁజెప్పి యరిగె నా యూర్వశి, మనుజవిభుఁడు దాని మఱవ లేక
వంతఁ జెందె, నెంతవాఁడైన వారకాం, తలను జేరఁదీయ వలదు వలదు. 340

గీ. వేద విస్తృత మీ కథావిధము దీని, జెప్పినాఁడను మీకు సంక్షేపగతిని
ఇట్టివలవంత తనకబ్బునేమొ ? యంచు, వ్యాసుడు ఘృతాచిఁగనిసందియమ్ముఁజెందె.

శుకోత్పత్తి.

క. ఈ రీతి సంశయించెడి, పారాశర్యుఁ గని శాపభయ విహ్వలయై
చేర వెఱఁగంది శుక వని, తా రూపముఁ దాల్చి చనె ఘృతాచి యఫేచ్ఛన్. 342

వ. అట్లు చనుటయు, 343

గీ. హరిహరబ్రహ్మ లెవని దాసానుదాసు, లెవని యావేశ మెట్టి జితేంద్రియులకుఁ
గనులు పొంగఁగప్పఁ జేయు నక్కమలశరుఁడు, పట్టి పాలార్చఁదొడఁగెనావ్యాసమునివి

ఆ. వె. తపము లెన్నియేనిఁ దగ నొనర్పఁగనిమ్ము, జపము లెన్నియేని సలుపనిమ్ము
కనుల కింపుగల్గు కాంతఁ గన్గొనినంత, మారుబారిఁ బడనివారు లేరు. 345

వ. ఇట్లు ఘృతాచీగతం బగు మనమ్ము మరల్చియు భవితవ్యతానిమిత్తమున మరల్ప
నేరక చింతించుచు నరణి మథించుచున్నంత, 346

క. అలపంచశరుని తాఁకునఁ, గలకలముం జెంది యున్న కతమున వీర్య
స్థలనము గల్గి యరణిలో, పలఁ బడె నది యెఱుఁగ కతఁడు పట్టి మథించెన్. 347

గీ. అరణి జనియించె నంతట వ్యాస సదృశుఁ
డై యనలకాంతి భాసురుండై శుకుండు
కాంచి "యిది యేమి వింతయో" యంచు "శివుని
వర మహిమ," యంచు మది నెంచి వ్యాసుఁ డంత, 348

క. గంగానదికిం దన తన, యుం గొని చని యచటఁ బావనోదకములఁ బూ
తుం గావించి ముదం బెసఁ, గంగా నాతనికి జాతకర్మ మొనర్చెన్. 349

గీ. నభమునం దంత దేవదుందుభులు మ్రోసెఁ, బుష్పవర్షోదయమ్మునఁ బుడమి నిండె
నారదాది మునీంద్రు లందఱును గూడి, పాడి రాడిరి రంభాది వారసతులు. 350

ఆ. వె. చిలుకరూపుఁ గనిన చెలువ కారణమునఁ, బుట్టె నీతఁ డంచుఁ బెట్టెఁ బేరు
శుకుఁ డఁటంచు మౌని సుతునకుఁ; గ్రమముగా, వృద్ధిఁజెందె నతఁ డభేద్యగరిమ.

గీ. అంబర స్థలినుండి కృష్ణాజినంబు
దండము కమండలువు తదర్థముగఁ బుడమిఁ
బడియె నొకనాఁడు మునులార ! వ్యాసుఁడంతఁ
గొమరున కొనర్చె నుపనయనముఁ గ్రమముగ. 352

గీ. జనకునికిఁ బోలె నితనికి జన్మకాల, మంద వేదవేదాంగాదు లయ్యె వశము
లైనను బృహస్పతిం గొల్చి యాగమ వ్ర, తమ్ము నల్పుచు నవి యెల్లఁ దవిలి చదివె.

వ. ఇట్లు సంపూర్ణుండై గురుదక్షిణ నొసంగి తదాజ్ఞ వడసి తండ్రి పాలికిం జనుటయు,

ఉ. వ్యాసుఁడు కౌఁగిలించుకొని "వచ్చితివా ! తనయా" యటంచుఁ బే
రాసఁ బ్రియమ్ము వల్కుచు "బృహస్పతియొద్ద సమస్త విద్య ల
భ్యాసమొనర్చితే ?" యనుచు నాదరముం బచరించి పుత్రు భా
ర్యాసము పేతుఁ జేయుటకునై మనమందుఁ బ్రయత్న మందుచున్, 355

వ. పుత్రుండు విరక్తుండగు నని యెఱింగిన వాఁడుంబోలె సత్వరంబుగ నొక్కెడ
కరిగి సత్కుల ప్రసూతయు మనోహారిణియు నగు నొక మునితనయన్ వివాహా
ర్థంబు నిశ్చయించి యాశ్రమమ్మున కేతెంచి శుకుం గాంచి యిట్లనియె. 356

చ. చదివితి వెల్ల వేదములు; శాస్త్రములున్ బరికించినాఁడ; వి
ద్యదను వివాహయోగ్య మగునట్టిది గానఁ, గళత్రమున్ వరిం
పఁదగు; మఖక్రియల్ పొనరుపందగుఁ; బుత్రులఁగాంచఁగాఁదగున్
ముదమలరన్ మమున్ ఋణవిముక్తులఁ జేయఁ దగుం గుమారకా ! 357

సీ. పుత్రసంతానంబు పొరయనివరునకు • సద్గతి లేదు యశంబు లేదు
గావున నొకకన్నెఁ గైకొని తనయులఁ • గాంచి నన్నానందకలితుఁ జేసి
పితృదేవతలకు సంప్రీతి యొనర్పుము • మాటాడకుము నాదుమాట వినుము
నీ నిమిత్తము తపం బేనొనర్చితిఁ బెక్కు • వత్సరమ్ములు తపఃఫలమ వీవు

గీ. నీవలనఁ గీర్తిఁ గనవలె నీవలనన • సద్గతిని బొందఁగా వలె సౌఖ్య మందఁ
గావలెను నీవలన నంచుఁ గాచియుంటి • ననుడు జనకునితోడ నిట్లనియె శుకుఁడు.

క. పరిణయమొల్లను నన్నుం, గరుణింపుము తత్త్వబోధఁ గావింపుము దు
స్తరసంసారాంభోనిధి, నరసి యరసి నన్నుఁ ద్రోయుటర్హమె ? తండ్రీ ! 359

వ. అను పుత్రుం గాంచి వ్యాసుం డిట్లను, 360

మ. నినుఁ గంటిన్ శతవత్సరమ్ములు తపోనిష్ఠన్ బ్రవర్తించి; నా
కనుకూలుండవు గమ్మ; యౌవనము నీ కావిర్భవం బందె; భా

ర్యనుగైకొమ్ము; సుఖమ్ములం బడయు; మేరాజేంద్రునో చూచెదన్
ధనమున్ దెచ్చెద; నీకొసంగెదను; నాఁ దత్త్వజ్ఞుఁ డాతం డనున్. 361

చ. వనితను జేరి తద్వశత వర్తిలి దుఃఖము సౌఖ్యమంచు భ్రాం
తిని గొని సంసృతిం బడి గతిం గన లేక కృశించువారలం
గనుఁగొనియున్ వివాహము సుఖం బనియే నెటు సమ్మతింతు ? దుః
ఖనియతమైన సౌఖ్యము సుఖం బనఁ గూడునె ! మౌనిసత్తమా ! 362

గీ. శృంఖలాబద్ధులు విముక్తిఁ జెందఁ గలరు, గాని కాంతాకటాక్షపాశానుగతుల
కబ్బునే ముక్తి యెన్నటికైన నిట్టి, విట్సుఖం బేసునుమఁ బైని వేసికొందు? 363

గీ. మలమయంబైన కామినీమణులదేహ, మంచు బుధుఁడైనవాని కెట్లాసపుట్టు ?
యోనిసందర్భ మొక్కింతయును నెఱుంగ, నట్టి నాకేల యీ హేయమైన గొడవ?

క. కర్మములనునెపమున దు, ష్కర్మంబగు హింస సలుపఁగాఁ జేయుచు నం
తర్మదము పెంచునాగమ, మర్మంబుల నామనంబు మసలదు తండ్రీ! 365

గీ. వేదవేదాంగములకల్మి విస్తరించెఁ, గాని వాక్పతి తత్త్వంబు గఱపఁడాయె
పుత్రదారానుషక్తిమైఁ బొరలుగురుని, గొలిచి తరియించు వెజ్జులు గలరె? యెంచ.

గీ. అట్టిగురునకు నొక్క మ్రొక్కాచరించి, తత్త్వవేత్త వటంచు నీదరికిఁ జేర
దుష్టసంసారమునఁ బడద్రోయ నగునె, భవ మెవరికైనఁ గాలసర్పంబ కాదె? 367

క. పురువులు హేయంబగు వి, ట్సరణిం జరియించుపగిది జడమతులును సం
సరణమునఁ బడెద రకటా !, పరికించిన భవము సౌఖ్యభాజన మగునే ? 368

గీ. వేదశాస్త్రాదికంబెల్ల వెదకి తెలిసి, కొనియు సంసారవార్నిధి మునిఁగితేలు
బుధునికన్నను మూఢుండు పుడమిఁ గలఁడె?, యతఁడపో! సూకరాదులయట్టివాడు.

గీ. పుత్రదారానుషక్తుని బుధుఁ డటంచు, గారవించుటకన్న నజ్ఞానమున్నె ?
వాఁడపో బుద్ధిమంతుఁడు వాఁడ బుధుఁడు, వాఁడ శాస్త్రజ్ఞుఁ డెవ్వాఁడవంచితుండు.

క. భవబంధకరం బయిన చ, దువు చదు వగునే ? సమస్త దుఃఖధ్వంస
ప్రవణం బగునద్దానిఁ జ, దు వనం దగు; దాన ముక్తి దొరకును దండ్రీ! 371

క. ఎందుం జన నీయక తన, యందుం బంధించుటన్ గృహం బయ్యెన్ దా
విం దవులుట బంధనగృహ, మందుంటయ భేద మించుకైనం గలదే ? 372

క. మందులు విధి ప్రతారితు, లుం దగులఁగనిమ్ము గృహములోపల వారిన్
నిందింపనేల మనుజత, నందియుఁ జదువుకొని యిందు నడుగంటుదునే ?

వ. అను కుమారునకు వ్యాసుం డిట్లనియె. 374

క. మన మతినిర్మల మైనం, దనకు గృహం బెట్లు బంధనం బగు మనముం
దనయిచ్చఁ బోవనీయక, యునికి గృహస్థునకు ముక్తి నొసఁగుఁ గుమారా. 375

గీ. న్యాయ్యముగ ధనసంపాదనం బొనర్చి
యనృతమాడమి యశుచిత్వమాచరింప
మియును విధిచోదితంబుగా మెలఁగుటయును
గలిగి వర్తించు గృహి ముక్తిఁ గాంచుఁ బుత్ర. 376

సీ. వేదవ్రతముల నాపాదించి చరియించు • బ్రహ్మచారులకెల్లఁ బట్టుఁ గొమ్మ
అతిథులై యేతెంచునట్టి గృహస్థుల • నాదరింపంగఁ గల్పాగమంబు
భార్యైకయుక్తులై వనమునఁ దిరుగు వా • నప్రస్థులకు రక్షణ ప్రసక్తి
సంసారహింసారిరంసావిరక్తులౌ • సన్యాసులకును విశ్రాంతిభూమి

గీ. యైనగార్హస్థ్యమున నుండి యఖిలధర్మ • ముల నొనర్చి తుదకు ముక్తిఁ బొందవచ్చు
నట్లు కాదేని యవ్వసిష్ఠాదిమునుల • కేల గార్హస్థ్యమున నుండు టెఱుఁగఁ జెపుమ.

గీ. ఆగమోక్తకర్మంబుల నాచరింపఁ, దలఁచి వర్తించుగృహి కెల్లధర్మములును
గరతలామలకమ్ములు గాన లాఁతి, యాశ్రమమ్ములు సరియె గార్హస్థ్యమునకు? 378

ఉ. ఆదిని బ్రహ్మచర్యము ననంతరమందు గృహస్థధర్మ మా
మీఁదవనప్రవాస మటుమీఁద యతిత్వ మటంచు బ్రహ్మవి
ద్యాదరు లంద్రు గాదె తనయా? వినయమ్ముగలాఁడ వాగమా
పాదితమైన ధర్మము నెపమ్మున వమ్మొనరింపఁ బాడియే? 379

గీ. కాన గార్హస్థ్యధర్మమ్ముఁ బూని పుత్ర, వంతుఁడవుగమ్ము పితృదేవవర్గములకుఁ
బ్రీతి సేయుము నామాట వినుము సన్య, సించు టిప్పుడుగాదు యోజించుకొనుము.

క. మనమును బంచేంద్రియములు, తనయా! కడుఁ జంచలములు దారవిహీనుం
జెనకి యధోలోకమునకుఁ, బనుచు వాఁ డెంత పెద్ద పండితుఁ డైనన్. 381

గీ. ఇంద్రియజయమ్ముకొఱకునై యింతి నెంతఁ, వాఁడయినఁగాని వరియింపవలయు వార్ధ
కమ్ము సంప్రాప్తమైనఁ దపమ్ము సేయ, వలయుఁ గాని వేఱొకగతి వలదు తనయ.

సీ. మేనకాతరుణిసమ్మేళనమ్మునఁ గాదె? • గాధిపుత్రుతపమ్ము గంగఁ గలిసె
దాశపుత్రికతోడఁ దగులు చెందుటచేతఁ • గాదె? నీతాత భంగమ్ము గనియె

నలఘృతాచిని జూచి యాసించుటను గాదె? । నాకుఁ దేజస్స్ఖలనంబు గలిగె,
తనపుత్రికను మోహమున వరించుటచేతఁ । గాదె విరించి ప్రమాద మందె
గీ. గాన నొకకన్నె వరియించి దాన నింద్రి । యముల నిర్జించి మీఁద నియమము గాంచి
తపముసేయఁగబూనుటు త్తమముగాని । యుభయతో భ్రష్టతనుగాంచుటుచితమగునె?

శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట.

క. అని యుపదేశము నొనరుచు, జనకుం గని శుకుఁడు వల్కు సౌఖ్య విహీనం
బును వాగురాసమానం, బును నగు గృహమందు బుద్ధిపుట్టదు తండ్రీ! 384
క. ధనహీనులు స్వజనులచే, ననయము బాధింపఁ బడుదు రది గాక ధనా
ర్జనచింతావ్యాకులు లగు, జనులకు నెచ్చోటనైన సౌఖ్యము కలదే? 385
సీ. ఈజగత్త్రియమేలు నింద్రునకైన స । న్యాసి కున్నంత సౌఖ్యమ్ము లేదు
సాక్షాన్మహాలక్ష్మి వక్షమందున్న వి । ష్ణునకైన యతి కున్నసుఖము లేదు
త్రిజగత్కుటుంబియౌ నజునకైనను విర । క్తుల కున్న యంత నిశ్చలత లేదు
అణిమాదియుక్తుఁడౌ హరునకైనను గోఁచి । పాఁతరాయని కున్నభాతి లేదు
గీ. తపములకు విఘ్నము లొనర్పఁ దలఁచుటయును
దైత్యుల హరింపఁ దలఁచి ఖేదంబు గొనుట
యునుగదా వీర లొనరించుపనులు ; నే నె
ఱింగియును సంగమునఁ బడి క్రుంగనేల? 386
క. ధనవంతునకే సౌఖ్యం, బనిశ్చితప్రాయ మన్నయప్పుడు ధనహీ
నునకు సుఖమెట్లు చేకుఱు?, జనకా! సంసారమందు సౌఖ్యము కలదే? 387
ఆ. వె. నన్నయోనిజన్ము నయ మొకింతయు లేక, ఘోరదారరూప కూపమునను
బట్టి త్రోయ నగునె? భవమేడ! సుఖమేడ!, రక్తియేడ బంధముక్తి యేడ!
ఆ. వె. మొదల జన్మదుఃఖమును మీఁద ముదిమిచే, నైనదుఃఖమును ననంతరంబు
మరణకాలదుఃఖ మరయ నాపైఁ బున, ర్జననదుఃఖ మిందు సౌఖ్యమేది? 389
శా. ఆశాపాశముచేతఁ జిక్కువడి ప్రాణాచారముం బూని యా
క్షాశంకన్ విడనాడి బుద్ధిబలవైశద్యంబు వోనాడి వి
త్తేశద్వారనివాసఖిన్నమతియై యేతెంచుసంసారికిన్
లేశంబైనను సౌఖ్యమున్నయదియో లేదో విచారింపుమా! 390

క. కొడుకులుఁ గూఁతులు మొదలగు, గొడవ పెరిఁగెనేని వారి కుడుపునకై యె
క్కుడు కష్టము పడవలె, నొక, కడుపుకుడుపుదెచ్చుకొనుట కష్టమె? తండ్రీ! 391

వ. కావున యోగశాస్త్రంబును సుఖకరం బగు జ్ఞాన శాస్త్రంబును నా కుపదేశింపు మని
మఱియును, 392

క. దయ గలిగి నాకుఁ గర్మ, క్షయ మగు పద్ధతి వచించి సంసారము నా
పయిఁ బెట్టక విజ్ఞానా, శ్రయ మగు మార్గమ్ముఁ జూపఁ జనదే తండ్రీ! 393

చ. జలగ శరీరముంబొదివి చయ్యన నెత్తురు గ్రోలుభంగిఁ, గాం
తలు తమ వీర్యముం దమ ధనంబు మనంబు హరింతురంచు మూ
ర్ఖు లెఱుఁగ రక్కటా! మిగుల రోఁతలపాఁతలైన యీ పెలం
దులు సుఖమీఁగఁ జాలుదురె దుఃఖముదక్క మునీంద్ర యేరికిన్? 394

క. వేయేటికి నిద్రాసౌ, ఖ్యాయతి చెడఁగొట్టుకొనుట కంగనఁ జేర్చున్
బో! యెఱుకలేని మనుజుఁడు, నాయన! యిది యెల్లగతుల నరకంబకదా! 395

వ. అని సంసారంబు రోయు కుమారుం గాంచి వ్యాసుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయు,

సీ. వేదమ్ములెల్ల దుర్వేదంబులై యున్న • విభజనఁ జేసిన విశ్రుతుండు
జనులకు విజ్ఞానమును దేటపఱప వే • దాంతశాస్త్ర మొనర్చినట్టి ఘనుఁడు
అలమహాభారతం బష్టాదశపురాణ • ములు రచించిన మహాబుద్ధిశాలి
మునులలోపలఁ బెద్దతనము గల్గిన యశః • ప్రతిభ నొప్పినగొప్పపండితుండు

గీ. దివ్యవిజ్ఞాని సత్యవతీసుతుండు • మాయవలలోనఁ బడి పెడమార్గములకుఁ
గాలువెట్టుచునుండెనొఁ గలరె! యింక • నొరులనుచునెంతయునువింతనొందెశుకుఁడు.

గీ. హరిహరబ్రహ్మలకును దురాప యగుచు, జగములన్నియుఁదనమాయఁదగులఁజేయు
నేమహాదేవి సకలలోకైకజనని, యమ్మహాదేవి నర్చింతు నాశ్రయింతు. 398

గీ. విష్ణుసంశమ్ముచే భువి వెలసి సకల, ధర్మము లెఱింగి వ్యాసునంతటి మహాత్ముఁ
డిట్టిప్రాకృతచింత పైఁబెట్టుకొనియె, నకట! చిత్రంబ కాదె మాయాబలంబు. 399

ఆ. వె. నేను నీవు నాది నీయది నాతండ్రి, నాతనూజుఁ డని యనారతంబు
ప్రీతి గొంద్రు పంచభూతమయంబు దే, హం బటం చెఱుంగ రకట! జడులు. 400

క. వ్యాసుండఁట వేదాంత, వ్యాసంగ మొనర్చినట్టి యనఘుండఁట తా
నీసరణిఁ జింతఁ గొనునఁట, సీ! సీ! మాయాబలం బజేయమ కాదే? 401

క. అనుచున్ మాయాబలవిల, సనమున కచ్చెరువుచెంది జనకుం గని శా
స్త్రనిదానమ్ముగ శుకుఁ డి, ట్లనెఁ దన విజ్ఞాన మహిమ యతనికిఁ దెలియన్. 402

గీ. సకలము నెఱుంగునట్టి బోధకుఁడ వీవు, దివ్య విజ్ఞాన, సత్యవతీ తనూజ!
వీఁడు నావాఁ డనెడి భ్రాంతి వీడలేక, ప్రాకృతునిఁబోలె శోకాబ్ధిఁ బడుదురయ్య.

ఉ. ఎందఱి కీవు తండ్రివొ పఱెందఱి కేఁ దనుజుండనో మదిన్
గొందల మందనేల? కనుఁగొమ్ము విచారణసేయు మయ్యయో
తుంచుడు కింతచెల్లునె? బుధుండవు కావె? యెఱుంగవే? ధృతిం
జెందక చిత్తవృత్తి నిటు చిందఱ వందఱఁ జేయ నాయమే? 404

సీ. ఆఁకలి దీర్పంగ నన్నమ్ము కలదు పి • పాసఁ దీర్చుటకునై వారి కలదు
ఘ్రాణతృప్తికినై సుగంధమ్ము గలదు క • ర్ణములఁ దన్పంగ శాస్త్రములుగలవు
కామ నివృత్తికై కాంతలు గలరు ద్ర • వ్యమ్ము నార్జింప భూపతులు గలరు
విజ్ఞానమునకుఁ దత్వజ్ఞులుగలరు మో • క్షమ్ము పొందుటకుఁ దపమ్ము గలదు

గీ. గాని కొమరునిచేఁ బొందఁగలుగునట్టి, దొక్క సుఖమైన లేకున్కి నిక్కమరయ
నట్టి కొమరులకై మది నాసఁజేయు, వానికన్నను వెఱ్ఱు లెందేనిఁ గలరె? 405

గీ. ఎంచి వలసిన విత్త మార్జించికొనుము, సుతునికన్నను విత్తంబు సుఖకరంబు
ము న్నజీగర్తుఁ డనుముని కన్నసుతుని, యజ్ఞపశువుగ నమ్మివేయఁడె? మహాత్మ!

క. నను సంసారాంబుధిలోఁ, జొనుపక తత్త్వమ్ము గఱపి సూనృతరీతిన్
మనుపుము నే నింకఁ బున, ర్జనన భయంబనుభవింపఁ జాలను దండ్రీ. 407

గీ. జన్మములలోన మానవజన్మ మధిక, కష్టసాధ్యం బదియుఁగాక కర్మభూమి
యందు ద్విజుఁడై జనించు టత్యధిక కష్ట, సాధ్య మది గాంచి సంసారసరణియేల?

క. అని తిరుగని వైరాగ్యం, బును గొని సన్యాసమందు బుద్ధిఁ జొనుపు పు
త్రునిఁ గని సత్యవతీసుతుఁ, డనుమానం బుడిగి యిట్టు లానతియిచ్చెన్. 409

మ. తనయా! మున్నొనరించినాఁడను మునీంద్రస్తుత్యమై సత్యమై
ఘనపాపౌఘవినాశమై సకల దుఃఖధ్వంసమై యొప్పి ము
క్తినొసంగం దగునట్టిభాగవత మెంతే శ్రద్ధ మీఱంగ దీ
నిని నిత్యమ్ము పఠింపు మియ్యదియ పొందించున్ మనోభీష్టముల్. 410

ఆ. వె. అతిశుభప్రదంబు నాతివిస్తీర్ణంబు, బ్రహ్మసమ్మితంబు భాగవతము
వినిన యంతమాత్ర విజ్ఞాన మబ్బు న, ద్దానిఁ జదువుకొనుము జ్ఞానివగుము.

దేవీభాగవతావతరణము.

గీ. ద్వాదశస్కంధయుక్తమై పంచలక్ష, ణయుతమై పుణ్యమై పురాణముల కెల్ల
భూషణం బయి యొప్పునప్పుస్తకంబు, పఠన సేయుము సంసారబాధ లుడుగు.

సీ. వటపత్రమున బాలవై ఖరి నుండి తా, నీప్రపంచస్థితి నెఱుఁగ లేక
యే నిటు బాలుండ నేకతమ్మున నైతి. నేవిధమ్మున దీని నెఱుఁగువాఁడ
నిటు నన్ను నిర్మించె నెవ్వఁడో యని చింత, నొందుచు నున్న ముకుందునందుఁ
గరుణించి భగవతి పరమరహస్యంబు, గాఁగ శ్లోకార్ధంబు గాఁగ దీని

గీ. దెలిపి "యియ్యది సకలంబు దీనిదెలిసి, కొనుటయే నన్నెఱుంగుట" యనియె నంత
విష్ణుఁడయ్యది విని దానివిధము దెలియ, నేర కిట్లని చింతించె నెమ్మనమున. 413

శా. శాంతంబై యకలంకమై సహజమై సత్యంబునై నిత్యమై
యెంతే మోదమొసంగఁ జాలునిది దా నేమూర్తి నాకుఁ గృపా
స్వాంతంబై యిడెనో? పదార్థమది పుంస్త్వాలంబియో? షండమో?
కాంతాకారమొ? యెట్టిదో యని తదాకారమ్ము నూహించుచున్. 414

వ. శ్లోకార్ధ రూపమ్మగు నబ్భాగవతంబు పఠించుచున్నంత, 415

సీ. శంఖచక్ర గదాది సాధనమ్ములు దాల్చి, హవణించు నాల్గు బాహువులతోడ
క్రొక్కారు మెఱుఁగునాఁ గొమరారు పదియాఱు, వన్నె బంగారు దువ్వలువతోడ
మగరాలనత్తుపెన్నిగనిగల్ నగఁజాలు, సొగసు గల్గిన చిన్ని నగవుతోడ
తనతోడఁ దులఁదూఁగఁ దగు నొయ్యారము గల్గి, యలరారు నెయ్యంపుఁ జెలులతోడ

గీ. తొగలవగకానిఁ దెగడు నెమ్మొగములోడ, నునుమెఱుంగు వెడందకందోయితోడ
దంబుచెన్నారు సత్త్వరూపంబుతోడ, నాతనికి శక్తి మ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. 416

వ. మఱియు రతియు భూతియు బుద్ధియు మతియుఁ గీర్తియు స్మృతియు ధృతియు శ్రద్ధయు మేధయు స్వాహయు క్షుధయు నిద్రయు గతియు దృష్టియుఁ బుష్టియు క్షమయు లజ్జయు జృంభయుఁ దంద్రయు ననుశక్తులతోడ నెదుటం బొడకట్టిన మహాలక్ష్మీస్వరూపిణి యగు శక్తిం గాంచి విస్మయావిష్టచిత్తుండై. 417

మ. సలిలం బెక్కడ! మట్టి యెక్కడ! వినిస్తంద్రుండనై తచ్ఛద
స్థలమం దేను వసించు టెక్కడ! మహాశక్తి స్వరూపంబు ముం
గలఁ గన్పట్టు టిదేల? నాకు నెదుటం గన్పట్టు నీసర్వముం
గలయో? మాయయొ? లేక మజ్జననివేడ్కన్నాకుఁ జూపట్టుటో? 418

వ. అని నానాప్రకారంబుల శంకించుచు మౌనంబూని యున్నంత జగజ్జననియు మంద
హాసకందళిత ముఖారవిందయై యతనికిట్లనియె. 419

గీ. మఱచితివి నన్నుఁ బరశక్తిమాయకతనఁ, బ్రళయమునయందు నిర్గుణప్రతిభ నొప్పు
నమ్మహాశక్తి; సగుణుండవై యెసంగె, దీవు నను సత్త్వశక్తిగా నెఱిఁగికొనుము.

క. నీనాభికమలమునఁ జతు, రాననుఁ డుదయించు నతఁడ యఖిలజగమ్మున్
బూనియొనర్చు రజోగుణ, మూనినవాఁడై నకతన నుజ్జ్వలరీతిన్. 421

గీ. అతఁడు సృజించినట్టి బ్రహ్మాండమునకు, నీవు పరిపాలకుఁడ వయి నెగడఁ గలవు
అన్నళినగర్భుభ్రూమధ్యమందుఁ గ్రోధ, వశముచే రుద్రుఁడును నుద్భవంబునందు.

గీ. అతఁడును ఘోరమగుతపం బాచరించి, దానఁ దామసి యగుశక్తినూని ప్రలయ
కాలమునయందు సంహర్త కాఁగలాఁడు, బ్రహ్మనిర్మితమైన ప్రపంచమునకు. 423

వ. ప్రపంచ రక్షణంబునకు నాసాహాయ్యకం బావశ్యకంబు గాన సత్త్వశక్తి నగు
నన్నుం గైకొమ్ము. భవద్వక్షస్థలంబున నెల్లప్పుడును వసింతు నన నతం డిట్లనియె.

క. ప్రాకటవర్ణయుతంబగు, శ్లోకార్థం బొకఁడు వింటి సుందరి ! యది నా
కేకతమున వినఁబడియెనొ, నీకతమునఁ దెలియవలయు నిక్కమునవుడున్. 425

వ. మహాలక్ష్మియు నెలనగ వలర నిట్లనియె. 426

ఉ. నాపలుకాలకింపుము యనంత గుణాలయ నైనయట్టినా
రూపముమాత్ర మొప్పుగ నిరూపణఁ జేయగ నేర్తు వీవు చు
ష్ప్రాపము నీకు నిర్గుణత భాసిలు నప్పరదేవతామహా
రూపము తెల్పె నాపె యిది రూఢిగ భాగవతాఖ్యమంత్ర మౌ. 427

ఆ.వె. వేదసార మైనవిద్యయై సుభగమై, పుణ్యమై సమస్తగణ్య మగుచు
నొప్పుభాగవతము నొసఁగెఁ బరాంబిక, నీయదృష్ట మేమొ నే నెఱుంగ. 428

క. నీయందుఁ గృపామతియై, యాయంబిక నీకుఁ జెప్పె ననఘా ! నిత్య
ధ్యేయంబు నమేయం బన, పాయంబు నటంచు దీని నరయుము మదిలోన్. 429

గీ. దీని మఱవక పఠియించితేని శుభము, లబ్బు ననులచ్చిపలుకుల నాలకించి
హరియుఁ బరమోత్తమం బగునట్టిమంత్ర, మంచు నద్దాని జపియించు ననవరతము.

వ. ఇట్లమ్మహామంత్రంబు జపించుచుఁ గొండొకకాలమ్మునకు మధుకైటభ భయ
మ్మునఁ దనకుశరణాగతుం డగువిరించి ననుగ్రహించి యద్దనుజుల వధించి పిమ్మటఁ

దదభ్యర్థితుండై యతని కుపదేశించె నతఁడు నారదునకు నతండు నాకును నుపదే
శించిరి దానిం గొని యేనష్టాదశ సహస్రసంహితారూపమ్ముగా విస్తరించితి. 431

సీ. పంచలక్షణయుక్త మంచితజ్ఞానదం • బజ్ఞానతిమిరమార్తాండబింబ
మాగమాఖిలసార మనుపమ మఖిల ధ • ర్మప్రతిపాదక మప్రతిహత
ముక్తిసాధనము ముముక్షుసేవ్యము దివ్య • మాఖ్యానబహుళము వ్యాప్తమహిమ
మాయుష్యవర్ధనం బతిశాంతిదంబు ధ • న్యంబు పుణ్యంబు గణ్యంబు శివము

గీ. సంశయచ్ఛేదకంబు సంసారతార
కం బయిన భాగవతపురాణంబు రోమ
హర్షణాత్మజుతోఁ గూడి హర్ష మెసఁగఁ
జదువుకొనుమయ్య దాన మోక్షంబు దొరకు. 432

క. అని తనయునకుం జెప్పెడి, యనువునఁ గైకొంటి నేను నాతఁడు దానిం
గొని పఠియించుచు నాశ్రమ, మున నుండెన్ సకలసౌఖ్యముక్తుండగుచున్. 433

వ. ఇట్లు ఋణగ్రస్తునిపగిది నిర్ధనునిచందంబున వైకల్యంబున శూన్యహృదయుండై
వేశోకభంగిఁ జింతావిష్టుఁడగు కుమారుం గాంచి సాత్యవతేయుఁడు సంశయ
గ్రస్తుండై యిట్లనియె. 434

క. జ్ఞానాభ్యాస మొనర్చుట, మాని వృథాచింతఁ జేసి మన మజ్ఞానా
ధీనముగఁజేయ నేల? సు. ఖానుభవము గాంచి ముదము నందఁగరాదే? 435

గీ. నాకుఁ గొమరుడవయ్యు విజ్ఞానమునకు, నింతగాఁ జింత సేయ నీకేల? నాదు
వచనములు నీమనమ్మునఁ బట్టవేని, వేశోక యుపాయ మెఱిఁగింతు వినుముపుత్ర!

వ. మిథిలానగరమ్మున జనకుం డనునొక్క పృథివీపతి గలఁడు. 437

గీ. అతఁ డతిశాంతుఁ డతిదాంతు డమలహృదయుఁ
డుత్తమజ్ఞానసంపన్నుఁ డూర్జితుండు
అతని దర్శించి నీసందియముల నెల్లఁ
దీర్చుకొనుమయ్య సత్యము దెలుపఁ గలఁడు. 438

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 439

గీ. రాజ్య మదమత్తు లైనట్టి రాజు లేడ
సకలముని దుర్లభంబగు జ్ఞానమేడ
దంభ మగుగాక నిజ మని తలఁప నగునె?
కలఁడె? వంధ్యాసుతుండు లోకమున నెందు. 440

శుకుండు మిథిలా నగరమ్మున కరుగుట.

క. పాపములకు మూలంబు ధ, రాపాలన వృత్తి దాన రక్తుండై యీ
భూపాలుఁడు విజ్ఞాన, ప్రాపకుఁ డని చెప్పె దిది యబద్ధము కాదే? 441

గీ. పద్మపత్రము జలమునఁ బరిఢవిల్లు, చందమున నీతఁ డెట్లు సంసారమందు
నంటి యంటని విధమున నమరి యున్న, వాఁడొ? యాతనిఁ గనుఁగొన వలదెనాకు?

వ. సంసార చక్రమ్మునఁ బరిభ్రమించు వానికి నిది మాత యనియు నయ్యది భార్య
యనియు వీఁడు పుత్రుండనియు నది సోదరియనియు నిది కులట యనియు నది
చేఁ దనియు నిది మధురం బనియు నది క్షారంబనియు నిది శీతమనియు నది యుష్ణ
మనియు నానాభేదంబులు చొప్పడక తప్పదట్టి భేదజ్ఞానంబు కలవాఁడు ముక్తుం
డెట్లగు? నంతియగాక రాజ్యభార నిర్వాహకుండగు నరపాలునకు శత్రు మిత్రాది
పరిశీలనం బావశ్యకం బిన్నిటం దవిలియు జీవన్ముక్తుండగు పురుషుం డదృష్టచరుం
డగుటంజేసి యాతని దర్శింపఁ గుతూహలంబు వొడమెఁ బోయి వచ్చెద నాజ్ఞ
యిమ్మనుటయు వ్యాసుండు, 443

చ. అరిగెదవే కుమార! శుభ మబ్బెడుఁ గావుత నీకు నెల్లెడన్
దిరిగియు వైళమే యరుగు దేఁగదవయ్య! భవన్ముఖంబు నే
నరయక తాళఁజాల విపులాయువు నీ కగుఁగాక యొండుచో
నరిగెదుసుమ్ము బాసయిడు మాపయి నిచ్చోటువీడు మిమ్మెయిన్. 444

క. జనక నృపుఁగాంచి సంశయ, వినివృత్తింబొరసి మరల వేగమ యిటకున్
జనుదెమ్మి, ప్రాణము నీ, వని నమ్మిన నన్ను నంగలార్పింపకుమీ. 445

వ. అని మాటి మాటికి ననునయించు తండ్రికి నమస్కరించి యనుజ్ఞాతుండై ధనుర్ము
క్తంబగు శరంబు వడువున నతిశీఘ్రగమనుండై యరుగుచుఁ ద్రోవ నక్కడక్కడ
ననేక విధమ్ములగు దేశమ్ములను వనములను బర్వతమ్ములను క్షేత్రమ్ములను నానా
ప్రకారులగు మునులను శైవ వైష్ణవ శాక్తాదులను గాంచుచు ననేక ప్రకారంబులగు
వారి వారి ధర్మంబుల కత్యాశ్చర్య పర్యాప్తుండగుచు రెండు వత్సరంబులకు మేరు
వును నొక వత్సరమునకు హిమనగంబును నతిక్రమించి మిథిలానగరంబు చొచ్చి
యచ్చటి విశేషంబు లాలోకించు చున్నంత దౌవారికుండు వారించి "నీ వెవ్వండ
వేమి కార్యంబున నరిగెద" వనుడు నవ్వాని కేమియుం జెప్పక మరలి నగరద్వార

బహిఃప్రదేశమ్మున స్థాణువుంబోలె నచలుండై కూర్చుండుడు వెండియు దౌవారికుం
డిట్లనియె. 446

క. మూకునివలె లోనికిఁ జన, నీ కెవ్వాఁ డానతిచ్చె నృపు దర్శింప
న్నీ కేమి కార్య మబ్బెనొ ?, నీ కులధర్మ స్వభావ నియతులు సెపుమా. 447

గీ. బ్రాహ్మణుండవు నాగమ పారగుండ
వంచుఁ దోఁచెడి నినుఁ జూచినంత నాకు
నైనఁ గులమును గార్యంబు నరయఁ దెల్పి
యేగవలె న్యాయ్య మియ్యది యిట మునీంద్ర. 448

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 449

క. ఏ కార్యమ్మునకేఁ బృ, థ్వీకాంతునిఁ జూడ నరుగుదెంచితినో నా
కా కార్యము నీకతమున, వాఁకిటనే యెదురు పడియె వగపిఁక నేలా ? 450

మ. హిమవన్మేరు నగమ్ములన్ గడచి నే నీరాజు దర్శింపఁ గ
ష్టము నొక్కింతయు లెక్కసేయక దురాశన్ దండ్రివాక్యంబు ని
క్కముగా నెమ్మది నమ్మి వచ్చుటది నాకర్మంబు గా కిందు దో
సము వేఱొండును గల్గ నేర్చునె ? మదజ్ఞానంబ యీ సర్వమున్. 451

క. విను దేశ పరిభ్రమణం, బునకు ధనాశయ ప్రధాన మూలము నాకున్
ధనలోభము లేకుండియుఁ, జనుదెంచితిఁ గర్మ గతి యసాధ్యమ కాదే ? 452

ఆ. వె. ఆస లేనివాని కధికంబు సౌఖ్యంబు, మోహవార్ధియందు మునుఁగఁదేవి
యాస లేనివాఁడ నయ్యును మోహంబు, చాయఁ దవిలి వెడలఁ జాలకుంటి. 453

గీ. మేరుపర్వత మది యేడ ? మిథిలయేడ ?
కాలినడలన యిటకు రాఁ గలుగు టేడ ?
అహహ ! యిది యెల్లఁ బ్రారబ్ధ మహిమ కాక
యెంచి చూచిన ఫల మొకింతేనిఁ గలదె ? 454

క. వేదమొ శాస్త్రమొ పుణ్యా, పాదక మగుతీర్థమో నృపాలునిఁ జూడన్
రాఁ దగునె ? యిటకుఁ బ్రార, బ్ధాదేశముఁ దప్పఁ ద్రోయనగునే యెందున్ ? 455

క. పరిశీలింపక యే నిట, కరుదెంచినపనికి లాభ మబ్బెను బురిలోఁ
జొరఁ బోకుము పొమ్మంచున్, బరిచారకుఁ డడ్డపెట్టుపాటియె తలఁపన్ ? 456

క. ప్రారబ్ధకర్మవశమునఁ, దారసిలు శుభాశుభములు దప్పికొనంగా
నేరికిఁ దరమౌ నని శుకుఁ, డూరక మౌనంబు నూని యుండెఁ దనంతన్. 457

వ. ప్రతిహారియు నీతండు మహానుభావుం డని నిశ్చయించి వినయమ్మున డగ్గఱం
జని సామపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 458

క. నీయిచ్చ కడ్డువెట్టిన, నాయపచారంబు సైఁచి నావచనంబుల్
రోయక పురిలోనికిఁ జను, మా ! యేరికినైన నిన్ను నడ్డందరమే ? 459

క. అన శుకుఁ డిట్లను నీదగు, పని నీవొనరింప దీనఁ బాతక మగునే ?
విను పరతంత్రుఁడ వగు ని, న్నను టనుచిత మధిపునాజ్ఞ యట్టిద కాదే ? 460

క. నరపతియును మూష్యుఁడు గాఁ, డరయక యిట కేగుదెంచు టది నాతప్పే
పరిశీలించిన నెందుం, బరగేహగమనము గౌరవప్రదమగునే ? 461

క. అన ద్వారపాలకుం డి, ట్లను సుఖ మన నెద్ది ? దుఃఖ మన నెయ్యది ? శో
భన మిచ్చగించునరుఁ డె, వ్వని సేయఁగ వలయు హితుఁ డెవం డెవఁ డరి యౌ ?

వ. నావుడు శుకుం డిట్లను లోకమ్మున జనుఁడు రాగి యనియు విరాగి యనియుఁ దగు
నందు విరాగి జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేదంబులు గలవాఁడు రాగియును మూర్ఖుండుఁ
జతురుండునా ద్వివిధుండు శాస్త్రప్రయుక్తమ్మును మతిప్రయుక్తంబును నని చాతు
ర్యంబును ద్వివిధంబు, మతియును యుక్తాయుక్తభేదంబున ద్వైవిధ్యంబుగలయది
యన విని ప్రతిహారి మహాత్మా ! నీ చెప్పిన వచనంబులయందలి యర్థంబు నా కబో
ధ్యంబై యున్నది. న న్ననుగ్రహించి తెల్లంబుగాఁ జెప్పుమని వేఁడుటయు, 463

గీ. ఎవఁడు సంసారమునయందు నిచ్చగలడొ, వాఁడపో రాగినాఁబడు వాని కఖిల
సౌఖ్యములు దుఃఖములుగూడ సంభవించు, నందు మగ్నుండు పరగతి చెందఁబోఁడు

క. ధనదారమానవిజయము, లను గొని సుఖ మందునట్టిలాభము లేకు
న్నను దుఃఖము గనుఁ గావున, నొనరుచు యత్నము నతఁడు సుఖోదయమునకున్.

గీ. వానికి సుఖమ్ము నొడఁగూర్చువాఁడ హితుఁడు;
విఘ్నము నొనర్చువాఁడ పో ! విద్విషుండు
చతురుఁ డెల్లెడ మోహసంగతుఁడు గాఁడు
మూర్ఖుఁ డన నెల్లెడల మోహమును వహించు. 466

గీ. ఇఁక విరక్తున కగు సుఖ మెట్టిదనిన, తత్త్వబోధయు నాత్మవిత్త్వమును, దుఃఖ
మనఁగ వానికి సంసార మనుగమించు, వారి చరితంబు విని వలవంతఁ గొనుట.

క. పరతత్త్వాదరుఁ డగుఁన, పూరుషునకున్ గ్రోధలోభములు మోహంబున్
బరికింప శత్రువు లగుం, బరమానందంబ వానిబంధువు దలఁపన్. 468

వ. ఇట్లు బోధించుశుకుని విజ్ఞానమ్మున కచ్చెరువంది ద్వారపాలకుండు యథేచ్ఛాగమనం బున కంగీకరించుటయు నతండు ద్వారమ్ము నతిక్రమించి రాగద్వేషాదిసంకులమ్మును క్రయవిక్రయోపలక్షితంబును విపణిద్రవ్యమనోహరంబును వివదమానజనసంకులం బును వసుపూర్ణంబును నగు నప్పురంబు నల్గడల నాలోకించుచుఁ జనువాఁడు రాజ మందిరద్వారమ్మున దౌవారికుచే నివారింపంబడి శీతోష్ణాదికంబుల సమదర్శనుండై మోక్షోపాయంబుఁ జింతించుచు నచలుండై స్థాణువుం బోలి నిలిచి యున్నంత నమాత్యుం డొక్కఁ డేతెంచి బద్ధాంజలిపుటుండై లోనికిం దోడ్కొని పోయి దివ్య పాదపలతాశోభితం బగు నొక్క రాజోద్యానమ్మున నతిథి సత్కారమ్ము నెఱవేర్చి.

సీ. సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యలయందు • నేర్పు గల్గి చరించునిపుణమతుల
వాత్స్యాయనాది దివ్యకామకలలందుఁ • బ్రజ్ఞ గల్గినమహాభిజ్ఞకృతుల
రంభాముఖాప్సరోరమణీమణులకన్న • నందంబు గల్గిన యతులగతుల
రాజసేవాసమారాధన క్రియలందుఁ • బ్రోడలై వర్తించుభోగవతుల

గీ. వారసతులను రావించి ధీరుఁడైన • శుకమునీంద్రునిసేవ కుత్సుకలఁ జేసి
మంత్రిసత్తముఁ డేగె నమ్మౌనిపుత్త్రుఁ • డట నతంద్రితుఁడై తనయంత నుండె.

క. అనెలఁత లమ్మునీంద్రుని, నానావిధ భక్ష్యభోజనంబులఁ దగ స
మ్మానించిరి యాతం డ, త్యానందము చెందె వారి యారాధనలన్. 471

శా. నూనూఁగున్ వయసొప్పు పూవిలుతుచెన్నుం దన్నఁగాఁజాలు న
మ్మౌనీంద్రాత్మజుఁ జూచి కామినులు కామగ్రస్తలై పుష్పితో
ద్యానమ్మందుఁ జరింపఁజేసి తమమోహాసక్తి సూచింపఁగా
లో నూహించె నతండు తల్లులని యాలోలేక్షణల్ సిగ్గిలన్. 472

గీ. కామిను లొనర్చునట్టి వికారములకుఁ, గాముకుల మానసమ్ములు గరఁగుఁగాక
పుట్టకయమున్న సంసారమునకు భీతి, పడెడి మునిసుతుమది మెత్తఁబడునె యెందు?

వ. అక్కాంతలును నాతని జితేంద్రియుండని నిశ్చయించి భక్తితాత్పర్యమ్ము లిగు రొత్తఁ దత్తదుపచార కల్పనమ్ముల సేవించుచుండిరి. శుకుండును నిర్వికార చిత్తుండై యాత్మారాముండై యథావిధిగ సాయం సంధ్యోపాసనం బొనర్చికొని యామమాత్రంబు ధ్యాననిశ్చలుండై పడఁపడి తదంగనాదర్శితంబగు నొక మనో

హరతల్పంబున శయనించి వేగుజామున మేల్కాంచి యుషఃకాలంబు దనుక
ధ్యాననిష్ఠుండై పిదపఁ గాల్యకృత్యమ్ములు నెఱవేర్చికొని మరల సమాధియుక్తుండై
యున్నంత. 474

శుక జనక సంవాదము.

క. శుకముని యాగమనమ్ము జ, నకుఁడెఱిఁగి పురోహితుం దనకు ముందుగఁ జే
సికొని శుకునిఁ దగ నర్ఘ్యా, దికమున నర్చించి కడు విధేయుం డగుచున్. 475

వ. కుశలం బడిగి యొక గోవును సమర్పించి వినయవినమితుండై యున్నంత శుకుం
డును జనకునిఁ దగు గౌరవ భాషణంబుల గారవించె నంత జనకుండు. 476

ఆ.వె. నిస్పృహుండవైన నీ వేమికతమున, నిటకు వచ్చినాఁడ వెఱుఁగఁ జెపుమ।
యనుడు నన్నరేంద్రు నాదరమ్మునఁజూచి, యారణేయుఁ డిట్టులనియెఁ గడఁగి.

వ. రాజేంద్రా। మా తండ్రి యగు వ్యాసుండు నాకుపనయనాదికం బొనరించి సమాప్త
వ్రతుండనైన నన్నుం దారపరిగ్రహం బొనరింపుమనుడు సంసారబంధమ్మునకు
భీతిల్లి యే నొల్లనైతి నాయనయు గృహస్థాశ్రమం బుత్తమం బనియు నవశ్య
గ్రాహ్యంబనియు ధర్మార్థకామమోక్షసాధనంబనియు నుపదేశించి యంగీకరింపని
నన్నుం గాంచి మిథిలానగరమ్మున కేగితివేని నీ సంశయంబు నిర్గతంబగు నని
చెప్పినకతమ్మున నిన్నుం గనవచ్చితి. మోక్షకామినగు నాకుం గర్తవ్యం బెయ్య
దియో యానతీవలయుననిన నతని కాతం డిట్లనియె. 478

గీ. వినుము విప్రేంద్ర। మోక్షంబుఁ గోరఁగ నిచ్చ
కలుగువారలు వర్తించు క్రమము మొదట
నుపనయన మంది వేదంబు నొంది దేశి
కునకు దక్షిణ నొసఁగి మీఁదను దదాజ్ఞ. 479

క. దారం గైకొని విమలా, చారుండై న్యాయరీతి జవదాఁటక క
ర్మారంభ మ్మొనరించుచు, సారగతిన్ మెలఁగుటొప్పు సంసారమునన్. 480

సీ. పుత్రులఁ బౌత్రులఁ బొడఁగాంచి మీఁద వా • నప్రస్థుఁ డగుచు వనమ్మునందుఁ
దప మాచరించి షడ్రిపుజయం బొనరించి • యగ్నుల నాత్మ యం దావహింపఁ
జేసి భార్యను వీడి చిత్తము వైరాగ్య • మనుగమింపంగఁ దుర్యాశ్రమంబు
నంగీకరించి శుద్ధాంతరంగుండయి • చరియించుటిది వేదసమ్మతంబు

గీ. గాని మొదలనె సన్న్యాసమూనుటది వి
రుద్ధము విరక్తికలన సంశుద్ధుఁడైన
యనఘుఁడేకాని సన్న్యాస మధిగమింపఁ
దగఁడు తగఁ డియ్యదియ నా మతము మునీంద్ర. 481

క. నలువది యెనిమిది సంస్కృతు, లిల వేదాపాదితమ్ము లిందు గృహి కగున్
నలువది తుర్యాశ్రమవం, తుల కెన్మిదియగు ననుచు శ్రుతులువచియించున్. 482

క. అనిన శుకుఁ డిట్టులను నో, జనపాలవరేణ్య ! మానసమ్ము విరాగం
బున కెనసినంత సన్న్యా, సనియతి గొనుటొప్పుకున్నె సారజ్ఞునకున్. 483

వ. అనిన జనకుం డిట్లనియె. 484

గీ. ఇంద్రియమ్ము లజేయమ్ము లెంత పెద్ద, పండితునకైనఁ గాని లోఁబడకయుండు
నాటితేఁబనివారల కడుగవలెనె ?, ప్రతిపదమ్మును మదివికారమ్ము గ్రమ్ము. 485

గీ. భోజనాసక్తి శయనేచ్ఛ భోగరక్తి, పుత్ర సంసక్తియును మదిఁ బొడమెనేని
యతియయినమీఁదఁ దన కెటు లనుభవింప, వచ్చుఁ? గోరిక లనఁగ నవారితములు.

గీ. కానఁగ్రమమున సర్వభోగములు ననుభ. వించి త్యజియించి గ్రహించిమించవలయుఁ
గాని యుద్వేత్తుగా వీడఁగాఁ దరంబె ?, యూర్ధ్వసుప్తుండు పతనమ్ము నొందకున్నె.

క. ఎవఁడు యతియయ్యు వైరా, గ్య వివేకం బెడలి భోగమం దాసక్తిం
దవులునొ భ్రష్టుండై వాఁ, డవల నిరంతరము నరకమంద కృశించున్. 488

గీ. చీమ మెలమెల్లఁగాఁ జని చెట్టు తుదకు, నేగు కరణిఁ గ్రమమ్ముగా నెఱుక గలిగి
సన్న్యసింపఁగవలెఁ గాని సన్న్యసించి, రెంటికిం జెడ్డ రేవడ రీతి చనునె ? 489

గీ. వడివడిగఁ బోవు పక్షుల వడుపు గనక, మందగతి నంది యరుగు చీమల వడువునఁ
గ్రమముగా నుత్తమ పదంబు గాంచవచ్చుఁ, గాని తత్తఱపాటు సుఖప్రదంబె? 490

గీ. మన మజేయంబు దానిఁ గ్రమక్రమమున
యుక్తమార్గమ్ములకుఁ జొన్పి యుడుప వలయు
ననుభూతేంద్రియసుఖాత్ములైనవారి
కింద్రియమ్ములు శత్రులై యెదురుకొనవె ? 491

మ. గృహమం దుండియు శాంతిగల్గి తగుభంగిం బోవుచున్ లాభసం
గ్రహసంతృప్తుఁడు లాభ మల్పమిని దుఃఖగ్రస్తుఁడుం గాక స

ద్విహితంబుల్ పొనరించుచుꣲ సతత మావిర్భూతమోదోదయుం
డహితత్యాగియునై చరించుపురుషుం డందుం దుదిన్ మోక్షమున్. 492

చ. ననుఁ గనుఁగొమ్ము భోగము లనంతముగాఁ గొనుచున్ జనానురం
జన మగురీతి రాజ్యమును సల్పుచు నిచ్చఁ జరించుచుండియుꣲ
మన మతినిర్మలంబుగ నొనర్చి చెలంగుటచే విదేహము
క్తిని గొనువాఁడ నీ వనుమతింపగ రాదె? సుఖమ్ము లిమ్మెయుꣲ. 493

గీ. ఆత్మవస్తు వెవ్వరికైన నక్షిగోచ, రంబుగా దనుమేయ మరంజనంబు
నిర్వికారంబు దానికి నెగడు టెట్లు, బంధనం బింత దెలియంగఁ బడదె మౌని! 494

ఆ. వె. సలుపనిమ్ము తపము జప మొనర్పఁగ నిమ్ము, తిరుగనిమ్ము సర్వతీర్థములను
చిత్తశుద్ధి లేని చెనఁటులు చేయు ప, నులు దలంప వ్యర్థములు మునీంద్ర 495

ఆ. వె. నేను నీవు నాది నీయది యనెడి సం, బంధ కారణంబు మనము విసుము
మనము శాంతమైన మునినాథ బంధమ్ము, కలుగు నెట్లు? ముక్తి గలుగదెట్లు?

గీ. శత్రు మిత్రాదిభేదమ్ము సకలమును మ
నోగతమ్ము నవిద్యా వినోదమును న
టంచుఁ దెలియుము విద్యోదయంబు వొడమె
నేని యివి యన్నియును నశియింప కున్నె? 497

క. విద్యꣲ దెలియుట కొఱకు న, విద్యా కార్యముల ననుభవింపꣲ వలె సూ
ర్యద్యుతిఁ బడలని వానికి, హృద్యంబై చెట్టునీడ యెసకం బిడునే? 498

గీ. భూతములు భూతములయందుఁ బొరలెనేని
గుణములు గుణమ్ములను గూడికొనియెనేని
ఇంద్రియము లింద్రియార్థమ్ము లెనసెనేని
యాత్మ కరయఁగ దోష మింతైనఁ గలదె? 499

క. వేదము లోకములకు మ, ర్యాదాపాదకము దాని నవమానింపꣲ
రా దవమానించిన ధ, ర్మాదులు నశియించు సౌగతాదులకు బలెన్. 500

గీ. ధర్మ మడఁగినయంత నధర్మ మెసఁగు, దాన వర్ణాశ్రమాదిపద్ధతు లడంగుఁ
గాన వేదోదితములగు కర్మములను, దగ ననుష్ఠించుటయ సమ్మతము మునీంద్ర.

క. అని జనకుం డుపదేశిం, చిన విని శుకుఁడనియె నీవు సెప్పినవిధమున్
మనమలరన్ వింటిని నా, యనుమానము తీఱదయ్యె ననఘవిచారా. 502

గీ. వేదధర్మంబు లన హింసవిధము దెలుపు, తలఁపు గలయవి హింస యధర్మమకద
అట్టి ధర్మేతరము దెల్పునట్టి యాగ, మమ్ము లవియును ముక్తిప్రదమ్ములగునె? 503

గీ. పశులఁ జంపించుటయు మాంసభక్షణంబు, సోమపానమ్ము ప్రత్యక్షసురతవిధి యొ
నర్పఁజేయుట మొదలు జన్నములయందు, సలుపుమర్వృత్తులివియు మోక్షప్రదములె?

సీ. ధర్మరతుండు వదాన్యుండు శిష్ట సం • రక్షకుండును దుష్టశిక్షకుండు
ననఁ దగు శశిబిందు వనురాజు మును దా నొ • నర్చిన మేటిజన్నమ్ములందుఁ
జంపిన పశువుల చర్మంబు లవి వింధ్య • పర్వత సదృశభావంబునందె
రక్త మంతయును జర్మణ్వతి యను నొక • నది యయ్యె నట్టి మానవపతికిని

గీ. గతి దివంబాయెఁ గాని మోక్షంబు దొరక • దాయె; నాతని యశము సాక్ష్యమ్మెసంగు
నాగమోక్త కర్మంబుల నాచరించు • వారలకు మోక్షపదము దుష్ప్రాప మనుచు.505

గీ. కాన నీదృశధర్మముల్ గలపు నాగ, మముల నాకించుకయు బుద్ధి మసల దనఘ
సంసృతికిఁ గారణంబు స్త్రీ సంగమంబు, దానిఁ గనువాఁడు ముక్తుఁ డెట్లౌను? చెపుమ.

ఉ. ఆగమధర్మ మూనఁగ గృహవ్రతియే యధికారి వానికిన్
సాఁగదు దారతోడ సుఖసంగతిమై వసియింపకున్న నా
భోగము చేకుఱన్ మనము పొంగును జేకుఱకున్న ఖిన్నుఁడై
తాఁగృశియించు నిట్టిపరతంత్రుఁడు మోక్షముఁజెందనేర్చునే? 507

వ. అనిన జనకుం డిట్లను; మునీంద్రా! యజ్ఞాదికంబుల వేదోదితంబగు హింస యుపా
ధిభేదమ్మున నహింసయ యగు నది యెట్లంటేవి? 508

మ. ఫలముం గోరి యొనర్చుహింస తనకుం బాపమ్ము సంధించుఁ గా
ని లవమ్మైన ఫలమ్ము గోరనియెడన్ లేదట్టి పాపమ్ము ని
ర్మలమై యొప్పెడివహ్ని కింధనపుసంబంధమ్ముచేఁ గాక తాఁ
గలుగన్నేర్చునె ధూమ మూరకయ, నిక్కంబింత యూహింపుమా. 509

గీ. రాగి కాక యొనర్చు కర్మమ్ము లవి కృ, తమ్ములయ్యును విను మకృతమ్ము లగును
గాన మోక్షేచ్ఛ నొనరించుకర్మములకుఁ. బాతకము లేదటంచు విద్వాంసు లండ్రు.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 511

గీ. సందియం బొక్కఁడు మనమ్మునందుఁ దోచు
చున్నయది మాయలో మున్గి యున్నవాఁడు

నిస్పృహుం డెట్టు లగు ? మోహనియతులకును
గేవలము శాస్త్ర మగునె ముక్తిప్రదంబు ? 512

ఆ. వె. దీపవార్తచేతఁ దిమిరంబు వాయని, యట్లు శాస్త్ర మబ్బినంతమాత్ర
లోననున్నతమము లోకొని యడఁగునే ?, యనుభవమునఁ గాక జనకభూప ! 513

క. పరహింస సలుపకుండుట, పరమహితంబ కద ! మోక్షపదగామికి సం
సరణమున మునిఁగి తేలెడి, నరులకు నది యెట్లు జరుగు నరనాథమణీ. 514

క. ధనవాంఛయు సుతవాంఛయు, వనితావాంఛయును రాజ్యవాంఛయు నీ నె
మ్మనమున వదలవు నీకుఁ ద, గునె జీవన్ముక్తపదము ? కువలయనాథా ! 515

గీ. శిష్టరక్షణమును దుష్టశిక్షణమ్ము, నవనిపతివైన నీ కవశ్యములు కావె
యిట్టి భేదమ్ము చొప్పడునట్టి నీవి, దేహముక్తికి నే సమ్మతించుటెట్లు ? 516

మ. కటుతిక్తామ్ల కషాయభేదము లెఱుంగన్ లేవొ ? యిష్టార్థలం
పటభావమ్మును బొందవో ? కడు నరమ్యంబైన వస్తుక్రియా
ఘటనన్ హేయతఁగాంచకుంటివొకొ ? జాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులం
దటులే మగ్నతనొందకుందువొ ? తురీయావస్థ నీకొప్పునే ? 517

మ. ఇది నాసేన, మదీయరాజ్య మిది, నాయేణాక్షి యీనాతి, యి
య్యది నాపుత్రిక, వీఁడు నాసుతుఁడు, నాకాహ్లాదకం బిద్ది, యి
య్యది నాకుం బ్రతికూల మంచు మది నూహల్ సేయు నీవెట్లు ము
క్తదశం జెందెదు ? నీకు లోష్టమును బంగారమ్మునుం దుల్యమే ? 518

సీ. సేవింప గతి లేదు చేయంగఁ బని లేదు ; నిలిచి వసింపంగ నీడ లేదు
కామింప సతి లేదు గణియింప మతి లేదు ; దుఃఖించుటకు లోనదుడుకు లేదు
తిట్ట శత్రుఁడు లేఁడు దీవింప హితుఁడు లేఁ ; డేలంగ నొకపల్లెయేని లేదు
మానమ్ము లే దవమానమ్ము లేదు క ; ష్టమ్మును లేదు సుఖమ్ము లేదు

గీ. పుష్పఫలమూలములఁ బొట్టఁ బోసికొంచు
నరయ నాయంతవాఁడనై యడవిమృగము
వడువునఁ జరింతు నావంటిబడుగు చెందు
వాఁడు కాఁడె ? జీవన్ముక్తపదము నధిప ! 519

చ. వనిత గృహమ్ము విత్తమనువాంఛలతోఁ బనియేమి నాకు నా
పని పెఱవారి కేమి ? గుణవర్గము వీడి చరింతు; నీవనన్

వనిత గృహమ్ము విత్తమనువాంఛ మదిఁ వదలంగ లేవు నీ
కనువగునేని ముక్తిపద మన్యులు పొందనివార లుందురే? 520

క. ఒకవేళ ధనము లేమి మ, తొకవేళను సేన లేమి నొకవేళను శ
త్రుకృతభయం బెడఁబాయమి, నకదా! చింతించుచుందు వవనీపాలా! 521

తే. గీ. అనఘులు జితవ్రతులు మితాహారులైన, యట్టి వైఖానసులు దీని నత్యసార
మంచు గుర్తించియును నడుగంటుచుండ, నీవు సంసారివై ముక్తి నెట్లు గంటి?

వ. భవదీయవంశోత్పన్నులగు రాజులకందఱకు ననూచానంబుగా విదేహపదంబు చెల్లంబోలుఁ; గాదేని మీపూర్వుండగు నిమి జన్నంబొనరింపఁ గులగురుం డగు వసిష్ఠుం గాంచి విన్నవించిన నతండును "సురేంద్రుండు యజ్ఞం బొనరింప నున్నవాఁడు తదధ్వరమ్ము సమాప్తి నొందించి నీమఖంబు నెఱవేర్చెద" ననుడు వేఁతొకని వశమ్మునఁ దనజన్నంబు నెఱవేర్చికొని కుపితుండగు వసిష్ఠుచే "నీశరీరంబు భూపతితం బగుఁ గాక" యని శపింపంబడి "నీకును నియ్యదియ శాపం" బని యెదురు శపించె నని వింటి. విదేహముక్తు లగువా రిట్టిపను లొనర్తురే? యని మఱియును, 523

క. విను మీవిదేహబిరుదం, బనఘా! మృతకోశమట్టులయ్యె దరిద్రున్
జనునే లక్ష్మీధరుఁడన?, ననుపే విద్యాధరాహ్వయము మూర్ఖునకున్? 524

వ. నావుడు జనకుండిట్లను, 525

మ. భవదుక్తం బనృతమ్ము గాదు విను విప్రా! నీవు నీతండ్రియా
జ్ఞ వృథా చేసి వనాంతరమ్మునకు వేడ్కన్ బోవనుంకించె ద
య్యవనిన్ మాత్రము సంగముం గనక యేలా యున్కి నీకొప్పున
య్య! విలోకింపు మరణ్యమందు మృగనిత్యవ్యాప్తి లేకుండునే? 526

క. దండం బేమయ్యెడినొ క, మండలు వేమగునొయంచు మాటికి నెట్టుల్
గొండాడె దీవు, నే భూ, మండలభరణమును నట్లె మది సంధింతున్. 527

గీ. నిత్యమును బొట్టకై చింత నీకుఁ దప్ప, దట్టులే రాజ్యచింత నాకభిమతంబు
సందియముఁ జెంది యీవు విచార మొందె, దేను నిస్సంశయుండనై యెసఁగువాఁడ.

మ. అనుమానం బొకయింత లేక సుఖినై యాహారముం గొందు ని
ద్రనుగైకొందు సుఖమ్ములంబడయుదున్ రాజ్యమ్ముశాసింతుఁ గా

ని విబద్ధుండ నటంచు భీతిని గొన నీ వన్నియున్ వీడి ని
త్యనిబద్ధుండ నటంచుఁ జింతిలెదు నీకా ! ముక్తి సిద్ధించుటల్. 529

గీ. కాన నీవు నిబద్ధుండఁ గా నటంచు, సకలము నొనర్పు మదియ మోక్షమ్ముసుమ్ము
బద్ధబుద్ధిని నీ వెంత పాటువడిన, ముక్తిఁ గాంచుట సున్న యోమునివరేణ్య. 530

ఆ. వె. మమతవీడి యెట్టిక్రమమున వర్తించె, నేని వాఁడు ముక్తి కేగువాఁడు
మమత నొందువాఁడు మఱి యెట్టిక్రమమునఁ, బోయెనేనిముక్తి బొరయలేఁడు.

గీ. అనఘ ! రాజ్యాదికంబు నాయది యటంచు, నిచ్చ గలిగి ప్రవర్తింప నింత నిజము
గాన నేను జీవన్ముక్తగతిని గంటి, వెట్టిఁబడ నేల ? నామాట వినఁగదయ్య. 532

క. అని జనకుం డుపదేశం, బొనరించిన శుకుఁడు మోద మొంది తనంతన్
జనె నాశ్రమమ్మునకు సుతుఁ, గని వ్యాసుండును బ్రమోదకలితుండగుచున్. 533

క. తనయా ! జనకునివలనన్, మనమునఁ గలసందియమ్ము మానెఁగదా ! నీ
కనుడు శుకుఁడిట్టులనె న, జ్జనకునివలె నునికి నాకు సమ్మత మనఘా ! 534

వ. అట్లు సమ్మతించిన వ్యాసుండు సంతుష్టాంతరంగుఁడై పీవరి యను నొకకన్నియం
దెచ్చి వివాహం బొనరించె. 535

క. ఆ రమణియందు శుకుఁ డా, త్మారాముండయ్యుఁ గనియె ననఘుల సుతులన్
గౌరప్రభు దేవశ్రుతు, భూరిన్ గృష్ణున్ సమస్తబుధమానితులన్. 536

గీ. నలువురకు వెన్క నొక్కకన్యకను గీర్తి, యనెడి దానివిగని దాని నణుహుఁడనఁగ
నెసఁగు విభ్రాజపుత్రున కిచ్చె నతఁడు, బ్రహ్మదత్తునిఁ గనియె నప్పడఁతియందు.

క. శుకకన్యాతనయుం డ, త్యకలంకుఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డవనీపతియై
సకలముఁ బరిపాలించుచు, నొకతఱి నారదుని మునికులోత్తముఁ గాంచెన్. 538

వ. తదుపదిష్టం బగు మాయా బీజోపదేశమ్ముకతన నిరర్గళజ్ఞాన సంపన్నుండై విరక్తిం
గాంచి రాజ్యభారంబు పుత్రునందిడి బదరికాశ్రమమ్మునకుం జనియె. శుకుండును
బితృసాన్నిధ్యంబు విడిచి కైలాస శిఖరంబున కరిగి యచ్చట నిరంతరధ్యానసంప
న్నుండై కొండొకకాలమ్ము వసియించి పిమ్మటఁ దద్గిరి శిఖరమ్మునుండి యోగబల
మ్మున నుత్పతనంబొనర్చి సకలయోగిజన దుష్ప్రాపంబగు సిద్ధిం బొరసి యంబరతల
మ్మున రెండవ భాస్కరుం బోలె వెలుంగుచుండె. 539

క. వ్యాసుండును సుత విరహా, యాసమ్మునఁ బెచ్చుపెరుఁగు నడలున మిగులన్
గాలిసి యట నిలుపోపమి, హా సుత ! యనుచుం జనె రజతాచలమునకున్. 540

ఆ.వె. అచట నంగలార్చు నమ్మహాభాగుని, యందుఁ గరుణ గలిగి యఖిల గతుఁడు
ప్రతి రవం బొనర్చెఁ బరముఁ డిప్పటికి న. ప్పర్వతమున నెగడుఁ బ్రతి రవంబు.

చ. అటు విలపించు వ్యాసుకడ కంగజ మర్దనుఁ డేగుదెంచి "నీ
విటు దిగులొంద మంచిదగునే? భవదీయ సుతుండు యోగ దు
ర్ఘటమగు మోక్షముం గనె నఖండుఁ డతం డిఁక వాని కింత య
క్కటికము పూని దుఃఖపడఁగాఁ దగునయ్య! పరాశరాత్మజా. 542

క. అని యోదార్చు శివుం గని, యనియెన్ వ్యాసుండు పుత్రు నరయకయున్నన్
గనులకుఁ జల్లన గలుగదు, చినఁబోవు మనంబిఁకేమి సేయుదు దేవా! 543

వ. అని పునఃపునర్విషాదంబునం దిగులొందు వ్యాసుం గరుణించి శంకరుండు "నీ సుతుండు ఛాయారూపమ్మున నెప్పుడును నీ సన్నిధి నుండు" నని వరంబిచ్చి యంతర్హితుండయ్యె. 544

క. హరుఁ డటువోయినమీఁదన్, బరాశరాత్మజుఁడు దుఃఖభరమగ్నుండై
యరుదెంచె నాశ్రమమ్మున, కరయఁగ శుకచరిత మిది మహామహులారా! 545

వ. అని చెప్పు సూతుంగాంచి శౌనకాదులో మహాత్మా! శుకుండట్లు సిద్ధిం గాంచిన పిదప వ్యాసుం డేవిధమ్మున వర్తించె వివరింపుమన నతఁ డిట్లనియె. 546

సీ. వ్యాసుని శిష్యులై వఱలు దేవలుఁడు వై • శంపాయనుండును జైమినియును
నసితుండును సుమంతుఁ డంతకుమున్న యా • తని యాజ్ఞఁ గైకొని చనిరి వ్యాసుఁ
డటు శిష్యు లరుగుట కిటు పుత్రుఁ డంతరిం • చుటకును నెమ్మది శోక మంది
తానును నెందేనిఁ బో నుద్యమించి యం • తటఁ దన తల్లి యా దాశరాజ

ఆ. వె. సుతను సత్యవతిని శుభగుణ సంపన్న • నంతరాత్మఁ దలఁచి యచోటు వీడి
జన్మభూమి కడకుఁ జని నిషాదులఁ గాంచి • యాపెజాడ వారి నడుగుటయును.

ధృతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి.

వ. వారు సత్యవతిని శంతనున కిడిన వార్త తెల్పిరి. పదఁపడి దాశరాజు తగు సత్కారమ్ముల నాతని గారవించి స్వాగతం బడిగి వినయ వినమిత శిరస్కుండై బద్ధాంజలిపుటుండై, 548

క. దేవా ప్రాప్యం బైతగు, తావక సందర్శనం బొదవు కతమున నేఁ
బావనుఁడ నైతి జన్మము, పావనమై యెసఁగెఁ గులము పావనమయ్యెన్. 549

వ. భవదాగమనకారణంబు వినవలతు ననుడు వ్యాసుండు మఱేమియుం జెప్పక యట
కనతిదూరమ్మున నున్న సరస్వతి యొడ్డున నాశ్రమం బేర్పఱచుకొని తపం బొన
రించుచుండె. బదంపడి శంతనుండు సత్యవతి యందుం జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు
లను గొమరులం బడయుటయు నయ్యది విని వ్యాసుం డమితానందంబు నందె.
ఇట్లు తనయులం గాంచి వారి కారణమునం దన్ను ధన్యుంగా నెంచికొనుచుం
గొండొకకాలమ్ము రాజ్యమ్ము శాసించి కాలగతిం బొరసిన పిదపం బ్రథముండగు
గాంగేయుండు తన తండ్రికిం గాలోచితంబు లొనరించి పైతృకంబగు రాజ్యం
బొల్లక దేవవ్రతుండై తనతమ్ములలో నగ్రజుండగు చిత్రాంగదునకుం బట్టంబుగట్టె.

శా. ఆ చిత్రాంగదుం డొక్కనాఁడు మృగయావ్యాపారలీలన్ మృగ
ప్రాచుర్యంబున నొప్పు నట్టడవిత్రోవం బోయి క్రీడించుచో
నాచెంతన్ నృపు నాత్మనామధరు డాయం జూచి నారాచవి
ద్యాచాతుర్య మెలర్పఁ దాకె నొకగంధర్వుం డవార్యమ్ముగన్. 551

క. ఆ యిరువురు నొక మూఁడేం, డ్లాయతగతిం బోరుసల్పి రా ఖచరుఁడు గాం
గేయానుజన్ము స్వర్గ, స్థాయిగ నొనరించె నిశితశరపాతములన్. 552

వ. భీష్ముం డయ్యుదంతంబు విని తమ్మున కుత్తరక్రియ లొనర్చి విచిత్రవీర్యుని రాజ్య
మ్మున కభిషిక్తుం జేసె. సత్యవతి పుత్రశోకోపహత యయ్యుం గనీయఃపుత్రరాజ్య
లాభమ్మునకు సంతసించె. వ్యాసుం డియ్యది విని యామోదించె నంత విచిత్ర
వీర్యుండు క్రమముగా సంప్రాప్తయౌవనుండై రాజ్యమ్ము శాసింప గాంగేయుం
డతనికిం బరిణయం బొనర్ప నుంకించుచుండె. 553

ఆ. వె. అంతం గాశిరాజు సంతసమ్మునం దన, యాత్మజాతలకు స్వయంవరమునం
బెండ్లి సేయునిచ్చం బిలిపించె రాజన్య, వరుల నెల్లం దగినవారిం బంచి. 554

వ. భీష్ము డచ్చటి కేగి నిఖిల రాజన్యుల జయించి యంబాంబాలికాంబికలను నమ్ము
వ్వురం గన్యకలం దనరథమ్మున నిడికొని మాత్రాధి భావమ్మున వారిం జూచుచుం
బురమ్మున కరుదెంచి తల్లికిం గన్నియలం జూపి దైవజ్ఞనిర్ణీతంబగు నొక్క సుము
హూర్తమ్మునం దమ్మునకుం బరిణయంబొనర్ప సమకట్టియున్నంత వారిలోం బెద్ద
యగు నంబ లజ్జావనతాననయగుచు శాంతనవున కిట్లనియె. 555

శా. నాకున్ సాల్వునియందు నానృపతికిన్ నాయందు నెయ్యంబు దా
నేకాకారముఁ జెంది యున్నయది. నీ వెంతే బలాఢ్యుండవై

యాకర్షించితి నీ యధీన నగు నా కారాజు ప్రాపించునే?
నీకుం దోఁచని ధర్మముం గలదె? మన్నింపంగదే నావుడున్. 556

వ. దేవవ్రతుండును వృద్ధబ్రాహ్మణజననీసచివానుమతంబున నద్దాని యథేచ్ఛాగమనమ్మున కంగీకరించిన నయ్యదియు సాల్వు నికేతనమ్మునకుంజని యతనితో నిట్లనియె. 557

క. నీయం దనురాగము గల, నా యాథార్థ్యమ్మెఱింగి నను విడిచెను గాం
గేయుం డో నృపమన్మథ, న్యాయముగఁ బరిగ్రహింపుమా నాకరమున్. 558

ఉ. నావుడు సాల్వుఁ డిట్టులను నాతిరొ! నేఁ గనుచుండ నాఁడు నిన్
గేవలమంబె భీష్ముఁ డెటు నే గ్రహియింతు? నెవండు గైకొనున్
బో! వెలఁదిన్ బరుండు గొనిపోయి త్యజించిన దానిఁ, బౌరుష
శ్రీ వెలిద్రొక్కి స్రుక్కువడదే? చనుమీ చనుదెంచినట్లుగన్. 559

గీ. అట్లు త్యజియింప నయ్యంబ "యకట! చెడితి"
ననుచు విలపించుచును వెస నరుగుదెంచి
భీష్ముఁ గని పల్కె "ధర్మజ్ఞ! బేలనైతిఁ
జెడితి సాల్వుండు నన్నిరసించె నురక. 560

క. ననుఁ గైకొను మీ" వని కడు, వినయము దైన్యంబు దోఁప వేఁడుకొనుడు శాం
తనవుం "డన్యాసక్తన్, నినుఁగొన రా దేగు మిపుడ నీ తండ్రిఁ గనన్. 561

గీ. అనుటయును జేయునది లేక యంబ పుట్టి, నింటి కేగక వనమేగి యొంటి నచటఁ
దపము సేయఁగఁబూనె శాంతనవుఁ డంత, దమ్మునకుఁబెండ్లిచేసె నత్తలిరుఁబోండ్ల.

క. ఆ యిరువురు భార్యలతో, నా యవనీపాలుఁ డుపవనాది క్రీడా
వ్యాయామ గతిఁ జరించుచు, న్యాయంబుగ భూమిపాలనం బొనరించెన్. 563

గీ. అట్లు నవ వత్సరములు భార్యలను గూడి, కేళి సల్పుచు నా భూమిపాలుఁ డంత
రాజ యక్ష్మార్తుఁ డగుచు మరణము నందె, నతినిధువనంబు మృత్యుసంగతముకాదె?

వ. సత్యవతి సుతుండు మృతుం డగుటకు దుఃఖించి మంత్రులవలనఁ గాలోచిత కృత్యమ్ము లొనర్పంజేసి గాంగేయుం బిలిచి యేకతమ్మున నిట్లనియె. 565

క. శంతను మహిపతి కీవును, సంతానమ వగుటఁ బృథివి శాసింపుము నా
వంతఁ దొలఁగించి నాకున్, సంతానపుఁ గొఱఁతఁ దీర్పఁ జనదె? కుమారా!

క. అంబాలి కాంబికల యం, దుం బడయుము పుత్రకుల, సుతుల లేమిని వం
శం బడఁగు నకట! యిది నిం, ద్యంబని తలపోయ నగునె, ధర్మమకాదే? 567

వ. అను తల్లికిం గొడుకిట్లనియె. 568

శా. తల్లీ! నాదు ప్రతిజ్ఞ నీవు వినలేదా? రాజ్యభారంబు నే
నొల్లన్ దారఁ బరిగ్రహించుటకు నే నొప్పన్ గులీనుం ద్విజుం
దల్లీలావతులందుఁ గూర్చి తగు సంతానంబు నందింపఁగాఁ
జెల్లున్ శాస్త్రము లిట్టి ధర్మమును శాసించున్ గులార్థంబుగా. 569

గీ. ఇట్లు మనుమనిఁ బడసి మహీతలమున, కతని నభిషిక్తుఁ గావింపు మంబ! వాని
శాసనంబు నాకెంతయు సమ్మతంబ, యనుడు వ్యాసునిఁ దలఁచె సత్యవతి మదిని.

క. స్మరియించి నంతమాత్రన, యరుదెంచి నమస్కరించి యట నిల్చిన య
ప్పురమున్ వ్యాసుని భీష్మం, దరసి తగినరీతిఁ బూజలర్పించె వెసన్. 571

వ. సత్యవతియు వ్యాసుం గాంచి యిట్లనియె. 572

క. తనయా! నాయనుమతి నీ, యనుజుని క్షేత్రమ్మునన్ నయంబుగఁ బుత్రుం
గనుమా నా శాసనమున్, వినుమా వంశంబు నిల్పి విశ్రుతి గొనుమా. 573

క. అను తల్లిమాట లాప్తవ. చనములుగా నెంచి వ్యాససంయమి యనుజాం
గన ఋతుకాలమ్మను గను, దనుకం దా నట వసించెఁ దద్దయు నెమ్మిన్. 574

వ. అంబికయుఁ గొండొకకాలమ్మునకు ఋతుస్నాతయై యత్తయానతికతన వ్యాసుం
గలయుట కంగీకరించిన, 575

ఆ.వె. వ్యాఁడు డా విలాసవతిఁ గూడి క్రీడింప, వనిత యందు నొక్క తనయుఁ గాంచె
నతఁడు రాజ్యమునకు నర్హుండు గాకున్కి, సత్యవతియుఁ గడు విచారమంది. 576

వ. రెండవ కోడలగు నంబాలికం బిలిచి యంగీకరింపంజేసిన నామెయును యోగ్య
కాలమ్మున వ్యాసుం గలిసి పాండురోగగ్రస్తుండగు నొక కుమారుం బడసె. ఆతం
డును రాజ్యమున కర్హుండుగామి నంబికం బిలిచి మరల నొక్క కుమారుం గను
మనిన నామెయు నత్తమాట కుత్తరం బీఁజాలక వల్లె యని తన దాసిం బనిచె. 577

క. దాసియు వ్యాసునిమది కు, ల్లాసం బొనరించి తగు విలాసములొప్పం
జేసినకతమున దానికి, వ్యాసముఁడు విదురుఁ డనెడివాఁ డుదయించెన్. 578

వ. ఇవ్విధమున ధర్మవేదియగు వ్యాసునివలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజ విదురు లుద్భ
వించి భరతవంశం బుద్ధరించిరని నుడువుటయు; 579

స్కంధాంత పద్యములు.

శా. సారాచార విలాస। విస్తులయశస్సంభార। గంభీర। సం
సారాత్యంతవిరక్తచిత్త। త్రిజగత్సంస్తుత్య। షడ్దర్శనీ
పారావారనిశాకళత్ర। కరుణాపారీణచారిత్ర। లీ
లారాజీవభవావతార। గురుచర్ల బ్రహ్మవిద్వన్మణీ। 580

క. హృద్యానవద్యవిద్యా, విద్యోతితసకల దేశవిభుమండల సం
సద్యోషాభూషాయిత, విద్యార్థివిశేష। బ్రహ్మవిద్వద్భూషా. 581

మానినీవృత్తము. ధవళగిరి నివాసా। ధర్మరాజద్విలాసా।
శివతరసుచరిత్రా। శీలవచ్ఛాత్రపుత్రా।
భవపరిచితచిత్తా। బ్రహ్మసూత్రార్థవేత్తా।
త్రివిధమతవిహారీ। దేశిక బ్రహ్మసూరీ। 582

గద్య.

ఇది శ్రీ....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీ భాగవతంబను మహాపురాణంబునందుఁ బ్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పర దేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ద్వితీయస్కంధము

శ్రీచర్ల కులాంబుధి రా, కాచంద్ర ! సమస్తయాచకసురద్రుమ ! ధీ
వాచస్పతి ! దుర్మత దు, ర్వాచాదుర్వల్లిశస్త్రి ! బ్రహ్మయశాస్త్రీ ! 1

గీ. అవధరింపు మనంతరం బఖిలమునులు, సూతుఁ గన్గొని హర్షసమేతులగుచు
"సత్యవతి నెట్లు కైకొనె శంతనుండు, మున్నె యామెకు వ్యాసుండు పుట్టెనెట్లు ?

వ. వ్యాసుని జన్మంబును సత్యవతి యాథార్థ్యమ్మును సవిస్తరముగా నెఱిగింపు" మన
వుడు సూతుండు, 3

ఉ. అంబ ! వినుం డలంచు జనులందఱు ధర్మము నర్థకామమో
క్షంబులు గాంతు రీవకద సర్వనియంత్రివి నీదు మంత్రరా
జంబు పఠించువారలకు శాశ్వతసిద్ధి ఘటించు మత్ప్రణా
మంబును సేకరించి నను మాన్యవచోవిభవుం బొనర్పుమా. 4

క. అని యంబకు మ్రొక్కిడి యో, యనఘులు వినరయ్య మును లహర్పతితేజుం
డనఘుం డుపరిచరవసుం, డను చేదిధరాధినాథుఁ డలరుఁ ధరణిన్. 5

గీ. అతని తపమున కెద మెచ్చి యమరనాథుఁ, డొక్క దివ్య విమానంబు నొసఁగె దాని
నెక్కి యుప్పరవీధుల నేగుచుండు, కతన నుపరిచరాఖ్యను గాంచె నతఁడు. 6

క. అతని సహధర్మిణి తరు, ణీ తిలకము గిరిక యనఁగ నెగడు మఱి తనూ
జాతులు గల రాతనికి గు, ణాతతు లైదుగురు వార లధిక బలాఢ్యుల్. 7

క. వారలఁ దత్తద్దేశ ధ, రారమణులఁగా నొనర్చి రమణీమణి త
న్నారాధింపఁగ సుఖియై, స్వారాజుంబోలె నుపరిచరవసు వుండెఁ. 8

వ. అంతఁ గొండొక కాలంబున నొక్కనాఁడు గిరిక ఋతుస్నాతయై తనరాక కెదురు
చూచుచుండె నయ్యవసరమ్మున, 9

గీ. శ్రాద్ధ మొనరించుకొనఁదగు సమయ మిపుడు
గానఁ గానకు నేగి మృగములఁ గొట్టి
తెమ్మనుచుఁ బితరులు గడు నెమ్మి మెయి వి
ధించుటయు లోనఁ గొంత చింతించి యతఁడు. 10

క. పితృవాక్యం బొనరింతునొ, సతివాక్యం బొనరుతునొ విచారించినచోఁ
బితృవాక్యము సేఁతయ స, మ్మతమని తాఁ దుట్టతుదకు మది నూహించెన్. 11

క. బిత్తరిపైఁ జిత్తము కడు, హత్తినవాఁడయ్యు మృగయ కరిగెన్ వనికిన్
జిత్తము సాంబశివునిపై, బత్తి మఱొక్కెడ నించి పార్థివుఁడంతన్. 12

వ. ఇట్లు చని కానం జరించుచున్నంత, 13

క. ఆ లావణ్యవతీమణి, పై లోలుపుఁడైనకతనఁ బంచాస్త్రుఁడు పూఁ
గోలలు నాటిన రేత, స్ఖాలిత్యము వొడమె నుపరిచరవసువునకున్. 14

క. అటువొడమిన శుక్లమ్మును, వటపత్రమునందుఁ బట్టి వ్యర్థముగాకుం
డుటకై ఋతుమతి యగు తన, కుటిలాలకయొద్ది కనుపఁగోరి కడంకన్. 15

వ. ఎదుటం జరించు నొక డేగం బిలిచి పత్రపుటనిక్షిప్తంబగు వీర్యంబభిమంత్రించి
యిట్లనియె. 16

గీ. దీని గొనిపోయి గిరికాసతీమణికి నొ, సంగు మమ్మద్దియకు ఋతుసమయమిప్పు
డియ్యది యమోఘవీర్య మెందేని దీనిఁ, బాఱవైచెదవేమొ యో పక్షిరాజ! 17

వ. అని యద్దానిం బనిచిన నదియు నవ్వటపత్రపుటంబు ముక్కునం గఱచుకొని
యుప్పరమ్మున కెగసి యరుగునెడ ముందట, 18

గీ. దానిఁ గనుఁగొని మఱియొక శ్యేన మామి, షభ్రమంజేసి వేవేగ సమరమునకు
డీకొనిన నయ్యదియు దానిఁ దాఁకి యోపి, నంతపాటిగఁ బోరాడు నవసరమున, 19

వ. చంచూపుటనిక్షిప్తంబగు నప్పత్రపుటంబు యమునోదకమ్మునం జాఱి పడిన నద్దాని
విప్రశాపోపహతయై మత్స్యమై పడియున్న యద్రిక యను నొక యచ్చర మ్రింగె
నని చెప్పు సూతుం గాంచి తచ్ఛాపకారణం బెఱింగింపు మనవుడు నాతం డిట్లనియె.

మ. యమునాతీర్థమునం ద్విజుం డొకఁడు సంధ్యావందనాసక్తిఁ దో
యములోనం దిగి వార్చుచున్న సమయంబం దద్రికాకాంత తో
యములాడం జనుదెంచి మున్గి ద్విజు డాయం బోయి తత్పాదయు
గ్మము హేలాగతిఁ బట్టి లాగుటయుఁ దత్కంజాక్షిపై నాతఁడున్. 21

క. అలిగి విసారాంగనవై, జలమునఁ బడియుండు మనుచు శపియించిన న
వ్వెలఁదియు నాతనిచరణం, బులఁ బడి దీనాస్య యగుచుఁ బురపుర పొక్కెన్. 22

వ. దానిం గరుణించి కొండొకకాలమ్మునకు నీగర్భంబున నొక బాలుండును బాలికయుఁ బుట్టుదు రాక్షణంబ నీకు నిజస్వరూపంబు ప్రాపించు నదియ శాపాంతం బని చెప్పి యరిగె నయ్యచ్చరయుఁ దచ్ఛాపవశమ్మున నయ్యమునాజలమ్ముల మత్స్యమై యుండి. 23

క. ఉపరిచరవసువువీర్యం, బు పరిగ్రహియించి గర్భమును దాలిచి యం
దుపచితగర్భయగుచు ను, న్నపుడు వలం బడియె దాశయంత్రిత యగుచున్. 24

వ. వాఁడు నద్దానిగర్భంబు భేదించిన నొక బాలుఁడును నొక బాలికయుం బొడమిరి. వారిం గొని వసురాజునొద్దకుం జని సకలం బెఱిఁగించిన వసువు విస్మయావిష్టుండై బాలకుం గ్రహియించి బాలికను మత్స్యజీవి కొసంగె. అబ్బాలిక కాలికయనియు మత్స్యోదరి యనియు మత్స్యగంధి యనియు నామత్రయమ్మున నొప్పి తద్గృహమ్మున వర్ధిలుచుండె. బాలుండు మత్స్యుండను నామమ్మున వసురాజగృహమ్మున సర్వవిధములఁ బితృకల్పుండై వృద్ధినందె. - 25

గీ. మత్స్యరూపమ్ము వదలి యమరవరాంగి, యగుచుఁ దనయిచ్ఛ నరిగె నయ్యద్రికయును
మత్స్యగంధియు దాశసమ్మతిని వాని, పుత్రికయుఁబోలె వృద్ధిని బొందెఁ బిదప. 26

ఉ. జవ్వన మంది యెన్నదగు చక్కఁదనంబును మేల్మి చెక్కులుం
దవ్వపుఁగన్నులున్ మురువుమాటలు గుబ్బపిసాళిగుబ్బలున్
నవ్వల తేటలున్ సొలపునం దగు మేటివిలాసపున్నడల్
నివ్వటిలంగ నక్కలికి నేరుపుకూరుపు నాఁ జెలంగుచున్. 27

వ్యాసోత్పత్తి.

గీ. ఉన్నయెడఁ దీర్థయాత్రార్థ మొక్కనాఁడు, యమున కేగి పరాశరయతివరుండు
దాఁటునిచ్చను నక్కన్నెతండ్రిఁ బిలువఁ, గూడుఁగుడుచుచుఁ దనచిన్నికూఁతుననిపె.

క. మునివరుఁ డీతం డీతని, ననుపు మవలియొడ్డునకు రయంబుగ నని చె
ప్పినఁ దండ్రిమాటఁ గొని య, వ్వనజాక్షియు వచ్చె మౌనివరు దాఁటింపన్. 29

వ. వచ్చి యుడుపం బెక్కించుకొని నడుపుచున్నంత. 30

ఉ. ఆయువతీమణిం గలసి యా యమునం దరియించుపట్టునన్
గాయజుఁ డాగ్రహించి మునికాంతునిపైఁ జిగురాకు బాఁకులం
గోయని యార్చి యేయఁ దనకుం గల ధైర్యముఁ దక్కి యాతఁ డ
త్తోయజనేత్రచారుకరతోయజ మల్లన ముట్టె ముట్టుడున్. 31

క. సకియ యెలనగవు నగుచుఁ ద. నకరం బెడఁజేసికొని యనఘ! మీబోఁట్లిం
చుకయును సందేహింపక, యకటా! నాబోఁటిబోటి నంటం దగునే? 32

ఉ. నీవు వసిష్ఠుమనుమఁడవు; నేను నిషాదునికూఁతురన్; దగన్
భావమునందుఁ జూడు; మిది భావ్యము గా దిటు చేసినన్ గుణం
బా! వెలిఁజెందు; మౌనివరులా! హసియింత్రు; తపంబు నష్టమై
పోవు; భవాదృశుల్ వెడఁగుఁ బోకలకుం దగువార లౌదురే? 33

క. తపమునకును వంశంబున, కుపద్రవము సంభవించు నూహింపక యి
ట్టిపనికిఁ జొరఁబడ నగునే, తపసుల కెందేని యిట్టి తగుణము లున్నే? 34

మ. అనఘా! మానవజన్మ మెత్తుట యసాధ్యం; బగ్రజత్వంబు గై
కొనుటన్నం గడు దుర్లభం; బదియు నీకుం జేకుఱెన్; మీఁద గా
సిని లెక్కింపక మౌనివై తపము వాసిం జెంది పెంపొందు నీ
వనిమిత్తంబుగ మారుబారిఁబడి న న్నాసింపఁగాఁ జెల్లునే? 35

వ. అదియునుం గాక, 36

ఉ. చేఁపల కంపుచే నెగడి చెప్పఁగరాని యసహ్యభావముం
జూపెడి నా శరీరమును జూచి పయిం బడ నిచ్చగించె దీ
వోపిక మాని; దీనసుఖ మున్నదొ లేదొ గ్రహింపవయ్యయో!
పాపపు మారుబారిఁ బడి పండిత భావము రిత్తపుత్తురే? 37

వ. అట్లు బోధించెడి తన పలుకులు విననివానిం బోలె నటించి మరలఁ గరగ్రహణం
బొనర్చుటయు నయ్యతివ తన మనంబున, 38

ఉ. ఈతఁడు పంచబాణశిత హేతిపరంపరచే గృహీతుఁడై
యాతురుఁ డయ్యె, నిక్క మిఁక నాఁగఁడు; కాముకులైన వారికి
న్నీతియుజాతియుం దెలియనేర్చునె? యంచుఁ దలంచి యెంతయుం
జాతురి మీఱ నచ్చటుల చారువిలోచన మౌని కిట్లనున్, 39

ఉ. తుందుడు కింత చెల్లునె? బుధుండవుగావె? మనంబునన్ ధృతిం
జెందుము; చిత్తవృత్తి నిఁకఁ జిందఱ వందఱఁ జేయఁబోకు; నా
యందము నీ మనమ్మునకు నందినదేవి, భవన్మనోరథం
బుం దగఁ దీర్తు; నొడ్డునకుఁ బోవఁగ నిమ్ముడుపంబు నావుడున్. 40

క. హితమగు నమ్మాటకు స, మ్మతిఁ జెంది, పరాశరాఖ్య మౌనివరుఁడు నా
సతికరము వీడి యవ్వలి, కతిరయమునఁ జేరి, మరల నాకర్షించెన్. 41

మ. అటు పైపైఁ బడు నమ్మునీంద్రుఁ గని యయ్యబ్జాక్షి యాకంపితో
త్కట భీత్యుద్ధృతదేహయై మునివరుం గామాతురుం జూచి తా
నిటు వల్కెన్; విను నాదు దేహమిది యెంతే మీనదుర్వాసనా
ఘటితం; బీదృశ మైన వస్తువులు భోగ్యం బౌనె! మీ జాతికిన్? 42

గీ. అదియునుం గాక సంయోగ మన సమాన, రూప యౌవన వంతులకే పొసంగు
ననుఁడు నమ్మౌనివర్యుఁ డత్యాదరమునఁ, గాంచి యద్దాని యోజనగంధిఁ జేసె. 43

మ. మృగనాభీఘుమఘుంఘుమార్భటుల పేర్మిన్ మించు మైతావితో
సొగసుం గుల్కెడి ముద్దు నెమ్మొగముతో, నొంపారుకెమ్మోవితోఁ
దొగల న్నవ్వు మెఱుంగుఁ గన్నుఁగవతోఁ, దోరంపుగారాముతోఁ
దగు నత్తన్వికరంబు వట్టె ముని కందర్ప జ్వరావిష్టుఁడై. 44

క. కరముం బట్టెడి యమ్ముని, వరునిం గని వల్కెన్; మౌనివర విను లజ్జా
విరహితమతివై నయముం, బరికింపక పట్టపగలు పట్టం దగునే! 45

గీ. అరయుచున్నాఁడు నాతండ్రి యవలియొడ్డు, నందు; నదిగాక మార్గస్థు లరుగుదెంచు
వారొ యేమొ? యిటుల్ పశువై ఖరిని ర, మింపుటకు నామనము సమ్మతింపదనఘ.

గీ. కాలనియమము పశులసాంగత్యమున క, నవసరము గాని మనుజుల కట్లుగాదు
కాన నామాట విని రాత్రికాలమబ్బు, దనుకఁ దాళుము పాపకృత్యం బిదేల? 47

గీ. నీకుఁ బ్రతి చెప్పఁగా నోప; నీ వెఱుఁగని, యట్టిధర్మంబు కలదె? కామాతురత్వ
మింతగా నీ మనము నలయించెఁగాక, పట్టపగ లిట్టి పనిఁ జేయఁబాడి యగునె? 48

గీ. దాశపుత్రికతోడఁ బరాశరుండు, పట్టపగలు నదీతటీభాగమందు
తగు లొనర్చె నటంచు వింతగ జనమ్ము, లాడుకొనుమాటలు సహింపనగునె పిదప?

క. అని పలుకు నత్తలోదరిఁ, గని యుక్తమ పల్కె తీవు; కల్పించెద మం
చు; నిదియ చీఁకటివలె మన, కనుకూలం బగు నటంచు నటులొనరించెన్. 50

గీ. మంచు నాలుగు దెసల వ్యాపించి తమము, గలుగఁ జేయుడు నమ్మౌనికాంతుఁ డంత
వించువిల్తానికేళి కాసించుటయును, బలికె నత్తన్వి మధురసంభాషణముల. 51

గీ. కన్నియను నేను; నాతోడఁ గలసి సుఖము
వడయ నుంటి వమోఘ వీర్యుఁడవు నీవు
దేవ నీయిచ్చకొలఁది నెందేనిఁ జనెద
వయ్యయో! నాదుబ్రతు కేమియగునొ పిదప. 52

మ. తలిదండ్రుల్ దలలెత్త లేక కడువంతన్ మున్గి యెగ్గింతు; ర
న్నలుఁ దమ్ముల్ పెఱవారిమోములు గనన్ శంకించి లజ్జింత్రు; నె
చ్చెలు లన్నం గడు గేలి సేయుదురు; వాసిన్ బెండ్లిగాఁబోదు; క
న్నెలకుం జారుఁ డొనర్చువేఁకటు లవెంతేఁ జింతఁ గల్పింపవే? 53

గీ. గర్భవతినౌదునేని నీకతన నేను
నీవు నీత్రోవఁ బోవ నానేర మెట్లు
తండ్రి యెఱుఁగని విధమున దాఁచికొందు?
ననఘ! యోజించి చెపు ముపాయంబు నాకు. 54

వ. అవి పట్టరాని భయమ్మునఁ గొంకు నద్దాని కాతం డిట్లనియె. 55

గీ. నీకు నాపొందుఁజేసి కన్నెఱికమునకు, హాని వాటిల్ల కుండెడు నదియుఁగాక
గోరుకొను మిచ్చెదను నీదుకోర్కెలెల్ల, ననుడు ముని కిట్టులనియె నవ్వనజనయన.

సీ. తల్లిఁదండ్రుల కీయుదంత మించుకయేనిఁ, దెలియకుండంగ సంధించు టొకటి
విన్నఁబోలంగల్గు చిన్నారిపొన్నారి, చిఱుతపాపని దయసేయుటొకటి
కన్యాత్వమున కించుకయు విందు నందు లో, పమ్ము లేకుండఁ గాపాడు టొకటి
యక్షయం బగునట్టి యౌవనం బేవేళ, మించురీతిని గటాక్షించు టొకటి

గీ. మీనగంధఁబు వాపి నామేని కిప్పు, డీ వొసంగిన కస్తూరితావి చేవ
చెడక వాసించుపద్ధతి చేయుటొకటి, నాకు దయచేసి యామీఁద నన్నుఁ గొనుము.

వ. అనునద్దాని కతం డిట్లనియె. 58

మ. నిగమమ్ముల్ విడఁదీయువాఁడు సొబగున్ నేర్పున్ దయాళుత్వముం
దగువాఁ డుత్తముఁ డూర్జితాత్ముఁడు పురాణంబుల్ వెలిం జేసి యీ
జగతిం బేరును గాంచువాఁడు హరితేజస్స్ఫూర్తిమన్మూర్తి నా
దు గుణంబుల్ గలవాఁడు నీ కొకసుపుత్రుం డుద్భవించుం జెలీ! 59

వ. తక్కిన నీకోర్కెలెల్ల నట్లయగునని మఱియును, 60

ఉ. అచ్చరమచ్చెకంటుల యొయారము లారసి యూరకున్న నా
కిచ్చ జనించె నేఁడు కమలేక్షణ! దైవవశంబుఁ జేసి, నీ
మచ్చెపుఁదావి యేడ! నిను మన్నన చేసి వరించుటేడ! నా
సచ్చరితం బదేడ! తనశక్యమె దైవకృతంబు దాఁటఁగన్? 61

గీ. నీకు నాకారణమున సుశ్లోకుఁ డైన, పుత్రుఁ డుదయింపఁగాఁగల పుణ్యముండెఁ
దప్పఁ జేయఁగ నెవ్వరితర మటంచు, దాశపుత్రిక నెనసెఁ బరాశరుండు. 62

క. తనవశమగు నక్కన్నియ, నెనసి పరాశరమునీంద్రుఁ డెంతయు సుఖలీ
లను దేలి యమున లోపల, మునిఁగి శుచియగుచుఁ దనంతఁ బోయినపిదపన్. 63

క. ఆగుణవతియును దా స, ద్యోగర్భము దాల్చి మిగుల నుజ్జ్వల తేజ
శ్శ్రీ గలిగి చెన్నుమీఱు మ, హాగుణనిధియైన యొక్క యనఘుం గనియెన్. 64

గీ. పుట్టునంతన యామహాపురుషుఁ డంట, కెఱగి యిట్లను; నీవు యథేచ్ఛఁ జనుము
నేను దపమునకేగెద; నీవు నన్ను, నెపుడు దలఁచిన నప్పుడ యేగుదెంతు. 65

వ. అనవుడు సత్యవతి నిశ్చింతయై తనతండ్రి పాలికిం జని సుఖంబుండె; నతండును ద్వీపమ్మునఁ బుట్టినకతమ్మున ద్వైపాయనుం డనియు వేదంబుల విభజించిన కతన వ్యాసుం డనియుఁ బరఁగి యష్టాదశపురాణమ్ములను మహాభారతమ్మును రచియించి సుమంతజైమినిపైలవైశంపాయనాసితదేవలముఖ్యులగు శిష్యులకును సుతుండగు శుకునకును నుపదేశించె. 66

గీ. సత్యవతి పుట్టె నట్లు, వ్యాసముని పుట్టె, నిట్టు లిట సందియ మొకింతయేని వలవ
దనఘులగు వారిచరితలయందు గుణము,గ్రాహ్యమగుఁ గానిదోషంబుగ్రాహ్యమగునె.

గీ. కారణం బిట్టు లుండిన కతన సత్య
వతికి మత్స్యోదరమ్మునఁ బడుటయును బ
రాశరునిఁ బొందుటయును సంప్రాప్త మయ్యె;
నట్లు గాకున్న మునియుఁ గామార్తుఁ డగునె? 68

గీ. శంతనునృపాలుఁ డామీఁద సత్యవతిని, దా గ్రహించి సుఖించి సంతతిని బడసెఁ
జిత్రముఁ బవిత్ర మిక్కథఁ జెప్పినాఁడ, దీని వినువారలకు శుభస్థితులు గలుగు. 69

వ. అని నుడువు సూతుం గని మహాత్మా! నీ చెప్పిన సత్యవతీ జన్మంబును వ్యాసోత్పత్తియును సంతోషదాయకంబులయ్యె నింకొక సందియంబు గలదు. పురువంశ

జుండును ధర్మాత్ముండును మహాభాగుండును నగు శంతనునృపాలకుండు కుల హీనయగు విషాదపుత్రిక నెట్లంగీకరించె ? నతనికిఁ బ్రథమపత్ని యెవ్వతె ? ఇతని, కొమరుం డగు భీష్ముఁడు వస్వంశసంభూతుం డగు కతంబేమి ? సకలగుణసంప న్నుఁడును జ్యేష్ఠుండును నగు భీష్ముండు రాజ్యంబు సత్యవతీతనయుల కేలయిచ్చె? సత్యవతి తన కోడండ్రయందు గోళకుల నెట్లు జనియింపం జేసె ? భీష్మునికి దార సంగ్రహంబు లేవికతంబేమి ? ఇది యిట్లుండ, 70

సీ. వేదముల్ విభజించి మీఁద వేదాంతసూ • త్రము లొనర్చినయట్టి బ్రహ్మవేత్త
పదియునెన్మిది యనంబడు పురాణమ్ములు • ఏచరించినట్టి సర్వజ్ఞమౌళి
అదిగాక భారతంబన నొప్పు పంచమా • గమ మొనర్చిన కహాకవివరుండు
ఇది పుణ్యకృత్య మియ్యది పాపకృత్యం బ • టం చెఱింగి చరించునట్టి తపసి

గీ. వ్యాసుఁ డాసించె భ్రాతృభార్యాసుఖం బ • టంచుఁ జెప్పితి వకట ! పరాంగనాసు
ఖంబె పాతక మన, భ్రాతృకాంతతోడఁ • గ్రీడసల్పుట కెట్టు లంగీకరించె ? 71

శంతనూపాఖ్యానము.

గీ. వ్యాసశిష్యుండ వైన నీ కఖిలధర్మ, సూక్ష్మత లెఱుంగవచ్చు నో సూత ! దీని
కుత్తరము సెప్పు మాదరాయత్తమతి న, టంచుఁ బల్కెఁడి మునుల కిట్లనియెనతఁడు

క. కలఁడు మహాభిషుఁ డను భూ, తలనాథుం; డతఁడు సత్యతత్పరుఁడు; ధరా
తలనాయకమకుటమణీ, విలసితచరణుండు; బ్రహ్మవిద్యాధికుఁడున్. 73

గీ. అశ్వమేధసహస్రమ్ము లాచరించి, దాన నింద్రుని సంతుష్టుఁగానొనర్చి
స్వర్గమున కేగి యచ్చట సకలసౌఖ్య, ములను రెండవయింద్రుఁడై పొందుచుండి.

వ. ఒక్కనాఁడు దేవతలతోడఁ జతురాననుఁ సేవించుటకై సత్యలోకమ్మునకుం జనియె.

క. గంగానదియును బరమే, ష్ఠిం గని కొనియాడ నచ్చటికి వచ్చి, విరిం
చిం గాంచి మ్రొక్కి, యొక్క యె, డం గాలూఁది నిలువంబడం దెమ్మెరయున్.

చ. బలువడి వీవ నాపెతొడపైఁ గల చీరచెఱంగు దూఁగి యా
వల కొకకొంత యొరసిలె; వస్త్రము దూలుటఁ దా నెఱుంగ క
క్కలికియు మిన్నకుండె; నటు గాంచుట తప్పని యొక్కపెట్ట నౌ
దలలను వంచి రీన్నృపుఁడుదక్క సభాసదులైననిర్జరుల్. 77

ఉ. తన్ను మహాభిషుం డతిముదమ్మునఁ గన్గొనుచుండ, గంగయుం
గన్నులవిల్తు బారిఁ బడి కన్గొన సాగె నృపాలుమోము; వి
ప్లెన్నఁగరానిమోహమున నిద్దఱు గాఢతరానురాగులై
యున్నతఱిం, గనెం గమలజోద్భవుఁ డెక్కుడు తామసమ్మునన్. 78

క. పెద్దలు గల యీసభ వీ, రిద్ద ఱపత్రపఁ ద్యజించి యిటు నిర్భయులై
ముద్దులవలె నటియించెద, రిద్దాని సహించుటొప్పునే? సుజనులకున్. 79

వ. ఇట్లెంచి వారలం గాంచి "మంచిచెడ్డ లెఱుంగక వర్తించితిరి గావున మీరిరువురును మర్త్యలోకమ్మునం బుట్టుం" డని శపించె; నంత వారును శాపంబునకుఁ జింతిల్లుచు నచ్చోటు వీడి వెడలిరి. 80

గీ. ఆ మహాభిషనరపాలుఁ డంత మర్త్య, లోకమున నెవ్వనికులమ్ములో జనింతు
ననుచుయోజించిపురువంశమునఁ బ్రతీపుఁ, డనునృపుని దండ్రిగా నెంచె నాత్మయందు.

వ. ఇది యి ట్లుండె. 82

గీ. అష్టవసువులుఁగూడ భార్యాసమేతు, లగుచు విహరించుచును వసిష్ఠాశ్రమంబు
నందుఁ జరియింప నందొక్క యతనిభార్య, నందినీధేనువును జూపి నాయకునకు.

వ. ఇది యెవ్వరిది? యని యడుగుడు నత్తన్వి కాతం డిట్లనియె. 84

గీ. చెలియ యిది గలవాఁడు వసిష్ఠమౌని, దీని నెల్లరు నందినీధేను వండ్రు
దీనిపా లిన్ని గ్రోలినఁ దెవులు జరయు, మృతియు దరిఁ జేర వని తనపతి వచింప.

వ. ఆసతియు ముదం బంది "నాకుశీనరరాజకన్యక కడు నెయ్యంబు గలయది. ఆపె మర్త్యలోకనివాసిని యగుకతన జరామరణాదికంబుఁ బొరయఁ గలదు. తన్నివృత్తికై యీధేనువు నద్దాని కొసంగి యుపకృతి నొనర్ప వలయు నిద్దాని నాకై తెమ్మ"నుడు, 86

గీ. ఆవసువు భార్యమాట పథ్యమ్ముఁ జేసి, తక్కుఁగలవసువులఁ గూడి దాని నపహ
రించె; రాబోవు నాపద నెంచఁడయ్యె, నంగనాసక్తు లాపత్తు లరయఁ గలరె? 87

వ. పిమ్మట వసిష్ఠుండు తనధేనువుం గానక వెదకించి విసివి తన యోగబలమ్మున వసువు లపహరించుట యెఱింగి మనుష్యయోనిం బుట్టుండని వారలకు శాప మిచ్చె. పదఁపడి దాని నెఱింగి వార లతని కడ కేతెంచి శాపమోక్షం బనుగ్రహింపవే యని వేఁడుడు మునివరుండు కరుణించి యిట్లనియె. 88

మ. అనుసంవత్సర మొక్కొకళ్ల కగు శాపాంతంబు; నాధేనువుం
బనిగా భార్యకునై హరించె నెవఁ డా పాపాత్ముఁ డా కష్టుఁ డ
మ్మనుజత్వమ్మును దీర్ఘకాలము వహింపంగాఁ గలాఁడంచు న
మ్ముని శాపాంతము సెప్ప, నవ్వసువు లిమ్ముల్ చేరుచున్ ముందటన్. 89

వ. ఇవ్విధిశాపవశమ్మున దీనాననయై భువికేతెంచు గంగం గాంచి తమ శాపప్రకారం
బెఱింగించి "తల్లీ నీగర్భమున జనించెదము మమ్మనుగ్రహించి శంతనునృపాల
కున కీవు పత్నివగు మదియునుం గాక, 90

క. పుట్టినతోడన మమ్ముం, గిట్టింపుము నీట వైచి కీడెంచక నీ
విట్టు లొనరించుకతమున, నెట్టన మాశాప మది వినిర్ముక్త మగున్. 91

క. అని వసువులు తనుఁ బ్రార్థిం, చిన నంగీకరించి చెచ్చెర గంగా
ధుని తనయిచ్చం జనియెన్, జనిరి వసువులును గడంగి స్వర్గమ్మునకున్. 92

వ. పిమ్మట ప్రతీపుఁ డొక్కనాఁడు గంగాతటమ్మునకుం జని సూర్యోపాస్తి యొనర్చు
చున్నంత. 93

ఉ. ఆ సలిలమ్మునన్ వెడలి యంకురితప్రథమానయౌవనో
ల్లాసిని చారుహాసిని విలాసిని వే చని రాజశేఖరుం
దాసి యశంకితాత్మయయి దక్షిణపుందొడఁ గూరుచుండఁగా
నాసరసీరుహాక్షిఁ గని యాధరణీపతి నేత యిట్లనున్. 94

ఉ. ఎవ్వతె వీవు? నాదు కురు వెక్కట కేమి కతంబు? వక్కమో
జవ్వని! యన్న, నచ్చటుల చారువిలోచన ముద్దు లొల్కఁగా
నవ్వుమొగమ్ము వంచి, నయనమ్ము లొకానొకవింత చెల్వునన్
నివ్వటిలంగఁ బల్కెఁ దగునేరుపు తోరపుఁదీరుపుం దగన్. 95

ఉ. ఎవ్వతెనైన నేమి పృథివీశ! సుమాస్త్రసమానరూప! నా
జవ్వన మంత నీకయి వశం బొనరింపఁ దలంచి వచ్చితిన్;
జివ్వకు వచ్చు నమ్మదనుచెయ్వుల కోరువఁ జాల నక్కటా!
నవ్వులు గాఁ దలంపకుము నావచనమ్ము లటన్న నిట్లనున్, 96

క. కన్నెరో! యపత్యమునకుం, దన్నశినాక్షులకు యోగ్యతగల కుడి తొడన్
గ్రన్న నధిష్ఠించితి కా, న న్నిను నేఁ గొనఁగఁ దగదు నా; కటుమీఁదన్. 97

ఆ.వె. భార్యఁదక్క నొండు పడఁతిఁగూడ నటంచు, వ్రతము గలదు; నాయపత్యమునకుఁ
బత్నివై సుఖమ్ము వడయుము; నాకు సం, తానమొదవెనేనిఁ దలిరుఁబోణి. 98

క. సంతానహీనుఁ డితఁ డని, వంతం గొనఁబోకుమీ! భవత్పుణ్యమ నా
సంతానకారణం బగు, నింతయు నిక్కమన నాపె యేగెఁ దనంతన్. 99

వ. అంతఁ గొండొక కాలమ్మునకు మహాభిషుండు ప్రతీపునకుఁ దనయుండై శంతనుండు నాఁగ వర్ధిల్లుచుండెఁ బ్రతీపుఁడును, 100

క. గంగకుఁ దనకుం జరిగిన, సంగతి కొమరునకుఁ జెప్పి చనియెం దా రా
జ్యాంగమ్ము విడిచి యడవి న, సంగుండై యుండి తపముసలుపు నెపమునన్. 101

వ. శంతనుండు పైతృకంబగు రాజ్యమ్ము నేలుచు నొక్కెడ మృగయార్థంబు వనమ్మునకుం జని వ్యాఘ్రాదిమృగమ్ముల నుక్కడంచుచు గంగాతటకుంజపుంజమ్ములం జరించువాఁడు ముందట, 102

సీ. మృగశాబములకు నేర్పెడి నేర్పుగలచూపు • సోయగం బొలుకు కందోయిదాని
కుంభికుంభములయుక్కను ద్రొక్కి నిక్కి నీ • ల్గెడిగుబ్బ చందోయి బెడఁగుదాని
మాటమాటకు ముద్దు మూటఁగట్టఁగఁ జాలు • సొగసుచే నెగడు నెమ్మొగముదాని
ముకురమ్ములకుఁ జాకచకిఁ దీర్పఁగాఁజాలు • తళుక్కఁజెక్కుల తళత్తళలదాని

గీ. తొగలవగకావిజిగిబిగి నగ దొనర్పు • నిగనిగలఁ దగు నగవుసోయగముదానిఁ
దావులకు దీవి యగు కావిమోవిదానిఁ • గనియె నొకకన్నెఁ గన్నులకఱవుదీఱ.

క. సురకన్యవోవి యయ్యం, బురుహాననఁ జూచి తండ్రి మున్నుతనకు నే
విరిబోణిఁ జెప్పె నీసుం, దరి యయ్యతివయొకొ యంచుఁ దనమది నెంచున్. 104

ఉ. సుందరుఁడైన యానృపతిసూనునిఁ జూచి తదంబుజాక్షి "యీ
యందపుటిక్క నిక్కము మహాభిషుఁడే" యని రాగమగ్నయై
కంది మనోజతాపమునఁ గ్రాఁగి పునఃపునరాదరోదయా
నందమునం దదీయవదనంబునఁ జూడ్కి నిగుడ్చి యున్నెడన్. 105

క. శంతనుఁడు దానిరీతిం, గొంత గనుంగొని రసమ్ము గులుకఁ బలికె "నో
యింతీ! మరుదంతీ! విరి, బంతీ! నీవెవ్వతెవొ? కృపం బలుకఁగదే. 106

ఉ. ఎవ్వతె వైన నేమి కమలేక్షణ! నిం గనుఁగొన్న మాత్ర న
వ్వువ్విలు కానికైన భ్రమ పుట్టక మానదటన్నఁ బ్రాకృతుం

దెవ్వఁడు నిన్నుఁ జూచి సహియించు? ననుంగరుణించి నాకు నీ
జవ్వనపున్ వినోదము లొసంగఁగదే తగదే యలంచుటల్. 107

వ. అని మదనశరదళితహృదయుండై పల్కు నజ్జనపతిని మహాభిషునిఁగా నెఱింగిన యది గావునఁ బూర్వసంఘటిత ప్రేమవశమ్మునఁ గించిత్స్మితపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 108

చ. తెలియఁగ నయ్యె నీవల ప్రతీపునిపుత్రుఁడ వత్యుదారస
త్కులుఁడవు; నిన్ను బోఁటినృపకోటిశిరోమణి నెట్టికామినీ
తిలకములైనఁ గోరుదురు; దేవసమానుఁడవైన నిన్ను నే
వలచియ యుంటి; నైన నొకపల్కు వచించెద నాలకింపుమా. 109

ఉ. ఏ నొనరించు కార్య మది యెట్టిది యే నగుఁ గాక, నీవు న
ద్దానికి నడ్డురాఁ జనదు; దాని నటుండఁగ నిమ్ము; విప్రియం
బైన విధమ్మున న్నను నొకప్పుడు గాని వచింపఁ బోల; ది
ట్లైన నినుఁ వరించి సుఖ మందెదఁ గోర్కులు మిన్నుముట్టఁగన్. 110

క. ఈనియతి కెపుడు ప్రత్యా, ఖ్యానంబొనరింతు వపుడ యరిగెదఁజుమ్మీ
భూనాధ నిను విడిచి నా, పై నేరము మోపవలదు పలికితి నిపుడే. 111

క. అని వసువులప్రార్థన నె, మ్మనమునకుం దెచ్చుకొని క్షమానాధుని పే
ర్మి నెఱిఁగి సమయం బొనరిం, చిన నందుల కొప్పె నెదురు చెప్పక యతఁడున్.

వ. గంగయు నతనియందుఁ జిరకాలలబ్ధానురాగయైన కతమ్మునఁ దన్నృపమందిరమ్ము నకుం జని సుఖభోగమ్ము లనుభవించుచుండె. 113

భీష్మోదయము.

సీ. నవరత్న ఖచితసుందరతరా ప్రతిమాన • వైచిత్ర్యయుత సౌధవాటులందు
కోకిలాకాకలీ కేకిలీలాకల • ధ్వని కనదుద్యాన వనములందు
హంసాది సంశోభితాసమానాంభోజ • షండ మండిత సరస్తతులయందు
గంభీరరంభా విజృంభమాణ నవీన • ఘనసారఘన కుంజగణములందు

గీ. శంతనునృపాలకుండు నక్కాంతయును స • దా శచీంద్రులమాడ్కిఁ బద్ధాహరుల వి
ధమ్మున నఖండభోగ భాగ్యమ్ము లనుభ • వించు కాలంబు పెద్దయ్యు నించు కయ్యె.

ఉ. తా నెవఁడో ప్రపంచపువిధాన మ దెట్టిదొ యన్యు లెవ్వరో
తా నివసించు వాసమువిధం బది యెట్టిదియో యెఱుంగ క
మ్మానవనాథుఁ డక్కలికిముక్కువలోఁ బడి యున్నయంత న
మ్మానిని దాల్చె గర్భ మనమానవసుప్రవరాంశమై తగన్. 115

వ. గర్భంబు నవమాసపూర్ణంబై యొక్క బాలకుం డుద్భవించుడుఁ దత్క్షణంబ వానిం గొనిపోయి నీటం బడవైచె; ని ట్లేడుటం బొడమిన బాలుర నేడ్వుర నేటం బడ వైచిన శంతనుండు మనమ్మున నిట్లు విచారించె. 116

మ. అకటా! యేడ్వురుపుత్రులన్ గుసుమబాణాకారులన్ నిర్దయా
త్మికయై యేటికి నప్పగించె నిఁక వృద్ధిం జెందు టెట్లొక్కొ? మా
మకవంశం, బిది కూడదన్నను నను న్మన్నింప కీకాంత లే
చి కడు న్వేగమ పోవు; నిట్లగునె దుశ్శీలాంగనాసంగముల్! 117

క. అష్టమగర్భం బిది మద, దృష్టముకతనన్ లభించె నిపుడైనను నీ
దుష్టాత్మురా లొనర్చెడి, కష్టపుఁబని నాకు నాఁగఁగాఁ జెల్లదొకో? 118

వ. కావున నేవిధంబుననైన వంశరక్షణంబు కర్జం బని నిశ్చయించి యున్నంత, 119

క. అంగనకై మునివరు గో, వుం గొనిపోయినవసుండు పుత్రుండై పు
ట్టం గని గంగయు నైశమ, గంగం గలుపంగ నెంచఁగా నృపతి వెసన్, 120

వ. అడ్డమ్ము సొచ్చి వినయమ్మున నబ్బాలెంతరాలి కిట్లనియె. 121

ఉ. దాసుఁడనైతి, నా పలుకు దబ్బఱసేయకు; కన్నపుత్రు వ్య
త్యాసినివై వధింపు టిది న్యాయమె? జాలి యొకింత లేదె? యే
దోసము నీకొనర్పనిసుతు న్వధియించెడి గొడ్డురాల! నీ
బాసలకు న్మదిం దలఁకి వంశము నాశ మొనర్ప నెంతునే? 122

క. అకటా! యేడ్గురఁ జంపితి, వీఁకనైన న్జాలిలేదె? యేణాక్షిరొ! యీ
యొకనిఁ బ్రతికింపుము తా, వకచరణయుగంబుమీఁదఁ బడి మ్రొక్కెడుదున్. 123

క. సుతులం బొరయనియెడ స, ద్గతి లే దని పెద్ద లండ్రు గావున వంశ
స్థితికై యీసుతునొక్కని, బ్రతికించిన నీవ్రతంబు భగ్నంబగునే? 124

క. అని బహువిధములఁ బ్రార్థిం, చిన వినకా వనిత చిన్ని శిశువుం జంపం
గొనిపోవుచుండ నిట్లనె, జనపతియు న్గనుల వహ్ని జలజల రాలన్. 125

గీ. ఓసి పాపాత్మురాల! నాశాసనం బ, తిక్రమించియు నరకభీతియును లేక
కన్నకొడుకుల గంగలోఁ గలుప నగునె?, యకట! నినుఁ గనినట్టి దుష్టాత్ముఁడెవఁడొ.
వ. ఉందువుగాక పోదువుగాక యీ శిశువుం జంప నీ నని యడ్డమ్ము సొచ్చెడిశంతనుం
గాంచి యక్కోమలి యిట్లనియె. 127
చ. సమయము నెంచవైతి, విఁక సాగదు నీకును నాకుఁ గూట; ము
త్తముఁడవు నీవు; విన్విడు టధర్మము కాని, వచింతుఁ దన్నిమి
త్తము; ననునొక్కకాంతఁగ నెదఁగాగణియింపకు గంగఁగా నెఱుం
గుము సురకార్యముఁగా నలుపఁ గోరి నినుఁగా వరియించితిం జుమీ. 128
క. వసువులు మునిశాపమ్మున, వసుమతిఁ బుట్టుటకు నన్నుఁ బ్రార్థించిన నేఁ
బ్రసు వైతి వారలకు నీ, కు సతినయి నృపాల! దెలిసికొను మిదియెల్లన్. 129
క. చిరకాలము మర్త్యులమై, ధరణిన్ వసియింప లేము తత్క్షణమ మృతిం
గరుణింపు మన్న నే నీ, దురితం బొడిఁగట్టి నీటఁ ద్రోచితి సుతులన్. 130
క. ఈతం డష్టమవసుకళ, చేతఁగా జనియించె నధిప! చిరకాలము నీ
చేతము గరఁగించెడి ప్ర, ఖ్యాతిం జెందం గలాఁడు కాఁగలఁడు సుమీ! 131
గీ. ఈఁడువచ్చెడి దన్కను వీఁడు నా స, మీపమంద వసించు నామీఁద నీకు
నప్పఁజెప్పెద దీనికి నొప్పికొనుము, తల్లి లేకున్న బ్రతుకు వృథా నృపాల! 132
క. అని నుడివి గంగయును దన, తనయుం గొని చనినమీఁద ధరణీపతి య
వ్వనితావిరహమ్మునకుం, దనయ విరహమునకుఁ జాలఁ దల్లడపడుచుఁగా. 133
వ. ఒకభంగి రాజ్యం బొనర్చుచుఁ గొండొకకాలమ్మున వేఁటఁ జని మృగమ్ముల
హింసించుచు విరహభరమ్మునఁ జిక్కినయదియుం బోలె నున్నగంగానదింగాంచి,
శా. ఆ కల్లోలినిమధ్యరంగమున దీవ్యద్బాణబాణాసన
శ్రీకై సేయ విరంకుశప్రతిభమైఁ గ్రీడించుచుఁగా జాపవి
ద్యాకౌశల్యముఁ జూపు నొక్కరుని గందర్పున్ విడంబించు ది
వ్యాకారంపు బెడంగు వానిఁగనితా నాశ్చర్యపర్యాప్తుఁడై.- 135
క. తన తనయుండని యనుకొనుఁ;, దన తనయుఁడు గాఁడటంచుఁ దలఁచున్ మరలన్
దనయాసక్తిం గను శం, తనుఁ డబ్బాలకునిఁ గాంచి తద్దయుఁ బేర్మిన్. 136
క. కరలాఘవమును దుష్కర, శరలాఘవమును నమానుషత్వముఁ దెలుపఁగా
నరపతి దరి కరిగి మహా, దర ముట్టిపడంగ నిట్లతనితోఁ బలికెఁగా. 137

ఆ.వె. తల్లి యెవతె నీకుఁ? దండ్రి యెవ్వఁడు? నీదు, నామధేయ మెద్ది? నగర మెద్ది?
చెప్పు మనుచుఁ బల్కు సెవినిబెట్టక తన, యంత నాడుచుండె నతఁడు పేర్మి. 138

వ. అంతఁ గొంత తడవు గ్రీడించి యాతం డంతర్హితుం డగుడు జనపతి చింతాకు
లుండై గంగం గొనియాడి తొంటిరూపునఁ బొడసూపిన నాపె కిట్లనియె. 139

సీ. చిన్నారిపొన్నారి చిఱుతప్రాయమువాఁడు • ముద్దు లొల్కెడినవ్వు మొగమువాఁడు
కళలనీనెడి గొప్ప కనుల నొప్పెడి వాఁడు • కరికలభాకార గరిమవాఁడు
ఆజానులంబిబాహాసౌష్ఠవము వాఁడు • హరి నీసడించు మధ్యమ్మువాఁడు
శరశరాసనవిభాసురకరమ్ములవాఁడు • డంబు చెన్నారు వక్షంబువాఁడు

గీ. నాకుఁ బొడకట్టి యంతట నన్ను మొఱఁగి
చనియె నొకముద్దులాఁడు వాఁడనఁగ నెవఁడు
తెలిపి వైళమ యవ్వానిఁ దెచ్చిచూపి
గారవింపుము నావుడు గంగ నగుచు. 140

క. ఎనిమిదవ వసుని యంశం, బునఁబుట్టినవాఁడు నీకుఁ బుత్రుఁడు గాంగే
యునిగా నెఱుఁగుమువానిన్, గనఁజేసెదఁ గనుము కనులకఱ వెడలంగన్. 141

వ. అని యబ్బాలకుం దెచ్చి చూపి యితండు సకలవేదమ్ములును వసిష్ఠునియొద్దఁ
బఠించె. వేయేల నీబాలుండు పరశురామునికి గూడ శిష్యుండును సర్వథా యయ్యా
నఘునకుఁ దుల్యుండును భవత్కులోద్ధారకుండును ననిచెప్పి యంతర్ధానంబుఁ గనుడు
శంతనుండు పుత్రుం గౌఁగిలించుకొని రథముపై నిడికొని రాజధానికిం జని మంత్రి
పురోహితానుమతంబుగ సుముహూర్తమ్మున యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసి గంగా
వియోగజంబగు దుఃఖమ్ము మఱచి సుఖం బుండె. 142

క. ఇయ్యది వసువులచరితం, బియ్యది శుభదంబు; దీని నెంతయు నాపై
నెయ్యమ్మున ద్వైపాయనుఁ, డయ్యరణిజుతోడఁ గలిపి యానతియిచ్చెన్. 143

వ. అనిన సూతుం గాంచి ముని లవ్వలికత చెప్పు మనవుడు నతం డిట్లని చెప్పం
దొడంగె.

గీ. యౌవరాజ్యమ్ము గాంగేయునందు నిలిపి, శరవణోద్భవుచే మహేశ్వరుఁడువోలె
సర్వసుఖములు కైకొంచు శంతనుండు, నాలుగేఁడు లానందాబ్ధి నోలలాడె. 145

వ. పదఁపడి యొకనాఁడు మృగయాసక్తుండై నిరంతరకుంజపుంజ మండితంబగు
కాళిందీతటమ్మునకుఁ జని యచ్చట, 146

సీ. ఏన్గుగున్నలవంటి యెసకమ్ము గల్గుకా • రడవిపందుల బీర మడఁచియడఁచి
భూధరమ్ములపాటి పొడవుగల్గిన యేనుఁ • గుల మొత్తముల నేలఁగూల్చికూల్చి
శమవాహనమునైన సమయింపఁగాఁ జాలు • పులులగుంపులతోడఁ బోరిపోరి
విక్రమాటోపదుర్వేధమ్ము లగు సింగ • ముల గములెల్లను గలఁచికలఁచి

గీ. జవముమెయి గాలితోఁ బోలఁ జాలులేడి • కదుపులన్ బ్రదరమ్ములఁ జదిపిచదిపి
ప్రళయకాలకిరాతుని పగిది జంతు • మండలమ్మును వేటాఁడి మగిడి యతఁడు. 147

వ. ఒక్కశీతలతరుచ్ఛాయాతలమ్మున నిషణ్ణుండై యున్న యెడ. 148

క. ఆనందోద్దీపకమై, నానాపరిమళవిశేషనవసౌరభమై
జానొప్పఁజాలు నొకగం, ధానిల మేతెంచి నరవరాగ్రణి నెనసెన్. 149

వ. అతండును దత్పరిమళమ్మున కచ్చెరువంది, 150

మ. మృగనాభిం బురణించి, యబ్జముల పేర్మిం గ్రిందుగాఁజేసి, సం
పెఁగలం డీకొని, కేతకీసుమములన్ బిట్టేచి, కుందమ్ములం
దిగు లొందించియు, మాలతీసుమములం దీంద్రించి, నిర్హేతుకం
బుగ నేతెంచు పరీమళం బది సుఖాంభోరాశిలో ముంచెడిన్. 151

క. దీనికిఁ గారణ మేమొకొ, కానఁగవలెనంచు వేడ్క గడలుకొనంగా
నానాపుష్పాకీర్ణం, బై నెగడు వనాంత మెల్లనరయుచుఁ జనుచున్. 152

చ. అమరిన వేడుకం గనియె నబ్జముఖిన్ నవసౌరభోజ్జ్వల
ద్ఘుమఘుమ విగ్రహన్ గమలకుట్మలచారుపయోధరద్వయన్
యమితశిరోజభార మలినాంబర నాతివిభూషణాంచితం
దములపుటాకువంటి యొక తామరసప్రతిమానలోచనన్. 153

క. ఆకలికి నాతలోదరి, నాకలకంఠీలలామ నాకనకాంగిన్
భూకాంతుం డిటు గన్గొని, యీకన్నియ మేనితావియే యిది యనుచున్. 154

ఉ. దాని పిసాళి గుబ్బలును దాని యొయారపుఁ జూపుఁదీపులున్
దాని వశిత్రయీగరిమ దాని శరీరపరీమళంబు న
ద్దాని వయోవిలాసమును దాని పదక్రమసౌష్ఠవంబునున్
దేవికి నగ్గలం బనుచుఁ దీరవికూరిమిగారవంబునన్. 155

శంతనుండు సత్యవతిం బెండ్లియాడుట.

వ. దగ్గటి సిగ్గరితనమ్మునన్ ద్రొగ్గు నగ్గజగమనం బునఃపునరాదరోదయమ్మునం గనుఁగొనుచుఁ దన మనమ్మున, 156

క. ఈ మగువ దేవతాకాం, తామౌళియొ ! కిన్నరాంగనామణియొ ! ఫణి
స్త్రీమూర్ధన్యయొ ! కాకీ, భూమిన్ గలపోలఁతి కిట్టి పొలుపుంగలదే ? 157

క. అని తలపోయుచు నా శం, తనుజనపతి తొల్లి దైవతధుని దనువరిం
చినభంగిఁ దలఁచుకొని య, త్తనుమధ్యన్ బేర్మిఁజూచి తగ నిట్లనియెన్. 158

ఉ. ఎవ్వతె వీవు ? నీజనకుఁడెవ్వఁడు ? జవ్వని ! యివ్వనమ్మునం
దెవ్వనికై చరింతు ? కులమెయ్యది ? నీ విటు లొంటిపాటునన్
మవ్వపుమేనికాంతి కనుమాయఁ జరింపఁగ నేమి వచ్చె ? నీ
కెవ్వఁడు భర్త ? దెల్పఁగదవే ? మదవేల్లితదంతిగామినీ. 159

క. నీసొగసు నీవిలాసము, నీ సౌరభ్యంబుఁ జూచి నేనెంతయు నీ
కాసించి మదనభూత, గ్రాసీభూతుండ నైతిఁ గరుణింపఁగదే. 160

వ. అన నక్కాంత చిఱునగవలర నిట్లనియె. 161

ఉ. కన్నెనుగాని వేఱొక ప్రకారము దాననుగాను; దాశరా
జన్నయభిఖ్యగన్న సుగుణాత్ముఁడు నాజనకుండు; నన్ను "నా
వ న్నడిపించుచుండు మిదె వచ్చెద" నంచు వచించి డించి పో
యె న్నరనాథ ! యింటి; కదియే యతఁడుండెడితావు నావుడున్, 162

చ. నరపతియిట్లు వల్కె నరనాథుఁడ నేఁ గురువంశజాతుఁడన్
దరుణి ప్రతిక్షణప్రబలితం బగుజవ్వనమున్ వృథాగతిం
బొరయఁగఁ జేయ నేల ? ననుఁ బొందు మసంశయరీతిఁబత్నివై
పరమసుఖమ్ములం గొనుము పత్నియు గిత్నియు వేఱులేదిఁకన్. 163

ఉ. ఓసరసీరుహాక్షి విను మొక్కలతాంగి ననున్ వరించి పే
రాసలు గొల్పిపోయె; నది యాదిగ నేను మఱొక్కలేమపై
నాస విగుడ్పనైతి; విను నారసినంతన బుద్ధి వుట్టె; నీ
దాసుఁడనైతి; నావిధురతం బెడఁ బాపుట కిచ్చగింపుమా ! 164

వ. అని సరసంబుగాఁ బల్కు నజ్జననాయకునియందు బద్ధానురాగయయి యక్త్రాయ్యలి లజ్జించుచు నిట్లనియె. 165

క. వినువేఁడెడి యమ్మదనుఁడు, ననుమాత్రము విడిచిపెట్టునా ? యెందేనిన్
వినుమొక్క మాట ధర్మ. మ్మనకుం గట్టువడవలదె పూవుంబోడుల్. 166

ఉ. పెద్ద లెఱింగి కన్నెలకుఁ బెండిలిసేయుట పాడిగాని తా
గద్దఱియై తనంతన యొకానొక నాయకుచెట్టవట్టినన్
బెద్దఱికంబు వాయదొకొ ! పెద్దలకుం దలవంపు నింపదో !
హద్దు నతిక్రమించుట కులాంగనకు న్విహితప్రచారమే ? 167

ఉ. ఈపరతంత్రురాలి నిటు లీవు వృథా మొగమోటపెట్టి సం
తాపము నొందఁజేయకుము. ధర్మముమర్మ మెఱింగి యించుకే
నోపిక చేసి మజ్జనకునొద్దకు నేగి తదాజ్ఞఁ బూని న
న్నాపయి స్వీకరింపు; మతఁ డన్నిఁట ధీవరుఁ డింత యొప్పదే. 168

గీ. ఇట్టు లొప్పఁగఁ జెప్పనయ్యింతి కెదురు, మాటచెప్పఁగలేమి, నమ్మనుజ విభుఁడు
దాశగృహమునకేగెఁ దత్కన్య నతని, యనుమతింగొని వరియింప నాత్మనెంచి,

ఆ.వె. వచ్చుచున్న నృపతివరుని దౌదవ్వుల, నరసి ధీవరుఁడు గృతాంజలి యయి
యెదురువచ్చి వినయ మెసఁగంగ నిట్లనె, గౌరవప్రపత్తి గడలుకొనఁగ. 170

వ. ఏనుభవద్దాసుండ నిచ్చోటికి మీరు విచ్చేసిన కతన ధన్యుండ నైతి నావలనికార్యం
బానతిమ్మనుడు నతం డిట్లనియె. 171

క. నీ కనుమతి యగునేనిన్, గైకొనియెద ధర్మపత్నిగా నీతనుజన్
రాకాచంద్రనిభానన, నాకోరిక చంద మిది యనన్ మనమలరన్. 172

చ. అనఘుడు బల్కె నాతఁ; డధిపా ! కడుభాగ్యముగాదె నాతనూ
జను వరియించి నాకులము శస్త్రముగా నొనరింపు మెన్న; నీ
కు నొసఁగు వాఁడ, నైన నొకకోరికఁ గోరెద; మత్కుమారికా
తనయుఁడు నీ యనంతరము ధారుణికిం బతి గావలెం జుమీ ! 173

వ. అనుదాశునివచనంబులు విని శంతనుండు గాంగేయుం దలంచుకొని నిరుత్తరుండై
చింతాక్రాంతుండై యచ్చోటు విడిచి తన గృహమ్మున కేతెంచి దాశకన్యాగతమన
స్కుం డగుచు నశనాదికంబు వర్జించి యున్నంత. 174

క. గాంగేయుఁ డెలమిఁ దనతం, డ్రింగని యిట్లనియె, బేలరీతిని నిటు గుం
దం గతమెయ్యదియొకొ ! త, త్సంగతి యొక్కింతనాకు దయఁ దెల్పఁగదే. 175

గీ. దుర్జయుండగు శత్రుండు దొడరె నొక్కొ, సలుపఁగా రానికార్యంబు గలిగెనొక్కొ
యేనుగలుగఁగఁ గొదవ నీకెట్లు గల్గు, నేల చింతింప ? వచియింపవే మహాత్మ ।
క. జనకుని చింతం దీర్పని, తనయునిఁ దనయుఁడని చెప్పఁదగ దంద్రుబుధుల్
మనమున డాఁపక చెపుమా, యనఘా ! నీకున్న కోర్కెయది నేఁ దీర్తున్. 177
సీ. తండ్రియాజ్ఞనుగదా ! దశరథాత్మజుఁడు భా • ర్యానుజోపేతుఁడై యటవికరిగె
నలహరిశ్చంద్రభూపాత్మజుండగు రోహి • తాస్యుండు జనకాజ్ఞ నమ్ముడువడె
యజ్ఞపశువుగాఁగ నంగీకరించె శు • నశ్శేపుఁడు దనజనకునియాజ్ఞఁ
బరశురాముఁడు తల్లిశిరము డొల్లఁగనేసె • జనకాజ్ఞ దాఁటరాదనియకాదె
ఆ. వె. చేయఁదగని చెట్టసేఁతయైనను బూర్వు • లాచరించు రెందు నరయఁ దండ్రి
యాజ్ఞకన్న ముఖ్యమైనది వేఱొండు • గాదటంచుఁ దెల్పఁగాదె యధిప ! 178
క. తాను సమర్థుండయ్యును, బూనికమై జనకుకోర్కెఁ బూరింపని య
వ్వానిది జన్మమె ? వాఁడును, మానిసియే ? పశువుగాక మానవనాథా ! 179
ఆ. వె. తండ్రి కోర్కెఁదీర్చి తనియింపఁగాలేని, పుత్త్రకుండు జగతిఁ బుట్టనేమి ?
గిట్టనేమిఫలము ! గిట్టవా ! పుట్టవా !, స్వేదజములు మఱియు భేదమేమి ? 180
క. అని పల్కుతనయుఁ గని శం, తనుఁ డిట్లను లజ్జ మనముదరికొనఁ దనయా !
గనుఁగొనుము చింతగాదే ?, తనయుండొక్కరుఁడ యైనఁ దండ్రికిఁదలఁప౯.181
క. ఒకకొడుకు కొడుకునుంగాఁ, డొకకన్నును గన్నుఁగాదయో ! పుత్రా ! దై
వికగతి వాఁడందినఁ దం, డ్రికి వేఱొండుగతి గల్గనేర్చునె యెందున్ ? 182
వ. ఇట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తండ్రి యుదంతంబు సాంతంబుగాఁ దెలియంగోరి యమాత్యులంబనిచిన వా రున్నయునికి నెఱిఁగి భీష్మునకుం జెప్పిన నతండు తద మాత్యులతోడం గలసి దాశరాజసదనమ్మునకుం జని యతనితో నిట్లనియె. 183
ఆ.వె. ఓయి ! దాశరాజ ! యొసఁగు నీపుత్త్రి మ, జ్జనకుఁడైన శంతనునరపతికి
మాతయైన నీదుకూఁతున కేనెల్ల, యెడల భక్తుఁడనని యెఱుఁగు మనఘ ! 184
క. అన దాశుం డిట్లను నో, యనఘా ! నీ కిచ్చెదను మదాత్మజ సతిగాఁ
గొను మీవుండఁగ నేత, త్తనయుం డీనేల నేల ధర్మమె ? చెపుమా ! 185
క. అనుదాశరాజునకు శం, తనుతనయుం డిట్లు పల్కెఁ; దగ నీసుత మా
తను జేయుము నా కేత, త్తనయుఁడ రాజ్యమ్ము నేలఁదగుఁగా కనఘా ! 186

వ. అనుడు మహాత్మా! నీవు రాజ్యం బొల్లమియ నిశ్చయంబైనను నీతనయుండు మద్దౌహిత్రు రాజ్యమ్మునకు సమ్మతించునే యన భీష్ముండతని కిట్లనియె. 187

గీ. ఏను దారపరిగ్రహం బిచ్చగింప, నిట్టి నా కేల పుత్రుఁడుపుట్టుఁ జెపుమ
నావలని శంక మనమునఁ బోవఁ ద్రోచి, తల్లిగాఁజేయు టొప్పు నీతనయ నాకు.

వ. అనుగాంగేయుపలుకులకు సమ్మతించి దాశుండు శంతనునకు సత్యవతి నొసంగి పరిణయం బొనరించె. 189

ఆ.వె. సత్యవతిని ధర్మసతిగాఁగఁ గైకొని, సంతసించెఁ గాని శంతనుండు
పెండ్లి గాకమున్నె బిడ్డఁడు వ్యాసుండు, కలిగె ననెడిమాటఁ దెలియఁ డయ్యె.190

వ. పిదప నతండు కొండొక కాలమ్మునకు నాసతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులను తనయులంగాంచె. వా రిరువురును గాలవశమ్మున మృతులగుడు విచిత్రవీర్యపత్ని యగు నంబిక యత్తయాజ్ఞ వ్యాసుం గలయునెడ నేత్రనిమీలనం బొనర్చుకతనఁ బుట్టంధుండగు ధృతరాష్ట్రుం డుదయించి రాజ్యార్హుండు గాఁడయ్యెఁ బిదప రెండవది యగు నంబాలికం బనుప నాపె వెలవెలఁ బాఱుకతనఁ బాండురోగగ్రస్తుండగు పాండురా జుదయించె నతండును రాజ్యార్హుండు గామి సత్యవతి పెద్దకోడలిఁ బిలిచి మరల వ్యాసుంగవయు మనుడు నాపె యొల్లక కామకలావేదినియగు తన దాసిం బనిచిన దానికి ధర్మాంశమ్మున విదురుం డుద్భవించె. 191

క. ధృతరాష్ట్రుం డంధుండగు, కతనన్ విదురుండు దాసికాన్పగుటను స
మ్మతిగాక సత్యవతియా, నతి భీష్మం డిడియెఁ బాండునకు రాజ్యంబుల్. 192

వ. అతండు విదురుండు మంత్రిగా రాజ్యం బేలుచుండె. 193

క. అలధృతరాష్ట్రుండును సౌ, బలియగు గాంధారి యొకతె వైశ్య యొకతె భా
ర్యలుగా సుతశతమును సౌ, బలియందున్, వైశ్యయందుఁ బడసె నొకరువిన్.

ఆ. వె. శౌరసేని కుంతి సదమల మద్రభూ, పాలపుత్రి మాద్రి భార్యలుగను
బాండుభూవిభుం డఖండసౌఖ్యాంబుధి, నోలలాడి రాజ్య మేలుచుండె. 195

క. పుట్టింట నున్నయప్పుడ, పట్టి నొకనిఁ గనియెఁ గుంతి పాండునృపతి యా
గుట్టెఱుఁగమి నాపడఁతిం, గట్టికొనియె నేమి సెప్పగల మునులారా! 196

క. అన విని ముని లిట్లని రో, యనఘా! కన్నెఱికమునన యక్కుంతికి నం
దనుఁ డెట్లుగల్గెనో? పాం, డునృపతి దానెట్లుకొనియెనో? తెల్పఁగదే. 197

వ. అనిన సూతుం డిట్లనుఁ దొల్లి శూరసేనాత్మజయగు కుంతినిఁ గుంతిభోజుండను

వాఁడు సంతానంబు లేమిం జేసి పుత్త్రింగాఁ గైకొని పెంచికొనుచు నొక్కెడ దుర్వాసుండు తనగృహంబేగుడు నతనికిఁ బరిచర్యార్థంబుగాఁ గూఁతు నియోగించె.

క. కుంతియు దుర్వాసున క, త్యంతము భక్తియును బేర్మి దనరఁగ సేవల్
గొంతవడిఁ జేయ నాతం, డెంతయు సంతసము లోన నినుమడి గాఁగన్. 199

ఆ. వె. కన్నె! వేల్పునెవనిఁ గామించి మనమున, దలఁచి కొనెదో వాఁడు తత్క్షణంబ
వచ్చి నీదుకోర్కె ఫలియింపగాఁజేయు, మం దటంచు నొక్కమంత్ర మొసఁగె.

క. ఇటులొసఁగి యతఁడు సనె న, క్కుటిలాలక యొక్కనాఁడు కుతుకమ్మున న
జ్జటిలుఁ డొసంగిన మంత్రపుఁ, బటిమం దిలకింప నెంచి పఠియించి వెసన్. 201

వ. ఉదయించుచున్న సూర్యునిం బిలుచుటయు నతండు మనుష్యరూపమ్మునఁ జనుదెంచె; నంతఁ గుంతియు వేపమానయగుచు రజోదోషసంగతయై యతనిం గాంచి కృతాంజలియై యిట్లనియె. 202

క. దేవా! తావకదర్శన, మీవగ నొకమా ఱొనర్ప నే నెంచి తగన్
భావించి వేఁడితిని నా, భావము ఫలియించె నీవు వచ్చినకతనన్. 203

వ. కావున మదపచారమ్ము కతన దేవరకుఁగల్గిన పరిశ్రమంబు సైఁచి కోపింపక భవదీయమండలమ్మునకు దయసేయుమని ప్రార్థింపుడు నహర్పతి మదవిహ్వలుండై యత్తలోదరి కిట్లనియె. 204

క. పిలిచితివి వచ్చియుంటిని, గలయకయే నన్నుఁబంపఁగాఁదగునే? యో
కలికీ యలరుల ములుకుల, కులుకంగాఁ జేయు నీకు నొప్పిద మగునే! 205

ఆ.వె. ఎవతెకైనఁగాని యేఁ దటస్థింతునే?, మంత్రపాటవమున మగువ! నీకుఁ
జిక్కినాఁడ నన్నుఁ జిక్కులు పెట్టక, కలయు మబల! పేర్మి దొలకరింప. 206

వ. అనవుడుఁ గుంతి సిగ్గున గ్రుగ్గుచు నిట్లను, 207

గీ. కన్నియను గాని వేఱొండు గాదు; నిజము
తెలియవే? సర్వసాక్షివి దేవదేవ!
నిన్ను నేఁ గోరుటయుఁ దప్పె; నన్ను నీవు
గలయ నుంకించుటయుఁ దప్పె; కను మొకింత! 208

చ. అనవుడు సూర్యుఁ డిట్టులను; నంగన! నిన్ గవఁగూడ కేను బో
యినయెడ నన్ను దేవత లిహీ! యని గేలి యొనర్పరోటు! కా

దని గికురింతువేని నిను నమ్మని విద్దఱివిన్ శపింతు; నే
మని యిటువంటిమంత్ర మబలా! కులబాలిక కిచ్చెఁ జూచెదన్. 209

వ. నన్ను మన్నింతువేని మత్సంపర్కమ్మున నీకన్యాత్వంబు వాసి చెడకుండఁ గాపాడు భారము నాయదియ. 210

క. ఒరు లెవ్వ రెఱుఁగకుండఁగ, వర మొసఁగెదఁ గోర్కెదీర్చి వగలాఁడిరో! నన్
బురణించు ముద్దులొలుకు కొ, మరునిం గనరాదె? మరువిమాఱగువానిన్. 211

క. అని పేర్మి గడలుకొనఁ బ, ల్కిన నచ్చెలి మెత్తపడియెఁ గ్రీడారతులం
దనిపి వర మొసఁగి రవియును, జనియెం దివమునకు మనము సంతస మెనయన్.

కర్ణయుధిష్ఠిరాదుల జననము.

వ. పిమ్మట నక్కుంతి చూలుదాల్చి దాదికిందక్కఁ దక్కఁగలవారికిం దెలియనీక యంతఃపురమ్మున నుండునెడ సహజకర్ణకుండలకవచాభిరాముండును నర్కప్రతిమానుండును సర్వలక్షణోపేతుండునునగు కర్ణుం డుద్భవించిన లజ్జితాననయయి చింతించు నక్కుంతికి ధాత్రేయి యిట్లనియె. 213

* క. కడచినపనికిం జింతన, గడలుకొలుపనేల? భావికార్యమ్మునకుం
బడఁతిరో! యాలోచింతము, తడఁబా టేలయనఁ గుంతి తత్తఱపడుచున్. 214

వ. ధాత్రేయికానీతం బగు మందసమ్మునందు, 215

క. బాలునిడి కన్నుఁగొనలం, గాలువలై నీరు పాఱఁగాఁ గడుఁ బేర్మిన్
బాలిండ్లు స్రవింపఁగఁ జిం, తాలోలమనస్క యగుచు నడలుచుఁ బలికెన్. 216

ఆ. వె. ఏమి సేయుదాన నే మాచరించెడి, దాన నేమి సలుపుదాన మంద
భాగ్య నైననాకు బహులక్షణయుతుండ, వీవు దక్కవాఁడవే కుమార! 217

మ. తనయా! యేజగదంబ లోకము లనంతంబుల్ కృపం బ్రోచి వృ
ద్ధిని బొందించు మహానుభావ నినుఁ బ్రీతిం గాచు నాశక్తి; నీ
కనయం బాఁకలి దీర్చు సారెకును స్తన్యం బిచ్చి యమ్మాత; నే
జననిం గాను, గుమార! నీకఖిలమున్ సర్వాత్మ యద్దేవియే. 218

* ఈ విషయమును ఈ స్కంధమునందలి మఱికొన్ని విషయములను విపులముగాఁ జూచువారు మా పాండవజననమునఁ జూడఁదగు.

గీ. మరల నీమొగ మిఁక నొక్కమాఱుఁ గాంచు, భాగ్య మబ్బని నాకిట్టి పాపజాతి
కకట! స్వైరిణిఁబోలె ని న్నడవిఁ ద్రోచు, నంతగతి వచ్చె నేమని యందుఁబుత్ర!

చ. కనియును నిన్నువంటి తగుకానుపు, నెన్నఁడుఁగాని సంతతిన్
గనని యనాథవోలెఁ, గొడుకా! యుడుకారెడివంత నెంతయున్
గనవలసెన్; బురాభవమునన్ సుతసంపద పెట్టిపుట్టకుం
డిన ననువంటి దాని కిడునే? జగదంబ సుతున్ భవాదృశున్. 220

వ. పిదప దాది యామె నోదార్చి మంజూషం గొని రహస్య ప్రకారమ్మునఁ జనునెడ వంధ్యయగు రాధయను సూతగృహిణి తన కిమ్మని యడుగ నద్దాని కొసంగె. రాధయు నతనిం గన్నకుమారుంబలెఁ బోషించుచుండె. 221

క. ఆమీఁదఁ బాండునరపతి, యామగువం గొనియెఁ దా స్వయంవరమున న
త్తామరసాప్తవరమ్మున, నాముదితయుఁ గన్నెవన్నె నతనికిఁ దోఁచెన్. 222

క. ఒకనాఁ డాపాండునృపా, లకుఁ డడవిన్ వేఁట లాడ లాలసుఁడై యే
గి కడుం దుష్టమృగములఁ జె, నకి చెనకి యనంతరమ్మునన్ మృగరీతిన్. 223

క. క్రీడించెడి జడదారుల, జోడుం గని యందు మగని సూటియెలర్పన్
గాఁడంగనేయ శరసం, తాడితుఁడై కుపితుఁ డగుచుఁ దాపసి నృపునిన్. 224

క. కనుఁగొని యగ్నికణంబులు, కనుఁగొనలన్ రాలఁ బలికెఁ గటకట! పాపా
త్మని ని న్నేమనఁ గల! వి, ప్పని యే మని చేసి తీ వపాత్తనయుఁడవై. 225

క. క్రీడించు నన్ను శరసం, తాడితుఁ గాఁ జేసి తీ యధర్మమ నిన్నుం
బీడించు మృత్యువై విరి, బోడుల కూటములవంకఁ బోయితివేనిన్. 226

క. అని శపియించిన నాపాం, డునృపాలుండును మనం బనూనవిషాదం
బును జెంద నయ్యరణ్యం, బున రాజ్యము వీడి వాసమును బొనరించెన్. 227

ఆ. వె. అంత నతనిభార్య లైన కుంతియు మాద్రి, యును బతివ్రతాత్వ మనుగమించి
చని రరణ్యమునకు; సతులకుఁ బతిసేవ, కన్నభాగ్య మొండు గలదె తలఁప! 228

గీ. గంగ యొడ్డునఁ బాండుఁ డఖండతపముఁ, జేయుచు మునీశ్వరులసేవఁ జేసి పుణ్య
కథలు వించుచు గాలమ్ము గడపుచుండె, రాజ్యసంగతి మఱచి విరాగి యగుచు. 229

వ. ఒక్కనాఁ డతం "డపుత్రస్య గతి ర్నాస్తి" యను ధర్మశాస్త్రప్రవచనంబు విని తనకుం గతి యేమి యని వారి నడుగుడు మును లిట్లనిరి. రాజా! యౌరసుండును దౌహిత్రుండును క్షేత్రజుండును గోళకుండును గుండుండును సహోఢుండును గానీ

మండును గ్రీతుండును వనప్రాప్తుండును దత్తుండును నా దశవిధపుత్రు లుత్తరో
త్తరంబు లొచ్చుగా గణియింపం బడుదు రిట్టి పుత్రులలో నొక్కండేనిఁ గల్గినఁ
బున్నామనరక ప్రాప్తి లే దని చెప్పిన విని యొక్కెడఁ గుంతి కిట్లనియె. 230

శా. సౌదాసుండు వశిష్ఠమౌనివలనన్ సంతానముం గాంచి యా
మోదం బందె నటంచు వింటిఁ దరుణీ! మోమోటమిం దక్కి దా
యాదప్రాప్తికి నొక్కమౌనివరు నీ వారాధితుంజేయఁగా
రాదే? యన్వయ ముద్ధరించుట యధర్మంబౌనె నాయానతిన్. 231

క. పతియానతిఁగొని సతి పర, పతియై యక్కతన సుతులఁబడసియు దోషా
న్వితగా దొక్కింతయు నని, శ్రుతి స్మృతివిదుల్ వచించు సూక్తులు వినవే. 232

వ. అనవుడుఁ గుంతి మున్ను మంత్రంబొక్కండు నేర్చియుంటి నయ్యది పఠించి
యే వేల్పుంగోరిన నతం డేతేరకతీరదు. తద్బలమ్మున దేవతల నారాధించి తన
యులం బడయుదాన. 233

క. అని పతియానతి ధర్ముని, మనమునఁ దలపోయ నతఁడు మంత్రబలమునం
జనుదెంచె నతనిపొత్తున, జనియించెన్ ధర్మరాజసమతేజుండై. 234

క. ఒకయేట వాయుదేవు మ, ఱొకయేటన్ దేవనాథు నొగి మంత్రబలం
బు కతన రప్పించి తగన్, వృకోదరార్జునుల నస్త్రవిదులం గనియెన్. 235

గీ. ఇట్లు గుంతికి సంతాన మెసకమెసఁగఁ, గని సహింపక మాద్రి భర్తను గనుఁగొని
తనయు నొక్కని దయసేయఁ దగదె? నాక, టంచుఁ బ్రార్థింపఁ గుంతికినాజ్ఞయిడియె.

క. పతియానతిచే మాద్రీ, సతికిన్ మంత్రం బొసంగెఁ జయ్యనఁ గుంతీ
సతి తన్మంత్రంబున నా, సతి నాసత్యులను బొంది సంతన మెసఁగన్. 237

గీ. నకుల సహదేవు లనెడి తనయులఁ గాంచె, నిట్లు పాండున కాత్మజులేవు రుదయ
మంది రవ్వారు పాండవులనఁగఁ బరఁగి, రంత నొకనాఁడు పాండుభూకాంతుఁడెలమి.

చ. వల దని మాటిమాటికి నివారితుఁ డయ్యును గామబాణసం
చలితమనస్కుఁడై తపసిశాపము నెంచక మద్రరాట్సుతం
గలసి గతాసుఁడై చనియెఁ; గాముకు లాత్మతనూవినష్టికిన్
దలఁక రటన్న, వేఱొక విధంబగు హానికి జంక నేర్తురే! 239

గీ. చెట్టువడినంతఁ జెట్టును జుట్టుకొన్న, తీవయును బోలె నపుడు మాద్రీలతాంగి
యానృపాలునిపైఁ బడి యడల సాగెఁ, గాంతలకు నింతకన్న దుఃఖంబు కలదె!

గీ. కుంతియు వగం బొగల సాగెఁ; గొమరులెల్లఁ
గరముఁగుందిరి; మునివరు లరుగుదెంచి
వారి వారించి పాండుభూపతికి నుత్త
రక్రియలు దీర్చిరంత విధిక్రమమున. 241

వ. మాద్రియుఁ దనకొడుకులం గొంతి కప్పగించి సహగమనంబొనర్చెఁ; బిమ్మట మునులు సంతానసహితంబుగాఁ గుంతి నూఱార్చి దంతిపురంబున కనిపిరి. ధృతరాష్ట్ర విదుర గాంగేయాదు లాయమ నోదార్చి వీరలెవ్వ రని యడుగఁ గురుకులో ద్ధరణార్థంబుగా మత్పతి యానతి సురలవలనం గన్నసంతానంబని చెప్పి విశ్వాసార్థంబుగా వారల నప్పుడు రావించుటయు, 242

క. ధృతరాష్ట్రప్రముఖులు స, మ్మతి నాయమ నాదరించి మమత మెయిం ద
త్సుతుల సమస్తవిధమ్ముల, నతులగతులఁ జూచుచుండి రలమరలేమిన్. 243

ఆ.వె. పాండుభూమిపతికిఁ బత్నులయం దిట్లు, సుతులు సంభవించి రతులమతులు
వారిచరితఁ జెప్పువాఁడ నాకర్ణింపుఁ, డాదరం బెసంగ ననఘులార. 244

గీ. వారి కేవురకును నొక్కవనిత ద్రుపద, పార్థివునిపుత్త్రి ద్రౌపది పత్నియయ్యె
నేవురకు నక్కలికియందు నేవు రుద్భ, వించిరి తనూజు లత్యంతవిమలమతులు.

క. నరునకుఁ గృష్ణుని చెలియలు, పరమోదారగుణరూపభద్ర సుభద్రా
తరుణి సతియగుచుఁదగె న, త్తరుణికి నభిమన్యుఁ డనెడితనయుఁడు పుట్టెన్. 246

ఆ.వె. అతఁడు సమరరంగమందుఁ గాలవశంబుఁ, జెందె; ద్రుపదపుత్త్రి నందనులును
నతనిపోలె మడిసి రాయుద్ధమునన సౌ, భద్రుభార్య మత్స్యపతితనూజ. 247

పరీక్షిత్తు పుట్టుట.

వ. ఉత్తరయనునది యప్పటికి గర్భవతియై యుండి ద్రౌణిశరాగ్ని దగ్ధుండగు నొక్కకుమారుం గనుటయుఁ గృష్ణుం డనుగ్రహించి కురుకులాంకూరమ్ముగా నక్కుమారుం బ్రతికించె. 248

గీ. కులము క్షీణించునప్పుడు గలుగుకతన, నా కొమరుఁడు పరీక్షిదాఖ్యాకుఁ డయ్యె
పాండవులచేతఁ దనసుతుల్ వడినకతన, నాంబికేయుండు పుట్టంధుఁ డడలుచుండె.

గీ. అతనిభార్య గాంధారియు నట్లు పుత్ర, శోకమునమ్రగ్గె నిరువుర కేక రీతి
ధర్మతనయుండు పరిచర్య తగ నొనర్చి, వారియనుమతి రాజ్యంబు వడసి యల్లరె.

క. విదురుండును ధృతరాష్ట్రుని, మదికింపగురీతి ధర్మమార్గంబులు స
మ్మదమున బోధించుచుఁ గడుఁ, బదిలముగా నతనియొద్దఁ బాల్పడియుండెన్. 251

క. తనయులు మడిసిన దుఃఖం, బును మఱపించుచును ధర్మపుత్త్రుఁడు పితృసే
వన మొనరింపఁగ భీముం, డనుదినమును నతనియెదుట నను నీరీతిన్. 252

సీ. దుర్యోధనునితోడల్ తునియలు సేసి దు • శ్శాసనునల్లఁ బేరాసఁద్రావి
తక్కినసుతుల నందఱ నుగ్గుగావించి • తినఁ దిండిలేమిఁ జేసినకతమున
మాయింటఁ బడి యభిమానవిహీనుఁడై • కాకంబువలె సిగ్గులేక భుక్తి
సలుపుచునున్నాఁడు జనుషాంధుఁ డితనికిఁ • బిండము మేమింతపెట్టకున్న

గీ. వేఱుగతి లేదటం చిటుల్ విసువుమాట • లెన్నియో భీముఁ డాయమ్మ లెత్తిపలుక
వంతఁగొనునట్టి ధృతరాష్ట్రు చింతఁ దీర్పుఁ • దమ్మునికి బుద్ధిసెప్పుచు ధర్మసుతుఁడు.

వ. ఇట్లష్టాదశవత్సరమ్ము లటవసించి ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయు నానతి వనమ్మున
కరుగం దలఁచి వృకోదరుని కారణమ్మున నింత దనుకఁ దనపుత్త్రుల కౌర్ధ్వదైహి
కంబులు జరుగమి ననుస్మరించి వారలకు నివాపక్రియార్థంబుగాఁ గొంతధనంబు
నడుగుడు విదురానుమతంబున నట్లొనర్పనుంకించి తమ్ములతో యోజించు నన్నం
గని వృకోదరుం డిట్లను. 254

సీ. నీకారణముననే నెలఁతతో మనమెల్ల • వనవాసమున గ్రుంగవలసివచ్చె
ద్రుపదపుత్త్రి కనేకదుఃఖము లందంద • నీ నిమిత్తముననే నెఱిఘటిల్లె
నల విరాటునికి దాస్యం బొనర్చుట మన • కబ్బె నీమూలాన నంగఱికిని
నీవగ్రజుండవు గావేని వమ్ముగా • మనకధికార మెమ్మోడిక్కఁ బోవు

తే. గీ. పుట్టినదిగోలెఁ జేసినచెట్టలెన్నఁ • దరముగాని సుయోధను తర్పణమున
కనఘ! ధన మీఁదలంచెద వక్కటకట! • యెంత వెఱ్ఱి వోయన్న! నిన్నేమియందు.

క. మునుగంధర్వుఁడు దుర్యో, ధనునిం జెఱగొన్న నతనిఁ దప్పింపఁగఁ జే
సిన నీ వెఱ్ఱితనం బది, మనమునఁ దలపోయ మంటమండును నాకున్. 256

క. నీవెఱుఁగకుండఁ గీచకు, లేవిధమునఁ జంపఁబడిరి నృప! యావిధి దు
ర్భావుల సుయోధనాదులఁ గావలుల వధింపకునికిఁ గష్టము లబ్బెన్. 257

వ. వేయేల దుర్యోధనహితార్థంబుగా నీతనికి ధనం బొసంగుటకు నేనొల్ల; నింతనిక్క
వంబని సానుజుండై భీముండు ననుటయు నది లెక్కింపక యుధిష్ఠిరుండు ధనం
బొసంగి తత్కృత్యంబులు నెఱవేర్పించె. 258

ఆ.వె. తర్పణములొనర్చి తనవారికుత్తమ, గతులు గలుగఁ జేసి కౌరవాధి
నాథుఁ డరిగె వనము నాతితో విదురసం, జయులతోడఁ బూర్ణనయులతోడ. 259

వ. కుంతియు వారిపిఱుందన చనియెఁ బాండవు లాయమ మరలించు దలఁపునఁ దోన
చని వ్యర్థప్రయత్నులై పురికేతెంచి రంతవారలు, 260

క. పాపాపహమగు గంగా, ద్వీపవతీతీరమున యతిప్రవరగణ
ప్రాపకమై యలరెడిశత, యూపాశ్రమమందు నుండి రుటజములందున్. 261

వ. ఇట్లొకసంవత్సరమ్ము లటఁ దపంబున నుండినపిదప యుధిష్ఠిరుండొక్కనాఁ
డనుజుల కిట్లనియె. 262

గీ. నాకు నిన్నటిరేయి స్వప్నమునఁ గుంతి, కడుబడలి యున్నవడువునఁ గానుపించె
నమ్మహాసాధ్వి గాంధారి ననుఁగుఁ దండ్రి, నరసి రా మనసాయె నోయన్నలార.

వ. మఱియు నయవిదుత్తములగు సంజయవిదురులం గూడఁ గన మనసయ్యెడి, వల
సినరండు మీరలును ననుడు వల్లెయన ద్రౌపదియు సుభద్రయు నుత్తరయుఁ
దక్కుంగల పౌరులును బలసి కొలువ నతండు శతయూపాశ్రమమ్మునకుం జని
కుంతీగాంధారీధృతరాష్ట్రులఁ గని విదురుఁగనరామికి శంకించి తండ్రితో మహాత్మా!
విదురుఁడెక్కడ, నని యడుగుడు నతండు విరక్తుండై యియ్యెడనే యొకఁట
నేకాంతంబుగఁ దపం బొనరించుచున్నవాఁ డనిన మఱునాఁడు గంగాతట మెల్ల
నరసి, 264

గీ. ఘోరతపమాచరించు నాధీరుఁ గాంచి, ధర్మజుఁడ నని చెప్పి వందన మొనర్చి
యెదుట నిల్చిన నుత్తరం బీక మిన్న, కుండె నీగతి నొకక్షణ ముండునంత, 265

ఆ.వె. విదురు మొగమునుండి వెడలి యఖండతే, జం బొకం డజాత శత్రుముఖము
నందుఁ దగఁ బ్రవేశ మందె నాతండు ధ, ర్మాంశమున జనించినట్టిఁ డగుట. 266

వ. ఇట్లు విదురుండు గతాసుం డగుటకుఁ జింతించి యతనికి దహనాది సంస్కారం
బొనర్ప నుంకించుడు నశరీరవాణి యిట్లను. 267

గీ. ఈతఁడు విరాగి గాన నీవితని కిట్టి, కృత్య మొనరింపుటకు మది నెంచఁబోకు
మనుడు ననుజులతో గంగ నతఁడు స్నాన, మాడి చని ధృతరాష్ట్రుతో నదివచించె.

గీ. మీఁద నయ్యాంబికేయు సమీపమంద, పాండవులు గొంతకాల మిట్లుండ నటకు
వ్యాసనారదమునివర్యు లరుగుదెంచి, రనుగమించు మహాముని జనులతోడ. 269

క. వ్యాసుం గనుఁగొని తగఁ గుం, తీసతి యిట్లనియె నో మునివరేణ్యా! నా
కాసజనియించెఁ గర్ణుని, నాసుతు నొకసారి గన్గొనం జేయఁగదే. 270

ఆ. వె. కన్నెప్రాయమందుఁ గంటిని గనుఁగొంటి, నంతెకాని యతని యభ్యుదయము
చూడ నోఁచ నైతి నేఁడైన నొకపరి, వేగ వానిఁ జూపవే మహాత్మ. 271

వ. గాంధారి యిట్లనియె. 272

ఆ. వె. కడుపు పగుల నింతకానుపుఁగంటిని, గాని యొకని చేతిలోన నైన
వెడల నోఁచనైతిఁగొడుకుల నూర్వుర, నొక్కసారిచూపు మో మహాత్మ. 273

వ. సుభద్ర యిట్లనియె. 274

గీ. చిన్నతనమున వీరుఁడై వన్నెకెక్కి, తుదకుఁ గడుపునఁ జిచ్చిడి తొలఁగిపోయె
నక్కటా! యభిమన్యు మదాత్మజాతుఁ, బ్రాణసముఁ జూపుమిఁక నొక్కపరిమహాత్మ.

చ. అని కరుణంబు వొంపిరిగ నయ్యమ లందఱుఁ దన్నుఁ గోర న
మ్మునివరుఁ డాత్మ నిట్లు దలపోసె జగజ్జననిన్ సనాతనిన్
సనక సనందనాదిమునిసన్నుత నున్నత దేవదేవమూ
ర్ధనిహితపాదపద్మఁ బ్రసరత్కరుణారసపూరపూరితన్. 276

గీ. అష్టదిక్పాలకులును బ్రహ్మాది దేవ, తలు నహమ్మును బంచభూతములు నింద్రి
యాదికమ్మును లేకున్నయపుడు నొప్పు, నేజనని యాపె వీవని యే నుతింతు. 277

సీ. దేవదేవిని మణిద్వీపవాసినివి ప్ర • కృతివి బ్రహ్మాదికాకృతివి సకల
జీవలోకమ్మును జిత్తమునం దిడి • గుణములచే లింగకోశమందుఁ
జొనిపి సమాధినిష్ఠను జెంది కల్ప ప • ర్యంతమ్ము స్వాతంత్ర్యమనుగమించి
యుండెడి నీశక్తి యొరు లెఱుంగఁగ లేరు • మాదృశు లెట్లు నీమాయఁ దెలియ

గీ. నేర్తు రోయమ్మ! వీర లత్యార్తు లగుచు, మృతులఁ జూపింపు మనెదరు మృతులఁ జూప
నీకటాక్షంబు లేకున్న నే సమర్థ • తం బొరయు పాటివాఁడనా? తల్లి చెపుమ. 278

క. అని సంజప్రొద్దునం దను, వినుతింపఁగ లోకజనని విస్మయగతి నా
కనివాసులైన వారలఁ, గనుపింపఁగఁ జేసె గనులకఱ వెడలంగన్. 279

వ. గాంధారీప్రముఖు లవ్వారిం గాంచి సంతసించిరి. పిదప సత్యవతీతనూజుండును.

క. వారల మరలన్ దివికిం, జేరం జేయుటయు నట్టిచెయిది మహాశ్చ
ర్యారోపకమై చూచెడి, వారలకు మహేంద్రజాలవైఖరిఁ దోఁచెన్. 281

ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము.

వ. ధర్మజుండును వ్యాసున కెఱఁగి సపరివారంబుగా హస్తిపురి కేతెంచి సుఖంబున్న మూఁడవదినంబున గాంధారియుఁ గుంతియు ధృతరాష్ట్రుండును దావానలంబుకతనఁ గాలధర్మంబుఁ జెందుటయు సంజయుం డంతకు మున్న తీర్థయాత్రయందు గతుం డగుటయు నారదుని వలన విని దుఃఖితుండై యుచితక్రియ లాచరించె. కౌరవ క్షయంబయిన ముప్పది యాఱు వత్సరములకుఁ బ్రభాసతీర్థమ్మున యాదవు లందఱును విప్రశాపవశమ్ముకతన మదిరా పానమత్తులై యన్యోన్య కలహమున మడిసిరి. బలరాముండును దేహత్యాగం బొనరించెఁ, గృష్ణుండు శాపంబుకతనఁ గిరాతబాణ తాడితుండై పరమపదం బలంకరించె, వసుదేవుండు పుత్రశోకమ్మున భువనేశ్వరిఁ డెందమ్మునఁ బొందుపఱచి పరలోకగతుండయ్యె. పిదప నర్జునుండరిగి దుఃఖితుండై బలరామకృష్ణులకు సపత్నీకంబుగా సంస్కారమ్ము నిర్వర్తించి ద్వారకాపురం బుదధిచే నాక్రమింపంబడకయమున్న యందలి జనంబులతో హస్తిపురం బరుదెంచు నెడ మార్గమధ్యమ్మునం జోరులు గోపికలం గొట్టి ధనం బంతయు నపహరింప నిస్తేజుండగుకతనఁ జేయునదిలేక మిన్నక యింద్రప్రస్థమ్మున కరుదెంచి యనిరుద్ధ పుత్రుండగు వజ్రునకు నప్పురంబు పట్టంబు గట్టి పదఁపడి సాత్యవతేయునకుఁ గడచినవృత్తాంతమ్మునొడివి దుఃఖించుటయు నతండు భవిష్యద్యుగమ్మున నీవును గృష్ణుండును నవతరింతు రయ్యెడ నీతేజంబు యథాపూర్వమ్ముగ విలసిల్లునని వచించిన పిమ్మట హస్తిపురిమ్ముఁజేరి యుధిష్ఠిరున కేతద్వృత్తాంతమ్ము జెప్పిన నతండు దుఃఖించి షట్త్రింశద్వత్సరుం డగు నభిమన్యుసుతు రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భార్యానుజోపేతుండై హిమాచలమ్మున కరిగి యట దేహత్యాగం బొనరించె నని చెప్పి సూతుండు మునుల కిట్లనియె. 282

గీ. ఔత్తరేయుండు పాండురాజ్యమును ధర్మ, మింతయును దప్పకుండఁగ నేలుచుండ
నరిగె నొకరీతి షష్టివత్సరము లిట్టు, లొప్పుగతి రాజ్యమేలుచు నొక్కనాఁడు, 283

వ. మృగయావ్యసనమ్మున వనమ్మున కరిగి మృగంబులం బరిమార్చుచుఁ గొంత తడవు గ్రుమ్మరి విద్ధంబై పలాయితం బగు నొక మృగము వెంటఁ జనిచని మధ్యాహ్నం బగుటయు, 284

క. ఆఁకలియును దప్పికయును, మేకొన నిలుపోపలేక మిక్కిలి వెతచే
నాకులుఁడై యచటఁ దప, శ్శీకరమగు నాశ్రమంబు చేరం జనియెన్. 285

వ. చని తపం బాచరించు నొకమునివరుం గాంచి జలం బడుగుడు సమాధినిష్ఠుం డగు
కతన నతండు పలుకఁడయ్యె. దానఁ గుపితుండై కలిసమావేశ వికలచిత్తుండై
మృతసర్ప మొకండు ధనుష్కోటిం దగిల్చి యతని మెడం బడవైచి పురంబున
కరిగె; మునియు యథాపూర్వమ్ముగ నిశ్చలుండై యుండె. 286

క. ఆతని తనుజాతుఁడు గవి, జాతుఁడు నా బాలమౌని జనకు నుదంతం
బాతటి మిత్రుల కతనన్, బూతాత్ముఁడు విని యమర్ష పూరితుఁడగుచున్. 287

వ. జలంబు కరంబున ధరియించి "మజ్జనకు గళంబున నెవ్వండీ మృతసర్పంబు
దగిల్చె నా దుష్టుం డేడు దినమ్ములకుఁ దక్షకదష్టుండై మృతుండయ్యెడు" మని
శాపం బిచ్చినఁ దద్వృత్తాంతంబు ముని శిష్యుం డొక్కఁడు నరేంద్రునకు విన్న
వించుడు నతండును ననివార్యంబగు మునితనయు శాపమ్మున కులికి మంత్రి
వృద్ధుంజూచి యిట్లనియె. 288

ఆ. వె. మునికుమారుఁ డొకఁడు కనలుచు శపియించె, సర్ప విషముకతనఁ జచ్చునట్లు
గాన దాని దాఁటగాఁ గల యొక్క యు, పాయముండెనేని బ్రతుకు గలదు.

గీ. మృత్యు వెన్నటికైనను నిత్యమైన, దైనఁ బౌరుషయత్నంబు మానదగద
టంచుఁబెద్దలు వచియింతు రరసి యిపుడు, తగినయత్నంబొనర్పఁగాఁదగదె మనకు.

వ. మణిమంత్రౌషధ ప్రభావమ్ము లగణ్యంబులు, ము న్నొక్క మునివర్యునిభార్య సర్ప
దష్టయై యమ్ముని యాయువునం దర్ధమ్ము గొని పునర్జీవితయయ్యెనని విందు;
మిట్లు ప్రత్యక్ష దృష్టాంతమ్ము లనేకమ్ము లుండ నౌదాసీన్యంబున మిన్నకుండు
టయుక్తంబు, సర్వంబు దైవాధీనం బని యెవ్వండు నిరుద్యోగి యగు నతం డల
సుండు నాఁబడు. 291

క. దైవాధీన మటంచును, గేవల మూహింపఁదగదు; గృహి భిక్షునకుం
దా వాత నన్నమిడుఁగా కావల మ్రింగుటకు నతని యత్నము వలదే. 292

వ. అనుపరీక్షిత్తుం గాంచి మంత్రులు మహాత్మా! సర్పదష్టయైన మునిభార్య పునర్జీవిత
యయ్యెనని నుడివితి వాపె యెవ్వతె యేకతమ్మున సర్పంబు గఱచె మాకెఱింగిం
పుము నావుడు రా జిట్లనియె. 293

ప్రమద్వరా వివాహము.

సీ. మంత్రులారా! పులోమ యనెడిభృగుభార్య • కుదయించెఁ జ్యవనుఁ డత్యుగ్రమూర్తి
యతనికి శర్యాతి యనుఁగుఁగూఁతురు సుక • న్యాసతి భార్యయై యలరె; నాపె

యందుఁ బ్రమతి యనునందనుఁ డుదయించె నతనిభార్య ప్రతాపి; యామె కొక్క
రుఁడు కుమారుఁడు పుట్టె రురు వనువాఁ డతం • డత్యుగ్ర మగు తపం బాచరించె

గీ. నయ్యవసరమునందు మాన్యమతి స్థూల
కేశుఁ డనుమౌనియును హృషికేశుఁ డగుచుఁ
దపము సల్పుచు నుండె నత్తఱిని మేన
కయును విశ్వావసుకతన గర్భ మంది. 294

క. అలస్థూలకేశునాశ్రమ, తలమున కేతెంచి యొక్క తనుజన్ జగతీ
తలమునఁగల కన్నెలకున్, దలమానికమగుచుఁ దవరుదానిం గనియెన్. 295

క. బిడ్డం గని యట నొకనది, యొడ్డున నక్కూఁతు విడిచి యుగ్మలి చనియెన్
గొడ్డుదినా; "లంజెలకుం, బిడ్డలు తెవు" అన్నపలుకు వృథవోకుండన్. 296

క. ఆ పసిబిడ్డంగని యా, తాపసి తా నెత్తి పెంచి దానికిఁ బేరుఁ
బ్రాపించెఁ బ్రమద్వరనా, నా పాపయు వృద్ధిచెందియంతఁ గ్రమమునన్. 297

క. సుమశరుని బాణమో నాఁ, గొమరారుచు మిగుల వలపుఁగొలుపు దృఙ్మా
ర్గమునం బడ నా రురువుం, బ్రమద్వరం గాంచి కామబాణార్దితుఁడై. 298

క. తనయాశ్రమమునకుం జని, యనుగతచింతాభరార్తుఁడై యొక్కెడ సు
ప్తునివిధమున నున్నరురుం, గని జనకుం డడుగ నతనిఁ గని యతఁడనియెన్. 299

గీ. స్థూల కేశుండనెడి మునీశునివనమున, వఱలు నొక చంద్రముఖి ప్రమద్వర యనంగ
నాకు నక్కన్నెమిన్న యందంబు గనిన, యది మొదలు భార్యగాఁ గొన నాస పుట్టె.

వ. అనుడుఁ బ్రమతియు నయ్యాశ్రమమ్మునకుం జని యమ్మునికి నమస్కరించి ప్రస
న్నుఁగాఁ జేసికొని యక్కన్నియం దనతనయున కిమ్మని ప్రార్థించుటయు. 301

గీ. అతఁ డంగీకరించె ననంతరంబు, వార లిరువురుఁ గలసి వివాహమునకుఁ
దగినయత్నం బొనర్చిరి తదవసరము, నందు సర్పమ్ము గఱచె నయ్యబ్జముఖిని. 302

గీ. అంతకంతకు విష మెక్కి యవ్వరాంగి, ప్రాణములు వీడి పరలోక మనుగమించె
నంత మునులందఱును జేరి యార్తు లగుచుఁ, జింతచేసిరి చేసెడి సేఁత లేమి. 303

వ. రురువు నవ్వార్తవిని యట కరిగి యామృతకళేబరముం జూచి దుఃఖార్తుండై
కొంచె మావలకుం జని యిట్లు విలపించె. 304

క. నాదుసుఖమునకు విఘ్నా, పాదకుఁడై యిట్లొనర్చెఁ బాపపువిధి నా
గాదిలి నామతి నాధృతి, నాదగుజీవితము పోయెనా, యకటకటా! 305

సీ. దౌదవ్వులన చూచి మోద మందితిఁగాని • దరిఁ జేరి మాటాడఁ దలఁపనైతి
మోము నాలోకించి మురిసి మించితిఁగాని • కెమ్మోవిరుచు లారగించనైతి
కులుకుగుబ్బలు గాంచి యులుకుఁ జెందితిఁగాని • చెలినొక్కపరి యక్కుఁజేర్పనైతి
మేనికాంతికి మిఱుమిట్లు గొంటిని గాని • యంగన నంతగా నరయనైతి;

గీ. పాణిమాత్ర గ్రహణమైనఁ బడయనైతిఁ • బరమపాపికి నా కట్టి భాగ్యమెట్టు
లక్కటా! దైవ మెటువంటి చిక్కు దెచ్చె • జీవితం బేల ప్రియురాలి చావు గంటి.

క. చనుమా! జీవనమా! యిఁక, ననుమానం బేల? నీకు నఖిల విధములన్
జనుమాన మొసఁగఁ దగు చెలి, కనుమా సెను దానికన్న ఘనమయ్యెదవే. 307

చ. జలమునఁ బోదువో? యనలసంగతిఁ బోదువొ? ఘోరపాశమున్
గళమునఁ బూనిపోయెదవొ? కా దిది తప్ప దలంచినాఁడ నా
వలపులదీవి తా విషమువల్ల మృతిం గనినప్పు డీవు న
వ్వొలఁతుకపోవుమార్గమునఁ బోఁదగు నెమ్మెయి నట్లొనర్పుమా. 308

వ. అని మఱియును, 309

ఆ.వె. చచ్చుమీఁద నేమిసాధింపఁదగు జీవి, తమ్ముగల్గుపై సుఖమ్ములబ్బుఁ
దరలి పోవఁ దల్లిదండ్రులు చింతింత్రు, గాని దైవమునకుఁ గరుణ గలదె? 310

క. ఒకవేళ నాదుమరణము, నకు నెల్లరు సమ్మతించినను నాప్రియు రా
లికి నేఁ బరలోకమున ను, పకార మే మాచరించువాఁడ మృతుఁడనై? 311

గీ. ఆత్మహత్య నొనర్చి యే నటకు నేగఁ, బాతకుం డని యచ్చెలి పరిహరించు
"వెనుక కేగిన నూయి ముందునకుఁ జనిన, గోయి" యక్కట! యే నేమి సేయువాఁడ.

వ. ఇట్లు విచారించుచు నమ్మునితనయుండు గృతస్నానుండై యంజలి పుటమ్మున
జలంబులు గొని, 313

ఉ. ఇంచుకయేనిఁ బుణ్యులవ మే నొనరించితినేని గౌరవా
ర్యంచితులైనవారలకు భక్తుఁడనేనిఁ దపఃప్రసక్తిఁ గా
వించితినేని వహ్నులను వ్రేల్చితినేనిఁ ద్రయీప్రపత్తిమై
మించితినేని యిక్కలికిమిన్న దటాలున లేవ కుండునే. 314

గీ. లేవకుండిన జీవనం బేవగింతు, ననుచుఁ గృతనిశ్చయుండయి మునిసుతుండు
కరగతంబగుజలమును ధరణి విడువఁ, బోవు నాయంతలో నొక్క దేవదూత.

ఆ.వె. రోదనం బొనర్చురురునియొద్దకు వచ్చి, యేల చింతఁగొనెద వేలయింత
సాహసం బొనర్ప సమకట్టె దయ్యయో!, చచ్చినట్టి కాంత వచ్చు టెట్లు? 316

క. కావలసిన మఱియుంకొక, పూవుంబోఁడిం గ్రహింపఁ బోలదె? మరణం
బేవారు తప్పఁద్రోయుదు, రో వెఱ్ఱిమునీంద్ర! చింతనొందఁగఁదగునే? 317

వ. అనునతని కతం డిట్లనియె. 318

ఆ.వె. బ్రతికెనేని దీనిఁ బాణిగృహీతగాఁ, జేసికొనెద, బ్రతుకఁ జెందదేని
దీనిలోకమునక యేనును బోయెదఁ, గాని యింకనొక్కకన్నె నొల్ల. 319

వ. అనవుడు దేవదూత యతని నిశ్చయ మ్మవంధ్యమ్మని యెంచి మునీంద్రా! దేవకల్పితంబగు నొక్కయుపాయం బెఱింగింతు నీయాయువునం దర్ధ మిడఁ గలవేని యిక్కన్నె పునర్జీవిత యగు ననిన నతండు వల్లె యని యట్లు సేయ నుంకించుడు విశ్వావసుండును దనపుత్త్రి మృతయగుటఁ దెలిసి యట కేతెంచె నంత దేవదూత యతనిం గలసి యమ్మునిపాలికిం జని యిట్లనియె. 320

ఆ.వె. ధర్మరాజ! రురునితరుణి ప్రమద్వర, యితనిపుత్త్రి విషముకతన మృతిని
జెందె, రురుఁడు మృతిని జెందఁగ నున్నవాఁ, డతని యాయువందు నర్ధ మొసఁగి.

క. బ్రతికింపు మిత్తలోదరి, నతిరయమున ననుడు ధర్ముఁ డట్టులె యాపెన్
బ్రతికించిన నక్కన్నెన్, సతిగాఁ గైకొనియె రురుఁడు సంతస మెసఁగన్. 322

చ. ఇటు సదుపాయయోగముననే కద! జీవన మావహించె న
చ్చటులమృగాక్షి కట్లగుట సాధ్యముగాఁ గనుపట్టుదన్కన
ప్పటి కనుకూలమై తగు నుపాయములన్ మణిమంత్ర ముఖ్యసం
ఘటనములన్ బొనర్చుటయ కర్జము ప్రాణమురక్షసేఁతకున్. 323

వ. అనిచెప్పి సచివానుమతమ్మున సప్తభూమికంబగు ప్రాసాదం బొక్కండు నిర్మించి యందు మంత్రులతో వసించె. 324

గీ. దానిచుట్టును మణిమంత్రధరులు శూరు, లును నయినవారు కాఁపుండి జనవరేణ్యుఁ
గాచుచుండిరి నృపతి యక్కడన భోజ, నాదికంబులు నెరవేర్చునట్టియెడల. 325

గీ. కశ్యపుండను నొకమునికాంతుఁ డర్థి, యగుచు నేతెంచె శాపోపహతు నృపాలుఁ
దనదు మంత్రబలమ్మునఁ దక్షకవిష, ముక్తుఁ గాఁ జేసి తగ ధనమ్మును గ్రహింప.

వ. మార్గమధ్యమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణస్వరూపుండై తక్షకుం డరుదెంచి నీ వెందుల

కేకతమ్మున నరిగె దని యడుగుడుఁ దక్షకోపహతుండగు పరీక్షిత్తు బ్రతికింపం
బోయెద ననిన నతండును. 327

గీ. తక్షకుండను నేనె యాతనిని గఱచు, వాఁడ మద్విషనిహతుల బ్రతుకఁజేయ
మంత్రముల్ గింత్రముల్ మహిమఁ గనఁజాల, వింత నిక్కువ మీకష్ట మేలఁ చనుము.

గీ. అనినఁ గశ్యపుఁ డిట్లను నస్మదిష్ట, దేవతాప్రాప్త మంత్రప్రభావగరిమ
బ్రతుకఁజేసెదఁ ద్వద్విషబద్ధు మునికు, మారశాపోపనిహతు నమ్మనుజవిభుని. 329

క. అనుడు భవదీయశక్తిం, గనుగొందుంగాక యనుచుఁ గఱచెం దంష్ట్రల్
చొనిపి యొక మఱ్ఱిచెట్టున్, ముని సూచుచునుండ భస్మముగఁ దక్షకుఁడున్. 330

వ. కశ్యపుఁ డద్దానిం బ్రోపుచేసి మంత్ర బలమ్మున యథాపూర్వమ్ముగా నొనర్చిన నక్క-
జంపడి యతం డతని కిట్లనియె. 331

క. మెచ్చితి నీ మంత్రమ్మున, కచ్చెరువుం జెందితిని మహాత్మ! యిపుడు నీ
వచ్చోటి కరుగు కార్యము, పొచ్చెములేని గతిఁ బేర్మి పొసఁగం జెపుమా. 332

వ. అనుడుఁ గశ్యపుం "డస్మన్మంత్రవిద్యాపాటవమ్మున నతనిం బ్రతికించి ధనంబు
సంపాదింపం బోయెద" ననిన నతండు నీవలసినధనం బే నీనోపుదు నిచ్చెదఁ
బుచ్చికొని మరలు మనుడు నతండిట్లు యోజించె. 333

గీ. మును హరిశ్చంద్రుఁడును రఘుభూమిపతియుఁ, గర్ణుఁ డాదిగఁగల ధరాకాంతు లఖిల
ధనము యశమునకై విడిచినది వినమె. యశమునకుఁగాని ద్రవ్యంబు వ్యర్థమరయ.

గీ. మంత్రబలమున నమ్మహీమండనునకు, జీవితంబు నొసంగినఁ జెప్పుకొంద్రు
ధనమునుంగల్గుఁ; బ్రజలకు జనవరుండు, గల్గు; రాజ్యమ్మునకు మేలుగల్గుఁ దలఁప.

ఆ.వె. లోభగుణమొకండు లోన నూనితినేని, రా జడంగు, మీఁద రాష్ట్ర మడఁగుఁ
బ్రజయు నాశ మందుఁ బాపంబు ననుఁజెందు, నపయశం బవార్యమై పొసంగు.

వ. అని తనలోఁ గొంతతడవు విచారించి దివ్యదృష్టిం గాఁగల తెఱం గెఱింగి తక్షక
దత్తంబగు ధనంబు సంగ్రహించి మరలి చనియెఁ దక్షకుండు సప్తమ దివసమ్మున
హస్తిపురికింజని నృపతి దుర్గమ ప్రదేశమ్మున నుంటయు మణిమంత్రౌషధజ్ఞులచే
రక్షింపఁ బడుచుండుటయుఁ గని యిట్లు వితర్కించె. 337

శా. ఏరూపమ్మున లోని కేగుదునొ యే నేరీతి వంచింతునో
కౌరవ్యాన్వయమందుఁ బాతకములం గావించు వాఁడీతఁ డీ
దూరాజ్ఞ క్షమియింతునే సుజన సంతోషమ్ము వాటిల్లునే?
ప్రారంభించిన కార్యమియ్యది యొనర్పం జెల్లునో చెల్లదో. 338

గీ. గర్విత మొనర్చియును గాలగతి నెఱింగి
రక్షకులు చుట్టువాఱ హర్మ్యమ్మునందు
మృత్యువును దాఁటు నిచ్చమై మెలఁగుచుండెఁ
గాని యనివార్య మని యెఱుంగఁ డితఁ డకట! 339

గీ. కోటియత్నము లొనరించుకొనినఁ గాని, దైవ కృతమగు మృత్యువు దాఁటఁ దరమె
యంతకన్నను దాన ధర్మాదికమ్ము, చేసికొనరాదె యందైనఁ జెందు సుఖము. 340

గీ. విప్రశాపమ్ము తప్పునే? వెఱ్ఱిఁబడక, యతిరయమ్మున దాన ధర్మాదికంబు
చేసికొను మని యొకఁడైనఁ జెప్పఁ డకట!, విప్రు లున్నారు సన్నిధి వేనవేలు.

వ. అని తన కడనున్న సర్పమ్ములం గాంచి మీరు విప్రవేషమ్ముల ఫలమూలాదులు గ్రహించుకొని రాజదర్శనంబునకుం బొండని తా నొకకీటరూపమ్మునఁ దత్ఫలమ్ముల నొదిఁగియుండె. వారును రక్షకులంగాంచి యేము కురుకులాభరణంబగు పరీక్షిత్తు రక్షింపవచ్చితిమి గాన మీరాజునకుం దెలుపుఁడు నావుడు "వారిది సమయంబు గాదు విప్రశాపభయమ్మున నృపాలుం డేకాంతంబగు దుర్గంబున నున్నవాఁడట కేరికిం జన నశక్యంబు రేపకడ రం" డనుటయు, 342

క. భారతకులమున మున్నెపు, డారయ మిటు ద్వారమందు నభ్యంతరముల్
ధీరులగు విప్రవరులకు, నీరాజన్యుని ప్రభుత్వ మిదిగల్పించెన్. 343

క. అనవుడు నృపుతోఁ జెప్పిరి. వివి నరపతి వారికేను వినయమున నమ
స్సొనరించి రేపు వచ్చుట, కును బ్రార్థించుట వచించి కొనుఁడు ఫలాదుల్. 344

వ. అనుటయు దౌవారికు లట్లొనర్చిరి. రాజు తత్ఫలమ్ములు వేఱువేఱమంత్రుల కొసంగి కాలవశమ్మునఁ దక్షకాధిష్ఠితంబగు ఫలంబు దాను భక్షింపుటకుఁ జిదుముటయు, 345

క. అరుణమును గృష్ణదృగ్భి, కరమును నగు కీటకంబు గనుపట్టఁగ న
చ్చెరు వంది పరీక్షిన్నర, వరుండు తనమంత్రివరులవంకం గనుచున్. 346

ఆ. వె. అరుణుఁ డస్తగిరికి నరుగుచున్నాఁడు, తక్షకార్తి యింక దాఁటిపోయె
విప్రతనయుమాట వితథ సేయఁగా రాదు, గానఁ గీటమిదియ కఱచుఁగాత. 347

వ. అని యప్పురువుం దనగళమ్మున నిడికొనిన నయ్యది భయంకరంబగు తక్షక స్వరూపమ్ము ధరియించి చుట్టికొనియె, నంతఁ బరుగిడు వారును నచ్చెరువంను

వారును హాహాకారమ్ము లొనర్చువారునై యెల్లరును జెల్లాచెదరైరి. మహీపతియు దుర్వారతక్షకభోగిభోగావృతగళుండగుచు మిన్నకుండె. 348

క. తత్తక్షకవదనవివి, ర్యత్తీవ్రవిషానలంబు రాజన్యు మహో
ద్యత్తాప మడర బొరిగొనె, నత్తాపసుశాప మది యథార్థముగాఁగన్. 349

వ. ఇట్లు వొలియం జేసి తక్షకుండు గగనమార్గంబునఁ దన యిచ్చం జనుడు మంత్రులు పురోధఃపురస్కారంబుగా నతని కౌర్ధ్వదైహికంబులగు కృత్యమ్ములు నెఱవేర్చి. 350

క. జనమేజయు శుభలగ్నం, బున రాజ్యమ్మునకుఁ బట్టముం గట్టి కన
త్కనకమణిమండితం బగు, ఘనసింహాసనము నెక్కఁగాఁ జేసి రొగిన్. 351

జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి.

గీ. రాజ్యచిహ్నాంకితుఁడు జనమేజయుండు, క్రమముగా దాది శిక్షలు గఱపుకతన
నిపుణుఁడై వర్ధమానుఁడై నేర్చె రాజ్య, తంత్రములనెల్ల మంత్రిసత్తములు వొగడ.

గీ. అంత నేకాదశాబ్దంబు లరుగు సమయ, మునఁ బురోహితుఁ డానృపపుత్రకునకు
వేదవేదాంగములు ధనుర్వేద మాది, యగు సకలవిద్యలును నేర్పె నతిరయమున.

గీ. సకలవిద్యలు నేర్చి యాజనవరుండు, క్షితిని బాలించె ధర్మరా జితఁడనంగ
నతని కిడియె సువర్ణవర్మాఖ్యుఁ డనెడి, కాశిరాజు వపుష్టమాఖ్యాకఁ దనయ. 354

వ. ఇట్లు కాశిరాజసుతం గైకొని పులోమజం జేకొన్నయింద్రుఁడు నా సమస్తసుఖమ్ము లనుభవించుచు రాజ్యం బొనర్చుచున్నంత. 355

క. తత్తక్షకపరిభూతిం, జిత్త మెఱియ బదులుసేత సేయింపంగా
నుత్తంకుండను నొకముని, దత్తఱమున నేగుదెంచె దంతినగరికిన్. 356

వ. వచ్చి జనమేజయుం గాంచి యిట్లనియె. 357

ఉ. ఎప్పుడు చేయునట్టిపను లెయ్యవియో యెఱుఁగంగ లేవు నీ
విప్పటి చిన్ని బాలకుఁడ వేమనువాఁడ ? నమాత్యులైన నీ
కొప్పిదమైన కార్యముల నొప్పుగఁ జెప్పరు తప్పుకార్యముల్
చొప్పడుగాఁని పిన్నలకుఁ జొప్పడునే ? విహితప్రచారముల్. 358

వ. అనుడు వినయమ్మున నా యకృతంబును గర్తవ్యంబు నెఱింగింపవే యన జనపతి కిట్లనియె. 359

క. నీ తండ్రిం బరిమార్చిన, యాతక్షకు నెడల వైర మణుమాత్రమ్మం
జేతోగతిఁ దలపోయవు, నీతియె యిది నీకు ధారుణీవరతిలకా ! 360

వ. ఈ యుదంతంబు నీ వెఱుంగవేని నీ యమాత్యులం బిలిచి యడుగు మనుడు వా
రున్న యుక్కి నెఱింగించిన, 361

క. జనమేజయుఁ డిట్లను నో, మునివల్లభ ! విప్రశాపమున మృతి గనె మ
జ్జనకుఁడు, తక్షకుపై మన, మనిమిత్తంబైన వైర మందం దగునే ? 362

గీ. అనిన నుత్తంకుఁ డిట్లను నధిప ! తప్ప, దలఁచుచున్నాఁడ వేమనఁ ! దక్షకుండు
ధన మొసఁగి కశ్యపుని మరల్చినకతమునఁ, జచ్చె నీతండ్రి లేకున్కఁ జచ్చువాఁడె ?

వ. తొల్లి రురువను నొకముని తనభార్య సర్పదష్టయై మృతిం గనుడుఁ దనయాయు
వున నర్థం బొసంగి పునర్జీవితం జేసి ప్రతినంబూనె నది యెట్లంటేని, 364

క. కాకోదర మేదేనియు, నాకంటం బడియె నేని నాశ మొనర్తుం
గాక యని దండ మొక్కటి, గైకొని దేశములు తిరుగఁగాఁ జనియె నృపా ! 365

వ. ఇట్లు దేశంబులం గ్రుమ్మరుచుఁ గనుపట్టినంతవట్టును సర్పమ్ములఁ బరిమార్చుచు
నొక్క యరణ్యంబున ముదుసలి కొండచిలువం గాంచి వధింప నుంకించుడు నది
మనుష్యభాషణంబుల నిట్లనియె. 366

క. నాచేసిన తప్పేమి ! య, య్యో ! చంపఁగ నేమివచ్చెనో ? తెల్పు మటం
చాచిలువరాజు వేఁడిన, నాచతురాననకులీనుఁ డాగ్రహ మెనయన్. 367

క. నీజాతిసర్ప మొక్కఁడు, నాజాయం గఱచు కారణంబునఁ గోపో
ద్వేజితుఁడ నగుచు సమయం, బేఁ జేసితి సర్పజాతినెల్ల హరింపన్. 368

వ. అనుడు డుండుభమ్మ నే నెవ్వరిం గఱవఁగల దానఁగాను; కఱచు భుజంగమమ్ము
లవి వేఱు, దేహ సామ్యంబునం జేసి నన్నుం జంపఁబోకు మనపరాధుల దండిం
చుట ధర్మమే ? నావుడు నద్దాని మనుష్యభాషణంబులకు సంతసిల్లి నీ కీజన్మం బెట్లు
ఘటించె నుడువు మన నది యిట్లనుఁ దొల్లియేను బ్రాహ్మణుండ, ఖగముఁ డను
నొక్క ధరణీసురుండు నాకు మిత్రుం డతని నొక్క నాఁడు తృణమయంబగు
సర్పంబు నొనర్చి జంకించితి నతండు భయంపడి యగ్నిహోత్రగృహమ్మున డాఁగి
వేపమానుండగుచు "సర్పంబవగు" మని నన్ను శపించె, నది నిమిత్తంబుగ నేను
సర్పంబనై "నాయపరాధంబు సైఁపు" మని వేఁడినఁ "బ్రమతి పుత్రుండగు రురుని

వలన నీకు శాపమోక్షణంబగు" నని యనుగ్రహించె నాతండవునీవకా యని తలం
చెద ననుంగరుణింపవే ? యనుడు రురువును నట్లొనర్చిన పిదప స్వస్వరూపమ్మున
నతం డిట్లనియె. 369

క. రురుమునివర ! పాముల నీఁకఁ, బొరిగొనఁజూడకుము పరమమునులకు యజ్ఞే
తరకార్యముల "నహింసా, పరమో ధర్మ" యని ధర్మపద్ధతి కాదే. 370

వ. అనుడు నదిమొదలు రురు వక్కృత్యంబు విడిచె, నీవు క్షత్రియుండవయ్యు బ్రాహ్మ
ణుని పాటియైన వైరంబు సాధింపవైతి. 371

క. పితృవైరము దీర్పని దు, ర్మతులకు సద్గతులు లేవు రాజేంద్రా ! య
ప్పతితుఁడు బ్రతికియుఁ జచ్చిన, గతివాఁడే తండ్రి నరకగతుఁడగుకతనన్. 372

ఉ. కావున నీదుతండ్రికి సుఖంబగు సద్గతి గల్గునట్లుగా
భూవర ! సర్పయాగమును బూని యొనర్చి సమస్త సర్పవి
ద్రావము చేసి వైరము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింపు మ
ద్దేవికిఁ దృప్తిగా ననుమతింపుము మద్వచనంబు నావుడున్. 373

క. జనమేజయుండుఁ దనజన, కుని దుర్మరణమున కడలు గొల్పుచుఁ గనులం
గొనకొని బాష్పము లొలుకఁగ, మనమునఁ జింతించె మాటిమాటికి నిట్లుల్. 374

క. ఏ నా యనుఁగుంజనకుఁడు, ప్రాణములం గోలుపోయెఁ బాముకతన న
ద్దానికి బదు లొనరింపని, యీ నాజన్మంబు కాల్పనే ? యేమిటికిన్. 375

వ. అని సంజాతక్రోధుండై మంత్రుల రావించి యిట్లనియె. 376

ఉ. ఆగడ మూని మజ్జనకు నత్యములున్ సుగుణాంచితున్ మహా
భాగు వధించినట్టి ఖలపన్నగజాతిని బట్టి యంబికా
యాగమిషమ్మునన్ హుతవహజ్వలదుగ్రశిఖాపరంపరం
గ్రాఁగఁగఁ జేసి ధన్యతను గాంచి పితౄణవిముక్తిఁ జెందెదన్. 377

ఉ. అంకితుఁడైన తక్షకుఁడు యాగపశుత్వము గాంచునంట ! యు
త్తంకుఁ డశంకితుం డగుచు దానికి హోతృతఁ గాంచునంట ! రు
ట్పంకిలచిత్తుఁడైన జనపాలకుఁ డీజనమేజయుం డనా
తంకుఁడు కర్తయంట ! ఘనతక్క జగదంబ ముదంబుఁ జెందదే. 379

క. పిలువుఁడు భూసురవర్యుల, సలుపుఁడు యజ్ఞార్థమైన సంభారమ్ముల్
నిలుపుఁడు గంగాతీర, స్థలమున నొకశాలయున్ శత స్తంభముగన్. 379

వ. మంత్రులును యజ్ఞసంభారమ్ములు సన్నద్ధపఱచుడు నుత్తంక పురస్సరంబుగా వేద వేదాంగాదిపారగులగు విప్రులు ఋత్విక్కులుగా సర్పయాగం బొనర్చునెడఁ దక్షకుం డింద్రుపాలికిం జని శరణంబు వేఁడిన నింద్రుం డభయం బొసంగి తనయాసనమ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొనుడు నంత నుత్తంకుండును, 380

క. అనుగతకోపభరమ్మునఁ, గనలుచును "సహేంద్రతక్షకాయస్వాహా"
యని యభిమంత్రించిన భయ, మున వాఁ డాస్తీకుఁడనెడి ముని సఖుఁ దలఁచెన్.

క. అకలంకుండు జరత్కా, రుకుమారుఁడు మౌనిజనవరుఁడు యోగ్యుఁడు త
క్షకహితుఁ డాస్తీకుఁడు రా, జకుమారుని జన్నమునకుఁ జనుదెంచె వెసన్ 382

వ. జనమేజయుండమ్ముని నర్చించి భవద్వాంఛితం బే మని యడుగుడుఁ దక్షకహితం బాచరించువాఁడై యియ్యాగంబు విరమించుటయ మదభీష్టం బనుడు సత్యసంధుఁ డగు జనమేజయుం డా జన్నంబు విరమించి పదఁపడి సాత్యవతేయశిష్యుండగు వైశంపాయనునివలన మహాభారతంబు వినియె. 383

క. వినియుం దృప్తిం జెందక, జనమేజయ నృపతి వ్యాససంయమి వరునిం
గనుఁగొని యిట్లను "ననఘా!, మనమునకున్ శాంతి గల్గు మార్గము సెపుమా!

గీ. క్షత్రియుం డగు వానికి సంగరమునఁ, గాని గృహమునఁ గాని యుక్తమగు రీతి
మరణ ముత్తమ మారీతి మరణ మబ్బ, దయ్యె మజ్జనకునకు సౌఖ్యంబు కలదె?

క. కావున మజ్జనకునకు సు, ఖావిర్భావంబు పరమునం దొదవ యశ
శ్శ్రీ వర్ధిల్లఁగ సదుపా, యావహ మగుదాని నాకు నానతి యీవే. 386

వ. అని ప్రార్థించు జనమేజయునకు సత్యవతీ తనుజుం డిట్లనియె. 387

ఉ. పాపహరంబు మోక్షదము భద్రకరంబు పురాణరత్న మ
ధ్యాపక శిష్య నిత్యసుఖదం బగు భాగవతంబు మత్సుతుం
డోపి పఠించె నయ్యది మహోత్తమ మాగమసార మాత్మసం
తాపహరంబు దాని వినినన్ దుదముట్టు సమస్తమున్ నృపా! 388

వ. జనమేజయుం డద్దాని నా కెఱింగింపు మని మఱియు నిట్లనియె. 389

గీ. అనఘ! యాస్తీకుఁడన నెవ్వఁ డతని నెవఁడు, గన్నవాఁడు! మహాత్ముఁ డేకారణమున
నస్మదీయాహియాగంబు నాఁగె నఁతడు, దగఁ దెలిపి మీఁద భాగవతంబుఁ జెపుమ.

వ. వ్యాసుం డిట్లను జరత్కారు వను నొక ముని దారపరిగ్రహం బొల్లక యస్ఖలిత
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు పూని యున్నంత నాతని పితరు లొక్కవనమ్మునం దొక్కెడ
నొక గర్తమ్మున వ్రేలుచుం గనసై యిట్లనిరి. 391

క. దారం బరిగ్రహింపుము, నారకబాధాపనోదు నందనుఁ గవి మ
మ్మారాధింపుము స్వర్గ, ద్వారకవాటమ్ము విప్పఁదలఁపుము నాఁగన్. 392

ఆ.వె. నా కయాచితముగ నాపేరు గలయట్టి, కాంత దొరకెనేని గారవించి
పెండ్లి చేసికొనెదఁ బెఱరీతు లిఁక నొల్ల, ననుచుఁ దీర్థయాత్ర కరిగె నతఁడు. 393

వ. ఇది యిట్లుండ నొక్కెడఁ గశ్యపునిభార్య లగు కద్రువ వినతయు ననువార లాది
త్యరథాశ్వంబుం గనుంగొని నలు పనియుఁ దెలుపనియుఁ గొంతవడి చర్చించి
యిట్లు పణబంధంబు సల్పికొనిరి. 394

గీ. నలుపయిన నాకు దాస్యంబు సలుపు మీవు, తెలు పయిన నీకు దాసినై కొలుతు నేను
వాద మిట్లొనరించి యవ్వనిత లింటి, కరిగి యథార్థ్యము మఱునాఁ డరయ నెంచి.

వ. ఆనాఁటిరాత్రి కద్రువ తనయులగు సర్పమ్ములం బిలిచి రవిరథాశ్వరోమంబుల నాక్ర
మించి కృష్ణవర్ణంబులుగా నొనర్పుఁడని యాజ్ఞాపించిన నంగీకరింపనివారిం గొందఱి
జనమేజయ యాగహుతాశనమ్మునం బడుండని శపియించెఁ గొంద ఱా శాపమ్ము
నకుఁ దలఁకి శ్వేతవర్ణం బగు నవ్వారువంబును గృష్ణవర్ణంబుగా నొనర్చిరి.
మఱునాఁ డా సవతు లిరువురు నట కేగి హయమ్ముం జూచునంత నల్లనై యున్న
వినత యోడి విన్ననై యప్పకు దాస్యం బొనర్చుచుండెఁ గొండొక కాలమ్మునకుఁ
గద్రువ తన్నును దన కుమారులను వీఁపున నెక్కించుకొని మోయు మనవుడు
శోకార్త యగుచుఁ గుందుచున్న తల్లిం జూచి గరుడుం డిట్లపియె. 396

క. రవిసారథి యరుణాహ్వయుఁ, డవిరళ బలశాలి యగు మదగ్రజుఁ డుండన్
నవయఁగ నేటికి? నే నుం, డ వచింపుము శోకకారణము నాతల్లీ! 397

ఆ.వె. తనయు లున్నతల్లియును పెనుదుఃఖంబు, పొందెనేని వారు పుట్టనేల?
శోకకారణంబు నా కెఱిఁగింపుము, వేగతీర్తు నన్న వినత పలికె. 398

క. ఏమని చెప్పుదుఁ దండ్రీ!, స్వామినిగద! నాకు సవతి సతతం బేనా
భామినికి దాసి నాపెఱ, దా మోయుము నన్నటంచుఁ దరుణి విధించెన్. 399

వ. అని దుఃఖించు తల్లికిఁ గొమరుం డిట్లనియె. 400

క. అమ్మా! నీబదులుగ నే, నమ్మానిని మోయువాఁడ నడలకు మిఁక నం
చమ్మానశాలి సుతసహి, తమ్ముగ నమ్మగువ భుజగతయయి చెలంగన్. 401

వ. మోయువాఁడు సముద్రతీరమ్మున కరిగి పెదతల్లికి వినయమ్మున మ్రొక్కి యిట్లనియె.

క. తల్లీ! నీదాస్యము మా, తల్లికి నేరీతిఁ బాయు దయఁ దెల్పుమటం
చల్లనమ్రొక్కుడు గరుడున, క ల్లలన విధించె నమృత మర్పించుటకున్. 403

క. గరుఁడుం డెంత యటంచు న, మరలోకం బరిగి బాహుమద మదర సుధా
పరిపూర్ణంబగు కుంభ మ, మరుల గెలిచితెచ్చె గగనమార్గానుగతిన్. 404

వ. తెచ్చి యయ్యమృతకుంభంబు పెదతల్లి కప్పగించి తల్లిదాస్యంబు వాపె నంతఁ దద్భక్షణార్థంబు కాద్రవేయులు స్నానం బొనరింపనేగు నీలోన నింద్రుం డయ్యమృతకుంభంబు నపహరించె. దాని కాస్తరణంబుగాఁ బఱచినకుశలయం దంటిన యమృతలేశము నాస్వాదించిన కతన వారలకు నాలుకలు చీలికలై రెండయ్యె. 405

గీ. జననిశాపంబు దవిలిన సర్పములు భ, యమున వాసుకి మొదలుగ నజునికడకుఁ
జని శరణుఁ జెంద నిట్లనె జలజభవుఁడు, కరుణ నెమ్మదినెంతయుఁ గడలుకొనఁగ.

వ. జరత్కారుం డనుముని తనకు సనామికయగు కన్నెందక్క నొండు పడఁతి వరింపనని ప్రతినవట్టినవాఁ డతనికి వాసుకిచెలియలగు జరత్కారు వనుదానిం బెండ్లిసేయుఁడు; వా రిరువుర కాస్తీకుం డనువాఁ డుదయించి మిమ్ము రక్షింపం గలాఁ డనవుడు వాసుకియు నతని వెదకి తన చెలియలి నర్పించిన నమ్మునివరుం డును వాసుకిం గని నీ చెలియలు నాకెన్నం డప్రియం బాచరించు నప్పుడ వీడం గలవాఁడ నని సమయం బొనరించి పరిగ్రహించి వనాంతరమ్మునఁ బర్ణకుటీరం బేర్పఱచుకొని యందు సుఖమ్ము లనుభవించుచు నొక్కనాఁడు కృతభోజనుండై.

క. నను లేప వలవ దని తన, వనితకు బోధించి యాతపస్వివరుఁడు భా
వి నియతి నయ్యెడఁ దా ని, ద్రను జెందుడు నస్తగిరికి రవియుం జేరెన్. 408

వ. ఇట్లు సంధ్యోపాసనాసమయం బగుడు నాపె యిట్లని వితర్కించె. 409

గీ. నిదుర లేపిన భర్తకు నెదురుసేఁత, లేపకుండినచోఁ గర్మలోప మొదవు
కర్మలోపమ్ము సేయుటకన్న భర్త, కెదురుసేఁతయ వరమని యెంచి కదఁక. 410

ఆ.వె. అరుణుఁ డ స్తగిరికి నరుగుచు నున్నాఁడు, సంధ్య వార్చికొనెడి సమయ మయ్యెఁ
గాన నిదుర లేచి కాల్యకృత్యంబులు, దీర్చుకొనుఁ డటంచుఁ దెలుప లేపె. 411

వ. లేపిన నమ్మునివరుండును గోపోద్రేకమున నాకెదురుజేసితివి గాన నీకన్నయింటికిం
బొమ్ము నాయిచ్చ నే నేగెద ననవుడు భయసంభ్రమాక్రాంతహృదయ యగుచు
నమ్మునిం జూచి యయ్యతివ మెల్లన నిట్లనియె. 412

క. మాయన్న నీకిడిన సదు, పాయం బిట్లేని నెట్లుఫలియించు వృథా
పాయఁగ న్యాయమె యను నా, ప్రోయాలికి భర్త "యస్తి పో" మ్మనిపలికెన్. 413

వ. అయ్యతివ పుట్టినింటి కరిగి కొంచొకకాలమ్మున కా స్త్రీకుంగనియె నాతం డికొ్కర
ణమ్మున భవనమ్ముఖంబున కేతెంచి సర్పపక్షపాతి యగుట నీయాగం బాఁగె నీవు
నయ్యాగంబు విరమించి మంచి చేసితివని ప్రశంసించి మఱియు నిట్లనియె. 414

గీ. భారతం బఖిలము విన్నపావనుఁడవు, నీయదృష్టం బొరులకు వర్ణింపఁదరమె
నీజనకుఁ డొక్కరుఁడ కాఁడు నీసుకృతము, వలన నన్వయమది యెల్లఁ బావనంబు.

క. దేవీయజ్ఞము పేర్మిన్, గావింపుము భాగవతపుగాథల నెల్లన్
నావలన వినుము శ్రీపర, దేవతకున్ మించినట్టి దేవత కలదే? 416

క. దేవీపూజకులగు కుల, పావనులకు వృద్ధిచెందు బాహ్యైశ్వర్య
శ్రీవిజయాయుర్దాయసు, ఖావిర్భూతులును నఖిలమగు భోగములున్. 417

వ. కావున శ్రద్ధావంతుండవై దేవీభాగవతంబు వినుము. 418

గీ. ఎవరు పరదేవతాపూజ నేపగింత్రు, వారపో దుఃఖభాక్కులు వారమూర్ఖు
లెవరు పరదేవతాపూజ కిచ్చగింత్రు, వారపో సౌఖ్యభాక్కులు వార కృతులు. 419

గీ. బ్రహ్మ మొదలగు దేవతల్ భక్తి నేజ, గజ్జననిసేవ లొనరించి కాలయాప
నం బొనర్తురో యీజగదంబ పూజ, కిచ్చగింపని మానవుఁ డెవఁడు జగతి? 420

క. మును భగవతి శ్రీనారా, యణునకు వచియించె నే మహాభాగవతా
ఖ్యనెసఁగు దివ్యచరిత్రము, వినుమా! యద్దాన నీయభీష్టము లొలయుఁగా. 421

వ. అని సాత్యవతేయుండు జనమేజయునకుం జెప్పెనని సూతుండు శౌనకాదులకుం
జెప్పిన వారును వ్యాసుం డెట్లు సెప్పె నెఱింగింపు మనుటయు. 422

స్కంధాంత పద్యములు.

క. వీరనవి ప్రేశానకు, మార । ధరారమణమౌళి మండిత పదపం
కేరుహ । గౌరవధీరను, తారామ ద్రావిడాన్వయాభరణమణీ. 423

క. దుర్గయశాస్త్రి సహోదర ।, భర్గపదాంభోజ యుగళబంభర । రిపుష
ద్వర్గ జయజనితకీర్తి ని, రర్గళ ధారామరాప గాంచితభువనా. 424

స్రగ్విణీవృత్తము. పాపమాంభోదరప్రాజ్యపూజ్యోదయా
ప్రాపకీభూతభూపాలదీవ్యద్దయా
దీపితాశాంతకీర్తిస్తుతప్రాభవా
వ్యాపృతాన్నప్రదానాన్నపూర్ణాధవా. 425

గద్య.

ఇది శ్రీ .... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణమునందు ద్వితీయస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పరదేవతార్పణమస్తు.

112

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

తృతీయస్కంధము.

శ్రీకర కదియేద్ద శుభా, ఖ్యాక గ్రామాభిజనన। హరనీహార
శ్రీకలిత దివ్యకీర్తీ।, ప్రాకటగుణ చక్రవర్తి। బ్రహ్మయశాస్త్రీ. 1

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు మునుల కిట్లను నట్లు భాగవత కథనాభిముఖుండగు
సాత్యవతేయునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

గీ. వ్యాస। సత్యవతీసుత। భగవతీమ, శుంబు చుఁ జెప్పితివి తద్భగవతి యెట్టి
దో యెవరొ యెట్టి గుణములతో నెసంగు, నో తదీయ మఖం బెట్టిదో వచింపు. 3

వ. బ్రహ్మాండోత్పత్తియు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల స్వతంత్రత్వా స్వాతంత్ర్యములును
సురాసురల కాలవశగత్వా వశగత్వమ్ములును వారల యుత్పత్తులును వారల శరీర
విచారమ్మును సవిస్తరమ్ముగా నానతిమ్ము నావుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 4

గీ. కఠినమగు ప్రశ్న మొనరింపఁ గడఁగి తీవు, దీని కుత్తరమును సావధానముగ వ
చించెదను మున్ను నారదుచేంత కరిగి, యడగితిని గంగ యొద్దున నమ్మహాత్మ. 5

క. ఈ సకల బ్రహ్మాండము, చేసినవాఁడెవఁడు ? తెలియఁ జేయు మసత్యం
బో ? సత్యమొ ? బహుకర్తృక, మో ? సకలమ్మునకుఁ గర్త యొకఁడొ మహాత్మా।

వ. కొందఱు శంకరుండనియుఁ గొందఱు నారాయణుండనియు విరించియనియు
సూర్యుండనియు వాసవుండనియు వరుణుండనియు యముఁడనియుఁ గుబేరుం
డనియుఁ బావకుండనియుఁ బవనుండనియు సోముండనియు గణేశ్వరుండనియు
ననేకు లనేక ప్రకారమ్ముల జగత్కారణంబు వచియించుచుందురు. మఱికొందఱు
వారాహియు నారసింహియు మహాలక్ష్మియు శాంకరియు బ్రాహ్మియు వాసవియు
వారుణియు నా ననేక నామంబులు గల యదియు సనాతనియు ననాదినిధనయు సర్వ
వ్యాపినియుఁ బురుషానుగతయు నాదిమాయయుఁ ద్రిగుణాతీతరూపయు గుణవిస్తార
కారిణియు నిర్గుణయు సగుణయు నగు పరదేవతయ సకల కారణంబని చెప్పు

దురు. మఱికొందఱు నిరంజనమ్మును నిరాకారంబును నిర్లేపమ్మును నిర్గుణంబును నగు తేజంబని చెప్పుదురు. మఱికొందఱు వేదోపనిషత్ప్రతిపాదితుండగు తేజోమయుండని యందురు; కొందఱు సహస్రనయనుండును సహస్ర శీర్షుండును సహస్రకరకర్ణుండును సహస్రపదుండును నగు పురుషోత్తముం డనియుఁ గొందఱు విరజంబును విరాజంబును శాంతంబునగు నాకాశంబని యందురు. మఱికొంద అనిశ్చిత బ్రహ్మవాదులును గొంద అనీశ్వరవాదులును కొందఱు స్వభావవాదులును గొందఱు ప్రకృతి కర్తృత్వ వాదులును నై యుంటఁ జేసి సందిగ్ధంబగు నిమ్మహావిషయమ్మున మనంబు డోలాయమానంబగుచున్నయది ధర్మాధర్మంబులు నిర్ణయింప నశక్యమ్ములు ధర్మవంతులును సత్త్వగుణోత్పన్నులు నగు దేవతలు పాపాత్మలగు రక్కసులచేఁ బీడింపఁబడుటయు ధర్మాత్ములును సదాచారులును నగు పాండవులు కష్టముల పాలగుటయుఁ గనుంగొన ధర్మమ్మునకు వ్యవస్థ గానరాకున్నయది. నా సంశయచ్ఛేదం బొనరింపు మనవుడు, 7

క. నారదుఁడు వచించిన తెఱ, గారసి వివరింతు నీకు ననఘా! చేతో
ధీరత నాకర్ణింపుము, పారంగతుఁడైన యట్టి పండితుఁ డున్నే? 8

క. నారదుఁడు శంక మదిఁ జె, న్నారఁగ నొకనాఁడు నీరజాసను నడుగన్
గారాబ మెసఁగ నతఁడు గు, మారునకుం జెప్పినట్టి మార్గము వినుమా. 9

వ. కుమారా! భవదీయప్రశ్నంబు దుర్బోధం, బయ్యది వివరింప నస్మదాదులక కాక విష్ణువునకుఁ గూడ నసాధ్యం బైనను నాయెఱింగి నంతవట్టు వివరించెద వినుమని యిట్లనియె. 10

గీ. మున్ను సకలంబు సంద్రమైయున్నతఱిని, భూతములు వుట్టె నేను గంజాతమందుఁ
బొడమితిని బొడమియు నలుగడలు చూడ, నర్ణవముదక్క వేఱొక్కఁడరయరాదు.

క. ననుఁ బుట్టించినఘనుఁ డే, యనఘుఁడొ యిప్పంకజమున కాధారంబే
మని నిశ్చయింతు నీజల, ము నిలుచుకత మేమొ! యనుచు మోహమయుఁడనై.

గీ. పుడమిపై నీరు నిల్చుట పొసఁగు నట్టి, పుడమి నల్గడలను జూడఁబడ దటంచు
వసధి నీఁదుచు నొకవేయివత్సరములు, వెదకుచున్నంత నాకాశవీధియందు 13

గీ. "తప తప" యటంచు నొకమాట దరలుటయును
వేయిసంవత్సరమ్ము లత్యాయతముగఁ

దపము సల్పితి నొం డేమి దలఁపకుండ
జలగతంబగు నల జలేజాతమందు. 14

వ. పిదప "సృజ" యను నొకపలు కంబరముననుండి వెడలె దానిని విని "యే నేమి సృజింతు ?"నని యాలోచించుచున్నంత మధుకైటభు లను రక్కసులు యుద్ధ సన్నద్ధులై నను భయపెట్టుడుఁ బద్మనాళం బవలంబించి తజ్జలమ్మున మునిఁగి. 15

సీ. కారుకమ్ముల నేలఁగల డాలు గలవాని • బంగారువల్వ మైఁ బరఁగువాని
నెల్లలోకము లేలు నెసకంబు గలవానిఁ • జల్లచూపులు వెదఁజల్లువాని
పాపరాపాన్పుపైఁ బవ్వళించినవాని • వనమాల గళమునఁ దనరువాని
యోగనిద్రామహాభోగంబు గలవానిఁ • జలవ మింతయులేక యలరువాని

గీ. శంఖచక్రగదాముఖసాధనములఁ • దవిలి చెలువారు నాల్గుబాహువులవాని
నద్భుతమ్మున కాస్పదం బైనవానిఁ • గంటి నొకదివ్యపూరుషుఁ గఱవు దీఱ. 16

వ. కని యోగనిద్రాస్వరూపిణి యగు నద్దేవిని వినుతించిన నామెయు నతని శరీరంబు విడిచి దివ్యవిగ్రహయై నభమ్మున నిలిచె నంత నతండును మేల్కాంచి సన్నద్ధులగు రక్కసులఁ దనయూరుభాగమ్మున వధించునంతలో రుద్రుండును నట కేగుదెంచుడు నేము ముగురము నప్పరదేవతం బ్రార్థించుటయు నాపె దయాంతరంగయై యిట్లనియె. 17

గీ. హరిహరబ్రహ్మలార! మీయంత మీ ప, నులను నెఱవేర్చికొనుఁడు చనుండుమీకుఁ
దగునివాసమ్ములను జెందఁదగు నశేష, జగము సృష్టింపనగు నాల్గు తెగలు గాఁగ.

గీ. అనెడి జగదంబ పలుకుల నాలకించి
యిట్టు లంటిమి సందియం బినుమడింప
భూమి లేదయ్యె జలము ప్రభూత మయ్యె
నంబ! యేగతి సృజియింప నగునొ ? చెపుమ. 19

గీ. భూతములు గుణతన్మాత్రములును నింద్రి, యమ్ములును నలవడినఁ జేయంగనగును
గాని యూరక సృష్టింపఁగాఁ దరంబె ?, యనుడు జగదంబ చిఱునగ వినుమడించె.

ఆ. వె. అంత నరుగుదెంచె నటకు విమానంబు, గగనతలమునుండి కడురయమున
నంబ చిత్రమొకటి యగుపడఁ జేసెద, దీని నెక్కఁ డనుచుఁ దెలుపుటయును.

వ. ఏము నాపె యానతింజేసి నవరత్నమండితంబును ముక్తాదామ భూషితంబును

గింకిణీసంకులితంబునగు విమానం బధిష్ఠించిన నంబిక యద్దాని మనోవేగంబున నడువంజేసె నంత నయ్యది జలధిభిన్నంబై మనోజ్ఞంబైన కొండొక ప్రదేశమ్ము నకుం జనియె నచ్చట. 22

బ్రహ్మాది దేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట.

సీ. కోకిలాకాకలీవ్యాకులీకృతఫల • త్ఫలవినమ్రోద్యానపాదపములు
సుందరీసుందరానందబంధురమంది • రప్రాంతదీప్రసరః ప్రతతులు
ప్రాకారశోభిదివ్యాకారమణిమండి • తాకాశతలచుంబిహర్మ్యతతులు
సంగీతభంగీమృదంగరంగద్రంగ • కోటిభాసురవేశవాటికలును

గీ. యజ్ఞశాలలు మఱియు దేవాలయములు • గలుగు పురవరమును దానికెలన వనము
నందు వేటాడు నొకరాజనందనుఁడును • గానఁగా వచ్చెఁ గన్నులకఱవు దీఱ. 23

వ. మా మనంబున నయ్యది స్వర్గంబను ప్రత్యభిజ్ఞ యుదయించె. పదంపడి యియ్యది యెవరిచే నిట్లు నిర్మితంబయ్యెనని యెంచు నాలో విమానంబు మఱియొక్కెడ కరుగుడు. 24

క. నందనమను వనమును దా, నం దగు కల్పకముకడఁ గనందగు నందం
బందిన నందిని తల్లియు, నందంద చరించునట్టి యైరావణమున్. 25

గీ. అచ్చరలఁ గూడి తమ యిచ్చవచ్చినట్లు
సంచరించెడి గంధర్వ సంచయంబు
సురలును పులోమజను గూడి సౌఖ్య మింద్రుఁ
డును యమ కుబేరముఖులును గనఁగనైరి. 26

వ. అత్యాశ్చర్యపర్యాకులచిత్తులమై యచ్చోటు విడిచి యరుగుటయు బ్రహ్మలోకంబు గననయ్యె. హరకేశవులు నన్నుంజూచి యిచ్చట బ్రహ్మ యొక్కఁడు గన్పట్టు వితం డెవ్వఁ డనవుడు నిట్లంటి. 27

క. ఆ వేధయు నా వేదము, లావిభవము లెట్టివియొ మహామహులాలా!
యావంతయు నెఱుఁగను నే, నే వాఁడనొ తెలియరా దిఁకేమనవచ్చున్. 28

వ. పిదప విమానంబు మఱి యొక్కెడ కరుగుటయు. 29

ఉ. నారద! యేమి సెప్పుదుఁ గనంబడె నచ్చట వెండికొండ సు
శ్రీరుచిరంబుగా నచటఁ జెన్నలరారు మణీనికేతన

ద్వారమునుండి శంభుఁడు సదారసుతప్రమథుండు కృత్తివా
సోరుచిరుండు వెల్వడియె సొంపగురీతిని గోతురంగుఁడై. 30

తే. గీ. మాతృకలతోడ సంశయమగ్నమాన, సుందనై యయ్యెడల నేను జూడఁబడితి
"నింతకన్నను జిత్ర మొండేముకల" ద, టంచు విస్మయపడునంత నదియు మరల.

గీ. అరిగె నిఁక నొక్కయెడ కట నరయనయ్యె. నిందిరా సుందరీనాథు మందిరంబు
నిరుపమానంబు వైకుంఠపురవరంబు, దానిఁగని విస్మయంబందె దానవారి. 32

క. అతసీ కుసుమశరీరుఁడు, చతుర్భుజుఁడు శంఖచక్రశార్ఙ్గగదాభూ
షితుఁడు రమారమణీ సే. వితుఁడు విరాడ్వాహనుండు విష్ణువగుపడెన్. 33

ఆ.వె. అతవిఁ జూచి యతులి తాశ్చర్యకలితుల, మగుచు నొక రొకళ్ళ నరసి కొనుచు
నున్నయంత నదియు నున్నత వేగంబు, గడలుకొనఁగఁ బాలకడలి కరిగె. 34

సీ. యాదోవిశేష దీవ్యత్తుంగ తరతరం • గాపశీకరా సేవితంబు
నానావిచిత్ర చిత్రానూనదివ్యాస్త • రణరంగ వేదికారాజితంబు
కలితముక్తాదామ కలనాభిరామ భా • మహిత మందిరకోటి మండితంబు
పారిజాతాది విభ్రాజమాన లతాంత • దంతురానంత పాదపయుతంబు

తే.గీ. గంధలోభభ్ర మన్మధుకర విరావ • భరిత మగు దీవియొండు దృక్పథము నందె
నందు సుమనోహరమును శివాకృతియును•నైన పర్యంకమును గంటి మవల నొకఁట.

గీ. మణిమయం బగు పర్యంక మధ్యమందుఁ
జెలులు చెలువారఁ గొలువున్న యలరుఁబోఁడి
ననుపమానంత దివ్య కళ్యాణ రూపఁ
గంటి మా రూపమును జెప్పఁగాఁ దరంబె. 36

సీ. అరుణాంబరమునఁ జెన్నలరారు వగలాఁడి • యెఱుపైన యధరోష్ఠ మెసఁగుబోటి
కావిపూల్గల మాలికలు ధరించిననాతి • రక్త గంధంబూను రంగులాఁడి
శోణంబులగు నేత్రకోణముల్ గలకొమ్మ • యౌవనమధ్యస్థయైనచాన
తొలకరిమించుతోఁ దులదూఁగునెలనాగ • యర్కబింబస్ఫూర్తి నలరుకలికి

గీ. యిందిరాకోట్ల నెదురించు మందయాన • ప్రతిపదమ్మును దయఁ జిమ్ము పద్మనయన
మందమందస్మితం బొప్పు సుందరాంగి•యెన్నఁడును జూడఁబోని దయ్యెందువదన.

క. బిసరుహముకుళమ్ముల పస, గసిమసఁగెడి గుబ్బదోయి గడలుకొనఁగ సొం
పెసఁగు మణిభూషణము లిం, పెసలార నెసంగె సర్వశృంగారముగన్. 38

గీ. అరసి "హృల్లేఖ భువనేశి" యని జపించు, నమరకన్యక లిరుగడ నమరఁగా న
నంగకుసుమాది దేవీసనాథ యగుచుఁ, దనరె షట్కోణ యంత్రమధ్యమ్మునందు. 39

క. వదలక హ్రీంకార జపం, బెదఁ బొదల నెసంగు పక్షిబృందము చుట్టుం
గదియఁగఁ జాపాది మహా, యుధమ్ములు ధరించి యెసకమొప్పెడిదానిన్. 40

చ. కనుఁగొని విస్మయం బొదవఁగా "నెవరో" యని సంశయించు నం
తన యొక వేయివేయి నయనంబులు మోములుఁ జేతులుం దగన్
గనుపడె నామహామహిమ కన్నది విన్నది గాదు దాని నే
మనియును జెప్ప గిప్పఁ దగదయ్య యొకించుకయేని నారదా। 41

గీ. అచ్చరయుఁ గాదు వేలుపుముచ్చెకంటి, గాదు గంధర్వియును గాదుగా। యటంచు
సంశయించెడి మముఁ గాంచి సరసిజాక్షుఁ, డిట్లనియెఁ గొంత విజ్ఞాన మెసకమెసఁగ.

ఉ. ఈ జగదంబయే మనల నెల్ల సృజించినతల్లి, యీ మహా
తేజము యల్పబుద్ధులకుఁ దెల్లము కానిది, మాయ యన్న యీ
శ్రీజనయిత్రియే, జగమశేషము నిండిన దీ పరాంబయే
తేజులకెల్లఁదే జొసఁగుతే జన నీజగదేకనేత్రియే. 43

గీ. ఈమెయే సర్వలోకంబు సృష్టిఁ జేసి, పెంచి హరియించు నీమెయే వేదగర్భ
యీమెయే సర్వబీజమయియును విశ్వ, నాయికయు నీమెయే సదానందమూర్తి.

క. ఇరుగడలన్ బరిచర్యా, పరత మెఱయు భూషణములు బెఱల విభూతుల్
పరఁగెడి గోట్లకొలఁది నా, సరణిం జూడుఁడు విరించిశంకరులారా। 45

క. ఎంతతపము చేసితిమో, యెంతటి ధన్యులమొ కాని యీభగవతి న
త్యంతముఁ గనుఁగొని ముదిత, స్వాంతుల మైనార మిదియు సామాన్యంబే. 46

చ. తపసులు గాంచ లే రతివదాన్యులు చూడఁగ లేరు భార్గవీ
చపలమృగాక్షి యాదియగు సర్వనిలింపసతుల్ శతాంశమం
దుపమకు రారు తత్సుకృతయోగము నెన్నఁ దరంబె? పూర్వపు
ణ్యపుఁబరిపాక మెట్టిదొ కదా! కన నయ్యెఁ బ్రపంచమాతృకన్. 47

గీ. మున్ను బొటవ్రేలుగుడిచెడి చిన్నవాఁడు, నన్ను నుయ్యెలలో నుంచి సన్నమైన
యెలుఁ గలరఁ బాటలను బాడి యేడ్వకుండఁ, గాచి ప్రోచినతల్లి యీకన్నతల్లి. 48

గీ. ఇంతసేపు పరీక్షించి యేనరయఁగ, వెనుకఁ గనుగొన్నసంగతి విశదమయ్యె
మాట లిఁక వేయునేల యీమాత మనలఁ, గన్న జగదంబ లే రీమెఁ గన్నవారు.

వ. అట్లగుట మన మీ పరదేవతా సమీపమ్మునకుఁ బోయి ప్రణుతించిన మన యభీ
ష్టమ్ము లొసంగుఁ; గాదని దౌవారికులు వారించిన ద్వారమంద నిలిచి నుతింపం
గడంగుద మను పల్కులకు సమ్మతించి విమానంబు డిగ్గి తద్ద్వారసమీపమ్మునకుం
బోవుడు మమ్ముం గాంచి జగదంబ చిఱునగ వొనర్చుటయు మూగురమును
స్త్రీలమై తత్సన్నిధికిం జని నమస్కరించి యన్యోన్యవనితారూపమ్ము లరసికొనుచుఁ
గోటిసూర్యప్రతీకాశంబును నానా మణిస్థగితంబునునగు తత్పాదపీఠమ్ము నవలో
కించుచున్నంత, 50

క. కొందఱు రక్తాంబరలును, గొందఱు నీలాంబరలును గొనకొని యాపెన్
సుందరులు గొల్చుచుండిరి, కొందఱు పీతాంబరలును గోట్లకొలఁదిగన్. 51

క. ఈడును జోడునుగల విరిఁ, బోఁడులు నానావిచిత్రవిభూషణముల సొం
పీడేర నాపె ముందటఁ, బాడుదు రాడుదురు కనులపండువు గాఁగన్. 52

ఉ. నారద! యేమి సెప్పుదు వినన్ గనరాని విచిత్ర మంబికో
దార రుచిప్రసన్ననఖదర్పణమందు నినున్ ననున్ శివున్
నీరజనాభునిన్ ధరణి నీరజమిత్రుని నీరజారినిన్
వారిధిపర్వతాదుల నవారణఁ జూచితి మొక్కపెట్టుగన్. 53

వ. మఱియు మజ్జన్మకారణంబగు తమ్మియుఁ దన్నాభి యగు నచ్యుతుండును నతని
శయ్యయగు ననంతుండును త్రయస్త్రింశత్కోటి దేవతలును మధుకైటభులును
తుంబురుఁడును హాహాహూహూ ప్రముఖగంధర్వులును రంభాదులగు నచ్చరలును
కైలాసాది లోకంబులును మున్నగాఁగల యావద్బ్రహ్మాండముం జూచి పరమాశ్చ
ర్యభరితులమై యేము జగజ్జననిఁగా నామె నిశ్చయించుకొంటిమి. 54

గీ. అమృతమయమగు నాద్వీపమందు లోక, జననిఁ గనుఁగొని మోదాబ్ధి మునుఁగుమాకు
క్షణముగా నొకనూఱువత్సరము లరిగెఁ, దత్సుఖంబును వర్ణింపఁ దరము గాదు.

క. మముఁ జెలికత్తెల మని యా, ప్రమదామణులెల్లఁ బేర్మి బయలుపడఁగ శం
క మనములం దుంచక కూ, ర్మిమెయిన్ గారవము చేసి మెలఁగిరి పిదపన్. 56

హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని నుతించుట.

క. ఒకనాఁడు భక్తి నాయం, బికనాలోకైకమాత విశ్వజగత్ప్రా
పకమహిమఁ గాంచి విష్ణువు, ప్రకటగతి నుతించె నిట్లు బద్ధాంజలియై. 57

సీ. కామదాయిని ! దేవి ! కల్యాణి ! ప్రకృతి ! వి • ధాత్రి ! లోకేశ్వరి ! దండమమ్మ
సచ్చిదానందాత్మ ! సంసారకారిణి ! • కలుషహారిణి ! నమస్కారమమ్మ
పంచకృత్యవిధాత్రి ! పరదేవి ! యర్ధమా • త్రార్ధభూతాత్మ ! జోహారులమ్మ
హృల్లేఖ ! సంసిద్ధ ! వృద్ధి ! కూటస్థ ! నా • నాస్వరూపాత్మ ! వందనములమ్మ

తే.గీ. జగముసృష్టించి పురుషుని కగపడంగఁ • జేసి యానందమొనగూర్తు శ్రీమహేశి!
తల్లి ! యిరువదినాల్గుతత్వముల వెల్గు • దింద్రజాలంబు నా మాకు నింపుగూర్ప.

గీ స్వప్రభావమ్ముకలిమి విశ్వమ్ముఁ బ్రోతు, వాత్మతేజమ్ముచే జగ మలరఁజేయు
దంబ ! కల్పాంతకాలమ్మునందుఁ గూడ, నుందు వెవ్వాఁడెఱుంగు నీచందమెల్ల. 59

గీ. జనని ! మధుకైటభాఖ్యరాక్షసులచేత, మఱియ కుండఁగ రక్షించి మాకు లోక
మెల్లఁ గనుపడఁ జేసిన తల్లివీవ, నీదుదర్శనమదియు వర్ణింపఁ దరమె ? 60

క. ఏనును బ్రహ్మయు రుద్రుఁడు, గానంగా లేము నీయఖండమహత్త్వం
బే నరునకు శక్యం బగుఁ, బూని కనుంగొనఁగ నీయపూర్వపుఁజరితల్. 61

క. హరిహరకమలజులను హరి, హరకమలజులకును జూపి తంబరో ! నీదౌ
చరితం బెఱుఁగం దరమే, పరమాద్భుతసుప్రభావభావ్యము తల్లీ. 62

గీ. కోరఁగాఁ బోను వేఱొండుకోరికలను, నీయరూపంబు నామది నిలుచు టొకటి
నోట భవదీయనామంబు నుడువు టొకటి, యంబ యాచింతు నిన్నెపుడరయు టొకటి.

గీ. వీఁడు నాభృత్యుఁడను బుద్ధిపెట్టి నన్నుఁ, బాలనము సేయవలెనమ్మ పరమకృపను
పామరుఁడ నేను వచియించు పలుకులందు, నీమదికి వచ్చినంత మన్నింపుమమ్మ.

సీ. ఏము సృష్ట్యాదికం బినుమడించుట కల్ల • భవదిచ్ఛ మామీఁదఁ బ్రబలకున్న
ధాత్రి సమస్తంబు ధరియించు టది కల్ల • యాధారశక్తి ప్రాపందకున్నఁ
గంజాతహితుఁడు ప్రకాశించుటయుఁ గల్ల • తావక తేజంబు దవులకున్న
సకలజంతువులును సంచరించుట కల్ల • నీశక్తియొక్కింత నెగడకున్న

గీ బ్రహ్మమొదలుగ నఖిలప్రపంచములు న • నిత్యములుగాన నెల్లపు నెగడనేర
వఖిలమైనట్టి ప్రళయమ్ములందుఁగూడ • నిత్య వీ వొక్కతెవె భవానీ ! మదంబ !

గీ. విద్యగల బుధవర్యులవిద్య వీవ, కీర్తిగల పుణ్యమూర్తుల కీర్తి వీవ
శక్తిగల దివ్యశక్తుల శక్తి వీవ, యంబ ! పలుమాటలేల గాయత్రి వీవ. 66

ఉ. ఆగమముల్ ద్విజామరహితార్థము చేసినతల్లి వీవ మో
క్షాగమమూల మీవ జగదాదివి వీవ స్వధాస్వరూప మీ

వే గతివీవ సర్వమువహించెడిదానవు నీవ స్వాహ వీ
వాగమవేద్య వీవ జగదంబ । మదంబ । కదంబవాసినీ. 67

తే. గీ. అబ్ధికిఁ దరంగములయట్టు లాదిపూరు, షాంశములు జీవులగుట లోకాంబ। వారి
బంధువిముక్తి కఖిలప్రపంచసృష్టి, సల్పుదువు స్వార్థమిందు లేశంబు లేదు 68

గీ. జీవుఁ డెప్పుడు తెలివిని జెందు నపుడ, లేనియట్లొనరింతు వీ లీలలెల్ల
నాట్యమొనరించి యామీద నర్తకుండు, మించు తత్తత్కృతుల విరమించునట్లు. 69

ఉ. ఎల్లపుడున్ భవచ్చరణమే శరణం బని నమ్మినాఁడ నో
తల్లి । దురాపమైన పరితాపము తారస మయ్యెనేని న
న్నుల్లమునందు పేఁటొకనియోజ గణింపక యుద్ధరింపు ము
త్ఫుల్లసరోజలోచనసముల్లసదచ్ఛదయాసుధాఝరిన్. 70

క. అంబ । భవచ్చరణాబ్జయు, గంబునకున్ మ్రొక్కెడుదు నఖండతరజ్ఞా
నం బొసఁగి కన్న తనుజా, తుం బలె రక్షింపుమీ కుతుక మొప్పారన్. 71

వ. అని నానాప్రకారంబుల నుతించి విరమించుడు హరుం డిట్లని నుతింపం దొడంగె.

గీ. త్వత్ప్రభావజుఁడై హరి తనరెనేని, బ్రహ్మయును నీమకార్యమై పరఁగెనేని
నేనుమాత్రము నీకుఁ దాదృశుఁడఁగాక, యన్యుఁడనె తెల్పుమమ్మ లోకైకజనని.

గీ. జనని । భూమ్యాదిభూతపంచకము నీవ, త్వక్కు మొదలగు నింద్రియపంచకంబు
నీవ బుద్ధియుఁ జిత్తంబు నీవ మనసు, నీ వహంకార మఖిలంబు నీవ కావె ? 74

గీ. హరిహరాదులు జగమున కాదిభూతు, లనుచు నేవారు వచియింతు రల్లవారు
తెలియనేరని మూర్ఖులో దేవదేవి ।, వారు జనియించుటెల్ల నీవలనఁ గాదె ? 75

గీ. సవిషయమ్ములు సగుణమ్ము లవని మొదలు, గాఁ గలుగు భూతములచే జగంబు పుట్టు
నది స్ఫుటంబగుటకు భవదంశ మొక్క, యించుకేనియు లేకున్న నెట్లు పొసఁగు ?

క. నీ వజవిష్ణుశివాకృతి, భావమునం జేసి జగము ప్రబలించియు నా
పై వేఱుగ మతిగల్గిన, నావర్జించెదవు నీకు నడ్డముకలదే ? 77

గీ. ఏము సృష్ట్యాదుల కొకింతయేని శక్తి, గనుట యూహింపఁగా ముఖ్య కారణంబు
సకలలోకాంబ । తావకచరణనళిన, రాజమానాసమాన పరాగగరిమ. 78

క. భవదీయదయావైభవ, సువిహితము తమోగుణంబు చొప్పడె నాకున్
శివదాయిని । సత్త్వము కే, శవునకును రజోగుణంబు జలజభవునకున్. 79

క. ధనికు లధనికులు నృపులు త, దనుచరులు మొదలుగ నగు ననంతంబగు భే
దనియతిఁ జొప్పడు జగమిది, జననిరో! భవదీయమతి విషమ మగుటఁ గదా?

గీ. జనని! యెన్నంగ సత్త్వరజస్తమములు, త్వద్గుణములు సృష్ట్యాదినిదానములగు
హరిహరవిరించుల మమ సృష్ట్యాదులకు ని, మిత్తమాత్రమ్ముగా వినిర్మించితీవు.

ఉ. అంబ! విమానసంగతులమై చనుదెంచిన మా త్రయంబులో
నంబుజనాభుఁ డీజగమునంతయుఁ జేసినవాఁడొ! లేక యీ
యంబుజసూతి చేసెనని యందునొ! నే ననుకొందునో! సమ
స్తంబు భవద్విలాసకలితంబు నవం బొకయింత యున్నదే? 82

గీ. ఈవ సృజియింతు పాలింతు విచ్చపొడమె, నేవి యఖిలమ్ము హరింతు వెల్లవేళ
స్వపతియగు పూరుషుని మోదసంగతునిఁగఁ, జేయుదువు నీవిలాస మశ్చేయ మంబ!

ఆ.వె. ఆఁడుజన్మమైన నది యభీష్టమమాకు, నీదు సేవనంబు నెగడెనేని
గాన నెల్లవేళఁ గరుణించి యిటులుంచు, మంబ! పురుషభావ మధికమగునె? 84

ఉ. తల్లి! భవత్పదద్వయము దక్క మఱొక్కటి నొల్లఁ ద్వత్పదో
త్ఫుల్ల సరోజషండమధుపూరము గ్రోలకయున్నచోఁ ద్రుటుల్
కల్లలుగావు కల్పములుగాఁ గనుపట్టు నహర్నిశంబు ని
న్నొల్లక యన్యులం గొలుచుయోగులు నిక్కము దైవవంచితుల్. 85

క. అంబ! వృథామాటల లా, భంబేమి? యనుగ్రహించు భావంబది నీ
కుం బొడమెనేని నీ మం, త్రంబు నవాక్షరము నాకు దయసేయఁదగున్. 86

క. అను శివుఁ గరుణించి జగ, జ్జనని నవాక్షర మఖండసత్త్వము మంత్రం
బును నుచ్చరించె దానిం, గొని ప్రణతిం గొలిపి ముదముగొని యతఁడుండెన్ 87

వ. అంత నేనును భక్తిపరవశుండనై యిట్లు నుతించితి. 88

క. నిను నిర్వచింప శ్రుతి నే, ర్చనదేనిన్ జెప్పకున్నె? శ్రీకరి! స్వాహా
యనుట మఖాదుల నినుఁ, గూర్చినదే సర్వజ్ఞవీవె త్రిభువనజననీ! 89

ఉ. "ఏ నొనరించువాఁడ జగమెల్లను నాకుఁ బరుండు లేఁడు వి
జ్ఞాని ననంగ నేనె" యని శాంకరి! శంక యొకింతలేక లో
నూనితి ధన్యతాగరిమ మూరక సంసృతిసాగరంబునన్
జ్ఞానవిహీనతన్ బడితిఁ గావఁగదమ్మ కదంబవాసినీ. 90

ఉ. ఇంతకుమున్ను ధన్యుఁడను నే ననుకొన్న దసత్యమైన నీ
చెంతకు వచ్చి నీచరణసేవ యొనర్పఁగ గల్గెఁ గాన నా
వంతయుశంకలే దిఁకఁ గృతార్థుఁడ ధన్యుఁడ మాన్యుఁడన్ భవ
ధ్వాంత మడంచి నీదుపరభక్తి ధ్రువం బొనరింపు మంబరో! 91

క. నీవలనఁ గల్గు నొక రా, జీవమ్మునఁ బొడమితిని విశేషించి భవ
త్సేవకుఁడనైతి నజ్ఞా, నావృతిఁ దొలఁగించి ప్రోవు మఖిలాంబ! దయన్. 92

ఉ. నీచరితం బెఱుంగని వినీచులుదక్కఁ బరాత్పరుండటం
చీచతురాననుం దలఁప రీశ్వరి! స్వర్గము గోరి జన్నముల్
నోఁచెడి వారు నిట్టిరె జనుల్, నను నీవ సృజించి తిట్టి యా
లోచన నాకె తోఁచదిఁక లోకులకున్ గతియేమి? శాంకరీ. 93

క. పరతత్వంబంచును ని, న్నరయక యోగంబులంచు నన్యాయముగాఁ
బరమేశ్వరి! కొందఱు చెడు, దురు త్వద్భక్తేతరులకు దొరకునె ముక్తుల్. 94

ఉ. ఎందుల కంబ! పాట్లువడి యెన్నిటనో కృశియించు టోమహా
నందవిధాత్రి! సారెకుమనంబున "శాంకరి! యీశ్వరీ!" యటం
చుం దగుభక్తి నీజపము చూఱగొనం గలవాఁ డెవండు వాఁ
డందు నొకింతలోన జగదంబ! యిహంబుఁ బరంబు సర్వమున్. 95

తే. గీ. కావలెనె వీఁడు సృష్టికై కమలభవుఁడు?
హరియు రక్షింపవలెనె? లయంబు శివుఁడు
లేనిచో నెఱవేఱదె? లీల లివి స
మస్తమును జేయఁజాలు దోయంబ! నీవు. 96

చ. హరి మధుకైటభాసురుల కందిన నేమగు? నట్టివేళ నీ
కరుణయకా! సముద్ధరణ కారణమయ్యె నతండు నేను శం
కరుఁడు మదుద్భవుండఁట! జగజ్జన నాదులయందు శక్తతన్
బొరయుదుమేని యెవ్వరిఁకఁ బొందనివారు వచింపు మంబరో! 97

క. అందఱికి జన్మకారణ, ముం దెలియఁగవచ్చు సర్వ మోహిని! యది నీ
కుం దెలియరాదు వినరా, దెందును నజ వనఁగ నగుదు వీవ నిజముగా. 98

ఉ. ఏ సృజియింతు నీహరి వహించును రుద్రుఁడు సంపు నిక్కమే
కాసునకేనిఁ గాని మముఁ గార్యవిశారదులం బొనర్తు వం

బా। సకలేశి। నీకళయె మాకు సహాయము గానిచో వృథా
యాసమె కాని మే మొక రవంతయుఁ జేయఁగ లేము శాంకరీ. 99

వ. మఱియు నకర్తయు నగుణుండును ననుపాధియు నకలుండును నగు పురుషుండు భవదీయంబగు వినోదంబు నీక్షించి సంతోషించుచుండునని తద్‌జ్ఞులు సెప్పుదురు. ఈతం డొక్కరుండు దక్క నీకన్న బరుండులేఁడు. ఇదియ నిక్కంబైనచో "నేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ"యను వేదవాక్యంబునకు మిథ్యాత్వంబు పొసంగుఁగాన నన్ననుగ్రహించి యీ యన్యోన్యవిరోధ పరిహారం బొనర్చి యవ్వాక్యంబునకు వాచ్యంబునీవో లేక యప్పురుషుండో విస్పష్టంబొనర్చుము; నీవు స్త్రీవో పురుషుండవో యెఱింగింప వలయు; మత్పుణ్యయోగమ్మునంజేసి భవదీయసాన్నిధ్యంబు చేకూరె నని ప్రార్థించునన్నుం గాంచి మృదుమధుర గంభీర సంభాషణంబుల నజ్జగదంబ యిట్లనియె. 100

ఆ.వె. అతఁడ యేను నేన యాతఁడు భేదం బొ, కింతయేని యుండ దిరువురకును
బుద్ధిమంతులైన పురుష లెఱుంగుదు, రెఱుఁగలేరు బుద్ధిహీనజనులు 101

క. మాయిరువుర యంతర మ, జ్ఞేయం బద్దాని యెఱుకఁ జెందిన పురుషుం
డే యోగియు ముక్తుఁడు నన, పాయుం డాతనికి లేవు భవబంధంబుల్. 102

బ్రహ్మాదులకు దేవి తనరూపం బుపదేశించుట.

వ. మఱియు దీపం బుపాధిభేదంబున ద్వైవిధ్యంబు గాంచుసట్లును నాదర్శమ్మునం దోఁచు ప్రతిబింబమ్ముపగిదిని వ్యవహారకాలమ్మున ద్వైవిధ్యంబు కల్పితంబయ్యుఁ బరమార్థావస్థయం "దేకమేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ" యను వేదవాక్యంబ నిక్కం. బిది యునుంగాక స్త్రీరూపంబు నాకు సృష్టికాలంబునఁ గల్పితం బైనదికాని కల్పాంతమ్మున స్త్రీపుంనపుంసకభేదంబులు లేక యుండుదు. బుద్ధిశ్రీధృతి కీర్తిస్మృతులును శ్రద్ధామేధాదయా లజ్జాక్షుధాతృష్ణలును కాంతిశాంతిపిపాసలును నిద్రాతంద్రాజరలును విద్యావిద్యాస్పృహావాంఛాశక్త్యశక్తులును వసామజ్జాత్వక్కులును ఋతానృతవాక్కులును పరామధ్యాపశ్యంతులును వివిధమ్ములగునాడులును నేనకాని వేరొండు కాదు. వేయేల, సంసారంబందు మద్వియుక్తంబగు పదార్థం బొక్కండులేదు. నానాదేవతలందు గౌరీబ్రాహ్మీవారాహీరౌద్రీవైష్ణవీశివావామసీకౌబేరీనారసింహీవాసవీ ప్రముఖ నానాశక్తిస్వరూపమ్ములఁ బరాక్రమించుచు సర్వకార్యమ్ము లొనర్చుచుండు.

జలమ్ముల శైత్యమ్మును, వహ్నియం దౌష్ణ్యంబును, దివాకరునందు దేజంబును, జందురునందు హిమంబును నేన మత్త్వ్యక్తంబగు వస్తువిషచ్ఛలనంబున కేని సమర్థంబుకాదు. మీరు మూగురును మదీయశక్తి విముఖులైనచో రాక్షసాదిహరణంబున కశక్తులకా నిశ్చయింపుము. మఱియుఁ బతితుండును స్ఖలితుండును శాంతుండును భీతుండును శత్రువశగతుండును నశక్తుం డనఁబడునుగాని యరుద్రుండనియు నవిష్ణుండనియు వ్యవహరింపఁబడఁడు. శక్తియుక్తుండ వగుటంజేసియ యీవు జగంబు సృజియింతువు. విష్ణురుద్రులును సూర్యచంద్రులును నష్టదిక్పాలకులును శక్తియుక్తులగుటంజేసియ తమతమ కార్యంబులు నిర్వహించుచుందురు. భూమియు శేషుండు నాదికూర్మంబును దిగ్గజంబులును శక్తిగలుగుటంబట్టియ భారవాహకంబు లగుచున్నవి. కానిచోఁ బరమాణువహనంబునకును గొఱగావు. 103

శా. హంసాగ్రేసరవాహ! నీరమును నాఖ్యాశేషమౌ నట్లు ప్ర
ధ్వంసంబుంబొనరింతు నయ్యనలు నార్పంబూనుదున్ గాలి నా
శంసామాత్రముగా నొనర్తు మది నిచ్ఛామాత్రముం జేసి ప్ర
ధ్వంసాభావము ప్రాగభావము నొనర్పన్నేర్తు నన్నింటికిన్. 104

ఆ. వె. అంతమాత్రమున సమస్తతత్త్వములును, బోయెననెడి బుద్ధిఁ బూనరాదు
ఘటకపాలరీతిఁ గాఁ బరమాణువు, లందుఁ బృథివి నిల్చు నజ్జసూతి! 105

వ. మఱియు శాశ్వతంబును క్షణికంబును శూన్యంబును నిత్యానిత్యంబును సకర్తృకంబును నహంకారాగ్రిమంబును మహత్తును నను నీయేడు భేదంబులం జొప్పడు మహత్తత్వంబు. దీనికతన నహంకారంబుపుట్టె; నీ విమ్మహత్తత్వంబు వలన సమస్తభూతంబులును యథాపూర్వంబగుగతి రచియింపు మని చెప్పి, 106

ఉ. చారుహాసన్ముఖిన్ విమలఁ జందనగంధి సితాంబరన్ మనో
హారిణి రాజసిన్ సరసిజాసన దివ్యసరస్వతిన్ మహో
దారవిభూషణన్ గొనుము దారను గా నని నాకొసంగె నిం
పారఁగ నొక్కశక్తిని మహాసుగుణన్ జగదంబ కూర్మితో. 107

క. ఒసఁగి యిటులనియె నోయి స, రసిజాసన! యేగు మీసరస్వతితో స
ర్వసుఖముల ననుభవించుచుఁ, బొసఁగఁగ వసియింపు సత్యభువనమునందుఁ. 108

వ. మద్విభూతియగు నీ సరస్వతి నెన్నండు నవమానింపక యథేష్టసుఖమ్ము లనుభవించుచు స్వకర్మానుయాతంబులై జీవసహితంబులగు లింగకోశంబులం గొని

చతుర్విధంబుగఁ గాలకర్మస్వభావానుగుణంబుగ సచరాచరంబగు జగంబు సృజి
యింపుము. సత్వగుణప్రధానుండగుట విష్ణుండు నీ కెక్కుడు; దుస్సహమ్ములగు
విషయమ్ములందు మానవప్రకృతులందును దదన్య ప్రకృతులందునుం బుట్టుచు దాన
వులం బరిమార్చుచుండు శంకరుండును నట్ల సహాయుం డగుచుండు. 109

క. దేవతలం జేయుము భూ, దేవాదిద్విజులు మిమ్మధికదక్షిణలన్
భావింపఁదగిన యాగ, శ్రీ వెలయఁగ నెపుడుఁబూజ సేయుదు రెలమిన్. 110

వ. తత్తద్యాగమ్ములయందు మన్నామోచ్చారణ మాత్రమ్మునన్ జేసి మీరును సంతుష్టిఁ
జెందుదురుగాక. మీలోఁ దమోగుణప్రధానుండగు శంకరుండు విశేషించి పూజ
నీయుండు; దైత్యులవలనిభయంబు మీ కేరికిని దుస్సాధంబగునెడ వారాహీప్రము
ఖావతారంబుల మదీయ శక్తు లుత్పత్తినొందుచు సంహరించెడిఁ గాక. మంత్ర
రాజంబగు నవాక్షర మంత్రంబు సబీజంబుగా నెల్లప్పుడు జపియించిన నీకు సర్వార్థ
సిద్ధి కాఁగలదు పొమ్మని చెప్పి హరిం జూచి యిట్లనియె. 111

ఉ. ఈరమణీలలామఁ గమలేక్షణ నిందిరఁ జందిరాననన్
దారనుగా గ్రహించి త్వదుదారభుజాంతరసీమ కేళికా
గారముగా నొసంగు మొకకాలమునందయినన్ విమానితం
గా రచియింపకే మిగుల గారముగాఁ గనఁగాఁ దగుంజుమీ. 112

క. దేవతల జీవికకునై, యావశ్యకములు సమస్తయాగంబులు భూ
దేవతల కని విధించితి, నావిషయంబున మెలంగుఁ డవిరుద్ధగతిన్. 113

క. మీరలు ముగురు మదంశో, దారు లగుటఁ జేసి జగము తగ మిము నెంతే
నారాధించు సమమ్ముగ;, నారయ భేదంబు నెవ్వఁ డతఁ డడుగంటున్. 114

గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు భేద మరయరాదు, గాని గుణభేద మొక్కింత గలదు మీకు
సత్త్వము ప్రధానమగు నుపసర్జనంబు, తక్కిన గుణద్వయము నీకుఁ దమ్మికంటి.

క. ఈవు రజోగుణ మూనెడి, యావేళలయందు నుపవనాదికమున సు
శ్రీవెలయఁగ నీభార్గవి తో, విహరింపుము మదిం గుతుకమలరారన్. 116

వ. వాగ్బీజమాయాబీజకామబీజసంపుటీకృతంబును బరమార్థదంబునగు నిమ్మహామం
త్రంబు గైకొను మని యమ్మనురాజం బుపదేశించి యిట్లనియె. 117

ఉ. నాకెపు డిచ్చ పుట్టునొ వినాశమొనర్తుఁ బ్రపంచమప్డు, నా
యాకృతియందు మీ ముగురు నైక్యముఁ జెందెద రట్టివేళ, సౌ

ఖ్యాకరమై జయప్రదమునై తగు నీ వరమంత్రరాజముం
జేకొని పేర్మిమైఁ బఠనసేయుము పొమ్ము శుభంబు నీకగున్. 118

వ. వైకుంఠంబు నీకు నివాసంబగుఁ గాక యని శంకరుం జూచి యిట్లనియె. 119

గీ. సత్త్వము రజోగుణము నుపసర్జనములు, తమము ముఖ్యము నీ కస్మదంశజనిత
యగు మహాకాళి యీ గౌరి తగు కళత్ర, ముగ వసింపుము కైలాసభూధరమున.

ఉ. గౌరిని గూడి సంతతసుఖమ్ములు చెంద రజోగుణంబు దే
వారులతోడఁ బోరుల జయంబు గొనంగఁ దమోగుణంబు సం
సార మహార్ణవోత్తరణసాధన మస్మదభిఖ్య యాగమా
ధారము సంస్మరింపఁగ నుదారము సత్త్వగుణంబు నీకగున్. 121

గీ. ముగురకును మూఁడుగుణములు ముఖ్యములు గు
ణంబులకు వెలియగుపదార్థంబు లేదు
అట్టివాఁ డొక్కఁ పరమాత్మ యతఁ డదృశ్యుఁ
డేనుఁ గాలానుగతి గుణ మూనుదాన. 122

వ. సర్వంబునకుఁ గారణంబకాని యేను గార్యంబుగాను; నావలన సత్త్వరజస్తమో
గుణాత్మకంబగు పరాహంతయు దానివలన * మహత్తత్త్వంబును దానివలన
నహంకారంబును దానివలనఁ బంచతన్మాత్రలును వానివలనఁ బంచభూతమ్ములును
యథాక్రమంబుగ నుద్భవించె భూతపంచకంబును గర్మేంద్రియపంచకంబును జ్ఞానేం
ద్రియపంచకంబును మనంబును నను నీ పదియాఱును కార్యంబులును గారణం
బులునై యొప్పు. మహత్తత్త్వాదిసప్తకంబును నిట్టిదియ. పురుషుండు కార్యకారణో
భయ కోటిప్రవిష్టుండు గాకియుండు; నిదియంతయు సంక్షేపమ్ముగా వివరించితి
నిఁక మీ మీవాసమ్ములకుం బొండు; విషమంబగు కార్యంబు దటస్థించినచో శబలి
తుండగు పరమాత్మను స్మరించునది. స్మరణమాత్రమ్మునం జేసి యేను గోచరింపఁ
గలదాన నని మా ముగురకుం జెప్పి పనిచిన నేమును నా స్థానంబు వదలి చను
దెంచువారము. 123

క. స్త్రీరూపమెడలి పురుషా, కారము సంప్రాప్తముగుడుఁ గలరీతిగ నా
యారీతులెంచుచు విమా, నా రూఢులమగుచు నేగు నా సమయమునన్. 124

* ఈ మహత్తత్త్వ బుద్ధియనియుఁ జెప్పఁబడు.

చ. కనుఁగొన నాసుధాజలధిగాని మహామహిమానుభావ యా
జననియుఁగాని యా చెలుల సంఘముగాని మణీఘృణీ కన
త్కనకమయంబు ద్వీపమదిగాని మఱొక్కటిగాని లేద యే
మనఁగల! శుద్ధశూన్యముగ నయ్యెడ నెయ్యెడఁదోఁచె నారదా, 125

వ. పిదప నేమును మును మధుకైటభుల వధించిన చోటి కేతెంచి విమానంబు డిగితి
మచ్చటన మజ్జన్మ పంకజంబునుం బొడసూపె. 126

బ్రహ్మాండోత్పత్తి.

ఆ.వె. దేవియనఁగ నిట్టి దివ్యస్వరూప మ, హానుభావ యట్టి యనఘచరితఁ
గన్నులార నేము గాంచితి మనుడు నా, రదుఁడు దండ్రి కనియె ముదము దనర.

వ. తండ్రీ! నీ చెప్పిన దేవీ మహత్త్వంబు నా మనమ్మునకు నచ్చె. నిఁకఁ బురుషుం
డన నెట్టిఁడో వివరింపు మదిగాక యింత వట్టును సగుణయగు శక్తి ప్రభావం
బెఱింగించితి వింక నిర్గుణశక్తి ప్రభావంబు వినఁగోరెద. నేను శ్వేతద్వీపమ్మున
నే తదర్థంబు దపంబొనర్చుడు సిద్ధులగు తపస్వి గణంబులు పొడసూపిరి గాని
తద్రహస్యంబు గోచరింపదయ్యె. 128

క. కావున నిర్గుణశక్తి ప్ర, భావము నయ్యాదిపురుషు సామ్యంబున్
నీవ యనుగ్రహమున సం, భావించి యెఱుంగఁ జేయవలయు మహాత్మా! 129

వ. అను నారదునకుఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 130

క. నిర్గుణుఁడగు పూరుషునిన్, నిర్గుణయగు శక్తినిన్ మునివరులు చిత్సం
సర్గమునఁ గాంతు రొరులకు, దుర్గమము నిరూప మెట్లు దోఁచుం జెపుమా! 131

గీ. జ్ఞానభావ్యులా విశ్వాసగమ్యులును న, నాదినిధనులుఁ బ్రకృతియు నాదిపురుషుఁ
డును జగద్వ్యాపకులు వీరి నెనయునట్టి, వస్తువొక్కంతయును లేదు వాస్తవముగ.

వ. సర్వభూతగతంబగు తేజంబు పరమాత్మకంబని యెఱుఁగునది. ప్రకృతిపురుషులన
నెల్లప్పుడు దేహమందు మిశ్రీభూతులై యేకరూపులై యవ్యయులై నిర్గుణులై,
నిర్మలులై, నిర్మములై, చిదాత్మకులై యెసంగుచుందురు. 133

క. పరమాత్ముఁడనగ శక్తియ, పరికింపఁగ శక్తియనఁగఁ బరమాత్ముఁడ యీ
యిరువురకుం జొప్పడు నం, తరమెఱుఁగఁగరా దదెట్టి తత్త్వజ్ఞులకున్. 134

క. విరతిగలుగు మహనీయుల, కరయఁగ నగు విశ్వమున నహంకారకృతం
బు రహి నదియేరికైనన్, విరతిం గలుగంగ నీదు వేజన్మములన్. 135

గీ. సగుణుఁడగువాఁడు నిర్గుణచర్య నెఱుఁగు, వాఁడె। పైత్యాదికంబునఁ బరుసనైన
రసన కలపడునే। రసారసవిచార, మఱికెనయునె। పీతనీలాదికములు. 136

క. కనుఁగొనఁగ నహంకారం, బునఁ బుట్టియు సగుణమగుచుఁ బొల్చెడి చేతం
బున కెట్లలపడు। నిర్గుణ, మన వన్నెకు నెక్కు నారహస్యము చెపుమా. 137

గీ. అనుడు నారదుఁ డిట్లను ననఘ। సత్త్వ, మనఁగ నెట్టిదియో। రజంబనఁగ నెట్టి
దో। తమోగుణ మన నెట్టిదో। వచింపు, వేఱువేఱ నిరూపించి విస్తరముగ. 138

వ. అని యడిగిన విరించి యిట్లను. కుమారా। సత్త్వరజస్తమంబులకుఁ గ్రమంబుగ జ్ఞాపకశక్తి క్రియాశక్త్యర్థశక్తులను మూఁడు శక్తులు గలవు. అందర్థశక్తి వలన శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధంబులను తన్మాత్రంబు లుద్భవించె. ఇందు శబ్దగుణక మాకాశంబు స్పర్శగుణకంబు వాయువు రూపగుణకం బగ్ని రసగుణకంబు జలంబు గంధగుణకంబు పృథ్వి అర్థశక్తిసమాయుక్తంబులగు నీ పదియును తమస్సర్గంబు నాఁబడు. శ్రోత్రత్వక్చక్షూరసనాఘ్రాణంబులను జ్ఞానేంద్రియపంచకంబును వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను కర్మేంద్రియపంచకంబును ప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానమ్ములను వాయువులైదుం గలసి యీ పదియేనును రజస్సర్గంబు నాఁబడు. ఇవి క్రియాశక్తి మయంబులును జిదుపాదానకంబులునునగు కరణంబులు. మఱియు జ్ఞానేంద్రియపంచకమ్మునకు దిగ్వాయుసూర్యవరుణాశ్వినేయు లేగురును నధిష్ఠాన దేవతలు. వీరు జ్ఞానశక్తియుక్తంబగు సత్త్వంబువలన జనించిరి కాన వీ*రాఱుగురును బుద్ధ్యాదికంబగు నంతఃకరణ చతుష్టయంబును తదధిష్ఠానదేవతలగు చంద్రబ్రహ్మరుద్రక్షేత్రజ్ఞులు నలువురును మనంబును గలిసి యీపదియేనును సాత్త్వికసర్గంబునాఁబడు. మఱియుఁ బరమాత్మకు స్థూలంబనియు సూక్ష్మంబనియు రెండు రూపంబులు గలవు. అందు స్థూలం బుపాసకులకు ధ్యానయోగ్యంబు. నాశరీరంబు సూత్రంబు నాఁబడు. ఇఁకఁ బరమాత్మనిస్థూలశరీరం బెట్టిదన పంచీకృతసూక్ష్మభూతంబులవలన మహాభూతోత్పత్తియగు. అందుఁ బంచీకృతోదకంబునఁ బ్రతిబింబితమధ్యమాధికారిచైతన్యమునకు దేహమున "నహ" మనుతాదాత్మ్యం బుదయించు. అందు విశేషాభిమాని యగు చైతన్యంబ యాదినారాయణ సంజ్ఞకంబు,

* ఇందశ్వను లిద్దరుగాఁ జూడఁదగు.

పంచీకరణంబుచే నాకాశాదిమహాభూతవిభాగము దృఢీకృతమగు. పదఁపడి శబ్దాది గుణంబు లేకైకవృద్ధిక్రమంబున నిందు వఱలుచుండు నదియెట్లన్న నాకాశంబునకు శబ్దంబొక్కటియె గుణంబు. వాయువునకు శబ్దస్పర్శమ్ములును నగ్నికి శబ్దస్పర్శ రూపమ్ములును జలమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూపరసమ్ములును బృథివికి శబ్దస్పర్శరూప రసగంధమ్ములైదును గుణమ్ములై చెల్లు; నిట్టిగుణమేళనంబున బ్రహ్మాండముద్భ వించె. సమస్తజీవమ్ములును బ్రహ్మాండాంశసముద్భవమ్ములుగా నెఱుంగునది; జీవ రాసుల సంఖ్య యెనుబదినాల్గు లక్షలు. ఇక సత్త్వాదిగుణంబుల స్వరూపం బెఱిం గించెద నని యిట్లనియె. 139

సత్త్వాది గుణస్వరూపము.

సీ. ప్రీత్యాత్మకంబుగా వెలయు సత్త్వము సుఖ • మువలనఁ బ్రీతి సంభూతమగును
నార్జవం బొకటి సత్యంబు శౌచంబు శ్ర • ద్ధాక్షమా సంతోష ధైర్యములును
శాంతియు దయయు లజ్జయునను వీనిచే • సత్త్వప్రతీతి నిశ్చయము సుమ్ము
మఱియు సత్త్వమ్ము ధర్మ ప్రీతికరమును • శ్వేతవర్ణమ్మునై చెలఁగుచుండుఁ

గీ. దనరు సాత్త్వికరాజసతామసమ్ము • లనఁగ శ్రద్ధలు; మూఁటిలో నాద్యమైన
దాని వృద్ధి యొనర్చు సత్త్వమ్ము; తక్కుఁ • గల యసచ్ఛ్రద్ధల నడంచి కలఁచుఁ బుత్ర.

వ. రజోగుణంబు రక్తవర్ణంబును దుఃఖజంబగు ప్రీతిం గలుగఁజేయు నదియు నని యెఱుంగునది. ద్వేషంబును మాత్సర్యంబును ద్రోహంబును నుత్కంఠయు నిద్రయు రజశ్శ్రద్ధయు మానంబును దమమ్మును గర్వమ్మును రజోగుణ జన్యంబులు విచక్షణులగువారు వీనింబట్టి రజోగుణంబు నిశ్చయింతురు. 141

సీ. మఱియుఁ దమోగుణం బెఱుఁగుము కృష్ణ వ • ర్ణముగ; మోహము విషాదము నెసంగఁ
జేయు నియ్యది దీనిచేష్ట లాలస్య మ • జ్ఞానమ్ము నిద్రయు దీనతయును
గార్పణ్యము భయమ్ముఁ గౌటిల్యము వివాద • రోష వైషమ్యముల్ దోషదర్శ
నంబును నాస్తికత్వంబును తామస • శ్రద్ధయు, వీనిచే సత్పురుషులు

ఆ. వె. తమము నిర్ణయింత్రు తద్దయు శుభముల • నిచ్ఛగించువార లిందు సత్త్వ
మెసగఁ జేసి రజముపసఁ గసిమసఁగుచుఁ • దమము సంహరింప దలఁపవలయు

చ. అరయఁగ నొక్క టొక్కటికి నాశ్రయమై కనుపట్టుటన్ బర
స్పరము విరోధభావమును బాల్పడనీయక వీని మూఁటిని

గర మనుకూలరీతిఁ గనఁగాఁదగు నియ్యవి మాటికిన్ బర
స్పరము విరోధముల్ సలుపుఁ బట్టకయుండిన ముప్పుమూఁడెడిన్. 143

వ. మఱియు నింక విద్దానిన విస్తరించెద నాకర్ణింపు మెయ్యదియైన వినినంత మాత్రన ఫలంబు చేకూర దెట్లంటేని కామక్రోధాదిపర్జితుఁడు గానివాని తీర్థయాత్రాదికంబును బోలె ననుభవరహితంబగు శ్రవణంబు వ్యర్థంబు. కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యతృష్ణాద్వేషాసూయేర్ష్యాఽక్షమాఽశాంతులను నియ్యవి యెందాఁక నాశ్రయించి యుండు నంత దనుకఁ బురుషుండు పాపాత్ముండు; వాఁ డెయ్యది యొనర్చిన నిష్ఫలంబు. కర్షకుఁడు శ్రమంపడి తగుకాలమ్మున బీజావాపంబొనర్చి యహోరాత్రమ్ములు గాచి తుదకు ఫలకాలమ్మున నిద్రవోయిన ఫలంబు మృగాధీనంబగుభంగి నెంత శ్రమమ్మున దీర్థయాత్రాదికం బొనర్చినను గామాదుల జయింపఁడేని ఫలమ్ముఁ జెంద నేరఁడవి చెప్పి మఱియును. 144

మ. పరవిన్ శాస్త్రవిచారణంబు కతనన్ సత్త్వంబు వర్ధిల్లుఁ ద
త్పరతంజేసి క్రమక్రమమ్మునఁ దగున్ వైరాగ్య; మద్దానిచే
త రజంబున్ దమముం దృజించి కడు విద్యావంతుఁడై బ్రహ్మవి
ద్వరుఁడై ముక్తినిఁగాంచు మానవుఁడుతథ్యంబింతయున్ నారదా! 145

వ. లోభయోగంబున రజం బుత్కటం బయ్యేనేని సత్త్వతమంబుల నణంచు; నట్ల తమంబును మోహయోగమ్మునంజేసి ప్రవృద్ధంబై సత్త్వరజంబుల నణంచుఁ; దత్ప్రకారంబు వేత్వేఱ విస్తరించెద. 146

సీ. సత్వ ముత్కటమై రజస్తమోభవములౌ • బాహ్యార్థముల డిందుపఱచి పేర్మి
యాజ్ఞాదికమ్ముల నాసక్తిగొల్పి సా • త్త్వికభోగములయందుఁ బ్రీతిఁ జొనిపి
మోక్షమ్మన మనమ్ము దీక్ష వహించు; న • ట్ల రజోగుణము వృద్ధినందె నేనిఁ
దగుసనాతనములౌ ధర్మంబు లడఁగు ర • జశ్శ్రద్ధ పొసఁగు నెసంగు నర్థ

గీ. మనుసరించును భోగంబు లఖిలములును • సత్త్వతమములు మొదటికి సమసిపోవు;
నట్ల తమమును నుత్కటం బయ్యేనేనిఁ • బ్రథమమున వేదశాస్త్రవిశ్వాస మడఁగు.

గీ. మఱియుఁ దామస మగు శ్రద్ధ మదిని దవిలి
వ్యయ మొనర్చు ధనంబు ద్రోహములు సేయు
శాంతిఁ గనఁ డెన్నటికి నైన సత్త్వరజము
లడఁగు మొదటికి స్వేచ్ఛావిహార మమరు. 148

క. క్రమమున సత్త్వము రజమును, దమమును నన్యోన్యమిథునధర్మంబున శ్రీ
రమణీరమణ బలె నన్యో, న్యము కలసియ యుండు విడిచి యలవడ కుండున్.

గీ. రజము సత్త్వంబు సత్త్వమ్ము రజము, తమము
సత్త్వరజముల విడిచి యెచ్చటను నొక్క
టొక్కటింగ గానరావు సంయుక్తధర్మ
కలితములు జన్యజనకతాకలితములును. 150

క. సత్త్వము రజస్తమములకు, సత్త్వరజంబులకుఁ దమము జనకంబగు నా
సత్త్వతమములకు రజమును, దత్త్వముగ జనకమగు విను తత్త్వజ్ఞనిధీ. 151

చ. జనకత మృద్ఘటక్రియ నెసంగు గుణంబులు మూఁడు బుద్ధి నె
క్కొని సతతంబుఁ గామముఁ గుం బురికొల్పుచు నుండు నాదికిం
గనఁగ రజంబు జాయ, యెసకంబున సిద్ధము దాసిజాయ యై
చను నివి రెండునుం దమము జాయ లిటుల్ దగు యుగ్మభావముల్. 152

వ. అనుడు నారదుం డిట్లను మహాత్మా! నీచెప్పిన గుణలక్షణంబుకతన నాకు దృష్టి
చొప్పడదు. న న్ననుగ్రహించి యీగుణపరిజ్ఞానంబు తెల్లముగునట్లు బోధింపు మన
నతం డిట్లనియె. 153

క. ఏనెఱిఁగి నంతవట్టును, బూని యెఱింగింతు వినుము పుత్త్రా! సమ్య
గ్జ్ఞానము నాకును నలవడ, దైనను వచియించువాఁడ నాలింపుమొగిన్. 154

చ. పతికిని బంధుసంతతి కపారముదం బొదఁగూర్చునట్టి య
య్యతివయ యెల్లవేళ సవతాలికి నప్రియయౌఁ గదా! యటుల్
మతిఁబరికింప సత్త్వముఁ దమంబు రజంబును బీడఁబెట్టు నీ
గతియ రజస్తమంబులకుఁ గన్పడు స్వేతరమందు నారదా! 155

వ. సత్త్వంబు స్వభావసుభగంబయ్యు స్వేతరసంపర్కమ్మునం జేసి వికృతిం గొలుప్ర
నది యెట్లంటేని, 156

ఉ. జానగు జవ్వనంబుఁ గడుఁ జక్కదనంబు నయంబుఁ గామశా
స్త్రానుగతప్రచార మొలయం దగు జవ్వని సత్త్వరీతులం
బూని చెలంగుచున్ సవతిపోరునఁ దానును దుఃఖమొందు చం
దానఁ దదన్యభావమును దాలుచు సత్త్వము వైకృతస్థితిన్. 157

క. కనుఁగొనుము జోరులకు భీ, తిని గొల్పెడిసేన చోరధిక్కృతులగు స
జ్జనులకు సుఖదం బగున, య్యనువునన గుణమ్ములకును నగుభిన్నగతుల్. 158

మ. ఘనవిర్ఘోషవిశేషమై తిమిరయుక్తంబై కనచ్చంచలా
జనితత్విడ్యుతమైన దుర్దినము బీజం బూడ్చి నిశ్చింతఁ గై
కొని కూర్చుండిన కర్షకావళికిఁ గుల్కన్ గూర్చియుఁ దున్నఁజొ
చ్చిన తక్కుంగల వారికిన్ శ్రమదమై చెన్నారదా నారదా. 159

చ. అదియునుఁగాక వర్షబుతు వన్నిసుఖమ్ములుగల్గువారి నె
మ్మదికి ముదం బొసంగియును మన్ననఁజేయు ప్రియుండు దూరమై
కదలినవారికిన్, నిలువఁగాఁదగు గేహము కాష్ఠజాతమున్
మొదలుగ లేవి గేస్తులకు మోదమిడందగునే! గ్రహింపుమా. 160

చ. మనము వినిర్మలంబయి సమంబుగ నింద్రియముల్ పదార్థముల్
గొనఁగ సమర్థతం బొరసికోలు ఘటించి శరీరమందుఁ జు
ల్కన గనుపట్టి శాంతి పొడకట్టుతఱిన్ జనుఁడెన్నఁగాఁ దగున్
దనయెడ సాత్త్వికంబగు విధం బధికం బయి చెన్నుమీఱుటల్. 161

గీ. రజమునకు లక్షణములు నిద్రావిజృంభ, ణంబు జృంభాతిరేకతంద్రావిశేష
చిత్తచాంచల్యపరదేశజిగమిషలును, బాపబుద్ధివివాదతాత్పర్యములును. 162

క. కాయము బరువగు నక్షిని, కాయమును మనంబు శూన్యగతిఁగను నిద్రా
పాయ మ్మెనయుఁ దమం బ, త్యాయతమై యేరికేనిఁ దల కెక్కుతఱిన్. 163

చ. అనవిని నారదుం డను మహాత్మ! గుణంబులు భిన్నభిన్న వ
ర్తనములు గా వచించి తొక తావునకున్ సమకూడెనేనిఁ గ
ల్గునె మఱికార్యసిద్ధి? రిపుకూట మదొక్కెడఁ గూడుకొన్నఁ జే
టెనయున కాని కార్యగతి యెచ్చటనేని ఫలింపనేర్చునే? 164

వ. అనవుడు విరించి యిట్లను. 165

క. తైలము వర్తియు నగ్నియు, లోలోన విరుద్ధరీతులుగ నుండియుఁ దా
మేలీలఁ గార్యమొనరుపఁ, జాలునొ గుణములును నట్లచాలెడిఁ బుత్రా. 166

వ. అని పితామహుండు తనకుం జెప్పిన చొప్పున నారదుండు నా కెఱింగించె నయ్యది
నీ కెఱింగించితి. గుణంబులన విశ్వకారణంబులు శక్తియన జగద్వ్యాపినియై సగుణ
యనియు నగుణయనియు రెండు తెఱంగులనొప్పు, పురుషుండనఁగ నిరీహుండును

నవ్యయుండును బూర్ణుండునై కార్యకారణభావమ్ములు లేక చెన్నారు. సద సదాత్మ
కంబగు నీ ప్రపంచం బంతయు మహామాయయగు శక్తియ నిర్వహించు. బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరులును సూర్యచంద్రులును అష్టవసువులును అష్టదిక్పాలకులును
గుమార వినాయకులు మొదలగు దేవతలును శక్తి సంయుక్తులగుటం జేసియ
తత్తత్కార్య నిర్వాహకు లగుచుందురు. కాన నమ్మహాశక్తి నారాధింపుమని చెప్పి
వ్యాసుండు మరల జనమేజయున కిట్లనియె. 167

ఉ. ఆ జగదంబ నా కలుషహారిణి నాజగదంతరాత్మ నెం
తే జపియించి సద్గతుల నెందఱు వొందరు నీవుఁ గూడ నా
యోజ నఖండభక్తి చెలువొందఁగ నా పరదేవతాంఘ్రులన్
బూజ లొనర్చి యేరికిని బొందఁగరానిఫలంబు నొందుమా. 168

వ. మఱియు నద్దేవి మహత్త్వంబింతింతయే! వ్యాఘ్రాది సందర్శన భయంబునఁ
దదీయబీజాక్షరంబగు నైకార్యంబు బిందురహితంబుగ నేని యెవ్వం డొక్కపరి
యాదృచ్ఛికంబుగ నుచ్చరించు నవ్వాఁడు పూర్ణకాముండగు నిందులకు దృష్టాంతం
బుగ నిరక్షరకుక్షియగు సత్యవ్రతుండను ద్విజకుమారుండు కిటిముఖోద్గతంబగు
నైకారంబు బిందురహితంబుగ ననుకరించినంత దయార్ద్రహృదయయగు పరమే
శ్వరి యతనిం గవిరాజుగ నొనర్చెననుడు, జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 169

క. సత్యవ్రతుఁ డన నెవని య, పత్యంబవ్వాని కెట్లు పరమేశ్వరి సం
ప్రీత్యనుగతయై వరమిడె, సత్యవతీతనయ! నాకు సత్యము చెపుమా. 170

గీ. కిటిముఖంబున బీజంబు గెరలుటేమి, దాని సత్యవ్రతుఁడు మది నూనుటేమి
జగదధీశ్వరి కానంద మగుటయేమి, చిత్రమియ్యది వివరించి చెప్పు మనఘ. 171

వ. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. నే నొక్కనాఁడు తీర్థయాత్రకై వెడలి సకలముని
శరణ్యంబగు నైమిశారణ్యంబునకుంజని యట లోమశాది మునీంద్రులకుం బ్రణ
మిల్లి కథాప్రసంగంబులఁ గాలక్షేపం బొనర్చుచున్నంత జమదగ్ని మహాముని
యొక ప్రసంగంబున నమ్మునులం గాంచి యిట్లనియె. 172

చ. మునివరులార! రుద్రహరిముఖ్యులు దేవతలో! దిగీశులో!
యినుఁడో! నిశాధినాయకుఁడో! యింకమఱెవ్వరు సేవ్యులో మనం
బునఁ దగఁ జర్చ చేసి యనుభూతగతిన్ వచియింపుఁ డంచుఁ బ
-ల్కిన విని లోమశుండు పలికెఁ జమదగ్ని మహామునీంద్రుతోఁ. 173

క. శుభ మిచ్చగించు వారల, కభయ విధాయినియుఁ బాపహారిణియు మహా
విభవయు నభవయునగు నల, యిభరిపువాహయగు జననియే సేవ్యసుమీ. 174

వ. స్మరణమాత్రమ్మున సర్వసౌఖ్యములిచ్చునది యాపె కాని తక్కొరులుగా రిందుల
కితిహాసం బొక్కండుకల దాకర్ణింపుము. 175

క. కోసలదేశంబున నొక, భూసురుఁ డనపత్యుఁ డగుచుఁ బుత్రునికొఱకై
చేసెను దమసాతటమునఁ, దా నవ మొక్కయెడ దేవదత్తుఁడు పేర్మిన్. 176

సత్యవ్రతోపాఖ్యానము.

సీ. వేదవేదాంగవిద్యాదర్శనాపర • బ్రహ్మ సుహోత్రుండు బ్రహ్మయయ్యె.
వేదంబునకు మాఱువిధి యొనర్చిన యాజ్ఞ • వల్క్యమౌనీంద్రుఁ డధ్వర్యుఁడయ్యె
నమరేంద్రునకు గురుత్వ మొనర్చెడి కళాధి • నేత బృహస్పతి హోతయయ్యె.
నాగమతంత్రవిఖ్యాతుండు పైలుఁ డ • త్యూర్జితాత్ముండు ప్రస్తోత యయ్యె

గీ. మనుఁడు గోబిలమౌని యుద్గాతయయ్యెఁ • దక్కఁగలవారు దక్కుఋత్వక్కులైరి
సుతునిఁ బడయఁగఁ గోరి భూసురుఁడు దేవ • దత్తుఁ డొనరించునట్టి సత్రంబునందు.

క. ఆతఁడి సామాగమ వి, ఖ్యాతంబు రథంతరంబు నల గోబిలుఁ డు
ద్గాత సుసప్తస్వరసము, పేతముగా నుచ్చరించె వేల్పులు మెచ్చన్. 178

వ. తత్సమయంబున నాతనికి దైవికంబుగ నిశ్శ్వాసంబు వొడమి స్వరభంగం బగుడు
యజమానుం డతని కిట్లనియె. 179

ఆ. వె. సుతునికొఱకుఁ జేయుక్రతు విది మత్కామ్య, కర్మమునకు విఘ్నకర్త వగుచు
శ్వాసమెడలఁ జేసి స్వరభంగమొనరించి, తేమనం గలాఁడ వింకమూర్ఖ। 180

క. అని యజమానుఁడు తనుఁ ది, ట్టిన గోబిలమౌనియున్ గడింపియులుక నె
క్కొన దేవదత్తు నేడైఱఁ, గనుఁగొని యనెఁ గనుల నగ్నికణములు రాలన్. 181

వ. సర్వప్రాణిసాధారణంబగు నిశ్శ్వాసం బరిఃట్ట నొకరి తరంబే? యనపరాధినగు
నన్ను మూర్ఖ యని తిట్టితివి గాన నీకుం బొడము తనయుండు నిరక్షరకుక్షియు
మూర్ఖుండును గాఁగలఁ డని శపియించె; నంత దేవదత్తుండు పశ్చాత్తప్తుండై
గోబిలుం గాంచి, 182

క. అపరాధ మేమి? యింతనె, శపియింతురె। మూర్ఖుసుతుఁడు జనియించిన నా
కుపకార మేమి కనఁగన, నపత్యతయ దానికన్న నధికముగాదే? 183

ఆ.వె. ఎవఁడు గాని మూర్ఖుఁడేని, బూజ్యత లేదు. విప్రుఁడైన వేఱ వెదక వలెనె ?
పశువురీతి శూద్రుభాతి మూర్ఖుండైన, బ్రాహ్మణుండు కర్మబాహ్యుఁడరయ. 184

క. ఏరా జేలెడి భువిఁ బెం, పారుఁగ మూర్ఖుండు పూజ్యుఁడై విప్రుఁడు; భూ
దారుం డాతఁడు నింద్యుం, డా రాజ్యము విడుచు టొప్పు ననఘులు విబుధుల్. 185

క. తన దేశమ్మునఁ గలమూ. ర్ఖుని విప్రుని రాజు దున్నుకొనువానిఁగఁ జే
యనగున్ బన్నిడుశూద్రుని. గనుగతి నవ్వానిఁ జూడఁగాఁ దగునెందున్. 186

క. భూసుర శూన్యంబుగఁ దా. జేసినను౯ శ్రాద్ధమొకటఁ జేయఁగవచ్చు౯
బో ! సేయరాదు మూర్ఖుని. బోసేయఁగఁబెట్టి యెట్టి ముప్పుననేనిన్. 187

క. జడుఁడైన విప్రునకు నె. వ్వఁడు నేమియు నీయరా దవశ్యమయే నె
క్కుడుగ నిడక పొట్టకు సరి. పడునన్నము పెట్టి పంపవలయున్ బ్రాజ్ఞుల్. 188

క. తానును మూర్ఖుండగువాఁ. డేనియు నవ్వానిధనము నెవ్వండు దినం
గానేమి కొఱఁత ! నింబఫ. లానీకము కాకభోగ్యమగుటయుఁ దగదే ? 189

ఉ. భూపతిచేత మన్ననలు పొందఁగ నర్హుఁడుకాఁడు దేవతా
శాపరిపూర్తికిం దగిన సత్కృతికిం గొఱగాఁడు పైతృకో
ద్యాపన మాచరించుటకుఁ దద్జ్ఞులు పిల్వఁగ సంశయింతు రిం
కేపనిసేయఁగా వలయు ! నిట్టిసుతుం గని మౌనిసత్తమా. 190

తే.గీ. అయ్య ! గోబిల ! సంసారమందు మూర్ఖ.
పుత్రతకు మించు కష్టమ్ము పుడమిఁ గలదె ?
అంతకన్నను జావు మే లన్యమేది
యేనియు భరింపనగుఁ గృపఁ బూను మనఘ ! 191

క. అని చరణంబులఁ బడు న. య్యనఘాత్ముని దేవదత్తు ననుకంపాదృ
ష్టిని గనె గోబిలుఁ డెందున్. ఘనులకుఁ గోపంబు క్షణముకన్న నిలుచునే ? 192

ఆ. వె సహజశీతలంబు జల మది యగ్నిచే. గాని యాతపమునఁగాని క్రాఁగు
దానిపొత్తు విడిచి తనగుణంబును గాంచు. నట్లె శాంతులకును నబ్బు శాంతి. 193

క. శాంతుఁడయి గోబిలుఁడు ధీ. మంతుం "డో దేవదత్త ! మఱి నీపుత్రుం
డెంతయు మూర్ఖుండయ్యు న. నంతరమున బుద్ధిమంతుఁడగుఁ గవియు నగు౯.

ఆ. వె. అనుడు దేవదత్తుఁ డతిమోదగుండి యి. ష్టిని సమాప్తిచేసి యనఘులైన
ఋత్విజులను సత్కరించె నంతకుఁ, గొంత కాలమునకు నతనికాంత యెలమి.

క. రోహిణి యను పేరి వరా, రోహ కలితగర్భ యగుచు రోహిణిగల పు
ణ్యాహమ్మున సుతుఁ గనెఁ గడు, మోహమ్మున జాతకర్మము నతఁడొనర్చెన్.

వ. పిదప నక్కుమారునకు శుభ దినమ్మున నుతథ్యుండను పేరుపెట్టి విధిచోదితం
బగు కాలమ్మున నుపనయనం బాచరించి వేదంబుఁ జెప్ప నారంభించుటయు. 197

ఉ. 'ఓ' మని తండ్రిచెప్ప నతఁడూరక చూచు, "నిదేమి పాపమో
రీ! మఱుమాట లే" దనిన నేఁడువ సాఁగు మతేమియందు నా
సోమరిపోతు నా వెడఁగు శుంఠఁ, జనెన్ బదిరెండు నేడు లి
ట్లామెయి సంధ్యవార్చువిధమైన నెఱుంగఁ డిఁకేటి వేదముల్? 198

క. ఇటు మూర్ఖైన కుమారున్, గటకటపడి జననియున్ జనకుఁడున్ లోలో
మటమట లాడెదరఁట! య, క్కట! యితరుల కెన్న నతఁడు గర్హ్యుఁడ కాఁడే?

క. జననీజనకులయాదర, మెనయసిజన్మంబు జన్మమే? వైరా
గ్యనియతుఁ డగుచు నుతథ్యుడు, వనమున కేతెంచె లోన వగ గడలుకొనన్. 200

ఆ. వె. మూర్ఖుఁ డైనకొడుకు పుట్టుటకన్నను, గ్రుడ్డియైన మఱియుఁ గుంటియైన
మే లటంచు నతనిమేలు గణింపక, తల్లిదండ్రులు మదిఁ దలఁప రైరి. 201

వ. అతండును గంగాతీరమ్మున నొకపర్ణశాల నేర్పఱచుకొని వసించుచు బ్రతిదినంబును
శూద్రునింబలె నమంత్రకంబుగ స్నానంబాచరించుచు ఫలమూలాదులఁ గాలక్షేపం
బొనర్చుచు సత్యంబుదక్క వేఱొండు పల్క నని వ్రతం బూని యట నున్నంత
జనులందఱు నాతని సత్యతపుండని పల్కిరి. 202

క. అపకారంబొనరుపఁడఁట! యుపకారం బంతకన్న నొనరుపఁడఁట; యా
తపమునకన్న మఱింకొక, తప ముండునె యెంచిచూడఁ దత్వజ్ఞులకున్? 203

సీ. తగురూప మలవడి సుగుణంబుల నెసంగి, వంధ్యయై యొప్పుజవ్వని విధమునఁ
గొమ్మలనొప్పి పూగుత్తులఁ జెలువారి, సఫలముగాని వృక్షమువడువున
బలుపెక్కి మిగులఁ జూపుల గుఱ్ఱమై కొంచె, మైనను పా లీని యావు పగిది
ధనధాన్యములు గల్గి తగు రాజ్యముండి దా, తృత్వము లేని పార్థివుని మాడ్కి

గీ. నుత్తమ ద్విజకులమున నుద్భవించి
చదువు సంధ్యయు లేక విప్రులుఁడనైన
నాకు మరణంబుకన్న నన్యంబు శరణ
మున్నదె? యటంచు నతఁ డిట్టు లూహ సేయు. 204

చ. వెనుకటి జన్మమందు నొక వేదపుఁ బుస్తకమైన విప్రనం
దనునకు దాన మిచ్చు సుకృతమ్మునఁ బోవనినాకు విద్య ర
మ్మనిన నదేలవచ్చు నకటా! విరిబోఁడియు విద్యయున్ ధనం
బును దొలిజన్మమం దిడని మూర్ఖులకున్ లభియింప నేర్చునే? 205

క. నా తోడివా రఖిల వి. ద్యా తంత్రమ్ముల సమర్థులై యుండఁగ నా
కీతీరు గలుగు టెన్నఁగ, నా తొలిజన్మంపు ఫల మనంగాఁ దగదే? 206

క. ఏవారి దూఱ నేమగు, దైవాధీనములు సకలతంత్రమ్ములు నా
దైవగతి దాఁటఁ దరమే?, యావారిజభవునికైన నభవునికైనన్. 207

వ. అనివిచారించుచుఁ బావనోదకంబగు నవ్వనమ్మున జపతపము లెఱుంగక కాలయా
పనం బొనర్చుచున్నంత నతని మునులెల్లరు సత్యవ్రతుం డనిరి. ఇట్లు పదునాలు
గేండ్లు గతించు పిమ్మట నొక్కనాఁడు, 208

చ. యమసమ దేహుఁడున్ వనవిహారియు బాణధనుర్ధరుండు దు
ర్గమభుజశాలి యొక్కఁడు కిరాతుఁడు వేఁటకు వచ్చి యొక్కకో
లముఁ బడనేయ నయ్యది తలంకుచు భూసురపుత్రునగ్రభా
గమునఁ బలాయితంబగు చొకానొకరావ మొనర్చె నార్తిమై. 209

వ. దైవవశంబున నయ్యది సారస్వతబీజం బయ్యెఁ దత్ప్రభావం బెఱుంగనివాఁడయ్యు
నతండు, 210

క. కోలము కిరాత బాణ, వ్యాలోలం బగుచు నిట్లు పలికె నటంచున్
జాలిమెయిఁ దదనుకరణము, వాలాయము సలిపెఁ దపమువడువున నంతన్. 211

వ. అయ్యడవిపందియుఁ దత్సమీపస్థంబగు నొక్క పొదరింటం డాఁగుడుఁ దదన్వే
షణంబునకుఁ గిరాతుం డేతెంచి సత్యవ్రతునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె. 212

ఉ. తీవ్రశరంబు దాఁకి చనుదెంచెను గోల మ దేడ కేగె నో
సువ్రత! చెప్పి యాఁకటను జొక్కుకుటుంబము నుద్ధరించి స
త్యవ్రతనామధేయము యథార్థము సేయఁగదయ్య! మా కిరా
తవ్రజ మిట్లుగా బ్రతుక ధాత విధించిన ధర్మమే కదా. 213

క. తనకులవృత్తి విడువఁ దగ, దని మీవిప్రులె వచింతు రది గాకేవృ
త్తినైనఁ దనకుటుంబం, బును బోషించు టది తగదె? భూసురవర్యా! 214

ఆ. వె. అనుకిరాతుపల్కు లాలించి సత్యవ్ర, తుండు చెప్ప కూరకుండెఁ జెప్ప
కున్నఁ దనవ్రతంబు బన్నంబు జెందుఁ జె, ప్పిన నఘంబు జంతుపీడవలన. 215

వ. అని ప్రాణిసంరక్షణార్థంబగు ననృతంబున వ్రతభంగంబు గామి నిశ్చయించి నిరుత్తరుండై తత్కిటిముఖోద్ధంబగు సారస్వతబీజం బుచ్చరించుచున్నంత, 216

క. అంబ కృపగలిగి ప్రత్య, క్షంబై యవ్విప్రసుతునిఁ గవితావాల్మీ
కిం బొనరిఁచె నఁట! తద్బీ, జంబు పఠించిన నరులకుఁ జదువులు కొదవే. 217

వ. ఇట్లు పరదేవతా నిర్హేతుక కటాక్షమ్మునం జేసి నిరంకుశకవితాప్రభావమ్ముఁ జెంది యాసత్యవ్రతుం డక్కిరాతుంజూచి యీశ్లోకంబు నుడివె. 218

*శ్లో. యా పశ్యతి న సా బ్రూతే, యాబ్రూతే సా నపశ్యతి
అహో వ్యాధ స్వకార్యార్థిన్, కింపృచ్ఛసి పునఃపునః, 219

వ. అనుడు వ్యాధుండు నిరాశుండై యరిగె సత్యవ్రతుండును మహాకవియై తద్బీజమ్ము జపించుచు విఖ్యాతింబడసె. 220

చ. అతని కవిత్వమున్ విని యహా! యని మెచ్చెడివారుఁ బండితుం
డితఁడొకఁడే యటంచు నుతియించెడివారు నమస్కరించువా
రతులవిభూతిఁ గానుకల నంపెడివారు సరస్వతీదయా
గతకవితానుభావులకు గౌరవసంపద లబ్బు టబ్రమే. 221

ఆ. వె. అట్టితనయుఁగాంచి యానందమందిరి, తల్లిదండ్రులెంత ధన్యతములొ
ముందు మూర్ఖుఁడైన పుత్రుండు తుదకు జ, గత్ప్రసిద్ధమైన కవితఁగాంచె.222

ఉ. కావున నంబికాకరుణ గాంచినవారికి నెందు విద్య గా
నీ, విభవమ్ముగాని, మఱి యెద్దియుఁ గాని, యసాధ్యమే? మునీం
ద్రా! వినుమంచుఁ జెప్పె జమదగ్నికి లోమశమౌని, నీవునున్
భూవర! యంబికాకరుణఁ బొందుము చెందుము సర్వసంపదల్. 223

క. ఆ యంబ ప్రీతిఁ జెందుట, కై యజ్ఞ మొనర్పు మఖిలమగు కామంబుల్
శ్రీయును సంపదయును విపు, లాయుర్దాయాదికంబు నలవడు నీకున్. 224

ఉ. దీనులు రోగపీడితులు దృగ్వికలుల్ క్షుధితుల్ శఠుల్ పరా
ధీనులు మూర్ఖులున్ విగతతేజులు రిక్తులు నాదిగాఁగ నీ

---

* క. ఎదిచూచునొ యది చెప్పదు, విదితముగాఁబల్కు నేది వీక్షింపని ద
య్యది సారెసారె నేమడి, గెద? వెవ్వరు చెప్పఁవా? రొగిన్ జనుమృగయా!

మానవులన్ గ్రహింపు మనుమానమునన్ దొలిజన్మమందుఁ ద
ద్ధ్యాన మొనర్పకున్కిఁ బరమాతురులై రిపుడంబ భూవరా. 225

సీ. తులలేని యైశ్వర్యముల నెసంగెడివారు • పుత్రపౌత్రులకల్మిఁ బొల్చువారు
వేదవేదాంగాది విద్యలుకలవారు • భోగమ్ములను దులఁ దూఁగువారు
పుష్టిఁగ్గినగాత్ర యష్టిఁబొల్చెడివారు • సామ్రాజ్య విభవమెసంగువారు
పదిమంది బంధుగుల్ బలిసి కొల్చెడివారు • సర్వథాసౌఖ్యముల్ జనుగువారు

గీ. నెల్లకాలము శుభముల నెనయువారు. మొదయగాగలవారలు మున్ను జగద
థీశ్వరిని దేవ దేవిని దెలివికలిమి • నెఱిఁగి కొల్చినవారని యెఱుఁగు మధిప. 226

దేవీయజ్ఞవిధానము.

క. కావున దేవీమఖముం, గావింపుమటన్న వ్యాసుఁగాంచి పరీక్షి
ద్భూవరతనయుఁడు జనసుత, భావుఁడు జనమేజయుండు వలికెం బేర్మిన్. 227

క. దేవీయజ్ఞ విధానం, బెవిధముననుండు దాని కేమేవస్తుల్
గావలయు నాకు నానతి, యీవే! కృప ననుడు వ్యాసుఁ డిట్లని తెలిపెన్. 228

వ. రాజేంద్ర! సాత్త్వికంబును రాజసంబును దామసంబును నిర్గుణంబును జ్ఞానమయం బును నన దేవీయజ్ఞం బైదువిధమ్ములు గల యది; యందు మునులకు సాత్త్వికం బును, రాజులకు రాజసంబును, రాక్షసులకు దామసంబును, జ్ఞానులకు నిర్గుణంబును ముక్తులకు జ్ఞానమయమ్మును గర్తవ్యంబులు; సమీచీన దేశకాలమంత్ర బ్రాహ్మణ ద్రవ్యంబులు గలుగునది సాత్త్వికంబు నాఁబడు. ఏయజ్ఞంబు కాని ద్రవ్యశుద్ధి క్రియాశుద్ధి మంత్రశుద్ధులు లేనిచో సంపూర్ణఫలం బీనేరదు. అన్యాయార్జితంబగు విత్తమ్ముచేఁ జేసిన జన్నంబు పరలోకమ్మునకు వెలియగు, నిద్దానికిఁ బ్రత్యక్ష దృష్టాం తంబు మన పాండవుల రాజసూయం బది యెట్లంటేని, 229

మ. రమణీయుండగు శౌరి తోడుపడ భారద్వాజముఖ్యుల్ మహో
త్తము లార్త్విజ్యమొనర్పఁ బూర్వమున మీతాతల్ తగన్ రాజసూ
యము గావించి ప్రసిద్ధిఁ గాంచి నెలలో నాత్మీయమౌ సర్వరా
జ్యముఁ గోల్పోవుటకున్ గతంబు ధన మన్యాయార్జితం బౌటయే. 230

గీ. ద్యూతమాడి పరాజయోపేతులైరి, నాతి పాంచాలి సభకు నానీతయయ్యె
సిరి సమస్తము శత్రులచేతఁ జిక్కె, దమ కిరణ్యంబు రాజ్యమై తారసించె. 231

క. అటఁ బంద్రెండేఁడులు మి, క్కుటమగుకష్టములఁ జెంది కోమలితోఁ బి
మ్మట విరటుఁ గొల్వ నేగిరి, కటకట। మఱి యింతకన్నఁ గష్టముకలదే. 232

ఉ. పాతకుఁడైన కీచకుఁ డపాత్రుఁడు ద్రోవదిఁ బట్టి యెంతయున్
యాతనపా లొనర్చనపు డాసతికష్టము మాన్పుపుణ్యపున్
జేఁతకు నొక్కరైన దయ సేయ రిసీ। యదురాట్కటాక్షసం
పాతము లేదఁ జొచ్చెనొకొ? పాఱులదీవన లేదఁ బోయెనో. 233

ఉ. గణ్యుఁడు కర్త ధర్మజుఁడు, కంజదళాక్షుఁడు తోడునీడ, బ్ర
హ్మణ్యులు ఋత్విజుల్, గడు సుభావహమౌ క్రతు వింద ధర్మమై
గుణ్యము లేక యున్న సమకూడెనె యిట్టిదొసంగు; లెందునున్
బుణ్యపుసేఁతయైనఁ జెడిపోయిన ముప్పులు మూఁడకుండునే. 234

గీ. ధర్మవికృతియు లేక సత్రంబొనర్చు
వారలకు భంగపాటు చేకూరెనేని
మంత్రములు వ్యర్థములు వేదమతము తప్పు
మును లసత్యులు తపములు ముప్పు లధిప. 235

క. కావున నేకర్మంబేఁ, గావించినపిదప దొసఁగు గలిగిన దానన్
గేవల లోపము కల దని, కోవిదు లూహింప వలయుఁ గురుకులతిలకా. 236

వ. కర్తృభేద ద్రవ్యభేద మంత్రభేదమ్ములఁ గర్మవైపరీత్యంబు గల్గుచుండు. మున్ను దేవేంద్రుండు విశ్వరూపుని గురునిగాఁ గైకొని జన్నంబొనర్చిన నతండు మాతృపక్షీయులగు రక్కసులకు గూడ నుపకరించెఁ బిదప నింద్రుండు కుపితుండై తన వజ్రమ్మున నతని శిరంబు ద్రొల్లనేసెఁ గావున నెవ్వండేనిఁ గర్మవైపరీత్యం బొదవకుండఁ గాపాడికొనవలయు. సర్వంబు దైవాధీనంబనుట సరికాదు. 237

క. మును ద్రుపదనృపతి ఘటజ, న్మునిఁ బరిమార్పంగ జన్నమున ధృష్టద్యు
మ్నుని ద్రోవది యను కూఁతుం, గని ధన్యుండయ్యె వికృతిగనవికతమునన్. 238

గీ. దశరథుం డనురాజు సత్రంబొనర్చి, సుతుల నల్వురఁ గని జగద్ధిత మొనర్చె
నేదియేనియు సఫలమై యెసఁగుపొంచెం, కర్మలోపంబు లేమియ కారణంబు. 239

వ. సాత్త్వికం బగుజన్నం బొనర్చుట యేరికిని గష్టతరం బయ్యది వైఖానసవ్రతనిష్ఠులును సాత్త్వికభోజనులును నగు మహామునులు సేయువారు. రాజసం బభిమానవంతులగు క్షత్రియులకును వైశ్యులకును విహితంబు. తామసయాగంబు మదమత్తు

లగు దానవులకు యోగ్యంబు. మోక్షకాములకు మానసంబు కర్తవ్యంబు తత్ప్రకా
రంబు వినుము. 240

సీ. మనము నిర్మలముగ నొనరించి గుణములు • వర్జించి యింద్రియవర్తనముల
నణఁగించి దేహంబు నతిశుద్ధముగఁ జేయఁ • గలవాఁడు తగునధికారిసుమ్ము
మంటపమ్మను వేది మహితాగ్నులను ఋత్వి • జులను దక్షిణల నచ్చుగ మనమునఁ
గల్పించుకొనవలెఁ గడఁగి దీనికి హోత • యజమానుఁడునుగూడ నరయ మనము;

గీ. నిర్గుణబ్రహ్మ మధిదైవనియతిఁ దనరు • నాద్యయును నిర్గుణయు నగునట్టిశక్తి
ఫలద, బ్రహ్మైక్య మిద్దానిఫలము, మునులు • దీనిసేఁతకుఁ దగువారు తెలియు మధిప!

క. ఏవంవిధ మగుజన్నం, బేవారు రచింతురో మహీయశ్శ్రిద్ధా
ధీవిభవు లగుచు వారే, జీవన్ముక్తు లని చెప్పఁ జెల్లును రధిపా! 242

వ. తక్కిన జ్యోతిష్టోమాదికంబునకు ఫలంబు స్వర్గంబు, అయ్యది యస్థిరంబు. ఐనను
మానసంబు రాజన్యులకు దుష్కరం బగుటంజేసి తాదృశంబులగు యాగంబులు
కర్తవ్యంబులు. అందుఁ దామసంబగు యాగం బొనరించి సర్పవైరంబుఁ దీర్చి
కొంటివి. ఇఁక రాజసంబగు జన్నం బొనర్చి ధన్యుండవు కమ్మని మఱియు
నిట్లనియె. 243

శా. దేవీబీజవిధానవేత్తలగు భూదేవాగ్రణుల్ ఋత్విజుల్
గా వేదోక్తవిధానరీతిగ జగద్గణ్యంబుగా వేడ్కమై
దేవీయజ్ఞ మొనర్చి దుర్మృతిగతిం దీంద్రించు నీతండ్రి స్వ
ర్గావాప్తిం గనఁగాఁ బిత్రూణమును బాయం జెల్లదే? భూవరా! 244

మ. ఘనసంగ్రామమొ! పుణ్యభూతలమొ! గంగాతీరమో! కాక నీ
జనకుం డున్నతసౌధరాజమున దుస్సర్పమ్ముచే దుర్మృతిం
గని ఘోరంబగు రౌరవమ్మునఁ బడెన్, గాశీమహాయజ్ఞ సం
జనితానంతవిశేషపుణ్యమున నుచ్చైర్లోకమున్ గూర్చుమా. 245

ఉ. చెందితి సర్వసౌఖ్యములఁ జేసితిఁ బుణ్యములన్ జిరాయువుం
బొందితిఁ గర్మబద్ధ మగుబొంది నిఁకన్ ద్యజియించి యాత్మతోఁ
బొందఁగరానిసౌఖ్యములఁ బొందఁగఁజెల్లదె? యంచుఁ దృప్తిఁ జె
న్నొందినవానికిన్ గలుగు నుత్తమలోకము పార్థివోత్తమా. 246

వ. భవజ్జనకుం డిట్టి తృప్తిగల్గి దేహత్యాగం బొనరించినవాఁడు కాఁడు. కావున మున్ను

మహావిష్ణువుచే నొనర్పంబడినదియు ననర్గళ ఫలదంబును నగుదేవీయజ్ఞం బొనరించి
యకృతనఁ గృతార్థు నొనర్చి పిత్రృణవిముక్తుండవు గమ్మనుడు జనమేజయుండు
సాశ్రుకంఠుండై సాత్యవతేయున కిట్లనియె. 247

మ. హరి జన్నంబొనరించె నంటి వొగి నాయజ్ఞంబున న్నాధులె
వ్వరొ? యద్దానివిధాన మెట్టిదొ? జగద్వంద్యుండు విష్ణుండు త
త్పరతం జెందుట కేమికారణము? సర్వమ్ముం గా గుదింగూర్చి స
త్కరుణాదృష్టివచించి మీఁద మఖమున్ గావింపఁగాఁ జేయుమా. 248

క. అనుజనమేజయుఁ గనుఁగొని, యనువ్యాసుం డధిప! విను మహాద్భుతమగున
ట్లొనరించె మున్ను జన్నం, బును విష్ణుం డంబ మిగుల మోదము చెందెన్. 249

వ. హరిహరవిరించు లట్లు దేవీ నికటంబునుండి శక్తియుక్తులై విమానం బధిష్ఠించి
స్వస్వరూపమ్ములు ధరియించి యర్ణవ నికటమ్మున కేతెంచినపిమ్మట, 250

గీ. ముగురకును మూఁడు వాసముల్ తగుగతిని నొ
నర్చికొని యున్న యంత ననంతకరుణ
యైన యా యంబచే ముక్తయయ్యె నచల
యైన యాధారశక్తి యద్దాని నూని, 251

సీ. ధర పుట్టె, నద్దానిఁ దగ మధుకైటభ • మేదోభరమ్ముతో మిళితమైన
కతమున మేదినిగా వచింతురు; ధార • ణముఁ బొనర్చినకారణమున ధర య
నియు, మహీయ స్త్వంబెనయుటను మహి యని • యును, విస్తృతంబగుటను బృధివియ
నియు, వచింతురు దాని నెటిమోయుటకుఁ బర్వ • తములఁ జేసిరి విస్తృతములు గాఁగ

గీ. నందు మేరువు కనకమయంబు రత్న • శృంగసంశోభితంబు; మరీచినార
దాత్రిపులహక్రతుపులస్త్యు లలవసిష్ఠ • దక్షులును బ్రహ్మపుత్రులై తనరు మునులు.

గీ. అలమరీచికి సుతుఁడు గశ్యపుఁడు దక్ష, నకుఁ ద్రయోదశకన్యకల్ ప్రకటమతులు
పుట్టి; రమరులు దైత్యు లిర్వురును దక్ష, కన్యకలయందుఁ గల్గిరి కశ్యపునకు. 253

గీ. దానఁ గాశ్యపి సృష్టి యత్యధికమయ్యె, మనుజులును బశువులును గ్రమముగ విస్త
రించునంతటఁ బుట్టె విరించి దక్షి, ణాంగముననుండి ఘనుఁడు స్వాయంభువుండు.

వ. అవ్విరించి వామభాగమ్మునుండి శతరూపయను నొకకన్నియ పుట్టె వీరిరువురకుఁ
బ్రియవ్రతోత్తానపాదులును నతిసుందరులగు మువురు కన్యకలును నుదయించిరి.

క. ఏవంవిధముగ సృష్టిని, గావించి సరోజభవుఁడు గాంచనగిరియం
దావెనుక బ్రహ్మలోకము, గావించుకొనె న్నివాసగతికై తనకున్. 256

వ. విష్ణువునకు నత్యుత్తమంబు వైకుంఠలోకంబును శివునకు రజతమయంబగు కైలాస
నగరంబును నివాసంబులుగాఁ గల్పించె. 257

క. నానారత్న విరాజిత, మై నయనోత్సవకరంబునై తగునాక
స్థానము మేరుగిరిస్థము, గా నొనరిచి దేవతలకుఁగా నొసఁగె వెసన్. 258

సీ. మఱియు సముద్రంబు మథియించునప్పుడు • నుచ్చైశ్రవంబను నొక్క యశ్వ
మును నాల్గుదంతమ్ము లెనసిన యైరావ • ణంబను గజము విన్నాణమైన
పారిజాతంబను పాదపంబును గామ • ధేనువు సామ్యంబులేని సొబగు
గల రంభ మొదలుగాఁగల యచ్చరలు నందు•బొడమినఁ గైకొనె గడఁగియింద్రుఁ

గీ. డుదయమందిరి జలజారియును భిషగ్వ • రుండు ధన్వంతరియును నఖండమైన
యర్ణవమునుండి వీరు దేవాంశభవులు • స్వర్గవర్తులు సృష్టి యీ సంజెఁజెలఁగె.

వ. మఱియు నండజస్వేదజోద్భిజ్జజరాయుజంబులను నాల్గుభేదమ్ములు గలిగి కర్మవశ
మ్మున ననేకజీవరాసు లుత్పన్నంబు లయ్యె. ఇవ్విధంబున కృతకృత్యులై బ్రహ్మ
విష్ణుమహేశ్వరులు తమతమస్థానంబుల సుఖంబుండి రంత విష్ణువు లక్ష్మితో
సమస్తసుఖంబు లనుభవించుచు నొక్కనాఁడు సుధాసింధుగతం బగు మణిమండిత
ద్వీపమ్మును నటఁ బొడకట్టినమహాశక్తియుఁ దన్నిమిత్తమ్మున దొరకొన్నమంత్రం
బును దమకు స్త్రీరూపప్రాప్తియు మున్నుగాఁ గలసంగతులు మనమ్మునకుం దెచ్చు
కొని యంబికాయజ్ఞంబొనర్పఁ గృతనిశ్చయుండై. 260

చ. తనభువనంబు వెల్వడి ముదంబున నంబుజసంభవున్ భవున్
ధనదు సురేంద్రుఁ బావకుని ధర్మువసిష్ఠుని దక్షుఁ గశ్యపున్
ఘనుఁడగు వామదేవమునికాంతు బృహస్పతిఁ దక్కువారలన్
బని గొని పిల్చి యత్నము నపారముగా నొనరించి యంతటన్. 261

వ. సమర్థులగు సప్తవింశతిఋత్విజులఁ గూర్చుకొని సువిస్తరంబు లగు వేదులఁ
గల్పించి యథావిధిగ నగ్నుల నాసాదించి దేవీబీజ సమన్వితంబులగు మంత్రమ్ము
లచే వ్రేల్చిన సంతసించి జగదీశ్వరి యశరీరిణియై యిట్లనియె. 262

ఉ. ఎంతయు సంతసించితి రమేశ। భవత్కృతమైన యజ్ఞ మిం
తింతగ నొప్పునే। భవదభీష్టములెల్ల ఫలించుఁగాక వా

క్కాంతుఁడు నింద్రుఁడుగా మొదలుగాఁగల దేవతలెల్ల నిన్ను న
త్యంతము పూజసేయ వరదాతవుగాఁగల వెల్లవారికిన్. 263

సీ. జన్మములను నీకు సకల దేవతలలోఁ • బ్రాముఖ్య మెంతేనిఁ బరిఢవిల్లు
రాక్షసభీతి గీర్వాణులెల్లరు నిన్ను • శరణుఁగైకొనిసారె సంశ్రయింత్రు
వేదమ్ములఁ బురాణవాదమ్ములను నీవ • యధికుండ వంచుఁ బ్రఖ్యాతి వచ్చు
ధర్మమ్మునకు నుపద్రవ మబ్బుతఱిఁ ద త్త • దవతారములు దాల్చి యవనియందు

గీ. వివిధయోనుల యందు నావిర్భవించి • భూభరమ్మును దీర్చెడి పుణ్యమూర్తి
వై నెగడఁగలవు సిరి నిన్ననవరతము • వదలకుండెడి నాదగుపరము కలిమి. 264

క. వారాహి నారసింహియు, నా రాజిలురూపముల నెనసి శక్తులు నీ
కారయ సహాయలై కా, ర్యారంభములఁ సమాప్తి నందింతురొగిన్. 265

వ. అట్టిశక్తుల నెన్నండును నీ వవమానింపక తగుగతి మన్నింపు చుండుము. భూలో
కంబునను స్వర్గలోకమ్మునను నీమహిమం బమేయమై యొప్పు నని చెప్పి విరమిం
చిన విష్ణుండు నమందానందంబు చెంది క్రతుసమాప్తి నొందించి యెల్లర గౌర
వించి మరల వైకుంఠంబున కరిగి సుఖం బుండె. 266

క. అనిచెప్పినవ్యాసునిఁ గని, జనమేజయుఁ డిట్లు వల్కు సాత్యవతేయా!
మును దేవీయజ్ఞం బిం, క నెవరొనర్చిరొ వచింపఁగాఁదగుఁ బేర్మిన్. 267

వ. అనవుడు నాతండొక్కయితిహాసం బిట్లని చెప్పం దొడఁగె. 268

ధ్రు వ స ం ధ్యు పా ఖ్యా న ము.

మ. అలరారున్ సరయూతటమ్మున నయోధ్యాపట్టణం బద్ది కో
సల దేశమ్మునకెల్ల భూషణము కంజాతాప్తవంశ్యుండు కీ
ర్త్యలఘుం డప్పురి నేలుచుండు ధ్రువసంధ్యాఖ్యుండు రారాజు వి
ప్రులురాజన్యులు వైశ్యులుంగలరు శూద్రుల్తత్పురిన్ ధార్మికుల్. 269

ఉ. ఆతని రాజ్యమందు నొకఁడైనను జోరుఁడు గాని జారతా
ఖ్యాతుఁడుగాని సూచకుఁడుగాని వసింపఁడు రాజ్య మీగతి
న్నీతిగ నేలు నాధరణి నేతకు విద్దఱు ముద్దరాండ్రు, త
జ్జాతియు నీతిరీతియును జందము నందము నందనీయముల్. 270

క. అవిధి మనోరమయు లీ, లావతి యనఁ దనరు నా విలాసవతులతో
భూవిభుఁడు సుఖంబుండఁగ, నా వెలఁదులు చూలు దాల్చి యంతఁ గ్రమముగన్.

వ. * సుదర్శనుండును శత్రుజిత్తు నను నిరువురు పుత్రులం గనిన రాజు వారలకు జాత కర్మాదికం బాచరించి యథావిభవంబుగ విప్రులకు ద్రవ్యంబు లొసంగి సమసౌహార్ద మ్మున వారలం జూచుచు మనోహరులగు నక్కుమారుల కతమున నానందమ్ముగఁ గాలక్షేపం బొనర్చుచుండె. 272

ఉ. వారలలోన జ్యేష్ఠుఁ డనవద్యతనుండు సుదర్శనుండు, వి
స్తారవిలాసరూపసముదారవచోవిభవాభిరాముఁడున్
ధీరుఁడు శత్రుజిత్తతని తెల్వికిఁ దంర్డియు మంత్రులుఞ భటుల్
పౌరులు సంతసించి కడుఁబక్షమునఞ గనుచుందు రాతనిన్. 273

వ. అంతనొక్కనాఁడు ధ్రువసంధి మృగయావినోదార్థం బడవి కేతెంచి యనేకమృగ మ్ముల నుక్కడంచుచు నొక్కనికుంజమ్మునందలి సింహమ్ముం గొట్టుచు. 274

మ. సట లింతింతలు చేసి యూర్ధ్వముగఁ బుచ్ఛంబున్ దుటాయించి వి
స్ఫుటవర్షాభ్రపటత్పటధ్వని నభోభూభాగముల్ నిండ మి
క్కుటమౌ కోపభరమ్మునన్ భయదమై కుంజం బొకింజన్ సుమ
ర్షుటవేగమ్మున వెల్వడె న్నృపవరున్ గ్రాసంబుగాఁ గైకొనన్. 275

వ చనుదెంచునాహార్యక్షంబు నీక్షించి యతఁడు వాలును బలకయుఁ దాల్చి చలింపక రెండవసింగంబై నిలిచె. తద్భటులు తమతమ యాయుధమ్ములతో సన్నద్ధులై యనేకశరమ్ము లద్దానిపై విడుచుటయు, 276

ఉ. చెచ్చెర వచ్చి యానృపతిసింహునిపైఁ బడె ధైర్య మెంతయున్
హెచ్చఁగనాతఁడున్ గడఁగి యేసెఁగనాసి మృగేంద్రుఁడంతటన్
నొచ్చి మఱింత హెచ్చి తన నూతనశాతనఖాగ్రధారలన్
వ్రచ్చినఁ జచ్చె నానృపతివల్లభుఁ డేమనవచ్చు దైవమున్. 277

క. ఆ నృపతి ఖడ్గనిహతిఞ, దా నొచ్చినదగుటకతనఁ దత్క్షణ మదియుం
బ్రాణములు వీడి యానృప, పై నొరిగెన్ మృతులగతులు బహుభంగులుగా॥ 278

వ. అంత రాజభటు లేతెంచి జరిగిన వృత్తాంతంబెల్ల మంత్రుల కెఱిఁగించిన వారును

* సుదర్శనుఁడు శత్రుఁజిత్తుకన్న 1 మాసము పెద్ద.

వసిష్ఠ పురస్సరంబుగాఁ గరణీయంబులు నిర్వర్తించి సుదర్శనునకుఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్ప నుంకించిరి. 279

ఉ. దానికి సమ్మతించిరి ముదమ్మునఁ బౌరజనుల్, వసిష్ఠుఁడుం
"భూనుతుఁ డీతఁ డీతనికిఁ బోలును రాజ్య మొసంగుఁ" డంచు స
మ్మానము చూపె నంత నభిమానధనుండు యుధాజిదాఖ్యుఁ డ
న్యూనుఁడు శత్రుజిత్తున కనుంగగు తాత రయంబెలర్పగఁన్. 280

వ. జామాతృ మరణంబు విని యుజ్జయినీపురంబు నుండి యేతెంచె నాలోనన మనో
రమాజనకుం డగు కళింగాధిపతి వీరసేనుండు. తన మనుమఁడగు సుదర్శనునకు
హితం బాచరింప నటకువచ్చె నిట్లు యుధాజి ద్వీరసేను లిరువురును తమతమ
దౌహిత్రులకుఁ గూర్చువారై మంత్రులతో నాలోచించు చున్నంత యుధాజిత్తు వీర
సేనున కిట్లనియె. 281

క. నీదుమనుమఁడు సుదర్శను, డాదరణీయుండు జ్యేష్ఠుఁడగు కతమున యా
పాదికమున జ్యేష్ఠుం డగుఁ, గాదే మాశత్రుజిత్తు గనుఁగొనుమింతన్. 282

వ. లోకమ్మున వయోజ్యేష్ఠులకన్న గుణజ్యేష్ఠుల గౌరవింతు రట్లగుట నామనుమఁడ
రాజ్యార్హుం డనుటయు, 283

గీ. వీరసేనుండు వల్కు "నీ వెఱ్ఱిమాట, తగదు నాసుతయే కదా। ధర్మపత్ని
తత్తనూజుఁడు రాజు సుదర్శనుండు, జ్యేష్ఠుఁగాదని ధర్మముల్ సెప్పు టెట్లు?"284

వ. అనుడు వీరసేనునకు మంత్రు లెదురాడక సుదర్శనునకు పట్టంబుగట్ట నుంకించుచు
యుధాజిత్తు మంత్రులంజూచి. 285

ఉ. మీరును మీరు నేకమయి మేదినికిం బతిగా సుదర్శనున్
వారకచేయ నొప్పికొనువాఁడె యతండు। బలాన్వితుండు వి
స్ఫారవివేకశాలి గుణవంతుఁడు నా మనుమండు మద్బలో
దారత మిమ్ము గీటడఁచి తప్పక రాజ్యము సంగ్రహింపఁడే? 286

క. కరమున నే నసిఁ బూనిన, ధరణియు వ్రక్కలగు నవినఁ దక్కొరులకు నన్
బొరయఁగఁ దరమే? మనమున, నరసికొనుఁడు మీఁద జరుగునట్టిది యెల్లన్. 287

వ. అని వీరాలాపమ్ము లాడిన వీరసేనుండు యుధాజిత్తున కిట్లను, 288

క. నా మనుమఁడు నీమనుమఁడు, నీమెయిని సమానులగుట యేర్పడె మఱియున్
నా మనుమఁడు జ్యేష్ఠుం డతఁ, డీ మహి నేలంగఁ గర్త యెన్నివిధములన్. 289

వ. ఇట్లు వా రెడతెగని వైరమ్మున వాదించుచుంటకు నచటివా రందఱును వ్యగ్ర
మానసులైరి. 290

క. ధ్రువసంధి నృపతిమరణం, బు వినితగన్ శృంగబేరపురవాసులు చౌ
ర్యవిధి ధనంబు హరింపఁగ, రవరవ నప్పురమునకు హుటాహుటినడలన్. 291

వ. వచ్చి యతికోలాహలంబుగా నలుప్రక్కల వ్యాపించియుండి రంత యుధాజిద్వీర
సేనులు తమతమసైన్యములను గూర్చుకొని యుద్ధ సన్నద్ధులైరి. 292

యుధాజిద్వీర సేనుల యుద్ధము.

క. ధృతశస్త్రహస్తులును సం, గతసైన్యసమేతులును నఖండరుడావే
శితులును నగు నయ్యిరువురు, కతులితమగు తుములయుద్ధమయ్యె నృపాలా! 293

క. దండిమెయి వీరసేనుఁడు, కొండపయిన్ గిరియు మొగులుకొమరున నత్యు
ద్దండంబుగ బాణంబుల, తండంబులువరపె నాయుధాజిత్తుపయిన్. 294

క. వీఁక నిటు వీరసేనుఁడు, దాఁకి ప్రయోగించుశరవితానము గదు ను
ద్రేకమున యుదాజిత్తు, త్సేక మెలర్చెడిశరముల ఛేదించె వడిన్. 295

క. తురగంబులుఁ దురగంబులు, కరులుఁ గరులు భటులుభటులు గలసి పెనఁగ నం
బరచరులును భయపడిన ని, తరులకు నాసంగరంబు దరమే పొగడన్. 296

వ. అట్టి యెడఁ జూర్ణంబులగు రథంబులును ఖండితంబులగు వారణంబులును భగ్నం
బులగు తురగంబులును పాతితులగు పదాతులును ద్రెళ్ళినశిరమ్ములును దెగినకరమ్ము
లును బగిలిన వక్షమ్ములును దగిలినబాణమ్ములును నై సంగరమ్ము ప్రవర్తిల్లె. 297

క. పిశితంబున్ గ్రహియించెడి, యశనాయాపీడితమ్ము లగు బహు కంకా
ది శకుంతమ్ముల యార్పుటి, దశదిశ లొక్కటిగ మ్రోసె ధరణీనాథా! 298

క. కొండల కెనయగు మాంసపు, ఖండపుఁ బ్రోవులను వెడలఁగాఁ జొచ్చె మహో
ద్దండము లగు సెలయేఱుల, తండములన రక్తము పదంపడి యచటన్. 299

చ. అరదమునుండి చచ్చిపడినట్టి శవమ్ముల పైపయిన్ దివిన్
గరమును మాంసముం గొనెడికాంక్షఁ జరించెడిగ్రద్ద పెద్ద ని
ద్దురగవియుండియున్ సొబగుతోఁ దులఁదూఁగునిజాంగకమ్ములన్
బొరసెడి దేహమందుఁ జొరబోయెడిజీవుఁడు నాఁగఁ జొప్పడెన్. 300

చ. అనిఁ దెగటారి యాకసమునందు విమానమునెక్కి యంకమం
దెనసి విలాసముల్ గొలిపి యింపుఘటించెడి యప్సరోంగనన్
గని యొకవీరుఁ డిట్టులను "గాంత! మదీయశరీర మెంతచ
క్కనిదొ గతాసువయ్యెఁ గసుగందదు కన్గొనుమా! రణావనిన్. 301

చ. ఇఁక నొకవీరుఁ డచ్చరయు నింపుగ ముచ్చటలాడుచుం జక
చ్చకితవిమానమెక్కి చనఁ జయ్యన నాతనిధర్మపత్ని య
గ్నికి నెరఁజేసి దేహము నొగి న్నవదేహముఁ దాల్చి వేగఁ ద
న్నికటముచేరి యాసవతినిన్ బడఁగొట్టె మగండు నవ్వఁగన్. 302

మ. అనిలోమార్కొనియుద్ధదుర్భటభటుల్ ప్రాణంబుగోల్పోయి నె
ట్టన నొక్కుమ్మడి నేగియేగి యట మింటన్ దమ్మునంటంగ వ
చ్చిన వేల్పుంజవరాలిమిన్నఁ గని యాచిన్నారిపొన్నారి యం
గనకై వెన్కటికన్న నెక్కుడురుషం గాట్లాడి రత్యంతమున్. 303

సీ. నాభార్యకన్న విన్నాణంబు గలదాన • వంచు నచ్చర గారవించె నొకఁడు
ఏకపత్నీవ్రతం బేమిసేయుదు ముట్ట • దగదు పొమ్మనె వేల్పుమగువ నొకఁడు
కలికి! నాచెలిమిన్న కన్న నెక్కుడుదాన • వా! పొమ్మనియె వేల్పువనిత నొకఁడు
తనప్రతాపము సెప్పి తన కనుకూలఁగాఁ • గావించుకొనె దేవకాంత నొకఁడు

గీ. అయినవా రెందఱో! యిప్పుడగుచునున్న • వా రెందఱో! కాఁబోవువా రెంద
ఱో! యొకండంచుఁ గలఁడె మీరోయువిదల • కనుచు నిరసించె నప్సరోవనిత నొకఁడు.

ఉ. ఒక్కని చెట్టవట్టి మఱియొక్కనికిన్ విడెమిచ్చి ముద్దు వే
ఱొక్కనికిచ్చి చల్లనిమృదూక్తుల వేఱొకనిన్ నగించి యిం
కొక్కని చెక్కుఁ గొట్టి పొలుపొందె నొకచ్చరలేమ; యొక్క నిం
జిక్కటసున్న గాదె వెలచేడెలు స్వర్గముపొంత వోయనన్. 305

మ. బలపాదాహతిరేఁగు ధూళి దిశలం వ్యాపించి పై నంబర
స్థలి కేతెంచి సరోజబాంధవునితేజంబు న్నివారించి ని
శ్చలమై రే బవ లన్నమాట లవలేశంబైన లేకుండఁ జే
సి లలద్రక్తపయోధిలోఁ బడుడుఁదోఁచెన్ సూర్యుఁడామీఁదటన్. 306

క. అట్టియెడ వీరసేనుని, బెట్టిదమగు తూపులేసి బిట్టడఁచె జగా
జెట్టి యుధాజిత్తతఁడును, జెట్టువలెం గూలె సేన చెదరెన్ దిశలన్. 307

వ. మనోరమ తన తండ్రి మృతిన్ విని దుఃఖితయై, 308

చ. పతి చనిపోయెఁ దండ్రి నరపాల శిరోమణి మన్నిమిత్తమై
మృతిఁగనె నాజిలో, సుతుఁడు మేలును గీడు నెఱుంగరాని చి
న్నతనమువాఁడు; దిక్కెవరు నాకిటఁ! బాతకుఁడైన యాతఁ డీ
సుతుని వధించి రాజ్యమును సొమ్మును మన్మవి కీఁదలంపఁడే. 309

ఉ. పాపముఁ బుణ్యమంచుఁ దనవార లటంచును నన్యు లంచుఁ గో
పోపహతుల్ విరస్తవినయుల్ కడులోభులునైన వార లా
హా! పరికింప నేర్తురె? భయం బెదఁ బాపి యనుగ్రహించులో
కోపకృతి స్వభావులు మహోత్తము లిక్కడ నెవ్వ రిమ్మెయిన్! 310

గీ. మొదలనుండియు నే నన మదినిమందు, సవతి లీలావతియుఁ గృపసలుపునొక్కొ!
శీఘ్రముగ వచ్చి యయ్యుధాజిత్తు మమ్ము, బంధనాగారమునఁ బడవైచు నిజము.

వ. మున్నింద్రుండు కోపావిష్టుండై మాతృగర్భగతుండగుబాలకుం దన వజ్రమ్మున నేడు ఖండమ్ములుగా ఖండించి పిదప నయ్యేడింటి నేడేడుఖండమ్ములుగా నొనర్చిన నవి యేకోనపంచాశత్ఖండంబులై మరుత్తులనం బరఁగె. మఱియొకనృపకాంత తన సవతి గర్భవతియగుటకు సహింపక విషమ్మువెట్టిన విషదగ్ధుండగు బాలకుం డుదయించె నతండకాఁడె సగరుండు? 312

క. ముని దశరథభూపా లాం, గనయౌ కైకేయి తనదుగాదిలి సుతు రా
జును జేసి సవతికొడుకున్, వనమున కంపించె ననెడి వార్తలు వినమే? 313

గీ. అరయ నాసుతు రాజ్యమ్మునందు నిల్పు, మంత్రులెల్ల యుధాజిత్తుమాట కడ్డు
చెప్పలే రన్నదమ్ములు సేయుఁదగిన, వారు లేరైరి యింకెట్లు వర్తనంబు. 314

వ. అని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి సకలకార్యనిపుణుండగు విదల్లుం డను మంత్రివరు నేకతంబ రావించి యిట్లనియె. 315

చ. తనయుఁడు చిన్నవాఁడు తగు తంత్రవిధిజ్ఞుఁడు నాదు తండ్రి యు
ద్ధనిహతుఁడాయె మీప్రభువుధార్మికుఁడంతకుమున్న యంతమున్
గనెఁగద! శాత్రవుల్ ప్రబలి గర్వ మెలర్పఁగ మానభంగమున్
బొనరుపనుండి రియ్యెడలఁ బోలు నుపాయ మొకండొనర్పఁగన్. 316

వ. నాపుడు మంత్రి యిట్లనియె. 317

క. చలపట్టి యుధాజిద్భూ, తలనాథుఁడు మిగుల మిమ్ము దండించు నతం
డలఘుం డియ్యెడ నిటుపై, నిలుచుట యుచితంబు గాదు నిక్కము తల్లీ! 318

క. బలవంతుండును గాశీ, తలనాథుం డెంత కేనిఁ దగు నస్మన్మా
తులుఁడు సుబాహుం డతఁడు మ, నలఁ బ్రోచు నచటికేగ నామత మనినన్. 319

వ. వల్లె యని యారాజపత్నియు రణనిహతుండగు తన తండ్రికి నర్హకృత్యంబులు నెరవేర్పంజేసి సైరంధ్రీ విదల్ల సహితంబుగాఁ గుమారుం దోడ్కొని భాగీరథీ తటమ్మున కరుగుటయు, 320

ఉ. క్రూరులు చోరు లచ్చట నకుంఠితదుర్నయలీల రాత్రి య
వ్వారలఁ గొట్టి మేనఁ గల వస్తువులన్ ధనమున్ సమస్తమున్
గారణమాత్రులై బలిమిఁ గైకొని యేగిరి "యూరు విడ్చి పో
ర్గూరికిఁ బోయినన్ జలమునూనినకర్మము మాననేర్చునే? 321

వ. ఇట్లు చోరోపహతయై ప్రతికూలమ్మగు దైవమ్మునకు వగచుచు వస్త్రమాత్రావశేషంబుగ నచ్చోటుగదలి సైరంధ్రి సహాయగ నుడుపం బెక్కి గంగానదిం దాఁటి భారద్వాజాశ్రమంబునకుం జని కొంత ధైర్యమ్ము చెంది యమ్మునియెదుట నిలువంబడుడు నమ్మహానుభావుండు కరుణార్ద్రుండై యామె కిట్లనియె. 322

క. నీ వాసస్థల మెయ్యది?, నీవల్లభుఁ డెవఁడు? దుఃఖనీరధి మునుఁగం
గావలసె నేమికతమున!, దేవతవో! మర్త్యసతివొ! తెలుపుము మాకున్. 323

వ. అను మునివరునకు మాఱాడక శోకించుచున్న విదల్లుం డమ్మునివరున కిట్లనియె.

మ. ధ్రువసంధ్యాహ్వయుఁడొక్కరాజు సుజనస్తుత్యుం డయోధ్యాపురీ
ధవుఁ డాతం డొకనాఁడు వేఁటకు కాంతారమ్మునం గ్రుమ్మఱన్
గవిసెన్ సింగ మఖండ చండిమమహాకారామితారావదు
ర్వ్యవసాయాతిరయప్రకృష్టభయనారంభాతిసంరంభమై. 325

వ. అట్టియెడ నాతండును పిఱుతివియక యద్దాని కెదురై పోరె నయ్యదియు, 326

క. అక్షీణగతిని నృపహ, ర్యక్షునిపై కుఱుక నతఁ డహంకృతి వైచెన్
గౌక్షేయకంబు పదఁపడి. యాక్షణము గతాసులైరి యన్యోన్యమ్మున్. 327

క. ఆతనిసతి యీసతి తను, జాతుం డీతండు వేఱుసతియును నాభూ
నేతకుఁ గల దాపెకుఁ దను, జాతుం డొక్కరుఁడుగలఁ డసాధ్యుఁడు బలిమిన్.

వ. ఇట్లిరువురకు రాజ్యంబుఁ బట్టంబు గట్టుపొంటె నిరువురి మాతామహులుం బోరాది

రా సమరమ్మున నీతనితాత పరేతయయ్యెఁ బిదప నీరాజపత్ని తనపుత్రువిం గాపాడు
కొన గతిలేమి వనమ్మునం గ్రుమ్మరునది పుణ్యవశమ్మున భవద్దర్శనంబొనరించె.
భయాతురులగు వనదల సంరక్షణంబు కోటియజ్ఞఫలదంబని భవాదృశులకు వక్కా
ణింప వలయునే? అనవుడు భారద్వాజుం డమ్మనోరమ కిట్లనియె. 329

క. సచ్చరితవైన నీకున్, వచ్చినభయమేమి! పుడమి పాలించు నిజం
బి చ్చిబుపాపఁ డభయం. బిచ్చితి నిచ్చోట నిలువు మిచ్చానుగతిన్. 330

వ. అని యొక్కపర్ణకుటీరముం జూపించిన నాపెయు విదల్ల సైరంధ్రీ సహితంబుగఁ
గుమారుండును దానును సుఖంబుండె, నట యుధాజిత్తును. 331

ఉ. సంగరరంగమున్ విడిచి సైన్యసమేతముగా నయోధ్య కు
బ్బొంగుచు వచ్చి మంచిదగుమూర్తమునం దలశత్రుజిత్తు ను
త్తుంగతరోత్సవం బెలయ దుందుభినిస్వనముల్ సెలంగ రా
జ్యాంగమునందు నిల్పెఁ బురమంతయు మంగళసంగతంబుగన్. 332

వ. అట్టియెడ ధర్మాధర్మవిచక్షణులగు కొందఱు జనంబులు. 333

గీ. అల మనోరమ యెచ్చటి కరిగెనొక్కొ!, యెడకేగె సుదర్శనుం డిద్ధచరితుఁ
డకట! వీరసేనుఁడు మృతుడైన కతనఁ, గాదె? యిటువంటి కష్టంబు కలిగె ననుచు.

గీ. పగలఁ బొగిలియు శత్రుజిద్వశగులైన, కతన నేమియు ననక సమ్మతిగనుండి
రట్లు మన్మని రాజ్యమ్మునందు నిల్పి, యయ్యుధాజిత్తు తనపురి కరుగునెడల. 335

యుధాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట.

వ. సుదర్శనుండును దల్లియు భారద్వాజాశ్రమమ్మున నున్నవారని యెఱింగి యతనిం
జంప నూహించి చిత్రకూటపర్వతమ్మున కరిగి నిషాదాధిపతియగు బలుఁడను
వానిం బురస్కరించుకొని శృంగిబేరపురాధిపతియగు దుర్దర్శు నికటమ్ము కేగుటయు.

చ. వివి మనమందు భీతి గడు విస్తరిలంగ మనోరమాంగనా
జనతిలకంబు కన్నుల నజస్రము నశ్రులు గ్రమ్మ నమ్మునీం
ద్రునిదరిఁజేరి "యీసుతుని ద్రోహమునం గడతేర్ప శత్రుజి
జ్జనకునిఁదండ్రి మాకుఁగడుశత్రుఁడు వచ్చె మునీంద్ర వింటివే? 337

వ. మున్ను పాండవులు పాంచాలీసహితులై మున్యాశ్రమమున నున్నయెడ వారలేవురు

నొక్కనాఁడు వనంబున కరుగుటయు ద్రౌపది ధౌమ్యాదిమునులతో నాశ్రమమ్మున
నుండె నయ్యవసరమ్మున, 338

శా. ఆమార్గమ్మున నేగుదెంచె వెస సైన్యంబుల్ తనుంగొల్వ దు
ష్కామార్తుండు జయద్రథుం; డతఁడు వేడ్కన్ వేదనిర్ఘోష ము
ద్దామప్రక్రియఁ గా నొనర్పుమునులం దర్శింప నేతెంచి య
చ్చో మాద్యత్కరియాన యానఁగనె మించుంబోడి నాద్రోవదిన్. 339

చ. కనుగొనినంత నెమ్మది వికారము దొట్రిల మాటిమాటి క
వ్వనజదళాక్షిపై వల పవారితమై చన ధౌమ్యుఁ గాంచి యి
ట్లను "మునివర్య! యీజలరుహానన యీతనుమధ్య యీకన
త్కనకనిభాంగియెవ్వతెయొ! గ్రక్కున నాకెఱింగింపు నావుడున్. 340

క. పాండుతరకీర్తియుక్తుల, ఖండులు పాండవులు వారి గాదిలిసతి యీ
యండజయాన నెఱుంగవె?, పాండవులన నీకుఁ గూర్పుబంధులుకారే? 341

గీ. వారలేవురు మృగయకై వనముపొంతఁ, బోయి రిప్పుడొ యిఁకనొ రాఁబోవు వార
లనిన విని సైంధవుండు నయ్యతివఁ గాంచి, యిట్టులని పల్కె నాదరంబినుమడింప.

చ. కుశలమె నీకుఁ బాండవులకున్! బతులెచ్చటికేగి! రెంతయున్
గృశవయి తీవరణ్యమున కేగుకతంబున; మీకు నింత దు
ర్దశఘటియించెఁగా! యనుచుఁ దద్దయుయోగ్యుఁడునాగబల్కెఁ బం
చశరవికారదూషితుఁడు సైంధవుఁ డెక్కుడు బంధువుంబలెన్. 343

వ. పదఁపడి ద్రోవదియు బంధుసత్కారంబొనర్చె నంత నతండును. 344

క. పశువుగతి మంచిచెడ్డల, ప్రశంస విడనాడి ఋషులఁ బరికింపక దు
ర్వశుఁడై హరించె నాపె వి, వశులగు దుష్టులకు వావివరుసలు గలవే? 345

వ. పిదపఁ బాండవుల వలన నామె విముక్త యయ్యెనని విందుఁగాన నేరిని విశ్వసింపఁ
దగదు. మున్ను వైరోచనసుతుండును బహుళ యజ్ఞకర్తయు ధార్మికుండును
బ్రహ్లాదపౌత్రుండు నగు బలిచక్రవర్తిని హరి కపటవామనాకారమ్మున నింద్రహితా
ర్థంబుగా వంచించె. 346

ఉ. వామనమూర్తి లోభమున వచ్చి తనుం ద్రిపదప్రమాణ మౌ
భూమిని గోరినన్ గపటభూసురుఁ డంచు నెఱింగియున్ మహో

ద్దాముఁ డఖండదాత బలి దా నఖిలమ్మును ధారవోసెఁ గా
నీ మఱుమాట వల్క దతఁ డెంతటిసత్యవదాన్యుఁడో కదా. 347

వ. సత్త్వగుణప్రధానుండగు సాక్షాన్మహావిష్ణు విట్లొనరింప నిఁక నన్యులన నెంత!
కావున లోభోపహతచిత్తులకుఁ జేయరాని కార్యంబుండదు. 348

మ. పరహింసన్ బొనరింతు రొడ్లధనమున్ బ్రాణంబులుం గొంద్రుము
ష్కరులై యన్యవధూరతిన్ దిగుదురున్ గార్యం బకార్యం బటం
చరయన్నేరరు లోభు; లెయ్యెడల నన్యాయంబు లేతత్కృతుల్
పరలోకం బని భీతి చెందరు మనోవాక్కాయకర్మంబులన్. 349

ఉ. దేవతలన్ యజింత్రు పరదేశమునన్ జరియింత్రు దాతలై
కోవిదకోటికిన్ ముదము గొల్పుదు రుత్తము; లల్పలోభులో!
జీవుల హింససేయుదురు చేయుదు రెంతయుఁ జౌర్యమున్ దగన్
భావనసేయఁగాఁ బరధనంబు హరించెడిత్రోవ లిన్నియున్. 350

వ. కావున మన యాశ్రమనికటమ్మునఁ గాచియున్న యయ్యుధాజిత్తు నవ్వలికన్పి నన్ను
నిర్భయంజేసి నా పుత్రుం గాపాడు మనవుడు మునివరుండు వల్లెయని యుధాజిత్తు
కడకేగి నీ రాకకుం గత మేమియని యడుగుడు నతండు మనోరమానయనంబున
కని నుడివె నంత మునియును, 351

క. పతిశోకముఁ బితృశోకము, నతిభరమై తన్ను నేచ నాత్మజుతో న
య్యతివ మము శరణుఁజెందె వి, గతభయయై యిచటనుండి కదలునె మరలన్.

వ. అనవుడు యుధాజిత్తమ్మునిఁ కిట్లనియె. 353

క. క్రమముగ ననిపిన ననుపుము, క్రమమునకుం దక్కతేనిఁ గడఁగి బలాత్కా
రముగఁ గొనువాఁడ నిజమునఁ, గ మునివరుఁడు కనుల నగ్నికణములు వెడలన్.

ఉ. ఓరి దురాత్మ! యోరికలుషోదర! యోరి జఘన్య! పో బలా
త్కారముగా గ్రహింపఁదగు దార్ఢ్యము గల్గిన నట్లొనర్ప రా
దే! ఋషులన్న రాజులకు నెల్లిదమే? మును మా వసిష్ఠుతోఁ
బోరెను గాదె ధేనువును బొందఁగ గాధిసుతుం డెఱుంగుదే? 355

వ. పిదప మంతనమ్మున యుధాజిత్తు మంత్రి కిట్లనియె. 356

క. మునిపల్కులు వింటివికద!, మనోరమను సుతునితోడ మనము హరింపం
గ నుపాయ మేది! రిపువృ, ద్ధిని సైఁపఁగరాదు సూవె ధీమంతులకున్. 357

ఆ. వె. రాజయక్ష్మపగిది రాజన్యులకు రిపు, శేషమున్న బాధచేయుఁగానఁ
దవిలి వీనిఁ జంపి దౌహిత్రురాజ్యంబు, విగతశత్రుకముగఁ దగనొనర్తు. 358

క. ఇటనన్ను నెదిరికొని పో, రుట కెవ్వఁడు లేకయుంట రూఢియకద ! యీ
జటిలుని పల్కులకుం జం, కుట యుచితమె యనుడు మంత్రి కోవిదుఁడనియెన్.

చ. నరవర వింటివే ! మునులనన్ మహనీయులు సాహసించు ము
ష్కరుల నొకింతలో నణఁపగా గల రెందును వారు పూన దు
ష్కరమగు కార్యముండ దదిగాక మునీంద్రుఁడు "గాధిపుత్రునిన్
గరము నెఱుంగుదే" యనిన కారణమున్ విను మే వచించెదన్. 359

క. మును విశ్వామిత్రుం డను, జనవరుఁ డొక్కెడ వసిష్ఠసంయమిఁ జూడన్
జనుటయు నమ్మని తగు నా, సనమిడి గౌరవము సలిపి సంతస మెసఁగన్. 361

వ. సైన్య సహితంబుగా విందునకు నిలువుమనుడు నతం డట్లొనర్చె. 362

ఉ. నందినియుక్త వసిష్ఠమునినాయకునానతి తెప్పపాటులో
నందఱు కన్నిభంగుల ననంతములై తగుభక్ష్యభోజ్యముల్
విందులొనర్ప సైన్యసముపేతముగా నలగాధిపుత్రుఁ డా
విందును దృప్తిగా ననుభవించె నుతించుచుఁ దన్మహత్త్వమున్. 363

వ. పిదప నమ్మునివరు నడిగి యాధేనువుం గొనువాఁడై సవినయమ్మున నిట్లనియె.

ఉ. ధేనులఁ జూడమో ! మునుల దివ్యమహామహిమానుభావులం
గానమొ ? యెన్నఁడేని యిటు గాంచితి మే ? యొకరెప్పపాటులో
సేనలతో నృపాలురకుఁ జెచ్చెర విందులొనర్చి తృప్తులం
గా నొనరించు ధేనువులఁ గన్గొన నీమహిమంబు శక్యమే. 365

క. అవి మెలమెల్లన నిట్లను, నఘా ! ధేనువుల దశసహస్రంబులు నీ
కు నొసంగెద నా కిద్దా, విని దయసేయఁగదె కోర్కె నెరవేర్పఁగదే ? 366

క. అనుడు వసిష్ఠుండను నో, జనవర ! యెన్నేని దీనిసరిగా విది నం
దిని యనుధేనువు హోమం, బున కీక్షీరములు మాకు ముఖ్యము లరయన్. 367

వ. గాన దీని నీనేరననుడు నతం డిట్లనియె. 638

క. ఈకుంటివేని యెట్లేఁ, జేకొనియెద నెల్లినేఁట సిద్ధ మనుడు నెం
తో కోపియై వసిష్ఠుఁడు, గైకొందువుగాక చూడఁగాఁగల నేనుఁ. 369

వ. నావుడు విశ్వామిత్రుండు బలిష్ఠులగు భటులం బిలిచి నందినిం బట్టుకొనుఁడనుడు
వారును నద్దాని నట్లొనర్ప భయకంపితయగుచు నయ్యది వసిష్ఠున కిట్లనియె. 370

ఆ. వె. ఏమి తప్పుగలిగె ? నేకారణంబున, నన్ను విడిచెదీ ? వనయులు భటులు
పట్టికొనఁగనేల ? బాధింపఁగానేల ?, యనుడు మునియు ధేనువునకు ననియె. 371

మ. బలవంతుండగు రాజు దుర్నయమునం బాధించుచున్నాఁడు నేఁ
గలకార్యంబు మఱేమి ? నిన్ను విడువంగా నోప నాశక్తికిం
దలఁదాఁచెన్, దపమేడ ! యుద్ధమునకుం దార్కొలు తానేడ ! నీ
తలమైనన్ విడిపించుకొమ్ము ననువొందఁగ రమ్ము ముమ్మాటికిన్. 372

మ. అని మౌనీంద్రుఁడు వల్కఁ నందినియుఁ గ్రోధావేశమొప్పార హు
మ్మను నాలోనన రాక్షసుల్ ప్రబలదర్పాహంకృతుల్ మీఱఁ ద
ద్ఘన కాయమ్మునఁ బుట్టి విల్వమని తత్సైన్యంబు వారించి గ్ర
క్కునఁ గాఁ జేసిన నెట్టులో మిగిలెఁ దత్క్షోణీశ్వరుం డొక్కఁడున్. 373

ఉ. అంతయుఁ గాంచి నెమ్మనమునం దతిభీతియు సంతసంబునుం
జింతయుఁ దొట్రిలంగఁ గడు సిగ్గిలి సీ ! నృపపౌరుషంబు గో
రంతయుఁ గాదు బ్రాహ్మణతపోధికతాధిగతప్రతాప మిం
తింతఁగ నొప్పునే ? ముని జయించుట కేమియుపాయ మిత్తఱిన్. 374

మ. అని దీర్ఘంబగు చింత నెమ్మనమునం దావిర్భవింపన్ ధిగం
చును క్షాత్రంబును ధిక్కరించి తప మస్తోకంబుగాఁ జేసి వా
రని కిన్కం ద్విజుఁడై మునీంద్రుఁడగుచున్ బ్రహ్మర్షి యంతయ్యు న
మ్మునికిం జాలక పోయె * బ్రాహ్మణులతోఁ బోరాడుటల్ మాటలే. 375

క. కులనాశకరంబగు వి, ప్రులతో వైరంబుగాన భూవర ! మనమున్
జఱపట్టి కొఱవితోడన్, దలఁగోకికొనకయ చనఁగఁదగు మనపురికిన్. 376

ఉ. దీనుఁడు నిర్ధనుండు గతతేజుఁడు బాలుఁడు తోడు లేదర
ణ్యాప వసించువాఁ డనదనాఁదగువాడు సుదర్శనుండు నీ
పై నెటు రాఁగలాఁ డటులు వచ్చినఁ జూడఁగవచ్చుఁ గాని యీ
భూపవరేణ్యునిం జెనకి మానముఁ బ్రాణముఁ గోలుపోకుమీ. 377

* తాపసులతో.

ఆ. వె. తృణము వజ్రమగును దృణమగు వజ్రంబు, దోమ యేన్గుగున్నతో నెదుర్చు
శశకమైనఁగాని శార్దూలమును జంపు, దైవయోగ మొకటి దప్పనేవి. 378

క. కాఁదగినది కాకుండదు, కాఁ దగనిది కాదు దైవకారణమున నా
మోదముఖేదముఁ దుల్య, ప్రాదుర్భావమ్ము లిందు వగవరు తద్జ్ఞుల్. 379

వ. అను మంత్రివచనమ్ములకు సమ్మతించి మునీంద్రుపాలికిం జని నమస్కరించి నానే
రమి సైఁపుమని వేఁడుకొని యనుజ్ఞాతుండై యుధాజిత్తు తనపురమ్మున కరిగె
నంత మనోరమయు స్వస్థచిత్తయగుచు నయ్యాశ్రమమ్మున నుండె శుక్లపక్షచంద్రుం
బలె దినదినప్రవర్ధమానుండగు సుదర్శనుండు సవయస్కులగు ఋషిపుత్రులతోడం
గ్రీడించువాఁ డొక్కనాఁడు విదల్లుం గుఱించి మునిపుత్రుం డొకఁడు క్లీబయని
యామంత్రించుటయు, 380

సుదర్శనునకు కామబీజప్రాప్తి.

క. విని యందు నాదివర్ణము, ననువుగ బిందువునుగూర్చి యనుదినముఁ బఠిం
చెను భావిభాగ్య వశమునఁ, జనె నొక యైదేడులిట్లు జననాథమణీ! 381

ఉ. న్యాసమునున్న ఛందమనునట్టిది లేదిఁక ధ్యానమున్న స
న్న్యాసము సర్వశూన్యముగ నాతఁ డదృష్టమహోదయమ్మునన్
జేసి మనమ్మునన్ నిలిపి శ్రీకరమై తగు కామబీజ మ
భ్యాసము చేసె నెన్నటికినైనను విస్మృతిఁ జెందకుండగన్. 382

గీ. అంత నేకాదశాబ్దంబునందు నుపన, యనము గావించి ముని వేదమభ్యసింపఁ
జేసె నా రాజసుతుఁడు సుశ్రీవహించె, వేదమున శాస్త్రమున ధనుర్వేదమందు. 383

మ. ఒకనాఁ డంబిక రక్తవర్ణయును రక్తోద్యద్విభూషాంబరా
దిక బాభాసురచారుగాత్రయును నై దివ్యస్వరూపంబుతో
నకలంకుండగు నా సుదర్శనునిపై నత్యాదృతస్వాంతయై
సుకృతంపుంగనియై ఖగేశరథయై చూపట్టెఁ బ్రత్యక్షమై. 384

ఆ. వె. ఆ సుదర్శనుండు నాయంబ వైష్ణవిఁ, గాంచి మ్రొక్కి భక్తి గదలుకొనఁగ
సేవ సేయుటయు దయావతి యాతల్లి, శరశరాసనాది సకలమొసఁగె. 385

గీ. శరశరాసన కవచముల్ శరధియుగళ, మాదిరిగాఁగొని దేవీకృపామృతమున
కాటపట్టయి మిగులఁ బ్రఖ్యాతి నెసఁగి, యతఁడు నవమన్మథుండయి యలరునంత.

శా. కాశీరాజతనూజ రూపమునకుం గాణాచి, విద్యావయః
ప్రాశస్త్యంబుల కెల్ల, మొల్లమునకుం బ్రాణంబు, బల్ చాతురీ
సౌశీల్యంబుల ప్రోవునౌ శశికలాఖ్యామాశిరోరత్నమ
య్యాశానాప్తతనూజతుల్యు వినె వందీడ్యప్రభావాస్పదున్. 387

చ. విని తదధీనచిత్తయయి వేఁగుచు వేకువ నొక్కనాఁడు చ
య్యనఁ గనుమోడ్చునంత జగదంబ ముదంబున స్వప్నమందుఁ బే
ర్మినిఁ బొడసూపి యిట్లను "వరింపుము, నిన్ను సుదర్శనుండు గై
కొనుఁ గనకాంగి! నీదయినకోర్కె ఫలించు నవంచితంబుగన్." 388

క. అని పలికి చనియె నంతట, వనజాక్షియు మేలుకాంచి స్వప్నము తన చిం
తనమున కనుగుణమగుటకు, మన ముబ్బఁగ మోము మాటిమాటికిఁ జెలఁగన్.

వ. హర్షనీరధి మునుంగుడుఁ దల్లి యిందుల కేమికారణం బనవుడు సిగ్గునఁ దలవంచె.

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెలుల్ గదిసి ప్రేమ నొకించుక చెప్పరాదె! మీ
యమ్మకుఁ జెప్పుమంచును రహస్యమునన్ దను మాటిమాటికిన్
గ్రమ్మిన రాత్రి స్వప్నమునఁ గల్గినముచ్చట లచ్చుగాఁగ న
క్కొమ్మ వచించె; నెచ్చెలులకున్ వినరాని రహస్యముండునే. 391

ఉ. అంత వసంతమందుఁ జిగురాకులచేఁ బొగరెక్కి కోయిలల్
అంతులుసేయఁ జుమ్మనుచు అంపిలి తుమ్మెదదిమ్మరీండ్లు బల్
గంతులువేయ నాశశికలాలలితాంగి సఖీసమేతయై
కంతునికిన్ నివాస మనఁగాఁదగు పుష్పవనమ్మునం దొగిన్. 392

క. బహుఫలభరితకుసుమధూ, ర్వహపల్లవకలితలలితపాదపవల్లీ
విహృతిమెయిఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు, నహర్పతిసమాను నొక్కయగ్రజుఁ గనియెన్.

చ. కని వినయమ్మునం జరణకంజములం బడి మ్రొక్కి యిట్లనున్
వనజభవావతార! తమవాస మదెక్కడ? నేడనుండి యి
వ్వని కరుదెంచుటో! తమరువచ్చిన కారణమేమొ! ప్రేమ నె
క్కొనన వచియింపుఁడా! యనుడుఁ గోమలికిన్ ద్విజవర్యుఁ డిట్లనున్. 394

శా. భారద్వాజమునీంద్రునాశ్రమము మద్వాసంబు కార్యార్థినై
దూరం బేగుచు నుంటి నావలన నెంతో కార్య మున్నట్లు న

న్నారాధించి ప్రశంసఁ జేసితివి నీ యాంతర్యమున్ దెల్పి నీ
వే రాజన్యుని పుత్రివో నుడువుమా ! యిందిందిరాలకా ! 395

వ. అను నవ్విప్రకుమారున కక్కోమలి యిట్లను మహాత్మా ! యేను గాశిరాజు కూఁతుర శశికల యనుదానఁ దమరు పూజ్యులగుటంజేసియు భవద్దేశమందలి విశేషమ్ములు వినఁ గోరియుఁ బ్రశంసించితి. భవదాశ్రమమ్మునం గల చక్కని యొక్క విశేషంబు వక్కాణింపుఁడన నక్కమలాక్షి కతం డిట్లనియె. 396

క. కలఁడు ధ్రువసింధుఁ డను భూ, తలపతి యానృపసుతుఁడు సుదర్శనుఁడను వాఁ
డలఘుఁడు మా యాశ్రమమునఁ, గలఁ డాతం డెంతకేనిఁ గలఁడు కుమారీ ! 397

ఉ. అంబురుహాక్షి ! యాతఁడు గుణాలయుఁ డాకృతిపంచబాణుఁడా
యంబకు భక్తుఁ డెంతయు నయంబునఁ బొల్చెడిముద్దులాఁడు వా
నింబలె నొప్పువేఱొకరినిన్ గనఁ బోము మఱేమి ! బ్రహ్మ నీ
కుం బనిఁ బూని చేసె ననుకొందు వినుంగని సుందరీమణీ ! 398

క. పూవుం దావియుఁ గొమ్మయుఁ, జేవయు బంగారు మణియుఁ జేర్చిన విధి యో
పూవుంబోఁడిరొ ! నీ కా, భూవరమన్మథునిపొందు పొసఁగింపఁడొకో ? 399

క. అనుభూసురవచనములకు, మన మలరఁగ మోము మందమందరుచిరహా
సనియతిఁ బొదల శరీరం, బునఁ బులకలు పొడమ నొప్పెఁ బూబోఁడి వెసన్.400

గీ. భూసురుం దేగె నంత నాభాసురాంగి, పూర్వమునకన్న ననురాగమును వహించి
చచ్చిబావవివానిబల్ హెచ్చునకు స, హింపనేరక చెలిమిన్న కిట్టులనియె. 401

చ. చెలియరో ! యేమనోహరుని చెల్వము విన్నది యాదిగాఁగఁ జం
చలతయు బల్వికారము విచారముఁ దోరముగా నెసంగు న
చ్చెలువుఁడెవండొ ? గోత్రమును జెయ్యులు దేశముఁ దల్లిదండ్రులుం
గులమునెఱుంగ రాదెటులొకో ! యిటు మన్మథుఁడార్తిపెట్టెడిన్ ? 402

చ. కలఁ గనుఁగొంటి నాతని వికాసము హాసము భాసమానని
స్తులతర హావభావములు సుందరి ! యేమని చెప్పుదాన నా
కొలఁది యదృష్టహీనలకుఁ గోరినఁ బైఁబడి మ్రొక్కి వేఁడినన్
గలుఁగునె ? యట్టివాఁడు కలఁగన్నదియే యొకలాభ మంగనా ! 403

సీ. చందనంబు విషంబు చందంబుగాఁ దోఁచుఁ • బూలమాలిక పాముపోల్కి నుండు
వెన్నెల నిప్పులకన్న వేఁడిమి చూపు • హర్మ్యంబు యమకూప మనఁగవచ్చు

పూసెజ్జ కత్తులబోనుగాఁ గనుపట్టు • రాతిరి మృత్యుపురాణ నెసఁగుఁ
బగలన్నఁ బగవాని పగిది బీరము చూపు • గీతాదికంబన్న భీతి పుట్టు

గీ. విడె మడలుగొల్పు పూఁదోఁట వెట్టిఁజేయుఁ
జెలులపైఁ గోపమొదవుఁ జాపలము హెచ్చుఁ
దల్లిదండ్రుల కిదిచెప్పఁ దప్పు. చెప్ప
కున్న నేగతినబ్బు నవ్వన్నెలాఁడు. 404

మ. అనురాగం బది కన్నుగానదు మనంబా! మిఱ్ఱుపల్లమ్ములన్
గన కెచ్చోటకునైన నేగు నిఁక వేడ్కల్ మంచియుం జెడ్డయుఁగా
మును పే నేరవు మన్మథుండు చపలాత్ముం డెంతయున్ మూర్ఖుఁ డం
గనలన్ లోఁకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే నివారింపఁగన్? 405

మ. మదనుం దిట్టఁగ రాదు కోయిలలతో మా టొడ్డఁగా రాదు నె
మ్మది వారింపఁగ రాదు కోల్కెలపసన్ మర్దింపఁగా రాదు దు
ర్మదముఁ గ్రిందుగఁ జేయ రాదు తనకామం బన్యులౌ వారితో
మొదలే చెప్పఁగ రాదు కష్టమకదా! పూఁబోఁడియై పుట్టుటల్. 406

క. కులకాంతనైన కతనం, గలుగదు స్వాతంత్ర్య మేమిగానున్నదొ! నె
చ్చెలి! వెలవెలఁదుక లేనో, ములునోఁచిరొ! వెట్టిమాటపోనీఁగదవే. 407

ఉ. ఆతఁడు రాజ్యహీనుఁడు వనాంతరవాసియు నంచు వింటిఁ బ్ర
ఖ్యాతులు రాజ్యసంపద లఖండముగాఁ గలరాజపుత్రు లీ
భూతలమందు లేరొ! ననుబోటికి వారలు తగ్గవారు కా
రో! తరుణీ! యదేమొ యతఁడొక్కఁడ నామదిఁజిక్కినొక్కెడున్. 408

క. ఆనృపుఁ డుండినయెడ నా, కానతి యిడె నొక్కవిప్రుఁ డట కేగుటకున్
మానసము తొట్రుపడు న, వ్వానికి నావంతఁ దెల్పువా రెవ్వరొకో? 409

చ. అలరెడివేడ్కఁ దండ్రియు స్వయంవరముం బొనరింపఁ డాయె నె
చ్చెలు లొకరైన బిట్టెనయుచింత నడంపఁగఁ జాలరైరి నా
కలఁ గనుపట్టి చెప్పినజగత్ప్రసు వాపరదేవియైన బా
ము లెసఁగఁజేయు నాకుఁగలమోహముమేర యెఱుంగ దక్కటా. 410

వ. ఇట్లు తదధీనచిత్తయై యక్కన్నెమిన్న యుండె, నట సుదర్శనుండు స్వప్నాదృ
వస్థల దన్మహామాయాసందర్శనం బొనర్చుచుఁ దదేకధ్యానపరాయణుండై కాలమ్ముఁ

బుచ్చుచుండె నతనికడ కొక్కనాఁడు శృంగిబేరపురాధ్యక్షుండగు నొక నిషాదపతి యేతెంచి సర్వోపస్కరయుతంబును జతుస్తురంగయుక్తంబును బతాకాదిశోభితంబునునగు నొక్కరథం బుపాయనంబుగా నొసంగిన మిత్రభావమ్మునం గారవించి యయ్యది గైకొనియె. అట్టియెడ, 411

క. భారద్వాజాశ్రమగతు, లై రాజిలుమునులు వల్కి రాతనిఁ గని యో
వీరాగ్రేసర! యిఁక భూ, భారధురంధరుఁడవగుచుఁ బ్రబలెదవు గడున్. 412

ఉ. ఏ పరదేవతామహిమ మించుక గల్గినవారు పాపముల్
తాపము లాపదల్ గడచి ధన్యులు మాన్యులునై జగజ్జను
వ్యాపృతులై చెలంగెదరొ! భద్రవిధాయిని యామె ముఖ్యమౌ
ప్రాపక మట్టినీకు దురవాపము గల్గునె ముజ్జగమ్ములన్? 413

వ. అని మనోరమం గాంచి, 414

క. ఓ వీరమాత! విను పా, రావారపరీతమౌ మహారాజ్యశ్రీ
కేవల దేవీకృపచేన్, దావలమగు నీకుమారునకు సంధిల్లున్. 415

చ. అనిన మనోరమాసతియు నట్టులె మీవచనంబు నిక్కమౌ
ననఘచరిత్రులార! యొకఁ డైన సహాయము లేని నాతనూ
జున కెటు రాజ్యభారమది చొప్పడుఁ దప్పునె మీనుడుల్ మహా
జనులగువారిదీవనలె సర్వము నిర్వహణం బొనర్చెడిన్. 416

క. ఈదశదిశ లొకటైనను, మేదిని రజమైన జలధి మిట్టైన నగున్
భూదేవత లిడు నాశీ, ర్వాదములకుఁ దిరుగులే దవార్యము లగుటన్. 417

క. అని నెమ్మది యుబ్బఁగ నా, మని సేమముఁ గోరి యామనోరమయుండెన్
ఘనుఁడు సుదర్శనుఁడు జగ, జ్జననికటాక్షంబు తనకు సంతస మొసఁగన్. 418

ఆ.వె. అరథంబు నెక్కి యలరెడివేడ్క నెం, దేనిఁ జనెడివేళఁ గానుపించు
దక్షమై తనర్చు నక్షౌహిణీసైన్య, మధ్యమునం దెలర్చు మహిపుమాడ్కి. 419

ఉ. శోభనదాయియై సకలశోకవినాశకమైన కామరా
జాభిధబీజమున్ గురుదయావశతన్ దగ సంగ్రహించి శ్ర
ద్ధాభరితంబుగా నెవఁడు తద్దయుఁ దజ్జప మాచరించు వాఁ
డాభగవత్యనుగ్రహము నంది పురందరసన్నిభుం డగున్. 420

సీ. అంబార్చనాసక్తులగు వారలకుఁ గలు • గనిశుభమ్ములు లేవు, కావరమున
నెవ్వ రంబార్చన నీసడింతురొ వారు • మాతృకాద్రోహులు మందమతులు
దుష్టులు రోగులు దుఃఖపీడితులనుఁ • గా నెఱుంగుము దేవమాననీయ
యై యాదిశక్తియై యసురు నాయంబయే • యఖిల జీవులయందు నలరుచుండు

గీ. బుద్ధి ధృతికీర్తి లక్ష్మీసమృద్ధి శక్తి • శ్రద్ధ స్మృతి లోనుగాఁగల సకలమగుచు
నామె నెఱుఁగనివారల యజ్ఞులనఁగ • నెఱుఁగువారల పండితు లెఱుఁగు మధిప।

ఉ. బ్రహ్మ మొదల్ పిపీలికలు పారముగాఁ గల జీవసంతతుల్
బ్రహ్మవచోభిధేయము నపార మనాద్య మమేయమౌ పర
బ్రహ్మము గాఁగ నే పరమపావని నే జగదంబఁ గొల్తు రా
బ్రహ్మముఁ దానెఱింగె నొకపాటి యనందగునే సుదర్శనున్? 422

శా. దేవారాధితయై మహామహిమయై దివ్యస్వరూపాఢ్య వి
ద్యావిద్యాకృతియై జగం బఖిలమున్ వ్యాకీర్ణమున్ జేసి స
ద్భావాతీతుఁ బురాణపూరుషుని సంభావించు నేదేవి యా
దేవిన్గొల్చి సుదర్శనుండు సుఖమందెన్ రాజ్యమున్ బాసియుఁ. 423

క. శశికలయు నా సుదర్శన, వశగతహృదయ యయి వలపు వడ్డికిఁ బాఱఁ
గృశయయి భృశచింతనయై, యశనాయాదికము మఱచె నధిప వతంసా। 424

చ. కొమిరె విచారణాంశమును గొంత యెఱింగి సుబాహుఁ డాపెతం
డ్రి మురువుమీఱఁ బుత్రిపయి నెమ్మి దలిర్ప స్వయంవరం బొన
ర్ప మదిఁ దలంచి యెల్లనరపాలురకున్ దెలియంగఁ జేసె, న్యా
యముకద రాజపుత్రులు స్వయంవరమందు వివాహ మాడుటల్. 425

వ. స్వయంవరమ్మను నిచ్ఛాస్వయంవరంబు పణస్వయంవరము శుల్కస్వయంవరము నా మూఁడు తెఱంగులందు శ్రీరాముండు శివధనుర్భంగం బొనర్చి సీతం గైకొన్నది పణస్వయంవరంబు తక్కుఁగల రెండును బ్రసిద్ధమ్ము లందాద్యమగు నిచ్ఛాస్వయం వరంబు చాటం బంచుడు, 426

ఉ. మాళవచోళమద్రవరమాగధవంగకళింగసింధుబం
గాళకరూశలాటకురుకాశమరాటవరాటగౌళనే
పాళవిదర్భబర్బరనృపాలకుమారకు లాసుబాహుభూ
పాలుని పట్టణంబునకు వచ్చి రనేకు లుదంచితస్థితిఁ. 427

వ. అంతకు మున్న యన్నలినాక్షి తద్వృత్తాంతం బెఱింగి సఖిం గాంచి కుంచితాస్యయై
కనుఁగొనల నశ్రులురుల మంతనంబున నిట్లనియె. 428

ఉ. నెచ్చెలి! నా మదిం గలుగు నెవ్వగ నెవ్వగ నాఁపికొందు? నా
నచ్చిన చెల్మికాఁడు జననాథ శిరోమణి నాఁటిరాత్రి భూ
భృచ్ఛయరాజపుత్రి కడుఁ బేరిమి నాకిడినట్టికోర్కె యు
దృచ్చరితుండునైతగు సుదర్శనుఁ దక్క నొరున్ వరింతునే? 429

మ. ధనముల్ కాల్పనె? రాజ్యసంపదలు కాంతారమ్మునన్ జేర్పనే?
గొన మందంబును జాతురీగరిమయున్ గూలంకషప్రజ్ఞ యె
వ్వనికిం జొప్పడు వానిఁ గోరఁదగు నవ్వాఁడెన్నఁగా నా సుద
ర్శనుఁడే యింతకు నొక్కొకండొక తెఱన్ జక్కంగఁ గన్పట్టెడిన్. 430

క. అని త్రిపురానిపేర్మివిఁ, దనతోడం బల్కు రాజతనయవచనముల్
పనిఁగొని జననికిఁ దెల్పఁగఁ, జని యావైదర్భితోడ సఖి యిట్లనియెన్. 431

వ. అమ్మా! మన శశికల సుదర్శనుండను రాజపుత్రుం దక్క నన్యుని వరింపనని
నిశ్చయించుకొని యున్నయది. 432

క. భారద్వాజాశ్రమమున, నారాజ తనూజువాసమఁట! యాతనికిన్
ధారాళముగఁ ద్రిశుద్ధిగ, ధారాదత్తంబుజేసెఁ దననెమ్మనమున్. 433

వ. అనుడు వైదర్భియు నయ్యుదంతంబు తన పతికెఱింగించిన నతం డమ్మగువ
కిట్లనియె. 434

ఉ. వాని నెఱుంగుదే చెలియ! వాఁడన రాజ్యముఁ గోలుపోయి య
న్నానకు లేక కాననమునన్ మునిపల్లె వసించుఁ దల్లితోఁ
బూని యుధాజిదాహ్వయుఁడు పోరునఁ జంపెను వీరసేను న
వ్వానికతమ్మునన్ గడు నభాగ్యుఁడు వానికిఁ బుత్రి నిత్తునే? 435

క. కావున నచ్చఁగఁ జెప్పుము, నీవేగి తనూజ కిపు డనింద్యచరిత్రుల్
కోవిదులు భాగ్యవంతులు, వేవేలు స్వయంవరమున విడిసిరి నృపతుల్. 436

వ. అని భర్తవల్కిన వల్లెయని యావైదర్భి పుత్రికడ కరిగి బుజ్జగించి శిరమ్ము
మూర్కొని తొడపై నిడుకొని యల్లన నిట్లనియె. 437

మ. ఫలమూలాశి వనప్రవాసి కృశుఁడున్ బంధువ్రజత్యక్తుఁడున్
బలకోశాదివియుక్తుఁ డెంతయును నిర్భాగ్యుం డతం డున్నతుల్

గలవా రూర్జితు లార్జితోత్కటయశః ఖ్యాతుల్ నరేంద్రాత్మజుల్
దలఁప నీకయి వచ్చిరందఱును సౌందర్యమ్మునన్ మన్మథుల్. 438

తరల. అల సుదర్శను తమ్ముఁడుఁ గడునందగాఁడు మహాబలుం
డలఘుఁ డాతఁడు శత్రుజిత్తు ధరాధిపత్యము గల్గు వాఁ
డెలమి నీకనుకూలుఁడై తగు నేతదర్థము కాదె తాఁ
గలన నీతనితాత చంపెఁ బగన్ గళింగధరాధిపున్. 439

క. అదియునుగాక యుధాజి, త్తదనగు నెడ నితనిఁ జంపు నాకతమున నే
కద! భారద్వాజునికడ, సుదర్శనుండుండు టరయ సుదతీ! వినుమా! 440

క. నీతండ్రి సుదర్శనున క, పేతవిభవుఁ డనుచు నిన్నుఁ బెండిలి సేయన్
జేతోగతి వాంఛింపం. డాతలఁ పిఁక విడిచి పెట్టుమమ్మ కుమారీ! 441

వ. అనుడు నక్కోమలి తల్లి కిట్లనియె. 442

చ. వనమున నుండుఁగా కతఁడు పట్టణమందు వసించుఁగాక ని
ర్ధనుఁడగుఁగాక మేటిధనధాన్యములం దులఁదూఁగుఁగాక నా
మన సలవానిఁ దక్కఁ బెఱమానిసి నొల్లదు ధాతయైన ఫా
లనిహితమైన వ్రాఁతలకు లాఁతిగతుల్ పొసగింపనేర్చునే? 443

క. శర్యాతి వచనమున మును, నార్య సుకన్యాభిధాన చ్యవనునిఁ గొని న
ట్లార్యావచనమ్మున శుభ, చర్యు సుదర్శను వరింతు సత్యవ్రతనై. 444

క. కైతవ మెఱుఁగక భర్తకుఁ, జేతోమోదమున సేవఁ జేసెడి సతికిన్
బ్రీతియు స్వర్గము మోక్ష వి, భూతియునుం గలుగు నిక్కముగ నోతల్లీ! 445

క. మచ్చిత్తభిత్తి భగవతి, విచ్చలవిడి వ్రాసె వానివిధమంతయు నా
నచ్చినవాఁ డతఁ డొక్కఁడ, పొచ్చెములేదిందుఁ గూర్మి పొసఁగె నతనిపై. 446

క. అని శశికల వివిధ నిద, ర్శనములు చూపించి తనకు రమ్యుండు సుద
ర్శనుఁ డొక్కఁడ యని చెప్పిన, జననియుఁ బతి కెఱుఁగఁజేసెఁ జని సకలంబున్.

వ. అంత స్వయంవర మహోత్సవం బాసన్నం బగుడు శశికల సుదర్శనురామికిఁ జింతించి యత్యాప్తుండగు నొకవిప్రునింబిలిపించి రహస్యమ్ముగ నిట్లను: నోయయ్యా! మాయయ్య యెఱుంగకుండ భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరిగి సుదర్శనుంగాంచి నా వచనమ్ములుగా నిట్లనుము. 448

ఉ. అంబ నినున్ వరింపుమని యానతి నాకిదె నామనంబు స
త్యంబుగఁ జిక్కె నీవయి స్వయంవరమౌ నిఁక నెల్లి; రాజసం
ఘంబు పురంబునన్ విడిసెఁ గాని త్వదాగమనంబు లేదు న్యా
యంబె యనాదరంబు విషమాంబకదర్శన! యో సుదర్శనా! 449

ఉ. నే నినుఁ దక్క నన్యుని గణింప వరింప మదిం దలంప నా
మేను నిజంబు నీయది సుమీ వినుమీ! నను మానితేని నిన్
గానమి వహ్నిలోఁ బడుదుఁ గానియెడన్ విషమాహరింతుఁ బ్రా
ణానకు వెన్కఁ జూతునని నన్ దలపోయకు ప్రాణవల్లభా! 450

చ. మనకుఁ బరాంబికాకృప సమస్తశుభమ్ములు గల్గు దైవమున్
మనమున నమ్మి రావలెఁ జుమా! శివకేశవముఖ్యులే జగ
జ్జననికి వశ్యులా జనని సత్యము దప్పసితల్లి యాపె వా
క్కును వితయౌనె నాథ! కయికొమ్ము ననుం బ్రతికించి పుణ్యమున్. 451

చ. అని వచియింపు మా నఽవరాగ్రణి కిట్టులె యంచు శాస్త్రమా?
యనఘ! సమస్తమున్ దెలిసినట్టిమహాత్ముఁడ వీవు కార్య మే
యనువునఁ జక్కనౌనొ యటు లాతనితో వచియించి పున్నెమున్
గొనుము పరోపకారమునకున్ సమమైన విశేషమున్నదే? 452

ఉ. అక్కరుణాకరున్ గదు రహస్యమునం గను మట్లు కాంచి నా
చక్కఁదనం బొకింత సరసంబుగఁ జెప్పుము చెప్పి నాదు పె
న్మక్కువ మేరలేని దని మాటికిఁ దెల్పుము చేతు లెత్తి నే
మ్రొక్కితినంచుఁ బల్కుమిక ముంచినఁ దేల్చిన నీవ నావుడున్. 453

వ. తద్దత్తంబగు దక్షిణన్ గ్రహించి యాతండును సుదర్శను కడ కేగి సకలమ్మును వచియించి యతనిచే స్వయంవరమ్మున కేతెంచెదనని యనిపించుకొని తత్క్షణము వచ్చి యక్కన్నెతో నంతయు నుడివె, నట సుదర్శనుండు స్వయంవర గమనోన్ముఖుండగుటయు, 454

క. తల్లి మనోరమ శోకం, బుల్లమ్మునఁ గడలుకొనఁగ నొగి గుండియలున్
జల్లన నల్లన నశ్రులు, వెల్లివిరియఁ బల్కె నిట్లు విహ్వలమతియై. 455

చ. పలువురు రాజు లున్నెడకు బాసట లేకయ పోఁ దలంచె ద
ప్పలుగు యుధాజిదాఖ్యుఁ డతివైరి నినుం గడతేర్ప నెంచి తా

నలయెడ కేగుదెంచు, నను నాత్మజశోకపరీతఁ జేయఁగాఁ
దలఁపకుమయ్య! నాపలుకు దబ్బఱసేయకు మయ్య నావుడున్. 456

ఉ. అంబికయానతిన్ శిరమునం దిడి యేగెడి నాకు నెందు న
డ్డం బొకడుండునే? యొరులఢాకకు జంకుదునే? మదంబ శో
కం బుచితంబె క్షత్రియకుఁ! గాఁదగుకార్యము కాక పోదు దుః
ఖంబును సౌఖ్యముం జగతిఁ గావదికుండలు ప్రాణికోటికిన్. 457

వ. అని తల్లికి ధైర్యంబు చెప్పి నిషాదదత్తంబగు రథం బధిష్ఠించి చన నుద్యుక్తుం
దగు కుమారుంగాంచి మనోరమ యిట్లను: నోయన్నా! విజయార్థం బేగెడి నిన్ను
నగ్రమ్మున నంబికయు వెనుకఁ బార్వతియు విషమమార్గమ్ముల వారాహియు దుర్గ
మ్ముల దుర్గయు ఘోరకలహమ్ములఁ బరమేశ్వరి యగు కాళికయు స్వయంవరమ్మున
సౌమ్యయగు మాతంగియు భూమధ్యమ్మున భవానియు గిరిదుర్గంబుల గిరిజయుఁ
జత్వరమ్ములఁ జాముండయుఁ గాననమున సనాతని యగు కామగయు వివాదపద్మల
వైష్ణవియు శత్రుసమాగమమ్మున భైరవియు సర్వదేశంబుల జగద్ధాత్రియగు భువనే
శ్వరియుఁ గంటికి ఱెప్పచందమ్మున రక్షింతురుగాత మని దీవించి మఱియును. 458

శా. అన్నా! నిన్నొడనాడి యియ్యెడ క్షణంబైనన్ వసింపంగఁ జా
లన్నిన్నున్ గనులారఁ గాంచికద కాలంబెల్ల హేళాగతి
న్విన్నాణంబుగఁ బుచ్చుచుందు నదియున్ విఘ్నంబుగావింప నీ
కు న్న్యాయంబె? రథంబుపైనిడి ననుం గొంపొమ్ము నీతోడుతన్. 459

వ. సుదర్శనుండు వల్లెయని ధాత్రేయీసహితంబుగఁ దల్లిని రథం బెక్కించుకొని శీఘ్ర
గమనమ్మునఁ గాశీపురమ్ము చేరిన సుబాహుం డెదుర్కొని తగినవిడిది యొసంగి
యుపచారమ్మునకుఁ దగువారి నియోగించె దౌహిత్రసహితుండగు యుధాజిత్తును
దక్కుఁగల రాజన్యులును సుదర్శనుంగాంచి తమలో నిట్లు ప్రశంసించుకొనిరి. 460

సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట.

ఉ. తా నిట కేగుదెంచెను సుదర్శనుడుం దగువానిభంగి రా
ట్సూనుల రాజరాజసుత సుందరు లందఱినిం ద్యజించి త
న్నీనళినాక్షి కోరుననియే మనమందుఁ దలంపఁ బోలు నే
మో! నగినట్టియూళు లగు నొక్కెడఁ బట్టణముల్ గ్రమమ్ముగన్. 461

క. అనిన యుధాజిత్తిట్లనుఁ, గనుఁడీ । మీరెల్ల నామకడిమి నిట సుద
ర్శనుఁ గడతేర్చెద ననవుడుఁ, బనిఁగొని యనుఁ గేరళాధిపతియాతనికిన్. 462

మ. ఇది యిచ్ఛావరణార్థ మేర్పడియె నయ్యేణాక్షి యిందొక్కరున్
మది కింపై తగువాని నంగభవుసామ్రాజ్యమ్మునం గూర్చు న
య్యది తక్కుంగల యస్మదాదుల కవార్యం బట్లు కాదేని దు
ర్మదు లీరాజులటందు రెల్లరును మర్యాదావినాశంబుగన్. 463

చ. అది యటులుంచు న్యాయ్యమగు నాతనిరాజ్యము దుర్నయమ్మునన్
మొదల హరించి యిచ్చితివి ముద్దులమన్మని; కాతనిన్ వరిం
పఁదగదె ? యీ సుదర్శనుఁడె పట్టముగట్టెనె । బేలరీతి నె
మ్మది నిటు కుందనేల వినుమా । యితఁడే నినుఁ జక్కఁ జేసెడిన్. 464

క. విను మెన్నఁడేని ధర్మ, మ్మునకున్ జయమబ్బు సత్యమునకగు వృద్ధుల్
చనకుముదౌర్మార్గ్యమునకు, ఘనుఁడందఱి నేలువాఁడుగలఁడో । లేఁడో । 465

ఉ. అందఱినిన్ వరింపదు కదా । యొకరాజతనూజ యిందఱున్
సుందరు లిందఱున్ మిగుల శూరు లుదారులు వీరిలోన నా
సుందరి యొక్కవింగొన నసూయ మెయిన్ మనమెల్లఁ బోరినన్
విందకు మూలమౌ నిది యనీతియొ । నీతియొ । నిర్ణయింపుమా. 466

క. అనుడు యుధాజిత్తను నీ, వనిన ట్లిచ్ఛాకృతస్వయంవర మిది యొ
క్కని ననవద్యచరిత్రుని, ననఘుని వరియించెనేని హర్షము మాకున్. 467

చ. పలువు రఖండతేజులు నృపాలకుమారకు లుత్తమోత్తముల్
గలయెడ నెవ్వఁడో యొకఁ డగణ్యుఁడు కన్యఁ బరిగ్రహింప యో
గ్యులుగని యూరకుండుటదియున్ గడుయుక్తమె । సింహభోగ్యమౌ
పలలము నక్కకున్ విడువఁబాడియె । యేడవి । నీతివాక్యముల్ । 468

గీ. అగ్రజాతికి వేదమ్ము లధికబలము, చాపమెక్కుడుబలమగు క్షత్రియులకు
బలము గలవానిరాజ్య మీపడఁతిమిన్న, బలమ శుల్కంబు రాజవివాహములకు 469

వ. అయ్యది సుదర్శనునకుం గలిగెనేని యతండ పరిగ్రహించు నితరులకుఁ గలదేని యితరులు వడయుదు రని యన్యోన్యకలహమ్ము లొనర్చు నవనీపతులకడకు సుబాహుం డాహూతుండై వచ్చుటయు, 470

క. అవనీపాలుర కెల్లను, వివాదము తటస్థమాయె వింటివికద ! యో
యవనీవర ! నీవియ్యెడ, వ్యవస్థనేర్పరచి వీరివా దడఁపఁదగున్. 471

వ. అన నతం డిట్లనియె. 472

చ. జనవరులార ! నాకొమిరె చాల సుదర్శనునిన్ వరింపఁగా
ననయము నెంచుచున్న దతఁ డర్హుఁడు గాఁడని యెంతచెప్పినన్
విన దతఁడున్ స్వయంవరపువేడుక వచ్చె బహూక్తు లేల దై
వనియతి కన్యథాకరణపాటవ మేరికినైనఁ గల్గునే. 473

వ. అనుడు నాతని చిత్తవృత్తి నెఱింగి సంపన్నులగు రాజన్యులందఱును సుదర్శనుం
బిలువంబంచి యిట్లనిరి. 474

ఉ. ఓయి నృపాలపుత్ర ! యిటకొక్కరుఁడై చనుదెంచి తీవు సే
నాయుతు లెందఱో నృపతినందను లాహవమాచరించి య
బ్జాయతనేత్ర నీశశికలాబ్జముఖిన్ గ్రహియింప నున్నవా
రీయెడ నీకుఁ జేయగల దించుకయున్ గనుపట్టనేర్చునే ? 475

శా. నీకుం దమ్ముఁ డఖండశౌర్యనిధి వర్ణింపంగ యోగ్యుండు లో
కైకస్తవ్యుఁడు శత్రుజిత్తును సహాయీభూతుఁడై తాతయున్
వీఁక న్నిన్ను వధింప నియ్యెడ కొంగిన్ విచ్చేసియున్నారు నీ
రా కత్యంతము శోచనీయము కదా ! రాజన్యవంశాగ్రణీ. 476

గీ. ఎవరు పిల్చిరొనిన్ను ! నీ వేకతమున, వచ్చియుంటివో కలిగిన వాస్తవంబు
చెప్పితిమి మీఁద నీదగుచిత్తవృత్తి. కర్హ మగున ట్లొనర్పు మటన్ననతఁడు. 477

ఉ. వారలఁ గాంచి యిట్లను నృపాలకులార ! కృపాళులార ! మీ
పేరిమి యింతయొప్పునొకొ భీతిలియిప్పుడు లాభమేమి. నా
భారము దేవదేవి దిటఁ బంపిన దాజగదంబ నాకు నై
క్షీరమొ నీరమో యొకటి చేయదె శత్రులచేతి కిచ్చునే ? 478

చ. ఎలమి సమస్తమందుఁ బరమేశ్వరినే కనుఁగొందు నాకు శ
త్రులనుచు మిత్రు లంచుఁగలరో ! యలరారెడివేడ్క నంబ నా
కలఁగనుపట్టి పొమ్మనిన గన్గొని వచ్చితి నీస్వయంవరం
బలుక నెవండు నన్నెదురు నాతని కంబిక శత్రు వయ్యెడున్. 479

మ. బలమిచ్చుఁగా యశమిచ్చు సంపదలిడుఁగా బాలించుఁ దేలించు దు
ర్బలులఁగా జేయు దరిద్రులం బొనరుచుఁగా భంజించు గుంజించు నే
యలఘుప్రాభవ యేజగజ్జనని యేయార్యామహాదేవి త
ద్బలమే నాకు బలంబు తక్కుబలమున్ బాటింప నే నెన్నఁడున్. 480

క. శక్తు లశక్తులు గలరే, శక్తియనుగ్రహము గల్గు జనులే శక్తుల్
శక్తికృపలేనివార ల, శక్తులు బ్రహ్మాదులైన జనవరులారా! 481

చ. జయమయినం బరాజయము సంభవమైనను నాకుఁ గాదు త
జ్జయ మజయమ్మునున్ యశ మసద్యశమున్ జగదంబ, కట్టి నా
కయి వగవంగఁ బోకుఁడు మహామహులార! దయాళులార! ని
శ్చయముగ నేను శక్తుఁడ నశక్తుఁడ నేమిటి కీవిచారముల్. 482

వ. అను నాతని వచనమ్ములకు సంతసించి కొందఱు రాజు లిట్లనిరి. 483

క. నీపలుకులెల్ల నిక్కము, భూపకులవతంస! నీవు పుణ్యాతుఁడ వెం
తో పగఁ బూని యుధాజి, ద్భూపతి యున్నాఁడు మఱచి పోయెదుసుమ్మీ! 484

వ. నావుడు సుదర్శనుండు రాజేంద్రులారా! మీకు నాయం దనుగ్రహం బింత యొప్పి నకతనం గదా యింతవట్టు నాకెఱింగించితిరి. దైవాధీనం బగు నీచరాచరాత్మక ప్రపంచంబున మృత్యువనునది తనంతన సంఘటించునుగాని యొకని నొకఁడు చంపువాఁడు లేఁడు. జీవుండు కర్మాధీనుండుగాని స్వతంత్రుండుగాఁడు. కర్మంబును సంచితవర్తమాన ప్రారబ్ధభేదమ్మున మూడుదెఱంగులై యొప్పుఁ గాలకర్మస్వభావ వ్యాప్తంబగు నీజగంబునఁ గాలంబాసన్నంబుఁ గాదేని దేవునకైనఁ జంపఁనశక్యంబు. కాలవశంబున మృతులగుప్రాణులకు యముండు నిమిత్త మాత్రంబుగా నెఱుంగునది. సింహంబు కతన మజ్జనకుండును యుధాజిత్తు కారణంబున మన్మాతామహుండును మృతులగుటయు నిట్టిదకా తెలియుఁడు. తానెంత ప్రయత్నం బొనర్చినను దైవయోగంబు మూఁడినఁ జావక తీరదు. 485

గీ. ఎవ్వఁడో తన్ను రక్షింపనేల? దైవ, బలమొకటి తప్పకుండిన వాఁడు శత్రు
భయము రోగాదిభయమును బాసి వేయి, వత్సరమ్ములు జీవించు వంత తగునె?

క. శుభమును నశుభమును నీ, యుభయమును బురాకృతమున నొదఁగూడును దా
ను భయంబందినఁ దప్పద, నుభవించియ తీరవలయును నరుల కెల్లన్. 487

గీ. తా నొనర్చిన కర్మంబు తనకుఁ గష్ట, మొసఁగుతఱి తెల్విగలవాఁడు వ్యసనపడఁడు
అన్యు లపకారమును దన కాచరించి, రనుచు నజ్ఞుండు వైరమ్ముఁగని కృశించు.

ఉ. దైవము నమ్మి వచ్చితిని దైవమ సైన్యము తోడు నీడయున్
దైవమ తల్లిదండ్రులును దైవమ వైరియునాకు సర్వముల్
దైవమ తద్బలంబు సుఖదాయియొ కష్టము నిచ్చునట్టిదో
భావిఫలం బెఱుంగ మనపాటి మనుష్యుల కర్హ మెట్లగున్ ? 489

గీ. అయ్యుధాజిత్తు సుఖములనందుఁ గాక, యతఁడు శత్రుండుగాఁడు నే నతనికైన
నగుదుఁ గాక మఱేమి, లోకైక జనని, కలదు నా పాలిటికిఁ గల్పకంబు వగిది.

వ. అనుడు నెల్లరు సంతసించిరి. సుదర్శనుండును దన యెద కరిగి సుఖంబుండె. మఱునాఁడు సుబాహునిచే నాహూతులై రాజన్యులందఱును దదాస్థానమ్మున విమాన సంగతు లగు నమరులంబోలె మంచంబుల నధిష్ఠించి శశికలాగమనమ్మున కెదురు చూచుచు నక్కలికి యెవ్వని వరించునో యని సందేహించువారును సుదర్శనుం దక్క నొరుల వరింపదను వారలును నిట్లైన నన్యోన్య కలహంబు దప్ప దనువా రును నైయుండునెడ. 491

ఉ. మంగళ వాద్యముల్ సెలఁగ మజ్జనమాడి విభూషితాంగియై
యంగజుపూవు బాణమన నా లలితాంగియుఁ బట్టు పుట్టమున్
రంగుగఁ గట్టి యొప్పుగఁ గరంబునయందు మధూకమాల వ్రే
లంగ నృపాలపుత్రులు కలంగఁ జెలంగి సఖీసమేతయై. 492

వ. తత్సభానికటమ్మున నొక మణిస్తంభంబు చాటునఁ దలవంచుకొని చింతించుచున్నం గని స్మితపూర్వకంబుగ సుబాహుం డిట్లనియె. 493

శా. అమ్మా ! కన్గొనుమమ్మ ! రాజసుతు లత్యంతోన్నతుల్ మేటిమా
నమ్మందుల్ మదనుల్ యశోన్వితు లతిప్రౌఢుల్ నినుల్ గైకొన
న్నెమ్మిన్నేఁడిట వచ్చియుండి రొకరుల్ నీకిష్ట మౌవాని నే
రొక్కమ్మా ! రూపవయఃకులోన్నతి కలాకూలంకషాలంకృతుల్. 494

వ. అనుడుఁ దండ్రికి నక్కుమారిక యిట్లనియె. 495

ఉ. కాముకు లున్మదుల్ శఠులు కశ్మలచిత్తులు పాతకుల్ జగ
త్స్వాములు వీరియుగ్రమున సాధ్వులు వర్తిలరాదు "సాధ్వియౌ

భామిని భర్తఁదక్క నొరుఁబాఱఁగఁ జూడఁగ రా" దటంచు వి
ద్యామహితుల్ వచింతు రిది ధర్మ విరుద్ధ మొనర్ప నేర్తునే? 496

క. పలువుర దృగ్విషయంబై, కులకన్యక చనిన దానికొఱ కెల్లరునుం
దలపోయుదు రెల్లిదమగు, వెలపొలఁతుకభంగి దానివిభవంబెల్లన్. 497

ఉ. మాలిక చేతఁ బూని తగుమానినిభంగి స్వయంవరస్థలం
బేలలితాంగి త్రొక్కు నదియే వెలభామిని వేఱ యున్నదే
చాలుగనున్న యానృపతిసంఘములోఁ జొఱఁబాఱ నాకునుం
బోలునె తండ్రి! యేను వెలబోటినె యిప్పని నాచరింపఁగన్? 498

క. ఏను సుదర్శను సొమ్మే, దానన కద! సభకు నేగి తక్కొరుఁ జూడం
గానేమి మానమున కవ, మానం బొనరింపఁ దగునె మానిని నయ్యున్. 499

మ. వనధుల్ వట్టిన భూమి ప్రక్కలయినన్ భాస్వంతుఁ దస్తాచల
మ్మున నావిర్భవమందినన్ శశికుహూస్ఫూర్తిన్ బ్రవర్తించినన్
విను మే నల్లసుదర్శనున్ విడిచి పృథ్వీనాథు వేఱొక్కనిన్
గన ముట్టన్ వినఁ బేర్కొనన్ మనమునన్ గాంక్షింప మున్మాటికిన్. 500

క. కావున నాతనికి నను, న్నీవిచ్చి వివాహ మెల్లినేఁటఁ దగు గతిన్
గావింపుము కాదేనిన్, జీవితమున కిపుడ విడుతుఁ జేరెఁడునీటన్. 501

సుబాహుఁడు చింతించుట.

వ. అనువచనంబు లాలించి సుబాహుం డితికర్తవ్యతామూఢుండై తనమనమ్మున. 502

ఉ. వచ్చినవారు రాజు లనవద్యచరిత్రులు వేనవేలు పీ
రిచ్చకమాడినన్ వెడల రేమియొనర్తు? మదాత్మజాతకు
న్నచ్చిన యాసుదర్శనుఁడనన్ బలహీనుఁడు, నాకు వీరిచేఁ
జచ్చుట సంభవించె నిది శత్రువు పుత్రిక గాదు గా! తుదిన్. 503

వ. అని గొండొకసేపు విచారించి ధైర్యమ్ము దెచ్చుకొని పలువురతో గలహించుట యెట్టిబలవంతునికేనిఁ దగదని వారినొప్పించువాఁడై వినయవినమితుండై బద్ధాంజలిపుటుండై దీనుండై దగ్గఱఁ జని యిట్లనియె. 504

ఉ. ఓనరపాలురార! కరుణోదధులార! మహాత్ములార! నా
పై నెనరుంచి నాదుపొరపాటు క్షమించి యనుగ్రహించి నా

మానముఁ బ్రాణమున్ మిగుల మన్ననఁజేసి యొసంగి కూర్పస
న్మానములన్ గ్రహించి చనుమానమునన్ దయసేయు టొప్పగున్. 505

ఉ. ఎన్నివిధంబులన్ విఱిచి యే బతిమాలిన వానిఁ దక్క మా
కన్నియ యన్యునొల్ల నని గట్టిగఁబట్టును బట్టియున్న దే
మన్నను మాఱువల్కదది యన్నెముఁ బున్నె మెఱుంగనేర ద
న్నన్న! మదర్థమై శ్రమమునందితి రిందఱునున్ వృథాగతిన్. 506

మ. కరులన్ రత్నములన్ దురంగమములన్ గ్రామంబులన్ గాంతలన్
సిరులన్ సౌధములన్ మహాంబరములన్ శ్రీమించుపూఁదోఁటలన్
ధరణీరాజ్యమునెల్ల నిచ్చెదను నాతప్పొప్పులన్ సైఁచి కూఁ
తురుగా నాదుకొమార్తనెంచి నను నిర్దుష్టున్ బొనర్పందగున్. 507

స. అని బహుభంగులం బ్రార్థించు నాసుబాహున కొక్కరును మాఱాడక మిన్నకుం
డిరి. యుధాజిత్తు క్రోధతామ్రాక్షుండై పండ్లు పటపటఁ గొఱుకుచు నిట్లనియె. 508

ఉ. ఏమివచించెదీవు మది నింతవివేకము లేక పుత్రికన్
సోమరివై సుదర్శనుని సొమ్ముగఁ జేయఁదలంచి యోగ్యులన్
భూమివరేణ్యులన్ వెడలిపొమ్మనలేకిటు నక్కజిత్తులన్
వేమఱు పన్నినన్ దెలియనేరమె తక్కొరు లంత మూర్ఖులే. 509

చ. మొదలన సందియం బయిన మూర్ఖుఁడవై యిటులెల్లరన్ వృథా
విధిమెయిఁ బిల్వఁబంచి పలవించినఁ బోవునె! నన్నుఁ జూడు నీ
మదమడఁగించి చక్కడఁచి మందుని నింద్యుని నీసుదర్శనున్
బదిలము చేసి మన్మనికిఁ బట్టముగట్టెద నీకుమారికన్. 510

క. అనిలో నాకొక్కసుద, ర్శనుఁ డుప్పో! యూరుఁగాయొ! సకలనరేంద్రుల్
పసిగొని యెదురుకొనిన నొ, క్కనిమిషమునఁ జక్కడంపఁ గలనెఱుఁగవొకో.

శా. భారద్వాజమునిం గణించి మును తత్ప్రాణం బుపేక్షించితి
న్వీరుల్ వీరలుమెచ్చ నేఁడదఁతు నీనేర్పింకఁ జాలించి యా
నీరేజాక్షిని నాదుమన్మనికిఁ బెండ్లింజేసి రక్షించుకొ
మ్మీ! రాజ్యంబు మదాశ్రయంబుకలిమిన్ మేలెంచి కీలెంచుమీ. 512

తే.గీ. రాజ! 'నీచాశ్రయోనకర్తవ్య' యనఁగ, వినవొ? యేమని యీ సుదర్శనుని కిత్తు
వాత్మజాతను; మహదాశ్రయంబు గోరి, తేని నామనుమని కిమ్ము మానవేంద్ర!

క. ఒక్క సుదర్శనుఁ దక్కఁగఁ, దక్కొరుల వరించెనేనిఁ దగులాటంబుల్
పొక్కవు మంటపమునకున్, జక్కఁగ నీతనయఁ బిలువఁ జనుము నృపాలా।

వ. అనిపల్కు నయ్యుధాజిత్తున కుత్తరం బీనేరక కాశీరాజు చింతాక్రాంతుండై తలవంచుకొని యంతిపురమ్మున కరిగి భార్యం గాంచి యిట్లను "నోతరుణీ। యెట్లైన సుదర్శనున్ విడిచి మనకన్నియ యన్యుని వరించు నట్లొనరింపవలయుఁ గాదేని మానంబుదక్క" దనవుడు వల్లెయని యాపె శశికల పాలికిం జని మెల్లన నిట్లనియె. 515

ఉ. అమ్మరో। యాసుదర్శనునికన్న బలాఢ్యులు రూపవంతులున్
సొమ్ములు గల్గువారలును జూడఁగ వేలకొలంది వచ్చి ర
ర్థమ్మును బ్రాణమానములు దక్కు నిఁ కాతనిఁ గోరితేని మా
యమ్మ। వినంగదమ్మ। పదవమ్మ। స్వయంవర రంగభూమికిన్. 516

క. వినుము సుదర్శనుఁ గోరిన, ఘనుఁడు యుధాజిత్తు వానిఁ గడతేర్చి క్షణం
బున నిన్ను నన్ను నీ జన, కుని నట్లొనరించు నంత క్రూరుఁడుఁ గలఁడే. 517

క. అని నయమున భయమున న, వ్వనజముఖికిఁ దెల్పు నా యవసరంబునఁ ద
జ్జనకుఁడు సుబాహు భూపతి, చనుదెంచి మఱియును జెప్పెఁ జనువున బలిమిన్ 518

క. వెస నాశశికలయును దా, నసిధారావ్రతము పూని యగ్ని నుఱికెదన్
విసమున్ మెసవెద నన్యుఁడు, విషమాంబకుఁడైన నొల్ల వేయేమిటికిన్. 519

చ. వినుము నృపాల। నా మనవి వీరలకున్ మది జంకెదేని న
న్ననువుగ నా సుదర్శనున కర్పణఁజేసి రథమ్మునందు మ
మ్మునిచి మహోత్సవం బలర నూరికి నావల విద్వు మట్లొన
ర్చిన నెదిరించు శత్రుల హరింపఁ గలాఁ డతఁ డాహవమ్మునన్. 521

వ. అను నబ్బాల కతం డిట్లను. 521

చ. పలువురితో విరోధమది బ్రహ్మకునైనఁ దరంబుగాదు నా
పలుకు గణించి పంతమును బట్టకు మెవ్వరికైన సాహసం
బలవడ దన్ని కార్యములయందును "వెట్టి యడంగె రోఁకలిన్
దలకును జుట్టుమం" చనువిధమ్మునఁ బల్కెదురమ్మ పుత్రికా। 522

చ. వదలుమటంచుఁ జెప్పెదవు వారలు వీరలు వైరయుక్తు లు
న్మదులు నృశంసు లెల్ల నరనాయకులున్ మిముఁజుట్టి యేకమై

కదిసిన మీరొనర్పఁగల కార్య మొకించుకయేని లేదు నా
మది యెటులొప్పు దుర్మదులు మానక యెంతకునైన నొప్పరే? 523

వ. నా కొక్క యుపాయంబు దోఁచుచున్నయది. మున్ను సీతావివాహమ్మున జనకుం బలెఁ బణం బేర్పఱుతు నట్లైన నిర్వివాదంబుగ సమర్థుఁడగు వేరొకఁడుగాని సుదర్శనుండుగాని నన్నుం గైకొను ననుడు శశికల యిట్లను నోయయ్యా! సమర్థుండైనఁ గాకున్న నాకు సుదర్శనుండ భర్త కాని యన్యుండు గానేరఁడు. 524

ఉ. ఈవు పణంబు నేర్పఱచితేని ధనాంగనరీతి నేనునుం
గావలె వీరికిం సమముగా వశనై; యొకఁడెవ్వఁడో ననుం
జేవ గలాఁడొ పేదొకఁడొ చేకొను నప్పుడుమాత్ర మెల్లరుం
భూవిభు లూరకుందురె? సముద్ధతు లెంతురె ధర్మపద్ధతుల్. 525

క. ఏవిధినైనను గలహము, భావియ లోకైకజనని భావించి ననుం
దేవేరిగ నొనరింపు య, ధావిధిగ సుదర్శనునకుఁ దలఁకకుమింకన్. 526

వ. స్వయంవర మంటపమ్మున కరిగి రాజులం గాంచి యుపాయమ్ముగ నిట్లనుము. "నేటిదినమ్మున కీ సభం జాలింత మెల్లైన నీ కార్యంబు నెల్లి సమర్థించెద నిది నిక్కువ" మని యవ్వారిని విడిదల కంపించి యీరేయి గుప్తంబుగ నాతని రావించి విధివిధానంబుగ నన్ను సమర్పింపుము. మీఁద నాతండు నన్నుఁ దన రథంబునం దిడికొని పోవనేర్పు రాజులు సంగరోన్ముఖులై దుర్మదమ్మున నడ్డుపడి రేని యస్మదుపాసితయగు శక్తియ నివారించుఁగాక. కాదేని సుదర్శనుతోడి లోకంబ నాకును జేకుఱునింత నిశ్చయంబని మఱియును, 527

క. ఒసఁగిన నొసఁగుము విధిగా, నొసఁగంగా నేరవేని యొగి నాయంతన్
బ్రసవశరుఁడు సాక్షిగ దే, వి సహాయగ నతని వెంట వెడలెద ననుడుం. 528

శశికలావివాహము.

వ. సుబాహుండును గుప్తంబుగా సుదర్శనునకు వివాహంబు సేయం దలంచి చని సభ్యుల కిట్లను. నేఁటి కీ సభ చాలింతము రేపు భవదిచ్ఛానుసరణంబుగ స్వయంవరంబగుఁ దడవొనరింపక ప్రకృతము విడుదులకు దయసేయుం డనుడు నంగీకరించి రాజన్యులందఱును శిబిరమ్ముల కేగి పురంబు నల్గడల రక్షకుల నియోగించి సుఖంబుండి రంత నతండును వివాహంబునకుఁ దగు సంభారం బొనరించి

యార్యుల రావించి యొరులెఱుంగకుండ సుదర్శనుని బిలిపించి మంగళ స్నానాది కృత్యంబులు నిర్వర్తించి యిరువుర నేకవేదిం గైసేయం జేసి యాచమనీయార్ఘ్య పాద్యమ్ము లాచరించి యనర్ఘ్యవస్త్రద్వయం బొసంగి మధుపర్కంబిడి గోవును సమర్పించి కుండలమ్ము లలంకరించి విధివిధానమ్ముగం గన్యాదానం బొనరించె.

ఉ. అంత సుదర్శనుండు దగ నాలలితాంగి సుధాకరాస్య సు
స్వాంత ననంతరమ్యగుణ నంబుజపత్రవిశాలనేత్ర ని
శ్చింత రమాసమన్ హరి శచీపతిం బోలె గ్రహించె మేదినీ
కాంతుఁడు గాశిరాజు పలుకానుకలన్ దనియించె నల్లునిన్. 530

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెలుల్ గదిసి పేర్మి మెయిన్ దళుకారుబంగరుం
బొమ్మయుం బోని యానృపతిపుత్రిక నెత్తి యలంకరించి పొం
కమ్ముగ యానమందు నెసకమ్మున నుంచియు మంటపమ్ము మ
ధ్యమ్ము నలంకరించిన సుదర్శనుపాలికిం దెచ్చి రిమ్ముగన్. 531

వ. అంత బురోహితుండు నగ్న్యాధానం బొనరించి లాజావిసర్గంబు నిర్వర్తింపంజేసి ప్రదక్షిణాదికం బొనరింపం జేయుడుం గాశిరాజు సంతుష్టాంతరంగుఁడై - సర్వోపస్కరయుతంబు లగు రెండువందల రథమ్ములను నానాలంకారయుతంబులగు ననేకపసహస్రమ్ములను విహంగమరాజవేగమ్ములగు తురంగాయుతమ్ములను గ్రమేళకశతంబులను కాంచన భూషితంబులగు దాసీశతంబులను వివిధచిత్రవిచిత్రంబులగు వాసగృహమ్ములను పూఁదోటలను ప్రకటమ్ము లగు శకటమ్ములను తక్కంగలుగు నానావిధవిశిష్టపదార్థమ్ములను నుపాయనంబుగా నొసంగి యల్లునిం గారవించి వియ్యపురాలగు మనోరమం గాంచి విహితాంజలిపుటుండై యిట్లనియె. 532

క. అమ్మా! యీసుత నీసుత, సొమ్మయి నప్పుడిఁక నీదుసొమ్మననేలా
నెమ్మిగలిగి యెంతయు గా, రమ్మున నేల్కొమ్మ నే గరములు మొగుడ్తున్. 533

వ. అనుడు మనోరమ సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లను. 534

గీ. ఇంతకన్నను వృద్ధిచే నెసఁగుమయ్య, రాజ్యహీనుండనక మహారాజవయ్యు
విచ్చితివి మత్కుమారున కిగురుఁబోఁడి, రత్నపుంబొమ్మవోని గారాపుఁబుత్రి. 535

ఉ. ధీరులయందు నుత్తముల ధీవరులందుఁ గృపాళులన్ మహో
దారుల వీరులన్ మఱియు ధన్యుల మాన్యుల నన్యులందు నిం

కేరు భవత్సమానులు ? మహీంద్రమహేంద్ర ! సుబాహుభూప ! మా
భారము నీది నీ కొమరిరెభారము మాయది నేఁటివారమే. 536

ఉ. ఏరికినైనఁ బుత్రికలవిచ్చెడిచో ధనధాన్యసంపదా
ధారవిహార పుష్పవనతల్పము లాదిగఁ గల్గుభాగ్య వి
స్తారము నెంతు రెంతటి వదాన్యశిరోమణు; లట్లుఁ గాక సా
ధారణు మత్కుమారకు సుతాపతిఁ జేసితి వింత యొప్పునే. 537

మ. ధనధాన్యంబులు గల్గి యెక్కుడగు విద్యాబుద్ధులం బొల్చి వ
ర్తనలం బెద్దలమెప్పుఁ గాంచిన మహాధన్యాత్ములౌ రాజనం
దనులన్ జూడక నీకుమారి తనయంత న్నాతనూజాతు ని
ర్ధనునిం గోరుట కేను మెచ్చ నిను నాంతర్యమ్మునన్ మెచ్చెదన్. 538

వ. అనవుడుఁ బ్రీతుండై సుబాహుం "డోయమ్మా ! నీకొమరుండు రాజ్యవిహీనుండని
విచారింపనేల ? మద్రాజ్యం బఖిలం బతనిది కాదే" యని మరియును. 539

శా. నారాజ్యం బఖిలంబు నిచ్చెదను సేనానీత్వముం బూనెదన్
నీరాజ్యం బిది యేను సేవకుఁడ నా నీభేదమేలా ? పయో
నీరన్యాయమునన్ వసింపుదము మన్నీలున్న వారింకఁ ద
ద్వైరం బెట్టులొ సామదానములనో వారింతు భేదాననో. 540

క. ఆమూఁట జక్కఁబడరే. నేమాయెన్ సంగరంబె యే నొనరింతున్
బో ! మానిని ! జగదంబిక. యే మన కన్నిఁటికిఁ గలఁ ది కేటికిఁ జింతల్. 541

వ. నావుడు మనోరమ యిట్లను. 542

ఉ. నీవచనంబుచేతన జనించె ముదంబు మదంబ నీకు సౌ
ఖ్యావహయయ్యెడున్ సుఖములందును పుత్రులతోడఁగూడి యీ
భూవలయంబు నీవ తగుపోఁజిమి నేలుకొనంగదయ్య ! మ
ద్దేవియ మత్కుమారునకుఁ దెచ్చి యొసంగును దంద్రిరాజ్యమున్. 543

చ. కరమున మన్నుపట్టి నది కాంచనమౌఁ దనయత్న మింతయుం
బొరయకయే సమస్తమును బూర్ణమగున్ బ్రజలందఱున్ మహా
దరము వహింత్రు నెమ్మది ముదమ్మునఁ బొంగు సమస్త కార్యమున్
సరిపడు నొక్కపెట్ట గ్రహచారము చాలిన యప్పుడేరికిన్. 544

ఉ. చింత యొకింత లే దఖిలజీవులకున్ సుఖవేళఁ గష్ట మొ
కింతయు రాదు కష్టమున నించుకయుఙ్ సుఖమబ్బఁ బోదు లె
మ్మింతకు నాతనూజునకు నిప్పటికాలము మంచిదౌట నా
వంతయు వంతరాదిఁకఁ బ్రయత్నమొనర్పుము కూఁతునంపఁగన్. 545

వ. అని యన్యోన్యకష్టసుఖప్రచారమ్ముల నారేఁచుఁ గడపుచున్నంత నగరమ్మున విడిసి
యున్న రాజకుమారులు మంగళతూర్యాదినిస్వనమ్ము లొక్కింత యాలించి. 546

ఉ. కొందఱిదేమి హేతువనుకొందురు కొందఱు పెండ్లికాల మీ
చందమునం జెలంగు నని సందియ మందరు కొంద రీనృపుం
డందఱ మోసపుచ్చి తనయాత్మజ నాతనికిచ్చి పెండిలిం
దొందరగా నొనర్చెడివినోదము గాఁదగు నందు రమ్మెయిన్. 547

ఉ. అంతటఁ గాశిరాజు వినయమ్మున రాజులఁ బిల్వ నేగ భూ
కాంతులయం దొకండఱున గౌరవమున్ బొనరింపఁ డంతయున్
స్వాంతమునం దెఱింగియు సుబాహుఁడు వెల్వెలఁబోక "యోధరా
కాంతులు! పెండ్లి విందునకుఁగా దయసేయుఁడు మీర లెల్లరున్. 548

క. నాపుత్త్రి యెంత చెప్పిన, మాపలుకులు వినక తనదుమది కెక్కిన యా
భూపతనూజు సుదర్శను, నే పెండిలియాడెఁ జెప్పు దేమి యొనర్తున్? 549

తే.గీ. మిమ్ము నియ్యెడ దయఁజూపి మించుపేర్మి, నించి నా గౌరవమును దక్కించుపొంటె
వేడుకొనియెద" నావుడు వేఁడులెల్లఁ, దలయు పంకించి యీరీతిఁ బలికి రతని. 550

క. భోజనములాయె నొకరును, రాజా! రాఁజాల రకట! రాత్రి వివాహ
శ్రీ జరిపి బడలియుంటివి, భోజనమునకేమి! పొమ్ము పోదుము మేముఙ్. 551

వ. నావుడు సుబాహుండు వారలమనంబు గ్రహించి సంశయించుచు, నగరికరిగె నంత
నారాజులలోఁ గొందఱు సుదర్శనుం జంపి కన్యకన్ గైకొందమనువారును నది
న్యాయంబుగాదు మిన్నక యుత్సవంబు నాలోకించి పోవుదమనువారును మఱియు
నానాప్రకారంబులఁ బ్రసంగించువారునునై యాయామార్గమ్ములం గాచియుండిరి.
సుబాహుండు తక్కుకార్యంబుల సలక్షణమ్ముగా నెఱవేర్చి యల్లుని సతీసమేతమ్ముగా
నంపువాఁడై పారిబర్హం బొసంగుచున్నంత. 552

సుదర్శన యుధాజిత్తుల యుద్ధము.

క. దూతలువచ్చి సుబాహుఁడ, రాతలపతి కిట్టులనిరి రాజా ! నీ జా
మాత నిపుడంపఁబోకు మ, రాతులు గలరయ్య త్రోవ రక్కసుల క్రియన్. 553

వ. నావుడు సుబాహుండు దంతకుమున్ను రాజులచందం బెఱింగిన వాఁడగుటంజేసి సంశయించుచుండ సుదర్శనుం డిట్లనియె. 554

చ. నృపవర ! వారలేమి యొనరింపఁగలా రొనరించిరేని స
త్కృపగల తల్లి యా జగదధీశ్వరి నాకు సహాయభూతయై
రిపుల నడంపకున్నె తగురీతిఁ బ్రయాణమొనర్పుమయ్య మా
తపసుల యాశ్రమమ్మున ముదంబున నుండెదమయ్య ! తద్దయున్. 555

మ. తగువాసం బది గాదటంచు మదిఁ జింతం జేయఁగాఁబోకు మొ
ప్పగు మా యాశ్రమమందు దివ్యమణి దీవ్యత్కందరాజాతమా
సొగసుంగుల్కెడి బావులా చెఱువులా సొంపారుపూఁదోఁటలా
నగరుల్ మీనగరంబులుం దగవు విన్నాణంబునన్ దానికిన్. 556

వ. అనవుడుఁ గాశిరాజును నసంఖ్యమ్ముగా ధనం బొసంగి సతీసమేతంబుగా నంపుచుఁ దానును బలసమేతంబుగాఁ బిఱుందన వెడలె. 557

ఉ. అంత సుదర్శనుండు దనయంకమునందలి కాంతతో రతీ
కాంతుఁడు నాఁగ నిర్భయముగాఁ జనుదెంచెడివేళ రాజు ల
త్యంత "మదే రథం బదె సుదర్శనుఁ డేగెడుఁ గాంతఁ గూడి మీ
పంతములెల్లఁ జెల్లఁ జని పట్టుఁడు కొట్టుఁ" డ టంచు రేఁగినన్. 558

వ. సుబాహుండు వారల కడ్డపడియె నంత సుదర్శనుండు నిశ్చలచిత్తమ్మున నేకాక్షరమ్మగు కామరాజమహామంత్రంబు జపించుచు నంబాపదనళినంబులు మనంబున గుఱి కొల్పియుండె నాలోనన యుధాజిత్తును శత్రుజిత్తున్ దాఁకిన, 559

ఉ. వీఁక సుబాహుఁ డాత్మభుజవీర్య మెలర్పఁగ శంఖదుందుభి
ప్రాకటరావముల్ సెలఁగ బాణపరంపరలన్ యుధాజిదా
ఖ్యాకు నెదిర్చె నిర్భర కబంధముగాఁ బొసఁగెన్ రణంబు ! ని
ర్భీకత నంబపై మనము వెట్టి సుదర్శనుఁ డప్పు డొప్పగన్. 560

ఉ. దారుణరీతిగా రణము తద్గతి నొప్పుచునుండ దీవ్యదా
కారముతో మహాయుధనికాయముతోఁ దగుపల్వతో నలం

కారముతోడఁ గల్పసుమకాండ పరీవృత దివ్యమాలికా
భారముతో మృగాధిపతివాహనయై జగదంబ గ్రక్కునన్. 561

వ. ప్రత్యక్షం బగుడు సుదర్శనుండు హర్షపులకితగాత్రుండై మామకుం జూపుచు, 562

ఇ. ఇంక భయమ్ము చెంద మన కేమిటి కంచు రథమ్ము డిగ్గి యే
ణాంకముఖీ లలామ యగు నంగనతోఁ దనమామతోడ ని
శ్శంకఁ దదంఘ్రికాంక్షి జలజమ్ములకుం బ్రణమిల్లె నేస్గులా
తంకము చెంద సింగమును ధ్వాన మొనర్చె ననూనరీతిగన్. 563

వ. మఱియు ఘోరవాయువులు వీచె దిక్కులు మిక్కిలి దారుణప్రకారంబులయ్యె దానంజేసి రాజులందఱును భీతిల్లి నిశ్చేష్టులై మహాశ్చర్యపర్యాకులులై చూచుచున్నంత సుదర్శనుండు సేనాధిపతి కిట్లను. అస్మదుపాసితయగు జగదంబ శరణమై యేతెంచె నింక నీ వారులకుఁ దలంకక రాజసంకులమ్మగు పథమ్మున ననర్గళమ్ముగ సైన్యమ్ముఁ బోనిమ్మనవుడు నతం డట్లచేసె యుధాజిత్తు భయగ్రస్తులై ప్రాన్పడి చూచుచున్న రాజులంగని యిట్లనియె. 564

ఉ. సింగముమీఁద నెక్కి యొక చేడియ వచ్చినయంత భీతులై
క్రుంగగనేల? రాజు లధికుల్ గలచో నొక దుర్బలుండు త
న్వంగిని జేకొనంగ నదియారసి యూరకయుండఁ జెల్లునే?
వెంగలి వీనిఁ జంపి బృధివీపతిపుత్రికఁ దెత్త మిత్తఱిన్. 565

క. అని తాను శత్రుజిత్తును, గినిసి సుదర్శనునివంకఁ గీలించె శరా
సనమాకర్ణాంతంబుగ, ననేక బాణముల వాని నాతఁడు ద్రుంచెన్. 566

వ. అంత నంబికయు, 567

చ. కనులను మిణుఁగుల్ సెదరఁగా నృపులందఱు కన్నిరూపులై
కనలి యనేకబాణముల గాఁడఁగనేసిన సంకులక్రమం
బునఁ దగె యుద్ధరంగము సముజ్జ్వలదేతదనూనబాణమ
ర్దనమున శత్రుజి త్తతనితాతయుఁ గూడఁ బరేతులైరొగిన్. 568

వ. తక్కుంగలవార లందఱు నద్దానికిఁ బరమాద్భుతం బందిరి. సుబాహుండు పరమప్రీతుండై యానందబాష్పములు వెల్లివిరియ నప్పరశక్తి నిట్లని వినుతించె. 569

ఉ. పేరిమి సర్వభక్త జనపీడ లడంచెడి తల్లిరో! నమ
స్కారము, శాంతి విద్య శివ కామద నాఁజను తల్లిరో! నమ

స్కారము, కొల్చువారలకు సంపద లిచ్చెడి తల్లిరో! నమ
స్కార, మకారణంబ యుపకార మొనర్చుట నీక చెల్లెడిన్. 570

పంచచామరము. సమస్త జంతుజాలముల్ ప్రశస్త సత్కృపాకటా
క్షమంగళోజ్జ్వలత్తరంగ సంగతిం బొసంగఁ జే
సి మేలుఁగూర్చి ప్రోచుతల్లి! శ్రీకరీ! నినున్ సదా
నమస్కరింతుఁ బ్రోవుమమ్మ! నన్నుఁ బేర్మిమీఱఁగన్. 571

క. అగుణవగు నిన్నుఁ గొనియా, డఁగలనె? మూఢుండ సగుణుఁడన్ దుష్టుండన్
భగవతి! నీ యాథార్థ్యం, బు గనం జాలరు విరించి ముఖులగు సురలున్. 572

గీ. ఈవ వాగ్దేవతవు, బుద్ధి వీవ మతివి, నీవ జంతువులకు గతి నీవ, నిన్ను
నుతి యొనర్పంగఁ దరమె? మనోనియంత్రి, వగుచు నెల్లెడ వర్తింతు వఖిల జనని!

ఉ. తావకభక్తముఖ్యుఁడు సుదర్శను సంగతిఁ జేసియేకదా!
భానుకమై యశేష జనపావనమై యజముఖ్యదుర్లభం
బై వెలుగొందు త్వత్పదనవాంబురుహద్వయి చూడఁగంటి నీ
సేవకకోటిలో నొకనిఁ జేసి నను గరుణించు మమ్మరో! 574

ఉ. అంబ! రిపున్ హరించి భవదంఘ్రిరజోలవలేశధారి బా
లుం బలహీనునిన్ విజయలోలు ననాథు సుదర్శనున్ గృపా
లంబితచిత్తవై శశికలాసతితోఁ గరుణించి తింత పూ
ర్ణం బగునమ్మ! నెమ్మి నిను నమ్మి భజించెడి భక్తకోటిపై. 575

గీ. మంత్రతంత్రమ్ము లెఱుఁగ నీ మహిమ యెఱుఁగ
మూఢభక్తిని వినుతింతు మొఱకు నన్నుఁ
బాలనము సేయుమమ్మ! నీవాఁడ నమ్మ!
కిల్బిషమ్ము లడంచి రక్షింపుమమ్మ! 576

వ. అని బహువిధంబుల నుతించు సుబాహు గరుణించి యంబ భవదభీష్టం బేమనుడు
బద్ధాంజలిపుటుండై యానంద పులకితగాత్రుండై యిట్లనియె. 577

శా. తల్లీ! నీదగు దర్శనంబుకతనన్ ధన్యుండనై యున్న నే
నొల్లన్ స్వర్గముఁ దేదియేని కరుణాయోగమ్మునం జేసి నా
యుల్లమ్మందు వసించు టొక్కటియు లోకోత్తంస మీకాశి ను
ద్యల్లీలన్ వసియించు టొక్కటియు నిన్నర్థింతు నత్యంతమున్. 578

క. దుర్గమ మగు రిపువర్గ మ, నర్గళకృప సంహరించి న న్నేలిన యో
సర్గవిధాయిని! నా పురి, దుర్గాభిఖ్య నివసింపు త్రుంపుము రిపులన్. 579

గీ. ఈపురం బెంతదనుకఁ దా నిల వెలుంగు, నంబ! నీవంతదనుక మా కభయధాత్రి
వగుచు వసియింపవలయు మహానుకంప, దనర నిచ్చోట; నిదియ నాకును వరంబు.

వ. నావుడు జగదంబిక యంగీకరించెఁ బిమ్మట సుదర్శనుం డామె నిట్లు వినుతింపఁ
దొడఁగె. 581

గీ. సృష్టిరక్షావిలయములు సేయఁ జాలె, దంబ! యొక్కింతయివ్వ నీకమరెనేని
యట్టినీ విట్టిదీను న న్నాదరించి, కాచితి వటన్న నిదియు దుష్కరమె నీకు? 582

గీ. ఏమికార్య మొనర్తు? నే నెచటి కేగు, వాఁడ? మూర్ఖుఁడనయ్యు భవత్ప్రసాద
బలముచే సర్వ మొనరింపఁ గలను దేవి!, కృప దలిర్పంగ నా కానతి మ్మనవుడు.

ఉ. చేసెడిదేమి నాకు నృపశేఖర! యీ లలితాంగితోడ మ
చ్చాసనమున్ వహించి విలసన్మతివై చని మీయయోధ్య సిం
హాసన మెక్కి నన్మఱవ కంచితరీతిని రాజ్య మేలుకొ
మ్మా! సురనాథవైభవుఁడవై నిను నేఁ బయి నుండి కాచెదన్. 584

క. బలిదాన విధానం బది, యలరఁ జతుర్దశిని నవమి నష్టమిని నను న్
గలకాలమ్మును శ్రద్ధా, కలితుఁడవై పూజ సేయఁగా వలెఁ జుమ్మీ. 585

క. అదిగాక, శరత్కాలము, మదభీష్టం బెంతయేని మత్పూజలు నె
మ్మది నవరాత్రవిధానము, పొదలఁగఁ దత్కాలమందుఁ బొనరుపు వత్సా. 586

గీ. మాఘ చైత్రాశ్వినాషాఢ మాసములను, నొప్పుగాఁ జేయుమయ్య మహోత్సవములు
కృష్ణపక్ష చతుర్దశి కేవల నవ, రాత్రములు నష్టమియును బాత్రములు మిగుల. 587

చ. అని వివరించి యంతటఁ బరాంబ యదృశ్యతఁ గాంచె నాసుద
ర్శనుదరిఁ జేరి యెల్లరును రాజులు భక్తియు నమ్రభావముం
దనర సురల్ సురాధిపు విధమ్మున మ్రొక్కి నుతించి రంబికన్
మనమున నమ్మువారు జనమాన్యత గాంచుట కేమి శంకయో. 588

క. మామయగు సుబాహుండును, భూమీపాలకులతోడఁ బోయి యతనికిం
జేమోడ్పుఘటించెను దే, జోమూర్తులయందు వయసు చూడంబడునే. 589

వ. పిమ్మట రాజన్యులందఱును సుదర్శనుం గాంచి మహాత్మా! నీవిఁక నయోధ్యాపుర
మ్మునఁ బైతృకంబగు సింహాసనమ్ము నధిష్ఠించి మమ్మందఱఁ బాలించుచు మాచే
వలయుపనులం గొనుచు నింతకు మున్నజ్ఞానవశమ్మున నొనర్చిన యస్మదపచార

మ్ముల నైరింపవలయు సంసారకూపమ్మునం బడి సారాసారవివేకంబు దక్కి పశు
వులగతిఁ దిరుగు మాకు నీయనుగ్రహమ్మునం గదా। జగదీశ్వరీసందర్శనంబు
గలిగె నిట్టి నీకేమి యాచరింపం గలవార మని బహువిధముల ననునయించి మఱి
యును. 590

చ. అడిగెద నొక్కమాట వినయమ్మున; సర్వ మెఱుంగునట్టియో
యొడయఁడ। దేవి నాఁగ నెవరో। యిట కెచ్చటనుండి వచ్చెనో।
కడుముద మయ్యె మా కెఱుఁగఁగా నొనరింపు మనన్ సుదర్శనుం
డెడపక వారి కిట్టులనియెన్ జగదీశ్వరి నాత్మ నెంచుచున్. 591

ఉ. చెప్పెడిదేమి యోనృపతిశేఖరులార। త్రిమూర్తులాత్మ నె
ల్లప్పుడు నేజగజ్జనని నంబిక నెమ్మి భజింతు రాపె యే
యుప్పరశక్తి సాత్త్వికి మహీముఖలోకములెల్లఁ బ్రోచుఁ ద
న్నెప్పుడుఁ గొల్చువారలకు నిచ్చు నిరామయభాగ్యసంపదల్. 592

గీ. చెలఁగుచు రజోగుణమ్మున సృష్టిసేయు, సత్త్వగుణమునఁ బాలించు సంహరించు
నఖిలము తమోగుణంబూని। యక్షతమున, సగుణయనఁనొప్పు నీశక్తిజగమునందు.

క. ఈ సగుణ శక్తియే యగు, దాసులకెల్లరకు సౌఖ్యదాయినియును సే
వానక్తులకున్ సేవ్యయు, వీసంబునెఱుంగ నగుణవిధ మే ననుడుఁ. 594

ఉ. చిన్నతనమ్మునంద వనసీమకు వెల్వడి భీతి గ్రమ్మ బల్
విన్నఁదనంబుదోఁప నొకవిద్దెయు బుద్ధియు లేనిప్రాయమం
దెన్నఁగ నిట్టి శక్తికృప యేగతిఁగల్గెనటంచు మాకు న
న్నన్న। కడుఁ విచిత్రమగు నాతెఱఁగుఁ వివరించి చెప్పుమా. 595

గీ. అనుడు నతఁ డిట్టులను బాల్యమంద నాకుఁ, బట్టువడె నొక్క బీజంబు భాగ్యవశతఁ
బేర్మి నయ్యదియే కామబీజ మయ్యె, నదియనాకు నొసంగె విద్యాదికంబు. 596

క. మునులకతన నప్పప్పుడు, వినియుంటిని దేవినాఁగఁ బిదప నదియె యం
బను జూడఁగ సాధనము, య్యేను బీజావృత్తి కెంతయేనియుఁ దోడై. 597

వ. నావుడు రాజులందఱును బరశక్తి ప్రభావమ్మునకును సుదర్శను నదృష్టమ్మునకును
సంతసించి తమతమపురమ్ముల కేగి సుఖంబుండిరి. సుబాహుండు నల్లు నంపించి
తనపురమ్మున కరిగి యయ్యెడ దుర్గాలయమ్ముగట్టించి ప్రతిష్ఠాదికంబొనర్చి విశ్వేశ్వ
రుతోఁబాటు పూజాదులు జరిపుచుండె. సుదర్శనుండు పరమోత్సాహమునఁ గోసల
దేశమ్మున కరిగి యయోధ్యానగరం సమీపమ్మున విడిసె. 598

సుదర్శనుఁ డయోధ్యకరుగుట.

ఉ. సంగతి యంతయున్ దెలిసి సంగతులై సచివుల్ మృదంగ స
న్మంగళరావముల్ సెలఁగ నాగరకాంతలు లాజ లొప్పువే
డ్కం గురియింప వందులు గడంగి నుతింప నెదుర్కొనన్ జయా
భంగురుఁడై సుదర్శనుఁడు పత్నియుఁ దాను నేగెఁ బ్రోలికిన్. 599

వ. ఇట్లు పౌరజనసమర్పితనానోపాయనగ్రహణ పురస్సరంబుగ నంతఃపురంబు సొచ్చి పుత్రశోకమ్మునం గుందుచున్న సవతితల్లిం గాంచి నమస్కరించి వినయమ్మున నోదార్చుచు నిట్లనియె. 600

క. నీతనయుని నీతండ్రిని, నీతివిహీనుండ నగుచు నేఁ జంపఁగ లే
దో తల్లి! భవత్పదకం, జాతమ్ములు సాక్షి శక్తి చంపె నిరువురన్. 601

గీ. ఒకరుచేసినకర్మంబు నొకరు పొంద, నేర్తురే యిందులకు నింత యార్తియేల
తగ నవశ్యంబు కాఁదగుతంత్రములకు, శోకమంద రొకింత తద్జ్ఞులు నిజంబు.

ఉ. దాసుని నన్ను నీసుతువిధమ్మునఁ జూడఁగదమ్మ! శోకముం
జేసి కృశింపనేల? దయచేసి మనోరమకన్న నెక్కుడై
వాసియు వన్నెయుం గలిగి వర్తిలవమ్మ! యొకింతభేదమున్
జేసెడివాఁడఁ గాను జననీ! పరిచర్య యొనర్తు నిచ్చలున్. 603

క. తన చేసిన కర్మముచేఁ, దన కాపద సంభవింప దైవము దూఱన్
జన దన్యుల నిందింపన్, జన దయ్యది యనుభవమునఁ జక్కంబడెడిన్. 604

గీ. దారుమయకాంత నర్తకప్రేరణమునఁ, జేసి నటియించు విధమున జీవుఁడాత్మ
కర్మవశమున సుఖదుఃఖములను జెందు, నందుఁదద్జ్ఞులు దుఃఖించు టనుచితంబు.

గీ. చిన్నతనమున నీతండ్రి చెట్టఁదలఁచి, నన్ను రాజ్యవిహీను నొనర్చినప్పు
డేను గర్మానుభవమని యెంచుకొంటిఁ, గాని శోకింపలేదు నిక్కంబు తల్లి. 606

క. నీతండ్రి వీరసేనున్, నాతాతన్ జంప నాజనని ననుఁగొని దుః
ఖాతురయై కాంతారం, బేతెంచెడి త్రోవ దొంగలేతెంచి వడిన్. 607

క. కట్టిఁపుట్టము మొదలుగ, నెట్టన హరియింప దుఃఖనీరనిధికిఁ దాఁ
గట్టెఱుఁగక పడుకష్టము, లెట్టి రిపునకైనఁ గూడ వెప్పటికైనన్. 608

వ. అట్టియెడ విదల్లుండును ధాత్రేయియు మమ్మును విడువక కష్టసుఖమ్ములకోర్చి వెంటన్ జనుదెంచిరి. 609

ఉ. ఏమ్మట నెట్టకేలకుఁ దపించితపించి సురాపగాసమీ
పమ్ముననున్న యొక్కముని పల్లెకుఁ జేరితి మామునీంద్రులున్
మమ్ముల గారవించియుఁ గ్రమమ్మున వింతకుఁ దెచ్చిరమ్మ। నా
కమ్మెయి దుఃఖ మిమ్మెయి ననంతముదమ్మును లేదు తల్లిరో। 610

వ. ఇప్పటికైన నేరియందు మాత్సర్యంబుగాని వైరంబుగాని లేదు. రాజ్యభోగంబు కన్న నీవారాన్నభక్షణం బొనర్చుచు నింద్రియ జయమ్మొనరించి ధర్మాచరణంబు కర్జం బని తోచెడి. సకలజన్మంబుల మనుష్యజన్మంబు దుర్లభం బదియును భారతఖండం బున నగుటెక్కుడగు. నట్టి జన్మంబునొంది సర్వసాధారణంబులగు నాహారాది సుఖంబులందుచు మందుఁడై వర్తించుటకన్న స్వర్గమోక్షప్రదంబగు ధర్మసాధనం బొర్చుట లెస్సగాదె। యను సుదర్శనువచనమ్ములు విని లీలావతి లజ్జితయై పుత్ర శోకంబు పరిత్యజించి యిట్లను. 611

చ. నిను విటుచేయునప్పు డవినీతి యొనర్చుకు మన్న నన్ను మ
జ్జనకుడు లెక్క పెట్టక యసత్కృతి నీకొనరించి తాను జ
చ్చినయదిగాక మత్సుతునిజీవముఁగూడ హరించెఁ దా నొన
ర్చినకృతి దన్నడంచె నొకరిన్ జెఱుపన్ విధి తన్ను మాపదే. 612

క. నీతాత వీరసేనుం, డే తాదృశుఁడే తలంప నితనిని నాకై
నాతండ్రి చంపెనకటా।, యోతండ్రీ। తప్పునాది యొరు లెవ్వరిటన్. 613

క. నీ తల్లి నాకు సోదరి, నాతనయుఁడ వీ వకారణంబుగ దుఃఖా
న్వితనయి కుందనేల। మ, హీతల మేలుకొనుమీ మహేశ్వరికరుణన్. 614

గీ. వారొనర్చినకర్మంబు వారిఁ జంపె, నిన్ను నిందింపఁ బాపంబు నేనెఱుఁగనె
చచ్చినకుమారునకు నేద్వ సజ్జముండ, వైన నిన్నలయించుట కడల వలదె. 615

వ. అని యాపె యానతిచ్చుటయు నతండు మంత్రులం బిలిచి దైవజ్ఞ వినిర్ణీతంబగు శుభముహూర్తమ్మున హేమసింహాసనంబు నిర్మింపంజేసి మణిమండితంబగు నొక్క ప్రాసాదమ్మునమంచి తత్సింహాసనమ్మున యథావిధిగ జగదంబికఁ స్థాపించి, సర్వకాల మ్మ్ముల నీయంబిక నర్చింపుఁడని పౌరులకాజ్ఞాపించి యిమ్మటఁ బట్టాభిషిక్తుండై సుఖ మ్ముగ రాజ్యభారమ్ము వహించె. 616

గీ. ఆ సుదర్శనుకథమున నంబ జగద,ధీశ్వరి కృపావలంబ లోకైకజనని
యలరి కోసలదేశమ్మునందు నిలిచి, యెల్ల వారికి శుభముల నిచ్చుచుండె. 617

సీ. ధర్మజ్ఞుఁడై నీతిఁ దప్పక ప్రఖ్యాతిఁ • బొందిన యలదిలీపునివిధమున
ప్రజలఁబిడ్డలరీతిఁ బాలించి యశముచేఁ • బ్రబలిన రఘుమహారాజు పగిది
సత్యంబు దప్పక జగతిఁ బాలించి ప్ర • శస్తి కెక్కిన హరిశ్చంద్రుమాడ్కి
శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షావిశేషముల్ • సలిపి యేలిన రామచంద్రుపోల్కె
గీ. శుద్ధవర్ణాశ్రమాచార పద్ధతులును • ప్రతిగృహమ్మున నంబాసపర్యలును నె
సంగ శశికల సౌఖ్యంబొసంగ సంగ • తముగ రాజ్యం బొనర్చె సుదర్శనుండు.
క. మామయు నల్లుఁడుఁ దమతమ, సీమల నంబాసపర్య చేయు కతమునన్
గ్రామాదులలోఁ బండిత, పామరసాధారణముగఁ బ్రబలెఁ బూజల్. 619

నవరాత్ర పూజా విధానము.

క. అన జనమేజయుఁడనుఁ గ్ర, న్నన శరదాగమమునందు నవరాత్రమ్ముల్
చనుదెంచిన నేవిధి నం, బను బూజింపంగ వలయుఁ బరమమునీంద్రా. 620
క. నరపతి జనమేజయుఁ డా, దరమున నిటులడుగ మౌనితల్లజుఁ డనియెన్
శరదాగమ మందు వసం, తఋతువునందును యజింపఁదగు జగదంబన్. 621
మ. అరయన్ సర్వజనౌఘనాశకములై యత్యంతఘోరమ్ములై
పరమవ్యాధికరమ్ములయ్యుఁ గడు శోభాస్ఫూర్తి నొప్పారి శాం
కరికిన్ బ్రీతికరమ్ములై మిగుల వేడ్కల్ సేయు లోకాళికిన్
శరదారంభవసంతముల్ శమనదంష్ట్రాప్రాయముల్ భూవరా. 622
క. కావున నీ ఋతువులను శు, భావహనవరాత్రముల సముచిత భక్తి
శ్రీవిభవము లలరఁగఁ బర, దేవత నర్చింతు రెల్ల ధీరులు నధిపా. 623
వ. నవరాత్ర విధానం బెఱింగించెద సావధాన మనస్కుండవై యాకర్ణింపుము. చైత్రాశ్వయుజమాసమ్ములయందు సితపక్షమునఁ బ్రతిపత్తిథి మొదలుకొని నవరాత్రంబులును దేవి నారాధించు నరుండంతకు మున్నమవసయందుఁ దత్తత్పూజాద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుకొని యా దినమ్మున హవిష్యాశనంబున నేకభుక్తంబొనర్చి సమప్రదేశమ్మున షోడశహస్త ప్రమాణమ్మును స్తంభధ్వజ సమన్వితంబును నగు నొక మండపం బేర్పఱచి గౌరమృద్గోమయమ్ములచేఁ జక్కఁగా నలికి ముగ్గుపెట్టి తన్మధ్యమ్మునఁ జతుర్హస్త విస్తృతమ్మును నేక హస్తోన్నతంబును నగు నొక వేదికఁ బీఠార్థంబు నిర్మించి విచిత్రతోరణ వితానాది కంబులచే నలంకరించి మఱియును. 624

క. ఆనాఁటిరాత్రి మంత్ర వి, ధానజ్ఞుల సకలవేదతత్త్వజ్ఞుల స
న్మానించి పిలువవలయు మ, హానియమముగల్గు బ్రాహ్మణాగ్రేసరులన్. 625

వ. మఱునాఁ డుదయమ్మున నదీనదవాపీకూపతటాకంబులం దొండె గృహమ్మునం దొండె స్నానం బాచరించి సంధ్యావందనాదులు దీర్చికొని పూర్వోద్దిష్టులగు బ్రాహ్మణుల నర్ఘ్యపాద్యాదికమ్ముల నర్చించి శక్త్యనుసారంబుగ వస్త్రాలంకరణాదుల సంతుష్టి గావింపవలయు. 626

గీ. ద్విజులు తొమ్మండ్రు వలయుఁ గాదేని నేవు, రైన మూగురునైన మహామహుం డొ
కండయినఁ గావలయుఁ బూజకాలమందు, నంబికామూలమంత్రజపంబుపొంటె.

గీ. మఱియుఁ బారాయణమునకై మహితశాంతు, ననఘు నొక్కని వరియింపనగుద్విజన్ము
స్వస్తివాచనపూర్వంబు శక్తిపూజ, మొదలు వెట్టంగవలయు సమ్మోదమలర. 628

వ. పూర్వోక్తంబగు వేదియందు క్షౌమవస్త్ర సమన్వితంబగు సింహాసనంబు స్థాపించి యందుఁ జతుర్హస్తయు నాయుధ సమంచితయు రత్నాలంకార విరాజితయు ముక్తాహారభాసురయు దివ్యాంబర ధారిణియు సౌమ్యయు సర్వలక్షణ సంయుతయు శంఖచక్రగదాపద్మాన్వితయు సింహవాహనయు నగు జగదంబిక నాగమోక్త విధానంబున స్థాపింపవలయు. 629

క. తగ నష్టాదశభుజ యగు, జగదంబికఁ బీఠమందు సంస్థాపనఁ జే
యఁగవలయునంచుఁ గొందఱు, నిగమ విధానజ్ఞులండ్రు నృపతివతంసా. 630

వ. విగ్రహాభావమ్మున నవాక్షర మంత్ర సంయుతంబగు యంత్రంబును బీఠపూజకై స్థాపించి దాని పార్శ్వంబునఁ * బంచపల్లవసంయుతంబును వేదమంత్ర సంస్కృతంబును బుణ్యతీర్థజలపూరితంబును కనత్కనకరత్నసమంచితంబును నగు కలశంబు నిలిపి యయ్యంత్రంబుతోఁ బాటు పూజింపవలయు నని మఱియును, 631

క. మంగళ మృదంగ నిస్వన, సంగత వారాంగనా సుసంగీతకళా
భంగీతతనటన వ్యా, సంగాదికములను బ్రొద్దు జరపఁగవలయున్. 632

వ. హస్తానక్షత్రయుక్తం బగు ప్రతిపత్తిథిని బూజారంభం బొనర్చుట మిగుల శ్రేయస్కరంబు. మఱియును, 633

శా. అంబా నక్తములంది యొండె మఱి యేకాన్నంబుచే నొండె దీ
క్షం బూజించెడి యీ దినంబు లుపవాసంబుండి యొండెన్ మఖం

* మేడి, మఱ్ఱి, రావి, జువ్వి, మామిడి.

బుం బూర్ణం బొనరింతునంచు నియమంబున్ శక్తికల్మిఁ దద
గ్రంబందున్ వచియించి పూనఁదగు నార్యాపూజకుం దొప్పగన్. 634

సీ. మందార కరవీర మాలతీచంపకా • శోక కరజదివ్య సుమచయములఁ
జందనాగురుకనచ్చారు కర్పూర బి • ల్వదళార్ఘ్యపాద్యాది లక్షణముల
నారికేళ కదళీనారంగదాడిమీ • పనసాదితరుజాత ఫలవితతుల
నన్నపానముల దివ్యభక్ష్యభోజ్యచో • ష్యాదికంబులఁ బాయసాదికముల

గీ. ధూపముల దీపముల మహాస్తుతుల నతుల•నతులగతుల వ్రతంబు నున్నతు లొనర్చి
సతుల సుతుల సుమతుల సద్గతుల నలరి • వెతలఁ బాయుదు రిదియ దేవీవ్రతంబు.

క. ఎన్నిక శక్త్యనుసృతిగా, నన్నంబిడవలయు భూసురాదులకు వ్రతం
బెన్నివిధంబులఁ జేసిన, నన్నంబిడఁదేని వ్యర్థమగు నరనాథా. 636

గీ. మాంసము భుజించువార లంబన్ యజింతు, రేనిఁ బశువుల బలిదాన మీఁగవలయు
నజవరాహమహిషము లత్యంతముఖ్య, ములు బలివిధానమున కని మునులమతము.

గీ. అంబకెట్టెదుటను జంపినట్టిపశువు, లెల్ల స్వర్గమ్మునకు నేగు హింస నింద్య
మయ్యు యజ్ఞాదికముల దేవ్యర్చనాది, కముల నింద్యమ్ముగాదు స్వర్గదముగాని.

వ. మఱియుఁ ద్రికోణంబగు కుండంబేర్పఱచి యందు హోమంబొనర్పవలయుఁ ద్రికాలమ్ములయందును నృత్తగీతవాద్యమ్ములు సెలంగ మనోహరమ్ములగు పూజా ద్రవ్యమ్ములచే నర్చింపవలయు భూమిపై శయనింపవలయు వస్త్రాలంకారాదికం బొసంగి కుమారికల నేకైకవృద్ధి క్రమంబునఁగాని యంతకు ద్విగుణమ్ముగఁ గాని త్రిగుణంబుగఁగాని నిత్యంబును నారాధింపవలయుఁ గుమారీ లక్షణం బెట్లంటేని,

గీ. రెండువత్సరముల నలరెడునదియ కు, మారి; మూఁడేడు లైనచో మహిప! యది త్రి
మూర్తి; నాల్గేనిఁ గళ్యాణి, మొనసెనేని, యైదు రోహిణి; కాళిక యాఱు మొనయ.

గీ. సప్తవర్షంబులైనచోఁ జండిక యనఁ, బరగు నెన్మిదియైన శాంభవి యనంగ
నలరుఁ, దొమ్మిదియైన దుర్గాఖ్య నెసఁగుఁ, బదియయిన దాని నెంత్రు సుభద్రయనుచు.

గీ. ఇంత కెక్కుడు వయసాయెనేని శక్తి, సంతసింపదు తత్తదర్చనమునం గు
మారిలోనగునట్టినామములు వాడ, వలయు నద్దాన నంబకుఁ గలుగుఁ బ్రీతి. 642

సీ. మాటిమాటికిని గుమారిఁ బూజించిన • దుఃఖదారిద్ర్యముల్ తొలఁగిపోవు
పూర్ణభక్తిని దాఁ ద్రిమూర్తిఁ బూజించిన • నాయుస్త్రివర్గముఖ్యఫల మబ్బు

నను వు మీఱంగఁ గళ్యాణిఁ బూజించిన • విద్యావినయరాజ్యవిభవ మెనయు
నకలంకభక్తిఁ గాళికఁ బూజచేసిన • శత్రుసంతతికి నాశనము పొసఁగు
గీ. చండిక యొసంగుసంపదల్, శాంభవి యిడు • నృపుల నలరించు శక్తి, నెంతే నసాధ్య
కార్యములు నెఱవేర్చు దుర్గయు, సుభద్ర • వాంఛితము లిడు, రోహిణి వ్యాధులడఁచు.

వ. మఱియు వీరలనర్చించుపట్ల శ్రీరత్నమంత్రంబున నొండె శ్రీయుక్తంబులగు మంత్రంబులనొండె బీజమంత్రమ్ములనొండె నుపయోగింపవలయు. 644

క. అరయఁ గుమారతత్త్వము, లారాజీవభవముఖ్యు లగు సురలను లీ
లారీతిన్ సృజియించు కు. మారిం బూజించెదన్ సమాహితభక్తిన్. 645

క. సత్త్వాదులచేతఁ ద్రిమూ. ర్తిత్వమ్ము న్నిఖిలరూపధేయత్వము వ్యా
ప్తత్వమును గాంచుశక్తిన్. దత్త్వనిధిఁ ద్రిమూర్తి భక్తి దనర యజింతున్. 646

గీ. తనుభజించెడి భక్తసంతతికి నెపుడు, నఖిలకళ్యాణములను సమస్త కామ
ములు నొసంగెడి కళ్యాణి నెలమిఁ బూజ, చేసెద నఖండ భక్తి సుశ్రీలు పెలఁగ.

గీ. సకలభూతమ్ములను బూర్వజన్మ మందు, గూడఁబెట్టిన బీజముల్ కొమరుమిగుల
వెలువరించెడి రోహిణి విపులవిభవ, గారిణిఁ దలంతుఁ బేర్మి నఖండభక్తి. 648

గీ. చండముండాదిహారిణి చండరూప, చండికకుఁ బూజలిడుదుఁ బ్రచండభక్తి
కారణములేని యుత్పత్తిగలుగు శాంభ, విని శుభప్రద భజియింతు విపులభక్తి. 649

క. ఏవంవిధమంత్రమ్ముల, నేవంవిధపూజలను సమిద్ధములగు నా
నావస్త్రాలంకృతుల కు. భావహలగు కన్యకలకు నర్పింపవలెన్. 650

వ. మఱియు హీనాంగియు దుర్గంధబంధురయుఁ గుష్ఠయుక్తయు వ్రణాంకితయు దుష్టకులభవయు జాత్యంధయుఁ (1) గేకరయుఁ (2) గాణియుఁ గురూపయు బహురోమశయు రజశ్చిహ్నాద్యంకితయు క్షామయు (3) గర్భసముద్భూతయు గోళకయుఁ గన్యకోద్భూతయు లోనగు కన్యకల వర్జించి యరోగిణియు సురూపాంగియు సుందరియు వ్రణవర్జితయు (4) నేకవంశసముద్భూతయు నగుకన్యక నర్చింపవలయు సర్వకార్యమ్ముల బ్రాహ్మణియు జయార్థంబు నృపవంశజయు లాభార్థంబు వైశ్యకులోత్పన్న గాని శూద్రవంశసంభవగాని పూజనీయ లని యెఱుంగునది. బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకు బ్రాహ్మణియు వైశ్యులకుఁ ద్రివర్ణజయు శూద్రులకుఁ జతుర్వర్ణసంభవయుఁ గారులకు స్వకులోద్భవయు నారాధ్యలని యెఱుంగుము. 651

(1) మెల్లకన్ను గలది.
(2) ఒక కన్ను గ్రుడ్డియైనది.
(3) 1 వత్సరము దాటని వయస్సుగలది.
(4) ఒక్క తండ్రికి జన్మించినది.

క. నవరాత్ర విధానమున వి, భవము కొలఁదిఁ బూజసేయఁ బరమహితము శ
క్తివిభవ శూన్యుం డష్టమి, ని విశేషంబుగ యజించె నేనియుఁ జాలున్. 652

గీ. అష్టమిని మున్ను దక్షయజ్ఞాపహంత్రి, యగుచుఁ దను యోగినీకోటు లనుసరింప
భద్రకాళి జనించె నృపాల! తన్ని, మిత్తమున నష్టమిని బూజ మేలుఁగూర్చు. 653

క. నవరాత్రకాల మెల్ల ను, పవాస మొనరింపలేని వారికి నుపవా
సవిదుల సప్తమి యష్టమి, నవమియు నివి మూఁడుపోషణము లనిరి నృపా!

నవరాత్ర మహాత్మ్యము.

క. ఈ మూఁడు దినములను దగు, హోమంబులఁ బూజనముల నొగి నలరింపన్
గామములిడు నవరాత్ర మ, హామహకర్తలకుఁ బలెఁ బరాంబిక కరుణన్. 655

క. నవరాత్ర వ్రతమున కీ, యవనిన్ వేఱొండుసాటి యనుకొనకుము వై
భవమిడు నాయువు నిడు నిడు, శివమున్ విద్యయును యశముఁ జేవయుఁ బరమున్.

క. విను రాజ్యభ్రష్టునకున్, దనయంతన రాజ్యమబ్బు ధరణీశ్వర! వి
ద్యనుగోరి పూజచేసిన, ఘనులకు విద్య లవియెల్లఁ గరగతములగున్. 657

క. వెనుకటి జన్మమ్మున నే, జను లీ నవరాత్రపూజ సలుపరొ వారే
యనపత్యులు రిక్తులు రో, గ నిధులు దుర్జనులుఁ గుణులుఁ గష్టులు భ్రష్టుల్. 658

గీ. విధవలును వంధ్యలును ధనవిరహితలును, నైన కాంతలఁ గన్గొని నవ్వు "డీయ
భాగ్యలెల్లరుఁ బూర్వభవమ్మునందు, నీ వ్రత మొనర్పలే" దని యెఱుఁగు మధిప.

గీ. ఘనతరంబుగ రక్తచందన విమిశ్ర, బిల్వదళముల నెవఁ డతిప్రీతి దనర
నంబ నవరాత్రములఁ బూజనం బొనర్చు, నతఁడు భూపతి యగును భూపతివతంస!

చ. హరిహర పద్మగర్భులును నష్టదిగీశ్వరు లెల్ల దేవతల్
పరమమునీంద్రు లందఱును భక్తి దలిర్పఁగ నేపరాంబికా
చరణములన్ యజించి విలసద్గతి నొందుదు రమ్మహేశ్వరిన్
నరులు యజించు టబ్బురమె! నారక మేగెడివారు దక్కఁగన్. 661

గీ. బ్రహ్మ సర్గంబు విష్ణువు పాలనంబు, హరుఁడు లయమును జేయు నేయంబకతన
నాజగద్ధాత్రి సర్వ పాపాపహంత్రి, నమ్మహేశ్వరిఁ బూజించు టబ్బురంబె. 662

గీ. పలుపలుకు లేల విను మహాపాతకము లొ, నర్చు దుర్మార్గుఁడైన నెన్నంగనొక్క
సారి నవరాత్రముల జగజ్జనని పూజ, సేయఁ బాపమ్ము లెల్లను బాయు నిజము. 663

వ. రాజేంద్రా! మున్ను కోసలదేశమ్మున సుశీలుండను నొక్క వణిజుండు దనధాన్య విహీనుండు గలఁ డాతనికి సంతానంబధికంబు బిడ్డలఁ బోషింపనేరక యొక్కనాఁ డొక్క విప్రసత్తముం గాంచి నమస్కరించి యిట్లనియె. 664

క. ఓ విప్ర! మహాభాగ! కృ. పావంతుఁడవగుచు నాయభాగ్యదశను నీ
వేవిధినైన హరింపం, గావలయుఁ గుటుంబభృతియుఁ గలవైతోఁచున్. 665

క. ధనికుఁడఁ గావలెనని నె, మ్మనమున నాకిచ్చలేదు మన్నించి కృపం
గని నా కుటుంబభరణ, మ్మునకు నుపాయం బొకండు పొనరుపుమనఘా. 666

క. నాకొడుకులు నాకూఁతులు, నాఁకలికిం దాళలేక యన్నంబడుగన్
లేక యొనర్చెడి దేమియు, లే కిటువచ్చితిని జూడలేక మహాత్మా! 667

క. అదిగాక, పెండ్లికీడై, నది గలదొకకూఁతు రది దశాధికవర్షం
బొదవినఁ గన్యాదానో, త్తరదశకుఁ జెడుఁ బెండ్లియగునె ధనహీనులకున్. 668

గీ. దానిఁ దలఁచిన గుండె బ్రద్దలగు నాకు. నేమిసేయుదు? దారిద్ర్యమెట్లు విడుచు
నరసియేదేని నొక్క యుపాయమున్నఁ, బూని యొనరించిపుణ్యమ్ముఁ బొందుమయ్య.

వ. అని బహుభంగులం బ్రార్థించిన నవ్వైశ్యుంగాంచి సంశ్రితవ్రతుండును దేవీ మహత్త్వవేత్తయు నగు నావిప్రుండు పల్కు "నోయనఘా! శరత్కాలమ్మున నాశ్వయుజసితపక్షమ్మునఁ బ్రతిపదాది నవరాత్రవ్రతం బొనర్చి దేవినారాధించితేని నీదారిద్ర్యంబు దొలఁగు నిద్దానికి వేఱొండు తుల్యమ్ముగాదని చెప్పి మఱియును.

ఉ. జ్ఞానమునిచ్చు మోక్షమునొసంగు వెస న్నవరాత్రకాలమం
దేనరుఁడైన నంబ జగదీశ్వరిఁ బూజనభోజనంబులన్
ధ్యానములన్ జపంబులను దద్దయు హోమములన్ ధనాంగనా
గాన వినోదనృత్యములఁ గ్రన్ననఁ దుష్టియొనర్చి మించినన్. 671

వ. మున్ను శ్రీరామచంద్రుం డరణ్యమ్మున సీతావియుక్తుండై కిష్కింధానగరమ్మున సుగ్రీవసాహాయ్యమ్మున నీ నవరాత్రవ్రతం బొనర్చియ కాదే సముద్రంబు బంధించి పుత్రమిత్రపరివార సహితంబుగ రావణ కుంభకర్ణుల హరించి విభీషణునకు రాజ్యం బిచ్చి సీతంగైకొని యయోధ్యకేతెంచి నిష్కంటకంబుగ రాజ్యం బొనర్చెఁ గాన నీవ్రతంబు శత్రునాశకరంబు సంపత్కరంబు సంతాన దాయకంబని చెప్పి యా వైశ్యునకు మాయాబీజాభిధంబగు తన్మంత్రం బుపదేశించిన నతండు తన గృహమ్మునకరిగి యథాశక్తిగ నీవ్రతంబు తొమ్మిదవత్సరమ్ములొనర్చె నంత, 672

ఆ.వె. నవమవత్సరమున నవరాత్రముల నష్ట, మీదినమున రాత్రి మేదురాద
రం బెసంగ నతని కంబ ప్రత్యక్షమై, పెక్కువరము లిడియెఁ బేర్మిమీఱ. 673

వ. అనుడుఁ బరాశరాత్మజునకుఁ బరీక్షిదాత్మజుం డిట్లనియె. 674

క. శ్రీరాముఁ డేకతమ్మున, దారం గోల్పోయె నతనితండ్రి యెవ ? రతం
డేరాజ్యమేలు ? రాజ్యం, బేరీతిఁ ద్యజించి యడవికేగెనొ ? చెపుమా ! 675

వ. నావుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం డిట్లనియె. 676

గీ. దశరథుండను రా జయోధ్యాపురమ్ము, నేలు నినవంశజుండు సుశీలుఁ డతని
సతులు మూగురు పెద్ద కౌసల్య రెండ, వయది కైకేయియును మూఁడవది సుమిత్ర.

శ్రీ రా మ చ రి త్ర.

వ. అతండు సంతానవిహీనుండై పుత్రకామేష్టియొనర్చి ముగురియందు నలువురుకొడు
కులఁ గనియె నందు. 678

క. కౌసల్యకొడుకు రాముఁడు, భాసురుఁ డాతండు మిగుల భరతుఁడు కైకే
యీసుతుఁడు సుమిత్రకు రిపు, శాసకులగు లక్ష్మణుఁడును శత్రుఘ్నుండున్. 679

గీ. జాతమాత్రంబునన ధనుశ్శస్త్రపాణు, లయిన నలువురు కొమరుల కానృపాలుఁ
డర్హసంస్కృతు లొనరించి యలరునంతఁ, గౌశికుం డేగుదెంచె మఖం బొనర్ప.

గీ. వచ్చి మఖరక్షణకు ననవద్యు రాముఁ, గోరె షోడశవార్షికుఁ గువలయేశుఁ
డిచ్చె లక్ష్మణు జతఁజేసి; యేగి రిరువు, రును మునీశ్వరు వెంట దారి నొకచోట.

గీ. మునుల బాధించు తాటకఁ దునిమి కడువి, సీచుని సుబాహుఁ జంపి మారీచు నిహత
కల్పుఁగాఁ బాఱఁదోలి మఖంబొనర్పఁ, జేసె రాముండు కౌశికుచేత నంత. 682

చ. ఎలమిని మూగురుఙ్ మిథిల కేగెడిచో రఘురాముపాదన
జ్జలజపరాగసంగతిని శాపము వాసె నహల్య శైవమౌ
విలు విఱుగంగఁ జేసి యట విక్రమధుర్యుఁడు రామమూర్తి మై
థిలి జనకుం డిడన్ గొనె సతీమణిగాఁ గమలాంశసంభవన్. 683

గీ. లక్ష్మణున కిడె నూర్మిళ లలితగాత్రిఁ. దగఁ గుశధ్వజతనుజాతల గుణవతుల
భరతశత్రుఘ్నులకు నిడెఁ బార్థివుండు, సపరివారముగఁ బురికిఁ జనిరి వారు. 684

గీ. అంత దశరథనృపతి రాజ్యార్హుఁడైన, రామునకు రాజ్య మీ నెంచురాణ నెఱిఁగి
పూర్వదత్తవరంబులఁ బొందెఁ గేక, యాత్మజ వశుండయిన భర్త నడిగి పిదప.

క. ఒక వరమున రాముఁడు జా, నకితో లక్ష్మణునితో వనంబేగెను వే
ఱొక వరమున భరతునకున్, బ్రకటగతిన్ రాజ్యమబ్బెఁ బదునాల్గేఁడుల్. 686

గీ. చండరాక్షసయుత మగు దండకావ, నమ్మునకు రాముఁ డేగఁ దాపమ్ముఁ జెంది
దశరథుఁడు పూర్వశాపమ్ము దలఁచి తలఁచి, పరగతికి నేగె నంతట భరతుఁడాత్మ.

గీ. మిగుల శోకించి తన తండ్రి మృతికిఁ దల్లి, తన కిడిన రాజ్యమవి మనమ్మున నెఱింగి
సకల రాజ్యంబు విడిచె నన్నకుఁ బ్రియం బె, సంగుననుబుద్ధి శ్రీరామచంద్రుఁడపట.

క. పంచవటికేగి మదనో, దంచితయై కోరు రావణానుజ నెంతే
వంచించె శూర్పణఖ నది. గాంచి ఖరాదు లతికోప కలుషితులగుచున్. 689

క. ఒకనరుఁ డధముఁడు చెలియలి, ముకు సెవులును గోసె వింతపుట్టె ననుచు మే
టికడిమి యుద్ధం బొనరిచి, యొక పెట్టన ద్రెళ్ళి రందఱొగి రామునిచే. 690

క. మునిహితముగ రాముఁడు గ్ర, న్ననఁ దానిటుచేయ శూర్పణఖ లంకాప
త్తనమేగి రావణునకుఁగా, దన పరిభవమంతఁ జెప్పి తద్దయు నార్తిన్. 691

క. శోకించిన రావణుఁడు రు, డాకలితుండగుచు వెడలి యరదము డిగి మా
యాకరుఁడగు మారీచా, ఖ్యాకునిఁ గాంచనమృగంబుగాఁ జేసి వెసన్. 692

క. పనిచిన జానకిఁ గని కాం, చన మృగమని భ్రాంతిఁజెంది చర్మంబును జ
య్యనఁ దెచ్చి యిమ్మనుచు రా, మునిఁగోరెన్ దైవము కతమున నాతండున్.693

శా. ఆలోచింపక లక్ష్మణున్విడిచి చాపాస్త్రమ్ములం దాల్చి హే
లాలోలంబగు నమ్మృగమ్మునకునై లక్షించి లక్షించి వృ
క్షాళిన్ గ్రుమ్మరి కొండలన్ గడచి కర్ణాంతంబు రాఁదీసి శౌ
ర్యాలంకారుఁడు బాణమేయ నదియున్ హా! లక్ష్మణా! యంచొగిన్ 694

క. ఉచ్చైర్నాదం బడరఁగఁ, జచ్చినఁ దద్విపులరవము జానకి విని బల్
హెచ్చిన భయమున లక్ష్మణు, సచ్చరితుంగాంచి యను వసవసయౌసంగన్. 695

క. నీయన్న నిహతుఁడాయెఁ గ, దోయీ! వేవేగ నేగవోయీ! జాగున్
జేయక యోపినకొలఁది స, హాయ మ్మగుమోయి! "లక్ష్మణా!" యనెనోయీ!

చ. అన విని లక్ష్మణుండు జనకాత్మజ కిట్లను "రాముఁ జంప నో
పునరులు పుట్టువారలును బుట్టిన వారలు బుట్టఁబోపు వా
రును మఱిగారు రాఘవుని రూఢి నెఱుంగవె? యాజ్ఞఁదప్పి నేఁ
జనిన సహించునే? తనదుచావున కొప్పను గాని మానినీ. 697

క. ఇంతకు రాఘవునకు నో, క్కింతయు భయమబ్బదింత యేమిటి" కన న
క్కాంతయుఁ గన్నుల నశ్రులు, దొంతరలై జాలువారఁ దుడుకునఁ బలికెన్. 698

చ. తెలిసె భవన్మనోరథము తెల్లముగా; ననుఁ జెందు నిచ్చ నీ
కలవడెఁ గేకయీతనయుఁ డంపె నినున్ "సమయంబుఁ జూచి యి
వ్వెలఁదిని గొ" న్మటంచు నిను పెట్టినె? రాముఁడు వోవుమీద ని
య్యెల నిలువంగనేర్చి వరియింతును నిన్నని నమ్మకొంటివే. 699

క. చనినఁ జనుము చనకుండినఁ, జనకుండును రాముఁడే నిజంబునకున్ జ
చ్చినఁ జచ్చెద నన్నయెడన్, బొనరుము నుపకార మిదియ పో దుష్టాత్మా! 700

క. అనవుడు హరి హరి! తల్లీ!, యనఘుని నన్నిట్టులాడ నగునే? యని దై
వ నియోగమునకు వగచుచుఁ, జనియెన్ బాష్పాంబు సిక్తసర్వాంగుండై. 701

గీ. దంబుమీఱెడి భిక్షువేషంబు దాల్చి, యంత నిక్కంపు యతివోలె నవనిజాత
యున్నెడకు వచ్చె రావణుం డుదితభక్తి, నర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చె నయ్యవనిపుత్రి. 702

గీ. ఆ యవనిపుత్రి రూపు కన్నారఁ గాంచి, రావణుం డను "నకట! రాజీవనయన!
యెవఁడు నీ తండ్రి నీ జీవితేశుఁ డెవఁడు?, వనమునం దొంటి నుండఁగావలయు టేమి.

ఆ.వె. భర్త యనదయైన భ్రాతృవర్గంబైన, లేదె! మేడలందుఁ బ్రోదిసేయఁ
దగిన నీ యడుగులు దగునె యీ కర్కశా, రణ్యభాగములకు రాజవదన! 704

గీ. మునివనితఁ బోలెఁ బర్ణశాలను వసింప, వ్రాసెనే బ్రహ్మ! యని మాయవగలఁ బొగులు
కపటయతి యైన రావణు కపటకృత్య, మెఱుఁగ కిట్లని పల్కె నయ్యిందుముఖియు.

సీ. దశరథుండను రాజు ధర్మజ్ఞుఁ డతనికి • నలువురు పుత్రులా యలఘులందు
జ్యేష్ఠుండు రాముఁ డాశ్రితజన వత్సలుం • డాతండు నా భర్త యతని సవతి
తల్లి కైకేయి యుత్తమురాలు వనమున • కంపించె రాజ్యము నపహరించి
వసియించు నాతఁ డివ్వనమున; నిప్పుడ • చనియెఁ గాంచనమృగంబును వధింపఁ;

గీ. దమ్ముఁడును నేగె నిరువు రుద్ధత బలాఢ్యు • లరుగుదెంచెద రింతలో నంతదనుక
నిలిచి వారలొసంగు పూజలను దనిసి • యరుగుటకు నిన్నుఁ బ్రార్థింతు యతివరేణ్య.

గీ. యతివి విష్ణుస్వరూపుఁడ వైనకతనఁ, బూజనీయుఁడ వైతి వెప్పుడును రక్క
సులు చరించెద రివ్వనస్థలికి నెచట, నుండి వచ్చితో! చెపుము నీ యున్న యునికి.

మ. అనుడున్ రావణుఁ డిట్లు వల్కు విను "మాయాభిక్షురూపమ్మున
న్నినుఁ జూడన్ జనుదెంచినాఁడఁ దరుణీ! నే రావణాఖ్యుండ భూ

ర్పణఖాఖ్యాక మదీయసోదరి వినున్ వర్ణించి వర్ణించి చె
ప్పి ననుం బంచె ఖరాదిరాక్షసులఁ జంపెన్ రాముఁడంచున్ వడిన్. 708

మ. హృతరాజ్యుండు వనప్రవాసి విగతశ్రీకుం డపూర్ణుం డసం
గత సైన్యుం డబలుండు మానవుఁడు వేడ్కల్ సేయునే నీకు నీ
పతి కాంతల్ మగఁ డెట్టివాఁడయిన సంభావింప రన్యార్థినుల్
నతు నత్యున్నతు దాసు నన్నుఁ గొనుమీ నారీశిరోరత్నమా ! 709

క. మందోదరి యని చెప్పఁగ, విందువకా ! యాపె నాదు ప్రేయసి నిన్నా
సుందరి కన్న నధికముగ, నందల మెక్కింతు రాజ్ఞి వగు మెల్లరికిన్. 710

చ. సురపతి నొంచితిన్ జముని చొప్పడఁగించితి శ్రీదు మాపితిన్
వరుణుని గెల్చితిన్ శశిదివాకరులన్ బనిగొంటి నాకు నీ
నరుఁడొక లెక్కయే ! యొక యనంగుని కోపఁగఁజాల నింక నీ
చరణములాన యింతదయ సల్పఁగరాదె ? త్రిలోకసుందరీ ! 711

ఉ. నేఁటిది గాదు నీ యెడల నేస్తము నాకుఁ; గటాక్షయించు మో
పాటలగంధి ! నీజనకుఁ బల్మరు వేఁడిన శైవచాప మన్
గాటపుటడ్డు దెల్పెఁ జెలి ! నా కది గూడనిదౌట నేను నా
నాఁట స్వయంవరంబును గనన్ జనుదేరఁగలేదు సుందరీ ! 712

గీ. నాఁటనుండియు విరహమ్ము నాటె నాకు, నెట్లు సంప్రాప్తమగుదువో యీ వటంచు
ననుకొనుచునుండ నేఁటికి నబ్బి తింక, జాగుసేయకు నా యనురాగ మెఱిఁగి. 713

క. అను రావణువచముల క, వనిజ భయము చెంది మనముఁ బాదుకొలిపి "యో
జననింద్య ! మదనపీడిత !, యనుచితములు ప్రేలఁబోకు మరుగు మవలపన్. 714

ఉ. స్వైరిణిగాను నే జనకసత్కులసంభవఁ గాని నామనో
ధీరత గుర్తెఱుంగ కిటు దెప్పరమౌ గతిఁ బల్కు నీకు నా
కారణమై మృతిం గనెడికాలము చేరువ గాకయున్నె ? యే
వీరునికైనఁ గాని రఘువీరునితో నెదిరింప శక్యమే. 715

క. హాహామ్మని వచియించుచుఁ, గోపమ్మునఁ బర్ణశాలకుం జనునాలోఁ
బాపాత్ముఁడు రావణుఁడు స్వ, రూపము గనుపఱచి భీకరుం డగుచు వడిన్. 716

ఉ. హా ! రఘురామ ! యంచు, సుగుణాకర ! లక్ష్మణ ! యంచుఁ బిల్చుచున్
బోరననేడ్చు నాజనకపుత్రి బలాత్కృతి నెత్తిపట్టి బల్

దారుణరీతి నంబరపథంబునఁ బో నరుణాత్మజుండు దుః
ఖారవ మాలకించి వడి నడ్డమువచ్చె జటాయు వుగ్రుఁడై. 717

ఉ. ఆతని ఘోరయుద్ధమున నక్కుటిలాత్ముఁ డడంచి మించి దుః
ఖాతురయైన సీతఁ గొని యంబుధిదాఁటి చెలంగి లంకలో
నా తరుణీమణిన్ భయదమైన యశోకవనమ్మునన్ గన
ద్దేతులు రాక్షసాంగన లహేతుకకోపలు చుట్టువారఁగన్. 718

క. ఉనిచిన నా జనకాత్మజ, యునుఁ బాతివ్రత్యగరిమ నొక్కింతేనిన్
ఘనత చెడకుండ రాముని, మనమున నిడి యవ్వనమున మ్రాన్పడి యుండెన్. 719

క. అంత నట రామచంద్రుం, డెంతయు మోదమున మృగము నీడిచికొని యొ
క్కింతవడి వచ్చుటయుఁ ద, త్ర్పాంతమ్మున లక్ష్మణుండు వగ గడలుకొనన్. 720

క. ఎదురైనఁ జూచి యిట్లను, నదయుఁడవై జానకీలతాంగి నొకర్తున్
వదలి యిటు రాఁదగునె ? దు, ర్మదరక్షప్రచుర మీయరణ్య మెఱుఁగవే. 721

క. అన నిట్లను నేమని నే, మనవి యొనర్పంగలాఁడ మైథిలిపలుకుల్
వినలేక వచ్చితిని మా, నినులు వివేకంబుపట్ల నేర్తురె యెందున్. 722

గీ. కాలయోగంబు దాఁట శక్యంబు గాద, టంచు వృత్తాంతమును విన్నవించె నంత
నిరువురును బర్ణశాలకు నేగి జనక, తనయఁ గానక శోకించి తద్వనమున. 723

క. నలుగడల వెదకి యొక్కెడ, నలుఁగులు దీండ్రింపఁ బ్రాణ మవశేషముగా
నిలఁ బొరలు జటాయువుఁ గన, నెలుఁగు బయలుపడమి మెల్ల నిట్లను నార్తిన్.

ఉ. నీసతిఁ గొంచు రావణుఁడు వీండితుఁ దేగఁగ నడ్డునొచ్చి నే
నోసరిలంగఁ జేసిన మదోద్ధతుఁడై పడవైచి యేగెఁ ద
ద్వాసము లంకయన్పురము ప్రాణము నిల్వదు పోవుచుంటి నీ
వాసరసీరుహాక్షి కయి యత్న మొనర్పుము వేగ రాఘవా. 725

క. అని మృతిఁగన నాతనికి ద, హనాదిక మొనర్చి తద్గహనమునఁ జనుచుఁ
ఘనకాయు నొక్కెడఁ గబం, ధుని శాపవిముక్తుఁ జేసి తొలఁగి కడంకన్. 726

గీ. అతఁడు సెప్పిన తెరువున నరిగి సూర్య, పుత్రుతో మైత్రిఁ జేసి యపూర్వ బలుని
వాలిని వధించి సుగ్రీవువంతఁ దీర్చి, యంతఁ గిష్కింధ నాతని కాతఁ డొసఁగె.

క. ఆ సుగ్రీవుఁడు గొలువఁగ, హా! సీతా! యనుచు సీత కడలుచు నచటన్
మాసములును వత్సరములు, చేసె నివాసంబు మైత్రిఁ జేసి యతఁడొగిన్. 728

క. నెమ్మది తన్మయమై తా, పమ్మ గదలుకొనఁగఁ గనులఁ బలుమరు నశ్రుల్
గ్రమ్మఁగ రఘురాముఁడు తన, తమ్మున కిట్లనియె ననుగతమ్మగు పేర్మిన్. 729

ఉ. తమ్ముఁడ! జానకిం గనువిధమ్ము గనంబడ దెట్లు సైఁతు దై
వమ్ము మ నమ్మకన్నుఁ జలపట్టె గదా! జనకాత్మజావిహీ
నమ్ముగ నేనయోధ్యకుఁ జనం బనిలేదు బహూక్తు లేల ప్రా
ణమ్ములు నిల్వనోప విఁక నాకయి సారెకుఁ గుందఁబోకుమీ. 730

ఉ. శ్రీకరమైనరాజ్యము హరించె నరణ్యమునందు వాసమున్
జేకుఱఁ జేసెఁ దండ్రి మహనీయునిఁ జంపె మఱింతఁ జేసియున్
బోక మదర్ధగాత్రమును బోకడ వెట్టె నిఁకేమిసేయు? దు
ష్పాకము దైవ మన్నిటికిఁ బాల్పడి యుంటిని మ్రాను కైవడిన్. 731

చ. పరిపరిరీతులన్ మనము పాడగు బంగరు చేతఁబట్టఁగా
నెరువయితోఁచు దేహమున కెంతయు నార్తి తటస్థమౌ మఱె
వ్వరు తనునాదరింప రెటువంటిమహాత్మునకైన నేదియున్
సరిపడ దించుకేని గ్రహచారము చాలనినాఁడు తమ్ముఁడా. 732

చ. మనుకులమందు ముందు జనమాన్యులు రాజకుమారు లెందఱో
జననమునందరో! మిగుల సౌఖ్యములొందరొ! మందభాగ్యులై
మనవలెఁ గుందిరే? మనువు మన్ననయుం జెడఁ బుట్టినార మే
మనఁదగు నిద్దఱిద్దఱము యందొక భేదములేదు తమ్ముఁడా. 733

చ. వనమున భార్యఁగోలుపడి వంతలఁ జెందుచు నుంటి నేను నీ
వన గృహమందు వీడి తకటా! వికటంబుగ నెంచినాఁడ నీ
వనితఁ గనందగున్, గనఁగవచ్చునె నాసతి? నాకు సాటి యీ
మనుకులమంద కాదు మఱి మానవనాయకు లంద లేదుగా. 734

క. మనువుమొద లింత దనుకన్, జనియించిన రాజులం దశక్తుండు నకిం
చనుఁ డశుభుండు నా క, న్నను లేఁడిఁకఁ బుట్టఁబోఁ డనదయు నదయుఁడున్.

ఆ. వె. ఎవరి దూఱువాఁడ నేమనుఁవాడ ధ, నంబు బలము రెండు నాకు లేవు
ఈవుదఁ గూఁ తోడిఁకెవ్వరు లేరు పూ, ర్వకృత మనుభవింపవలయుఁ గాదె.

గీ. ఇంద్రపదవికిఁ దుల్యమై యెసఁగురాజ్య, మా! గతించె వనంబు సంప్రాప్తమయ్యె
వగవ నిందుల కొక్కింత వనజనయన, సీత లంకేశు చేతిలోఁ జిక్కె నబల. 737

చ. వలఁబడు చక్రవాకిగతి వానికిఁ జిక్కెడి వేళ నెంతఁగాఁ
గలఁకల మందెనో, తను నొకర్తుగ డించిన నన్ను నేగతిం
దలఁచెనొ ? కాదుకాదు, కడుఁదప్పొనరించిన నేమిచేసినన్
బలుక దొకింతయేనిఁ బతిభక్తికి లోప మొనర్ప నెంచునే. 738

ఉ. లంకకు నేగి వానికిఁ దలంకి కలంకిని యౌనటంచు నా
శంకఁ గొనంగరాదు విను స్వైరిణిఁగే జనకాత్మజాత ! యా
తంకము గల్గెనేని విహితమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజించు న
ప్పంకజగంధి యిట్లయిన పక్షమునం బ్రతుకంగ నేర్తునే. 739

క. అని బహువిధముల, శోకం, బున బ్రుంగెడి యన్నఁ జూచి పొరిఁ బొరిఁ జింతం
గననేల ? రాక్షసాధముఁ, దునిమి జనకజాతఁ దెత్తుఁ దూర్ణతరముగన్. 740

గీ. ఆపదలయెడ సంపద లబ్బినప్పు, డేకరీతిని ధీరత్వ మెవనికౌదవు
నతఁడ ధీరుఁ, డధీరుఁ డయ్యవసరములఁ, దన్మయుండగు నదియ చింతాకరంబు.

గీ. యోగము వియోగమును దైవయుక్తిఁ జేసి, కలుగు నియ్యవి సతములుగావు సూవె
ఇందులకు నింతవగవగనేల? యవియు, మనమునకుఁజొప్పడవు దేహమునకుఁగావి.

క. కాలవ్యత్యాసంబున, నే లలనయు రాజ్యభరము నిటులాయె నిఁకన్
గాలము నరియగు రాజ్య స, తీలాభము లబ్బుఁ జెడ్డదినములు వోవున్. 743

క. ప్రారబ్ధం బనివార్యం, బేరికయినఁగాని యింత యేలా ! ధీరుల్
వీరులు వానరు లవనికు, మారిన్ వెదకంగఁ గడు సమర్థులు దిశలన్. 744

ఆ. వె. సీత యున్నచోటుఁ జెప్పెర వానరు, లేగి చూచివత్తు రేను వానిఁ
జంపి క్షణములోన జానకిఁ దెచ్చెద, నింక వగలఁ బొగలనేల చెపుము. 745

క. మనకు సహాయులు లేరని, యనుకొనకుము భరతుఁ బిలువ నంపించిన సే
నను గొని వనుదేరఁడె ? శ, త్రునిఁ దునుమఁగలేమె ? యింత తుందుడుకేలా.

గీ. రఘుమహారాజు తానేకరథముఁ గొని స, మస్త దిశల జయించె నీ వట్టివాని
వంశమునఁ బుట్టియును శత్రువధకు నిట్లు, తలఁక నేటికి నావంటి తమ్ముఁడుండ.

ఉ. ఏ నొకరుండనే జగమునెల్ల జయింతు సహాయులేల ? కా
దేని విదేహభూమిపతి కించుక యీస్థితిఁ దెల్పినన్ మహా
సేనుఁ డతండు వచ్చు నిఁకఁ జేయఁగరాని దొకండు గల్గునే ?
మానవనాథ ! రావణునిమా టటులుంచు మెవం డెదుర్కొనున్ ! 748

గీ. సుఖము దుఃఖము నను నివి సుస్థిరములు, గావుగా। చక్రనేమి వైఖరిని దిరుగు
చుండు ధీరుండు దీన మగ్నుండు గాఁడు, తప్పునే యేరికైనను దైవకృతము. 749

సీ. మును దేవతలు నహుషుని నింద్రపదమున • నిల్ప నింద్రుఁడు దైవనియతికి నెద
భయమంది కుందుచుఁ బంకజాంతరమున • నజ్ఞాతవాసంబు నమరఁజేసె
బహువత్సరము లంత నహుషుఁ డింద్రునిభార్య • యగు శచిఁ గోరి విప్రావమాన
మొనరింపఁగ నగస్త్యుఁ డుద్ధతకోపుఁడై • సర్పంబ వగుమని శాపమిచ్చె

గీ. నహుషుఁ డహియయ్యె నింద్రుఁ డానంద మెసఁగఁ
దన పదంబును గైకొనె ననఘ। వ్యసన
మబ్బుతఱి శోకమందిన నగునె, యోర్చి
కొనిన సకల సుఖమ్ములు గొనఁగవచ్చు. 750

గీ. ఈవు సర్వజ్ఞుఁడవు చెప్ప నెవరితరము, ప్రాకృతుని మాడ్కిఁ శోకింప ఫలముగలదే?
యనెడి లక్ష్మణుపలుకుల నంత రామ, చంద్రుఁడును సమ్మదము చెందె జనవరేణ్య.

గీ. అపుడు వారలసన్నిధి కరుగుదెంచె, నారదుఁడు కాంతినిర్జితపారదుండు
రామలక్ష్మణు లామునిరాజు గార, వించి యెంతయుఁ బూజఁగావించి రెలమి. 752

క. మునియును శోకార్తుని రా, మునిఁ గని యిట్లనియె నీదు ముదితన్ సీతన్
దనచే ఎఱుఁగక రావణుఁ, డనయుండై యపహరించెనని వింటి దివిన్. 753

క. శోకింపనేల విను మో, కాకుత్స్థకులావతంస। కలసంగతి నీ
వాకుటిలాత్మునిఁ జంపుట, కేకద। యవతారమంది తినవంశమునన్. 754

క. ఆకతమున జనకాత్మజ, నాకుటిలాత్ముఁడు హరించె నహినెఱుఁగక కా
దే। కంఠమునం దిడికొనె, నీకావలఁ డింక మనుటయెట్లు ఘటించున్. 755

సీ. పూర్వజన్మమ్మున భూతనూజాత ము • నీశ్వరకన్యక యీమె తపము
నాచరించుచునుండ నతిదుష్టుఁ డగురావ • ణాసురుఁ డొక్కనాఁ డడవికేగు
దెంచి యక్కన్నియఁ గాంచి మోహించి త • నకు భార్యఁగాఁ గోరిన వినక తను
నెదిరింపఁ గచభరం బెనసిపట్టిన నా త • లోదరి "యోమత్త। యోదురాత్మ।

గీ. యనఘ నగునన్ను ముట్టినయట్టి నీదు • చావునకు భూస్థలి నయోనిజాత నగుచుఁ
బుట్టెద" నటంచు శపియించిపొలిసియిపుడు • మైథిలియనంగఁ బుట్టెఁ దన్మరణమునకు.

క. ఈవును హరియంశమ్మున, దేవప్రేరణముచే నిదే పనిగా న
ట్లావిర్భవ మందితివి గ, దా। వగపేల। వధియింపు మాదుష్టాత్మున్. 757

ఉ. జానకి రావణాసురు వశమ్మును బొందక యింద్రుఁ డంపునా
ధేనువు పాలునున్ సుధయు దేహము నిల్పఁగ నీదు నామమే
ధ్యానముఁజేయుచున్ బ్రతిపదమ్ము నినుం గొనియాడుచున్ దగన్
బ్రాణముతోడ నున్నది నృపాలక ! నేఁ గనుఁగొంటి నింతయున్. 758

ఉ. వాని జయింప నీకొక యుపాయముఁ దెల్పెద నంబికన్ జగ
త్త్రాణనదక్షమైన నవరాత్రవిధానమునన్ బలిన్ విధా
నానుగతంబుగాఁ దగినయట్టిపశువ్రజముం బొనర్చి య
ద్దాన దశాంశ మగ్నికిడి తన్పుము హోమవిధానసత్క్రియన్. 759

క. ఈగతి నొనరించిన శర, దాగమమునఁ గార్యసిద్ధి యలవడు దీనిన్
భోగిశయను డింద్రుఁడు, నాగమవిహితముగఁ జేసి యందిరి సిద్ధుల్. 760

గీ. తనదుభార్యనుజంద్రుండు గొనఁగగురుఁడు, నీవ్రతమొనర్చి తాఁగృతకృత్యుఁడయ్యెఁ
గశ్యపవసిష్ఠభృగుమునిగాధిసుతులు, చేసి రిద్దాని నిది కార్యసిద్ధిదంబు. 761

గీ. వృత్రుని జయింప నింద్రుండు త్రిపురవిజయ
మునకు శంకరుఁడును దామధుని హరింప
హరియు నొనరించి రీవ్రతం బఘహరంబు
జయకరము సౌఖ్యకరము యశస్కరంబు. 762

క. అనఘ ! యిది సుఖితులను జే, యనగుఁజుమీ వ్రతము ! మఱియు నతిదుఃఖితు లౌ
మనుజులు దీని నొనర్చిన, జననికి దయగలుగుఁ జెలఁగు సౌఖ్యములెల్లన్. 763

క. అనవిని శ్రీరాముం "డో, మునివర ! యావ్రతవిధానముం దద్దేవీ
ఘనచరితంబుఁ బ్రభావం, బును నాకుం దెల్పు" మనుడు ముని యిట్లనియెన్. 764

గీ. శ క్తియన విట్టిదని చెప్ప శక్యమగునె, హరిహరబ్రహ్మలందు రక్షావసాన
సృష్టిరూపమ్ముల మెలంగు జీవరాసు, లందుఁ దత్కళ యనుగత మై చెలంగు.

గీ. బ్రహ్మమొదలు పిపీలికారాశి దనుకఁ, దత్స్వరూపం బితరమొకింతయును లేదు
ఆమె విహరించుఁ గల్పాదియందుఁ బరమ, పురుషుతోఁగూడి నిర్గుణస్ఫూర్తి మెఱయ

గీ. మీఁద సగుణాత్మయగుచుఁ బేర్మిమెయి నఖిల
భువనములు సృష్టిఁజేసి త్రిమూర్తులను ని
మిత్తమాత్రమ్ముగా వీనిమీఁద నుంచు
నామె నెఱిఁగిన బంధమ్ము లడఁగిపోవు. 767

గీ. ఆపె నామములన నకారాదియును క్ష, కారమంతంబు గల వర్ణగణము నర్థ
యుక్తముగ గుణకర్మాదియుక్తిగూర్ప, వెలయు నెన్నెని యనరాముఁడెలమి దనర.

క. దేవీపూజాకృతి శ్ర, ద్ధావంతుఁడనగుచుఁ జేయఁ దలఁచెద నాకున్
గేవలము తద్విధానం, బీవానతి యిమ్మనన్ మునీంద్రుం డనియెన్. 769

చ. సమమగు దేశమందు విలసద్గతిఁ బీఠమువెట్టి వేదయు
క్తముగఁ బరాంబిక న్నిలిపి తన్నవరాత్రములం దుపోషణ
క్రమమున నుండి యీ వ్రతవరంబుఁ గరంబు నొనర్పు మే గురు
త్వ మొనరుతున్ జగత్త్రయహితంబగు కార్యముగాన నావుడున్. 770

క. రాముం డాశ్వయుజమ్మున, నా ముని చేయింపఁ దన్మహావ్రతమును ద
ద్భూమీధరమునఁ దమ్ముని, తో మోద మెలర్పఁ జేసెఁ దొమ్మిది దినముల్. 771

ఆ. వె. అష్టమీదినమ్మునందు నిశీథమ్ము, నందు సింహవాహ యగుచు జనని
దర్శనంబొసంగి దయఁజిల్కు చూపుతో, నిట్టులనియె రాఘవేశ్వరునకు. 772

క. రామా! జగదభిరామా!, నా మది సంతోషపెట్టినాఁడవు నీకుం
గామము లొసంగవచ్చితి, నీ మానినితోడఁ బొత్తు నీకబ్బు నిఁకన్. 773

సీ. మత్స్యమై మున్ను సోమకుఁ ద్రుంచి వేదముల్ • బ్రహ్మకిచ్చిన జగత్ప్రభుఁడ వీవ
కూర్మంబవై యబ్ధిఁ గ్రుంకి మందరమెత్తి • రహినెసంగిన మహామహుఁడ వీవ
కోలమై యిలఁదాల్చి కుత్సితుం డగు హిర • ణ్యాక్షుఁ జంపిన దానవారి వీవ
నరహరివై హిరణ్యకశిపుఁజంపి ప్ర • హ్లాదు నేలిన కృపాపాది వీవ

గీ. కపటవామనరూపంబుఁ గాంచి బలిని • ద్రోచి యింద్రున కిచ్చిన దొరవునీవ
పరశురాముఁడవై భూమి పాలకులను • రూపు మాపినయట్టి ముక్కోపి వీవ. 774

క. నీ యవతారము లన్నియు, నా యంశముతోడఁ గూడిన యవియ మఱి నీ
కాయాయి వానరులును స, హాయులగుదు రందఱును మదంశోపేతుల్. 775

క. ఇపు డాచరించినట్టులె, సపర్య రాఁబోవు నీవసంతర్తువునం
దపరిమితశ్రద్ధాభ, క్తిపరీతుఁడ వగుచు సలిపి దీప్తిం గనుమా. 776

క. రావణుఁ బరిమార్పఁగ నమ, రావళులకు మేలుఁగూర్ప ననఘు దశరథ
క్ష్మావిభుఁ గృతార్థుఁజేయఁగ, నావిర్భవ మందితిప్పు డర్కకులమునన్. 777

ఉ. ఈతఁడు లక్ష్మణుం డలఫణీంద్రుని యంశము రావణాత్మజున్
బాతితుఁ జేయు దేవమునిబాధకు రావణుఁ జంపి మీఁద సా

కేతపురమ్ముఁజేరి చిరకీర్తి ననేక సహస్ర వర్షముల్
భూతల మేలి పైఁ ద్రిదివమున్ గనఁగాఁ గల వంచు నేగినన్. 778

క. శ్రీరామమూర్తియును విజ, యారాధనచేసి దశమియందు వితరణ
శ్రీ రంజిల్లఁగ భూసుర, వారము దనియించి లంకపైకరిగె వెసన్. 779

ఉ. వారధిగట్టి రావణునిఁబట్టి వధించి తదీయ రాజ్యముం
గూరిమి నవ్విభీషణునకున్ దగనిచ్చి ధరాత్మజాత సు
శ్రీరమహీశులఁ గైకొని సుశీలురు వానరు లాశ్రయింపఁగా
ధీరుఁడు రామచంద్రుఁ డరుదెంచె నయోధ్యకు సుప్రమోదుఁడై. 780

క. దేవీచరితము వినిన ఖ, భావహమగు యశముగలుఁగు నైశ్వర్యాయు
ర్వ్యాపమ్ము లెనయు నిట్టిది, భూవలయమ్మునను లేదు భూపవతంసా. 781

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కథకుండు శౌనకాదులకుం
జెప్పుటయు, 782

స్కంధాంత పద్యములు.

క. రాజాధి రాజనతపద!, రాజారామాఖ్య విబుధరాజచ్ఛాత్రా
తేజోభిభూతమిత్రా!, భూజనహిత! సకలలోక పూజ్యచరిత్రా. 723

చ. సతత మహాన్నదాన విలసత్పరిపూర్ణ కళాప్రదాన వ
ర్ధిత నిరవద్యకీర్తివిశదీకృతవాగ్రమణీమణీకర
స్థితసితనీరజాతరససేవనలోలుపమత్తబంభర
ద్యుతి! మతిమద్గతీ! బుధవిధుస్తుత! బుద్ధిబృహస్పతీ! కృతీ. 624

మాలినీవృత్తము. సుకవి వినుత శిష్యా! సూరివంద్య ప్రశిష్యా!
సకలమత విహారీ! సాధులోక ప్రచారీ!
అకపటమతిలీలా! వ్యాప్త సాద్గుణ్యహేలా
ప్రకట విబుధశంసా! బ్రహ్మవిద్వ్రతంసా. 725

గద్య.

ఇది శ్రీ......తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ దృతీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము.

నిర్లిప్తహృదయకమలా, తర్లక్ష్యీకృత సమస్తతత్త్వ ! శుకవితా
దుర్గతికావిచ్ఛేదక !, చర్లబ్రహ్మాయసుధీ ! యశస్పత్త్వనిధీ. 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు మునులు "మహాత్మా ! యవ్వలి కథ వినిపింపు మన
వుడు సూతుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం
డిట్లనియె. 2

క. అస్మత్కులాభివర్ధన !, విస్మయకరదివ్యచరిత ! వేదవ్యాసా !
భస్మీకృతపాపౌఘ ! శ్రుతి స్మృతితత్త్వజ్ఞ ! యొకటి దెల్పుము నాకున్. 3

ఆ.వె. శూరసేన సుతుఁడు సుగుణుండు వసుదేవుఁ
డనఁగ వింధు హరియుఁ దనుజభావ
మందె నెవని; కాతఁ డంగనామణితోడఁ
గంసుచేత నెట్లు కట్టఁబడియె. 4

ఆ.వె. హరియు బంధనాలయమ్మున దేవకి, కుదయమంది మీఁద నొదిగి గోకు
లమున కేగ నేల ? లలితుఁ గృష్ణుఁ గన్న, వారు పూర్వమం దెవరొ వచింపు. 5

గీ. దేవకీ వసుదేవులు తెలిసి తెలియ, కాచరించిన దేమి కంసాధమునకుఁ
గృష్ణునన్నల నార్గుర నేల చంపెఁ, బుట్టినప్పుడ కంసుండు పట్టఁబట్టి. 6

ఆ.వె. బాల కంసుచేతఁ బట్టుపడియు నభ్ర, పథముఁ జేరు టేమి ? పరమపురుషుఁ
డైన హరికి గొల్ల యలరుఁబోణులతోడఁ, గాఁపురం బొనర్పఁ గలుగు టెట్లు. 7

క. ఆ కృష్ణుఁ డొనరించిన, ప్రాకృతకార్యముల నెల్లఁ బరిశీలింపన్
నాకే కా దెవ్వరికిం, జేకుఱు నాశ్చర్య మిట్టిచేఁతలు కలవే. 8

క. కర్ణా కర్ణికగాఁగ సు, పర్ణధ్వజు చరిత విని యపరిమిత సందే
హార్ణవగతమగు నామది, నిర్ణయము వచింపుమీ మునివరేణ్య ! కృపన్. 9

ఆ వె. ధర్మపుత్రు లగుచుఁ దనరెడి నరుఁడు నా, రాయణుండుఁ గడుఁ బురాణఋషులు
బదరికాశ్రమమున బహుకాలము తపమ్ముఁ, జేసి రనుట సుప్రసిద్ధము కద. 10

తే. గీ. విద్యమానశరీరులై వెలయు వీరు, మరలఁ గృష్ణార్జునులు గాఁగ మాఱుటెట్లు
ముక్తిఁ గోరికదా వీరు మున్ను తపము, నాచరించిరి మఱి జన్మ మంద నేల.

క. తన కులవర్తనమును ద, ప్పని శూద్రుఁడు వచ్చుజన్మపరిపాకమునన్
గను క్షత్రియత్వమును జె, ప్పిన శుచి మసలిన నతండ విప్రతఁగాంచున్. 12

క. అనువుగ వర్తించిన వి, ప్రునకున్ జన్మంబు లేదు రూఢిగ వీరల్
మునులు మహాత్ములు విపరీ, తనియతి క్షత్రియభవంబుఁ దాల్పఁగనేలా. 13

గీ. అవనిసురశాప మెల్లయాదవులఁ గసిమ, సంగె గాంధారి శాపంబు సరసిజాక్షు
నన్వయము మాపెనని వింటి; హరితనూజు, మించి యల శంబరుండు హరించుటేమి

గీ. శక్తిమంతుఁడు హరి యుండ శంబరుండు, సూతికాగార మేరీతిఁ జొచ్చి పిన్న
బాలు హరియించె నొక్కొ; యిప్పలుకు వివిన, దుర్ఘటంబని మనమునఁ దోఁచకున్నె.

గీ. ఆత్మజు హరించె శంబరుండన్నమాట, దివ్యచక్షుష్కుఁడగు హరి తెలియలేఁడె
యరయ నీ సందియంబుల నన్నిఁ బాపి, తెలియఁజెప్పవె సాత్యవతేయ! నాకు. 16

క. సరసిజలోచను తదనం, తరమునఁ దద్భార్యలెల్ల దస్యులచేతన్
బరిపరి బాధలు పడుటకు, నరయఁగఁ గతమేమొ చెప్పుమా! యనఘమతీ! 17

గీ. విష్ణువంశమ్ముచేఁ బృథివీభరంబు, నడఁపఁ బుట్టిన యద్దానవారి మధుర
భయమునై వీడి ద్వారకాపట్టణంబు, నందు సకుటుంబముగ నుండు టబ్బురంబు.

వ. అదియునుంగాక మహాత్ములును జగద్విదితంబుగ రాజసూయం బొనర్చి విప్రుల కనేకదక్షిణ లొసంగినవారును ధర్మతత్పరులును కృష్ణాశ్రితులును నగు పాండవుల కేల దుఃఖంబు సంభవించె! వేదీ మధ్యంబునం బొడమిన మహాభాగయు రమాంశ జయునునగు ద్రోపది యంటరానిసమయమ్మున దురాత్ముండగు దుశ్శాసనునిచే గృహీతకేశయై సభామధ్యమ్మునం గస్తి పడనేల? మఱియు విరాటునింట దాసి యగుటయుఁ గీచకునిచే నవమానిత యగుటయు నాయమ కేపాపంబున ఘటించె? సదాచారులగు పాండవులు ధనలోభమ్మున భీష్మద్రోణులం జంపనేల? మఱియు,

క. హరి ప్రేరేపింపఁగఁ దా, మరయక పాండవులు వంశమంతయు నష్టం
బురముగ నొనర్చి రన్వయ, హరణమ్మునకన్న బిచ్చమైనను దగదే. 20

క. మును భారతవంశము నా, శన మగుడున్ నీవు మాతృశాసనమున నె
క్కొని గోళకులగు పుత్రులఁ, గని నిల్పితి వేమి సార్థకంబు మహాత్మా! 21

గీ. తుదకు వరిముల్లురీతి నద్భుతముగాఁగ, బ్రతుకుఁ గాంచిన మాతండ్రి బ్రాహ్మణునిగ
శమ్మనం దేల వైచె సర్పమ్ము! నెంత, రాజయినఁ గాని విప్రవైరమ్ము చనునె. 22

క. ఆయీ సందేహంబులు, పాయవు నామదిని సత్కృపామతివై వి
జ్ఞేయగతిఁ దెలుపుమనుడు ద, యాయతమతి యగుచు వ్యాసుఁడాతని కనియెన్. 23

వ్యాసుండు కర్మవిధము తెలుపుట.

క. నరపాల! కర్మగతి యన, సురలకు దుర్జ్ఞేయ మధికసూక్ష్మమ్మును ద
త్పరిపాక మెఱుఁగ శక్యమె, నరులకుఁ గర్మంబ కారణం బన్నిటికిన్. 24

గీ. కర్మమను బీజమున జీవగణము లఖిల, యోనుల జనించు నశియించుచుండు జీవుఁ
డాదియును నంతమును లేకయలరువాఁడు, గాని నిధనంబుఁ గనువాఁడు గాఁడు సూవె

గీ. కర్మవశమున జీవుండు గాంచుచుండుఁ, గాయసంబంధ తద్వియోగములు కర్మ
మమరు సంచితమనిభవిష్యంబనియును, దెలియఁబ్రారబ్ధమనిమూఁడుతెఱఁగులగుచు.

చ. చను సుఖదుఃఖముల్ జరయుఁ జావును బుట్టువుఁ గామలోభముల్
గనుఁగొనఁ గర్మసంస్కృతివికారములై యజరుద్రముఖ్యులై
నను విడ లేరు కర్మము ఘనం బది యన్నిటికన్నఁ దత్ఫలం
బనుభవరీతిఁ గాక మఱి యన్యవిధమ్మునఁ బోవ నేర్చునే. 27

గీ. రుద్రుఁడు కపాలి చంద్రుఁడు రోగి యౌట, సూర్యుఁడు పరిభ్రమించు టించుకయు నన్య
కారణమ్మునఁ గా దది కర్మఫలము, సకలజగమును గర్మవశంబు సుమ్ము. 28

గీ. జగము నిత్య మనిత్యమఁట సంశయంబు, మునులకెడతెగదన్న నెవ్వనికిఁ దెలియు
మాయచొప్పడునంతకు నీయఖిలజ, గమ్ము నిత్యప్రచారమై కానిపించు. 29

క. నానాయుగముల నానా, యోనుల నానావిధాభియోగంబుల జ
న్మానుగతి హరికిఁ గర్మా, ధీనతఁ గాకున్నఁ గలుగునే నరనాథా! 30

శా. వైకుంఠమ్ముఁ బరిత్యజించి కమలాబాంధవ్యమున్ వీడి లీ
లాకాంతారవిహారముల్ విడిచి హేలానృత్యవాద్యాది సు
శ్రీకళ్యాణము లుజ్జగించి హరివాంఛింపన్ గతం బేమి! ఘో
రాకార మ్మగుగర్భనారకముఁ గర్మాధీనుఁడే కానిచోఁ. 31

క. మలమూత్రపానమునఁ బం, కిలమగు గర్భంబునఁ దలక్రిందుగ భీత్యా
కలితుఁ డగుటకన్నను నీ, యిల వేఱొకదుఃఖ ముండునే నరనాథా! 32

గీ. గర్భమున కెక్కుడగు నరకంబులేదు, పురువు లంగమ్ములను బట్టి పొడుచు నాఁక
లి యధికంబుగఁ బీడించు లేవరాదు; పదినెలల కష్టమియ్యది పార్థివేంద్ర! 33

క. ఈ కష్టములకుఁ దలఁకి య, నేక సుఖమ్ములను విడిచి యేకాంతగతిం
గైకొని మునీశ్వరులు తప, మాకాంక్షించెదరు గర్భ మతిదుఃఖదమౌ. 34

క. ఒక కల్పమేనియును నా, రకమున వసియింపవచ్చు రాజా! గర్భం
బకటకట! దుఃఖబహుళం, బొక క్షణమేనియును దాన నుండుట భరమౌ. 35

గీ. దారుణంబగు యోనియంత్రమ్ము వెడలి, పడుట యొకకష్ట మామీఁద బాల్యమం ద
నేకములు గష్టములు సెప్పనేల దీని, నేవగింతురు తత్త్వజ్ఞు లెఱుకకలిమి. 36

గీ. యజ్ఞ దాన తపోజన్యమైన సుకృత, కలన స్వర్గంబు గల్గుఁ జంచలముగావి
యదియు నిత్యంబుగాదు పుణ్యంబు క్షీణ, మైన నటనుండ నింద్రునకైనఁ జనదు.

గీ. కృతశుభాశుభకర్మముల్ కేవలాను, భావ్యములు దాఁటఁగా రావు బ్రహ్మకైన
విష్ణు వెత్తిన యవతారవిధ మదెల్లఁ, గర్మవశ మని యెఱుఁగు నిక్కము నృపాల.

క. రామావతారమునఁ గపు, లై మహి నావిర్భవించి రమరులు; కృష్ణుం
డౌ మధుసూదనునకుఁ దో, డై మెలఁగిరి యాదవులయి యాహవభూమిన్. 39

గీ. బ్రహ్మచేఁ బ్రేరితుండయి పద్మనేత్రుఁ, డెత్తు నవతారములు ధర్మ మెసఁగఁజేయఁ
బ్రతి యుగమ్మున నవతార ఫలము హరికి, రాక్షసవినాశమును ధర్మరక్షణంబు. 40

క. శ్రీకృష్ణుని చరితము సు, శ్లోకము పుణ్యప్రదంబు శోభనము లస
చ్ఛ్రీకము శృంగార రస, వ్యాకీర్ణము సర్వలోకవంద్యం బధిపా! 41

గీ. యదుకులమునందు వసుదేవుఁ డవతరించెఁ, గశ్యపుని యంశమున శాపకారణమునఁ
గలిగె గోవృత్తి; కశ్యపుకాంత లదితి, యును సురసయును శాపానుయుక్తిఁ జేసి.

గీ. దేవకియు రోహిణియు నాఁగ భూవలయము, నందు నక్కయుఁ జెల్లెలునై జనించి
రనుడు, జనమేజయుం డను మునివరేణ్య!, కశ్యపున కేల శాపంబు కలిగెఁజెపుమ.

ఆ. వె. ఆతని భార్యలైన యదితియు సురసయు, శాప మందనేల జగదధీశుఁ
డైన హరియు మానుషావతారం బెత్తి, గోకులమున నేల కోర్కెఁజెందె. 44

క. వైకుంఠవాసుఁడగు హరి, గోకులమునఁ బుట్టి వింతకోర్కెల శుద్ధ
ప్రాకృతచర్యల మెలఁగుట, కేకారణ మెఱుఁగఁ జెప్పవే మునివర్యా. 45

ఉ. మానవజన్మమన్నఁ గడు మాన్యము గాదది గర్భదుఃఖ ము
ఖ్యానుగతంబు దానికి మహామహుఁడౌ హరి సమ్మతించి యె
న్నే నవతారముల్ గొనుచు నెంతయుఁ గుందఁగనేల రాముఁడై
కాననమందు మున్ వడిన కష్టముకన్నను గష్టమున్నదే! 46

ఉ. గోవులఁ గావఁడో వెడఁగు గొల్లల కొంపలలోఁ జరింపఁడో
చావునకుం దలంకి తన జన్మగృహంబు పరిత్యజింపఁడో
చేవ గలట్టి కంసుని వశింపఁగఁ జేయఁగఁ గష్ట మందఁడో
యేవగఁ జూచినన్ సుఖము కృష్ణునికిం గనుపట్ట దింతయున్. 47

వ. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 48

క. హరి యవతరించుటకు నో, నరపాల! యనేక కారణంబులు గల వా
దరమున విను వసుదేవుని, చరితమ్మును నతని సతుల చారిత్రమ్మున్. 49

వ. ఒక్కనాఁడు కశ్యపుఁడు యజ్ఞార్థంబుగ వరుణు ధేనువుల నపహరింప నతండు
గుపితుం డగుచుఁ బరమేష్ఠికడకుఁ జని యిట్లను. "నా ధేనువులు కశ్యపాపహృ
తమ్ము లగు కతనఁ దదీయతర్ణకంబు లడలెడి మాతృహీనమ్ములైన యీ వత్సంబు
లంబోలె నీతని భార్యలును దుఃఖింతురు గావుత" మని మఱియు నదితిం గుఱించి
"మృతవత్సవై కారాగార నివాసినివై కుందు" మని శపించిన విని నీరజాసనుండు
గశ్యపు రావించి యిట్లనియె. 50

గీ. ఈవు లోభగుణం బూని యితని ధేను, వుల హరింతువె? ధర్మంబు వొలియదే! యె
ఱింగియును నింద్యమైన పనిం గణింప, లేని నీ బుద్ధి కేమన నౌను మౌని! 51

వ. యుక్తాయుక్తంబు లెఱింగియు నెఱుంగనిగతి ననుచితం బొనరించితివి గాన భార్య
లిరువురితోఁగూడ యదువంశమ్మునం బుట్టి గోపాలకత్వం బొనరింతువు గాక
యని శపించి మఱియు నిట్లనియె. 52

క. ధరణీ భారంబెల్లను, హరియించెడివాఁడు పరముఁ డాద్యుఁడు హరి సు
స్థిరవైభవుండు నీకుఁ గొ, మరుఁడై జనియించు లోకమాన్యుం డగుచున్. 53

వ. దితియు నొక్కెడ నదితిం గాంచి "నీకుం గుమారు లేడ్వు రుదయించి నశింతురు
గావుత" మని శపించె; ననవుడు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 54

క. దితి యేల శపించె మరు, త్పతిజనని నదితిని దనమభగినిన్ నాకుం
గత మెఱిఁగింపు మనుడు భూ, పతి కిట్లని చెప్పఁ దొడఁగె వ్యాసుఁడు పేర్మిన్.

వ. రాజేంద్రా! దక్షునికొమిరెలగు దితియు నదితియుఁ గశ్యపునకు భార్య లందు నదితికి నింద్రుం డుదయించిన దితి తనపతి యగు కశ్యపుం గాంచి "ఇంద్రతుల్య పరాక్రముఁడగు కొమరుం గరుణింపవే" యని ప్రార్థించుడు నతండు నట్లనుగ్రహించె నంత దితియు సంపూర్ణగర్భవతియై యున్నెడ నదితి దానికి సహింపక తన పుత్రుండగు నింద్రున కిట్లనియె. 56

క. దితికడుపున నొకతనయుం, డతివీరుం డుద్భవించు నని కడుఁ జింతా
న్వితనైతి వైళమే త, త్ప్రతిక్రియ యొనర్ప మనకు వలయుఁ గుమారా. 57

గీ. గర్భవతియగు సవతాలి గాంచి నా మ, నంబు చింతాకులంబయ్యె నాఁడునాఁటి
కలరెనే శాత్రవుఁడు రాజయక్ష్మపగిది, నుపశమింపఁగరాదు సు మ్మొకరిచేత. 58

క. అనవుడు నింద్రుఁడు దితికడ, కనువుగఁ జని యొక్కనాఁడు సాష్టాంగ నమ
స్సొనరించి వినయమధురం, బును విషగర్భితముఁ గాఁగఁ బొరి నిట్లనియెన్. 59

గీ. అమ్మరో! నీవు వ్రతపరాయణతఁ జాల, బడలి కృశియించితివి నీకుఁ బాదసేవఁ
జేయ వచ్చితిఁ బెద్దలసేవకన్నఁ, గలదె సుకృతంబు సకల లోకమ్ములందు. 60

వ. అని పాదమ్ము లల్లన నొత్తుచున్నెడ నాపె నిద్రించె నతండు వజ్రంబు గొని. 61

గీ. యోగబలమున గర్భంబు వేగఁజొచ్చి, యేడు తెఱఁగుల ఖండించె, నిట్లొనర్ప
వజ్రధారాభిఘాతంబు వలనిబాధ, తాళఁజాలక శిశువు రోదనము చేసె. 62

వ. మఱియు నతండు మెల్లన "మారుద" యని నుడువుచు నొక్కొక్క ఖండం బేడేడుతునుకలు గాఁ దునిమిన నాపెగర్భం బేకోన పంచాశత్ఖండంబు లయ్యె నంత నదితియు మేల్కాంచి సపత్నియే యిందులకుఁ గారణం బని యెఱింగి కోపించి యిట్లు శపియించె. 63

ఉ. పాతకురాల! గర్భమును భంగ మొనర్చినయట్టి నీతనూ
జాతుఁడు రాజ్యహీనుఁడగు సత్యము గల్గినదాననేని నీ
వాతురవై భవాంతరమునందును నిప్డను బంధనాలయా
పాతమునం గృశించి సుతభంగమునం దపియింప కుందువే. 64

వ. నావుడుఁ గశ్యపుండాలించి దితిం గాంచి యిట్లను "నోలతాంగి! కోపింపకు మీఖండమ్ము లన్నియు మరుత్తులనఁ బరఁగి బలాధికమునఁ బురందరసామ్యమ్మున నెగడెడి, భవద్వితీర్ణంబగుశాపం బిత్తలోదరి యష్టావింశమ్మగు ద్వాపరమ్మున మనుష్యాంశమ్మున ననుభవించునని చెప్పి మఱియును, 65

చ. వరుణుఁడు శాపమిచ్చె మును వారనికోపము నూని నీవు నా
వరుసన శాపమిచ్చితి వవంధ్యము లియ్యవి తప్ప నేర్చునే
యిరువుర శాపహేతువున నీ సతి మానుషయోనిఁ బుట్టు నో
తరుణి! కృపామతిన్ గను వృథాకలహమ్ము లడంచు శ్రేయమున్. 66

గీ. అని పతి వచింప నక్కాంత యడ్డు సెప్ప
కూరకుండె నరేంద్ర! యయ్యువిద యదితి
దేవకీదేవి యగుచు మేదిని జనించె
నెఱుఁగు మిది శాపకారణం బింత నిజము. 67

క. అన విని జనమేజయుఁ డి, ట్లనియెన్ నీచెప్పినట్టి యాఖ్యానము వి
న్నను బాపరూపభవబం, ధనమునకుం దలఁకు నామనంబు మునీంద్రా! 68

గీ. కశ్యపుని పేర్మికొడుకు లోకముల నేలు
వాఁడు దేవేంద్రుఁ డిట్టి యపాత్రకర్మ
మొనరిచె నటన్న నకట! తక్కొరులు పాప
ములకుఁ దలఁకుదురే! భవాంబుధి మునింగి. 69

వ. సంసారకారణంబుననకదా! మత్పితామహులగు పాండవులు శ్రీకృష్ణప్రేరితులై యధర్మబహుళంబును దారుణంబునునగు సంగ్రామం బొనర్చి మహాత్ములును వేద వేదాంగపారంగతులును దేవాంశసంభవులునునగు భీష్మద్రోణాదులఁ బలువురఁ బరిమార్చిరి. 70

క. సారవిహీనంబగు సం, సారం బని యెఱిఁగి దేవసములును ధర్మ
ప్రారంభులు నగువారలు, నీరీతి నధర్మవృత్తి నెనయం దగునే. 71

సంసారవిముక్త్యుపాయము.

ఆ. వె. ధర్మ మనఁగ నేది దానికిఁ దగు నాస్థ, యెట్టి? దది ప్రమాణ మెట్టు లగునొ!
తెల్పుమయ్య వ్యాస! తెల్లమ్ముగా నిట్టి, కతల కతన మనము గలఁక చెందె.

గీ. ఆప్తవాక్యంబు విశ్వాస్య మంటివేని, యాప్తుఁ డెవ్వఁడొ తెలియఁగ నలవి యగునె
విషయసక్తతఁ జెంది పూరుషుఁడు రాగి, యగును రాగంబు ద్వేషంబు ననుసరించు.

క. తనకార్యము సాధింపం, గను ద్వేషం బనృత మొదవఁగాఁ జేయును వి
ప్రునిరూపము నెపమునఁ గొని, చనఁడె జరాసంధుఁ గూల్ప జలజాక్షుఁ డొగిన్.

క. అతఁడు త్రివిక్రముఁడయ్యు నృ, పతివర! యీకతనఁ గాదె వామనుఁడన్ వి
శ్రుతిగాంచె ద్వారపాల, స్థితి కగ్గం బయ్యెఁ దద్వశీభూతుండై. 75

గీ. ధర్మమున కాదిపదము సత్యంబు రెండ, వపద మెన్నంగఁదగు శుచిత్వంబు మూఁడ
వపద మెన్నఁగ దయ నాల్గవపదమెన్న, దాన మనిచెప్పు నెల్ల బుధవ్రజంబు. 76

వ. అట్టి నాల్గుపాదమ్ములం దక్కిన ధర్మంబు నిలువదు ధర్మహీనంబగు కర్మంబు ఫలప్రదంబు గానేర; దందు నిశ్చలుండు మృగ్యుండని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

ఉ. దాత మహానుభావుఁడు శతక్రతుకర్త నయానయాది ని
ర్ణేత జితేంద్రియుండు రమణీయచరిత్రుఁడు వేదమార్గసం
స్థాత ధరాసురాదిజనతానుతుఁడౌ బలిచక్రవర్తి నా
రీతి నధర్మమార్గమున శ్రీహరి వంచన సేయ నొప్పునే. 78

వ. ఇం దధికుండు బలియో హరియో తెల్పుమనవుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 79

గీ. మాయ పన్నిన కపటవామనుని కన్న, నాడి తప్పక మేదిని యఖిల మతని
కిడిన బలి యుత్తముం డని యెన్నఁ దగదె, ధర్మమున నొండుగలదె సత్యంబుదక్క.

గీ. తీర్థములు సారెసారెకుఁ దిరుగుఁ గాక, జన్నములు తేపతేపకు సలుపుఁగాక
దానమతి మాటిమాటికిఁ బూనుఁగాక, సత్యవంతున కేవాఁడు సాటివచ్చు? 81

వ. త్రిగుణాత్మకయగు మాయ బలవతి యగుకతన సాంసారికునకు సత్యంబు దుర్లభంబు నిస్సంగులును నిష్ప్రతిగ్రహులును వైఖానసులును నగు మునులకు సత్యంబు సుసాధం బట్టివారల యిట దృష్టాంతంబుగాఁ గలరు. తద్భిన్నంబగు నఖిలజగంబును మాయాశబలితమ్మగుచు మోహాంబునిధిం దరింపరామి భ్రమించుచుండుఁ గార్యార్థి యగు సంసారికిఁ గపటం బవశ్యకర్తవ్యంబు; దానం బాపంబుసంభవించుఁ, గామక్రోధలోభాదులు బలవంతంబు లగుకతనఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యమ్ముల నెఱుంగనీవు. విభవమ్మువలన నహంకారంబును నహంకారంబువలన సంకల్పవికల్పమ్ములును నాశాతృష్ణాదైన్యదంభంబులును నసూయయు మున్నుగాఁ గల దుర్గుణమ్ములు పెక్కుసంభవించుఁ గాన సంసారికి మహామోహమ్మునం బడక తీరదు. 82

గీ. మనము పరిపక్వమై శుద్ధి గనదయేని, ధనము న్యాయార్జితం బయి తగదయేని
శత్రుషట్కంబు దూరమై చనదయేని, వాఁ డొనర్చిన కర్మంబు వమ్ము సుమ్ము. 83

గీ. కర్త ద్రవ్యంబు దేహంబు కారయితయు, శుద్ధులై యున్నఁ గర్మంబు శుద్ధిఁ జెందుఁ
గాని విపరీతము లయినఁ గర్మఫలముఁ, గూడ విపరీత మగుఁ జూవె కురువరేణ్య!

క. తన వృద్ధియుఁ బరహానియుఁ, గనఁ గర్మం బాచరించు ఘనులందఱు నె
క్కొని తత్తద్గుణ శుద్ధిని. గనకున్నఁ బ్రమాద మొదవుఁ గర్మమ్మునకున్. 85

వ. ప్రాజాపత్యు లగు దేవదానవులు కార్యార్థులగు కతన సదా పరస్పర విరోధమ్మునం
బ్రవర్తింతురు. గుణత్రయ సముద్భూతులగు దేవ మనుష్యతిర్యగాదులకుఁ బరస్పర
జాతివైరంబు స్వాభావికంబు. అహంకార సముత్పన్నంబగు నీ సంసారమ్మునందు
రాగ శూన్యం డుదయించుట కల్లయని మరియు నిట్లనియె. 86

ఆ వె. వేయి మాటలేల విశ్వంబు సర్వంబు, మోహమయము రాగమూల మగుచు
నాదియుగమునంద యలరారె నింక నీ. కలియుగమ్ము చెప్ప నలవి యగునె ? 87

క. ద్రోహ మొనర్చిన వానికి. ద్రోహం బొనరింప నిరువురున్ సములే య
ద్రోహికి ద్రోహ మొనర్చిన. ద్రోహాత్మునికన్న జగతి దుష్టులు కలరే ? 88

వ. సుకృతవంతులకుఁ గృతయుగమ్మును గలిపురుషులకుఁ గలికాలంబును మధ్యము
లకు మధ్యయుగంబులును నిర్ణీతంబులు. అందు నొకానొకఁడు వాసనావశమ్మునఁ
గలియందును ధర్మాత్ముఁడు కాఁగలఁడు. ఏ యుగమ్మునను ధర్మంబునకుఁ బూర్వ
జన్మవాసనయ కారణంబు. 89

గీ. సత్యసంధులు మును లతిశాంతు లగుచుఁ, గాననమ్ములఁ దపములు పూనియుండ
మఘవు నంతటివాఁడు పెన్మచ్చరమున, వారి నియమమ్ములకు భంగపా టొనర్చు.

వ. ఇందులకుఁ బురాతనంబగు నొక యితిహాసంబు గలదు. 91

గీ. ధాతమానసపుత్రుండు ధర్ముఁ డనెడి, బ్రాహ్మణుఁ డొకండు వేదసంపన్నుఁ డతుల
ధర్మతత్పరుఁ డలరు నాతఁడు పదుగుర, దక్షసుతలను బెండ్లాడె ధర్మరతల. 92

వ. వారితో గృహస్థధర్మమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు హరి కృష్ణ నరనారాయణులను నలు
వురఁ దనయులఁగాంచె నందు హరికృష్ణులు యోగాభ్యాసరతులైరి. నరనారా
యణులును. 93

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట.

శా. మంచుంగొండకు నేగి చేసి రచటన్ మందాకినీ తీరమం
దం చన్మంజులకుంజభాగముల నధ్యక్షించి లోలోన 'నో'
మంచున్ మించుగతిం దపంబొక సహస్రాబ్దంబు లద్దాన గం
పించెన్ సప్తకులాచలంబులును క్షోభించెన్ దిశాచక్రమున్. 94

క. ఘోరంబగు తప మా నర, నారాయణు లి ట్లొనర్ప నాకవిభుఁడు పెం
పారు భయమ్మున మనమున, వారి తపశ్శ్రీలు భంగపఱుపం దలఁచెన్. 95

వ. తలఁచి యైరావతం బెక్కి గంగాకూలమ్మునకుం జని యచట నరుణద్వితయంబు వడువున బ్రహ్మవిష్ణువుల చందంబున వైశ్వానరద్వయంబుపగిదిఁ దపంబొనర్చు ధర్మతనయులం గాంచి గజంబు డిగ్గి దగ్గఱకుం జని యిట్లనియె. 96

ఉ. ఏమి మనంబునందలఁచి యిట్లు తపం బొనరించుచున్న వా
రో మహనీయులార! మదినున్న వరంబు వరింపుఁడయ్య సు
త్రాముఁడ నేను వచ్చితి భరంబవి యెంచక, చాలు నింక మీ
భీమతపంబు మాకు నొదవించెను సంతస మెంతయేనియున్. 97

ఆ. వె. కోరఁ దగనిదైనఁ గోరుఁ డొసంగెద, ననుచుఁ బల్కు హరివచనములకును
మాఱు వలుకరైరి మహనీయు లతి జప, ధ్యానగరిమ మదిని దవులు కతన. 98

క. పలుకని మునులంగని బి, ట్టలుకం బాకారి వారి ధ్యానాసక్తిన్
బొలియింపఁగ నొకమాయన్, గలుగంగాఁ జేసె నంతఁ గలుషితమతియై. 99

క. పులులుం బాములు సింగం, బులునుం దోఁడేళ్ళుఁ జిఱుతపులులుం-బెలుచన్
గలిగెను దన్మాయాబల, విలసనమున వేలకొలఁది వెఱఁగొందవంగన్. 100

గీ. పుష్కలావర్తకంబుల బోరుకొలిపె, దావదవమును నల్దెసల్ దవులుకొలిపె
నంధతమసంబు నల్గడ నాక్రమింపఁ, జేసె ఝా ల్గురిపించె విశేషరీతి. 101

క. నరనారాయణు లీగతి, మరుదధిపతి గడలుకొల్పు మాయకు భయముం
బొరయక తమయంతన సు, స్థిరమతులై యుంట చూచి చెచ్చెర నతఁడున్. 102

గీ. కోరువర మిచ్చెద నటన్నఁ గోరరైరి, వానకును నెండకును, భీతిఁబూనరైరి
పులులకేనియు మదిలోనఁ దలఁకరైరి, వీరితపమున కెట్లుకో విఘ్నమనుచు. 103

వ. వితర్కించి తత్తపోతిశయమ్మున కచ్చెరువంది సనాతనియు జగదీశ్వరియునగు నంబ వాగ్బీజమాయాబీజకామబీజంబులు జపియించు మహాత్ములతపంబున కంతరాయం బొనర్ప నెవ్వండు సమర్థుండని యోజించి నాకమ్మునకుం జని వసంత మన్మథులం బిలిపించి యిట్లనియె. 104

క. స్వాయత్తసత్త్వులు నరనా, రాయణు లనువారు బదరికాశ్రమమం ద
త్యాయతరీతిఁ దపంబుం, జేయుచునున్నారు మనకుఁ జేటొదవంగన్. 105

ఉ. వారితపంబు భంగపఱుపం జని యేను "వరంబు లిచ్చెదన్
గోరుఁ" డటన్న నాదుపలుకుల్ చెవిఁ బెట్టక పోయి రంత దు
ర్వారమదీయమాయఁ గనుపట్టిన వానకుఁ బెద్దగాలికిన్
గ్రూరమృగాలికిన్ మదినిగొంక రొకింత యదేమివింతయో. 106

ఆ.వె. అంతనేను వారిదైన తపంబును, భంగపఱుప లేమి బెంగఁ గొనుచు
నేగుదెంచి దీని నేరు సాధింప లే, రంచు మిమ్ము బిలువ నంపినాఁడ. 107

క. కావున నిర్జరకార్యము, గావింపఁగ నీవు దక్కఁ గలవా రేరున్
భావింప లేరు నీయను, భావం "బిదమిద్ధ" మనఁగ వచ్చునె మదనా! 108

గీ. హరిహరబ్రహ్మముఖులు నీయంపగముల, దాడి కోర్వక దాసానుదాసులైరి
జగము లన్నియు గెల్చినజాణ వీవు, మనుజు లన నెంతవారలో మదన! నీకు.

ఉ. సంతస మూని వే మనవసంతునితోఁ దగునట్టియప్సరః
కాంతలతోడఁ గూడి చనఁగావలెఁ గావలె సిద్ధి; వేల్పురా
వంత రవంత నీమది కవశ్యము రావలెనయ్య మార! నీ
యంతటివాని కెంతఘనమైనది యింతటికార్య మెంచఁగన్. 110

గీ. రంభ మొదలగు నప్సరోరమణులందు, నొక్కరిత యిట్టిపని చేయనోపు నట్టి
దండు నీకు సహాయమై యుండ నెంత, లేసి తపములకైనను వాసి చెడదె. 111

వ. అని యనునయ పూర్వకమ్ముగఁ బల్కు నతనికి మదనుం డిట్లను. 112

క. దేవా! దేవరయానతి, గావింపఁగఁ గింకరుండు గలఁడైనను నా
భావమ్మునఁ గల భయసం, భావన తెల్లముగఁ దెలియఁ బఱచెద వినుమీ. 113

గీ. హరిహరబ్రహ్మలను జిత్తమందు నిలిపి, తపమొనర్చెడి తపసుల తపము పాడు
చేయఁగలఁ గాని దేవిని జిత్తమందుఁ, దలఁచు తపసుల వంచింపఁ దరము కాదు.

శా. ఏవారైన మదీయబాణములఁ బేటెత్తించి యుంకించి త
ద్భావమ్ముల్ గలఁగించి తత్తపములన్ భంగంబు గావింతుఁ గా
నీ వాలాయముఁ గామబీజ మెదలో నిత్యంబు ధ్యానించు నా
దేవీభక్తులవంకఁ బోవుటకు సందేహింతు దేవాధిపా! 115

క. నరనారాయణులను ముని, వరు లీయిరువురును శక్తిభక్తులు వినుమో
మరుదీశ్వర! నాశరముల, కరయం గుఱిగా రనన్ బలారాతి యనున్. 116

క. మాయాబలమునవైన ను, పాయముచేనైన నీ వపాయము గన కే
యే యనువున నైనను సుమ, సాయక ! యీ దేవహితము సాధింపఁదగున్. 117

వ. నావుడు మదనుండు మాణాడక రంభాదులతో బదరికాశ్రమంబు పొంతకుం జను నంత వసంతుండును మున్న తదాశ్రమంబు ప్రవేశించె. 118

మ. చివురుం గొమ్మలతో రసాలములు పుష్పించెన్ ద్విరేఫాళి 'ఝుం
ఝువు' మంచున్ బ్రతిసూనగుచ్ఛముపయిం జూడందగెన్ మించి పం
డువు గావించెను గర్ణయుగ్మములకున్ బుంస్కోకిలారావ, మొ
క్కి వసంతుండు తదాశ్రమావనితటిం గాలూఁదు నాలోపలన్. 119

వసంత ప్రవేశము.

క. పొగడలు తమాలములు మో, దుగులున్ దిలకాగములు మధూకమ్ములు గెం
జిగురుం బూవులతోఁ ద, న్నగమున నింపుం దనర్చె నయనమ్ములకున్. 120

సీ. లతలన్నియును బుష్పవతులై నగంబుల • నంచితంబుగఁ గౌఁగిలించుకొనియె
మందమ్ములై మంచిగందంపుఁదావితోఁ • జెలరేఁగి నునుగాడ్పు లలముకొనియె
రాలముగ్గినపండు గాలించి మెసవుచుఁ • గొదమ చిల్కలదండు కూయఁదొడఁగెఁ
బండుటాకులమీఁదఁ బడెడి పూవులదాలు • పండువెన్నెలభాతిఁ బరిఢవిల్లె

గీ. నాలుమగలెల్ల మొల్లమౌ పూలఁజాల • లీల నొదవఁగఁజేయు నీ రాలలోన
వించు విల్కాని చెయ్యి లగ్గించుకొనుచు • సంతసింపఁగ సాగి రా సమయమందు.

గీ. ఇటు వసంతుండు మున్న యచ్చటను జెలఁగఁ
బంచ బాణమ్ములును గేల నించువిల్లుఁ
దాల్చి యప్సరసలు వెన్నుఁ దన్ని రాఁ ద
దాశ్రమము సేరె సుమబాణుఁ డభయుఁ డగుచు. 122

ఉ. మ్రాకులు మోసులెత్త గరిమ న్నెలతా ల్గరఁగంగఁ గోటరా
నీక నివాసమై తగు ఫణిప్రకరంబు కరంబు వేడ్కతో
నూఁకొనఁ గోకిలల్ ప్రతి రవోదయముం బొనరింపఁ బాడి ర
వ్యాకులలీల నప్సరస లయ్యెడ రమ్యలయస్వరంబుగన్. 123

వ. ఇట్లకాలవసంతోజ్జృంభణంబున మంజులతర గీతంబును గోకిలారవంబును శిలీ

ముఖధ్వనంబును జెవులకుం దవిలి తెప్పలు విప్పి నలుదెసలు చూచి నరనారాయణు
లిద్దరును గాలధర్మ విపర్యాసమ్మనకు విస్మయం బందుచుండిరి. 124

గీ. కుజము లన్నియుఁ బుష్పించెఁ గోకిలార, వమ్ములును దుమ్మెదల విరావమ్ములును భ
రమ్ములై వించె నీ భూధరమ్మునిండ, నన్న ! చూచితె యిది యెంత యద్భుతంబొ!

గీ. శిశిరఋతువను గజరాజు శిరముఁ దన ప, లాశ కుసుమమ్ములను గోరులం గలంచి
యరుగుదెంచె వసంతసింహం బటంచు, దోఁచుచున్న దిదేరి చాతుర్యమొక్కొ.

సీ. అరయ రక్తాశోకకరయుఁ బలాశాంఘ్రి • కయును నీలాశోకకచయు నీల
నీరజనయనయు వారిజవదనయుఁ • గుందద్విజయు బిల్వకుచయు మంజ
రీకర్ణయును జపాశ్రీకాధరయు నీప • వసనానిత్యయు సిందువారనఖయు
గోకిలాలాపయుఁ గేకికలాపయు • సారసస్వననూపురారవయును,

గీ. రమ్యవాసంతికాబద్ధరశనయు మద • హంసగమనయుఁ బుత్ర జీవాభిధాన
లోమలతయును నగుచు నీలో వసంత • లక్ష్మిసంప్రాప్తమయ్యె సలక్షణముగ. 127

చ. సమయము గావిచో నిటు వసంతము వొల్చుటఁ జూడ నస్మదీ
యమగు తపంబు వో నడప నాకవిభుం డొనరించినట్టి కృ
త్రిమగతి తోఁచుచున్న దమరీ మృదుగానరవంబు విన్కిఁజే
సి మది గలంగఁబాటెఁ బరిశీలన చేయకయుంట పాడియే. 128

ఉ. శీతలవాతపోతములు చేతము దన్పఁగఁ జొచ్చెఁ గోకిల
వ్రాతము గీరసంతతి మరాళసమూహముఁ గేకి బృందమున్
గూఁతల మెప్పొనర్చె మనకుం గడు మోస మొనర్ప నెంచి స్వ
ర్ణేతయ పంపఁబోలుఁ దరుణీతతి నింతయు నిక్కువం బగున్. 129

వ. అనుచు నారాయణుండు ప్రశంసించుచుండు నెడ, 130

సీ. పదియాఱువేల యేఁబది మంది మేనకా • ముఖ లచ్చరలు వెన్క ముందు నడువ
నళిమయంబగు నారి యారజంబున మించు • వింటువిల్లు బుజాన సంచునించ
మకరందరసము చిమ్మఁగఁజాలు సుమబాణ • ములగముల్ దూణీరములఁ జెలంగఁ
గుల్కుకోయిలదండు చిల్కతేజీబారు • కలకలమనుచుఁ జక్కటి నటింప;

గీ. వచ్చి తమకట్టెదుట నిలఁబడిన మదను • నచ్చెరు వొకింత మనమున నాదుకొనఁగఁ
గాంచి రొనరించుతపముఁ జాలించి ధర్మ • తనయు లిరువురు సంతస మినుమడింప.

గీ. దివ్యభూషణరుచి దశదిశలు వెలుఁగ, మునుల కెఱఁగుచు సురదన వనజముఖులు
మానవులు వినదుర్లభమైనపాటఁ, బాడ సాగిరి కామవివర్ధనముగ. 132

వ. వారి యాటపాటలకు విస్మితులగుచు వారిట్లనిరి. 133

ఉ. మిమ్ము వసంతమన్మథుల మీపతియైన బలారి మాముని
త్వమ్ము గలంచి మాతపము భ్రష్టము సేయఁగఁ బంపినాఁడు చి
త్తమ్మున నీసుతో; నవితథంబుగ గుర్తెఱుఁగంగవచ్చెఁ గా
ర్య మ్మెటులైన మాపలుకు లారయుఁ డాదర మేదురంబుగన్. 134

ఉ. దూరమునుండి వచ్చితిరి తొయ్యలులార! పరిశ్రమంబు చే
కూరెడిఁ గాన మాయొసఁగు కొంచెపు విందుల సేదదేరి యుం
పారఁగ నస్మదాశ్రమమునందు వసింతురుగాక యూరకే
మీరిట కేగుదెంతురె తమిన్ త్రిదశేశ్వరుఁ డంపకుండినన్. 135

క. పాకారి మాతపమ్ముం, జీకాకొనరింపఁ జేసి చెఱుపఁగ నంపెం
గాక మిము గణికలార! వ, రాకులు మీరెంత! తపము భ్రష్టమొనర్పన్. 136

క. మాసామర్థ్యం బరయుఁడు, మీసౌందర్యమ్మురీవి మించందగు బల్
వాసి కలదాని గలుగం, జేసెద మొకతన్వి మీకు సిగ్గు ఘటింపన్. 137

వ. అని నారాయణుండు కుడితొడ కేలం జఱచినమాత్రన యప్సరోమణియగు నూర్వశి చెలులతోడం బుట్టె నిట్లనన్యసామాన్య లావణ్యంబునం బొదలు నక్కన్నెం జూచి దేవసామాన్య లందఱును మాన్యంబగు నమ్మునిమహిమమ్మున కచ్చెరువడుచు నిట్లనిరి.

చ. ఎఱుఁగక మీమహామహిమ కెగ్గొనరించి తపంబు భంగముం
బఱుపఁగ వచ్చియున్న మము మన్నన సేయుఁడు తొల్లి యెందఱెం
దఱొ మహనీయులైన మునినాథుల నస్మదపాంగపాతముల్
చెఱుపఁగ లేదె! మీదరికిఁ జేరవు; మీమహిమమ్ము లింతలే! 139

వ. అదియునుంగాక నారాయణాంశసంభూతులగు మహానుభావులని యెఱింగియు నింద్రుండు భవత్తపోభంగమ్మునకు మమ్ముంబనుచుట యస్మదీయపురాకృత భాగ్యోదయంబ కాని యొండు గాదు భవాదృశులిట్టి తుచ్ఛసుఖంబులకుఁ జిరకాలార్జితంబగు తపంబు వమ్మొనరింతురేయని నుతించు దేవవేశ్యలం గాంచి చిఱునగ వంకురింప నిజతపఃకాంతులు శరీర మలముకొన జితకామలోభంబగు మనమ్మున సంతసముప్పతిల నరుండు విన నారాయణుం డిట్లనియె. 140

క. వేగమ మీలోకంబున, కేగి మదీయోరుజాత నీయూర్వశి మీ
రాగోత్రారికిఁ గానుక, గాఁ గైసేయుండు శుభముగాఁ దగు మీకున్. 141

గీ. "దేవతలకెల్ల శుభ" మంచు "దేవవిభున, కతులితానంద" మంచు నారాయణుండు
నరుఁడు దీవించి రంచు విన్నపము సేయుఁ, డేగుఁ డచ్చరలార! మీయెడకు ననుడు.

క. పలుకుల విన్నాణపుఁ దీ, పొలుకఁగఁ బయ్యెదలు మూయ నుంకించుచు న
చ్చలలోచనాంత లిట్లని, రెలమిన్ గేల్మోడ్చి యమ్మునీంద్రుని తోడన్. 143

ఉ. తావకపాదపద్మములదాపునఁ గాఁపుర ముండి త్వత్సమా
సేవనమాచరించుచును శ్రీల రహింపఁగ వచ్చినట్టి మే
మావల కెట్లు పోయెద మహా! యిటు లాడగఁజెల్లునే మునీం
ద్రా! వధరించి మాహృదయతామరసమ్ము లెలర్పఁ జేయవే. 144

క. భవదూరుజాత లగునీ, యువతీమణులెల్ల మేల్మి నూర్వశితో నా
కవిభుం గన నేగెద రే, ము వసింతుము నీసమీపమునన మునీంద్రా! 145

వ. నావుడు భవదభీష్టం బెయ్యది యనుడు వారలిట్లనిరి. 146

చ. చదలును భూమియుం గలిసి చన్నఁ దపోధనులాడి తప్ప రీఁ
గఁ దలఁచితేని మాకుఁ బతిగా నినుఁ గోరెద మొప్పుమయ్యఁ! యే
మదవతిమాటకైనఁ బెఱమాట వచించుట పాడి గాదు మే
మదియునుఁ గాక మన్మథశరానలదగ్ధల మాదరింపవే. 147

ఉ. కమ్మనివింటిజోదు చెలికాని హిమాంశునిఁ గూడిమాడి దే
హమ్ము నహమ్ము మీఱఁ బువుటమ్ముల నెమ్ములు గాఁడఁ జించి గా
యమ్ము లొనర్పఁ జొచ్చె హృదయమ్ముల నీచరణాబ్జమూలమున్
నమ్మినదేవకాంతల ననాథలఁ బ్రోవఁగ నెంచు టొప్పదే. 148

క. నాకమ్ము విడిచి మిమ్మున్, జేకొని సుఖవార్ధిలో మునింగెద మంచున్
మీకాళ్ళఁ బడిన వేలుపు, రోకామినులన్ గ్రహింపరో మునిచంద్రా! 149

క. అని వనటం బడు వేలుపు, వనితల సరసానులాపవైఖరి చిత్త
మ్మును గలఁకపఱుప నారా, యణ మునిచంద్రుండు పల్కె నవ్వారలతోన్. 150

క. సీతునకుఁ గాలి కెండకుఁ, జేతంబు సహింపఁజేసి చేసిన తపమున్
మీతారుణ్యమ్ముల పా, ల్సేఁత యుచితమగునె వేల్పు చేడియలారా! 151

తత్త్వవిచారము.

వ. అదియునుంగాక మతిమంతు లగువా రేతాదృశగ్రామ్య ధర్మంబులం బ్రవర్తింతురే యను నారాయణున కచ్చర లిట్లనిరి. 152

మ. వినుమోహో! మునిరాజ! మాపలుకు, స్వర్వేశ్యాకుచస్పర్శసం
జనితానంద వశీకృతుండ వయి స్వేచ్ఛావర్తనన్ గంధమా
దనభూమీధరమందు సంతతసుఖాద్వైతమ్ముమై నుండు మ
య్యనిమేషాలయమైన నింతకుఁ గడున్ హాళిం బొసంగించునే. 153

వ. నావుడుఁ దద్వచఃప్రసంగంబుల కచ్చెరువడుచు నమ్ముని యిట్లు తలపోసె. నహంకారంబు సంసారవృక్షమ్మునకు మూలంబును ధర్మహరణమ్మునకు బ్రథమకారణమ్మును నవి తెలిసి యీ వారాంగన లస్మత్తపోభంగమ్మున కేతెంచిరని యెఱింగియు మౌనమ్మున నుండక ధర్మవినాశంబుగఁ దదధిక సుందరంబగు సుందరీగణంబు సృజించుటయుఁ దదీయ సరసాలాపగోష్ఠి నుంటయు నన్నింతకుఁదెచ్చె నీ మహామోహపాశమ్మున బద్ధుండనై యూర్ణనాభిచందమ్మునఁ గదలలేక కష్టమ్ములకుం బాలైతి, నకటా! యిఁకనైన నీ విచారంబుడిగి శాంతంబుఁ బరిత్యజించి కోపాకులుండనై యీ సుందరులం దఱిమెద నని యనుకొనియు మరలఁ గోపమ్మునకన్న వైరంబు వేఱొండు గనుపట్ట దగోద్ధితంబగు ననలంబద్దాని దహించునట్లు దేహంబునం బుట్టు గోపంబు దేహంబు దహియించు నెట్టి హింసకునైన వెఱవదు. నరకాదులకు సాధనం బగు నని తలపోసి యితికర్తవ్యతా శూన్యుండై కుందుచున్న యతనిం గని యయ్యనఘు తలంపెఱింగి నరుం డిట్లనియె. 54

క. కోపము చీఁకటికూపము, కోపము పాపముల కాదిగురువగు హింసా
ధూపము కోపము గావునఁ, గోపింపం గూడ దేరికొఱకైన సఖా! 155

వ. మున్నహంకార దోషమ్మున సహస్రదివ్యవత్సరమ్ములు ప్రహ్లాదునకు మనకుఁ బోరగుట యెఱుంగవే? శాంతంబునన యీ సుందరులం బనుపుము నావుడు నారాయణుం డతిశాంతుండయ్యెనని చెప్పిన సాత్యవతేయుం గాంచి జనమేజయుం డిట్లను. సుకృతియు ధర్మాత్ముఁడునగు ప్రహ్లాదునకును దపోనైష్ఠికులగు ధర్మతనయులకును సంయుగంబు గలుగఁ గతంబేమి? తపోధర్మంబులం బరిశ్రమంబు దక్క నిట్టులైన నొండు గలుగనేర్చునే? క్రోధలోభ మాత్సర్యాదులకు మూలం బగు నహంకారంబు సత్యయుగంబునందును మహాత్ముల చిత్తంబు నాయత్తం

బొనర్చిన నింక జపతపమ్ములు కలవే! సూర్యుని యెదుటఁ దమంబుభంగి నహం
కారమ్మున కెదుట సుకృతంబు నిలువ నేరదు. లోహనిగళబద్ధులకైన విముక్తి
గలుగుఁగాని యహంకారావృతులకుఁ గలుగదని మఱియు, 156

మ. నరనారాయణు లట్టి పెద్ద మును లన్నా! యిట్లహంకార దు
ర్భరులై యుండఁగ నస్మదాదుల విచారంబేల? చిత్తమ్మహం
కరిణాయత్తము గాకయున్ననరు లేకాలమ్మునన్ లేరు సం
సరణం బాహమికంబు దీనఁ బరమజ్ఞానంబు చేకూరునే! 157

వ. చరాచరాత్మకంబగు నీ యజాండం బంతయు నహంకారదోషదూషితంబగుచు మూత్రపురీషమయంబగు సంసారమ్మునంబడి పరిభ్రమించుచున్నయది. రాగశూన్యులును మహానుభావులును నగు వారు సయితము కామక్రోధములకు లోనై చరించుచుందు రేతాదృశంబగు కలికాలమ్మున నస్మదాదులకుఁ దరణోపాయం బానతిమ్మనుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 158

క. యావదజాండ మహంకా, రావిర్భూతంబు గాన నందలిగుణముల్
సూవె సమస్తబ్రహ్మాం, డావృతిఁదగుఁ గార్యభేద మగునె నరేంద్రా! 159

క. పటమునకుఁ దంతుగుణమును, గటకాదులకును సువర్ణగతమగు గుణమ
ట్లటులే మాయాగుణలం, పటమగుచు నజాండమెల్ల మసలుచునుండున్. 160

వ. హరిహరాదులగు దేవతలును వసిష్ఠాదిమునులును నగాధంబగు నీ సంసారకూపమ్మునం బడి వనధివీచీగతంబగు నౌకచందమ్మునఁ దడఁబడుచుందురు. ఈరేడు లోకమ్ములందును దేహి యగువాని నహంకారసంభూతమ్ములగు కామక్రోధాదులాశ్రయింపక మానవు. 161

గీ. సకలవేదాంతసంహితల్ చదువుఁగాక, నిఖిలశాస్త్రప్రసంగముల్ నేర్చుఁగాక
పుణ్యతీర్థమ్ము లెన్నైనఁ బోవుఁగాక, విషయసక్తుఁ డొనర్పని విధులు లేవు. 162

వ. కృతాదియుగత్రయమ్మునందును గామమోహమదాన్వితులకుఁ బూర్వాపరవిచారంబు లేదు. కలియందు విశేషంబుగ స్పర్ధాద్రోహమదమాత్సర్యాదులు పాదుకొని దేహంబాశనిబద్ధుని చందమ్మున భ్రమింగఁజేయుచున్నవి. ఏతాదృశంబగు సంసారమ్మున నరిషట్కంబు జయించిన మహాత్ము లసదని చెప్పు పారాశర్యునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 163

క. వా రతిధన్యులు వా రవి, వారణకృతసుకృతఖనులు వారు కృతసదా
చారులు వారు జితేంద్రియు, లేరిన్ మోహాదికమ్ము లెదురక యుండున్. 164

మ. కలఁకన్ జెందు మనంబు మజ్జనకుఁ డల్కన్ మౌని కంఠమ్మునన్
గలిదోషమ్మున నొక్కపాము నసుహీనంబుం బడన్ వైచె నన్
బలుకుం బాపకరంబు లోఁ దలఁచుకొన్నన్, దండ్రి యేరీతిఁ ద
త్ఫలమున్ జెందకయుండు నట్టి తరణోపాయంబుఁ జింతింపవే. 165

వ. అని దందహ్యమాన మానసుండగుచుఁ గొంతవడిఁ జింతించి మరల సుప్రసన్న మనస్కుండగుచుఁ దదుదంతంబు సాంతంబుగ నానతిమ్మనుడుఁ దన్మనంబు నరనారాయణ కథానక కథనంబునం బ్రసన్నం బొనర్పనెంచి యిట్లనియె. 166

క. మును నరహరిరూపంబున, దనుజారి హిరణ్యకశిపు దానవు ఖండిం
చినపిదపఁ దత్తనూజా, తునిఁ బ్రహ్లాదుని ననిందితునిఁ దనభక్తున్. 167

గీ. జనకు నగరమునకు నొగి స్వామిఁ జేసి, "ధర్మరక్షణ మింతేవిఁ దప్పకుండ
నేలుకొను" మన నాతఁడు నేలుకొనియెఁ బైతృకంబగు రాజ్యంబు ప్రభుఁదలిర్ప.

ఉ. వారక పాఱు లాదియగు వర్ణము లన్నియు స్వస్వవృత్తి సం
చారముతోడ సేవ్యపరిచర్య యొనర్చుచునుండి రెచ్చటన్
జారులుఁ జోరులున్ బిశునసంతతివారును లేరు కారుణీ
పూరకుఁ డా హిరణ్యకశిపుప్రభువుం డిల యేలుపట్టునన్. 169

సీ. ఇటు కొన్నినాళ్ళు పైతృకరాజ్యపాలనం • బాచరించి నృసింహునాజ్ఞ కతనఁ
బాతాళలోకంబు పాలింపఁగా నేగి • యచట నాతండున్న యంత నొక్క
దినమున భృగుమునితనుజుండు చ్యవనుండు • నర్మదానదికి స్నానంబొనర్పఁ
గా నేగి దిగి మున్గఁగా నందు విషభయం • కరమగు నొక్కనాగంబు గడఁగి

గీ. తపసికాయంబు పట్టి పాతాళమునకుఁ • దీసికొనిపోవ మౌని భీతిల్లి దీన
రక్షకుండగు సరసిజాతాక్షు మదిని • బాదుకొల్పి నుతించె 'మాంపాహి' యనుచు.

చ. ఇటు నుతియించు నమ్మునిపయిన్ దయగల్గి సరోజనేత్రుఁ డ
క్కటికము సూపఁ దద్విషవికారము డాఁసికెక్కదయ్యె నం
తట "మునిశాప మిచ్చు" ననుదందడిఁ బా మతనిన్ ద్యజించెఁ ద
జ్జటి యురగాంగనల్ ముద మెసంగఁగఁ గొల్వ వసించె నయ్యెడన్. 171

వ. ప్రహ్లాదుం డొక్కనాఁ డతనిం గాంచి యుచిత సత్కారంబొనర్చి రాక్షసవైరియగు

వింద్రుండు తన మర్మంబుల నెఱుంగుట కంపిన దూతగా శంకించి వినయమ్మున “నీ రాకకుం గతం బే” మనుడు నతం డతని సందియం బెడలింగి యిట్లనియె. 172

మ. దనుజేంద్రా! వినవయ్య! నన్నమరదూతంగాఁ గనంబోల దిం
ద్రునితోడం బని యేమి నాకు? భృగుపుత్రుండన్ బలారాతి పం
పె నటంచున్ మది నెంచఁబోకు మిదె పేర్మిం జెప్పెదన్ నాచరి
త్రను, నిక్కంబగు బుద్ధితోఁ గని సుహృద్భావంబు చూపందగున్. 173

ఉ. ఏ నొకనాఁడు నర్మదకు నేగి జలమ్ములఁ గ్రుంకుచుండ నా
మే నొకపాము పట్టికొని మీ భువనమ్మున కీడ్చి తెచ్చె న
న్న్యూన రమాధినాథ కరుణోదయ ముండుటఁ జేసి తద్విష
గ్లానియు నా కొకించుకయు, గన్పడకుండె సురారివల్లభా! 174

ఆ.వె. నాఁటఁగోలె నీదునగరమ్మునన యుంటిఁ, గాన వలదు వేఱుగాఁ దలంపు
విష్ణుభక్తులందు విమలుండ వైన నీ, దర్శనంబు గలిగె దానఁగాదె. 175

వ. నావుడు హరిభక్తసందర్శనజనితానందపరవశుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 176

గీ. సకలలోకాటనంబును సలుపునట్టి, దివ్యముని వీవు గావున దేవలోక
మందు భువియందుఁ బాతాళమందుఁ గాని, వెలయు తీర్థమ్ము లానతీవే మహాత్మ!

వ. మీ తిరుగని తీర్థమ్ములును మీ గ్రుంకని నదులుం గలవే యను నాతనికిఁ జ్యవనుం డిట్లనియె. 178

క. ప్రతిపదమునఁ దీర్థము వి, శ్రుతమగు వాఙ్మనసకాయశుద్ధులకు మనో
యతిలేని మలినమతులకు, దితిజాధిప! కీకటంబు దేవాపగయున్. 179

ఆ. వె. మొదలఁ జిత్తశుద్ధి యది కలదేనిఁ దీ, ర్థమ్ములెల్లఁ బావనమ్ములగును
జిత్తశుద్ధిలేని చెనఁటుల కెట్టి తీ, ర్థములు వమ్మటంచుఁ దలఁపు మధిప! 180

గీ. పట్టణములెన్ని! యూళ్లెన్ని! పల్లెలెన్ని!, గంగయొడ్డునఁ గల వటఁ గాఁపురంబు
లున్న కైవర్తక నిషాద హూణ యవన, ముఖ్యులకునెల్ల దొరకునే ముక్తిపదవి.

క. గంగోదకపానము సే, యంగానేకాదు గంగ కరిగి యచట ము
న్గ గానే కాదు మనం, బుం గావలె నిర్మలంబు మునులకు నైనన్. 182

గీ. తీర్థవాసంబు కష్ట మాతీర్థములను, పాతకము కొంచెమేని యపారమగును
ఎచటఁజేసిన పాపమ్ము లెడలుఁగాని, తీర్థకృతమగు పాపము తీఱ దనఘ! 183

గీ. సర్వతీర్థాటనముకంటె సకలభూత, దయయు సత్యంబు శౌచంబు దప్పకున్కి-
యధిక; మిది యున్నవారికి నఖిలతీర్థ, రాజములు ప్రతిపదమునఁ దేజరిల్లు. 184

వ. ఐనను భవదీయంబగు సంప్రశ్నంబున కుత్తరంబు వినుము నైమిశంబును జక్ర
తీర్థంబును బుష్కరంబు నను నివి పుడమియం దధికమ్ము లితరతీర్థమ్ములు
లెక్కింప నలవిగా దనవుడుఁ బ్రహ్లాదుఁ డా తీర్థమ్ము లాలోకింప సపరివారమ్ముగ
వెడలి నైమిశంబుం బ్రవేశించి అచట స్నానదానాదికంబు లాచరించి యదిమొదలు
తీర్థ సంసేవనంబు గావించుకొంచుఁ జనువాఁడు ముందట. 185

ప్రహ్లాద నరనారాయణ యుద్ధము.

చ. కనియె సరస్వతీనది నకారణపాతకహారివారిమ
జ్జనకృదపారతాపసవశంవదతీరవిరాజమానకుం
జనమదనూనసూనచయసౌరభవాసిత నీరజాతసం
జనితమరందపానవశసంకులనిత్యరణద్విరేఫమున్. 186

ఆ. వె. కాంచి యచట నర్హ్యకర్మముల్ నెఱవేర్చి, తత్తటమ్ముపొంతఁ దరలి చనెడి
దైత్యరాజసుతుని దారి కడ్డమ్ముగా, నొకటఁ గాననయ్యె నొక్క మఱ్ఱి. 187

వ. దానం గొన్ని నైకరూపమ్ములగు నంపగములం గాంచి పావనంబగు ఋష్యాశ్ర
మంబున వీని కవకాశంబేమని విచారించుచున్నెడ. 188

సీ. దండ దండంబుఁ గమండలువును దగ • నమ్ములపొదియు శరాసనంబు
నెదుట నింపెసలారఁ గృష్ణాజినమ్ముపై • యోగమ్ముమైఁ గూరుచున్నమునులు
పరతత్త్వనిధ్యానపరులు నున్నతజటా • భారమ్ముచేఁ గప్పఁబడినవారు
గన్పట్ట దైత్యుండుఁ గడు నల్కతోఁ గను • లుదయదర్కప్రభాయుక్తి వెలుప

ఆ.వె. నిట్టులనియె "నేల యీదంభ తపము? ధ
ర్మవున కిదియె తెఱవు? మునులె మీరు?
తపముసేఁత విల్లు ధరియించు టెచటేని
ధరణిఁ గలదె దంభ ధర్మలార!" 189

వ. అని పలుకు దైత్యేంద్రుంగని మందహాసమ్ముతో నెకసక్కెమ్ముగ నరనారాయణు
లిట్లనిరి. మా తపంబు గొడవ నీకేల? యేము బ్రాహ్మక్షాత్రముల నిష్ణాతుల మైనకతన
నిట్లుంటిమని యెఱుంగరాదె, పోపొమ్ము మిన్నక విప్రవైరంబునకు రాకుము. 190

చ. అన విని యాతఁ డిట్లను నహంకృతి మీఱఁగ "మందబుద్ధులా
రా నను గణింప కీవెడఁగుఁ బ్రల్లదముల్ పలుకన్ దపంబు పెం
పున సుకృత ప్రచారమునఁ బోలుదురే నను సంగరంబు సే
యన మదియేసఁ జేయుఁడు రయమ్మున మీగరువంబుమాపెదన్." 191

క. అలుకమెయి నిట్లు దైత్యుఁడు, పలుకఁగ నరుఁ డిట్టులనియె బవరమొనర్పం
దలఁపేని రమ్ము తల ద్రవ, య్యలు సేసెద ననుడు భ్రుకుటి యదర నసురయున్.

శా. హుంకారమ్ము చెలంగ హస్తమున నిష్వాసంబుఁ గైకొంచు జ్యా
టంకారమ్మున దిగ్గజశ్రుతులు బీటల్ వాఱి పెంపేద ని
శ్శంకన్ బాణము దొడ్డి యేసె నరుఁడున్ జాపంబు చేఁ బూని సా
హంకారుం డయి తున్మెఁ దచ్ఛరము బాణాసమ్ముతో వమ్ముగన్. 193

ఉ. కొండొకవిల్లు పూని మునికుంజరు వక్షమునందు నేయ నా
తండును వాఁడికోలఁ గొని తద్భుజమధ్యము గాఁడ నేసె దై
త్యుండొగి సొమ్మసిల్లి మఱియుం బెనుతూపుల నమ్మునీంద్రు మై
విండఁగనేయఁ ద్రుంచెఁ దపనీయశరమ్ముల వాని నన్నిటిన్. 194

ఆ. వె. గర్జితములతోడఁ గాలాంబుదమ్ములు, గుములు గట్టి సోనఁ గుఱియు పగిది
నరునిమీఁద దైత్యనాథుండు హేమపుం, ఖమ్ములైన యాశుగములు వఱపె.

వ. ఇట్లు పరస్పరజయాకాంక్షులగు మునీంద్రదైత్యేంద్రుల బవరమ్మునఁ దత్సమాలో
కనసమాగతామరీస్వయంగ్రాహసముదితానందదుర్భరాయమాణమానసులు దివౌక
సులు కుసుమంబులు గుఱిసిరి. 196

క. ఇరువురుఁ బఱపెడిశరములు, నరుణునిమండలము గప్ప నంబరభూమీ
చరులగు నమరులు నరులును, జిరమద్భుతంగఁ గటికిచీఁకటి గప్పెన్. 197

క. నారాయణమునియున్ దే, వారిశరాసనము నొక్క యాశుగమునఁ బెం
పారం దునిమిన దైత్యుఁడు, వారక యిఁక నొక్కవిల్లు వడిఁ గైకొనినన్. 198

క. మరలన్ నారాయణుఁడా, శరాసనము ద్రుంచెఁ దునుమఁ జయ్యన నతఁడున్
బరిఘమ్ము నేసె నాతని, యురమున; వ్రేటువడి యతఁడు నుక్కు పొసంగన్.

వ. ఒక్కవాఁడితూపున నప్పరిఘంబు ద్రుంచె; దైత్యుండు గద గైకొనుడు నయ్యు
దియుఁ దునియలుగా నేసె నేతాదృశంబగు ఘోరయుద్ధంబు దివినుండి దేవగంధ
ర్వాదు లగ్గించిరి. నారదుండును దారకాసురకుమారసంగరంబు పగిది వృత్రామ

రేంద్రుల యుద్ధంబువడువున మధుమాధవుల బవరంబుచాద్పున నానందంబు సంధించెనని పర్వతునితోఁ బ్రశంసించె. విట్లు సహస్ర దివ్యవత్సరమ్ము లహో రాత్రమ్ములు ప్రహ్లాదునకును శార్ఙ్గజగదధరులగు నమ్మునకును బోరు ఘోరంబయ్యె.

సీ. శంఖచక్రగదాది సాధనంబులు నాల్గు • కరములఁ దనరార గళమునందు
వనమాల వ్రేలఁ బచ్చని పైఁడిపుట్టంబు • గట్టినదొర కారుకమ్మ గ్రమ్ము
పగిది వైకుంఠుండు ప్రత్యక్షమైనఁ బ్ర • హ్లాదుండు మది బత్తి పాదుకొనఁగ
బవరంబు మాని తత్పాదద్వయింబుపైఁ • బడి యెరఁగిన రమాపతియు నతనిఁ

గీ. గాంచి "వీరు మదీయులు గాన నీ క • జేయు"లని తెల్ప దైత్యుండు సిగ్గుగొనుచు
ముగురకు నెరఁగి చనియె నమ్మునులు సూడ•బుండరీకాక్షుఁడును దిరోభూతుఁడయ్యె.

క. అని చెప్పిన వ్యాసుం గని, జనమేజయుఁ డనియె "విట్లు చనునే యని నె
క్కొని సేయఁగ నరనారా, యణ మునులకుఁ దపముకల్మి వ్యర్థముగాఁగన్. 202

వ. వీ రేకతమ్మున నహంకారంబు వాయరు? కందమూలాశనంబుల వనమ్ములం గృశించి యనేకదివ్యవత్సరమ్ములు తపంబు సాధించిన యిమ్మహాత్ముల కింత యహంకారం బొప్పునే యనుడు వ్యాసుం డిట్లను నహంకారంబు శరీరంబునకుఁ గారణం బట్టిశరీరధారుల కహంకారంబు వాయదు హరిహరాదులకు నయిత మహంకారంబు దుస్తరంబు తొల్లి తద్దోషమ్మునన కాదె పురుషోత్తమునకు భృగుశాపమ్మున నానాయోనులందు జన్మంబు ఘటించె ననుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 203

క. భృగుశాపము హరికిం గ, ల్గఁగఁ గారణమేమి? యతఁడు గలిగిన చోటుల్?
జగమున నెయ్యవి? వినిపిం, పఁగదే యనుపాండవునకు వ్యాసుండనియెన్. 204

వ. అట్లు ప్రహ్లాదుండు కయ్యమొనర్చి పరాజితుండై నిర్వేదమ్మునఁ బౌత్రుండును విరోచనసుతుండునునగు బలికిం బట్టమ్ముగట్టి గంధమాదనమ్మునకుంజని తపము సేయుచున్నంత బలియయ్యమరుల జయించిన విష్ణుసహాయులగుచు వారంబ్బలి నోడించి స్వస్థానం బేలికొనిరి. అమరపరాజితు లగు దైత్యులు తమ గురుండగు శుక్రాచార్యు పాలికిం జని యిట్లనిరి. 205

శా. అంతేవాసుల మైన మమ్మమరు లత్యంత ప్రతాపమ్మునన్
వంతం బొందఁగఁ జేయుచుండి రిది సంభావ్యంబు గాదేనిఁ బ్రా
ణాంతం బౌ నిఁక మాకు; నీమహిమచే నాదిత్యులం గెల్చి మా
వంతం బాపఁగదే సురాదులను క్రోవం జూడవే భార్గవా! 206

క. గురుఁడవు బహుమంత్రవిదు, త్తరుఁడవు మాపాలి దైవతమ వీ సురలం
బరిమార్పకున్న బ్రతుకం, దరమే? పరమాపదబ్ధి దరిఁజేర్పఁగదే. 207

క. అనుడున్ గావ్యుఁడు దైత్యుల, కును నభయం బిచ్చి నెమ్మి గొలిపినఁ దద్వా
ర్తను విని సుర లింద్రునితో, ననిరి భయం బెదకు సందియమ్ము ఘటింపన్. 208

వ. శుక్రమంత్రప్రభావమ్ముకలిమి నసురులు మన కజేయులగుదురు కాన నేఁడ చని యనిం దెగటార్చి హతశేషులం బాతాళమ్మున, కనుచుట కర్జంబనిన నింద్రుం డను మతించె. సురలును బరాక్రమించి యసురులం దాఁకిన వారు సంత్రస్తు లగుచు శుక్రుని శరణుఁ జొచ్చిరి. అతండు మంత్రప్రభావమ్మున సురలం దఱిమి యసురుల కిట్లనియె. 209

సీ. అసురులా! వినుఁడు సరసిజాతభవుఁడు దా • మును నాకుఁ బేర్మిఁ జెప్పినవిధంబు
సురపక్షపాతియై హరి దైత్యుల నడంచు • ననియె నప్పలుకు తథ్యమ్ము గాఁగ
మనహిరణ్యాక్షు నవ్వనజాతనేత్రుండు • కోలరూపముఁ దాల్చి క్రొవ్వడంచె
నరసింహరూపమ్మున హిరణ్యకశిపుని • సమయించె నాతఁ డసమబలుండు

గీ. మంత్రబలమునఁ జేసి యమరుల గెల్తు • నీశ్వరునిఁ దృప్తుఁ జేసి యభీష్టసిద్ధి
నంది వచ్చెద మీ రంద ఱంతదనుక • నాపదల కోర్చికొనుఁడన నసురు లనిరి.

క. బలియురు ద్రెళ్ళిరి యిఁక దు, ర్బలులము యుంటిమి సుపర్వబలముల యెదుటన్
నిలువఁగ నోపుదుమే! యీ, చులుకఁ దనమ్మునకు నోర్చి శుక్రాచార్యా! 211

వ. నావుడుఁ గావ్యుం డిట్లనియె. మహాదేవు వలన నేను మంత్ర విద్యాభ్యాసం బొనర్చి వచ్చునంతకు మీరలు వనమ్మున శమదమాన్వితులై తాపసుల పగిది నుండునది.

తే.గీ. దేశకాలబలమ్ములు తెలిసి సామ, దాన ముఖభేదము లెఱింగి తాను యుక్తిఁ
జేసి పగఱకుఁ బరిచర్య చేసియైన, నశుభకాలంబు గడపఁ ద్రోయంగవలయు. 213

ఆ.వె. పగఱ గెల్వఁజాలు బలముగల్గిన నాఁడు, పగఱతోడఁ బోరు పఱుపవలయు
లేనినాఁడు సామదానాద్యుపాయమ్ము, లాచరించి యశుభ మాఁగవలయు. 214

క. కావున మీరలు మీమీ, తావులకుంబోయి సామదానాదులఁ గా
ర్యావసర మెఱిఁగి కపట, ప్రావీణ్యము దాల్పుఁడేను వచ్చెడి దనుకన్. 215

వ. అని యొడం బఱిచి శుక్రుండు తపంబునకుఁ జనియె, నసురులును దమ వంశ వృద్ధగు ప్రహ్లాదుపాలికింజని యిట్లనిరి. 216

ఉ. తాతవు సత్యవాదివి సధర్ముఁడ విచ్చట నచ్చటన్ దట
స్థాతవు ప్రత్యయమ్మునెడఁ దద్దయుఁ బెద్దవు నీవు నిర్జర
వ్రాతమువంకఁ బోయి యసురప్రకరంబు కరంబు మీయెడన్
బ్రీతిఁ జరించుఁ జాపము ధరింపదు కేల నటంచుఁ దెల్పుమా. 217

క. అని వేఁడినఁ బ్రహ్లాదుం, డనిమిషు లున్నెడకు నరిగి యసురులు మీతో
"ననిఁ జేయము చాపము చే, తను దాల్పము వైరబుద్ధి దలఁప" మటంచున్. 218

క. తెలుపు మసిరి వారలు వ, ల్కలములు ధరియించి వనములం దాపసులై
తలఁపుల నైనను వైరము, దలఁపక యుండుటిది యెల్లఁ దథ్యం బనుడున్ 219

వ. నిర్జరులును దదీయవచనప్రత్యయమ్మునం గతమత్సరులై యుండిరంత రక్కసులు దంభతపోనియమమ్ము లాచరించుచుఁ గశ్యపాశ్రమమ్మున సుఖం బుండి రిట శుక్రుండు మహాదేవుంగుఱించి తపమ్మొనర్చిన నమ్మహాత్ముండు దృగ్గోచరుండుగా నమస్కరించి యిట్లనియె. 220

క. సురలకుఁ బరాజయమ్మున, సురులకు విజయంబొనర్చు శుభమంత్రము నా
దరమున నా కిమ్మనవుడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డిట్లు మదిని భావించె వెసన్. 221

క. క్రతుభుక్కులయెడ నితఁ డప, కృతి సేయఁ దలంచె వారి కేగతినైనన్
గతి కల్పించు టుచితమని. యతిదయ గలఁడగుచు నిట్టులనె నెప మొదవన్. 222

క. తలక్రిందుగఁ బొగఁద్రావుచు, నలయక వేయేండ్లు కడు నియమమునఁ దపముం
బలువిడిఁ గావించిన నీ, తలఁపు న్నెరవేర్తుఁ బొమ్ము తడయక శుక్రా! 223

వ. శుక్రుండును దదాజ్ఞప్తవిధానంబున ధూమపానం బొనర్చుచు నధోముఖుండై తపంబు సేయుచున్నంత నమరులు కర్ణాకర్ణికగా నీవృత్తాంతమ్ము విని దంభతాపసులగు రక్కసులపైఁ గవిసిన వారు చేయునదిలేక శరణుఁ జొచ్చిన వారిట్లనిరి. 224

గీ. పశుపతి గుఱించి మేటితపం బొనర్చి, మంత్రసిద్ధిని గైకొని మమ్ము గెల్వ,
వలయుననియెంచి గురునటుపంచి కపట, మగు గతిఁజరించుటదియు మాకరయరాదె?

వ. మీరు నిక్కపు శరణార్థులుగారు గాన మీ యుక్కడఁగించెద మనుడు నసురులు భీతులై కాలికొలఁది పలాయమానులగుచుఁ గావ్యమాత నభయంబు వేఁడిరి. సుర లును వారి పిఱుందన చనువారు ముందఱ శుక్రజననీరక్షితులగు వారింగాంచి యాపెచే వారితులయ్యు బలాబలమ్ములు గణింపక చుట్టుముట్టిన నామె నిద్రయను

నొకదేవత నంపించె నదియుఁ గడఁగి మోహాయత్తులం జేయ నింద్రుండు భయం పడి విష్ణుశరీరమ్మునం డాఁగిన నిద్రయట కరిగి క్రోధతామ్రానన యగుచు నిట్లనియె.

క. ఓరి దురాత్మక ! విష్ణు శ, రీరమునకా డాఁగినంత మృత్యువు నిన్నుం
జేరక పోవునె వీని శ, రీరముతోఁ గూడ నిన్ను మ్రింగెద ననుచున్. 227

వ. కవిసిన నింద్రుండును భయమందుచు మహాత్మా ! తపోబలమ్మున గరీయసియు ననివార్యయునగు నికావ్యమాతం గడుకొని వైశము సంహరింపమి మన కుపద్ర వంబు వాటిల్లు నని హరిం బ్రార్థించి నంతభక్తవత్సలుండగు ముకుందుండు చక్రం బుం బ్రయోగించిన, 228

క. భగభగ మని మంటలు గ్ర, మ్మఁగనాచక్రంబు గావ్యమాతశిరమ్మం
దెగనఱికె నిద్రతోడన్, విగతజ్వరులైరి దివిజవీరులు నంతన్. 229

భృగువు హరిని శపించుట.

క. భృగుసతి తమచే మృతిఁ బొం, ద గదాధరవజ్రధరులు తద్దయు మదిలో
మగువం జంపినకతమున, భృగుబుషి శపియించు ననుచు భీతిలుచుండన్. 230

క. సురనాధుని కారణమున, హరి తనమగువను వధించె ననువార్తను ని
ర్జరవైరులు దెల్పగ విని, కరమాక్రోశించి భృగువు కడు నల్కన్ మెయిన్. 231

వ. వచ్చి సరోజాక్షునిం బిలిచి "పెక్కు యోనులం బుట్టి జనన మరణదుఃఖమ్ము లను భవించుచు వగలఁ బొగులు" మని శపించె ననుడు జనమేజయుండు భృగుమునికి మరల విధురత్వంబు వాసిన కత యెఱింగింపవే యని యడిగిన ద్వైపాయనుం డిట్లను. అట్లు శపియించి భృగుమునియుఁ దన కమండలూదకం బంజలి పుటమ్ము నం దాల్చి యిట్లనియె. 232

ఉ. ఏను దపోబలాన్వితుఁడ నేని మదీయ కమండలూదకా
హీనబలంబుపెంపునన యీ వనితామణి యింతలోన స
ప్రాణ యగున్ దపోనియమవర్తనధర్మబుతమ్ములన్ గనుం
డో నరులార ! దైత్యసురయోధవతంసములార ! యంచొగిన్. 233

క. తలయును మొండెము నేక, స్థలమునకుం జేర్చి మంత్రజల మొక్కింతం
జిలికిన మాత్రన యాభృగు, లలనామణిబ్రతికె దైత్యులన్ ముద మెనయన్. 234

వ. ఇట్లు లబ్ధజీవయగు కళత్రముం గైకొని యతండుండె, నింద్రాది సురలు తాపసుం
డగు శుక్రునివలని భయమ్మునకు వగచుచుఁ దమతమ యధిష్ఠానమ్ములకుంజనిరి.
ఇంద్రుండు తన కూఁతురగు జయంతిం జూచి యిట్లనియె. 235

క. తనయా! విను శుక్రాచా, ర్యున కిచ్చితి గంధమాదనోర్వీధర మం
దు నతండు తపంబున నుం, డినవాఁ డన్నగమునకుఁ గడిందిరయమునన్. 236

క. చని యతని మనమునకు వ, చ్చిన యుపచారములఁ దనిపి చేతఃప్రియుగా
నొనరించుకొని తపోనియ, తి నడంచి మదీయభయము తీర్చుము తల్లీ! 237

చ. అను తనతండ్రి మాట వినయమ్మున నూఁకొని యాజయంతి గ్ర
క్కున విబుధారిదేశికుఁ దకుంఠితలీల వసించు గంధమా
దనమున కేగి యచ్చట నుదారగతిం దపమాచరించు నా
తనిఁ గనియెన్ మహామహుని దత్త్వవిచారపరాయణాంతరున్. 238

సీ. శ్రమమునఁ దొరఁగుఘర్మజలంబు వోవంగఁ • గదళీదళమునఁ జక్కంగ విసరి
మధురసుగంధి నిర్మల వారి పూరంబు • తివిరి పానార్థంబు దెచ్చి యిచ్చి
భగభగ మను పట్టపగ లింటియెండ పైఁ • బడకుండ వసనంబు గొడుగుఁ జేసి
యాఁకటికై పక్వమైన వన్యాహార • ములను సంపాదించి ముదము గొలిపి

గీ. దర్భలు చివుళ్లఁ బఱచి మెత్తందనమ్ము•దవిలి యొసకం బొనర్చు తల్పంబు గూర్చి
దేశకాలమ్ము లెఱిఁగి నిదేశ మెఱిఁగి • కవికి శుశ్రూష చేసె నక్కన్నెమిన్న. 239

గీ. తత్తదుపచారములను సందర్భ మెఱిఁగి, తపసి సేవించెఁ గాని యత్తన్వి శాప
భయముమెయి మదికి మదనభ్రాంతి గలుగఁ, జేయు శృంగారచేష్టలు సేయ దాయె.

వ. మఱియు సుభాషిణియగు నజ్జయంతి సమయానుకూలంబుగఁ బ్రీతిజనకమ్ములగు
వచనమ్ముల నుతించుచు మునిమనోవృత్తి దెలియ నాతురుండగు తన తండ్రి యని
పిన దూతల నేకతంబ విదితవృత్తాంతులంజేసి యనుపుచు బ్రహ్మచర్యపరాయణయై
యనేకవత్సరమ్ము లద్దైతేయగురునకు శుశ్రూష కావించుచున్నంతఁ బరమేశ్వరాజ్ఞప్త
ప్రకారంబుగ నక్కావ్యు నియమమ్మునకు సహస్రవత్సరమ్ములు సంపూర్తియగు
టయు మహాదేవుండు కరుణాతరంగితాంతరంగుండగుచుఁ బ్రత్యక్షమై వరంబు
వరింపు మనవుడు సురవిజయంబు మున్నగు నభీష్ట వరమ్ములును తత్సాధకమ్ములగు
మహామంత్రమ్ములును నర్థించిన నతం డనుగ్రహించి యంత ర్హితుఁ డగుడు భార్గ

వుండు సమీపవర్తినియు శుశ్రూషాపరాయణయునగు జయంతింగాంచి మందస్మిత మధురభాషణమ్ముల నిట్లను. 241

చ. ఎవతెవునీవు? నీదు కుల మెయ్యది? నీజనకుం డెవండు? ము
గ్ధవు నవయౌవనంబు కలదానవు మత్పరిచర్య సేయుచుం
టివి కత మేమి తెల్పుము? కడిందిమనోరథమైన సిద్ధిఁ జెం
దు వర మొసంగువాఁడఁ బరితుష్టి యొనర్చితి వీవు మా కొగిన్. 242

క. నీ మనమునఁ గల కోరిక, మేమెఱుఁగుదు మైనఁ దెలుపుమీ యన నా సు
త్రామతనూజ మనమ్మున, నామోదము చెంది లజ్జితానన యగుచున్. 243

క. దేవవిభు కూఁతుర జయం, తావరజన్మను జయంతి యందురు నన్నుం
గావించె భవదధీనగ, దేవవిభుఁడు నాఁటఁగోలె దేవరయొద్దన్. 244

క. పరిచర్య సలుపుచుంటిని, గర మనురాగంబు గలదు గార్హస్థ్యవిధిన్
దిరముగ నిను సేవింపఁగఁ, గరుణించి పరిగ్రహింపఁగాఁదగు ననుడున్. 245

క. ఏరికిఁ గనుపడకుండఁగ, మారాగమవిహిత సూత్రమార్గమ్మున సం
చార మొనర్చుచుఁ గ్రీడా, పారమ్యము గొనెద నొక్క పదివత్సరముల్. 246

ఆ.వె. అని జయంతితో గృహమ్మున కేతెంచి, పెండ్లి యాడి మిగులఁ బేర్మిదనర
దేవదానవుల కదృశ్యుఁడై తన్మయ, త్వంబుఁ జెందియుండె భార్గవుండు. 247

వ. అసురులును గురుండు తపస్సిద్ధిం బడసి వచ్చిన తెఱంగు విని, 248

క. చని శుక్రునిఁ గానక చిం, తను గొని వెదకుచు మనంబు తద్దయు సందే
హనిమగ్నము గాఁగఁ దమ త, వనములకుం జనిరి త్రిదశభయశంకితులై. 249

క. దైతేయగురువరుఁడు తన, కూఁతుం గొని సర్వదృష్ట్యగోచరుఁడై శ్రీ
తాతతుఁడై యుండుట పురు, హూతుఁడు తనయాత్మ నెఱిఁగి యుత్సాహమునన్.

క. తమగురువగు గురునిం గని, యమరుల కుపకృతి యొనర్చునవసర మిది గా
న మహితభవదీయమతిమ, హిమ చూపఁగ వలయునంచు నెంతయు వేఁడన్. 251

క. వాచస్పతియును దన మా, యాచాతుర్యమునఁ జేసి యంతటదైతే
యాచార్య రూపముంగొని, వే చనె నవ్వారియెడకు వేడుక మెఱయన్. 252

వ. రక్కసులును దమ యాచార్యునిరాక విని యెదుర్కొని నమస్కరించి ముకుళిత కరకమలులై యున్నంత నమ్మాయాశుక్రుండగు వాచస్పతి వారలంగని కుశలం బడిగి యిట్లనియె. 253

చ. పురమథనుం దలంచి తపముం బొనరించితి ధూమపాయినై
వరము వరించితిన్ ద్రిదశవర్గము గెల్వఁగఁజాలు మంత్రముం
గిరిశుఁ డనుగ్రహించె నిఁక గీటడఁగింతము నిర్జరాళికిం
బరమహితుండు చక్రికిని బ్రాణభయంబు మదిం గలంపఁగన్. 254

క. హరుఁడును నా కొసఁగిన మం, త్రరాజములు మీ కొసంగెదను గ్రక్కున ని
ర్జరుల వలన భయపడకుఁ డ, సురులార! యటంచుఁ గపటశుక్రుఁడు గడఁకన్.

క. అభయం బొసఁగిన రాక్షసు, లు భయము విడనాడి సౌఖ్యలోలుపులై స్వీ
య భవనము లేగి రనఁ గురు, విభుఁడున్ ద్వైపాయనమునివిభునకు ననియెన్.

గీ. కపటశుక్రాకృతినిఁ గాంచి ఘనుఁడు గురుఁడు, చేసిన విశేషమేమి యచ్చెరువు కాదె!
సకల మెఱిఁగిన యాతఁ డిట్టి కృతి కియ్యఁ, గొనఁగ నన్యులు సత్యవర్తనులు గలరె.

క. ఛలకర్మవర్తనుని గురు, నలఘుం డనుటెట్టు! లమరుఁడన సత్యోద్భూ
తులు తద్గురుఁ డిట్లయినన్, గల రాజసతామసులకుఁ గలుగునె ఋతముల్. 258

గీ. హరివిరించిదేవేంద్రముఖ్యాసురులు మ, హాత్ములు మునీంద్రులును నసత్యప్రవర్త
నంబు గైకొన్న, మనుజులు నాఁగ నెంత?, సత్య మన నెద్ది? యద్దానిచర్యయెట్లు?

చ. గురుఁడును వామదేవుఁడు నకుంఠితతేజుఁడు గాధిపుత్త్రుఁ డు
ద్ధురుఁడు వసిష్ఠుఁడున్ మొదలు తొల్లిటిమౌనులు పాపకృత్యసు
స్థిరమతు లైరి యింద్రుఁడును శీతకరుండును వహ్నియున్ వెసన్
బరతరుణీమణీసురతభాజను లై రిఁక ధర్మ మెట్టిదో! 260

గీ. ఎఱుక లేక చరించెడి హీనమతుల, కెల్ల జ్ఞానోపదేశంబు నీఁ గడంగు
పెద్దలిలైన నెవ్వరీపృథివియందు, సదుపదేశకులగు సత్యసంధు లనఘ! 261

చ. హరిహరు లేమి పద్మభవనాకవిభుప్రముఖామరుల్ మునీ
శ్వరులు మఱేమి రాగమను సంద్రమునం బడియున్నవార లో
నరవర! రాగి యయ్యును గనంబడు నేరుపుకల్మి నొక్కొకం
డరయ విరాగి నా, వికృతు లబ్రమె దేహము దాల్చువారికిన్! 262

చ. అరయఁ బరోపదేశకృతులందు సమర్థుల కాని యెందు నొ
క్కరుఁడును గానరాఁడు తన కార్యముపట్ల వివేకి దేహముం
బొరసిన వారికెల్లరకు మోహము తప్పమి నిక్కువంబు సం
సరణపుఁజర్య లీగతి నెసంగు ననాదిగ నెల్లవేళలన్. 263

చ. హరి యొకవేళఁ దాఁ దపమునందుఁ జరించు మఱొక్కవేళ య
జ్ఞాంతి నెసంగు నొక్కపుడు సాగరజావరుఁడై చెలంగు సం
గరపరుఁడౌ నొకప్పు డొకకాలమునన్ జయమందు వేఱొక
ప్డరయఁ బరాజయమ్ము గొను నన్నియు సంసృతిరీతులౌఁగదా। 264

గీ. హరిహరవిరించిముఖ్యు లౌనమరులు ముని
వరులుఁ దమతనుయాయువు వఱలఁదనుక
నెగడి మృతిఁ జెంది మరలఁ బుట్టఁగలవార
లెఱుఁగు మిట సందియ మొకింతయేని వలదు. 265

వ. దేహవంతున కెన్నటికినిఁ గామక్రోధాదికం బెడతెగదు. సంసారంబు తత్సంకు
లంబు దాని నతిక్రమించు పురుషుండు మృగ్యుండు సంసారభీతుండు పరిగ్రహణం
బున కేని నొల్లఁడని చెప్పి మఱియు. 266

చ. గురుతరుణీమణిం గలసెఁ గోరికమై హిమరశ్మి; భ్రాతృసుం
దరి రమియించె నగ్గురుఁడు తక్కొరులన్ గణియింపనేల సం
సరణము రాగలోభమదసంకుల మయ్యెడ సంచరించు నొ
క్కరుఁడును ముక్తికేగఁ డటుగానఁ ద్యజింతురు దాని నుత్తముల్. 267

గీ. కాన సంసారమున లేశమేని సార, మరయుక త్యజించి జగదంబ ననుసరింప
వలయునేయంబమాయలోఁబడిజగంబు. మదిరఁజవిగొన్నభంగి నున్మాద మెనయు.

చ. చిరమతి నంబికార్చనము సేసి గుణంబుల త్రుళ్లడంచు న
న్నరుఁ డెనయున్ విముక్తిని జనస్తుతమౌ నరజన్మ మెత్తి శాం
కరిని యజింపఁడేని కడఁకం దుదిదాఁకను నిచ్చె నెక్కు సు
స్థిరత యెలర్పమిం బడినతీరగు వానివిధంబు భూవరా। 269

క. కావున నప్పరదేవీ, సేవామతులైన వారు జీవన్ముక్తి
శ్రీ వెలయుదు రనవుడు "గురుఁ, డావిధి శుక్రుఁడును వంచనాయత్తమతిన్. 270

వ. ఏమి చేసె" నావుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం డిట్లనియె. 271

గీ. గపట మెఱుఁగక శుక్రునిగాఁ దలంచి, యమరగురువాక్యములఁ గడు నాస్థఁ దవిలి
దైత్యు లున్నెడ శుక్రుఁడు తాఁ దలంచెఁ, దనదు శిష్యుల నార్తుల దయ దలిర్ప.

క. అమరు లొనరించు బాధల, శ్రమంపడుచు సారె నాదురాకకుఁ జింతా
భిముఖతఁ గుందెడి శిష్యుల, నమలినబుద్ధులను జూచు టర్హమకాదే. 273

శుక్రుండు దైత్యులకడకు వచ్చుట.

వ. అని జయంతిం గాంచి తరుణీ! యేను సమయంబొనర్చిన వత్సరమ్ములు పదియు సంపూర్తిఁ జెందెఁ గావున నేఁడు శిష్యులం గనఁబోయి కొండొకకాలమ్మునకు మరల నిన్నుం గనవచ్చెద నస్మత్పుత్రులు దేవతలయందు సంక్రమింపంగలరు నావుడు జయంతి వల్లెయనిన నతండు తనయాజ్యులకడ కరుదెంచువాఁడు ముందట, 274

మ. కవియెన్ దైత్యులయొద్ద వేదమతముల్ ఖండించుచున్ జైన వ
ర్తనమే శ్రేయ మటం చహింస మిగులన్ ధర్మంబటంచుం బలా
శనసక్తుల్ పశుహింస ధర్మమనుచున్ శాసించి రంచున్ గ్రమం
బున బోధించు గురున్ స్వకాకృతిధరున్ బొంగారుకోపమ్మునన్. 275

చ. గురుఁడఁట! సర్వశాస్త్రములకుం దెరువౌ నఁట! పాపబీజ లో
భరతి నసత్యవాక్యములు పల్కి సురారుల మోసపుచ్చు సు
స్థిరమతి నున్నవాఁడఁట! యిసీ! కడుఁబాపపులోభ మెంతయున్
నరకపుఁద్రోవ దాని గనినన్ నరుఁ డెప్పని జేయకుండునే. 276

క. అని దైత్యులఁ గని యెలనగ, వున నిట్లను "నాదురూపు వొరసిన కపటా
త్ముని గురునిఁ దెలియ నేరక, యనఘులు వంచింపఁబడితి రకటా! మీరల్. 277

గీ. ఏను నిక్కపు శుక్రుఁడ నితఁడు దాంభి, కుఁడు మదాకృతిఁ బొరసిన గురుఁడు నమ్ముఁ
డితని పలుకుల నాస్థ మీ రెనయఁ బోకుఁ", డనిన దైత్యులు సంభ్రాంతులైరి పిదప.

వ. బృహస్పతియు సంశయడోలాయమానమానసుల రక్కసులఁ గాంచి విశ్వాసార్థం బుగ నిట్లను. 279

ఉ. దానవులార! నమ్మకుఁ డతం డమరప్రియ మాచరింపఁగా
లోనఁ దలంచి మిమ్ములను లోభమునం గ్రికురింప వచ్చినాఁ
డేను భవన్నిమిత్తమున నీశునిఁగొల్చితి విద్యఁగొంటి ని
ద్దానికతమ్మునన్ సురలదర్ప మడంతుదు మీర లొప్పుగన్. 280

క. అను కపట శుక్రువచనం, బున మోహితులగుచు దనుజపుంగవులాశు
క్రుని నమ్మరైరి కపటం, బునఁ బడువారలు యథార్థమును గనఁగలరే. 281

క. పది వత్సరముల నుండియుఁ, బదిలముగా విద్యఁగఱపు పరమగురుని బల్
సదయునిఁ గాదననేర్తు మె, మదిలో నెఱిఁగితిమి నీదు మాయల నెల్లన్. 282

వ. పొమ్ము పొమ్మని యనాదరించిన శుక్రుండు కోపించి మీప్రియంబు గోరినయథార్థ

వక్తనగు నన్నవమానించితిరి గావునఁ బ్రణష్టసంజ్ఞులై పరాభవమ్ము నొందుదురు గాక యని శపించి వెండియు, 283

క. నను నవమానించినఫల, మును వైశమ పొందఁగలరు మునుకొని యీతం
డొనరించినకపటం బది, యును నప్పుడ తెలియు నంచు నొగి నతఁ డరిగెన్. 284

గీ. దైత్యులకు శుక్రశాపంబు దవులు పెఱిఁగి, శక్రుకడ కేగి యలబృహస్పతి రయమున
శాపహతులగు దైత్యుల సంహరింపఁ, దివురు మన సంతసించె నద్దితిజవైరి. 285

వ. దేవతలును యుద్ధసన్నద్ధులైరి. అంతట రక్కసులు చింతాక్రాంతులై యిట్లు వితర్కించిరి. 286

చ. తెలియక భ్రాతృభార్యరతిఁదేలిన పాతకు మాయఁజిక్కి ని
ష్కలుషు గురుం ద్యజించి యిటు శాపహతిం గనినట్టి బుద్ధిహీ
నుల మనలన్ జయింపఁగ మనోగతి నెంచి సురల్ చణేచ్చ పెం
పలరఁగ నున్నవార లకటా! మన కిప్డు సహాయు లెవ్వరో. 287

గీ. మనల వంచించి చనియె నమ్మాయగురుడుఁ
దైత్యగురునకు నెప్పాట దయ యెసంగు
ననుచుఁ బ్రహ్లాదుఁ గలిసి చయ్యన గురువరు
కడ కరిగి పాదములకు మ్రొక్కఁగ నతండు. 288

మ. కడుఁ గోపమ్మునఁ గాంచి పల్కు "హితముంగావింపఁగా నున్న నా
యెడ విశ్వాసము లేక ప్రల్లదము లెన్నేనాడి యిచ్చోటి కి
ప్పుడు రాఁ గారణమేమి! సత్వరగతిం బో రాదె యవ్వంచకుం
డొడయండై యుపకారముల్ సలుపలేఁడో! మీకు నిప్పట్టునన్. 289

వ. నావుడుఁ బ్రహ్లాదుం డనునయవచనమ్ముల నిట్లను. మహాత్మా! యస్మద్ధితమ్మున కీవు తపం బొనరింపఁ జనినమీఁద నమ్మాయికుఁడు భవద్వేషంబు దాల్చి మమ్ము మోసపుచ్చె నజ్ఞానదోషమ్మున నేము కల తెఱం గెఱుంగక నిన్నాడిన ప్రల్లదమ్ములు సైరించి మమ్మనుగ్రహింపుము. 290

చ. తెలియక చేయుతప్పులను ధీవరులొప్పి సహింత్రు మౌనివ
ర్యులు క్షణకోపు; లగ్గలపుఁగ్రోధమునన్ శరణార్థులౌ విధం
దలఁచుట న్యాయ మయ్య! మమతన్ మముఁగైకొనకుంటివే రసా
తలమున కేగువార మిది తథ్యము నావుఁడు శుక్రుఁ డిట్లనున్. 291

క. కనుగొంటి జ్ఞానదృష్టిం, గొని మీ యాథార్థ్యమెల్లఁ గూర్మిమెయిన్ మి
మ్మనురక్షింతు రసాతల, మునకుంజననేల మానమును విడనేలా? 292

వ. బ్రహ్మవలన మున్ను నావినిన రహస్యం బొకండు గల దవశ్యముగాఁదగుశుభా
శుభమ్ముల నొక్కని కడ్డ నశక్యంబు దైవంబుకతన బలహీనులగు మీర లిప్పుడు
దేవతల కోహటించి పాతాళమ్మున కరుగునది. ఇంతదనుక దైవసాహాయ్యమునం
జేసి మీరు త్రిలోకరాజ్య మనుభవించుచుండఁ బది యుగమ్ములనుండి రాజ్యపద
భ్రష్టులగు దివిజులకు నేఁటికి భోగకాలం బయినించె. సావర్ణికమన్వంతరమ్మున భవ
త్పౌత్రుండగు బలి త్రిలోకవిజయం బొనరింపఁగలఁడు. మున్ను హరి వామన
రూపమ్మున నీ మనుమని రాజ్యమ్ము హరించునప్పుడు "సావర్ణిక మనువుకాలమ్మున
నీకు నింద్రత్వంబు గలుగు" నని వచించె; నది మొదలు బలి గూఢరూపమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాఁ డొక్కయెడ గార్దభరూపమ్మున నొక శూన్యాగారమ్మున నింద్రు
నకుం గన్పట్టిన నతం డతని నెఱింగి యిట్లను. 293

క. దానవులకెల్ల భర్తవు, ధీనిధివి జగమ్ములకు నధీశుఁడవగు నీ
కౌనే! గార్దభరూపం, బూనుట; యి ట్లేల భీతి నొదిగెదు చెపుమా. 294

వ. నావుడు బలి యిట్లను. 295

చ. జలచరరూపముం గొనఁడె సారసనేత్రుఁడు! బ్రహ్మహత్యమై
బలమఱి నీవు గూఢముగఁ బంకజమందు నడంగవో! తగన్
దలఁపుము కాలశాసనము దాఁటఁగ నెవ్వఁడు శక్తుఁ! దేనునున్
దలఁకి ఖరాకృతిం బొరసి దైవగతిన్ జరియింతు నీగతిన్. 296

వ. ఇట్లు వార లన్యోన్యమ్మును సంభాషించుకొని దైవమ్ముకతన సర్వమ్ము ప్రవర్తిం
చుట యెఱింగి తమతము పొందుపట్లకుం జనిరి. 297

క. కావునఁ గష్టసుఖమ్ములుఁ దైవాధీనము లటంచు దైత్యగురుఁడు వి
ద్యావిదునకుఁ బ్రహ్లాదున, కీ విధి నెఱిగింప నాతఁ డెఱిఁగి తనంతన్. 298

వ. దైత్యులం గాంచి యిట్లను. నిప్పుడు కాలానుకూల్యంబు లేమి మనకు సంగరంబున
జయంబు దుర్లభమ్మగుట మిన్నకుండుట శ్రేయంబు నావుడు మదగర్వితులగు
రక్కసు లిట్లనిరి. 299

చ. దైవ మనంగ నెట్టిదగు దానిని జూచినవాఁ డెవండు కా
ర్యావసరంబుపట్ల నలసాత్ములు వల్కెడిరీతి గాక మా

కీ వొడయండవై నిలిచితేని క్షణమ్మునఁ దున్మకుందు మే
దేవతలం? గడంగు మీఁకఁ దెంపరివై యరులన్ హరింపఁగన్. 300

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు సేనాధిపత్యంబుఁ బూని యసికి సురలం బిలిచిన నింద్రపురో
గములై వారును బోరితంబునకుఁ గట్టాయితం బైరి. 301

క. సురపతికినిఁ బ్రహ్లాదున. కు రణం బతిముటి నెసంగె ఘోరమ్ముగ వ
త్సరములు నూఱు గతించెను, బరమాశ్చర్యంబు వొడమెఁ బైవారలకున్. 302

వ. పిదప నెట్టకేలకు దైత్యులు జయంబంద నింద్రుండు వాచస్పతి యానతిం గొని
జగదంబిక నిట్లు నుతింపఁ దొడఁగె. 303

సీ. శూలధారిణి! నిత్యసుఖదాత్రి! శంఖచ • క్రగదాది కాయుధరాజమాన
హస్త! మహామాయ! యఖిలజగద్ధాత్రి! • దశతత్త్వవ్యాపిణి! తల్లి! పంచ
కోశ సంస్థాయిని! కుండలినీరూప! • దీపశిఖాత్మిక! దేవి! దివ్య
శక్తి! బింద్వాత్మ! పుచ్ఛబ్రహ్మరూపిణి! • యానందకలిక! వేదాంతవేద్య!

గీ. దానవులతోడఁ బోరాడి దర్ప మెడలి • దీనదశఁ జెందియున్న మా దిక్కొకింత
సహజశీతలదృష్టిప్రసార మెసఁగఁ • జేసి రక్షించి ధన్యులఁ జేయఁ దగదె? 304

సురలు దేవిని స్తుతించుట.

గీ. సహజసుఖవంతులకుఁ గడు సౌఖ్యమబ్బు. దుఃఖితులకెల్ల దుఃఖముల్ తొలఁగిపోవు
ముక్తిఁ గోరినవారికి ముక్తిగల్గుఁ, దల్లి! నిన్ను మనమ్మునఁ దలఁచిరేని. 305

గీ. సృష్టిరక్షాప్రళయములు సేయు నీదు. చరిత మెఱుఁగరు బ్రహ్మాదిసకలసురలు
పాపసంసారతారకపటిమ నలరు, త్వత్పదమ్ములు గొలుతురు ధన్యమతులు. 306

క. శరదిందుముఖులు చామర, లిరుప్రక్కల వీవ శిబిక లెక్కి మహానం
దరసాబ్ధి నోలలాడెడి. నరులెల్లఁ బురాభవమ్మున న్నీభక్తుల్. 307

క. కరులు గలవారు విలస, త్తరుణీసంభోగనియతతారుణ్యమదో
ద్ధురత గలవారు నరవర, పరిచితచరణులును నీదుభక్తులు తల్లీ! 308

చ. అని నుతియించు నింద్రునకు నంబ చతుర్భుజయై మృగేంద్రవా
హన యయి రక్తవస్త్రధరయై విలసత్సుమమాల్యభూషణా
ఖినవశరీరయై కరుణపెంపున వింపెసలారు చారులో
చనములదీప్తు లొప్పఁగ నెసం బొడసూపె మనంబు పొంగఁగన్. 309

వ. ఇట్లు పొడకట్టి సురల కభయం బొసంగి యసురు లున్నకడ కరుగుటయు భయ
గ్రస్తులై వార లన్యోన్యముఖంబులు గనుఁగొనుచు, 310

గీ. వక్రదృష్టిని మధుకైటభవధ చేసి, చండముండాదులను జంపి చండకోప
మదర మహిషాసురు వధించినట్టి శక్తి, మనల హరియింపవచ్చె నేమనఁగ వచ్చు.

వ. పిమ్మటఁ బ్రహ్లాదుండు పిఱుతివియక సంగరం బొనర్పుఁడని యెసకొల్పిన నాతని
వచనంబులు వినక భయమ్మునఁ బరుగిడు రక్కసుల నిలువరించి నముచి
యిట్లనియె. 312

క. ఎదిరించిన నంబిక మన, మదమడఁచుట నిక్క మాపె మన్ననమై బ్రో
కుందము తదనుగ్రహమ్మునఁ, గదలి రసాతలమునకుఁ దగం జనుదమొగిన్. 313

వ. ప్రహ్లాదుండును నముచివచనంబు లియ్యకొని యంబికనిట్లు సన్నుతించె. 314

శా. మూలాసర్పముభంగి సర్వజగ మంబా! యొప్పు నీయంద నీ
హేలల్ సర్వము నిర్వహించు విధివిష్ణీశాను లన్నన్ భవ
ల్లీలాకల్పితహేతుమాత్రు లరయన్ లేశంబు నన్యంబు లే
దేలాపల్కులు వేయు! మ్రొక్కులిడుదున్ హ్రీంమూర్తికి న్నీకొగిన్. 315

ఉ. అందఱ కీవ తల్లివి కదా! జగదంబ! సురారులందు నీ
కుం దయ దప్పుటేమి! కొడుకుల్ పదిమందిగలట్టి తల్లికిం
గొందఱు దుండగుల్ మఱియుఁ గొందఱు సాధులు గాపు టబ్రమే!
నందనులందుఁ బక్షములు న్యాయమె బిడ్డలఁగన్న యమ్మకున్? 316

గీ. ఉభయులము స్వార్థపరులము యుభయులమును, గశ్యపోద్భవులము ధనకనకవస్తు
వాహనమ్ములకొఱకు నుభయుల మవి నొ, నర్ప నొక్కెడఁ బక్షమూనంగఁ దగునె?

గీ. అన్నదమ్ముల మైనమే మనికిఁ జొరఁగ, నేమి కారణ, మిరువుర కిట్టిభేద
మెవరు కల్పించి రీవు కా, కేము సురలు, కలహ మొనరింప నీ కిచ్చ కలుగఁబోలు.

వ. కాదేని యన్నదమ్ముల కెన్నండేని వైరంబు గల్గునే! సర్వకారణంబవగు
నీకెఱుఁగఁ బోలని దొండుండునే! ఇంద్రుండు ధర్మాత్ముం డగుటకు మాకును
సమ్మతంబ యైనను భాగార్థంబు మాకీ కలహంబు దప్పదు దీని వారింప నీకుఁ
దక్క నొరులు వలంతులుగారు. 319

ఉ. అంబురుహాక్షి నిర్వృతికదా! జగ మేలు మటంచు; నాతఁ డే
కంబుగ రెండుపక్షములు గన్గొనఁ దేమనవచ్చు నా! సము

ద్రంబును ద్రచ్చునప్పుడు సుధన్ మణి వారల కిచ్చి తాను ల
చ్చిం బడసెన్ వృథా యెరుసు చేసి మమున్ గలహంబు దప్పునే ? 320

వ. మఱియు నైరావతంబు నుచ్చైశ్శ్రవంబును గామధేనువును నతని యనుమతింజేసి యింద్రుని పాలయ్యెఁ బక్షపాతియగు కతన ననయులగు సురలరాజ్యమ్మునసిల్పి మమ్ముం బరాజితులఁ జేయుచున్నవాఁడు. 321

క. ధర్మం బిదియే కద ! దు, ష్కర్ములకున్ జయ మొసంగఁగాఁ దగునే ? యీ
మర్మమ్ము నీ వెఱుంగవె, దుర్మతు లమరులొ దితిజులొ శుంభనిహంత్రీ ! 322

వ. వేదశాస్త్రమ్ముల కైనను నేకవాక్యత గన్పట్టదు. స్వార్థపరులగుటం జేసి తత్పరిశీలకులకును సామానాధికరణ్యంబు గానరాదు. సంపాదింపం దొక్కరుండును గాంతా కనకవిరక్తుండు లేఁడు కావున ధర్మాధర్మంబులు నీవుఁ దక్క నన్యులు నిర్ణయింప ననర్హు లది యట్లుండె. 323

గీ. శశి బలాత్కారముగ గురుసతి హరించె, ధర్మ మెఱిఁగియు గౌతమతరుణిఁ గలసె
నింద్రుఁడు, గురుం డనుజుభార్యనెనసె గర్భ, వతి నరిసి చూడ నిది ధర్మవర్తనంబె ?

గీ. ఇంచుకేనియు నపరాధ మెఱుఁగఁ డట్టి, రాహుకంఠంబు దెగఁగొట్టె రాక్షసారి
సత్త్వగుణమున్నవాఁడఁట జననిః యాతఁ, డకటః దితిపుత్రురాజ్యంబు నపహరించె.

క. దేవతలు చేయు దుష్కృతు, లేవారు గణింప నేర్తు, రింతింతలె ! యీ
దేవతలు ధర్మవర్తులె !, కోవిదు లిప్పాటఁ జెప్పఁగొనఁ జెల్లునొకో ! 326

క. సురలు సధర్మ, లధర్ములు, సురారు లని చెప్పునట్టి చోద్యపుఁ గతలన్
బరిశీలించినఁ బుక్కిటి, పురాణములు గాని నిక్కములు గావుసుమీ. 327

గీ. నీ కెఱుఁగరాని గోప్య మెందేనిఁగలదె ?, తెలుప వలసి వచించితి దేవదేవి !
శరణుఁజెందిన మమ్ము రక్షణ మొనర్చ, నెంచెదో చంప నెంచెదో యే నెఱుంగ.

వ. నావుడు జగదంబ రక్కసుల కిట్లను. మీరలు గతక్రోధులై నిర్భయమ్ముగఁ రసాతలమ్మున కరిగి యట ననుకూలకాలనిరీక్షణ పరాయణులై యుండుఁడనది. 329

గీ. ఎంత రాజ్యము కల్గిన నేమి సుఖము, కలుగనేరదు లోభసంక్రాంతమతుల
కది యొకటి లేనివారల కన్ని యెడలఁ, గలుగు సౌఖ్యంబు నా యాజ్ఞగై కొనుండు.

క. నావుడు దానవు లా యమ, భావమ్ము నెఱింగి నతులు పచరించి చనన్
దేవియు నదృశ్య యయ్యెన్, దేవతలును జనిరి కథ యిది శుభమ్ములిడున్. 331

విష్ణుని యవతారములు.

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 332

గీ. భృగువు శాపంబు కతన నవ్విష్ణువునకు, నెన్ని యవతారములుగల్గె, నిద్ధచరిత ।
యే మనువు కాలమున నత, డిలజనించె, నెఱుఁగఁజెప్పుమనవుడుమునీంద్రుఁడనియె.

క. నరనారాయణులన నవ, తరించె శ్రీ విష్ణువెలమి ధర్మ్ముండను భూ
సురునకుఁ జాక్షుషమన్వం, తరమున; నిది చెప్పినదియె ధరణీనాథా । 334

వ. తృతీయ యుగమ్మున వైవస్వతమన్వంతరమ్మున నత్రిభార్యయగు ననసూయకు
బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్వురును బుత్రులై జనించి; రందు బ్రహ్మసోముండు.
హరిదత్తాత్రేయుండు. హరుండు దుర్వాసుం డని యెఱుంగునది. 335

గీ. నాలవ యుగమ్మున జనించె నారసింహుఁ, డగుచు హరి దేవహితకారియై హిరణ్య
కశిపు వధియింపఁ ద్రేతాయుగమ్మునందు, వామనుండయి జనియించె బలి నడంప.

వ. అట్లు కపటవామనుండై కశ్యపున కుద్భవించి బలిని బాతాళమ్మున కనిపి పందొమ్మి
దవ త్రేతాయుగమ్మున మరల జమదగ్నికి సుతుండయ్యె. 337

ఆ.వె. అతనిఁ బరశురాముఁ డందు రాతఁడ కాఁడె, క్షత్రకులము నెల్ల సంహరించి
పుడమియెల్లఁ గశ్యపునకు దానం బిచ్చె, నఘహరంబు నిక్క మతని చరిత. 338

వ. త్రేతాయుగమ్మునన రఘువంశప్రదీపకుండగు దశరథునకు శ్రీరాముఁడై జనియించె.

క. అష్టావింశయుగమ్మున, దుష్టుల హరియించి పుడమి దుడు కడఁపంగా
శిష్టులు నరనారాయణు, లిష్టులు కృష్ణార్జునులయి యెసఁగిరి జగతిన్. 340

వ. వారు కురుక్షేత్రమ్మునఁ గౌరవులతోడ ఘోరయుద్ధంబొనర్చి జయంబుగొని రిట్లు
తత్తద్యుగమ్ములఁ బ్రకృతివశమ్మున ననేకావతారమ్ములు హరికి గలుగుచుండు. జగ
మ్మఖిలంబును బ్రకృతివశంబని యెఱుంగుము. సర్వాదియు సర్వగుఁడును నవ్య
యుండును నగు పురుషుం డీ యఖిలమ్మును సృష్టించి యే యుపాధి కతనఁ
ద్రివిధుండై యొప్పు నా ప్రకృతి యుత్పత్తి కాలయోగమ్మున భిన్నయై ప్రకాశించు
చుండు నయ్యదియ సృష్టిస్థితిలయమ్ము లొనరించు. నది యెట్లంటేని. 341

ఆ. వె. ప్రకృతియుక్తులగుచు బ్రహ్మయు విష్ణువు, శివుఁడుఁ జేయుచుంద్రు సృష్టిరక్ష
ణలయకృతులనెల్ల నరులకుఁ బ్రకృతి యొ, సంగుఁ గష్టములను సౌఖ్యములను.

వ. ఆ ప్రకృతియకదా మున్ను కాకుత్స్థుండను నొక రాజున్య సృష్టించి రాక్షస వినా
శమ్మున కొక్కెడ నుంచె. 343

క. ఒకఁడనఁగనేల యెల్లరుఁ, బ్రకృతికి వశులగుచు భవముపాలై సౌఖ్యా
దిక మనుభవించుచుందురు, వికలము గాకుండునట్టి విధితంత్రమునన్. 344

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను, మహాత్మా! నరనారాయణాశ్రమమ్మున కేతెంచి యచ్చరలు నారాయణుం బతిగా వరించిరని నుడివితి వాతండు పిదప నేమి యొనర్చె నక్కత వినవలతు ననిన సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 345

ఆ. వె. శాపమీఁగ నెంచి చయ్యన నరుఁడు వా, రింప నుడిగి యా నిలింపవార
సతులఁ గాంచి స్మితమెసంగ నారాయణుం, డానతిచ్చె మధురమైన ఫణితి. 346

క. కృతసంకల్పుఁడనగు నా, కతివలతోఁ బొందుఁ జెందు టర్హమె! మీరల్
ప్రతిసెప్పక త్రిదివమ్మున, కతిరయమున నిప్పు డరుగుఁ డంగనలారా! 347

వ. మనోహరంబగు నీ శృంగారమునకు స్థాయిభావమ్ము రతినాఁబరగు నయ్యది లేకున్న నే నెటు మిమ్మువలంబింతు మీపాటిబోటులకు వరణీయుండ నగుటంజేసి నాభాగ్యస్వరూపమ్ము లనన్యసామాన్యంబులు నాయందు దయగలిగి వ్రతభంగంబు గాకుండ నిప్పటికిఁ జనుండు మీ కోరినయట్ల యష్టావింశంబగు ద్వాపరయుగమ్మునఁ బ్రవర్తించువాఁడ. 348

క. సురవాక్యం బొనరింపఁగ, నరుడెంతు ధరాతలమున కయ్యెడ మీరల్
నరపతి తనూజలై సన్, వరియింతురు భార్యలగుచుఁ బరిపరిగతులన్. 349

వ. అని యొప్పంజెప్పిన నయ్యచ్చరలు దివమ్మున కరిగి కలతెఱంగెఱిఁగించి శక్రునకు సఖీసమేతయగు నూర్వశిం జూపిన నతండును దల్లావణ్యమ్మున కచ్చెరువంది మునుల ధైర్యమ్మునకు మెచ్చి వేనోళ్ళ సన్నుతించె; నరనారాయణులు నెప్పటియట్ల తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులై యుండి రియ్యది వారి చరితంబని మఱియును. 350

క. వారిరువురుఁ గృష్ణార్జును, లై రమణ జనించి పుడమి కానందము చే
కూరఁగఁ జేసిరి భృగుశా, పాడంభము కారణముగ నవనీనాథా! 351

వ. నావుడు జనమేజయుండు మునీంద్రా! కృష్ణావతార చరిత్రంబు విస్తరించి వచింపుము, హరియును ననంతుండును నెవరికిఁ బుత్రులట్టి దేవకీవసుదేవులఁ గంసుం డెట్లు బంధనాగారమ్మున నుంచె? మధురయం దుదయించిన హరి గోకులమ్మునకు రానేల? కంసవధానంతరమ్మునఁ గృష్ణుండు ద్వారకయందు వసియించుటకుఁ గతం బెయ్యది? 352

క. తన పిత్రార్జిత దేశ, మ్మున నుండక యన్యదేశమున కేగుట యె
వ్వనికి ననర్హంబన న, య్యనిమిషవంద్యునకు నెట్టు లది తగుఁ జెపుమా. 353

వ. అదియునుంగాక ద్విజశాపమున యాదవకులంబు రూపఱుటయు, గృష్ణనిర్యాణానంతరంబున నతని భార్యలం దోఁచిన దొంగలఁ బార్థుండు సంహరింపకుంటయు నక్కజంబయి కన్పట్టెడి. 354

క. గాంగేయుఁడును ద్రోణుం, డంగపతియు మొదలు వీరు లతిభారదులై
క్రుంగం జేసిరె! పుడమికి, దొంగలభారం బొకింత దోఁపదె చెపుమా! 355

వ. మహాపతివ్రతలగు శ్రీకృష్ణుని భార్యల కిట్టి భంగపాటును వసుదేవుండు పుత్రదుఃఖమ్మున మృతుండగుటయుఁ గృష్ణాశ్రితులగు పాండవులకుఁ గష్టమ్ములు దొరరుటయు మహాభాగయగు ద్రోపది పడిన బన్నంబు లట్లుండఁ దత్పుత్రు లశ్వత్థామచే నన్యాయముగ హతులగుటయు సౌభద్రుండగు నభిమన్యుండు బాల్యమ్మునన యధర్మయుద్ధమ్మునఁ దెగుటయు దేవకీతనయు లార్గురును గంసునిచేఁ జంపఁబడుటయు నాకు మిక్కిలి వ్యసనం బొసంగెడి నిది యిట్లుండ. 356

గీ. యాదవులు ప్రభాసమ్మున హతు లగుటయు, వారి పత్నులు దొంగలబారిఁ బడుట
యట్టులుండఁగ నాదినారాయణుండు, కృష్ణుఁ డుగ్రసేనుని సేవ కెట్టు లొప్పె! 357

గీ. హర్షశోకాదికములు లోకాఢ్యుఁడైన, హరియు సామాన్యులంబోలెఁ బొరయు టెట్లు?
చోరుభాతిని రుక్మిణీసుదతిఁ గొని ప, లాయనం బొనరింప నేలా! యతనికి. 358

వ. మధురాపురమ్మునుండి హరి ద్వారక కేగుతఱి వ్రజగోపనం బొనర్చుచు నజ్ఞేయుండగుట యెట్లు వివరింపుమని వెండియు. 359

ఉ. పాయక సందియమ్ము లతిపారముగాఁ గనుపట్టుచుండు న
త్యాయతబుద్ధిఁ దీర్పఁ దగునట్టి మహాత్ముఁడ వీవు, కోరఁగా
నాయెడ గొంకెడుఁగా ద్రుపదనాథతనూజ నొకర్తు నేవురున్
జాయగ నెట్టు లొప్పిరి? రసజ్ఞులు పాండవు లెగ్గెఱుంగరే! 360

గీ. ధర్మమతులు సమర్థు లుద్ధతులు పాండ
వులు మహాత్ములు వా రెట్లు కలికి నొక్క
రితఁ బత్నిప్రాయు లగుచు వరింప నెంచి
రియ్యదియు ధర్మమేని నా కెఱుఁగఁ జెపుము. 361

గీ. దేవసముఁడైన గాంగేయుఁ దేవిధమున, గోళకులచేతఁ గులవృద్ధి గొనుట కొప్పె?
నకట! "యెల్లెని సంతాన మర్హ" మనుచు, జెప్పు ధర్మమ్ము లెంత కుత్సితములనఘ!

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 363

క. దేవకి కొమరుని చరితము, పావనము సమస్తలోకపాపహము సుమీ
దేవశ్రావ్యము మిగుల శు, భావహ మద్దానిఁ బ్రీతి నాలింపు నృపా! 364

కృష్ణావతార కారణము.

క. ఒకనాఁడు పుడమి భారం, బుకతన స్వర్లోక మేగి పురపుర పొక్కన్
సకరుణుఁడై యింద్రుండు ధ, రకు గోరూపధర కాదరమ్మునఁ బలికెన్. 365

గీ. నెట్టపంటగ శోకింప నీకు నేమి, వచ్చె? నావుడుఁ బుడమి యవ్వాసవునకుఁ
గల తెఱం గెఱిఁగించె సిక్కరణి దీన, వదనయై యశ్రువులుచాలు వఱదఁ గాఁగ.

వ. సురేంద్రా! దుఃఖకారణం బడుగు నీకు నే నేమని చెప్పుదు జరాసంధుండును శిశుపాలుండును గంసుఁడును రుక్మియును నరకుండును సాల్వుండును గేశియు ధేనుకవత్సకులు మొదలగు దుర్మార్గులు కేవలాధర్మవర్తనులై పరస్పరద్వేషమ్ము పూని చరించువారు వీరల భారమ్ము నే సైరింప నోప నని వెండియు. 367

చ. హరి కిటిరూపధారి యయి యక్కనకాక్షు వధించి నన్ సము
ద్ధరణ మొనర్చి నిల్పిన విధం బది నీవు నెఱుంగుదే కదా
మరల సిదొక్కబాధ సురమండలనాయక! భూరిదుఃఖమే
దురతఁదరంగరింగణపు దుంమడుకుణా గను నెన్ని భంగులన్. 368

వ. హరి మున్నట్లొనర్పనినాఁడు పాతాళమ్మునకుం జని యీ బాధల కవిషయమనై సుఖముండుఁ గదా యని చింతించి మఱియును. 369

క. అష్టావింశయుగం బతి, దుష్టప్రచురమయి కడకఁ దోతెంచుఁ గటా!
శిష్టవిగర్హితు లగు నా, కష్టాత్ములు నాకు భారకారులు కారే? 370

ఆ. వె. భరము మోయఁజాలఁ బాతాళమున కిప్డు, పోవు దానఁ బేర్మి పొలుపుమీఱ
నాననిమ్ము భారమైన హరింపుము, తాళఁజాల నీకు దండ మిడుదు. 371

వ. నావుడు నింద్రుండు నీ భారమ్ము హరింప నే నెంతవాఁడ బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగెదేనిఁ జతురాననుం డియ్యెడ నుపాయంబు గల్పించు. 372

క. నీ వెంట నేను వచ్చెద, దేవీ! యచ్చోటి కిపుడ తెరలిచనుట యొ
ప్పేవిధినైనను నావిధి, నీవలవంత నెడఁబాపు నిక్కంబనినన్. 373

వ. పుడమియు నియ్యకొనన నింద్రుం డాపె వెనువెంటనరిగె నంత దుఃఖాక్రాంతయగు ధరణిం గాంచి చతురాననుం డిట్లనియె. నీ వేకతమ్మున నిట్లు దుఃఖింతు, నిన్నె వ్వఁడు పీడించె? నాపుడుఁ బుడమి యిట్లనియె. 374

ఉ. చెప్పెడిదేమి నాకుఁగల చేటు పితామహ! భార మాఁగఁగా
దెప్పర మాయె; నింకఁ జనుదెంచుఁగదా కలి; దాన భూపతుల్
తప్పుదు రెల్లధర్మము, లుదారగుణమ్మును మాని చౌర్యముల్
చొప్పడ సంచరింతు, రిది చూడఁగ భారము గాక యుండునే? 375

క. ఈ కలుషాత్ముల నెల్లర, నాకై వధియింపు మయ్య నానాసైన్యా
నీకముల కోపఁ జాలవ, రాకిని నేనెంత ప్రోవ రాదె మహాత్మా! 376

వ. నాపుడు విరించి యోదేవీ! నే నీకృతి కసమర్థుండ జగన్నాథుండగు శ్రీహరికడ కరుగఁదగు నని యంచ నెక్కి సురపరివృతుండై ధరణీసహితమ్ముగ వైకుంఠ మ్మున కరిగి సనాతనుండగు నద్దేవు నిట్లని నుతించె. 377

ఉ. వేయిశిరమ్ములున్ మఱియు వేయికరమ్ములు వేయికన్ను ల
త్యాయతరీతి నొప్పు పరమాత్ముఁడ! యాపదజాండసంతత
ధ్యేయుఁడ! వేదపూరుషుఁడ! దివ్యము నీమహిమంబు నీవ కా
వే యమరత్వ మిచ్చితివి విశ్వవిధాయక! మాకు సత్కృపన్. 378

వ. ఇట్లు సన్నుతించునాతనియెడఁ గరుణించి గరుడధ్వజుండు ప్రసన్నుండై యందఱ వేర్వేఱఁ గుశలంబడిగి యాగమనకారణంబే మనవుడు విరించి యిట్లనియె. 379

మ. ధర భారమ్ము సహింపఁజాల నని వంతం బొందు మాకున్ దురు
ద్ధర మీకార్యము ద్వాపరాంతమున దుర్దర్శస్థితిన్ భూభరో
ద్ధరణార్థం బవతార మెత్తుము నిరాతంకంబుగా భూస్థలిం
గరుణింపం దగదే యనాథులకు నీకన్నన్ బరుల్ గల్గిరే! 380

వ. నాపుడు నతం డిట్లను. 381

ఆ.వె. ఏను నీవు రుద్రుఁ డితరులు నమరులు, నస్వతంత్రులనుచు నరయు మఖిల
జగము యోగమాయసంగతి గుణసూత్ర, కలిత మగుచునుండుఁ గంజసూతి! 382

వ. ఆపె దా నెట్లొనర్ప నిచ్చగించు నట్లు చేయుదము మనమందఱమును తద్వశగతు

లము, అట్లుకానినాఁడు మున్ను నేను మత్స్యకచ్ఛపాదితుచ్ఛయోనులన్ జనింతునే!
యని వెండియు. 383

క. ఆర్యములు గానినింద్యపుఁ, దిర్యగ్యోనుల జనింపఁ దివురుట సుఖతా
త్పర్యమొ పుణ్యమొ కీర్తియొ, శౌర్యమొ భోగమొ మఱేమి సారస్యంబో! 384

వ. కిటినృసింహవామనరూపమ్ములు ధరించుటకును నయ్యంబయ నిమిత్తం బది
యునుం గాక, 385

క. ఘనుఁడగు జమదగ్నిమహా, మునికిఁ బరశురాముఁడనఁగఁ బొడమి నృపతులన్
దునిమి తటాకంబులు గా, నొనరించితి రక్త మిదియు నొకసుకృతంబే! 386

వ. మీఁద రాముఁడనై జటావల్కలంబులు ధరియించి దండకారణ్యమ్మునం దిరు
గుచు నన్నపానాదులు లేమిఁ గృశించి రాజచిహ్నంబులు విడిచి సిగ్గఱి పాదచారినై
గ్రుమ్మరుచు మాయాపిహితుండనైన కతనఁ గాంచనమృగంబు కలతెఱం గెఱుం
గక యొక యీరమ్మున నప్పుడమిచూలిం ద్యజించి యరుగుడు నంత లక్ష్మణుం
డును గొండొక సేపునకు వెన్నడి వచ్చె. 387

ఉ. పిమ్మట భిక్షురూపమునఁ బేశలగాత్రిని సీత నెత్తికొం
చమ్మెయి రావణుండరిగె నంత లతాంగిని గాన కేను శో
కమ్ముఁ గడల్గొనంగ నల కాననమెల్లను జూచి యేతద
ర్థమ్మున మైత్రిఁ జేసితిఁగదా! రవిపుత్రునితోడ నారయన్. 388

శా. వాలిం జంపితి ధర్మబాహ్యముగ నాపై వానరానీక ము
ద్వేలంబై వెనువెంట రా దనుజులన్ దీంద్రింపఁగా లంక కా
ఖీలప్రక్రియ నేగి యచ్చట నగంభీరుండనై నాగపా
శాళిం జిక్కితి సానుజుండ నయి, యన్యాధీనతల్ కూడునే. 389

గీ. పాశములఁ జిక్కి చింతపాల్పడిన యన్న, దమ్ములను మమ్ము విడిపించెఁదతబలుండు
గరుడుఁ డప్పుడు నామదిఁ గలుగుచింత, యింత యని చెప్ప శక్యమె యేరికేని?

సీ. రాజ్యమ్ము పోయె నరణ్యంబు గతి యాయె • భార్యయు రక్కసుపాలఁ బడియె
నతికష్టమగు రణస్థితి పొసంగె నిఁకేమి • సేయువాఁడ వనమ్ముచెంత కనుచు
నప్పుడు తండ్రి గవ్వైవనను నాకీఁడు • ధనహీనుఁడఁ బదాతి ననద నకట!
యెంతటి ధనికున కేనియు వనవాస • మతిభరంబగుఁ జెప్ప నలవి యగునె

గీ. మాదృశునకంచు క్షత్రధర్మంబు విడిచి, బోయవడువున నవ్వనంబునఁ జతుర్ద
శాబ్దములు వేఁగి మీఁద జయమ్ముఁ గొంటి, దైవవశమున, నాకు స్వాతంత్ర్యమేది?

వ. మీఁద జానకిం గైకొని యయోధ్యకరిగి కొంతకాలమ్ము సంసార సుఖంబు లనుభ
వించుచుఁ బ్రజలఁ బాలించుచున్నంత. 392

గీ. కడలుద్రొక్కిన పడఁతిని విడువలేక, మరలఁ గైకొనె వితఁ దనుమాట కోప
లేక విడిచితి సీత సుశ్లోక నటవి, నకట! లోకాపవాద కేమనఁగవచ్చు. 393

క. పిమ్మట నత్తరుణీవిర, హమ్మున సంప్రాప్తమయ్యె నతిదుఃఖ మ్మ
క్కొమ్మ రసాతలమున కరి, గెమ్మహి భేదించుకొని యొగిం దనయంతన్. 394

ఉ. ఏనును దమ్ములుం బిదప నేగితి మొక్కమొగిన్ విలింపసం
స్థానము నిట్టి నాకుఁ బరతంత్రత గాక స్వతంత్రభావ మెం
దేనియుఁ గల్గుబెట్లు! విను మీవును రుద్రుఁడు నిట్టివారలే
జ్ఞానములేమి మాయకు వశమ్ముగ నిమ్మగ నుందు మెమ్మెయిన్. 395

వ. అని మఱియు నిట్లను. 396

ఉ. ఏ మహనీయు మాయ మనకేరికి గోచరిగాక యుండు ను
ద్దాముని శాంతుఁ దత్త్వమయుఁ దారకు నప్పరపూరుషున్ గనన్
లే "మహ" మంచు గర్వమున నిక్కుదు మప్పరవస్తు వాస్తవ
స్థేమము నాఁడు చూచితిమి చెప్పరమౌగతి నీ వెఱుంగవే. 397

వ. అని సురల కిట్లనుఁ గల్పాదియందు సుధాసముద్రమ్మున మణిద్వీపమ్మున రాసమండ
లమ్మున మాచే నదృష్టపూర్వయు నశ్రుత చరియునగు జగదంబ చూడంబడియె.
సర్వకామప్రదయగు నాపెన్ భజించిన మీ మనోరథమ్ముసిద్ధించు ననవుడు బ్రహ్మాదు
లాయంబను మనమ్మున నిలిపి వేఁడికొనిన నాపె ప్రత్యక్షంబయ్యె. 398

క. పాశాంకుశధారిణియు జ, పాశంకాకరణకాంతిపాటవకలనా
పేశలగాత్రియు నగు జగ, దీశానిం గాంచి యమరు లెనసినభక్తిన్. 399

వ. ఇట్లు నుతించిరి. 400

ఆ.వె. తలఁప నూర్ణనాభివలనఁ దంతువులు వి, భావసునివలన నపారగతి స్ఫు
లింగములును బొడములీలగా నీ జగ, మెచటఁ బుట్టు నాపె కెఱఁగవలదె? 401

దేవీ స్తుతి.

క. ఏ మాయాశక్తికి లో, నై మను నఖిలప్రపంచ మా భువనేశా
నీమహిమ నెన్నఁ దరమా, నేఁ మౌనులకైన మఱి నెవ్వరికైనన్. 402

వ. అని పెక్కుభంగుల నుతియించి తల్లీ! కంసాది దుష్టులచే జగంబెంతయుఁ బీడింపఁ
బడుకతన దద్భారం బోర్వక పుడమి నిన్ను శరణంబు వేఁడెడి. హరిహరాదుల
కసాధ్యులగు రక్కసులు నీచే సాధింప నగుదురు కావునఁ దత్సంహారం బొనరించి
భారంబు దీర్పు మనవుడు నింద్రుండిట్లనియె. 403

ఉ. ఏరును శక్తిశూన్యులయి యెప్పనిఁ జేయఁగలేరు బ్రహ్మకున్
భారతి, లచ్చి విష్ణునకుఁ, బార్వతి శూలికి, నుంటఁజేసి వీ
రారయ నాత్మకార్యములయందు సమర్థులు తత్సహాయతా
ధారములేమి వీరు ప్రభుతాగతికిం దగువారలౌదురే. 404

వ. హరి యిట్లనియె. 405

గీ. నీదు కళ మాకు నొక్కింత నెగడదేని,నేము ముగుర మశక్తుల మింత నిజము
నీవు తోడింతయును లేక నిఖిలకృతుల, యందు ధారాళగతి నూని యుందువంబ!

వ. నావుడు జగదంబ సంతుష్టయై సురలఁగాంచి యాగమనకారణం బేమనవుడు వార
లిట్లనిరి. 407

క. భూపాలకు లెల్లరుఁ గడుఁ, బాపాత్మతఁ దన్నుఁ గస్తిపడఁ జేయఁగ న
య్యాపద కోపక భార, వ్యాపృతయై పుడమి వగచు నరయుము తల్లీ! 408

వ. తద్భారంబు దీర్పుటయ మాకభిమతంబని వెండియు. 409

సీ. దానవకోట్లతో దర్పించి యెదిరిన • మహిషాసురుని రూపు మాపలేదా
శుంభనిశుంభుల గాంభీర్య మెడలించి • రక్తబీజుని నేల రాయలేదా
చండముండాది రాక్షసుల నుక్కడఁగించి • ధూమ్రలోచనుతల ద్రుంచలేదా
దుర్ముఖదుస్సహాదులఁ దునుమాడి క • రాళు నంతకపురిఁ దోలలేదా

గీ. జనని నీచేతఁ ద్రెళ్ళినదనుజు లెంద
ఱో వచింపఁగఁ దరమె? భూదేవి భార
మును హరింపఁగదమ్మ మా మ్రొక్కులను గ్ర
హింపఁగదవమ్మ నీకన్న నెఱుగమమ్మ. 410

క. నావుడు జగదంబ మొగం, బావిర్భూతస్మితోదయంబుగఁ బలికెన్
దేవతలతో నదభ్రశు, భావహకాలాభ్రగర్జి తార్భటి చెలఁగన్. 411

గీ. అని జరాసంధముఖ్యుల నన్యదుష్ట
నరపతుల నందఱ హరింప నా మనమ్ము
నందు యోజించి యుంచితి నమరులెల్లఁ
బుడమిఁ బుట్టుండు స్వస్వాంశముల రయమున. 412

గీ. యాదవకులమ్మునను బుట్టు ననఘుఁడైన, కశ్యపుఁడు వసుదేవుఁడై కాంతతోడఁ,
బొడము భృగుశాపమున విష్ణువు నతనికి, బుత్రుఁడై యేను నందునిపుత్రి నగుదు.

క. నందునకు యశోదకు నే, నందనినై పొడమి యొకఁ డనఁగనేల వెసం
గందగు నన్నికృతుల నా, నందముమై నిర్వహింతు నవనవగతులన్. 414

గీ. బంధనాగారగతుఁడగు పద్మనేత్రు, గోకులమ్మున కనిపెద గూఢవృత్తి
దేవకీగర్భగతు శేషుఁ దిగిచి రోహి, ణీలతాతన్వికడుపున నిలుపుదాన. 415

క. బలరామకృష్ణు లిద్దఱు, నఱయక మచ్ఛక్తియుక్తులగుకతన దురా
త్ముల ద్వాపరాంతమున ని, శ్చలగతి భూపతుల నెల్లఁ జంపుదు రెలమిన్. 416

గీ. ఇంద్రునంశమ్మునన్ జనియించు నర్జు
నుం డతఁడు మాపు నరవర మండలంబు
యముఁ డనిలుఁ డశ్వినులు కారణముగ ధర్మ
జుఁడును భీముండుఁ గవలును బొడమఁ గలరు. 417

వ. వీరును వస్వంశసంభూతుండగు భీష్ముండును దుష్టహరణంబు విశేషించి యొనర్తు
రింతేల వీరు నిమిత్తమాత్రులుగా నఖిలంబు నేన నిర్వహింతు మీరు మీమీపొందు
పట్ల కరుగుండవి మఱియును. 418

ఉ. క్షత్రియజాతినెల్లఁ బెలుచన్ హరియింతు రణావనిన్ గురు
క్షేత్రమునం దమంతన నశింతురు యాదవులున్ క్షణమ్మునం
జిత్రగతిన్ బ్రభాసమునఁ జేటగుతృష్ణయు నోర్వలేమియున్
ధాతృనిదేశమున్ ధరణిదైవతశాపము నేకమై తగన్. 419

క. పిమ్మటఁ గృష్ణుండును దే, హమ్ము విడుచు శాపకలన, నఖిలసురలు! మీ
రిమ్మెయి గోకులమున మధు, రమ్మహిళలతో జనింప రమణం జనుఁడీ. 420

వ. అని యానతిచ్చి యోగమాయారూపిణియగు నజ్జననియుఁ గనుమొఱఁగినంత నమ

రులు స్వస్థానమ్మున కరిగిరి. ధర సర్వసస్యోపేతయై సుస్థిరమ్ముగనుండెఁ బ్రజ
లెల్లరు సుఖులైరి ద్విజులును మునులును సంతుష్టాంతరంగులై స్వధర్మనిర్వహ
ణంబున జాగరూకులై యుండిరి. 421

క. విను జనమేజయ! యదుకుల, మున సరసిజలోచనుండు పొడమునిమిత్తం
బనివార్యంబగు శాపం, బును మాయాబలము క్షితిసముద్ధరణంబుల్. 422

గీ. ఎల్లరకు నెల్లశక్తుల నే పరాంబ, గలుగఁగాఁ జేయు నాశక్తిబలము కలిమిఁ
గలిగె విష్ణువునకు గరిష్ఠ మింక, నితరు లీమాయ దాఁటువారేమొ చెపుమ. 423

వ. రామావతారమ్మున నతని మునుపడ్డ బన్నములు వినియుంటివి కదా! వేయునేల,
యోగీంద్రులును "నేను నాయది" యను మహాపాశమ్మునఁ దవులుకొని తన్ని
వృత్తికై యాజగజ్జనని నారాధింతురు. 424

క. లవలేశమేని నయఁ దే, భువనేశ్వరి భక్తివలనఁ బొగడిన ముక్తి
స్థవిరతఁ గాంచునొ యాపె వి, భవ మేరికినేని వినుతిపాత్రము కాదే! 425

వ. విద్యయు నవిద్యయునని యప్పరశక్తికి రెండు రూపమ్ములు గలవు. విద్యకతమున
ముక్తియు నవిద్యకతమున బంధమ్మును గలుగునని యెఱుంగునది. 426

క. అవతారము లన్నియు న, య్యవిద్యచే యంత్రితమ్ములగుకతమున వి
ష్ణువు తత్తద్బంధనములఁ, దవిలి సుఖాసుఖము లనుగతములుగ మెలఁగుల్. 427

క. హరిగాని హరుఁడు గానీ, సరసిజసంభవుఁడు గాని చంద్రార్కసురే
శ్వరధనదయమధనంజయ, వరుణాదులు గాని యెఱుఁగు పరతంత్రులుగాన్. 428

వ. మఱియు వసిష్ఠవామదేవ సనకసనందనాది మహామునిబృందములును దద్వశులకా
యెఱుంగుము. 429

గీ. హర్షశోకాది భావమ్ము లమరుచుండు, దేహమున్నంతదనుక సందేహమేల?
సురల నమరులటంచు నిర్జరులటంచుఁ, బల్కుదురు కొంద అది సరిపడు నెయెందు?

గీ. ఆయు వధికంబు నల్పంబు నగుటదక్క, బ్రహ్మమొదలుగ మశకంబు పారముగ స
మానగతి నొప్పు మరణ; మమరులనంగ, నిర్జరులనంగ నెవ్వరో నృపవరేణ్య!

క. జననము మరణము ననునివి, జనవర! చక్రక్రమంబు చందంబున నొ
ప్పు నొకనికిని శాశ్వతమనఁ, జనునే మాయాకృతంబు సకలంబనియన్. 432

వ. అమ్మాయ యెంతదనుక నలవడు నందాఁక నెవ్వండును ముక్తుండుగానేరఁ

డుత్పత్తికాలమ్మునఁ బుట్టువెట్లగు నట్లు నాశకాలమ్మున యథాక్రమంబుగ నందఱకును నాశం బొదవు నిట్లుండ. 433

గీ. ఎవ్వఁడు నిమిత్తమాత్రమై యెవనిఁ జంపు
నతనిఁ దత్కర్తగా లోకు లంద్రు, విధివ
శమ్మని యెఱుంగఁజాలరు సౌఖ్యమేని
గష్టమేనియు నొక్కఁడీఁ గలుగు టెట్లు! 434

ఉ. అందఱకున్ సుఖప్రదు లటంచు వచించెడి సూర్యచంద్రు లే
కుందును జెందరేమొ కనుఁగొమ్ము దినేంద్రునిపుత్రుఁ డిస్సిరో!
మందుఁడు, చంద్రుఁడంకమున గ్రుగ్గు క్షయామయబాధఁజెందు నే
మందు! విధి ప్రచారము మహాత్ములకేనియు దాఁటరాదుగా! 435

ఉ. వేదములన్ రచించిన వివేకి చతుర్ముఖుఁ డాతఁ డాత్మదా
యాద సరస్వతింగని స్మరాతురుఁడయ్యె; హరుండు దక్షదా
యాద మృతింగనంగ మదనాగ్నికిఁ దాళఁగలేక సూర్యదా
యాదజలమ్మునంబడఁగ నానది నల్లవడెన్ ఉదాదిగన్. 436

వ. అతం డొక్కనాఁడు క్రీడాసక్తుండై నగ్నభావమ్మున భృగువనమ్మున కరిగిన నమ్మునీంద్రుండు కనలి నిర్లజ్జుండవగు నీలింగంబు పతితం బయ్యెడుమని శపించెఁ బదంపడి యతండు దానవనిర్మితంబగు నమృతవాపీరసంబు పానంబుచేసె నిది యిట్లుండ నింద్రుండు వృషరూపమ్మున నొక భూపతికి నొక్కెడ వాహనంబయ్యె మఱియు. 437

క. పరమపురుషుఁడఁట! హరియఁట!, కరము వివేకంబు గల్గు ఘనుఁడౌనఁట! బంగరు మృగము నిజంబెఱుఁగక, త్వరపడి యద్దానివెంటఁ దవులుట తగవే? 438

క. మాయాబల మేరికి దుర్, జ్ఞేయం బక్కుతనఁగాదె శ్రీరాముఁడు కా
మాయత్తుండై సతిఁ గో, ల్పోయిఁ యడుగఁదొడఁగె వృక్షముల నవ్వవిలో. 439

ఆ. వె. "నాదు భార్య జనకనందిని సౌందర్య, నిధి సుశీల సీత నిరుపమాన
నెవ్వఁ డపహరించె నేయెడ కరిగెఁ జె, ప్పంగరాదె పాదపమ్ములార! 440

ఉ. తమ్ముఁడ లక్ష్మణా! యవితథమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజింతు నే
నిమ్మెయి నీవు నట్లత్యజియింతువు నీ యనుజుండునుం దృజిం
చు మ్మనతల్లులుం దెగుట చోద్యమె కైకయు నాపెపుత్రుఁడున్
సమ్మదలీల రాజ్యమును సల్పుదురక్కట సీతపోయెనే! 441

ఉ. రాఁగదవే మృగాక్షి! నను రంజనసేయఁగదే లతాంగి! నా
రాగ మెఱుంగవే! తరుణి! రాముఁడఁ గానఁటవే నెలంత! వే
వేగ ననుగ్రహింపఁగదవే మదవేల్లితదంతిగామినీ!
యీగతి నన్ దృజింపఁదగవే నగవే యిది నీకు మానినీ! 442

గీ. నిన్ను విడనాడి బ్రతుకంగ నేర నంచు, నీ వెఱుంగవె నీ యెడ నేమి లోప
మాచరించితిఁ ద్వదధీను నరసి నన్ను, దీను నోదార్ప నిట కరుదేరఁ దగదె. 443

ఉ. ఈగతి నవ్వనాంతరము నెల్లను జూచి ధరాత్మసంభవన్
దాఁ గనలేక సర్వజనతాగతి యా రఘురామమూర్తి వే
వేగఁ గపీంద్రునిన్ శరణువేఁడి తదీయసహాయతన్ రయం
బౌగతి వార్ధిఁగట్టి రణమందు జయించె నవధ్య రావణున్. 444

ఉ. రావణ కుంభకర్ణులను రాక్షసవీరులఁ జంపి జానకిన్
బావనశీలఁ జూచి యలపాతకుఁ బొందితి వంచుఁ బల్కె నౌ
రా, విధి! సర్వముం దెలియునట్టి మహాత్మున కెంతవచ్చెఁ ద
ద్భావ మెఱింగి తా నిడియెఁ బావకశోధ ధరాత్మజాతయున్. 445

క. పిమ్మట నవ్వనితం గొని, సమ్మదమున నుండె రామచంద్రుఁడు మాయన్
సొమ్మసిలి యిట్టు లవతా, రమ్ముల విష్ణుండు మిగుల భ్రాంతిం బొరయున్. 446

క. విను శ్రీకృష్ణుని చరితం, బును వచియించెదను నతని పుట్టువునకు నో
జనమేజయనరవర! య, య్యనిమిషకార్యంబ ముఖ్యమగు ఫలముసుమీ. 447

శా. కాళిందీపులినమ్మునన్ విపులశాఖాశోభివృక్షావళీ
హేలాలోలత నొప్పెడి న్మధువనం బిందిందిరానందమై
కాలాభీలబలాధికుండు లవణాఖ్యాకుండు నాజన్మదు
శ్శీలుం డమ్మధుపుత్రుఁ డవ్వనమునం జేయు న్నివాసంబొగిన్. 448

మ. ధరణీదేవుల బాధ పెట్టుచు నితాంతమ్మున్ వరప్రాప్త దు
ర్భరగర్వమ్మున నిక్కి నద్దనుజు సత్త్రాణుండు శత్రుఘ్నుఁడు
ద్ధురుఁడై త్రెళ్ళఁగ నేసి యవ్వనమునందుం బట్టణ మ్మొక్కఁడున్
ధరణీరత్నము నాఁగఁగట్టె మధురానామంబు చెన్నారఁగన్. 449

వ. అమ్మధురాపురమ్మునకుఁ బదంపడి తన పుత్రులఁ బుష్కరాక్షుల నిరువుర నొద

యలుఁగఁ జేసి యరుగుడుఁ గొండొక కాలమ్మునకుఁ దద్వంశంబు క్షయంబగు కతన నప్పురి యాదవులకు వశమయ్యె. 450

గీ. ముక్తిదంబగు నప్పురమ్మును యయాతి, తనయుఁడగు శూరసేనుఁ డుద్ధతబలాఢ్యుఁ
దేలు నతనికిఁ బుత్రుఁడై యెసఁగెఁ గశ్య, పుఁడు వరుణశాపమునఁ జేసి భూవరేణ్య.

వ. అతండు వైశ్యవర్తనుండగు కతన నమ్మధురాపురంబు మధువంశసంభవుండగు నుగ్రసేనుం దేలుచుండె నతని కొమరుండు కంసుండు, కశ్యపుభార్యయగు నదితి దేవకతనూజయై దేవకినాఁబరఁగి కశ్యపాంశంబున జనియించిన వసుదేవునకు భార్యయయ్యె. 452

క. దేవకుఁడు దేవకిని వసు, దేవున కిడి పెండ్లిచేసె దేవహితముగా
నావేళ నంబరమ్మున, నావిర్భవ మందె నిట్టు లశ్రపుఁబలుకుల్. 453

క. "విను మీదేవకి కుదయిం, చిన సంతానమున మిగులఁ జేవందగువాఁ
డెనిమిదవ కొమరుఁడాతఁడు, నినుఁ దునుముంజుమ్ము కంస! నిర్జరహితుఁడై."

వ. అను నయ్యాకాశవాణి పలుకులకుఁ దలరి కంసుండు చింతాక్రాంతుండై తన మరణం బిక్కోమలిం జంపినఁ దప్పునని యట్లొనరింప నుంకించి నిజాంతర్గతంబున.

గీ. చెలియ లుత్తమురాలు నాచేయు మన్న
నలకుఁ దగుఁగాని యిబ్బంగి నఱుకులకును
దగునె యని కొంత యోజించి తన మరణము
కన్న నొక్కింత యిది లెస్సగాదె యనుచు. 456

క. కాయము గలిగినఁ బాపము, ప్రాయశ్చిత్తముననైనఁ బాయందగు నా
త్మీయశరీరము పాపో, పాయంబుననైన విలుపఁ బాడియకాదే. 457

వ. అని నిశ్చయించి,

ఆ.వె. ఎల్లవారుఁ జూచి యిది యేమి యనుచు నా, శ్చర్యమంద రయమెసంగఁ గత్తి
కరమునం దమర్చి కడఁగి యద్దేవకి, కొప్పు వట్టెఁ బెండ్లికూఁతు రనక. 458

గీ. చెలియలఁట యించుకేనియుఁ జెట్టనలఁచి, యెఱుఁగదఁట కంసునకుఁ జేతు లెట్లువచ్చె
గడగడ వడంకు నక్కన్నెగళము నఱుకఁ!, గఠినచిత్తుల కెక్కడఁ గరుణ గలదు.

మ. కరవాలమ్మున నట్టు లాపెగళమున్ ఖండించు నాలోన నా
తురుఁడై యవ్వసుదేవుఁ డడ్డపడియెం దోడ్తోన తత్పక్షను

స్థిరులౌ యాదవవీరులెల్ల నకటా, చింతింప మెందేని యి
క్కరణిం జేయుదురే దురాత్మ! యని సంగ్రామాభిముఖ్యమ్మునన్. 460

వ. తలఁపడి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచుఁ బోరాడునయ్యెడఁ గంసుం దబ్బాలిక విడిచి వారల మార్కొనియె నంత సంగరం బభంగురం బగుడు వృద్ధులెల్లరుఁ గంసు వారించి యనునయించి యిట్లనిరి. 461

చ. లలన ఎధించు టన్న మొదలం గడుఁ బాతక మంతఁబోక నీ
చెలియలు పెండ్లికూఁతు రొకచెట్ట యెరుంగదు నీకు నెంతయుం
దలఁపఁగ మాననీయ యిటు దారుణకృత్యమొనర్పఁ జెల్లునే
చెలియలిఁజంపు దుర్మతులు శ్రేయముఁ జెందుట యెందుఁ గంసమే! 462

ఉ. అంబరవాణివాక్య మిది యంచుఁ దలంపకు మెవ్వఁడో యస
త్యంబునకుం దలంకక వృథా వసుదేవునియిల్లు గూల్ప నీ
కుం బహుదుర్యశంబు నొదఁగూర్పఁగ మాయలమారియై యిటుల్
పంబినయింద్రజాల మిది పాటిగఁ జూతు రెటయ్య! ధీనిధుల్. 463

వ. అవశ్యమ్మును గాఁదగుకార్యమ్ములు కాకతీర వొకవేళ నిది నిక్కంబుగ నంబర వాణియ పల్కిన నీకుం దప్పింప వచ్చునే యని బహుభంగులఁ జెప్పినఁ గంసుం డునుఁ జేయునదిలేక మిన్నకున్న వసుదేవుం డతని కిట్లనియె. 464

చ. తలఁకకు మిందరున్ వినఁగఁ దథ్యముగాఁ బ్రతినం బొనర్తు నీ
లలనకుఁ బుట్టినట్టిశిశులం దగ నీకిడువాఁడఁ దక్షణం
బిమి హరింపు మిట్టి మరియాదకుఁ దప్పితినేని నాదుపూ
ర్వులు నరకాలయంబునకుఁ బోయెడివార లటంచుఁ బల్కినన్. 465

క. వసుదేవుఁ డాడి తప్పఁడు, వసుధాస్థలి గ్రుంగినన్ విభావసుఁ దస్తా
ద్రిపయిమ్మునఁ బొడమిన, నసత్యమిది గా దటంచు నందఱుఁ గంసున్. 466

వ. తల పిటిపి యొప్పించిన నతం డతనివాక్యమ్ములు విశ్వసించి గతక్రోధుండై మిన్నకుండె. వసుదేవుండు భార్యతోడఁ దనగృహమ్మున కరిగి నిర్భయుండై యుండె.

క. పిమ్మట నద్దేవకి గ, ర్భమ్మును ధరియించి పూర్ణభరసముపేత
త్వమ్మదరఁ గనియెఁ గొమరున్, గమ్మవిలుకానికన్న ఘనుఁ దగువానిన్. 468

దే వ కీ సు త వ ధ.

వ. అంత వసుదేవుండు దేవకింగాంచి తన ప్రతిన నెఱపందలఁచి యిట్లనియె. 469

క. వనితా! యీబాలునిఁ గం, సునిచేఁ జంపింతు ననుచు శోకింపకు మె
వ్వనివశమగుఁ బ్రారబ్ధ, మ్మును దాఁటఁగ ననుడు నిట్లు పొలఁతి వచించెన్. 470

క. తనదు పురాకృతకర్మం, బునకుం దీర్థాటనంబు మొదలగు సుకృత
మ్మున నాశ మబ్బకుండునె?, వినమే ధర్మనిధులైన పెద్దలపలుకుల్. 471

క. గురుతల్పగుండు కనకము, హరియించినవాఁడు బ్రహ్మహంతయు మద్యా
దరుఁడును బంద్రెండేఁడులు, కరము వ్రతం బెనసి శుద్ధిగాంచుట వినమే? 472

క. మనువు మొదలుగాఁ గలిగిన, మునులెల్లను జెప్పు ధర్మములు వమ్ములె? శా
స్త్రనియతిఁ బ్రాయశ్చిత్త, మ్మును బొనరుచునరుఁడు పాపముక్తుఁడ కాఁడే? 473

చ. అగునది కాకతీర దనుటంత వివేకము కాదు యత్న మొ
ప్పగుగతిఁ జేసి తత్ఫలము నందుట కానమె? యిట్లు కానిచో
నిగమములున్ మఖమ్ములు మునిప్రవరుల్ పరమౌషధమ్ము లా
దిగ నఖిలం బసత్యము, మదిం దలపోయు ముపాయ మిత్తరిన్. 474

క. కేవలదైవాధీనత, భావమ్మున నెంచి చిన్నిపాపని విడువం
గావచ్చునె? ధర్మ్యమ్మగు, త్రోవన్ బ్రదికింపుమింత దుందుడు కేలా? 475

వ. నావుడు వసుదేవుం డిట్లను. 476

క. లలనరో? యత్నం బొనరుప, వలె నను టొప్పితిని దైవవశమగు యత్నం
బులఫల మనియెఱుఁగుము కే, వలయత్నమువలన ఫలము వడయుట కలదే?477

వ. ఈ సంసారమ్మున సంచితప్రారబ్ధవర్తమానభేదమ్మునఁ గర్మంబు మూఁడు తెఱంగు
లందు సంచితవర్తమానంబులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు నివర్తకం బగుఁ గాని ప్రారబ్ధం
బునకుఁ గానేరదు. జీవుండు పూర్వదేహంబు విడిచి శుభాశుభకర్మానుసారంబుగ
దివ్యదేహంబొండె యాతనాదేహం బొండె ధరియించి స్వర్గనరకమ్ముల ననుభవించి
పదంపడి మరలఁ బుట్టుసమయమ్మునఁ గర్మబద్ధుఁడై జనియించి ప్రారబ్ధం బనుభ
వించుఁ గావున నిబ్బాలుం డవశ్యమ్మును గంసున కీఁదగువాఁ డని మఱియును.

క. అరయ నసారమగు సం, సారమ్మున సత్య మొకటి సార మ్మగు నె
వ్వా రద్దానిఁ ద్యజింతురు, వారల జీవచ్ఛవములు వనరుహనయనా! 479

వ. కష్టసుఖమ్ములు లెక్కింపక సత్యమ్మునఁ బ్రవర్తించువారలకుఁ గ్రమమ్మున శుభ
మ్ములు చేకుఱు నిక్కం బింత యెఱింగి యిబ్బాలునిఁ గంసున కిడ సమ్మతింపు

మనవుడు దేవకి శోకసంతప్తయై వేపమానయగుచుఁ గొమరుని వసుదేవున కిచ్చిన
నతండు కంసుసదనమ్మునకుం జను సమయంబున. 480

క. బాలకునిఁ గేలఁ గొని చిం, తాలేశము లేక కంసు దరి కరిగెడి స
చ్ఛీలుని వసుదేవునిఁ గని, వాలాయము మెచ్చి రెల్ల పౌరులు నధిపా! 481

క. ఇతఁడ మహాత్ముఁడు సత్యం, బితని యధీనంబు సఫల మీతని జన్మం
బితనికి నితరుల కెన్నఁగ, శతాంశ మంతరము సత్యసమ మొకఁడున్నే? 482

క. ఒడలి తడియైన నాఱని, కొడుకుం గంసునకు ఘాతుకున కిడుటకు నీ
తఁడు తడఁబడఁ డక్కట! యె, క్కడ నేనియు నంత సత్యకర్ములు గలరే! 483

వ. పదంపడి వసుదేవుండు కంసునకు బాలకు నిచ్చిన నతం డతని ధైర్యమునకును
సత్యమ్మునకును మెచ్చి నాకీబాలుండు మారకుండుగాఁ "డష్టమగర్భం" బనికదా
యంబరవాణి వచియించె; నిర్నిమిత్తంబుగ వీని వధింపనేల? గృహమ్మున కరిగి
వీనిం బోషించుకొమ్మ నావుడు వసుదేవుం డట్లొనరించెఁ, బిమ్మటఁ గంసుండు
మంత్రుల కీయుదంతంబు చెప్పిన వారును లెస్సచేసితివని సంతసించి యాత్మగృహ
ముల కరిగిరి. 484

ఆ.వె. అంత నతనికడకు నరుదెంచె నారదుం, డమ్మునీంద్రునకుఁ గ్రమమ్ముగఁ దగ
నర్ఘ్యపాద్యకృతుల నర్పించి వచ్చిన, కారణంబు నడుగఁగా నతండు. 485

మ. పలికెం జిర్నగ వొప్పఁ గంస! వినుమీ బ్రహ్మాదు లెల్లం దగన్
గలయం జేరి నినున్ హరించుటకునై కంజాక్షునిన్ దేవకీ
తలునీపుత్రునిఁగా నొనర్త మని మంత్రం బాచరింపంగ నే
నెలమిన్ వింటి శిశున్ వధింప వకటా, యేమందు నీ తెల్వికిన్! 486

వ. నావుడుఁ గంసుం డష్టమగర్భంబు మన్మృతికిం గారణంబని యాకాశవాణి నుడివెఁ
బ్రథము వధింపనేల! యన నారదుం డిట్లనియె. 487

మ. అఱయం జాలవు దేవతల్ మిగుల మాయాకోవిదుల్ శత్రువుం
బరిపూర్వం దగుఁగాని యల్పుఁ డనుచుం బాటింపఁగా రాదు త్వ
న్మరణం బష్టమగర్భజాతవశ మైనన్ దక్కువా రేడ్గు రొం
డొరులంగూడి సహాయులైన భరమౌనో కాదో యూహింపుమా! 488

వ. అని యతం డరిగె నంతఁ గంసుండు మరల బాలకు రప్పించి యొక పాషాణ

మ్మనం బడవైచి సుఖం బుండె నావుడు జనమేజయుండు దుఃఖాక్రాంతుండై
యిట్లనియె. 489

ఉ. పుట్టినతోడనే మరణముం గన నాశిశు వంతలోనఁ దాఁ
గట్టిన పాప మేది ? మునికాంతుఁడు నారదుఁ డిట్టి పాపసం
ఘట్టనకుం దలంక కిటు కంసునిఁ దాఁ బురికొల్పనేల ? యె
వ్వట్టునఁ గర్త, కారయిత, పాపమునన్ సమభాక్కు లేకదా ? 490

వ. నావుడు వ్యాసుఁడిట్లనియె. 491

ఉ. అమ్మని సత్యవాది కలహప్రియుఁ డంతియకాని దీనఁ బా
పమ్ము గణింప లే దనుచుఁ బల్కఁగరాదు నరేంద్ర ! బాలష
ట్కమ్ము లటు కంసుచేత మృతిఁ గాంచెను శాపము కారణమ్ముగా
బమ్మకునైనఁ గర్మపరిపాకము మిన్నక పోవ నేర్చునే. 492

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున మరీచికి నూర్ణ యను భార్య యందార్వురు పుత్రులు
గలిగిరి వారు కొండొకకాలమ్మునఁ గొమిరె యగు సరస్వతిం గవియ నుంకించిన
విరించిం గాంచి పరిహసించుడు నతండలిగి "దైత్యయోనిం బుట్టుం" డని శపిం
చిన నాషడ్గర్భులును కాలనేమికి సుతులై రెండవజన్మమ్మున హిరణ్యకశిపునకుం
బుట్టి విజ్ఞానంబు కతన విరించి గుఱించి తపం బొనరించుటయు. 493

గీ. అతఁడు ప్రత్యక్షమై వారి కనియె నాఁడు, కోపయుక్తుఁడనై మీకు శాపమిచ్చి
తిని భవత్తప మిప్డు నామనము గరఁచె, వర మొసంగెదనన గర్భు లరసి యతని.

క. వర మిడఁగ నీకు నిచ్చ య, మరిన నమరదనుజసిద్ధ మానవులు మముం
బొరిపుచ్చలేమి యొసఁగుము, స్థిరజీవుల మగుదు మనుడుఁ జెచ్చెర నొసఁగెన్. 495

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు కొమరులంగాంచి నన్ను విడిచి మీరు చతురాననుం
గుఱించి తప మ్మొనరించి వరంబు వడసి యవమానించితిరి కావున మీరు నాకడ
నుండఁదగరు. పాతాళమ్మునకుం బోయి యెల్లవేళ నిద్రాధీనులై చిరముండి పదం
పడి దేవకీగర్భమ్మునం బుట్టునది. 496

క. వెనుకటి జన్మమ్మున మీ, జనకుండగు కాలనేమి జనియించును గం
సునిరూపముఁగొని యాతఁడ, జనియించిన యప్డ మిమ్ముఁ జంపెడు ననుచున్.

వ. శాపం బొసంగె నది కారణంబుగ షడ్గర్భులు దేవకి కుదయించి కంసునిచేఁ జచ్చి
రని మఱియు నిట్లనియె. 498

గీ. కంసుచెలియలు సప్తమగర్భ మంతఁ, దాల్చె శేషాంశమున, దానిఁ దాఱుమా తొ
నర్చె నయ్యోగమాయ, జనంబు లాపె, గర్భ మెడలె నటంచు విక్లాంతులైరి. 499

వ. కంసుఁడును నైదవమాసమ్మున దేవకికి గర్భపాతంబొదవె ననుమాట విని సంత
సించె, నా శిశువును రోహిణీగర్భమ్మున వృద్ధిబొందుచుండె, నంత దేవకియు
మరలఁ జూలు దాల్చె. 500

క. ఎనిమిదవగర్భమున స, త్త్వనిధి సరోజాక్షుఁ డెలమి ధరణీభారం
బును దీర్చ దేవకార్యం, బొనరింప వసించె సంతతోజ్జ్వలదీప్తిన్. 501

వ. అట్లు దేవతలందఱును దమతమ యంశమ్ముల నుద్భవించి రీ తెఱంగు సంక్షేపమ్ముగ
నాలింపుము. 502

క. వసుదేవుఁడు కశ్యపుఁ డ, వ్వసుదేవునిభార్య యదితి పార్థివ! శేషాం
శసముద్భూతుఁడు బలరా, మసమాహ్వయుఁ డింక నొక్క మర్మము వినుమీ. 503

క. నరుఁడును నారాయణుఁడును, నరయఁగ ధర్ముని కుమారులని తెల్పితి న
న్నరుఁ డర్జునుఁడై పుట్టె, న్నరవర! కృష్ణుఁ డయి పుట్టె నారాయణుఁడున్. 504

వ. మఱియు ధర్మాంశమ్మున విదురయుధిష్ఠిరులును ననిలాంశమ్మున భీముండును నశ్వి
నుల యంశమ్మున నకులసహదేవులును సూర్యాంశమ్మునఁ గర్ణుండును బృహస్పతి
యంశమ్మున ద్రోణుండును యమరుద్రకామక్రోధమ్ముల యంశమ్మున నశ్వత్థా
మయుఁ బుట్టిరి. శంతనుండు సముద్రాంశమ్మునఁ బొడమె. 505

గీ. శంతనుండు సముద్రాంశ జనితుఁ డైన
కతనఁ బతి గాఁగ వరియించె గంగ యతని
వసువు భీష్ముండు, గంధర్వవరుఁడు దేవ
కుఁడు, మరుద్గణ మవ్విరాటుఁడు, నృపాల! 506

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మరుద్గణాంశసంభవులకా యెఱుంగునది. అరిష్ట
నేమిసుతుండగు హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, కలి దుర్యోధనుండు, ద్వాపరంబు
శకుని, సోమప్రరుపను యాదవుఁడు సువర్చుండను సోమపుత్రుండు, ధృష్టద్యు
మ్నుండనలాంశ సంభవుండు, శిఖండి రాక్షసాంశసంభూతుండు, ప్రద్యుమ్నుండు
సనత్కుమారుండు, వరుణుండు ద్రుపదుండు, లక్ష్మి ద్రౌపది పాంచాలీపుత్రు లేవు
డును విశ్వేదేవాంశజులు. 507

క. కుంతియు మాద్రియు నను నీ, యింతులు సిద్ధియును ధృతియు నృప ! గాంధారీ
కాంత మతి, వేలుపులరో, యింతులు పదియాఱువేలు కృష్ణునిభార్యల్. 508

వ. ఇంక నసురాంశజుల వినిపింతు, హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండు, విప్రజిత్తి జరాసంధుండు, ప్రహ్లాదుండు శల్యుండు, కాలనేమి కంసుండు, హయశిరుండు కేశి, గోకులమ్మున వధింపఁబడిన కకుద్మియనువాఁడు బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు, అనుహ్లాదుండు ధృష్టకేతుండు, బాష్కలుండు భగదత్తుండు, లంబుండు ప్రలంబుండు, ఖరుండు ధేనుకుండు, వారాహకిశోరులను నీ యిరువురు రక్కసులును జాణూరముష్టికులను మల్లులు, దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయాపీడంబను గజము, బలిపుత్రి బకి, తదనుజుండు బకుఁ డిట్లు సురాసురుల యంశమ్ములఁ ననేకు లుద్భవించిరని వెండియు. 509

చ. అమరులు బ్రహ్మఁగూడి తను నారసి ప్రార్థనఁజేసి భూమిభా
రము హరియింపు మన్నపుడు రాక్షససూదనుఁ డిచ్చె రెండు కే
శములు సితాసితమ్ములు వెసన్; హరి శ్యామలవర్ణుఁ డయ్యెఁ దె
ల్పమరెఁ దదగ్రజాతునకు నయ్యది హేతువుగాఁగ భూవరా. 510

వ. ఈయంశావతరణం బెవ్వారలు భక్తిభావమ్మునఁ జదువుదు రవ్వారికి సమస్త శుభమ్ములు కరతలామలకమ్ము; లట్లు దేవకీపుత్రుల నార్వురఁ జంపి యేడవగర్భంబు పతితం బగుట యెఱింగి యష్టమగర్భమ్మును బ్రయత్నమ్మున హరింపఁ గంసుండున్నంత. 511

క. హరి దేవకికడుపున సు, స్థిరుఁడై వసియించె నపుడు దేవహితముగా
నరుదెంచి యోగమాయయుఁ, గర మలరారెన్ యశోదగర్భము నందున్. 512

ఆ. వె. గోకులమున రోహిణీకాంత కుదయించె, రాముఁ డంతఁ గాంతిధాముఁడగుచుఁ
గంసుఁ డతిభయమునఁ గారాగృహమ్మున, నుంచె దేవకిని మదోద్ధతుండు. 513

వ. అట్లుంచి భృత్యుల నట గావనియోగించె. వసుదేవుఁడును భార్యాస్నేహాయత్తచిత్తుండై యాపెతో నక్కారాగారమ్ముఁ బ్రవేశించి కుమారోదయమ్ము చింతించుచుండె నంత దేవకార్యార్థియగు విష్ణుండు దేవకీగర్భమ్మున నమరసంస్తూయమానుండగుచుఁ గ్రమమ్మునఁ వృద్ధిఁ జెంద దశమాసపూర్తి యయ్యె. 514

శ్రీ కృ ష్ణో ద య ము.

గీ. శ్రావణమ్మునఁ గృష్ణపక్షమున రోహి, ణీకలితమైన యష్టమి నాకులత్వ
మదరఁ గంసుండు దైత్యుల నరసి పల్కె. "నష్టముం బిది గర్భంబు కష్టదంబు.

ఉ. దీన జనించుబాలకుఁడు తెల్లముగా ననుఁజంపు నిక్క మె
వ్వైనను వీనిఁ జంపవలె నప్పుడు నిద్దుర పట్టఁగా వలెన్
లేనియెడన్ సుఖమ్ము లిఁక లేవు శ్రమంపడి మీర లందఱున్
బూనికఁ గాచి యుండవలెఁ బుట్టినతోడనె చెప్పఁగావలెన్." 516

వ. అని వారల నియోగించి గృహమ్మున కరిగి చింతావిష్టుండై నిద్రాదికం బెఱుంగక
యొకభంగి నతఁడుండె. రక్కసు లందఱును దమతమ యాయుధమ్ములు ధరి
యించి జాగరూకులై కాచుచుండి రయ్యెడ దేవకి వసుదేవున కిట్లనియె. 517

క. అసహాయ నైననాకున్, బ్రసవసమయమాయెఁ జేయుపని యే మిట ర
క్కసులు నలుగడలఁ గాపుగ, నసమానబలాఢ్యులుండి రకట! మహాత్మా! 518

వ. మున్ను నందునిపత్నియగు యశోదకును నాకును నొక్క సమయంబు గల దెట్లం
టేని "నీకుం బొడము నపత్యంబు మన్మందిరమ్మున కనుపుము. మదపత్యంబు
నీగృహమ్మున కనిపెద" నావుడు వల్లెయని యే నొప్పితి నిప్పు డప్పని యెట్లు
సేయనగునని చింతించుచు గర్భభరం బాఁగఁజాలమి సిగ్గటి పతికిట్లను. 519

క. భరమాయె గర్భవేదన, యరుగుము సిగ్గాయె నిన్ను నరయఁగ నని స
త్వరమున మొగ మటుచేసి కొ, మరునింగనె మరుని నగు కొమరుగలవానిన్. 520

ఆ. వె. చెప్పనలవిగాని చెలువున నొప్పారు, చిన్నిబాలుమోము చెలువ గాంచి
పులకితాంగి యగుచు నెలమిని వసుదేవుఁ, బిలిచి శిశువుఁ జూపి పలికె నిట్లు.

క. కనుఁగొను మాముఖకాంతియుఁ, గనులవిశాలతయుఁ జెలువుగల మృదుకాయం
బును నెన్నఁదేని యిట్టిఁడు, జనియించెనె యేరికేని సదమలహృదయా. 522

ఉ. చచ్చెడివానికిన్ మిగులఁ జందము నందముఁ గల్గు నంచు వి
ద్వచ్చయ మాడుమాటలు వృథాయగునే యెటు లీఁగనేర్చె దీ
విచ్చుఱుతన్ జగమ్మఖిల మేలెడి తేజము వొల్చువానిఁ గా
ర్చిచ్చనొప్పుకంసునకు జీవవిఘాతికిఁ జేతులారఁగన్. 523

వ. అనవుడు వసుదేవుం డక్కొమరుమొగం బాలోకించుచు నితి కర్తవ్యతాశూన్యుండై
యున్నంత నాకాశవాణి విశదాక్షరంబుగ నతనిం బిలిచి యిట్లనియె. 524

ఉ. అందఱు రక్షకుల్ నిదుర నందిరి నా పెనుమాయశక్తి, దీ
నందగు తల్పులుఁ దెఱచె నా వలనన్, వినుమింత యడ్డు లే
దెందును; వేగ నీ శిశువు నెత్తి యురమ్మునఁ బట్టి గోకులం
బందు యశోదగేహమున యందిడు మేటికి సందియంబిఁకన్. 525

వ. నావుడు వసుదేవుండు బాలకు నెత్తికొని విశ్రృంఖలుండై వివృతమ్ములగు నా యష్ట ద్వారమ్ములు దాఁటి యోగమాయాప్రభావమ్మున నేరికి నలక్షితుండై జవుజవ్వనఁ గాళిందీతటమ్మున కరిగి యిది యెట్లు తరింపనగునని యెంచు నాలోన నయ్యేదియు మొలబంటి యగుడుఁ జయ్యన గోకులమ్మున కరిగి నిర్జనంబగు మార్గమ్మున నందుని మందిరంబు సొచ్చి తద్ద్వారమ్మునఁ బహువిభూతిం జూచుచుండె. 526

గీ. అంత నందుని భార్యయం దవతరించె, యోగమాయాంశసంపన్న యొక్కబాల
దాని వసుదేవునకు నిచ్చి తనయుఁ గొనియె, దాదినెపమున నజ్జగదాదిదేవి. 527

వ. పిమ్మట వసుదేవుం డబ్బాలం గొని కారాగారమ్మునను న్న దేవకిప్రక్క నునిచి తానును సమీపమ్మునఁ జింతావిష్టుండై యుండునంత. 528

క. ఆ కొమిరె మెల్ల మెల్లన, ప్రాకృతబాలికయుఁ బోలె బహుమధురరస
శ్రీకలితంబుగ నేడువ, వే కళవళమంది లేచి భృత్యులు గడఁకన్. 529

ఆ.వె. కంసుకడకు నేగి కనియె దేవకి పుత్త్రు, నరుగుదెమ్ము వేగ మనుచు నతఁడు
నరిగి తలుపుఁ దీయు మనుచు నవ్వసుదేవుఁ, బిలిచి యిట్టులనియె నలుక వొడమ.

క. ఎనిమిదవ గర్భ మియ్యది, ననుఁ జంపఁగ నెంచి దీన నారాయణుఁడే
జనియించు నంచు వింటిన్, దునుమంగా వలదె యిట్టి దుష్టుని శిశువున్. 531

వ. జాగుసేయక తెమ్మనుడు భయత్రస్తుఁడుంబోలె వసుదేవుండు చింతించుచు నబ్బాలం దెచ్చి కంసుని హస్తమ్మునం బెట్టిన నతండు సూచి సంశయగ్రస్తుండై నిజాం తర్గతమ్మున, 532

ఉ. ఏమిది! క్రొత్తపుట్టె మృష యెట్లగు నంబరవాణిపల్కు? మి
థ్యామతి నారదుం డనృతమాడునె! యివ్వసుదేవుమాయ నాఁ
గా మన మెట్లు లొప్పుకొనుఁ? గాచెడివారలు చుట్టునుండఁ గ
న్యామణి యేడవచ్చె! సుతుఁ డక్కట యెక్కడికేగెఁ జిత్రమో! 533

క. కాలగతి విషమ మని చిం, తాలోలుం డగుచు బాల నంఘ్రులఁ గొని యా
భీలగతి బిట్టు వైచెన్, దూలి యుపలమందుఁ బడఁగఁ దుందుడుకు మెయిన్. 534

వ. అక్కులపాంసను డిట్లొనర్చిన నబ్బాలి కరమ్మునుండి జాఱి యంతన యుపరమ్మున
కెగసి దివ్యరూపధారిణియై మృదుస్వరమ్మున నిట్లనియె. 535

క. ననుఁ జంపినంత నేమగు, వినుమో దుష్టాత్మ! మిగుల వీరుఁడు నీకై
జనియించినాఁడు వృద్ధిం, గనుచున్నాఁ డతఁడు నిజము గడతేర్చు నినున్. 536

వ. అని నుడివి తననంత నరిగెఁ. విస్మృతుఁ గంసుం డతివిస్మితుండై తన గృహమ్మున
కరిగి బకధేనుకవత్సకప్రలంబముఖులం గాంచి యిట్లను. 537

ఉ. గోకులమందుఁగాని మఱి కొంకక యెచ్చటఁ గాని పుట్టు దు
ష్టాకులఁ బాకులన్ విగతసంశయులై వధియింపుఁ డింకను
న్నాకయి జాగరూకతఁ గనందగుఁ బూతన బాలహంత్రి దా
నీ కృతియందు నేర్పుగల దెంతయు నయ్యది మీకుఁ దోడగున్. 538

వ. ఇట్లు నియోగించి చింతావిష్టుండై యతం డుండె నంతఁ బ్రాతఃకాలంబయ్యెఁ
బదంపడి నందుండు సంతుష్టాంతరంగుండై పుత్రోత్సవం బొనరించె. 539

క. నందుఁడు పుత్రోత్సవ మా, నందగతి నొనర్ప నదియు నాలుగు దెసలం
బొందుపడెఁ గింవదంతిగ, నందంద చరించువారు లతిరభసముగన్. 540

వ. కంసుకడ కరిగి నుడివిరి. అంతకుమున్న యతండును నారదునిచే బోధింపఁబడిన
వాఁడగుట గోకులమ్మువంక నతిక్రోధమ్ముగలఁడై యుండె నంత. 541

శ్రీ కృష్ణలీలలు.

ఉ. పూతనఁ జంపె, ధేనుకు నపూర్వబలుఁ వధియించె, వత్సకుఁ
బాతకు నబ్బకాసురునిఁ బట్టి యడంచెఁ, బ్రలంబుఁ జెండె, గో
జాతము రక్షసేఁతకు వెసఁ గిరి యెత్తె నటంచు వించు న
త్యాతురుఁ డయ్యెఁ గృష్ణునెడ నాత్మవధంబున నిశ్చితాత్ముఁడై. 542

వ. పదంపడి కేశియను రక్కసుం గూడ దనుమాడుట యాలించి యుపాయమ్మునఁ
గృష్ణు వధింప నెంచి ధనుర్యాగంబు నెపమ్మున బలరామ కృష్ణుల రప్పించువాఁడై
యక్రూరుం బనిచిన నతం డరిగి రథం బెక్కించుకొని వారలం దోడికొని వచ్చె
నంత. 543

గీ. ధనువు భంజించి రాజుల దర్పమడఁచి, గజము వధియించి చాణూరుఁ గసిమసంగి
ముష్టికునిఁ జంపి శలుని పిష్టముఁజేసి, తోశలు హరించి రిరువు రుద్ధురత మెఱయ.

మ. సిగచేతం గొని పట్టి యీడ్చి సమరస్థేమాభిరామత్వ మొ
ప్పఁగఁ గంసుం బరిమార్చి లీలమెయి నంటాశృంఖలల్ వాపి బం
ధగతుంా దండ్రి వదల్చి రాజ్యమునకున్ నాథుండుగా నుగ్రసే
నుఁ గడున్ వృద్ధు నలంకరించె హరి తన్నున్ నిర్జరుల్ మెచ్చఁగన్. 545

వ. పిదప వసుదేవుం డబ్బలరామకృష్ణుల కుపనయనం బాచరించి సాందీపనునొద్దకు విద్యాభ్యాసమ్మున కనిచెఁ బదపడి వారు గురుకుల వాసమ్ము చేయుచు సమస్తవిద్యల నభ్యసించి ద్వాదశాబ్దమ్ములవారయి మధురాపురమ్మున సుఖమ్మున నున్నయెడ నల్లుని మరణంబు విని కలుషితాంతరంగుండైన జరాసంధుండు మధుర నరికట్టి ఘోరంబగుసంగరం బొనర్చి పరాజితుండై యరిగె నిట్లతం డేడుమార్లు కృష్ణునితో నెదిరి యోహటించి మ్లేచ్ఛాధిపతియగు కాలయవనుం బురికొల్ప వాఁడును యాదవ భయంకరుండై మధురపై నెత్తివచ్చినఁ గృష్ణుండు యాదవసమక్షమ్మున బలరామున కిట్లనియె. 546

క. పాతకుఁడు జరాసంధుం. డీతని నంపించె వీఁడు నెంతయు బలవి
ఖ్యాతుండు ప్రబలసైన్యో. పేతుం డిత్తుఱవతోడఁ బెనఁగుట భరమా. 547

క. ధనమును గృహమును వీడియుఁ, దన ప్రాణము రక్షసేఁత ధర్మంబగు సౌ
ఖ్యనియతిఁ జొప్పడు నెయ్యెడఁ, దనకది పిత్రార్జితముగఁ దలఁపఁగ వలయున్.

వ. పూర్వార్జితంబగు దేశం బెల్లప్పుడుఁ దనకు భయజనకంబేనిఁ గులోచితం బని యట వసించుటకన్న శైలసాగరవికటంబుననేని నిష్కంటకంబుగ వసించుట సమంజసం బని పెద్దలు వల్కుదురు. 549

చ. హరి శయనించు నంబునిధియం దహితల్పమునన్ భయమ్మునన్
హరుడు వసించు రాజతకులాచలగహ్వరమందు నింకఁ ద
క్కొరుల గణింపనేల ? మన మొక్కమొగిన్ బురి వీడి ద్వారకా
పురమున కేగి సౌఖ్యములు పొందుట లగ్గని నాకుఁ దోఁచెడిన్. 550

వ. అప్పురవరంబు రైవతాచలంబుకడ సముద్రతటమ్మునఁ గలదనియు నతిమనోహరంబనియును గరుఁడుండు సెప్పె ననుడు యాదవులు సమ్మతించి సకుటుంబమ్ముగఁ దరలి బలరామకృష్ణపురస్సరులై కతిపయదినమ్ములకు ద్వారవతి కరిగి యప్పురమ్మునఁగల జీర్ణగృహమ్ములఁ బునరుద్ధరణంబొనర్చి సుఖం బుండిరి. పిదప టల

రామకృష్ణు లిరువురును నిర్జనమ్మగు మధుర కేతెంచియటవసించు చున్నంత యవ
నుండు మరల నప్పురంబు ముట్టడించె. 551

చ. హరి పురి వీడి వైళ మసహాయతఁ దాఁ బదచారియై వెసం
బరుగిడె నంత వాఁడు నసమానరయమ్మునఁ బాదచారియై
యరిగెఁ బిఱుంద నీపరుస నయ్యదువీరుఁడు రక్కసుండు నో
కురువర! యేగిరంత ముచికుంముని యాశయపుణ్యభూమికిన్. 552

వ. హరియు నయ్యెడ నంతర్ధానంబుచేసె నయ్యవనుండునట నిద్రించుచున్న ముచి
కుందుం గాంచి శ్రీకృష్ణుండని యెంచి తనకాలఁ దన్నుటయు నారాజర్షి మేల్కాని
క్రోధతామ్రాక్షుండై యవను భస్మసాత్కరించి కెలనఁ గృష్ణుం గాంచి నమస్క
రించి సన్నుతించెఁ బిదపఁ గృష్ణుండు బలరామసహితమ్ముగ ద్వారవతికరిగి యుగ్ర
సేనునిపై రాజ్యభార మ్మునిచి తాను యథేష్టమ్ముగ సంచరించుచుండె. 553

క. అసహాయశూరుఁడగు హరి, వెస నా శిశుపాలువలన విడిపించి సమం
జసగుణయగు రుక్మిణి రా. క్షసోపయమవిధి గ్రహించె జగములు వొగడన్. 554

గీ. జాంబవతి మిత్రవిందయు సత్యభామ, నాగ్నజితి భద్రయును లక్షణాతరుణియు
బేర్మిఁ గాళిందియును గృష్ణుఁ బెండ్లిచేసి, కొనిన భార్యలు సౌందర్యఖనులు భూప!

క. ఆ రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని, గారామునఁ గూడి కొంతకాలమ్మునకున్
జారుతరగాత్రుఁ గనియెఁ గు, మారున్ బ్రద్యుమ్నుఁ గాంతిమహితాకారున్. 556

వ. అయ్యర్భకునకు జాతకర్మాదికం బొనర్చినపిదప మాయాకోవిదుండును బలిష్ఠుం
డునునగు శంబరుండు సూతికాగృహమ్మునుండి యా చిన్నిబాలు హరియించి
మాయావతి కొసంగిన హరి చేయునదిలేక చింతార్తుండై జగదంబ నిట్లు నుతించె.

క. మును బదరికాశ్రమమ్మున, మనమునఁ దగ నిల్పి భక్తిమై నిన్నుం గొ
ల్చినవాఁడ గానె, నాపైఁ, గనికరముకా మఱువఁ బాడిగా, జగదంబా! 558

ఉ. ఏ నెటు నిల్వనేర్తు జగదీశ్వరి! యెవ్వఁడొ గానరాదు నా
సూనుని సూతికాగృహముచొచ్చి హరించె, మదీయమాన మి
ద్దాన నడంగదే జనని! దాసులదీనతఁ జూచి యోర్వఁ జ
న్నే! నగరే వినుమ జనులు! నీకు నొకింతయు లజ్జ పుట్టదే! 559

చ. నగరముచుట్టు కోటయఁట! నాగృహ మెన్నఁగ మధ్యమందు నొ
ప్పగునఁట! సూతికాగృహము నారయువార లనేకులుండ నె

వ్వగ హరియించె బాలకు నవారణలీల ? మదీయపూర్వక
ర్మగతియ కాక వేఱొకటి గానఁగ రాదు నిమిత్త మియ్యెడన్. 560

గీ. ఏను బొరుగూరికింజన నెల్లయాద
వులును గాచుచు నున్నారు తెలివికలిమి
నెవఁడు హరియించె మత్పుత్త్రు నెంచి చూడ
నంబ ! నీమాయ యొక్కింత యమరదేని. 561

గీ. మందమతులగు మాబోఁట్లకుం దరంబె
జనని ! నీదుచరిత్రంబు చందమెఱుఁగ
బాలు గోవిపోవు చోరుండు పట్టువడక
యుండఁ గల్పించితివి మాయ యొరుల వశమె ? 562

చ. పతి పరదేశవర్తియగు పట్టున రోహిణి విక్కమౌ పతి
వ్రత బలరాము నెట్లుగనెఁ ? బాపవిదారిణి యన్యగర్భసం
గతు శిశువుం దగం దిగిచికాధె తదంగనయందుఁ గూర్చి పెం
చితివి జగత్ప్రసిద్ధము విశిష్టము నీమహిమం బొకింతయే ! 563

చ. సకలము జేసి పెంచి పెలుచన్ హరియించెదితల్లి ! నాకుఁ బు
త్త్రకువిడి సంతసం బిడినదానవు తక్షణ మిట్టివేదనా
వికలమనస్కుఁ జేయఁ దగవే ? పగవాఁడనె ? కాక నీకు వి
ట్టి కృతులు బల్ముదంబును ఘటింపఁగఁబోలు నెవం దెఱింగెడిన్ ! 564

క. దేవి ! తనూజుఁడు సుఖముల, తా వనియును సుతునిచావు తలిదండ్రులకున్
త్రే వెడలుటయని చెప్పుదు, రే వెఱవున నిల్తు మొదలనే యిటులైనన్. 565

ఉ. ప్రీతిఁ ద్యజింప లేక కుఁరీగతి రోదన మాచరించు త
న్మాత గతిన్ దలంపు దయమాలినదానవు కాకుమమ్మ ! ప్ర
ఖ్యాతికిఁ జేటు దెచ్చుకొనఁగా మది నెంచకుమమ్మ ! నీవు గా
కీ తరుణిన్ భరింప నిఁక నెవ్వరు దిక్కు ? వచింపు మమ్మరో ! 566

ఉ. జన్న మొనర్తునో ? వ్రతము సల్పుదునో ? భవదంఘ్రులెంతయుం
దిన్నవిభక్తి సూనములు తెచ్చి యజించి ముదంబు గూర్తునో ?
కన్నసుతుం దొకించుకయుఁ గందును జెందక యుండెనేని నీ
కు న్నిఖిలాంబ ! యేమి యొడఁగూర్పఁగనేర నశక్య మేనియుఙా. 567

చ. తనయునిఁ దెచ్చి నా కొసఁగి తద్దయు మోదము గూర్పు మమ్మ ! నీ
పని యగుఁగాని వేఱొకరు పాల్పడ రింతటిసేఁత కంచు మ
న్ననమెయిఁ గృష్ణుఁ డెంతయు ననాథగతిన్ విలపింప నజ్జగ
జ్జనని కృపానుషంగయయి చయ్యన దర్శన మిచ్చె శౌరికిన్. 568

వ. అట్లు ప్రత్యక్షంబై యభయం బొసంగి నీకొమరుండు శాపకారణంబున శంబరునిచే హరింపఁబడి తద్గృహమ్మున నున్నవాఁడు మదనుగ్రహమ్ముకతనఁ బదియాఱవ యేట వవ్వానిం జంపి నీకడ కరుదెంచు నిఁక శోకింపకు మనవుడుఁ గృష్ణుండును రుక్మిణియు సంతసమ్మునఁ జెలంగిరని చెప్పిన వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 569

క. నారాయణాంశమునఁ జె. న్నారెడి హరి కెఱుకపడని యనువున గుప్తా
గారమునను న్న బాలుని. నేరీతి హరించె నిక్క మే నిది చెపుమా. 570

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను. 571

గీ. మనుజులు సురాసురు లొకింత మాయఁ గడవఁ, జాల రది యెంత కేనియుఁజాలు నెట్టి
బుద్ధిమంతునికైననుఁ బొర యెసంగఁ, జేయు శాంభవి యేరి కజేయ నిజము. 572

శ్రీరామాదులు కించిద్‌జ్ఞులనుట.

వ. క్షుత్తృష్ణానిందాతంద్రాభయశోకసంశయమోహహర్షాభిమానజరామరణాజ్ఞానగ్లానీర్ష్యా ప్రీతిమదశ్రమమ్ములను వియ్యవి దేహజమ్ములగు భావమ్ములు. 573

ఉ. రాముఁ డెఱుంగఁ జాలెనె యరణ్యమునం దన కగ్రవర్తియౌ
హేమమృగమ్ము రాకయు మహీసుతపోకయు నజ్జటాయు వా
లో మృతిఁ జెందు టాదిగః బలుండగు రావణుఁ జంపి రాజ్యసు
శ్రీ మితిమీఱునాఁడు మును చెందిన బాముల నెన్న నేర్చెనే. 574

గీ. మాయ బలవతి గాదేని మనుజనాథ !, యెఱుఁగఁజాలెనె తన తండ్రి మృతిని నాఁతఁ
డింతయేటికి సీత యున్నెడఁ దెలియఁగ, వనచరుల నలుదిక్కుల కనుపనేల ?575

గీ. నాగపాశమ్ములను బడి నవయనేల ?, సీత నిర్దోష యనక కార్చిచ్చు నందుఁ
బడుట కొప్పఁగ నేల ? యాపై జనాప, వాదకుఁ దలంకి తా విడువంగ నేల ? 576

వ. పిమ్మటఁ దన పుత్రులగు కుశలవులఁ గుశలవులని ముని చెప్పకున్న నెఱింగెనే ? ఇది యిట్లుండ జానకి పాతాళమ్మున కరుగుటయుఁ దమకుఁ గాలం బాసన్నం బగుటయుఁ దెలియ నేర్చెనే ? అట్లేని దమ్మునిం జంప నుంకించునే యని వెండియు,

క. మానవదేహము గైకొని, మానవరీతులఁ జెలంగె మహిమ మెదలి యా
శ్రీనాథుఁడు సందేహం, బూనఁగఁ బనిలేదు దీని కుర్వీనాథా! 578

క. మొదలం గంసునిభయమున, యదుకులమణి యరిగె గోకులావాసంబుం
బదఁపడి ద్వారవతిని దా, నొదిగె జరాసంధుభీతి యొదవినకతనన్. 579

గీ. ఎంత యన్యాయ మొనరించెఁ గృష్ణుఁ డకట!
యెఱిఁగి శిశుపాలుచే హరియింపఁబడిన
దాని రుక్మిణిఁ గైకొనె ధర్మవిదులు
మెచ్చికొందురె విని జనమేజయనృప! 580

వ. మాయాయుక్తుండగు కతననకదా! శంబరుఁడు హరించిన పుత్రు నెఱుంగఁజాలక
దుఃఖించి పదంపడి దేవికతనఁ దెలిసి యానందించె నిదియునుంగాక, 581

ఆ.వె. సత్యయాజ్ఞఁజేసి స్వర్గమ్మునకు నేగి, యింద్రుతోడఁ బోరి యెలమిఁగల్ప
వృక్ష మల్ల సత్యగృహమునఁ బెరటిచె, ట్టుగ నొనర్చె స్త్రీజితగతి నతఁడు. 582

వ. సత్యభామయు నానందమ్మునఁ దద్వృక్షంబు తన తోఁట నాఁటించి పతియగు
శ్రీకృష్ణుని నారదునకు దానం బొసంగి పిదపఁ గనకమయంబగు కృష్ణ విగ్రహం
బమ్మహామహున కిచ్చి విడిపించె. 583

గీ. అరసి ప్రద్యుమ్నుఁ డాదియైనట్టి సుతుల, జాంబవతి తన్నుఁ బుత్రలాభంబు కొఱకు
దైన్యగతి వేఁడఁ గృష్ణుఁడు తపమొనర్పఁ, జనియె నుపమన్యునాశ్రమమునకు నధిప!

క. శివభక్తుండగు నమ్మౌ, ని వలనఁ బాశుపతదీక్ష నెఱిఁ గొని సన్న్యా
సవిధిమెయిఁ దపము సలిపెన్, బ్రవిమలుఁడై శివుని మదినిఁ బాదుకొలుపుచున్.

వ. ఇట్లు ప్రథమమాసమ్మున ఫలాశియు ద్వితీయమ్మున జలపాయియుఁ దృతీయమ్మున
వాయుభక్షియునై పాదాంగుష్ఠాగ్రమ్మున నిలిచి పుత్రార్థియై తనుంగుఱిచి ఘోర
తపం బొనర్పు నా హరికి హరుం డాఱవమాసమ్మునఁ జంద్రకళాధరుండై వృషభా
రూఢుండై యింద్రాదిసురలు పరివేష్టింపఁ బార్వతితోఁ బ్రత్యక్షంబై, 586

ఆ.వె. "వాసుదేవ! నీతపమ్మున కెద మెచ్చి, వర మొసంగ నిటకు వచ్చినాఁడఁ
గోరుకొమ్ము వలయుకోరికలెల్ల నే, నిచ్చునప్డు కొదవొకింత కలదె." 587

వ. అనవుడు గృష్ణుండు భక్తినమ్రుండై యద్దేవు పాదమ్ముల కెఱఁగి మేఘ గంభీర
భాషణమ్ముల నిట్లు నుతించె. 588

గీ. దేవదేవ! జగన్నాథ! దివ్యమూర్తి!, సర్వభూతార్తినాశన! సకలలోక
కారక! సురారి హర! నీలకంఠ! శైల, జామనోహర! యజ్ఞఘ్న! శరణునీకు.

ఉ. ధన్యుఁడనైతిఁ బావనతఁ దాల్చితి జన్మము గణ్యమయ్యె సౌ
జన్యముగల్గె నీదుపదసారసముల్ గనుఁగొంటఁ జేసి; యే
నన్యముగోర త్రిమయములైన మహత్తరపాశజాలముల్
దైన్యమునొందఁజేసె నివి దాఁటఁగఁ జేయఁగదే! కృపామతిన్. 590

క. మానవజన్మంబెత్తిన, దానికిఁ గా నాకుఁ గష్టదశ చేకూరెన్
దీనఁ గృశియించు నాదగు, దీనతఁ బాపంగఁ దగదె దీనశరణ్యా! 591

ఆ. వె. మొదట గర్భదుఃఖమును బొంది కంసు భి, యమునఁ బిదప గోకులమున కరిగి
గొల్లనగుచు నడవి గోవులఁగాచుట, కన్నఁగష్టమొందు గలదె గిరిశ! 592

గీ. గోపజస్సంగతింజేసి కొమరు దటిఁగి, యాలఁగాచుచు బృందావనాంతరమున
నుండ భయపెట్టె మ్లేచ్ఛనాథుండు దానఁ, జేసి ద్వారవతీపురిఁ జేరినాఁడ. 593

వ. పిత్రార్జితంబగు మధుర విడిచి ద్వారవతి కేతెంచి యయాతి శాపంబుకతన రాజ్యం బొల్లక యుగ్రసేనునియందు యునిచి యతనికి దాసుండనైతి. 594

క. ఎన్నిటఁ జూచిన సంసృతి, కన్నఁ దుఃఖంబు, స్త్రీలకన్న నధర్మా
భ్యున్నతియుఁ, బారతంత్ర్యము, కన్నన్ బంధం బొకండు గలదే గిరిశా! 595

గీ. జాంబవతి రుక్మిణీతనూజాతులఁ దగ, నరసి సంతాన మిమ్మనినంత నేను
దనయునికిఁగా నొనర్చితిఁ దపము లజ్జ, వొడముచున్నది దీనిఁ జెప్పటకు నాకు.

గీ. ముక్తిపదఁజాలు నినుఁగాంచి మూఢబుద్ధి, నెవఁడు గోరెడిఁ దుచ్ఛమౌ నిట్టి ఫలము
కామినీప్రేరితుండనై గళితలజ్జుఁ, డ నయి కోరెద సంతానమునఘ! నిన్ను. 597

క. సంసార మెంతకేనియు, హింసాకర మంచు నెఱిఁగి యేను విరతి నా
శంసింపఁ జాల గర్మ, ధ్వంసము భోగమునఁ గావి వఱలునె యెందుఁ? 598

వ. శాపమ్ముకతన మాయానియంత్రితుండనై నారాయ ణాంశమ్మునఁ బుట్టిన నాకుఁ గర్మానుభవం బింతతోఁ దీఱునేయని వగచు మాధవున కుమాధవుం డిట్లనియె.

క. పదియాఱువేలపై నేఁ, బదిమంది ముదితలు నీకు భార్య లగుదు ర
మ్ముదితల కొక్కొక్కరితకుఁ, బదిమంది కొమరులు గలిగి ప్రబలెదరు హరీ 600

వ. అని నుడివి శంకరుండు విరమించినఁ బార్వతి ప్రణతుండగు నమ్మధుసూదనున కిట్లను. నీవు లోకమ్మున నున్న గృహస్థులకెల్ల నొజ్జవై శతవత్సరమ్ములు సుఖ

మ్ముల ననుభవించి ద్విజశాపగాంధారీశాపమ్ములఁ గులక్షయం బగుడు దేహమ్ము
పరిత్యజించి బలరామసహితమ్ముగ దివమ్మునకు రాఁగలవు. 601

క. శోకింపఁదగునె? విధిపరి పాకాగతమైన పనులపట్ల; నవశ్యం
బే కార్యము గానున్నదొ, యాకార్యం బడ్డుపెట్ట నగునే యెందున్? 602

వ. నీ వవతారమ్ము చాలించి త్రిదివమ్మున కరిగినమీఁద నష్టావక్రశాపమ్మునంజేసి
నీభార్యలు చోరులచేఁ బీడింపఁబడుదురని చెప్పి యదృశ్యులైరి. పిదపఁ గృష్ణుం
డును నుపమన్యునకు నమస్కరించి ద్వారక కరిగి సుఖం బుండె. 603

క. నరవర! బ్రహ్మాదులకును, దర మనియెంచకుము మాయ దాఁటఁగఁ గర్మో
ద్ధురతఁ బురికొల్పుచుండుఁగా, బరరూపిణి మాయ; పక్షపాతము కలదే? 604

ఉ. ఇంతియకాని యాజగదధీశ్వరి కొక్కెడఁ బక్షపాత మొ
క్కింతయు లేదు "జీవులకు నేగతిఁ గల్గినొ ముక్తి" యంచుఁదాఁ
జింతిలుచుండు లోకము సృజించియు మాయకులోనుజేయదే
నంతయుసున్ జడంబగుఁ దదర్థము యిట్లొనరించు భూవరా! 605

క. మాయాయత్తులు దివిజులు, మాయామయు లసురులెల్ల మాయాధీన
ప్రాయులు త్రిమూర్తులును స్వేచ్ఛాయత్తత నొప్పు నొక్క యంబికయ నృపా!

ఆ.వె. దేవికన్నఁ బరము దెలియంగరా దెందు, నామెపూజకతన నఖిలమొదవుఁ
దత్పదాబ్జభక్తి దవులని కులమునఁ బొడమరాదు వినుము పుడమిఱేఁడ. 607

శా. జ్ఞానాసక్తి గురున్ భజించి నియతిం గావించి వేదాంత ని
ధ్యానం బొప్పఁగ నప్పురాంబిక మనమ్మందుఁగా దగ నిల్పి సం
ధానంబుం బచరించి విశ్వలవిధానజ్ఞానసంసక్తిమై
'నేనే దేవియు నేవ బ్రహ్మ' మను దా నెవ్వండు వాఁడల్పుఁడే! 608

వ. దీనికిం దక్కనఁవా డెన్ని కర్మంబు లొనర్చినను ముక్తుండుగాఁడు శ్వేతాశ్వతర
మహర్షులందఱు నిట్లు భవబంధవిముక్తులైరి. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును తత్క
ళత్రమ్ములును సచ్చిదానందరూపిణి యగు నద్దేవిని యెల్లప్పు డారాధింతు రని చెప్పి
మఱియును, 609

క. నరవర! ప్రశ్నంబుల కు, త్తరమిచ్చితి: భవభయమునఁ దగ నెయ్యెది పీ
వరసి యడుగం దలంచెదొ, పురాణములు వినుట కన్నఁ బుణ్యము గలదే. 610

ఆ.వె. సర్వపాపహరము సకల శుభప్రదం, బనఘ ముత్తమం బహర్నిశంబు
భక్తి వినెడివారి భవబంధములు వాపు, నిది పురాణములకు నెల్ల మిన్న. 611

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కథకుండు శౌనకాదులకుఁ
జెప్పుటయు, 612

క. లోహితసగోత్రభవ ! వి, ద్యాహితసుమనోమనోజ్ఞతత్త్వజ్ఞ ! మృదు
వ్యాహార ! హారహరస, న్నీహారయశోవిహార ! నిరుపమసారా ! 613

ఉ. కారుణికాగ్రగణ్య ! నృపకాంతశిరోమణికాంతిరంజిత
శ్రీరమణీయపాదయుగసేవనబంభరితాంతరంగ వి
స్ఫారయశోనుషంగపరిచారితసర్వదిగంతతుంగ వి
ద్యారతశిష్యసంగవితతాదర ! దుర్గయశాస్త్రిసోదరా ! 614

విచిత్రవృత్తము. మహీయశ్చరిత్రా ! బహుస్తోత్రపాత్రా !
గృహస్థాత్యధన్యా ! బృహత్కీర్తిమాన్యా ! 615

గద్య.

ఇతి శ్రీ........ తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ జతుర్థస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

266

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

వేమన పంచాయతీ గ్రంథాలయం, తెల్లప్రోలు :: కృష్ణా జిల్లా

దేవీభాగవతము

పంచమస్కంధము.

అసమానతేజ । పాండి, త్యసదృశనిరతాన్నదానతత్పర । విద్యా
ర్థిసమేతపంక్తిభోజన ।, కుసుమితసంతోష । బ్రహ్మగురుదోషజ్ఞా । 1

శివకేశవతారతమ్యము.

వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి, 2

క. శ్రీకృష్ణుని చరితమ్మును, మా కెఱుఁగం జెప్పితివి సమంజసముగ నే
మాకర్ణించితి మాసు, శ్లోకునికథయందు శంక చొప్పడు ననఘా । 3

చ. హరి యవతారమైన జగదాద్యుఁడు కృష్ణుఁ డరణ్య మేగి శం
కరుని యజింప నాతఁ డెసకమ్మునఁ బార్వతితోడ వచ్చి మే
ల్వర మిడె నంటి శంకరుఁడు వారిజనేత్రునికన్న నెక్కుడే ।
పరమవిరుద్ధ మియ్యది కృపన్ వచియింపుము మాకు నావుడున్. 4

చ. మునులు మహామహుల్ । వినుఁడు మున్నుపరాశరపుత్రుఁ డట్లుచె
ప్పిన చరితఙ్ గ్రహించి పృథివీపతి యాజనమేజయుండు వ్యా
సునిఁ గని పల్కె "నేల మధుసూదనునంశము కృష్ణుఁ డాచరిం
చెను దపమున్ శివుంగుఱించి చెప్పుము సంశయమయ్యె నన్మునీ. 5

గీ. సృష్టిరక్షాప్రళయములు సేయఁజాలు
దేవదేవుండు సర్వసిద్ధిప్రదుండు
ప్రాకృతునిఁబోలెఁ గృష్ణుఁ డెప్పాటఁ జేసెఁ
దపము హరుఁగూర్చి యితని కతండు లొచ్చె?" 6

చ. అనవుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనాధిప । నీవనినట్ల కృష్ణుఁ డెం
దును నధికుండు శక్తుఁడు ననూనమహామహిమానుభావుఁ డై

నను మనుజత్వ మందుకతనఁ దన కయ్యాని సంభవించె, నొ
ప్పునె మనుజత్వ మందియును బూర్వపురీతిని సంచరింపఁగన్ ॥ 7

మ. గురులం గొల్చుట, వృద్ధసేవనము, మ్రొక్కుల్ విప్రులం, దవ్విధు
చ్చరపూజారతి, హర్షశోకములు, స్త్రీసంసర్గము, న్నిత్యసం
సరణవ్యాప్తియు లోభమోహములు లవశ్యమ్మున్ ఘటించుఁ గుణో
ద్ధురమౌ దేహమునందు నిర్గుణత యెందుం జొప్పడం బోలునే. 8

వ. మఱియు శ్రీకృష్ణ నిధనమ్మునకును యాదవనాశనమ్మునకును నగ్రజగాంధారీ శాప
మ్ములు కారణమ్ములు, చోరకృతలుంఠన హరిణాదికంబును నయ్యెడ నర్జును
ననమర్థతయుఁ బ్రద్యుమ్నానిరుద్ధహరణం బెఱుంగుమియు నివి మానవజన్మ సంభ
వమ్ములు. 9

క. హరి నారాయణముని య, ప్పరముని యంశంబు యాదవశిరోమణి సా
దరుఁడై యాతఁడు శివత, త్పరుఁ డగుటయు నబ్బురంబె ॥ పార్థివముఖ్యా. 10

క. హరికి హరుఁడు కారణ మని, పరమామ్నాయమత మట్టి పరమాత్మ శివుఁ
హరియంశ మవతరించిన, పురుషుఁడు కృష్ణుండు గొలువఁ బోలదె యధిపా ॥ 11

శా. ఓంకారమ్మున నాద్యకారమున వాచ్యం డౌ నజుం, డయ్యుకా
రాంకుం డాతనితండ్రి విష్ణువు, మకారాంకుండు శంభుండు, త
త్సంకేతమ్మున నుత్తరోత్తరము ప్రాశస్త్యంబు వాటిల్లు ని
శ్శంకన్ బైఁ దగు నర్ధమాత్ర చెలఁగున్ శక్తిస్వరూపమ్ముగన్. 12

వ. దానం జేసి శక్తికి సర్వోత్కృష్టతయు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల కుత్తరోత్తరాధి
కతయుఁ గలుగు కతన హరికి హరపూజనం బావశ్యకంబ యని వెండియు, 13

గీ. మూలరుద్రుని యంశంబు మూలముగను, బ్రహ్మవక్త్రంబునుండి సంభవము చెందె
నిచ్చమై నింక నొకరుద్రుఁ; డెల్లరకును, బూజ్యుఁ డీతఁడు వరములు పొందుపొంచె.

క. ఈ రుద్రుఁడె త్రిజగమ్ములఁ, గారాధ్యం డగిన మూలమగు రుద్రుఁడు కాఁ
డే ॥ రాజేంద్రా ॥ యితనికి, సాంతత దగు శక్తితత్త్వసాన్నిధ్యమునన్. 15

క. హరి యోగమాయకతమునఁ, బరతంత్రుం డగుచు నెత్తు బహుజన్మము ల
ప్పరమాద్భుతమగు మాయకు, హరియు హరుఁడు నజుఁడు దాసు లఖిలామరులున్.

క. కనుఱెప్ప వేయునంతకు, జననము రక్షణము లయము సంధించెడి మో
హిని యోగమాయ యద్దా, నినిఁ గనుఁగొన నేర రెంత నేర్పరులు నృపా ॥ 17

క. హరి సూతికాగృహమ్మును, దఱలుట నందునిగృహంబు తనవాసముగాఁ
బొరయుట మధురాపురమున, కరుగుటయును యోగమాయ యలవరిఁచె నృపా. 18

వ. పిదప భీతుండై మధురాపురమ్ము విడిచి ద్వారక కరుగుటయు నయ్యోగమాయా
బలంబని యెఱుంగునది. 19

క. పదియాఱువేలపై యేఁ, బదిమంది లతాంగులకును పై భార్యల కె
న్మిదిమందికి దాసుండై, మధుసూదనుఁ డుంట యోగమాయకతమునన్. 20

చ. నరవర! యొక్కకాంత తగునై పుణి గల్గినదయ్యేనేని య
బ్బురపువిలాసముల్ గొలిపి పూరుషు బద్ధునిఁ జేయఁ జాలు సుం
దరులు పదాఱువేలకును దక్కినపూరుషుఁ డెట్టిఁడేని ద
త్పరుఁ డయి తత్సతీనికరపంజరకీరముగాక తిరునే. 21

చ. అరయఁగ సత్యభామకయి యాహరి యాహరిధాను మేగి యు
ద్ధురగతి యుద్ధరంగమునఁ దొయ్యలి మెచ్చఁగ దేవనాథు నో
సరిలగఁ జేసి కల్పకము చయ్యనఁ దెచ్చి ముదంబు గూర్చి సు
స్థిరముగ నాటునే పెరటిచెట్టుగ వశ్యుఁడు కాకయుండినన్. 22

చ. అదియునుగాక చైద్యునకు నంగనగా గురుదత్తయైన య
మ్మదవతి రుక్మిణిన్ గలన మర్దితశాత్రవుఁడై హరించి యా
త్మదయితఁ జేసికోలు నొకధర్మమె? యన్యకళత్ర మెంత ధ
ర్మదశకుఁ దప్పువాఁడును గ్రమమ్మెడఁ జేసి హరింపఁ బోలునే? 23

గీ. ప్రకృతిజన్యంబు హరిహరబ్రహ్మమూల, మగు నహంకారమున జగ మవతరించెఁ
దద్వశుండయి మోహంబు దవిలి ప్రాణి, చేయుఁ దత్తత్క్రతులు మంచిచెడ్డయనక.

గీ. బ్రహ్మయైన నహంకారవశుఁడు కాక, యున్నవేళ విముక్తుఁడై యుండు దానిఁ
దవులుచో సంసరణకృతితత్పరత్వ, మంది తత్తద్విశేషము లలవరించు. 25

చ. అది విడువాఁడె ముక్తుఁడు, మహామహుఁడైనను నయ్యహంకృతిన్
బొదలెడివాఁడె బద్ధుఁడగుఁ బూరుషమాత్రున కంగనాదిసం
పదలును గేహమున్ సుతులు బంధము లందురు వేని కెక్కుడై
నది యని చెప్పఁగాఁదగు నహంకృతి నిక్కము పార్థివోత్తమా. 26

గీ. ఏ నొనర్చెదివాఁడ నాచే నొనర్పఁ, బడియె నింతటికార్యంబు బలియురందు
వధికుఁడను నేనటంచు వహంకృతింద, విలి నరుఁడు బంధనమునఁబొరలు నరేంద్ర.

వ. మృద్విహీనంబగు ఘటంబుపగిది నహంకారశూన్యంబగు వస్తువు దుర్లభంబు; కారణవిముక్తంబగు కార్యంబు లేమి శాస్త్రప్రసిద్ధంబకదా। యని మఱియును. 28

గీ. అయ్యహంకారసంపర్క మంది కాదె, యెల్లజగములు పాలించు నిందిరేశుఁ, డట్లుకాకున్న నతఁడు దుఃఖాబ్ధిమగ్నుఁ, డగునె యవతారముల నెత్తి యవనినాథ।

వ. అహంకారనిర్ముక్తులకు మోహంబును సంసారమ్మును లేకుండు మఱియు బ్రహ్మాదులగుపురుషులెల్లరును సాత్త్వికరాజసతామస భేదమ్ముల మూఁడు దెఱఁగుల వారు, వీరియం దెల్లప్పుడును ద్రివిధంబైన యహంకారంబు వర్తించుఁ దద్బద్ధుండై మాయామోహితుండై యనేకావతారమ్ములఁ దవిలి తత్తదనుగుణమ్ముగ హరి గ్రుమ్మరు నట్లు కాదేని యెట్టి మందుండును వాంఛింప నొల్లని పరమసంకటమ్మగు గర్భవాసమ్మున కతఁ డియ్యకొను టెట్లు? 30

క. అతివిష్ఠాకులతాసం, గతిహేయంబైన దేవకసుతాగర్భ స్థితికిఁ హరి యాత్మపద, చ్యుతుఁడై రానేల తాన యొదయం బైనన్? 31

ఆ.వె. బ్రహ్మమొదలు స్తంబపర్యంతము జగంబు, యోగమాయవశత నొప్పు దాని నుడిపి యుడుపలేక యూర్ణనాభియుఁబోలె, హరిహరాదులుందు రవనినాథ. 32

క. అనవుడు జనమేజయుఁ డి, ట్లను యోగీశ్వరి మహామహాత్మత నాకుం మునివర! చెప్పితి వద్దా, నిన వెండియు వినఁగవలతు నీదగుకరుణన్. 33

ఆ. వె. మూఁడుమూర్తులకును మూలభూతంబయి, యఖిలజగము తానయై వెలుంగు దేవదేవిమహిమఁ దివిరి వినకయుండు, చెనఁటి యెందుఁగలఁడె చెప్పు మనఘ.

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను రాజేంద్రా। యియ్యది శ్రద్ధగలశాంతునకు నుడువఁదగినది యని యెఱుంగుము. మున్ను మహిషుండను రాక్షసరాజు కాలమ్మున దేవదానవులకు ఘోరంబగు యుద్ధంబు జరిగె నది యెట్లంటేని. 35

క. కనకగిరి కేగి మహిషం, డనిమిషులకు నెల్ల విస్మయము గదురఁగఁ జే సెను వర్షాయుతము తపం, బును బరదేవతను హృదయమున నిల్పి నృపా. 36

మహిషాసురోత్పత్తి.

క. ఆ తపమున కెద మెచ్చి కృ, పాతత్పరుఁడై విరించి వర మిడుటకునై యేతెంచి కోరుకొ మ్మన, నాతని కమ్మహిషుఁ డిట్టు లనె భక్తి మెయిన్. 37

వ. మహాత్మా! నాకుం గూర్తేని మృత్యువులేమిఁ బ్రసాదింపు మనవుడు నతం డిట్లనియె. 38

క. పుట్టినవారలు, గిట్టుట, గిట్టి మరలఁ బుట్టుటయు నఖిలజీవుల కె
ప్పట్టునఁ దప్పనియది నీ. కెట్టుగ నీవచ్చు మృత్యు వెడఁజేయంగన్. 39

వ. భూభూధరసముద్రాదికంబులకైనను గాలవశమ్మున నాశమ్ము దప్ప దట్లుండ నీకెట్లు మృత్యుభియంబు లేకుండ వరం బొసంగుదు? నొక్క యుపాయమ్ము సెప్పెద మరణమ్మున కొకింతయేని యవకాశం బునిచి కోరుకొమ్మనవుడు వాఁ డిట్లనియె.

క. సురదైత్యమానవులలోఁ, బురుషుఁడు ననుఁ జంపకుండఁ బూరింపుము నా
వరమాఁడుది నను జంపం, దరమే యద్దాని నొక్కతన్ విడువు మొగిన్. 41

క. అనవుడు నీకెప్పటికే, నిని మానినివలనఁ దొడరు నిధనం బిఁకఁ ద
క్కినవారివలన భీతిం, గొనకుము నీవంచు నేగెఁ గువలయనాథా! 42

వ. అంత నా రక్కసుండును సంప్రాప్తమనోరథుండై నిజనికేతనమ్మున కరిగె
నావుడు "వాఁడన నెవ్వఁ డేకతమ్మున మహిషాకారంబు సంపాదిల్లె, నెవ్వనికొమ
రుం డెఱింగింపవే" యనుడు వ్యాసుం డిట్లను. 43

క. రంభకరంభులు మహితా, రంభులు నిరువురును సుతులు ప్రబలుదు రతి సం
రంభునకు దనువునకు వా, రంభోజాప్తునికి నెక్కుడగుదురు దీప్తిన్. 44

వ. అయ్యిరువురును సంతతిలేమిఁ జేసి బహువత్సరమ్ములు తపంబొనర్చి రందుఁ గరం
భుండు పంచనదమ్మున జలమగ్నుండయ్యును రంభుండొక్క భూరుహం బారో
హించియు ఘోరంబగు తపం బొనర్చుచున్నంతఁ దత్తపోభీతుండగు నింద్రుం
డటకేతెంచి మొసలియై యప్పంచనదంబు సొచ్చి కరంభుని పాదమ్ములం బట్టి
వధించిన రంభుండు భ్రాతృమరణదుఃఖితుండై, 45

క. మన మెరియఁగఁ దన శీర్షమ్మును వహ్నికి నీఁగ నెంచి మొగిఁ దెగనఱుకం
గను దక్షిణకర మాయుధ, సనాథముగఁ జేయుడున్ గృశానుఁడు పేర్మిన్. 49

చ. ఎదుటికి వచ్చి "శీర్ష మిటు లేటికిఁ ద్రుంచెద వాత్మహత్య చే
యఁ దగునె? చేయుడున్ బరమునందు సుఖం బెడయౌ భవత్తపం
బెదకు ముదం బొసంగెఁ గొను మిచ్చెద నీకు వరంబు, వచ్చి యె
య్యది గొనువాఁడ వీ" వనుడు నద్దనుజుండు విముక్తశీర్షుఁడై. 47

గీ. దేవ నా మెచ్చ నీకు సంతృప్తియేని, కామరూపియు నఖిలలోకవిజయియును
అమరదానవమానవాద్యఖిలవీర,ులకు జయింపఁగరాని పుత్రకుని నిడుము. 48

వ. నావుడుఁ బావకుం డట్లగుంగాకేమి యిఁక మరణోద్యోగంబు విరమింపుము, నీ

కెయ్యది గూర్చుఁ దద్దానియందఁ యిట్టి పుత్రుండు వొడము ననుడు రంభుం డవ్వీతి హోత్రున కెఱఁగి వీడ్కొని యరుదెంచువాఁడు ముందట యక్షరక్షితంబగు నొక్క మనోహర ప్రదేశమ్మున నున్న మహిషి నతిమత్త నందంబగుదానిఁ జూచి కామించిన నయ్యదియు రంభుం గలయుట కియ్యకొనియె నంత భావికార్యవశమ్మున రంభుం డద్దానితోఁ రమించి గర్భియగు దానిం గొని యితర మహిషంబులవలని భయము దొలఁగించుచుఁ బాతాళమ్మునకుఁ దోలికొని చనియె. 49

క. ఒకనాఁ డమ్మహిషిని వే, ఱొకమహిషము చూచి మోహయోగమ్మునఁ దా
శక పైకొన నుంకించినఁ, బ్రకోపనుఁడు దానిఁ గొట్టె రంభుఁడు కడఁకన్. 50

వ. అంత మహిషంబును దనకు విఘ్నకారియగు నద్దనుజుని శృంగంబులం బొడిచి యెత్తి మృతునిం గావించిన నమ్మహిషియు భర్తృ మరణమ్మునకు శోకించుచుఁ దనపూర్వనివాసమ్మునకుం జని యక్షుల శరణుఁ జెందె; నవల దానిపిఱుందన యమ్మహిషంబును గామార్తంబగు కతన నరిగి యయ్యక్షులతోఁ బెనఁగి తచ్ఛరతాడితం బయి ద్రెళ్లె. పిదప యక్షు లమ్మృతదనుజకళేబరముం గొని తెచ్చి యమ్మహిష శవంబుతోఁ జితాసంస్కారంబు చేయనుంకించిన నమ్మహిషియు సహగమనపరాయణయై యక్ష నివారితయయ్యు వెనుఁదీయక యయ్యనలమ్మునం బడియె. మీఁదఁ జితామధ్యంబునుండి మహిషుండును రక్తబీజుండు నను నిరువురు రక్కసు లుదయించి రందు మహిషుండు రాక్షసులచే రాజ్యాభిషిక్తుండయ్యె రక్తబీజుండును సురాసురుల కవధ్యుఁడై చరియించుచుండె నిట్లు చతుస్సముద్రముద్రితంబగు ధరామండలంబు నమ్మహిషుం డేకచ్ఛత్రమ్ముగ నేలుచుఁడి మహాబలుండగు చిక్షురుండును సేనాయుతసమావృతుం డగు తామ్రుండును నసిలోముండును నుదర్కుండును బిడాలుండును బాష్కలుండును ద్రిణేత్రుండును గాలబంధకుండును దనకు సేనానాయకులుగా రాజవర్గంబు లరివెట్ట విపుల జన్నమ్ములు కలఁచుచు మదోద్ధురుండై యొక్కనాఁడు. 51

మ. వరదానోద్ధతగర్వుఁడై యతఁడు స్వర్వాసంబు వశ్యంబుఁ జే
యురహిన్ సేవకుఁబంచె "నింద్రుఁడు ననున్ యుద్ధమ్మునన్ గెల్చునో
శరణం బంది దివంబు నా కిడునొ నిస్సందేహ మారీతి నా
సురనాథుం గని నిశ్చయింపఁ దగు" నంచున్ జెప్పి నిర్భీతిమై. 52

వ. అంత దూత దివమ్మున కరిగి యింద్రున కిట్లనియె. 53

చ. విను సురనాథ! నే మహిషవీరునిదూత నతండు పంప నిన్
గనుఁగొన వచ్చినాఁడ నిఁక గర్వము చెందక వీడు వీడి మా
జనపతి సేవకుండ వయి చక్కఁగ నుండెద వొండె యుద్ధముం
బనుపడి చేసె దొండె నొకపద్ధతి సేయుము నాఁగ నింద్రుఁడున్. 54

ఉ. వానికి నిట్లు పల్కె బలవద్విష "ఓరి మదాంధ! యిట్లు క
న్గానక నీవిభుం డనిపెఁ గానను! మంచిది వానిరోగ మె
ల్లేని యడంతు నాయెదుట నిట్లనఁ జెల్లునె నీకు? దూతయౌ
వానినిఁ జంప రామి విడువంబడి నీపతి కిట్లు సెప్పుమా. 55

ఉ. ఓమహిషీకుమార! నను యుద్ధమునందు జయించు నిచ్చ నీ
కీమెయిఁ బుట్టెనే! తృణము లెంతయు మెక్కుటచేత మిక్కుటం
బై మద మెక్కెనే! జడుఁడ వంచు నెఱుంగుదు నిన్ను నీకు ను
ద్దామత నిచ్చుశృంగములఁ ద్రవ్వి తగం బొనరింతుఁ జాపమున్." 56

వ. అనవుడు దూత వైళంబ చని మహిషుం గాంచి నమస్కరించి యిట్లు విన్నవించె.

క. నిను గణియింపక సురపతి, పసిచిన పలుకులను జెప్ప భయమొనవెడి వా
నిని విడిచి నీకుఁ బ్రియమగు, నన్నృతము వచియింప నర్హమగునె తలంపన్. 58

క. ప్రియమును సత్యముఁ బల్కుట, యి యుచిత మగు భృత్యునకు నృపాగ్రమ్మున నేఁ
బ్రియముగ వినిచితి నేని య, దియు నీకార్యమ్మునకుఁ బ్రతిఘటించు నొగిన్. 59

చ. ఇఁక రిపుఁడెట్లు పల్కె నటులే వచియించెద నన్న నెందు సే
వకునకు శోభనార్థి కిది భావ్యము గాదు రిపుల్ వచించు ఫ
క్కిక యన మిత్తి పల్కులను గేలి యొనర్చు నెటుల్ వచింతు న
ట్టి కుటిలవాక్యముల్ గలన డీకొను మూర్తురమాడ్కిఁ దెంపునన్. 60

క. అని హేతుగర్భముగఁ జె, ప్పిన పల్కుల యర్థమును సవిస్తరముగఁ గై
కొని పెచ్చు పెరుఁగు కోపం, బున మహిషాసురుఁడు గర్వమూర్ఛితుఁ డగుచున్.

శా. లాంగూలమ్మును బృష్ఠదేశమున వాలాయమ్ముఁ గీలించి భ్రూ
భంగం బొప్పఁగ నెట్టనొకసులు కోపం బంతటన్ గ్రుమ్మరిం
పం గై పెక్కడు మూత్రము ల్విడుచుచున్మత్తాత్ముఁడై యింద్రుఁడీ
బ్భంగిం బల్కుట వింటిరే యిఁక వధింపం బోలదే దుష్టునిన్. 62

ఉ. వాఁడన నెంత, వానిబలవైభవ మెన్నఁగ నెంతులందు, మా
రాదనితాపసోత్తములయందుఁ బరాంగనలందుఁ జెల్లఁబో
రాడుట కప్సరోంగనల కౌనె తపమ్ము లడంచు భంగిఁ? దూ
టాడెనఁ గోటియింద్రు లొకటైన యని నన్నెదిరించిరేనియున్. 63

క. నముచిం జంపెను విశ్వా, సము చొప్పడ సంధిఁ జేసి శపథమ్ములకుం
గ్రమ మెడలి; యట్టి దుష్టున్, క్షమింప సజ్జనుల కెట్లు సంతసమెసఁగున్. 64

వ. ఇవి యిట్లుండఁ దత్సహాయుండగు హరియు నిట్టిఁడ యది యెట్లంచేని, 65

క. కపటాచార్యుఁడు కుహకుఁడు, శపథాకరుఁ డతడు మున్ను చంపఁడె కిటి య
న్నెపమునఁ గనకాక్షుని సిం, గపు మానిసియై హిరణ్యకశిపు బలాఢ్యున్. 66

వ. కావున నింద్రోపేంద్రులయెడ విశ్వాసం బెగ్గగు నాకీ దేవపతి యన నెంత ! మహా
దేవుం డెదురైనను నటకిఁ గడంగుదు. 67

ఉ. కావున నష్టదిక్పతుల గర్వ మడంచి నిలింపసంతతుల్
చేవకుఁ దక్కి దైన్యమునుఁ జెంది కృశింపఁగ నాకలోకసు
శ్రీవిభవంబు గైకొని యశేషమఖమ్ముల నిచ్చుభాగముల్
కేవల రాక్షసార్థముగఁ గీల్కొనఁ జేసి చరింతు నెంతయున్. 68

క. సురనరకిన్నరు లాదిగఁ, బురుషులు ననుఁ జెనకఁ దగరు పూఁబోఁడికి నన్
బొరిఁగొనఁ దరమే ! నాదగు, వర మెఱుఁగరె, యొకఁడు మనకు వశ్యుఁడు కాఁడే.

వ. మీరు పాతాళమ్మునకును బర్వతమ్ములకును జని యచ్చటచ్చట నున్న దానవులం
బురికొల్పికొని యసికిఁ గడంగు నది యని వెండియు, 70

ఉ. ఏనొకరుండనే సురలనెల్ల జయించెద మత్తురాహతిం
బూనియు నాదుశృంగములపోటులు నాటియు నెవ్వఁడేనియుం
బ్రాణములం ద్యజింపఁడె ? దురమ్మున బాసటయేల ! నిక్కమో
దానవులార ! మీరలును దక్కటియోధులు నాకలంకృతుల్. 71

మ. నవమందారసుమస్రగావళులతో నాకాంగనాసౌఖ్యవై
భవలీలన్ దులఁదూఁగుచున్ విరతసంపద్ధాత్రియౌ కామధే
నువుపాల్ గ్రోలుచు నాకలోకమునయందున్ మీరు క్రీడల్ పొన
ర్పవలెన్ రక్కసులార ! సంగరసమారంభస్థితిన్ నిల్వఁడీ. 72

చ. నిరతము నాటపాటలకు నేర్పరులై గడిఁదేఱినట్టి సుం
దరులగు రంభ యూర్వశి ఘృతాచి తిలోత్తమ మేనకాప్రమ
ద్వరలును విప్రజిత్తియును దక్కటి యచ్చరలున్ ప్రమోదబం
ధురలయిమిమ్ముఁగొల్వఁదులఁదూఁగుఁడు నందనమందుదానవుల్ । 73

వ. అని చెప్పి సేనాసంరక్షణార్థంబుగాఁ బురోహితుండగు భార్గవుం బిలిచి పూజించి
మహిషుండున్నంత, 74

చ. దివిజవిభుండు సత్వరగతిన్ దిగధీశులఁ బిల్వఁ బంచి వా
రు వినఁగ నిట్లు పల్కె. మదరూక్షుఁడు రంభసుతుండు బ్రహ్మద
త్తవరమహోద్ధతుండు సురధామము గైకొన నెంచి సేవకుం
బవరముసేఁతకై పిలువబంచె వినుం డతఁడాడుమాటలన్. 75

చ. ప్రమద మెలర్ప మామహిషరాజునకున్ శరణాగతుండవై
యమరులతోఁ బనిఁగొనుచు నాతనిభృత్యుఁడవౌటయొండె యు
ద్ధమునకు వచ్చుటొండె నొకదానికిఁ బూనుము మావిభుండు కో
పమెఱుఁగడెప్డు భృత్యులను బాలనసేయు దయాంబురాశియై. 76

ఇంద్రుఁడు విమర్శించుట.

వ. అని చెప్పి యమ్మహిషుదూత చనియె నియ్యెడ మనకుఁ గర్తవ్యంబు నిర్ణయిం
పుఁడు శత్రుండు దుర్బలుండైనను క్షమింపఁదగదు జయాపజయమ్ములు దైవా
ధీనమ్ములయ్యును యత్నం బవశ్యకర్తవ్యంబు, 77

గీ. సంధియోగంబు ముఖ్య మాసంధి యిట్టి
బలువియెడ విషమించు నిక్కముగ యాన
మైన యోజింపక యొనర్చు టనభిమతము
తన బలముఁ బరబలమును దలఁప వలయు. 78

వ. కావున వాని సైన్యాదివివేచనం బొనర్ప నొక్కనిం బుచ్చి తెలిసికొనుట యుచితం
బని యొక్క ప్రణిధిం బంచిన వాఁడును నతి త్వరితగమనమ్మునంజని మగుడ
వచ్చి యవ్వాని బలవిశేషమ్ములం జెప్పిన వాసవుండు విస్మితుండై మంత్రవేదియగు
పురోహితుం బిలిచి యిట్లనియె. 79

క. దానవుఁడు మహిషుఁ డున్నత, సేనావృతుఁ డగుచు మనకుఁ జెట్ట దలఁచి తా
రా నుండె నిట, నుపాయము, దీనికి యోజించి యొకటిఁ దెలుపుము దేవా! 80

వ. దానవులకు నుక్కునట్లు మాకీవు సర్వకార్యప్రవర్తకుండవు విఘ్నపరిహర్తవు ననుడు బృహస్పతి సురేంద్రా! వ్యసనంబు సంప్రాప్తంబగుడు బుద్ధిమంతులు ధైర్యంబు వీడ రిట్లగుట నీవు ధైర్య మవలంబింపుము. 81

క. అగునది కాకుండదు దై, వగతికిఁ బ్రతిసేయఁగల్గు వారమె? చేయం
దగునైనను దోఁచిన య, ట్లగణితమగు యత్నమును సురాధిప వింటే. 82

వ. దీని నెఱింగియేకదా మునులు ముక్త్యర్థంబు సంతతధ్యానయోగమ్ముల యత్నింతురు. పురుషకారంబు లేకున్నఁ గేవల దైవంబు కతనఁ గార్యంబు నెఱవేఱ దది యెట్లన్నఁ జీఁకును బిచ్చుకకుంటును నన్యోన్యసాహాయ్యంబు లేమి నకించిత్కరులయ్యు నదిగల్గినఁ గృతకార్యులగుచు రొకెక్కడఁ బురుషకారంబు గల్గియుఁ గార్యసిద్ధి యలవడకుండు నచ్చోట దూషింపఁదగ, దయ్యది రథసైన్య మంత్రాదికంబుల నుండక దైవాధీనంబై యుండు నెట్లంటేని. 83

చ. బలియుఁడు క్లేశ మందుట యపాస్తబలుండు సుఖమ్ము చెందు టు
జ్జ్వలమతిగల్గుధీమనకు సంపద లేమియుఁ దెల్విలేనివాఁ
డిలఘుగతిన్ మహావిభవ మందుట శూరపరాభవంబు భీ
తులవిజయంబు నన్నది బుధుల్ పరికింతురు దైవికంబుగా. 84

సీ. కాఁదగు దానికి గతి దైవ మని యత్న • మొనరింపు మవల నయ్యుద్యమమ్ము
ఫలియించు నొండె విఫలమగు నొండెఁ గా • కయ్యెడ హర్షశోకాప్తి గనఁగఁ
దగ దధైర్యంబు సంతాపకారణమగు • దుఃఖయోగం బాత్మఁ దొడరు నప్పు
డెయ్యది దుఃఖమే నెవ్వఁడ నిరుపది • నాలుగు పీడిన నాకు విర్గు

ఆ. వె. ఆత్మకునకు దీన నయ్యెడిదేమి? యాఁకలియు దప్పి ప్రాణగతములు సుఖ
దుఃఖములు మనమ్ముతో నుండు జరయు మృత్యువు శరీరమునకుఁ దొడరుమఱియు.

వ. షడూర్మిరహితుండనగు నేను శరీరంబొండెఁ దత్సంబంధి నొండెఁ గాను, చతుర్విం శతితత్త్వభిన్నుండనగు నేను సదానందుండఁ బ్రకృతివికృతిభిన్నుండ నని తలంచుకొని నిర్మమత్వంబునొందు మియ్యది దుఃఖనాశమ్మునకుఁ బ్రథమోపాయంబని వెండియు. 86

గీ. మమత దుఃఖమ్ములకు నెల్ల మనికిపట్టు, దాని విడిచినవాఁడె తద్దయు సుఖాత్ముఁ
డమరనాయక! సంతోష మన్నిగతుల, సౌఖ్య మొనఁగూర్చు దానికి సవతులేదు.

ఉ. నీకు మమత్వము న్విడుచునేరుపు చాలకయున్న భావికా
ర్యాకలనంబునం దగిన యత్న మొనర్పుము బుద్ధియున్ సురా
నీకము తోడు గాఁగఁ బయి నీవొ రిపుండొ జయమ్ముగాంచి సౌ
ఖ్యాకరులై యెసంగఁగల రయ్యది దైవముసేఁత గాఁ దగున్. 88

వ. ఎవ్వరికిని సుఖంబు పుణ్యక్షయ మ్మనియు దుఃఖమ్ము పాపక్షయమ్మనియు నెఱుంగు మింతయేల నీబుద్ధికిం దోఁచి నట్లొనర్పు మనపుడు సురేశ్వరుండు, మహాత్మా! దుష్టుండగు నమ్మహిషు నశింపఁజేయుటయ నాకుం దోఁచినవిధం బగుట యుద్ధో ద్యోగం బొనరించెద నుద్యమంబు లేకున్నఁ గార్యంబు సిద్ధింపదు విజ్ఞానంబు యతు లకును సంతోషంబు విప్రులకును శత్రుహననంబు ప్రభువులకును భూషణంబులు.

క. మును త్వష్టకుమారుని నము, చినిఁ జంపితి నుద్యమంబు చేసి యటుల యి
ద్దనుజుఁ బరిమార్తు నీ మం, త్రనియోగముఁ బనియు విజయదాయకములుగా. 90

వ. నాకు నెల్లసంగరమ్ముల నీవును వజ్రాయుధమ్మును హరిహరులును సహాయులు. రక్షోఘ్నంబులగు మంత్రమ్ములం బఠించి దీనికి నీ వనుకూలుండవు గమ్మనవుడు స్మితపూర్వకంబుగ నతం డతని కిట్లనియె. 91

క. సురనాథ! విన్ము యుద్ధా, దరువిఁక వలదనియుఁ బోవఁదగు ననియును నే
విరుదెఱఁగు చెప్పనోప నె, వరికిన్ జయము నజయంబు వక్తవ్యములే. 92

మ. భవితవ్యంపు విధంబు నాతరమె చెప్ప న్నాకలోకేశ! యే
ది విధేయం బది యాచరింపు మెవఁడేఁ దీర్పన్ సమర్థుండె దై
వవిధిఁకాబైఁ బడు మంచిచెడ్డల; ననున్ వంచింపఁదే మున్ను మ
ద్ధవళాక్షిం గొని చంద్రుఁ; డప్పు డతిచింతఁకా జెందనేయేనొగిఁకా. 93

వ. నన్ను మీర లందఱును బుద్ధిమంతుండని కదా కొనియాడుచుందు రయ్యెడ నాబుద్ధి యేమయ్యెఁ గావున నోపినకొలఁది నుపాయంబు చింతింపుఁడు. సిద్ధ్యసిద్ధులు దైవా ధీనంబు లనవుడు బ్రహ్మకడకుఁ జని శరణంబు వేఁడి యిట్లనియె. 94

చ. మహిషుఁ డనంగ నొక్కరుఁ, సమర్త్యవిరోధి మదోద్ధతుండు నా
కహితమొనర్చి నాకమున కాపద గూర్పఁగ దైత్యవాహినీ

సహితుఁడు సంగరమ్మునకు సన్నహనం బొనరించువాఁడు వా
ని హతికి భీతి చెందితి గణింపుము నామరవస్థ నావుడున్. 95

వ. పితామహుండు హరిహరులం బురస్కరించుకొని సంగరం బొనర్చుట కర్జంబగు మనమందఱ మియ్యెడఁ గైలాసమ్మున కరుగుదమని చెప్పిన నింద్రుండు చతుర్ముఖపురస్సరంబుగాఁ గైలాసమ్మున కరిగి వేదమంత్రమ్ములచే నతని సన్నుతించి ప్రసన్నుఁడగు నద్దేవుఁ బురస్కరించుకొని వైకుంఠమ్మున కరిగి యజ్ఞనాభు శరణంబు వేఁడి మహిషాసురుం డొనర్చు దుర్ణయమ్ములు సెప్పిన నతం డింద్రపురోగముల కిట్లనియె. మనమెల్లఁ గలసి యద్దానవు నిర్జించుట కర్జం బయ్యెడి నాహవసన్నద్ధులరగుఁ డనిన వారు వారివారి వాహనమ్ముల నధిష్ఠించి సంగరాభిముఖులైరి.

గీ. అంచనెక్కె విరించి ఖగాధిపుపయి. హరి వెలిఁగె వృషవాహనుఁడయ్యె శూలి
నెమ్మిపై నుండె గుహుఁడు గజమ్ము దేవ, పతి యధిష్ఠించె సంగరప్రమద మొదవ.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై హరిహరవిరించి ప్రముఖనిలింపులు వెడలిన నమ్మహిషుండును దైత్యవాహినీసహితుఁడై యుక్కు మిగిలి ధరణీతలంబు గ్రక్కదలఁ జనుదెంచె, నిట్లయ్యిరువాఁగును గలసి యెదిరిన సంగరంబు బెట్టిదం బయ్యె. 98

మ. గదలన్ బట్టసశూలతోమరములన్ గార్చిచ్చునుం బోని బె
ట్టిదమౌ శస్త్రపరంపరన్ విపులధాటిన్ మేటిగాఁ బోరి రు
న్మదులై యాజి సురాసురుల్ భువనసంపాతంబుగాఁ దారకల్
సెదరన్ దిక్తతి యేకమై పొదల నిస్సీమప్రతాపోన్నతిన్. 99

ఉ. మానితశౌర్యధుర్యుఁ డసమానపరాక్రముఁ డైన వాని సే
నాని గజాధిరూఢుఁ డయి నాకపుఁ జిక్షురుఁ దేసె శస్త్రవి
ద్యానిపుణుండు బాణముల నైదిట; నింద్రుఁడు వానిబాణసం
తానముఁ ద్రుంచి వక్షమున నాటె నవంబగు నర్ధచంద్రమున్. 100

వ. చిక్షురుండును దదాశుగమ్మున మూర్ఛవోయి యేనుఁగుపై నొరుగుడు సురపతి శతకోటిం గొని యక్కరికరంబు ద్రెళ్ళనేసిన సంగరరంగంబు విడిచి పలాయనం బొనర్చె నంత మహిషుండు క్రోధతామ్రాక్షుండై. 101

శా. కాలాభీలు బిడాలనామకుని సంగ్రామైకవీరున్ మరు
త్పాలాద్యష్టదిగీశులన్ క్షణములో భంజించి రమ్మంచు దు

శ్శీలుం బంచిన వాఁ "డిదెంత" యని జేజేరాజుపై నేగె నా
భీలోన్మత్తగజంబు నెక్కి సురలున్ బెంపేది యల్లాడఁగన్. 102

ఉ. వచ్చెడివానిఁ గాంచి సురవల్లభుఁ డెక్కుడు శౌర్యమొప్ప మే
నుచ్చిచనంగ నేసె నురగోగ్రము లైన శరమ్ములన్ వడిన్
హెచ్చిన తీవ్రకోపమున నింద్రుశరమ్ములు ద్రుంచి వాఁడు పై
పెచ్చుగ నొక్క యేఁబది గభీరశరమ్ములు నించె నేడ్తెఱన్. 103

చ. నడుమన వాని శస్త్రములు నాకవిభుండు మరల్చి క్రోధ మె
క్కుడుగను వాఁడియైన శరకోటి వెసన్ బరఁగింప వాఁడునుం
బొచిగ నొనర్చె దేవవిభుపూనిక వమ్ముగ శస్త్రసంతతిన్
దడయక యమ్మరుత్పతి గదంగొని యేసె గజమ్ము నుక్కఱన్. 104

గీ. ఆ గదాఘాతమునఁ గరి యాహవావ, నీతలము పాసె నార్తంపు నిస్వనంబు
చెలఁగ; నవ్వాఁడు క్రోధ మగ్గలము గాఁగఁ, దివిరి యసిసేసె నేడ్తెఱఁ దేరి నెక్కి.

చ. సురరిపుతేరు చూచి బలసూదనుఁ డాహవకోవిదుండు దాఁ
గురిసె నుదగ్రమార్గణపుఁగోటుల; దానికి వాఁడు నల్గి మే
దురముగ నస్త్రముల్ గడకతోఁ బరఁగించె ననంతసంఖ్యఁ; ద
చ్ఛరముల కిజ్జయైషులకు సంగర మద్భుతమయ్యె నయ్యెడన్. 106

వ. పిదప నింద్రుం డవ్వానికోర్తులకు శంకించి జయంతుం దనకగ్రమ్మున నిడికొని బాస
టయై తాను బోరుచుండె నట్టియెడ. 107

మ. కిడఁకన్ మార్గణపంచకమ్మున మహోగ్రప్రక్రియాధుర్యుఁడై
వడిమైనేసె జయంతుఁ డయ్యసురు దుష్ప్రారంభు; వాడున్ మహా
బడబాగ్నిప్రభలైన తచ్ఛరతతుల్ వక్షమ్మున న్నాటి కీ
ద్వడి యత్తేరున మ్రొగ్గతిల్లఁబడె దుర్వారంపు మూర్ఛాగతిన్. 108

వ. అంత సారథి రథంబు దోలికొని వేఱొక్కయిమ్మున కరిగిన జయశబ్దంబు లొక్క
పెట్టఁ జెలంగ సురలు తనుజసహితంబుగ సురపతి నగ్గించిరి. 109

ఉ. ఆ జయశబ్దముల్ విని మహోగ్రహవిగ్రహుఁడై హయారి త
త్తేజము సైఁపలేక కడుఁ దెంపరి నస్త్రవిదున్ మహామహో
భాజనుఁ దామ్రు నంపె నతిపాటవమొప్పఁగఁ దామ్రుఁడద్రివి
భ్రాజనమొప్ప నస్త్రములు వర్షముగాఁగ నిగిడ్చె నింద్రుపై. 110

వ. అంత. 111

చ. వరుణుఁడు పాశముం గొని సవాహనుఁడై యెదిరించెఁ బాశికిం
దురమునఁ దోడుగా మిగుల దోర్బల మేర్పడ దండధారియై
యరిగె జముండు వెంటనె మహామహిషార్భటి మిన్నుముట్టఁ దా
నిరువుర కొక్కఁడయ్యుఁ దనియించె సురారి శరాళిపెంపునన్. 112

శా. ఘోరంబై విలసిల్లు నారణమునన్ గోపమ్ముమై ధర్ముఁ "డో
రోరీ! రాక్షస పోకుపోకు" మని దండోద్యత్కరుండై బల
స్ఫారున్ దామ్రుని వైచుడున్ జలమునన్ బాటింప కిష్మేటి యు
ద్ధారంభుండయి యింద్రుఁదొట్టి సురలాహా! నాఁగజృంభించినన్. 113

చ. నిలు నిలు పోకు మంచు సురనేతకుఁ దోడయి దేవతల్ సుని
శ్చలులయి మార్గణమ్ముల నసంఖ్యగతిన్ బరఁగించి రక్కసున్
బల మఱఁ జేసినన్ బడియె వాఁడును మూర్ఛ మునింగి సంగర
స్థలమున రక్కసుల్ మిగుల దైన్యమునొంది కలంగి పాఱఁగన్. 114

క. తామ్రుఁడటు మూర్ఛఁ జెందిన, నామ్రేడితకోపఘూర్ణితాక్షుల కాంతుల్
తామ్రప్రక్రియఁ బర్వఁగఁ, దా ద్రిమింగెడి భాతి సురలఁదాఁకె మహిషుఁడున్. 115

దేవదానవ యుద్ధము.

వ. ఇట్లు గజారూఢుండై గదం గైకొని పోకుమని యదల్చి సురనాధునేసిన నతం
డును బిట్టలిగి వజ్రమ్మున నగ్గదం బొడిచేసె. 116

చ. తనుఁ దునుమంగ బెట్టిదపుదండది మీఁదికి వచ్చు నింద్రు నా
య్యనగని యెక్కుడౌ నలుక నార్చి ఫణీశ్నిభమైన ఖడ్గముం
గొని మహిషుండు దా నెదురుకోలు ఘటించిన నంత నిర్వరున్
గనుఁగొనువారు మెచ్చఁగ నఖండముగా నని చేసి యుద్ధతిన్. 117

గీ. అంత దైత్యుండు శాంబరి నఖిలలోక, మోహకరి గాఁగ మాయఁ దామొనయఁ జేసె
నదిప! యెయ్యెడఁ జూచిన నాత్మసదృశు, లొప్పు రాకకోటి యమ్మాయఁ గుప్పలుగను.

వ. ఇట్లు మాయాప్రభావమ్మున నెల్లెడఁ దానయై మహిషుండు విజృంభించి తమ సేనల
రూపడంచుటకు నింద్రుం డత్యాశ్చర్యపర్యాప్తుండై చేయునది లేక పుల్లవడియె. 119

ఆ.వె. వరుణుఁడును జముండు సరసిజాప్తుండు వ
హ్నియు శశాంకుఁ దొట్టి యితరు లమరు
లధికభయము దొడర నందంద మ్రాన్పడి
పాఱఁ జొచ్చి రసురబారి కెదలి. 120

ఉ. ఈగతి నార్తులై యమరులెల్లఁ ద్రిమూర్తుల నాత్మ నిల్పి మా
కాఁగఁగ రాదు వీని నని యంచు మొఱన్ బచరించుమాత్ర న
య్యాగమవేద్యు లయ్యెడకు హంసఖగేశవృషాధిరూఢులై
మూగురు నేగుదెంచిరి సముద్ధతులై మహిషున్ వధింపఁగన్. 121

వ. పదంపడి చక్రి చక్రంబు వైచినఁ దత్తేజమ్మున నవ్వాని మాయపంచబంగాళంబై విరిసె. దానికి సహింపక మహిషుండును, చిక్షురుండును, నుగ్రాస్యుండును, నుగ్రవీరుండును, నసిలోముండును, త్రిణేత్రుండును, బాష్కలుండును, నంధకుండును, దక్కంగల రక్కసులును నొక్కటై పరిఘాద్యాయుధమ్ములు ధరించి ప్రతిఘటించినఁ బోరు ఘోరంబయ్యె నయ్యెడ. 122

ఉ. రక్కసులెల్ల నుక్కునఁ గరమ్ములఁ జాపము లొప్ప దిక్తతుల్
గ్రక్కదలంగఁ దాఁకి యమరప్రతతిన్ వృకముల్ గడంగి దా
మెక్కటి వత్సపంఘముల నేపునఁ దోలినభంగిఁ దోలి రి
ట్లుక్కఱియుఱ సురల్ వొడిచి రోదక యోపినవట్లు పోరుచున్. 123

క. కడు నదరు బాణవర్షము, పుడమియు నాకసము గప్పఁ బోరు భరంబై
దొడరిన నయ్యెడ నంధకుఁ, డుడుసంఘము రాల నార్చి యోధులు తలఁకన్. 124

శా. ఆకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాస్త్రమ్ములన్ వీఁక నా
శీకాక్షుం గుఱిఁజేసి యేసిన విశాలీభమ్ము లా వాని నా
లోకారాధ్యుఁడు బిట్టు దున్మి సుర లాలోకించి యగ్గింపఁ దీ
క్ష్ణాకారమ్ముల నైదుబాణముల దేవారాతిపై నించినన్. 125

వ. దానఁ బోరు ఘోరంబయ్యె నిట్లుహరితోఁ బెనంగి యంధకుండు హరుం దాఁకెఁ బదంపడి యిరువురకును నేఁబది దినమ్ములు సమస్తలోకలోమహర్షణంబగు నాహవంబు ప్రవర్తిల్లె నయ్యెడ బాష్కలుం డింద్రుం దాఁకియు మహిషుండు రుద్రు నదల్చియుఁ ద్రిణేత్రుండు జము మార్కొనియు మహాహనుండు గుబేరునిపైఁ గవి

సియు నసిలోముండు వరుణుపై నురువణించియు నతిదారుణంబుగఁ బిఋసనక
సంగరం బొనరించి రట్టియెడ నంధకుం డుక్కుమిగిలి. 126

క. గదఁ గైకొని యమరులు గ్ర, క్కదలఁగ హరి నురువడించి కడు బెట్టిదమై
యదరిపడ గరుడు నేసిన, మదమఱి యాతండు గొంత గ్రున్పడె నధిపా. 127

ఉ. అంత జనార్దనుండు విహగాధిపుమేని నొకింత దువ్వి వి
క్లాంతిఁ దొరంగఁజేసి విశిఖమ్ముల నంధకుఁ గూర్చి యేయ వాఁ
డంతఁ దదీయమార్గణము లన్నియు నుగ్గుగఁ జేసి యబ్ధిజా
కాంతుని నేసె నేఁబది యఖండశరమ్ముల శౌరి పెల్చనన్. 128

ఆ. వె. వాని బాణములను వమ్ముగాఁ జేసి వే, యంచు లొప్పు దీప్తిమించు తన సు
దర్శనంబు వాని తల గుఱిచేసి వై, చిన సురారి మిగులఁ జేవ దవిలి. 129

మ. అనివార్యమ్మగు శౌరిచక్రమును వార్య మ్మొనటుల్ చేసెఁ గై
కొని చక్రంబొకఁడేసి; దాని కసురుల్ గోలాహలం బొప్పఁ బెం
పున నగ్గించిరి యంధకున్; సురవరుల్ పొల్పేది 'యేమీ! సుద
ర్శన మిట్లౌనె!' యటంచు నొక్కమొగి నాక్రందించి రత్యార్తులై. 130

క. సుర లాక్రందించిన నా, హరి కనలి యమర్చి యేసె నయ్యంధకుపైఁ
ద్వరితగతిఁ గౌమోదకి, శిరమునకుం దాఁకునట్లు చేకొలఁది వెసన్. 131

వ. పిమ్మట నగ్గద శిరమ్మునకుం దాఁకుడు దిమ్ముగదిరి యమ్మానవాముండు సొమ్మసిలిన
నమ్మహిషుం డమ్మధుసూదనుం దాఁకుటయు. 132

ఉ. చాపము కేలఁబూని పెలుచన్ గుణనాదము మ్రోయ నుజ్జ్వల
త్కోపపరీతుఁడై యెదురుకోలు ఘటించెడివానిపై మహా
టోపత బాణవర్షము గడున్ వెలయించిన వర్షధారలన్
జోపెడి దున్నపోల్కి మధుసూదనుఁ దాఁకె హయారి ధీసుఁడై. 133

వ. ఇట్లు నిరంకుశుండై మహిషుండు హరికార్ముకనిర్ముక్తశరపరంపరలఁ గ్రమ్మఱిం
చుచుఁ గదిసిన నిరువురకును సంకులక్రమమ్మునఁ గొంతవడి ద్వంద్వయుద్ధంబు
ప్రవర్తిల్లె. 134

చ. హరి గద కేలఁ దాల్చి రయమారఁగ నమ్మహిషాసురున్ రణా
దరు మదమత్తు మొత్తినఁ బదంపడి శీర్షము వ్రయ్య మూర్ఛా

ధరణిపయిం బడెన్ సురలు దైన్యము దక్కఁగ రక్కసుల్ పర
స్ఫురవదనమ్ములన్ గళలు జాఱఁగ వందురి కందు నొందఁగన్. 135

శా. మాత్రౝదైత్యుఁడు మూర్ఛఁదేరిహరిపై మాత్సర్యమొప్పారఁగా
నేత్రమ్ముల్ గడు నెఱ్ఱఁగాఁ బరిఘమున్ శీర్షమ్మునౝ వైవ దే
వత్రాణుండును దాని తాఁకునకుఁ దత్పక్షీంద్రుపై మూర్ఛిలెన్
సుత్రామాదులు సూడనొందెడకుఁ గొంచుంబోయెఁ బక్షీంద్రుఁడున్. 136

చ. అమరుల దైన్యముం గని "భయంపడకుం" డని చెప్పుచున్ మహో
ద్యముఁడయి శంకరుండు మహిషాసురుపైఁ దనశూలము న్నిగు
డ్చ మహిషుఁడేత్తెఱన్ విడిచెఁ బ్రాకటమైతగు శక్తిపక్షమం
దు; మదనహారి తద్గతికి నోవక హెచ్చినతామసమ్మునౝ. 137

గీ. తన త్రిశూలమ్ముగొని వాని దాఁకి యేయఁ, దొడఁగె వాఁడును బోరాడఁగడఁగె నిట్టు
లున్నయెడ హరి మూర్ఛఁదా నుడిగి శంక, రునకుఁ దోడ్పడెఁ జక్రమ్ముగొని కరమున.

వ. ఇట్లు చక్రశూలమ్ములం గొని హరిహరులు సంగరసన్నద్ధులై విజృంభించుటయు
మహిషుండు పేఁబెత్తిన కోపమ్మున, 139

మ. మహిషాకారము దాల్చి పుచ్ఛ మతిసంపాతమ్ముగాఁ ద్రిప్పుచున్
మహిభృచ్ఛృంగసమున్నతంబయి యసామాన్యంబునై భీతిధూ
ర్వహమై దేహమెసంగ శృంగముల భూధ్రమ్ముల్ వెసంగూల్చుచున్
విహృతిందాఁకె హరిన్ హరున్ విపులగంభీరధ్వనం బొప్పఁగన్. 140

ఉ. దానికి నల్గి యిర్వురును దారుణబాణపరంపరల్ ధను
ర్ధ్వానపురస్సరంబుగ నిదాఘరవిప్రభ లొప్ప నేయ న
మ్మానవఖాది బిట్టలుక మార్కొని భూధరశృంగ మాత్మపు
చ్ఛానుగతంబుగా విసరె నాహరిపై హరుపై రయమ్మునన్. 141

క. ఉరవడిఁ బఱతెంచెడి త, ద్గిరిశృంగము గాంచి హరి యొగిన్ దీక్ష్ణములౌ
శరముల నుఱుముగఁ జేసి య, సురపైఁ దనచక్ర మపుడు జొనిపెఁ జొనిపినన్.

ఉ. ఆహరిచక్ర మద్దనుజు నయ్యెడఁ దాఁకిన మూర్ఛవోయి తా
నాహవరంగమందుఁ బడి యంతన లేచి మనుష్యదేహియై
బాహువు నప్పళించి గదఁ బాజి ధరించి నితాంతసంగరో
త్సాహమునౝ మహాభ్రనినదం బొనరించె గిరుల్ చలింపగౝ. 143

వ. అమ్మహానాదమ్మునకు నమరులెల్లఁ దలంకి రట్టియెడఁ గమలాక్షుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన దానవులెల్లరును సురలంబలె విశ్లేష్టులైరి. 144

దేవతలు పాఱిపోవుట.

గీ. పాంచజన్యారవమ్మున భయము చెంది, కుందునసురుల వీక్షించి కోపమదర
మానవాకార మెడలి యమ్మహిషుఁ డంత, సింహరూపమ్ముదాల్చి గర్జించి మించి.

చ. అమరులనెల్లఁ దీవ్రనఖరాగ్రముఁలం బొడి జేయుచుఁ గ్రమ
క్రమమున శ్రీహరిం గదిసి గ్రన్న ఖగేంద్రునిఁ బట్టి చీరి యు
గ్రముగ రమాధినాథుభుజకాండము వ్రయ్యఁగఁ జేయఁ గ్రోధవే
గమున సుదర్శనంబు గొని కంజదళాక్షుఁడు విక్రమించినన్. 146

క. అతనిచక్రము తనపై, కేతెంచిన నంతలోన మృగరాడ్రూప
స్థితి విడనాడి శృంగా, ఘాతమ్ముల నతని నొంచెఁ గాఁజెనుపోత్తై. 147

వ. హరియును వానికోర్తులకుఁ దలఁకి సంగరరంగమ్ము విడిచి పలాయనం బొనర్చి నిజభువనమ్మున కరిగె. శంకరుండును వాని నవధ్యుఁగాఁ దలంచి పిఱుందన కైలాసమ్మున కేగె. బ్రహ్మయు నట్టు లొనరించె. 148

క. కరమున వజ్రముం గొని యొకండును నిల్చె బలారి; శక్తి దా
వరుణుఁడు దాల్చి యొప్పె, బలవంతుఁడు దండసహాయుఁడై రణ
స్థిరత నెసంగె ధర్ముఁ; డనిఁజేయఁ గుబేరుఁడు నగ్నియున్ బర
స్పరముగఁ దోడు వచ్చిరి వెసన్ బఱతెంచిరి సూర్యచంద్రులున్. 149

ఉ. వీరలకన్న నెక్కుడగు వీరులతోడ లులాయరూపియై
ధీరుఁడు దానవుం డరుగుదెంచెఁ బరస్పరముక్తమార్గణా
సారపరంపరల్ ప్రబలె జ్యానినదమ్ములు సింహనాదముల్
బోరన భూనభోంతరము బూరటిలంగఁ జెలంగి మించఁగన్. 150

గీ. శృంగములచేతఁ బర్వత శృంగములను, నుక్కుమైఁ జిమ్మికొంచుఁ గైపెక్కి మహిషుఁ
డెల్ల యమరులఁ దాడించె నిద్ధబలుఁడు, పుచ్ఛసంఘాతముల ఖురస్ఫోటనముల.

శా. ఉగ్రుండై పఱతెంచు నమ్మహిషయుద్ధోద్యోగముం జూచి భీ
తిగ్రస్తుండయి పాఱె నింద్రుఁడు; జవాధిక్యమ్మునన్ బాశియున్

వ్యగ్రుండై చనె; ధర్ముఁడుం బరుగిడెఁ; యక్షేశవహ్న్యర్కులా
శాగ్రంథిన్ విడనాడి యేగి; రరిగెన్ జంద్రుండు సాంద్రత్వరన్. 152

వ. ఇట్లు మహిషాసురుండు నూఱువత్సరమ్ములు పరమదారుణంబగు సంగ్రామం బొనరించి విలింపులనెల్లఁ దఱిమి జయాధిక్యమ్మునం బొలిచి దైత్యసహితుండై స్వర్గం బాక్రమించుకొని వలయు దైత్యుల వలనగునెడల నియోగించి యమరపరిత్యక్తమ్ములగు ధనాగారమ్ములును నైరావతోచ్చైశ్శ్రవః కామధేను కల్పవృక్షమ్ములును నాత్మాయత్తంబులుగ నొనర్చి యింద్రాసనమ్ము నధిష్ఠించి యథేష్టంబుగఁ బరిపాలనం బొనర్చుచుండె. 153

గీ. వాని ధాటికిఁ దాళక వాఁడి దఱిఁగి, యరిగి గిరిగహ్వరమ్ముల నాశ్రయించి
యచటఁ బెక్కులు వర్షమ్ము లార్తి గూర, నమరులు వసించి కృశియించి రవనినాథ.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁడు దేవతలందఱును బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి వేదవేదాంగపారంగతులగు మరీచిప్రభృతిమహామునులు సేవింపఁ బద్మాసనం బలంకరించి యున్న వేదగర్భుఁ జతుర్ముఖు ననంతతేజోనిధి రజోమూర్తిం గాంచి సన్నుతించి యిట్లు చెప్పికొనిరి. 155

చ. అమరుల మయ్యు నొక్క మహిషాధముచే నిటు లుక్కుదక్కి వి
క్రమ మొనరింప లేక గిరిగహ్వరముల్ గృహసీమలై పొసం
గ మహిమమేది నట్టి మముఁగాంచఁగరాదె మహాత్మ! తండ్రి యే
క్రమమున నున్నఁ బుత్రులఁ గరమ్ము ననుగ్రహబుద్ధిఁ జూడఁదే. 156

మ. అమరస్థానము వానిరాజ్యముగఁ గల్పాగ్రప్రసూనమ్ము ల
య్యమరారాతి పరమ్ముగా సుఖము లయ్యశ్వారి పాల్గాఁగ సం
ద్రమునం బుట్టినగోవు వానిదిగ నద్దైత్యుండు పెంపొంద దై
న్యమునన్ మున్గి సురేంద్రు లిట్లగుటయుక్తా న్యాయంబె లోకేశ్వరా. 157

వ. సర్వజ్ఞుండవగునీ కెఱుఁగ రాని దొండుండదు. మా పడెడి యవస్థ యేమని చెప్పికొందు మట్లు స్వర్గంబు వాని పాలొనర్చి యద్రిగహ్వరమ్ముల నచ్చటచ్చట వసియించు మమ్ముల నెద్దియే నొక నిమిత్తంబు గల్పించి పీడించుచున్నవాఁ డట్లగుటం జేసి రక్షకుండవని నీ పాదమ్ములం బడితిమి. మా కెద్దియేని గతి గలుగం జేయుమని మాటికిం బ్రార్థించు నమరులకుఁ గృతాంజలులకుఁ బితామహుండు ప్రేమార్ద్రుండై యిట్లనియె. 158

ఉ. చేసెడిదేమి ! దానవుఁ డశేషసురాసురమర్త్యులందుఁ ద
న్నోసరిలంగఁ జేయ నౌరుఁ డుండమి మత్తత నిట్లొనర్చు వా
డీసరణిన్ వరమ్ము గొనె నెవ్వఁడునుం బురుషుండు తన్నునిం
జేసి వధింపకుండ నిఁకఁ జేడియ వాని వధింపఁగావలెన్. 159

వ. కావున మనమందఱమును గైలాసమ్మున కరిగి కార్యవిశారదుండగు శంకరుతో యోజించి తత్సహితులమై మాధవునొద్ద కేగి కర్తవ్యాకర్తవ్యమ్ములు నిర్ణయింత మని చెప్పి హంసారూఢుండై దేవతలం గలిసి కైలాసమ్మునకుఁ జనిన నంత నద్దేవదేవుండు ప్రసన్నుండై యెల్లర నుచితసత్కారమ్ముల గారవించి కుశలప్రశ్న పూర్వకముగ నాగమనకారణం బడిగినఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 160

చ. తెలియనికార్యమే యిదియు దేవరకున్ ! మహిషాసురుండు వీ
రల నిరసించి స్వర్గము కరంబు తిరంబుగ నేలుచున్న వాఁ
డలఘుఁడు యజ్ఞభాగముల నన్నిటి దైత్యులతోడ వాఁడ యి
మ్ములఁ గొనుచున్న వాఁడు వనముల్ గతియయ్యె నిలింపపాళికిన్. 161

వ. వాసవుఁ దొట్టి యీ గీర్వాణులెల్ల నన్ను శరణంబు వేఁడిన నిన్నుం గన వచ్చితి, నీ కార్యభారంబు నీయంద నిలిచినది నావుడు మందహాసకందళితముఖారవిందుండై శంకరుండు విరించి కిట్లనియె. 162

ఉ. తెచ్చితి వీయనర్థమును దేవతలందఱకున్, వరంబు ము
న్నిచ్చి, యిఁకేమి సేయనగు నెవ్వనికేనియు వాఁ డవధ్యుఁ డౌ
నచ్చపలున్ వధింపఁదగు నంగన లెవ్వరు ? నీ సతీమణిం
బుచ్చెదొ ? మత్తలోదరినిఁబుత్తునొ ? పుత్తుమొ వాసవాంగనన్ ? 163

క. మనభార్యలందు నొక్కతె, యును యుద్ధమునందు నేరు పొప్పెడి సతి లే
దనఘా ! కర్తవ్యం బ, వ్వనజాక్షునివలన వినఁగ వలయుఁ గడంకన్. 164

వ. అతండు బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగుట నిప్పట్ల వలనగు నుపాయంబెఱిఁగించు నయ్యెడ కరుగుద మని శంకరుఁడు తత్సహితుండై విష్ణులోకమ్మున కరుగునెడ ననుకూల వాతమ్ములు వీతెంచె మార్గమ్మున నెల్లెడఁ బక్షులు శుభసూచకములయ్యె నాకాశంబు నిర్మలంబుగాఁ దోఁచె దిక్కులు తెలివొందె నిట్లు శుభోదర్కమ్ముగా వెడలి యమ్మహాదేవుండు ముందట, 165

సీ. హంససారసచక్రసంసేవితములైన • కమలాకరమ్ములు గలుగుదాని
మందారవకుళచంపకమల్లికాశోక • వనము లెల్లెడ నొప్ప వఱలుదాని
నవరత్నఖచితసుందరసౌధభాసుర • వీధీశతమ్ములు వెలయుదాని
నిగమముల్ సెప్పు మునివరేణ్యులును గాయ • కులు నచ్చరలు గల్గి కులుకుదాని
గీ. నలఘులు సునందనందనాదులు వితాంత • భక్తిశీలురు నలుగడఁ బరఁగుదాని
విష్ణుభువనంబు గని యందు వెలయు నమ్మ • హాత్మభవనంబు గనియె ననంతరంబు.

వ. ఇట్లు దేవత లందఱు నయ్యెడ కరిగి ద్వారపాలకుం గాంచి మే మేతెంచితి మని మధుసూదనున కెఱిఁగింపవలయు ననిన నందొక్కరుండగు విజయుం డరిగి యమ్మధువైరికిం జెప్పె నంత విష్ణుండు సదనంబు వెలువడి వార లున్నయెడ కేతెంచిన నందఱును నమస్కరించి వేదవాక్యమ్ముల సన్నుతించిరి యద్దేవుండును గరుణార్ద్రుండై యెల్లరఁ గుశలం బడిగి యాసనమ్ముల నుండ నియోగించి యాగమనకారణం బేమన వార లిట్లనిరి. 167

మ. వరదానమ్మున దృప్తుఁడై మహిషుఁ డాపద్హేతువై మాకు న
ధ్వరభాగమ్ములు ముట్టకుండ దివముం దా నేలుచున్ మమ్ము భూ
ధరదుర్గమ్ములపాలు చేసెఁ బుమవధ్యప్రక్రియం బొల్చునా
సురవైరిం బరిమార్పఁగా వలను సంశోధింపు మేదేనియున్. 168

వ. మహాత్మా! యవ్వాని వధించు పాటి సామర్థ్యం బుమారమాసరస్వతీశచ్యాదులందే యంగనకుం గల్గు నయ్యది విచారింపుము శరణాగతుల మమ్ము వరిచేయ్పు మనవుడు విష్ణుం డవ్వారల కిట్లనియె. 169

గీ. అమ్మహిషుతోడ మనము మున్నాహవం బొ, నర్చితిమి కాదె వాఁడు మనకు నవధ్యుఁ
డెల్ల సురల యంశమ్ములు నేకముగఁ బొ, సంగు నట్లొకకాంతఁ జేయంగవలయు.
క. మనమున యంశమ్ములఁ బు, ట్టిన యవ్వామాక్షి వాని డీకొని పోరన్
దునుము నసంశయముగ న, వ్వనితకు మన మాయుధములు వలయు నొసంగన్.

దేవీ ప్రాదుర్భావము.

వ. అని యితండు వలుకు నయ్యెడఁ జతురానను మొగమ్ము నుండి యొక్క తేజమ్ము రక్తవర్ణమ్మును గించిచ్ఛీతంబును గించిదుష్టమ్మును శుభాకారమ్మును మరీచిజాలకీలితంబును నై పొడమె నద్దాని నీక్షించి శివకేశవులు పరమాశ్చర్యపర్యాప్తులైరి. 172

గీ. రౌప్యవర్ణంబు మిగుల దుర్దర్శ మధిక, తీవ్రము భయంకరంబునై దేవతలకు
విస్మయం బిచ్చు తేజంబు వెలికి వచ్చె, నద్రిసమమయి రుద్రుదేహంబునుండి. 173

వ. పిదప విష్ణుశరీరంబు నుండి సత్త్వగుణోపేతంబై శ్వేతవర్ణంబైన తేజమ్మును పురందరుకాయమ్మునుండి సర్వగుణాత్మకంబై చిత్రవర్ణంబగు తేజమ్మును వహ్నియమకుబేరవరుణాదులగు తక్కటి సురల శరీరమ్ములనుండి భిన్నభిన్నమ్ములగు తేజమ్ములునుం బొడమి మహాతేజోరాశియై హిమవత్పర్వతసన్నిభంబగు నద్దానిం గాంచి యెల్లరును విస్మయం బందుచుండి రంత నత్తేజఃపుంజ మ్మొక్క దివ్యసుందరియై పదునెనిమిది భుజమ్ములను దెల్లనగు మొగమ్మును నల్లనినేత్రమ్ములును నరుణంబగు నోష్ఠమ్మును నెఱ్ఱని పాణితలమ్ములును గలిగి నానావిధ భూషణమ్ములు దాల్చి సన్నద్ధయై యమ్మహిషాసురుం జంప నుంకించె ననుడు జనమేజయుండు మహాత్మా! యమ్మహాదేవి స్వరూపమ్ము సంక్షేపమ్మున వచించుట గాదు విస్తరించి యేయే దేవతలయంశమ్ము లేయే యంగమ్ములుగాం బరిణమించె వినవలతు నావుడుం బారాశర్యుం డమ్మహాలక్ష్మీస్వరూపం బిట్లు వక్కాణించె. 174

శా. ఆరూపం బిదమిద్ధ మంచు మునులున్ హర్యాదులున్ జెప్పఁ గా
లే రూహింపఁగ నాకు శక్యమగునే। లేశంబుగాఁ జెప్పి వా
చారంభం బొనరించితిన్ శుభదమై యజ్ఞానవిధ్వంసమై
సారంబై సతమై చెలంగు నది విశ్వం బెల్లెడన్ వ్యాప్తమై. 175

వ. నరేంద్రా! యద్దేవి యేకరూపిణియయ్యుఁ దత్తత్కార్యమ్ముల కనుగుణమ్ముగ నటునివడువున నానారూపమ్ముల నెసంగుచుండు నయ్యయిరూపమ్ములకుఁ గార్యకర్మానుసారమ్ముగ నామంబులు దనరు. నయ్యవి సగుణమ్ములును నిర్గుణమ్ములునై యనంతమ్ములుగా నుండు నైనను నా యోపిన తెఱంగున వివరింతు నాకర్ణింపుము.

క. హరుతేజమ్మున వక్త్రం, బురుహము కడు వెల్లనగుచుఁ బొలిచెన్, గురు ల
భ్రరుచిం జెలువారెఁ బరే, తరాజతేజమ్మ పొలుపు దవిలిన కతనన్. 177

వ. ఆ జగన్మాతృక నేత్రత్రయంబు పావకాంశంబగు కతనఁ గృష్ణరక్తశ్వేతవర్ణమ్ములం బొలిచెఁ గనుబొమ లుభయసంధ్యలవలన నగుటంజేసి వక్రమ్ములును గృష్ణవర్ణమ్ములును స్నిగ్ధమ్ములునునై యొప్పె. నాతిదీర్ఘమ్ములును నాతిహ్రస్వమ్ములుం గాక డోలాసమమ్ములగు శ్రవణమ్ములు వాయుతేజస్సముద్భూతమ్ములు. 178

సీ. తిలపుష్పముం బోలి యలరెడునాసిక • ధనదుని తేజంబు, మొనలు గల్గి
తనరారు తళుక్కుదంతములు ప్రాజాపత్య • తేజంబు, కావివాతెఱ దినేంద్రు
తేజంబు, పైఁదివాతెఱ కార్తికేయుని • తేజంబు పొల్పారు, దీప్తినలరు
పదియును నెమ్మిదిబాహులు విష్ణుతే • జం, బంగుళులు వసుసంభవములు,

గీ. స్తనయుగళ మంబుజారి తేజంబు, త్రివళి•సంయుతము మధ్య మింద్రు తేజంబు జంఘ
లూరువులు వరుణుఁడు, కటి యుర్వి, యిట్లు • పుట్టె నద్దేవి శుభరూపమున నరేంద్ర!

క. ఆయమఁగాంచి సురలు మో, దాయత్తత మించి "మహిషు నడఁచు మనకుఁ దా
నై యిచ్చు స్వర్గరాజ్యం, బీయంబిక" యంచు భయము నెడలిరి తమలోన్. 180

వ. అంత విష్ణుండు సురలం గాంచి యీ యంబికకు మీ మీ భూషణంబు లొసంగి
మీమీ యాయుధమ్ముల తేజమ్ములవలన నాయుధమ్ము లుత్పాదించి యొసంగునది,
యనిన నిర్జరులు సంతుష్టులై యట్లొనరించిరి. 181

సీ. పాలసంద్రము మేల్మిచేలమ్ములను మంచి • దైనరత్నపుహారమున్ బ కొసఁగె
నాపాదమస్తకం బమరఁదాల్పఁగ విశ్వ • కర్మ రత్నపుమేల్ నగల నొసంగె
నురమున శిరమున ధరియింపఁ దగుమాలి • కలు రెండు వరుణుండు కానుకిచ్చెఁ
దనరారు వివిధరత్నమ్ము లిచ్చుటె కాక • హిమవంతుఁ డర్పించె నేన్గు గొంగ

తే.గీ. హరియు హరుఁడును వరుణుండు నాత్మచక్ర • శూలశంఖమ్ములవలన నోలి సృష్టి
జేసి యొసఁగి రయ్యంబకు శ్రీకరములు • చక్రశూలశంఖమ్ములు జనపరేణ్య. 182

వ. మఱియుఁ బావకుండు మనోజనమ్మను శతఘ్నియునగు నొక శక్తియు, వాయువు బాణపూర్ణంబగు నంబుఁబొదియును జాపంబును, నింద్రుండు దనవజ్రమ్మునుండి యుదయించిన వేఱొక వజ్రమ్మును, నైరావతమున కలంకరించెడి గంటయును, యముండు దనదండమ్మునఁ బొడమిన దండంబును, బ్రహ్మ దివ్యగంగాజల పూరితంబగు నొక్కకమండలువును గాలంబు ఖడ్గమ్మును పలకయును, విశ్వకర్మ తీక్ష్ణంబగు పరశువును, గుబేరుండు సురాపూర్ణంబగు కనక పాత్రంబును, వరుణుండు దివ్యపంకజమ్మును ఘంటాశతనినాదితంబగు కౌమోదకి యను నొక గదయుఁ ద్వష్ట యభేద్యకవచంబును నానావిధాస్త్రమ్ములును దివాకరుండు స్వకిరణములను నొసంగిన నవి దాల్చి వెలుఁగు నజ్జగన్మాతృకం గాంచి వార లందఱు నిట్లు నుతించిరి. 183

మ. శివవై శాంతివి పుష్టివై సుఖదవై సిద్ధిస్వరూపంబవై
భవసంహారిణి! కాళరాత్రి వయి యంబాదేవివై వృద్ధివై
యవనిం బొల్చియు దానిచే నెఱుఁగ రా కంతస్థితిం బొల్చి మా
య వెలింగించుచు దానికిం దెలియ రా వత్యంత గోప్యస్థితిన్. 184

వ. అట్టి వైష్ణవీరుద్రాణీంద్రాణ్యాత్మకవగు నీకు నమస్కరించెద మెల్లెని మమ్ముం బీడించు నీహయారిని రయమ్మనం దునిమి కళ్యాణము లొసంగు మని మాటి మాటికి నుతించి చరణంబులం బడు నయ్యమరుల కయ్యంబిక యిట్లనియె. 185

చ. వినుఁడు సురేంద్రులారా! సురారి నొకవ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెద దీని కింత భీ
తినిఁ గొనువారె బ్రహ్మముఖదేవత లందఱు? కాలపర్యయ
మ్మును గడవంగ నేరికినిఁ బోలునె? యెంతటివింత యంచు నా
ననము సమందహాసముగ నాచ మొనర్చె రిపుల్ భయంపడన్. 186

ఉ. మేరువు సంచలించె వడి మిన్నదరెఁ జలధుల్ గలంగె దు
ర్వారతరంబుగా ధరణి గ్రక్కదలెన్ దశదిక్కు లొక్కపై
బోరన మ్రోసె నా రవ మపూర్వగతిన్ విని యాహయారియుఁ
ధీరతఁ దక్కి రక్కసుల దిక్కు మొగం బయి యల్కఁ పెంపునన్. 187

వ. ఇయ్యది కడుఁగ్రొత్తయై యున్నయది దీనికిం గత మేమొకో! యని శంకించి వెండియు, 188

ఉ. ఈరవ మాచరించు రిపుఁ డెవ్వఁడొ! గన్గొని వానిఁ గట్టి దు
ర్వారత నాదుసన్నిధిఁ గరంబు తిరంబుగఁ బొందఁజేయుఁ డ
ద్దారుణు మందబుద్ధి గతదర్పు నొనర్చి యమాలయాతిథిం
గా రచియింతు నెవ్వనికిఁ గాలము చేరువయయ్యె నియ్యెడన్. 189

క. సుర లిట్లొనరించిరొకో, పరమాపద డస్సి నాదుభయమున గిరిగ
హ్వరములపాలై నిర్భీ, తి రవం బొనరింప నింత తెగువ గలుగునే! 190

వ. అని పనిచిన దూతలు సని సర్వాంగసుందరియు నష్టాదశభుజయు సర్వాభరణభూషితయు నాయుధసంపన్నయు హస్తమ్మునఁ జషకమ్ము గొని సారెసారెకు మధుపానం బొనర్చుచున్నదియునగు నప్పరాంబ నీక్షించి భయత్రస్తులై మహిషుపాలికిఁ జని యిట్లనిరి. 191

ఉ. సింగము నెక్కి యెక్కుడగు చెల్వునఁ బొల్చెడి యొక్క కాంత స
ర్వాంగసముజ్జ్వలన్మణిమయస్ఫుటభూషణ నిస్తులాయుధా
భంగురహస్త నిత్యమధుపానమదాలస చారుచంచలా
పాంగ గనంగ నయ్యెఁ గనినంతన భీతి యెసంగె మాకొగిన్. 192

వ. అత్తలోదరి సురకాంతయు నసురకాంతయు నని నిరూపింప రాక యపూర్వప్రక్రియ నొప్పుచున్నయది. తత్తేజంబు దుర్దర్శంబగు కతన నిలువ నోడి యిట కరుదెంచితి మంతరిక్షమ్మున నుండి నిలింపు లాయంగనామణి నెక్కుడుగ సన్నుతించుచుండి రవ్వరారోహ యేమి కతమున నిట కేతెంచెనో తెలియుట మాకసాధ్యంబు తద్ద ర్శనమాత్రపలాయమానులమై దేవరకు విన్నవింపవచ్చితిమి. 193

క. శృంగారాదిరసమ్ముల, పాంగాధీనములు గాఁగ నంగజశత మా
రంగ సృజియించు చెల్వన, నంగన రంగారు నేమి యనఁదగు నధిపా. 194

వ. ఇంక నెయ్యది కర్తవ్యం బానతిమ్ము నావుడు మహిషుండు మంత్రి దిక్కు మొగంబై సాభిలాషమ్ముగ నిట్లను. 195

మ. అనురాగిల్లితి నత్తలోదరికి నే, నయ్యంగనారత్నముం
గొని రమ్మేక్రియనైన సామమున నాకోర్కుల్ ఫలింపంగ నే
నొనరింతున్ బ్రియమారఁ బట్టమహిషీయోగంబు. తత్కన్యకా
జనచూడామణి కింతకన్నఁ గలదే! సంతోష మెంతేనియున్. 196

గీ. సామదానభేదమ్ముల సమ్మతించి, వచ్చుఁగాకేమి రాకున్న మచ్చెకంటి
నిటకు రప్పింపుమీ బలాత్కృతిగ నొప్పె, నేని రసభంగ మొనరింతువేమొ మొదల.

ఉ. ఆసరసీరుహాక్షి జలజానన యాతనుమధ్య లేని యీ
వాసవలోకసౌఖ్యములు వ్యర్థము; లచ్చెలిమిన్న విన్న నా
కాస జనించె వైళమ తదంగన నియ్యెడఁ దేవలెన్ రసా
భాసము గాకయుండ నొకపక్కిక నీడగు నేర్పుకూర్పునన్. 198

వ. అని యనిపిన నమ్మంత్రివరుం డరిగి దౌదవ్వుల నిలిచి వినయావనతుండై యిట్లను.

ఉ. ఎందులదాన! వియ్యెడకు నేమికతమ్మున వచ్చియుంటి! నీ
యందముఁ జందమున్ విని స్మరాతురుఁడై ననుఁబంపె మావిభుం
డందుల కేగుదెంచెదొ! రయమ్మున నాతనిఁ దోడి తెచ్చి నీ
కిందు నొసంగువాఁడనొ, మృగేక్షణ! యీ తడవేల చెప్పుమా. 200

మ. సరసీజాసనదత్తమౌ వరమునన్ స్వర్గమ్ము నిర్జించి యె
వ్వరికిన్ వధ్యుఁడు గాక యిచ్ఛ కనురూపంబైన రూపమ్ము దా
ల్చి రసజ్ఞత్వము గల్గి మావిభుఁడు విస్సీమప్రతాపాదిభా
స్వరుఁడై వర్తిలు వేఱొకండు మహిషస్వామిస్థితిన్ బోలునే. 201

చ. అనవుడు లేఁతనవ్వు నగి యజ్జగదంబిక పల్కెన్ "దేవతా
జననిగ నన్నెఱుంగుము ప్రశంస యొనర్చితి కాన నంతయున్
వినిచెద మీవిభుం డిడెడివేదన కోపక నన్ను వేఁడినన్
బనిఁ గొని ఎచ్చితిన్ మహిషుఁ బట్టి వధించి సురాళిఁ బ్రోవఁగన్. 202

వ. ఇంతవట్టును నీయందలి వినయవిధేయతలకు మెచ్చి వచించితి వేఱొక్క తెఱఁ
గేని యిప్పుడ నిన్ను వధింతు నింకఁ జాగు సేయక పోయి మీ రాజునకు నారాక
యెఱిఁగించి యిటు వచియింపుము, 203

దేవీ మహిషదూత సంవాదము.

శా. "జీవింపన్ వలతేనిఁ దత్క్షణమ స్వశ్శ్రీ వీడి పాతాళముం
బోవం జూడు మనుగ్రహించి విడుతున్, బో నేరకున్న న్నినున్
దేవప్రీతిగ యుద్ధరంగమున మద్దివ్యాస్త్రపాతమ్ములం
గావింతున్ మృతుఁగా మదగ్రమున నీగర్వంబు దుర్వారమే. 204

చ. ప్రతియుగమందు దుర్మదులు పల్వురు నీవలె దేవపీడ సం
తతగతిఁ జేసి మచ్ఛరశతమ్ముల రూపఱి పోయి రింక నీ
గతియును నట్లకాఁ దలఁచి గర్వము వీడుము ధాత నీకు మె
చ్చి తివిరి యిచ్చునవ్వరము చెల్లదు పొల్లగు మచ్ఛరమ్ములన్. 205

ఉ. కావున దేవసద్మమును గర్వముతోడన వీడి పొమ్ము లే
దా, వెఱపేది శస్త్రములఁ దాల్చి రణమ్మున కేఁగుదెమ్ము నీ
కావర మింతలో నడఁచి కాలునిప్రోలికిఁ బంపి స్వర్గ మా
దేవతలందు నిల్పెద విధేయులఁ బ్రోచుట నాకుఁ జెల్లదే." 206

వ. అని మహిషునకుం జెప్పుము పొమ్ము నావుడు మంత్రి యయ్యంబిక కిట్లను, 207

ఉ. ఎక్కడిమాటలియ్యవి। మృగేక్షణ। యౌవనగర్వసంపదన్
మిక్కిలి మీఱి పల్కెదు సమిద్ధపరాక్రమశాలి మావిభుం

దెక్కడ। బాల పీ వతని నెక్కటిపోరున నిగ్రహించు లా
వెక్కడ। నమ్మ శక్యమగునే। విను మాతని శౌర్యసంపదల్. 208

ఉ. ఆతని సైన్యమొక్కవిధమైనది కాదు రథాశ్వనాగము
ఖ్యాతతమై పదాతినిచయాకులమై తగుఁ గామరూప వి
ఖ్యాతుఁ డతండు నిన్నడఁచు టబ్బురమే। లలితాంగి। దుర్మద
స్ఫీతగజంబు మాలతి నశింపఁగఁ జేయుటయున్ భరంబొకో. 209

ఉ. నీయెడ మావిభుండు గడు నెయ్యము గల్గి చరించునప్పు దే
మో యువతీలలామ। కఠినోక్తులు పల్కి రసంబు భంగముం
జేయఁగ రామి నీకిటులు సెప్పుచునుంటి మఱింత యేల నీ
ప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ గృపన్ గనుఁగొమ్ము వరింపు మాతనిన్. 210

గీ. అతనిరాజ్యము ధనమును నఖిలమునుఁ ద్వ. దీయమగు భృత్యుఁడై సేవఁజేయుఁబట్ట
రాజ్ఞివై మమ్ముఁబాలింప రాదె। భక్తి, భావమున నీకు మ్రొక్కెదఁ బంకజాక్షి.

వ. అనిఁ బహుభంగుల సామపూర్వకమ్ముగాఁ బోధించు వానికి నయ్యంబ యిట్లను,

ఉ. నీదగు తెల్వితేటలును నేర్పును నింతియ విన్ను మంత్రిగా
నూఁదినవానికిం దెలివి యొప్పునె। యోపళుబుద్ధి। యిద్ద ఱు
న్మాదులు విద్దఱున్ హతమనస్కులు నిద్దఱు నిద్దఱే వృథా
వాద మిదేల। ధాత తగువారిని గూర్చె జగమ్ము నవ్వఁగన్. 213

వ. ఏను స్త్రీ స్వభావమ్మునం జేసి వాని బలపరాక్రమంబు లెఱుంగనని కదా ప్రేలితి
వయ్యది నిక్కంబ. ఏను బురుషుండ నొండెఁ దదనుగుణస్వభావ నగు స్త్రీ
నొండెఁ గాకుందునని వెండియు. 214

మ. అతిమూఢుండయి మున్ను మీప్రభువు తానాసించె స్త్రీచేతఁ బం
చత నద్ధాతకతమ్మునన్, వినుము తచ్చాతుర్య, "మెంతే జుగు
ప్సితమౌ నంగనచేతఁ జచ్చు" టని తాఁ జిత్తమ్మునన్ రోయఁద
మ్మతిహీనుం డిపు డవ్వరం బెదిరెఁ దామైమైఁ జనం బోలునే. 215

చ. "పురుషుని నన్ను నివ్వనిత పోర నెదిర్చి వధించునే" యటం
చరయక మృత్యు వీ నెపము నందినదంచు నెఱుంగునట్లు మీ
నరపతితోడఁ జెప్పు మొకనాతియ కాదు, తృణంబు వజ్రమై
పొరిఁగొనుఁ గాలపర్యయము మూఁడిన నెంతటివానికేనియున్. 216

వ. కాలంబు సమంజసం బగునప్పుడు వజ్రంబేనియుఁ దూలంబగునట్లగుటఁ దనకుం గల సైన్యమ్ములును నాయుధమ్ములునుఁ దక్కటి సాధనమ్ములును వమ్మగు నిక్షువంబని మఱియును. 217

ఉ. కాయము దాల్చువారలకుఁ గాదొకొ మృత్యువు। నిక్కమేరికే
నాయువు నిశ్చలంబె। జలజాసనుఁ డాదిగ నొక్కఁడేని ని
త్యాయుతుఁ డున్నె। చావు లరయన్ బలురీతులు, దైవనిర్మితం
బై యిటు తన్ను మృత్యువు రయమ్మున మ్రింగఁగవచ్చె దుర్మతీ. 218

వ. ఎవ్వని కెవ్విధమ్మున విధించి యుండు వాఁ డవ్విధమునఁ బొలియు, నిట్లుండఁ గొందఱు మూఢులు 'మాకు వరమ్ము గలదు మే మెవ్వరికేని నవధ్యుల' మని విఱ్ఱవీఁగుదు, రట్లు గర్వించినవా రెవ్వరేని శాశ్వతులై యుండిరే। యింతవట్టు నీప్రభువునకు బోధించి జీవింపఁగలఁడేని హవిర్భాగమ్ములును దివమును దేవాధీనం బొనర్చి తన వారితోఁ బాతాళమ్మున కరిగి యందు సుఖమ్ముగ నుండునట్లొనరింపుము నావుడు మంత్రి నిజాంతర్గతంబున. 219

ఉ. ఎక్కువ తక్కువల్ తెలియ కియ్యబలామణి ప్రేలుచున్న దీ
చక్కెరబొమ్మయుక్కడఁపఁ జాలియుఁ జాలకపోతి రాజు పె
న్మక్కువఁజేసి దీనిఁ దన మానినిఁగాఁ గొన నెంచి పంపిన
న్దిక్కములాక్షి యేమనిన నెల్లిదమై చన దింత నిక్కమౌ. 220

వ. కాదని యిత్తరుణితో ననికి సంతనకట్టితినేని రసాభాసంబగు నట్లు విరసంబొనర్చి ప్రభుసన్నిధి కేగుటెట్లు సమంజసంబగు। అదియునుంగాక కామాతురుం డగుకతన నతండు నారాక కెదురు చూచుచుండు, నట్టియెడ నే నిద్దాని జయించినను నిద్దాని సమరమ్మున నోడినను నిరుదెఱంగు నతని కప్రియంబ యగుంగాకేమి యాతవికిఁ దేగి చక్కఁగా బోధించి పిదప నతని యభిప్రాయాను సరణమ్మునఁ గార్యంబు నిర్వహించెద నిదియ లగ్గని యతండు మహిషపాలికిం జని కృతాంజలియై యిట్లనియె 221

శా. నీయాజ్ఞం గొని యేగి కంటి నచటన్ నీరేజపత్రాక్షిఁ దే
జో యుక్తిన్ వెలుఁగొందు దాని శరసంపూర్ణ్యంచితాష్టాదశ
స్ఫాయద్బాహువిలాస సింహగత నబ్బాలాశిరోమౌళితో
నీ యందమ్మునుఁ జందమున్ దెలుపుచు న్నే నిట్లు బోధించితిన్. 222

ఉ. మావిభుఁ డీత్రిలోకముల మన్నన కెక్కినవాఁడు నిన్ను సు
శ్రీ వెలయంగఁ బట్టమహిషీపదమం దొగి నిల్పి సేవకుం
దైవశవర్తియై మెలఁగు నాతనిఁ బొందుము మూడులోకముల్
నీ వయి యేలుకొమ్ము రమణీ! యెలప్రాయము సార్థకమ్ముగన్. 223

వ. అను నా పలుకుల కక్కామిని కనలి స్మితం బొనర్చి యిట్లనియె. 224

మ. మహిషీగర్భసముద్భవుం డులువ నమ్మందున్ సురప్రీతిధూ
ర్వహునై యేబలియిత్తు శక్తి కకటా! పాపాత్మ! నాబోఁటికిన్
మహిషుండా పతి! యెంత హీన యయినన్ మానంబు పెంపేది త
త్సహవాసం బొనరించునే? మహిషియోఁ దద్యోగ్య తుల్యాకృతిన్. 225

చ. సురలకు వైరియై మిగుల సోలుచు మత్తిలి దుష్టుఁడై యహం
కరణమునన్ జరించు జనకంటకు నమ్మహిషాధమున్ వధిం
తు రయము మీఱ దైత్యతతితోడ రసాతల మేగెనేనియున్,
గరుణ దలిర్పఁ గాతు" నని కావర మెత్తి వచించెఁ బెల్చనన్ 226

వ. అంత నేనాదుర్భాషణమ్ములకు సైఁపక యుద్ధమ్మునకు నుంకింప నెంచి రసభంగం
బగు నని యోజించి దేవరకు విన్నవింప నిట కరుదెంచితి. 227

ఉ. అంగనయయ్యు నెక్కుడు మదాలసయై బలమున్ జలంబు ను
ప్పొంగ నిరంకుశంబుగ రణోత్సుకయై చెలువారుదానితో
సంగర మాచరించుట యసాధ్యమ కా వగతున్ జయంబుఁ ద
ద్భంగము నన్ను వెయ్యెడల దైవవిధేయము లెంతవారికిన్. 228

వ. నావుడు మహిషుం డితికర్తవ్యతామూఢుండై వృద్ధులగు మంత్రుల రావించి యీ
యంగన దేవప్రేరితయై చనుదెంచిన శాంబరియగుమాయ యగుం గాకేమి మీర
లుపాయజ్ఞుల రిందు సామాదులయం దెయ్యది ప్రయోజ్యంబగు విశ్వాసార్హంబుగా
వచియింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 229

గీ. సత్యమై ప్రియమైనవచనము పతికిఁ
దెలుపు టుచితంబు రెంటికిఁ దొలఁగకుండు
మాటదొరకదు రుచ్యమై మందు రోగ
హారి యగు నెందు దుర్లభం బండ్రు బుధులు. 230

గీ. అనృతమునఁ బ్రీతి పుట్టించు నతికపటులు, వేనవే లుంద్రు సత్యమ్ము వినుచువాఁడు
వినెడివాఁడును దానిని మననచేయు, వాఁడు మూగురు దుర్లభుల్ పార్థివేంద్ర. 231

వ. కావున నెడతెగని యిమ్మహాకార్యమ్మునందు నీ కెట్లు ప్రీతికరుల మయ్యెద మది యునుం గాక రాఁబోవు శుభాశుభమ్ము లెవనికి వేద్యమ్ము లనవుడు మహిషుండు మంత్రుల కిట్లను. 232

క. తప్పేమి మీకుఁ దోఁచిన, యొప్పున వచియింపుఁ డిందు యుక్తియుతంబై
చొప్పడువానివచనమున్, గొప్పఁగఁ జేసి కయికొందుఁ గోర్కె దలిర్పన్. 233

మహిషుండు దేవికడకుఁ దామ్రుం బంపుట.

వ. నావుడు విరూపాక్షుం డను మంత్రిశ్రేష్ఠుం డతని కిట్లనియె. 234

చ. అనృతము సాహసమ్మును మృగాక్షిఁ సొమ్మని నీవెఱింగి యి
వ్వనిత ప్రగల్భవాక్యములఁ బ్రౌఢిమ గోల్పడఁ జెల్లునే? యొకం
డనక ననున్ వెసం బనుపు మవ్వనితన్ వధియింతు నొండెఁ గా
దనినను నాగపాశముల నంటఁగఁ గట్టెద, నిన్నుఁ జేర్చెదన్. 235

వ. పిదపఁ జేయునదిలేక వశవర్తినియై నీకోరినయట్లు వివిధ భోగమ్ములం దేల్చి నీయం దనురక్తయై యుండు నిది నాకుం దోఁచిన తెఱంగు, త్రిలోకవిజయం బొనర్చిన నీబోఁటి కొక్కబోటికై యింత తలంక వలయునే? యిది బిభీషికా మాత్రంబ కాని వేఱొండు గాదు నావుడు దుర్ధరుం డనుమంత్రి యిట్లనియె. 236

మ. అనుమానమ్మునఁ జూడ నవ్వనిత కామాసక్తగాఁ దోఁచె నం
గనలం దిట్టి బిభీషికల్ గలవు వక్రప్రక్రియం బూరుషుం
గని లోఁగొందురు హావభావవిదు లాకర్షింతు రీచెయ్వు, లి
వ్వనజాక్షీమణి నిన్నుఁ గోరి యిటు పైపై వక్రతల్ సూపెడున్. 237

చ. "శరముల నిన్ జయింతు" ననె సారసగంధి, తదర్థ మన్యగో
చర మగు నెట్టు? లమ్మదనశాస్త్ర మెఱింగిననాకుఁ దక్కె, భూ
వర! శరముల్ కటాక్షములు, వ్యంగ్యవిధిన్ గ్రహియింపు తత్పరం
పరలు విగిడ్చి నిన్ను వశవర్తిగఁ జేయుతలంపు గాఁ దగున్. 238

వ. అవ్వనగువ వచియించిన వాక్యమ్ముల కెల్ల నర్థం బిట్లన యోజింపవలయు నట్లు గాదేని త్రిలోకమ్ములం జయించి హరిహరాదులఁ జీరికిం గొనక నిష్కంటకమ్ముగ

రాజ్యంబు శాసించు నీపయి నొక్క యబల బాణపాతం బొనరించు టది యేటి మాట! ఇఁక నొక్కటి యవధరింపుము, "బాణప్రయోగం బొనరించి నిన్నుం బడవైచెద" నని కదా, యత్తలోదరి వలికె! "పడవైచెద" ననుటకు వ్యాఖ్యానం బవధరింపుము. 239

చ. మొదలఁ గటాక్షపాతమున మోహితుఁగా నొనరించి మీఁద దు
ర్మదమున యుద్ధరంగమను మంజులశయ్య బలాత్కరించి విన్
జదురుగఁ బండబెట్టి పురుషాయితబంధమునన్ గరంతు నం
తదనుకఁ దాఁకు" మంట యది తత్త్వము దూతకెఱుంగఁబోలునే 240

వ. మఱియు నిన్ను విగతప్రాణుఁగా నొనరింతుననుటకు నర్థంబు వినుము, ప్రాణం బనఁ దేజంబు దాని నపహరింతుననుట, యుత్తమాంగనలు వ్యంగ్యప్రధానమ్ముగాఁ గాముకు వరియించుట గామశాస్త్రసమ్మతంబు. నీ వజ్ఞుండగువానిం బంచిన వాని కీ యర్థంబు గోచరం బగునే యని వెండియు. 241

ఉ. సామము దానముం గొలిపి చందనగంధినిఁ బొందు మొందు లే
దీమెయి నీకుపాయ, మది యెంతటిగర్వము నేనిఁ దాల్పఁగా
కేమి మఱెంత కోపవతియే నగుఁగా కిటు చేసినన్ వశం
బై మరగున్ గ్రమమ్ముగ, మృగాక్షులభంగులు వక్రవక్రముల్. 242

క. పలుమాట లేల యచ్చిలు, కలకొలికిం దెచ్చి నీకుఁ గానుక సేయం
గల నన్నుఁ బనుపు మావలఁ, గలపని నేఁ జూచికొనెదఁ గా కసురేంద్రా. 243

వ. అని పలుకునతని కడ్డంబై తామ్రుం డిట్లను, "మహాత్మా యియ్యది కామాతురయు వ్యంగ్యార్థచతురయు నీయందనురక్తయుం గామి నిశ్చయంబు. 244

ఉ. ఆదర మూఁది నాపలుకులందలి యర్థము సంగ్రహింపు మ
ష్టాదశబాహువుల్ నిశితసాయకముల్ గల దీనివంటి బల్
గాదిలివన్నెలాఁడి నొకకాలమునందును నెందుఁ జూడఁగా
రా దిది యెద్దియో కడు భరంబుగఁ దోఁచు నరిష్టహేతువై. 245

వ. దీని కనుగుణమ్ముగ నాకుఁ బెక్కులు దుస్స్వప్నమ్ము లింతకుమున్న ప్రతిదినమ్మును బొడముచున్నయవి. నేఁటి యుషఃకాలమ్మున నొక కాంత కృష్ణాంబర ధారిణియై యేడ్చుచు గృహాంగనమ్మునఁ బొడకట్టె విది యిట్లుండ, 246

క. ప్రతిదినమును వికృతములగు, రుతు లదర విలక్షణంపు రూపునఁ దగు ప
క్షితతులు గృహములపై రా, త్రితటిన్ గూయంగఁ దొడఁగె దేవర! వింటే. 247

వ. ఈదుర్నిమిత్తమ్ముల కెద్దియేని నొకకారణం బేర్పడవలయు, నియ్యెడ యుద్ధరంగ
మ్మున సన్నద్ధయై యున్నయంగన గంధర్వియు మానుషియు నాసురియుఁ దదన్య
యుంగామి తెల్లంబు, దేవప్రేరితయైన యొకమాయ గావలయు నెట్లేని నగుఁగాక
సంగరమ్మునకు సంతనకట్టి వెడలుట కర్జంబు జయాజయమ్ములు దైవాధీనమ్ము
లగుట బుధుండప్పట్ల నిర్భయుండు గావలయు శుభాశుభమ్ము లేరికిని వార్యంబులు
గావు" నావుడు మహిషుం డతని కిట్లనియె. 248

ఉ. నీ వచనమ్ము లింత తగునే చను మిప్పుడ యుద్ధమందు బల్
చేవ యెలర్ప నవ్వనిత లీలమెయిన్ వశఁగా నొనర్చియుం
దే వెర వయ్యెనేని యిటుతె మ్మటు దక్కినఁ దీవ్రబాణముల్
ప్రోవులు గా నిగిడ్చి జము ప్రోలికి దాసి నొనర్పు మేత్తెఱన్. 249

ఉ. వీరుఁడవై స్మరాగమవివేకివి నాఁ గర మొప్పు నీదుగం
భీరత నేఁడు చూడవలె వే చని వేగిరపాటు దక్కి యం
భోరుహనేత్ర యియ్యెడకుఁ బోరఁగ వచ్చెనొ, పొందవచ్చెనో!
నేరుపుమైఁ గనుంగొనుము నిక్కమెఱింగి దొడంగు మాజికిన్. 250

గీ. కేవలము నిర్దయుండవై కినియ కత్త, లోదరీమణి నెమ్మది నున్న తెఱఁగు
నరసి యప్పటి కనుకూలమైన వలని, ననుసరింపుము పొమ్ము జయమ్ముఁగొమ్ము.

వ. అని యానతిచ్చినఁ దామ్రుండు కాలవశుండై సైన్యమ్ములు గొలువ మహిషునకు
నమస్కరించి వెడలి యెడనెడఁ బొడము దుర్నిమిత్తములు గణింపక చని ముందట.

క. హర్యక్షముపై నెక్కి య, వార్యాయుధహస్త యగుచు వచ్చిన యుద్య
ద్ధైర్యఁ గనె లోకనాయిక, నార్యన్ దివిజావళీసమారాధ్యపదన్. 253

వ. ఇట్లు కాంచి దౌదవ్వుల నిలిచి సయుక్తికమ్ముగ వినయపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె.

ఉ. శృంగి నెఱుంగుదే! యతఁ డజేయపరాక్రముఁ డెల్లరూపు లా
రంగొన నేర్చువాఁ డబల! రాక్షసశేఖరుఁ డావిభుండు నీ
కుం గడు లోఁగి నీదుగుణకోటి గుణించుచు రూపమెంచి పా
ణిం గ్రహియింపఁ గోరెడు గణింపఁ దరంబె భవద్విశేషమున్. 255

తామ్రుండు దేవితో సంభాషించుట.

క. మాయేలిక కేలికవై, నీ యిచ్ఛకు వచ్చినట్లు నిర్జరభువన
స్థాయినివై నందనమునఁ, బాయక విహరించుకంటె భాగ్యము కలదే. 256

ఉ. సుందరమైన దేహ మిటు చొప్పడె నీకుఁ బురాకృతంబు మే
లందినదాన వౌట నకటా యిది యెట్లు ఫలించు మావిభుం
బొందిసుఖింపవేనిఁ బువుఁబోఁడిరొ! కల్పకసూనవిస్ఫుర
త్కందుకముల్ ధరింప కిటు కత్తులఁ బూనఁగ నేల పాణులన్. 257

ఉ. మానిని! యేలొకో, తెలివి మాలి ధరించితి చాప మస్త్రసం
తానముతోడ? భ్రూలతలు నాణెపుఁజూపులఁ దత్తదర్థ సం
ధాన మొనర్పఁ జాలవొకొ! తన్వి! సుమమ్ములఁ బూని యైన నె
వ్వానికిఁ బ్రీతి గాని యవి పల్లవపాణికి నీకుఁ జెల్లునే. 258

వ. అదియునుంగాక నింకొక్కఁడు వచియించెద యుద్ధమ్మునకన్న సంసారికి వేఱొండు దుఃఖమ్ము లేదైనను లోభావృతులై యిద్దానికి మదాంధులు సమకట్టుదురు. నీబోఁటి బోటి కియ్యది యేల? అనుగ్రహించి దేవదానవపూజితుండై లోకమ్మ లెల్లఁ దానయై యతిశయించు నస్మదధిపతి మహిషాసురు వరియించి పట్టమహిషివై యిష్టోపభోగమ్ము లనుభవింపుము సంగరమ్మున నేరికేని జయంబు సంశయగ్రస్తం బింతయు నీతివేదిని వగు నీకుఁ దెల్లంబయవి వెండియు. 259

చ. అతని వరించి యౌవనమునందు సుఖమ్ములు గూడఁ బెట్టి వి
ర్జితసురనాథుఁడై మహిషుచేవకు మించెడివాని లోకసం
స్తుతు సుతుఁగాంచె దీవు కడు సుందరుఁ దత్తనుజుండు మీఁద దై
త్యతతికి రా జగుం దనదుధాటి సురాసురులెల్ల మెచ్చఁగన్. 260

వ. అను తామ్రునివచనమ్మును విని మేఘగంభీరభాషణమ్ముల నయ్యంబిక యిట్లనియె.

శా. ఓరీ తామ్ర, కటుప్రలాప! విను మీ యుక్తుల్ సహింప న్ననుం
దేరం బంచినవానితల్లివలె గేదె న్నేను గా, నట్టి దు
ష్ప్రారంభున్ యవసాశి న మ్మహిషుఁ గామార్తున్ వరింపంగ నా
కేరీతిం దగుఁ బుచ్ఛముం దురుదరం బేలీల నేఁ దాల్చెదన్. 262

చ. హరిహరనీరజాసనుల నష్టదిగీశులఁ గోర కక్కటా!
సురుచిరమూర్తియంచుఁ దను సూనశరార్తుఁ దృణాశి శృంగి నే

వరునిఁగఁ బొంది లోకమున వారని దుర్యశ మంద వెట్టిసుం
దరినె? పఖా వరింపఁదగు తన్వియుఁ గల్గెనె యేయుగమ్మునన్. 263

వ. అదియునుంగాక నిర్గుణుండును నిర్మముండును సర్వసాక్షియు సర్వకర్తయు నక ర్తయు సర్వజ్ఞుఁడును సర్వగుఁడునుఁ బూర్ణుండునుఁ బూర్ణాశయుండును శివుం డును శాంతుండును సర్వభావనుండు నగు పురుషుండు మద్భర్త, అతనిఁ ద్యజించి హేయతాభాజనమ్మగు దేహమ్మునం బొల్చుమందాత్ము నధముఁ దన్నే మని వరి యింప నుంకింతు నని వెండియు. 264

ఉ. శాతశరాళిఁ గాలుమహిషంబుగఁ జేసెద మీవిభున్ మరు
ద్భూతికిఁ దక్కి భీతిమెయిఁ బోయి రసాతల మంటియున్న న
క్కాతరుఁగాతు వింతయును గ్రక్కునఁబోయి వచించి యుద్ధపుం
జేఁతకుఁ బిల్వు మత్తులుపఁ జెచ్చెర వచ్చినఁ ద్రుంతు గ్రేల్మిడిన్. 265

శా. భగ్నాశుండు ననున్ వరించునె? మదప్రాగ్భారదుర్వారధీ
మగ్నాత్ముణా మహిషాధముం దను నికామప్రోజ్జ్వలన్మామకా
స్త్రాగ్నిజ్వాలలఁద్రేల్తు నంచెఱుఁగఁడౌరా! తామ్రా! యంచున్ రిపుల్
భుగ్నప్రాభవులై కలంగ రవముం బూరించె ఘోరమ్ముగణా. 266

శా. స్వర్భూధుర్భర మైనయారవమునన్ సప్తాంబుధుల్ దూలె నం
తర్భారంబు సహింప కద్రులు ప్రతిధ్వానమ్ము లిచ్చెన్ భయా
విర్భావమ్మున దైత్యసంఘములు కంపించెణా దదీయాంగనా
గర్భమ్ముల్ పగిలెన్ దిశావలయ మేకంబాయె నొక్కమ్మడిన్. 267

ఉ. ఆ రవ మాలకించి భయమంది పలాయనశాలి తామ్రుఁడెం
దే రయ మార నమ్మహిషధీరుని సన్నిధి కేగె, మున్న త
త్పౌరులకర్ణముల్ బధిరభావము దాల్చె ననంతరంబు నా
గారియు గర్జిలెణా. ద్విగుణ మయ్యె భయమ్ము సురారికోటికిణా. 268

వ. పిమ్మట మహిషుండు భయత్రస్తుండై తన కడ కరుదెంచిన తామ్రుం గాంచి సచి వులదిక్కు మొగంబై చింతాదంతురం బగు చిత్తమ్మున నుత్తలపాటుగదుర నిట్లనియె. 269

మ. గరువం బేది రసాతలమ్మునకుఁ బోఁగా నెంతుమో దుర్గ మె
వ్వరికిం భేద్యము గాఁపరీతి నొనరింపం జూతుమో లేక సం

గరరంగమ్మున నత్తలోదరిఁ గడుఁ గారింతుమో యెంచి మీ
ర్వరబుద్ధుల్ వచియింపుఁ డియ్యెడల శాస్త్రప్రక్రియాధుర్యులై. 270

గీ. మంత్రమూలంబు రాజ్యంబు మహిపతులకు, నదియు గుప్తమ్ము గావలె నట్లు గాని
చో వినాశమ్ము గలుగు నిచ్చో ననుగుణ, మైనవలను విచారింపుఁ డయ్య మీరు. 271

ఉ. వచ్చినకాంతగా దబల, వైళమ పోయి జయింప రాదు తా
నచ్చపలాక్షి యెక్కటిగ నాహవకేళికి నిర్భయమ్ముగా
వచ్చుట కొంత చింత్యమగు వారక పోరితి మేని మీఁద మే
ల్వచ్చునొ ! కీడు వచ్చునొ ! శుభం బశుభం బెవఁడోపుఁ జెప్పగన్. 272

వ. ఉపాయవాదులు కొందఱు దైవం బన నెద్ది యెవ్వఁ డెఱుఁగు నోపినవట్టు యత్నం బొనరించుట కర్జం బండ్రు. కొందఱు దైవమ్మును నుద్యమంబును గార్యసిద్ధి ప్రదంబు లని చెప్పుదురు. మీమీ బుద్ధిబలమ్మున నిం దెయ్యది శ్రేయమో వివరింపుఁ డనుడు బిడాలుండను మంత్రి యతని కిట్లనియె. 273

సీ. మహిషేంద్ర వింటె ! యిమ్మహిళ సురప్రేర • ణంబున నిటకు యుద్ధంబొనర్ప
నేతెంచె నిక్కాంత యెల్లసురలయంశ • ములఁ బుట్టుటయు నిక్కముగ నెఱుంగ
నయ్యె. శ్రీభీతు ని న్నమరులు వంచింప • నిప్పాట యోజించి రిక్కతమునఁ
గాదె దౌదవ్వులఁ గదిసి యెల్లరు సహా • యులు గాఁగ నుంకించు చున్నవారు

గీ. మనము రణమున కేగిన వనజనేత్రుఁ
దొట్టి సురలెల్ల నసురుల గిట్టఁ జేయఁ
గడఁగుదురు నిన్నుమాత్ర మక్కాంత చంపు
నెఱిఁగి తగుయత్న మొనరింపు మింత నిజము. 274

వ. నా బుద్ధికిఁ దోఁచిన విధమ్మునఁ జెప్పితి భవితవ్యం బెఱుంగ నంత సమర్థుండనే ! నీ కెయ్యది సులభంబగు నట్లు పచరించునది యేకాకినియై కామిని యుద్ధార్థిని యగుట యెంతకేనియు నక్కజంబగు ననునంత దుర్ముఖుండను సచివుం డిట్లనియె. 275

చ. జయ మిఁక నీకు లే దనుట సత్యము నావచనంబు తప్ప ద
ట్లయినఁ "బలాయనంబు వర" మన్నసురావళినెల్ల నోర్చి యొ
క్కయువతి కిట్లొనర్చుటయుఁ గాదు, రణం బొనరించి చచ్చినన్
బయి నెగడున్ యశంబు జయపక్షమునన్ సుఖ మప్రమేయమౌ. 276

వ. అనిన బాష్కలుం డిట్లనియె. 277

ఉ. ఏ నొకరుండనే చవి జయించి యమాలయ మేగునట్టు ల
మ్మానినిఁ జేయు వాఁడ ధృతిమంతుఁడ నయ్యు నధీరుభంగి నీ
కౌనె భయమ్ము చెంద; నమరాధిపుఁ దొట్టి దిగీశులెల్లరన్
దీనులఁజేసి యిక్కరణిఁ దేఁకువ దక్కుదురయ్య! కాంతకున్. 278

గీ. ఈవు సంగ్రామమునకు రానేల! నన్నుఁ, బంపు మొక్కింతమాత్ర నప్పడఁతిఁ జంపి
మగుడ నీకడ కరుదెంతు మహిషరాజ!, మామకీనబలంబు సామాన్యమయ్య? 279

వ. అంత దుర్ధరుండు వినతుండై యిట్లనియె. 280

ఉ. నీ కయి దేవతల్ మిగుల నేర్పరునఁ బన్నినయీలతాంగి మా
యాకృతి నొక్కవ్రేల్మిడి శితాస్త్రపరంపరలన్ వధింతు నా
నాకుల కాకులత్వము రయమ్మునఁ గూర్తు బిభీషికార్థ మీ
రాక యెఱుంగు, మింతయుఁ గరంబు తిరంబుగ నిర్వహించెదన్. 281

వ. అంతియకాని రాజనీతివిరుద్ధంబగు తెరువునఁ బోవలదు. మఱియొక్కటి వినుము
లోకమ్మున సేవకులు సాత్త్విక రాజస తామస భేదమ్మున మూఁడు తెఱంగులవా.
రందు సాత్త్వికులు స్వామికార్యమ్ములు సాధించుచుఁ దదవిరోధమ్మునం దమ కార్య
మ్ములు నిర్వహించుదురు రాజసులు స్వకార్యతత్పరులై యొక్కొకతఱిని స్వామి
కార్యంబులును యదృచ్ఛగా నిర్వహించుదురు. తామసులు స్వామికార్యంబు దిగఁ
ద్రొక్కి స్వకార్యతత్పరత్వమ్మున వలనగునెడ మార్తురం గలసి ప్రభుచ్ఛిద్రమ్ములు
వెలిఁజేయుచుఁ గోశగుప్తంబగు నసివడువున భీతిం గొలుపుదురు. 282

క. కావునఁ దాదృశులగు దు, ర్భావుల నమ్మంగఁజనదు ప్రభువులు, మంత్రం
బా! వెలికిఁ బోవు కార్యం, బా! విపరీతించు నట్టియదయుల కతనన్. 283

బాష్కలదుర్ముఖులు దేవితోఁ బోరుట.

వ. అట్లగుట నీవు నిశ్చింతమ్ముగ నుండు మేనును బాష్కలుండునుం గలసి యరిగి
యక్కామినిం జయించి నీకడకుం దోడితెత్తుమని యిరువురును గృతనమస్కా
రులై దిక్కులు గ్రక్కదలఁ బురమ్ము వెలువడి దేవింగాంచి యిట్లనిరి. 284

ఉ. ఓ నళినాయతాక్షి! వినుమొక్కఁడు పంచెద మేము నిన్ను, మా
దానవనాయకున్ మహిషుఁ దత్పరతన్ వరియింప మాతఁడున్
మానవరూపమంది నిను మన్ననఁజేయు రహస్యమందు; దు
ర్మానముమై ననిం గడఁగి మానముఁ బ్రాణముఁ గోలుపోదురే. 285

వ. కామరూపుఁడగు మారాజుతో సకలభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ ద్రిలోకమ్ముల కేలి
కవై యేలికొమ్ము నావుడు దేవి యిట్లనియె. 286

గీ. ఎంత కామినియయ్యుఁ దా నేలతాంగి
యధముఁ బశువు వరింపఁగ నాత్మ నెంచుఁ
గులము శీలమ్ము గుణమును గలుగు తగిన
వరుని వరియించుఁ దన కంత వలయునేవి. 287

చ. వెడవెడ మాటలాడుచు బిభీషిక లియ్యెడఁ జూప కింక మీ
యొడయనియొద్ద కేగి సమరోన్ముఖుఁడై చనుదెంచునో, రయం
బడర రసాతలమ్మునకునై చనునో తెలియంగఁబల్కు యి
య్యెడ కరుదెంచి నొద్దుఁ డీఁక నే సహియింప దురుక్తు లాడినన్. 288

ఉ. ఆ కఠినోక్తులన్ విని దురాత్ములు దైత్యులు బాణవృష్టి పెం
జీఁకటి గ్రమ్మఁగాఁ గురియఁ జెచ్చెర నజ్జగదంబ సింహనా
దాకులులై రిపుల్ బెదర నంపగముల్ నిగిడించి నంత దు
ర్ధీకుఁడు బాష్కలుండు చనుదెంచెఁ జమూతతి కగ్రగామియై. 289

క. ధట్టుండై యస్త్రమ్ముల, నెట్టన నద్దేవిమీఁద నిగిడించిన న
ప్పట్టున నయ్యంబయుఁ దా, బిట్టేసె శరములు వేనవేలు గడంకన్. 290

వ. ఇట్లు బాణపరిఘాసిఘాతమ్ముల నిరువురుం దుములమ్ముగాఁ బోరుతటి, 291

శా. ఆకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాస్త్రమ్ము లద్దేవి య
స్తోకాహంకృతి వానిపై విడువ నా సోఁ కన్నిటిం ద్రుంచి ని
ర్భీకుండై యొకయేడు బాణముల దేవిం గొట్టి బిట్టార్చె రౌ
ద్రాకారమ్మున నంబయున్ దశశితాస్త్రావిద్ధు జేసెన్ రిపున్. 292

ఉ. వానిశరమ్ములం దునిమి వాఁడిశరమ్ముల నోవ నేసి య
మ్మానవఖాదిచాప మసమానరయమ్మునఁ ద్రుంచి సింహనా
దానుగతిం జెలంగె జగదంబ, సురారి గదాత్తహస్తుఁడై
పూనిక నేగుదెంచె నలపుష్పసుగంధినిఁ బిల్కుమార్పఁగన్. 293

మ. అటు లేతెంచెడి బాష్కలుంగని గదన్ హస్తమ్మునంబూని యె
క్కటి కయ్యమ్మున మూర్ఛవోనడఁచె నక్కంజాక్షి; వాఁడంతలోఁ

బటువేగమ్మున మూర్ఛఁ దేఱి గదవైవన్ దాని వారించి మి
క్కుటమౌ శూలమున న్నిలింపరిపునక్కుంజించె నయ్యంబయున్. 294

ఉ. శూలము దాఁకి బాష్కలుఁడు సోలి యమాలయగామియై మరు
జ్జాలమువంత దీర్చె నది సైఁపక దుర్ముఖుఁ డాగ్రహమ్మునం
దూఱుచుఁ దేరి నెక్కి 'నిలు తొయ్యలి! యెక్కడ కేగ వచ్చు ని
న్నాలములోఁ బొరిం గొనెద' నంచు శరమ్ముల ముంచి యెత్తినన్. 295

ఉ. వక్త్రము జేవురింప సురవైరులు భీతిల శంఖనాద సం
సక్తములై దిశల్ గలఁగ శక్తి గుణారవ మాచరించి త
న్ముక్తములైన మార్గణసమూహములన్ బొడిచేసి వానిపై
శక్తిముఖాయుధమ్ముల నసంఖ్యముగాఁ బరఁగించె నుద్ధతిన్. 296

వ. అంత దుర్ముఖుండు తత్తదాయుధమ్ముల నాత్మసాధనమ్ముల మరలించుచు నుక్కు
మిలిగి యంబికపై ననేక శరమ్ముల నిగిడించుచుఁ బోరాడు నవసరమ్మున సంగ
రమ్ము దుర్భరంబయ్యె. 297

గీ. అంబచే ననిఁ జచ్చిన యమరశత్రు, వికరముల గాత్రముల నుండి నెగసి రక్త
మేఱు గట్టె శివాకాకగృధ్రసార, మేయములకెల్ల సంతోషమాయతముగ. 298

ఉ. దుర్ముఖుఁడున్ ప్రకోపగతి దోఁపఁగ హస్తము నెత్తి పల్కె దు
ష్కర్ముఁడు "వింటె యోజలజచారువిలోచన! మానృపాలు నం
తర్మద మేది పొందు మిటు దక్కిన నిన్ బరిమార్తు నుజ్జ్వల
ద్ధర్మవిముక్తతీవ్రనిశితప్రదరమ్ముల పాలు సేయుచున్. 299

ఉ. దుష్కరమైన కోపమునఁ దోఁగుచు నంబయు వానిఁ బల్కె 'మీ
బాష్కలుఁ డేమియయ్యెర యపాత్ర! యపత్రపఁ దక్కి దుర్మదా
విష్కరణంబు సేయఁగలవే యిఁకఁ గాలము దగ్గఱయ్యె నీ
శుష్కవచఃప్రసంగములు చూచెదఁ జక్కఁగ నిల్వు మాజికిన్. 300

ఉ. శాత్రవుఁ డంబ పల్కులకు సైఁపక కోపకరాళవక్త్రుఁడై
మాత్రన వింటె నెక్కుడగుమార్గణముల్ ధృతిఁ బూని యా జగ
న్నేత్రి శరమ్ముల న్నఱకి నీఱుగఁ జేసి యొకంట వాని దు
ర్గాత్రము గ్రుచ్చె నిక్కరణిఁ గర్కశ మయ్యె రణమ్ము వారికిన్. 301

ఉ. శూరులు మెచ్చఁ గాతరులు సోలి భయంపడ నొక్కట న్నిలిం
పారి శరాసనమ్ము దునుమాడి శరమ్ముల నేనిటన్ వెసన్
దేరు బడల్పడ న్నఱికి దేవి భయంకరమూర్తిగాఁగ దే
వారి గదన్ గ్రహించి రయమారఁగ సింగముఁ గొట్టె బిట్టుగన్. 302

శా. తత్తాదృశగదాభిఘాతహతమూర్ధంబయ్యె హర్యక్ష ము
న్మత్తప్రక్రియ నీడఁ బోక నిలువ న్మర్త్యారి కోపించి యు
ద్యత్తీవ్రస్థితిఁ బైకి రాఁ గని కనత్ఖడ్గంబు చేఁ బూని సం
కృత్తస్ఫీతకిరీటమస్తకునిఁ గా నేసెన్ సురల్ మెచ్చఁగన్. 303

వ. ఇట్లు దుర్ముఖుండు సమసిన హతశేషులైన రక్కసులు పలాయమానులై యరిగిన మహిషుండు వారలం గాంచి "యేమియయ్యె" నని యడిగి కలతెఱం గెఱింగి క్రోధమ్మును సంతాపమ్మును బెనఁగొనఁ దక్కటిమంత్రులం గాంచి, 304

గీ. అక్కటా! బలవంతులై యమరవరుల, నోర్చి పెం పెక్కినట్టి యీయోధు లిట్లు
సత్తురే యాఁడుదానిచే! శక్యమగునె, కాలయోగమ్ము దాఁట నొక్కనికినేని? 305

చక్షురతామ్రముల యుద్ధము.

వ. అని వనటం గుందు రాజు నాలోకించి చక్షురుండు దేవా! యింత వగవ నేల నే నేగి యీ క్షణంబ యమ్మానినిం బొరిగొందు నని యాజ్ఞం గొని తామ్రుండు దనకు బాసటగా దిక్కులు పిక్కటిల్ల సింహనాదమ్ము లొనర్చి పేర్చు దైత్యచమూసమూహమ్ములతోఁ గదలి చను దెంచుచుండె; నవ్వాని దౌదవ్వులం గని, 306

ఉ. అంబిక ఘంటికావినద మారఁగ శంఖరవం బొనర్చి మ్రో
యం బిగలాఁగ శింజినియు నద్భుతరావ మొనర్చె దాన భీ
తిం బడి పాఱు దైత్యులగతింగని చక్షురుఁ డాఁగి పల్కె వై
శంబ వధింతు నియ్యబల లా వఱనేటికి నిల్వుఁ డుద్ధతిన్. 307

మ. అని చాపమ్మును గేలఁ బూని జనితాహంకారదుర్వారుఁ డ
య్యును నద్దేవినిగాంచి యిట్లను మహోద్యోగమ్మునన్ మ్రోయు నిం
గని భీతిల్లెడి వాఁడఁ గాను వినుమీ కంజాక్షి! నిం జంప నె
మ్మన మెంతే వెనుదీయుచున్నయది సంభావించి దోషస్థితిన్. 308

ఉ. అక్కట! చారునేత్రలు గటాక్షములన్ గురిపించి సంగరం
బెక్కటిఁ జేయుటల్ గలుగునెమ్మెయి నో సరసీరుహాక్షి! నీ
వెక్కడ! కర్కశాస్త్రముల నేయుట లెక్కడ! పుష్పమేనిఁ బై
మిక్కిలి దెచ్చు నీదు నునుమేనిపయిం బడె నేని యుగ్మలీ. 309

గీ. క్షాత్రధర్మానుజీవుల జన్మ మెంత, నిర్దయాత్మక మెమ్మెయి నెమ్మి గలిగి
పెంచుకొను దేహమును గడుఁ బేశలమ్ము, గాఁ దలంపక ఖండింత్రు ఖడ్గతతుల.

గీ. ధనలోభమ్మునఁ గత్తులు, గొని పరులం బొడిచి తృప్తి గొందురు లోకం
బున మూర్ఖు, లెంతకేనియుఁ, జొనుపుం దంధనము ధనము సుందరి! యెందున్.

చ. తెలిసినదాన వయ్యు నిటు తేఁకువఁ దక్కి లతాంగి! భోగజ
మ్ములగు సుఖమ్ములన్ విడిచి పోరొనరింపఁగ నేల పేర్మి నా
పలుకులు సమ్మతించి సురపాలుర నొంచి దివంబు గొన్న ధీ
రలలితు మావిభుం గొని కరంబు సుఖింపుము నీకుమ్రొక్కెదన్. 312

ఉ. కత్తులు హత్తి శస్త్రములు గాఁడి శరీరము భిన్నభిన్నమై
మిత్తికిఁ బాలుగాఁగఁ బయి మిక్కిలి నక్కలు కంకగృధ్రముల్
నెత్తురు గ్రోలి మాంసమును నెమ్మి మెయిం దిని యీడ్చు నక్కటా!
మెత్తురు సత్కవీంద్రు లని మేటిగ నేమిగుణంబు చూచిరో! 313

క. అనిఁ దెగినవారలకు నా, కనివాసము గలుగునంద్రు గా కే మది యెం
త నిజమొ తెలియదు నా బు, ద్ధిని విని మారాజు నెనయఁ దివురు మృగాక్షీ. 314

చ. అన జగదంబ పల్కెఁ గడు నాఱడికూఁతలు గూయఁబోకు శా
స్త్రనిధివి వోలె నీల్గెదవు రాజులనీతి యెఱుంగుదే? మహా
జనసహవాస మెయ్యెడల సల్పక కాఱెనుపోతు నేస్త మం
దిన నినుఁబోటికిం దెలియునే! శ్రుతిగమ్యములైన ధర్మముల్. 315

చ. సురలకుఁ జెట్టచేసి కడుశూరుఁడువోలె మదించినట్టి ము
ష్కరు మహిషాధమున్ జమునిసద్మము చేరఁగఁజేసి శాసనా
క్షరములతో జయార్థమగు కంబము నియ్యెడ నిల్పుదాన సు
స్థిరత యెలర్ప నిల్చి యని సేయుము నిన్ మొదలన్ వధించెదన్. 316

వ. జీవితేచ్ఛాగ్రంథిగ్రస్తుండ వయ్యెదేని నీ రాజునకు బుద్ధి సెప్పి హతశేషులతోఁ బాతా

శమ్మనకుం బోవునట్లు సేయు మనవుడు దానవుండుఁ గ్రోధమూర్ఛితుండై ఘనా
ఘనాసారమ్ములు వోలి శరంబులు గురిసిన, 317

ఉ. ఆ జగదంబ వాని ప్రబలాస్త్రములన్నియు నుగ్గుచేసి స్వా
రాజముఖాసురుల్ వొగడ రక్కసుపైగదవైచె దానఁ దా
రోఁజుచు మూర్ఛవోయెఁ గడురోషము గల్గియుఁ జక్షురుండు; ప్రో
త్తేజితశౌర్యుఁడంత నరుదెంచెను దామ్రుఁడు చాపధారియై 318

ఉ. వచ్చిన తామ్రుఁగాంచి రిపుభంజని యజ్జగదంబ "రమ్ము నీ
మచ్చర మేద నజ్జముని మందిరముం జొరఁజేసి పుత్తు మీ
వచ్చినవార్తఁ దా విని వెసం జనుదెంచెడిఁ గాక దుర్మదం
డచ్చపలుండు మీకుఁ బ్రభువైన హయారి రణంబుసేఁతకున్. 319

క. మీరెందఱు వచ్చిన నా, క్రూరుఁడు మహిషుండు చావు గూరకయున్నన్
గోరిక తీరదు సురలకు, రా రమ్మను మద్దురాత్మ రణమొనరింపన్. 320

శా. మా యన్యోన్య పరాక్రమమ్ములపసల్ మా యుద్ధచాతుర్యతే
జోయుక్తుల్ గనుఁగొందుగాక చని తుచ్ఛున్ బుచ్ఛవిభ్రాజితున్
డాయంబంపుము మీ విభున్ జమునిఁగూడం జేసెద న్నాఁగ 'నో
హో' యంచున్ వడినార్చి యేసెశరముల్ యుద్ధార్థితామ్రుండొగిన్. 321

మ. శరవృష్టిన్ శరవృష్టి నేర్చి కడఁకన్ శౌర్యం బవార్యంబుగా
నిరుగేల నిగిడించె భల్లములు దేవేంద్రాదు లగ్గింప న
య్యరవిందానన, మూర్ఛదేఱి తగఁ దా నయ్యంబికం జక్షురుం
డురుఁడై మార్కొనె విస్వరం బదిపెఁ గ్రోధోత్సాహియై యంబయున్. 322

వ. దానికిం గనలి రక్కసులెల్ల నొక్కపెట్టున చుట్టుకొని పరశుపట్టిసఖడ్గముసల
భిండివాలాద్యనేకాయుధమ్ము లయ్యంబ పయిం గీలించినఁ బోరు ఘోరంబయ్యె.

ఉ. తాళసమంబు లోహజము దారుణమై విలసన్మణీఘృణుల్
గ్రాల వెసంగు నొక్కముసలంబు కరంబునఁ బూని తామ్రుఁ డా
భీలత దోఁప సింగమును బిట్టుగఁ గొట్టె శిరమ్ము రక్తధా
రాళము గాఁగ దానికిఁ గరమ్ము నంబిక తీక్ష్ణమూర్తియై. 324

క. అసివెటికి వానిశిరమున్, వెస నఱికిన మొండె మొక్క వ్రేల్మిడిఁ గేలన్
ముసలంబదర నటించి ర, ణసరణి నంతంతఁ బడియె నాకు లలరఁగన్. 325

వ. అంతఁ జక్షురుండు తామ్రమరణమ్మునకు నవుడుగఱచికొని ఖడ్గమ్ము కేలం బూని
సింహనాదం బొనర్చి యురువడించిన జగదంబ కోపాకులయై. 326

మ. ఒకబాణమ్మున ఖడ్గము న్నఱకి వేఱొక్కంట హస్తంబు భూ
మికి హత్తించి మఱొక్కటన్ శిరము పేర్మిన్ దొల్లఁగా నేసి ది
జ్నికరాభీలముగాఁగ గర్జిలిన భగ్నీభూతమై దైత్యసై
న్యకదంబం బుడివోయె నొల్కిరి ప్రసూనంబుల్ సురల్ దేవిపై. 327

వ. అట్లు చక్షుఁతామ్రు లిరువురుం జచ్చుట విని శోకించి మహిషుఁడు దురాగ్రహ
గ్రస్తుండై యసిలోమబిడాలాదుల ననేకుల ననేకసేనలతోడం జతఁజేసి పనిచిన
వార లరుదెంచి యష్టాదశభుజాగ్రజాగ్రదాయుధమండలయగు చండికం గాంచి విస్మ
యాకులులగు నెడ నసిలోముండు వారలకుఁ గన్నాకై సేనాముఖమ్మున నిలిచి విన
యమ్మున నయ్యంబ కిట్లనియె. 328

శా. దేవీ కొండొక చెట్ట నీయెడల నెందేఁ జేయఁగారాని స
ద్భావుల్ దైత్యులు వీరలిట్లు పొలియం దార్కొలు నీకేల ? వీ
రావేశమ్మున దుఃఖదంబగు రణం బాసింతురే ! సంధిమై
నావెంటం జనుదెమ్ము నీవలయు నానావస్తువుల్ గైకొనన్. 329

ఉ. సారము లేని సంసరణసాగరమందు సుఖంబు గ్రాహ్య మె
వ్వారికి, శాంతిమై నదియుఁ బాల్పడు, దానికిఁ దక్కి మార్దవ
శ్రీ రుచిరంబు కాయము కృశించి నశింపఁగ నేల చెప్పుమా
ఘోరరణమ్మునం దిటులు గోరికచెందితి దుష్కరమ్ముగన్. 330

అసిలోమ బిడాలాదు లనికి వెడలుట.

క. అసుఖము రెండు తెఱఁగుల, భాసిలు నిత్యం బనిత్యపదవియు నా, వి
ద్యాసంగతిఁ బరు నెఱుఁగుట, యే సుఖమగు నిత్య మది, తదితర మితరమౌ.331

వ. ఇందు నాశాత్మకంబగు భోగసంభూతసుఖంబు తత్త్వజ్ఞులు త్యజించి నిత్యంబగు
నాత్మజ్ఞానంబు వడయనుంకింతు రదియట్లుండె. 332

ఉ. సౌగతధర్మ మూనుటయు సమ్మతమేని మృగాక్షి ! శస్త్ర సం
త్యాగము చేసి జవ్వనము సార్థకమై తగ నిచ్చ కైన సం

భోగములన్ మెలంగు విరిబోఁడిరొ। ప్రాయము రేపు విల్చునే
వేఁగగునిట్టి తాపమున వేఁతురె పుష్పముఁ బోవిదేహముల్ । 333

చ. అదియునుఁ గాక యొల్లను నిరాగసులన్ బరితాపపెట్టి యి
ట్లదయతమైఁ జరించు టది హాని యగున్, దయకన్న ధర్మము
న్నదియె? తదీయరక్షణమునందు మనం బిడి సత్య మిప్డు చె
ప్పఁ దగదె దైత్యవర్గములఁ బట్టి వధింపఁగ నేమి వచ్చెనో. 334

వ. సత్యంబువలనన కదా ప్రాణమ్ములు నిలుచుట దానికిం దప్పుట కొప్పమియ ధర్మం
బనఁబడు నట్టి ధర్మమునకుం గట్టువడి కల తెఱంగు చెప్పు మని ప్రాంజలియై
యడిగిన నసిలోమునకు నంబ కరుణించి యిట్లనియె. 335

ఉ. నీదువినీతి యింత దగునే। కరుణించి వచింతు నాదు యు
ద్ధాదరకారణంబు; జగమంతయుఁ ద్రిమ్మరుదాన దుష్టులం
గాదని చంపి సజ్జనులఁ గావఁగ; నొండు ప్రయోజనంబు నా
కేదియు లేదు దీని కయి యెత్తుదు నే నవతారముల్ మహిన్. 336

మ. భయభక్తుల్ విడనాడి దేవతల నొంపం బూనె మీరాజు దు
ర్జయుఁడై; వాని నడంప వచ్చితి యథార్థం బింత; నీ వేగి దు
ర్నయువిం దన్మహిషీతనూజు నిట నే రమ్మన్న చందంబు దె
ల్పి యనింజేయఁగఁ బంపు మన్యుల వృథా ప్రేరేపఁగా నేటికిన్. 337

ఆ. వె. జీవితేచ్ఛఁ దనదుచేతమ్ము సొలసిన, బంధుజనులతోడ బయలు వెడలి
యీఁగకాలియంత యేవియు ద్రవ్యంబు, గొన కధోభువనము జనుట యొప్పు. 338

వ. అరసాతలమ్మునందు మీకులవృద్ధగు ప్రహ్లాదుండు వసించు వాఁ డాతనిం గొలిచి
యట నుండునది యని చెప్పు మట్లయిన మీరలందఱును బ్రతికి పోవుదు రనవుడు
నసిలోముండు బిడాలు దిక్కు మొగంబై ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 339

ఆ. వె. వింటివే భవాని వినిచినవిధము ద, యార్ద్రహృదయ సంధి కనుమతించె
ని ట్లొనర్చి బ్రతికి యేగిన నేమగు, నా రసాతలమ్మునందయుండ. 340

వ. నావుడు బిడాలుం డిట్లనియె. 341

ఉ. అంబిక చెప్పినట్టి విధ మందఱకున్ సుఖదంబ రాజు సం
ధిం బడయంగనొల్లఁ డెటు దెల్పఁగ వచ్చు నెఱింగి మూర్ఖ రీ

తిం బడువాని ? మృత్యువది దెప్పర మాఁగఁ దరంబె యుద్ధరం
గంబునఁ జచ్చువారిఁ బొడఁగాంచియుఁ దక్కటివారి నంపఁడే. 342

గీ. కడఁగి పాంచాలికలరీతిగా నతనికి, వశులమై యాజ్ఞఁ దప్పఁగ వశమె సత్య
ముగ వచించిన పల్కు లెవ్వగఁ బ్రియంబు, గలుగఁజేయు నృశంసులౌ కావరులకు.

చ. "ధనమును రాజ్యముఁగా విడిచి దర్పము నేదియుఁ గట్టుగుడ్డతో
ననికిఁ దొలంగి యేగుము భయమ్మున నీవు రసాతలమ్ము" నా
విని యతఁడాదరించెడి వివేకము గల్గినవాఁడె। కోపముం
గని మనలన్ 'వధింతు' ననుఁగాక దురాత్ములు కీడు నెంతురే. 344

ఉ. కావున స్వామికార్య మెసకమ్మునఁ బూని చరింత మెమ్మెయిన్
జావది సిద్ధమౌ నెఱిఁగి చావఁగనేల దురాత్మచేతిలో
నా విని యాతఁడియ్యకొనినం జెలరేఁగి బిడాలుఁ డేత్తెఱన్
దేవిని నొంచె సప్తపటు తీవ్రశరమ్ముల నేసి యూసునన్. 345

వ. అసిలోముండును ధనుఃపాణియై యంతంత నిలిచి చూచుచుండెఁ బదంపడి యంబిక
తన్ముక్తమ్ములగు బాణమ్ముల నెడనెడఁ బొడిచేసి, 346

గీ. మూఁడు భల్లమ్ములను జాపమున నమర్చి, సింహనాదమ్ముచేసి పేర్చిన రయమునఁ
బఱపె; వాఁడును దద్బాణపాతమునకుఁ, దొడరి మూర్ఛిల్లి పెద్ద నిద్దురయుఁ జెందె.

వ. ఇట్లు బిడాలుండు సమసిన నసిలోముండు సన్నద్ధుఁడై రణరంగమ్మునకు వచ్చి
కరంబెత్తి యయ్యంబిక కిట్లను, 348

చ. ఎఱుఁగుదు దేవి। నీకతన మృత్యువు నా కగునంచు; బుద్ధులం
గఱపిన నొల్ల నట్టి విభుఁ గాదన లేక రణంబుసేఁత కే
త్తెఱ నిటు లియ్యకొంటిఁ గడుఁదెంపరినై మరణంబు భీతిమైఁ
బఱచుటకన్న లగ్గగుశుభం బశుభంబును దైవలభ్యముల్. 349

ఉ. ఇందఱు దానవుల్ చదిసి యేగిరి కాలునిప్రోలి కిందునే
నెందఱఁబోలువాఁడ ! విధియెవ్వఁడు దాఁటఁగనేర్చుఁ ! బౌరుషం
బెందును దైవముం గడచి యుంచకయుం బనిసేయ దంచు మి
న్నందఁగ నార్చి యేసె నిశితాస్త్రము లజ్జగదంబ దిక్కుగన్. 350

శా. ఆ బాణమ్ముల నంతరాళమున శాతాస్త్రమ్ములం ద్రుంచి పై
పై బాణమ్ములు గొన్నిటిం వెస నిగుడ్చన్ వాఁడు తచ్ఛస్త్రధా

రాజాహాళ్యముచే బ్రవద్ధ్రిధిరుఁడై రాజిల్లెఁ బుష్పాళిలీ
లాబాభాసురకింశుకాగమము హేలన్ జూప అగ్గింపఁగన్. 351

ఉ. పిమ్మటఁ గోప మెక్కుడుగఁ బేర్చి గదంగొని యార్చి సింహమూ
ర్ధమ్మున మొత్త నయ్యది కరమ్ము భరమ్ముగ ఘోరభంగి నా
దమ్మొనరించి శస్త్రములు దాఁటెడి తీవ్రనఖమ్ములన్ దదీ
యమ్మగువక్షముల్ దివిజులందఱు మెచ్చఁగఁ జీల్చె నుక్కునన్. 352

ఉ. దానికి లోఁగ కయ్యసుర దారుణభంగి నెదిర్చి యార్చి యా
త్మానుచరుల్ నుతింప రయమారఁగ నాహరిశీర్షమందుఁ గా
లూని పరాక్రమించి గద నుద్ధతుఁడై జగదంబ నొంచె న
మ్మానిని ఖడ్గధార దునుమన్ దల యూడిపడెన్ సురారికిన్. 353

ఉ. రక్కసుఁ డిట్టు లుక్కడఁ సురల్ గుసుమమ్ములు గ్రుమ్మరింపుచున్
దిక్కులు పిక్కటిల్ల "జయ దేవి" యటంచు నుతించి మించి తా
రొక్కట దుందుభిధ్వనుల నుర్వియు నాకసముం గలంచి రిం
పెక్కఁగ నప్సరోయువతులెల్లరు నాడిరి దేవి మెచ్చఁగన్. 354

క. హతశేషమైన దైత్య, వ్రతతిఁ సింగమ్ము పట్టి భక్షించె నను
న్నతవేగ మదరఁ గొందఱు, సతికీగతి దెలియఁ బఱపఁ బఱచిరి కడఁకన్. 355

వ. ఇట్లరిగి రోదనపూర్వకమ్ముగఁ గల తెఱఁగు చెప్పిన నమ్మహిషుండు ప్రళయకాల రుద్రుని చందమ్మున మండిపడి దారుకుండను సారథింజూచి సహస్రఖరసంయుతంబును నానాయుధ సమన్వితంబును బతాకాధ్వజవిరాజితంబును నగు తన రథంబు దోడికొని రమ్మనవుడు వాఁడట్లొనరింపఁ గామార్తుండగు కతన నద్దేవి తన్ను వరించునఁ కాఁ దలంచి హేయంబగు నీ మహిషదేహంబు కాదని త్యజించి స్త్రీలు రూపచాతుర్యమ్ములం జూచి మోహింతురని కృతనిశ్చయుఁడై, 356

దేవీ మహిష సంవాదము.

ఉ. మానవరూపముం గొని సముంచితభూషణభూషితాంగుఁడై
దానవసైన్యముల్ గొలువ ధారుణి గ్రక్కదలన్ రథస్థుఁడై
మానినులెల్ల మెచ్చఁదగు మంజులమౌ చెలువొప్ప నేగె న
వ్వానిని దవ్వులం గని రవం బొనరించెఁ బరాంబ డంబుగన్. 357

వ. ఇట్లు శంఖంబు పూరించినదైత్యవాహిని కనుకవిం బఱచె వారల నిలువరించి మహిషాసురుం డామె కభిముఖుండై చిఱునగవు మొగమ్మునం దనర నిట్లను 358

గీ. దేవి! సంసారమున యందుఁ దిరుగు పురుషుఁ, డేనిఁ గామినియేని సుఖానుభవము నొందఁగోరుదు రదియు సంయోగజంబు, గా నెఱుంగు మదియు భిన్నగతి నెసంగు.

వ. ఎట్లంటేని మాతృపితృలకుఁ బుత్రునితో నగునది యుత్తమం, బన్నదమ్ముల సంయోగంబు మధ్యమంబు, వివిధావృతచిత్తులును బ్రసంగపరివర్తులును నగు నాపికుల సంయోగంబు సహజంబై యత్యల్ప సుఖదం బగుట నధమంబు. 360

ఆ.వె. సమవయస్కులైన జంపతులకుఁ దుల్య, రూపశీలగుణనిరూఢిఁ బ్రోపు
మిగులు యోగ మది యమేయసుఖోదయం, బొసఁగుకతన నుత్తమోత్తమంబు.

వ. ఇట్లు సంయోగమ్ములు పరస్పరం బుత్కర్షాతిశయమ్మునం బొల్చు కతన. 362

ఉ. వీరుఁడనైన నాయెడ వివేకము గల్గిన దానవై సుధా
సారము వోనిచూడ్కులఁ బొసంగఁగఁ జేసి కరంచి తేని దు
ర్వారసుఖంబు దాననగు బాలరొ! యిర్వుర కీసుఖంబుతో
నారయ నేసుఖమ్ములును నంద వనుత్తమ మౌ కతమ్మునన్. 363

చ. సురపతిఁ దొట్టి నిర్జరుల సొంపఱఁ జేసితిఁ గామరూపచా
తురి గలవాఁడ నిట్టి ననుఁ దొయ్యలి! దాసునిఁ గాఁగ నేలి యా
దరముగఁ బట్టరాజ్ఞివయి దానవులెల్ల విధేయులై మెలం
గ రమణ నాదు వైభవము గైకొని పొందఁగరాదె భోగముల్. 364

ఉ. ఆనతి యిచ్చితేని విను మయ్యమరావళితోడ వైరమున్
మానెద నెద్ది పంచినను మానక చేసెదఁ బ్రేముడించు మె
ట్లేని భవత్పదాంబుజములే శరణమ్ములు సేవకుండ ధ
ర్మానుగతుల్ వచింతు శరణాగత రక్షణ మొప్పదే చెలీ. 365

ఉ. పుట్టినకోలె దైన్యమునఁ బోవ నొకప్పుడు నాజి నెంతయున్
దట్టుఁడ నా విశేషములు తామరచూలి మొదల్ సురోత్తముల్
గట్టిగఁ దామెఱుంగుదురు కామశరమ్ముల దాడి కోర్వ కి
ప్పుట్టున దైన్యమూనితిఁ గృపన్ గను మాయుధముల్ త్యజించితిన్. 366

క. మందాపధి నెన్నఁడు ద, త్పరత నీ కెదురుసెప్పఁ దన్వంగిరొ! నీ
గురుకుచము లాన మన్మథ, మరయుము శృంగారభంగితాహంగములన్. 367

చ. అనవుడు దేవి వల్కు మొగ మంకురితస్మితకందళంబుగా
దనుజవరేణ్య ! నాకుఁ బతి తత్పరమాత్ముఁడు; వాని యిచ్ఛనై
యొనరుతు సృష్టి; యప్పురుషయోగమునన్ జడనైన నాకుఁ జే
తనము ఘటిల్లుఁ గాంతశిల దాఁకిన యిన్మునకుం బలెన్ లలిన్. 368

వ. ఇట్టి నాకు గ్రామ్యసుఖవాంఛ యెన్నండును లేదు నీవు మూర్ఖుండవై నన్నొక
సామాన్యాంగనగాఁ దలంచి మత్సంగం బపేక్షించు చున్నవాఁడ వదియునుం గాక.

చ. నరునకు బంధనార్థముగ నాతి సృజింపఁ బడెన్ దురాత్మ ! య
ప్పరమరహస్యముం దెలిసి భంగురమై కడు హేయమైన సౌ
ఖ్యరసమునం జరింపకుము గల్గు నొకప్పుడు ముక్తి శృంఖలా
స్థిరులకునేని ; వీరలకుఁ దీరదు ముక్తికినేగ నెన్నఁడున్. 370

మ. శమ మిచ్చున్ స్థిరసౌఖ్య: మద్ది హృదయ స్థానమ్మునంజేర్చి యీ
యమరావాసము వీడి జీవమును నీవాసింతువేనిన్ నివా
స మొనర్పంగ రసాతల మ్మరుగు; మీచందమ్ముగా కొండు చం
దమయేనిన్ రణమాచరింపుము నినున్ దర్పాంధుఁ దున్మాడెదన్. 371

ఉ. నీ వినయమ్ము నిక్కముగ నెమ్మది కెక్కుటఁజేసి యింత నీ
కై వచియించితిం గడు దయాపరతన్; వలతేని విన్ము లే
దా ! వెనుదీయ కాజి నను దాఁకుము నన్ బురికొల్పినట్టి దే
వావళి యప్పుదీర్తు నిను నాత్మశరమ్ములపాలు సేయుచున్. 372

వ. నావుడు మదనమోహితుం డద్దురాత్ముండు మరల నిట్లను. 373

ఉ. పూలకు మించి యెక్కుడగు పొల్పునఁ బొల్చెడి మేనిదాన ! నే
నాలము సేసి నిన్నడఁచునంతటి సాహస మూన నిస్సిరో !
బేలనె ! నీకృపం బడసి పెండిలిఁ జేసికొనంగ నుంటి ని
న్నోలలితాంగి ! యిట్టి కఠినోక్తులు నన్నన నీకు న్యాయమే ? 374

చ. హరిహర నీరజాసనుల నాహవభీరులఁజేసి పుచ్చి సుం
దరిపయిఁ జూపువాఁడనె ప్రతాపము లోకులు నవ్వ ? నీయెదం
గర మనురక్తికల్మి భయకంపిత మయ్యెఁ గరంబు పొత్తి ! యి
ర్వురమును మిత్రభావమును బొందితి మేటికిఁ దక్కు సంగతుల్. 375

క. ననుఁబేర్మిఁ జూచి పెండిలి, యొనరిఁచికొన నొప్పెదేని యొప్పెదఁ గాదే
విని వలసిన యెడ కరుగుము, వినునేఁ బ్రహరింపఁ జాల విశితాస్త్రములన్. 376

గీ. సప్తపది మైత్రి యని బుధజనులమతము, గాన నాచెల్మికత్తె నిన్ గసిమసంగి
పై ననుభవింపఁగల్గు నైశ్వర్య మొక్కఁ, డున్నె యింతటి పాపంబు నోపఁగలనె.

గీ. బాలహత్యయు స్త్రీహత్య బ్రహ్మహత్య, పాతకము లందు నెక్కుడు పాతకములు
గాన నెట్లేని నీదయ గాంచి జన్మ, మునకు సాఫల్యమొనరింతు వనరుహాక్షి. 378

గీ. విను బలాత్కృతిఁగొనియేగ నేర్తుఁగాని, దాన నేమి సుఖంబగుఁ దలిరుబోఁడి
స్త్రీపురుషులు పరస్పరస్నేహ మడరఁ, గూటమికి నియ్యకొన దానఁ గుతుక మెసఁగు.

చ. తెలియవుగాక పూరుషుని ధీరునిఁ బొందని కాంతకుఁ జా సుఖం
బులు వెలిఁగావె తాఁ దగిన పొత్తికిఁ దక్కనిపూరుషుండునుఁ జా
వెలియగు, నెవ్వఁ డిక్కరణి వేఁదుఖ పుట్టఁగఁజేసె నీకు; వి
స్తులమగు జవ్వనమ్ము గడుసుందన మక్కట। వమ్మొనర్తురే. 380

ఉ. వైరి యెవండొ విన్నిటులు వంచనఁజేసి మరల్చెఁ గాక సం
సారసుఖమ్ము లిక్కరణిఁ జాగము సేయుదె తత్త్రిమూర్తు లం
భోరుహనేత్రలన్ విడిచి పోయిరె యెంతటిబేలవైతి వే
చారుముఖీలలామ పతిసంగతిఁ బాసి సుఖించుఁ జెప్పుమా. 381

చ. ననుఁ బువుఁగోలలం బఱపి నాఁచికొనం గమకించు చండశా
సనుఁడు మరుండు నీయెడలఁ జాలఁ గృపం గలఁడేమొ, కాక యు
న్నను విటు నిల్వ నిచ్చునె। కనంబడె హేతువు వైరులైన దు
ర్మనసులు దేవతల్ మరు మరల్చిరి నీదరిఁ జేరకుండఁగన్. 382

ఉ. ఆదర మేది నన్నిపు డహంకృతి పీడితివేని మున్ను మం
దోదరి సుందరు న్నృపుని ద్రోచి పదంపడి ధూర్తు నాథుఁగా
నూఁది స్మరార్తయై వగల నొందిన చందమునం గృశింతు సు
మ్మీ। దరిలేని తాపమున, మీఁదటిబాధ గణింప విమ్మెయిన్. 383

మందోదరీవృత్తాంతము.

వ. అనవుడు నమ్మందోదరీవృత్తాంతమ్ము వినవలతునన దేవికి మహిషుం డిట్లనియె. 384

శా. దేవీ। సింహళ దేశ మెల్లగతులన్ దేజమ్మునం బొల్చు స
ద్భావుం డయ్యెడఁ జంద్రసేనుఁడను భూపాలుండు పాలించుఁ బా

రావారావృత మైన మేదిని కొకండై యేలు నవ్వాని కిం
పై వర్తించుఁ బతివ్రతామణి యొక ర్ధాంగియై యిమ్మలన్. 385

గీ. ఆపె గుణవతి యనుపేర నలరుఁ దద్గు. ణములు వర్ణింప నలవి యెన్నటికిఁ గాదు
కనియె నొక యుత్పలాక్షి నక్కాంత మొదటి. చూలుగాఁ బతి సుఖవార్ధి నోలలాడ.

వ. పిదప నమ్మనుజపతి యక్కన్నెకు మందోదరి యని నామకరణమ్ము చేసి తోరం బగుగారమ్మునఁ బెంచుచుండ నబ్బాలికాజన మాళికారత్నంబు శశికలతెఱంగునన్ దినదినప్రవర్ధమానయై పదియేండ్ల ప్రాయమ్మునం బొలుచుటయు నరేంద్రుండు వివాహం బొనరింప నెంచి యనుకూల వరాన్వేషణపరాయణంబగు చిత్తమ్మున నున్నయెడఁ గొందఱు బ్రాహ్మణు లరుదెంచి. 387

గీ. తనరు మద్రదేశమున సుధన్వుఁ డనెడి. రాజవర్యం డతని కుమారకుఁడు నీదు
కొమిరె కీ డగువాఁడు సద్గుణవిశేష. రూపరేఖావిలాసనిరూఢి నెందు. 388

శా. కంబుగ్రీవుఁడు వాని పే రనుచు భూకాంతుండు పుత్రిం దదీ
యంబౌసొమ్ముగ నిశ్చయించి తన భార్యం జూచి యిక్కన్నె లో
కం బెల్లం గొనియాడ శీలమున నాకారమ్మునన్ మేటి యా
కంబుగ్రీవున కిచ్చి పుత్తమె యనంగా నాపె సంతుష్టయై. 389

వ. పుత్రి యున్నెడకరిగి యాదరమ్మున నమ్మా! నిన్ను నీ జనకుండు మద్రదేశాధీశ్వరుండగు సుధన్వ తనయునకు సమస్తలక్షణలక్షితునకుఁ గంబుగ్రీవునకిచ్చి పెండిలి యొనర్ప నున్నవాఁ డనవుడు మందోదరి యిట్లనియె. 390

శా. కౌమారవ్రత మూని స్వేచ్ఛగఁదపఃకాంక్షన్ఁ బ్రవర్తింప నే
నామోదింతుఁ జిరమ్మునుండి, యిఁక నాకన్యన్ వరింపంగ నే
లా! మేలా యొకమానవుం దవిలి వాలాయమ్ము నవ్వానితో
గామాసక్తిని బారతంత్ర్యమున మోక్షప్రాప్తిఁ బోఁ గొట్టుటల్. 391

క. స్వాతంత్ర్యమ్మున నెప్పుడుఁ, జేతోమోదమునఁ దిరుగఁ జేకూరుట వి
ద్యాతత్త్వజ్ఞులు మోక్షక, లాతాదాత్మ్యమునఁ జూచి లలిఁ బొగడరొకో. 392

సీ. అత్తమామలయెడ నడఁకువ గొలుపుట, బావలయెడ భక్తిపరతగనుట
మఱఁదులయెడఁ దగు మన్ననఁ జూపుట, తోడికోడండ్ర పొత్తున మెలఁగుట
యాఁడుబిడ్డల చిత్త మరసి వర్తించుట, సవతి గల్గిన దాని చన వెనయుట
పతికి నెవ్వేళలఁ బరిచర్య సలుపుట, సంతతి గని పెనువంతఁ బడుట

గీ. అకట! బానిస యగుటకు నతిశయించుఁ, గాదె యొక్కనివశమునఁ గాలమెల్లఁ
గడపు నిల్లాలి బ్రతుకు నిక్కముగ నాడు, జన్మ మధమాధమమ కాదె జననియెందు.

వ. మున్నుత్తానపాదాత్మజుండును ధ్రువుని తమ్ముండును నుత్తముండును సర్వధర్మ
జ్ఞుండును నగు నృపాలుం డొకండు పతిభక్తిపరాయణయగు తనభార్య ననపరాధ
నరణ్యమ్మున విడిచెనని వినమె కావున, 394

చ. తరుణికి భర్త పొందిడు మదమ్మున కంతెను గష్టమెక్కు డ
ప్పురుషుఁడు కాలధర్మమును బొందినచో విధవాత్వ మెంతయుఁ
ఖరమగు నారికేగిన నపారమగుఁ విరహాగ్ని యిట్లు వం
దురుటయు నొక్క సౌఖ్యమె మనోగతి చిక్కఁగఁ బట్టుటొప్పదే. 395

వ. అను నాపె నిశ్చయంబు మరల్పనేరక జనని చిన్నవోయిన మనమ్మున నృపాలుని
కడ కరిగి యంతయుం దెలిపిన నతండును నౌఁగాదనక సమ్మతించినవాఁడునుం
బోలె మిన్నకుండె నంత నక్కన్నె మిన్నకుఁ గొండొకకాలమ్మునకు జవ్వనం
బంకురించినఁ జెలికత్తియలెల్ల మెల్ల మెల్లన వివాహమ్మునంగల సుఖమ్ములు
బోధించి యొప్పింప నుంకింపుడు నప్పడఁతి యెప్పాట నొప్పదయ్యెఁ బదంపడి
యొక్కనాఁడు, 396

చ. కుసుమిత కుంజపుంజములకు న్నెలవై తగు పూలతోఁట కే
గి సఖులుఁదాను నుయ్యెలలఁ గ్రీడలొనర్చుచుఁ బూలుగోయుచున్
గిసలయజాలముల్ పుణికి గీటునఁ బుచ్చుచుఁ గేళికూళులన్
బిసరుహకాండముల్ చిదిమి వేయుచు నిట్లు చెలంగుచున్నెడన్. 397

క. కోసల దేశాధీశుం, డా సరణికి నొక్కఁడగుచు నరుదెంచెఁ గళా
భాసురుఁడు వీరసేనుఁడు, దాసజనులు కొందఱు తన దాపున మెలఁగఁ. 398

వ. రథారూఢుండై దవుదవ్వుల నరుదెంచువాని మదనసుందరు నా రాజును దూరదూర
మ్మున నరుదెంచు సైన్యముం గాంచి చెలికత్తెలయం దొక్కరిత యమ్మందోదరి
కిట్లనియె. 399

క. కనుఁగొంటివె యల్లదె దై, వనియతి నొకరాజసుతుఁ డపరమన్మథుఁడీ
మనయున్న తెరువునకు రా, గ నున్నవాఁ డతని చెలువు గా దనవశమే. 400

వ. అని వచించునంతన యంతంత నరుగుదెంచి యన్నృపాలుండు పుత్తడిబొమ్మం

బోనిదాని నమ్మందోదరి వీక్షించి విస్మయావిష్టుండై రథంబు దిగ్గి దగ్గఱకుం జని యొక్కరిత కయ్యంగనం గేలఁ జూపి యిట్లనియె. 401

క. ఈ లలితగాత్రి యీ మధు, రాలాపిని యెవతె, యెవ్వఁ డగు నొకో ధరణీ
పాలుం డీచెలి జనకుఁడు, వాలాయము నాకుఁ దెలుప వలయు మృగాక్షీ. 402

వ. అనవుడు సైరంధ్రి 'నరేంద్రా! నీ వడిగినదెల్లఁ జెప్పెదం గాని మునుమున్న నీవృత్తాంతంబు విన వలతు' నావుడు 'లతాంగీ! కోసలంబను దేశం బొండు గల దద్దానికి నే నాయకుండ నాపేరు వీరసేనుండు మార్గ వశమ్మున నరుదెంచుచుఁ ద్రోవ దప్పి యియ్యెడ కరుదెంచితి దౌదవ్వుల సైన్యంబును రాఁ గల' దనవుడు సైరంధ్రి యిట్లనియె. 403

క. మందోదరి యనఁదగు నీ, సుందరియుం జంద్రసేనసుత యీయెడ కా
నందమునఁ గ్రీడసల్పెడి, దందడిఁ జనుదెంచె నాఁగ ధరణిపుఁడనియెన్. 404

క. సైరంధ్రి! నాకు మీచెలి, పై రాగము పుట్టె ధర్మపత్నిగఁ జేయం
గోరెద నీచాతుర్యో, దారత కిది పెద్ద గాదు తలఁపు వొడమినన్. 405

వ. నా కింతకుమున్నె యొకభార్య లేకుంటం జేసి మీ చెలియ పట్టమహిషిగాఁదగుఁ జిరమ్మునుండి యే ననురూపశీలవయోగుణభాసురయగు కన్నియ నన్వేషించుచున్న వాఁడ నేటికి దైవమ్ము సమకూర్చె నని వెండియు, 406

గీ. ఏఁ గకుత్స్థకులోద్భూతి నింపు గన్న, రాచకొమరుఁడ నిట్టి నా రాణ నెఱిఁగి
తండ్రియైనను నాకిడఁ దక్కువాఁడె, వల నెఱిఁగి చేయు మిందు నుపాయమనుడు.

శా. ఆసైరంధ్రి లతాంగి కిట్లనుఁ జెలీ! యీరాజుఁ గన్గొంటె! నీ
కౌ సౌందర్యము పేర్మిఁ బ్రాయమున విద్యాబుద్ధులం దెల్ల నా
రాసూనుండు కరంబు నీయెడలఁ దా రాగిల్లె నవ్వాని వి
శ్వాసార్థుం బతిఁ జేసికో లుచిత మీ చందంబు నీ కొప్పదే. 408

క. నీవైరాగ్యపుఁ జందం, బేవము పుట్టింప జనకుఁ డెంతయు వగకుం
దావలమై వందురు నా, భూవిభు నిప్పాటఁ దేల్పఁ బోలదె నీకున్. 409

వ. అతఁ డెల్లవేళల మమ్ముం గాంచి మీచెలికత్తియకుఁ గఱదలు కఱపి పరిణయమ్మున కియ్యకొలుపుఁ డని విసువక వచియింపుచుండు నింతదనుక నిన్నుం బ్రబోధింప నేర మైతి మియ్యది తగు వల నగుటంజేసి చెప్ప వలసి వచ్చె నని మఱియును, 410

గీ. వ్రతము లెన్నేని భర్తృతత్పరతఁ దవిలి, చేరి శుశ్రూష యెడపక చేయుదానిఁ
బోలఁజాలవు విను మట్టి పూవుఁబోఁడి, యరుగు స్వర్గమ్మునకు నిక్కమండ్రు బుధులు

వ. నావుడుఁ గోపించి యామందోదరి సైరంధ్రి కిట్లనియె. 412

ఆ. వె. సిగ్గులేక నన్నుఁ జెనఁటిచందమ్మున, నరయ నంతఁ బలుక నైతి నొక్కొ।
తపము చేసికొనెడి తన్వికి నా కేటి, భర్త। పొమ్మటంచుఁ బలుకు మతని 413

వ. నావుడు సైరంధ్రి మెల్లన నిట్లను నమ్మా। కాలం బెప్పుడు నొక్క చందమ్మున నుండదు, మన్మథుఁడు దుర్జయుండు, నా పలుకు లంగీకరింపనినాఁడు నీకు నాపద ఘటిల్లక తీర దనవుడు రాజపుత్త్రి యిట్లను, 414

ఆ. వె. ఎంతయేనిఁ జెప్పు మేను వివాహ మం, గీకరింప వచ్చుకీడు తొలఁగఁ
జేయ నెవరితరము చెలియరో। దైవ వ, శంబు తప్పఁ జేయఁ జనునె నీకు.

వ. ఇట్లు వైరాగ్యమ్మున నీడంబోక పుయిలోట దక్కి యాసడించిన సైరంధ్రి వీర సేనుం జూచి, 416

గీ. ఎన్ని చెప్పిన విననేర దీ లతాంగి, గుణగణాఢ్యుండు కాకుత్స్థకులుఁడు మిగుల
రూపసి యటంచు నొక్క నీరూఢి దెలిపి, విసివితి నిఁకేమి సేయుదు వెడలు మధిప.

వ. నావుడు నృపాలుండు విమనస్కుండై తనయంత నరిగెఁ బిమ్మటఁ గొంతకాలమ్మున కమ్మందోదరి చెలియ లిందుమతి యనుదానికిఁ దండ్రి స్వయంవరమ్మునఁ బెండ్లిసేయం దలంచి చాటం బంచిన నప్పురంబున కఖిలధరాకాంతు లరుదెంచి మంటపమ్మున వలయు నెడల వసియించి రం దొక్కరునిఁ దనకనుగుణుండగు రాసూను నయ్యిందుమతి వరియించి కృతకృత్య యయ్యె. 418

క. మందోదరి యాపెండిలి, చందము వీక్షించి యందెవఁగు నృపతులయం
దందమునఁ బొల్పు విటు శతు, నిం దగఁగని కలఁగి దైవనియతి వరించెఁగా. 419

వ. ఇట్లు కలంగి మదనవేదనాదోధూయమానయై తండ్రికిఁ దనకోరిక తెలం గెఱింగించిన నతండును సంతసించి తగుఁదగదనక యతనిని గారవించి యథావిధిగ నకూఁతు నిచ్చి పెండ్లి యొనర్చి పారిబర్హంబొసంగి వీడ్కొల్పె; నాచారుదేష్ణుండును మందోదరీసహితుండై సంతసమ్మునఁ దనపురి కరిగి యవ్విలాసినితో వివిధోపభోగమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నొక్కనాఁడు, 420

క. తనదాసితోడఁ గామ, మ్మునఁ గ్రీడాగోష్ఠి నున్నపొంకము తద్రా
త్తనయకు సైరంధ్రిఁ గనుం, గొవిచెప్పెన్ దాన మిగులఁ గోపన యగుచున్.

వ. వా రిరువురం బట్టికొనఁదలంచి రంధ్రం బరయుచు నంత నొక్కెడ నేకాంత
మ్మునఁ గ్రీడించువారి వారిం గాంచి యిట్లు చింతించె. 422

గీ. అక్కటా! శఠుఁడంచు మున్నరయనేర, నైతిఁ గడుఁ జెట్ట చేసి యీయధమువంచ
నం బడితినిట్టి నిర్లజ్జునిం బతిగ గ్ర, హించి జన్మమ్మునకు హాని నించుకొంటి. 423

క. అని యుమ్మలిక మనమ్మునఁ, బెనఁగొన నిఁక నిట్టివానిఁ బెంపేసి హృదీ
శునిఁగాఁ గొని ప్రేముడి నిం, చిన కంటె నఘంబు చెట్ట సేఁతయుఁ గలదే. 424

మ. పతిసంగంబు పరిత్యజించి మృతికై పాటింతునో! దాన సం
గతమౌ నాత్మవధోద్ధితం బయినబల్ కాలుష్య మట్లౌట మ
త్పితృగేహమ్మున కేగుదెంతునా! సఖుల్ పీడింతు రెగ్గించి దు
ర్మతినై యింతటిచేటు దెచ్చుకొని మైమైఁ బోవఁగా దీఱునే. 425

క. పొరిఁబొరి సంతాపము పొం, పిరివోవఁగ నిట్లు వగలపెల్లునఁ గడు వం
దురి తుదకు నచట నుంటయ, పరమోత్తమ మంచు నెంచి పతిసంసర్గన్. 426

వ. విడిచి వ్రతపరాయణయై పశ్చాత్తాపమ్మునం గుందుచుండె నట్లు గావున. 427

దేవీ మహిషాసుర యుద్ధము.

ఆ. వె. ఇపుడు నన్ను నిట్టు లెడఁజేసి పిదపఁ గా, మార్తి దొడరెనేని నధము నొక్క
శఠు వరించి వాని సంసర్గమునఁ బ్రోపుఁ, దక్కనేల వినుము తలిరుఁబోఁడి. 428

చ. అనవుడు దేవి కోపమున నమ్మహిషాధముఁ జూచి పల్కె దు
ర్వినయ! వివేక మేది పలవింపక సంగర మాచరింపు లే
కునికి రసాతలం బరుగు మొండొక రీతి పొసంగ దెంత చె
ప్పిన విననేర కూరకయ ప్రేలెదు వీఱిఁడివే తలంపఁగన్. 429

గీ. జన్మమెఱుఁగని నా కిట్లు జన్మలబ్ధి, రూపమెఱుఁగని నా కిట్లు రూపలబ్ధి
గలుగు దుష్టుల వధియించు కారణమున, నిక్క మమరహితమ్ముగ నిన్నడంతు.

వ. కావునఁ బాతాళమ్మున కరుగు మొండె ధనుర్ధరుండవై సంగరం బాచరింపు మన
వుడు మహిషుం డక్షీణక్రోధరూక్షుండై, 431

ఉ. కర్ణముదాఁకఁ జాపమును గాఁడఁగ లాగి శరమ్ములన్ రయో
దీర్ణత నేయ నంబ వెనుదీయక యంతరమంద యన్నిటిన్

జూర్ణము చేసె నిర్వరకుఁ జూపఱు భీతి మునుంగ నిట్లు సం
పూర్ణరణంబు వాటిలె నపూర్వము ఘోరమునై పొరింబొరిన్. 432

వ. ఇట్లిరువురుం బోరాడుచుండ నంతరమ్మున దుర్ధరుం డరుదెంచి యంబం దలపడి.

క. కొన్ని శరమ్ములు నించినఁ, దన్నిచుని యెడలఁ గనలి దారుణ శరపా
ళి న్నిగిడించిన వాఁడును, దన్నికొనుచుఁ జచ్చి పడియె ధర శృంగ మనన్. 434

ఆ.వె. వానిచావుఁ జూచి వగ గూరఁగఁ ద్రిణేత్రుఁ, డరుగుదెంచి దేవి నస్త్రసప్త
కంబుఁ జొనిపి నొంపఁగా వాని నయ్యంబ, యంతరాళమునన యడఁచివైచి. 435

వ. త్రిశూలమ్మున వానిం బిల్కుమార్ప నద్దానికి సైఁపక యంధకుండు గోపమ్ము పిరి
గొనం దాఁకి, 436

మ. గద చేఁబూని గజారిమస్తకముపై గాఁడంగ నేయంగ న
య్యది క్రోధాకులమై వెసం గడఁగి తీవ్రాస్త్రమ్ములం బోని బె
ట్టిదపుం గోరులఁబట్టి చీల్చి కడు గోంద్రింపంగఁ దన్మాంస ము
గ్రదశం దాఁ దినియెన్ సురారులకు భీకంపంబు సంధిల్లఁగన్. 437

మ. అటు లయ్యంధకుఁ డీల్గఁ గిన్కమెయి నయ్యశ్వారి తీక్ష్ణుగా
ర్భటి రోదోంతరమెల్లఁ గప్పుచు రణప్రారంభుఁడై మించు న
ప్పటి యత్యాహిత మాఁగ నజ్జనని యప్పాపాత్ముపై నొక్క మి
క్కుటమౌ పెన్గద వైవ దానఁ బడె సోఁకు న్మూర్ఛమైవ్రేల్మిడిన్. 438

క. అంతంత లేచి దానవుఁ, డంతకుఁడై గదనుఁ బూని హర్యక్షం బొ
క్కింత గువలువడ నేసిన, దంతిపయిం గవియునవ్విధం బడరంగన్. 439

చ. ఖరనఖరావళిం బొదివి గ్రక్కదలన్ బడఁ జీల్చె నంత నా
హరిరిపుఁ డార్చి తాను హరియై సరియైన పరాక్రమక్రమో
ద్ధురనఖరాళి నుక్కఱఁగఁ దోడన వ్రచ్చిన దాని కల్గి శాం
కరి ఫణిరాణ్ణిభంబులగు కాండపరంపర నిండఁ జెండినన్. 440

మ. హరిరూపంబుఁ ద్యజించి యమ్మహిషుఁ దేన్గైవేగఁ దానొక్క భూ
ధరశృంగంబు కరంబునం బొదివి క్రోధం బెక్క బిట్టార్చి శాం
కరిపై నేయ శిలాశితమ్ములఁ గనత్కాండమ్ములం ద్రుంచె న
గ్గిరిశృంగం బొకియింత యింతగ సురల్ గీర్తించి యగ్గింపఁగన్. 441

ఉ. తోడన యార్చి సింగ మెదఁ దోష మెలర్పఁగఁ గుంభపాళి నా
రూఢిగ మించి కీడ్వఱచి రూక్షనఖంబుల వ్రచ్చివ్రచ్చి వేఁ
టాడఁగ రక్కసుండు శరభాకృతిఁ దాల్చి మరల్చినన్ సురల్
వోడిమిఁ దక్కి రంబికయుఁ బ్రోపఱఁ జేసె శితాస్త్ర సంహతిన్. 442

వ. అంత నా శరభాకారుండగు మహిషుండును, 443

ఉ. తుండమునం గడుం బొడిచి తోఁకన పుచ్ఛముఁ జుట్టి భూమిభృ
న్మండలముం బెకల్చి యొకమాత్రన బంతులు ఱువ్వువోల్కి న
చ్చండిపయి న్నిగుడ్చుచు హసన్ముఖుఁడై యెలుఁగెత్తి విక్రమో
ద్దండత మిన్ను ముట్టఁగ మదమ్మున నజ్జగదంబ కిట్లనున్. 444

మ. మదముం ద్రిప్పఁగలేక నా పలుకుల న్మన్నింప కీరీతి బె
ట్టిదపున్ సంగర మియ్యకొంటివి ననుఁ డీకొంట నీకోఁటి యాఁ
డుదియు న్నేర్చునె ! యింద్రుఁదొట్టి సురలాటోపంబు వాటిల్ల ర
య్యది నీకుం దెలియంగ లేదొ, వినవో యస్మత్ప్రతాపస్థితుల్ ! 445

చ. వినుఁ బురికొల్పినట్టి సురనేతృముఖామరులెల్లఁ మేల్మిఁ ద
క్కనని వధించి నాదు భుజగర్వము దుర్వహమై జగమ్ములం
దనుకఁగఁ జేయుదుఁ వెనుకఁదారక విల్వము నాఁగ వానిక
జ్జనని వచించుఁ గోప మొక చాడ్పు మెయిన్ గనుపట్ట నవ్వుచున్. 446

ఉ. తత్తఱపాటు మాని తగు దర్పమున న్నిలుమిప్డ మాధవిఁ
హత్తినవేడ్కఁ ద్రావి సురలందఱునుం గొనియాడ దుర్మదో
న్మత్తుని నిన్నుఁ జంపెద రణమ్మున నంచు సువర్ణపాత్ర మా
యత్తము చేపి త్రావెఁ దగ నాసవముం జల ముప్పతిల్లఁగన్. 447

క. ద్రాక్షాసవపానం బిటు, లక్షీణగతిం బొనర్చి యయ్యంబిక బల్
దక్షత మెఱయఁగఁ దా హ, ర్యక్షారావం బొనర్చె నసురులు బెగడన్. 448

క. జయ పెట్టుచు నమరులు పే, ర్మి యెలర్పఁగఁ బూలు గురియ మేకొని జగదం
బయు మహిషు నెదిరి పోరెన్, హయారియు ననేకమూర్తు లందుచుఁ గడఁకన్,

చ. కపటపుఁబాండితిన్ మెఱసి కావలుఁడై పలుమైల నంబతో
నపగతభీతిమై నని నహంకృతిఁ జూపఁగ వాని కల్గి చం

డి పెలుచ శూలముం గొని కడిందిగ వక్షము నందు నాట మూ
ర్ఛపడి హయారి యంతట వెసన్ బునరుద్గతుఁడై మహోద్ధతిన్. 450

శా. చాముండం దన పాదఘాతముల నుచ్చైర్నాదపూర్వమ్ముగా
నామైఁ దన్ని హసన్ముఖుం డగుచు శంఖారావముం జేయ ను
ద్దామక్రోధపరీతయై జనని హస్తంబందుఁ జక్రంబు ని
స్సీమారంబు ధరించి యుద్ధతిమెయిన్ సింహారవంబొప్పఁగన్. 451

ఉ. ఓరిమదాంధ! చక్ర మిది యోడక నీదు శిరంబు దీసి దు
ర్వారత నయ్యమాలయనివాసము నీకొనరించు నెమ్మెయిన్
బోర నొకింత నిల్వు మని భోరన నెత్తురు మీఁది కొల్కన
వ్వైరిశిరమ్ముఁ ద్రుంచినఁ గబంధము భూధ్రము నా భువింబడెన్. 452

మ. సురలెల్లన్ జయవెట్ట నమ్మహిషుఁ డచ్చోఁ గూల సింగంబు దు
ర్భరవేగమ్మునఁ బాఱుసేనల వెసన్ భక్షించి విశ్శేషతం
బొరయం జేసెను గొంద ఱందుఁ జని రేపుం దక్కి పాతాళ మి
క్కరణిన్ దేవి యొనర్ప దేవతలు వేడ్కం జేతులన్ మోడ్చుచున్. 453

ఇంద్రాదులు దేవిని నుతించుట.

వ. అయ్యంబికం గని యిట్లు సన్నుతించి "హో యంబా! సృష్టిస్థితిలయకారిణివై కీర్తిమతి స్మృతిగతికరుణాదయాశ్రద్ధాధృతి వసుధాకమలాజయాపుష్టికలావిజయాగిరిజాతుష్టిప్రమావిద్యాక్షమాదికంబులు నీవయై మెలంగుదు వీ యీ శక్తుల సాహాయ్యమ్మునం జేసి వారువారు తత్తత్కార్యమ్ములకు సమర్థులగుచుందు రది యెట్లనిన, నీవు ధారణవై యుండవేని నాగకూర్మమ్ము లిద్ధారుణి ధరించుటయు నీవు పృథివివై చెలఁగకున్న నంబరంబు నిలుచుటయుం బొసంగ దిట్లుండఁ గొందఱు హరిహరప్రముఖులమగు మమ్మెంతయు నారాధింతురు. వారు మూఢు లనుట కేమి సందియంబు? జన్నం బొనర్చువారు చేయు హోమమ్ములెల్ల నీవు స్వాహవై యుంటం జేసియకదా మాకు ముట్టుచున్నయవి. కావునఁ జరాచరాత్మకంబగు ప్రపంచంబునకెల్ల భుక్తిముక్తిప్రదాయినివగు కతన నితరులట్ల మమ్మునుం బాలించుచుందు విది యిట్టిదయేని రక్కసు లిట్లుక్కు మిగులుచుండ వారల మూలచ్ఛేదం బొనరింపకుంట లోకమ్మున మహారణ్యంబులం బుట్టిన కటువృక్షమ్ములఁ బలాశరహితమ్ముల

నేనియు నుత్తములగు వారు ఖండింపక మిన్నకుండుట వంటిది. కరుణారసనియత వగు నీ వొక్కొక్కయెడ రణాంగనంబుల శితశర పరంపరలంజేసి యొరుల శిక్షించుటకుఁ గతంబు వారలకు దేహాంతరప్రాప్తింజేసి యందు సురాంగనాకేళీ ముఖసౌఖ్యం బొడగూర్చుట కని యూహింపనయ్యెడి. దేహరహిత వయ్యును రక్కసుల నుక్కడంప నయ్యయికాలమ్ముల దేహంబు గైకొంట క్రీడామాత్రంబ యగు నిట్టి యమేయప్రభావవగు నీవుండ ధూర్తులును బురాణచతురులును నగు కొందఱు హరిహరాదుల సేవింప వలయునని విధించుట యసమంజసంబు గాకుండు నొక్క ! జగజ్జననివగు నీకు వశులమై యిట్లు రాక్షసబాధల నీఁగుచునుండు మమ్మె వ్వరు పూజింప నెంతురు వారు కరమ్మున దీపంబు గలిగియుఁ గూపమ్మునఁ బడు వారిలో నొక్కరుగాఁ దగుదురు. నీవు విద్యావిద్యాస్వరూపిణి వగు కతన మోక్షార్థు లకు గతివై యుండుదు గావునఁ ద్రిమూర్తులును భవత్పాదపంకేరుహంబు భజింతు రిట్టి నిన్నుఁ గొందఱు మూర్ఖులు భజింపనేరక భవసాగరమ్మున బ్రుంగుడువడి నవయుచుందురు. తల్లీ ! యింతేల ? నీవు వాగ్దేవతా స్వరూపిణివై వక్త్రమ్ముల వసి యింపవేని హరిహరాదులగు సురలుగాని మానవులు గాని యెట్లు ముఖరితవక్త్రు లగుదురు ? 454

మ. భృగుశాపమ్మున మీనమై కమఠమై పెంపేది కోలాకృతిం
దగి సింగంబయి వంతలంబడి యశక్తప్రక్రియం బొల్చి దు
ర్భగుఁడై యుక్కివపుంగతిన్ మెలఁగు నప్పద్మాక్షు సేవింప మృ
త్యుగతంబైన భయంబు రూపఱునె, సంతోషంబు వాటిల్లునే ? 455

క. ఎవఁడు భృగుశాపమున వన, నవిధమ్మునఁ దనకు లింగసంపాతముగా
నవసెనొ తాదృశుఁ డగు నా, శివునిన్ సేవింప సౌఖ్యసిద్ధులు కలవే ? 456

గీ. అట్టి హరునకుఁ గొమరుఁ డైనట్టి గజము, ఖని గణాధిపు సేవించి కోర్కివడయ
నెంతు రతిమూర్ఖులంబ! నిన్నెఱిఁగి కొలువ, రాదొకో కార్యసిద్ధిసంప్రాప్తిహేంచె.

వ. అవి యెండియు. 458

చ. అరిజనతన్ వధించుట కృపాకులతన్ నిరయంబు మాన్పి ని
ర్జరభువనం బొసంగుటయ సమ్మత మంచు వచించు నంబ ! నీ
చరిత మెఱుంగ లేరు హరసారసలోచనముఖ్యులైన; నొం
దొరువు లెఱుంగువారె భవదుజ్జ్వలమోహవశంవదాత్ములై. 459

గీ. వేదముల నెన్నియేని భావింత్రుగాక
కొంద ఱజ్ఞులు మునులు నీచంద మెఱుఁగఁ
జాలమిని సూర్యుఁ గొల్తు రా జ్వలనుఁ దలతుఁ
రాగమమ్ముల సారంబు నరయఁ దరమె. 460

చ. స్వరచితముల్ శ్రుతుల్ గఱపి సారససంభవముఖ్యదేవతా
వరుల కనుత్తమత్వము నవారణ బోధ యొనర్చి వ్యాజదు
ర్భరత మెలంగుచున్ జగము వంచనచేసెడి వారి నీవు ప్రే
మరసమునం గనుంగొనెదు మాయికులంచుఁ బ్రసిద్ధిదెచ్చుచున్. 461

క. రాఁదగు కలియుగమున జగ, దాదిన్ నిను డాఁచి సుకవు లంబరో! నీ వా
పాదించిన సురగణముల, నాదరముమెయి నుతింతు రయ్యయి విధులన్. 462

క. మును లెవ్వరు పరవిద్యన్, జనని న్నినుఁ దలఁతు రట్టి జ్ఞానులు గర్భ
మ్మునఁబడక నిన్నుఁ జెంది సు, ఖనియతి వర్తింతు రెల్ల కాలము తల్లీ. 463

క. కేవల పరమాత్మయు నీ, తో విరహితుఁడై యొకింత తొడరఁగఁ జాలం
డావిభుఁడు నీదు చిచ్ఛ, క్త్యావిర్భావమునఁగాదె యట్టిండగుటల్. 464

వ. అట్లు కాదేని జడమ్ములగు తత్త్వమ్ములును గుణకర్మయుతమ్ములగు నింద్రియమ్ములును జిద్విరహితమ్ములై తత్తత్క్రృతుల కెట్లు సమర్థమ్ములగు? సర్వమ్మును సృజించి సమయమ్మునఁ బాలించుచు హరించుచుండు నీ మహామహిమంబు మాక కాదు హరిహరాదులకు నయిత మగమ్యంబై యుండు. 465

శా. లోలాత్ముండయి దుష్టుఁడై త్రిజగతీలుంటాకుఁడై యొప్పు దు
శ్శీలుం గాసరరూపు నీ తులువ నిర్జీవుం బొనంగించి మ
మ్మేలంజొచ్చిన నీ మహామహిమ మింకేమంచు వాక్రుత్తు మం
బా! లీలాజితదుష్టదానవకదంబా! సత్కదంబాలయా. 466

క. మాకార్యము సేఁతయ కా, కాకల్పంబైన కీర్తి యలవడె నీ కీ
లోకాపకారిదానవుఁ, బోకార్చినకతన విపులముగ జగదంబా. 467

వ. "అంబా! మమ్మెల్లవేళలఁ గృపాకలితవై యిట్లు పాలించుచు నేడు గడవై యుండం బ్రార్థింతు" మనవుడు మహిషాసురమర్దని వారల కిట్లనియె. 468

క. సురలార! కార్య మొం డిపు, డరయంబడెనే నిఁ దెల్పుఁ డది తీర్చెద దు
ష్కరమేని మీకు నాపద, వొరసినయపుడెల్ల నన్నుఁ బోలుఁదలంపన్. 469

చ. అనవుడు దేవతల్ ప్రణిహితాంజలులై జగదంబఁ గాంచి యి
ట్లనిరి భవత్పదాబ్జ మనయమ్మును గొల్చెడియిచ్చ మాకు ని
చ్చినఁ బదివేలు వేఱొకటి చేయఁ గొఱంతయు గల్గెనే రసా
యన మగు నీదుపల్కు మహిషాసురమర్దని! లోకవర్ధనీ. 470

వ. ద్విసువర్ణ సంవృతంబగు నీ దేహమ్మున నపరాధసహిష్ణుండు తృతీయుండు లేఁడు గావున సఖీభూతవగు నిన్ను విడిచి జీవుం డొనర్చెడి దించుకయు లేదు. పాపాత్ములు దుష్ప్రాపంబులగు సురాసురమనుజయోనులం బుట్టియును నిన్నెఱుంగఁ జాలరు సుఖమ్మున నొండె దుఃఖమ్మున నొండె నీ చరణంబులు దక్కఁ దక్కొటి శరణము లేదని మనోవాక్కాయ కర్మమ్ములం ద్రిశుద్ధిగ వచియించు మమ్ముం దయాంతరంగవై పాలించుభారమ్ము నీదై యున్నయది యను నమరులందగుగతి వీడ్కొలిపి యంతర్ధానంబు చేసె ననుసాత్యవతేయునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.

సీ. దురితంపు సంసృతిఁ దొలగించు సదుపాధి • సజ్జనకర్ణరసాయనంబు
పటుతరామయభారపాషాణటంకంబు • భక్తలోకైకకల్పద్రుమంబు
సుఖకరశ్రీలోకసోపాననిశ్రేణి • సంపత్కదంబపర్జన్యఋతువు
కాతరీకృతభూతభేతాళనిచయంబు • సకలరక్షస్సముచ్చాటనంబు

గీ. చారులీలాకదంబసంచారభూమి • తనుతరేతరమోదసంధాయకంబు
హరిహరవిరించిముఖ్యదేవావధృత్య • ధీయమానంబుగాదె! శ్రీదేవిచరిత. 472

వ. ఇట్టి చరిత్రంబు కృతజ్ఞుం డెవ్వండు విననోపండని వెండియు. 473

ఉ. ముందటి జన్మమందెవఁడు మోదవిధాయిని యైన దేవి కిం
పొందెడి భక్తిఁ బూజలిడునో కృతకృత్యుఁ డతండు భోగి యా
నందియునై ధరాతలము నాల్గుచెఱంగులు నేలఁ జాలు న
స్పందితకీర్తిశాలియగు పార్థివుఁడై జనియించు మీఁదటన్. 474

ఉ. అంబ నెఱుంగఁ జాలువినయంబు వివేకములేని పెక్కులా
యంబులు వచ్చునట్టి జననాంతరమందు రుజాభిభూతిమైఁ
బంబిన దుఃఖవేదనలఁ బొల్పడి రిక్తతఁ గాంచి కట్ట వ
స్త్రంబు భుజింపఁ గూడు గొనఁజాలక సంతతి లేక కుందవే. 475

క. కావున నిఖిలార్థదమై, పావనమై ముక్తిదమయి భద్రప్రదమై
కోవిదమాన్యం బగున, ద్దేవీచరితంబు నాకుఁ దెలుపంగదవే. 476

గీ. అమరరిపుఁడైన మహిషుఁ దునిమినమీఁద, నంబ యెచ్చటి కేగె, నే మాచరించె ?
నేవిధమ్మున వర్తించె ? నిదియు విస్తరించి వలతు నెఱుంగ నా కెంచిచెపుమ. 477

దేవ్యంతర్ధానోత్తరవృత్తాంతము.

క. అనవుడు సాత్యవతేయుం, డను జనవర ! మున్ను హరిహరాదులు స్త్రీత్వం
బును గొని రెయ్యెడఁ నయ్యెడఁ, జనియె మణిద్వీపమునకుం జగదంబ వెసన్. 478

వ. పిమ్మట నమరులు జగదంబ పీడ్కొలిపి యమ్మహిషురాజ్యమ్మున రవివంశసము
ద్భూతుండును నయోధ్యాపతియునగు శత్రుఘ్నుండనురాజు నభిషిక్తుం జేసి తమ
తమ పొందుపట్లకుఁ జనిరి. శత్రుఘ్నుండును యథోక్తంబుగ రాజ్యంబు శాసించు
చుండునెడ, 479

సీ. నెల మూఁడువానలు నియతిమైఁగురియుచు ♦ ధనధాన్యములకల్మి తఱుగకుండు
ఫలపుష్ప సంపత్తిఁ దులదూఁగువృక్షముల్ ♦ వట్టనిజలముల వఱలునదులు
కుండలకొలఁదిగా గోవులు పాలిచ్చు ♦ ద్విజులు శ్రుత్యుక్తవిధినిఁ జరింత్రు
నృపు లస్త్రవిద్యల నేర్పువాటింతురు ♦ పొంపొచ్చెములు లేవు భూతములకు

గీ. అంకుబొంకులు లేక నిరంకుశగతిఁ, బ్రజలు ధర్మానువర్తులై పార్థివాజ్ఞ
మెలఁగుచుండు రతని భూమితలమునందు, నెల్లరు సుమూళమునఁ బొల్తురెల్లవేళ.

ఉ. అన్నరనాథుదేశమున నారసి యెచ్చటఁ జూచెనేనియున్
జన్నపుశాలలా ! మఱియు సత్రములా ! శుభమంటపమ్ములా !
కన్నులపండువై యెసఁగఁగాఁ దగుచక్కని దేవళమ్ములా !
యెన్నిటఁ జూచినం దనివి యెన్నటికిం గనఁ బోల దేరికిన్. 481

సీ. పాషండమతము స్వప్నమ్మునఁగనరా ద ♦ ధర్మంబు మొట్టమొదటికిలేదు
మిత్రవియుక్తి యమిత్రవృద్ధియు నప ♦ మృత్యు భయంబు దుర్భిక్షబాధ
మారిమసంగుట మరియాద దప్పుట ♦ రోగంబు దైన్యంబు భోగవిరతి
దాంపత్యవిరహంబు దాంభికత్వంబు చౌ ♦ ర్యంబు పైశున్యంబు రాజకలహ

గీ. మాగమద్వేష మనునవి యరయ మందు ♦ నకును గానంగ రావు తన్నరవరేణ్యుఁ
డాడితప్పనివాఁడు మహానుభావుఁ ♦ డప్రమత్తుం డతంద్రాళుఁ డనఁగఁ దగఁడె !

ఉ. ఆనగరిన్ ద్విజుల్ త్రివిధులై పొలుపొందుదు రందు సాత్త్వికుల్
దానములన్ గ్రహింప రపధర్మములన్ జరియింప రధ్వరం

బేనియు జీవహింసకు సహింపక పిష్టపశుం బొనర్తు ర
మ్మానధనుల్ త్రికర్మముల పన్నన, జేయుచు నుందు రాజిటన్. 483

క. నృపపౌరోహిత్యము క, ర్మపరత విధివిహితమైన మాంసాదనమున్
గృపణతలేమియు నైశ్య, ర్యపటుత్వము గలిగి యుంద్రు రాజసులందున్. 484

గీ. కించిదధ్యయనము నృపకింకరత్వ
మధికకోపము ద్వేషరాగాభియుక్తి
గలిగి యొకభంగి వర్తింత్రు కర్మబాహ్యు
లగుచు, దామసు లైన బ్రాహ్మణజనములు. 485

గీ. మహిపతులు దానపరులు బ్రాహ్మణనిరతులు, యాగసంసక్తు లవనిరక్షానురక్తు
లస్త్రశస్త్రవిశేషజ్ఞు లనఘమతులు, తెలివిగలవారు కలిమియు బలిమి గలరు. 486

క. విడుమరదొడరని సిరియును, నుడుకువ కెడలేనికృషియు నొగి గోరక్షన్
మడపకచేయుట యనునివి, యెడపక చరియింతురందు నెందును వైశ్యుల్. 487

వ. ఇట్లు మహిషవధానంతరమ్మున రామరాజ్యంబై ప్రపంచంబు సుమాళమ్ముగా, గొంత
కాలం బుండ, బిమ్మట జగద్ద్రోహం బొనర్ప నమకట్టిన శుంభనిశుంభులను జండ
ముండులను రక్తబీజ ధూమ్రలోచనులను బరిమార్చి సురపక్షపాతినియై జగదంబ
జగమ్ములకు మేలువాటించెనన, వార లెవ్వరేవిధమ్మున వారే కతమ్మున వధించె
నుడువుమనుడు రాజునకు ముని యిట్లనియె. 488

క. మును శుంభ నిశుంభులు నా, జనుదానవు లిరువురు౯ రసాతలవాసుల్
జనవర! తపముండి రకన, మున కుదకమునకును, గాక మొదలుల భంగిన్. 489

మ. పదివేలేం డ్లిటు లాచరించుటయు నప్పద్మాసనుం దేగుదెం
చి దయాంతఃకరణుండు వేడు, దన నీచే నొడ్లచే నేరిచే,
దుదిలేకుండ నొసంగుదే యనుడు నా దుష్టాత్ములంగాంచి యొ
ప్పదు వేతొండువరంబు గోరు,డన నవ్వా రంజలిన్ మోడ్పుచున్. 490

మ. జననం బందినవారికిన్ మృతి యవశ్యంబేని మా కొక్క యం
గనచే, దక్క నపాయ మొందొరులచే, గాకుండ, గావిమ్మ మ
మ్మనెదుర్పంగల కాంతయుం గలుగునే, వో! చూతమబ్లైన నా
గ నొసంగెన్వర మట్లుకాక యనుచుం గంజోద్భవుం డొప్పుగన్. 491

వ. అన్నదమ్ము లిట్లు వరమ్ములం బడసి తమకు భృగువుం బురోహితుఁగాఁ గైకొని రందు జ్యేష్ఠుండగు శుంభుండు శుభదినమ్మున సుముహూర్తమ్మున సింహాసనాభిషిక్తుండుగా నిశుంభుండు మంత్రియై సకల తంత్రమ్ములు నడుపుచుండె. మహావీరులగు చండముండు లిరువురును సేనాధిపతులై వారిం గొలుచు చుండిరి. ధూమ్రలోచనరక్తబీజు లనువారు పాతాళమ్మున నుండి వచ్చి రెం డక్షౌహిణులతో నాశుంభుఁ గొలుచుచుఁ దదనుమతులై రందు, 492

గీ. రక్తబీజుం డసాధ్యసంగ్రాముఁ డతఁడు, పోరునెడ నస్త్రహతిఁ జేసి పొడమునల్ల
పుడమిఁ బడి నంతలో వానిఁ బోలఁజాలు, వీరులుదయింతు 'రొక్కట వేనవేలు.

వ. కావుననవ్వానికి రక్తబీజుం డనిపేరు సార్థకంబు మరియు ననేకులు రక్కసులు చతురంగబలసమన్వితులై యా శుంభుం గొలువవచ్చిన శుంభుండును వారల నెల్లర లోఁగొని రాజ్యం బేలుచుండె నంత నిశుంభుం డొక్కనాఁడు, 494

చ. అమరపతిన్ జయింప నమరాలయ మేగిన వజ్రి నిర్జరుల్,
గుమిగొని తోడురా నెదురుకో ల్పచరించి దురంబు చేయ లో
కము బెగడొందె నంత లయకాలుఁడు వోలె సురేశ్వరుండు వ
జ్రముఁగొనియేసె నయ్యసురవ్రాలెఁ బడల్పడుమూర్ఛపెంపునన్. 495

క. చారులు తమ్ముఁడు మూర్ఛం, గూరిన విధమెఱుఁగఁజెప్పఁ గ్రోధాకులుఁడై
ధీరుఁడు శుంభుఁడు సంగ్రా, మారంభుండయ్యె నమరు లటునిటుచెదరన్. 496

వ. ఇట్లు శుంభుండు విక్రమించి యింద్రాదుల జయించి, 497

చ. అమరపదంబు చేకొని సురారిమయమ్ముగ నేలుచున్ గ్రమ
క్రమమున నష్టదిక్పతులగద్దియలం దనపాలుచేసి వి
క్రమమున మూఁడులోకములు రాజ్యము సేయుచు నందనమ్మునం
దు ముదముమీఱ నచ్చరలతో విహరించె నవార్యచర్యుఁడై. 498

చ. అనవరతంబు కల్పకసుమాంచితుఁడై, సుధ గ్రోలుచున్ సురాం
గనలఁజెఱన్ దవిల్చి కడుఁ గంటకుఁడై మఖభాగముల్ హరిం
చి నిఖిలదేవతల్ తనదు సేనయకాఁ బచరించి తత్కృతుల్
పొనరుపఁజేయుచు న్నెగడెఁ బొంపిరివోయిన మేటిసంపదన్. 499

చ. ఒకఁడు జముండు శ్రీదుఁ డిఁకనొక్కఁడు వహ్నిమఱొక్కఁడింకవే
ఱొకడుఁ దినేశ్వరుండు శశియున్ మఱియొక్కఁడు వాయుదేవుఁడిం

కొకఁడు నొకండుపాశి యిటులొకొక్కఁకఁడొకొక్కఁకరుండుగాఁ దదీ
యకృతులు సేయ నేర్పఱిచె నాత్మకు నచ్చిన దానవేంద్రులన్. 500

వ. అంత నమరులు నిరాలంబులై దానవుల ధాటికి నోడి యరణ్యంబు శరణ్యంబుగా
గుహలు గృహమ్ములుగా నలందురుచు నక్కడక్కడఁ బంచబంగాళమ్ముగాఁ జరిం
చుచు సుఖం బెఱుంగక విమనస్కులైయుండి రని వెండియు, 501

చ. నరవర! కాలపర్యయమనం గడు దుర్భర; మెంతవారు త
త్పరత సుఖంబు దుఃఖమును దాల్తురు భిక్షుకు రాజుఁజేయు భూ
వరు నతిథిం బొనర్చు బలవంతుని దుర్బలుఁ జేయు దుర్బలున్
స్థిరబలుఁజేయు నయ్యది యజేయము దాఁటగరాదు బ్రహ్మకున్. 502

ఉ. శూరు లశూరులున్ మిగుల సూరు లసూరులనం గలారె? యె
వ్వారికి నెన్నియే న్గతు లవారణఁ గాలముగూర్చుఁ గాక యెం
తే రహి నూఱుజన్మముల నిష్ఠమెయిన్ బచరించి యింద్రుఁడై
పారములేని దుఃఖముల బొల్పెడునే? యటుగానిచో నృపా! 503

క. హరుఁడు కపాలం బూనుట, హరి నానాతుచ్ఛయోనులందుఁ బుట్టుయు
న్నరనాథ! కాలగతి దు, ర్భర మియ్యది యిట్టి దనుచుఁ బలుకం గలదే. 504

ఉ. ఈగతి దేవతల్ వనములే శరణమ్ముగ నేగ శుంభుఁడు
ద్యోగము చేయుచుండె నటు లొక్కసహస్రము నిండె వర్షముల్
భోగములేమి నెంతయును బొల్పఱి యింద్రముఖామరుల్ దివం
బేగతిఁ గొందు మెట్లు వధియింతుము వీని నటంచు నెంచుచున్. 505

వ. ఒక్కనాఁడు బృహస్పతిం గని మహాత్మా! నీవు సర్వజ్ఞుండ వీ సంకటమ్మున
నొనర్పం దగు నుపాయమ్మొండుయోజించి సురలం బారమేదింప ననుగ్రహింపుము.
మంత్రమ్ముల ప్రభావమ్ము లప్రమేయంబులు తద్బలమ్మున నభిచారహోమం బొండె
నిష్టుల నొండెఁ జేయించి మాపదంబు మాకుం జేకూర్పుము నావుడు బృహస్పతి
యిట్లనియె. 506

ఉ. నల్లవా! మంత్రతంత్రము లనన్ విధిచోదిత రీతిఁ గార్యముల్
చెల్లఁగఁ జేయు నెక్కటిగఁ జేయఁగ నేరవు తత్త్వదాధిప
త్యోల్లసితుల్ సురేశ్వరు లహో! యిటుమీరలు దుర్దశాహతుల్
పెల్లుగ నున్నవార లెటు పెం పిడు నయ్యవి కేవలస్థితిన్. 507

వ. అదియునుం గాక యవశ్యభావ్యంబులగు కార్యంబులకుఁ బ్రతీకారంబు లేకుండు నైనను దనకొలఁది నుపాయం బొనర్చుట శిష్టానుమతంబు దైవంబు ప్రధానం బని కొందఱు చెప్పినను దాని నుపాయవాదు లంగీకరింపరు కొంద ఱుభయమ్మునను గార్యసిద్ధి యని నుడువుదురు గావున సర్వంబు నేకం బొనర్చి. 508

క. కేవలము దైవమ యనక, కేవలము నుపాయమన కొగిన్ బ్రతికారం
బేవెంట నెచటఁ దగు నది, యేవచియించెద నొనర్పుఁ డీరు కడంకన్. 509

క. మును మహిషాసురునిం జం, పిననాఁ డయ్యంబ సురలఁ బ్రేముడిఁగని చె
ప్పిన విధము మఱచితిరె చ, య్యన నజ్జనవిం దలంపుఁ డాపద దొలఁగున్. 510

ఇంద్రాదులు హిమాలయమ్మున కరుగుట.

వ. కావున హిమాచలమ్మునకుం జని మనోహరంబగు నప్పర్వతమ్మున నప్పరాంబ మాయాబీజపురశ్చరణం బ్రవర్తించినఁ గార్యసిద్ధియగు నయ్యెడ నప్పరశక్తి యెల్లప్పుడు వసియించు ననియున్ వింటి నావుడు నిలింపులు తద్గిరిశిఖరమ్మునకుం జని మాయాబీజమ్ము జపియించుచు నిట్లు నుతించిరి. 511

దండకము.

శ్రీమన్మహాదేవి। విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే। సదానందరూపే। సురానందదే। తే। నమో, దానవాంతప్రదే। మానవానా మనేకార్థదే। భక్తిగమ్యస్వరూపే। నతే నామ సంఖ్యాం నతేరూప మీదృక్తథాకోపివేదాదిదేవాదిరూపే। త్వమేవాసి సర్వేషు శక్తిస్వరూపా, ప్రజాసృష్టి సంహారకాలే సదైవ స్మృతి స్త్వం ధృతి స్త్వం త్వమేవాసి బుద్ధి ర్జరాపుష్టితుష్టీ ధృతిః కాంతిశాంతీ సువిద్యాసులక్ష్మీర్గతిః కీర్తిమేధే త్వమేవాసి విశ్వస్య బీజం పురాణం యదాయై స్స్వరూపైః కరో షీహ కార్యం సుధాణాం చ తేభ్యో నమా మోఽద్యశాంత్యై క్షమా యోగనిద్రా దయాత్వం వివక్షా స్థితా సర్వభూతేషు శస్తై స్స్వరూపైః కృతం కార్య మాదౌ త్వయా యత్సురాణాం హతోసౌ మహారి ర్మదాంధో హయారి ర్దయా తేసదా సర్వదేవేషు దేవి। ప్రసిద్ధా పురాణేషు వేదేషు గీతా కి మత్రాస్తి చిత్రం యదంబా సుతం స్వం ముదా పోషయే త్తోషయే త్సమ్యగేవ ప్రసూ స్త్వం యతో నిర్జరాణాం సహాయాకురు స్త్వైకచిత్తేన కార్యం సమగ్రం నవా తే గుణానా మియత్తాస్వరూపం వయం దేవి జానీమహే విశ్వవంద్యే కృపాపాత్ర మిత్యేవ మత్వా తథాఽస్మాన్ భయేభ్య స్సదా పాహిపాతుం

సమర్థే। వినా బాణపాతై ర్వినాముష్టిఘాతై ర్వినాశూలఖడ్గై ర్వినాశక్తి దండై రిపూన్
హన్తు మేవాసి శక్తా వినోదా త్తథాపీహ లోకోపకారాయ లీలా ఇమా శ్శాశ్వతం
నైవ జానంతి మూఢా నకార్యం వినా కారణం సంభవే ద్వా వయం తర్కయా
మోఽనుమానం ప్రమాణం త్వమేవాసి కర్తా స్య విశ్వస్యధాతా భవే త్సృష్టికర్తా
ముకుందోఽవితాయం హరో నాశకృద్వై పురాణప్రసిద్ధా నకిం త్వత్ప్రసూతా స్త్రయ
స్తేయుగాదౌ త్వ మేవాసి సర్వస్య తేనైవ మాతా త్రిభి స్త్వం పురానాధితా దేవి
దత్తా త్వయా శక్తి రుగ్రాచ తేభ్య స్సమగ్రాత్వయా సంయుతా స్తే ప్రకుర్వంతి
కామం జగత్పాలనోత్పత్తి సంహారకార్యం త్వదీయాంఘ్రి యుగ్మాశ్రయాన్ కుంభ
దైత్యార్దితాఞ్ నిర్జరాన్ దేవి పాయా స్త్వదన్య న్న తే జానతే దేవి దుర్గే।
సమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 512

వ. అని వినుతించి వెండియు. 513

గీ. విబుధబృందమ్ములెల్ల నీ వెంట నంటి, యెల్లవేళ నినుం గొల్తు రెఱుకకలిమి
నట్టి త్వత్పదపద్మమ్ము లరసి భక్తి, మననెఱుంగని యతుఁ లతిమందమతులు. 514

గీ. కమలపై కీర్తివయ్యును గాంతివయ్యు, లజ్జవై స్థితివైన జగజ్జనని ని
ను మది భజియింప కకట దంభముననుంద్రు, వైష్ణవులుసౌరులునుబాశుపతులుదేవి।

క. హరిహరు లేడుగడగ నిన్, బరమాదరమున యజింప వల నెఱుఁగమి నీ
చరణములు విడుచు దుర్మతు, లరయఁగ విధివంచితాత్ము లనఁదగు నంబా. 516

క. హరి జతురసముం గొని సా, గరజాపదరంజనమ్ము గావించున్ శం
కరుఁ డగజాపదపంకజ, పరాగరతుఁ డింక నొరుల వాకొనఁగలదే. 517

క. సారవిహీనంబని సం, సారము వర్జించి జన్మసాఫల్యంబున్
గోరి విను యతులు దలఁతు రు, దారంబగు భక్తి కలిమి దాంత హృదయులై.

గీ. పలుపలుకులేల నీ పదభక్తి లేని, చెనఁటులెల్లను రోగులై శ్రీ దొలంగి
సంసరణకూపమునఁ బడి సౌఖ్యలేశ, మెఱుఁగక నశింతు రఖిలలోకైకజనని। 519

గీ. కట్టియలు మోచికొని గడ్డికట్ట లమ్మ, కొనుచు నేవపు గతిని జీవనము చేయు
హీను లందఱుఁ దొల్లి ని న్నెఱుకకలిమి, గొలువని తులువ లింత నిక్కువముతల్లి.

వ. అని పలువిధమ్ముల సన్నుతించు నమరులఁ గరుణించి జగదంబ ప్రత్యక్షంబుగా
నుంకించి. 521

ఉ. చక్కనిచీరఁ గట్టి విలసన్మణిభూషణభూషితాంగియై
యెక్కటి నేగుదెంచె సురలెల్లరుఁ జూచి "యిదేమొ, యిప్పు డీ
చక్కనిబొమ్మ గంగ కిటు చయ్యన నాడఁగ నేగుదెంచు నం
చొక్కమొగి న్నమస్కృతుల నొయ్యనఁజేసి తను న్నుతింపఁగన్. 522

వ. గిరిగహ్వరమ్మునుండి గంగ కేగునెపమ్మున వచ్చి సురలంగాంచి యిట్లనియె. 523

క. ఏమీ దేవతలా। యిం, దేమి పనికివచ్చిరొక్కొ। యీగతిఁ గడుఁ జిం
తామగ్నులగుటకుం గత, మేమొకొ। నా, సురలు జగదధీశ్వరి కెలమిన్. 524

ఉ. కేలు మొగిడ్చి యంబ। మముఁ గీడ్వడకుండఁగఁ బ్రోవనెంచు మే
మాలములో సురారులకు నడ్డముగా నిలుపోపలేక మా
చాలమి విన్నవింప నిటు చయ్యన వచ్చితి మేపుదక్కి మా
పాలన నీదికాదె। మును పల్కినపల్కు స్మరింపకుందువే 525

మ. జననీ। శుంభనిశుంభులన్ దనుజు లిచ్ఛామాత్ర మమ్మెల్లఁదా
మనిలో గీటడఁగించి యేలుదురు స్వర్గావాస మాదుష్టు లె
వ్వనికిన్ వధ్యులుగారు బ్రహ్మవర మవ్వారిన్ బొసంగించె నం
గనచేఁ జచ్చెద రా హయారిబలె, నేకంజాక్షికిన్ శక్యమా. 526

క. మాపా టిట్టిది యని నీ, కేపాటం జెప్పనేర్తు మేడుగడయు లే
కాపదలకుఁ బ్రాపై దు, ష్ప్రాపంబగు నడవి నిడుమ పడఁగావలసెన్. 527

క. మును మహిషుఁ జంపి పిమ్మట, "దనయులు మిము బాధ వెట్టునప్పుడు నన్నున్
మనమునఁ దలఁపుడు కార్యం, బును దీర్చెద" నన్నమాట పొల్లగు నంబా। 528

వ. శుంభనిశుంభు లట్లుండ రక్తబీజచండముండు లను వారు గడు మొఱకులై వారికి బాసటగా నున్నవారలు. వేయేల నష్టదిక్పాలకులును నిప్పుడు రక్కసులకా నెఱుంగుము. 529

క. అనదలమై నీపాదం, బునఁ బడు మముఁ గరుణఁజూచి పొగరుమిగులు న
ద్దనుజులఁ బరిమార్పక యు, న్నను నిటు లెన్నాళ్ళు వనమునం బడుదు మిఁకన్.

దేవి శుంభ నిశుంభుల పురమ్మున కరుగుట.

వ. ఇట్లు మాటిమాటికి సన్నుతించి వనటంబడు నమరులయెడఁ గరుణ గలిగి యప్పా ర్వతి తన శరీరమ్మునుండి యిచ్ఛామాత్రమ్మునఁ గౌశికి యను నొక శక్తిం బుట్టిం

చిన నయ్యంబిక నీలవర్ణయగు కతనఁ గాళిక యనియుఁ గాళరాత్రి యనియుం బరఁగి మహాఘోరాకారంబు గలిగి సర్వకామప్రదయై చెలువారె; నప్పరాంబయు సర్వభూషణభూషితంబగు రూపమ్మునఁ బరిఢవిల్లుచు నమరుల కానంద సంధాయినియై యిట్లనియె. 531

ఉ. శుంభనిశుంభులన్ దివిజసూదనులం బరిమార్చి సంపదా
రంభము మీ కొనర్తుఁ దలరం బని లే దిఁక నాకులార । దు
ర్దంభమునం జగమ్ముల నదల్చెడి దుష్టులయార్తిఁ జేసి వి
శ్వంభర కింత పుట్టెనె యపాయము బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 532

వ. అని యభయంబిచ్చి జగదంబ స్వాంశసంభవయగు కాళిక దనకుఁ బార్శ్వవర్తి నిఁగా సింగంబు నధిష్ఠించి శత్రుపురంబున కుద్దవిడిఁ జని యుపాంతోపవనమ్మున విడిసె. 533

వ. అమరులు మోదమందఁగ మృగావళి మత్తిలఁ బక్షిబృందముల్
గుమిగొని యాలకింపఁగఁ జిగుళ్ళిగురింప జగంబు మోహవా
ర్ధిమునిఁగి దొప్పదోఁగఁ గడుఁ దియ్యదనమ్మును సొంపు పెంపు నొ
క్కి మొగిన యంకురింప మృదుగాన మొనర్చె ననేకభంగులన్. 534

వ. పదంపడి యెడనెడ నుపవనమ్ములఁ గ్రీడార్థంబు గ్రుమ్మరు చండముండు లిరువురును దద్గానరసంబు కర్ణపేయం బగుటఁ గొంతపడి నాలించి దౌదవ్వుల నిలిచి త్రిజగన్మనోహారిణి యగు నంబికను దత్సమీపవర్తిని యగు కాళికను గాంచి పెచ్చు పెరిఁగెడి యచ్చెరువునఁ బురి కరిగి శుంభుంగాంచి మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 535

ఉ. ఎక్కడనుండియో యొక మృగేక్షణ సింగము నెక్కివచ్చె న
మ్మక్క యనన్ వశం బగునె యచ్చెలువంబు వచింప నట్టి బల్
చక్కెరబొమ్మ ముజ్జగములం గనఁగా వినఁగా నెఱుంగ మా
టక్కరి గానవిద్య నొకటందగుఁ దక్కిన పట్టె యుండఁగన్. 536

క. మన యుద్యానమ్మున న, వ్వనితారత్నమ్ము గాన వైఖరుల దనం
తన మృగముల మెచ్చించుచుఁ, దన కొక చెలి తోడుగాఁగఁ దనరెడివింటె. 537

వ. వెయ్యేల యబ్బాలికారత్నం బెవ్వతెయో కల తెఱం గెఱింగి తోడికొని వచ్చి భార్యగాఁ గైకొని సుఖింపు మింతకన్న నీ సంసారమ్మున సౌఖ్యం బొం డుండునే యని వెండియు. 538

మ. సరసైరావత పారిజాతములునున్ సప్తాస్యమౌ నశ్వ మం
బరయానోచితమౌ విమానము సురస్వామిన్ వినిర్జించి నీ
పరముం జేసితి వట్టి బల్మిగల సంపత్కామతన్ మేల్మి పొం
పిరివోవం జనునీకు నీయబల దేవేరిం గొనం బోలదే. 539

చ. వరుణునిఛత్ర మీవు గొని పాశము తమ్మునికిచ్చి తద్ధనే
శ్వరునిధి చూఁకో ల్గొలిపి సాగర మిచ్చిన నిత్యకాంతివి
స్ఫురదురుపుష్పమాలయు నపూర్వపురత్నములన్ గ్రహించి ని
త్యరుచి వెలుంగు నీకిదిగదా! తగు నెచ్చెలి యెన్నిభంగులన్. 540

గీ. దంబు మీఱెడి యమునిదండంబు మృత్యు, శక్తియుఁ బరాక్రమమ్మున సంగ్రహించి
కామధేనువుపాల్గొ్రిలఁగల యదృష్ట, వంతునకు నిట్టి కాంతతో పలదె పొందు.

గీ. స్వర్గ మర్త్యాది నిఖిలభువనములందుఁ, గలుగు నిఖిలరత్నమ్ముల బలిమిఁగొనిన
యప్సరఃకాముకునకు నీ కమర వలదె, యట్టి రత్నముకోడి పొం దెట్టులేవి. 542

క. నీగృహమునఁ గలరత్నము, లీగజగామినికిఁ దక్కొనేనియు రత్న
శ్రీ గొఱఁత చెందు నీతరు, ణీగణరత్నంబు వాని నెగడించుఁజుమీ. 543

వ. అని కైపెక్కించిన నమ్మదోన్మత్తుండు సమ్మతించి కెలననున్న సుగ్రీవుం డను
వానిం బిలిచి యిట్లనియె. 544

గీ. దూతవై వేగమిప్పు డత్త్రోయ్యలికడ, కేగి కార్యంబు వొసఁగించి రాఁగఁదగుదు
వాద్యుపాయద్వయంబ యర్హంబు దీని, కంద్రు శృంగారరసవిదు లగు రసికులు.

ఉ. సామము దానమున్ విడిచి చయ్యనఁ గొందఱు భేద మిట్టిచోఁ
గాముకు లాచరింతు రది కర్జముగాదు రసంబు భంగరూ
పామయదూషితంబగు నహంకృతి దండమయేనిఁ దద్రసం
బేమియుఁ గానరాక మొదలే చెడుఁగాన ద్వయంబు నింద్యమౌ. 546

క. రా నిచ్చ గలుగు కామిని, యే నది నేరుపున మదికి నింపు గొలిపినన్
దానమున సామమున నొగి, దానై చనుదేరకున్నె తక్కినవేలా. 547

వ. అని యనిపిన సుగ్రీవుండు సని సింగంబు నెక్కి సర్వ శృంగారంబుగ నొప్పు
నజ్జగదంబం గని మ్రొక్కి వినయమ్మున నిట్లనియె. 548

చ. త్రిదశుల జీరికిం గొనక దేవపదమ్మును గొన్న శత్రుదు
ర్మదపరిహారి శుంభుని స్మరప్రతిమాను నెఱింగి యుండుదే

మదవతి! దూత నే నతని మన్ననకుం దగువాఁడ; నీదు మే
ల్విధమును విన్కిఁజేసి స్మరపీడితుఁడై ననుఁ బంపె నియ్యెడన్. 549

వ. అతండు నీయెడల మోహమ్ముకతన వినతుండై పలికినపలుకులు వినుము. 550

చ. అమలినగాత్రి! దేవతల నందఱ గెల్చితి సర్వయజ్ఞభా
గములుమదీయముల్ త్రిదశపుష్కరుఁ డన్‌బిరు దొంది నాకలో
కమునఁ గలట్టి రత్నములఁ గైకొని ముజ్జగమెల్లఁ జేతిలో
నమరఁగ రాజ్యమున్ వలయున ట్లొనరించుచు నుంటి నుద్ధతిన్. 551

గీ. ఇట్టి దట్టుఁడనైన నాకిగురుఁబోఁడి, నీదుచెలువంబు వీనుల నిండి కాము
బారి కోర్చుట పెద్దయు భార మయ్యె. నెరవుచేయక పేర్మి నీవరయ వలయు. 552

ఉ. దాసుఁడ నైతి నీమది ముదం బెటులొందు నటుల్ చరింతు నా
సాసలఁ జిక్కుచున్నవను నాఱడి పెట్టక యేలుకొమ్ము నా
వాసి యెఱుంగు మెవ్వరికి వధ్యుఁడగాను ననున్ వరించి నీ
కేసతు లీడులేక చరియింపుము నిత్యసువాసినీగతిన్. 553

వ. అతని పల్కుల చందంబియ్యది దీనంగల సారం బరసి ప్రత్యుత్తరం బొసంగి త్రిలోకీరాజ్యంబు నీవయై యెల్లదానవుల నేలికొనం దగదే! నావుడు జగదంబ మందహాసం బిగురొత్త నిట్లనియె. 554

ఉ. జేతగ దాతగా సుగుణసింధుసఁ గాఁగ నఖండలక్షణో
పేతునిఁగాఁగ సుందరుఁగ నే వినియుంటిని శుంభుని యశ
స్ఫీతుఁ దదీయసోదరు నశేష జగమ్ములయందు; వానిపైఁ
బ్రీతి జనించియే యిటకుఁ బేర్మిమెయిన్ జనుదెంచితింజుమీ. 555

మ. సురయక్షాసురమానవప్రముఖులం జూడంగఁ జూడంగ నె
ల్లరు మీరాజున కోడియుంటి మని రల్పప్రజ్ఞులం బొందరా
మి రసజ్ఞోత్తరుఁడైన మీ విభునిపై మేల్పుట్టి నారాక; బం
గరు రంగారెడి రత్న మెవ్విధమునం గాంక్షింపదే మేల్మికై. 556

క. అదిగాన మీవిభుని బలెౕ. మదినను మన్నించి నాదుమాట లతని నె
మ్మది కెక్క నొంటిపాటునఁ, గదిసి వచింపు మిటులైనఁ గార్యము పొసఁగున్ 557

ఉ. సుందరు లందు మేల్మిగల సుందరుఁ డంచు వదాన్యుఁ డంచు మ
ధ్యందిననీరజాప్తకిరణావళిఁ గాదనఁ జాలుతేజ మిం

పొందెడివాఁ డటంచు విను నోపినవట్టును బూని వింటి నీ
యందు మనమ్ము పుట్టి వశనై చనుదెంచితి నేమి చేసెదో. 558

వ. ఇంక నొక్కఁకొఱంతగలదు వినుమది యెట్లంటేని మున్ను కొండికనాఁడు సఖీజన సమక్షమ్మున నొకవ్రతంబు పూనితి. 559

క. బలమున నాతో నెవ్వఁడు, గలనం గాలూఁది నాదుగర్వ ముడుపు న
య్యలఘునిఁ బతిగాఁ గైకొన, దలఁతు ననన్ సఖులు నగిరి తద్దయు నన్నున్.

క. అది మొదలు నేఁడు తుద నా, మద మడఁచెడి వీరవరుఁ డమరముఖ్యులయం
దొదవఁడు నీ వీక నిది వ, న్నిదముగ ననుఁ గొనుము ధైర్యనిధి వగుకతనన్.

వ ఇట్లంటినని మీ ప్రభువుతో నేకాంతమ్మునఁ బలికి యెత్తెఱంగున నైనఁ గార్యసిద్ధిం బొనర్పు మనవుడు సుగ్రీవుండు విస్మయావిష్టుండై యయ్యంబ కిట్లనియె. 562

ఉ. చందనగంధి! యిట్లనుట సాహసమాత్రము స్త్రీస్వభావ మీ
చందము గాక, యెల్ల దివిషద్గణ మెవ్వనిపేరు విన్న నా
క్రందన మాచరించుఁ గడుఁ గావలఁ దట్టి యశుండు శుంభు నీ
వెందు జయింపనేర్తు? చటులేక్షణపాతముచేతఁ దక్కినన్. 563

వ. కావున స్త్రీస్వభావమ్మునం దొడరు మూర్ఖత డిందుపఱచి శుంభు నొండె నిశుంభు నొండెఁ బతిగాఁగొని సుఖం బుండు మదియునుంగాక శృంగారం బెల్లరకును మెత్తదనమ్మున ననుభావ్యమ్ముగాని వేఱొండు విధమ్మునఁ బడనుపడదు. నావచనమ్ము లనాదరించి గర్వించితేని యతండు క్రుద్ధుండై దుర్మదులగు భృత్యులం బిలిచి నిన్నుం బలాత్కారమ్మునఁ దన సన్నిధికి రప్పించికొన నేర్చు నట్లు కేశాకర్షణాదికమ్మునకుం లోనై సిగ్గఱ నుంకించుటది నీబోఁటి బోటికిం దగు పాడియే? విను మదియునుంగాక, 564

క. రతిసుఖ మెక్కడ, యుద్ధా, దృతి యెక్కడ, మిగులదవ్వు! తెలిసి యిరువురం
దతివరో! యొక్కనిఁ గైకొని, మితిమీఱు సుఖములఁ దవిలి మెలఁగుట తగదే.

వ. నావుడు జగదంబ యిట్లను, 566

క. శుంభనిశుంభులు బలియురు, నంభోధిగభీరులంచు నరయుదు నీవుం
దంభ మెఱుంగక తెలిపెడి, గంభీరత గలవు వ్రతము గాదన దగునే. 567

ఉ. సంగరరంగమందు ననుఁ జక్కనెదిర్చి జయించి నాదు పా
ణిం గొను టొప్పు నా ప్రతిన నిక్కముకాక యలంతిఁబోవ ది

బృంగి వచించి యొప్పమిని బంధుసమేతముగా రసాతలం
బుం గయికోలు మే లనుచుఁ బూనికదెల్పుము మీ యధీశుతో. 568

వ. మచ్ఛూలాఘాతమ్మునకుం బెగడొందు కాతరువిం గొన నేనంత బేలనే। సంగరమ్మున కియ్యకొననినాఁడు స్వర్గమ్మును మర్త్యమ్మును ద్యజించు టొప్పు నీవు భరంబని యెంచక నాపలికిన చందంబు సత్యంబుగా వచియింపుము. 569

క. తనరాజు నెడల శాత్రవ, జనులయెడల సత్యరీతి జవదాఁటక యుం
డినదియ దూతల ధర్మం, బని యెఱిఁగి యథార్థ తత్పరాత్ముఁడ వగుమీ. 570

వ. అని యిట్లు నీతియుక్తమ్మును బ్రగల్భమ్మును సహేతుకమ్మునుగా నుపన్యసించిన నయ్యంబిక వచనమ్ముల కుత్తరం బీ నేరక సుగ్రీవుండు విస్మయం బంది తన రాజు సన్నిధి కరిగి నమస్కరించి యిట్లనియె. 571

గీ. సత్యము ప్రియంబు నైనవచనము దొరక, దని యసత్యంపుఁ బలుకు నాకనభిమతము
గావునఁ బ్రియంబుగాకుండుఁగాక నిజము, పల్కెదఁ గృపానుగతి వినవలయు నధిప.

వ. అక్కన్నియ నివాసం బెద్దియో యెయ్యెడ నుండి యియ్యెడ కరుదెంచెనో నిక్కువమ్ముగఁ దెలియదు; తెలిసినంతవట్టును వివరించెద. 573

క. మదమున సంగరమున ని, న్నెదిరింపఁ దలంచియున్నదెంతయు గర్వా
స్పద మక్కమలానన నె, మ్మది యాపె వచించినట్టి మాటలు వినుమీ. 574

వ. బాల్యమ్మున సఖీసమక్షమ్మున సంగరరంగమ్మున నెవ్వఁడు నా కెదురై పోరజయించు నవ్వానిం బతిగాఁ గైకొందుఁగాక యని వ్రతంబు పూనినదఁట। అయ్యది యవంధ్యమ్ముగాఁ దుదముట్టింప నడుకట్టి యున్నదాన ననియు మీరాజు లందులకు సమ్మతించి యట్లొనరింప వరింతుననియు వచించి నన్నుఁ బుత్తెంచె దేవర కెయ్యది హితం బట్లొనరింపఁ దగునని పెండియు, 575

క. సింగంబు వాహనం బొక, యంగన బాసటయుఁ గాఁ దనంతన కడు ను
ప్పొంగుచు నెంతయు నీతో, సంగర మాసించి యుండె సఖి రాజేంద్రా। 576

వ. నావుడు శుంభుం దనుజుని దిక్కు మొగంబై, 577

గీ. అబల యొక్కతె తోడఁట। యతివయంట
పోరుటకు వచ్చెనఁట। నీవు పోయి వత్తొ,
యేఁ జనుట యొప్పొ, వచియింపు మేది మేలొ?
నావుడు నిశుంభుఁ డిట్లను నయము మెఱయ. 578

గీ. ఈవు చన నేల నే నట కేగ నేల, ధూమ్రలోచనుఁ బంపు మత్తోయజాక్షి
విటకు విర్జించి తెచ్చు నొక్కింతతడవు, కాకమున్న వరించు నక్కాంత నిన్ను.

వ. పిదప వివాహం బొనరించుకొని సుఖం బుండు మనుడు శుంభుండు వల్లె యని
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి యిట్లనియె. 580

గీ. ఎవ్వఁ డడ్డంబు సొచ్చిన నీడఁ బోక, పట్టి కలఁగించి తత్పార్శ్వ వర్తిని యగు
నంగనం జంపి చంచలాపాంగి నత్త, లోదరిని దెమ్ము నాకు నామోద మిమ్ము. 581

క. మృదుమార్గణములు నీపై, నది విడిచినఁ గనలి సునిశితాస్త్రమ్ములఁ గొ
ట్టెనుసూ! యెడ లెఱుఁగక య, మ్మదవతి నా కెంతయేని మాన్యయగుఁ జుమీ.

క. దానికిఁ దోడగువారల, పై నెన రించుకయు లేక పరిమార్పుము నా
ప్రాణంబు ప్రాణమగు న, మ్మానినిఁ గాపాడి యిట కమరఁ దేఁనగున్. 583

వ. నావుడు సేనాసహితుండై ధూమ్రలోచనుం డరిగి దౌదవ్వుల నయ్యంబం గాంచి
వినయపురస్సరంబుగా నమస్కరించి మృదుమధురములగు వచనమ్ముల నిట్లనియె.

చ. వినుము మృగాక్షి! కామశరవేదన కోర్వక మావిభుండు దూ
త ననిపె వాఁడును౯ సరసత౯ గడు సామవిధంబు నీయెడం
జొనిపిన నీవు వానియెడఁ జొక్కపు వ్యంగ్యపు రంగులీనఁ జె
ప్పినవచనంబులెల్ల మది వేఱుగ నెంచె రసం బెఱుంగమిన్. 585

వ. పిమ్మట వాఁడు మారాజునకుఁ దనయెఱింగిన విధమ్మునఁ జెప్పిన నతండు చింతా
తురుండై ననుం బనిచె నీయందుఁ బ్రేమం బగ్గలం బగుకతన నీవట్లాడుటకు
సహింపక విరహాతురుఁడై హృదయమొక్కింత చేసికొని వందురుచున్నవాఁడు
"నన్నెవ్వాఁడు సంగ్రామమ్మున జయించు నవ్వాని వరియించెద" నను నీపలుకుల
కర్థం బిట్లుగా యోజించె నెట్లంటేని, 586

గీ. సంగరం బన రెండు దెఱంగు లందొ, కండు రతిజంబు తక్కునొకండు బవర
మొకటి సుఖమిచ్చుఁ దక్కిన దొకటి దుఃఖ, దాయి శత్రుపురస్కృతత్వంబు కలిమి.

వ. అం దనంగసంగరంబున నన్నెవ్వఁడు జయించు నవ్వాని వరియింతు ననుట గాకేమి
యని కృతనిశ్చయుండై సకలార్థవేది నగు నన్ను మరల ననిపె. 588

క. నీ చాతుర్యమ్మును విని, నీ చనవుం గోరు శుంభునిం బొందుము నీ
ధీచాకచక్యమునకు౯, వాచానైపుణికి సార్థవైభవ మొదవన్. 589

వ. కామశాస్త్రవేత్తయగు మారాజు నీ హావమ్ములకుం దగు భావమ్ము లాచరించి ని
న్నొక్కటి జయింప నేర్చు నియ్యెడ నిక్కాళికయ సాక్షిణి యగు నని వెండియు.

ఉ. విను సుఖశయ్యపై శ్రమ జనింపఁ గరంచి నఖక్షతమ్ములన్
దనువున రక్తిమఙ్గా గొలిపి దంతముల న్నునుమోవి నొక్కి గా
సి నొనరఁ జేసి చెమ్మటలు చిమ్మఁగ బేర్మిఁ గలంచుమావిభుం
గనుఁగొన నేగుదె మ్మతఁడు గాంచినతోడన నీకు దాసుఁడౌ. 591

ఆ.వె. సురతయోగ్యమైన సొలపును మెలపును, బొలుపు గలిగి చెలఁగు పూవుఁబోఁడి
కకట! నీకు సువిశితాస్త్రపరంపర, సైఁపఁ బాడియగునె చంచలాక్షి. 592

కాళిక ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధముచేయుట.

వ. కావున హితంబును రుచ్యంబునునగు నాపలుకు విశ్వసింపు మెవ్విధంబునను సుఖం
బీఁజాలవి పెనఁకువకుం జొరకుము నావుడుఁ గోపాటోపంబు దీపింపఁ గాళిక వాని
కిట్లనియె. 593

క. రోషం బుడిగి వృథా శై, లూషునిగతి బెట్టిదమ్ములుం గొఱగామల్
భాషింతుఁ వౌర, మత్త! వి, దూషక! పోరిత మొనర్పఁ దొడరుము కడఁకన్.

క. విను నిన్నుం బంపిన శుం, భనిశుంభులఁ దునిమి యమునిభవనమ్మునకుం
బనుపఁగ నున్నది మాదే, వి నెదిరిపోరాడు మింత వేరము లేదే. 595

చ. అనుచితరీతి మాజనని కాకలుషాత్ముల కేటిపెండ్లి! న
వ్వనగునుగాక, నక్కపయి వాంఛ జనించునె సింహి కక్కటా!
యను వగునేమొకో, కరిణి కోరయ గర్దభసంగ! మెందు నే
విని గవయంబు నొందఁ జనునే! మొద వంగజతాపసంగతిన్. 596

వ. కావున దురాత్మా! నీ దుర్రాలాపమ్ముల కంబిక సైఁచినను నేను సహించెడిదానఁగాను
జీవింప వలతేని వైళంబ చని యాదుర్మదులం గలసి పాతాళమ్మున కరుగుము
వేఱొండు బ్రతుకుతెఱవు నీకుం జొప్పడదనవుడు ధూమ్రలోచనుండు తామ్రలోచ
నుండై. 597

మ. కలహంబన్నను గాలుఁ ద్రవ్వెదవె! నీ గర్వం బడంపంగ నే
వలఁతిం గాకయ యింతపట్టు నిటు సంభాషింతునే! కాళి! కే

వలము న్నిన్ను వధించి సింగమును జావన్మొత్తి యిబ్బాలికన్
బలిమిం గైకొని యేగి మా విభునకుం బట్టంబు గట్టించెదన్. 598

క. రసభంగభయమ్మునఁ గా, దె సహించితి నింతవట్టుఁ దెలియక నాతో
డ సమర మొనరింపఁగఁ దా, మస మూనెద విపుడ నిన్ను మాయింతుఁ దగన్.

క. నావుడుఁ గాళిక కోపం, బావిర్భవ మంద నిట్లు "అనదపగిది నే
లా, వెఱపుమాలుకూఁతలు ?, కావల మడఁగింతుఁ బోఁగాఁ దొడరు" మనన్.

ఉ. ఆ పలుకుల్ శితాస్త్రములయట్టులు కర్ణములం బగుల్ప న
ప్పాపపురక్కసుం దదరి బాణపరంపరల న్నిగుడ్ప ను
ద్దీపితకోప కాళికయుఁ దీవ్రశరమ్ముల వానిఁ ద్రుంచి దు
ర్లేపుని ధూమ్రలోచను 'బలే' యని మెచ్చఁగఁగొట్టె నిర్జరుల్. 601

ఆ. వె. అంతఁ బోక వాని యరదమ్ము నుగ్గుగాఁ, జేసె సింహనాదభాసురముగ
నసుర వేఱుతేరి నాయిత మొనరించి, కాండవృష్టి గురిసెఁ గాళిమీఁద. 602

ఉ. అనిశితాస్త్రసంతతుల నన్నిటి నంతరమంద త్రుంచి బి
ట్టూనిన కోపవేగమున నొక్కటఁ జెక్కులు గాఁగ నస్త్రసం
తానము గ్రుమ్మరింప నొకతండముగాఁ బడి రెల్ల రక్కసుల్
వాని రథంబు రథ్యములు వమ్ముగ సూతునిఁ దున్మి ప్రేల్మిడిన్. 603

మ. ధనువున్ భగ్నముఁజేసి దేవతలు మోదంబంద శంఖంబుఁ బ
ట్టినఁ దన్నాదమునం దిశల్ పగులమాడ్కిన్ మాఱుఘోషించె న
ద్దనుజుండున్ బరిఘంబు దాల్చి పటువాగ్దంభమ్మునన్ 'బింగలో
చన ! యోకుత్సితరూప ! నిన్నిపుడ పంచత్వంబు నొందించెదన్' 604

శా. హుంకారమ్మున నిట్లు ప్రేలుచు జగం బల్లాడ నుంకించి యే
కొంకున్ లేక తటాలునన్ విడుప దిక్కుల్ ప్రయ్య నక్కాళి దా
హుంకారారవమాత్ర భగ్నముగ నుద్యోగించినన్ దైత్యు లే
వంక న్నిల్వక పాఱి రంత సుమముల్ వర్షించి రాదిత్యులున్. 605

చ. నరవర ! ధూమ్రలోచనుఁ డనాథగతి న్నిజసైన్యదానవో
త్కరసహితమ్ముగాఁ బడె నఖండగతిం జెలరేఁగి మాంస మూ
దరముల నాహరింప వడిఁ దద్దయు మూఁగిన కాకగృధ్రజా
తిరవములన్ శివారవము దెప్పరమయ్యె రణాంగనమ్మునన్. 606

వ. తత్సైన్యమ్ము నందలి యశ్వమ్ములయు ఖరమ్ములయు వారణమ్ములయుఁ బలలంబు
మెక్కి కైపెక్కి భూతప్రేతంబులు నాట్యంబు లొనర్ప దొడంగె నంత నయ్యేవ
మునకు సైఁపక యంబిక దౌదవ్వుగాఁ జని. 607

ఉ. బిట్టుగఁ జిందముం దిశలు బీఁటలు వాఱఁగ నొత్త శంభుఁ డ
బ్బెట్టిదమౌ రవమ్ము విని పేర్చినశంక గృహమ్ముపీడి యే
మిట్టి విరుద్ధ మంచు నెద నెంచెడిలోనన యేగి సైన్యముల్
గిట్టినవార్త కొంతవడికిన్ హతశేషులు మ్రొక్కి చెప్పినన్. 608

చ. తెగిన కరమ్ములున్ సగముద్రెళ్ళిన మేనులు నింతలింతలై
పగిలిన మూర్ధముల్ వదిన పార్శ్వము లొల్కెడి నల్ల వజ్జులై
మగఁటిమి కోహటించి తనమానము దూలఁగ నేడ్చు సేన నె
వ్వగఁగని శుంభుఁ డిట్టులను వక్త్రమునన్ వెనుఁబాటు దొట్రిలన్. 609

గీ. ధూమ్రలోచనుఁడేమాయెఁ దోయజాక్షి, యేల రాదొక్కొ మన సైన్యమేడ కేగె
బిగ్నులై మీర లీగతి బడల నేల, మందమతులార ! వివరించి మాకుఁ జెపుఁడ.

క. కడు బెట్టిదముగ గిరులను, బుడమియు నాకసము సంభ్రమములు గ్రక్కదలన్
దొడరఁగ శంఖరవ మ్మొ, క్కఁడు వినఁబడు దాని కేమి కతము నుడుఁవుఁడా !

వ. నావుడు రక్కసులు "చెప్పెడి దేమి ! యక్కాళిక ధూళిగా మన సైన్యమ్ముల త్రుళ్ళ
డంచి ధూమ్రలోచను గిట్టించె. 612

క. సురహర్షదాయకంబు న, సురశోకవిధాయి యగుచుఁ జొప్పడు నాఖీ
కరశంఖరావ మెఱుఁగుము, పరదేవీరచిత మనుచు భవ్యవిచారా. 613

క. మనధూమ్రలోచనుఁడుఁ సై, న్యనికాయముతోడఁ ద్రెళ్ళ నమరులు మోద
మ్మునఁ బుష్పవృష్టి గురిసిరి, మనమున భయ మంది మేము మగిడితి మిటకున్.

క. ఏకాకినియై రూఢి. లోకమ్ముల నాల్గు దిక్కులున్ బిట్టుగ నా
లోకించుచు సింగముపై, నాకామిని వెలయుచున్న దాహవకాంక్షన్. 615

వ. ఇంక సంగరంబొండె సంధియొండెఁ గర్తవ్యంపు తెఱం గెఱింగి వర్తింపు మయ్యం
గనకుఁ దోడుగా నెవ్వరును లేకున్నను సురలు పార్ష్ణిగ్రాహులగుదురొకో ! యని
శంకింతు నయ్యాహవసమయమ్మున హరిహరులును, లోకపాలురును, దక్కిన
యమరులును, గంధర్వులును, దౌదవ్వుల నంబరంబునుండి సుమాళమ్ముగ నీక్షించు
చున్నవారని వెండియు. 616

గీ. అత్తలోదరిసాహసం బమ్మృగాక్షి. యెక్కు నగ్గజగమన మహోద్యమంబు
గనఁగ సురలను గిరలను గొనక తాన. మనలఁ బరిమార్చు నని తోఁచె మాకు నధిప.

చ. మనమొకలెక్కయే? విను మమానుషశక్తి నెసంగు నజ్జగ
జ్జనని చరాచరమ్ములు వెసం బొడి చేసి యొకింతలోన స
ల్పనయినఁ జాలు నీకెటులు పొల్పడు నట్లొనరింపు మింత వ
ట్టును విజ మింక నీమతిపటుత్వము, దైవము, మాయదృష్టముల్. 618

వ. నావుడు శుంభుఁడు నిశుంభునిదిక్కు మొగంబై. 619

క. మనధూమ్రలోచనుని నై, న్యనికాయముతోడ యమపురాతిథిగాఁ బె
ల్చనఁ గాళి చేసె నాశం, ఖనినాదం బప్పరాంబ గావించెఁ జుమీ. 620

గీ. తృణము వజ్రమ్ము వజ్రమ్ము తృణము బలవి, హీనుఁడు బలాఢ్యుఁడిట్టిండునట్టిఁడగుట
కాలగతి కారణమ్ముగఁ గలుగు నకట!, జ్ఞానులకును దుర్జ్ఞేయముల్ కాలగతులు.

గీ. ఎట్టులైనను నయ్యంబ నెనయుటొప్పొ?
కాక యీనెప మూవి రక్కసులఁ జక్కఁ
జేయవచ్చెనొ? మన మేమి చేయఁదగునొ?
యెల్లవిధముల యోజించి యెఱుఁగఁ జెపుమ. 622

క. కొండికవయ్యును మతి నా, ఖండలగురు సన్నిభుఁడవు కాల్కొలఁదిగ నీ
మండలము విడిచి పాఱుట, ఖండనమునకన్న లగ్గ పరికింపు తగన్. 623

వ. ఇట్టి యెడతెగని సంకటమ్ముల నీకు మిక్కిలి బుద్ధిమంతులు లేరు చక్కఁగ నొక
దిక్కు విచారించి గ్రక్కున నుడువు మనుడు నిశుంభుం డన్న కిట్లను. 624

క. మనకేటి పలాయన మేఁ, బనివినియెద నిపుడ దైత్యబలములతో న
వ్వనజాక్షి గెల్చితెచ్చెద, ననఘా! దైవంబుకతన నట్టిదైనన్. 625

వ. మన్మరణమ్మునకు శోకింపక తగుగతి యోజించి యప్పుడు నీబుద్ధికొలఁది నొన
రింపు మనవుడు శుంభుం డియ్యకొనక పలాయనంబుకన్న ఖండనంబ వరం
బయ్యెనేని, 626

క. ఖండనకోవిదుల మహో, ద్దండులఁ బంపెదను జెక్కుదళములు వ్రేఁగై
గండు మిగిలి కొలువఁగ మన, చండుని ముండునిని నీవు చనఁబోకు మొగిన్.

గీ. చండముండులు మిగులఁ బ్రచండు లుద్ధ, విడి నరిగి యత్తలోదరి నొడిచితెత్తు
రింత నిక్కము నీకుఁ బోనేల యుడుగు, మెవఁడు శశమునకై కరి విచ్చునయ్య!

వ. అని శుంభు నరికట్టి చండముండులం గాంచి, 629

ఆ.వె. సిగ్గు లేక యెక్కి సింగపుఁగొదమపైఁ, నెక్కి యుక్కు మిగిలి యెక్కటిగ ర
ణంబొనర్ప నున్న యంబికాసహచరిఁ, గాళిఁ ద్రుంపఁ జనుఁడు కడఁక మీరు.

వ. పింగళాక్షి యగు నవ్వెంగలి కాళి ముంగలయై బిభీషికల్ చూపినఁ దలరక చెల
రేఁగి తల దఱిగి పిదప నయ్యంబికం గొని వచ్చునది, యొడంబడక బెడిదమ్ము
లాడినఁ గడుకొని యుడిగించునది, యని యానతిచ్చినఁ జండముండులును, 631

క. బడబాగ్ని పిడికిలింతుమొ, పుడమియు నాకసము దెసలు భూధ్రమ్ములు న
జ్జడనిధు లొక్కుమ్మడి న, ట్టడవిం గల్పుదుమొ యనుచు నార్పులు సెలఁగన్.

వ. సైన్యసమేతమ్ముగాఁ గట్టాయితంబై యరిగి ముంగల దేవహితకారిణి యగు
నజ్జగదంబం గాంచి సామపూర్వకమ్ముగా నిట్లనిరి. 633

చండముండాసురుల యుద్ధము.

చ. సురవిజయమ్మునం బొదలు శుంభనిశుంభుల బాహుగర్వదు
ర్భరత నెఱుంగవే యబల ! పైకొన నెంచెద వేరికేనియున్
దరమె, దురమ్ములో నెదిరి దర్ప మొనర్పఁగ వెట్టివొక్క ? యి
త్తరుణి సహాయఁగాఁగొని వృథాగతిఁ బోరికి మీఱఁబోలునే. 634

క. తగుఁ దగ దని మతి చెప్పఁగ, నగుపురుషుండేని యొక్కయంగన యేనిన్
మగువరొ ! లేరొకొ నిను దే, వగణము పురికొల్పు, దైవవశ మట్లుండెన్. 635

మ. విను మష్టాదశబాహువుల్ గలవు న న్వేధింతురే యొద్దులం
చును మిట్టెక్కకు శుంభునే త్తెఱకు నీశుండో, సురేంద్రుండొ ! నీ
ఘనగర్వమ్మును బాహుసంపదయు నీకాండమ్ములు స్నీహిత
మ్మునకు న్నొక్కి వచింపు నాపలుకు లంభోజాక్షి ! పాటింపుమా. 636

ఉ. ఓ వనజాక్షి ! శుంభుఁ డన నొక్కనిపాటియె యెవ్వఁడేని యై
రావణపుష్కరమ్మును దురమ్మునఁ ద్రుంచుట వింటిమే ! వృథా
కావలులై సురల్ తనకు గర్వనివర్తకుఁడైన శుంభుపై
నీ వెడఁగుందనంబు గని నిం బురికొల్పిరి యీసుపెంపునన్. 637

క. నీవేమియైననున్ భర, మేవారికి ? స్వార్థపరుల కెందునుఁ బరకా
ర్యావేక్షణ ముందునె ? యిక, నావాక్యము లిచ్చగించి నడువుము పురికిన్. 638

ఉ. సుందరులందు సుందరుఁడు శూరులయందును శూరుఁ డెంతకే
నిందగువాఁడు నేర్పరి మనీషి స్మరాగమవేది మావిభుం
డందఱవంటివాఁడె? జగదాఢ్యుఁడు నీకుఁ దదీయసంగమా
నందముకన్న వేఱొకటి నాకుఁ గనంబడ దెన్ని భంగులన్. 639

గీ. హిత మిచ్చగించి దుఃఖ, స్థితికిం జొరఁబడక నీ వశేషజగము లు
న్నతి నేలఁగ మా శుంభునిఁ, బతిగాఁ గొను మింతకన్న భాగ్యము కలదే. 640

ఉ. గండున పిట్లు ప్రేలుడు జగత్పరిమాత్రి యజాండమెల్లయు
న్నిండఁగ నార్చి యోరి యవినీత! నయస్థితి దెల్పెదేమి! యా
ఖండలమంత్రివేమొ! కడికండలు చేసెదఁ జక్కనిల్వు నీ
చండత వాపి ముండతయు సంగరరంగమునం గనంబడున్. 641

చ. హరుహరులం ద్యజించి దితిజాధము శుంభు వరింతునేమి? నా
కొరుఁడు ధవుండె? యీ జగము లొక్కట నేలుము నే ననాదినై
హరిహరులెంద, ఱెందఱు సురారులు, శుంభనిశుంభు లెంద ఱే
గిరి మునుమున్న నాయెదురఁ, గేవలమూర్ఖత మీఁదెఱుంగునే. 642

క. ప్రతియుగమున నీగతిఁ బం, చత భూతమ్ములకుఁ దొడరు సంరక్షింపం
గతి గలదె మీ కిపుడు సం, హృతికాలము వచ్చె యత్నమే లొనరింపన్. 643

చ. మరణము నిక్క, మెట్లయిన మానము గీర్తియు రక్షణీయ తా
శరణము లంచు నన్నులక సంగరరంగమునం దెదుర్పఁ డి
ప్పురుసున శుంభుఁడే కొలది! భ్రాంతియుఁ గాఁదగు నే నిశుంభుఁ! డె
వ్వరితర! మాజి నీలిగి దివమ్మున కేగుఁడు వీరపద్ధతిన్. 644

ఉ. వచ్చినవట్టు రక్కసు లవారణఁ బోరుఁడు నాక మేగుఁ డు
ద్యచ్చతురంగసైన్యములదండడి శుంభనిశుంభు లంతతో
వచ్చియెదర్చి చచ్చి సురవర్త్మమునన్ మిముఁ గూడికొందు రీ
మచ్చికమాటలేఁ శరమండలి నింపుఁడు ప్రొద్దు వోయెడిన్. 645

చ. తొలితొలి విన్ను నీయనుజుతో మదియించి సురారిసంఘని
స్తులులయి వచ్చినట్టి యలశుంభనిశుంభుల రక్తబీజు ని
మ్ములఁ గడతేర్చి వ్రేల్మిడిన మూఁడుజగమ్ముల దైత్యులన్న పే
రొలయక యుండఁ జేయవలె నోపినవట్టునుఁ బోరుఁడే త్తెలన్. 646

వ. ఇంక వృథాలాపమ్ములాడ వలవదని పురికొల్పి ప్రేరేపిన నా చండముండు లఖండ చండిములై. 647

శా. జ్యాటంకారము దిగ్గజశ్రుతిభిదాసంపాదకంబై నిరా
ఘాటాటోపము మిన్నుముట్ట నెదురై కాలూఁద నయ్యంబ స్వ
ర్వాటీవాసులు మెచ్చ నొత్తె దరమప్పాటన్ రిపుల్ గుండియల్
బీఁటల్ వాటి బడల్పడన్ హరియు నాభీలధ్వనిన్ గర్జిలెన్. 648

ఉ. కాతరభీతిదంబును నకాతరభూతసోత్తరంగసం
పాతము గాఁగ సంగరమభంగురమై తగెఁ జండచండికా
శాతమహాస్త్రపాతముల సంకులమయ్యె నభోంతరంబు నీ
రీతిగ బీఱువోక యెదిరించిరి రక్కసు లొక్కపెట్టునన్. 649

శా. అన్యోన్యప్రవిముక్తశస్త్రతతు లన్యోన్యమ్ము ఖండించుచున్
మన్యుప్రేరితులై పెనంగునెడ సామర్థ్యంబు ముండుం డసా
మాన్యుండై తనయన్న వెన్నడి పరాంబం దొప్పదోఁగించె "వీ
రన్యాయంబు బలే" యటంచు సమరారంభాతిసంరంభయై. 650

మ. కదళీపుష్పవిడంబినేత్రరుచి వక్త్రం బెట్టిఁగాఁ జేయ వై
రిదవాగ్న్యాకృతియై లలాటమును నిర్భేదించి యావిర్భవిం
చె దయాదూరయు వ్యాఘ్రచర్మధర దుస్తేజస్క నాగాజినా
స్పదయై కాళిక ముండమాల్యధరయై పాశాదికోపేతయై. 651

వ. ఇట్లు ఖట్వాంగధారిణియు నతిభీషణయు శుష్కవాపీసమోదరయు భ్రుకుటీకుటిలేక్షణయు విస్తారజఘనయు విస్తీర్ణవక్త్రయు ఖడ్గాది సంశోభినియునై కాళరాత్ర్యపరావతారమ్మనుం బోని ఘోరరూపమ్మున నావిర్భవించి జిహ్వాచాలనమ్మునం బెచ్చు పెరిఁగి, 652

ఉ. ఓహరిసాహరిం బెనఁగుచున్న సురారులఁ బట్టి బిట్టు పూ
ర్ణాహుతిఁజేసి వక్త్రమను నగ్నిముఖమ్మున, నందుఁ గొందఱన్
బాహులఁ బిప్పిజేసి యిటుపల్వర భక్షణఁ జేసి కాళి య
య్యాహవరంగ మొక్కమొగి నాహ్వృతిఁజేసి పరాక్రమించుచున్. 653

గీ. అట్టహాసంబొనర్చి ఘంటాన్వితముల, గజఘటలఁ గేలఁ గొని వక్త్రగహ్వరమునఁ
బెట్టికొని పిండిపిండిగా బిట్టునములు, నుష్ట్రతురగాదులకు గతి యొండు గలదె. 654

ఉ. ఉర్వియు నాకసంబు కడియొక్కటికై యిటు లెల్ల సైన్యముం
జర్వణ మాచరింపుడును జండుఁడు ముండుఁడు నీడఁ బోక దు
ర్గర్వమదాంధులై శరపరంపరలన్ బరఁగించి యెంతయుం
ఘూర్వహులై యెదిర్చి రని "దుండగు లింతటివారు లే" రనన్. 655

మ. ఇటు లక్కాళిక నేసియేసి యొకఁ డం "దిద్దానఁబో" మ్మంచు బల్
పటువౌ విష్ణుచక్రముం గరమునం బాటించి బిట్టార్చి యే
యుటయున్ బాణమొకంటఁదున్మి హతకాయుంజేసె సచ్చండు; నం
తట ముండుండు శితాస్త్రముల్ గురిసెఁ దద్దం గాళిపైఁ గేళిమై. 656

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుండగు నన్నపాటున కోర్వక ముండుండు దలకడచుటయు, 657

ఉ. చండిక ముండముక్తశరజాలము లోలిన త్రుంచివైచి బ్ర
హ్మాండము వ్రయ్యనార్చి యొకయర్ధశిలీముఖ మేసి వాని బల్
గండడఁగింప మూర్ఛపడి గ్రక్కున వ్రాలెఁ దదంతరమ్మునన్
జండుఁడు లేచి కాండములఁ జండికఁ జూపుట మాని యుద్ధతిన్. 658

మ. గద కేలం గొని యొంటిమై నడరి యక్కాళీభుజాగ్రంబు బి
ట్టదరం గొట్టిన బాణపాశమున నయ్యంబా మహాదేవి మం
త్రదశన్ వానిని బద్ధుఁజేసె, మరలం దా లేచి ముండుండు వా
ని దశన్ సైఁప కెదిర్చి శక్తిఁగొని, వానింబోలెఁ గట్టం బడెన్. 659

గీ. బద్ధులగు చండముండులఁ బట్టి బిట్టు, దిట్టయై యట్టహాసంబు దీటుకొనఁగ
నంబ కట్టెదుటకు వచ్చి 'యరయుమమ్మ, యాజి యజ్ఞపుఁ బశువుల నమరరిపుల.'

వ. అనుచు విట్లు వృకములం బోలె ననాయాసమ్ముగఁ గట్టి తెచ్చిన సంతసించి
పరాంబ యిట్లను, 661

క. ఇంపలరు నీదు శక్తి ని, లింపారులఁ దెచ్చి తింక లీలం జంపీ
చంపక వేతొక భంగి ని, లింపులకున్ మెచ్చొనర్ప లేవె చతురవై. 662

వ. నావుడుఁ గాళి యిట్లను, నీ దానవపశుద్వితయంబును బ్రసిద్ధంబగు యుద్ధయజ్ఞ
మ్మున ఖడ్గయూపమ్మునం గట్టి యాలంభించినచో నయ్యది హింసయయ్యు
నహింసాప్రాయంబగు నని పల్కుచు, 663

క. కరమునఁ గరవాలముఁ గొని, యిరువురి శిరములను నఱకి యీశ్వరి మోదో
ద్ధురత రుధిరమును ద్రావి య, మరవరులన్ మోదవార్ధిమగ్నులఁ జేసెన్. 664

వ. ఇట్లతిఘోరంబుగఁ జండముండుల వధియించినకతమున నాయంబికకుఁ జాముండ యను బిరుదనామంబు పరాంబవలనఁ గలిగెనని చెప్పి వ్యాసుండు మరల నిట్లనియె.

ఉ. పిమ్మట భిన్నకాయములఁ బెల్లుదొరంగెడి రక్తమై గుబుల్
గ్రమ్మి రణావనిన్ విడిచి కాల్కొలఁదిం జని ఋంభుఁగాంచి 'మా
యుమ్మలికంబు దీర్పుము మహోదయ! పెందయ' నంచుగాళికా
ప్రమ్ములు చండముండులకుఁ జావుఘటించుట విస్తరించుచున్. 666

వ. హతశేషు లిట్లనిరి, రాజేంద్రా! యాహవరంగమ్మున నక్కాళి విక్రమించిన తెఱంగు దలంచుటకును భీతి యేతెంచెడి. రౌద్రాకారమ్మున నదరి కొందఱ భక్షించియుఁ గొందఱఁ బిడికిలించియు గొందఱఁ గాలఁ జమరియు నిట్లు సైన్యంబుల రూపుమాపినఁ దద్రంగస్థలంబు నెత్తురువఱ్ఱుగా మాంసంబు కర్దమంబుగాఁ గేశమ్ములు నాఁచుగా భగ్నరథచక్రమ్ములు చక్రమ్ములుగాఁ ద్రెళ్లిన బాహువులు మత్స్యమ్ములుగా శీర్షంబులు తుంబీఫలమ్ములుగా నొక మహానదిచందమ్మునం బొల్చె. 667

ఉ. కాళిక చంపఁగా మిగులఁగాగల రక్కసులం గడంగి యా
భీలరవమ్మొనర్చి యొకపెట్టున సింగము మ్రింగుచున్న దీ
యాలము మాను మయ్యతిప యల్ప యటంచు దలంతువక్కటా,
కాలము చేరువయ్యె నొకొ! కావలమున్ విడజాల వెమ్మెయిన్. 668

క. ఏ లలనఁగోరి నీ విపు, డాలమ్మునఁ గులవినాశ మందించెద వా
లోలాక్షి కాలరూపిణి, గా లోనఁదలంపు మెఱుకగలఁడగు మధిపా. 669

గీ. జయపరాజయములు దైవసంగతములు, గాన నల్పార్థమునకు నిష్కారణముగ
నెల్లబంధుల సమయింపఁ జెల్లునయ్య. వెనుక ముందును దెలియుట చనదె యింక.

వ. రక్కసులకెల్ల నొక్కకాంతచే మృతిగలుగుటకన్నఁ జిత్రం బొండెద్ది! లోకపాలుర జయించిన నీబోఁటి నాబోటి యాహవమ్మునకుఁ బిలుచుట కెంతకేవియుం జాలక తూలిపోయెడిదే! యదియునుంగాక మున్ను పుష్కరమ్మున నీవు తపం బొనరించి యమరత్వంబు ప్రార్థించిన విధాత యీ నోడుటయు నీవు క్రమ్మఱదేవమనుష్యసర్ప కిన్నరయక్షప్రముఖులగు పురుషులచే మృతి గలుగకుండ ననుగ్రహింపు మన నన్నుఁ లువ యట్లొసంగె నది కారణంబుగ దేవప్రేరితమై, 671

క. జననావన మరణమ్ముల, నొనరించెడి మాయ సంగరోల్లాసినియై
దనుజులతో నినుఁ బొరిగొనఁ, గ నేగుదెంచుట నిజమ్ముగావలె నధిపా. 672

వ. మఱియుఁ ద్రిగుణయుఁ దామసయు సర్వశక్తిసమన్వితయు నక్షయయు సర్వజ్ఞయు సదోదితయు వేదమాతయు గాయత్రియు సంధ్యయు సర్వసురాలయయు సగుణయు నిర్గుణయు సిద్ధయు సర్వసిద్ధియు ప్రదయు నవ్యయయు నానందప్రదాయినియు నగు పార్వతి దేవహితార్థినియై నిన్ను నిక్కువం బడఁపగ నేతెంచినదని యెఱింగి జీవింపవలతేని వైరంబుడిగి పొలివోక శరణంబు గొనుమయ్యంబిక కరుణార్ద్రయై హతశేషులగు రక్కసులతో నిన్నుఁ జిరాయుష్మంతుఁగా ననుగ్రహింపఁ గలయది నావుడు శుంభుండు క్రోధాకులుండై వీరోచితంబగుగతి ననుకరించి. 673

ఉ. మౌనము మాని ప్రేలకుఁడు మందులరై యని కోహటించి నా
పై నెనరున్నభంగి నిటు, ప్రాణము తీపగునేని వేగ మీ
మీ నెఱిమట్టులన్ సుతుల మిత్రులఁ గూడి రసాతలంబుఁ బో
నానతి యిచ్చెదన్ వెడలుఁ డాహవభీతులతోడ నేమగుఁ. 674

చ. జయముఁ బరాజయమ్ము మనశక్యమె దైవము కర్తగాక ని
శ్చయముగ బ్రహ్మవిష్ణుగిరిశప్రముఖుల్ తదధీను లన్నచో
బయిఁ బడు మంచిదెడ్డలకుఁ బాల్పడ కొడ్ల వశంబె దీనికిం
త యళుక నన్నుఁబోఁటి కొఁకదర్పమె, యెట్లగు నట్ల యయ్యెడిన్. 675

క. భవితవ్యానుగుణం బగు, వ్యవసాయ మొనర్చు జ్ఞానవంతులు తెల్విం
దవిలి యొకప్పుడుఁ జింతా, వివశులుగాకుందు రేను వెఱతునె మృతికిన్. 676

వ. మానవంతు లగువారలు మరణభయమ్మువలని యాత్మధర్మపరిత్యాగమ్మున కోహటింతురు. సుఖదుఃఖాయుర్జీవితమరణాదికమ్ము లెల్లరకునుఁ గాలచోదితమ్ములయి యనివార్యమ్ములై పైకొనుచుండు. హరిహరవిరించులును దక్కటివేల్పులును దమతమ యాయురవసానమ్మునం గిట్టువార కాని యుట్టిగట్టికొని యూఁగువారుకారు. 677

శా. దైవాధీనతఁ జేసి యేను జయమో దైన్యంబొ వేఱొండొ నేఁ
డీ వామాక్షికతమ్మునం గొనుదుఁగా కేలింత చింతింప, ని
స్సీ! వీరుల్ గడునవ్వఁ బాఱి యెటులే జీవింతునే? యింతకుం
జావే యెక్కుడు, వీరధర్మ మగునే సంగ్రామభీరుత్వముల్. 678

వ. అది యట్లుండె విద్వాంసులు దైవంబు మిథ్యయనియు నుద్యమంబు కర్తవ్యంబనియు దానఁ గార్యసిద్ధి యవశ్యంబగు ననియుం జెప్పుదురు. యుక్తియుక్తంబగుకతన నిత్తెఱంగు బుద్ధిమంతులకు గ్రాహ్యం, బదృష్టంబ బలవంతంబను కాత

రులవచనమ్ములు గ్రాహ్యమ్ము లయ్యెనేని యదృష్టసత్త్వమ్మునకుఁ బ్రమాణంబేమి?
యదృశ్యంబెన్నఁ డేని దృశ్యం బగునే యని వెండియు. 679

గీ. లే దదృష్టపదార్థంబు లేశమేని, బుద్ధిమంతులు దుఃఖసముద్రమగ్ను
లైనవారల నూరార్ప దీనిఁ గల్పి, తంబుగాఁ జేసి రిది సిద్ధదంబుగాదు. 680

వ. ఇష్టకారిణియగు *చక్రిసమీపముననున్నను నుద్యమంబు లేకున్న నిష్టసిద్ధి గాని
తెఱంగున నుద్యమశూన్యులు సిద్ధిమంతులు గాకుంట ప్రత్యక్షంబ యని మఱియును.

క. తనబలము నెదిరిబలమును, గని కాలాదిక మెఱింగి కార్య మొనర్పన్
మునుకొను సిద్ధియనుచుఁ దా, ననఁడె బృహస్పతి ప్రయత్న మన్నిట ఘనమౌ.

వ. ప్రయత్నం బొనర్చినను గార్యసిద్ధిగాకుండినచోఁ దన్న్యూనత యుద్యమంబున
నిడుట యుక్తి యుక్తంబై యుండునని కృతనిశ్చయుండై రక్తబీజుం గని నీబల
మ్ములతోఁ గట్టాయితంబై సంగరమ్మునకు వెడలు మనుడుఁ వాఁడిట్లను. 683

ఉ. ఏఁ గలుగంగఁ జింత మది నించుకయున్ వల దిష్ట యేగి నీ
రాగము చెప్పి యత్తరుణి రా గమకించెదఁ దక్కనేని బె
ట్రేఁ గగు నాజిలోనఁ దలరించి జయించి వశన్ బొనర్చి దా
నీగతి నీకు నెల్లపుడు సేవ యొనర్పఁగఁ జేయ నేర్చెదన్. 684

వ. అని కృతనమస్కారుండై యాజ్ఞఁగొని హస్త్యశ్వరథసంకులంబగు బలంబు పరి
వేష్టింప రథారూఢుండై సంగరమ్మునకు వెడలుటయు. 685

క. దౌదౌదవ్వుల నంబిక, యాదానవుఁ గాంచి శంఖ మతిభీషణరా
వోదారమ్ముగ నొత్తిన, భేదిల్లిరి రిపులు మది దివిజు లలరంగన్. 686

రక్తబీజయుద్ధము.

వ. అంత నద్దరరవంబునకుఁ దలరక రక్తబీజుండు సమీపమ్మున కరిగి మృదుభాషణ
మ్ముల నిట్లను. 687

గీ. శంఖనాదమ్ములకు నేను జంక ధూమ్ర, లోచనుఁడఁ గాను వినుము నీపేఁచ మడఁతు
నరయవౌకొ నన్ను రక్తబీజాభిధానుఁ, బఱచు వారల పంక్తినేఁ బడితినొక్కొ?

వ. మున్ను నీబిభీషికలకు దొంకి కాందిశీకులగు రక్కసులలో నొక్కనిఁగా నన్ను
విచారింపక సుస్థిరత్వమ్మున రణస్థలమ్మున నిలువుమని వెండియు. 689

* చక్రియన పిండినూఱికొను సాధనము.

గీ. వృద్ధసేవ యొనర్చితి విద్యలెల్ల, నేర్చితి వటంచు వింటి నీనేర్పు చూత
మొక్కమాట వచించెద నువిద! దాని, తెఱఁ గెఱుంగుము యదికదా తెలివికలిమి.

క. ఋతమై పథ్యంబై సా, హితిగల మానినుల కెల్ల హితమగు నని నేఁ
బ్రతినం జేసి వచించెద, మతి గలవేని విను మిన్నిమాటలు కలవే. 691

గీ. నవరసమ్ముల విద్వజ్జనముల మెచ్చు, గనురసమ్ముల వినుము శృంగారశాంత
రసము; లందును శృంగార మసమ మగుట, రసములకు నెల్ల నయ్యది రాజుసుమ్ము.

మ. సిరితో విష్ణువు గౌరితో శివుఁడు జేజేపెద్ద యవ్వాణితో
సురనాథుండు పులోమజాతరుణితో సూనాంకు సేవింత్రు సుం
దరి! వృక్షంబు లతన్ గపోతిని గపోతంబున్ మృగం బమ్మృగిన్
గర మాసించుఁ జరాచరమ్ములకు శృంగారాప్తి నేఁ డబ్బెనే. 693

గీ. ఎవ రసంప్రాప్త భోగులై దివులు దవులు, వారలో వారలే దైవవంచితులు య
తీశ్వరులు; సంసరణసుఖ మెఱుఁగ లేక, వంచకుల వంచనలకు లోఁబడిన నరులు.

క. మనమునఁ గామక్రోధము, లనయము గిటికొనుచునుండ నంగజుఁడును లోఁ
గొని యేచుచుండ శాంతం, బును వైరాగ్యమును జ్ఞానమును గలుగునొకో. 695

వ. కావున నీయౌవనసంభావనకై శుంభునొండె నిశుంభునొండెఁ బతిగా వరించి
సమస్త సుఖమ్ము లనుభవింపు మని బోధించు రక్తబీజుప్రలాపమ్ములకు నంబికయుఁ
గాళికయు నగిరి. పదంపడి దేవి హాసం బొనరించి మేఘగంభీర భాషణంబుల
నిట్లను. 696

క. మును చెప్పితి రూపాదిక, మున నాకుం దుల్యుఁ డేని మోహించెద నం
చును మాటిమాటి కీగతిఁ, జనునే వెడమాటలాడఁ జతురునిపగిదిన్. 697

వ. నాప్రతిజ్ఞ యిట్టిది యని శుంభునిశుంభులకడ కేగి చెప్పుమొండె నొండె సంగరం
బొనరించి నన్నుం జయించి విధిచోదితంబుగ వివాహం బొనరింపుము. 698

క. భయ మొదవెనేని నిప్పుడ, రయముగఁ జని పతికిఁ జెప్పి రక్కసులెల్లన్
బయలు వెడలి వెంబడి రాఁ, బయనం బొనరించు టొప్పుఁ బాతాళమ్మున్. 699

వ. అనవుడు రక్తబీజుండు క్రోధతామ్రాక్షుండై. 700

శా. ఎట్టెట్టా! యని యార్చి యంపగము లెన్నేనిం బ్రయోగించి బల్
ధట్టుండై మృగరాజు నొంచినఁ గనత్తామ్రాక్షియై దేవి పె

న్గుట్టంబోని తదస్త్ర శస్త్రచయముం గూల్చెం శితాస్త్రమ్ములన్
రెట్టింపం దగునల్క రక్కసుని మర్దించెం వెసం మూర్ఛలన్. 701

వ. ఇట్లు రక్తబీజుండు రథమ్ముపయిం బడిన దైత్యసైన్యమ్ముల హాహాకారంబు విస్తరించె. 702

క. బుంభారవమున సేన ల, హంభావం బుడుగుచెఱిఁగి యసురులఁ గని యా
శుంభుండు దైత్యులను సం, రంభమ్మునఁ బనిచెఁ బోండు రణమున కనుచుం.

వ. ఇట్లు కాంభోజకాలకేయాదిదానవప్రపంచమ్ము నొక్కటనెసకొల్పిన భీషణాకారభాషణాడంబరమ్ముల నుద్దవిడి నద్దనుజులు రణాభిముఖులగుటయు నంతంత నేతెంచువారలం గని కాళి ఘంటానాదంబొనరించెఁ బరాంబికయు శంఖంబు పూరించి జ్యాటంకారం బొనరించి యక్కాళి కుక్కెక్కింప మింటికి మంటికిఁ దానయై యాపె ప్రబలి సింహారావం బొనర్చిన నంత సింగంబును గర్జిల్లె. 704

ఉ. ఆనినదమ్ములన్ విని మహానినదమ్ములు నింగిముట్ట న
ద్దానవులెల్ల శస్త్రములతండములం బరఁగించి ముంపఁ బో
రీనియతిం దనర్చెనని యెన్న నసహ్యముగా నిలింపు లం
బానుచరత్వ మందఁ దమయందలి శక్తుల నంపి రంపినన్. 705

గీ. బ్రహ్మ మొదలుగలట్టి దేవతలశక్తు, లాత్మ దేవోచితమ్ముగ నస్త్రశస్త్ర
భూషణంబులు ధరియించి పోరొనర్ప, నరుగుదెంచిరి జగదంబ ననుసరించి. 706

వ. అట్టియెడ వరటారూఢయు శంఖచక్రగదాధరయుఁ బీతాంబరభూషితయు బద్మహస్తయునై వైష్ణవియు నర్ధచంద్రధరయు నహివలయయు శక్తిహస్తయు శిఖివాహనయునై కౌమారియు, శ్వేతగజవాహనయు వజ్రహస్తయునై యింద్రాణియుఁ, బ్రౌఢప్రేతాసనయు సూకరాకారయునై వారాహియు, నృసింహసదృశాకారిణియై నారసింహియు, దండహస్తయు భయప్రదయు మహిషారూఢయునై యామ్యయు, వారుణియుఁ గౌబేరియు లోనుగాఁ గలయనేకశక్తులు స్వస్వబలసహితమ్ముగ నరుదెంచిన దేవి యత్యానందభరిత యయ్యె. 707

శా. తత్తచ్ఛక్తిపరీతుఁడై హరుఁడు తత్సంగ్రామరంగమ్ము ద
ర్శ్యోత్త న్నిల్చి పరాంబఁ గాంచి యను "లోకోద్రేకసంపాదనా
యత్తుల్ శుంభనిశుంభు లాదిగల దైత్యానీకముం ద్రుంపు మీ
సత్తుల్ తోడుగ నెల్లలోకములకున్ సంతోష మెంతేఁదగం. 708

సీ. యజ్ఞ భాగమ్ముల నమరులు మునువోలె • గతభీతులై పొందఁగాంత్రుగాక
స్థావరమ్ములకును జంగమమ్ములకును • సంతోషమెంతే నెసంగుఁగాక
ఉడుగక వెడలెడి యుత్పాతములు నీతి • బాధలు నేటితోఁ బాయుఁగాక
యియ్యయికాలమ్ములం దనుగుణముగ • మంచి మేఘములు వర్షించుఁగాక
గీ. కృషి బహుఫలప్రదంబయి కెరలుఁగాక • గోద్విజాంగన లభయమ్ము గొంద్రుఁగాక
పిదప శక్తులు తమతమ వెడలుచోట్ల • కేగ జగదంబ నీయాజ్ఞ యెసఁగుఁగాక."

వ. అని శంకరుండు వచియించునాలోనన చండికాశరీరమ్ము నుండి ప్రచండయు నద్భుత శక్తియు శివాశతనినాదినియు భీషణయు ఘోరరూపయు నగు నొకశక్తి యుద్భవించి సస్మితాననయై శంకరుంగాంచి యిట్లనియె. 710

ఆ.వె దేవదేవ! యీవు దితిజులకడ కేగి, దూతివై వచింపు తొలఁగి యమర
పదము వీడి యిపుడు పాతాళమున కరు, గుండు బ్రదుకుదెలవు గోర్కియేని. 711

వ. పిదప సురేంద్రుండు తనపదమ్ము నందికొని సుఖంబుండ నమరులెల్ల యజ్ఞభాగమ్ము లనుభవించువారు. 712

క. మరణంబు గోర్కియేని బ, వరమునకుం బలము గొలువవచ్చునది పరం
పరలై మానక్కలు పిశి, తరసాస్వాదనముచేసి తనియనొనర్తున్. 713

వ. ఇట్లు మద్వచనమ్ములుగా నుడువు మనుడు హరుఁడును శూలపాణి యగుచుశుంభ నిశుంభులకడ కరిగి యిట్లనియె. 714

ఉ. ఏను బురాంతకుండ జగదీశ్వరి మీకడ కంపె నాపె మీ
దానవులం దనుగ్రహముదాల్చి వచించినచొప్పు చెప్పెదన్
మానము ప్రాణము న్నిలుప మానసమేని దివంబు వీడి మీ
మీనెఱిచుట్టలం గలిసి మేకొనుఁడేగి రసాతలమ్మునన్. 715

క. కాదేనిఁ బోరితమునకు, రాఁదగునని చెప్పెననుడు రక్కసులు మహో
న్మాదులు మీఁదు నెఱుంగక, యాదేవి నెదుర్ప వచ్చి రనిమొనకు వడిన్. 716

వ. రక్కసులకడకు శివు నంపినకతన నయ్యంబ శివదూతినాఁబరఁగె నిట్లుక్క మిగిలి రక్కసు లొక్కుమ్మడి సంగ్రామరంగమ్మునకుఁ దెగి నిశితమ్ములగు శరశతమ్ములు వఱపిన నక్కాళిక శూలపాతమ్ముల నేలం గలిపియు, బ్రహ్మాణి కమండలుజల సేకమ్మున రూపు మాపియు, వైష్ణవి చక్రగదాపాతమ్ముల నుగ్గుచేసియు, మాహేశ్వరి శూలమ్మునఁ దూలించియు, నైంద్రి వజ్రప్రహారమ్మునఁ గసిమసంగియు,

వారాహి తుండఘాతమ్ములఁ జెండియు, నారసింహి నఖ నికరమ్ముల వ్రచ్చియుఁ బరాక్రమించునెడ నాశివదూతి బవరమ్మునకుం దవిలి యట్టహాసం బొనరించి భంజించు దానవులంబట్టి కాళికయుఁ జాముండయు భక్షించుచుండ దద్భులార్ణవమ్మున నతిఘోరంబగు ఋంభారవమ్ము సంభూతంబయ్యెఁ; దదారవంబు విని రక్తబీజుండు తక్కటి దానవులం గలసి సంగరమ్మున కభిముఖుండై, జ్యాటంకారం బొనర్చెనని పెండియు. 717

గీ. రక్తబిందువు లెన్ని యో రక్కసుని శ, రీరముననుండి వెడలు నారీతి నంద
ఉద్భవింతురు రక్కసు లొక్కమొగి న, టంచు వరమిచ్చె వానికి నభవుఁ డధిప.

క. తాదృశవరదానాయా, తోదారబలంబు కలిమి నుక్కుమిగిలి మాం
సాదనుఁడు వేగమునఁ గా, శీ దేవుఁ గవిసె వీర్యలీల చెలంగన్. 719

మ. గెరటాసుంతునిపై జగద్విలయభంగిన్ బేర్చు నవైష్ణవిం
బరిశక్తిం గని దైత్యుఁ డల్కమెయిఁ దామ్రంబైన నేత్రద్వయిన్
బొరిఁ జూపట్టు కృశానుకీలలు జగమ్మున్ మండఁగాఁ జేయు రీ
తి రవుల్పం బొలుపారు నొక్క పటుశక్తిం బైఁ బ్రయోగించినన్. 720

క. శక్తియు నొకగత గొని యా, శక్తిం దునుమాడి మఱియుఁ జక్రము గొని యా
నక్తంచరుపై విసరిన, రక్తమయశరీరుఁ జేసె రక్కసు నదియున్. 721

వ. ఇట్లు చక్రాభిహతంబగు తదీయశరీరమ్మునుండి గిరిశిఖరమ్మునుండి సెలయేఋల వడువున నల్లకాలువలు తండోపతండమ్ములై వెడలినకతమున ననేకరక్తబీజు లుద్భవించి యొక్కపెట్ట దేవిం బొదువుడు నైంద్రి వజ్రప్రయోగమ్మునను బ్రహ్మాణి బ్రహ్మదండంబునను మాహేశ్వరి త్రిశూలంబునను నారసింహి నఖాఘాతమ్ములను వారాహి తుండఘాతమ్మునను గౌమారి శక్తిప్రయోగమ్మునను నద్దానవులఁ దఱిమినఁ దదాయుధాపాతజనితరక్త బిందుపాతమ్మునంజేసి రక్కసులు వేనవేలావిర్భవించి పిఱుసనక పోరిన నప్పోరు ఘోరంబై దివి వైమానికులగు సురలకు ఖేదంబు నొనగూర్ప వార లిట్లు వితర్కించిరి. 722

క. ఇది యేమి వింత! నూల్లకొ, లఁది దైత్యులు వొడమి రకట! లావున వీరిం
బొదువుట కష్టం బేవెఱ, వు దలంచునొ దేవి, యేమి పోలునొ చేయన్? 723

క. అని కిది సమయం బని ఖం, భనిశుంభులు గూడ వచ్చి మార్కొందురు వా
రును బలియు రనుచుఁ జింతా, మనస్కులయి భీతి వడి రమర్త్యులు వెలుచన్.

వ. దేవియు సంగరరంగం బంతయు రక్తబీజమయం బగుట యెఱింగి కాళికం బిలిచి యిట్లనియె. 725

ఉ. మార్తుర నెల్లరం బిలుకుమార్చు నుపాయము చూడు మిట్టు లీ
ధూర్తులు నెత్తు రుర్విఁ బడఁ దోరముగా జనియించుచుండ్రు నీ
నోర్తగ విచ్చి రక్తమదనుం గని వ్రేల్మిడిఁ ద్రావు మేను ని
మ్మార్తుర నింతలోనఁ బరిమార్చెద నుగ్రరణాంతరమ్మునన్. 726

క. ఇదియ యుపాయం బీరీ, తి దనుజులన్ గసిమసంగి దేవేంద్రుని న
య్యదితిజులం బ్రోచి మదిం, బదిలముగాఁ జేసి సుఖముఁ బడయుట తగదే. 727

వ. అని యానతిచ్చిన నక్కాళికయు నట్ల వదనంబు తెఱచి రుధిర మొక్కచుక్కైన నేలంబడనీక త్రావుచున్నంత నంబికయుఁ దదాపాతజాతులగు కృత్రిమ రక్తబీజుల నందఱ నొక్కనిమునమ్మునఁ జక్కడంచి, 728

మ. అసిచేతంగొని "రక్తబీజ! విలురా" యంచుఁ బలప్రాభవం
బు సురల్ సన్నుతిచేయుచుండ రుధిరంపుం బిందు వొండైనఁద
ద్రసపైనిన్ బడకుండఁ గాళికయుఁ దత్పార్శ్వమ్మునందుండి త్రా
వ సురారీశ్వరు కంఠముం దునిమె రంభాస్తంభ మట్టుల్ వడిన్. 729

వ. హతశేషులగు రక్కసులొక్కమొగి రణాంగనంబు విడిచి శుంభుపాలికింజని, దేవా! రక్తబీజుం డక్కాంతచే నిహతుండయ్యె. తదీయంబగు శోణితంబెల్లఁ దత్సహచారిణి చాముండ యనునది త్రావె నింత యక్కజంపుఁ బరాక్రమంబుగల కామిని నెయ్యెడం గాన మింతయేల తదీయ వాహనంబగు సింగంబును ననేకుల రక్కసుల నుక్కడంచె నింక దేవర ప్రమాణంబని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి. 730

ఉ. కొందఱు కాంతలామెకు సఖుల్ రణసీమ సహాయలైరి వా
రందఱు లావుఁ జేవ గలయట్టిరు చక్కనివారు వారి గె
ల్వందర మౌనె! యోదనుజవల్లభ! యంతటి రక్తబీజు చా
వుందలపోయఁ గొందలము వొందదె నెమ్మది నేరికేనియున్. 731

ఉ. అలము మాని పౌరుషము లాయమ కప్పనఁజేసి మీఁదఁ బా
తాళమువంకఁ బోవు టుచితం బని తోఁచెడి మాకుఁ జూడ న
బ్బాలికరూపుఁ గన్గొనఁగఁ బ్రాకృతమాత్రముగామి దోఁచు. దే
వాళినిఁ బ్రోవ మాయ యిటు లాకృతి దాలిచె రాక్షసాధిపా. 732

చ. అను మొనవారిపల్కులు సురారికులేశ్వరుఁ డాలకించి చ
య్యనఁ గనుదోయికెంపు జిగి యానన మంతయుఁ బర్వఁ జేసి వె
చ్చ నిగుడఁ బల్కె "భీతిలి రసాతల మేగిన నేగుఁ దీరు కా
మినికిఁ దలంకి యేఁ జనిన మీఁద యశంబు నశింపకుండునే। 733

గీ. దేవనాయకు నోడించి దేవలోక, మేన పాలించినాఁడ నీ మేనితోడ
నొక్క కాంతకు రణమున నోహటించి, పాఱిపోదునె యింతటి బ్రతుకు బ్రతికి।

ఉ. నాదు బహిర్గతాసువులు నాయెడ భక్తి గలారు రక్తబీ
జాదులు నానిమిత్త మొక యంగనచేత రణావనిన్ బలం
బేది గతాసులైన నది యెంచక యయ్యబలన్ జయింపఁగా
రా దని భీతిమైఁ జెనఁటిప్రాణము డాఁచిన నుర్వి మెచ్చునే. 735

మ. జననం బందినవారి కేరికయినం జా వున్న, దెప్పాటఁ బో
యిన రా నున్నది రాక తీఱదు, భయం బేలా వివేకంబు క
ల్గిన వానిం జెగడొందఁ జేయుఁ? దగు భంగిన్ దెచ్చుకొన్నట్టి కీ
ర్తినిఁ బ్రాణానకు జంకి వ్యర్థముగ వార్ధిం గల్పఁగా వచ్చునే. 736

చ. బవరమునం జయమ్ము లిరువాఁగునకుం గలుగంగఁ బోవు నే
దివి భువియున్ బలమ్మున నెదిర్చి జయమ్మును గొన్ననాఁడు రెం
డవయెడవారునుం జయము నందిరె। కాన మనుష్యయత్నసా
ధ్యవిధి యొనర్పఁగావలయు నావల దైవము చేయుచేఁతకున్." 737

గీ. అని నిశుంభునివంకఁ గన్గొనుచుఁ బలికె, నీవు సేనానివై వెంట నేగుదెమ్ము
సురనికాయము మనములు క్షోభమంద, నిపుడ యానాతిమిన్న జయించి తెత్తు. 738

వ. అని విక్రమించుచున్న యన్నం గని యనుజుం డిం తేల, గడెలో నే నా వనితన్ జయించి తెచ్చెద ననుమానమ్ము విడిచి సుఖమ్ము లందు మని వెండియు, 739

గీ. సకలజగముల నొకసారి జయముగొన్న, మద్భుజాదండబల మేడ మార్దవంపు
ముద్దయగు ముద్దరాలితో మొనసి పోరు, చేయుచేడఁ గటా! యెంత చేసెనజుఁడు.

ఆ. వె. ఇట్టినీచకృతికి నేనుండ దేవర, గమన మనుచితంబు గడియలోన
మానినిని జయించి మగిడివచ్చెద నన్నుఁ, బనుపు మయ్య పెక్కుభాషలేల.

క. అనుచుఁ గృతనిశ్చయుండై, యనికిం గాల్ ద్రవ్వుచున్న యనుజునిఁ గని నె
మ్మనమున ననుమానించుచుఁ, జను మని సెలవిచ్చె దనుజచంద్రుఁడు పేర్మిన్. 742

నిశుంభ యుద్ధము.

వ. నిశుంభుండు జయం బొండె మరణంబొండెం గానిమ్మని సేనాసమేతమ్మగా నత్యుం బికం జుట్టుముట్టుడు శుంభుండు సహోదరసంగరసమాలోకనకుతూహలమ్మనం దన బలమ్ములతోడ వెనువెంటం జని యంతంతం జూచుచుండె నట్లు నిశుంభుం డత్యుంబికం గదిసి శార్ఙ్గమ్మగు చాపమ్మున నారిం బూరించి ప్రళయకాలకాలాంబుదమ్మువడువున శరాసారమ్ములు గురిసె నంత. 743

క. దేవియుం గాళినిం గని యీ, దేవారులమౌఢ్య మింతదెప్పర మగునే
చావునకుం దలంకరు జయా, శావలమానాంతరంగసంభ్రము లగుచున్. 744

క. ఆశాపాశముకన్నను, బాశంబు జగానం గలదె। బలియురు తనవా
రాశమనపురికిం జనిన జ, యాశాభూతంబు వదల దౌరా। వీరిన్. 745

వ. అని ప్రశంసించుచుం గాలమ్ము సమీపించినవారు యుక్తాయుక్తమ్ము లెఱుంగుదురే యని శరాసనంబు సారించి నిశితంబులగు శరమ్ములు దొడిగి యన్నిశుంభు మేనెల్లం గప్పిన నప్పుశితాశనుండును బదియాఱు వాండితూపుల నమ్మానవతి లలాటంబు గాండనేసె; నిట్లు పరస్పరంబును సమాలోకమానాలోకభీకరంబగు సంగరంబు కరంబు ప్రవర్తిల్లుచుండం దద్వాహనం బగు సింగంబును దనయోపినకొలందిం గేసరమ్ముల విదుర్చుచు నఖాఘాతమ్ముల గ్రుచ్చియు దంతమ్ములం గఱచియు సైన్యసాగరమ్ము నల్లకల్లోలంబుగాం బిలుకుమార్చె. 746

క. శుంభుండును దేవీసం, రంభము గని యోర్వలేక రణభూమికి సై
న్యాంభోధి గొలువవచ్చి ని, శుంభునకుం దోడువడియె శుంభల్లీలన్. 747

వ. ఇట్లువచ్చి. 748

సీ. రౌద్రరసమ్మును బ్రథమరసమ్మును • నిరుదెసం గాన్పింపం, గరుణ యొక్క
వైపున నలు కొక్కవంకను దైవారం • జూడ్కులు కనుదోయి సొగసు దెలుప
జగదతీతంబైన సౌందర్యగరిమం గ్రొ • మ్మించు చాడ్పున మిఱుమిట్లు గొలుప
బవరంబు సేయునప్పరశక్తిం గన్గొని • విస్మయమ్మున నాపెవిధమునెల్లం

తే. గీ. జూచుచును మిన్నకుండ నాసుదతి మోము
నందుండిఱునవ్వు వొలయ దైత్యద్వయంబు
గాంచి, పామరులార। నిక్కముగ నెచటి
కేని యేగుండు జయకాంక్ష లింక విడుండు. 749

క. అభయం బిచ్చెదఁ; గాదే, ని భయము విడనాడి యీయనిన్ బ్రాణము వా
సి భటస్వర్గముఁ గైకొనుఁ, డుభయులు నన శుంభుఁ డల్క యుదయించి వెసన్.

మ. కని ఖడ్గంబున సింహశీర్షమును మొక్కల్వోవఁగా నేయఁ ద
ద్ఘనపాతంబు సహింప కద్ది నఖపాతచ్ఛిన్నకాయుం బొన
ర్చిన నాలో గదఁ బూని దేవియును గాసిం జెందఁగా నేసె దై
త్యునిబాహాంతరమందు, మింట సుర లోహో యంచు నగ్గింపఁగన్. 751

వ. అంతం బోక బాహుమూలమ్మను ఖడ్గతాడితమ్ము చేసి యయ్యంబ విజృంభించిన.

క. వ్రేటువడి వాఁడు వేదన, నూటాడక మాటుపఱచి యొక బాణమునన్
గాటముగ నేసెఁ బవిలి ల, లాటము పాలాశసుమవిలాసము దాల్పన్. 753

వ. పిదప నయ్యంబిక నిశుంభవధారంభసంరంభయై పునఃపునఃపానంబునం బొదలి
ఘంటానాదం బొనర్చుచు నెదిర్చె; నిట్లు ఘోరంబుగ సంగరంబు చెల్లునంత. 754

క. కుక్కలొకపెట్టఁ గూసెన్, నక్కలఱచెఁ గాకి గ్రద్ద నాఁజను పక్కుల్
దిక్కులద్రువఁ బఱతెంచెన్, రక్కసుల యొడలిపలము గరంబు భుజింపన్. 755

వ. అంత నిశుంభుండు దైత్యమారణంబునకు సైఁపక గదం గొని భీషణాకారమ్మున
నదరి హరిం గొట్టి యట్టహాసం బొనరించి యయ్యంబం దాడించిన. 756

ఉ. ఆపెయు వల్గితభ్రుకుటియై మొగమంతయు జేవురింప 'దై
త్యాపశదా! చలింపకు' మటంచుఁ గరాళతరాసి పూని య
ప్పాపుని కంధరంబు తెగవైచెఁ దటాలున, మింటిపైఁ దదీ
క్షాపరులైన దైవతనికాయము శోకముతోడ వ్రేల్మిడిన్. 757

ఉ. నెత్తురు కాల్వలై పఱఁగె నింగి వియచ్చరసంచయంబు పూ
ల్మొత్తిరి సోఁకుమూఁకలు నమోనమ యంచును గాల్కొలంది ప
ఱ్ఱెత్తిరి కొంద ఱందు బలహీనతఁ బాఱుమొన న్మరల్చుచున్
రిత్తకు రిత్త సేయు రజనీచరవల్లభుఁ గాంచి యీసునన్.. 758

క. దేవా నీయనుజన్ముని, చావాలోకింతె మెట్టచాడ్పునఁ బడె! గృ
ధ్రావళి మాంసముఁ బొడువగ, నేవారిఁక ననికిఁ గడఁగి యిటు కారాకో? 759

క. అనిలోన నీకు జయ మ, బ్బు ననుట గడు సందియంబు బుధకార్యము సే
యను వచ్చినమాయయ కా, మినిగా దది నిజము చావమికి మనతరమే. 760

క. కలకాల మొక్కవిధమున, నిలఁగాలము చనునె తనక హితముగ నొకచో
బలవంతుని దుర్బలు డు, ర్బలునిన్ బలవంతుఁ జేయు రాక్షసనాథా. 761

క. ఇంద్రాదినిర్జరులును ను, పేంద్రుఁడుశంభుఁడు విరించి యినుఁడు జముండుఞ్
జంద్రుఁడు మొదలగువా రీ, సంద్రము కాలమ్ము దాఁటఁజాలరు తలఁపఞ్. 762

చ. మును పృథివీశు లందరు సమున్నతిమై నరివెట్ట సర్వమే
దినియు నిరంకుశం బగుగతిన్ బరిపాలన చేసినట్టి నీ
వని నొక కాంత కోడుదె! కటా! యిది కాలమురీతిగాక; త
క్కిన వానరింపఁ జాలునొకొ! కీడును మేలును బ్రాణికోటికిన్. 763

క. కావునఁ బాతాళమునకుఁ, బోవుదమిప్పటికి; బ్రతుకఁబోలదె! రాజ్యం
బేవారికి శాశ్వతమగు, నే! విధిచోదితము గడవ నేర్తురె యేరుఞ్. 764

క. అను సేనానుఁపల్కులు, విని దైత్యవిభుండు కోపవిపులీకృతలో
చనుఁడగుచుఁ గటములదరఁగ, ననలజ్వాలాకరాళ మగుగతిదోఁపఞ్. 765

చ. చెవు లవియంగ నిప్పయతఁ జెన్నటిపల్కులు పల్కువారె! యీ
రవమున జాల్మలార! యని భ్రాతృసుహృద్గణమంత్రిరాజబాం
ధవతతి నొక్కయాఁడుది మదమ్మమెయిం దెగటార్పఁజూచి యే
బవరము మాని యొకటికిప్రాణము దాఁచికొనంగ నవ్వరే. 766

వ. శుభాశుభమ్ములు చక్రనేమిక్రమమ్మునం దిరుగు నీసంసారమ్మున భవితవ్యాభవిత వ్యమ్ములకుఁ దజ్జ్ఞులు చింతింపరు పర్జన్యం దప్పటప్పట యోగ్యకాలంబగు శ్రావణమ్మునఁగురియక తదితరంబగు మార్గశీర్షపౌషమాసమ్ములం గురియుట గనుఁగొన్నఁ గాలం బెద్దానికిని గారణంబుగామి తెల్లంబగు. దైవనిర్మితంబగు గతి కెన్నండు నన్యథాత్వమ్ము గలుగదని మఱియును 767

గీ. జగములెల్ల జయించి యశంబు గొన్న, శూరవర్యులు రక్తబీజుఁడు నిశుంభుఁ
డోహటించిరి రణమున నొక్క యబల, కకట! దైవము కారణమనుట తగదె.

వ. పదార్థద్వయసమ్మితం బగుకాలంబు సంప్రాప్తం బగుడు విరించియుఁ దద్ద్విగుణితం బగుకాలమ్మునకు హరియుఁదద్ద్విగుణితమగు కాలమ్మునకు శంకరుండును నశింతురు. బ్రహ్మ కొక్క దివసం బగు నంతకుఁ బదునాల్గురింద్రులు చెల్లుదురు; సూర్య చంద్ర మహీమహీధరసముద్రాది సకలచరాచరములకును దైవనిర్మితం బగునాశంబు తప్పదు కావున మృతికిఁ జింతింపక రణమ్మునకుం బోదుఁగాకేమి విధిచోదితంబై

జయంబైన నయ్యేడినని తే రాయితంబు చేయించి చతురంగబలమ్ములు పరివేష్టింపంజని. 769

సీ. జగదతీతంబగు సౌందర్య మొప్పార • నఖిలభూషణభూషితాంగియగుచు
దివినుండి ముదమున దేవతల్ మందార • కుసుమవర్షమ్ముల గురియుచుండ
కిన్నరీబృందంబు కిన్నెరల్ మీటుచుఁ • జిన్నారిగానముల్ సేయుచుండ
శంఖనినాదంబు సల్పుచు ఘంట వా • యించుచు సింగార మెసకమెసఁగ

గీ. సింహవాహనయై యున్నచెలువ చెలువ • మారఁ గన్గొని దైత్యుండు మారబాణ
తాడితాంతరుఁడగుచు యుద్ధప్రసక్తి • తిగిచి మనమున నిట్లు చింతింపఁదొడఁగె. 770

క. ఒయ్యారం బయ్యారేఁ, తియ్యందన మౌర! రూపుతేట బళీ! యీ
యొయ్యారి పంచబాణుని, కయ్యానకుఁ గాక పోరఁగాఁ దగినదియే. 771

ఉ. చిక్కనిచన్నుదోయి యెడఁ జీమకుఁదూఱఁగ రాదు మేనినుం
జక్కని జవ్వనంపురుచి చంచలకుం బయిపెచ్చు వచ్చు న
మ్మక్క గదే! మనోభవునిమానినికిన్నను జుక్క దీని నా
యక్కునఁ జేర్చుకోఁదగన కుపాయము సేయుదు నేఁడుదేనియున్. 772

వ. మంత్రాది ప్రభావమ్ములు సర్వమంత్ర స్వరూపిణి యగు నీ జగన్మోహినియందు విఫలమ్ములు సామదానభేదమ్ములు వమ్ములట్లు గాదేని. 773

ఆ.వె. వెలఁదిచేతఁ జచ్చె విశ్వైకవీరుండు, వితతకీర్తి శుంభుఁ డతులుఁ డనుచు
గేలి సేయ కుండునే లోక! మకట, దం, డమున మనముఁ జొన్పిన నిది నిజము.

వ. తన కెనయగు యోధవరు నెదిరించి చచ్చియుఁ బుణ్యలోకమ్ము దెస కరుగుదు రని పెద్దలు వచింప విందుము గాని యబలాకర్తృకంబగు మరణం బుత్తమలోకావహంబు గానేరదు. వేయేల యస్మత్కులనాశమ్మున కివ్వెలఁది యేతెంచె ననియెఱుంగుదునైనను మరణంబ యుత్తమంబు కాని పలాయనంబు కర్తవ్యంబు గాదని నిశ్చయించుకొని యమ్మేటి యద్దేవి కభిముఖమ్ముగ నరిగి యిట్లనియె. 775

క. అని సేయఁగ మదియే నో, ననబోఁడి! కడంగు, పోరు నాతికిఁ దగునా!
యనియును నీ యత్నము విత, యనియును మదిఁ గొంకుచుంటి నంతియు తరుణీ.

సీ. కనుబొమల్ విల్లు లోచనములె శరములు • హావభావాదులె యాయుధములు
సరసచర్యుండు విచక్షణుఁ డగుపురు • షుండె లక్ష్యము మనోజుండె తేరు

గడపునేర్పరి, భేరికావినాదమె మధు • రంపుఁబల్కులు మనోరథమె రథము
మదనాగమమ్ములె మంత్రతంత్రమ్ములు • వీణానినాదంబె వింటిమ్రోఁత
గీ. మదనయుద్ధంబె యుద్ధంబు మానవతుల • కెదిరి మగసేఁత సేయుట యేజయంబు
గాని వాలును బలకయుఁ బూని కదఁగి • బవర మొనరించు టది విడంబనము కాదె.

క. మందగమనంబు గలనీ, కుం దలమే కేల గదనుఁ గొని తఱుముట । చ
న్నుందోయికి నానందం, బొందించునె । వింటిత్రాటియొఱపులు తరుణీ. 778

సీ. అనిసేయు తలఁపేని మనమున నోనన • బోణి । లంబోష్ఠంబు పుప్పిగోళ్లు
లంబపాదంబులు లంబ స్తనంబులు • కాకిరూపును బిల్లికనులు గార్ధ
భారావము గర్కశాలాపములుఁ గీర్తి • ముఖమున కెనయగు మొగముగలుగు
చెలువవై యుద్ధంబు సేయుము గాకున్న • నీతోడఁ గదఁగి యనిని బోసంగఁ
గీ. జేయఁగాఁ జేతులాడవు కాయజాత • కామినీతులితాకృతి గలవు నాఁగ,
నగుచు శ్రీదేవి వానియాననసువంకఁ • జూచి యిట్లనెఁ దీయని సూక్తు లలర. 779

గీ. పంచబాణహతుండవై వనఁటఁ గుందు, మందబుద్ధివి నాతో సమరము సేయఁ
గలవె చాముండతో నొండెఁ గాళితోడ, నొండెఁ బోరుము నేను బైనండు దాన.

వ. అని కాళివంక గనుంగొని యిద్దురాచారు సంహరింపుమని యానతిచ్చిన నాపెయు గదాదండంబు కేలం గొని గిరగిరం ద్రిప్పివైచిన వాఁడు తదాఘాతంబు దప్పించు కొని తద్భుజాంతరంబు గుఱిగా గదాదండంబు వైచిన నసిచేతం దునిమి. 781

క. కుడిచేయి నఱికి వానిం, బొడిచిన వెస్నిక రుధిరపుంగాల్వలు మైఁ
దుడిచికొనుచు నావంతయు, జడియక యొకకేలఁ గదఁగి సాహసలీలన్. 782

చ. గద గొని యామె వక్షమున గాడఁగ నేయఁగఁజూచి యల్కమై
గుదురనఁ దద్భుజాంతరముగూడఁ దటాలున ద్రుంచెఁ గాళి; దు
ర్మదుఁడయి వాఁడునున్ రయముమైఁ దల దన్నఁగవచ్చినంతఁ ద
త్పదయుగ ముర్విపైఁ బడఁగ వైచెఁ గరాళతరాసిఁ బెల్చనన్. 783

క. కాళులు జేతులు దెగియుం, జాలింపక వాఁడు కాయజం బగుగతి న
క్కాళికపై కుఱికిన నవ, లీలం దచ్ఛిరము దూఁటలీలం దఱిగెన్. 784

క. మించుగతి సురలు దివి వా, యించిరి దుందుభులు పేర్మి యింపారఁగ న
గ్గించిరి విరిసోనలు వ, ర్షించిరి భయ ముడిగి సంతసించిరి పుఱియున్. 785

వ. హతశేషులగు రక్కసు లద్దేవికిఁ బ్రణమిల్లి యభయంబు వడసి పాతాళమ్మునకుఁ జనిరి. 786

క. ఇది శుంభవధ యనం జనుఁ, జదివిన వ్రాసినను విన్న జనులకు సౌఖ్య
ప్రదము సుతప్రదము జయ, ప్రదము ధనప్రదము కడుశుభప్రదము నగున్. 787

వ. అన విని జనమేజయుండు మహాత్మా! మహామహిమ యగు నప్పరశక్తి నారాధించి మఱియు మున్నెవ్వరు వరంబులం బడసి రనవుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 788

సురథోపాఖ్యానము.

సీ. పుడమివేల్పులయెడఁ బున్నెంపుసేఁతయు • యజనంబు నిత్యసత్యవ్రతంబు
గంభీరభావంబు కరుణాపరత్వంబు • నీతియు నేకపత్నీవ్రతంబు
చాపకౌశలమాదిసర్వశాస్త్రప్రవీ • ణత్వ మాశ్రితరక్షణంబు శుచియు
గురుభక్తి మొదలగు గుణములు గల్గు సు • రథుఁడను నొకమహారాజు మున్ను

గీ. నేల నాల్గు చెఱంగులు నేలుచుండ • నద్రివాసులు మ్లేచ్ఛు లత్యధికబలులు
కొంద ఱతనికిఁ బగతురై కొండగుహల • నుండి తమదండుతోడ నుద్దండు లగుచు.

క. తాఁకిన నాతండును దన, మూఁకలతో నెదిరి కదనమున నాయవనా
నీకమున కోడి దుర్గ, ప్రాకారముఁ జేరి మదికి వగ వాటిల్లన్. 790

క. పగతురకుం బ్రగడలు లో, నగుటయు దైవమ్ము తనసహాయము గామిన్
మగతనము వృథా యగుటయుఁ, దగ నాలోచించి యిట్లు దలపోసె వెసన్. 791

శా. పాపాచారులు మంత్రు లక్కట! ననుం బాపించి యేనాటికే
నాపాపాత్ములబారిఁ ద్రోయుదురు సత్యం బింత యవ్వారిఁ బైఁ
గాపుం జేసి మెలంగ రాము పిశునక్రౌర్యంబు సంబంధికృ
త్యాపాతమ్మునకుం దలంకునె! శుచివ్యాపార మగ్గించునే! 792

క. తాతలుఁ దల్లులుఁ దండ్రులు, భ్రాతలు స్నేహితులుఁ జుట్టపక్కాలని తా
మేతాదృశసంబంధము, చూతురె యెందేని లోభశూరులు పుడమిన్. 793

చ. పగతురఁ జేరి వారి సదుపాయమె చూచు ప్రధాను లెందు న
మ్మఁగఁ దగువారె? యంచు గతిమత్తురగంబు నొకండు నెక్కియొం

టిగఁ వనసీమకుం జనెఁ గడిందిగ ధైర్యముపూని యక్కటా,
జగతిఁ గుటుంబవైరము పొసంగిన నెవ్వరికార్తి గూరదే! 794

వ. ఇట్లు చని చిమ్మచీఁకటిఁ జీమకుం జొరరాని యయ్యరణ్యానిం ద్రియుగగవ్యూతి మాత్రంబగు పథంబు గడచి. 795

సీ. వలిగాడ్పు విసరు తీవల నల్లిబిల్లిగాం • చిన చెట్లు తటముల జెలఁగు నదుల
నానందముగ రజతాద్రులువోని సై • కతములఁ దిరుగు సింగములఁ బులుల
హరిణంబు లేన్గులు నాదిగ మృగములు • చదువుసంతల బ్రహ్మచారులనెడి
ప్రాఁబల్కులును హోమపక్వనీవారాన్న • గంధంబు పతితపక్వఫలములును
గీ. నింద్రియమ్ముల కెంతయు నింపునింపఁ
దగిన యొకముని యాశ్రమస్థలము గాంచి
సైంధవము నొక్క భూరుహచ్ఛాయ నునిచి
వినయమునఁ జనె నమ్మునివిభుని యెడకు. 796

సీ. చని తపఃకృశు మృగాజిననిషణ్ణుని శాంతు • దాంతు నిర్మత్సరు ద్వంద్వరహితు
నఖిలాగమాంతరహస్య మర్మమ్ముల • నొగి శిష్యులకుఁ దెల్పుచున్నవాని
గని కుండజలవోలెఁ గన్నీరు కాల్వలై • పాఱ నిమ్ముని పురోభాగమందు
సాష్టాంగ మెఱఁగి దండాకృతి నొందిన • లెమ్ము లెమ్మని ముని లేవ నెత్తి
గీ. శిష్యునొక్కరుఁ దగుమృగాజినము దేరఁ • బనిచి పఱిపించి కూర్చుండఁ బనిచి యతని
నుచితవిధిఁ బూజసేయించి వచనరచన • శాంతి యిగురొత్తఁటు తదుదంత మడిగె.

క. ఎటనుండి వచ్చి తిటకుం, గటకటపడ నేమివచ్చెఁ గలతెఱఁ గెల్లన్
దటుకునఁ దెల్పుము నాచెం, గటి కరుదెంచియును వగవఁగా నిఁకనేలా? 798

వ. నీమనోవాంఛితంబు దుస్సాధంబైనను సాధింతు ననవుఁడు గద్గదికతో నతం డిట్లనియె. 799

క. సురథుఁ డనుపేరి ధరణీ, వరుఁడను శత్రులకు నోటువడి వారల దు
ష్పరిభావము కతమున మీ, చరణద్వంద్వమ్ము గొంటి శరణు మహాత్మా! 800

క. ఇల్లా లిల్లును రాజ్యం, బెల్లరఁ దనయులను విడిచి యీ వనమున మీ
కాళ్లఁబడి శరణుఁజెందితిఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును నీవ దైవము దేవా. 801

వ. మీకు దాసుండనై మీ పనిచిన కార్యంబెల్లఁ జేయుచుందు ననద నగు నన్నుం గరుణించి శత్రుభయంబు వాపి నాకూర్చు వారిం గూర్పవే యని కటకటంబడు నన్నరపతి కభయం బొసంగి ముని యిట్లనియె. 802

క. వనవృత్తిని నీవారా, శనమున శుచివగుచు హింస సలుపక నీయం
తన యాశ్రమమున విహరిం, పు నృపాల! లభించు సౌఖ్యములు నీకు నొగిన్.

వ. అను మునివచనమ్ములకు సంతసిల్లి మునివృత్తి నట వసించుచుఁ గొండొకకాలమ్మున కొక శీతలతరుచ్ఛాయ నాశ్రయించి దైవికంబగు నాపదకు వందురుచు రాజ్యపరిత్యాగమ్మును దారపుత్రవియోగంబును వైరికృత పరాభవమ్మును దలపోయుచున్నంత దీనుండగు నొక బచ్చుచ్చోటికి వచ్చినం గని యుపవిష్టుం జేసి నీ వెవ్వండ? వేకతమ్మున నిటరాక? శోకకారణం బేమి? నావుడు నతం డతని కిట్లనియె. 804

ఆ. వె. బచ్చుకొలమువాఁడ బహుధనవంతుఁడ, సత్యరతుఁడఁ గడుయశంబు నీసు
లేమి యూగి దుఃఖిగామియు గల్గిన, వాఁడు నాఁగవినుతి వడయువాఁడ. 805

వ. ఏను ధనలుబ్ధులును నసాధులును నగు పుత్రదారాదులచే నిరస్తుండనై యువ్వనమ్మున కేతెంచితి నా పేరు సమాధి యందురు భవదీయోదంతంబు వినవలయు దేవర యాననంబు గాంచిన భాగ్యవత్త ప్రకటం బగుచున్నయది యని వినయవినమితుం డగు నక్కోమటికి సురథుం డిట్లనియె. 806

క. సురథుఁ డనుపేరి ధరణీ, వరుఁడను బగతురకుఁ జిక్కువడి నీవలె దు
ర్మరణభయమ్మున నిటఁ గ్రు, మ్మరు నిర్భాగ్యుండ నిరభిమానుఁడ జడుఁడన్. 807

వ. దైవయోగమ్మునం జేసి మన కిరువురకుం బరిచయంబు వాటిల్లె నిఁక శోకంబు విడిచి యిట సుఖమ్మగ వసింత మనవుడు సురథున కక్కోమటియుం డిట్లనియె. 808

సీ. భార్య మేన సుఖంబు వాటిల్ల దనియుఁ గు • టుంబంబు గడునిరాలంబ మనియు
నప్రయోజకులయి యాత్మజు లే నుప్పు • లేని యవాగువునైనఁ ద్రావి
కూడఁబెట్టిన సొమ్ము కొల్లపెట్టి దరిద్రు • లై యాపదలకుఁ బా లగుదు రనియు
మనము శాంతింపదు మానవనాథ భా • ర్యను బిల్లలను నేమరల బ్రతికియుఁ

గీ. గాంతునో లేదొ యంచు దుఃఖమ్ము వార్ధి • భంగిఁ దరఁగలు గట్టి లోపల నిముడక
పొంగుచున్నది నే నేల పొలియ నంచుఁ • గడవల కొలంది కన్నీరుగాఁగ నేడ్చె.

క. అని యేడ్చుకోమటిం గనుఁ, గొని సీ! నిన్నిల్లువెడలఁ గొట్టినవారిం
దనుజుల దనుజాకారులఁ, గనుఁగొనినను సుఖము నీకుఁ గల్గునె చెపుమా. 810

వ. అవి యేనును రాజ్యవిహీనుండఁగదా యని చింతింతు. దైవికమ్ము లగునాపద లనుభవమ్మునంగాని తీఱ వైనను మనమిరువురము నేగి యిటనున్న మునినాథుం గాంచి

సవినయమ్ముగా శోకనాశోపాయం బడిగి తెలిసికొందమను రాజు మాటల కక్కో మటియు వల్లెయని యతనిఁ గలిసి యమ్మునికడ కేగి మ్రొక్కి నిలువం బడి యున్నంత సురథుండు ముని కిట్లనియె. 811

ఉ. ఐ చ్చోకఁ డీతఁ డివ్వనముపజ్జనె నాకును మిత్రుఁ డయ్యె నీ
సచ్చరితుండు దారతనుజాతులచేత నిరస్తుఁడై గడుఁ
హెచ్చినశోకవారినిధి నీఁదుచు మి మ్మభయంబు వేఁడఁగా
వచ్చినవాఁ డనాథుఁ డగువాఁడు ననుంబలెఁ గావవే మునీ. 812

వ. ఏనును భవదీయపాదసేవాసమాసాదితసుఖాతిశయమ్మునం జేసి కాలంబు గడప నుంకింతు నైనను నాపద్దయిడుములు తలంపునకువచ్చి నిద్రాసుఖమ్ములు దూరమ్ము లగుచుండు మహాత్మా! మమ్మనుగ్రహించి శోకనాశోపాయం బానతీవే యను సురథునకు మునివరుం డిట్లనియె. 813

గీ. హరిహరబ్రహ్మలైన మాయకుఁ దలంకి, మోహవారాశిలోపల మునుఁగుచుందు
మనుజమాత్రులు మీర లామాయఁ గడచి, యుండనేర్తురె మోహంబు గండడంచి.

వ. ఇందుల కొక్క యితిహాసంబు దెల్పెద నాలకింపుఁడు; కృతయుగమ్మున నారాయణుండు సితద్వీపమ్మున ననేక దివ్యవత్సరమ్ములు దపం బొనరించుచున్నంత నచ్చోటన విరించియు మోహనివృత్తికై తపంబు సేయుచుండె నిట్లు కొంతకాలమ్ము కడచినపిదప నిరువురు నత్తావు వదలి చనుదెంచుచు నొక్కయెడఁ దాఁసిల్లి పరస్పర జిజ్ఞాసం జేసి యీవెవ్వం డీవెవ్వండ వని యడిగికొని రందు విరించి చరాచరాత్మకం బగు జగమ్మంతయు నిర్వర్తించినవాఁడ ననుడు నారాయణుం డతని కిట్లనియె.

భువనసుందరీ మాహాత్మ్యము.

శా. ఏనాఁటం జగమెల్లఁ జేసితిని నేనే యంచు నాయొద్ద నీ
యీనై పుణ్యము గట్టిపెట్టుము బలే! యీవెంత! యీ సర్వమున్
నావిర్మించినవిశ్వ మచ్యుతుఁడ నే; నాఁ డామధుఁ గైటభుఁ
బ్రాణాపేతులఁ జేసి నిన్నరసి సంరక్షించుటల్ వోయెనే! 816

గీ. రాజసుఁడ వేల యింతగర్వమ్ము నీకు, నిన్నుఁ గని పెంచి దానవానీక మనికిఁ
గడఁగిపోదువంగ వారిఘాతలకుఁ గొంకు, పైనఁ దలఁపక యిటుపల్క నగునె మూర్ఖ.

చ. అనిన విరించి యిట్లనియె నౌర! సురారులతోడఁ బోరునాఁ
డెనసి పరాంబ తోడగుట యించుకయుం దెలియంగరాదె! యీ
యసువునఁబల్కు నీకునెటులాడెడి నాలుక, యిట్టులిద్దఱుం
బనిఁగొని వాదుసల్పఁ గనవచ్చెను లింగ మొకండు వారికిన్. 818

క. ఓ నారాయణ! యోచతు, రానన! మీరిరువురుఁ గలహము మాని వినుం
డేనొకపల్కు వచించెదఁ, బూనికమైఁ పక్షపాతమును గనకుండన్. 819

వ. ఈ ద్వీపమ్మున నిపు డుద్భవించిన యీ మహాలింగమ్మున కగ్రమ్మొక్కండును నాదియొక్కండును జూచి రయమ్మున నెవ్వఁడరుదెంచు వాఁడు మీ యిరువురం దధికుండు నావుడు వల్లె యని హరి పాతాళమ్మునకును విరించి యాకాశమ్మునకును జని రందు. 820

మ. హరి పాతాళము నేగియేగియును లింగాదిన్ విలోకింప కె
క్కరణిం గాంతునటంచుఁ జింత గొనె; నక్కంజాసనుండుం దదం
బరవీథిం బడి యేగి లింగమునకుం బారంబుఁ బోరామి ను
ద్ధురలజ్జాధికశోక దైన్యముల లోఁతుం గాంచి యత్రాడుచున్. 821

వ. ఒక్కచో నుపవిష్టుండై దైవికమ్ముగాఁ దదీయశిరమ్మునుండి భూమిపయిం బడు నొక్క మొగలిపూవుం గాంచి దానిం బరిగ్రహించి సంతసమ్మున నయ్యసురాంతకుపాలికిం జని యేను లింగాగ్రంబు గాంచి యచ్చట నున్న మొగలిదళంబు గొని వచ్చితినని చూపిన హరి యక్కేతకి కిట్లనియె. 822

క. నిజముగ లింగశిరం బీ, యజుఁడు గనుంగొనెనె? నీవు నచ్చోట సుర
వ్రజపూజితమవె? నావుడు, నిజ మని యమ్మొగలిపూ వనృతము వచించెన్. 823

వ. హరియును దానిపలుకు విశ్వసింపక లోకంబునం గొందఱు ధనాశంజేసి కూటసాక్ష్యం బిత్తురని పలికి యివ్విషయమ్మున నాకు మహాదేవుండ ప్రమాణం బనినఁ దిరోహితుం డగుచు శివుం డతని కిట్లనియె. 824

గీ. అనృతవాదిని కేతకి యకట! నాదు, మస్తకమునుండి పడుచు నమ్మార్గమధ్య
మందుఁ గంటఁ బడఁగఁ జతురాననుండు, చేతఁగొనివచ్చెఁగాని మచ్ఛిరముఁ గనఁడు.

వ. అని పలికి కోపమ్మునఁ గేతకిం గాంచి యనృతం బాడితివిగాన నిది మొదలు నాకుఁ బూజింపఁదగవని శపించెఁ బిదప వారిరువురును యథేచ్ఛఁ జనిరి. 826

క. కావున మోహము జగమున, నేవారును దాఁటలేరు నృపవర ! మిగులన్
ప్రావీణ్యము కలవారి మ, నోవృత్తులనైన మాయ నూల్కొనఁజేయున్. 827

గీ. అట్టిమాయకు లోనుగా కంబ యొకతె, సర్వమును సృష్టిఁజేసి రక్షణమొనర్చి
లయము గావించు నాయంబ లక్షణములు, తెలిసికొన్నను మోహవార్ధిఁ దరించు.

వ. నావుడు సురథుండు తల్లక్షణంబు నెఱింగింపు మనుడు. 829

సీ. రాజేంద్ర ! విను శుభప్రదమును గామద • మును నగు నంబికాపూజ చొప్ప
నియతేంద్రియుఁడయి మునిఁగి తెల్లనిమడుంగు • గట్టి వార్చియు శుభాగారమందు
గోమయలిప్తమై గోముఖాలంకృత • మై యొప్పుగను మంటపాంతరమునఁ
దనశక్తికొలఁది నెంతయుఁ బూజకై తగు • ద్రవ్యమ్ములను గొని భవ్యరీతి

గీ. ధరణి నాత్మను గాలంబుదగ విశుద్ధి • చేసి చిత్తంబు శుద్ధంబు చేసి పిదపఁ
దామ్రమయ మగు నొక్కపాత్రమ్మునందు•ద్విజులతోఁ గూడ వేదచోదితముగాఁగ.

వ. షట్కోణంబగు యంత్రమ్ము లిఖియించి దాని కెలన నష్టకోణయంత్రమ్ము నాసా
దించి పదంపడి నవాక్షరమంత్రబీజమ్ములు యథాన్యాసమ్ముగా వ్రాసి ప్రాణప్రతిష్ఠ
యొనర్చి షోడశోపచారమ్ములం బూజించి శక్త్యనుసారమ్మునఁ దన్మంత్రజపం
బొనర్చి తజ్జపసంఖ్యాదశాంశమ్మున హోమమ్మును దద్దశాంశమ్మున దర్పణమ్మును
దద్దశాంశమ్మున బ్రాహ్మణభోజనమ్మును గావించి చరిత్రత్రయపాఠం బొనరించి
విసర్జింప వలయునని చెప్పి వెండియు. 831

క. సువ్రతు లగువారికి ని, త్యవ్రత మాశ్వయుజమాసమందు న్నవరా
త్రవ్రత మది సెప్పెద విబు, ధవ్రజమతముగ నిది విని తనియుఁడు మీరల్. 832

వ. అశ్వయుజ చైత్రమాసమ్ము లను నీరెంట నాది యాదిగ నవరాత్రమ్ములు జితాహా
రుండై జప్యమంత్రమ్ములచే శర్కరామధు ఘృతయుతమ్మగు పాయసమ్ముననొండె
ఛాగమాంసమ్మునొండె బిల్వపత్రమ్ములనొండె హోమంబు గావించి ద్విజభోజనం
బొనర్చిన వారికి నొకండన నేల సమస్త కామమ్ములును గరతలామలకమ్ములగు
నిందుజాతిభేదంబును స్త్రీపుంసభేదమ్మును నకించిత్కరమ్ములు విధిచోదితంబుగ
నెవ్వదేని మండలం బొనరించి పుష్పమాలాలంకృతంబగు వితానంబు సంధించి
కలశస్థాపనం బొనర్చి యంత్రప్రతిష్ఠితయగు నద్దేవిని త్రికాలమ్ములయందు ధూప
దీపాదికమ్మున నర్చించుచు గీతాదికమ్ములును వేదపారాయణంబులును విస్తరింపఁ
జేయుచు యథామతి యథాశక్తిగ విత్తశాఠ్యంబొనరింపక సుగంధతైలచందనభూష

ణాదులచేఁ గన్యకల నర్చించుచు నవరాత్రమ్ములు గడపి ద్విజభోజనపురస్కార
మ్ముగా దశమీదినమ్మునఁ బారణంబొనర్చి క్రతుసమాప్తి గాంచిన వాఁ డుత్తమలోక
మ్మున కేగి దేవిసాయుజ్యమ్ము గాంచు నని వెండియు. 833

క. నవరాత్రవ్రతమున కెన, యవువ్రతము మఱొండు గాన మవనీశ్వర ! యీ
యవవిన్ బంధుల నందఱ, నవశ్య మందెదవు దేవి నర్చింపు మిటుల్. 834

వ. అని సమాధిం గాంచి. 835

క. ఓవైశ్యోత్తమ ! నీవును, గావింపుము దేవిపూజ, క్రమముగ నీదుః
ఖావేశమడంగుచు ధని, వై వర్ధిల్లెద వటంచు నానతి యీఁగన్. 936

వ. వారలిరువురును హర్షోత్ఫుల్ల లోచనులై మ్రొక్కి దేవరదర్శనంబునఁజేసి యస్మ
త్తాపంబు వాసె ధన్యుల మయ్యెద మమ్మంత్రరాజం బుపదేశింపవే యనుఁడు ధ్యాన
బీజపురస్సరమ్ముగా నవాక్షర మంత్రమ్ముపదేశించిన మునిపతి కెఱఁగి చని యొక్క
నదీతీరమ్మున విజనప్రదేశంబు నాశ్రయించి శుష్కపర్ణాశను లగుచు రెండు వత్సర
మ్ములు జపించి నంత నొక్కనాఁడు స్వప్నమ్మున రక్తాంబరధారిణియై దేవి పొడ
గట్టినం గాంచియుఁ దపంబు చాలింపక తృతీయవత్సరం బంతయు జలాహారం
బుగఁ గడపి పదంపడి దేవీసాక్షాద్దర్శనంబు గానక. 837

మ. ఒకకుండమ్మును ద్రవ్వి పావకుని నందూఢాత్ముఁ గావించి పా
యక దేహంబు త్యజింపఁగాఁ దెగువ సేయంబూని మాంసంబు పా
వకునందుం దెగఁ గోసి హోమమొనరింపన్ దాన శ్రీదేవి య
య్యకళంకాత్ములకుం గనంబడియె ధ్యేయాకార మేపారఁగన్. 838

వ. ఇట్లు చూపట్టి మీసాహసంబువలన నేను బ్రసన్ననైతి వరంబు గోరుఁ డనవుడు
సురథుం డిట్లనియె. 839

మ. జననీ ! మాద్రురచేతఁ జిక్కువడి రాజ్యం బేది యీకాననం
బున నిన్నాళ్ళు వసించి నాదు వితతంపుంబుణ్యముంజేసి నీ
మనురాజంబు జపించి నీకరుణ సమ్మానంబు గైకొంటిఁ గా
వున నాతొల్లిటిరాజ్య మిచ్చి యశుభంబుల్ వాపుమా నావుడున్. 840

సీ. పగతురు నీచేతఁ బడుదురు బల మేది • నీమంత్రులెల్లరు నిన్నుఁగొల్వ
నేతెంతు రీవు నీయిల వేయి సంవత్స • రములు మహాప్రాభవమున నేలఁ

గల వింటి కేగుము కళ్యాణములు సమ • కూరుకాలము నీకుఁ జేరువయ్యె
నని యంబ సెలవీఁగ నవనీపతియు ముద • మంది తొల్లింటిహయమ్ము నెక్కి
గీ. పగతురను గొట్టి పృథివి చేపట్టి మంత్రి • వరులతోఁ గూడ రాజ్య మవార్యలీలఁ
బాలనమొనర్చి వేయిసంవత్సరమ్ము • లుండి తుది దేవదేవిసాయుజ్య మందె. 841

వ. కోమటియు నాపె కెఱఁగి యిట్లనియె. 842

క. తల్లీ! ధనధాన్యమ్ముల, నొల్లన్ వేతొండునొల్ల నుల్లాసములం
దెల్లను నశింప నేరని, యుల్లాసము గోరువాఁడ నుల్లము దనియన్. 843

వ. అనిన దేవియు నతనికి దివ్యజ్ఞానం బొసంగి యంతర్ధానంబుచేసెఁ బదంపడి వాఁడును తీర్థాటనాదిపుణ్యకార్యమ్ములచేఁ గాలయాపనం బొనర్చి ముక్తసంగుఁడై తుదకు దత్సాయుజ్యంబు నడసె నియ్యది భూపవైశ్యుల చరితంబు దేవ్యారాధనఫల ప్రాప్తిదృష్టాంతంబు దీనిం జదివినను వినినను బురుషార్థమ్ములు గలుగు నని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లకథకుండు మునులకుం జెప్పుటయు.

స్కంధాంత పద్యములు.

క. కడియెద్దపుర విరాజిత!, మృదపాదాంభోజచంచరీకహృదయ! ద్రా
విడశాఖాభూషాయిత!, జడవిజ్ఞానప్రదాన! శాస్త్రనిదానా! 845

క. నానాతీర్థాటనసం, ధానాపారాన్నదానతతవిద్యాదా
నానూనపుణ్యసంభృత, మానాతీతోరుకీర్తి! మద్గురుమూర్తీ! 446

భుజంగప్రయాతము. సదానందచిత్తా! ప్రశస్తార్థవేత్తా!
వదాన్యాగ్రవర్తీ! శుభఖ్యాతకీర్తీ!
పదాలంబిభూపా! కృపాధూతపాపా!
నిదాఘార్కకాంతీ! మునిశ్లాఘ్యశాంతీ! 847

గద్య.

ఇది శ్రీ.........తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందుఁ బంచమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

షష్ఠస్కంధము.

విమలతరహృదయ సర్వో, త్తమచిత్రచరిత్ర శాస్త్రతత్త్వజ్ఞ కలా
ర్ధి మహిత సుమహిత సతత, భ్రమరహిత మనోజ్ఞమూర్తి బ్రహ్మయశాస్త్రీ. 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబ శౌనకాదులు సూతుంగాంచి. 2

గీ. పరమవిజ్ఞానియైన ద్వైపాయనమునిఁ
గొలిచి శ్రమచేసి విద్యలఁ గొంటి వనఘ
నీదు వచనామృతంబుమన్నించి త్రావు
కొలఁది మా కాదరంబెక్కెఁ గొసరికొసరి. 3

చ. మరల నినున్ మహామహా సమంచితబుద్ధివిశాలు నిమ్మునీ
శ్వరులు శ్రుతిప్రసిద్ధమగు సత్కథనొక్కఁడు గోరనెంచి రా
దరమునఁ జెప్పుమయ్య ముని త్వష్టకుమారుఁడు వృత్రుఁ డప్పురం
దరునికతమ్మునన్ రణమునన్ మృతుఁడౌట ప్రసిద్ధమేకదా. 4

వ. సురపక్షీయుండగు త్వష్టకుఁ గొమరుండైన వృత్రుని వధింపుటకు సత్త్వగుణో
త్పన్నుం డగుశక్రుం డెట్లంగీకరించె? విష్ణుం డీకృత్యమ్మునకుఁ దోడ్పడి పవిమ
ధ్యమ్మున నెట్లు డాఁగె? నియ్యది సత్త్వమూర్తియగు నతనికిం దగునే? యని
మఱియును, 5

క. ఇరువురు హరులును సత్యం, బరయక జలఫేనమున మహామహా వృత్రున్
హరియించిరికద ధర్మువు, మరియాద యొకింత వలదె మహనీయులకున్। 6

క. కేవలమిషగతి విశ్వా, సావహ నొనరించి వృత్రుహరియించిన య
ద్దేవపతి బ్రహ్మహత్యా, ప్రావృతుఁడై లోకనిందఁ బడయఁగ లేదే. 7

వ. ఇది యిట్లుండ నీవు వృత్రుండు దేవిచే నిహతుండయ్యెనని నుడివితి వదియెట్లన
వుడు, సూతుండు మునులంగని యిట్లను: మునులారా। సావధానులరై యాలిం
పుఁడు మీయట్ల జనమేజయుండు పరాశర సూతి కిట్లనియె. 8

క. హరి హరిసాహాయ్యమ్మునఁ, బొరిగొనె వృత్రు నని దేవి పొరిగొనెనను పె
క్కరిణి లగియించుః నొక్కరుఁ, డిరువురవ కెట్లు విషయుఁ డెఱిఁగింపు మొగిన్.

క. పరమోత్తము లనఘులు స, త్త్వరతు లగణ్యప్రభావధన్యులు లోకో
త్తరులగు పుణ్యాత్ముల స, చ్చరితలు వినుకతన జన్మసాఫల్యమగున్. 10

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 11

క. నరవర! ధన్యుఁడ వీవొ, క్కరుఁడవె, సచ్చరిత లిట్లు కాంక్షింతువె! త
త్పరులై వినువారుండినఁ, బరమప్రీతి యగు నొడువువారికి నెందున్. 12

ఉ. వేదములం బురాణముల విశ్రుతమై తగుఁ ద్వాష్ట్ర ధర్మమ
ర్యాదకుఁ దక్కి విష్ణుని సహాయునిఁగాఁ గొని పాకవైరి దా
భేదిలఁజేసి దుఃఖమును బెల్లుగ నందె నటంచు; మాయఁ బెం
పేది మునీంద్రులే కుటిలకృత్యములం బడ నొడ్లశక్యమే! 13

గీ. ఈతఁ డొక్కరుఁ డన నేల, కృష్ణుఁ డకట!
సత్త్వవిగ్రహుఁ డయ్యు మిషగతిఁ దునిమె
రక్కసులనెల్ల; జ్ఞానంబు నుక్కడంచు
మాయ భగవతి యేరి కజేయ గాదె. 14

క. వేలకొలఁదియుగముల మా, యాలీలన్ జలచరాదికాకారమ్ముల్
దాలిచి విహితావిహితము, లోలిం దెలియకయ విష్ణు వొనరుచు ననఘా. 15

చ. హరి యన నొక్కఁడేమి! జను లందఱు మాయకతమ్మునన్ బరా
పరము లెఱుంగ లేక సదుపాయము గానక "నాధనంబు నా
తరుణి," యటంచు మోహమునఁదద్దయు మున్గుచుఁదేలుచుం బొన
ర్తురు సుకృతమ్ము దుష్కృతము తుందుడుకొప్పఁ బరీక్షిదాత్మజా. 16

క. నరుఁ డొక్కరుఁడును మాయా, తరణోపాయం బెఱుంగఁ దగఁడు హరిపురం
దరు లావృత్రాసురునిం, బొరిఁగొనుటయుఁ దన్మయత్వమునన నృపాలా. 17

గీ. స్వార్థ సాధనతత్పరతాత్ములగుచు, హరిపురందరులు నెపము నవధరించి
పొలియఁజేసిరి వృత్రునిఁ బూర్వవైర, కారణంబు వచించెద ధారుణీశ. 18

గీ. దివిజులకు నెల్ల ఘనుఁడు భూదేవహితుఁడు, కలఁడు త్వష్టృప్రజాపతి కడుఁదపస్వి
యతఁడు సృజియించెఁ ద్రిశిరస్కుఁడైన పుత్రు, విశ్వరూపుని నింద్రవిద్వేషమెనయ.

విశ్వరూపుఁడు తపమ్ము సల్పుట.

క. వదనమ్ములు మూఁడింటన్, బదపడి వేత్తైనపనులు పచరించుచు స
ద్విదితగతి వృద్ధిఁజెందెన్, ముదమునఁ దనుఁజూచి యెల్లమునులు నుతింపన్. 20

గీ. ఒక్క మొగమున వేదమ్ము నొగిఁ బఠించు
నొక్క మొగమున సురఁద్రావు నొక్క మొగము
నన్ సమస్త ప్రపంచమ్మునం గలుగు వి
శేషములు చూచు నతఁడు మనీషిహితుఁడు. 21

క. తపమాచరించెఁ బంచా, గ్నిపరీతుండగుచుఁ దగ నకిల్బిషబుద్ధిన్
విపరీతశ్రద్ధా ధ, ర్మపరాయణుఁడగుచుఁ దన్ను మాన్యులు మెచ్చన్. 22

గీ. పాదపాగ్రమ్ముపై నొకపరి వసించి, పుండువంటి చలిని నీటనుండి మండు
వేసవిని జుట్టు నగ్నుల విసువకునిచి, యతఁడు దపమాచరించు నాహారమెడలి. 23

గీ. అట్లు తపమాచరించు నయ్యనఘుఁగాంచి, తనపదవి నీతఁడు హరించుననుచునెంచి
తపము విఘ్నంబొనర్చెడి తలఁపు మించి, యింద్రుఁడు సభాస్థలమునకు నేగుదెంచి.

వ. కామమ్మునఁ దపం బడంగు నని రంభోర్వశీమేనకలం బిలువం బంచి తారుణ్య
మదగర్వితలగు నక్కాంతల కిట్లనియె. 25

ఆ. వె. మూఁడుతలలతపసి మునుకొని నాదుసిం, హాసనముహరించు నబలలార!
యెట్టులైన మీరు నెట్టన వాని త, పమ్ము చెఱిచి నిలుపవలయు నన్ను. 26

క. సింగారములూని కన, త్సంగీతరవముల నాట్యసంగతులఁ గలా
భంగుల రంగుల నతని న, నంగుని కొప్పింపవలయు నంగనలారా. 27

వ. అని కవికరం బుట్టివడఁ దమ్ముం గోరు శచీపతి కచ్చరలిట్లనిరి. 28

చ. తలఁగనేల? యబ్బురపుఁదళ్కులఁ గుల్కులఁ బల్కులన్ ఝళం
ఝళితవిరావనూపురలసత్పదసంగతి నొప్పు లాస్యరీ
తుల మృదుగానపద్ధతుల దోరపునేరుపు గల్గు బెళ్కుచూ
పుల వివశుం బొనర్చి మునిపుంగవు దాసునిగాఁగ నేలమే! 29

వ. అని చెప్పి యమ్ముని యాశ్రమమ్మున కరిగి. 30

క. పాడుదురు సుస్వరమ్ముగ, నాడుదురు లయానుగతుల నభినయమున బల్
పోఁడిమి నెఱపుదురు మునిన్, రూఢిగఁ గరఁగింప వేల్పురోయింతు లొగిన్. 31

క. నాకాంగన లతినైపుణి, మేకొనఁగ నొనర్చునట్టి మేళపుఁగృతులన్
మూకాంధబధిరపద్ధతి, గైకొని యతఁడించుకేనిఁ గరఁగఁడు వింతే। 32

వ. అచ్చరలును నచ్చటఁ గొన్ని దినమ్ములుండి యతని ధైర్యమ్మున కచ్చెరువడి
మరలి యింద్రునికడ కరిగి దీనాననమ్ములతో నిట్లనిరి. 33

ఉ. చేసితి మిన్నినాళ్లతనిచెంత శ్రమంపడి హావభావవి
న్యాసములన్ రసాభినయనాట్యమృదంగరవానుషంగవీ
ణాసరసస్వరానుమతనవ్యగుణోల్బణగాన మాదిగాఁ
జేసెడి చేష్టలన్నియును; జెక్కుచెమర్చదు మౌనికింతయున్. 34

గీ. ఎన్నిచేసిన నాతనియెడల "బూదెఁ, బోయు పన్నీరు" లాయెమాసోయగములు
శాపహతిఁగందకే నీదు సన్నిధికి న, దృష్టమున వచ్చితిమి దేవదేవ మరల. 35

క. నావుడు దివిజేంద్రుం డ, ప్పావనుఁడగు మౌనివరునిఁ బరిమార్పఁగఁ జిం
తావిష్టుఁడయ్యె నది యశు, భావహమగు కృత్యమనుచు నారయఁ డధిపా. 36

వ. ఇట్లింద్రుఁడు దుర్మనస్కుండై గజమ్ము నధిష్ఠించి తపస్సమాధి దీక్షితుండగు నమ్ము
నివరు నీక్షించి. 37

చ. తపసి మహానుభావుఁ డతిదాంతుఁ డటంచన కీతఁ డాత్మకున్
రిపుఁ డగు నంచు వజ్రమలరించి కరమ్మున వైచెఁ దద్ధతిన్
వ్యపగతజీవుఁడై పడియె నమ్ముని, మౌనులు శోకమంది "దే
వపతి ఋషీ తపస్వుల నపాపులఁ జంపఁగనేల యక్కటా." 38

క. అని యాక్రోశింపుచు ని, య్యనఘునిఁబొరిగొన్నయీతఁ డచిరమ్మున దుః
ఖనియతుఁ డగునని పల్కిరి, చనియె సురేంద్రుండు తనదు సదనమ్మునకున్. 39

వ. అంత నమ్ముని వజ్రనిహతుండయ్యును జీవసహితుండునుంబోలె ననర్ఘతేజమ్మునన్
బొల్చుడు నింద్రుం డితండు పునర్జీవితుం డగు నొకో! యనిశంకించి తక్షునిం
బిలిచి యిట్లనియె. 40

ఆ.వె. అనఘుఁ డితఁడు వజ్రహతుఁడయ్యు జీవస, హితునివడువు చెంది యెసఁగుచున్న
వాఁడు మరల బ్రతుకువడయనిగతి శిర, ములను జెక్కుమనుడుఁ బలికె నతఁడు.

చ. అకట యితండు వజ్రహతుఁడై మృతిచెందె మృతున్ వధించి పా
తకమునఁ బోవనేర్తు నెవృధాగతి నిమ్మునిఁ జంపఁజొచ్చి తే

మికతననో యెఱుంగ వినుమీ యిది పెద్దకళేబరంబు మా
మకపరశుప్రచారము సమగ్రతమై౯ దఱుగంగ నేర్చునే. 42

క. మృతుఁడయ్యె నితఁడు నిక్కము, నితఁగా దలఁ దఱుగనేల వినుమింతకు నీ
వితనికతన భయమందిన, వితముం దెలియంగఁ జెప్పవే? నా కనుడు౯. 43

వ. ఇంద్రుండిట్లను నితండు మహానుభావుండగు మునియయ్యును నాకు శత్రువగుటం
జేసి యెబ్బంగినైన నరివధ కర్జంబగుట నితని వధించితి. 44

క. హతుఁడయ్యును బ్రతుకుంగను, నితమునఁ గన్పట్టె ధర్మవిదు లగ్నిఋణ
ప్రతివీరశేష ముంచిన, కతన౯ ముప్పొదవు నంద్రు గాదే యెందు౯. 45

వ. అవిన నతండిట్లను నిట్టినిరపరాధి యగు బ్రహ్మతేజస్కుఁ దపస్వి వధింప నుంకిం
చిన నీకు బ్రహ్మహత్యాభయంబు లేదె? నావుడు నింద్రుం డిట్లనియె. 46

ఆ. వె. బ్రహ్మహత్య కేనుభయపడ శత్రుశే, షమ్ము కతననామనమ్ము కలఁక
చెందఁజొచ్చెఁ బాపచేష్టఁ బ్రతిక్రియ, వలనఁ బాపికొనఁగవచ్చు ననఘ! 47

వ. ఎట్టి ప్రాయశ్చిత్తం బొనర్చినను శత్రుశేషంబు నశింపమిగానఁ బాపపుణ్యమ్ము
లెంచక యేగతినైన శత్రుండు వధ్యుండు నావుడుఁ దక్షుం డిట్లనియె. 48

గీ. ఈవు లోభాభిహతిఁ జేసి యిట్టిపాప, కృత్యమున కియ్యకొంటి వొక్కింతయేని
లోభమెనయని నా కెట్టులు హితమిట్టి, యహితకృత్యంబటన్న నిట్లను బలారి. 49

వ. అట్లేని నీకిది మొదలు జన్నముల భాగంబేర్పఱచెద యజ్ఞార్థంబగు పశువుశిరంబు
నీయది నావుడు సమ్మతించి తక్షుం డతనిశిరమ్ములఁ దనపరశువున నఱికె నంతట.

క. శిరములు ధరఁబడు నాలోఁ, గరమాశ్చర్యంబు వొడముఁగా వేలకొలం
ది రహి జనించెం బక్షులు, తరతరమ శిరములనుండి ధరణీనాథా. 51

వ. శ్రుత్యధ్యయనమ్మును సోమపానమ్మును నొనర్చు ముఖమ్మునఁ గపింజలమ్ములును
సర్వదిఙ్నిరీక్షణం బొనర్చు మొగమ్మునఁ దిత్తిరి పక్షులును గలుద్రావువక్త్రమ్మునఁ
గలవింకమ్ములును బొడమె నంత నింద్రుండు దన్నుం గృతకృత్యునిఁగా నెంచి
కొని బ్రహ్మహత్యం బాపికొన నెంచునంతఁ ద్వష్టృప్రజాపతి తనపుత్రుమరణమ్ము
విని యింద్రునియెడ నగ్గలపుటలుకవొడమి యిట్లను. 52

క. కనుఁగొనుఁడు సురలు నాదగు, తనయు నిరపరాధు మౌనతత్పరునిం జం
పిన యింద్రుని గీటడఁగిం, ప నొకమహాబలునిఁ బుత్రుఁ బ్రసవింతు నొగిన్. 53

వ. అని కృతనిశ్చయుండై యధర్వణోదితమ్ములగు మంత్రమ్ముల నగ్ని నారాధించి

వ్రేల్చినఁ దత్కుండమ్మునుండి పావకుండునుం బోని యొక్క జాజ్వల్యమానశరీరుండు సుతుండు పుట్టిన వానిం గాంచి త్వష్ట యిట్లను. 54

క. ఆవిర్భవింప నేమగుఁ, గేవలమింద్రుని బలమ్ము గీటడఁగింపం
గా వైరి వగుచు నిప్పుడ, వే వృద్ధింజెందు మన దివిజులు వడంకన్. 55

గీ. అంతలోఁ బర్వతాకారుఁడై యతండు, కాలమృత్యువునాఁ దండ్రిఁగాంచి పలుకు
నాదుపేరేమి ? యేకారణమున నన్ను, సృష్టిచేసితి ? నీకేల చింత సెపుము. 56

వృత్రాసురోత్పత్తి.

క. నీమదినిఁ గలుగుకోరిక, సామాన్యము గానిదేవి సాధించెద, వాఁ
డేమిటికిఁ దండ్రికింగల, కామము నెఱవేర్పలేని కాపురుషుఁ డిలన్ ? 57

చ. సురలహరింతునో ? జమునిచొప్పడఁగింతునొ ? యింద్రుఁద్రుంతునో ?
వరుణు నడంతునో ? శశిదివాకరులన్ వధియింతునో ? ధరా
ధరముల ముక్కముక్కలుగ దంతునొ ? యీ జలరాసులన్ సము
ద్ధురగతిఁ ద్రావనెంతునొ ? సుతున్ననుఁబంపు మనంగ నాతఁడున్. 58

వ. కొమరున కిట్లను నీవు వృజినమ్ముకతన రక్షింప నుద్భవించుటం జేసి వృత్రుండనఁ బరఁగి త్రిశిరస్కుండును దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండును వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞుండును నగు నీయన్న ననపరాధు వధించిన బ్రహ్మఘ్ను నింద్రు వధియింపుమని చెప్పి, 59

గీ. తనయశోకాకులుం డయి త్వష్ట వివిధ, గతుల నాయుధములు చేసి యతులబలున
కాత్మజాతున కిచ్చి యింద్రాదిసురలఁ, బొరిగొనెడి పూన్కిమైఁ బంచెఁ ద్వరమెలర్ప.

వ. పదంపడి వృత్రుండు శుభదినమ్మున బ్రాహ్మణాశీరవపూర్వకంబుగఁ బితృదత్తంబగు రథం బధిష్ఠించి తద్దత్తమ్ములగు ఖడ్గశూలగదాతోమరపరిఘపట్టసాద్యాయుధమ్ములును సహస్రారంబై సుదర్శనంబునుంబోని చక్రమ్మును దివ్యంబగు కవచమ్మును నక్షయతూణీరమ్ములును ధనుర్బాణమ్ములును ధరియించి మున్ను దేవతలచే ధిక్కృతులగు రక్కసులుతోడుగా శక్రహననార్థమ్ముగా వెడలుటయు దూతలు వైశంబచని యింద్రువిశో నిట్లనిరి. 61

గీ. పుత్రశోకాతురుఁడు త్వష్ట పుట్టఁజేసె, నినువధించుటకై వృత్రుఁ డనెడికొమరు
మేరుమందరతుల్యుఁ డమ్మేటి వచ్చె, బలియురగు రక్కసులు చుట్టు బలిసి కొలువ.

వ. ఆలోనన వృత్రసైన్యదర్శనమాత్రపలాయమానులై కొందఱు దేవత లచ్చటికి వచ్చి యిట్లనిరి. 63

క. దేవా! దేవరపురమున, భావింపగఁ రాక ప్రబలభయజనకంబై
యావిర్భవించె దుశ్శకు, నావళి దైవగతి కేమి యనఁదగు నకటా. 64

సీ. కాకగృధ్రమ్ములు కంకముల్ శ్యేనముల్ • "చీచికూచి" ధ్వనుల్ సేయఁ దొడఁగె
వాహనమ్ములు నీరు వర్షింపఁగాఁ జొచ్చె • నేత్రాంచలమ్ముల నిశలయందు
భవనమ్ములకుఁ బయిపై నుండి రాక్షసు • లఱవఁ జొచ్చిరి. వాతహతినెనయక
ధ్వజములు పడఁజొచ్చెఁ దరుణులు గొందఱు • నీలవస్త్రమ్ముల నోలిఁ దాల్చి

గీ. వికృతిమెయి నిల్లిలుఁజరింతు. రకట స్వప్న
మందుఁ గాంతల రక్కసు లడఁచి కొప్పు
లీడ్చినట్లగు. భూకంప మెనయు. నక్క
లఱచు. సరటలు పుట్టు గృహమ్ములందు. 65

వ. అని దివిజులు పల్కిన నింద్రుండు భయాతురుండై బృహస్పతిం గని యిట్లను. 66

క. ఇల నుల్కాపాతమ్ములు. వోలుచు నభస్థలమునుండి వొరిఁబొరి వాతం
బులు దారుణగతిఁదగు నిఁకఁ. గలతెఱఁగుం దెలిసి శాంతి గావింపఁగదే. 67

వ. నావుడు గురుం డిట్లనియె. 68

గీ. నెట్టపంటఁగఁ జంపితి నిరపరాధుఁ. డైన మునివర్యు నీకు నద్దాన నేమి
ఫలము సమకూరె! నిప్పు డప్పాపకర్మ. మేల నినుఁగట్టి కుడుపక తేలవిడుచు. 69

క. ఏపనినైనను దగఁ దా. నోపి విచారించి చేయు టొప్పగుఁ. గాదే
నాపదలకు మూలంబై. కాఁపురమగు వానిబ్రతుకు గష్టమ్ములకున్. 70

గీ. మోహలోభమ్ములం జేసి మొదల బ్రహ్మ. హత్య మెడఁగట్టికొంటి వేమందు నిన్ను
"ఫలము వైళమ కనుపట్టు నలఘుపుణ్య. పాపముల" కను పెద్దల పలుకు వినవె?

క. అరయన్ విను పరపీడా. పరాయణుఁడు సౌఖ్యములను బడయఁడు నీకుం
బరిభూతికిఁ దటియయ్యెం. గరము నవధ్యుండు వాఁడఖండుఁడు బలిమిఁజా. 72

ఆ. వె. త్వష్ట యిచ్చె నాయుధములు వానికి నీదు. వజ్ర మొక్కదాని పాటిగాదు
వేయిమాట లేల? వృత్రుండు మీపాటి. వాఁడు గాఁడు మేటి వానిధాటి. 73

క. దేవేంద్రప్రళయమ్మున. కైవచ్చుచునున్నవాఁ డహంకృతిమై నాఁ
గా విని మునులును యక్షులు. దేవతలును బరుగులిడిరి దిగు లెదఁగదురన్. 74

వ. సదనమ్ములన్ విడిచి పలాయనం బొనర్చు నమరులం గని యింద్రుండు చింతాపరుండై సేవకుల కిట్లను. 75

క. పిలువుఁడు రుద్రులను దినక, రుల వసువుల ధనదయమవరుణులన్ "మీరల్ దలరక విమానములపై, నెలకొని సన్నద్ధులై యనికిరం" డనుచున్. 76

వ. ఇట్లు నియోగించి యతండు బృహస్పతి పురస్సరమ్ముగా గజారూఢుండై సంగరమ్మునకుం జనియె నంత దేవతలును దమతమ యాయుధమ్ములతోఁ బిఱుందన చనిరి. 77

గీ. వృత్రుఁడును దానవులతోడ వేడ్క మెఱయ, నరుగుదెంచెను మానసోత్తరసమీపమునకు నప్పర్వతమ్మున మొనసె రెండు, సేనలును వృత్రవాసవుల్ చెలఁగియచట.

గీ. ఒకరొకరిఁ జంప నుంకించి యుత్కటముఁగ, బరిఘ పట్టిసకరవాలపాశబాణశక్తిముఖసాధనమ్ముల సంగరమ్ము, సలిపి రొకనూఱువత్సరమ్ము లొకరీతి. 79

వ. ఇట్లు మానుషప్రమాణమ్మున శతవత్సరమ్ములు సంగరం బభంగురమ్ముగాఁ బ్రవర్తిల్లిన నది సర్వలోకభయంకరం బయ్యెనంత. 80

చ. వరుణుఁడు పాఱె నాపయిని వాయుగణంబు చలించె వెన్కకుం
దిరిగె జముండు పావకుఁడు దీప్తికిఁ దక్కెఁ గ్రమక్రమమ్ముగా
సురపతికిం బలాయనము చొప్పడె నందఱు నిట్లొనర్చి ని
ర్జరమథనుండు వృత్రుఁడు వెసం జని తండ్రికి మ్రొక్కి యిట్లనున్. 81

మ. వరుణుం దోలితి వాసవుం గెలిచితిన్ వంచించితిన్ వాయువున్
సరసీజాప్తు నడంచితిన్ జ్వలనుపై సంరంభముం జూపితిన్
సురలన్ రేఁపితి 'భీతమారణ' మటంచుం జంప నిం దొక్కనిన్
హరిభీతింబడు నేన్గులైరి రిపులుద్యద్భీతి నాధాటికిన్. 82

గీ. ఇంద్రుఁ దరిగెఁ బదాతియై యేన్గుఁబట్టి, కానుకగఁ దెచ్చితిని దీనిఁ గనుము దేవ యేమి యొనరింతు వివరించి యెఱుఁగఁజెపుమ, దుష్కరంబేనిఁ జేయుదుఁదొడరిదాని.

వ. అను కుమారునకుఁ ద్వష్ట సంతుష్టుండై యిట్లను. 84

గీ. కన్నవారలలోనఁ బొగడ్తకెక్కి, మానసజ్వరమును వీడి మనుటగల్గె నీ పరాక్రమమహిమ వర్ణింపఁ దరమె, జీవితమ్ము ఫలించె సుస్థిరుఁడనైతి. 85

వ. ఇంక నీకుఁ గర్తవ్యంబు విను మెప్పటికినిఁ బాకశాసను విశ్వసింపఁ దగదు గావున

నతని దురుపాయమ్ములకుఁ దలరక చతురాననుం గుఱించి తపంబొనరించి యవ
ధ్యుండవై యింద్రు నడంపుము. 86

గీ. తపము యశమిచ్చు బలమిడుఁ దాపపడఁచు
లచ్చి నొడఁగూర్చు రాజ్యవిలాస మొసఁగుఁ
దప మిదని దొక్కటియులేదు దాని సలుపు
మయ్య! యవధానివై శక్రు నడఁపుమయ్య. 87

ఉ. కంటికి నిద్రరాదు సుతఘాతుకుఁడైన బలారిచేత నా
కంటికి బుద్ధి వో దకట కల్మష మించుకయేని లేక మి
న్నంటుగతిన్ మహాతపము నంది తనంత వసించు పుత్రకున్
గంటకుఁడై హరించె నిఁకఁ గల్గునె శాంతి కుమార నామదిన్. 88

వ. అను తండ్రి యానతిం గొని వృత్రుండు క్రోధావేశమ్మున గంధమాదనమ్మున కరిగి.

చ. అమరధునిన్ మునుంగుచుఁ గుశాసనమందు వసించి వారిపా
నము మొదలన్నియున్ విడిచిన్యాయగతిన్ బొలుపొంది యోగమం
దు మనము నుంచి యయ్యజునిఁ దోరపుశ్రద్ధమెయిం గుఱించి చే
సెమునులుమెచ్చఁగాఁదపముచిత్తమునన్ భయమందెనింద్రుఁడున్. 90

వ. అట్లు తనితపమ్మునకుఁ దలంకి దివిజేశ్వరుండు యక్షకిన్నరపన్నగ విద్యాధరసహిత
మ్ముగా నచ్చరలం బనిచిన వార లొనరించు విఘ్నకృతుల కతండు చలింపక సుస్థి
రుండై యుండె నంత వారలును నింద్రుకడ కరిగి యతండు మాకు వచించుపాటి
వాఁడుగాఁడని మిన్నకుండి రట్లు తప మొక్కనూఱువత్సరమ్ములొనర్పినఁ బితా
మహుండు హంసారూఢుండై యతనికిఁ బ్రత్యక్షమై యిట్లనియె. 91

ఉ. నీదు తపోవిశేషమున నెమ్మది సమ్మద మందెఁ ద్వష్టృనా
యాద! సుఖమ్ములం జెలఁగుమయ్య యిఁకన్ దపముందృజించి నీ
కేది యభీప్సితంబు తగ నిచ్చెదఁ గోఁగదయ్య నా, నతం
డాదర మేదురత్వఘటితాంజలియై రచితప్రణాముఁడై. 92

క. ఇంతకుఁ బూర్వమ ముదిత, స్వాంతుఁడనై దేవపదయు సాధించితినేఁ
డంతకు నెక్కుడుగాదే, చింతితఫలదంబు నీదుసేవ లభించెన్. 93

వ. ధన్యుండ నైతి నాకు వరంబు నొసంగ నిచ్చమేని లోహకాష్ఠశుష్కార్ద్రవంశ
నిచయమ్ములచేతను నపరమ్ములగు శస్త్రమ్ములచేతను మృతి లేకుంటయు సంగర

మ్మున మద్వీర్యమ్ము నానాఁటికి వృద్ధినొందుటయు ననుగ్రహింపుము నావుడు విరించి యట్లయగుఁ గాక యని తన భువనమ్మున కరిగె. వృత్రుండును సంతసమ్మునఁ దనతండ్రికడ కరిగి కడచిన దెల్ల నుడివిన నతం డిట్లను. 94

గీ. భద్రమగుఁగాక నీకు నిర్భయుఁడవగుచు, నగ్రజాతుఁ ద్రిశీర్షుని ననపరాధు
నెట్టపంటఁగఁ జంపినయట్టి యింద్రు, బ్రహ్మఘాతుకు వధియించి ప్రబలు మయ్య.

గీ. బ్రతికియున్నప్పు మాటను బాటి చేసి, మృతిగనిన తద్దినమున విస్తృతముగాఁగ
నన్నదానం బొసంగి పిండాదికంబు, గయ నొసఁగువాఁడు పుత్రుఁడు కాఁగలాఁడు.

క. కావున నాయానతిఁ గొని, వేవేగ వధింపుమీ దివిజవల్లభుఁ బా
పావహుఁడై నీయన్నన్, గేవల సుకృతప్రచారు గీటడగించెన్. 97

వ. ఇట్లానతిచ్చిన వృత్రుండు దుందుభిఘోషమ్ములు సెలంగ శంఖారావంబు లలర మహాబలసంయుతుండై రథారూఢుండై బయలు వెడలి తనసైనికులఁ గని తప్పక యింద్రుని వధించి సురరాజ్యంబు గైకొందునని పల్కుచు నమరావతిం దన సేనాని సదనమ్ముల నదల్చుచుఁ జనునంతట నింద్రుండును నెఱింగి యుద్ధసన్నద్ధుండై లోకపాలసహితమ్ముగా మొగిసి గృధ్రవ్యూహంబు పన్ని నిలిచె. 98

క. ఇరువురకుఁ బరస్పరవిజ, యరమూలోలురకు శస్త్రహతిగళదురుర
క్తరుచిఖచితదేహులకున్, బరమాద్భుతరీతి రణము వఱలె నృపాలా. 99

క. దివిజులు దైత్యులు రణమై, భవ మెల్లరు మెచ్చఁ బరశుపరిఘాదుల ను
క్కు వెలయఁగఁ గొట్టుకొని రొ, క్క విధమ్మున నక్కజమ్ముగా జయకాంక్షన్.

వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట.

వ. ఇట్లు సంగరంబు జరుగునెడ వృత్రుండు క్రోధదీప్తుండై యింద్రుం బట్టుకొని వక్త్రమ్మునం దిడికొనుటయు దేవతలు పరమార్తులై శత్రునికి నాక్రోశించుచు బృహస్పతికడ కేగి తద్విముక్త్యుపాయంబు వచింపుమని వేఁడుదు నతం డిట్లను. 101

క. ఏ నేమి, సేయఁగలఁ, న, వ్వానిముఖాంతర మను పెనుబంధనమున స
ప్రాణుండై యిప్పటికిని, దీనుండై యున్నవాఁడు దేవపతి దగన్. 102

వ. నావుడు సురలందఱును యోజించి జృంభికయను నొకశక్తిం బుట్టించిన నయ్యది యవ్వానియం దావేశించి యావులింతం గలిగించె. 103

క. వివృతాస్యుఁ డయ్యె వృత్రుఁడు, దివిజపతియుఁ దత్క్షణంబ తెఱలి పఱుఁబడెం
గవిసి సురలెల్ల నానం, దవిభవమున మునిఁగి తేలి తనిసిరి మిగులన్. 104

వ. నాఁటంగోలె జృంభిక సర్వప్రాణిసంస్థితయై యిప్పటికిం జొప్పడెడిఁ బదంపడి
వృత్రుం డొక్కఁ డొకకెలనను నింద్రాదులందఱు నొకవైపునను నిలిచి ఘోర
యుద్ధంబొనర్పఁ బదివేలవత్సరమ్ములు గతించె. 105

క. వరమదగర్వితుఁ డగు నా, సురవైరికి నోడి పాఱి సురపతి చింతా
భర మడర నుండె నంతట, నరుదెంచెన్ దివిజవైరి యమరావతికిన్. 106

గీ. వచ్చి ప్రాసాదములు నుపవనము లేన్గు, లచ్చరలుఁ గామధేనువు నది యిదియన
నేల స్వర్లోకమునఁగల యెల్లరత్న, సంచయము తాన కైకొని మించె నెలమి. 107

వ. వృత్రుం డిక్కరణి దేవపదం బేలుటకుఁ దండ్రి యానందించె సురలు స్థానభ్రష్టులై
యజ్ఞభాగమ్ములు లేక తత్తద్గిరివరమ్ములపాలై యరిగి యచ్చటిమునీంద్రులతోఁ
గర్జం బేమని యోజించి తదనుమతమ్మునఁ గైలాసమ్మున కేగి మహాదేవుం
బ్రార్థించి ప్రసన్నుఁ డగునాతని కిట్లనిరి. 108

గీ. దేవనగరంబు రాక్షసదేశమయ్యె, నప్సరఃకాంత లాదిగ నఖిలమునకు
వృత్రుఁ డధినేత యతనికి వెఱచి నీదు, శరణుఁ జొచ్చితి మిఁకఁ గృప సలుపు మీశ!

క. స్థానభ్రష్టులమై చిం, తానియతులమైన మమ్ము దరిఁ జేర్చి కృపా
ధీనమతిఁ బ్రోవవే యనఁ, గా నతఁ డిట్టు లను దివిజగణములతోడన్. 110

గీ. కంజజపురస్సరమ్ముగాఁ గదలి మనము, హరికడకుఁ బోద మాతఁ డెట్లైన వీనిఁ
జంపఁ గపటప్రచారవిశారదుండు, కరుణ గలఁడు మహాత్ముఁ డఖండబలుఁడు. 111

వ. అని చెప్పి బయలువెడలిన నందఱును వైకుంఠమ్మున కరిగి యద్దేవుం బురుష
సూక్తవిధానమ్మున యజించిన భక్తవత్సలుం డతండు ప్రత్యక్షమై వారలఁ దగు
గతి మన్నించి యిట్లనియె. 112

క. ఏమిది! మీరలు శంకర, తామరసోద్భవులతోడఁ దరలి ననుఁ గనన్
బ్రేమించి వచ్చితి రనన్, దామోదరుతోడఁ బలుకఁ దలఁపఁ డొకరుఁడున్. 113

వ. అట్లు చింతాదంతురులై ప్రత్యుత్తరం బొసంగనేరని సురలకు జగన్నాథుండు గరు
ణార్ద్రుండై యిట్లను. 114

గీ. చెప్పుఁడీ మీకు వచ్చినసేగి యెట్టి, దైన నద్దానికి నొనర్తు యత్నమనుడు
సురలు ముకుళితకరు లయి హరికి ననిరి, నీవ యెఱుఁగుదు వన్నియు దేవదేవ.

గీ. వామనాకారమున బలి బద్ధుఁజేసి, యింద్రుని సురాధిపతిఁ జేసి యెల్లలోక
ములును ద్రిపదమ్ములుగఁ జేసి మున్నుమమ్ముఁ గాచితివి దైత్యులెల్లరు కలఁకచెంద.

వ. తదపహృతంబగు నమృతమ్ము మరలం గొని సుఖవర్తనులమై నాఁటనుండి నాక
మ్మున నుంటి మనునంత విష్ణు విట్లను. 117

గీ. తెలిసికొంటిని మీదగుకలఁకతెఱఁగు, వాఁడు దెగుసదుపాయంబు వంచనాది
కముల యోజించి మీకు హితము నొనర్తు, నెట్లయిన దుష్టుల హరించుటే మతంబు.

వ. యోగ్యులయెడలనైన సామాద్యుపాయమ్ములు ప్రయోజ్యంబు లగుచుండ నయోగ్యు
లకు నివి యనర్హంబు లెట్లగు? నీవృత్రుండు బ్రహ్మదత్త వరదర్పితుండగు కతన
సర్వభూతావధ్యుండై నిరంకుశమ్ముగ వర్తించుచున్నవాఁడు. 119

క. సామోపాయమ్మున మన, మీ మానవభక్షకుని జయింపవలయు లే
దా, మనకీతఁ డవధ్యుఁడు, సామాన్యుఁడె వృత్రుఁడన నసాధ్యుఁడుకాఁడే. 120

వ. కావున నెట్లైన నితనితోఁ గపటమైత్రి నొనర్చి విశ్వాస్యమ్ములగు శపథమ్ములం
జేసికొని పిదపఁ బరిమార్పవలయును. 121

గీ. చనుఁడు గంధర్వులార వంచన యెలర్ప, నాతనికి నింద్రునకు మైత్రి యలవరింపుఁ
డేను బవిమధ్యముననుండి యేరికివి న, గోచరుఁడ నయి సాహాయ్య మాచరింతు.

క. ఏకపటం బొనరించిన, నాకుటిలుఁడు మైత్రి కొప్పు నయ్యది మీరల్
గైకొనుఁడు కపటకృత్యము, కాక కుటిలహరణమునకు గతి వేఱున్నే. 123

వ. మీర లెవ్విధమ్మననైనఁ బాపమనక విశ్వస్తుం గావించునది పిమ్మట మతిసాహాయ్య
మ్మున శక్రుఁ డద్దురాత్ము వధియించుఁ బాపాత్ములయెడ నధర్మవర్తనంబుకతన
దోషంబుగలుగ దని చెప్పి మఱియును, 124

ఉ. వామనరూపమంది బలి వంచనచేసితి దైత్యులన్ వృథా
కాముల మోహినీత్వమునగాదె ప్రతారితులం బొనర్చితిన్
నేమముగా వధింప నగునే? రిపు దుస్సహతేజు బుద్ధివి
ద్యామహిమమ్మునన్ దగినయట్టియుపాయము పూనకుండినన్. 125

వ. ఇవి యిట్లుండ సర్వకామప్రదాత్రియగు జగజ్జననిం బ్రార్థించిన నాపె యోగమాయా
స్వరూపమ్మున సాహాయ్యకం బాచరించుఁ దన్మాయాబద్ధుండై వృత్రుండింద్రునకు
వధ్యుండగునని వెండియు, 126

ఆ. వె. ఆపెకరుణగల్గ నఖిలకామమ్ములు, సిద్ధిచెందు నెరుసు చేసెనేనిఁ
గలుగదేరికేనిఁ గార్యసాఫల్యంబు, గొలువుఁ డంబికను నకుంఠభక్తి. 127

క. మును మధుకైటభవధ క, జ్జనని న్నుతియించి యాకె సాహాయ్యమ్ముం
గొని గాదె వధించితి మీ, రును నయ్యంబన్ భజించి త్రుంపుఁడు వృత్రున్. 128

వ. అని విష్ణువు బోధింప సుర లందఱును మందారద్రుమమండితమ్మగు మేరునగ
మ్మున కరిగి ధ్యానపరాయణులై యయ్యంబ నిటు సన్నుతించిరి. 129

గీ. దేవి! వృత్రునిబాధచే దీనులైన, దేవతలఁ బ్రోవఁగదవమ్మ దిక్కులేక
నీకు శరణంటిమమ్మ మన్నింపుమమ్మ, పుత్రుల ననాదరించుట పోలునమ్మ! 130

గీ. నీదు భ్రూభంగవశమున నిలిచి హరియు
హరుఁడును విరించియును గృతులాచరింత్రు
నిన్ను మించిన దైవ మెందేనిఁ గలదె
శరణమొందిన దివిజుల నరయుమమ్మ. 131

ఉ. "ఇమ్ముగ మత్ప్రదమ్ము భజియించి మహావిభవమ్మునొంది దా
న మ్మద మెక్కి నాదుభజనమ్ము త్యజించినమీరు మత్కటా
క్షమ్మున కెట్లు పాత్రు" లనఁగాఁ దగదమ్మ త్వదీయమాయయే
మ మ్మిటుచేసె. లేకునికి మత్తత మా కెటు లబ్బు శాంకరీ! 132

క. మము బాధించుచు మున్నుగ్ర, మము దప్పి చరించునట్టి మహిషాసురునిన్
జముబారి కనిచి యేలితి. వి మహేశ్వరి! యెంతనీకు వృత్రుం డనినన్. 133

క. శుంభున్ దదనుజుఁడైన ని, శుంభున్ దదనుచరులన్ విసువ కవలీలన్
గాంభీర్య మెసఁగఁ జంపవె, శాంభవి! వృత్రుండు నీ కసాధ్యుండగునే. 134

ఆ.వె. అంబ! నీ వనాదరం బొనర్చితివేని, దైత్యుకతన దీనదశకు వచ్చి
నట్టి సురలఁ గరుణ నరసి స్వశక్తిచేఁ, గాచువాఁడొకండు గలఁడె యెందు? 135

ఆ.వె. కరుణ యగ్గలమ్ముగా వృత్రునందు నీ, కలరుఁగాక, దుష్టుఁడైనకతన
శస్త్రహతులఁ జేసి జననీ! పవిత్రత, గూర్చుపొంటె వీనిఁ గూల్పుమమ్మ. 136

గీ. వెనుక రణరంగమున నీదు విశిఖపాత, ములను జెందియు వృత్రుని బలముకలిమి
దైత్యు లమరవనంబు నుద్దవిడిఁ గొనిరి, నీదుభయమేని వారు మన్నింపరాకొక్కొ.

క. వృత్రుఁడు నీకును మిగులన్, శత్రుఁడ భక్తుండయేని జననీ, త్రిజగతీ
నేత్రి! మము నీదుభక్తికిఁ, బాత్రుల నిప్పాట బాధపాల్సేయునొకో. 138

క. నినుఁ బూజింపఁగలేదని, యనుకొనకుము పూలు మేము నఖిలము నీచే
తనకాదె యుద్భవించుట, ప్రణతుల మమ్మేలుమమ్మ భవభయహంత్రీ। 139

క. వారలు ధన్యులు విను మె, వ్వారు భవాంభోధిపోతవై ఖరిఁ దగి ము
న్యారాధితమగు త్వత్పద, నీరేజాతమ్ము గొల్చి నెగడుదురొ వెసన్. 140

గీ. యాజ్ఞికులు వేదవిదులు స్వాహాస్వధాస్వ, రూపముల నొప్పు నిన్నెంత్రు రూఢిమెఱయ
హోమకాలమ్ములందు నీయోగమునన, సురలుఁ బితరులు ముక్తిని బొరయుచెఱిఁగి.

ఆ.వె. తల్లి మేధ నీవ దయ నీవ శాంతివి, నీవ కాంతి నీవ నిఖిల మీవ
సకల మీవొనర్చి సద్భక్తులకు నను, గ్రహముకల్మి నీఁగఁ గడఁగుచుండు. 142

చ. అని సురలెల్లఁ దన్నుఁ గొనియాటకు మెచ్చి విభూషితాంగియున్
ద్రిణయనయున్ జతుర్భుజయు దివ్యతరాయుధయుక్తా సురక్త చం
దనవసనాఢ్యయున్ గుసుమదామసమంచితయుక్తా బ్రసాదశో
భినియునునై పరాంబ మృదువేషిణి దాఁ బొడకట్టె వారికిన్. 143

గీ. సర్వవేదాంతరూప యజ్జనని ప్రణతు, లైనసురలకు నిట్లను నమరులార
యేమి కార్యమ్ముగల్గె మీ కెల్లరకును, సుఖముకద వచ్చుటేమి నం జూమపొంటె?

వ. నావుడు దేవత లిట్లనిరి. 145

శా. అంబా। వృత్రునిబాధ కోర్వఁదర మౌనా। వాని నెట్లైన వే
గం బాలోకము చేర్చి మమ్ము సుఖులం గావింపు మేరీతి శం
కం బాటిఁపక విశ్వసించి హితులంగాఁ జూచి మాతోడ మై
త్రిం బూనుక్తా సురవైరి యట్టివిధ మేదేనొండు గల్పింపుమా. 146

క. ఏబలమున వృత్రుఁడు మా, చేఁబడుఁ దత్తాదృశంపుఁ జేవ గొలిపి బల్
ప్రాబల్య మాయుధములకు, రాఁ బాటింపఁదగదే యరాతినిహంత్రీ. 147

వ. అనవుడు జగదంబ యంగీకరించి యంతర్ధానంబు నందె సురలును సంతుష్టాంత రంగులై ఋషిసహితమ్ముగా నరిగి త్రిలోకమ్ముల నదలించువడువునఁ దమ్ము నందర మ్రింగుభంగిఁ దీక్ష్ణతేజమ్మునం బొల్చు వృత్రుం గని సామార్థంబు మునుల నతనియెడకుం బనిచినఁ జని వారలిట్లనిరి. 148

మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రిగొలుపుట.

ఉ. వృత్ర। త్రిలోకభీతికరవిక్రమ। శక్రముఖామరావళీ
జైత్ర। యజాండమెల్లను వశంబయి యొప్పెనునీకు, యోగ్యతా

పాత్రుఁడ వీవు శక్రుఁడును బందితమాన్యచరిత్రుఁ డిర్వురున్
మైత్రి నెసంగినన్ భయము మాను జగమ్ముల, కింత యొప్పదే। 149

ఆ వె. నీకు నిదుర లేదు నిర్జరపతిభీతిఁ, జేసి, నీదుభీతిఁ జేసి యింద్రు
నకు సుఖమ్ములే, దనారతమును మీదు, సంగరమ్ము లోకసంకటంబు. 150

సీ. యుద్ధమొనర్చెడి యోధుల కింతయు • సుఖము గల్గదు దీని శూరవరులు
మెచ్చికొందురు గాని మేటిగ శృంగార • భావజ్ఞులగు మహాపండితులు ర
ణమ్మనఁ బెక్కుదోషమ్ములు నొడువుదు • రాయాస మవసరమందు స్నాన
పానముల్లేమియు భార్యాసుఖవియుక్తి • యింద్రియార్థగ్లాని యిది యిటుండ

గీ. జయము దైవానుకూలత జరుగుఁ బూల • చెండ్లతోనైన యుద్ధంబు చేటునకగు
ననిన శితశరములబాధ లడుగవలెనె • సంసృతిసుఖాపహరణంబు సంగరంబు. 151

చ. అనిమొనఁ జచ్చువారలకు నబ్బుఁ దుదిన్ ద్రిదివం బటంద్రు శ
స్త్రనిహతి నొచ్చి నేలఁబడి తాపముచెందుచు నక్కలంగముం
దినఁ గనువారు లేక కడుదీనతఁ జచ్చినమీఁద స్వర్గ మొ
క్కనికిఁ బ్రియంబె? ప్రేరణకుఁ గా కిది నిక్కపు ధర్మవాక్యమే। 152

ఆ. వె. నీకు నింద్రుతోడ నీతోడ నింద్రున, కెలమి సఖ్య మింత నెసఁగుఁగాక
దాన మీకు సుఖ మొదవు యక్షగంధర్వ, కిన్నరాదులకును గీడు దొలఁగు. 153

చ. శపథములం బొనర్చి దివిజప్రభుఁ డిప్పుడ నీదుచెల్మి ని
ష్కపటముగా నొనర్చు నటు కైకొను మీవును: మర్త్యవర్తులై
తపసులు గూర్చువారఁట ప్రతారణ మిం దొదఁగూడు పెట్లు స
త్యపరతఁజేసి కాదె జగమంతయు నిల్చుట యెన్నిభంగులన్. 154

చ. ధరణి భరించు నత్తరణి దాఁ దపియించు సుఖప్రచారియై
కరువలి వీచు సంద్రములు కట్టునకుం జవదాఁట కుండు స
త్యరతిన కాదె మీరలు యథార్థ పరత్వము నంది మైత్రి ని
ర్వరును సుఖమ్ములం గొనఁగఁ బోలదె మౌను లసత్యవాదులే. 155

వ. కావున మీరలు బద్ధసఖ్యులరై శయనాసన క్రీడాదికమ్ముల నొక్కెడన సలుపుచు వర్తించునది నాఁపుడు వృత్రుండు మునులం గాంచి మీర లవశ్యమును నాకు మాననీయుల రెల్లభంగులను మీమాట పాటింపందగు నైనను శత్రువునందును శఠుని యందును గాముకునందును నిర్లజ్జునందును విశ్వసింపఁ దగదు గాన నింద్రుండు

పాపాత్ముండును బ్రహ్మఘ్నుండును నగుట నాకవిశ్వాస్యుండు నావుడు మునులు మరల నిట్లనిరి. 156

గీ. ఎవఁ డొనర్చిన ద్రోహంబు నెవఁడు గుడుచు
బ్రహ్మహత్యయుఁ గలుద్రావుపాతకంబు
నిష్కృతిం బోవ నేర్చు. నెందేని మిత్ర
ఘాతుకుని పాతకమునకుఁ గలదె శాస్తి! 157

వ. అట్లగుట మిత్రద్రోహంబొనర్చి యతఁ డెందుఁబోయెడి? నీ యభిమతంబగు శపథమ్మున కతండియ్యకొను, నయ్యది మా కెఱిఁగించి యింద్రునకు మైత్రినొసంగుము నావుడు వృత్రుం డిట్లను. 158

గీ. ఆర్ద్రిమున శుష్కమునఁగాని యశ్మమునను
గాని దారువుచేఁగాని కఠినవజ్ర
విహతిచేఁగాని పగటఁగాని నిశఁగాని
నను సురలఁ దత్పతియుఁ జంపఁజనదు వినుడు. 159

వ. ఇందులకు సమ్మతం బేని మీ చెప్పినచొప్పున నొనర్తు ననుడు మునులు సురపతి కాచందం బెఱింగించిన నతండు వల్లె యని యతనికడకు వచ్చి. 160

గీ. అగ్నిసాక్షిగ మునులెల్ల నరయుచుండ, నొప్పితివి నీదుపల్కుల కుభయులమును
మిత్రులమటంచుఁ బల్కు నావృత్రుఁ డతని, మాటలకు విశ్వసించుచు మైత్రిగొలిపె.

క. వారలు మిత్రు లనందగు, వారలు సహచర్య సలుపువార లుదధిరా
డ్తీరమ్మున నందనమునఁ, గూరిమిఁజరియింతు రిచ్ఛ గొలిపినయెడలన్. 162

వ. ఇట్లిరువురకు మైత్రి గలుగుటకు వృత్రుండు సంతసించె నింద్రుండు తద్వధోపాయమ్ము చింతించుచు రంధ్రాన్వేషణతత్పరుండై యుండె నిప్పాటఁ గొంతకాలమ్ము గతించె. 163

గీ. తన కుమారుండు వృత్రుండు దనుజవైరి, యైన యింద్రునితో మైత్రి నాచరించె
ననుచుఁ ద్వష్టృప్రజాపతి వినికితన, వృత్రుకడ కేగుదెంచె నివ్వెఱఁగు గదుర.

వ. వచ్చి మంతనమ్మునఁ గొడుకున కిట్లనియె. 165

చ. అరి పరదారలంపటుఁ డహంకృతిశాలి పరప్రతారకుం
డరయుచునుండు రంధ్రముల నన్యులసేగికి సంతసించు దు

ర్భరమగు మాతృగర్భమును భంగము సేయఁడె లోనఁజొచ్చి నీ
తిరహితుఁ బాకశాసను మదిం గన కేమని విశ్వసించెదో. 166

గీ. అందఱును మనయట్టిరే యనఁగరాదు, విశ్వసింతురె వైరుల వెఱ్ఱులైన
సందు దొరకినయేని విశ్వాసఘాతు, కుం డితఁ డధర్మవర్తి గాకుండు టెట్లు। 167

వ. ఇట్లు నానావిధముల బోధించిన నాసన్నమరణుండగు కతన వృత్రుఁ డప్పలుకుల
చెవిఁబెట్టఁ డంత నొకనాఁడు సముద్రతీరమ్మున విరువురుం జరించుచుండ సంధ్యా
కాలమ్ము సంప్రాప్తం బగుడు నియ్యది రాత్రిగాని పగలుగాని కాకుంట నిప్పుడ
వధించుట పోలు, నదియునుంగాక యేకాకియై యున్నవాఁడని యెంచి యింద్రుండు
హరిం దలంచిన. 168

వృత్రుండు చచ్చుట.

గీ. అరుగుదెంచి యగోచరుఁడై పవిం బ్ర, విష్టుఁడై యుండె, నంత దివిజపతియుఁ ద
నమది నేలీల వీని వినాశమంచుఁ, జింతగొనువాఁడు ఫేనమ్ముఁ జెంతఁ గాంచె.169

వ. సముద్రమ్మునఁ బర్వతోపమమ్ముగాఁ బెచ్చుపెరుఁగు నురుఁగుం జూచి యిది శుష్క
మ్మను నార్ద్రమ్మునుం దక్కుంగల శస్త్రమ్ములును గానేరదని నిశ్చయించి దేవిం
దలంచుకొని యద్దానిం గ్రహించునాలో నాపెయుఁ దనయంశ మ్మందు నిమిడ్చె. 170

క. హరిసంయుత మగువజ్రము, హరిహయుఁడు నురువునఁ బొదివి యసురపయి మహో
ద్ధురగతిఁ బఱపిన వృత్రుఁడు, గిరినాఁ బడె దాని హతికిఁ గీటడఁగి నృపా. 171

వ. ఇట్లింద్రుండు విగతశత్రుండై మునులు సన్నుతింప నమరావతి కరిగి శోకహారిణి
యగు నజ్జగదంబ కుత్సవం బొనరించి పూజించి దేవోద్యానమ్మున నొకప్రాసా
దమ్ము నవరత్నకుట్టిమంబుగ నొనర్చి పద్మరాగమయమ్మగు దేవీ విగ్రహంబు
నిర్మించి యందుం బ్రతిష్ఠించె. 172

క. అలరెడువేడుక నదియు మొ, దలుగఁ ద్రికాలములయందుఁ దద్దయుఁబేర్మిన్
గొలుతురు సుర లాయంబన్, గులదైవతముగ నొనర్చి కువలయనాథా. 173

క. “అరి యగు వృత్రాసురునిన్, హరియించెన్ బవిని డాఁగి హరి” యని హరి యా
హరిఁ బూజచేసె నానం, దరసాబ్ధి మునుంగు వేల్పుతండమ్ములతోన్. 174

గీ. దేవియును హరియును హరి తివిరి ముగురు, వృత్రు నడఁచిరి శ్రీదేవి వృత్రహంత్రి
యయ్యె నక్కారణమ్మున; నమరపతి ప్ర, ధానుఁడగుఁగానఁ గీర్తి యతనికి వచ్చె.

వ. పదంపడి విష్ణుండు దనపురమ్మున కరిగె నింద్రుండును మిత్రద్రోహభయమ్మున
దందడిఁ గొనుచు నొకభంగి నుండ మును లీద్రోహంబు తమకతనఁ గలుగుటం
జేసి పాపభయత్రస్తులై. 176

గీ. అకట విశ్వాసఘాతుకుండైన యింద్రు, సంగతిం జేసి మనము విశ్వాసఘాతు
కులమ మునిశబ్దమునకుఁ బంకిలత గలిగె, హరియుమనయట్టిఁడాయె నేమనఁగవచ్చు.

వ. మంత్రకృత్తును బుద్ధిదాతయుఁ బ్రేరకుండును బక్షకర్తయు నను వీరలు పాపకారు
లతో సమఫలభాక్కులని చెప్పంబడుదురు. 178

గీ. అలరు నాల్గు పదార్థమ్ము లందు నాది, యంతము నశించి నడిమిరెండలరుచుండె
ధర్మమనుమాట కేవలదంభ మకట. యెంతమహనీయులందేని యింత నిజము.

గీ. హరి హరినిఁగూడి పాపకృత్యంబటంచుఁ
దలర కీద్రోహ మొనరింపఁదగునె యెఱిఁగి
వంచనఘటించు టేరికి మంచిపనియె
యరయ రవివేకము స్వార్థ మరయువారు. 180

వ. ఇట్లుపశ్చాత్తప్తులై మునులు తమతమ యాశ్రమమ్ముల కరిగిరి. పిదప వృత్రుని
మృతికిఁ ద్వష్ట శోకించి యతని కుత్తరక్రియలు నిర్వర్తించి "సురపతి వంచనం
జేసి మత్పుత్రకు హరించెఁ గావున దుఃఖమొందెడి" నని శపియించి మేరుశిఖరమ్ము
నకుఁ దపమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 181

క. తాతా। యింద్రుం డీగతిఁ, బాతకకృత్యం బొనర్చి ప్రబలెనొ దుఃఖా
న్వీతుఁడయి వన్నె దఱిఁగెనొ, చేతము రంజిల్ల నాకుఁ జెప్పంగదవే. 182

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 183

గీ. చెప్పనేటికిఁ దా నెంత శ్రేష్ఠుఁడైనఁ, గృతశుభాశుభకర్మముల్ గెంటఁగలఁడె
కొంచెమో గొప్పయో తాము గొలుపుకర్మ, మనుభవింతురు మనుజులు నమరవరులు.

గీ. శక్రునకు నిట్టి దుర్బుద్ధి సంతరించి, హరి సహాయము చేసె మున్నాత్రివేళఁ
దా నెచటి కేగె సమయమ్ము దవులునపుడు, స్వజను లందఱు సంసారసరణి యిదియ.

ఉ. దైవబలమ్ములేనితఱిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు భార్యయున్ సుతుల్
సేవకులున్ సహోదరులు స్నేహితు లొడ్లు నొకించుకేని సం
భావనచేయ రాఫలము పొల్పడుఁ గర్తకు, వృత్రుఁ జంపి య
ద్దేవవిభుం డొకింత తనతేజము గోల్పడె నెన్నిభంగులన్. 186

వ. తక్కుంగల దేవత లందఱును నింద్రునిఁ గృతఘ్నుం డని గేలిచేసి నిందింపం జొచ్చిరి. 187

మ. ప్రతినంజేసి యథార్థతత్పరత విశ్వాసమ్ము గైకొన్న స్నే
హితు నెవ్వాఁడు వధించు నింద్రుఁ డిటు దుష్కృత్యమ్ము చేసెన్ బ్రమా
ణిత వేదమ్ముల నుజ్జగించి మునులన్ దౌదవ్వులన్ డించి సౌ
గత సిద్ధాంతము పూనునే, తనకు వేడ్కల్ సేయునే యాకృతుల్ ! 188

ఆ.వె. హరికిఁ దక్క నొక్క హరిహయునికిఁ దక్క, గపటకృత్య మిట్లు గడలుకొల్పి
మిత్రుఁ జంపఁ గల్గు మేటి జగమ్ములఁ, గానరాఁ డటంచుఁ గథలు బలిసె. 189

క. నరపాల ! దేనికతమున, నరులును దనుఁ గాంచి నగుదు రట్టి యపయశ
స్స్ఫురణం బింద్రుని మానము, హరియించె నపయశ మెంతకైనం జాలున్. 190

సీ. కీర్తిక్షయమ్మునఁ గెరలి యింద్రద్యుమ్నుఁ • డపు మెఱుఁగకయును నాక మెడలె
స్వల్పాపరాధి యయాతియుఁ బతితుఁడై • కర్కటత్వమ్మును గాంచెఁ బదియు
నెనిమిది యుగములు; భృగుపత్నితలఁ ద్రెళ్ళ • నేసిన హరియుఁ బెంపేది తుచ్ఛ
యోనులఁ బడె మఱియును వామనుం డయి • తిరిపమెత్తుకొనె నెందేని యొందు

గీ. కలదె యింతకుఁ గష్ట మక్కట ! దశరథ
రాముఁడై భార్యవీడి దుఃఖామయమునఁ
గ్రుంగెఁ వృత్రాసురునిఁ బొరిగొనినకతన
నింద్రుఁడును బ్రహ్మహత్యఁ బెంపేదె నిపుడు. 191

వ. అట్లు తేజోహీనుండై కొలు వుండక యేకాంతమ్మునఁ జింతించు తనపతికిఁ బౌలోమి యిట్లను. 192

గీ. రిపునిఁ బ్రబలుని వృత్రు హరించి తింక
వంత గొననేల ? సుఖములఁ బడయకున్న
కారణం బేమి ? మఱియు నొక్కరుఁడు రిపుఁడు
ప్రబలుఁ డెందును లేఁడుగా, భయము గొనఁగ ! 193

గీ. అనుడు శచి కిట్టులను హరి వనజనయన, శత్రుఁడును లేఁడు సుఖమును శాంతిలేదు
బ్రహ్మహత్యాభయమ్మున బడలుచుంటి, నిట్టి నా కింక నిశ్చింత యెట్లు గలుగు. 194

వ. అని వెండియు. 195

గీ. నందనవనమ్ము సురయు గంధర్వగాన, మచ్చరఃనృత్యములు నీవు నన్యయువతి
చేష్టలును గామధేనువు శ్రీ నెసంగు, కల్పవృక్షమ్ము నాకు సుఖమ్ము నిడవు. 196

వ. అని చింతావిష్టుండై మానససరోవరమ్మున కరిగి భయంబు పెంపునఁ బద్మనాళమ్ముం బ్రవేశించి ప్రచ్ఛన్నుండై పరాభూతుండగుకతన నేరికిం గనుపడక నీటిపాము చందమ్మున నజ్జలమ్మునఁ జరించుచుండె సురలును దమపతిం గానక శోకకర్శితు లైరి మఱియును. 197

గీ. జగ మరాజక మయ్యె వర్షములు దక్కెఁ, బాఁడిపంటలు నశియించెఁ బ్రబలమైన
నదులు కృశియించె వృక్షముల్ నవక మెడలె, రాజు లేకున్న నొక్కటి రాణ గనునె.

వ. అంత మునులును సురలును యోజించి నహుషునిఁ దమకుఁ బతిగా నొనర్చికొని సుఖమ్ముండిరి. 199

నహుషుండు స్వర్గమ్ము నేలుట.

గీ. ధర్మమతియయ్యు నహుషుఁ డత్తఱిని రాజ్య, మత్తుఁడై యచ్చరలఁ గూడి చిత్తజాత
కేళులం దేలి సౌఖ్యముఁ గింవదంతి, గా వినియె నింద్రుభార్య చక్కందనంబు.

వ. విని తద్గతహృదయుండై యొక్కెడ ఋషులం గాంచి యిట్లను. 201

గీ. దేవపతి నైతిఁ గద యేను దివిరి నాదు, సేవ కింద్రాణి రాదేల ? చెచ్చెర సుర
వరుల నంపించి పిల్పింప వలయు నిపుడ, హితము నా కిచ్చగింతురయేని మీరు.

వ. అనవుడు దేవర్షులును దేవతలును జింతాక్రాంతులై శచికడకుం జని వినమ్రులై యిట్లనిరి. 203

క. వినుమమ్మ నహుషు నమరుల, కినుఁగా నొనరించికొంటి మే, మాతఁడు విన్
దనమనమునఁ గామించెన్, "గొనిరం" డనె నెదురుచెప్పఁ గోపించు నిఁకన్.

వ. నాపుడు శచి చింతించి బృహస్పతిం గాంచి "మహాత్మా నహుషునికతన భయంపడి నిన్ను శరణంబు సొచ్చితిఁ గాపాడు" మనవుడు నతం డభయం బొసంగి యిట్లనియె.

ఉ. కేవలకామమోహితుఁ డకించనుఁ డున్మదుఁ డట్టివానికై
దేవి ! మహాపతివ్రత నధీనగ నిన్నొనరింతునే ? భయం
బీవు త్యజింపు మన్నిటికి నేఁ గలుగన్ నహుషుండు దుష్టుఁ డిం
కేవిధి నిన్నుఁ బొందు ? పద మెక్కెనె రాజ్యము కల్కి వానికిన్. 206

వ. పదంపడి యింద్రాణి బృహస్పతి శరణంబు చెందె నని విని నహుషుండు కోపించి సురలంగాంచి, 207

క. సురలార చంపవలె న, గ్గురునిన్ దుష్టాత్ము నాదుకోరికయు వృథా
గ రచించునె? నావుడు ముని, వరులు సురలు గలిసి యిట్లువలికిరి కడఁకన్. 208

క. కోపము విడువుము దేవా!, పాపమునన్ బుద్ధిచొనుపఁ బాడియె? వినలే
దా? పరదారాగమనం, బాపదలకుఁదా పధర్మ్య మనియును శ్రుతులన్. 209

ఆ. వె. శక్రపత్ని మిగుల సాధ్వి మహాభాగ, తనదుభర్త జీవితగతినుండ
నిన్నుఁ బొందు టెట్లు నీవు త్రిలోకవి, భుండ వయ్యు ధర్మము విడఁ దగునె.

గీ. రాజు ధర్మమ్ము విడిచినఁ బ్రజల ధర్మ, వర్తనులు గారె శాస్త్రముల్ వమ్ము గావె
శచికిఁ దలదాఁటఁగల్గిన చక్కఁదనము, గల్గువేశ్యలు లేరె నీకామమునకు. 211

క. రతి శృంగారమ్మునకున్, గతి రతియన భోగకాంక్ష కాంతకుఁ బతికిన్
మతిగల్గిన రసము బలా,. తక్కృతియైన విరసము దాని నెనయరు రసికుల్. 212

గీ. ఉత్తమపదంబు గైకొనియున్న నీకు, బాపములకెల్లయగు లాఁతిపడఁతిపొందు
తగద యాయుఃక్షయం బగుదానికతన, గలుగు నధమాధమమ్ముగుగతి నరేంద్ర.

ఉ. నా, నహుషుండువల్కెఁ బరనారులఁ బొందఁగ రాదె! గౌతమ
స్త్రీ నెటుపొందె నింద్రుఁడు? హరించెఁ గదా, గురుభార్యఁ జంద్రు! డ
ప్డీనియమమ్మలం బలుకు నెల్లరు మీరెటఁ బోతి? రొడ్లకున్
దా నెటుపల్కె నప్పగిదిఁ దానయిచేయఁగఁ జాలఁడొక్కఁడున్. 214

క. మతినొప్పకయున్నబలా, తక్కృతినైనం దెండు పొందు దేవపతిసతిన్
బ్రతిచెప్పకుఁ డిట్లయినన్, హితమగు నిరువురకు సుఖములెసఁగుఁ గ్రమమునన్.

వ. ఇట్లు మదనాతురుండగు నన్నహుషునికి మాఱాడ నోడి మంచి దని వారలు బృహస్పతిపాలికిం జని కృతాంజలులై యిట్లనిరి. 216

క. అనఘ! నిను శరణుఁ జెందిన, దని యెఱుఁగుదుమైన నీపె నాతనికడకున్
గొనిపోవలె నింద్రునిఁగా, నొనరించి తదాజ్ఞదాఁటుటొప్పునె మనకున్. 217

ఆ. వె. ఇంద్రుఁడైన యతని కెల్లరయట్ల యి, త్తరుణి ధనముకానఁ దనకుఁదాన
యగుచు వలచెనేని యది సరసంబగు, నట్లొనర్పఁజేయుమయ్య నీవు. 218

ఆ. వె. అనుడు గురుఁడు పల్కె సతిపతివ్రత నన్ను, శరణుఁజెందె నిట్టి సతిని విడిచి
పాపమంద నాకుఁ బాడియె శరణాగ, తుల విడుచుటకన్న దోసమున్నె? 219

క. అనవుడు దేవత లిట్లని, రనఘా! యేదేని నొక యుపాయమ్మున నా
తనికోప మడఁపఁగావలె, నన గురుఁడిట్లనియె దేవతావళితోడన్. 220

వ. అట్లేని యీమె యితనిసన్నిధికి వచ్చి యొక సమయంబొనర్చు, "నాపతి మృతుం
డయ్యెనని తెలిసిన యపుడ నిన్ను వరింపగల దాన నట్లు కానివాడు జీవద్భర్తృక
నగు నే నిన్నెట్లు వరింతుఁ గావున మత్పతి నన్వేషింపఁబొంబె జనియెద"
నని యీగతి నతని వంచించి నా యనుమతి నింద్రాన్వేషణమునకుం గడఁగు
నపుడు బృహస్పతిపురోగములై దేవతలందరు నహుషునికడ కరిగిన నా కృత్రిమ
వాసవుండు వారిం గని సంతసించుచు శచి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 221

క. తక్కక సురలెల్ల నన్నున్, మక్కువ నాథునిఁగఁ జూచి మన్నింతురు నీ
వికృతికి సమ్మతించిన, నిక్కపు వాసవుఁడ నగుదు నీరజనయనా. 222

ఉ. నావుడుఁ గంప మంది లలనామణి యిట్లని పల్కె నార్తియై
"దేవ, సురేంద్ర! మత్పతిగతిం గనరామిఁ గృశించి యుంటి స
ద్భావ మభావముం దెలియవచ్చెడిదన్కను దాళుమయ్య నా
కీవర మి"మ్మనంగ నతఁ డియ్యకొనెన్ విడిచెన్ శచీసతిన్. 223

వ. ఇట్లతనిచే విడువంబడి యాపె సురలం గాంచి యిట్లను మీరందఱును మదాజ్ఞం
జేసి ప్రయత్నపూర్వకమ్ముగ నింద్రునిగతి నన్వేషింపుఁ డనవుడు వారలందఱు
నొక్కెడఁ గూడి యోజించి విష్ణులోకమ్మునకుం జని యతని సన్నుతించి యిట్లనిరి.

ఆ. వె. దేవ! బ్రహ్మహత్యఁ దేజమ్మునకుఁ జెడి, యెల్లభూతములకదృశ్యుఁడగుచు
నేడనో యడంగె నింద్రుఁ డాతనికి మా, కును మహాత్మ! గతివగుము కడంగి.

క. నీ యానతిఁ గొని మాయో, పాయమ్మున వృత్రుఁ జంపి బ్రహ్మఘ్నుండై
యేయెడ డాఁగెనొ సురపతి, పాయక కనఁజేసి మమ్ముఁ బాలింపు హరీ. 226

వ. నావుడు విష్ణుండు హయమేధం బొనర్చితిరేనిఁ దత్పుణ్యమ్మునఁ బావితుండై
యింద్రుండు మీకుం బతియగు. 227

గీ. అశ్వమేధమ్మువే జగదంబ ప్రీతి, నంది హరియించు బ్రహ్మహత్యాద్యఘముల
శచియుఁ బరశక్తిపూజలు సలుపుఁగాకఁ, లబ్ధభర్తృక యగుపొంబె లలితగతుల.

వ. నహుషుండును మాయామోహితుండై స్వయంకృతాపరాధమ్మున వైశమ పదభ్రష్టుం
డగుఁ బొండనిన సురలు బృహస్పతి సమేతమ్ముగా నతని చెప్పిన చొప్పున నర
యుచు నింద్రుఁ డున్నెడ కరిగి వానిం గాంచి హయమేధం బొనర్పఁ జేసిన నంతఁ

బావితుండై యతండు బ్రహ్మహత్యాపాతకమ్మును విభజించి నదులయందును వృక్షమ్ములయందును స్త్రీలయందును బృథివియందును గిరులందును జొనిపి సమయమ్ము నరయుచుఁ దజ్జలమ్మునన వసింపుచుండె నంత దేవతలును తమతమ పొందుపట్ల కరిగిరి పిదప నొక్కనాఁడు. 229

క. విరహాకుల యయి శచి య, గ్గురువరుతోఁ బల్కు "నేలొకో రాఁడు సురే
శ్వరుఁడు హయమేధ మొనరిచి, పరిపూతుండయ్యుఁ జెపు ముపాయము నాకున్."

వ. నావుడు బృహస్పతి యిట్లను భక్తిమై జగదంబిక నారాధించితివేని నీపతి యచిరంబ నీకుం బొడకట్టు నంతియకాక నహుషుండు తన్మాయామోహితుండై పదభ్రష్టుండును నగునని మంత్రం బుపదేశించిన, 231

క. తాపసివేషము గొని స, ర్వాపద్ధారిణిఁ బరాంబ నర్చించినఁ దా
నాపడఁతి కొక్కనాఁడు ద, యాపరతన్ దర్శనంబు నాపె యొసఁగెన్. 232

సీ. కోటిసూర్యులఁ బోలి కొమరారుకాంతితోఁ • జంద్రకోటుల నేలు శైత్య మొలయఁ
గోటివిద్యుత్తుల మీటుబల్ తళ్కుతో • వేదముల్ నాలుగు వెంటరాఁగ
స్వచ్ఛముక్తాదామసంభూషితాంగియై • కనులు మూఁడును గాంతి గడలుకొనఁగఁ
బాశాంకుశాదులు బాహులఁ దనరఁ బ్ర • సన్నవక్త్రాంభోజశాలిని యయి

గీ. జనని ప్రత్యక్షమై శచీసతికిఁ బల్కు • నబల నీపూజ నానందమబ్బె నాకు
వరము గోరుము నా, నామె పతిసమాగ • మంబు నహుషునికిన్ వినాశంబుఁ గోరె.

వ. అనిన జగదంబ యొక్క దూతికం జూపి దీనివెంబడి నరుగు మియ్యది నీపతిం జూపు నని వెండియు. 234

గీ. విశ్వకామాఖ్యచేతను వెలయు నాదు, మూర్తి వొల్చెడి మానసమున సురేంద్రుఁ
డున్నవాఁ డట కేగు మీయువిదతోడఁ, గనుఁగొనుము మోదమందుముకమలనయన.

శచి యింద్రునికడ కరుగుట.

వ. నహుషుండును మన్మాయామోహితుండై స్వల్పకాలమ్మునఁ బదభ్రష్టుండు కాఁగలఁ డని చెప్పి యాపె యంతర్ధానమ్ము నొందె. 236

ఆ.వె. అంబమాతి శక్రుసంగనఁ గొనిపోయి, మానసాంతరమున మగ్నుఁడైన
యింద్రుఁ జూపె; శచియు నింతింతనఁగరాని, సంతసమ్ము నొందె జనవరేణ్య. 237

వ. ఇట్లు సంతసం బందియుఁ బతి దుర్గతికిం జింతించు నక్కమలాక్షిం గని యింద్రుం డిట్లను. 238

క. కమలేక్షణ యిచ్చటి కే, క్రమమున వచ్చితివి భూతగణములకు నదృ
శ్యమగుగతినున్న నావా, సము నీకెట్లెఱుఁగనయ్యె జయ్యనఁ జెపుమా. 239

వ. అనిన శచి యిట్లను జగజ్జననికరుణంజేసి నిన్నుం జూడఁగంటి నిఁక నొక్క విశేషంబు వినుము. 240

క. సురలందఱు నహుషుని దే, వర యాస్థానమున నిల్పి వైభవమెసఁగన్
బరిచర్యసలుపుచుండిరి, మరియాదకుఁ దక్కి వాఁడు మమతయెలర్పన్. 241

క. 'వరియింపుము ననుఁ బతిగా, సురేశ్వరుఁడ నే' నటంచు నొలవక కామా
తురుఁడై ప్రతిదినము ననుం, బరిపరి మోమోట పెట్టి బాధించు నొగిన్. 242

క. నావుడు దేవేంద్రుం డను, దేవీ వగవకుము నేఁ బ్రతీక్షించెద మో
దావహమగు కాలమునకు, నేవానికి దాఁటఁజెల్లునే కాలగతుల్ ! 243

వ. నీవును ననుకూలకాలంబు ప్రతీక్షించుచు స్వస్థచిత్తవై యుండుము పొమ్మనవుడు శచి దీనాననయై యతని కిట్లను. 244

చ. ఎటు నిలువంగ నేర్తు ? సురలెల్లరు మౌనులఁ గూడి రాగలం
పటు వరదానగర్వితు నపాస్తనయున్ బతిగా వరించి య
క్కట ! నను వానిఁ బొందుమనఁ; గాచెడివాఁడు గురుండుదక్క లే
కిటు చనుదెంచితిన్ మరల నేఁ జనిన న్నను బల్మిఁ బట్టఁడే. 245

క. అరయఁ బాలుఁడు విమలా, చారుఁడు విద్యాధికుండు సత్తముఁడు గురుం
డేరీతిఁ గావఁ గలఁ డక, టా ! రాజగు నహుషు బారి కందక యుండన్. 346

ఆ. వె. కులటనైన వానిఁ గొని సుఖమ్ముల నంద, నిచ్చగింతు, నకట ! యీ పతివ్ర
తాత్వ మెంత దీనదశ దెచ్చె ! నని వగ, నగడుచెందు సతికి ననియెఁ బతియు.

వ. నీ కుపాయం బొండు చెప్పెద నాలకింపుము. 248

క. శీలమున మానరక్షణ, మేలలన యొనర్చు నద్దియే సతి, భర్తల్
పాలింపఁ బతివ్రతలగు, లీలావతు లెందఱేని లేరె జగమునన్ ! 249

క. కావున శీలము తోడుగ, నీ వుండుము పొమ్ము వాఁడు నిన్ను బలిమిమై
నేవేళఁ బట్టఁ దివురునొ, యావేళం బలుకు మిట్టు లా మూర్ఖునితోన్. 250

వ. "నీవు ఋషియానమ్మున నాయెడకు వచ్చితేని నీయందు బద్ధానురాగనై యే నిన్ను వరించెద" నంటివేని, గామాంధుం డగువాఁడును మునులఁ నియోగించి క్రోధకులు లగు వారి శాపమ్మునఁ బదభ్రష్టుండగు నిదియునుగాక. 251

ఆ. వె. నిర్నిమిత్తకరుణ నెగడెడిజగదంబ, భక్తి మీఱఁ గొల్చి భద్రదాత్రి
యైన యాపెకతన నందును సంసిద్ధి, గురుని వాక్యమందు గుఱుతుగలిగి. 252

వ. అను నాతని పల్కులకియ్యకొని శచియు నహుషునిపాలికింజనఁ గామాంధుం డగునాతఁ డాపె కిట్లను. 253

చ. కుశలమె నీకు? సత్యమునకుం జవదాఁటని దాన! నీయెడన్
వశు నను దాసు సత్యగతిఁ బాలన చేయఁగ వచ్చితే? చతు
ర్దశభువనమ్ము లేలినమదం బొకపా లిదియొక్కపాలు దు
ర్దశఁ దొలఁగించి నన్ మదనదగ్ధునిఁ జల్లనిదృష్టి నేలుమా. 254

ఆ. వె. నీ యభీష్టమెద్ది? నే నిర్వహింతు ని, క్కమ్ము నొడువు లజ్జగాంచనేల?
యనుడు దేవదేవి "యఖిలంబు సిద్ధంబ, లేదు కోర నొండు లేశమేని. 255

వ. ఐనను నాకొక్క మనోరథమ్ముగల దయ్యది నిక్కమ్ముగ నెఱవేర్చెదేని నొడి వెద" నావుడు నహుషుండెంత యసాధ్యంబేని నిర్వహించెద నొడువుమన శచి యాతనికిట్లనియె. 256

ఉ. చెప్పుటకేమి ప్రత్యయము చేకుఱ దేమన రాజు లాడియే
తప్పుదు రెయ్యెడన్ విను వృథా వచియింపఁగనేల? నామనం
బొప్పెడియంతయొట్టునకు నొప్పితివేని వచింతు నా; నతం
డప్పగిదిం బొనర్ప మనమందు విరిశ్చియ మంది యిట్లనున్. 257

వ. తరుణీ! నే నాడినదానికిఁ దప్పితినేని యజ్ఞ దానతపోజన్యంబగు మత్సుకృతమ్ము వమ్మగు ననుడు నాపె యిట్లనియె. 258

సీ. వాహనమ్ములు దేవపతికి గుఱ్ఱమ్ము లే, నుఁగు రథమ్మును, హరికి గరుడుండు
యమునకు మహిషంబు హరునకు వృషభంబు, హంస బ్రహ్మకు నెమ్మి హరసుతునకు
నెలుక విఘ్నేశున కలరు; నీకిప్పు డ, పూర్వవాహనము నద్భుతము గాఁగ
వాంఛింతు నిను మునివరులు శిబిక నుంచి, యేగింపఁజూచి దేవేంద్రుకన్న

గీ. నధికునిఁగ నెంచి నీవృద్ధి ననుమతించి
పొందఁ గోరెద నావుడు మందబుద్ధి

యంబికామాయకతన మోహాంధుఁ డగుచు
నగుచు నయ్యబ్జముఖి కనె నహుషుఁ డెలమి. 259

గీ. సత్య మగుమాట చెప్పితి జలజనయన!, సదృశమగు వాహనము నాకు సంతరించి
తనఘులు మునీశ్వరులు మోయునంతకన్న, ఘనత గల్గునెయొండులోకముల నెందు.

క. మును లేడ్వురు మోయఁగఁద, క్కిన ఋషులుం దోడ రా నొగిన్ శిబికారూ
ఢుని నన్నుఁ జూడఁ గలవో, వనజానన నిన్నుఁ బొందవచ్చినవేళన్. 261

వ. అని శచికిం బ్రియంబు వల్కి యచ్చోటు విడిచి మునులంగని స్మరాతురుండు
నహుషుం డిట్లనియె. 262

ఉ. ఏను సురేంద్రుఁడన్ శచియు నింతటిదన్కను నన్నుఁ బొందదో
మౌనివరేణ్యులార! యవమానముగాదె? యనుగ్రహించి నా
మానము నిల్పఁగాఁ దగినమాన్యులు మీర లోకించుకేని య
మ్మానిని మాపినం దులువ మారుఁడు నిల్వఁగనీఁడు నన్నిఁకన్. 263

క. ఆ నెలఁతపొందు యుష్మద, ధీనంబై యున్నయది విధించె న్నను స
న్మానివరేణ్యులు మోసెడి, యానముపై నెక్కి పొందనుఁడె మ్మనుచున్. 264

వ. ఇయ్యది మీర లనుగ్రహింపకున్కి నెల్లు సమకూరు మీకు శరణాగతుండ నన్ని
మదనఘాతంబువలన రక్షింపవలయునన నగస్త్యప్రముఖులగు మునులందఱును
భావికార్యానుసరణమ్మున దయామతులై యంగీకరించుటయు నహుషుండును బౌలో
మీగతమానసుండగుచు తన దివ్యమునివాహకంబగు శిబిక నధిష్ఠించి. 265

చ. స్మరపరపీడితుం డతఁడు చయ్యన నచ్చెలిఁ జూచువేడ్క స
త్వరమతియై యగస్త్యమునివర్యు సముద్రము మ్రింగినట్టియు
ద్ధురుఁ దనకాలఁదన్ని కశతో నదలించుచు "సర్ప సర్ప" నాఁ
గరము కశాహతిం గనలి గ్రక్కున సర్పముగా శపించుచున్. 266

ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ముఁ నొందుట.

క. మరల నిటుపల్కె "బహువ, త్సరము లరణ్యముననుండి సత్త్వముకల్మిన్
దిరుగుచునుండ యుధిష్ఠిరుఁ, డరుదెంచున్ శాపముక్తి నతఁ డిడు నీకున్.

వ. ధర్మపుత్త్రుండు నీ ప్రశ్నంబుల కుత్తరంబిచ్చువాఁడు తచ్ఛ్రవణమాత్రమ్మున
నీ శాపమ్ము దొరఁగి స్వర్గమ్మునకు రాఁగల" వని నొడివె. 268

ఆ. వె. నహుషుఁడంతఁ బడియె నాకమ్మునుండి తా, నహియు నగుచుఁ గాననాంతరమున
నుండె; వాసవుం డఖండ ముదమ్మును. జెందె దీని వినికిఁ జేసి యధిప. 269

వ. అంత సురలును మునులును నింద్రునికడ కరిగి మానపూర్వకమ్ముగా నాశ్వాసించి యథాప్రకారమ్ముగ స్వస్థానమ్మున నిలిపి యభిషేకమ్మొనరింప నతండును జిరవిరహిణి శచింగూడి నందన వనమ్మున విహరించుచు సుఖంబుండె. 270

చ. అనఘుని విశ్వరూపుని మహాత్ము మునిన్ దనుజున్ వధించి దుః
ఖనియతుఁడయ్యె నింద్రుఁ; డిటుక్రమ్మఱ దేవి యనుగ్రహింపఁగై
కొనె. ముదమున్; సమస్తమునకున్ దనకర్మమ కారణంబు దా
నిని విడఁజెల్ల దేరికిని నిక్క మెఱుంగుము భూప! నావుడున్. 271

చ. నరవరుఁ డిట్లుపల్కు మునినాథ శతక్రతుకర్తయై సుఖో
ద్ధరమగు స్వఃపదంబుగొని దుఃఖితుఁడయ్యె సురేశుఁడంటి త
క్కొరులకు నస్మదాదులకు నొక్కెడ సౌఖ్యము చిక్కునే! కృతా
దరునకు నాకు శిష్యునకు దాఁపక సర్వము దెల్పు నావుడున్. 272

కర్మ విశేషములు.

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లనుఁ గర్మము వర్తమాన
మనియు సంచితమనియు నో యవనినాథ
తెలియఁ బ్రారబ్ధమని మూఁడు దెఱఁగులగును
గారణం బియ్యదియ సర్వకార్యములకు. 273

వ. అందు నానాజన్మ సంపాదితంబు సంచితంబు, మఱియు సాత్త్విక రాజస తామస భేదమ్ముల నాకర్మంబు త్రివిధంబు. 274

క. వినుము శుభాశుభరూప, మ్మునఁ దగు సంచితము భోగమునఁ దీఱు నొకిం
తన పో దనేక జన్మము, లనుభవమున కెత్తవలయు నది ఘనమగుటన్. 275

గీ. జననమందినదాదిగ సలుపుకర్మ, మరయ నది వర్తమానవిఖ్యాతి నెసఁగు
సంచితమ్ముల నడిమికి సగముసేయ, నమరుఁ బ్రారబ్ధమై జననాది కదియ. 276

గీ. వీరు వారననేల యెవ్వారికేని, జనదు ప్రారబ్ధ మనుభవమునకుఁ దక్క
కర్మమున్నంతదనుక నిక్కమ్ము జన్మ, మది యడఁగుమీద జన్మంబు నడఁగు నిజము.

క. హరియును హరుఁడును సురలును, విరించియును గర్మవశులు వితయేని నరే
శ్వర! దేహధారులై యి, క్కరణి శుభాశుభము లందఁగా నేమిటికిన్. 278

వ. దేహి తనకు సుఖదుఃఖానుభవ కారణంబగు కాలపరిపాకమ్ము వలన సంచిత
కర్మానుభవావసరమ్మున సుకృతంబొండె దుష్కృతంబొండె సలుపుచుండు నట్ల దేవ
తలును నని యెఱుంగుము. 279

క. నారాయణాంశజులు నర, నారాయణ మునులు ధర్మనందనులు భువిన్
ధీరులు కృష్ణార్జునులై, పేరందుట దీనఁగాదె పృథ్వీరమణా. 280

వ. ఇయ్యది పురాణపీఠిక యని మునులచే వ్యవహరింపం బడునని మఱియును. 281

గీ. అధిప! విభవాధికుండు దేవాంశభవుఁడు
కవిత గలవాఁడు ఋష్యంశ కలితుఁ, డెవఁడు
రుద్రు నర్చించు నవ్వాఁడు రుద్రునంశ
మవని పాలించువాఁడు విష్ణ్వంశభవుఁడు. 282

వ. మఱియు నన్నదాతయు దేవాంశభవుండగు నింద్రాగ్నియమ విష్ణుధనదుల వలనఁ
బ్రభుత్వప్రభావకోపపరాక్రమంబులను సంగ్రహించి శరీరంబు నిర్మింపంబడెడి. 283

క. బలవంతుఁడు ధనవంతుఁడు, కలావిదుఁడు భోగశాలి ఘనభాగ్యము లం
దులఁదూఁగువాఁడు వీరలు, తెలియుము దేవాంశభవులు తెల్లముగ నృపా. 284

వ. పాండవులును నిట్టిరగుట విఖ్యాతులైరి దేవాంశజుండగు కతన వాసుదేవుండును
నారాయణసముండై వఱలె. 285

గీ. ఏది యెట్లైనఁ బ్రాణులకెల్ల దేహ, మమరు సుఖదుఃఖములకుఁగానట్టిదేహి
స్వవశుఁడొక్కరుఁడును లేఁడు జననమరణ, కష్టములు దైవవశమునఁ గాంచుచుండు.

వ. మఱియుఁ బాండవులు వహింబొదముటయుఁ బిదపఁ బురమ్మున కరుగుటయు బాహా
బలమ్ముకలిమి రాజసూయం బొనర్చుటయుఁ గ్రమ్మఱ వనవాసదుఃఖం బనుభవించు
టయు నర్జునుండు తపంబు చేసి సురలవలన వరమ్ము గొనుటయు ననునవి
యన్నియుఁ గర్మజంబులకా నెఱుంగునది. 287

క. నరదేహమ్మున మున్ను బ, దరికాశ్రమమందుఁ జేయుతప మర్జునతం
బొరసిన యప్పుడు ఫలదం, బరయఁగఁ గాకున్కి గర్మ మతిగహనంబౌ. 288

వ. అని వెండియు. 289

సీ. కారాగృహమ్మునఁ గంజాక్షుఁడుదయించి • యంతట గోకులమందుఁ జేరి
యేకాదశాబ్దమ్ము లెలమి నచ్చటనుండి • మధురకు నేగి దుర్మార్గుఁగంసు
నడఁచి యాతవితంఁడ్రి నధిపునిఁగాఁ జేసి • తల్లిఁ దండ్రులకు బంధనమువాపి
మ్లేచ్ఛాధిపునిభీతి మేకొన ద్వారవ • తీపురమ్మున కేగి కాఁపురమ్ము

గీ. చేసి సకుటుంబముగను బ్రభాసమున ధ • రాదితిజశాపమునఁ దెగి యంత మందెఁ
గర్మగతి యెట్టిదేనియుఁ గానయున్న • వ్యాధుఁడా కృష్ణుఁ జంపెడివాఁడు తలఁప.

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను మునీంద్రా! భూమి భారమ్ము సహింపక గోరూప ధారిణియై కమలజు శరణమ్ము వేఁడిన నతఁడు జనార్దనుఁ బ్రేరేపించి భూభారంహరణమ్మునకు వసుదేవగృహమ్మునఁ బుట్టు మన విష్ణుండును నట్ల జనియించి బలరామసహితుండై యర్జునుండు తోడ్పడ ననేకుల దుర్మతుల నడంచెనని చెప్పితివి దానంజేసి భూమికేమి భారంబు దఱిఁగె? ఇది యిట్లుండ భీష్మ ద్రోణ విరాటద్రుపదబాహ్లికసోమదత్తకర్ణాదులం జంపెఁ గాని తన యనంతరమ్మున భార్యలంగొట్టి దోఁచికొన్న దొంగల మునుమున్న యేల వధింపఁడయ్యె? ఆభీరశక మ్లేచ్ఛనిషాదులు కోట్లకొలఁది మిగుల నేల? వారలు భూమికి నేల భారకారులు గాకుండి? రని వెండియు. 291

క. కలుషావృతమై తగునీ, కలియుగమున నొక్కఁడేనిఁ గలఁడే యోగ్యుం?
డిల కిది భారమకాదే, తెలుపుమునా మౌని భూపతికి నిట్లనియెన్. 292

గీ. ప్రజలు యుగములఁ బట్టి పాపమ్ముఁ బుణ్య
మాచరింతురు యుగధర్మ మాఁగఁగలరె
ధర్మమున రెంట మూటఁ దత్పరతగలరు
క్రమముగా మూఁడు యుగములఁ గలుగు ప్రజలు. 293

వ. కలియుగమ్మున నర్థకామరసికులు దక్క నొండొరులు జనింపరు; ధర్మాధర్మములకుఁ గర్త కాలంబ యని యెఱుంగుము నావుడు నృపతి యిట్లనియె. 294

క. కృతమున ధర్మము త్రేతన్, మితిమీఱినదానమున్ యమితులై నానా
వ్రతములు ద్వాపరమున స, మ్మతిఁ జేసినవారికేది మనికి యిపుడగున్? 295

క. ఈ కలియుగమునఁ బాప, వ్యాకులులై దేవనింద యాదిగఁదగు నా
నాకృతు లొనర్చుదుర్జను, లాకృతయుగమందు నెచటి కరుగుదురు మునీ. 296

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 297

క. కృతయుగమున మనుజులు వి, స్తృతముగఁ బుణ్యము లొనర్చి దివిజనగరసు
స్థితిఁ గాంతురు వర్ణాశ్రమ, గతు లించుకయేనిఁ జ్యుతినిఁ గనకున్కి నృపా. 298

గీ. దయయు సత్యంబు దానంబు తనదుభార్యఁ
గూడియున్కియు ద్రోహమ్ము గొనిమి సర్వ
భూతసమబుద్ధియును సతమ్ములు సమస్త
జంతువులకుఁ గృతమ్మున జనవరేణ్య. 299

వ. రజకాదివర్ణమ్ములును నయ్యుగమ్మున స్వధర్మనిరతిం జరించుటంజేసి స్వర్గమ్మున
కరిగెడిఁ; త్రేతాద్వాపరమ్ములను నట్లకా నెఱుంగునది. 300

క. నయహీనులు మానవులు క, లియుగమ్మున సుకృతబుద్ధిలేమిఁ యుగప
ర్యయ మలవడుదన్కను ని, శ్చయముగ నరకమున నుండ్రు జననాథమణీ. 301

క. కలికృతసంధిన్ స్వర్గ, స్థులు పుడమి జనింత్రు మిగుల దుష్టులు నరక
స్థులు జనియింతురు ద్వాపర, విలయమ్మునఁ గలియుగంబు వెలయంజేయఁ. 302

క. కలియుగమున సుజనులనుం, గలిగిన నవ్వారు సుకృతకర్మానుగతిఁ
వెలయుదురు ద్వాపరమ్మున, నల త్రేతఁ గృతమునందు నధిపవతంసా. 303

క. విను మట్టుల కృతయుగమున, ననయతఁ బాపములు సేసినట్టి జనులు దు
ర్జనహితమగు కలియుగమున, జనియించి యపాత్రకృతులు నలుపును రెందున్.

యుగధర్మములు.

క. యుగరీత్యనుసరణమ్మునఁ, దగు ధర్మజ్ఞులకుఁ బాపతత్పరత, ప్రశ
స్తగుణుండగు నీతండ్రికిఁ, దగునే మునియబుతఁ బాము దగులంజేయన్? 305

వ. యుగబలంబ కాదేని యయాతికులసంభవుండగు రాజన్యున కిట్టి బుద్ధి యెట్లు
పొడము నని చెప్పి వెండియు. 306

చ. కృతయుగమందు బ్రాహ్మణులు కేవల వేదరతుల్ పరాంబికా
మతులు దయాయుతుల్ శుచిసమన్వితు లట్టులె క్షత్రియుల్ సుసం
గత పరిపాలనాదరు లఖండయశుల్ మఱి వైశ్యులున్ సమం
చితకృషిగోగణావనవిశిష్టవణిక్కృతినిత్యతత్పరుల్. 307

వ. మఱియు శూద్రులు సేవాతత్పరులై యుండిరి సకలవర్ణమ్ములయందును దేవీపద

భక్తి విశేషించి యుండెఁ బ్రతిగ్రామమ్మున జగదంబాలయమ్ములు మెండుగనై
యుండె. 308

క. కృతయుగముకన్నఁ ద్రేతన్, మితమగు ధర్మమ్ము మిగులమితమగు ధర్మ
స్థితి ద్వాపరమునఁ గలియుగ, గతి చెప్పఁగ నలవి కాదు కలుషిత మగుటన్. 309

క. మును రక్కసు లిక్కలియుగ, మున విప్రులుగా జనించి మూర్ఖు లసత్యం
బున ఘనులును బాషండులు, జనవంచకు లనఁగఁ బరఁగి చరియింతు రొగిన్.

గీ. వేదనిందాపరులు లోకవిదులు శూద్ర, సేవనాసక్తులు నధర్మజీనులును
భ్రష్టులును గాఁగలరు క్రమక్రమమునఁ గలి, వృద్ధిచెందిన కొలఁదిగ విప్రవరులు.

క. కలియుగము వృద్ధిఁ జెందిన, కొలఁది బుతోద్భవము ధర్మగుణము నశించుఁ
గలుషమ్ము వృద్ధి నొందుఁ బ్ర, బలమగు నన్యాయరీతి ప్రజలందు నృపా. 312

గీ. క్షత్రియులు వైశ్యులును శూద్రసంతతులును, ద్విజులయట్లస్వధర్మముల్ దిగవిడుతురు
ద్విజులు శూద్రులరీతి వర్తించి దుష్ప్ర, తిగ్రహమ్ము లొనర్తురు తేజ మెడల. 313

చ. అనృతము వల్కుదుర్ పరులనంటుదు రిచ్ఛకు వచ్చినట్లు వ
ర్తన మొనరింత్రు ధర్మములు తారయి చెప్పుదు రాత్మభర్తృవం
చన మొనరింతు రంగనలు సాధ్వి యొకర్తుక గాని కానరాఁ
జనదు కలిన్ జగమ్ము కడు సంకరరీతినిఁ బొల్చు భూవరా. 314

గీ. శుద్ధ మాహార మైన విశుద్ధమగు మ, నంబు దాన నెసంగు ధర్మంబు వృత్త
సంకరతఁజేసి ధర్మంబు సంకరమగు, దాన వర్ణసాంకర్యం బొదవు నృపాల. 315

క. కలియుగమున నివ్విధమునఁ, దొలఁగున్ వర్ణములపద్ధతులు విజ్ఞానం
బలవడు మహాత్ములును జం, చలులై దుష్కృతులు సేయఁజాలుదు రనఘా. 316

వ. ఇయ్యది యుగస్వభావం బగుట నేరికిని నవార్యం బనుడు జనమేజయుండు. 317

క. కలుషప్రధానమై తగు, కలియుగమునఁ బొడము ప్రజకు గతికలదేనిన్
సొలవక చెప్పు మనఁగ న, య్యలఘున కిట్టులను వ్యాసుఁ డాదర మెసయన్. 318

చ. కలిఁ గలుషంబు వాపికొనఁగా మదిఁ గోరునరుండు సర్వముం
దొలఁగఁగఁ ద్రోచి శక్తిపదతోయజ మెప్పుడు సంస్మరింపఁగా
వలయుఁ దదీయనామరసపాన మొకప్పుడుఁ గాని చేయువా
రల కగు సౌఖ్యముల్ హరిహరప్రముఖుల్ గనలేరు భూవరా. 319

క. తగుపుణ్యక్షేత్రమ్మన, నగణితమహిమాఢ్యమైన యంబాపద మొ
ప్పుగఁదలఁచెడివారలు పా, పగతిం గన రిది రహస్యపద్ధతిసుమ్మీ. 320

క. పాయక యజపాఖ్యం బగు, గాయత్రి జపింత్రు ద్విజులు గనఁజాలరుగా
మాయావిభవము వారలు, ధ్యేయం బంబాపదంబ తెలియుము నీకున్. 321

వ. యుగధర్మవ్యవస్థయందు నీ వడిగినప్రశ్నంబున కుత్తర మిచ్చితి నింక నీకభీష్టం బెద్ది యనవుడు దేవమానవులకు గమ్యమ్ములును బుణ్యమ్ములును నగు క్షేత్రమ్ములును నదులును స్నానదానాది విశేషమ్ములును విస్తరించి నా కెఱింగింపు మన వ్యాసుం డిట్లనియె. రాజేంద్రా! యెల్లనదులలో జాహ్నవి యుత్కృష్టంబు మఱియు యమునా సరస్వతీ నర్మదా గండకీ సింధు గోమతీ తమసా కావేరీ చంద్రభాగా వేత్రవతీ సరయూ ప్రముఖమ్ము లగు నదులు నూర్లకొలఁది గలవు. 322

తీర్థవిశేషములు.

గీ. ఈ నదులలో సముద్రమ్ము నెనయునవి వి, శేషపుణ్యప్రదమ్ములు సింధుగతము
లందు జల మెప్పుడును గలయవి ప్రశస్త, ములు నదులు వర్షముల రజస్వలలు భూప.

వ. శ్రావణ భాద్రపదమాసమ్ముల నానావిధ కలుషిత ప్రవాహమ్ములకలిమి రజోదోషమ్ము వాటిల్లునని యెఱుంగునది. వెండియుఁ బుష్కరమ్మును గురుక్షేత్రమ్మును ధర్మారణ్యమ్మును ప్రభాసమ్మును బ్రయాగమును నైమిశారణ్యమ్మును నర్బుదారణ్యమ్మును నివి పుణ్యక్షేత్రమ్ములు; శ్రీశైలమ్మును సుమేరుపర్వతమ్మును గంధమాదనమ్మును నను నివి పుణ్యధరాధరమ్ములు; మానసమ్మును బిందు సరస్సును నచ్ఛోదంబును నను నివి పుణ్య సరోవరమ్ములు. 324

క. నరనారాయణ ముని లా, దరమున నెచ్చోటఁ దపము దాల్చిరి దానిం
బరమోత్తమ మనదఁగదె బ, దరికాశ్రమ మనఁగ విశ్రుతంబది యధిపా. 325

వ. మఱియు వామనాశ్రమమ్మును శతయూపాశ్రమమ్మును మొదలుగఁ బుణ్యాశ్రమమ్ము లనేకమ్ములు గలవు. 326

క. మునిజనములు తపములు తా, మొనరించినచోటు లెల్ల నొగిఁ దన్నామం
బున విశ్రుతి గని పుణ్య, మ్మునకుం దానకము లగుచుఁ బొదలె నృపాలా. 327

వ. నా చెప్పిన స్థానమ్ములలోఁ గొన్ని దేవీస్థానమ్ములు గల వయ్యవి దర్శనమాత్రఫలదంబులు వాని నగ్రమ్మునం జెప్పెదఁ దీర్థమ్ములును దానమ్ములును యజ్ఞములును

దపమ్ములును వ్రతమ్ములును లోనగు పుణ్యకర్మమ్ములు సాపేక్షమ్ములని యెఱుంగు
మది యెట్లంటేని. 328

క. శుద్ధంబగు ద్రవ్యమ్మ వి, శుద్ధంబగు మనము శుద్ధిఁ జొప్పడు క్రియ స
న్నద్ధంబు గాక యున్న న, బద్ధం బగు నిందుఁ జెందు ఫలము నృపాలా. 329

క. క్రియయును ద్రవ్యము శుద్ధా, శ్రయముగ నొక్కప్పుడెనయుఁ జంచలము మనం
బయవిఘ్నకారణములు వి, షయములఁ బడుకతన బుద్ధి చన దెప్పట్లన్. 330

వ. కామక్రోధలోభమదాహంకారమ్ములు తీర్థాధ్వరవ్రతతపోనియమమ్ములకు నంతరాయ
ప్రదమ్ములు మఱియు నహింసయు సత్యాస్తేయశౌచేంద్రియనిగ్రహస్వధర్మపాల
నమ్ములును దీర్ఘఫల ప్రదంబులు. 331

గీ. దారి సంసర్గదోషమ్మ దవిలి నిత్య, కర్మ మెడలినకతన నిక్కముగఁ దీర్థ
గమన మది వ్యర్థమగు స్నానకలన దేహ, శుద్ధి దగుఁగాని మనమును శుద్ధమగునె.

క. విను తీర్థస్నానమ్మన, మనమును శుద్ధంబమే నపురనదికిం దా
పున వసియించి తపంబులు, బొనరించెడి మునులు ద్రోహబుద్ధులగుదురే. 333

వ. చిత్తశుద్ధిమయుంబగు గంగాదితీర్థసేవనం బతిపావనంబగుకతన నాంతరమలక్షాళ
నంబు నొనరింప సమర్థంబయ్యెనను నంతశ్శుద్ధికి నొక్క సత్సంగంబుదక్కఁ
దక్కఁగల యజ్ఞదానాదికర్మములు నిమిత్తమ్ములు గాఁజాలవు. మున్ను బ్రహ్మ
పుత్రుండగు వసిష్ఠునకును విశ్వామిత్రునకును నాడీబకంబను ఘోరయుద్ధమ్ము నిర్ర
కమ్మగ హరిశ్చంద్రు కతమునఁ గలిగె నందు వసిష్ఠశాపమ్మన విశ్వామిత్రుండు
బకంబును విశ్వామిత్రశాపమ్మన వసిష్ఠుం డాడియునైరి. 334

క. వా రాడీబకరూపము, లీరీతిం దాల్చి రణము నెనసిరి మిగులన్
దారుణగతి వర్షాయుత, మారయ మానససర స్తటారూఢిఁదగన్. 335

వ. అన జనమేజయుం డక్కృత వినవలతు ననుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 336

క. రవివంశజుండు రఘురా, మవిభునకుం బూర్వుఁ డనఘమతియున్ స్వర్గా
ధవిభవుఁ డయిన హరిశ్చం, ద్ర విభుండు త్రిశంకురాజతనయుం డలరున్. 337

వ. అతిం డనపత్యుం డగుకతన వరుణుం గుఱించి తనకు సంతానం బొదవిన నర
మేధం బొనర్చెదనని ప్రతిజ్ఞయొనర్చెనంత. 338

ఆ డీ బ క యు ద్ధ ము.

క. ఆతని సుందరి గర్భో, పేత యయి కుమారుఁ గాంచెఁ బ్రియమంది తనూ
జాతునకు జాతసంస్కృతి, నాతం డొనరించి చేసె నధికోత్సవమున్. 339

వ. పుత్రోత్సవ సమయమ్మున బ్రాహ్మణులకు నపారంబగు హిరణ్యమ్మును గోవులను నొసంగి తనిపె నట్టియెడ వరుణుండు విప్రవేషమ్మున నటవచ్చి కృతసత్కారుండై యాగమనకారణం బడుగు నృపతిం గాంచి యిట్లను. 340

ఆ. వె. సుతునిఁ బశువుఁ జేసి సొంపక యాగంబు
సలిపి నీదు ప్రతిన నిలుపుమనుడు
విహ్వలాత్ముఁ డగుచుఁ బృథ్వీశ్వరుండు ధై
ర్యంబు కొంత గాంచి యతని కనియె. 341

క. ఓ సదయ! యిత్తలోదరి, మాసమునకు శుద్ధిఁ జెందు మానక నీకై
చేసెద యాగం బప్పుడు, నా సత్యము చూడు మనఁ దనయెడకు నరిగెన్. 342

వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు సంతుష్టుం డయ్యును గించిచ్చింతాభరమ్మున నుండె.

క. మాసము పూర్ణం బగుడు ధ, రాసురరూపమునఁ బాశి రాజేంద్రుఁ బరీ
క్షాసముపేతు నొనర్పఁగ, నాసించి రయమున రాఁగ నా నృపవరుఁడున్. 344

వ. ఉచితసత్కారం బొనర్చి యాతని రాకకుం గతం బెఱింగినవాఁడు గావున వినయమ్మున నిట్లనియె. 345

క. బాలుం డసంస్కృతుం డిఁత, దేలా యజ్ఞార్హుఁ డగు? సహింపు ముపనయ
శ్రీలక్షితుఁ డగు దన్కఁ గృ, పాళుఁడవై యనుడుఁ బలికె వరుణుం డలుకన్. 346

క. కొడుకుపయి నదరు నీ ప్రే, ముడి నా కెఱుఁగంగ నయ్యె మును పలికి యిటుల్
దడఁబడఁ జెల్లునె నన్నుం, గడకొని వంచింప నెంచఁగాఁ దగునె నృపా. 347

వ. అయినను నీవచనగౌరవమ్మున నిప్పటి కరిగి సమావర్తన కర్మానంతరమ్మున నేతెంచువాఁడ సత్యమ్మునకుం దప్పితివేని నిన్నుప్పు డవశ్యము శపింతు నని యతఁ డరిగెఁ బిమ్మట హరిశ్చంద్రుండు గొమరునకు లోహితాక్షుండను నామమ్మునిడె; నా రాజసుతుండును దినదినప్రవర్ధమానుండై సర్వవిద్యావిశారదుండై. 348

గీ. తనకు జన్నంబు కతన నంతంబు గలుగు, టెఱిఁగి పరుగిడి యేరికి నేగరాని
యద్రిగహ్వరమున డాఁగె నధికభీతి, లోహితాక్షుండు బ్రదుకంగ లోఁ దలంచి. 349

వ. పిదప వరుణుం డరుదెంచి జన్నం బొనర్పుమనుడు నరవరుండు ప్రమ్లానవదనుండై మహాత్మా. మత్పుత్రుం దదృశ్యుండై యెటకేనియుం బోయె నేనేమిసేయుదు ననుడు వరుణుండును. 350

క. నను వంచించి యసత్య, మ్మునకున్ లోనైతి కాన భూవర నీకుం
బనుపడు జలోదరంబను, ఘనతరమగు వ్యాధి యనుచుం గనలి శపించెన్. 351

వ. ఇట్లు శపించి యతం డరిగెం బదంపడి హరిశ్చంద్రుండు వ్యాధిపీడితుండై పుత్రా దర్శనమ్మునకు వగచుచున్నంత. 352

క. ఒక పాంథుండు హరిశ్చం, ద్రకుమారుం గాంచి పలుకు "దయమాలి కటా
ప్రకటవ్యాధిపరీతు జ, నకు విడిచి యిటుండ నీకు న్యాయ్యంబగునే. 353

క. నీకై కుందెడి జనకుని, శోకము గణియింపలేని సుతుండవు నీకుం
గాకొరుల కిట్లు చెల్లునె, తేకువ యొక్కింత వలదె ధీరున కెందున్. 354

క. జనకునకుం గాంగం దన జీ, వనమైనం ద్యజించునట్టివాండు కుమారుం
డనందగుంగాని నినుంబలెం, దనప్రాణము డాంచికొనినం దనయుం డగునే." 355

వ. ఇట్లు ధర్మసంయుతంబుగ బోధించు పాంథుని వచనమ్ములం ద్వరితుండై తండ్రిం గన నరుగ నుంకించు నాతనికడకు నింద్రుండు విప్రవేషమ్మునవచ్చి కృపాళుండు నుంబలె నిట్లను, 356

చ. చన మది నెంచంబోకు కడు సాహసియై తనరోగబాధ దీ
ర్ప నెదం దలంచి నిన్నుం దగంబట్టి మఖమ్మునం బెట్టి చంపు, ము
న్నినుం గనుపొంటె నవ్వరుణునిం౽ వెస నిట్లు యజింతు నంచు నీ
జనకుండు నేమమూనె విను చావంగనేటికి నాదుపల్కులన్. 357

వ. ఇట్లతని వచనమ్ముల నిషిద్ధగమనుండై లోహితాక్షుండు మాయామోహితుండై యటం గొండొక కాలంబుండి మరల నొకని కతనం దండ్రి దురవస్థ విని గమనోన్ముఖుండగుడు నింద్రుం డెప్పటియట్ల వారించె; నిట్లతం డెప్పుడు చనను ద్యమించు నప్పుడు తప్పక యింద్రుండు వచ్చి వారించుచుండుం బదంపడి యొక్కనాండు హరిశ్చంద్రుండు దుఃఖార్తుండై కులగురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి మహాత్మా! జలోదరవ్యాధిపీడితుండనగు నునుం గరుణింపుము నావుడు వసిష్ఠుండు కరుణార్ద్రుండై యిట్లను. 358

గీ. కల దుపాయం బొకండు పుత్రులు త్రయోద
శవిధముల నొప్పుదురు ధర్మసమ్మతులయి
యందుఁ గ్రీతుని గొని జన్నమాచరించి
వరుణుని యజించి వ్యాధిని బాపికొనుము. 359

ఉ. నావుడు మంత్రులంగని జనప్రవరుం డిటు పల్కె. నెవ్వఁడే
నీ విధికిం దనూజు నిడునేని ధనాశమెయిం గొనుండు భూ
దేవకుమారునిన్ వెదకి తెండు ధనం బది యెంతయేనియున్
బ్రోవిడుఁ డిందు లోభమును బూనకుఁ డేగుఁడు శీఘ్రగాములై. 360

క. అని యనుపన్ సచివులు సని, జనపదములు పట్టణములు సదనం బొక్కం
డునువదలక కనునెద ని, ర్ధనుఁడు నజీగర్తుఁ డను ధరాసురుఁ డొకటన్. 361

క. కనుపట్టి ధనాశమెయిం, దనమూఁగురుతనయులందుఁ దా మధ్యము న
జ్జనవరుమంత్రుల కొసఁగెన్, ధనలుబ్ధుల కెట్టిపనులు తగవు నృపాలా! 362

వ. మంత్రులును దత్ప్రార్థితంబగు ధనం బొసంగి శునశ్శేపుండను నవ్విప్రకుమారుం
గైకొని హరిశ్చంద్రునకుం జూపిన నతండు సంతసించి యజ్ఞార్థంబగు సంభారం
బొనరించి ఋత్విక్కుల రావించి జన్నమ్మున కారంభించె; నంత యూపబద్ధుం
డయి రోదనం బాచరించు నాశునశ్శేపుఁ గాంచి విశ్వామిత్రుండు కరుణాకరుఁడై
హరిశ్చంద్రుని కిట్లను. 363

చ. జనవర! సాహసించి ద్విజసత్తముఁ జంపఁగ నేల? విడ్వు రో
దన మొనరింప నాపనము తద్దయు నీరయిపోయె మున్ను మీ
జనవరు లాత్మదేహమును జయ్యన నిచ్చి పరాంగరక్షణం
బును బొనరింతు రిట్టిపని పోలునె స్వాంగము రక్షసేఁతకున్. 364

గీ. నీకు సౌఖ్యంబు గల్గఁగా నే నొనర్తు, దయగలిగి దీను నీ విప్రతనయు విడువు
మందఱు నొక్కటే దేహమందుఁ బ్రీతి, బాలకుం జంపె దీ వెంత పాపమతివొ!

వ. అని పలుతెఱంగుల నొత్తిచెప్పిన నత్తాపసుపలుకులు చెవిఁ బెట్టక వ్యాధిపీడితుం
డగుకతన హరిశ్చంద్రుండు క్రతూద్యముండై శునశ్శేపు విడువనొల్లఁడ. దానం
జేసి గాధిజుండు క్రోధాకులుండై యవ్విప్రకుమారునకు వరుణదేవతా ప్రీతిదంబగు
మంత్రం బుపదేశించె. 366

క. అతఁ డమ్మంత్రోత్తమముం, బ్లుతస్వరముగా జపింపఁ బూర్ణకృపాసం
గతుఁడై వరుణుం డయ్యెడ, నతిరయమున వచ్చి విడిచి యధిపున ననియెన్. 367

వ. రాజా! నీ కిఁక వ్యాధిబాధ లేకుండెడిఁ గృతప్రతిజ్ఞుండ వైతివని యరిగె దాన హరిశ్చంద్రుండును సంతసించె. 368

క. మునిసుతు నిటువిడిపించియుఁ, దనమాటన్ వినని నృపు నెదన్ మఱవక స
న్ముని గాధిపుత్త్రుఁ డున్నం, త నరిగె నొకనాఁడు వని కతఁడు వేఁటకునై. 369

వ. అట్లరిగి కౌశికీతటమ్మున నొక్క సూకరముం బడనేయఁ గ్రుమ్మరువాఁడు మధ్యాహ్నకాలమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణాకారుండగు కౌశికుచే వంచింపఁబడి తన రాజ్యంబాది నిఖిలంబును గోల్పోయె. 370

క. అంత నొకనాఁడు కౌశికుఁ, గాంతారమ్మున యదృచ్ఛగాఁగ నిక్రుద్ధ
స్వాంతుండు వసిష్ఠుండును, నంతయు నృపువలన వినిన యట్టిండగుటన్. 371

ఉ. నా యజమానుఁడైన నరనాథు వృథా కపటంబు పూని నీ
వేయపరాధమున్ గనకయే కడు వంచనచేసి తక్కటా
నీయవినీతి కేమి యన నేర్తు బకక్రియ నీతపంబు దం
భాయిత, తాపసాధమ! యహంకృతి వమ్ముగ నేల తాల్చెదో. 372

క. ఆ నరనాయకుని బక, ధ్యానపరత నిట్లొనర్చి తనిసితివి బకం
బై నెగడుమింక నని శా, పానుగతిన్ బలుక నాతఁడలుక వొదమగన్. 373

వ. వసిష్ఠుంగాంచి యే నెంతదనుక బకంబనై యుండుదు నందాఁక నీ వాడివై యుండుమని ప్రతిశాపంబిచ్చె; నిట్లన్యోన్య శాపమ్ముల నిరువురు నాడీ బకమ్ములైరి. 374

క. ఇరువురును మానసతటీ, తరువుల వేర్వేఱయుండి తఱుఁగని కోపం
బురహిన్ నఖచంచుపుటో, ద్ధురప్రహారములఁ బోరుదురు ప్రతిదినమున్. 375

గీ. పక్షిరూపమ్ముగొని మునివరు లిరువురు, రుధిర ముట్టిపడంగ నీ రూధి నెదిరి
పోరుసల్పుచు బహువర్షములు చెలంగి, రఖిలలోకమ్ములును భయమందుచుండ. 376

వ. నాపుడు జనమేజయుండు వారికి శాపం బెటు తొలంగె ననుడు ముని యిట్లనియె.

క. నరులు సురలు భయ మందఁగ, నిరువురు నిట్లుండ బ్రహ్మ యేతెంచి పర
స్పరశాపమ్ములు తీర్చి త, గురహిన్ మిత్రతను గొల్పి గొనకొని యరిగెన్. 378

వ. పిమ్మట వారలును దమ తమ యాశ్రమమ్ముల కరిగి సుఖంబుండి; రెట్టిమహర్షు

లేనియు నహంకారంబు విడనోపరు; తద్దోషమ్మునన కదా మైత్రావరుణికిఁ గౌశికు
నితో నిట్లు చిరకాలంబు పోరుగల్గె. 379

క. మానవుల సురల నరులన్, దానవులం గాని యెంతదనుక నరసినం
గానంగరాఁ డొకండును, మానససంశుద్ధి గల్గు మాన్యుం డధిపా. 380

ఆ. వె. మనము శుద్ధిలేని మనుజుం డొనర్చుతీ, ర్థమ్ము జపముఁ దపము దానయజ్ఞ
ముఖ్యకృతులు వ్యర్థములు వాసనారహి, తునకుఁ దత్ఫలంబు దొరకు నిజము.

క. శ్రవణాదికమున మానస,ము విమలముగఁ జేసి తీర్థముననుండి సదా
భవహర మగు దేవీనా, మవిభవముజపించువాఁడు మాన్యుండుకలిన్. 382

వ. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా! మిత్రావరుణియని చెప్పితి వీనామంబు వసిష్ఠ
నకు గుణప్రయుక్తమో కర్మప్రయుక్తమో నొడువు మనుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.

వసిష్ఠునికి దేహాంతరప్రాప్తి.

క. నరనాయక నిమిశాపము, బొరసి వసిష్ఠుండు దేహము విడిచి మిత్రా
వరుణులకుఁ బొడిమి మిత్రా, వరుణియనం బరఁగెనన నృపాలుండనియెన్. 384

క. ముని ననపరాధుఁ జతురా, ననతనయు వసిష్ఠు భూమినాథుఁడు శపియిం
చిన నెట్లు తవిలెఁ గారణ, మును వచియింపు మన మౌని భూపతి కనియెన్ 385

క. కారణము మున్న చెప్పితిఁ, గా రాజవరేణ్య! యెట్టి ఘనులైనను సం
సారమున గుణపరీతులు, ప్రేరేపించు నవి యెట్టి పెనుదుష్కృతికిన్. 386

గీ. రాజు లొనరించునట్టి ధర్మములుగాని, పరమమును లాచరించు తపములుగాని
యమరు మాయాగుణప్రేరణమునఁ జేసి, కామలోభమయమ్ము లోకమ్ము నిజము.

క. మొదల వసిష్ఠుం డానిమి, కదయుండై శాప మిచ్చె నాభూపతియున్
బదపడి మునిని శపించెన్, విధి దాఁటఁగ నేరితరమె పృథ్వీనాథా. 388

వ. ఆజగజ్జనని యనుగ్రహమ్ము వడయరేని హరిహరాదులైనను విముక్తులు గాఁజా
లరు. తదనుగ్రహంబు గల సత్యవ్రతాదులు పామరులయును విముక్తులగుట
తెల్లంబ యని మఱియును. 389

క. ఆ యంబిక హృదయం బది, యేయెవ్వారలును గాన రిది నిక్కము కా
నీ యాపె భక్తజనుల న, పాయవిముక్తుల నొనర్చి భరియించు నృపా. 390

వ. కావున నయ్యంబ యందలి భక్తి దోషనిర్మూలనకారణంబగు. నది రాగదంభాది యుక్తంబగునేని బ్రత్యవాయదాయకంబని యెఱుంగుము. 391

క. అమలతరవర్తనుండు, త్తముఁ డిక్ష్వాకుతనుజుండు ధర్మాత్ముఁడు భూ
రమణశిరోభూషణ మన. నిమి యను నొకచక్రవర్తి నెగడు నృపాలా. 392

గీ. అతఁడు బ్రాహ్మణహితము దా మతిఁ దలంచి
గౌతమాశ్రమమునకుఁజక్కటి జయంతు
పుర మనెడిపేర నొకపురమును నఖండ
సంపదల కాకరముగ నిర్మింపఁజేసె. 393

వ. పదంపడి యొక్కయెడ నానృపతివరుండు దీర్ఘకాలంబగు నొక జన్నంబు సేయఁ దలంచి తండ్రియగు నిక్ష్వాకునాజ్ఞఁ గొని మహామున్యుపదిష్టప్రకారంబున సంభారం బులు సంగ్రహించి భృగ్వంగిరోగౌతమపులస్త్యఋచీకపులహక్రతుప్రముఖులగు మునుల నామంత్రించి కులగురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి యిట్లనియె. 394

గీ. ఐదువేలవత్సరము లయ్యంబ నర్థిఁ గుఱిచి జన్నం బొనర్చెద గురువరేణ్య
సకలయజ్ఞసంభారంబు సంగ్రహించి, నాఁడఁ జేయింపు మన నృపున కతఁ డనియె.

వ. అంబామఖం బొనర్ప నుద్యుక్తుండై పాకశాసనుం డింతకుమున్న నీవలె నన్నుం బ్రార్థించె; నాజన్నంబును బంచశతవర్షాత్మకంబ దానినెఱవేర్చి పిదప నీజన్నమ్మున కరుదెంచువాఁడ నంతదనుకఁ దాళుమనుడు నిమి యిట్లను. 396

క. మునులం బిలిచితి జన్నమ్మునకున్ సంభారమెల్లఁ బూరించితి మా
యినకులమునకున్ గురుఁడవు. నను వంచన చేసి యరుగ న్యాయ్యమె నీకున్.

వ. ధనలోభమ్మునంజేసి నీ విట్లొనరింపఁదగదని మాటిమాటికి నివారితుండయ్యు వసిష్ఠుండు గణియింపక సురపతి మఖమ్మునకుం జనియె. 398

ఉ. ఇమ్మెట వైమనస్యమున వేగమెలర్ప నిమిప్రభుండు స
త్సమ్మతు గౌతముం గురుపదమ్మున నిల్పి తుషారభూధ్రపా
ర్శ్వమ్మున దేవికిన్ మిగుల సమ్మతిగాఁగ మఖంబొనర్చు ప్రే
మమ్మున నెల్ల ఋత్విజుల మాన్యులఁ జేసె నపారదక్షిణన్. 399

వ. ఇంతకుమున్న వసిష్ఠుం డింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి తత్కృతపూజలంద నిసి యజ్ఞదీక్షామయమ్మున నిమి గనవచ్చిన నతండు నిద్రావశుండై దర్శనం బొసంగఁడాయె దానం గోపించి వసిష్ఠుండు. 400

చ. కులగురు నన్ త్యజించి మదిఁ గొంకక వేఱొకనిన్ వరించి నా
యలఘుపదమ్మున న్నిలిపి యాగ మొనర్చుచు నంతఁ బోక యి
వ్వల నినుఁ జూడ రాఁగ నిటు వంచన చేసితి నీదు దేహ మీ
యిలఁ బడెడిన్ విదేహగతి నిప్పుడ చెందుము శాపమిచ్చితిన్. 401

వ. అను నమ్ముని వచనమ్ములకుఁ దలఁకి భృత్యులు నృపుని లేపిన నతండును జను
దెంచి శాపంబిచ్చుట యెఱింగినవాఁడు గావున గురున కిట్లను. 402

శా. పంకేజాసను నాత్మసంభవుఁడవై పాపమ్ము లెక్కింపకే
హంకారమ్మున శాపమిచ్చితివి నాయందింతయున్ లేదుగా
పంకం; బక్కట లోభబుద్ధివయి భూపాలు న్ననున్ శిష్యు ని
శ్శంకన్ వీడితి సిగ్గెఱుంగవు ధనాశాలోలుపత్వమ్మునన్. 403

క. నీదోషము నాయందా, పాదించి శపించి తింతపాపపుఁగోపం
బూఁదిన నీదేహమునకు, నాదశయ ఘటిల్లు నిదియు న్యాయ్యమ్మగుటన్. 404

వ. ఇట్లిరువురును బరస్పర శాపోపహతులైరి. పదంపడి వసిష్ఠుండు చతురానను కడ
కరిగి యిట్లనియె. 405

క. నిమి యను రాజన్యుఁడు కా, యము వడఁగ శపించె దేహ మన్యము జ్ఞానా
దిమహిమ మియ్యది పోకుం, డ మహాత్మ యనుగ్రహింపు నావుడుఁ బేర్మిన్. 406

క. చతురాననుఁ డిట్లను స, మ్మతి మిత్రావరుణదేహమహితాంశసమ
న్వితుఁడ వయి పొందమి జ్ఞాన, స్థితి గని పూజ్యత్వ మంది చెలఁగెదు తనయా.

వ. నావుడుఁ దండ్రికి నమస్కరించి తత్క్షణమ వరుణాలయమ్మున కరిగి దేహత్యాగం
బొనరించి జీవాంశమ్మున మిత్రావరుణులయందుఁ బ్రవేశించె. నంతఁ గొండొక
కాలమ్మునకు. 408

క. అచ్చటికి నరిగె నూర్వశి, యచ్చపలాక్షిఁ గని వార లతికాముకులై
యచ్చర కిట్లని రెంతయుఁ, బొచ్చెమునకుఁగాని కూర్మి పొసఁగి యెసంగన్. 409

చ. చెలి నినుఁ జూచి మామనము చిక్కెను జక్కెరవింటిజోదుకో
ల్తలకుఁ; దలంకుమాన్పి దయదాఁపక యిచ్చకు నచ్చినట్ల దా
సుల మముఁ గూడి కేళికలఁ జొక్కుము నావుడు వారియందు ని
శ్చలమతియై వసించె నటఁ జారువిలోచన కూర్మి పెంపునన్. 410

మ. కో. వారితేజము కుంభమందు నవారణన్ బడె నంతలోఁ
జారుదేహులు మౌను లిర్వురు సంభవించిరి దాన న
వ్వారిలోఁ బ్రథముం డగస్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుఁడున్
ధారుణీశ! ద్వితీయుఁ డింతయు దైవపాక మెఱుంగుమీ. 411

వ. అం దగస్తి బాల్యమ్మునన తపమ్మునకు వనంబున కరిగె వసిష్ఠుని నిక్ష్వాకుండు
గైకొని కులార్థమ్ముగాఁ బాలించుచుండె నిది వసిష్ఠదేహాంతరప్రాప్తి నావుడు జన
మేజయుండు నిమి యేమయ్యె నుడువుమన వ్యాసుం డిట్లను. 412

క. కనియె మఱియొక్క దేహం, బును వైశమ యవ్వసిష్ఠముని; నిమిభూపా
లున కట్లు కలుగదాయెన్, విను జనవర దీని విధము విస్తృతఫణితిన్. 413

వ. అట్లు వసిష్ఠుండు నిమికి శాపంబిచ్చినఁ గ్రత్వర్థం బేతెంచిన ఋత్విజులెల్లరుం
గలసి యిట్లు యోజించిరి. 414

క. విపరీతమయ్యెఁ గార్యం, బపూర్ణదీక్షుండు నృపతి యన్యాయముగా
శపియింపఁబడియె దేహం, బపగత మగు నింక దీని నాఁగఁదరంబే. 415

వ. అవశ్యమ్ముగఁ గాఁదగు కార్యమ్ముల నొకం డాఁగనేర్చునే? యని చింతించి
మంత్రశక్తిచే నతని దేహంబు కించిచ్ఛ్వసన యుక్తంబగునట్లు కాపాడి క్రతు
సమాప్తి యొనరించుటయు. 416

నిమికి దేహాంతరప్రాప్తి.

ఆ.వె. క్రతుసమాప్తి యందుఁ గ్రతుభుక్కు లరుదెంచి, జీవమాత్రశిష్టు భూవరేణ్యుఁ
గాంచి పలికి "అధిప కావించె నీజన్న, మెంత యేని మాకు సంతసంబు. 417

క. వరమీఁగ వచ్చినారము, నరదేహమునందు వాంఛనాటునొ లేదే
సురదేహము వాంఛింతువొ, నృవర తెల్పు" మన నిమియు నాకుల కనియెన్. 418

క. కాయం బెన్నఁటికేని న, పాయముఁగను దాని గోర నఖిలదిగద్ర
ష్ట్యాయతనమ్ముల నెప్పుడు, వాయువనై యుండుపొంటె వాంఛింతునొగిన్. 419

వ. అని పలుకు నిమి యాత్మం గుఱించి దేవతలిట్లనిరి. రాజా! సర్వేశ్వరి యగు జగ
దంబం బ్రార్థించితివేనిఁ ద్వత్కృతమఖసంతుష్టయగు నప్పరశక్తి నీ వాంఛితం
బొసంగు. 420

చ. అని సుర లానతిం గ నిమి యాత్మ జగజ్జననిన్ విశేషభ
క్తి నెగడ గద్గదస్వరము గీల్కొన సన్నుతి చేయఁ గోటి సూ
ర్యనిభసురూప మొప్ప జగదంబిక గోచరమై వరంబు గై
కొను మన నెల్లదేవతలకున్ ముద మబ్బురముం జెలంగఁగన్. 421

వ. అంత నిమియు వినయమ్మున నిట్లను. 422

క. ఈ నెంచెదేని వరమును, జ్ఞానం బప్రతిహతమ్ముగా నొసఁగియు దృ
క్స్థానమ్ములు వాసమ్ములు, గా నిడుమీ సకలభూతగణముల యందున్. 423

వ. నావుడు జగదంబ యిట్లను. 424

ఆ.వె. జ్ఞాన మబ్బునీకుఁ గర్మావశేషప, ర్యంత మఖిలభూతరాశినేత్ర
వాస మొదవు నిమిషవర్తన నీనిమి, త్తముగ నేత్రములకుఁ దగు నృపాల. 425

క. విను పశుపక్షులు మనుజులు, సనిమిషు లనిమిషులు సుర, లౌనంగితి నీ కో
రిన వరమని జగదంబిక, చనియెం దనయంత నిమియు సంతసమందెన్. 426

వ. పదంపడి మునులందఱును నిమిదేహ మ్మొక్కెడ నునిచి పుత్త్రోత్పత్త్యర్థమై యొక్క
యరణిం దెచ్చి మథించిన నవ్వారి మంత్రబలమ్మున సమస్త లక్షణముల నిమి
కెనయగు నొక్క కుమారుం డుద్భవించి యతం డరణి మథనమ్మున నుద్భవిల్లుటం
జేసి మిథియనియు జనకునివలనఁ బొడముకతన జనకుండనియు నెగడె. 427

క. నిమి దేహంబెడలు నిమి, త్తముగఁ దదన్వయమునందుఁ దగియె విదేహా
ఖ్య మనుజపతుల కనూచా, నముగ నపార్థకముగాక నరపాలమణీ. 428

వ. పిమ్మట నిమిసుతుండగు జనకుండు ప్రథితుండై గంగాతీరమ్మున మిథిల యను
నొక పురంబు ధనధాన్య గోపురాట్టాలాది నిఖిలసంపత్సమృద్ధంబు రచింపంజేసి
యందు సుఖంబుండె. 429

క. జనకుని యన్వయమందున్, జనన మ్మందిన యశేషజనపాలకులున్
జనకులనఁ బరఁగి జ్ఞాన, మ్మునకుం దానకములగుచుఁ బొలిచిరి పేర్మిన్. 430

వ. ఏతద్వంశజుల కెల్లరకును విదేహజనకనామంబులు చెల్లుచుండు నిది నిమిచరిత్రం
బనవుడు జనమేజయుండు వ్యాసుం గాంచి మహాత్మా! వసిష్ఠుండు గురు వగు
కతనఁ దన్ను శపించినం జెల్లుఁ గాక తాను శిష్యుండును శుభప్రదమ్మగు దేవీమఖ
మ్మునకుఁ గర్తయునై క్షమ దలంపక బ్రహ్మపుత్త్రునకు వసిష్ఠునకు శాపం బీఁదగునే
యనవుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 431

క. తెలిపితి నజితేంద్రియులకుఁ, గలుగదు దేహులకు శాంతి, క్షమగల మహనీ
యులు దుర్లభు లిల సన్న్యా, సులయందేనియును శాంతి చొప్పడ దనఘా. 432

ఉ. ఆఁకలి దప్పియు న్విడిచి యన్నిసుఖమ్ములు వీడి యోగియై
తేఁకువ నొప్పుఁగాక తెగఁద్రెంపఁగలేఁడు మనోగతంబులౌ
ప్రాకృతశత్రువర్గముల బార్థివసత్తమ! యట్టివాని నీ
లోకమునంద కాదు సురలోకమునందును గానరాదుగా. 433

వ. బ్రహ్మపుత్రులైన మహామునీంద్రులును గుణత్రయావిద్ధులై యున్నపు డన్యుల నెన్ననేల? మున్ను యోగాభ్యాసరతుండును సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండు దైవయోగమ్మున సగరాత్మజుల దహించె; నొక్కండన నేల? హరిహరబ్రహ్మ లాదిగ సకలమ్మును నహంకార కలితంబని యెఱుంగు మహంకారోత్పన్నంబగు జగమ్మునఁ దద్వియోగమ్ము దుర్లభమ్ము. 434

క. ఒకవేళ సత్త్వవృద్ధియు, నొకవేళ రజోధికతయు నొకవేళఁ దమః
ప్రకటతయుఁ గలుగు గుణముల;, కకలంకత నొక్కరీతి యలవడ దనఘా. 435

వ. అగుణుఁడును నవ్యయుఁడును బరముఁడును నిర్లేపుఁడును సర్వభూతాలక్ష్యుఁడును నగువాఁడొక్క పరమాత్మ, మఱియుఁ బరశక్తియు నట్టిద. ఈ యిరువురకు నెల్లప్పుడు నైక్యంబని యెఱుంగునది. 436

క. పరమాత్మకుఁ బరశక్తికి, నరయ నభేదంబు నెవ్వఁ డాతఁడు ముక్తిం
బొరయు నఖండజ్ఞాన, స్థిరుఁడగు నిది యెఱుఁగు వేదసిద్ధాంతముగా. 437

క. జ్ఞానంబు రెండుదెఱఁగులు, గా నెఱుఁగు మొకండు శాబ్దిక మ్మది వేదా
దీనమ్మును శాస్త్రార్థా, ధీనంబును నై జనించుఁ దెల్లం బధిపా. 438

వ. శాబ్దజ్ఞానమ్మున మతికల్పితమ్ములగు వికల్పమ్ము లనేకమ్ములు వొడము నిఁక రెండవది యనుభవం బనంబడు నిట్టిజ్ఞానం బేరికి దుర్లభంబు. 439

క. ఘనుఁడైన వేత్త దొరకిన, జనునకు ననుభవముగలుగు సకలతమమ్మున్
మునుకొని యడంచు నద్యది, జనవర! తమ మడఁపలేదు శాబ్దమ్మెందున్. 440

ఆ.వె. అదియ కర్మ మెద్ది యడఁచు బంధమ్ముల, నదియ విద్దె ముక్తి కమరునెద్ది
శాబ్దికంబు తమము సంహరింపదు దీప, మన్నమాత్రఁ దిమిర మడఁగు నెట్లు? 441

క. పరహితమును గోపమ్మున్, బొరయమి ధృతి యోర్పు శీలమును సంతోషం
బరయఁగ విద్యకు ఫలములు, నరవర! ఫల మనఁగరాదు నైపుణి యెందున్. 442

వ. యోగాభ్యాసమ్మున నొందె విద్యాభ్యాసమ్మున నొందెఁ గామాదినాశం బలవడ
దయ్యవి మనోజాతంబులగుటఁ దజ్జయమ్మునఁ గాని లోఁబడవు. 443

క. మనము జయింపని కతమున, మునిపై నిమిభూవరునకు మొనయదు శప మ
య్యనఘుఁడు యయాతి మును శు, క్రునకున్ బ్రతిశాప మీఁడు క్రూరుఁడు గామిన్.

క. భృగుపుత్రుని శాపమ్మునఁ, దగ జర గ్రహియించె నెంత ధార్మికుఁడో యయా
తి గణింప నొక్కఁ డొక్కం, డగపడు సౌమ్యుండు క్రూరు లందఱు జగతిన్.

హైహయకృతవిప్రవధ.

చ. ఒకనిస్వభావ మొక్కగతి నొప్పెడి దీనికి నింతయేల? ము
న్నకరుణులై ధనాశమెయి హైహయు లాత్మపురోహితుల్ కలా
ప్రకటితు లుత్తమోత్తములు భార్గవులన్ బరిమార్ప లేదె? పా
తకములు క్రోధమూర్ఛితు లెదన్ గణియింప రొకించు కేనియున్. 446

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 447

గీ. బ్రహ్మహత్య గణింపక భార్గవులఁ బు, రోహితుల నుక్కడంచిరి హైహయు లని
పలికితివి వార లెవ్వనికులమునందుఁ, బొడమి రేకారణము కోపమునకుఁ? జెపుమ.

క. కారణము లేనికార్యం, బారయ మగ్రజుల రాజు లఘుమెన్నక సా
ధారణముగఁ జంపుదురే!, వైరం బెంతేని నుండవలయు మహాత్మా! 449

క. బలవంతులయ్యు రాజులు, బలహీనులఁ బూజ్యులైన బాడబవరులన్
గలుషభయమ్మును జెందక, తలదఱుగుట పాడియగునె ధర్మము చెడదే! 450

వ. నా కీ సందియం బెడఁబాపు మనుడు వ్యాసుండు పురాతన కథ స్మృతికిం దెచ్చికొని
యిట్లు సెప్పందొడంగె. 451

చ. కలఁడు సహస్రబాహుఁ డధికంబగు శౌర్యము వొల్చువాఁడు ని
స్తులబలశాలి హైహయుఁడు దుర్జయతేజుఁడు కార్తవీర్యభూ
తలపతి ధర్మతత్పరుఁడు దానమునన్ గడుమేటి యాతఁ డ
గ్గలముగఁ జేసె జన్నము లగణ్యముగాఁ దగు భూరిదక్షిణన్. 452

వ. అతండు హరి యపరావతారంబగు దత్తాత్రేయుని శిష్యుండు; భృగువులకును నట్ల
యాజ్యుండగు కతనఁ దా నొసర్చిన జన్నమ్ములం దొసఁగిన ధనమ్మున వార లతి
ధనికులై హయాదిసంపన్నులై చెలంగుచుండిరి. పదంపడి కార్తవీర్యార్జునుండు

కొండొక కాలమ్మునకు దివంబేగుటయుఁ దద్వంశ్యులగు హైహయులు ధనహీనులై తదర్థంబు తమ గురువులగు భృగువుల యాచింపం జనిన వారలు ధనలుబ్ధులగుకతన నీనొల్లక కొందఱు పాఁతిపెట్టియుఁ గొందఱు బ్రాహ్మణుల కొసంగియు మఱికొంద ఱెచ్చటేనియు డాఁచియు రాజభయమ్మునఁ బలాయితులై యెక్కపెట్ట దుర్గమంబులగు గిరిగహ్వరమ్ము లాశ్రయించి; రంత హైహయులు వారల గృహములన్నియు వెదకి యెక్కరునేనిం గానక ధనార్థంబు భూఖననం బొనర్చుటకు నుంకించిరి. 453

క. భృగువులయుఁ జుట్టపట్లన్, దగు విప్రులయు సదనములు త్రవ్విన ద్రవ్యం
బగణితముగఁ గన్పడె భీ. తగతిన్ శరణంబు గొనిరి తద్గత విప్రుల్. 454

ఆ. వె. శరణుఁ గనినవారిఁ, జని గిరిగహ్వర, మ్ములను డాఁగువారిఁ బొలియఁజేసి
రెల్ల భార్గవుల నహీనకోపమ్మునఁ, బట్టి దొరకినంతవట్టు నధిప. 455

శా. ఆగర్భమ్మును ధారుణిం దొలిచి ద్రవ్యం బంతయుం గూర్చి భూ
భాగంబెల్లెడ గర్తముల్ గొలిపి చంపంజొచ్చి రాబాలమున్
శ్రీగర్భమ్ములు పాడుచేసి భృగులన్ దీవ్రాస్త్రముల్ చొన్పి రెం
తే గగ్గోలుగ నేడ్చి రంగనలు కన్నీ రేఱులై పాఱఁగన్. 456

వ. అట్టి ఘోరకృత్యమ్మునకు సహింపక సమీపతీర్థవాసు లగు మును లేతెంచి హైహయుల కిట్లనిరి. 457

చ. విడువుఁడు బ్రహ్మజాతి నిటు పీరులరై పొలియింపఁ జెల్లునే?
యుడుకుమెయిన్ గటా! వనిత లూరక తల్లడిలంగ గర్భముల్
వొడుచుటపాడియే? నృపులపోఁడుములే యివి! యింత పాపముం
దడఁబడ కాచరించెదరు తప్పక తత్ఫల మిప్డ కన్పడున్. 458

వ. అను మునులకు హైహయు లిట్లనిరి. 459

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మిన్నక వీరలు మాదుపూర్వులం
జేరి ఛలమ్మునన్ ధన మశేషము గైకొని డాఁచిపెట్టి రీ
చోరులఁజంపఁ బాతకము చొప్పడునే బకవృత్తులన్? ఋణం
బీరఁట పాదవృద్ధి? కిపు డేమొక కార్యము చేయఁగోరినన్. 460

క. దాత యగు కార్తవీర్యుఁడు, పాఁతుల వైచుకొన ధనము పంచి యిడెనె? మీ
కేతాదృశ మగు కృత్యము, చేతఃప్రీతికర మగునె? చెప్పుఁడు మౌనుల్. 461

చ. క్రతువు లొనర్చి యెక్కుడగు కార్యములం బొనరించి విత్యరి
క్తతతికి నిచ్చి సౌఖ్యముగఁ దా భుజియించి ధనంబు విప్రుఁ డీ
గతిఁ దగ వెచ్చఁబెట్టవలెఁ గాకునికిన్ నృపచోరవహ్నిసం
గతమయి వమ్మగున్; విడుచుఁగా యది రక్షకు నెన్నిభంగులన్ ? 462

గీ. అట్లు కాదేనిఁ దాఁ దాఁచినట్టిధనము, నొరుల కీక భుజింపక యున్న కతనఁ
జచ్చి పరలోకమున కేగి జముని యాజ్ఞ, నరకసంగతుఁ డగు ధననాయకుండు. 463

క. దానము భోగము నాశము, నా నెగడున్ మూడు గతులు నరు లా రెంటిన్
మానిన మూడవగతిచేఁ, దా నడఁగు ధనం బదెంత దాఁచినయేనిన్. 464

గీ. ఏము పాదవృద్ధి నీ నెంచి మాపుకో, హితుల విజయమెసఁగ ఋణము నడుగ
నీఁ దలఁప రిట్టిహీనులు రాజుల, మైన మాకు దండ్యులగుట తప్పె ! 465

క. కృపణు లదాత లభోక్తలు, నెపమున నార్జించువారు నేల నిడెడివా
రుపకారశూన్యులున్ భూ, మిపతులకున్ దండ్యులనుట మీరెఱుఁగనిదే. 466

వ. అట్లగుట వంచకులును బ్రాహ్మణాధములును నగు వీరల దండించుటకు మహాత్ము
లగు మీరలు క్షమియింప వలయునని యమ్మౌనుల నెట్టకేలకు నొప్పించి భృగు
పత్నుల గర్భమ్ములు పగుల్చుచుండ నయ్యంగన లందఱును దుఃఖార్తలై హిమవ
త్పర్వతమ్మున కరిగిరి. 467

గీ. హైహయులచేత ధనలోభ మమర విప్రు, లిట్లు హతులైరి, యెవ్వారికేని లోభ
మెక్కుడగుశత్రు, వద్దాని నెనయువాఁ డొ, నర్పఁగారానిపనులు భూనాథ ! లేవు.

చ. కులము నడంచు ధర్మమునకుంజెడు, దల్లినిఁ దండ్రి నాత్మజా
తుల హితులన్ గురూత్తములఁ దోజనియించిన యన్నదమ్ములన్
లలనలఁ జుట్టలన్ మది దలంకక చంపగఁజాలు లుబ్ధుఁడౌ
తులువకుఁ జేయరానిపని దోఁపదు ముజ్జగమందుఁ జూచినన్. 469

గీ. కామమునకన్నఁ గ్రోధమ్ముకన్న నెక్కు, డైనశత్రు వహంకృతికన్న లోభ;
మదిగలుగువాఁడు ప్రాణమ్ములైన విడుచు, నన్న నవ్వాఁ డొనర్పని దన్య మున్నె !

ఉ. నా జనమేజయుండను ఘనమ్మగు నీవచనామృతంబు నెం
తేఁ జవిగొన్న నింమకయుఁ దృప్తి యెసంగదు భార్గవాంగనల్
రాజభయమ్మ పీడుటయు బ్రాహ్మణవంశము వృద్ధియున్ మునీం
ద్రా ! జనవంద్య, నాకుఁ గృప నానతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేయవే. 471

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను, రాజేంద్రా! హైహయపీడితలై భృగువనితలట్లు హిమవంతమ్మున కరిగి యచ్చట మృణ్మయంబగు గౌరీవిగ్రహం బొనర్చి సరిత్తటమ్మున నిల్పియు పోషణపూర్వకమ్ముగఁ దత్పూజల నొనర్చుచు మరణమ్మునకుఁ గృతనిశ్చయలై యున్నంత, 472

క. ఒక రాత్రికాలమున దే, వి కృపావతి యగుచుఁ జారువేషిణియై వా
రికి స్వప్నమందు "మీలో, నొకతెకు నూరుజుఁడు పురుషుఁ డుద్భవమందున్. 473

క. వినుఁ డతఁడు మామకాంశం. బునవాఁ డగుకతన శక్తిపూర్ణుండై మి
మ్మును బ్రోవఁగలఁడు నమ్ముం", డని చెప్పి తనంత నరిగె; నంతట వారల్. 474

వ. మేలుకాంచి సంతోషదంతురితాంతరంగలై యున్నంత నందొక్క వనిత యూరువుచే గర్భమ్ము ధరియించి క్షత్రియభయమ్మున నెందేఁ బోఁ దలంచి పలాయనం బొనర్చుచున్న యది రాజులచేఁ జూడంబడి ఖడ్గపాణులై తన్ను వెనుకొనువవ్వారికిఁ దలంకి గర్భరక్షణార్థం బాక్రోశించుచు నిరాధారయై సింహగృహీతయు గర్భిణియు నగు హరిణింబోలి కుందుచున్నంత, 475

ఔర్వోత్పత్తి.

క. తనతల్లి దీనదశఁ దాఁ, గని సైఁపక యూరువుం బెకల్చుకొని తటా
లున శిశువు వెలికి వచ్చెఁ, దిననాథుంబోనిమేటి తేజమువెలయన్. 476

క. ఆచిన్నిశిశువు తేజము, చూచినతత్క్షణమునందు చూడ్కులు సెడి యా
రాచజనమ్ములు గిరులన్, ద్రిమ్మరిది జన్మాంధులనఁగఁ దిరిగిరి భూపా. 477

వ. అట్లు తిరుగుచు వార లందఱు నొక్కెడకుఁ జేరి తమమనమ్ముల నాశ్చర్యంబును దైన్యమ్మునుం బొడమ నిట్లు యోజించిరి. 478

క. బాలకుఁ జూచినయంతన, యేలొకొ నేత్రములు వోయె నిందఱకుం ద
ద్బాలకు మహిమమొ లేకా, లీలావతివ్రతముపెంపొ లేక మఱేమొ. 479

వ. అని చింతించి బ్రాహ్మణప్రభావం బగణ్యం బనియెంచి హైహయులు మెల్లమెల్లన నామె యున్నెడకరిగి తమభయమ్మున వడంకు నాబ్రాహ్మణికిఁ గృతాంజలులై శరణంబు వేఁడుచు నిట్లనిరి. 480

ఉ. అమ్మ! నినుం గనుంగొనినయంతన కన్నులు వోయె నీచరి
త్రమ్ము నుతింపఁగా వశమె గ్రక్కున మమ్ము ననుగ్రహించినే

త్రమ్ముల నీఁగదమ్మ దయ దప్పుట పాడియటమ్మ దృగ్విహీ
నమ్మగుజీవనమ్ము మరణమ్మున కెక్కుడు గాదె యేరికిన్. 481

ఆ. వె. ఇంక నిట్టికర్మ మేమొనర్పము భార్గ, వులకు సేవకులము తెలిసి తెలియ
కాచరించినట్టియఘము క్షమించి క, న్నుల నొసంగు మమ్మ యెలమి మాకు.

వ. ఇది మొదలు భృగుపులయెడ హైహయు లందఱును వైరంబు విడిచి వర్తించు
నట్లు శపథం బొనరింతుము. నీవును బుత్రుండును సుఖం బుండం గలరు మమ్మను
గ్రహింపు మనుడు వారలకు నాబ్రాహ్మణి విస్మయంబు గదుర నిట్లనియె. 483

ఉ. మీనయనమ్ము లే నెఱుఁగ మీపయిఁ గోపము లేదు నాకు మ
త్సూనుఁడు బంధుఘాతుకుల దుష్టుల మి మ్మిటు చేసె నక్కటా!
కానక మంచిచెడ్డల నకారణ మర్థపరత్వ మూని వి
ద్యానిధు లైనతాపసుల నట్లొనరించిన రిత్త వోవునే? 484

క. గర్భగతు లైనశిశువుల, నర్భకులన్ వృద్ధులన్ దయాశూన్యత సం
దర్భ మెఱుంగక చంపిన, నిర్భాగ్యుల మి మ్మదఁప జనించె నితఁడొగిన్. 485

ఆ.వె. ఊరుగర్భుఁ డగుచు నుండెను శతవత్స, రమ్ము లితఁ డాగమమ్ములెల్ల
నపుడు సంగ్రహించె నంబాకటాక్షమ్ము, కతన నాకుఁ గొడుకుగా జనించె. 486

గీ. పితృవధమ్మున మిగులఁ గోపించియున్న, వాని మత్సుతు నౌర్వు నవంధ్యభక్తి
వేఁడికొని వేఁడి మాన్పుఁడు వేగ మీకు, నేత్రములు గల్గు నింతయు నిక్క మనుడు.

వ. వార లందఱును వినయసంభ్రమమ్ము లిగురొత్త మునివరుండగు నాయౌర్వు సన్ను
తించినఁ బ్రసన్నుండై యతం డంధులగు హైహయుల కిట్లనియె. 488

గీ. దేవనిర్మితములు తప్పిపోవు టెట్లు, వాని కొక్కింత తజ్ఞుఁడు వగవఁబోఁడు
ఋషుల కిఁక సౌఖ్య మబ్బెడి దృష్టు లెప్ప, టిగతి మీకుఁ జెలంగు, నరుగుఁడు కదలి.

వ. అని యౌర్వుం డనుగ్రహింపుటయు, 490

ఉ. ఆతనియాజ్ఞ నొంది నృపులందఱు నెప్పటియట్ల లోచనో
పేతత నేగి, రక్కుమరు నెంతయుఁ దేర్మి గడల్కొనంగఁ ద
న్మాత గ్రహించి యాశ్రమమునన్ దగఁబెంచుచునుండె, నర్థకా
మాతురులైన హైహయులకై నపరాధవమున్ గ్రహించితే. 491

వ. నాపుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 492

గీ. భారతులకెల్ల భరతునిపగిది యాద, వులకు యదునృపునట్లు వీరల కులమున
హైహయుం డనునొక్క రాజలరెనే? ము, నీంద్ర! లేకున్న హైహయు లెట్టులెరి?
వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె, రాజేంద్రా! సూర్యపుత్రుం డగు రేవంతుఁడనువాఁ
డొక్కనాఁ డుచ్చైఃశ్రవమ్ము నధిష్ఠించి భగవద్దర్శనాకాంక్షియై వైకుంఠమ్మున
కరిగె. 494

హైహయవంశము.

క. లచ్చియు నన్నయయినయు, య్యుచ్చైఃశ్రవమున్ గుమారు నూరక కోర్కెల్
పెచ్చుపెరుఁగ సంస్తంభన, మచ్చుపడం జూచుచుండె నాలో హరియుఁ. 495
ఆ.వె. హయము నెక్కి వచ్చునతిమనోహరుని రే, వంతుఁ గాంచి విస్మయాంతరంగుఁ
డగుచు భార్య కిట్టు లనియె "నో చార్వంగి! యెవ్వఁ డొక్కొ గుఱ్ఱ మెక్కి వచ్చె!
వ. భువనత్రయ మోహనుండగు నివ్వాని నెఱుంగుదే" యని మాటిమాటికి నడిగినఁ
దన్మయచిత్త యగు నక్కోమలి ప్రత్యుత్తరం బీనేరదయ్యె; నంత నతండు
మోహితఁగా నాపె నిశ్చయించి కోపాకులుండై యిట్లను. 497
చ. వినుమిఁక నేమి చూచెదవు? వేఁడుఱువట్టినదానిభంగి; నీ
మన మవశత్వముం బొరసె మానిని! యీ హయదర్శనమ్మునన్;
జనువున నెల్లెడన్ రతి నెసంగుటచే రమవై చలత్వ మూ
నినకతనన్ జలాఖ్యవయి నెట్టన నీ వపకీర్తి నొందుమా. 498
గీ. ప్రాకృతాంగనవోలె ధైర్యమ్ము విడిచి, హయముఁ గామించి చంచలవైతికాన
బడబవై మర్త్యలోకసంభవము చెందు, మనుడు శాపమ్మునకు భీతినంది రమయు.
ఉ. శోకము పెల్లుగాఁగ మధుసూదను పాదయుగంబు శీర్షమున్
సోఁకఁగ మ్రొక్కి దీనదశ చొప్పడ నిట్లను "దేవదేవ! న
న్నీకరణిఁ శపింతె? కృప యించుక లేదె? స్వభావసిద్ధమై
నాకడ నుండుపేర్మియు వినాశము చెందెనె? యింతమాత్రలో. 500
క. ఎన్నండుఁ గోప మెఱుఁగక, వెన్నవలెఁ జెలంగునీదువిధ మింతటిలో
సన్నగిలి క్రొత్తయగునే?, చన్నే? న న్నిట్లు శాపసంగతఁ జేయన్. 501
క. నిను విడనాడి బ్రతుక నే, ర్తునె ప్రాణము లిపుడ దొరఁగుదు న్నీశాప
మ్మున కంతమ్ము గృపామతిఁ, గని చెప్పు" మనంగ నతఁడు కరుణార్ద్రుండై.

ఆ.వె. వినుము నీదుగర్భమున నాకు నెన యగు, పుత్రుఁ డొక్కరుండు పుట్టునెప్పు
డపుడ శాపమోక్ష మగు నన్నుఁబొందంగ, నబ్బు నీకు నిక్క మబ్జవదన. 503

వ. అనవుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 504

గీ. కాలయోగమ్ముకతన నిక్కరణి శాప, మంది ప్రోషితభర్తృక చంద మొంది
బడబయై యెంతదనుకఁ దా నిడుమవడసె, నెట్లు సంతానమును గని మేగెఁ బిదప.

క. నావుడు వ్యాసుండిట్లను, రేవంతుం డబ్జనాభురీతిం గని కో
పావిష్టుండని భయపడి, వేవేగ నమస్కరించి వెలువడి యంతన్. 506

క. తనతండ్రి సన్నిధికిఁ జని, వినయమునన్ గడచినట్టి వృత్తాంతమ్మున్
మునుకొని నుడివె రమయు న, వ్వనరుహలోచనుని యాజ్ఞ వడసి వగఁదగన్. 507

సీ. చని మున్ను రవిభార్య ఘనతపమ్మన నున్న • చోటునఁ దపసయు సూర్యపుత్రి
గలసినయెడ సర్వకామప్రదస్థాన • మున సుపర్ణాక్ష సంజ్ఞను బొగడ్త
దవిలిన దానికుత్తరమున శోభన • కాననమ్ముల నొప్పుగన్న యెడల
బడబయై శంకరుఁ బంచాస్యు దశభుజుఁ • జంద్రశేఖరు గజచర్మవసను

గీ. నీలకంఠుఁ ద్రిలోచను నిఖిలకాము • దాత నవదాతవిగ్రహు ధరసుతార్ధ
దేహుఁగుఱిచి తపమ్ము నుదీర్ణవృత్తి • దివ్యవర్షసహస్రమ్ము దివిరిచేసె. 508

వ. తత్తపమ్మునకు మెచ్చి యద్దేవుండు పార్వతీసహితమ్ముగ వృషభారూఢుండై ప్రమథగణమ్ములు గొలువఁ బ్రత్యక్షంబై బడబారూపిణియగు హరివల్లభ కిట్లనియె.

ఉ. ఏల తప మ్మొనర్తు జగదీశ్వరి నన్ను గుఱించి దేవి ని
న్నేలెడివిష్ణు వన్నియును నీఁదగునట్టి సమర్థుఁ డక్కటా
బేలవె? భర్తఁ దక్కియు వివేకిని కింకొకదైవ ముండునే
స్త్రీలకు నెట్టిఁడైన బతిఁ సేవ్యుఁడ కాఁడె త్వదీశుఁ డల్పుఁడే? 510

చ. అనవుడు లచ్చి యిట్టులను నంతయు దథ్యము, శాప మిచ్చె న
వ్వనరుహనేత్రుఁ డయ్యది కృపామతివై యెడఁజేసి యుద్ధరిం
ప నిను యజించితిన్ దగఁ దపమ్మునఁ; "బుత్రుఁడు గల్గుమీఁదఁ బో
వు" ననియె శాప, మెక్కరణిఁబుట్టు సుతుండు మహాత్మ! చెప్పవే. 511

క. వైకుంఠమ్మున నాపతి, యీకాననమందు నేను నిరువురకును నే
లా కల్గుఁ గూడియుండుట, యేకత లేకున్నఁ బుత్రుఁ డెట్లుదయించున్. 512

ఉ. నాదు తపమ్మునేఁతకు మనమ్మున మెచ్చితివేవిఁ గామితం
బీఁదగు నీకు నాపతికి నించుక భేదము లేదు దీని ము
న్నాదరరీతి నాదయితుఁ డానతియిచ్చెఁ దదాది మీకు నే
భేదము చూడ నిట్టి నిను వేఁడుట యాతని వేఁడుటే కదా. 513

గీ. అతఁడ నీవు నీవ యతఁడని యెఱిఁగిన, దానఁగాక నిన్నుఁ దలఁతునేని
నా సతీత్వమునకు దోసమ్ము గల్గున, నంగ మెచ్చి యయ్యనంగరిపుఁడు. 514

ఉ. జ్ఞానులు వేదవేదులు నకల్మషులౌ మునులుఁ నిలింపులున్
గానఁగ లేక తర్కములఁ గాలము వ్యర్థమొనర్తు రేక్రియం
దీని నెఱింగి తీవు వినుతింపఁ దగుఁ గదు నీ వివేక మెం
దేనియు నంగనాజనుల కింతటి బుద్ధివిశేష మొప్పునే. 515

క. హరిభక్తులు నను నిందిం, తురు మద్భక్తు లతినిందితుం జేయుదు రా
హరి; నించుకేని మాయం, తర మెఱుఁగఁగరా దదెట్టి తత్త్వజ్ఞులకున్. 516

గీ. కలియుగమ్మున మాయుభయులకుఁ గల్గు, నేకత నెఱుంగ లేక దుర్ధీకు లజ్ఞు
లింతకన్నను వాదమ్ము లెనయుచుంద్రు, తెలియుదురు మేటివిజ్ఞాన మొలయువారు.

వ. నీ కీయభేదజ్ఞానం బెట్లు చొప్పడె నెఱిఁగింపు మనుడు శంకరునకు లక్ష్మి యిట్లను,
మహాత్మా మున్నొక్కనాఁడు మన్నాథుండు మంతనమ్మున ధ్యానపరుండై పద్మాసన
గతుండై యున్నయెడ విస్మితనై యే నిట్లంటి. 518

ఉ. మున్ను సురాసురుల్ దగ సముద్రము ద్రచ్చునెడఁ జనించి నే
నెన్ని నినున్ వరించితి సురేంద్రులకెల్లను మేటి వంచు; నీ
కు న్నళినాక్ష! ధ్యాన మొనఁగూడుట కేమి నిమిత్త, మెందునే
ని న్నినను దాఁటువేల్పులు గణింపఁగ లేరుకదా వచింపుమీ. 519

చ. అనవుడు నాథుఁ డిట్టులనె, నంబుజనేత్ర యొకప్పు డేను న
య్యనిమిషవంద్యుఁడైన గిరిజాధిపుఁ గొల్తు నొకప్పు డాతఁడు
న్ననుఁగొనియాడు నాతఁడు మనఃప్రియుఁడెంతయు నాకు నేను నా
తనికిని నట్టివాఁడ విను తత్త్వము భేదము లే దొకింతయున్. 520

గీ. ఎవ్వఁడేనియు నా భక్తుఁ డెఱుక లేక, శంకరుని నిందఁజేయు నాజడుఁడు నరక
మందుఁ బడువాఁడు తద్భక్తుఁ డట్ల నన్ను, నిందఁ జేసిన నగు నింత నిక్కమనుచు.

వ. నాకుఁ బోధించెఁ దదాదిగ నేను మీ యిరువుర యభేదంబు నెఱుంగుదాన నన్నను

గ్రహించి నాకు మద్వల్లభుతోడి కూడిక యెట్లొనఁగూడు నట్లొనర్పుమని ప్రార్థించు లచ్చికి మహేశ్వరుం డిట్లనియె. 522

క. చింతింపనేల ? నీ తప, మెంతే సంతోస మొసఁగె నిఁక నీయెడ సు
స్వాంతుం డగు నీపతి యో, దంతిగమన నీకు నొక్క తనయుఁడు పుట్టున్. 523

క. హయరూపమ్మున శ్రీహరి, దయగలఁడై యిటకు వచ్చి తన్వి రొ! నీకుం
బ్రియుఁడగు నాప్రేరణ న, మ్మ యథార్థమ్ముగను నీకుఁ బుత్రుఁడు పుట్టున్. 524

ఉ. ఆ కొమరుండు లోకులకు నందఱకుం దలదాఁటి భూపుఁడై
యేకముగా జగం బఖిల మేలెడివాఁ డయి యేకవీరుఁడన్
బ్రాకటమైన నామమునఁ బ్రాభవ మొప్పఁ జరించు హైహయా
ఖ్యాకము వంశము న్నెగడఁగాఁ గల దాతఁడు కారణమ్ముగన్. 525

వ. పిమ్మట నీవును భర్తంగూడి వైకుంఠమ్మున కరిగి సుఖం బుండఁ గల వని చెప్పి మఱియును, 526

గీ. హృదయగతయైనపరశక్తి నెఱుకకలిమిఁ, గొలువ నేరక మత్తతఁ గొనినకతన
నీకు నిట్లబ్బె శోకంబు నిజము దీని, శాంతి కిప్పుడ యద్దేవి శరణు సొరుము. 527

చ. అని వరమిచ్చి శంభుఁడు తనంతఁ జనెన్, గడుభక్తి నజ్జగ
జ్జననియు నంతరాత్మవిలసత్సురదైత్యశిరోవిరాజినూ
తనమణికాంతిరంజితపదద్వయభాసినఖన్ మహేశ్వరిన్
వినయమునం దలంచుచును వేడ్క మెయిం బతిరాక గోరుచున్. 528

వ. ఉన్నంత శంకరుండు గైలాసమ్మున కరిగి ప్రమథులయందు నొక్కరుండగు చిత్ర రూపునిఁ జూచి యిట్లను. 529

క. వైకుంఠమ్మునకుం జని, శ్రీకాంతునితోడ నిట్లు చెప్పుము "పత్నీ
శోక మ్ముడుపు" మనుచు మై, త్రీకలనం దనకు నేను దెలిపితి ననుచున్. 530

చ. అని యనుపంగ నేగె నతఁ డంచితవైష్ణవభాసురంబు సు
స్వనశుకహంససంయుతము చారుసరఃకలితంబు నృత్తగీ
తనినదవాసితంబు వితతద్రుమభూషిత మప్రమేయసౌ
ధనిచయమండితంబు నగు తామరసాక్షుపురంబు వేడుకన్. 531

క. హరిసదనద్వారమ్మున, స్థిరులై వర్తించు సుప్రసిద్ధుల వేత్రో
ద్ధురపాణుల జయవిజయుల, నరసి హరికిఁ జెప్పఁబనుప నంతట జయుఁడున్. 532

ఆ.వె. హరినిగాంచి యిట్టులనుఁ "చిత్రరూపుఁ డన్, దూత శంకరాజ్ఞ చేత వచ్చి
తివిరి దర్శనము ప్రతీక్షించి యుండె రాఁ, దగునొ తగదొ" యన నతండు పేర్మి.

క. వైశమలోవికి రమ్మని, కాలగళునిదూతఁ బిలువఁగాఁ దగునన స
చ్ఛీలుఁడతఁ డట్లొనర్పఁగ, నాలో నా చిత్రరూపుఁ డంజలిగొనుచున్. 534

క. ఎదుటికిఁ జని మ్రొక్కిడఁ బే, ర్మిదగ "గిరీంద్రునకు సేమమే ? నీ విటకుం
గదలి యరుదెంచు టెందుల, కొదవదుగా దేవకార్య మొక్కం ?" డనుడున్. 535

క. దేవా! సంసారమ్మున, నీ వెఱుఁగని దొకఁడు గల్గునే! నన్ను మహా
దేవుం డనుపఁగ వచ్చితి, దేవరతో నొక్క మనవి దెల్ప చనంగన్. 536

వ. ఆతండు చెప్పుమనిన తెఱంగు విన్నవించెద నాకర్ణింపుము. 537

క. నీతరుణి లచ్చి కాళిం, దీతమసాసంగమమున నేమమ్ము మెయిన్
జేతము ధ్యానాయత్తం, బై తగ నున్నది తురంగమాకారమునన్. 538

చ. సురముఖసేవ్యయై సకలశోకవినాశినియైన యేసిరిన్
నరుఁడు త్యజించి దుఃఖకలనం బడు నట్టిచెలిం ద్యజించుఁ నీ
కరయఁగ సౌఖ్యమున్నె ? సతి నల్పుఁడునున్ విడ నిచ్చగింపఁ డె
క్కరణి నదోషయంచు మదిఁ గాంచియు భార్యను వీడితో హరీ. 539

ఉ. ఎవ్వనికాంత కస్తిపడు నెగ్గగు నాతనిజీవితం బిసీ
నవ్వదు రెల్లశత్రువులు; నాపలుకుల్ విని వైశ మబ్ధిజన్
నెవ్వగఁ బాపి కైకొనుము నెమ్మది నమ్మద మంద నక్కటా
జవ్వనిఁ బాయుదుఃఖ మది శక్యమె యిట్టి దటంచుఁ దెల్పఁగన్. 540

మ. మును నామానివి దక్షయాగమున వమ్ముం జేసె దేహమ్మునో
వనజాతాక్ష! తదంగనా విరహసంప్రాప్తంబు దుఃఖంబు నా
కనుభూతంబగుటన్ మఱొక్కనికి భార్యాఽయోగమున్నన్ మనం
బనుమోదింపదు కష్ట మింతకును నన్యం బేది సంసారికిన్. 541

ఉ. పిమ్మట నద్రిజం దపము పెంపునఁ గొంటి నగాత్మజాతయై
సమ్మతి దక్షపుత్రికయె జన్మమునందుటఁ జేసిః మేటి క
ష్టమ్ములకెల్ల గష్టమకటా తరుణిం ద్యజియించి యెట్లు ప్రా
ణమ్ముల నిల్పితో యెఱుఁగ! న్యాయమె నీకిటు లొంటినుండుటల్. 542

గీ. వేయి సంవత్సరములాయె వెలఁది వీడి, యేమి సౌఖ్యమ్ము గొంటి నీ వింతకాల
మరుగుమిఁక జాగుసేయక యశ్వరూప, మమర నీ కాంత వసియించునట్టియెడకు.

వ. అట్లు చని కొమరుంగని భార్గవీసహితుండవై స్వస్థానమ్మున సుఖంబుండుమని
శంకరుండు విన్నవింపుమనియె నను చిత్రరూపుని పలుకులఁ బ్రేరితుండై యశ్వ
రూపమ్ము దాల్చి. 544

గీ. బడబ యగు సింధుజాత యున్నెడకు నరిగి
కని మనమ్మున విస్మయమ్ము నతఁడొందె
నతని హయరూపుఁ గని విస్మయంబు నందె
లచ్చి; సంగతి యిరువుర కచ్చుపడియె. 545

ఏకవీరజననము.

క. మదనార్తు లగుచు నిరువురు, పదపడి యిటు లెనయ గర్భభర మడరఁగఁ బే
ర్మిఁ దనూజుఁ గనియె రెండవ, మదనుం దనఁ దగిన వాని మరి ముద మెనయన్.

వ. పిదప బడబాకృతి యగు సిరికిఁ దాదృశుఁడగు హరి యిట్లనియె. 547

క. బడబారూపం బిప్పుడ, విడువుము వైకుంఠమునకు వేగమ చనఁగాఁ
గడఁగుట యొప్పదె విడువం, బడుఁగాక తనూజుఁ డిచటఁ బంకజనయనా. 548

వ. నావుడు లచ్చి కరుణంబున నిట్లను. 549

క. తనువునఁ బుట్టిన కొడుకున్, వనమున విడువంగ మనము వచ్చునె యేయుం
గనకైన? విన్నదీతట, మున నీ శిశువునకు దిక్కు ముందెవ్వరొకో. 550

క. అనునాలో నిరువురకును, ననువయ్యెన్ దివ్యదేహ మంతవిమాన
మ్మును నేగుదెంచె దానిం, గని సిరి హరి కిట్టు లనియెఁ గడుఁ గరుణమునన్. 551

గీ. సర్వలక్షణముల నీకు సదృశుఁడైన
శిశువు నిట డిగవిడువ నేఁజెల్ల నెత్తి
కొనుము మూగురమును నేగు టనువుగాదె
యనుడు హరి యిట్టులనె సింధుతనయ కెలమి. 552

వ. ఇబ్బాలకు నే నొక్క కార్యార్థంబు నిర్మించితి నది యెట్లంటేని, యయాతికిఁ దుర్వ
సుం డనునొకపుత్రుండు గలఁ డతనికి హరివర్మ యని పితృదత్తంబగు నామాంత
రంబు విశ్రుతంబగు నారాజన్యుండు పుత్త్రకామియై తపం బొనరించుచున్నవాఁడు

మత్ప్రేరణమ్మున నతం డిత్తనయుఁ బరిగ్రహించి పోషింపఁగలఁ డతఁడు వచ్చు
దనుక నాయానతిం జేసి యీతని కొండు భయంబు లేకుండునని యాపె నాశ్వా
సించి తత్సహితుండై వైకుంఠమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుండు వ్యాసున
కిట్లనియె. 553

గీ. జాతమాత్రునిఁ గొమరుని శంకఁ దక్కి, విజన మగు కాననమ్మున విడిచి చనిన
పిదప సింహాదిమృగముల పీడ యతని, కబ్బకుండునె ? గతి యెవ్వరైరి చెపుమ.

వ. అనిన వ్యాసుం డిట్లనియె నట్లు లక్ష్మీనారాయణులు విమానం బధిష్ఠించి చనిన
పిమ్మట మదాలస యను తన భార్యంగూడి ముచ్చటించుచుఁ జంపకుండను నొక
విద్యాధరుఁడు విమానయానమ్మున దైవవశమ్మున నచ్చటికి వచ్చి నిరుపమానతేజః
పుంజంబై యొప్పు నా శిశువు నాలోకించి విమానమ్ముదిగ్గి మదనసదృశుం డగు
నక్కుమరుఁ గైకొని మదాలస కిచ్చిన నత్తన్వియు నిధి గన్న పేదంబలె నమం
దానందంబు నంది శిరంబు మూర్కొని యాలింగనం బొనర్చి కన్నవానింబలె నెంచి
యుత్సంగమ్మున నిడికొని పతి కిట్లను నాథా ! యీతఁ డెవ్వండు ? నీకెట్లు దొరకె?
నిక్కాననమ్మున నెవ్వరు డించి చనిరొకో ? యనుడుఁ జంపకుం డిట్లనియె. 555

క. వనితా ! యీతం డెవ్వఁడొ, చని యడిగెద శక్రు; నతనిసమ్మతియేనిం
దనయునిఁగాఁ బెంపందగు, నని వైళమ యింద్రునొద్ద కాతం డరిగెన్. 556

గీ. అరిగి సంతోషదంతురితాంతరంగుఁ, డగుచుఁ బుత్రునిఁ జూపి యిట్లను మహాత్మ
యెవనిబాలకుఁడో యితఁ డెఱుఁగ రాదు, దొరకెఁ దమసాతటంబునం దు వనమందు.

క. తమసాకాళిందీసం, గమమున నేవనిత డించి కానుపుపైఁ బ్రే
మము వీడి చనియెనో ని, క్కము నీసమ్మతినిఁ బుత్రుఁగాఁ గైకొందున్. 558

వ. ధర్మశాస్త్రమ్ముల నిట్టిండు కృత్రిమతనయుండుగాఁ జెప్పంబడుఁ గాదే యనుచంపకు
నకు నింద్రుం డిట్లనియె. 559

చ. ఇతఁడు హయస్వరూపు లగునిందిరకున్ హరికిన్ జనించె స
ప్రతిముఁడు హైహయుం డనఁగఁ బాటిలునీశిశువున్ సృజించె శ్రీ
పతియు యయాతి పుత్రునకుఁ బంపొనరింపఁగః వేగ విడ్వు భూ
పతి హరిప్రేరణంబు గొని బాలునికై యటకేగు నింతలో. 560

వ. అతఁ డరుగునంతకు నీ విబ్బాలు నచ్చట విడువవేని యారాజు దుఃఖితుండగు
నబ్బాలుం డేకవీరుండను నామమ్మునఁ బృథివీతలమ్మున నెగడువాఁ డగునని యని

పినఁ జంపకుం దచ్చిఋతపాపని యథాస్థానమ్మున డిగవిడిచి తనయెడ కరిగె నంత హరి యయాతి పుత్రునకుం బొడసూపిన నతండు హర్షితస్వాంతుండై నమస్కరించి వినయమ్మున నిట్లను, 561

గీ. విషయసంసక్తి దొరఁగి వివేకవంతు, లైన వారికిఁ గాఁదగునట్టి నీదు
దర్శనము కల్గెఁ బేరాసఁ దవిలి తపము, చేయుచున్నట్టి నా కిది చిత్ర మనఘ. 562

వ. అని భక్తిపరవశుండై నానావిధమ్ముల నుతియించుచున్న నృపాలునకుఁ గృపాలుండు హరి "నీ కోరికయే" మన నతండు 'పుత్రప్రాప్తి' యనుడుఁ గమలాక్షుం డిట్లనియె.

క. తమసాకాళిందీసం, గమమున సిరియందుఁ గొమరుఁ గంటివి నీకై
యమలుం డబ్బాలుని గొను, ము మహీశ! యనంగ నతఁడు మోదము పేర్మిన్.

క. అటఁ జని నోటం దనకా, ల్బొటవ్రే లిడి యాడికొనెడి పుత్రుంగని దు
ర్ఘటమగు తత్సౌందర్యపుఁ, బటిమకు నక్కజము నంది ప్రబలిన కూర్మిన్. 565

చ. కడుపుల నెత్తిపట్టి యెసకమ్మున శీర్షము మూర్కొనున్ "సుదు
ష్కరమగు మత్తపమ్మునకుఁగా నిను శ్రీహరి యిచ్చె" నంచు నా
దరమునఁ గౌఁగిలించుకొనుఁ "దద్దయు సంసృతి వారిరాశికిన్
దరణివి గమ్మ నా"కను "సుతా! నినుఁగన్నది లచ్చియే?" యనున్. 566

క. శతవత్సరములు నీకై, యతితప మొనరించు నన్ను నానందింపన్
గతి వైతివి నీ నగుమొగ, ము తగం గని పెంచు నతివపుణ్యము మితమే. 567

మ. అని మోదించుచు బాలకుం గొని పురం బమ్మేటి తానేగె గా
యనకుల్ వాఁడగ వందిమాగధులు నర్హస్తోత్రముల్ సేయ నె
క్కొని మంత్రుల్ సపురోహితప్రముఖులై కూర్మిన్ దనుంజూడ లా
జనికాయంబు పురాంగనాజనమణుల్ చల్లన్ ధ్వనుల్ కొల్లఁగన్. 568

క. హరివర్మ యిట్లు తనపురి, కరిగి కొమరు నొసఁగె భార్య కాసాధ్వియుఁ బ్రే
మరసాకులయై కైకొని "నరవర యితఁడెట్లు దొరకె" నా నతఁడనియెన్. 569

చ. హరికిని నంబుజాలయకు నాత్మజుఁ డీతఁడు నాకుఁ దత్కృపన్
దొరకెఁ దపంబుకల్మి; ననఁ దొయ్యలి సమ్మదమందె మీఁద స
న్నరపరుఁ డక్కుమారునకు నామమువెట్టె మహోత్సవంబు మే
దురముగ నేకవీడుఁడని; తోరపువృద్ధి నెసంగె నాతఁడున్. 570

వ. ఇట్లు మహానందసముగ్నుండై యక్కుమారుకతన ఋణత్రయముక్తుఁగాఁ దన్నుఁ

దలంచికొని యాఱవమాసమ్మున నన్నప్రాశనంబును మూఁడవయేటఁ జూడాకర్మమ్మును బొనరించి విప్రుల ననేకవిధదానమ్ముల సంతుష్టులంజేసి. 571

క. ఏకాదశాబ్దమందు శు, భాకారున కాసుతునకు నా నృపవరుఁడ
స్తోకము మౌంజీబంధ, శ్రీకము సంస్కార మొప్పఁ జేసి కడంకన్. 572

వ. వేదమ్మును ధనుర్వేదమ్మును నభ్యసింపఁజేసి పట్టాభిషేకయోగ్యుండగు నాతనికిఁ బుష్యార్క్య యోగసంయుక్తంబగు శుభదినమ్మునఁ దదనుకూలసంభారంబు లొనరించి వేదశాస్త్రతత్త్వజ్ఞులగు విప్రుల రావించి సాగరమ్ములయుఁ దీర్థమ్ములయుఁ బవిత్ర జలమ్ములు దెప్పించి స్వయముగా నభిషేకం బొనరించి విప్రులకు ధనంబు లొసంగి స్వర్గకాముండై భార్యాసహితమ్ముగ నరణ్యమున కేగి మైనాకశిఖరమ్మున వానప్రస్థుండై యుండి పత్రఫలాశాహారనియతిం బార్వతిం గుఱించి తపం బొనరించుచుఁ జిరకాలం బటనుండి దైవికమ్మున నిరువురును దేహత్యాగం బొనరించి యింద్రలోకమ్ము నొంది సుఖం బుండిరి. పదంపడి యేకవీరుం డీ యుదంతంబు విని యౌర్ధ్వదైహికమ్ములు నిర్వర్తించె. 573

క. పితృదత్తమ్మగు రాజ్యము, హితగతి నొనరించి భోగ మెనయుచు నొకనాఁ
డతఁ డరిగె మంత్రిపుత్రా, న్వితముగ నమరాపగకు సమీక్షాపేక్షన్. 574

వ. కోకిలాలాపముఖరితమ్ములును బుష్పఫలభరితమ్ములును షట్పదవిరాజితంబులును నగు పనసచంపకవకుళతిలకతాలతమాలజంబూచూతకదంబకంబులును వేదధ్వని మనోహరమ్ములును హోమధూమావృతగగనమ్ములును మృగశాబసమన్వితమ్ములుననగు ఋష్యాశ్రమమ్ములును గోపికాసురక్షితమ్ములును శాలిసంపక్వమ్ములును బ్రఫుల్లపంకజారామమ్ములునగు కేదారమ్ములును, మనోరంజకమ్ములగు నికుంజమ్ములును వేర్వేఱ యరయుచు నన్నదియొడ్డునఁ దిరుగువాఁడు ముందట, 575

ఉ. ఆ యమరాపగాజలమునందు శతచ్ఛదమైన యబ్జమ
త్తోయజదక్షిణమ్మున విధుప్రతిమాననఁ గాంచనాంగిఁ బ
ద్మాయతనేత్ర దీర్ఘకచ నద్రికుచ న్నవకంబుకంఠి నే
దో యొకచింతమై నొగులు నగ్మలి నొంటరిఁ గాంచె నొక్కటన్. 576

క. కని శోకకారణం బడి, గి నరేంద్రుం డిట్లు వల్కుఁ గేవలమనుజాం
గనవో? గంధర్వివో? నీ, వనిమిషసుందరివో? తెల్పుమా పే రెవరో! 577

క. ఏకాకినివై రోదన, మేకతమునఁ జేయుదాన ? వెవ్వఁడు జనకుం ?
డీకాఅడవి న్నిను నెవఁ, డీక్రియఁ ద్యజియించె నాథుఁ డెవ్వఁడు నీకుఁన్ ? 578

ఆ.వె. చోర బాధ గాని క్రూరమృగమ్ముల, బాధ గాని నాదుపాలనమున
లేశమాత్రమైన లేదు శోకనిమిత్త, మేమొ తెల్పు దాని నేనడంతు. 579

క. మానవులో, దేవతలో, దానవులో పేరు గ్రుచ్చి తరుణీ ! నాతో
మానకతెల్పుము నీదుః, ఖానుగతికి మూల మనిన నచ్చెలి యనిమెన్. 580

క. విను నృపవర నాదుఃఖ, మ్మునకు నిమిత్తము విపత్తి మొనయనిచో నె
ట్లనువగు శోకము ప్రాణికి, మునుకొని వచియించు దీనిమూలంబెల్లన్. 581

వ. భవద్దేశమ్మున కన్యంబగు దేశమ్మున రభ్యుఁడను మహీనాయకుండు గలఁ డతం డతిధార్మికుం డయ్యనఘుభార్య రుక్మరేఖ యనఁబరఁగు నాపె సంతానహీన యగు కతన దుఃఖితయై యొకనాఁడు తన కాంతున కిట్లనియె. 582

ఏ కా వ ళీ వృ త్తాం త ము.

క. తనయరహితమగు మజ్జీ, వనమువృథా యని తలంతు వంధ్యాత్వముక
న్నను నంగినలకు దోసం, బనఘా ! వేఱొండు గలదె యరయఁగ నెంతన్. 583

వ. ఇట్లు భార్యచేఁ బ్రేరితుండై యానృపాలుండు బ్రాహ్మణుల రప్పించి సంతానార్థం బగుక్రతు వొనర్చునెడ. 584

ఉ. చారుశరీర శీతకరసామ్యమునం దగుమోము వొల్చు భ
వ్యారుణనేత్ర రక్తచరణాంచిత శోభనకేశి కాంచన
శ్రీరుచి నొప్పుకన్నె మృదురీతి నెసంగెడివన్నెలాఁడి యిం
పారఁగ నగ్నికుండమునయం దుదయించె నఖండితప్రభన్. 585

వ. పరంపడి హోత యక్కన్నియఁ దనకరమ్మున గ్రహియించి నృపునకుం జూపి యిట్లను నిబ్బాల * యేకావళినా జనియించుటఁజేసి యేకావళీనామమ్మున నెగడుఁ బుత్రతుల్యయగు నీపుత్రికంగొవి సుఖితుండవగుము విష్ణుఁ డిద్దాని నొసంగె నావుడు రభ్యుం డత్తలోదరిం గొని సంతుష్టాంతరంగుండై తనభార్య యగు రుక్మరేఖ కొసఁగిన నాపెయుఁ బుత్రుంగన్నదానివందమ్మున నామోదించె నంత నృపతి జాత

* ఏకావళి, ముక్తావళి

కర్మాదికం బొనర్చి జన్నంబు సమాప్తినొందించి ఋత్విక్కులంబూజించి తన
గృహమ్మున సుఖంబుండె. 586

గీ. పుత్రవృద్ధి నెసఁగుచు నప్పువ్వుబోఁడి, తల్లిదండ్రుల కతులముదమ్ముగూర్చు
నానృపు నమాత్యునకు నేను నాత్మజాత, పేరు వినుము యశోవతి ధారుణీశ. 587

గీ. మా యిరువురకు నీడు సమాన మగుట, నృపుఁడు నన్నొనరించె నచ్చపలనేత్ర
కనుఁగునెచ్చెలి గాఁగ; మే మదియుఁగోలె, నొక్కటిగనాడికొనుచుందు మొప్పిదముగ.

క. పరిమళవాసితములు మేల్, సరసీజము లెచట నుండు నమ్మతి నచటన్
నరవరపుత్రికిఁ గ్రీడా, దర మెక్కుడు దానఁజేసి తద్దయు నెమ్మిన్. 589

వ. ప్రతిదినమ్మును నన్నుంగూడి తక్కుఁగల నెచ్చెలులు గొలువ గంధవంతంబులగు పంకజంబులం బొల్చు గంగానదికిం జని యయ్యేకావళి క్రీడించు నియ్యది యతి దూరంబని యే నెంతవారించిన నాపె చెవిఁబెట్టకునికి నొక్కనాఁడు తజ్జనకునితో నిట్లంటి. 590

క. నీకొమిరె ప్రతిదినము కమ, లాకరములయందు వాంఛ నంది సఖులతో
నేకతమ వనములందు ని, రాకులతం దిరుగు నదుల కరుగు నృపాలా! 591

వ. నావుడు రభ్యుండు తననగరున భ్రమరమనోహరములును బుష్పితమ్ములునునగు కమలంబులం బొల్చుతటాకమ్ము లనేకమ్ములు పొందుపఱచి యేకావళిం గాంచి బుజ్జగించి యిట్లను. 592

క. అమ్మా! నీకుం గమలవ, నమ్ములయం దిచ్చయేని నవసారసయు
క్తమ్ములగు నిచ్చటి తటా, కమ్ములఁ గ్రీడింపు మరుగఁగాఁ బోకు మెటన్. 593

వ. అని తండ్రి నియమించినను గమలాసక్తచిత్తయగు నక్కన్నియ యథాపూర్వమ్ముగ దూరస్థమ్ములగు నదులయెడఁ గ్రుమ్మరు నయ్యది వీక్షించి నృపాలుండు పుత్రిక యెడఁ గల్గు కూర్మిపెంపున శస్త్రపాణులగు భృత్యుల రక్షార్థంబు నియోగించె. 594

క. ప్రతిదినముం బితృసమ్మతి, నతివలతో నన్నుఁ గూడి యబ్బాలిక ని
ర్గతయై గంగానదికిం, గతాగతములం బొనర్చుఁ గౌతుక మెసయన్. 595

వ. అంత నొక్కనాఁడు ప్రాతఃకాలమ్మున సఖీసమేతయై రక్షకులు వెంటనరుదేరఁ గ్రీడాపరాయణయై యియ్యెడ కరుదెంచి యింతకుమున్న యచ్చరలతో వచ్చియున్న కామపత్నితోఁ గమలక్రీడ నొనర్చుచుండె. నయ్యెడఁ గాలకేతుండను నొక్క రక్కసుండు బహురక్షోగణపరివృతుండై యరుదెంచువాఁడు పంకజక్రీడ నొనర్చు

మత్సఖి నేకావళింగాంచి తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి హరింప నెంచి డగ్గఱకు వచ్చు
నాలో నాలోకించి యే నిట్లంటి. 596

క. రక్కసుఁ డెవ్వఁడొ యిచ్చటి, కుక్కమెయిన్ వచ్చె ననిస యువతియుఁ దానా
దిక్కు మొగంబై యెద భయ, మెక్క ననుం గలసి చొచ్చె భృత్యులనడుమన్.

వ. పదంపడి కాలకేతుండు గదంగైకొని సత్వరగతి నేతెంచి రక్షకులం దఱిమి జగ
న్మోహినియగు మత్సఖిం గైకొని యరుగుచుండ వేపమానయు భయత్రస్తయునగు
నానెచ్చెలి రోదనంబు విని చేయునది లేక యేను వాని కిట్లంటి. 598

క. అక్కట! మత్ప్రాణంబగు, నిక్కలికిం గొనఁగ నేల? యే వచ్చెద నీ
విక్కమలాక్షిఁ ద్యజింపుము. చక్కఁగ నన్ గొనుము కరుణ సల్పుము పేర్మిన్.

వ. అను నావచనమ్ములు గణింపక యరుగు నారక్కసున కడ్డుపడి రక్షకులు సంగరం
బొనర్ప వాని పరిచారకులగు రాక్షసులు స్వామికార్యతత్పరులై యెదిరి యోధించిరి.

ఆ. వె. కాలకేతు విట్లు గండున రక్షకా, వళినిఁ దున్మి నాదు ప్రాణసఖిని
గొనియు సేన దన్నుఁ గొలువఁగఁ దనపురి, కరుగునంత నేను నతనివెంట.

వ. తీవ్రగమనమ్మున రోదనం బొనర్చుచు నరుగుసంత నన్నుంగాంచి యేకావళి కొంత
స్వస్థచిత్త యయ్యెఁ, బదంపడి యెట్టకేలకు డగ్గఱ కరుగుడు నన్నుం గౌఁగిలించి
కొని స్తంభస్వేదసమాకులయై కన్నీరు కాలువఁగా నేడ్చుచుండఁ గాలకేతువు ప్రీతి
పూర్వకమ్ముగ నాకిట్లనియె. 602

గీ. నాకలోకమ్మునకు సరి నాఁగవచ్చు, మత్పురం బయ్యదియ కనుమా మృగాక్షి
బెగడుమై నగడుపడు నీ ప్రియసఖీమ, ణికి వచింపుము ధైర్యమ్ము నెమ్మిగ్రమ్మ.

క. ప్రీతిమెయి మీకు దాసుఁడఁ, గాతరతం గుండనేల? కడు మోదమునన్
జేతము స్వస్థముగాఁగ వి, రాతంకత నుండుఁడని సమాదరమెసఁగన్. 604

వ. నన్ను నమ్మృగాక్షి కెలన రథమ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని శీఘ్రగమనమ్మునఁ
దనపురి కరిగి సంతసం బెసఁగ నొక ధవళగృహమ్మున మమ్మిరువుర నుంచి
చుట్టును ననేకుల రక్కసులఁ గావ నియమించి మఱునాఁ డట కరుదెంచి మంత
నమ్మున నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 605

క. శోకముఁ ద్యజించి నీ చెలి, వాకుం బత్ని యగునట్లొనర్పుము రాజ్య
శ్రీ కధికారిణి తా నను, మేకోరికయైనఁ దీర్తు నే సేవకుఁడన్. 606

వ. నావుడు వానికే నిట్లంటి నీకుం బ్రియం బొనర్చునంత సమర్థతలేని నన్నుమగ్ర

హించి నీవై యిక్కన్నె బోధింపుమనుడుఁ గామాతురుండు కాలకేతుండు మత్సఖి కిట్లనియె. 607

ఉ. మానిని నన్ గలంచుటకు మంత్రము నొక్కఁడు పంచి దాన మ
న్మానసముఁ గ్రహించి నిను నమ్మిన దాసుని వీనిఁ బ్రోవఁగాఁ
బూనక యుంట పాడియె? సముజ్జ్వల మీ నవయౌవనంబు ని
త్యానుగతంబు గామి వినవా? సఫలం బొనరింపఁ జెల్లదే. 608

వ. నావుడు "మజ్జనకుండు నన్ను రాజపుత్రున కీ నెంచె మన్మనంబున హైహయుం డను రాకొమరు వరించి యున్నదాన సనాతనమగు ధర్మమ్ము వమ్ముఁజేసి తక్కొరుల నెట్లు కైకొందుఁ దలిదండ్రుల యిచ్ఛ కనుగుణుండగు వరు వరింపఁదగు వారలు గాని కన్యకలు స్వతంత్రలే!" యను నక్కలికియందుఁ గరుణింపక పాపాత్ముండగు నద్దానవుం డయ్యుద్యమంబు విరమింపఁడ, అవ్వాని పుటంబు పాతాళ వివరమ్మున ననేక రక్షోగణరక్షితంబై యేరికిఁ జొరరాకుండు ననుడు నేకవీరుండు యశోవతి కిట్లనియె. 609

క. నిను నీ నెచ్చెలితోడం, దనపురమున నుంచె నంటి దానవుఁడు మనం
బున సంశయంబు దోఁచెడిఁ, జనుదెంచితి వెట్టు లిటకుఁ జంచలనయనా. 610

గీ. హైహయుండను రాజన్యు నాత్మఁ గోరి, యున్నదాన నటంచు మీ వన్నెలాడి
పలికె నంటివి ననుఁ దక్కఁ పార్థివుండు, హైహయుడు లేడు ననుఁ గోరెనా లతాంగి?

క. మీ నెచ్చెలి జనకుండగు, మానవనాథుండు నన్ను మన్నించి యిడం
గా నీ కన్నియఁ గనియెనె?, మానక నాతోడఁ జెప్పుమా వెలఁదిలా. 612

వ. అట్లేని యా రక్కసు నడంచి యిప్పుడ యప్పడఁతిఁ దోడ్తెచ్చి నీవంతం బాపఁ గలవాఁడ నప్పట్టణంబునకు మార్గమ్ము నాకెఱింగింపుమని వెండియు, 613

ఉ. దానవుఁ డాత్మజాత నిటు దారుణరీతిని గొన్న సంగతిన్
మానవ నాయకుండు వినెనా? యటులేని బ్రయత్నమేమియుం
దానొనరింప కుండునె! సుతాహరణమ్మునకన్న దైన్య మెం
దేనియుఁ గల్గునే? యతఁడు హీనబలుండె? మృగాక్షి! తెల్పుమా. 614

వ. నీ వక్కన్నియ గుణమ్ములు చెప్పినదిగోలె మన్మనంబు తదధీనంబై యెప్పు డయ్యతివ విడిపింతునని సంరంభమ్మునఁ బొదలుచున్న యది. నాకుం గమనోపాయమ్ము

నాడివి నీవెట్లు వానిఁ గికురించి వచ్చితో తెలుపుమను నయ్యేకవీరునకు యశోవతి యిట్లనియె. 615

గీ. చిన్నతనమున నొక మంత్రసిద్ధుఁ డిచ్చె, నాకు మంత్రంబు నరనాథ। వ్యాకులత్వ
మదర నా రక్కసుని పురమందు నుండు, నెడలఁ దన్మంత్రరాజంబు స్మృతికివచ్చె.

క. ఆ మంత్రమ్మున దేవిన్, గామప్రదఁ గొలుతునేనిఁ గలుగును మోక్షం
బీమెయి నవి యోజించి న, దా మనమున నంబ నిలిపి తత్పర నగుచున్. 617

వ. రక్తాంబరయు రక్తనయనయు సృష్టిస్థిత్యంతకారిణియు సౌమ్యయు విశ్వేశ్వరియు నగు నప్పరశక్తి గుఱించి మంత్రంబు జపియించిన నాపె యనుగ్రహించి నాకు స్వప్నమ్మునఁ బొడకట్టి యిట్లనియె. 618

ఉ. వైళము లెమ్ము పొమ్ము సురవైరిభయమ్మును వీడి గంగ కో
లాలరొ। యేగుదెంచెడి నృపాలుఁడు హైహయుఁ డేకవీరుఁ డెం
తే లలితుండు మచ్చరణనీఃజలంభరితాంతరంగుఁ డీ
లో లలి నన్నదీతటికి లుంఠితశత్రుఁ డతండు పేర్మిమై. 619

క. దత్తాత్రేయమహాముని, దత్తంబై యెంతకేనిఁ దగియెడిదానిం
జిత్తమున మహావిద్య న, మత్తుండై పఠన చేయు మత్ప్రీతికినై. 620

వ. లక్ష్మీపుత్రుండగు నన్నరవరుండు విహారం బొనరించుచు నిన్నుం గాంచి శరణంబై రాక్షసుం జంపి యేకావళి విడిపింపఁ బిమ్మట నీ నెచ్చెలి కారాజసుతుం బతిగా నీ వొనరించునది యని చెప్పి యాపె యంతర్ధానం బగుడు మేల్కాంచి స్వప్న వృత్తాంతంబు వచించిన నేకావళి ప్రసన్నవదనయై నా కిట్లనియె. 621

గీ. అప్పరాంబిక వచనంబు తప్ప దిప్డ, యేగు మతిరయమున గంగ కీవు నాకుఁ
బ్రీతి యొనరింపు మనిన నాపె వచనమున, నిటకు వచ్చితిఁ బరశక్తి కృప నృపాల.

వ. జగజ్జననియు నాకు శీఘ్రగమనంబును మార్గజ్ఞానంబును నొసంగె నియ్యది యస్మదీయోదంతం బింక నీ వృత్తాంతమ్ము నుడువుమను నయ్యశోవతి కేకవీరుం డిట్లనియె. 623

గీ. సంపదలనిచ్చు చెలి నాకు జనని హైహ, యుండ నన్నేకవీరుఁ డటంద్రు, మన్మ
నంబు పరతంత్రమయ్యె ననంగజనక, మైన మీ చెలి వృత్తాంత మానుకతన. 624

చ. మొదల సమస్తలోకముల మోహము గొల్పెడి దాని యంద మిం
పొదవ వచించి తంత మదనోదయమయ్యె, గుణమ్ములన్ వచిం

ప దొరఁకొనన్ మనంబు వశమై ఖరి నొప్పె "నినుఁ వరించె నా
సుదతి" యటంచుఁ జెప్పి నను సుందరి! దాసునిఁజేసి తింతికిఁ. 625

ఉ. ఏమి యొనర్చువాఁడఁ గమలేక్షణ! మీ కుపకార; మెట్లు నా
కా మహిళాజనాభరణ మాయనవద్యవిలాస యాకన
త్కమలగాత్రి యున్నయెడకుం జననౌ? నెటు వానిఁ జంపి యా
సామజయానఁ దేరనగు? జన్మము సార్థకమై చెలంగఁగన్. 626

క. ఆపురిమార్గము సెప్పు ద, యాపరు లెవ్వారు? నీవ యనుకంపన్ సం
తాపపరీతుని నను సౌ, ఖ్యోపేతు నొనర్పు మింత యొప్పదె నీకున్. 627

చ. నడివితివేని వైళమ మనోగమనమ్మున నేగి రక్కసుం
బొడిచి నృపాలపుత్రిక సముజ్జ్వలతేజ మెసంగఁ దెచ్చి పెం
పడరఁగ నిన్నుఁ గూర్చి రయమారఁగఁ దత్పురిఁజేర్చి పేర్మిమీ
యొడయనికిం బ్రమోద మిడ నోపుదు నొక్కత్రుటిన్ దలోదరీ. 628

వ ఇట్లు సల్పుట నీకును నాకును మనఃప్రియంబగుఁ బిమ్మటఁ దజ్జనకుండు వివాహం బొనర్చి నన్నాదరించుఁ బరదారాపహర్తయగు నవ్వాని వధించు నుపాయంబు నీయధీనంబై యున్నయది తత్పురంబుచూపి మత్పరాక్రమంబు గనుఁగొందుగాక నాపుడు యశోవతి ప్రియకారియగు నన్నరేంద్రువచనంబులకు సంతసించి గమనోపాయం బిట్లు వచించె. 629

క. జననాథ! మంత్ర మిచ్చెదఁ, గొను మాపై సేనతో నకుంఠితవృత్తిన్
జని యా రక్కసు ననిలోఁ, దునిమెదు తేనేర్తువా విధువదన నెలమిన్. 630

వ అని యత్తలోదరి దత్తాత్రేయునికతనఁ దనకు లభించిన త్రిలోకీ తిలకంబను మంత్రం బుపదేశించినఁ దత్ప్రభావమ్మున సర్వజ్ఞతయు సర్వాంతశ్చారితయుఁ గలిగిన యన్నరవరుండు సైన్యసమేతుండై యయ్యంగనతోఁ బన్నగావిష్టంబగు పాతాళంబుపగిది రక్షోగణరక్షితంబగు తత్పురమ్మున కరుగుటయు, 631

గీ. వచ్చుసైన్యమ్ము నీక్షించి పెచ్చుపెరుఁగు, దుడుకుమైఁ గాలకేతుని దూతలెల్ల
నరిగి యేకావళీకన్యకాంతికమున, వినయము లొనర్చు తమపతిఁ గని భయమున.

వ. ఇట్లనిరి. 633

ఉ. సైన్యము చుట్టురా నెగడు చక్కని రాచకొమారుతోడ ని
క్కన్యకుఁ దోడునీడయగు కామిని వచ్చుచునున్న దన్యరా

జన్యభయంకరుఁ డతఁడు శక్రతనూజుఁడొ । కార్తికేయుఁడో ।
యన్యుఁడొ । చెప్పఁ, జొప్పడ దహంకృతి కాకృతి నాఁగఁదోఁచెడిన్. 634

వ. యోజనత్రయమ్ములోఁ దత్సైన్యం బున్నయది, యిటకు వచ్చునంతలో సన్నద్ధుండ
వగుము కాదేని యియ్యబ్జాక్షి విడిచి శరణమ్మేగినిఁ గొనుము నావుడుఁ గాలకేతుండు
క్రోధమూర్ఛితుండై సబలంబుగా రక్షోవీరుల బనిచి మరల నేకావళీనికటమ్మునకు
వచ్చి ప్రణయమ్మున సమ్ముదిత కిట్లను. 635

ఉ. వచ్చెడివానిఁ దెల్పు మనవద్యచరిత్రుఁడు నీదుతండ్రి దాఁ
బొచ్చెము లేనికూర్మిఁ గనుపొంచె వెసం జనుదెంచె నేని నే
హెచ్చగు పేర్మి నిష్ట యెదురేగి రణం బొనరింప కింటికిం
దెచ్చి బహూకరించెద ననిం దెగటార్చెద నన్యుఁడైనచోన్. 636

వ. నావుడు నేకావళి యిట్లను, నీబంధనమ్మున నున్ననా కతం డెవ్వఁడో యెఱుంగ
రాదు. మజ్జనకుండొండె మత్సహోదరుండొండెఁ గామి నిక్కంబు, మఱియెవ్వఁడో
మహాబలశాలియై యుండనోపు నిందుల కతం డేమిటికతమ్మున వచ్చెనో యని
శంకింతు నావుడు దైత్యుం డిట్లను. 637

క. దూతలు "యశోవతియ యిట, కేతెంచెఁ సేనగొలువ నెవ్వఁడొ తనతోఁ
బ్రీతిమెయి రాఁగ" ననిరి య, రాతులు నాకితరు లెవరు ? రాకేందుముఖీ. 638

వ. అతండు నీజనకుండకా యని తోఁచెడి. యశోవతి యిటనుండి యెట్లరిగె ? నీ
వెఱుంగుదే ! యని పలుకునాలో మరల దూత లేతెంచి యిట్లనిరి. 639

క. డగ్గఱకు వచ్చె సైన్యము, నుగ్గగు నింకఁబురము వే గనుంగొని చనుమీ
ప్రెగ్గడలతో రణమ్మున, కెగ్గగుఁ దడ వాచరించితే నింక మనకున్. 640

వ. నావుడుఁ గాలకేతుండు తూర్ణంబుగ రథ మెక్కి సేనాయుతుండై చనునంత నేక
వీరుండును హయారూఢుండై కామినీవిరహసంజనితక్రోధుండై తలపడియె, నిట్లి
రువురును దలపడి వృత్రవాసవుల విధమ్మున ఘోరంబగు సంగ్రామం బొనర్చునెడ,

గీ. అస్త్రశస్త్రములెల్ల దిగంతరముల, నాక్రమించెఁ దమంబు భూచక్రమెల్లఁ
బొదవెఁ, గాతరులకు భయం బొదవె నంత, నేకవీరుండు గదఁగొని యేసె నతని.

క. ప్రేటువడి రక్కసుఁడు శత, కోటిహతిం దెగిన మేటికుధరంబన ను
త్పాటితజీవనుఁడై పడె, నాటోపతఁ దక్కి సైన్య మటునిటుఁ జెదరెన్. 643

వ. పదంపడి యశోవతి సత్వరమ్మున నరిగి యేకావళికిట్లను. 644

చ. పనిగొని యేకవీరనరపాలకుఁ డుక్కడఁగించి రక్కసుం
దునిమె లతాంగి! నెవ్వగలఁ ద్రొల్గుము వే చనుదెమ్ము నిన్నుఁదా
వినినకతమ్మునన్ గనఁగ వేడుకచెందు నృపాలునిం గృపా
ఘని సదయాంతరంగమున లోఁగొని యాతని యప్పు దీర్పుమా. 645

క. మున్ను నిను విన్నదాదిగఁ, దన్నెఱుఁగక విరహవార్ధిఁ దవిలిన నృపునిన్
మన్ననఁ జేయుటకన్నను, బున్నెముఁ బురుషార్థ మొకఁడు పుడమిం గలదే. 646

వ. నావుడు లజ్జితయై యేనస్వతంత్రనై యాతని నెట్లు వీక్షింతుఁ గామార్తుండగు కతన నన్నతం డెట్లు గ్రహింపకుండునని చింతించుచు యశోవతీసహితమ్ముగ నరయానమ్మున నేకవీరు నికటమ్మున కరుగుటయు. 647

క. మలినాంబరధారిణి న, న్నళినాక్షిం గాంచి పలుకు నరపతి "నేత్రం
బుల తృష్ణదీఱ నొకపరి, తలిరుంబోఁడిరొ! యొసంగు దర్శన" మనుచున్. 648

వ. సిగ్గునన్ క్రొమ్మగ్గు నగ్గజగమనవైఖరియుఁ గామార్తుండగు నన్నరనాథు తత్తఱమ్మును గాంచి నీతికోవిదయగు యశోవతి యిట్లనియె. 649

ఉ. ఈ నళినాక్షిఁ దండ్రి తగ నీదలఁచెన్ మదినీకుఁ; ద్వద్వశం
బై నెగడున్ లతాంగి హృదయం; బొకయించుక సైఁచితేని శా
స్త్రానుగతిన్ వివాహమగు నందఱకున్ హృదయంగమంబుగా
నా, నతఁ డిచ్ఛ్వరంగొని ఘనమ్ముగఁ దత్పురమేగె నేగినన్. 650

వ. నృపాలుం డెదురేతెంచి కుమారిక నాలోకించి సంతసించి యశోవతీనివేదితవృత్తాంతుండై యేకవీరుం గలసికొని గారవించి గృహమ్మున కరిగి విధివిధానమ్ముగ దైవజ్ఞనిర్ణీతంబగు నొక్క సుముహూర్తమ్మున నతనికి గన్యాదానమ్ముచేసి వివాహంబొనర్చి పారిబర్హం బొసంగి యశోవతీసమన్వితమ్ముగ నత్తింటి కనిచె. 651

గీ. అట్లు భార్యాసమేతుఁడై యరిగి పురికి
నేకవీరుండు భోగమ్ము లెనయుచుండె
నతని తనుజుండు కృతవీర్యుఁ డతనికొడుకు
కార్తవీర్యుండు వంశ మిక్కరణి నెగడె. 652

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 653

చ. అనఘ! భవన్ముఖాంబుజమునం దుదయించెడి సత్కథామృతం
బును దగఁ గ్రోలునాకుఁ దుదముట్టదు తృష్ణ; విచిత్రమై మనం

బెనసెను హైహయాధిపుల యెల్లచరిత్రము, దేవదేవుఁ డ
బ్జనయనుఁ డన్నియుఁగా నలుపువాఁడు స్వతంత్రత లేక యశ్వమై. 654

వ. కొమరుంగన్నవార్త యత్యాశ్చర్యం బయ్యెడిననిన వ్యాసుం డిట్లనియె. 655

వ్యాసుని పశ్చాత్తాపము.

సీ. విను జనమేజయ ! మును నారదుఁడు బ్రహ్మ • పుత్రుఁడు దా నెల్లపుడమిఁ జూచు
వాంఛమై సామముల్ వాయించికొంచు వీ • ణానినాదమ్ము మోదానుభవము
నొసఁగంగ నొకనాఁడు వెస సరస్వతి యాత్ర • మంబును మునినివాసంబు శర్మ
దంబు పావనమునై తనరు శమ్యాప్రాశ • మునకు నేతెంచిన మొనసి యేను

గీ. నర్ఘ్యపాద్యాది సత్కృతు లాచరించి • యాసనస్థితుఁడైన యయ్యనఘునొద్ద
భక్తిమై నుండి యిట్లంటి "భవ్యతేజ! • కలదె! సంసారమున నించుకయు సుఖంబు.

ఉ. ద్వీపమునన్ జనించితిని దెంపరినై యట వీడెఁ దల్లి య
య్యాపదకోర్చి కర్మమున నయ్యటవిం బెనువొంది యాత్మజా
శాపరిపూర్తికిన్ దపము సల్పితి నెక్కుడు కాలమంత న
త్తాపసగమ్యుఁడిచ్చె సుతుఁ దత్త్వవిదుం గిరిశుండు నాకొగిన్. 657

గీ. వాఁడు వేదంబు పఠియించి పండితప్ర, వరుఁడయి యశంబుగొని నీదు వచనము విని
సంసృతిఁ ద్యజించి నాదు విచార మెన్న, కరిగె లోకాంతరంబు నేమనఁగవచ్చు.

చ. పదపడి హా ! శుకా ! యనుచుఁ బావనుఁడౌతనయుంగుఱించి దుః
ఖదశ నడంగి మేరుగిరిఁ గాతరతం ద్యజియించి మాత నె
మ్మదిఁ దలపోసి యేగి యట మజ్జననిన్ దగ శంతనుండు మే
లొదవ గ్రహించెనంచు విని యుంటి నిటం దపమాచరించుచున్. 659

వ. అంతఁ గొండొకకాలమ్మునకు శంతనుండు దివం బరుగుటయుఁ బుత్రద్వితయ
సంయుతయగు మజ్జనని విధురయై భీష్మునిచే రక్షింపఁబడు చుంటయుఁ జిత్రాంగ
దుండు రాజగుటయుఁ బదంపడి యతండు మృతుండగుటయు విని పుత్రదుఃఖ
మ్మునఁ గుంది తల్లి నూఱార్పనేగి భీష్మసహితుండనై యోదార్చితి, మీదఁ భీష్ముండు
విచిత్రవీర్యునకు రాజ్యం బొసంగి కాశిరాజతనూజల నిరువురం దెచ్చి సత్యవతికి
సమర్పించిన శుభకాలమ్మున వారి నిరువురఁ దన చిన్నకొమరునకుఁ బెండ్లిచేసె.
నియ్యది విని యేను సంతుష్టుండనై యుండ సంతత నతండును మత్కర్మవశ

మ్మున ననపత్యుండై రాజయక్ష్మవ్యాధికతన మృతుండయ్యె. దాన సత్యవతి దుఃఖా
తురయై యున్నెడఁ గోడండ్రురైన యంబికాంబాలిక లాపెంజూచి సహగమనంబున
కాజ్ఞ యిమ్మని ప్రార్థించిన నాపె యొసంగక నన్ను స్మరియించిన నాపె మనో
భావంబు గుర్తెఱింగి యే నటకరిగి యాపిన్నతమ్మునికౌర్ధ్వదైహికమ్ము లొనర్చి
తల్లి నోదార్చి హస్తినగరమ్మునన యుండి యొక్కనాఁడు కృతాంజలినై తల్లీ!
న న్నేలరప్పించితి వచింపు నాపుడు సత్యవతి "పుత్రా! నీసహోదరు లిర్వురును
ననపత్యులై పరలోకమ్మున కరిగిరి. వంశచ్ఛేదమ్మునకుఁ గొంకి నిన్నుఁ దలంచితి.
మదాజ్ఞం జేసి గాంగేయు ననుమతమ్మునఁ గురుకులాభివృద్ధికై కడంగి కాశి రాజ
సుతలయందు సంతతిం బడయు మిద్దాన దోషంబు వాటిల్ల" దన నేను జింతాలజ్జా
మగ్నుండనై యమ్మహాభాగ కతివినయమ్మున నిట్లంటి. 660

ఉ. ధర్మ మెఱింగి యేను బరదారసమాగమ మెట్లొనర్తు? దు
ష్కర్మ మొనర్చి వంశమును గాచిన దానఁ దరించి యెంతయున్
శర్మగతిం బితృప్రతతి సంతస మందునె? న్యాయశాస్త్ర స
న్మర్మములుం బురాణములు మత్కృతముల్ జననీ యెఱుంగవే. 661

ఉ. నావుడు నన్నుఁ జూచి వదనమ్మున విన్నఁదనమ్ము దోఁపఁ బు
త్రా! విను పుత్రశోకము కతమ్మున దైన్యము నందియున్న నా
భావ మెఱింగి యిట్లొనరుపంగదవయ్య! తమంతఁ బెద్ద లే
యేవిధులాచరింతు రవియే మన కుత్తమధర్మశాస్త్రముల్. 662

క. ఈవిధి దోషం బయ్యును, నావచనంబును నీకు న్యాయ్యంబగు దో
షావహమయ్యును బెద్దల, చే విహితంబైన దానిఁ జేయుదు రనఘుల్. 663

క. అని పలుకునంత గంగా, తనయుఁడును దదనుసరణము దగ నిట్లను నో
యనఘా! జననీవాక్యము, గొని విహరింప కిటులేల కొంకెదు చెపుమా. 664

క. అని యాతండును జననియు, ననుఁ బురికొల్పిన విచారణంబుడిగి జగ
జ్జనవంద్యమైన యీ కృతి, కనుమోదించి రతిఁగొంటి ననుజాంగనతో. 665

వ. అంత నయ్యంబిక నాయెడల విముఖత్వమ్మునం బొదలి కనుమూయుటకుఁ గనలి
"నీ కంధుం డుద్భవించు" నని శపియించి మఱునాఁడు రహస్యమ్మున శాపకార
ణంబు తల్లికెఱింగించిన నాపె కోపించి నన్ను శిక్షించి మరల నిట్లానతిచ్చె. 666

ఆ.వె. కాశిరాజతనయ కడుజవ్వనమ్మునఁ, బొలుచు మగువ యంబచెలియ లనఘ
దానిఁ గొని మఱొక్కతనయునిఁ గను మంధుఁ, డగునె రాజ్యమునకు నర్హుఁడనుడు.

వ. జననియానతిఁ జేసి విచిత్రవీర్యు ద్వితీయభార్య ఋతుమతియగు దనుక నట వసించి యుక్తకాలమ్మున లజ్జితాననయై శయనాగారమ్మున నున్న నాకడ కరుదెంచిన యత్తన్విం గలయ నుంకించితి. 668

క. రసహీనుని జటిలునిఁ దా, పసుఁ గేశిలోలు నన్నుఁ బరికించి రసం
బెసఁగమి స్వేదవదనయై, యసమంజసబుద్ధిఁ బాండుతానుగయగుడున్. 669

వ. పార్శ్వమ్మున వేపమానయగు నామఱఁదలిం జూచి కోపించి "గర్వమ్మున నన్నుఁ గాంచి పాండురవైతి గాన నీకొమరుండు పాండుండగు నని శపించి యా రేయి నెట్లో యాపెతోఁ గడపితిఁ బిమ్మట యుక్తకాలమ్మున నిరువురకును నంధుండును బాండుండును గ్రమమ్మున నుద్భవించి ధృతరాష్ట్ర పాండునామమ్ములఁ బ్రసిద్ధులైరి, వారలం జూచి సత్యవతి వైమనస్యమ్మున ముదమెడలి సంవత్సరాంతమ్మున నన్నుం జూచి యిట్లనియె. 670

క. పాయక నా యానతిచే, దాయూమలఁగంటి వంశతాపాండుత్వా
పాయసముపేతు లేగతిఁ, జేయుఁగనగు రాజ్య మేమిసేయుమఁ బుత్రా. 671

వ. కావున రాజ్యార్హుండగు తనయు నొక్కరుఁగని నన్నానందింపఁ జేయుమని యంబాలికం గని మఱల నా పొందున కియ్యకొల్పుటయు నాపె యత్తకుత్తరం బీక శయనాగారసంగతుండనగు నా యొద్దకు రూపయౌవనసంపన్నయు విచిత్రాంబరాభరణయుఁ జందనదిగ్ధగాత్రియుఁ బుష్పమాలాలంకృతయు సుకేశియు హంసగామినియు హావభావసంయుక్తయు నగు తనదాసిం బనిచె. 672

ఉ. నారద! యేమి సెప్పుదు, మనంబున కాచెలి నచ్చె దాని బల్
నేరుపుఁ జెయ్వులున్ సురతలీలలు నాకనుకూలరీతిఁ జె
న్నారెఁ దదీయసంగతు లనంగకలానుమతమ్ములయ్యె సా
ధారణరీతి నివ్వరకుఁ దారసమై తగెఁ గూర్మి యొప్పుగన్. 673

వ. దానికిఁ బ్రీతిం జెంది పరవశంబైన చిత్తమ్మున. 674

గీ. సత్యవాది కలాశాలి సర్వలక్షణములఁ బొల్చెడివాఁడు విన్నాణమైన
రూపెసఁగువాఁడు నీకొక్కరుఁడు సుతుండు, కలుగునని వరమిచ్చితిఁ గాంత కంత.

వ. విదురుం డుద్భవించె నిట్లు మాయావశమ్మునఁ బరక్షేత్రమ్మునఁ మూగురఁ గొమ

రులం గని శుకవిరహజనితమ్మగు శోకమ్ము వాసి సంతుష్టాంతరంగుఁడనైతి; నరూ
పయు నిరాలంబయు జ్ఞానులకు సయితము మోహకారిణియునగు మాయ యక్కృ
తాత్ముల కేరికిం ద్యజింపరాదు. 676

గీ. తల్లియెడఁ గల్గు బంధంబు దవులఁజేసె, నాత్మజాతులయందుఁ దదాది నాకు
మనము దోలాయమానమై కనదు శాంతి, యనఘ యొక్కెడ నిశ్చయం బందకుండు.

చ. కరినగరాధివాస మొక కాలమునందుః సరస్వతీ తట
స్థిరత యొకప్డు; వేలౌకగతిన్ జరియించుట యొక్కవేళఁ; గా
ని రహి నొకప్డు నిశ్చలత నెక్కొనువైఖరి గాన రాదు జ్ఞా
నరతి నొకప్పు డెప్పుడొ మనమ్మున నీ గతిఁ దోఁచు నారదా. 678

చ. కొమరులఁ గంటిమూగు రను గొంకక; యొక్కనిఁ గాని నాకు శ్రా
ద్ధము నొనరింప నర్హునిఁగ ధర్మము లొప్పవు పారదారసం
గమమునఁ బుట్టు పుత్రకులఁగర్మ మొనర్పఁగ యోగ్యులే? వృథా
క్రమమున మాయలోఁ బడితిఁ గర్మవిదుల్ బహివెట్ట కుందురే. 679

వ. అని మంతనమ్మునఁ బశ్చాత్తాపమునఁ గుందుచుండఁ బదంపడి మత్పుత్రుండగు
పాండుండు బలవంతుండగు భీష్మననుమతమ్మున రాజ్యము వడసె; దానంజేసి
యానందించితి. 680

గీ. శూరసేనుని యాత్మజ సుగుణ కుంతి, మద్రరాజకుమారిక మాద్రి వీర
లిరువురును నాత్మపత్నులై యెసక మెసఁగఁ, బాండుభూపాలకుఁడు రాజ్యభారమూని.

వ. ఒక్కెడ ద్విజశాపమ్ము నంది నిర్విణ్ణుండై రాజ్యమ్ము విడిచి యరణ్యమ్మున కరిగె
నవ్వార్త వినుకతన నాకు మరల దుఃఖం బనుసరించె. 682

క. సతులిరువురు గొలువఁగ నా, సుతుఁడున్నెడ కరిగి కొన్ని సూక్తుల మోదా
న్వితుఁ జేసి కరినగర సం, స్థితు ధృతరాష్ట్రుఁ గని యరుగుదెంచితి నిటకున్. 683

వ. పిమ్మటఁ బాండుండు సతీయుగ్మమ్మునందు ధర్మానిలేంద్రాశ్వినుల కతన ధర్మసమ్మ
తమ్ముగ క్షేత్రజులఁ బంచపాండవుల యుధిష్ఠిరభీమసేనార్జుననకులసహదేవు లను
వారింగనియెఁ; బదంపడి యాతండొక్కనాఁడు రహస్యమ్మున మాద్రిం గౌఁగిలిం
చినకతన శాపదగ్ధుండై మృతుండై పరలోకమ్మున కరిగెఁ బదంపడి మాద్రియుఁ
బతిపరాయణయై యగ్నిముఖమ్మునఁ దదనుగత యయ్యెఁ; బిదప శోకమగ్నయగు
కుంతి నూఱార్చి యచ్చటి మునులు సుతసహితమ్ముగ గజపురమ్మునకుఁ దోడ్కొని

వచ్చి భీష్మునకును ధృతరాష్ట్రునకును నొప్పఁ జెప్పి: రీవృత్తాంతమ్ము విని యేను హర్షశోకమ్ముల కాధారంబ నైతి. అంత నప్పాండవులు భీష్మవిదురధృతరాష్ట్రులచేఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగఁ బోషింపం బడుచుండఁ గ్రూరమానసులగు ధృతరాష్ట్ర కొమరులు దుర్యోధనాదులు వీరలతోఁ బరస్పర వైరమ్ములఁ బొదలుచుండిరి. పిదప ద్రోణాచార్యుం డేగుదెంచి భీష్మునిచే సన్మానితుండై యక్కుమారులకు విద్యలఁ గఱపుచుండె. 684

గీ. మున్ను గనినప్డ కుంతిచే ముక్తుఁడైన, కర్ణుఁడును సూతునింటఁ జక్కఁగను వృద్ధి నంది దుర్యోధనప్రియుఁడై యెసంగె, దాన దుర్యోధనుండు తద్దయుఁ గడంగి.

వ. భీమాదులయెడ నధికవైరమ్ము గనుటకుఁ జింతించి ధృతరాష్ట్రుండు విరోధశమనమ్మునకై పాండవులకు వారణావతమ్మున నివాసం బేర్పఱిచె నంత నప్పట్టణమ్మున.

గీ. కుటిలుఁడు సుయోధనునియాజ్ఞఁ గొని పురోచ
నుండు నిర్మించె జతుగృహమండలంబు
నచటఁ జిచ్చునఁ బాండవు లడఁగి రనుచు
విని మనుమలైనకతన దుఃఖనిధి నైతి. 687

వ. అట్లు దుఃఖించుచు వనమ్మునఁ గుంతీసహితమ్ముగఁ బాండుపుత్రులు గన్పట్టిన నఖండానందభరితుండ నైతి. 688

క. పిమ్మట మత్ప్రేరితులై, సమ్మతి ద్రుపదునిపురంబు చని రేపురు పొం
కమ్మగు భూదైవతవే, షమ్ముల నప్పార్థు లతికృశత్వము దొడరన్. 689

చ. నరుఁడు పరాక్రమక్రమమునన్ ద్రుపదాత్మజ గెల్చి తెచ్చె నే
వురకును సాధ్వియయ్యె నలపుష్పసుగంధియు గొంతియాజ్ఞఁ; ద
త్పరిణయముం గనుంగొని ముదంబు నెదం గనినాఁడ మీఁద న
త్తరుణియుఁ బార్థులుం గలసి దంతిపురమ్మున కేగి రిమ్ముగన్. 690

వ. ధృతరాష్ట్రుండును వారలకు ఖాండవప్రస్థమ్ము నివాసమ్ముగాఁ గల్పించె నటఁ గృష్ణసహాయుండై యర్జునుండు పావకు సంతృప్తుఁ జేసె. 691

క. వారలు లోకోన్నతులగు, శూరులు పాండవులు రాజసూయ మొనర్పం
గా రహి తద్వైభవమును, నారసి యెంతేని మోద మందితి నాత్మన్. 692

వ. మయనిర్మితంబగు తత్సభావిశేషంబు వర్ణింప నలవిగాదు తద్వైభవమ్మునకు నైరపక దుర్యోధనుం డసూయాగ్రస్తుండై వారలతో దురోదరం బొనర్చి దుర్ద్యూత

కుశలుండగు శకునికతన ధర్మజు నోడించి రాజ్యమ్ము గైకొని యంతఁ బోక
ద్రోవది నవమానించె. 693

క. వనమునఁ బండ్రెండేడులు, మనుమలు పాండవులు ద్రుపదమహిపాత్మజతో
నెనసిరి కష్టమ్ముల నా, మన మది హేతువుగ దుఃఖమగ్నతఁ గాంచెన్. 694

క. ఈక్రియ సుఖదుఃఖమ్ముల, కాకరమగు భవమునందు నడుగంటితి ధ
ర్మాకలన మెఱిఁగి భ్రాంతిం, జేకొనునా కొక్కతెరువు సెప్పు మహాత్మా. 695

నా ర ద వి వా హ ము.

క. ఎక్కడిసతు లెక్కడిసుతు, లెక్కడితలిదండ్రు లకట! యే నిక్కరణిం
జిక్కితి సంసారమ్మున, మక్కువమెయి భ్రాంతి మిగుల మఱపించుటచేన్. 696

క. డోలారూఢంబై మది, వాలాయము ముదము దక్క వంతంబడు నా
కేలీల సౌఖ్యమబ్బు? జ, టాలాగ్రణి దెల్పవే! కటాక్షము పేర్మిన్. 697

వ. ఇట్లు మాటికిం బ్రార్థించునాకు నారదుం డిట్లనియె. 698

క. పారాశర్య! పురాణా, ధర! యిటుల్ సారెసారె దర్కింపకు సం
సారమున మోహరహితుం, డారయ లేఁడొక్కరుండు నని యెఱుఁగవొకో. 699

గీ. హరిహరవిరించులును గపిలాదిమునులు, మాయలోఁ బడి సంసారమార్గమందుఁ
బొరలువారల నే మునుల్ పొగడుచుండ్రు, జ్ఞాని యని; నేను నట్టిఁడఁగను మొకింత.

గీ. మోహసంగతిఁజేసి యోమునివరేణ్య, భార్యకై మును నాపడ్డపాటులెల్ల
విస్తరించి వచించెద వినుము దాన, నడఁగు నీసంశయములెల్ల ననఘచరిత. 701

వ. ఒక్కనాఁడు నేను బర్వతుండును గలసి భరతఖండంబు చూడంజని యందంద
తిరుగుచుఁ బుణ్యక్షేత్రమ్ము లాలోకించుచు మున్యాశ్రమమ్ములు దిలకించుచు నొక్క
సమయమ్మున నొక సమయం బొనర్చికొంటిమి. 702

క. మంచియుఁ జెడ్డ యనుచులో, నెంచక మనయాత్మఁ బొడమునిచ్ఛల మనలో
నించుకయు డాఁపఁగా జన, దంచితగతి నొక్క రొకరి కది చెప్పఁ దగున్. 703

వ ఇట్లు పరస్పరమును సమయం బొనర్చికొని మైత్రి యెసంగ స్వర్గలోకమ్ము విడిచి
భూలోకమ్మునఁ గ్రుమ్మరుసంత గ్రీష్మాంతం బరుగుదెంచె. 704

క. చాతుర్మాస్యవ్రతమును, బ్రీతిన్ సంజయుఁడను నొక పృథివీశుపురం
బేతెంచి సలుపుకొంటిమి, యాతని సదనమ్మునన్ గృతావాసులమై. 705

ఉ. నాలుగుమాసముల్ దగు ఘనంబగు వర్షము లానెలల్ సుఖ
శ్రీ లలిఁ గోరుమానవులు సేయఁగ రాదు ప్రవాస; మాపయిన్
బోలునొనర్ప నంచుఁ దలపోసి సుఖమ్ముగ సంజయుండు స
చ్ఛీలుఁడు గొల్వఁ దత్పురి వసించితి మెంతయు సంతసమ్మునన్. 706

వ. అన్నరనాయకుండు మాకుఁ బరిచర్య యొనర్పఁ దనకూతు మదయంతి యనుదాని నియోగించె. 707

గీ. స్నాన మొనరింప జలము భోజన మొనర్ప, నిష్ట మగువస్తువులు శయ్య యెద్దియేని
గోర నయ్యవి మా కిడుఁ గొసరి కొసరి, హెచ్చుతగ్గులు లేకుండ నిగురుఁబోఁడి.

వ. ఇట్లక్కన్నియ మమ్మిరువుర సేవింప వేదాధ్యయనమ్ములను గానవినోదమ్ములను గాలంబు పుచ్చుచుంటిమి. 709

మ. అనుకూలమ్ముగ వీణ సుస్వరయుతం బౌనట్లు సారించి నె
మ్మన మానందరసామృతార్ణవమునన్ మగ్నమ్ముగా సామవే
దనినాదం బొనరింప దాని విని యత్తన్వీశిరోరత్న మె
క్కినమోహంబునఁ బేర్మి నాయెడలఁ దాఁగీలించెఁ గామార్తయై. 710

క. ఆతరుణీరత్నం బిటు, చేతోభవుబారిఁ దవిలి చేసెడిచెయ్వుల్
బ్రీతి గలిగించె నాకుఁ బు, రాతనకర్మములు దాఁట రావెవ్వరికిన్. 711

వ. ఇట్లు నాయందు లబ్ధానురాగ యగుకతన నక్కలికిమిన్న స్నానపానాద్యుపచారములయందు మాయిరువుర కొక్కింత భేదంబు సల్పుచుండు. 712

సీ. స్నానమొనర్ప నుష్ణజలంబునాకిచ్చు • శీతలోదకమిడుఁ జెలియయతని
కింపైనపెరుఁగు నా కింతి వడ్డనసేయుఁ • దక్రంబువోయు నత్తపసి కతివ
శయ్య గల్పించుఁ బ్రశస్తమ్ముగా నాకు • నాతని కొకభంగి నలవరించు
సొగసుమేల్ చూపులఁజూచు నన్ బేర్మిమైఁ • జూడ దారీతిగా సుదతి యతని

గీ. నెల్లయుపచారముల నిట్టు లేకరీతి
మాని తనుఁ గొంచెపఱుచుట మౌని గాంచి
సందియము నెమ్మనమ్మునఁ బొందుపడఁగ
నన్నుఁ గని యిట్టులను మంతనమ్మునందు. 713

ఉ. భోజనమజ్జనాదుల నపూర్వపుఁగృత్యములన్ మనోభవ
శ్రీ జనియింపఁజేసెడి విశిష్టవిలాసముల న్నినుం గనన్

రాజతనూజ యక్కరణి నన్ గనకుండెడి నిన్ వరింపఁగా
నాజలజేక్షణామణికి నాస్థ జనింపఁగఁ బోలు నద్దిరే. 714

వ. నీ మనమ్మును నత్తలోదరియందు లగ్నంబకాఁ గనుపట్టెడి. 715

క. మనమనములఁ గలసంగతు, లనయము చెప్పికొనవలయు నం చప్పు డొన
ర్చినసమయము మఱవంగాఁ, జనునే! సత్యము వచింపు సందియమేలా? 716

ఉ. నావుడు లజ్జపెంపు వదనమ్మును వంపఁగ నెట్టకేలకున్
భావము డాఁపరామి నిటు పర్వతుతో వచియించితిన్ మునీం
ద్రా! విను మీ లతాంగి నను నాథునిఁగా మదిఁగోరె నట్లనా
కీవిరిబోడియందు రమియించె మనం బిఁక డాఁప నేటికిన్. 717

వ. అనుమాటలకుఁ బర్వతుండు గోపాకులుండై నన్నుం గాంచి సమయోల్లంఘనం బొనర్చి నన్ను వంచించితివి గాన వానర వక్త్రుండవు కమ్మని శపించె ననుపదంబ యేనును నోర్పులేమిఁ దాదృశుండనై యిట్లు ప్రతిశాపం బిచ్చితి. 718

గీ. స్వల్పమగు నపరాధంబు సైఁప కిట్లు, శాప మిచ్చిన నీ కిఁక స్వర్గవాస
మెడలి మర్త్యమ్మునన వసియించుటబ్బు, ననుడు శాపోపహతి నేగె నతఁడు దరలి.

క. వానరవక్త్రుఁడనై పీ, జానినగం బొప్పఁ జేయు నన్నుంగని యా
మీనేక్షణ గానాదర, మూనుటఁ దా వైమనస్య మూనదు వింటే. 720

గీ. అనిన నిట్లంటి నేను నో మునివరేణ్య, సుందరాస్యుండ వెట్లైతి సుదతి నిన్ను
నేగతి వరించెఁ బర్వతుఁడేడకేగె, సంగమం బెట్లుచెల్లెఁ జెప్పంగఁదగదె. 721

క. నావుడు నారదుఁ డను వ్యా, సా! విను మాయాచరిత్ర మతిగహనము కా
దే వారింపఁ దరంబే, యేవారికినైన నెందునేనియుఁ దలఁపన్. 722

వ. అట్లు మద్భాగినేయుండగు పర్వతుండు శప్తుండై యరిగిన నేనత్యంతదుఃఖితుండనై యటనుంటి; నక్కన్నెమిన్న యథాపూర్వమ్ముగ మత్సేవాపరాయణయై యుండెఁ బిదప నత్తలోదరికి వివాహంబొనర్ప నెంచి సంజయుండు మంత్రి కిట్లనియె. 723

ఆ.వె. వరుని రూపవంతు వరగుణసపన్ను, సుకులజాతు ననఘు శూరునొకని
జూడు మీ లతాంగి సొగసున కనుగుణుఁ, డైన వానిఁ బెండ్లి యాచరింతు. 724

వ. నావుడు మంత్రి "రాజా! తాదృశులగు రాకొమరు లనేకులుగల రందు నీ కెవ్వండు నచ్చు నక్కుమారుం దెచ్చి కన్యాదానంబు విధిచోదితంబుగ నొనర్చి కృతార్థుండ

వగు" మనుడు సంజయుండు తదన్వేషణాయత్తచిత్తుండై యున్నంత మదయంతి యంతయు ధాత్రీముఖమ్మున విని తనమనోరథం బద్ధానికిఁ దెలిపిన నయ్యది నృపాలు పాలికిం జని తద్వచనమ్ములుగా నిట్లనియె. 725

మ. జనకా! నారదునిన్ వరించి యితరేచ్ఛాశూన్యనై నన్ను న
న్యుని కీ నెంచకు నక్రశూన్యమయి సంతోషప్రదంబై రసం
బున నక్షరత నొప్పి మీనముల కిమ్ముం గాక నిర్దుష్టతం
దనరున్ దన్మహతీనినాద మనుసంద్రం; బందు నే మున్గితిన్. 726

వ. అని మదయంతి విన్నవింపు మనియె ననుడు నృపాలుండు సమీపమ్మున నున్న తన భార్యయగు కైకేయిం జూచి, 727

గీ. ధాత్రి చెప్పినమాటలు తరుణి వింటె, వరునిఁగా నెట్లుగోరె నవ్వానరాస్యుఁ
గోరెఁగా కెట్టు లీఁదగుఁ గుటిలరూపుఁ, డాతఁ డెటుదగు మన మదయంతి కకట.

వ. బుద్ధిహీనతం జేసి కన్నియలకుఁ గార్యాకార్యమ్ములు తెలియకుండిన వారించుట మనకుఁ గర్జంబగుట నీవు భిక్షుకుం డతఁడని చెప్పి బోధింపు మనవుడుఁ గైకేయి మంతనమ్మునఁ బుత్రి కిట్లనియె. 729

చ. లత కెనవచ్చి యెక్కుఁడు తళత్తళఁబొల్చెడి నీదుమేను, రూ
క్షతనుఁ డతండు భస్మమును సారెకు మెత్తుటఁజేసి సుందరం
బతివ! భవన్ముఖం, బకట! యాతఁడు గోతిమొగమ్మువాఁడు స
మ్మతుఁడెటులాయె నారదుఁడు? మాటలపొందిక క్రోతికొప్పునే. 730

క. నరులకు వానరులకు నె, క్కరణిన్ మాటలు పొసంగు? గాకతఁడు సదా
తిరుగున్ భిక్షుకుఁడై యా, దర మెటు నీకబ్బె నిట్టి తాపసు మీఁదన్. 731

ఉ. అందము గోరుఁ గన్నె; నృపులందరి బొల్చు లతాంగి యిట్టి నీ
మందత కేమి యందు! మతిమాలిన నీకయి కుందె రాజు, సొం
పుందగు మాలతీలత బుబూలనగోపరి లగ్నమైన దా
నిం దిలకించి ఖేదములు నెక్కొనకుండెడి వార లుందురే. 732

క. మృదుతాంబూలీదళముల, నెద నుష్ట్రమ్మున కొసంగ నెవఁ డొప్పెడి? నా
రదుచేతఁ బడ్డ నినుఁగని, ముదితలు నవ్వరె వివాహమున నాతల్లీ. 733

వ. అని పలుతెఱంగుల బోధించు తల్లికి గానరసకోవిదయగు నమ్మదయంతి నాయెడఁ గృతనిశ్చయయై యిట్లనియె. 734

క. మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల శుద్ధశుంఠకుఁ దల్లీ ।
మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల రసవశుం డీతనికిన్. 735

క. గానరసమ్మున హరిణులు, మే నెఱుఁగక ప్రాణ మిచ్చి మేల్వడయ నిసీ
మానవులు గొంద ఱీరస, మానంగాలేరు జన్మమది యెందులకో. 736

గీ. అరయ సప్తస్వరాత్మక యైనవిద్య, నెఱుఁగు నారదమునిచంద్రుఁ, డెఱుఁగుహరుఁడు
వ్రేలు మడఁచి వచింపఁగ వేఱొకండు, గానఁగా రాఁడు మూఁడులోకముల నెందు.

చ. ధనమును రూపమున్ మిగుల దర్పము గల్గి రసజ్ఞ భిన్నుఁడౌ
జనవరు గర్వధూర్వహు వెసన్ వరియించి తదీయమైత్రి నె
క్కొను చెలికిం బ్రతిక్షణ మగున్ మరణంబు; రసజ్ఞుఁడైన ని
ర్ధనుని వరించి తాఁ బ్రతిపదమ్ము ముదమ్మున నుండ నయ్యెడిన్. 738

గీ. మూర్ఛనాజ్ఞాన భేదమ్ము మొట్టమొదటి, కరసి స్వరవేదియై గ్రామ పరిచితిఁ గని
యష్టరసవేత్తయగు నరుం డంగవికలుఁ, డయ్యు నానంద మొనఁగూర్చు నంగనకు.

క. స్వరవేత్త యైన గాయక, వరుఁ డిడుఁ గైలాససుఖము వమ్మగ మూర్ఖుల్
సురనదికి సరస్వతికిం, దిరుగుదు రీరస మొకింత దెలియనికతనన్. 740

క. స్వరభేద మెఱిఁగె నేనియు, నరుఁ డయ్యును నతఁడు దేవనాథుఁడు దానిం
బరిశీలింపఁడ యేనిన్, సురనాథుం డయ్యుఁ బశువు సుమ్మతఁ డంబా. 741

గీ. మూర్ఛనాతానసమ్మోహమున మనమ్ము, గరఁగు హరిణులు పశువులు గావు సూవె
దాని విని సంతసంబునందని నరుండు, తల్లి। ప్రత్యక్షపశువు తథ్యముగ వినుము.

క. వినఁ జెవులు గలిగి మోదం, బెనయని యరసికులకన్న నెంతే మోదం
బును గానరసముకతనన్, గను నశ్రోత్రములు మేలు కాకోదరముల్. 743

క. గానంబువినికి పశువుల, నానందరసాబ్ధి నోలలాడించెడి న
ద్దాని వినఁ బెద్ద లాదర, మూననివో వారిజన్మ మొకజన్మంబే. 744

చ. తెలియఁడు గాక నారదు నుదీర్ణగుణమ్ములు రాజు; ముజ్జగం
బులఁ గలఁడే యొకం డతనిఁ బోల్పఁగ గానమునందుఁ ? బూర్వమే
వలచినదాన నమ్మునిని; వానరవక్త్రము శాపకారణం
బలవడి నేఁడు వచ్చె నెటులైన నతండు ప్రియుండు నాకగున్. 745

క. తురగాస్యులు గారే కి, న్నరులెల్లరు వారిఁగాంచి నరుఁడెవ్వఁడు గా
నరసజ్ఞుఁ డాదరింపఁడు ।, మురువందియు విద్దెలేని మొగమేమిటికిన్. 746

వ. అమ్మని యెట్టిదైన నాకుం బ్రియుం డతనిఁదక్క వేఱొక్కని మదనుండైన
నేనొల్ల ననియు నాగ్రహమ్ము ద్యజియించినన్నమ్మని కిచ్చి వివాహం బొనర్పు
మనియు నీ వరిగి మజ్జనకునకు బోధింపు మనుడుఁ గైకేయి భర్తకడ కరిగి కడ
చిన వృత్తాంతమ్ము విన్నవించిన నతండును నా కొసఁగ నంగీకరించి వివాహ
సంభారమ్ము లొనర్చి విధివిధానంబుగఁ బెండిలియొనర్చెఁ; బిమ్మట వానరవక్త్రుండ
నగు కతన దందహ్యమానంబగు మనమ్ముతో నవ్వటన యుంటి నక్కన్నియ
నన్ను సేవింప నేతెంచి నప్పుడెల్ల మన్మనంబు శోకమగ్నంబగు. నా వైరూప్యమ్ము
నకు మదయంతి యించుకేనియు శంకింపక సంతసమ్మునం బొదలు నిట్లు కొంత
కాలం బరుగుమీఁదఁ బర్వతుండు నానాతీర్థమ్ములు సేవించుచు ధరణినెల్లెడఁ
గ్రుమ్మరి మగుడ నన్నుఁ జూడ నేతెంచి నాచే సన్మానితుండై యాసీనుండై నన్నుం
గృతదారు వానరాస్యుఁ జింతావిష్టుఁ గాంచి యత్యంతదుఃఖితుండై మేనమామనగు
నాయెడ దయ గలిగి యిట్లనియె. 747

గీ. కోపమున మున్ను శాపమ్ము గొంక కిడితి, నిపుడు నిష్కృతి నొనరింతు నీ నృపాల
పుత్రికై కరుణించితిఁ బూర్వరీతి, సుందరాస్యుండ వగుము మత్సుకృతపటిమ. 748

వ. అంత నేనును నతని కిట్లంటి నీ శాపమ్మునఁ గలుషితచిత్తుండనై శపించితి నిపుడు
ప్రసన్నుఁడనై నీకు శాపమోక్షం బొనర్చెద నెప్పటియట్ల నీకు స్వర్గగమనం బల
వడుఁగాక నావుడుఁ బర్వతుండు సంతుష్టుండై తనంత నరిగెఁ, బదపడి రాజపుత్రి
పట్టరాని సంతోషమ్మునఁ దల్లికడ కరిగి యిట్లు విన్నవించె. 749

గీ. మాత! నీదుజామాతకు మగుడ సుంద, రాస్యత ఘటిల్లెఁ బర్వతుం డాగ్రహంబు
విడిచి శాపమ్మునకు ముక్తి నుడువుకతన, ననుడు భర్తకుఁ జెప్పె నయ్యతివయరిగి.

వ. పిమ్మట సంజయుండు తద్వచనశ్రవణంబున సంతుష్టుండై సమంత్రిపురోహితమ్ముగా
నాకడ కరుదెంచి పారిబర్హం బొసఁగి మద్భాగినేయునకుఁ దగుధనంబిచ్చి గారవించె.

క. ఏరికినైనఁ గలదె సం, సారమ్మున సౌఖ్య మెట్టి జ్ఞానులకుగా మా
యాంచన దాఁట శక్యమె, యారయు మిది యెల్ల నాకు ననుభవమయ్యెన్. 752

గీ. కామమును గ్రోధమును నహంకారము మద
మత్సరంబులు లోభంబు మమత యివి య
హీ బలములు వీని జయించు నెవఁడు
త్రిగుణహేతుకమై యొప్పు దేహ మొంది. 753

వ. వినుము మున్నొక్కనాఁడు విష్ణువుతో వనమ్మున నేగుచు హాస్యవినోదమ్మున నమ్మహాత్మకతన నేను స్త్రీరూపమ్ముగని మాయాబలమోహితుండ నగుటంజేసి యొకరాజునకుఁ బత్నినై యనేకులఁ గొమరులఁ గంటి నావుడు నే నిట్లంటి. 754

ఉ. నారద సందియం బొకఁడు నామదిఁ దోఁచెడి జ్ఞాని వైన నీ
వే రహి నారివైతి? సుతు లేనృపుసంగతి నుద్భవించి? రీ
పూరుషభావ మెక్కరణిఁ బొందితి పిమ్మట? మాయ యెంతకు
న్నేరదె। తన్మహత్త్వము గణింపఁ దరంబె వచింపు నావుడున్. 755

నారదుడు స్త్రీ యయి సంతతిం గనుట.

వ. నారదుండిట్లను దేనికతన బ్రహ్మాది స్తంబపర్యంత మీజగంబు పరిభ్రమించుచుండు నమ్మాయ దుర్విభావ్యయు నజయు యోగి దుర్జ్ఞేయయు నని యెఱుంగుము. 756

గీ. సత్యలోకమ్మునుండి సుస్వరము సామ, గానము నొనర్చికొంచు నేఁ గదలి విష్ణు
దర్శనాకాంక్ష నెమ్మదిఁ దవిలి యరిగి, సకలలోకమ్ములను బేర్మి సంచరించి. 757

శా. శ్వేతద్వీపమునందుఁ గౌస్తుభమణి శ్రీరాజితోరస్స్థలున్
బీతద్యోతిపటున్ మహాత్ము గరుణాబ్ధిన్ శంఖచక్రాదికో
పేతున్ బాహుచతుష్కభాసుర జలస్ఫీతాంబుదశ్యాము ల
క్ష్మీతన్వీసహచారిఁ గంటి నతులక్రీడాపరున్ శ్రీహరిన్. 758

ఉ. ఆతనిభార్య రూపవరయౌవనగర్విత సింధుజాత భూ
షాతతిభాసమాన ననుఁ జక్కటిఁగాంచి గృహమ్ములోనికిన్
వే తరలెన్ బదంపడి కవిప్రవరేడ్య రమేశు మ్రొక్కి శం
కాతిగమైన చేతమున నమ్మధువైరికి నిట్లు వల్కితిన్. 759

క. విటుఁడనొ ధూర్తుండనొ నే, జటిలుఁడ జితమాయుఁడన్ బ్రశస్తహృదయుఁడన్
దటుకున ననుఁ గని చనె నీ, కుటిలాలక యిట్లొనర్పఁ గూడునె యెందున్. 760

వ. నావుడు గర్వధూర్వహమ్ములగు మద్వచనమ్ములకుఁ గనలక వీణాలాపమధురమ్ములగు వచనమ్ముల నద్దేవుండిట్లనియె. 761

క. పతిఁ దక్క నన్యసన్నిధి, సతి నిలువందగదు నీతిచందం బిది యే
మతిమంతులైన మాయా, గతికిన్ లోఁబడక యుండఁగాఁ గలరె మునీ. 762

క. జితమారుతులున్ సాంఖ్య, స్థితివేత్తలు నైన మునులు దేవతలును ద
ద్గతులగుచు నుండ మాయా, గతి గీతజ్ఞునకు నీకుఁ గడవఁదరంబే. 763

గీ. ఏను బ్రహ్మయు శివుఁడును నిద్ధతేజు, లైన సనకాదులును దదధీను లకట
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాది దేహధారు, లం దెవ్వఁడుదాఁటు నమ్మాయ నజ నమేయ. 764

వ. వేదవిదులొండె యోగవిదులొండెఁ ద్రిగుణమయదేహధారుల కాని యన్యులుకారు. తాదృశుల కెరికిని నయ్యది జయింప వశము కాదని యెఱుఁగుము, మఱియు రూప హీనమ్మును స్వరూపకారియునగు కాలమ్మగూడఁ దదాత్మకమ్మకా నెఱుంగునది.

ఉ. కాలవశమ్మునన్ వఱలు జ్ఞానియు మూర్ఖుఁడు మధ్యముండు న
కాల్మలమ సేయు ధర్మరతుఁగా వికలాత్మునిఁగాఁ దదన్యుఁగా
శీలమొ కర్మమో యిటులుచేయుటకున్ మఱి యన్య మెద్దియో
మూల మెఱుంగరా దఖిలమోహనమై తగుఁ గాల మెయ్యెడన్. 766

వ. అని చెప్పి యమ్మహామహుండు విరమించుటయు నేను విస్మయావిష్టుండనై మహాత్మా! మాయ యనఁగ నెట్టిది? దాని బలంబెంత? రూపం బెట్లుండు? నది యెట వసించు? దేనికాధారంబగు? నానతిచ్చి నాకు నద్దాని నగుపడంజేసి యనుగ్ర హింపు మనవుడు రమేశుం డిట్లను, "నయ్యది త్రిగుణయు నఖిలాధారయు సర్వ జ్ఞయు సర్వసమ్మతయు నజేయయు ననేకరూపయునై జగం బఖిలంబును వ్యాపించి యుండు. 767

ఆ.వె. దానిఁ జూడ నభిమతంబేని గరుడు నా, తోడ నెక్కి మిపుడ తొలఁగి చనుద
మజతనూజ! మాయ నరయంగఁ జేసెద, దానిఁ గాంచి ఖేద మూన వలదు." 768

వ. అని వినతాసుతుని సంస్మరించిన నతండు సన్నద్ధుండై యరుగుదెంచెఁ, బదంపడి యిరువురమును నతని నధిష్ఠించిన నాగరుత్మంతుండు వాయువేగమ్మునఁ గదలి హరిప్రేరితుండై వైకుంఠమ్ము విడిచి. 769

క. పురములు వనములు నదులున్, ధరములు మునిపల్లెలున్ హ్రదమ్ములు మాకుం
గర మానంద మొసంగఁగఁ, దిరిగితిరిగి యాతఁ డొక్కదేశము చేర్చెన్. 770

మ. అటఁ గన్గొంటిమి కాన్యకుబ్జ మనుపీ; డాప్రోలికిం జేరువన్
దటరాజద్వివిధాగమంబు కమలాధారంబు నానావిధో
త్కటవర్ణస్వరభాస్వరాండజసముద్యన్మధ్యభాగంబు సం
ఘటితానందము స్వచ్ఛనీరము తటాకం బొండు గానంబడెన్. 771

వ. అయ్యెడ శ్రీహరి నాకిట్లనియె. 772

క. నారద! కనుఁగొంటివె క, ల్హారచ్ఛన్నంబు సారసారావసరో
దారంబు స్వచ్ఛనీరం, బై రంజిలు నీతటాక మప్రతిహతమై. 773

వ. అని పల్కుచు మందస్మితకందళితముఖారవిందుండై నా చిటికెనవ్రేలు వట్టికొని స్నిగ్ధచ్ఛాయంబగు తత్తటమ్మునకు డిగి సరోవరంబు పొంత దృష్టి నిగుడ్చి మరల నిట్లనియె. 774

క. అరసితె సాధులచిత్తము, కరణిన్ స్వచ్ఛమ్ము లగుచుఁ గ్రాలెడిఁ గంజా
తరజస్సాంద్రపరిచితి, సురుచిరములు జలము లిందుఁ జూపఱు వొగడన్. 775

వ. ఈ సరోవరమ్మున స్నానం బొనర్చి పిదపఁ గాన్యకుబ్జపురమ్ము వీక్షించి యరుగుదము. మొదల నీవు స్నాతుండవు గమ్మను పదంబ యేనును నొనర్చెద నావుడు వీణయు మృగాజినమ్మును నొక్కెడ నుంచి తీరమ్మునకుం జని పాదప్రక్షాళనం బొనర్చికొని కరంబులు గడిగి శిఖాబంధం బొనర్చి కుశలు ధరించి కృతాచమనుండనై లోనికిండిగి స్నానంబు సలుపునంత. 776

క. హరి చూచుచుండ నాకుం, బురుషాకారంబు వోయి భూషణకాంత్యు
ద్ధురమై స్త్రీరూపము కర, మరుదుగ సంప్రాప్తమయ్యె నదియే నెఱుఁగన్. 777

వ. అంత హరి నాకృష్ణాజినమ్మును వీణయుం బుచ్చికొని గరుడు నెక్కి యొక్క క్షణమ్మునన తనభవనమ్మునకరిగె. 778

క. వ్యాసా యేమని చెప్పుదు. నాసంగతి వీణయున్ మృగాజినమున్ శ్రీ
వాసుఁడును స్మృతికిఁ దగులరు, కాసారము వెడలి తటము గనుఁగొను నాకున్.

శా. ఆలీలన్ జెలినై సరోవరతటంబందుండి నల్దిక్కులున్
బోలం జూచెడివేళ భృత్యులు గజమ్ముల్ గుఱ్ఱముల్ తోడ రా
నాలస్యం బొకయింత లేక యరదం బాదిక్కు రా నిచ్చి నన్
దా లౌల్యం బడరన్ గనుంగొని యనున్ దాలధ్వజుం డొప్పుగన్. 780

క. నరసుందరివో? సురపం, కరుహాక్షివొ? నాగకన్యకామణివో? కి
న్నరమత్తకాశినివొ? యెం, టరివై యిట్లుంటి వక్కటా! గజగమనా. 781

క. బాలవు యౌవనరూపవి, శాలవు నినుఁజూచి మనము చంచలమై రా
గాలోలమయ్యెఁ బెండిలి, కాలేదే నీకు నిజముగాఁ దరళాక్షీ. 782

ఉ. ఏమిటి కీ సరోవరము నెల్లెడఁ గన్గొనె దోలతాంగి? నీ
కై మరు లూనినాఁడ నను నారసి చేకొని పేర్మి మీఱ ని
ష్ప్రేమసుఖమ్ములం బడయఁ జెల్లదె యింత యనాదరంబె నా
గా మహిపాలసూను నటఁ గాంచి వచించితి లజ్జ పెంపునన్. 783

క. నీ యిచ్చవచ్చినట్టుల, న్యాయగతి న్నన్నుఁ జూడు నావుడు నృపుఁ డ
త్యాయతమగు ప్రేమమ్మన, నాయనురాగం బెఱింగి నరయానమ్మున్. 784

వ. తెమ్మని భృత్యుల నియోగించిన వారలు చతుర్వాహ్యమ్మును మృద్వాస్తరణ సంయుతమ్మును గౌశేయాంబరవేష్టితమ్మును ముక్తాజాలవిభూషితమ్మును జతురశ్రమ్మును సువర్ణఖచితమ్మును విశాలంబును మనోహరంబును నగు శిబికం దెచ్చిన నద్దాని నధిరోహించి యా రాజమన్మథు వెనువెంటఁ దత్పురమ్మున కరిగి శుభలగ్నమ్మున నగ్నిసాక్షికంబుగ నతనిచే వివాహితనై సౌభాగ్యసుందరి యను నామమ్మున నొప్పి యతనికిఁ బ్రాణమ్ముల కెక్కుడై సంభోగసుఖమ్ము లొనఁగూర్చుచుంటి. 785

ఉ. ఆ నృపుఁ డెల్లకార్యములయం దపరక్తి వహించి మించి యు
ద్యానములందు దీర్ఘికలయందు గృహమ్ములయందు వారుణీ
దూనమనస్కుఁడై రతులతోఁ దులఁదూఁగుచు రాత్రియుం బవల్
తా నెఱుఁగంగలేక పరతంత్రత వర్తిలు నా కధీనుఁడై. 786

శా. వ్యాసా! యేమని చెప్పవచ్చు విను మాయావాకచక్యంబు క్రీ
డాసక్తిన్ దగులొందునా కడఁగె బ్రహ్మజ్ఞానపుంభావవి
శ్వాసంబుల్ మఱి "యేన పట్టమహిషిన్ సర్వంబు నాసొమ్మ నా
కేసాధ్వీమణు లీ" డటంచు మది నెంతేఁ దాల్తు గర్వాంధతన్. 787

గీ. ఇటు లహర్నిశ మాభూపు నెనసి ద్వాద, శాబ్దముల్ కామకేళీవిహారములను
గొనఁగ నతంట వేఁకటి యనుఘటించె, బార్థివోత్తముఁ డానంద వార్ధి మునుఁగ.

క. చూలాలినైన నను భూ, పాలుఁడు దగ బుజ్జగించి "బాలరో! నీ కెం
దే లోలత" నాఁ జెప్పం, జాలన్ లజ్జాభరం బశక్యమ్మగుటన్. 789

క. పదినెలలు నిండఁ గంటి శు, భదినమ్మున నొక తనూజుఁ బార్థివుఁ డానం
దదశఁ దగి యుత్సవం బ, భ్యుదయంబునఁ జేసె నింగి భూమియు ముట్టన్. 790

వ. బ్రాహ్మణానుమతమ్మున నక్కుమరునకు వీరవర్మ యనునామమ్ము వెట్టి యానంద సాగరమ్మున నోలలాడుచుండఁ బిదప రెండు సంవత్సరమ్ముల కింకొక్కరుఁ

గంటి, భూపాలుండు వానికి సుధన్వుండను నామం బిడియె. అట్లు క్రమక్రమమ్ముగ ద్వాదశ పుత్రులం గని మోహవశమ్మున వారల లాలించుచున్నంత మరల నెన మండ్రు కొమరు లుద్భవించిరి. 791

క. నృపతికి నాకును గర్వ, స్థపదవి సఫలంబటంచు దానం దోఁచెన్
రిపుశాసకు లీ కొమరుల, కుపయమ మొనరించె భూపుఁ డొక్కొక్కరికిన్. 792

క. కొడుకులు కోడండ్రురు న, క్కొడుకుల కొడుకులును వారి కులకాంతలు నే
ర్పడ నధికమై కుటుంబపు, గొడవ విశేషించె మదికిఁ గుతుకంబొదవన్. 793

గీ. అంత నొకయెడ నైశ్వర్య మమరు, దుఃఖ
మొక్కయెడఁ గల్గు సౌఖ్యంబు నొక్కయెడల
నెసఁగు నొకఁడు గృశించుఁ బెంపెనయు నొకఁడు
పెద్దగేస్తుల కియ్యది విహితమకద. 794

ఆ. వె. కొడుకులందు నట్ల కోడండ్రురందు మ, నుమలయందు వారి ప్రమదలందుఁ
గలుగు నొక్కతఱిని గలహంబు లయ్యవి, తీర్పలేక నాకు దిగులు దగులు.

క. బలవంతులు నాపుత్రులు, కులసంభవలెల్ల నాదుకోడండ్రురు నా
కలిమికి వేఱొక కలుకుల, కలుములు సరియే యటంచు గర్వము ప్రబలెన్. 796

గీ. ఇట్లహంకారమున మున్గి "యేను నార, దుండ నన్నిట్లు చేసె నప్పుండరీక
లోచనుం" దని యొక్కింత లోనఁ దలఁప, కెలమి సంసారసాగర మీఁదుచుంటి.

వ. అంతఁ గొంతకాలమ్మున దూరదేశంబునుండి యొక్కనృపాలుండు సైన్యసమేతమ్ముగ నక్కాన్యకుబ్జపురం బరికట్టిన నాకొమరులును మనుమలును రథవారణతురంగమపదాతిసమేతమ్ముగ రాజుతోడ నతని నెదుర్కొనినఁ దుములంబగు సంగరంబు ప్రవర్తిల్లె. 798

క. ఆసంగరమున శత్రుల, చే సమసిరి కొమరులెల్లఁ జేయునదియులే
కాస యెడలి నరపాలుఁడు, తా సదనమ్మునకు వచ్చెఁ దద్దయు నార్తిన్. 799

వ. నన్నుం గాంచి పుత్రపౌత్రులెల్ల శత్రునిహతు లగుటఁ దెల్పిన నేనును శోకంబు పట్టఁజాలక రణభూమి కరిగి, 800

ఆ. వె. "కొడుకులార నాదుకడుపునఁ జిచ్చిడి, యడవి నిల్లుగట్టి యాత్మజాతు
లెల్లఁ దోడరాఁగ నేగంగఁ దగునె దు, ర్వారమైన దైవవశముకతన." 801

వ. ఇట్లొడలెఱుంగక నానావిధమ్ముల విలపించు నాకడకు మధుసూదనుండు వృద్ధవిప్ర
వేషమ్మున వచ్చి నన్నుం గాంచి యిట్లను. 802

ఉ. ఏల విచారమంద వినుమీ! భ్రమ గాక మఱెవ్వరీసుతుల్
పోలఁగఁ జూడు నీవెవతెవో! యొకరొండ్లకు నేమిగావలెన్!
గాలవశమ్మునన్ మృతిని గాంచినవారల కింత యేల! యీ
జాలము మాని స్నానమును సల్పి నివాపకృతిం బొనర్పుమా. 803

క. పరలోకగతులకొఱకై, వ్వరు నింటం దానమాడవలవదు తీర్థం
బరిగి యటఁగ్రుంకులిడుటయ, మరియాద సమస్త ధర్మమార్గములందున్. 804

వ. అని పలికి బంధుసహితమ్ముగా నన్ను వెంటఁ బెట్టికొని యమ్మహాపురుషుండు
పుంతీర్థంబను నొక్క సరోవరమ్మునకుఁ జేర్చి యోదార్చి యిట్లనియె. 805

ఉ. స్నాన మొనర్పు మిచ్చట మనమ్మున నెవ్వరి కేడ్చుదానవో
మానిని! యెన్నిజన్మములు మాటికి నెత్తితొ! భర్తలెందఱో!
సూనులుఁ దండ్రులున్ మఱియు సోదరులన్యులు నెందఱైరొ! స్వ
ప్నానుగతం జెలంగు భవమందిటు భ్రాంతి వహించు టొప్పునే. 806

వ. అను నాతని ప్రేరణమ్మున నప్పురుషతీర్థమ్మున మునిఁగి తల యెత్తునంతకుఁ బురు
షాకారుండనై తటంబున మహతియుఁ గృష్ణాజినంబును బూనియున్న కమలలో
చనుం గాంచి, 807

క. "ఏనారదుండ నన్నున్, శ్రీనాథుం డిట్లొనర్చె స్త్రీగా" నని నా
లో ననుకొనియెడి యాలోఁ, దా నిట్లను "రమ్ము నారదా తడవేలా." 808

క. అను నాతని పలుకుల నొ, డ్డునకుం దగ వచ్చి చూచుచుఁ వెనుకటి య
వ్వనితాత్వం బప్పటి పుం, స్త్వనిరూఢియు మఱపువచ్చె సకలము నసఘా. 809

వ. అట్లు స్వస్వరూపంబు ప్రాపించి బ్రాహ్మణుండనై యున్న నన్నుం జూచి యానృపా
లుండు విస్మయావిష్టుండై నాభార్య యిట్లు ముని యగుట కేమికతం బని
యోజింపుచు, 810

ఉ. హా! యను, నన్ను వీడఁ దగవా పగవాఁడనె యోమృణాలబా
హా! యను, నెట్టులాఁగఁదగుఁ బ్రాణము లిమ్మెయిఁ గాంచనాభదే
హా! యను, రాజ్యమేల నిను నంచక వాక్యజితాంగజాతవా
హా! యను, మాట కుత్తరమునైననొసంగవు నిస్పృహా? యనుఁ. 811

చ. వెనుకటిప్రీతి నాయెడల వెక్కసమాయెనె యిప్డు? లేక యి
వ్వనమున మున్గి మత్స్యముల పాలయితో? వరుణుండు నాయదృ
ష్టనియతి నిన్ గ్రహించెనొ? విశాలవిలోచన! కృత్రిమంబు గా
దనఁదగు నీదుపేర్మి సుతులం; దటుగామి నిటుల్ ఘటించునే. 812

క. దీనుఁడగు పతిని విడిచియు, సూనులయెడఁ బేర్మి మిగులఁ జొప్పడుకతనన్
దో నేగితి భార్యాపు, త్రానుగతికిఁ జెడితి నేమి యనుకొందు నిఁకన్. 813

క. ఇటులైనను మృతి నాకున్, ఘటియింపద దుఃఖ మెవరికడఁ జెప్పుదు న
క్కట! రాముఁడైన లేఁడు, దృటభార్యావిరహదుఃఖభర మతఁడెఱుఁగున్. 814

క. సమచిత్తులు దంపతులొ, క్కమొగిన్ మృతిఁబొందునట్లుగా సల్పఁడ దై
వము; మునులొనర్చి రుపకా, రము శాస్త్రములందు సహమరణము సతులకున్.

వ. అని బహుప్రకారంబుల విలపించు తాలధ్వజునకు మధుసూదనుండు సయుక్తి
కమ్ములగు వచనమ్ముల నిట్లనియె. 816

గీ. ఏల దుఃఖించెదవు నరపాల? నీదు
భార్య యేమాయె ధర్మంపుఁ బద్ధతులను
వినవె? బుధసేవ లేదె? యా వెలఁది యెవ్వ?
రీ వెవరు? యోగము వియోగమెట్లు మీకు. 817

గీ. అధిప సంసారమను ప్రవాహంబునందు, నెవరి కెవ్వరు? రోదన మింతయేల
యింటి కరుగుము నౌకపై నెక్కి దాఁటు, వారి చందంబకాదె సంసారరీతి. 818

క. నీకా లతాంగితోఁ దగె, నేకతమున యోగ, మెఱుఁగుదే నీవు నృపా!
యా కలికి తల్లిదండ్రుల, శోకింపకు దైవచర్య చోద్యముకాదే. 819

గీ. కాకతాళీప్రసంగ మక్కలికిఁబొందు, గాన శోకంబువిడిచి వేగ గృహమేగి
కాలచోదితమైన భోగంబు గొనుము, వచ్చినట్టులయేగె నవ్వనరుహాక్షి. 820

క. రోదనమొనర్చి నీ వీ, మీఁదం దేఁగలవె దాని; మేకొను యోగం
బేదియు దైవాధీనతఁ, గాఁదగు నద్దాని నాఁగఁగా శక్యంబే? 821

గీ. కాలవశమునఁగల్గు భోగంబు దాని, కతనన యడంగు నద్ది యొకానొకప్డు
విపులంబగు సంసార నీరనిధి మునింగి శోకింతురే? యిది నీక తగునె. 822

క. ఘటికాయంత్రము వడువున, నటు నిటు సుఖ దుఃఖములకు నగుభ్రమణ మ్మొ
క్కట నునికి చొప్పడదు సం, కటపడకుము పురికి నేఁగఁగాఁదగు నింకన్. 823

వ. కాదేని రాజ్యమ్ము దాయాదాధీనం బొనర్చి వనమ్మున కరుగుము ప్రాణులకు మానవదేహంబు దుర్లభంబు క్షణభంగురంబగు నద్దాని నొందినవానికి నెట్లైన నాత్మసాధనం బావశ్యకంబగు. 824

క. పరికింపఁగ జిహ్వోప, స్థానంబు సమస్తజంతుసాధారణమౌ
నరుల విశేషం బేమిఁక, సురుచిరమగు జ్ఞానగరిమ చొప్పడదేనిన్? 825

క. కాంతావిరహోద్భవమగు, వంతన్ విడనాడి గృహము చేరుము జగమ
త్యంతము మాయామోహిత, మింతయు నద్దాని చేతననే నీకబ్బెన్. 826

వ. అను శ్రీహరి వచనంబుల నతండు గృహంబరిగి జ్ఞానసంపన్నుండై సుఖంబుండె. నట్లు నృపాలుండేగిన పిదప నన్నుంగాంచి మాటిమాటికి మందస్మితం బినుమడించు మధుసూదనున కే నిట్లంటి. 827

క. దేవా వంచన చేసితి, వీ వమ్మాయాబలంబు నెఱిఁగితి, నిపుడున్
భావమునఁ దోఁచు వనితా, భావమ్మున నే నొనర్చు పను లవియెల్లన్. 828

చ. మునిఁగితి నత్తటాకమున మున్గినయంతన యెట్లు నాకుఁ గ
ల్గెనొ వచియింపు విస్మృతి; మృగీనయనాకృతి చెందినప్పుడున్
మనమును దేహలింగములు మాఱెనె, యయ్యవికాక జ్ఞానరా
శిన మగుటెట్లు! నాకుఁ గల సందియమియ్యది వాపు మచ్యుతా. 829

చ. నృపవరునిన్ వరించి యొకనేమము లేక యనేకభోగముల్
క్షపయు నహం బటం చెఱుఁగఁ జాలక పొందుచు మీఁద మద్యపా
నపుఁ గృతి సల్పుచున్ మెలఁగినాఁడ సతీమణినై మహాత్మ! నేఁ
దపసిని నారదుండ నను తత్త్వ మొకింతయుఁ దోఁప దక్కటా! 830

క. ఇయ్యెడ సర్వము తెలియఁగ, నయ్యెడిఁ గత మేమి యప్పు డటు లౌటకు? నేఁ
దొయ్యలినై సలిపిన కృతు, లయ్యారే! తలఁచికొనిన నత్యద్భుతమౌ. 831

వ. నావుడు జగదీశ్వరుం డిట్లను, మునీంద్రా! యిది యంతయు మాయావిలాసంబ కాఁ దెలియుము. సర్వజంతువులకును జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తితురీయంబు లను నాలుగవస్థలు కలవు; దేహాంతరప్రాప్తి యగునపుడు పూర్వజ్ఞానంబు నశియించుట కేమి సందియము. 832

క. నిదురం జెందిన మనుజుఁడు, పదపడి యొక్కింత యెఱుక వడయఁడు పలుకం
డెది వచియించినఁ దెలియం, డది యెదలినమీఁద నెఱుఁగు నఖిలం బనఘా. 833

వ. మఱియు నిద్రావస్థయందు మనోభావమ్ము లనేకగతుల మాఱుచుండు నెట్లంటేని,

గీ. మృతుఁడయిన తాత తనయింటి కేగుదేర, నతనితోఁగూడి భోజనం బాచరించి
తగు ప్రసంగం బొనర్చు నిద్ర నొకయప్డు, స్వప్నవశమున నిది యెంత సత్య మగునొ.

ఆ.వె. స్వప్నమందుఁ దనకు జరిగిన దంతయు, మేలుకాంచి నుడువు మిథ్యయనుచు
నెవఁడుగాని యప్పు డెఱుఁగంగ నేర్చునే, భ్రమ యటంచు నింత పలుకుమయ్య.

క. మాయాగుణవిలసన మది, యే యయ్యల కెఱుఁగవచ్చు ? నిది దుర్ఘట మ
త్తోయజభవుఁ డేనును దు, ర్జ్ఞేయమ్ముగఁ దలఁతు మగ్గిరిశుఁడున్ మౌనీ. 837

గీ. తలఁప జగమంతయును గుణత్రయకృతంబు, లేదు సంసారమున లవలేశమేని
గుణవిహీనపదార్థంబు గుణివరేణ్య !, యేను సత్త్వప్రధానుఁడ నెఱుఁగు మింత.

వ. తక్కిన రెండును నాకు నుపసర్జనమ్ములుగాఁ దెలియు మొకప్పుడును గుణవిర
హితుఁడనై యుండ; నట్ల బ్రహ్మకు రజంబు ముఖ్యంబు, సత్త్వతమము లప్రధా
నంబులు; హరునకుఁ దమంబు ప్రధానంబు సత్త్వరజంబు లముఖ్యమ్ములని చెప్పి
వెండియు, 839

చ. అగుణుఁడు నాకు నెయ్యెడల నారయరాఁడు మునీంద్ర ! మోహముం
దగులకుమయ్య నాదుకతనన్ గనుఁగొంటివికాదె మాయ, దా
ని గణనచేయ శక్యమగునే ? యది చేసెడి వింతచేష్ట లొ
క్కగతి నెసంగ నద్భుతముగాఁ గనుపట్టు ననేక భంగులన్. 840

గీ. అని హరివచించె నని చెప్పెననఘ నాకు, నారదుం డంత నేను నానంద మెసఁగ
మరల నాతని నడిగితి మాధవుండు, మగుడ నీకేమి చెప్పి యరిగెనొ చెపుమ. 841

వ. అనవుడు నారదుం డిట్లను నట్లు బోధించి గరుడు నెక్కి తన నివాసమ్మున కరు
గుచు నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 842

క. నాతో వైకుంఠమ్మున, కేతెంచెదొ ? లేక నీ యథేచ్ఛ నరిగెదో ?
వే తెలుపుమన్న నరిగితి, నాతని యాజ్ఞ గొని సరసిజాసనుకడకున్. 843

గీ. అరిగెఁ దనయంత వైకుంఠ పద్మనేత్రుఁ, డేను జరిగిన వృత్తాంతమెల్ల దలఁచి
కొంచుఁ జింతాతురతఁ దలవంచియుండఁ, దండ్రి యిట్లనె నన్నుఁగాంచి దయదలిర్ప.

క. ఎక్కడి కేగితి ? చింత, న్నెక్కొనఁ గతమేమి ? తెల్పు నీ కస్వాస్థ్యం
బెక్కడిది ? యెవరి వంచనఁ, దక్కితి ? వేయద్భుతం బొదవె నేమాయెకా. 845

వ. నావుడు నే నిట్లంటి, మహాత్మా ! విష్ణునిచే వంచింపంబడి స్త్రీత్వంబంది యందు

ననేకవర్షమ్ములు పుత్రశోకాదిదుఃఖమ్ము లనేకమ్ము లనుభవించి మరల నతనిచే బోధింపఁబడి సరోవరస్నానం బొనరించి పురుషుండ నైతి నిమ్మాయాబలం బెట్టిదో యెఱుంగ నలవి కాకున్నయది. తజ్జన్మమ్మున నాకుఁ బూర్వజన్మవిజ్ఞానం బింతయుఁ గనుపట్టకుండె, దీని నెట్లు జయింపనగు నని యోజింతు నీ వెట్లిద్దాని జయించి మించితో నా కాయుపాయంబు తెలుపుము నావుడుఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 846

చ. హరిహరులున్ సురాసురులు నన్యులు మౌనులు నేను మాయవై
ఖరి నొకయించుకేనిఁ గనఁగాఁ దగువారము కాము శోకముం
బొరయకుమయ్య యయ్యది విమోహితులం బొనరించు నందఱ౯
గరము సృజించి పెంచును జగం బడఁగించు నొకింతలోపల౯. 847

క. జనకుండిటు బోధించినఁ, జనుదెంచితిఁ దీర్థయాత్ర సలుపుచు విట కీ
వును గౌరవనాశన సం, జనితము దుఃఖంబు మఱచి స్వస్థతఁగనుమా. 848

క. కృతకర్మము లనుభవగతి, న తఱఁగు నీ కేల మనమునన్ జింతఁగొనన్
ధృతిఁ గాల మిచటఁ గడపుము, గతమునకుం జింత సేయఁగాఁ దగ దేరు౯.

వ. ఇట్లు నాకు బోధించి నారదుం డరిగెఁ; బిమ్మట నే నాసారస్వత కల్పమ్మునఁ దత్సరస్వతీతీరమ్మున నుండి యీ భాగవతమ్ము గాలక్షేపార్థం బొనర్చితి. 850

క. ఇది నానాఖ్యానయుతం, బిది సంశయనాశకారి యియ్యది మోక్ష
స్పద మిది వేదప్రామా, ణ్యదమై తనరారు వినుము నరనాథమణీ. 851

గీ. దారుమయమైన పాంచాలిఁ దనదుకరము
నందుఁ గొని యైంద్రజాలికుం డద్భుతముగ
నర్తనంబొనరించుచందమున జగము
నెల్ల నాడించు మాయ యోనృపవరేణ్య. 852

వ. సదేవాసురమానుషంబగు నీ జగంబు బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతమ్మును బంచేంద్రియ యుక్తమ్మును మనశ్చింతానువర్తనంబును నని యెఱుంగునది. సకలమ్ములకును మాయాసముద్భవమ్ములగు గుణమ్ములు కారణంబు లయ్యాని భిన్నభిన్న స్వభావమ్ములు. కారణగుణమ్ములు కార్యమ్మున సంక్రమించుట శాస్త్రసమ్మతం బగుటఁ బురుషుండెల్లప్పుడును దద్యుక్తుండ కానెఱుంగుము తంతు రహితంబగు పటమ్మును మృద్విరహితంబగు ఘటమ్మునుంబోలె దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదుల నొక్కెడ నేనిఁ ద్రిగుణరహితుండు కల్ల. 853

క. శ్రీనాథహరవిరించులు, భూనాయక! త్రిగుణయోగమునఁ బ్రీత్యప్రీ
త్యానందశూన్యతలఁ దా, మూనుదు రెల్లప్పు డింతయును నిక్కమగున్. 854

వ. బ్రహ్మ సత్త్వగుణసంపన్నుండగు నెడ శాంతుండై సమాధిమంతుండై సర్వభూత
ములయెడఁ బ్రీతిగలిగి వర్తించు, నంత సత్త్వం బెడలి రజం బావరించిన నెల్లె
డలఁ బ్రీతిమాని ఘోరరూపుఁడై యుండు, నట్ల తమోగుణావిష్టుండై విషాద
యుక్తుఁడును మూఢుఁడును నగు; హరిహరులును నిట్టిరయని యెఱుంగుము. 855

ఆ.వె. చంద్రసూర్యవంశసంభవులగు రాజ, వరులు మనువు లెల్లసురలు నరులు
గుణము లనుసరించి గొనకొని చరియింత్రు, మాయఁబడనివాఁడు మహినిలేఁడు.

క. భూనాథ! దేహి మాయా, ధీనతఁ బరతంత్రుఁడగుచుఁ దిరుగున్ సంవి
త్తై నెగడెడి పరతత్త్వం, బే నెల వమ్మాయ కనుచు నెఱుఁగుము పేర్మిన్. 857

వ. సంవిద్రూపిణియగు పరమేశ్వరి స్వాయత్తంబగు నమ్మాయ నెల్లప్పుడు జీవం
బులపైఁ బ్రేరేపుచుండు. 858

క. కావున మాయాయుత న, ద్దేవిన్ ధ్యానించి మ్రొక్కి తేఁకువ కలిమిన్
భావించి పూజ చేసిన, కోవిదులకు ముక్తి గల్గుఁ గురుకులతిలకా. 859

క. తనుఁ గొల్చెడివారలపై, నెనరునఁ దనమాయ నడఁచి నిఖిలేశ్వరి ము
క్తి నొసంగఁ జాలు శుభదృ, ష్టిని నిగుడఁగఁజేసి ప్రోచు శీఘ్రముగ నృపా. 860

క. భువనంబు మాయ దానికి, శివదాయిని శక్తి రాజ్ఞి, చెల్లుం దానన్
భువనేశి యనెడి నామం, బవితథముగ నప్పరాంబ కాగమహితమై. 861

ఆ.వె. ఆపెయందుఁ జిత్త మమరినవానికి, నవనినాథ సదసదాత్మకంబు
మాయకతన నేయపాయంబు గల్గున, ద్దాని నడఁపవలయుఁ దవిలి మొదల. 862

గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని, దక్క మాయ నడఁప నితరులు గారు
సూర్యచంద్రవిద్యుత్ప్రభారుచులఁ దక్కఁ, దమ మడంగునె తమముచేత నరనాథ.

క. మాయేశ్వరియై సంవి, త్తై యలరుచు స్వప్రకాశ మలవడు నంబన్
బాయక కొలువందగు న, మ్మాయాగుణ మాగుపొంచె మానవనాథా. 864

క. ఇది వృత్రాసురహరణము, మొదలుగ నీ యడుగు ప్రశ్నముల కుత్తర, మి
య్యది యీ పురాణమునకుం, బొదలున్ బూర్వార్థమగుచు భూపవతంసా. 865

క. ఇందెల్లయెడల నప్పర, సుందరి మహిమమ్ము వొలుచు సొలవక దీనిన్
మందుల కిడఁ దగ దియ్యది, విందగుఁ బరశక్తి భక్తి వివశులకెల్లన్. 866

వ. ఇయ్యది భక్తునకును శాంతునకును శిష్యునకును జ్యేష్ఠపుత్రునకును నొసంగఁదగు రహస్యమ్మును వేదతుల్యమ్మును సకలకథాసారమ్మును సత్ప్రమాణానువిద్ధమ్మును నగు పురాణంబు దీని భక్తియుక్తుండై పఠించు నరుండు జ్ఞానియు ధనియుం గాఁగలఁ డని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పెననుటయు. 867

స్కంధాంత పద్యములు.

చ. అనుపమశాస్త్రపవిత్త్వవినయాదివిభాసుర ! భూసురాగ్రగ
ణ్య ! నమదనేకశిష్యజననందనచందనవృక్ష ! ధర్మవ
ర్ధనచరితాలవాల ! విబుధప్రకరస్తవనీయకీర్తిభా
జన ! జననాథమౌళివిలసద్పదపద్మ ! మహామహోన్వితా ! 868

క. అంగజవైరిశిరస్సం, సంగిధునీభంగభంగసంధానచణా
భంగురవాగ్విజితప్రా, సంగికజనసార్వభౌమ ! సన్నుతనామా. 869

మాలిని. వితరణగుణశాలీ ! విద్వదంభోజహేళీ !
కృతసుకృతవిశేషా ! కేవలాద్వైతభూషా !
నతదురితవినాశా ! నవ్యకీర్తిప్రకాశా !
ధృతిసతతశరణ్యా ! ధీరవారాగ్రగణ్యా ! 870

గద్య.

ఇది శ్రీ.........తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందుఁ షష్ఠస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

సప్తమస్కంధము.

పరతత్త్వాదర! నిస్తుల, తరపాండిత్యప్రకర్ష ధర్మోత్కర్షా
భరణ! కలుషాపహరణ! వి, తరణగుణనిదాన! బ్రహ్మతత్త్వాధీనా! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి యవ్వలికత నొడువు
మనుడు నక్కథకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లనియె. 2

చ. హిమకరుఁడుఁ దివాకరుఁడు నేరికి వంశకరుల్ క్రమమ్ముగా
నమలినకీర్తులై వెలయు నమ్మహిపాలుర యోగ్యతల్ వినం
గ మనముపుట్టె శక్తిపదకంజరతుల్ గద వీర, లిట్టి యు
త్తములచరిత్రకన్న శుభదం బిఁక నెయ్యది మౌనిసత్తమా. 3

వ. నావుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై, నరేంద్రా! సూర్యచంద్రవంశజులయు
నన్యులయు జన్మమ్ము లాదిగ నఖిలంబును విస్తరించెద నాకర్ణింపుము. 4

బ్రహ్మాద్యుత్పత్తి.

గీ. అబ్జలోచను నాభియం దవతరించి, మించితపమున దేవి మెప్పించి వరము
గైకొని జగంబు సృష్టింపఁగాఁ గడంగి, మనుజుల సృజింపలేక యవ్వనజభవుఁడు.

వ. మనమ్మున బహుభంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోఽత్రివసిష్ఠపులహక్రతుపులస్త్యు
లను మానసపుత్రుల నేడ్వురఁ బ్రథమమ్మున నొనరించె, నంత రోషమ్మువలన
రుద్రుండును నుత్సంగమ్మువలన నారదుండును నంగుష్ఠమ్మున దక్షుండును నుద్భ
వించిరి. తక్కఁగల సనకాదులును బ్రహ్మమానసపుత్రులకా నెఱుంగునది, వామాం
గుష్ఠమునుండి దక్షపత్నియగు వీరిణి జనియించె. 6

గీ. మఱియును నసిక్ని యనఁగ నిమ్మగువ కింక
నొక్క నామమ్ము గల దీపె కుద్భవించె
మరల నారదుఁ డనుడు నమ్మౌని కిట్టు
లనియె జనమేజయుఁడు సంశయంబు గదుర. 7

క. వీరిణికి దక్షునకు న, న్నారదుఁ డేకారణమ్మునన్ జనియించెన్
ధీరుం డతనికిఁ బూర్వశ, రీరం బెటు వోయె నెట్లు మృత్యువు దొడరెన్. 8

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనస్తుత ! ధాతయనుజ్ఞ దక్షుఁడుం
జేవ గలట్టి పుత్రుల సృజించెఁ గళత్రమునందు నైదువే
లావిమలాత్మ లందఱును నాత్మజులన్ సృజియించి సృష్టి నెం
తే వెలయించు నయ్యెడల నిట్లనె నారదమౌని వారికిన్. 9

వ. భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రజాసృష్టిం బొనర్చు బాలిశులగు మీర లపహాస్యత నొందుట నిక్కం బనవుడు నా హర్యశ్వులు తమలోఁ దమరు మునివచనంబు విశ్వాసార్హంబని యెంచికొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలువెడలి నలు దిక్కులకుం జనినంత దక్షుండు పుత్రు లేగుటకుఁ జింతించి మరల గొందఱ నక్కార్యంబునకుఁ బుట్టించిన వారలు తదాజ్ఞంజేసి సర్గంబున కుద్యమించునెడ నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ వారలం జూచి పల్కుడు వారలును దద్వచన మోహితులై భూప్రమాణం బరయ నరిగిన దక్షుండు తత్పుత్రవిరహమ్మున శోకార్తుండై నారదుం గాంచి, 10

క. నాకొమరుల నిటు చేసిన, నీకయ్యెడి గర్భవాసనిష్ఠురదశ నా
కే కొమరుఁడ వగు మనుచున్, వేకనలి శపింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడున్. 11

వ. పిమ్మట దక్షుం డఱువదిమంది కన్నియల సృష్టించి యందుఁ బదుమూగురఁ గశ్యపునకును బదుగుర ధర్మనకును నిరువదియేడ్వుర సోమునకును నిరువుర భృగువునకును నల్వుర నరిష్టనేమికిని నిరువురఁ గృశాశ్వునకును నిరువుర నంగిరసునకును నిచ్చిన నవ్వారల కందఱకును సంతానం బుద్భవించె. 12

క. వారల కుదయించిన య, వ్వారలు నవ్వారిసుతులు బలియురు శూరుల్
ధీరులు పరస్పరమ్మును, వైరులు సుర లసురు లగుచు వర్ధిలిరి నృపా. 13

క. నావుడు జనమేజయభూ, మీవిభుఁ డిట్టులను దెల్పుమీ రవికులముం
దావిర్భవించి ధర్మ, శ్రీ వెలసిన నృపవరుల చరిత్రము నాకున్. 14

వ. వ్యాసుం డిట్లను, నరేంద్రా! మున్ను నారదుండు నాకెఱింగించిన తెఱంగునఁ దెల్పెద నాలింపు మొక్కనాఁ డతండు నేను దపం బొనరించు సరస్వతీతీరమ్మున కరుదెంచిన నమ్మహామహు నర్ఘ్యపాద్యాదికృత్యమ్ముల నర్చించి యాసనస్థితుఁ గావించి యిట్లంటి, 15

గీ. పావితుఁడనైతి నీరాకఁ బట్టి యేను, సప్తముం డగు మనువువంశమునఁ బుట్టి
జగతి పాలించురాజులచరితములను, వినవలఁతు ననఁ గరుణించి మునివరుండు.

వ. నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం దొడంగె. 17

క. విను సత్యవతీసుత య, వ్వనజాక్షునినాభిఁ బుట్టెఁ బ్రథమమ్మున న
వ్వనజాసనుఁ డీజగమున, కనఘుం డాతండ కర్త యఖిలవిధములన్. 18

వ. సర్వశక్తియుక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగు నన్నలువ పదివేల వత్సరంబులు తపం బొనర్చి పరదేవతానుగ్రహంబు వడసి శుభలక్షణలక్షితులగు మానసపుత్రుల ననేకుల సృజించె; నందు మరీచి యధికుండై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె. నతని కొమరుండు కశ్యపుఁ డతనికి దక్షసుతలు పదుమూగురు భార్యలైరి. 19

సూర్యవంశవిస్తారము.

గీ. కశ్యపున కుదయించి రక్కాంతలందు, సురలు నసురులు యక్షకిన్నరు లురగులు
మనుజులును బశువులుఁ బక్షులును గ్రమముగ, దాన నీసృష్టి కాశ్యపినా నెసంగె.

వ. అందు దేవతలలో సుప్రసిద్ధుండగు వివస్వంతుని కొమరుండు వైవస్వతమనువు, తత్పుత్రుం డిక్ష్వాకుం డతనికతమ్మున సూర్యవంశంబు విస్తరించె; నితనికి నెనమండ్రు తమ్ములు గలరు. వీరి నామమ్ములు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యంతుండును బ్రాంశుండును నృగోద్దిష్టుండును గరూషుండును బృషధ్రుండునని చెప్పంబడు వీరలు మానవు; లందు జ్యేష్ఠుండగు నిక్ష్వాకునకుఁ బుత్రశతకంబు వొడమె నందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనంబడు నాభాగునకుఁ బుత్రుం డంబరీషుండు మఱియు ధృష్టునివలన నుదయించిన క్షత్రంబు బ్రహ్మభూతమ్మును బ్రహ్మకర్మరతమ్మును సంగ్రామకాతరమ్మును నాయె. 21

క. అనఘుండగు శర్యాతికిఁ, దనయుం డానర్తుఁ డనఁగఁ దనరున్ దరుణీ
జనరత్నంబు సుకన్యా, వనజముఖి తనూజ యగుచు వఱలె నరేంద్రా. 22

వ. శర్యాతి యక్కొమరె నంధుండగు చ్యవనున కిచ్చి వివాహం బొనర్చిన నాపె శీలం
బుకతన నశ్వినులవలన నతండు సులోచనుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె.

చ. చ్యవనునకున్ మునీంద్రునకు నంధుని కేగతి నిచ్చె నా నృపా
లవరుఁడు రూపశీలగుణలక్షణముల్ గలయట్టి కన్య ని
క్కువలయపుం దరూపిణియుఁ గుత్సితశీలయు నైనపుత్రినే
ని వరున కంగహీనునకు నిక్క మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే.

వ. అన నతం డిట్లనియె. 25

క. ఆర్యుఁడు వైవస్వతసుతుఁ, డర్యమపౌత్రుండు సంపదాఢ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాలుగు వేల్, భార్యలుగల రందఱు ననవద్యచరిత్రల్. 26

క. అందఱుఁ బ్రేమము గలవా, రందఱు రూపమున మేటు లంద ఱతనికిన్
విందులు వారలకెల్లను, నందన యొక్కర్తు దగుఁ గనందగు పేర్మిన్. 27

వ. అక్కన్నియ సుకన్యయనం బరఁగు నత్తలోదరియందుఁ దండ్రికిని దల్లులకును
బ్రేమం బధికం బగుటఁ జేసి యాపె యెక్కుడగు గారాబమ్మునఁ బెరుఁగుచుండె.

ఉ. మానససన్నిభం బనుపమానజలంబు సమస్తపక్షిసం
తాననివాసభూమి సముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతం
బై నిఖిలాగమాకరతటానుగతంబు తటాక మొక్కఁడిం
పౌ నలభూమిపాలు నగరాంతికమం దళిరాజిసేవ్యమై. 29

క. అవిరళ పాదపవృతత, త్సవిధవిషయమందు విజనసంస్థితుఁడై భా
ర్గవుఁడు తప మాచరించెన్, జ్యవనుం డనుమౌని యంబ సంతసమందన్. 30

క. మౌనము గొని జలపానం, బేనియు నొనరింపకే జితేంద్రియుఁడై యొం
దే నేమమూని యంబన్. ధ్యానించు నతండు నాకు వయ్యేఁ గ్రమముగన్. 31

క. తనగాత్రం బిటు వల్మీ, కనిభృతమై మేటిమంటిగడ్డ విధమునన్
దనరి లతావేష్టితమై, పనుపడియుఁ బిపీలికాదిభాజన మగుడున్. 32

వ. ఒక్కింతయుఁ జలింపక యమ్మహానుభావుం డుగ్రతపమ్మునముండెఁ; గొండొక కాల
మ్మునకు శర్యాతి సుందరీబృందసహితుండై యక్కాసారమ్మునఁ గ్రీడ లొనరింప
నేతెంచి యిష్టవిహారమ్ము లొనరింపుచుండఁ దోనేగిన సుకన్యయుఁ దననెచ్చెలులం
గలసి యందంద పుష్పాపచయంబు సలుపుచుఁ జంచలయుంబోలె నవ్వనమ్మునం
గ్రుమ్మరునది యొక్కెడఁ జ్యవనునివల్మీకంబు దిలకించి క్రీడాసక్తింజేసి తత్సమీ
పమ్మున కరిగి. 33

క. దానఁ దృష్టి నిగుడ్పఁగ, గానంబడెఁ గాంతియుగళి; గని కంటకముఁగా
బూనియుఁ దానిం ద్రవ్వఁగఁ, దానేగుడుఁ జ్యవనుఁడంత దానిం గవియెన్. 34

క. కని శుష్కస్వరమున "నో, వనజానన దీవిఁ ద్రవ్వ వలవదు దూరం
బున కేగుము నేఁ దాపస, జనుఁడ" ననన్ వినని తనఁ జయ్యన నదియున్. 34

వ. దగ్గఱ కరిగి దైవప్రేరణమ్మునఁ గంటకమ్ముంగొని యిదియేమియని త్రవ్వ నతని నేత్రమ్ములకుం దగిలి భగ్నమ్ములయ్యె; నంత నత్తలోదరి యెంత చేసితినని కొండొక వగచియుఁ గ్రీడాసక్తి నెప్పటియట్ల గ్రుమ్మరుచుండెఁ; బదంపడి చ్యవనుండు భగ్నలోచనుండై వేదన సహింపక శోకించువాలో సైన్యాదిసహితమ్ముగ రాజునకు శకృన్మూత్రబంధనం బలవడిన సైనికులు రాజునకు విన్నవించుటయు శర్యాతి యిందఱకును నొక్కపెట్ట నిట్లగుట కేమికతంబని చింతించుచు గృహంబరిగి యెవ్వఁడీ దుష్కృతంబొనర్చెనని శంకించి సైనికుల కిట్లనియె. 36

క. ఈపురి సవిధమ్మునఁ దగు, వాపికిఁ బశ్చిమమునం దపమొనర్చు మహా
తాపసుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని, కేపాటియుఁ బీడఁ గొల్పిరే యెవరేనిన్. 37

క. ఎఱిఁగి యెఱుఁగక తత్తపోవృద్ధువృద్ధు, నెవ్వఁడేనియుఁ బీడింప హేలనంబు
సైఁపఁ దమ్ముని మన కిట్టిశాస్తి చేసె, నెవ్వఁ డపరాధి వాఁడు మీకెఱుగ రాఁడె, 38

వ. అని వారల నందఱ నయమ్మున భయమ్మున నన్నరవరుం డడుగ మనోవాక్కాయ కర్మముల నించుకేని దోషంబు మే మెఱుఁగ మెఱుఁగ మనుడు నవ్వారి నతండు దండింప మొదలు పెట్టిన నయ్యెడి సుకన్య విని పీడ్యమానంబగు జనంబు నీక్షించి దుఃఖితుండగు తండ్రి కిట్లనియె, నయ్యా! వనమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు లతావృతంబై రంధ్రద్వయసమన్వితంబగు నొక్కవల్మీకంబు గన్పట్టె. 39

గీ. అందు ఖద్యోతరీతి నింపొందు రెండు, జోతు లగుపడ నేనును సూచిఁ బొడిచి
నంత నయ్యది జలదిగ్ధ మయ్యె నదియుఁ, గాక హాహానినాద మొక్కండు వెడలె.

క. మందమ్మగు హాహారవ, ముందగ విని విస్మయమ్ము మొనయఁగ నేనం
తం దరలివచ్చితిని సూ, చిం దేనిం బొడచితినొ వచింప నెఱుంగన్. 41

వ. నావుడు శర్యాతి యయ్యదియ మునికి హేలనం బని యెంచి నెట్టన నప్పుట్టకడ కరిగి తపోవృద్ధుండును దుఃఖితుండును నగు నమ్మౌనిం గాంచి తచ్ఛరీరావృతం బగు వల్మీకంబు దెరలించి దండప్రణామం బాచరించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 42

క. తెలియక మత్పుత్రిక ని, న్నలయించినపనికిఁ గోప మందక తగు శీ
తలదృష్టి మనుపఁగోరెద, నలమునె కోపంబు తాపసాగ్రణులందున్. 43

ఉ. నావుడు మౌని వల్కెన్ జననాథ! యొకించుక యేనిఁ గోపమున్
భావమునందుఁ జేర్ప నొకపట్టుననైన, భవత్తనూజ నా
కీవిధి నేత్రఘాత మొలయించిన దానికిఁగా లభించె నీ
కీవికలత్వ; మేను శపియించితి నంచుఁ దలంపఁబోకుమీ. 44

క. అపరాధం బొందెఱుఁగక, తప మొనరుచు శక్తిభక్తతతి కెవ్వారే
నపకారం బొనరించి సు, ఖపడుట చొప్పడునె హరుఁడు కినలకయున్నే. 45

క. ముదుసలిని గ్రుడ్డివాఁడ న, నద నోరాజేంద్ర! యెవరు నా కిఁకఁ బరిచ
ర్యఁ దగం జేయుదు రని దీ, నదశన్ వగఁజెందు మునికి నరపతి పలికెన్. 46

క. మునివర్య! చాలినందఱ, ననిపెద సేవకుల నీకు ననుగుణముగ సే
వ నొనర్పఁగ; నిఁకనైనన్, మనముఁ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపుదయన్. 47

చ. అనవుడు మౌని వల్కె, నకటా కడు గ్రుడ్డికి నాకు నే గతిన్
బనుపడు నిష్ఠ యే మొనరుపం దగువా రగుదుర్ త్వదీయులౌ
ననుచరు; లింతయేల? విను మాత్మజనిమ్ము మదీయసేవకున్
దనిసి తపమ్ము చేసికొనెదన్ సుఖ మబ్బెకి దీన నీ కొగిన్. 48

క. నీకొమిరె సేవసేయ న, నాకులగతి నేఁదప మ్మొనర్చు కొనెద నీ
కే కాదు నీదు సైనిక, లోకమ్మున కెల్ల సుఖములు గలుగు దీనన్. 49

క. జనవర! క్షమాపణన్ గో, రినవాఁడవయేని న్యాయరీతిని నీ పు
త్రి నొసంగి పెండ్లిసేయుము, మునినగునా కిడఁగ శంక మొనయుట తగవే. 50

క. అనవుడు శర్యాతియు న, మ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మునుకొను చింతన్
మునిఁగి యెడతెగని యోజన, గొని యిటు నటు చెప్పఁడాయెఁ గువలయనాథా. 51

చ. ముసలికి గ్రుడ్డికిన్ మిగుల మోటునకున్ సురకన్యవోని నా
దుసుత నొసంగి సౌఖ్యములఁ దూఁగఁగ నిచ్చ యొనర్చుటెట్టు? లా
త్మసుఖముగోరి యెవ్వఁడును మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్పువాఁడు పు
త్రిసుఖము వాపి కాఁపురము ద్రెళ్లఁగఁజేయునె కీర్తి రోయునే. 52

గీ. అక్కటా! కడు వృద్ధుని నంధు నెడ్డి, నితనిఁ బతిగా వరించి పంచేషుబాణ
వివశయై యొప్పు మత్పుత్రి వేగునెట్లు, బ్రతికియున్నంతకాలంబు ప్రభకుఁ దక్కి.

చ. తమ కనురూపులౌ పతులు తారసమైనను మేటియందచం
దములు గలట్టికామినులు దక్కొరులన్ గవఁగూడనెంత్రు దు
ర్గమమగుజవ్వనమ్మున నొకం డిటువంటికురూపి భర్తగా
నమరినఁ జెప్ప శక్యమె యహల్య సురేశ్వరుతోడఁ గూడదే. 54

క. సురపతిచే వంచితయౌ, తరుణిం గౌతముఁ డెఱింగి తా శపియింపన్
బరమార్తిఁ జెందె నాడుకొ, మిరె నీయందున కొసంగ మేలెటు లబ్బున్. 55

వ. కావున ననుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు వేఱొండు లేదని నిశ్చయించి యమ్మని కీబుద్ధి రాక విమనస్కుండై తన గృహమ్మున కరిగి మంత్రులం బిలిచి యిట్లను. 56

క. అరయుఁడు మత్సుత నమ్ముని, వరునకు నీవలయుఁ గానిపక్షమునం దా
తురత నిడుమలం బడవలె, నిరుదెఱఁగుందక్క నన్య మిం దొకఁ డున్నే. 57

వ. నావుడు మంత్రులు రాజేంద్రా! దుర్భగుండగు నమ్మని కిక్కన్య ననన్యసామాన్య లావణ్యగణ్య నొసంగుట మాకును ననభిమతంబయని చెప్ప నా సమయమ్మున వారి యింగితం బెఱిఁగి సుకన్య యట కేతెంచి యిట్లనియె. 58

ఉ. నాకొఱ కింతయాపద గనందగునయ్య, నరేంద్ర! నేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివర్యుని మత్కృతదుష్కృతక్రియా
పాకృతనేత్రు నుద్ధరకృపాయుతుఁగా నొనరింతు నాత్మదా
నాకలనమ్మునన్ సుఖము లందుము స్వస్థత చెంది నావుడున్. 59

చ. అవనిపుఁ డిట్లు పల్కు సచివానుచరుల్ వినుచుండ; నక్కటా,
శివశివ! యెట్లొనర్చెదవు సేవన మవ్వనమందు నిల్చి యా
చ్యవనున కక్షిహీనునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికిన్
గువలయనేత్ర! మత్సుఖము గోరి నినున్ ముదిమౌని కిత్తునే. 60

క. ధనధాన్యసమృద్ధునకున్, సునిశితమగు వయసుగల్గు సుందరునకు నం
దని నీఁదగు జనకుఁడు ని, ర్ధనునకు ముదుసలికి నిడుట ధర్మంబగునే. 61

క. ఉటజమ్మునఁట కాఁపుర, మఁట ముదుసలి కోపియునగు నంధుండఁట య
క్కట! నాతనకుఁ బతియఁట, మటిమించిన నాకుఁ బుట్టగతు లెట్లుండున్. 62

క. అమ్మా! విను మేనును రా, జ్యమ్మును వమ్మైనఁ గాని జంకుగొనన్ ని
న్నమ్ముదునె దీనికై నే, త్రమ్ములులేకున్న ముసలితపసికి నేనై. 63

వ. అవశ్యమ్మును గాఁదగు కార్యమ్ములు కాకమాన వప్పట్లు నేను ధైర్యంబు విడువ నని పల్కు తండ్రికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకన్య యిట్లనియె. 64

సుకన్యాచ్యవనవివాహము.

చ. జనవర। యిట్టులాడుటయు సమ్మత మెట్లగునయ్య లోకపా
వనుఁడు మహామహుండు మునివర్యుఁడు వృద్ధనసేల? నిత్యసే
వన మొనరించుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జనులకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొండు చాలదే 65

క. వనమున నమ్మునివరు సే, వనమునఁ దగులొంది భక్తిపరవశనై యా
తనిమాట కడ్డుసెప్పక, జనవర నీకుఁగా యశంబు సంపాదింతున్. 66

వ. అను నబ్బాల నిశ్చయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును బరమాశ్చర్యంబు నొందిరి. పదంపడి శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నమస్కరించి, మహాత్మా। మత్పుత్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహింపుమని విధివిధానంబుగ వివాహం బొన రించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుండై పరివారంబు గ్రహింపక కేవలకన్యాపరి గ్రహం బొనరించె నంత సైనికులకును రాజునకును సౌఖ్యంబు వాటిల్లె నిట్లు మునికిఁ దన్నొసంగి జనకుండు గృహం బేతెంచు నయ్యవసరమ్మున నతనికి సుకన్య యిట్లనియె; నయ్యా। నా యీ భూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును వల్కలంబును నొసంగుము. 67

క. మునిపత్నీ వేషమ్మును, గొని నీకుఁగా సద్యశంబు గూర్పఁగా మజీ నా
కును బరముగూర్ప నిప్పా, వనునిమదికి వచ్చునట్లు వర్తింతునిటన్. 68

క. అనసూయ యత్రికి వసి, ష్ఠువకు నరుంధతియుఁబోలె సుగుణుండగు ని
మ్మని కేను బ్రీతిగొల్పెద, ననఘా। నీ వింకఁ జింత నందకు మాత్మన్. 69

వ. నావుడు శర్యాతి యశ్రువులు కన్నుల నురల నక్కన్నియకు నజినంబును వల్క లంబును నొసంగె. 70

గీ. భూషణములెల్ల దులిచి యప్పువ్వుఁబోఁడి, యంత మునివేషధారిణి యగుడుఁ గాంచి
జనవరుని భృత్యులెల్ల రోదన మొనర్చి, రధిప యక్కన్నె శీల మే మనఁగవచ్చు.

వ. ఇట్లు మునివేషధారిణియగు తనసుతకుం జెప్పలేక చెప్పి సపరివారమ్ముగ శర్యాతి నగరంబున కరిగె, నంత నమ్మగువ పతిసేవా పరాయణ గావున, 72

సీ. నలుదిక్కులకు నేగి నానావిధమ్ములౌ • ఫలమూలములు దెచ్చి పజ్జనుంచి
యగ్నుల నలరింప ననుగుణంబగు సమి • ధ్జాలంబు శుష్కంబు సంతరించి
తిలలును గుశలును దెచ్చి తోమిన కమం • డలువుతో జత గూర్చి కెలన నునిచి
యుష్ణోదకస్నాన మొనరింపఁగాఁజేసి • యజినంబు పఱచి యం దల్ల నిలిపి

గీ. యనఘ ! యిఁక నిత్యకర్మమ్ము నాచరించు
కొను మని వచించి కర్మాంతమునఁ గరమ్ము
పట్టికొని సంస్తరణమున నట్టె నిల్పి
మునికి ననుగుణమైన భోజనము పెట్టు. 73

శా. నీవారాన్నముఁ గందమూలఫలముల్ నీరేజపత్రాక్షి యెం
తేవేడ్కన్ భుజియింపఁబెట్టి తగుతృప్తిం జెందఁగాఁజేసి పైఁ
గావించున్ గరపాదశుద్ధిఁ బిదపన్ "గైకొమ్ము తాంబూలమో
దేవా" యంచు నొసంగు నాసనము పొందించుచుఁ గరాధారమై. 74

క. పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దే, హమ్ము న్నిలుపంగఁదగు ఫలాహార మ్మ
క్కొమ్మ గొని సత్వరమ్ముగ, నమ్ముని సన్నిధికి వచ్చి యతివినయమునన్. 75

క. పాదమ్ము లొత్తుదునె యని, యాదర ముట్టిపడ నడిగి యమ్మునిమణి కా
మోదమ్ము సంతరింపుచు, దాఁ దదయుక యట్లొనర్చుఁ దగియెడిరీతిన్. 76

వ. అంత సాయాహ్నంబగుడు హోమమ్మునకుఁ దగిన సంభారమ్ములు సంతరించి మధురమ్ములగు ఫలమ్ములం దెచ్చి భుజింపఁ బెట్టి తద్భుక్తశేషమ్ము గుడిచి సుస్పర్శాస్తరణం బొనరించి యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు సలుపుచుఁ గులస్త్రీ ధర్మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనుచు నతఁడు నిద్రించిన తెఱంగెఱింగి తచ్చరణనికటమ్మున నల్లనొరగి నిద్రించుచు నప్పుడప్పుడు మేల్కాంచి తగు నుపచారమ్ము లొనర్చుచుఁ బ్రేమయుక్తమ్ముగ భక్తిపరాయణయై సేవించు.

గీ. తన్వి వేసవిఁ దాలవృంతమ్ము విసరి
నిదురపట్టెడిరీతి ననిలము గొల్పు
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంటవైచి
యడుగు "సుఖమగునే" యని యమ్మునీంద్రు. 78

వ. బ్రాహ్మముహూర్తమ్మున మేల్కాంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌచార్థమ్ము నిజాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి యట డించి తానొక్కెకనుమఱుఁగగునెడ

నుండి పదంపడి సన్నిధికిఁ జని కేలువట్టికొని యాశ్రమముఁ బొందించి యాస నమ్మున నుపవేశించి మృజ్జలమ్ములచే నతనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ గడిగి యాచ మనమ్మునకు జల మ్మొసఁగి యథోక్తంబగు దంతకాష్ఠమ్ముదెచ్చి యిచ్చి యంత నుష్ణజలమ్ము సన్నద్ధం బొనర్చి యిట్లను. 79

ఆ. వె. "ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మిఁక దంత ధావనం
బాయెనే మహాత్మ ? యమలమైన
యుష్ణజలము లివియ యొనరింపు స్నానంబు ;
హోమసమయ మింక నొక్క త్రుటికి" 80

క. ఈరీతి ననుదినమ్మును, నారాజతనూజ మౌని కాయాసేవల్
గూరిమి నొనరించు నతిథి, వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చన్. 81

వ. అంత నొక్కనాఁడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున నున్న తటాకమ్మునఁ గృత స్నానయై యేతెంచు నయ్యతివ నంతకుమున్నె క్రీడార్థం బట కేగుదెంచిన యశ్వి నులు గనుంగొని తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వక ముగ నిట్లనిరి. 82

క. ఒక్కింత నిలువు మోజల, ముక్కచ ! యశ్వినుల మేము మోదమ్మున ని
న్నొక్కటి యడిగెద మిక్కడ, కెక్కతమున వచ్చి తేడ కేగెదు చెపుమా. 83

గీ. పంకజాక్షిరో నీకు నెవ్వాఁడు భర్త, యెవని కాత్మజ వకట రెంకవ సిరి యనఁ
గలుగు నీ మృదుపదము లిక్కర్కశంపు, నేలఁ బొరసిన మామది జాలి వొడమె.

అశ్వినులును సుకన్యయు సంభాషించుట.

క. కమలాక్షి ! విమానమునకు, నమరెడి నీ కిట్టి యటవియం దంఘ్రిచర
త్వము వొల్చుటెట్లు ! దాసీ, సముదాయముతోడ నేల చనుదేరవొకో. 85

గీ. రాజపుత్రికవో ? యచ్చరవొ ? వచింపు, మేమహాభాగ నినుఁగన్న దిందువదన ?
విన్నుఁ గైకొన్న భర్త వర్ణింపఁదగఁడె, యవని నీ కల్మి దేవలోకాధికంబు. 86

క. నిను నిత్యము గనుఁగొను నీ, వనమృగముల భాగ్యదశయుఁ బహుళపుణ్యం
బును నెన్న శక్యమే ! పా, వనమయ్యెన్ భూమి నీదు పాదరజమునన్. 87

క. స్తుతిగాదు నీకు నెవ్వఁడు, పతి ? జనకుండెవఁడు ? పద్మపత్రాక్షిరో ? యా
కృతకృత్యుల దర్శింపఁగ, మతివొడమెన్ జెప్పు వారిమనికి సదయతన్. 88

వ. అను నశ్వినులకు సుకన్య లజ్జాక్రాంతయై యిట్లను. 89

గీ. ఏను శర్యాతికూఁతుర మాననీయుఁ, డైన చ్యవనమునీంద్రున కనుఁగుభార్య
నంధుఁడును ముదుసలి యగునట్టి భర్త, కెల్లపుడు సేవసేయుదు నిచటనుండి. 90

క. నను నా యనుమతిఁగొని మ, జ్జనకుం డమ్మునికి నిచ్చె సద్వర్తనుఁ డా
యనఘుని యాశ్రమ మల్లది, చనుదేఁదగు మీరలెవరొ సచ్చారిత్రుల్. 91

ఉ. నావుడు దస్రు లిట్లనిరి నాతిరొ ! నిన్నెటులిచ్చెఁ దండ్రి దు
ర్భావుఁడు గ్రుడ్డియౌ ముసలివానికి ! భూషణరాజిరాజితం
బై వరవస్త్రభాజనమునై వెలయందగు మేను వల్కల
ప్రావృత మయ్యెనే విధికిఁ బాపముఁ బున్నెము లేదె యక్కటా. 92

ఉ. నీ సరివచ్చు లేమ సురనీరజనేత్రలయందు నేని లే
దో సరసీరుహాక్షి యెటులో మెదు గ్రుడ్డికి భార్యవై ? కటా !
నీ సొగసున్ వయస్థితియు నేర్పును వమ్ముగ నిట్టులుండ నే
లా ? సమకాంతియుక్తుఁడగు నన్యు వరింపఁగరాదె యుగ్మలీ. 93

గీ. అంధు వరియించి జవ్వనం బపనయించి, జన్మమును నిష్ఫలంబుగ సల్పనేల ?
వల్కలము లేద, నీవేద, వనమిదేద !, కొనఁదగదె మాయిరువురం దొకొరుని నబల

గీ. అట్లు వరియించి నందనమందు జైత్ర, రథమునం దెల్లపుడు మనోరథము వెలయఁ
గ్రీడసల్పఁగ రాదె ! యీ ప్రోడగాని, వృద్ధు నంధుని సేవించి యేమిఫలము. 95

క. నరపాలపుత్రికవు నీ, కరయంగా రావె తగు విహారంబులు, సం
సరణసుఖ మిట్టివానికా, బొరసినఁ జెడకున్నె యెట్టిపొలఁతికి నైనన్. 96

గీ. ఫరజలాహరణమ్ముల బడలి మృదుల, మైన నెమ్మేనివాసి యింతైనఁ గనక
విజనమగు నివ్వనమ్మున వృద్ధదాసి, వగుట మేలనితోఁచెనే యంబుజాక్షి. 97

క. అను నాసత్యులవచనము, లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుచు ధైర్య
మ్మును జెంది ధర్మ్యమగు రీ, తిని మెల్లన నిట్టులనియెఁ దేఁకువ పేర్మిన్, 98

ఉ. మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు సమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంతనగు సాధ్విని నన్నిటులాడు టొప్పున
య్యా ! రవి కశ్యపాత్మభవుఁ డారయుఁగా కఖిలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముబోఁటులిటు తేఁకువఁదక్కుదురయ్య యెయ్యెడన్.

క. కులకన్యఁగాని నేఁ బుం, శ్చలిఁగా నధికప్రసంగసంగతికిం బో
వలవదు మాటాడిన మి, మ్ముల శపియింపఁగల రాజపుత్రికఁ జుండీ. 100

వ. అని సక్రోధమ్ముగఁ బల్కు నా సుకన్య వచనమ్ములకు భీతిల్లి యాపెం బ్రసన్నఁ జేయనెంచి వినయమ్మున నిట్లనిరి. 101

క. శీలము గల బాలులలో, నే లీలావతియు నీకు నీ డగునే ? యో
లోలాక్షి ! వరమొసంగెద, మోలింగ్గైకొమ్ము సౌఖ్యమొందుము దానన్. 102

ఉ. మమ్ముఁ గవీశ్వరుల్ మిగుల మన్ననసేయుదు రెల్లయందు నం
దమ్మున మేటులంచు విను తన్విరో ! నీ హృదయేశు నిట్టి రూ
పమ్మను బ్రాయముం గలుగువానిఁగఁ జేసెదమిందు నొక్కరున్
సమ్మతిమై వరించెదవె చాతురి మీఱఁగ నంచుఁ బల్కినన్.

వ. సుకన్య విస్మయంబంది యాశ్రమమ్మున కరిగి పతింగాంచి "మహాత్మా! యశ్విను లనుసూర్యపుత్రు లిరువురు తటాకంబుపొంతనున్న నన్నుంగాంచి కామాతురులై యిట్లనిరి. 104

క. జరయును నందత్వము స, త్వరముగ నెడఁబాపి యస్మదాకారముతో
సరియైన రూప మిప్పుడ, తరళాక్షిరో పొసఁగఁజేసెదము నీ పతికిన్. 105

క. కోమలి యేకాకృతిఁదగు, మామూగురయందు నీదు మన సెవ్వరియం
దే మరగు నాతవిఁ బతిం, గా మోహింపు మని రిందుఁ గపటంబేమో. 106

వ. ఇయ్యది నీకు నెఱిఁగింప వచ్చితి భవదాజ్ఞ యెట్టుల లట్టు లొనరించెద" నావుడుఁ జ్యవనుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యిట్లను. 107

క. దేవత లసత్యవాదులు, గా వలవదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటకున్, రా వెఱ వొనరింపుమా సురభిషగ్వరులన్. 108

వ. అనవుడు నప్పతివ్రత యశ్వినులకడ కరిగి మీ రొనర్చిన సమయమ్మునకు మత్పతి యంగీకరించె నయ్యెడ కేతెంచి యట్లొనర్పుఁడనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమమ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి ; నీ పతివయఃప్రాప్తికై యుదకమ్మున మునుఁగవలయు ననుడుఁ జ్యవనుండు సమ్మతించి యట్లొనర్ప వారిరువురును నతనితో నత్తటాకమ్మున మునిఁగిరి. 109

చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి

ఉ. మూఁగురు నేకరూపులు సముజ్జ్వలభూషణు లత్యుదారతే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోద్యము నందఁగ నీరు వాసి తా
రా గజయాన కిట్టులని రంబుజలోచన! యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగము గల్గువాఁడు ముగురన్ గని యేరికొనంగఁ జెల్లదే. 110

క. ఏకాకారుల నేక, శ్రీకుల నేకస్వరానుకృతులన్ ముగురన్
రాకొమిరె గాంచి యెంతే, నాకులపాటొందవ భర్తకై చింతించున్. 111

ఉ. చక్కఁదనమ్మునన్ వయసుచందమునన్ ముగు రొక్కరూప యిం
దక్కట! భర్తయెవ్వఁడని యారయనౌ, మరణంబుఁ దక్క వే
ఱొక్కయుపాయ మియ్యెడల నున్నదె! దస్రులరాకకల్మి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడసేయఁగ వచ్చునె యింద్రజాలమున్.

క. పతివిడిచి యన్యునిన్ స, మ్మతి వరియించితినయేని మహి నయశము దు
ర్గతి పరలోకమునందగు, బతిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాలగుదుఁ గదా. 113

వ. అని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి యిందు జగదంబదక్క శరణంబు లేదని నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పరశక్తి న్నిల్పి యిట్లు ధ్యానించె. 114

గీ. సరసిజోద్భవి! శంకరసాధ్వి! విష్ణు
సతి! సరస్వతి! యాగమజనని! త్రికృతి
కారిణి! త్రిమూర్తిజనని! వికారశూన్య!,
ప్రకృతి! పురుషస్వరూప! నిన్ బ్రస్తుతింతు. 115

ఉ. ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిడి యేలెద వీ వఖిలేశి జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బ్రోతు జ్ఞానమిడి సౌఖ్య మొసంగెదు సిద్ధి నిత్తువో
హల్లకపాణి! కీర్తి, జయ మన్నియు నీ విడునట్టి వజ్ఞు లా
పల్లవమైనఁ బాయుటకుఁ బాల్పడ రంబరొ? నిన్నెఱుంగమిన్. 116

ఆ.వె. ముగురు నొక్కరీతి మొనసి రిం దెవ్వఁడు, చ్యవనుఁ డతనిఁ దెలిపి సకలజనని
మత్పతివ్రతాత్వమహిమంబు నిల్పి కా, పాడుమమ్మ నిన్నుఁ బ్రస్తుతింతు. 117

వ. ఇట్లు తన్ను మాటికిని సన్నుతించుచు మ్రొక్కులిడెడి యా పరమపతివ్రత నను గ్రహించి పరాంబ తన్మనోంబుజమ్మునందు నెలకొని దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగె; నంత రాజపుత్రియు, 118

గీ. సమవయోరూపముల నొక్కసరణి నొప్పు, ముగుర నీక్షించి తత్పతి నొగి నెఱింగి
కైకొనియె నశ్వినులు మోదకలితులైరి, రాచకన్నియ శీలమర్యాద కెలమి. 119

వ. భగవతీప్రసాదమ్మునఁ దనకాంత తన్ను వరించినందులకుఁ జ్యవనుండు సంతుష్టాంతరంగుండై కన్నులారఁ దన నెచ్చెలిం జూచుచు గమనోన్ముఖులగు నశ్వినులకుఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 120

మ. నయనశ్రీ చెడి వార్ధకంబు గొని విన్నాణంబు లేకుంట చేఁ
బ్రియురాలిం గరఁగింప నేరక వనిన్ బెంపేది యున్నట్టి నన్
దయకల్మిన్ గని కన్నులన్ వయసు సౌందర్యంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు సంసారసుఖాత్ముఁ జేసితిరి మిత్రత్వంబు దైవారఁగన్.

క. ఉపకారులైన మిత్రుల, కుపకారము సేయకుండు నొగి నెవ్వఁడు వాఁ
డపకీర్తికిఁ దానకము బు, ణపరీతుఁడు వాని జీవనము విఫలమగున్. 122

వ. కావున మీకుఁ బ్రత్యుపకారం బేమియొనర్తు భవద్వాంఛితంబు వెలువరింపుఁడు నావుడు మునివరునకు నాసత్యు లో మహాత్మా మాకు నస్మత్పితృప్రసాదమ్మున నఖిలమ్మును గలయదియ మామనోరథమ్ము పూరింప నిచ్చయేని యొక్కండు గలదు వినుము. 123

గీ. అమరు లెల్లరు సోమపానావసరము, లందు బహివెట్టి రనఘ మమ్మధ్వరముల
భిషజు లను నొక్క మిషమునఁ బ్రీతిగల్గె, నేని మాకది సాధింపు మిద్ధశక్తి. 124

వ. కనకాచలమ్మునఁ జతురాననుఁ గుఱించి శక్రుండు జన్నంబొనర్చిన తఱి మాకీయవమానంబు ఘటించె నియ్యది యెడప నీవ సమర్థుండ వనునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవనుండు ప్రీతుండై యిట్లను. 125

క. మీకతన వయసుఁ గన్నులు, నాకారము గలిగె నాకు ననఘులు మీకున్
బాకారిన్ వారించి ని, రాకులగతి సోమపాన మది నేనిత్తున్. 126

వ. ఇయ్యది మహామహుండగు శర్యాతి నృపాలు మఖమ్మున నవశ్యమ్మును నగు ననుడు వారలు సంతుష్టాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు నరిగిరి. చ్యవనుండును మనోహారిణి యగు సుకన్యం గూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె; ననుడు జనమేజయుండు, మహాత్మా! దేవబలమ్మునకును మనుష్యశక్తికినిఁ దారతమ్య ముండెడిఁ గదా చ్యవనుండు దేవాధిపు నెట్లు వారించి యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె ననుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు మునివరుండు సుకన్యాసహితుండై స్వాశ్రమమ్మున

సకలసంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁ డక్కన్నియతల్లి చింతా
తురయై తనపతి కిట్లను. 127

క. ముని కంధునకు నొసంగితి, వనవద్యాంగి యగుకూఁతు నక్కట యది య
వ్వనమున మృతిఁజెందెనొ ? జీ, వనమున నున్నదియొ చూడవలదె యొకింతన్.

గీ. కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ, గడపు మునివేషధారిణిఁ గన్నకూఁతుఁ
బ్రాణ మవశేషముగనుండు పరమసాధ్వి, నొక్కపరి చూడకున్న నే నోర్చు టెట్లు ?

వ. నావుడు శర్యాతియు సంశ్రితవ్రతుండగు నమ్మౌనికల్లజునిఁ గొలిచి సుఖంబున్న
కొమిరెం గన మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయ కర్జంబని తత్సహితుండై రథం
బెక్కి చ్యవనాశ్రమమ్మునకుఁ జనువాఁడు ముందట, 130

క. కనుఁగొనియె రూపమున జ, వ్వనమున నవ్వనము శోభ వడయఁగ నొనరిం
చు నితాంతకోమలాంగుని, ననఘునిఁ జ్యవనమునిఁ దనకు నల్లునిఁ గూఁతున్. 131

క. కనుఁగొని విస్మితుఁడై "యే, మనఁదగు ? మౌనివరుఁ జంపి యఘ మొడిఁగట్టన్
బనుపడితి నకట ! యెంతటి, పనిచేసె మదీయపుత్త్రి పాపాత్మికయై ! 132

గీ. మదనవేదన సైఁపక మమత పెచ్చు, పెరిఁగి మత్పుత్త్రి యంధుని వృద్ధు నతనిఁ
జంపి యన్యుని వరియించె, శక్యమగునె, జవ్వనంపు మదం బెట్టి సాధ్వికేని ! 133

క. మనుకులమున నేఁటికి మ, త్తనయకతనఁ గందు గలిగెఁ దద్దయు నింద్యం
బనఁదగదె పుత్త్రికం గను, జను జన్మము ; కొమిరె బల్ దొసంగగు గృహికిన్.

గీ. ఎన్నియో పాపములు చేసెనేని వాని, కుదయమందుఁ గుమారిక ; యొడ్ల ననఁగ
నేల ? వృద్ధున కంధున కెఱిఁగి యెఱిఁగి, కన్నె నిచ్చితి నాత్మసుఖంబు గోరి. 135

క. ఏవానిపుత్త్రి కుత్సిత, యై వెలిఁబడు వానిజన్మ మధమాధమ మెం
తే వెదకి కొమిరె నిడఁదగుఁ, గోవిదునకు ధనికి రూపగుణసహితునకున్. 136

గీ. ఎఱిఁగి చేసినఫల మిప్డ యెదురుకొనియె, మనుకులంబను శశికిఁ గందనువుపడియెఁ
గులమునకు హాని దెచ్చితి, సొలవ కేగి, తెంపరినిఁ గూఁతు దుర్మతిఁ ద్రుంపవలదె."

వ. అని మఱియును, 138

గీ. "పాతకమ్ముల కెల్లను బాతకంబు, స్త్రీవధము దానికన్నఁ బుత్త్రిక వధించు
టెక్కుడగు నింత కెక్కుడై పొక్కుఁగాదె, లోకనింద యిసీ ! యెంతశోక మొదవె.

గీ. స్నేహశృంఖల తెగఁద్రెంప సాహసంబు
పడయఁగానేర, లోకాపవాద కెట్టు

లోర్చి తలమెత్తికొందు ? నెట్లోర్పు దొడరు"
ననుచుఁ జింతించె మిగుల శర్యాతినృపుఁడు. 140

వ. అట్టియెడ సుకన్య దౌదవ్వుల జనకుంగాంచి యెదురు చని చింతాదంతురితాంత
రంగుండగు నమ్మానవపతి చిత్తం బెఱింగి యతని కిట్లను. 141

క. శతపత్రనేత్రు రూపసి, నతులితమగు జవ్వనమ్ము నందియొులయు మ
త్పతిఁగాంచి చింత నొందక, మతి శంకన్ విడిచి వే నమస్కృతులిడుమా. 142

వ. వైశంబ రా రమ్ము సందియం బేల యను పుత్రీవచనమ్ములకు సక్రోధుండై శర్యాతి
యిట్లను. 143

క. జరఠుం డంధుఁడుఁ దాపసి, యరయఁగ నీభర్త, యీతఁ డతియౌవనదు
ర్భరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు సుం, దరుఁ డేగతి నమ్మవచ్చు ధవుఁడని నీకున్. 144

క. మరుబారిఁ జిక్కి యమ్మని, వరు నెట్లేనియును జంపి పాపినివై సుం
దరు నొక్కని నాథునిఁగా, వరియింపవుగా కుమారి ? వంగడ మడఁగన్. 145

క. అని నీకై శోకమ్మున, మునిఁగెద నెటఁబోయె నకట ! మునివరుఁ డీనూ
తనపురుషుం డిట కేమి క, తన వచ్చెన్ దెల్పుమనుఁడుఁ దగునగవాలయన్. 146

వ. సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వరమ్మునఁ దనపతియున్నెడకుఁ గొనిపోయి
చూపి యిట్లను. 147

క. అయ్యా ! నీ యల్లుం డితఁ, డియ్యెడ సందియము వలవ దించుకయును బల్
నెయ్యమ్మున నశ్వను లిటు, చయ్యనఁ గమలాయతాక్షు సలిపిరి సుమ్మీ. 148

క. నీతిధురంధరుఁ డగు శ, ర్యాతికి నీ కాత్మజాతనై యే నకటా
పాతకమున కొడిగట్టుదు, నే ! తడయక మ్రొక్కు మతని కెంతయు భక్తిన్. 149

వ. పదంపడి నీ వడిగెదేని నీ కామూలాగ్రమ్ముగ నమ్మునివరుండె వచియించువాఁ డనుడు
శర్యాతిత్వరితుండై యమ్మహాభాగునకునమస్కరించి, మహాత్మా ! నీకెట్లు నయనమ్ములు
గలిగె ? దివ్యసుందరంబగు నీ విగ్రహంబు సంప్రాప్తం బగుటెట్లు ? వృద్ధత్వం
బెటకరిగె ! నున్నది యున్నట్ల వచింపుము నావుడు మామ కల్లుం డిట్లనియె. 150

గీ. దైవవశమున నొక్కెడ దస్రులిటకు, వచ్చి కరుణించి యీ రూపమిచ్చి రెలమి
నుపకృతి నొనర్చు నవ్వారి కొక్కవరము, ప్రత్యుపకృతి కొసంగితిఁ బార్థివేంద్ర,

క. "మారాజగు శర్యాతిమ, హారా జొనరించు మేటి యజ్ఞమ్మున మి
మ్మారాజుపంక్తి నిడి పెం, పారన్ సోమరస మొసఁగు నట్లొనరింతున్." 152

వ. యిమ్మట మద్దత్తంబగు వరంబు గైకొని వారు స్వస్థానంబున కరిగి రిందసత్యంబు లవలేశంబును లేదు విశ్వసించి నిర్మలాంతఃకరణుండవై యీ పీఠమ్మునఁ గూర్చుండుము నావుడు రాజు సంతుష్టుండై యట్లొనర్చె. ఇట్లు భార్యయుం దాను నమ్ముని నికటమ్మునఁ బుణ్యకథాశ్రవణమ్ముల నుండు నెడ శర్యాతికిఁ జ్యవనుండిట్లనియె. 153

శర్యాతి యజ్ఞం బొనర్చుట.

చ. నరవర ! జన్నమొక్కటి యొనర్పుము నన్ గొని యమ్మఖమ్మునన్
సురపతి ధిక్కరించి వెస సోమరసంబు నొసంగువాఁడ నా
వర మనివార్యమై తగ నవారణ దస్రులకున్, సురల్ మునుల్
ధరణిసురుల్ నరేంద్రులు ముదమ్మున నాదగుశక్తి మెచ్చఁగన్. 154

వ. నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మున కరిగి శుభదినమ్మున మఖయత్నం బొనర్చి వసిష్ఠాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపురస్సరమ్ముగాఁ గ్రతు వొనర్చుచుండె; నయ్యెడ నింద్రపురోగములై సుర లమ్మఖమ్మునకు వచ్చుటయు నశ్వినులు వారి పిఱుందన వెడలి యట కరుదెంచి యొక్కెడ నుండినవారిం గాంచి శక్రుండు సురలం గూర్చి. 155

క. అకలంకము క్రతు విది యే, మికతమ్మన భిషజు లిచట మెలఁగుట ? సోమం
బకటా, వీరికి నర్హం, బొకో ? పిల్చినవార లెవ్వరో ? తెంపరులై. 156

వ. నావుడు నమరులు నిరుత్తరులైరి. పదంపడి సోమపానావసరమ్మునఁ జ్యవనుం డశ్వినులభాగంబు తనకరమ్ముల నిడికొనుడు నింద్రుండతని వారించి వీరలు చికిత్సకు లగుట సోమపానానర్హులు వీరలకీ గ్రహం బీవలవదు నావుఁడు చ్యవనుం డెదుర్కొని శక్రునకిట్లను. 157

గీ. సంకరులుగా రహర్పతిసతికిఁ బుట్టి, నట్టి కొమరులు వీర లేయఘముచేసి
రనఘ యెట్లగ్రహార్హతనంది రీమ, ఖమునఁ దెలియంగవలయు నిక్కమ్ము మాకు.

క. ఈమహిపతి నాప్రేరణ, చే మఖ మొనరించె నిందు సిద్ధంబుగ నే
నీ మహితుల కిప్పించెద, సోమరసము నీవు నెల్ల సురలును జూడన్. 159

క. ఈ రవిపుత్రులు మిగుల ను, దారులు ముదిమి నెడపినను దరుణవయస్కున్
గా రచియించిరి ప్రత్యుప, కారము నొనరించి ఋణము గడ తేర్పవలెన్. 160

వ. నావుడు శక్రుండో మునీంద్రా ! వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకులగు కతన సోమపానా

నర్హులని నిందింపఁబడిరని నొడివితిఁగాదే యింతేల ? గ్రహంబు వీరికి సంతరిం పకు మనుడు సక్రోధుండై చ్యవనుం డిట్లను. 161

క. ఏఁ జెప్పనేర్తు వీరం, భోజాప్తుని సుతులు సోమమున కర్హులహ
ల్యాజార ! వృతహర ! ని, ర్బీజం బిక్కోపమింక విడువందగదే. 162

వ. అవి యింద్రునకు సాకూతంబుగ నుత్తరంబొసఁగి యాశ్వినేయుల భాగంబు తపో బలమ్మునఁ గైకొను నమ్మని నొక్కండును వారింపకుండెఁ, బదంబడి యింద్రుం డతికుపితుండై చ్యవనుంగాంచి సరభసమ్ముగ నిట్లను. 163

గీ. ఎన్నఁడును లేవి మర్యాద నేర్పఱించు, పాటివాడవె ? యోరోరి, బ్రహ్మబంధు !
విశ్వరూపుని బలె నిన్ను వేగ చంపి, శత్రుహీనుండనగుదు నిష్కంటకముగ. 164

వ. నావుడుఁ జ్యవనుండిట్లను. 165

గీ. తేజమున రూపమున ధనాదికమున నిరు, వురు నఖండులు నీకనాదరము వలప
దెంతవారలుగాకున్న వృద్ధు సంధు, నమరతుల్యునిఁ జేయు నేర్పమరు టెట్లు ! 166

వ. మహానుభావులగు వీరలు తక్కుఁగల దేవతలకు లొచ్చుగారని నిశ్చయించికొను మిట్టి పూజ్యుల నెడచేసి నీవును నమరులును నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ గోపోద్రేకమ్మున నింద్రుండతని కిట్లను. 167

క. ఎన్నివిధమ్ముల వీరలు, జన్నమున కనర్హు లీవు సాహస మమరన్
బన్నితివయేని భాగము, గ్రన్నన నీశిరము ద్రెళ్ళఁగా ఖండింతున్. 168

వ. అను నింద్రువచనమ్ములకుఁ దలరక చ్యవనుండు సోమపాత్రంబాశ్వినేయుల కొసఁ గిన వారలును బానాసక్తులగుట వైశమగ్రహించి రంత వాసవుండు వెండియు నిట్లను. 169

క. ఈవలవదు స్వార్థమ్మున, కై వీరికి సోమపాత్ర మట్లేనియు నీ
పై వైచెద వజ్రమ్మును, జా వొదవెడు విశ్వరూపు చాడ్పున నీకున్. 170

క. నావుడుఁ గోపాకులుఁడై, దేవేంద్రుని లెక్కగొనక తివిరి చ్యవనుఁ డ
శ్వావనులకు సోమమిడి య, థావిధి గ్రహియింపఁజేసె ధార్ష్ట్యముకలిమిన్. 171

క. కడుఁగనలి యింద్రుఁ డమ్మని, గడతేర్పఁగ నెంచి సురలు గనుఁగొనుచుండన్
విడిచె శతకోటిసూర్యుల, నెడపెడి శతకోటి నృపతి కెద దిగులొదవన్. 172

క. తనపైకి నుఱుకు వజ్ర, మ్మును జ్యవనుఁడు తపముచేవ మొగిపించి జగ
మ్మున కాశ్చర్య మొదవ స్తం, భనచేసె మునులకెంత వాసవుఁడనఁగన్. 173

వ. అట్లు వజ్రమ్ము నాఁగి కృత్యచే నింద్రు నడంపనెంచి యగ్నియందు సమంత్రకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు. 174

ఉ. క్రూరుఁడు దారుణీంద్రమునకున్ సరివచ్చెడి మేనివాఁడు బల్
దారుణదంష్ట్రి లొప్పెడి యుదగ్రభుజాబలశాలి ఘోరుఁడున్
వీరుఁడు రక్కసుం డొకఁడు వెల్వడియెన్ మదనామకుండు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతని దర్పము చిల్వలఱేనికేనియున్. 175

సీ. నాలుగుదంష్ట్రి లున్నతములై నూఱేసి • యోజనమ్ముల నిడుపొలయువెలయుఁ
దక్కిన దంతముల్ దశయోజనమ్ములు • ప్రత్యంతపర్వతాభములు బాహు
లాకసం బంటు భయానకంబగు జిహ్వ • కంఠంబు గోత్రశృంగంబుఁబోలు
గాటుకకన్నను గడునల్పు దేహంబు • వక్త్రంబు భయదంబు వానికనులు

గీ. దావదవతుల్యముల్ కేశతతులు మిగుల • నక్షజములొక్క హనువు భూమ్యంతరమునఁ
దక్కినది యంబరమ్మునఁ దనరునిట్టి • మహితరీతిఁ జెలంగు దుర్మదుఁడు మదుఁడు.

క. వదనమున వజ్రముడికొని, కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగు నా దు
ర్మదుని మదునిఁగని సురలుఁ, దదధిపతియు భీతభీతదశ నున్నయెడన్. 177

ఉ. ఘోరత దృష్టులం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరవం బొనర్చి మెయి పెంచి జగత్త్రియ మొక్కపెట్ట నా
హారము చేయురీతిఁ గననై సురనాధునిమీఁది కేగె నా
హారవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱవందఱై తగన్. 178

వ. అట్టియెడ స్తంభితబాహుండగు నింద్రుండు కాలసన్నిభు నవ్వానిం గాంచి భయమ్మున బృహస్పతిం దలఁచికొన నతండు స్మరణమాత్రమ్మున నరుదెంచి యతని కిట్లనియె. 179

గీ. చ్యవనుని తపోబలమ్ము దుస్సాధ మతని
కతన నుదయించె నీతఁ డఖండబలుఁడు
మదుఁ డనెడి రక్కసుడు వీఁ డమరులకుబలె
నాకును నజేయుఁ డెట్టి మంత్రములకేని. 180

గీ. శక్తిభక్తుల కోపమ్ము సంహరింపఁ,
దరమె యెవ్వారికేనిఁ ? దత్తఱముమూని

శరణు గొనుమయ్య చ్యవనుని ; సంహరింప
నేర్చునాతండు దనకృత్య నెమ్మిఁగమ్మి. 181

వ. అను గురువచనమ్ముల వినమ్రుండై శక్రుం డత్తపోధనునికి నమస్కరించుచు భయమ్ముపెంపున నిట్లను. 182

క. క్షమియింపుమయ్య నీవా, క్యము దప్పనె యశ్వినులకు నమ్యేడి నిఁక సో
మము నీదు తపముశక్తి మ, హిమ సూడఁగ నాయొనర్పు టిది నిక్కముగన్.

చ. అనవుడు నమ్మహాముని "భయంపడనేల" యటంచుఁ బేర్మి న
య్యనిమిషనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానమరోదరాంగనా
జనములయందు నమ్మదుని సంతతసుస్థిరుఁగా నొనర్చి య
శ్వినులకు నింద్రుసమ్మతినిఁజేసి యొసంగె గ్రహం బవార్యతన్. 184

వ. తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవనుం డివ్విధమ్మున నశ్వినులఁ గృతకృత్యుల నొనర్చె నంత శర్యాతి సమాప్తవ్రతుండై మంత్రులంగలసి యతని మహత్త్వమ్మున కద్భుత మందుచు నగరమ్మున కరిగి రాజ్యమ్మొనర్చుచుండె. 185

గీ. అతని కానర్తుఁ డుదయించె ననఘమూర్తి
తత్సుతుఁడు రేవతుఁడు సముద్రమ్మునందుఁ
దగ వినిర్మించెఁ బురి గుశస్థలి యనంగ
నతని కొక నూఱుగురు పుత్రు లవనినాథ. 186

వ. అందుఁ గకుద్మి జ్యేష్ఠుండు మఱియు నారేవతునకు రేవతియను నొక్క కొమరితయుం బుట్టెఁ బుట్టి, 187

రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మున కగురుట.

క. అనుపమలక్షణలక్షిత, సునిశిత యౌవనవిశేషశోభాస్పదమై
తనరఁగ నక్కూఁతుంగని, జనపాలుఁడు పెండ్లిసేయ సమకట్టె వెసన్. 188

వ. ఆతండు స్వపరిపాల్యంబులగు నానర్తదేశంబుల నెల్లెడల నన్వేషించి తగిన వరునిఁ గానక పదంపడి యొక్కనాఁడు బ్రహ్మనడుగువాఁడై తనపుత్రిక వెంటఁబెట్టుకొని సత్యలోకమ్మున కరిగె. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ! బ్రహ్మవేత్తయగు బ్రాహ్మణునకుఁ గమ్యంబగు సత్యలోకంబు రాజునకెట్లు పోనయ్యె, నిది యిట్లుండ మృతులకు స్వర్గం బలవడునని శాస్త్రనిర్ణయంబుకదా ! మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్యుతి

గల్గెనేని మర్త్యమ్మునం గతి యగుట కేమి నిమిత్తము? నావుడు వ్యాసుండు, నరేంద్రా! యింద్రలోకమ్మును వహ్నిలోకమ్మును సంయమనీపురమ్మును వరుణలోకమ్మును గైలాసమ్మును వైకుంఠమ్మును నను నీ లోకములన్నియును మేరువునం దెసంగెడి. 189

ఉ. నాకము మానవుల్ చనుట యబ్బురమే! విజయుండు మానవుం
డేకద! శక్రుసన్నిధికి నేగఁడె? యింతకుఁబూర్వ మెందఱో
రాకలు పోకలుంగలుగు రాజులు దైత్యులులేరె! వారిలో
నీ కెఱిఁగింతు నొక్కరు ననింద్యచరిత్రు నృపాలశేఖరా. 190

వ. మున్ను మహాభిషుండనురాజు బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి యచ్చట స్త్రీరూపధారిణియుఁ గంచిన్నగ్నయునగు గంగం గాంచి కామార్తుండై స్మితం బొనర్ప నాపెయు నట్టిద యయ్యె. వారి నిరువుర బ్రహ్మ మర్త్యమ్మునఁ బుట్టుటకు శపించె నిదియిట్లుండ,

క. దానవుల బాధకోర్వక, శ్రీనాథునితోడ నెఱుఁగఁజేయ సురలు పోఁ
గా నేరరె వైకుంఠము!, దీనికి సందియమువలదు ధీరవతంసా. 192

క. అనిమిషలోకం బాదిగఁ, జననగు లోకమ్ములెల్ల జనులకు బుణ్యం
బునఁబొల్చు తాపసులకున్, ఘనులగు మఖకర్తలకు నగణ్యస్ఫూర్తిన్. 193

క. అనవుడు జనమేజయుఁడి, ట్లను రేవతుఁడిట్లు సరసిజాసనుకడకున్
దన తనయం గొని చనుమీఁ, ద నైన వృత్తాంత మేమి తత్త్వజ్ఞనిధీ. 194

చ. అని యడుగన్ నృపాలునకు వ్యాసమునీంద్రుఁడు వల్కె. నీరజా
సనుఁ గన రేవతుండు తనుజాసహితంబుగ నేగి యంత నా
తనిసభ గానమెంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
నర్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలిమోడ్చి యిట్లనున్. 195

ఉ. దేవ! నమస్కృతింగొని మదీయము విన్నపమాలకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్వవనీశుల నేతదర్థమై
భూవలయమ్మునన్ వెదకి పొందఁగ నేర సదృక్షు; మీఁద నిం
కేవరుఁడీ వధూమణికి నీడగువాఁడు వచింప వేఁడెదన్. 196

క. బలవంతునిఁ గులవంతుని, సలలితశీలుని మనోజ్ఞుఁ జాతుర్యమునన్
వెలసెడి వాని వచింపుము, నొలవక యొక్కరుని రాజసూనుఁ గుమారున్. 197

వ. అనవుడుఁ జతురాననుండు, రాజా! నీ వెందఱు రాకొమరుల నరసియుంటి వింతకు

వారలందఱును గాలగ్రస్తులై మృతినొంది రయ్యాది సప్తవింశతమంబగు ద్వాపరంబు
భవద్వంశజులును నట్లు విహతు లగుట నీపురంబును దైత్యలుంఠితంబయ్యెనని
వెండియు, 198

క. శీతకరవంశతిలకుఁడు, నీతిఖ్యాతుఁడు యయాతినృపకులజుం డు
ద్గీతయశుఁ డుగ్రసేనుఁడు, భూతలపతి మధుర యనెడిపురి నేలునొగిన్. 199

గీ. అతనికొమరుండు గంసుఁ డత్యధికబలుఁడు, తండ్రిఁ గారాగృహమ్మునఁ దగులఁజేసి
యెల్లలోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగ రాజ్య, మేలె దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుఁడు.

క. ధరణియు భారంబోర్వక, త్వరపడి నను వేఁడ వేల్పుతండంబులకుం
బురికొల్పిన నాయాజ్ఞ న, మరు లంశంబులను బుట్టి మహి వెలసిరొగిన్. 201

ఉ. ఆయతపుణ్యుఁడై బదరికాశ్రమమం దమరాపగాతన
త్తోయపవిత్రకాయుఁడయి తొల్లి దపశ్చరణం జెలంగె నా
రాయణమౌని ధర్మసుతుఁ, డమ్మహనీయుఁడ దేవకీసుతుం
డై యలరారె యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు గృష్ణమూర్తి నా. 202

క. ఆకృష్ణమూర్తి దుష్టుని, నీకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చెన్ గరుణా
వ్యాకులత నుగ్రసేనున, కాకంసునిమామ యధికుఁ డఖిలవిధములన్. 203

ప. జరాసంధుండను వాఁ డల్లునిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధుర నరికట్టి సంగరం
బొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బరాజితుండై యరిగి కాలయవనుం బుత్తెంచిన మహాబలుండగు
వానిరాక నెఱింగి శ్రీకృష్ణుండు యాదవుల నందఱ ద్వారక కనిపి తాను బిఱుం
దనచని యిప్పటికి నచ్చట వసింపుచున్న వాఁడు. 204

చ. అరిమదహారి శేషఫణియంశమునన్ జనియించినట్టి యు
ద్ధురుఁడు హలాయుధుం డతనితో నెవఁడీడు। మహానుభావుఁ డా
హరికిని నగ్రజుండు విను మాత్మజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరమున నిచ్చి పెండిలి ముదమ్మునఁ జేయుము కీర్తిశాలివై. 205

వ. అట్లొనర్చి నీవు తపఃకాంక్షివై సురారామంబగు బదరికాశ్రమమ్మున కరుగుము.
నావుడు రాజర్షి తనయం దోడ్కొని ద్వారక కరిగి బలరామున కక్కన్నియ నిచ్చి
వివాహం బొనరించి పిదపఁ దపమ్మున కరిగి కొండొకకాలమ్మునకు నయ్యమరాపగా
తటమ్మున, గాయమ్ము విడిచి దివం బలంకరించె నావుడుఁ బారీక్షితుం డిట్లను.

ఉ. ఎంతయు నక్కజంబు వచియించెద వోమునినాథ! యాధరా
కాంతుఁడు నూటయెన్మిది యుగమ్ములు సత్యమునందుఁబుచ్చెఁ దా
నంతకు నత్తలోదరికి నబ్బదె వార్ధక; మింతకాల మ
య్యింతికి నానృపాలునకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బల్కుమీ. 207

వ. అనిన వ్యాసుం డిట్లను. 208

క. జర లేదు క్షుత్పిపాసలు, మరణము గ్లానియును భయ మమరకుండెడి నా
సరసీజాసనపదమున, స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర యెపుడున్! 209

వ. అని వెండియు, 210

గీ. మేరుగతుఁడైన శర్యాతిధారుణీశు, సంతతినిఁబట్టి దానవుల్ సమయఁజేసి
రధిప! కొందఱు భయభీతు లగుచు నరిగి, రచ్చటచ్చటి కెంతయు నవద లగుచు.

గీ. మనువునకుఁబుట్టె నిక్ష్వాకు వనెడినృపుఁడు
తుమ్ము కారణమున; నా సుతునికతమున
సూర్యవంశంబు వర్ధిల్లె నార్యుఁ డతఁడు
నారదోపదేశమున వనమున కరిగి. 212

వ. అనవరత దీక్షాపరుండై వంశవృద్ధికై దేవి నారాధించి తత్ప్రసాదమ్మున నూర్వురఁ
బుత్రులంగనియె. నందు వికుక్షి జ్యేష్ఠుండిట్లు ప్రాప్తసంతానుండై యమ్మహిపాలుం
డయోధ్య రాజధానిగ రాజ్యంబేలుచు శకునిప్రభృతులగు నేఁబదుండ్రఁ గొమరుల
నుత్తరాపథమునకు నలువది యెనమండ్ర దక్షిణదేశమ్మునకును ప్రభువులంజేసి
యిరువుర నాత్మసేవనార్థంబు సన్నిధి నుంచికొనియె. 213

శశాదచరిత్ర.

గీ. సకలజనులకు సుఖము లెసంగ రాజ్య
పాలనంబొనరించు నప్పార్థివుండు
వనమునకుఁ బంపెఁ "బలము దె" మ్మని వికుక్షి
నష్టకాశ్రాద్ధమునకుఁ దా నంతఁ బిదప. 214

క. జనకుని యాజ్ఞంగొని వన, మునకుంజని శశములను సమున్నతరీతిన్
బనుపడు సూకరములఁ హరి, ణనికాయములఁ బడనేసి నరపుడంతన్. 215

వ. పరిశ్రాంతుండై యాఁకొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము నేమఱి యందొక్క శశమును
భక్షించి నగరమ్మున కరిగి తక్కిన మాంసంబు తండ్రికి నొప్పజెప్పెఁ, బిదపఁ

ప్రోక్షణార్థంబు తనకడ నుంచినదానింగాంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి యిట్లను. 216

క. ఇది భుక్తశేష మేగతి, విదితంబుగ శ్రాద్ధమున నివేదింపగ నొ
ప్పిదమగు నొక శశమున్ దీ, నఁ దినె నీక్నికొమరుఁడనుడు నరపతి యలుకన్.

వ. వికుక్షిం గని విధిలోప మ్మొనర్చిన నీవిట నుండఁదగవు పొమ్మనుడు నతం డడవి మొదలు శశాదుండను నామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ గ్రుమ్మరుచుండె. 218

క. పదపడి యిక్ష్వాకుఁడు స, ద్విదితయశుఁడు చనియె దేవవిభు నిలయం బం
తఁ దన జనకురాజ్యము స, మ్మద మలర శశాదనృపతిమణి కైకొనియెన్. 219

వ. అతండు ధర్మంబు దప్పక యయోధ్యానగరంబు పాలించుచుఁ గొండొకకాలమ్మునకుఁ గకుత్స్థుఁ గనియె నితని కింద్రవాహుండనియుఁ బురంజయుం డనియును నామమ్ములుగలవు. నావుడు జనమేజయుండు నామభేదం బెట్లుగలిగెననుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 220

గీ. ఆ శశాదుని తనుజాతుఁ డవనిభర్త, యగుచుఁ బాలించునెడ సుర లసురవిజితు
లగుచు వైకుంఠమునకేగి యబ్జనాభు, శరణుఁ జెందిననాతండు సదయుఁడగుచు.

చ. కలదు పరాంబికాచరణకంజనిరంతరభక్తిసంపదా
కలితవిశేషశక్తియు నఖండయశుండు శశాదపుత్త్రుఁ డా
సలలితు వేడఁగాఁ జనుఁడు సత్వరులై ధర ; కమ్మహామహుం
డెలమిని మీకుఁ దోడయి జయింపఁగలాఁ డమరారిసంఘమున్. 222

వ. అను నద్దేవు నానతింగొని యమరులు వైళంబుగ నయోధ్యకుం జనిన శశాదతనుజుండు వారల నందఱ బూజించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 223

గీ. ఎంత యత్న మొనర్చినయేని దర్శ, నం బొసంగని మీరిటు నా గృహంబు
కడకు విచ్చేయుటను నగ్రగణ్యమయ్యె. జన్మము సురేంద్రులార ! నిస్సంశయముగ.

వ. దుస్సాధంబేనియు మీరలాజ్ఞాపించిన కార్యంబు నొనరించెద నావుడు వార లిట్లనిరి.

క. హరి ప్రేరేపఁగ నీకడ, కరుదెంచితి మింద్రునకు సహాయుఁడవై ని
ర్జరవైరులఁ ద్రుంపుమునా, నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్మి నాకులతోడన్. 226

వ. మీరాజగు నింద్రుండు నాకు వాహనంబయ్యేనేని నేను దప్పక పార్ష్ణిగ్రాహుండనై సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు, సురలు తమపతి కెఱిఁగించిన నాతండును లజ్జి

తుండై హరిప్రేరణమ్మున నతనికి వాహనంబయ్యెఁ, బిమ్మట నమ్మహిపతి యుద్ధం బొనరించి దైత్యపురమ్ములజయించె; నాఁటఁగోలె నితనికి నింద్రుండు వాహనంబగుట నింద్రవాహుండనియుఁ బురముల జయించుటకతనఁ బురంజయుండనియుఁ గకుదమునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్థ్సుండనియు నామత్రయం బన్వర్థకంబై నెగడు.

గీ. దైత్యుల జయించి వారల ధనములెల్ల, సురలకు నొసంగి యన్నరవరుఁడు సురప
తికి సఖిత్వము నెఱపి వర్ధిష్ణుఁడయ్యె, నతనికులజులు గాకుత్థ్సు లవనినాథ. 228

వ. వారల వివరించెదఁ గకుత్థ్సునికిఁ గాకుత్థ్సుండును, వానికిఁ బృథువును, వానికి విశ్వరంధియు, విశ్వరంధికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వుండును, నారాజునకు శావంతుండునుం గలిగిరి. 229

క. శావంతి యనెడి నగరం, బావిభుఁ డాత్మాభిధాన మలరఁగఁ బృథుల
శ్రీవెలయఁగఁ గట్టించె ధ, రావలయమ్మునకు నెల్ల రత్నంబనఁగన్. 230

వ. శావంతునకు బృహదశ్వుండును, నతనికిఁ గువలాశ్వుండును బుట్టి రీతండు ధుంధువను రక్కసు జయించినకతన ధుంధుమారుండను బిరుదనామమ్ము నొందె; నిమ్మహిపతికి దృఢాశ్వుండును, నతనికి హర్యశ్వుండును, వానికి నికుంభుండును, నయ్యలఘునకు బర్హణాశ్వుండును, నిన్నరవరునకుఁ గృశాశ్వుండును, నవ్వానికిఁ బ్రసేనజిత్తును, నతనికి యౌవనాశ్వుండును, నమ్మహామహునకు మాంధాతయు నుదయించిరి. 231

క. ఆ మాంధాతృమహీపతి, శ్రీమంతము లగుచు మిగులఁ జెలువొందెడి స
ద్ధామములు నూటయెనిమిది, దా మహిఁ గట్టించె శక్తితత్పరమతియై. 232

మాంధాతృచరిత్ర.

వ. ఇమ్మహీపతి యెల్లరంబోలి మాతృగర్భమ్మునం గాక పిత్రుదరమ్మునుండి యుద్భవించె, నావుడు జనమేజయుండది యెట్లనుడు వ్యాసుం డిట్లను. 233

గీ. యౌవనాశ్వునకును భార్య లనఘమతులు
నూర్వు రిందొక్కరితకైననుం జనింప
దయ్యెసంతాన, మానృపుఁ డాత్మజాతు
లకు మనమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. 234

వ. వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు సేవించుచు నచ్చట నిశ్వాసమ్ములు విడువ

వారును నతని దుఃఖితుఁగా నెఱిఁగి కరుణించి రాజా ! నీమనమ్మునఁ గల చింత యెయ్యది ? నొడువు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం బొనరింతము నావుడు నృపాలుం డిట్లను.

మ. ధనధాన్యమ్ములు మేటి గుఱ్ఱములు భృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యమ్ము సుఖమ్మునుం గలదు చక్కంగన్ ముదంబిమ్ము జ
వ్వనులు న్నూర్వురుభార్యలాకలరు తద్వామాక్షులం దొక్క యం
గనకైనన్ సుతలబ్ధి లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నామదిన్.

వ. అపుత్రునకు గతి లేమి నన్ననుగ్రహించి సంతానార్థినగు నాచే నెద్దియే నొక యిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయవేఁడద. నావుడుఁ దాపసు లింద్రదేవతాకంబగు నిష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థమ్ముగా వేదమంత్రసమ్మంత్రితంబగు నొక కలశంబునిచిన నన్నరవరుం డానాఁటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబులగు జలమ్ములం గ్రోలె. నంత మునులు మఱునాఁ డక్కలశంబున జలమ్ములు లేకున్న "నీ భార్యకునై యునిచిన జలమ్ము నీ వుపయోగించితివే" యనుడు నతండును బిపాసచే నట్లొనర్చితిననియె వారలును దైవబలమ్మనకు శంకించుచు నిష్టిని సమాప్తి చేసి తమయంతంజనిరి. 237

గీ. అంత మంత్రబలమ్మున నన్నృపాల, కునకు గర్భోదయంబయి ఘనతఁ జెంది
పూర్ణ మగుడు జనించె సత్పుత్రుఁడొకఁడు, కుడికెలననుండి గర్భంబు పొడిచి చించి.

వ. పిమ్మట దేవతల యనుగ్రహమ్మున నయ్యవనీపతి మృతుండుగాక జీవించెఁ బద పడి మంత్రు లమాత్యకుండగు నా శిశువునుద్దేశించి *"కంధాస్యత్యయ"మ్మని విచారించుచుండ నింద్రుండేతెంచి తన తర్జనినాశిశువు నోట నిడుచు "మాంధాతా" యని పలికె, నక్కతన నతఁడు మాంధాతృ నామమ్మునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె. 239

చ. అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ; బిమ్మటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి నేలె జగ, మయ్యవనీపతి భీతిఁజేసి ద
స్యుతతి గిరీంద్రకందరలఁ జొచ్చుట, నింద్రుఁడొసంగెఁ బేరు సా
ర్థత నలరారి యొప్పఁ ద్రసదస్యుఁ డనంగ ననుగ్రహమ్మునన్. 240

చ. విమల మనోహరాంగి శశిబిందుతనూభవ బిందుమత్యభి
ఖ్య మెఱయు సత్పతివ్రత నఖండయశుండు వివాహమాడి యు

* (ధేట్ పానే, ధాతా.)

త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరునిన్ ముచికుంద నిర్వరా
గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్ధితబుద్ధి నతం డతంద్రులన్. 241

క. పురుకుత్సున కుదయించెను, నరణ్యుఁ డతిధార్మికుఁడు మహాభాగుఁడు త
న్నరవరునకు బృహదశ్వుం, డరయఁగ నాతనికిఁ బుట్టె హర్యశ్వుండున్. 242

వ. ఆ హర్యశ్వునకుఁ ద్రిధన్వుండును నతనికి నరుణుండును, వానికి సత్యవ్రతుండును, బొడమి రితం డొక్కనాఁడు, వివాహసమయమ్మున నొక విప్రకన్య నపహరించిన నద్దురాచరణంబున కోర్వక తత్సఖ్య లొక్కమొగి నార్తులగుచుఁ జనుటయు నతని తండ్రియగు నరుణుండు నృశంసుండగు తన కొమరుం డెద్దియేని నొక దుష్కృత్య మ్మున వీరలఁ జెనకం బోలునని శంకించి వారల కిట్లను. 243

క. నాకొమరుఁ డెఱిఁగి యెఱుఁగక, మీకేమి యొనర్చె ననుడు, మేలెంచక తా
మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ, జేకొనియెన్ బెండ్లివేళఁ, జెనఁటివిధమునన్. 244

సత్యవ్రతోపాఖ్యానము.

ఉ. నావుడుఁ గ్రుద్ధుఁడై నృపతి నందనునిన్ గని యిట్లు పల్కె, దు
ష్టా! వృథ నీదునామ, మకటా! యిది పాతకకృత్య మేమిగా'
భావమునం దలంచితివి, పార్థివజన్మము నెత్తలేదె! నా
కీవు సుతుండ వన్నయశమే? యెటకేనియుఁ బొమ్ము దుర్మతీ. 245

వ. సత్యవ్రతుండే నేయెడ కేగుదునని యెదిరించి మాటికిని బల్కెడు నతం డిట్లను.

చ. శ్వపచులునేనిఁ జేయని యసత్కృతిఁ జల్పిననీకు నా శ్వపా
కపరిచయంబు న్యాయ్యమగుఁగాన నటుల్ పొనరింపు మెంతయే
నపయశమిచ్చు నీకతన నొదునె యేను గృతార్థుఁడన్! గులం
బు పతితమయ్యె నీజననమున్ గని యింతకు వంశపాంసనా. 247

వ. ఇట్లు వసిష్ఠ ప్రేరితుండగు జనకునిచే నిష్కాసితుండై సత్యవ్రతుండు వనమ్మున కరిగి శ్వపాకులంగూడి దనుర్ధరుఁడై వర్తించుచు వసిష్ఠునియందుఁ గ్రోధమ్ము గలిగి యుండెఁ, బదంపడి నరుణుండు పుత్రార్థమ్ముగాఁ దపంబొనరింప వనమ్మున కరిగె నీ యవర్మమ్ము కారణమ్ముగ నింద్రుం డారాజుదేశమ్మునఁ బండ్రెండు సంవత్స రమ్ములు వర్షాభావం బొనర్చె నట్టియెడ, 248

క. ఆ నృపతిదేశమునఁ దన, సూనుల నర్థాంగి విడిచి సొలవక తపముం
బూనఁజనెఁ గౌశికి యనం, గా నెగడెడి యేటికడకు గాధిజుఁ డెలమిన్. 249

క. ఆ కౌశికునర్థాంగి క్షు, ధాకులులై శిశువు "లన్నమన్న" మనుచుఁద
న్నేకడఁ బీడింపఁగ బల్, శోకముపాలై మనమ్ము స్రుక్కి కలంగన్. 250

చ. పతి ధనహీననైన నను బాలకులన్ ద్యజియించి యేగె భూ
పతియును లేఁడు చూచుటకుఁ బట్టణమందు; క్షుధార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ నీరు తిండికయి బాలకు; లెవ్వఁడు రక్షకుండు? దు
ర్గతి నెటు లీఁగుదాన? బ్రతుకంగలరే సుతు లన్నహీనులై? 251

ఉ. ఎల్లర జంపుకంటె మఱి యిందొకనిన్ దెగనమ్ముదాన నే
నుల్లము జాయి చేసికొని; యోమఁగ వచ్చును విక్రయాప్తసం
పల్లవ మిక్కుమారులకుఁ బ్రాణము నిల్పఁగఁ గొంతదనక; నే
తల్లికినేనిఁ జొప్పడని ధర్మము ధాత విధించె నాకిటన్. 252

క. అని దైవగతికిఁ జింతన్, గొనుచున్ మవ్యముని యయుతఁ గొంకక దర్భల్
చొనిపిన రజ్జువు దగిలిచి, తనగృహమున్ వీడి చనియెఁ దరుణి వగ దగన్. 253

క. మలమల మఱుఁగుచు నమ్మని, లలనామణి సుతులు చెఱఁగు లాగుచురా నెం
దులకేనిఁ బోవునది యి, మ్ముల సత్యవ్రతుని మార్గమునఁ గనుఁగొనియెన్, 254

వ. సత్యవ్రతుండును నాపె నీక్షించి యిట్లనియె. 255

క. అకటా! యేడ్చెడి పుత్రకు, నకు నయుతం బ్రాడుగట్టి నారీమణి! మి
న్నక యరిగెద వెందుల కే, మికతం బెవ్వతెవు? తెల్పుమీ సత్యముగన్. 256

క. అనవుడు నల్లలనామణి, యను విశ్వామిత్రుఁ డనెడి యనఘాత్ముఁడు న
న్నును సుతులన్ డించి తపం, బున కరిగెన్ నన్నెఱుంగు మునివరు సతిగా. 257

క. ధనహీననైన కతమున, నవదనగుచు సుతుల పోషణార్థముగా నం
దనులం దొక్కరుఁడగు వీ, నిని విక్రీతునిగఁ జేయనేర్చితి ననఘా. 258

చ. అనవుడు నా నృపాలసుతుఁ "డమ్మరో! యేమిటి కిట్లొనర్ప నే
ననుదినమున్ భవత్సుతుల యాఁకటికిన్ దగినట్టి భక్ష్యముం
గొని యరుదెంతు సత్యమునకుం జవదాఁటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొక చెట్టునం ఒడుదు మూటగఁగట్టి గృహమ్ము చేరుమా. 259

వ. పదంపడి నీ భర్తయును రాఁగలఁడు" నావుడు నమ్మనివనిత సంతసించి తన

యాశ్రమమ్మున కరిగె నక్కుమరుండు గళబంధమ్ము కారణమ్ముగ గాలవుం
డనఁబరఁగె. 260

క. ఆసత్యవ్రతుఁడును వి, శ్వాసమ్మును భక్తియును గృపయుఁ గలిగి సదా
దాసుండై మునివనితకు, గ్రాసంబిడు సుతసహితముగా భుజియింపన్. 261

గీ. మృగముల వరాహములను మహిషశశముల, ననుదినమ్ము ను గొట్టి సత్యవ్రతుండు
గాధిసుతు నాశ్రమముపొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు, కొమ్మ కొకముల్లెగాఁ జేసి కూర్చుపేర్మి.

వ. విశ్వామిత్రునిభార్య తన్మాంసంబుకతన సుతులఁ బోషించుచుఁ గాలమ్ము గడపు
చుండె, నిట్లుండ నట సత్యవ్రతునితండ్రి తపమ్మునకరిగినది మొదలుగ నతని
పురమ్మును నంతఃపురమ్మును వసిష్ఠుండు గాపాడుచు రాజకార్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు
నయోధ్యయం దుండె; నయ్యెడ నప్పురమ్మునకు సమీపమ్మునఁ దండ్రియానతింజేసి
దుర్గతిం బడియున్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక
వసిష్ఠుధేనువు పొడకట్టె; దానింగాంచి యతండు పూర్వక్రోధమ్మున వధించి
తన్మాంసమ్ము గొంత దిని తన యాఁకలిం దీర్చికొని తక్కుంగల పలలమ్ము
నప్పాదపమ్మున నెప్పటియట్ల బంధించె. 263

క. ఆ ఋషిపత్నియుఁ దనదు కు, మారులకుం బెట్టి గోవుమాంసం బని తా
నారయ నేరక యెంతేఁ, గూరిమి భుజియించె మిగులఁ గుతుకం బెసగన్. 264

వ. అంత వసిష్ఠుండు తన ధేనువుమృతి నెఱింగి కోపాకులుండై పఱుషుండగు సత్య
వ్రతున కిట్లనియె. 265

ఉ. ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిన్ బొనరించితి వోరిదుష్ట ! దో
షానుగతుండవై మును ధరామరదారహరించుటన్ జగ
న్మానితుఁడైన తండ్రి యవమానము గైకొనుటన్ వృథాగతిన్
ధేనువు నిప్డు చంపుటకు నిన్నుఁ ద్రిశంకుఁడనంగ నొప్పెదిన్. 266

వ. నేఁడు మొదలీ నామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బిశాచాకారమ్మునం బొడకట్టు చుండు
మని శాపంబిచ్చిన నతం డా రూపమ్ముదాల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు
నొక్క మునిపుత్రుని కతన నుపదేశంబు వడసి జగజ్జననిం గుఱించి యఖండతప
మ్మొనరించుచుండె నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ! త్రిశంకునకు వసిష్ఠశాపం
బెట్లుతొలఁగె నొడువు మన నతం డిట్లనియె. 267

గీ. అతఁడు పిశాచమై దేవినాత్మ నిల్పి, తన్నవాక్షరమంత్రతత్పరమనస్కుఁ
డగుచుఁ దప మాచరించి హోమార్థి యగుచు, నర్థి విప్రులకడ కేగి యడిగె నిట్లు.

వ. నాయొనర్చెడి నమస్కృతులంగొని మత్ప్రార్థనంబు సఫలంబొనర్పఁ గోరెద, నేను జిరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజంబు జపియించితి నిపుడు జపదశాంశమ్మచే హోమంబు సలుపవలయు మీరలు ఋత్విజులరై యిక్కార్యంబు నెరవేర్చి కృతార్థుం జేయ వేఁడెద న న్నరుణపుత్రుండగు సత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుఁడు నావుడు వార లిట్లనిరి. 269

క. తెలియంగ నయ్యె నీవా!, కులగురుఁడు వసిష్ఠమౌని గోపించి నినున్
జలిపెఁ బిశాచముగా నీ, కలవడునే? వేదవిహితమగు కృతిసేయన్. 270

చ. అని తనుఁ దూలనాడుటయు నాన్నృపనందనుఁ డేల నాదు జీ
వన? మిఁక నేమి సేయుదు? నపాత్రుఁడ రాజ్యములేమి చేసె మ
జ్జనకుఁడు దేశికుండిడెఁ "బిశాచమవై చెడు" మంచు శాప; మె
ప్పునికి నసర్హ్వాతం బొరసి పాతకినై బ్రతుకంగఁ జెల్లునే. 271

వ. అని కృతనిశ్చయుండై శుష్కమ్ములగు కాష్ఠమ్ములు పేర్చి చితినేర్పరచి యగ్ని జొనిపి యందుం బ్రవేశింప నెంచి స్నానం బొనరించి జగజ్జనని నాత్మ దలంచు కొంచుఁ దత్సమీపమ్మునఁ గృతాంజలియై కూర్చుండుసంత నజ్జగదంబ కరుణా శాలినియై యాకసమ్మున నాతనికి దర్శనంబొసంగి వారించి యిట్లను. 272

గీ. సాహసింపఁగ నేల యోజనవరేణ్య!, వినుము నామాట నీతండ్రి వృద్ధుఁడయ్యె
నీకు రాజ్య మ్మొసంగి యెందేనిఁ దపము, చేయబోనున్నవాఁడు నిశ్చింతుఁడగుచు.

వ. మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిన్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ నీతండ్రి యనుమతమ్మున మంత్రు లరుదెంతురని చెప్పి దేవి యదృశ్యమయ్యెఁ, బదంపడి త్రిశంకుండు మరణోద్యమమ్ము విడిచి సుఖంబుండె నంత నారదుండరిగి వృత్తాంతమ్మెల్ల నృపాలునకుం జెప్పిన నతండు పుత్రు మరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖితుండై మంత్రులం బిలిచి యిట్లను. 274

ఉ. పొమ్మనినంత న న్విడచి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుఁడై
ద్రిమ్మరుచున్ గురుప్రవరుకోపము తన్నలయింపఁగాఁ బిశా
చమ్మయి దేవి గొల్చి విలసన్మతియై తుద కెంతయున్ విరా
గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైవఁగ నెంచె నక్కటా. 275

గీ. కృప గలిగి దేవి వారింపదేని సుతుఁడు, మృతిఁ బొరయుఁగాదె, వైశమ యేగి నాదు
జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెండు నిశ్చింత వాని, కిచ్చి రాజ్యమ్ము తపమున కేగువాఁడ. 276

వ. నావుడు మంత్రులు సత్యవ్రతునిపాలి కరిగి యనునయ వచనమ్ముల నోదార్చి పుర
మ్మునకుఁ దీసుకొనివచ్చి తండ్రికిం జూపిన నతండు జటాజూటధరుండును గ్రూరుం
డును జింతాదంతురుండును నగు కొమరుం గాంచి పశ్చాత్తప్తుండై రాజ్యార్హుండును
మేధావియునగు తనయు ధర్మం బెఱింగియు నిట్లొనరించితి నని సిగ్గిలుచు నాలింగ
నం బొనరించుకొని తనసింహాసనమ్మునఁ గూర్చుండబెట్టుకొని ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ
నిట్లనియె. 277

రాజనీతి

క. తనయా! ధర్మమ్మున బు, ద్ధిని నిలుపన్ వలయు నెపుడు ద్విజవర్యుల మ
న్నన సేయవలయుఁ బ్రజలన్, దనుజులవలెఁ బ్రోవవలయుఁ నరనాథునకున్. 278

గీ. ధనము న్యాయాగతంబయి తనరుటొకటి
యనృతమునఁ గాలువెట్టమియును నమార్గ
గామి గాకుంట తపసుల నోముటయును
బరమధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. 279

గీ. ఇంద్రియజయంబు పూజ్యుల నెఱుఁగుటయును,
మంత్రగుప్తియు జోరుల మద మడఁచుట,
శత్రుశేషంబు సైఁపమి, సచివు నన్య
సక్తుఁ జేర్పమి పతికి యశస్కరంబు. 280

గీ. శత్రుమిత్రుల కృత్యముల్ చారముఖము
వలన నెఱుఁగుటయును శుష్కవాది గామి
దుష్టసంగంబు దొలఁగుట యిష్టులకును
బూజ్యులకు నీఁగియును విధి భూపతులకు. 281

క. యాగముల నొనర్చుట మృగ, యాగతి నతిరక్తి లేమి యంగనలం దు
ద్యోగముల విశ్వసింపమి, యాగమవిహితములు నృపతులగు వారలకున్. 282

గీ. ద్యూతమున దాని నాడెడి నీతిరహితు, నందు మద్యమ్మునందు వారాంగనాజ
నమ్మునందును దలచు గానమ్మునందు, విముఖుఁడై ప్రజ నట్లొనర్పింప వలయు. 283

గీ. అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి, స్నాన మొనరించి నియతుఁడై శక్తిపూజ
భక్తి నొనరింపఁగావలెఁ బ్రతిదినమ్ము, జన్మసాఫల్యమును గోరు చతురమతికి. 284

క. ఒకసారియైన నప్పర, మకృపానిధి నంబఁ గొలిచి మన్ననఁ దత్పా
దకమలజలంబు గ్రోలిన, సుకృతికి జన్మమ్ములేదు సూ నిక్కముగన్. 285

గీ. దృశ్యమగు జగమఖిలమ్ము దేవదేవి, జీవుఁ డీశ్వరుఁడునుగూడ దేవదేవి
యని, వినిశ్చితాత్ముండగు ననఘమతికి, నతులితానంద మెల్లప్పు డనుఘటించు.

శా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యథోచితగతిం బాటించి కొల్వుండి వి
ద్యాతంత్రజ్ఞుల విప్రులన్ బిలిచి శాస్త్రార్థమ్ము లవ్వారిచేఁ
బూతుండై విని పాత్రులై తనరు నా భూదేవతాశ్రేష్ఠులన్
బ్రీతిన్ దానము లిచ్చిపుచ్చవలయున్ బృథ్వీశుఁ డెల్లప్పుడున్. 287

క, విను మూర్ఖులైన ద్విజులకు, ధన మీవల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం
గనిపెట్టి యీవలయు లం, ఘన మొనరింపగఁ దగదుగా ధర్మములన్. 288

చ. అనఘుల భూమిదేవతల నత్యమలాత్ముల నెన్నఁడేనియున్
జన దవమానముం గొలుప క్షత్రకులమ్మున కమ్మహామహుల్
జనకులు ; వారి యగ్నికిని, క్షత్రియజాతికి విప్రజాతి లో,
హనిధులకున్ శిలల్, జనకతాస్పదముల్ విధిచోదితమ్ముగన్. 289

ఉ, వారల తేజమెందును నవారితమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన ధీరులగు వారల నెన్ని యఖండదానస
త్కారములన్ మహావినయ గౌరవసంపదలన్ మహోన్నతిం
గోరుచుఁ బూజసేయుదు రకుంఠితవైభవముల్ సెలంగఁగన్. 290

గీ. ధర్మశాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెపుడు
దండనీతి యవశ్యంబు ధరణిపతికి
గోశసంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్పవలయు
ననుచు బోధించెఁ బృథివీంద్రుఁ డాత్మజునకు. 291

మ. తనవాక్యమ్ములు సమ్మతించినసుతున్ దత్తన్మహాతీర్థపా
వననీరమ్ములచేత మంత్ర్యనుమతిన్ బాఢుల్ శ్రుతుల్ సెప్పి దీ
వనలం జేయుఁగ మంచికాలమున దీవ్యద్భంగిఁ బట్టాభిషే
చనముం జేసి యతం డరణ్యము తపస్సంసక్తి నేగెన్ దగన్. 292

వ. అట్లు నృపాలుండు గాంతారమ్మునఁ గాంతాసహితమ్ముగఁ దపంబొనర్చి కొండొక కాలమ్మునకు దేహంబు విడిచి దివం బరిగి యచ్చట నింద్రాసనసమీపమ్మున రెండవయింద్రుండై యుండెననుడు జనమేజయుం డిట్లను. 293

ఉ. మున్ను వసిష్ఠధేనువును ముష్కరుఁడై వధియించి శాపముం
గొన్న త్రిశంకుఁ డేగతిని గుంభినికిన్ ధవుఁ డయ్యె ? నెందునే
ని న్నృపతిత్వ మూనఁదగునే మునివర్య ! పిశాచముల్ ? గృపన్
దన్నృపు శాపమోక్షణకథన్ వినిపింపుము నాకు నావుడున్. 294

వ. వ్యాసుండిట్లనియె. 295

చ. అతఁడు పిశాచమయ్యు జగదంబిక నాత్మఁదలంచి తత్కృపా
మృతమున దివ్యదేహము ధరించె వసిష్ఠమహామునీంద్రు స
మ్మతికి విధానమయ్యెఁ బితృమాన్యతఁ గాంచె నృపాల ! లోకవం
దితయగు నప్పరాంబిక నుతించిన నెయ్యది గల్గకుండునే. 296

గీ. అనఘుఁడై పేర్మినిట్లు సత్యవ్రతుండు, రాజ్యమును జెంది జన్నముల్ రమణఁజేసి
యెన్నఁదగు కీర్తి గాంచి లోకోన్నతుండు, సర్వలక్షణయుతు హరిశ్చంద్రుఁ గనియె

వ. పదంపడి యనుగుణవయస్కుండగు కొమరునకు యౌవరాజ్యం బొసంగి శరీరమ్ముతో దివమ్మున కరుగఁదలఁచి వసిష్ఠాశ్రమమ్మున కరిగి కృతాంజలి పుటుండై యిట్లను. 298

వసిష్ఠుండు త్రిశంకునకు శాపంబిచ్చుట

మ. అనఘా ! యీతనువుం ద్యజింపకయె నే నాసింతు స్వర్లోకసం
జనితానందము లప్సరోవిధుముఖీసంసర్గముల్ దివ్యనం
దనసంచారముఁ గర్ణపేయమగు గాంధర్వంబుఁ; దత్తాదృశా
భినవోద్యత్ఫలదాయి యాగమును సంప్రీతిం దగం దెల్పుమా. 299

చ. అనవుడు నవ్వసిష్ఠుఁ డను నాకనివాసము మర్త్యదుర్లభం
బనఘ ! కృతాన్వయుండు మృతుఁడై దివ మేగుట సుప్రసిద్ధ మే
ఘనఁదగు నీ మనోరథము యాగ మొనర్చితివేని వచ్చు త
త్తనువున నప్సరస్సతులఁ దద్దయుఁ గూడి సుఖింతు విమ్ములన్. 300

వ. అంతియ కాని బొందితో నాకసుఖం బొడగూర్చుట నాకశక్యం బనవుడుఁ, బూర్వ

రోషసంయుక్తుండగు నమ్మహాముని కిఁ ద్రిశంకుండిట్లను, నీవు గర్వావేశమ్మున నన్నుఁ గ్రతువు చేయింపవేని వేఱొక్క పురోహితుకతనఁ దాదృశంబగు జన్నం బొనర్చువాఁడ ననుడుఁ గోపోద్రేకమ్మున నిట్లు శపించె. 301

ఉ. గోవధపాపదూషితునకున్ ధరణీసురదారహర్తకున్
దేవనివాస మన్యమగు దేహము దాల్చినయేనిఁ గల్గ దౌ
రా! వెఱపింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదే? దురా
త్మా! విను మిద్ద నీకు ననువౌ శ్వపచత్వము శాపహేతువై. 302

చ. గురుఁ డిటు శాప మీ నతనికుండలముల్ శిల లయ్యె, నీలతన్
బొరసెను బట్టుపుట్టము, సముజ్వలమైతగు దివ్యదేహమున్
గరి కెన యయ్యె, మై నలఁదుగంధము విట్సమమయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు సుఖమ్ములఁ బొందు జగత్త్రయమ్మునన్. 303

శా. గాయత్రీజపతత్పరుండు సురలోక జ్యేష్ఠకల్పుండు దు
ర్జ్ఞేయుండైన వసిష్టుఁడిట్లు తను వంచింపన్ మహాంబేది చిం
తాయత్తుండయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతమ్ము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలిఁకని తత్కాంతారసంచారియై. 304

క. శ్వపచుండగు పతిఁ గని యెం, త పతివ్రతయేని భార్య తర్కించును, మం
త్రిపురస్సరులగు బంధులు, నెప మిడి యెడ నుంతు రింత నీచత గలదే. 305

మ. మరణంబే శరణంబుగాక యని యాత్మన్ నిశ్చయం బంది త
న్మరణం బేగతిఁగల్గు, వహ్నివిషసంబంధమ్మునం జేసి యె
వ్వరు గోల్పుత్తురు కాయ మాపతితు లాపై జన్మమందున్ బునః
పరితాపమ్మును గాంచువార లని చెప్పన్ విందు ధర్మమ్ములన్. 306

వ. కావున నాత్మహత్యకన్న నింద్యంబొండు గన్పట్ట దెట్టిదైన గృత శుభాశుభకర్మమ్ములు కేవలభోగ్యంబు లగుట నేనీ దేహమ్మునన యీశ్వపచత్వమ్ము నిశ్శేషముగా ననుభవించు టొప్పుఁగాదె? పుణ్యతీర్థమ్ములు సేవించుచుఁ బరాంబికాస్మరణమ్మును సాధు సంసర్గమ్మును తోడుగాఁ గాననమ్మున సంచరించెద నెవ్వం డేని యొక మహానుభావుండు దొరకకుండునే? యని నగరమ్ము విడిచి గంగాతీరమ్మున కరిగి యట దుఃఖపరీతుండై వసియించుచుండె. 307

క. తనతండ్రి దుర్దశను విని, ఘనుఁడు హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మగలఁగ సచివులన్
బనిచెన్ వారలు గంగా, ధుని యొద్దునకేగి నృపుని దుఃఖితుఁ గృశునిన్. 308

వ. కాంచి వినయమ్మున మహాత్మా! యువరాజగు నీతనయుండు హరిశ్చంద్రుండు నిన్ను సన్మానపూర్వకమ్ముగఁ దోడితెండనిన వచ్చితిమి కటాక్షించి నగరమ్మున కరుదెంచి యథాపూర్వకమ్ముగ మంత్రులును సేవకులును సేవింప రాజ్యభారమ్ము వహింపుము గురుండెట్లు ప్రసన్నుండగు నట్లొనర్పవచ్చునని బహుభంగుల విన్నవించినను శ్వపచుండగు నా నృపాలుండు గృహంబేగుటకు సమ్మతింపక వారల కిట్లనియె. 309

చ. చనుఁడు మదాజ్ఞఁజేసి శ్వపచత్వమునన్ బురిఁజూడనోప మ
త్తనయునితోడ బ్రాహ్మణహితమ్ముగ జన్నములాదియౌకృతుల్
బొనరుచుమన్ ధరాభరముఁపూని ప్రజన్ భరియింపుమంచు నా
పనుపునఁ జెప్పి మీరలును బాల్పుడుఁ డాతనికిన్ సహాయులై. 310

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుండైన త్రిశంకునకు నమస్కరించి దుఃఖావేశమ్మున నందఱును నాయాశ్రమంబు విడచి పురికరుదెంచి, 311

క. అనవద్యమగు దినమ్మున, ఘనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా స
జ్జనహితు నభిషేకించిరి, మునిజనముంతోడ మంత్రిముఖ్యులు పేర్మిన్. 312

వ. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు కృతాభిషేకుండై మనమ్మునఁ దండ్రిం దలఁచుచు న్యాయ్యంబుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనమేజయుండు. 313

మ. జనమాన్యుండు త్రిశంకుభూపతి హరిశ్చంద్రున్ జగ
ద్వినుతుం బట్టము గట్టఁజేసి పిదపన్ దేహమ్ము చాలించెనో!
మునిచే శాపవిముక్తి చెందెనొ! వనిన్ మున్నెట్టు లప్పాట మా
లని భంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ వృత్తము న్నాకొగిన్. 314

వ. నావుడు వ్యాసుండు, రాజేంద్రా! త్రిశంకుం డట్లు హరిశ్చంద్రునకు రాజ్యంబొసంగి జగజ్జనని నాత్మనిల్పి యవ్వనమ్మున గంగాతీరమ్మునఁ దపమ్ముకలిమిఁ గాలయాపనం బొనర్చుచుండె, నంత మున్ను తపమ్మున కరిగిన విశ్వామిత్రుండు సమాప్తవ్రతుండై దారపుత్రాదుల నీక్షించుపొంటె నరుదెంచి సుతసహితమ్ముగ నెదురువచ్చి నిర్వర్తిత సపర్యయై యున్న భార్యంగాంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 315

క. తరుణీ! దుర్భిక్షమ్మున, నరిగితి నేఁ దపమొనర్ప నాత్మజులను వి
న్నాణ లెవ్వరు పోషించిరి, తరిమె కుటుంబమ్ము గడప ద్రవ్యములేమిన్. 316

గీ. కలి వతిశయించె ననువార్తకతన మిమ్ముఁ
దలఁచి శోకించి నిర్ధనత్వమునఁ జేయు
తెరు వెఱుంగక యిటకరుదేంచనైతి
నాకు నప్పటి దురవస్థ నాతి వినుము. 317

క. ఆఁకలిఁ బట్టఁగ లేక శ్వ. పాకుని గృహమేగి చోరభావమ్మున భాం
డాకలితపక్వశునక ప. లాకాంక్ష యొనర్చునంత నా శ్వపచుండున్. 318

వ. తత్తఱమ్మున సడిఁగట్టి మేల్కాంచి వంటింట నున్న నన్నుంజూచి నీవెవ్వరేకత
మ్మున మద్గృహమ్మునకు వచ్చితి. భాండంబేల తడవెదు ? నావుడు నేను భయత్ర
స్తుండనయ్యు ధైర్యం బవలంబించి వాని కిట్లంటి. 319

ఉ. తాపసుఁడన్ క్షుధార్తిమెయిఁ దాళఁగ లేకిటు చోరభావమున్
జూపుచు నీగృహమ్మునకుఁ జొచ్చితి నే నతిథిన్ గృపన్ మదా
శాపరిపూర్తిచేయఁగ నొసంగుము మాంసమొకింత ; భాండమం
దీపనికై కరంబిడితి నేటికి నాఁగెదు క్రోధమూర్తివై. 320

వ. నావుడు శ్వపాకుండు నా కిట్లనియె. 321

చ. ఇది శ్వపచాలయంబు విను మేను శ్వపాకుఁడ మాంసమున్ భుజిం
పఁ దగునె యగ్రజాతికిటఁ; బాతకకృత్యము చూడనేరన
య్యెద మనువేమి చెప్పె వినవే ? శ్వపచుల్ మఱియేడుజాతులున్
విధిగ ననర్హు లెందులకు విప్రకులోత్తమ ! విడ్వు భాండమున్. 322

గీ. వీఁడు లోభావృతుండని చూడఁబోకు. మకట ! మానవజన్మ మప్రాప్య మందు
విప్రతయు దుర్లభం బిట్టివిధికిఁదగుదు. వే ? ద్విజన్ముఁడవై వర్ణవిధము చెడదె.

వ. నావుడు వాని ధర్మమ్మునకు సంతసించియే నిట్లంటి. 324

క. తగుగతిఁ బల్కితి విది ధ. ర్మగతికిఁ దగుభంగి సూక్ష్మమార్గము విను మె
వ్వగనైన దేహమును ని. ల్పఁగఁదగు శంకింపఁ దగదు పాపమ్మునకున్. 325

గీ. తనువు గల్గినమీఁదఁ బాతకము నడఁచు
నికృతి సేయంగ వచ్చు నేరికిని నాప
దలు ననాపగలని చూడఁదగదు దోష
మెడయుఁ జేయకయున్నఁ బాల్పడు నరకము. 326

చ. మరణము క్షుత్తుచేఁ గనిన మానవుఁడెట్టిడునే నవశ్యమున్
నరకము చెందుఁగాన మరణమ్మునకున్ భయమంది చోరతన్

బొరసి శ్వపాకగేహమని బుద్ధి నెఱింగియు వీ మహానసం
బరయఁగ వచ్చినాఁడ విను మాకలి యొంతు నెఱుంగవిచ్చునే. 327

క. ఆదియునుఁగా కీ చౌర్యము, తుద కాపర్జన్యదేవు దోషాత్మునిఁ జే
యఁదగు నవర్షణ మాతం, డొదవించినకతన నింతయు న్నిజమనుడున్. 328

శా. ఆపర్జన్యుఁడు నేన్గుతొండములలావై ధార లొప్పార స
ర్వాపన్నాశకుఁడై పటత్పటరవంబై భూనభోభాగ మి
చ్ఛాపూర్తిన్ విలసిల్లఁగాఁ గురిసె గాంచత్కాంచనోదంచితం
బై పాటిల్లెడి వృష్టి విద్యుదుదయం బందందుఁ గన్పట్టఁగన్. 329

చ. ధనమును గాంచి సంతసము దాల్చి తదీయగృహమ్ము వీడి ని
న్నును సుతులన్ గృహమ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింతకాల మి
వ్వనమున క్షామమందుఁ బసిబాలుర నేగతినోమి ? తెట్లు జీ
వనమున నుంటి ? తెల్పుమన వారిజలోచన మౌని కిట్లనున్. 330

క. నీచనుట మొదలుఁ గలవు పి, శాచముగతిఁ బ్రబలి క్షుత్తు సైఁపక సుతులున్
మై చాకచక్య మెడలిన, యాచింపఁగఁ బ్రతిగృహంబు నరిగి నయమునన్. 331

క. అడుగుచు నీవారమ్ముల, నడవులలో నేరికొనుచు నాయీరీతిన్
గడిపితిఁ గొండొకకాలము, బడలంగానీక చిఱుతపాపల నెల్లన్. 332

ఉ. పిమ్మట నిండ్లకుం జనిన బిచ్చముపెట్టరు గేస్తు, లేయర
ణ్యమ్మునకేగి చూచినను నారయ రా దొకగింజ, కందమూ
లమ్ములుగాని చెట్టుల ఫలమ్ములుగాని లభింప వట్టి కా
లమ్మునఁ గుఱ్ఱలన్ గని తలంకితి నాఁకలి దీర్పరామికిన్. 333

వ. అంత సందఱం జంపుటకంటె నిందొక్కఁతనయు నమ్మి తత్క్రయప్రాప్తంబగు ధనమ్మునఁ దక్కటిపుత్రులఁ బోషించుట లగ్గనియెంచి క్రందమానుండగు కొమరునఱుత రజ్జువుం దగిల్చి వెంటఁ బెట్టికొని యెందేనిఁ జనునయ్యెడ సత్యవ్రతుండను రాకొమరుఁడుచూచి "యేమీబాలకుం దేడ్చుకతం" బనవుడు నేనిట్లంటి, నీశిశువు నాచే విక్రయార్థంబుగాఁ గొనిపోవంబడువాఁడు నావుడు నతండు గరుణించి "నీవు గృహమ్మరుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రతిదినమ్ము చాలినంత యామిషముఁ దెచ్చి యేనిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవింతువుగాక యిట్లు నీపతియగు మునీంద్రుండు వచ్చుదనుక నా చేయుట" యనిన నేను ముదంబంది యింటికరిగితి

నతండును బ్రతిదినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డన్నన్నిమిత్తమ్మున వసిష్ఠుచే శపింపం బడియె నది యెట్లంటేని. 334

క. ఒకనాఁడు మృగములేచటఁ ద, నకుఁ గానఁగరాక యీ వనము నెల్లెడ మి న్నక తిరిగి విసివి యతఁడు తు, దకుఁ జంపె వసిష్ఠుగోవుఁ, దన్మనివరుఁడుఁగా.

క. అలిగి త్రిశంకుండను పే, రలవడఁగ శపించె మాలఁడై కుందఁగ నా వలనఁగదా యాతని కీ, కలుషము ఘటియించెనని వగచెద మునీంద్రా. 336

వ. కావున నుపకర్తయగు నన్నెవ్వరుఁ దేగతినైనఁ దపోబలగరిష్ఠుండవగు నీకుప కార్యుండని వేఁడిన సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 337

క. నే దవ్వై యున్నప్పుడు, నీడైన యవస్థ చూచి నెఱిఁ బ్రోచిన దా యాదునిఁ దన్నృపవర్యుని, సాదరమతి శాప మెడలు నట్లొనరింతున్. 338

వ. అని చెప్పి యతనిదుఃఖం బెట్లు విముక్తంబగునోకో ! యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుం డున్న పక్కణంబున కరుగుడు నతండు మునిరాక యెఱింగి యెదురై విస్మయం బొదవఁ బాదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ద్రుండై కౌశికుండు లేవనెత్తి యిట్లనియె. 339

క. జననాథ ! నీవు మిక్కిలి, యనఘుండవు నాతదర్థమై శాపంబుం గొని చండాలుఁడ వైతివి, చనునే నా కూరకుంట శక్తుఁడ నయ్యుఁగా. 340

వ. ప్రత్యుపకారం బొనర్చి ఋణవిముక్తి జెందనుంటి నీ యభీష్టంబేమనుఁడుఁ ద్రిశం కుఁడు మహాత్మా ! మున్ను మత్కులగురుండగు వసిష్ఠుని సశరీరస్వర్గదంబగు జన్న మ్మున నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమని వేఁడిన నతం డొల్లఁడాయె. 341

క. ప్రీతి న్నాకోరిక నిది, నేతువమేని వినుమయ్య ! నియమమ్మున నా చేత సశరీరనాకద, మై తనరెడి జన్నమును దయఁగా జేయుంతే. 342

వ. కులగురుం డొల్లననిన నేనయ్య గురునిఁగాఁగొని యీయాగంబు నిర్వర్తింపిం చెద, ననుడు నతండుఁ "నన్నవమానింప నుంకించితివి గానఁ జండాలుండవై నవయు" మనియె, నియ్యది శాపకారణంబు నావుడుఁ గౌశికుండు దచ్ఛాపంబు గ్రహ్మ రించి యుపకృతిం బొనర్పనెంచి యజ్ఞసంభారమ్ము లార్జించి మునులం బిలిచిన వా రలు మఖయాథార్థ్యంబు గుఱుతెఱింగి వసిష్ఠనివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి. దానికిఁ గ్రుద్ధుండై కౌశికుండు త్రిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠుదౌర్మంత్ర్యమ్మున మును లొక్కరును నిటకురారు. 343

మ. ద్విజు లేతేరక యున్న జన్న మెటు సంధిపంగనౌ నిన్ దివం
బజరుద్రాదులు మెచ్చ నంపెదను రాజా! నాతపశ్శక్తిచూ
డఁ జనుఁ గైకొను మిద్ద నీ కొసఁగువాఁడన్ బెద్దకాలంబు చే
యు జపం బంచును ధారవోసెఁ దప మా యుర్వీశుహస్తమ్మునన్. 344

క. తనగాయత్రీజపసం, జనితంబగు సుకృతమిచ్చి జనవర! చను మిం
కను స్వర్గంబున కెవ్వం, డును నిన్నడ్డంగఁజాలఁడు జగత్త్రయిలో. 345

త్రిశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట.

చ. అని యనుపన్ ద్రిశంకుఁడు రయమ్మునఁ బక్షియుఁబోలె నాకసం
బునకుఁ దపోబలమ్మున సముద్గతుఁడై దివ మేగునంత న
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతిన్ శ్వపచాకృతిం గనుం
గొని శ్వపచుండు నాకమునకుం జనుదెంచెడి దేవవల్లభా, 346

ఉ. నావుడు దేవనాథుఁడు మనమ్మున విస్మయమంది యేగి యా
భూవిభునిన్ శ్వపాకునిఁ దపోవిభవమ్మున నాక మేగు దు
ర్భావునిఁ దాఁద్రిశంకునిఁగ భావనచేసియు "బొమ్ము పొమ్ము సీ!
దేవనివాస మేదఁ! జనుదేర శ్వపాకుఁడు నేడ! దుర్మతీ." 347

వ. అని తొలఁగం ద్రోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుణ్యుండగు నమరుండునుం బోలె భూమిం బడువాఁడు గాధిజుంగూర్చి యిట్లాక్రోశించె.

చ. చను మనినంత నేగి సురసద్మము చేరెడి నన్ను దేవతల్
కని సురనాథుతో నుడువఁగా నతఁడీగతిఁదెచ్చె నో మునీం
ద్ర! ననుఁ గనుంగొనందగదె? ధరణిపైఁ బడుచుంటి నాఁగ న
మ్ముని విని "నిల్వు" మంచు నృపముఖ్యునినాఁగెఁ దపమ్ము పెంపునన్. 349

వ. గాధిజుండట్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున నిలువరించి పిదప నుదకంబు స్పృశించి సువిస్తరంబగు నిష్టి నొనర్చి నూతనసృష్టిగా వేఱొండు స్వర్గమ్ము నిర్మించునంత నింద్రుం డెఱింగి సత్వరమ్మున నయ్యెడ కరుదెంచి వినయమ్మున నిట్లను. 350

క. కోపించి నూత్నసృష్టిన్, బ్రాపింపఁగనేల? మౌనివర! భావత్కా
జ్ఞాపఃపూర్తి యొనర్చెద, నాప్రార్థన పాటిసేయు నా మునివరుఁడున్. 351

చ. సురపతి కిట్లు పల్కె "బలసూదన! త్వద్భువనమ్మునుండి యీ
ధరఁబడు మాత్రిశంకుని ముదమ్మునఁ దోడ్కొని స్వర్గలోక సు
స్థిరునిగఁ జేయు మిట్లు యిన సృష్టికి మాఱొనరింపనే" యనన్
గరము మునీంద్రుదార్ఢ్యమునఁ గంపితుఁడై సురనాథుఁ "డో" యనెన్. 352

క. తప్పనివిధిచే నీగతి, నొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొసఁగి త్రిశంకున్
గొప్పగఁ దన పార్శ్వమునన్, జొప్పడఁగాఁ జేసి యరిగె సురపతి దివికిన్. 353

వ. ఏకవిమానసంగతులై యిట్లింద్రత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన స్వస్థుండై గాధిజుం డాశ్రమమ్మున నుండె. 354

గీ. స్వర్గగతి తండ్రి కబ్బినవార్త నెఱిఁగి
సంతసంబంది యాహరిశ్చంద్ర నృపతి
పుడమినేలుచుఁ దనకూర్మి పడఁతిఁ గూడి
యిష్టభోగమ్ము లనుదిన మెనయుచుండె, 355

క. సంతానము దవ్వగుటకుఁ, జింతించి వశిష్టమౌని సేవించి మహా
మంత్రజ్ఞ! నాకు సంతతి, యింతకు లేకుంట కేమి హేతువు చెపుమా. 356

మ. కలవింకమ్ములు సంతతిం గని సుఖాఖండస్థితిన్ బొల్చు న
వ్వల వీక్షింపు ముపాయశాలి వయి దైవజ్ఞుండవై మంత్రవే
త్తలకుం బ్రాపయియున్ననీదు పదపద్మమ్ముల్ దగం గొల్చువా
రలకున్ మాకిటు లొటకుం గతము ప్రారబ్ధమ్మునాఁ జెల్లదే. 357

వ. అని శోకమిశ్రమ్ముగఁ బల్కు సజ్జనవరునకు వసిష్ఠుండిట్లనియె. 358

చ. కనఁగ నపత్యహైన్యమునకన్నను దుఃఖము లేదు సంసృతిం
బనుపడువారికిన్ ధరణివల్లభ! సంతతి నీఁగ నెంతయున్
ఘనుఁడని విందు నవ్వరుణు; గ్రక్కున నాతనిఁ బూజచేసి నం
దనుఁ గొనవచ్చుఁ దత్కృతికి దైవముతోడగునాఁడు తత్కృపన్. 359

గీ. దైవపురుషకారమ్ములు దవిలి కార్య, సిద్ధిఁ బొనరించు నుద్యమస్థితికి నరుఁడు
గడఁగ దైవంబు తోడగుఁ గాని, లేని, నాఁడు కేవలదైవ మొనర్చునెట్లు? 360

వ. అని గురుం డుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతనమస్కారుండై యరుదెంచి హరి శ్చంద్రుండు గంగాతీరమ్మున ఘోరంతపంబొనర్చె. 361

క. అతనితపమున కెదఁదఁ బ్ర, చేతుం డానంద మొంది చెచ్చెరఁ గననై
ప్రీతిన్ గోరుము వరమన, భూతలపతి కేలు మొగిచి పులకితతనుఁడై. 362

క. అనపత్యుఁడనై దుఃఖం, బున మునిగెడినాకు ఋణవిముక్తి ప్రదు నం
దనుఁ గరుణింపుము నావుడు, జనపతి కతఁ డనియె దరహాసమ్ముఖుఁ డగుచున్.

ఉ. నందను నీ కొసంగెదఁ గనందగు నందము వొల్చువాని మి
న్నందెడి సద్గుణంబులకు నాకరమై తగువాని భూమిసం
క్రందన! తత్సుతుం బశువుగా నొనరించి యజించెదే? మదా
నందము గోరి; నావుడు మనమ్మున భూపతి గొంకి యిట్లనున్. 364

వ. మహాత్మా! వంధ్యతకన్న నియ్యది కొంత మేలగుట నిప్పాట నొనరించువాఁడ
సుతుఁ బ్రసాదింపు మనవుడు వరుణుండు నీకు నవశ్యమ్మును గొమరుండు పుట్టి
గృహం బరుగుము నావుడు సంతుష్టుండై యతఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు
నొడివిన నాపెయు సంతసించెఁ దక్కఁగల భార్యాశతమ్మును ముదమ్మునఁ
బొదలె. 365

రోహితోత్పత్తి.

గీ. అతని భార్యాశతమ్మునయందుఁ బట్ట
రాజ్ఞియగు శైబ్య యంత గర్భమ్ముదాల్చి
పదినెలలు నిండఁ గనియె శుభదినమందు
సుతునిఁ గందర్పసుందరుఁ బతిహితముగ. 366

వ. హరిశ్చంద్రుండు జాతకర్మం బొనరించి యఖండోత్సవం బాచరించె, నట్టియెడ
వరుణుండు విప్రవేషమ్మున నట కరుదెంచి స్వస్తివచనపూర్వకముగఁ దన్నెఱిగించి
యిట్లనియె. 367

ఉ. నావచనకారణమునం దగె వంధ్యత లేమి నీకు, స
ద్భావుఁడవేని యీసుతునిఁ బార్థివ! యజ్ఞపశుం బొనర్చి సు
శ్రీవెలయన్ యజింపుమనఁ జింతమెయి న్నరపాలుఁడక్కటా!
యేవిధి నిక్కుమారకుని నీఁదగు నీకెటు లోమఁగాఁదగున్. 368

చ. వరుణుఁ డితండు విప్రుఁడయి వచ్చె మతొక్కట నీడఁ బోవఁదె
వ్వరికిని దేవహేళనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం

బుధహసమాననున్ మఖముపొందె పఠించినఁ బుత్రశోకముం
దరమె భరింపఁ దక్కటి విధమ్మున నీతఁడు ప్రీతిచెందునే. 369

క. పెక్కగు బాములఁ బడి తుద, కొక్కరుఁ గని సందులకు సుఖోదయమునకుం
దక్కితి నదిగాకయుఁ బై, మిక్కిలి శోకింపవలసె మితిలేనివగన్. 370

వ. అని చింతించి ధైర్యం బవలంబించి వినయమ్మున నతని కిట్లను, మహాత్మా! పుత్రుం
డుదయించిన పదిదినమ్ములకుఁ దండ్రి కర్మయోగ్యుఁడగుఁ దల్లి మాసమ్మునకు
శుచియగు యాగమ్మునకు దంపతులు ముఖ్యులగుట సర్వసమ్మతం బనవుడు వరు
ణుండు మాసానంతరమ్మున నరుదెంతునని చెప్పి చనియె; నంత హరిశ్చంద్రుండు
పరమానందమ్మున విప్రులకుఁ గోట్లకొలఁది గోవులను దిలపర్వతమ్ములను హేమ
రాసులను నొసంగి యాత్మజునకు రోహితుండను నామం బిడి పుత్రవదనసందర్శన
జనితానందపరవశుండై యుండునంత మాసమ్ము పూర్ణం బగుడు, వరుణుండెప్పటి
యట్ల విప్రుఁడై యరుదెంచి యజింపుమనుడు నృపాలుండు దుఃఖసాగరమగ్నుండై
యతనికి నమస్కరించి కృతాంజలియై యిట్లనియె. 371

క. పావనమయ్యెన్ సదనము, దేవర రాఁబట్టి మఖవిధికిఁ బసిబాలుం
దేవిధి నర్హుఁడు దంత, శ్రీవెలయని పశువు శ్రుతినిషిద్ధము కాదే. 372

వ. కావున దంతోదయంబుగా వేగమ క్రతువొనర్తు నసుడు నంగీకరించి యతం డరిగెఁ;
బిమ్మట సంతసమ్మునఁ గొంతకాలంబు గడపి నృపాలుం డున్నంత దంతోదయం
బగుట యెఱింగి వరుణుండు యథాపూర్వకమ్ముగఁ గ్రతు వొనర్పుమని వచ్చె;
నంత హరిశ్చంద్రుండు నిర్వర్తిత సత్కారుండై యతనికిట్లను. 373

గీ. అకృతచౌలుండు గర్భకేశాన్వితుండు, సమ్మతుఁడు గాఁడనుట వృద్ధసమ్మతంబు
గానఁ దత్కృతి నెరవేర్చి క్రతు వొనర్తు, నీ వెఱుంగని ధర్మ మెంచేనిఁ గలదె.

వ. అనుటయు. 375

క. తెలిసి వరుణుండు నన్నుం, బలుమఱు త్రిప్పెదవు కపటభావం బదినీ
కలవడియె నాత్మజుని యం, దలి మోహము వి న్నసత్యతత్పరుఁ జేసెన్. 376

వ. కేశఖండానంతరమ్మునఁ గ్రతువొనర్పవేని దారుణం బగు శాపమ్మునాచే నీ కీఁబడు
నింత నిక్కువ మని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 377

క. జనవంద్యం డిక్ష్వాకు నృ, పుని కొలమునఁ బొడమి వ్యర్థపుం బల్కులు గ
ల్గినవాఁ డితఁడనియెడి కీ, ర్తిని జెందకు పోయివత్తు నృపతివతంసా. 378

వ. అనిచెప్పి యప్పటికతం డరిగె. భూపాలుండును సంతుష్టాంతరంగుఁడై యుండెఁ బదంపడి కొండొకకాలమ్మునకుఁ గొమరుండు చూడాకరణయోగ్యుం డగుడుఁ దత్కర్మార్థంబు గృతప్రయత్నుండై. 379

క. తానును భార్యయుఁ దొడపై, సూనుని నెలకొల్పి మిగుల శోభనలీలన్
శ్రీ నెగడ నున్నతఱి వి, ప్రానుగతిన్ వరుణుఁ డచటి కరుదెంచి యనున్. 380

వ. రాజేంద్రా! చూడాకరణంబు నిర్వర్తించుమంటి విఁకఁ గొఱఁతయేమున్నయది? మఖం బొనరింపుము నావుడు హరిశ్చంద్రుండు గృతనమస్కారుండై యతని కిట్లను. 381

చ. ఇపుడ యొనర్పు టర్హ మని యేను నెఱుంగుదు నట్లొనర్తు యా
గపశువుగా నొనర్పఁగఁ దగం డితఁ డాగమసంస్కృతిన్ ద్విజ
త్వపదవి నొందకుండిన కతమ్మున; మూఁడగుజాతులందుఁ దా
రుపనయనంబు లేమిఁ జరణోద్భవతుల్యులు కర్మబాహ్యులున్. 382

వ. కావున శూద్రప్రాయుండగు నిక్కుమారుని యాగపశువుగా నొనర్పుటకు శంకింతు నుపనీతుం డగునాఁడు నీయభీష్టంబు నెరవేర్తు రాజుల కేకాదశవర్షమ్మునను బ్రాహ్మణుల కష్టమవర్షమ్మునను వైశ్యులకు ద్వాదశాబ్దమ్మునను నుపనయనంబు విధిచోదితం బనుగ్రహించె దేవిఁ దత్కర్మానంతరమ్మున యాగంబు విధియుతంబుగ నొనరింతు నా వచనంబు సత్యమ్ముగ నమ్మి యిప్పటికి వేంచేయుమనుడుఁ బ్రసన్నవదనుండై వరుణుండు దనపురమ్మున కరిగె; నంత నృపాలుండును బుత్రుని కతనఁ బరమానందమ్మున గాలయాపనం బొనర్చుచుండె. 383

క. పదపడి యబ్బాలునకున్, బదియేడులు వోవుదెంచెఁ బార్థివుఁడు న్నె
మ్మదిఁ జింత గడలుకొనఁగాఁ, బదునొండవయేటఁ దగు శుభదినమునందున్. 384

వ. ఉపనయనంబు యథోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత వరుణుం డరుదెంచి మఖం బొనర్పు మనుడు రా జిట్లనియె. 385

క. దేవా కొమరుం డుపనయి, పావితుఁడై యొప్పె మఖము పచరించెదఁ గా
నీ వేఁడికొనెద నిన్ను స, మావర్తనకర్మ మొలయునంతకుఁ దాళన్. 386

క. అప్పుడు నీ మాటకుఁ బ్రతి, సెప్పన్ దయచేసి పాదసేవకునిఁ న
న్నిప్పాట గారవింపుమ, యప్పతీ! యన నతఁడు కోపియై యిట్లనియెన్. 387

క. వినయమున నన్ బ్రతారణ, మొనరించెదు పుత్రబంధ మొక్కింతయుఁ బ్రే
మ్పినయట్లు తోఁప దటు ప్రే. మ్పనేని నన్నిట్లు త్రిప్పఁజెల్లునె నీకున్. 388

వ. కానిమ్ము నీపలుకులయందలి విశ్వాసమ్మున నిప్పుడు సయితము మరిగి సమావర్తన కర్మానంతరమ్మున రాఁబోవువాఁడనని చెప్పి యతండరిగెఁ; బిమ్మట నృపాలుండు సంతసించి యుక్తకాలమ్మునఁ దక్కినకార్యంబు నిర్వర్తించి రాఁబోవు వరుణునకై తలంకి చింతించుచున్నఁ, గొమరుం "డిటులేల చింత సేసెద" వని యడిగి కారణం బెఱింగి యాత్మమరణమ్మునకు భయమంది మంత్రిపుత్రులతో యోజించి యేకతంబ వనమ్మునకుఁ బలాయనంబొనర్చెఁ; బదంపడి వరుణభయమ్మున దూతలనంపించి నృపాలుండు వెదకించి కానక దుఃఖాక్రాంతుండై యుండునంత వరుణుండు జన్నం బొనర్పుమని నిర్బంధింప నరుదెంచిన భయత్రస్తుండై యతం డతనికి మ్రొక్కి యిట్లను. 389

చ. భయమునఁ బాఱిపోయె జలపాలక! బాలకుఁ డేమి సేయుదున్
నయపథగామి గామియును నా కనుపయ్యె వనమ్ములందుఁ ద
ద్దయు మునిపల్లెలందు వసుధాధరగహ్వరసీమలందు నా
దయిన యనుజ్ఞ భృత్యతతి యారసి కానకవచ్చి రెయ్యెడన్. 390

ఉ. ఏమి యొనర్పుమన్న నది యే నొనరింతు మహాత్మ! తప్పు నా
పై మొనసెన్ క్షమింపుమనఁబాశి మహాగ్రహుఁడై నను న్వృథా
కామునిఁగా నొనర్చితివిగా కపటమ్మున? నీకు నబ్బు దీ
ర్ఘామయమౌ జలోదర మిహమ్మున దీనఁ గృశింపు మెప్పుడున్. 391

వ. ఇట్లు శపించి యతం డరిగిన నరపతి వ్యాధిపీడితుండై పుత్రుఁగనరామికి మఱింత వగచుచు నుండునెడఁ బదపడి యొక వత్సరమునకుఁ దండ్రి దురవస్థ విని కనుఁ గొన నుంకించి రోహితుండు బయలువెడలు నంత శక్రుం డడ్డమై విప్రరూపమ్మున నతని కిట్లనియె. 392

ఉ. పోకుము రాజపుత్ర! నృపపుంగవుఁ డెమ్మెయి నాత్మసౌఖ్యముం
జేకొని యాగము న్నెపము చేసి నినున్ వధియించు నాత్మసౌ
ఖ్యాకలనంబుఁ గోరునృపు లాత్మజుఁడంచుఁ దదన్యుఁడంచు దు
ర్వీకులు సూడఁ బో రకట త్రెళ్ళగఁనేల? యకారణమ్ముగన్. 393

గీ. ఆమయనివృత్తి పొందె నిన్నడఁప నెంచు
తండ్రిఁ గననేగ నేల ? యతండు మృతిని
జెందు పిమ్మట నరిగి యానందమెసఁగ
రాజ్యభారమ్ము వహియింపరాదె నీకు. 394

వ. అని బహుభంగుల వాసవుండు నిషేధింప నివర్తితగమనుండై రోహితుండు మఱియు నొకవత్సరమ్ముదనుక నవ్వనమ్మునన యుండి పదఁపడి తండ్రియత్యంత దుఃఖమ్మున నున్నవాఁడని విని మరణమ్మునకుఁ గృతనిశ్చయుండై గమనోన్ముఖుం డగుడు బ్రాహ్మణరూపమ్మున వాసవుండు యథాపూర్వముగా నేతెంచి యుక్తివచనమ్ముల వారించెఁ బిమ్మట, 395

క. భూతలపతి రోగమ్మున, నాతురుఁడై గురు వసిష్ఠుఁ బ్రార్థించినఁ దా
నాతఁడు చెప్పె నుపాయము, క్రీతునిచే సుఖముచెందు కృతకృత్యుఁడవై. 396

వ. వేదవిలు క్రీతుని దశవిధపుత్రులలో గణియింతురుగావున వరుణుండిక్కృతమునఁ బ్రీతుండై శాపమోక్షణంబొనర్చునని వెండియు, 397

క. తపములు వ్రతములు దానము, లపరిమితముగా నొనర్చి యాత్మజుఁ గని లో
కపరీతుండై యెవ్వఁడు, కృపలేక వ్వాని సుఖము నెనయ వధించుఞా ! 398

వ. పదంపడి వల్లె యని నృపాలుండు క్రయక్రీతుండగు కొమరుం దెమ్మని మంత్రిని నియోగించిన నతం డెల్లెడ నరయునంత నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు ధనహీనుం డొక్కరుండు పొడగట్టె; నతనికి శునఃపుచ్ఛ శునశ్శేఫ శునోలాంగూలు రనువారలు మూగురు కొమరులు. 399

ఉ. అతనిఁ జూచి మంత్రివరుఁ "డగ్రకులోద్భవ ! మానృపాలకుం
డాతురుఁడై రుజాపహృతికై నరయాగము సేయు నీతనూ
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదే ? గోశతమున్ గ్రహించి వి
క్రీతునిఁగాఁగఁ" నా; నతఁ డొగిన్ ధనహీనతఁ జేసి ప్రీతుఁడై. 400

వ. లోభమ్మున నొక్కరు నమ్మం దలఁచి యంమఁ గార్యాధికారియగు కతన జ్యేష్ఠు నీనేరక కనిష్ఠు నీనెంచుడుఁ దల్లి "నాకు వీనియందుఁ బ్రేమం బగ్గలం" బనియె, నంత మధ్యముండగు శునశ్శేపు నొసంగిన మంత్రి యతవిం గొని నృపాలున కిడియె, 401

హరిశ్చంద్రుఁడు నరమేధం బొనర్చుట.

క. మునిపుత్రునిఁ బశువుంగా, నొనరిచి యూపమునఁ గట్టి యుర్వీశుఁడు యా
గనియతి నుండుడుఁ గనిమురి, జనులెల్లరు కష్టి పడిరి జననాథమణీ. 402

వ. అట్టియెడఁ బశువిశసనకర్మమ్మునకు శమితశస్త్రాదానం బొనరింపక దయాళుం
డగుట నిట్లను. 403

క. దీనుని విప్రకుమారు న, నూనమ్ముగ నేడ్చువాని నూరక చంపం
గానేరఁ బాపకర్మము, గానెఱిఁగియు నిట్టిపనికిఁ గడుకొనఁదగునే. 404

వ. అని యతం డప్పాపకర్మమ్మువలన విముఖుండగుటయు రాజు సదస్యులంగాంచి
కర్తవ్యంబేమని యడిగిన నా సభయం బొక్కపెట్టఁ గిలకిలారావం బెసంగె; శున
శ్శేపుండు నతిదీనగతి నేడ్చుచుండె నయ్యెడఁ దజ్జనకుం డజీగర్తుండు లేచి యుచ్చై
స్స్వరమ్మున నిట్లను. 405

చ. జనవర! యాత డిప్పునికి సమ్మతి నందఁడయేని నేన మ
త్తనయుఁ దటంచు సందియమెదం గనకే మఖకర్మపూర్తికై
హననమొనర్తు నిప్పుడువు; నప్పుడొసంగినదానికన్న వే
తన ద్విగుణమ్ముగా నిడెదె ద్రవ్యము చేయు మఱెట్టికృత్యముల్. 406

వ. అనవుడు నృపుడు సంతసించి యెల్లెయనుటయు నజీగర్తుండు పుత్రహననమ్మున
కుద్యుక్తుండయ్యె. నంత సభాసదు లెల్లరు నాతని ఘోరకృత్యమ్మునకు హాహా
కారమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. 407

క. క్రూరుండు పిశాచమకా, కారయ నీతండు విప్రుఁ డగునె మహాపా
పారంభుఁడు లోభమునఁ గు, మారుం జంపుటకు నుద్యమం బొనరించుణా. 408

వ. అని యతని నుద్దేశించి, 409

క. విను మోహవిప్రాధమ నం, దనుఁ జంపి ధనంబుఁ గొనుటదగునే! వేదం
బునఁ "దా నపుత్రుఁడగుచున్, జనియించు" నటన్నపలుకు చదువఁగ లేదే. 410

వ. ఇయ్యది ధనలోభమ్మున నాత్మహననం బొనరించుటయకాదే! యని బహుభంగుల
దూషించుసమయమ్మునఁ గౌశికుఁడట కరుదెంచి రోదనం బొనర్చు శునశ్శేపునియెడ
గరుణించి నృపతింగాంచి వారించి యిట్లనియె. 411

క. అకటా! మలమల మఱుఁగు ద్వి, జకుమారుణా జంపుటుడుగు జనవర! నీయా
గకృతియుఁ బూర్ణంబగు నీ, కకలంకయశంబు రోగహానియు నొదవున్. 412

మ. తనదేహమ్మున కన్యదేహమును విత్తం బిచ్చి పాపాత్ముఁడౌ
జనకుం డీఁగొని వమ్ముచేసి యఘమున్ సాధింపఁగా నేల? యీ
జననింద్యమ్మగు కృత్యముజ్ఘ విడు హరిశ్చంద్రావనీపాల। యెం
దును బుణ్యం బనుకంప, హింసమిగులన్ దోషమ్ము ముమ్మాటికిన్. 413

గీ. సర్వభూతములందును సమత గలిగి
యింద్రియోపరమమ్మున నెసఁగువాని
కఖిలసుఖములు నొసఁగు నయ్యంతరాత్మఁ
డిట్టి దుష్కృతి సౌఖ్యమెందేని యిడునె? 414

చ. బ్రతుకుట యిష్టమెల్లరకుఁ బార్థివ। నీవలె వీనికిన్ స్వకీ
యతనువునందుఁ బ్రీతియగు టబ్బురమే। సకలంబు నాత్మన
మ్మితముగఁ జూచు పూరుషుఁడు మేటి; పురాభవవైరమేని నీ
కితనికి లేదు వికృ, మితఁడే యపకారమొనర్చె నక్కటా. 415

క. జనుఁ డెవ్వాఁడు నిజపరా, ధిని దున్మన్ వాఁడు వానితొల్లిటి కృత్యం
బును మఱవక రాఁబోవు జ, ననమునఁ జలపట్టి చంపు న్యాయ్యంబగుటన్. 416

క. అకటా। యెంతటి దుష్టుం, డౌకదా। ద్రవ్యంబునన్ గడున్ లోభము పూ
ని కనినసుతుఁ గనికరము గ, నక చంపఁగ నొప్పుఁ దజ్జనకుఁడు ద్విజుండై. 417

క. పలువురఁ బుత్రులఁ గనఁదగు, నెలమిన్ గయ కేగు నొక్కఁడేనియు యాగం
బులు సేయు, వృషము విడుచున్, సలలితమగు గతిని దనకు సంపాదింపన్. 418

క. అను ధర్మమ్ములు వమ్ముగ, జనకుం డిటు సేయు టొప్పె? జనవర। దుష్టా
త్ముని నీతని శిక్షింపఁగఁ, జనదే? పాపంబు సైప జనపతి కగునే. 419

ఉ. ఏ నృపుదేశమందు వసియించుజనుం డొనరించుఁ బాప మ
ద్దానను షష్ఠభాగమును దన్నరనాథుఁడు వొందు; నుత్తముం
డైన త్రిశంకుభూమిపతి కాత్మభవుండవు పుత్రుఁ జంపు ని
వ్వానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దపకీర్తి గూర్తువే. 420

క. మునిపుత్రుని విడువుము దు, ర్జనుని నజీగర్తు శిక్ష సలుపుము నాదై
న నియోగం బొనరింపుము, పనుపడు నీదేహమం దపారసుఖమ్ముల్. 421

చ. జనవర। నీదుతండ్రి గురుశాపము చెంది శ్వపాకుఁడయ్యె నా
పనుపున బొందితోఁ జనె దివంబున, కాయుపకారకారణ

మ్మనసయినఁ ద్విజాత్మజువిముక్తుఁగఁ జేయుము బ్రాహ్మణుండయా
గనియతు నిన్ను వేఁడితిని గానుక నాకిది యీఁగఁ జెల్లదే. 422

ఉ. యాగ మొనర్చువాఁడు దను నగ్రజుఁడెయ్యది గోరు దాని "న
ళ్యాగతుఁడే రమేఁశు" డని యావరముని యొసంగుటొప్పు, న
త్యాగికి యాగమెట్లు ఫలదంబగు? నేనిది గోరినాఁడ నా
కీఁగఁ దలంపు మియ్యదియ యిచ్చు నరేంద్ర! సుఖంబు నీకొగిన్. 423

ఉ. నావుడు రాజు పల్కు మునినాథ! యథార్థము పల్కితీవు స
ద్భావుఁడవయ్యునాకుఁ గ్రతుభంగ మొనర్చెదె. వేఱుగోరు మీ
గావలతుఁ, జలోదర మఖండగతి న్నను బాధపెట్టఁగా
నావరుణున్ యజింపఁగ ధరామరపుత్రకుఁ గ్రీతుఁ జేసితిన్. 424

వ. సకలధర్మవేత్తవగు నీవిందు బదులు సెప్పకు మనుడుఁ గౌశికుండు కోపాకులుండై శునశ్శేపురోదనంబు విననొల్లక కరుణారసపూర్ణుండై దుఃఖించు నజీగర్తపుత్రు పార్శ్వమ్మున కరిగి యభయం బొసంగి యిట్లను. 425

ఉ. ఈనృపుఁ దేమి సేయు, విను మే నొకమంత్రము సెప్పువాఁడ న
ద్దానిఁ బఠింపు మయ్యది ముదం బిడు నీ కని యట్లొనర్ప, శో
కానుగతంబుగా మనమునం దది మాటికిఁ దా జపించె న
ద్దానఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యె సుఖదాయకుఁడై వరుణుండు వానికిన్. 426

వ అట్లు స్వస్వరూపమ్మున శునశ్శేపునకుం బొడకట్టిన యద్దేవుంగాంచి యెల్లరును విస్మితులైరి. హరిశ్చంద్రుండును బద్ధాంజలి పుటుండై నమస్కరించి యిట్లు సన్నుతించె. 427

ఉ. దేవ! మహానుభావ! నను దీనుఁ గృతాగసులుబ్ధు మందునిన్
బావితుఁజేయ వచ్చితి వపారకృపారసవార్ధివై భవ
త్సేవకుఁడఁ గటాక్షమునఁ జేకొనుమీ యపరాధ మెమ్మెయిన్
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞకుఁ దప్పితిఁ బుత్రకాంక్షినై. 428

క. బెగడయ్యె నా "కపుత్ర, స్యగతి ర్నాస్తి" యను వచనసంశ్రవణమునన్
భగవంతుని నిను వంచితు, నిగఁ జేసితిదానఁ గాదె నిగమవిధిజ్ఞా. 429

చ. తెలియనివాని హేఁళనము ధీవరులొప్పి సహింత్రు, దేవ! నా
కలవడె రోగబాధ పయి నాత్మజు చేసినవంచనంబు; కా

నల కరిగెన్ సుతుండు మరణమ్మునకున్ భయమంది; జన్నమున్
సలుపఁగఁ గ్రీతుఁ దెచ్చితిని సద్విజపుత్రకు నీదు ప్రీతికై. 430

గీ. వీని కతమున దేవ! నీకైన దర్శ, నంబు నా కబ్బె ననుపమానంబు మజ్జ
లోదర వ్యాధిబాధయు నుడిగినట్ల, యయ్యె నావుడుఁ బాశి యిట్లనియెఁ బతికి. 431

క. రోదనశీలుండై న, న్నాదరమున ధైర్య మేది యనుపదమున్ స్తో
త్రాదుల నుతించు ద్విజదా, యాదు శునశ్శేపు విడువు మాపయి మెడలున్. 432

వ. నీజన్నంబు పరిపూర్ణం బయ్యె. నీ కింక వ్యాధి వలని భయంబు లేశంబును లేకుండు నని చెప్పి వరుణుండు శునశ్శేపు విడిపించిన, 433

క. అయకారణమై జయరవ, మయమయ్యెన్ యజ్ఞశాల, మహిపతియు నిరా
మయుఁడయ్యె, శునశ్శేపుడు, భయహీనుం డయ్యె మఖము పరిపూర్తిఁ దగెన్.

వ. ఇట్లు విముక్తుండై శునశ్శేపుండు సభ్యులను నుద్దేశించి కృతాంజలియై, 435

ఉ. ఓ కృతవిద్యులైన కరుణోదధులారా! మహాత్ములార! శా
స్త్రాకలనమ్మునన్ దగినయట్లు వచింపుఁడు మీఁద నెవ్వఁడో
నా కగుఁ దండ్రి, మీదువచనమ్మున నాతనిఁ గొల్చువాఁడ సు
శ్లోకుని; ధర్మనిర్ణయము సూక్ష్మమతుల్ వివరించు టొప్పగున్. 436

క. అనవుడు సభ్యు లజీగ, ర్తునికిం దాఁ బుట్టి పెరిఁగి తుద కీతం డా
తనికిం గా కెవ్వరికిన్, దనయుండగు నొండు రీతి ధర్మ్యంబగునే. 437

వ. అని శంకించుచు నుండ వామదేవుండను మునివరుండు, 438

క. కనుఁగాక యజీగర్తుఁడు, ధనలుబ్ధుం డగుచు నమ్మె, ధరణీపతికిన్
దనయుం డీతఁడు గాదే, ననఘుఁడు వరుణునకుఁ బుత్రుఁడగు న్యాయ్యమునన్.

గీ. అన్నదాత భయత్రాత యాదరమున, విద్య నొసఁగినవాడును విత్తదాత
కనినవాఁడును నేవురు తనకుఁ దండ్రు, లండ్రు ధర్మవిధానజ్ఞులైన మునులు. 440

వ. నావుడుఁ గొందఱు కన్నవాని కనియు మఱిఁ గొందఱు వరుణుని కనియు నింకఁ గొందఱు నృపతి కనియుఁ దమ తమ యభిప్రాయమ్ములు వెలువరించి వివరించు నయ్యెడ వసిష్ఠుం డిట్లనియె. 441

చ. వినుఁడు సభాసదుల్ శ్రుతిగవీపరిశీలనఁ జెప్పుచుంటి నీ
తని దనలుబ్ధుఁడై క్రయవిధమ్మున భూపతి కిచ్చినప్పుడే

జనకత తండ్రియం దెడలి సంగతమయ్యె నృపాలునందు; యూ
పనియతుఁగా నొనర్చుటను బార్థివుఁ దట్టిఁడ నాఁగఁ జెల్లెడిన్. 442

చ. వరుణుఁడు దన్ను మాటికి స్తవంబొనరించుటఁజేసి వీని నా
దరమునఁ గాచె నాతఁడును దండ్రి యనం దగుఁ, దెవ్వనిన్ నుతిం
తురు మఱి వాఁడొసంగు ధనతోషపశుప్రభుతాది సంపదల్
పరమును బ్రాణముఁగా దన కపారముగా ముద మబ్బనేనియున్. 443

గీ. ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత వీర్య, వంతమగు మంత్ర మిచ్చి కాపాడె నెవ్వఁ
డతఁడు కౌశికుఁ డీతనిపిత; సుమతుల, సమ్మతం బిది నావుడు సభ్యులెల్ల. 444

క. ఇది ధర్మం బని నుడివిన, సదయుండై గాధిజుండు జనకుండై "ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మునఁ, బొదలుము నాపుత్రులందుఁ బుత్రుఁడ వగుచున్".

వ. నావుడు శునశ్శేపుండు గౌశికువెంట నరిగెఁ, బదంపడి వరుణుండు తనభువనమ్ము
నకుఁ జనియె, ఋత్విజులును సభ్యులును దమతమ పొందుపట్లకు నేగిరి. 446

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రభూపాలుఁ డామయంబు, వాసి కృతకృత్యుఁడై ప్రజాపాలనం బొ
నర్చె రోహితుఁడు విని జనకునికడకు, వచ్చె దుర్గమమైన యవ్వనము విడిచి.

చ. తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ డం
త నెదురు వచ్చె, రోహితుఁడుఁ దండ్రికి దండము వెట్టి దండరీ
తిని బదయుగ్మసన్నిధి నతిప్రతిపత్తిని లేవకున్న నం
దను నొగి లేవనెత్తి ప్రమదమ్మునఁ గౌఁగిటఁజేర్చెఁదండ్రియున్. 448

క. నులివెచ్చని బాష్పమ్ములఁ, దలఁదడుపుచు మూర్కొనుచు ముదమ్మున నంక
స్థలమున నిడికొని మోమున్, బలుమఱుఁగనుఁ గుశలమడుగుఁ బార్థివుఁడు సుతున్

క. నరమేధయాగవృత్తం, బరిదిగఁ బుత్రునకుఁ జెప్పె యన్నరవరుఁ డా
దరమేదురుఁడై రాజ్య, స్థిరుఁడై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చన్. 450

వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు. వసిష్ఠుండు హోతగా రాజసూయం బొనర్చి యతని
నెక్కుడు సత్కారమ్ముల గారవించె. 451

ఆ. వె. యాగపరిసమాప్తి యగుమీఁద నొకనాఁడు, శక్రసదనమునకుఁ జనె నరుంధ
తీమనోహరుండు తివిరి గాధిజుఁడును, నటకు వచ్చె నింద్రు నరయుపొంటె.

వసిష్ఠవిశ్వామిత్ర సంవాదము.

వ. ఇట్లిరువురును నొక్కెడఁ గూర్చుండి యుండునంత విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్ర దత్తబహుమానభాసురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి విస్మయమ్మున నీకీ యబ్బురంబగు పూజ యెవ్వం డొనర్చె నొడువు మన నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె.

ఉ. చంద్రసమానసద్యశుఁడు సత్యవచోనిరతుండునౌ హరి
శ్చంద్రుఁడు మాకు శిష్యుఁడు ప్రశస్తగుణుం డతిదాత యన్యరా
జేంద్రులు సాటి రా రతని యాగికి మొన్న యొనర్చె దక్షిణా
సాంద్రము రాజసూయమను సత్క్రతు వస్సిడె నిట్టిసత్కృతుల్. 454

గీ. సత్యవాదుల దాతల శౌర్యపరుల, ధర్మవంతుల నెంచ భూతంబు మొదలు
మూఁడు కాలమ్ములందు నీరేడుభువన, ముల హరిశ్చంద్రునకు సాటిగలరె నృపులు.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు హరిశ్చంద్రు గుణాతిశయం బుగ్గడించిన నసూయాగ్రస్తుండై గాధిజుండు కోపసంరక్తలోచనుండై యిట్లనియె. 456

క. కపటప్రియు మిథ్యావా, దపరాయణుఁ బెద్దఁజేసి తద్దయు నుతి చే
సి పలుకఁ దగవే యాతఁడు, నెపమున వంచింప లేదె నీరాధిపునిన్. 457

చ. పలుకుల కేమి? యానృపునిఁ బందెమువెట్టి యసత్యవాదిగా
ఖలునిఁగ దాతగామిగ నికామ మొనర్పఁగలాఁడ నిట్లు నే
సలుపనయేని నాదయిన సంచితపుణ్యము రిత్తవోవు ని
ట్లలవడఁ జేయఁ జాలినపు డట్లగునే భవదీయ పుణ్యమున్? 458

వ. ఇట్లన్యోన్య సంభృత సుకృతమ్ములు పణమ్ముగా వివదింపుచు నమ్మునివరులు నాకమ్ము విడిచి స్వాశ్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత నొక్కనాఁడు హరిశ్చంద్రుండు వనమ్మునఁ గ్రుమ్మరువాఁ డొక్కెడ. 459

క. బోఁరన నేడ్చెడి యొక యం, భోరుహపత్త్రాక్షిఁ జూచి పొడమిన కరుణా
ఘోరంపనమ్మున నిటు లే, కారణమున నేనికి యెవఁడు కాంతుఁడు నీకున్. 460

క. క్రూరుండు రాక్షసుండున్, నారాజ్యమునందు లేఁడు నాతిరో! నీ దుః
ఖారంభమ్మున కెవ్వఁడు, కారణము వచింపు వాని గండడఁగింతున్. 461

చ. అను నరపాలువాక్యముల కచ్చెలి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దనజనితాశ్రువుల్ వదనతామరసమ్ము నలంకరింప "నో

జనవర! గాధిజుం డనెడి సంయమి నన్నును బాధ పెట్టు నా
తనితపమున్ మదర్థ" మనఁ దన్నరపాలుఁడు దాని కిట్లనున్. 462

వ. నీవు స్వస్థచిత్తవై యుండునది, యేను భవత్పీడాపరాయణుండై తపంబొనర్చు నమ్మని నిప్పుడ వారించువాఁడ నని యూరార్చి విశ్వామిత్రు నాశ్రమమ్మున కరిగి నమస్కరించి వినయమ్మున నిట్లను. 463.

ఉ. ఏల తపం బొనర్చెదు మునీంద్ర! వృథాగతి దేహపీడయున్
బోలునె సంయమీంద్రులకు; బొంకక తెల్పుమునీదుకోర్కె; భూ
పాలన మే నొనర్చుతఱిఁ బాపపుబుద్ధిని లోకపీడ కీ
లీలఁ దపం బకార్య మగు నె మ్మది పున్నెమ, పూరుషార్థమా! 464

వ. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు వారింప నచ్చోటు విడిచి విశ్వామిత్రుండు తపం బుడిగి సంభృతక్రోధుండై యొండెడ కరుగుచు, 465

క. దినమునఁ దాను వసిష్ఠుఁడు, వివదించుటయును దపంబు విఘ్నంబును హే
తువులుగఁ గోపము హెచ్చఁగ, నవనీపాలునకు వంచనాధాయకుఁడై 466

వ. ఒక్కదానవుని సూకరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును హరిశ్చంద్రు నుపవనంబు జొచ్చి రక్షకుల భయపెట్టి కదంబమాలతీ యూథికాదులం గదలంజేయుచుఁ బుడమికి దంతాఘాతంబు దొడరఁ జంపకకేతకీమల్లికాదుల నున్మూలించుచుఁ గుంవీరోశీరంబులంద్రవ్వుచు ముచుకుందాశోకతిలక వకుళంబుల రూపుమాపుచుఁ గదనం బొనర్చునంత మాలాకారులు గొండొకపోరాడి శరంబులు పఱఁగించినఁ దలంకకున్కి నిది కేవల సూకరంబు గాదనియుఁ గాలరూపమ్మున నిల్లెవ్వండేని రాఁబోలు ననియు శంకించుచుఁ బలాయనం బొనర్చి శరణాగతులైన నృపాలుండు వారల కిట్లను. 467

ఉ. ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు? దేవతలో, సురారులో!
భూమి నెవండు నాకును రిపుండు వచింపుఁడు వాని నింతలో
నేమమునై వధించెద ననిన్ నను నొక్కఁ డెదుర్చువాఁడె: త
న్నామము రూపుఁ దావునుగుణమ్ములనున్ వివరింపుడింతకున్. 468

వ. నావుడు మాలాకారు లిట్లనిరి. 469

చ. దివిజుఁడు గాఁడు రక్కసుఁ డుదీర్ణబలుండునుఁ గాఁడు దేవ! పు
ష్పవనములెల్లఁ గూల్చె నొకపంది తదీయబలంబు చెప్పఁగా

నవునె? యెదిర్చి పై విడుచు నమ్ముల కోర్చియు నార్చిపేర్చి భీ
తి వడఁగఁజేసె మమ్ముఁ; జని తీర్పుము దానిమదంబు నావుడున్. 470

వ. హరిశ్చంద్రుండు వారువంబునెక్కి సైన్యావృతుండై వనంబున కరిగి ఘుర్ఘురించు నక్కోలంబు దౌదవ్వులంగాంచి దానిచే విశీర్ణంబులై పడియున్న లతాకుంజపుంజమ్ముల నరసి సంజాతక్రోధుండై. 471

క. కడుకొని ధనువున బాణము, దొడిగి యెదురు వచ్చుదాని దుడు కడఁపఁగ నె
క్కుడు రయమున విడిచిన నది, తడయక పరుగిడియె నులివుదశదిశ లలమన్.

క. ఈగతి నాఖగమునకున్, లోఁగక గికురించి వనములోఁ జొరఁబడు న
య్యాగడపుటడవిపందిన్, గాఁగని కోపించి యేసెఁ దద్దయు శరముల్. 473

ఉ. కొండొకసేపు గన్పడును గొండొకసే పెడయై యదృశ్యమై
గండునఁగ్రుమ్మరుం దడయుఁ గ్రాలునొకానొకచోట నార్చును
ద్దండముగాఁగ నొక్కయెడ; దాని పిఱుందన వాజి నెక్కి భూ
మండలనాయకుం డరిగె మానని కోపభరంబు పెంపునన్. 474

క. రయమునఁ బఱచెడి కోలము, నెయిదఁగ నరపాలుఁ డిట్టు లేగినఁ దత్సే
న యదా యదలు పదాపద, లయి యాభూపాలు నెయిద కిటునిటు చెదరెన్. 475

ఉ. ఆనరపాలసూతి యిటు లక్కిటి వెంట నధిజ్యచాపుఁడై
సేనకుఁ బాసి యేగి వనసీమలు పెక్కులు దాఁటి సంగత
గ్లానివిదూనమానసుఁ డఖండపిపాసకుఁ డంతఁ గాంచె న
క్కాననమధ్యమం దతులకాంత మనోహరమైన యాపగన్. 476

వ. కాంచి తత్తీరమ్మున వారువమ్ము డిగి జలమ్ములు ద్రావి శ్రావించి యికఁ గోలమ్ము నరయరాదని కృతనిశ్చయుండై దిగ్భ్రమంబు దొడర నగరంబున కెట్లు లేగుదునని యోజించుచున్నంత వృద్ధబ్రాహ్మణరూపమ్మున విశ్వామిత్రుఁ డటకరుదెంచిన నత నికి నమస్కరించుటయు నతండు స్వస్తివచనపూర్వకముగ నిట్లనియె. 477

క. ఏమిది యొక్కఁడవై యీ, భూమికిఁ జనుదెంచితివి నృపుఁడవయ్యును నీ
కేమి పనియబ్బె నిచట న, యోమయ మివ్వనము మనుజు లుండరు దీనన్. 478

వ. అని యడిగిన హరిశ్చంద్రుం డిట్లనియె. 479

ఉ. కోల మొకండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్ట నేడ్తెఱన్
బాలవనమ్ములోఁ దిరుగఁ బోఁడిమి దక్కి యెదిర్చి రక్షకుల్

దోఁగ లేక నాకడకుఁ దోరపుభీతిని నేగుదేర నే
నోలి వధింప వచ్చి శరమొండు విగుడ్చితి నంత నద్దియున్. 480

విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట.

వ. పరుగిడిన దానివెంటఁ బఱతెంచి యిట కరుదెంచితి సైన్యం బెటకేనియుం
జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగరాదు క్షుత్పిపాస లధికంబుగ బాధించుటజేసి
నగరమ్మున కరుగ నెంచిన దిగ్భ్రమణం బొదవి మార్గంబుఁ దెలియదు. కరుణించి
తెరువెఱింగింపుమని మఱియు నిట్లనియె. 481

మ. అరయన్ నన్నెఱుఁగంగఁ జెప్పెద నయోధ్యానాయకుండన్ నఖ
శ్వరమాన్యంబుగ రాజసూయము మొదల్ జన్నమ్ములంజేసి భా
స్వరకీర్తిన్ జగమెల్ల నేలెడి హరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా
పురి కేతెంచితివేని నిస్తులస్థానంబున్ నీకు నే నిచ్చెదన్. 482

వ. తద్ధనంబునంజేసి జన్నంబొనరించికొమ్మవుగాక నావుడు విశ్వామిత్రుండు నగి
హరిశ్చంద్రున కిట్లనియె. 483

చ. ఇది యొక పుణ్యతీర్థము మహీశ్వర! యిం దవగాహనం బొన
ర్పఁదగుఁ బితృప్రియం బొనరఁ పందగుఁ దర్పణ మాచరించి యీఁ
గఁదగు స్వశక్తి కల్మిఁ ద్రిజగంబులు మెచ్చఁగ దానధర్మముల్;
"నదిఁ గని యీడఁ బోయిన జనంబులు చెందు దురాత్మహంతృతిన్." 484

వ. అను మనువచనంబు విననే? యియ్యెడ స్నానంబు సలిపి నీకుఁ దోఁచినయది నా
కిచ్చితివేని దాన సంతుష్టుండనై కొండొకనేలవచ్చి మార్గంబుఁ గనఁజేయువాఁడ.
ననవుడు నృపాలుం డక్కపట వచనంబుల గల తెఱంగెఱుంగక కృతోద్యముండై
య న్నదినిఁ గ్రుంకి పితృతర్పణంబు సలిపి కపటాకారుండగునావృద్ధున కిట్లనియె.

ఉ. దాన మొసంగువాఁడ విదితంబుగఁ గైకొనుమయ్య నీకు నే
దేని యభీష్ట మయ్యదియ యిచ్చెదఁ గాంచనమో గజాశ్వసం
తానమొ భూమిఖండమొ ధనంబులొ భూషలొ గోవులో మహో
ద్యానములో సతీమణులొ తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్. 486

క. మును రాజసూయమున స, న్మునిసన్నిధియందు సకలమును గోరిన లే
దన కిత్తు ననుచు వ్రతముం, గొనియుంటి మహాత్మ! నీదుకోరిక చెపుమా. 487

క. అనఘుఁడవు నీవు తీర్థం, బను పావన మిది, యొసంగఁబోలదె నీకో
రిన కోర్కె, నాదు ప్రతినన్, మునిజను లెల్లరును సత్యముగ గణియింపన్. 488

చ. అన మునినాథుఁ డిట్లను ధరాధిప! యంతటివాఁడవౌదు స
జ్జనసుతమైన నీయశము చాటుదు రెల్లరు సూర్యవంశసం
జనితుఁ డుదారధీరుఁడు త్రిశంకుని పుత్త్రుఁడు తాదృశుండు లే
డనుచు వసిష్ఠమౌనియును నాడఁగ వింటి నతండు బొంకునే. 489

క. దాతవు సకలదరిత్రీ, నేతవు నీకొండు కొదయె నృప! నాదుతనూ
జాతునకుఁ బెండ్లి సేయుము, నేతాదృశమైన కీర్తి నెనయుము పేర్మిన్. 490

వ. అని గాంధర్వమాయావశమ్మున దశవార్షికి యగునొక కన్నియను, సుకుమారుం డగు నొకకుమారుని దెచ్చిచూపి వీరివధూవరు లిక్కార్యమ్ము రాజసూయాధిక పుణ్యప్రదమ్మని చెప్పిన రాజట్లకాక యని యంగీకృతిం దెలిపి యవ్విప్రప్రదర్శిత మార్గమ్మున స్వపురమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి స్వాశ్రమమ్మునకుఁ జని కృతోద్వాహుండై వచ్చి యగ్నిహోత్రశాలాస్థితుఁడగు హరిశ్చంద్రుంగని యయ్యది మంచిసమయ మిమ్మ వేదీమధ్యమ్మునను నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పినదానం బొసంగ వలయు నని కోరుటయు వదాన్యశేఖరుండగు నానృపాలుం డిట్లనియె. 491

ఉ. అరయ నీవు బ్రాహ్మణుఁడ వంతయు నేలెడిరాజ నేను సం
సారికి నెంతయుండిన యశంబునకుం గొఱగాకయున్న ని
స్సారమ కాదె వానిదగు జన్మము? ద్రవ్యము శాశ్వతంబె? నీ
కోరిన దేదియేనియును గొంకక యిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మికన్. 492

మ. అన విప్రుండను నట్టిదాతవె నరేంద్రా! నీయశం బింతక
న్నను నందందుఁ బొగడ్త కెక్కి జగదానందంబు సంధింప నీ
ఘనరాజ్యం బఖిలంబు నేన్గులు తురంగంబుల్ మొదల్ సంపద
ద్ధి నొసంగం గదవయ్య నీవిటులె వేదీమధ్యమందుండఁగన్. 493

వ. అని కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీయడిగినట్లి యిచ్చితిననియె గాధిజుం డయ్యది గ్రహించి యిట్లను. 494

క. దానం బిచ్చితి దానన్, మానస ముప్పొంగె "దక్షిణారహితంబౌ
దానము వ్యర్థం" బనియెడి, మానవధర్మంబు వినవె మానవనాథా. 495

వ. కావున దీనికిం దగియెడి దక్షిణ నొసంగి కృతార్థుండవు గమ్మనుడు మునీంద్రా!
దక్షిణామానంబది యెంత చెప్పు మనుటయు గాధిజుం డతని కిట్లనియె. 496

గీ. హేమభారద్వయమ్ము నాకిమ్ము సార్ధ
ముగను దక్షిణ దాన సంపూర్తిచెందు
ననుడు నొసఁగెదనని ప్రతిజ్ఞను బొనర్చె
సత్యపరిపాలకుఁడు హరిశ్చంద్ర విభుఁడు. 497

వ. అట్లు కృతప్రతిజ్ఞుండై హరిశ్చంద్రుం డమ్మునికపటమ్మునకు విస్మయావిష్టుండగు
నయ్యవసరమ్మున మున్నరణ్యమ్మునఁ దన్నుంబాసి పలుత్రోవల నరిగిన సేవకు
లరుదెంచి స్తుత్యాదికమ్ముల నలరింపుటయుఁ జింతాదంతురుండగు కతన వారల
కెద్దియుం జెప్పక యంతిపురమున కరిగి నిజాంతర్గతంబున, 498

చ. ధనమును రాజ్యముం మొదల దానము చేసితి దాని కేమి య
మ్మునికపటం బెఱుంగక సముద్ధితి దక్షిణ యిత్తునంటి నిం
కను ధనమేడఁ దెత్తు నిది కాలవశం బటుగాక యున్న నెం
దును దపసుల్ ప్రతారణమునుం బొనరింతురె ద్రవ్యలుబ్ధులై. 499

వ. అని తదేకచిత్తుండై యొండెఱుంగక యున్నపతిం గాంచి రాజ్ఞి యిట్లనియె. 500

ఉ. చింతకు నేమి కారణము చెప్పుము కాననసీమనుండి ధీ
మంతుఁడు వచ్చెఁ బుత్రుఁడు; క్రమంబుగఁ జేసితి రాజసూయముం
బ్రాంతమునందు దూరమునఁ బార్థివసత్తమ! లేఁ డరాతి; నీ
కింత విచారమేల? వచియింపుము నావుడు భూపమౌళియుం. 501

వ. చింతాకారణమ్మును గొండొక చెప్పి భోజనాదికం బొనర్పక యారేయి గడుపునంతఁ
దెల్లవారుటయు సంధ్యాదికృత్యంబు లొనర్చునంతకు మున్న విశ్వామిత్రుం డరు
దెంచి కృతనమస్కారుండగు నృపతి కిట్లనియె. 502

క. విడువుము రాజ్యమ్మును నొం, డెడకేగుము దక్షిణార్థమిచ్చెద నని ము
న్నొడివిన బంగారమ్మును, గడువడి నాకిమ్ము తడయఁగా నేమిటికిన్. 503

వ. అని ధార్ష్ట్యమ్మునం బలుకు గాధిజునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 504

క. ఇచ్చితి సర్వస్వమ్మును, బుచ్చికొనుము వెడలి యిపుడు వోయెద నిఁకఁ బై
పెచ్చుగ నొడివినదక్షిణ, నిచ్చెదఁ గాలాంతరమున నిపుడీలేమిన్. 505

వ. అని యమ్మునికిం జెప్పి భార్యాపుత్రుల వీక్షించి యిట్లనియె. 506

క. మన మూఁడుకాయములు గా, క నిఖిలరాజ్యంబు వివిధకరితురగములున్
ధనధాన్యములును నిమ్ముని, జనమౌళికి నిచ్చినాఁడ సంతోషముగన్. 507

వ. కావున నిఁక మనమియ్యెడ నుండు టనుచితంబు వెడలుండని నిర్గమించు నమ్మహీ
పాలునివెంటఁ గొమరుండును భార్యయును జింతాదంతురులై నమ్రవదనమ్ములతో
నరిగి, రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు వారల యవస్థం గాంచి. 508

ఉ. పౌరజనమ్ములెల్లరు నపారకృపారస మొల్క "నక్కటా!
ధీరుఁడవయ్యు నించుకయుఁ దేఁకువ లేక మునీంద్రుమాయయన్
దారుణపాశముం దవిలి దైన్యము నొందఁగ నయ్యెనే? దురా
చారుఁడు ధూర్తుఁ డెంతపని సల్పె ధరావరుఁ" డంచు బోరనన్. 509

వ. అమ్మునీంద్రు నిందించుచు దుఃఖాక్రాంతులై యున్నెడ భార్యాపుత్ర సహితమ్ముగఁ
గదలి పురంబు వెలువడినఁ బిఱుందన చని నిలువరించి గాధిజుండు నిష్ఠురమ్ముగ
నిట్లనియె. 510

చ. జనవర! దక్షిణం దగ నొసంగు మొసంగుట కిచ్చ లేనిచో
"నన" యనిపల్కు మట్టులయినన్ నిఖ నేనడుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు నిచ్చయేని యిదిగోఁ గొను మిచ్చెదఁ గానిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జవదాఁట కిమ్ము కనకమ్మును దక్షిణకై యథామతిన్. 511

వ. అని ప్రాణగొడ్డమ్ముగఁ దవిలిన యమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి దీనాత్ముండై
యంజలి ఘటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె. 512

ఉ. వారక నీఋణం బది యవశ్యము నీఁదగు, నిచ్చికాని యం
భోరుహమిత్రువంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చగ రాజసూయమున్
సారగతిం బొనర్చియు యశమ్మున మించిన దాతనయ్యు నే
నేంహి నన్నముం దినఁగ నిచ్చయొనర్తు జగంబు నవ్వఁగన్. 513

వ. నీఋణంబు దీఱుదనుక నే భుజింపనొల్లమియు నిశ్చయంబు కొండొక తాళితివేవి
దైవానుకూల్యమ్మునంజేసి ధనంబు చేకుఱునది దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిశ్రుతం బొన
ర్చిన కనకమ్మునకుఁగా నొసంగెద నావుడు ముని యిట్లను. 514

ఉ. వెడవెడ మాటలాడెదవు వీఁడిడివే నరపాల! నీకు నె
క్కడ దొరుకుఁగా ధనంబు? ధనకారణమైన సమస్తరాజ్య మి

ష్పుడ మదధీనమయ్యె నిటు బొంకక "లే" దని చెప్పు మింక ని
న్నడిగెడివాఁడఁ గాను జను మాపయి నీమది వచ్చునట్లుగన్. 515

మ. వనవాసమ్మున కేగువాఁడు నృపుఁ డిప్పాటన్ బ్రయోగించు న
మ్మవి వాగ్బాణములన్ సహింపకయనున్ మోహమ్ముగాఁ బల్కువాఁ
డనె? ద్రవ్యంబున కేమి శంక? యొకచోటన్ దేహమేనమ్మి నీ
కనకం బిచ్చెద నిర్ధనుండ నని నన్ గారింపఁగా నేటికిన్. 516

ఆ. వె. తెవులు లేని మూఁడు దేహమ్ము లుండఁగ, నీ ఋణంబుదీర్ప నేరమెట్లు!
గ్రాహకుం డొకండు గల్గెనే నీయయో, ధ్యా పురమ్మునందుఁ జూపు మనఘ. 517

హరిశ్చంద్రుండు కాశికిఁ బోవుట.

వ. కాదేనిఁ గాశీపురమ్మున మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షిణార్థంబు ప్రతిజ్ఞాతంబగు సార్ధభారద్వయపరిమితకాంచనమ్మును నొసంగుదునని చెప్పి తత్సహితమ్ముగ నరుగుఁవాడు ముందట. 518

ఉ. గౌరిని గూడి శంకరుఁడు కాఁపుర ముండెడిచోటు మేటిభా
గీరథి యొడ్డునం దనరు కేవల పుణ్యపురాశి కాశి యిం
పారఁగఁ గాంచి యందుఁగల హర్మ్యములన్ దిలకించి ప్రోలికిన్
దూరమునుండిచేసెఁ బ్రణతుల్ గృతకృత్యుఁడనంచు నెంచుచున్. 519

వ. పదంపడి గంగానికటమ్మున కరిగి యందుఁ గృతస్నానుండై తర్పణాదికం బొన రించి మునిఋణవిముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచించుచు సర్వథా యిప్పుణ్యస్థలంబు శివపరిగ్రహంబ కాని మనుష్యపాలితంబు కాదు. కావున నిట నన్నకించిత్కరుసైన నెవ్వండేని తదనుమతమ్మునంజేసి కొని కృతకృత్యు నొనర్పవచ్చునని యెంచుచు సుతసతీసహితమ్ముగఁ గొంతతడవేగి పార్శ్వగతుండును దక్షిణార్థియునగు బ్రాహ్మ ణుం గాంచి వినయమ్మున నిట్లనియె. 520

క. ఈ నన్ను నాదు కొమరున్, నా నారీతిలకమును గనందగుఁ బేర్మిన్
మౌనివర! యేమిపని మా, కొనతి యిచ్చెదవు తెల్పు మమ్మిలికల్మిన్. 521

వ. ఇ దొక్కరికతన నీఋణంబు దీర్చుకొను మనుడు నవ్వి యవ్విప్రుఁడు రాజున కిట్లనియె. 522

క. ఒకమాసమాయె, నను మి, న్నకమాటలు సెప్పి త్రిప్ప నాయమె భూపా
లక! దక్షిణ యిడి కదలుము, యకలంకంబైన కీర్తి నందెదవేనిన్. 523

వ. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా! మాసం బిప్పటికిని బూర్ణమ్ముగాలేదు దినా
ర్థంబింకను వ్యవధి యున్నయది, యించుక ప్రతీక్షించితివేని ఋణవిముక్తుండ
నయ్యెదనన నమ్ముని యిట్లను. 524

క. ఇపు డరిగివచ్చెదను స, త్యపరత నపు డీఁదలంపు నందకయున్నన్
శపియించెదనని యరిగెన్, గపటబ్రాహ్మణుఁడు నృపతి కళవళమందన్. 525

ఉ. అంతఁ ద్రిశంకుపుత్త్రుఁ డకటా! యెటులిమ్ముని యప్పుదీర్తు? శ్రీ
మంతులు మిత్త్రులుండినను మానముదక్కి విభుండనయ్యు నొ
క్కింతకుఁ జేయిచాఁపుదునె? వృత్తులు మూఁడు విధించె క్షత్త్రతా
క్రాంతులకెల్ల బ్రహ్మ; యవిగాక మఱొక్కటి ద్రొక్కఁజెల్లునే. 526

వ. ఇతని ఋణంబు దీర్పకయున్న మృతిచెందితినేని బ్రహ్మస్వాపహరణజనితదోష
మ్మున నధమాధమంబగు క్రిమిజన్మంబు సంప్రాప్తంబగుఁ, గాదేనిఁ బ్రేతత్వంబు
చేకూఱునట్లుం గాన నాత్మవిక్రయణం బొనర్చుటయ వరంబని యెంచి చింతాకులత్వ
మ్మున నధోముఖుండై దీనుండైయున్న పతికి సతి యిట్లనియె. 527

ఉ. జనవర! సత్యవంతులకు సాటి మఱొక్కఁడు గాఁడు, సత్యవా
క్యనియతి దప్పి ప్రేతసముఁడై వెలిఁజెందు నరుండు; వాని స
ర్వనియమముల్ వృథా, ఋతము పాలనసేయుము స్వర్గలోకసా
ధనమగు నెట్లు సత్య; మనృతంబగు దుర్గతి కట్లహేతువై. 528

వ. నాథా! యయాతి శతాశ్వమేధంబులొనర్చి పిదప రాజసూయకర్తయై స్వర్గమ్మున
కరిగి యొక్కపరి యసత్యంబాడి యధోగతికి వచ్చెనని విందు ననుదురా జిట్లనియె.

గీ. యెద్దియో చెప్పఁదలఁచితి విందువదన!, పలుకుమయ్యది కొంకర బాలకుం డి
తండు వంశంబు నెగడింపఁ దగినవాఁడు, కలఁడు వెనుదీయ నెయ్యది కారణంబు.

వ. నావుడు రాజపత్ని యిట్లనియె. 531

క. నరవర! సంతానమ్మున, కరయఁగ సతి యట్టిఫలము నందిన వికన
న్నొరులకు నమ్మి ధరామరు, ని ఋణము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధిన్. 532

వ. అను శైబ్యవచనమ్ములకు దుఃఖాకులుండై, 533

చ. చెలి! దరహాససంగతినిఁ జెన్నలరారెడి పల్కులెల్ల ని
మ్ముల విడనాడి నాహృదయముం గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
పలుకుట చెల్లునే? మృదులభావము గల్గినదానవయ్యు న
న్నలయఁగఁ జేయుదే? విధికి నన్నెముఁ బున్నెము లేకపోయెనే. 534

వ. అని కరుణంబుగఁ బల్కి యన్నృపాలుండు దారవిక్రయమ్మున కధీరుండై దుఃఖాతి
రేకమ్మున మూర్ఛంజెందినంగాంచి యప్పతివ్రతయు. 535

ఉ. హా! నరనాథ! దైవమున కంతగ నెల్లిదమైతిమే? జగ
న్మానితులైన భూపతులు మన్ననఁజేయఁ జతుస్సముద్రము
ద్రానుగతంబు భూవలయ మంతయు నేమహనీయుఁ డేలు న
వ్వానికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు టొప్పునే.

ఆ. వె. కోట్లకొలది విప్రకోటులకిచ్చియ, జ్ఞములు చేసి సత్యసంధుఁ డనఁగ
నెగడు నాదుపతికి నీకు నీదురవస్థ, యెట్లు గల్గె? నాకు నెఱుఁగఁ జెపుమ. 537

క. అనయము నింద్రోపేంద్రుల, కెన యీతఁ డనంగఁ బుడమి నేలెడి ధర్మా
త్మున కీదుర్దశ గూర్పఁగఁ, జనునే! దైవమున కింతశంకయు వలదే. 538

క. అని పలుమఱుఁ గుందుచు న, వ్వనజానన మూర్ఛగూరి భర్తదరిన్ గ్ర
న్ననఁబడియె నిట్టికష్టము, చన దిఁక నెవ్వానికేని శత్రుండైనన్. 539

వ. ఇట్లిరువురును మూర్ఛం జెందియున్నయెడఁ గొమరుండు రోహితుండు క్షుధా
కులుండై. 540

క. నాలుక యెండెడి నాక, బ్బా! లలి భోజనము నిడక ప్రాణము నిలువం
జాలదు, క్షుద్బాధకు నేఁ, దాళ ననుచు మొఱ్ఱవెట్టుఁ దలిదండ్రులకున్. 541

గీ. అంతలో నంతకుఁడు వోలె నధికకోప, మడర గాధిజుఁ డేతేర నవనిపతికి
నధికమై తగె దుఃఖ; మట్లగుననుగాదె, ఋణికి ఋణదాత క్రుద్ధుఁడై యెనయుపట్ల.

వ. విశ్వామిత్రుండును మూర్ఛంగూరిన యన్నరపాలునిపై శీతలోదకంబు చిలికి. 543

క. నరపాల! నీకకాదిది, నయులకు నెల్లరకునున్ ఋణము నీఁదెరువున్
బొరయనివారికిఁ గలయది, యరయముమై లెమ్ము వంచనాదృతి మేలే. 544

వ. అని లేపిన హరిశ్చంద్రుండు శీతలోదకసేచనమ్మున లబ్ధసంజ్ఞుండై క్రోధావిష్టుం
డును నంతకాపరావతారుండును నగు నమ్మునింజూచి మగుడ మోహాయత్తుండగుడు
ద్విగుణితక్రోధుండై తపసి నృపున కిట్లనియె. 545

ఉ. సత్యము దప్పవేనియు నొసంగుము దక్షిణ; సత్యహేతువా
దిత్యునితేజ, మియ్యవని తెల్లము సత్యమునంద నిల్చు, నా
దిత్యుఁ డలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమైచను, సర్వధర్మముల్
సత్యమునంద పొల్చు, నొక సత్య మగుఁగా శతవాజిమేధముల్. 546

ఆ. వె. ఇంతయేల నాకు నినుఁ ద స్తగిరి కేగు, నంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పుచ్చుఁగా నేరవేని శా, పం బొసంగువాఁడఁ బార్థివేంద్ర. 547

హరిశ్చంద్రుండు భార్య నమ్మకొనుట

వ. ఇట్లు పుయిలోడక నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కి యతండు సనినపిమ్మట దుఃఖార్ణవమగ్నులై దంపతు లిరువురును గుందుచున్నంత వేదపారగుండగు నొకబ్రాహ్మణుండు బహువిప్రసహితుండై యెటకేనియుం బోవుచుండ రాజపత్ని యాతనిం జూపి పతి కిట్లనియె. 548

ఉ. ఎక్కడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాఁడు దా
నొక్కమహీసురుం; డతనియొద్దకునేగి ధనంబు గోరినన్
దక్కక యిచ్చుఁ బుత్రులకుఁ దండ్రిధనంబు గ్రహించు టొప్పదే?
తక్కిన మూఁడుజాతులకుఁ దండ్రులకారె మహీసురోత్తముల్. 549

వ. అను సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 550

గీ. క్షత్రియుఁడనయ్యు నేఁ బ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ
జేయిచాఁపుట యెట్టు లిస్సీ! ప్రతిగ్ర
హంబు విప్రులసొమ్ము వర్ణంబులకును
వారు గురువులు పూజ్యులు వారిజాక్షి. 551

క. గురువుల యాచింపం దగ, దరయఁగ దానంబు యజన మధ్యయనంబున్
శరణాగతరక్షణముఁగా, బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరిపాలనముఁగా. 552

గీ. "దేహి" యనుమాట వలవదు దేవి నాకుఁ
గలుగుఁగాక "దదామి" యఁగా పలుకు, తెచ్చి
యెట్టులైనను నిమ్మని ఋణము దీర్తు:
నడుగుటకు నొండు గలదె యెందైనఁ గస్తి? 553

వ. నావుడు రాజ్ఞి యిట్లను. 554

క. సమవిషమకాలముల యో, గమునన్ మానం బమానకతయున్ దాతృ
త్వము యాచకత్వమును నివి, క్రమమున నొడఁగూడుఁ గాలగతి వార్యంబే. 555

క. కాదేని ధర్మలతకున్, బాదులు బ్రాహ్మణులు ద్రోహపరులై క్షత్రిన్
ద్వాదృశుఁ ద్రోయుదురే? మ, ర్యాదాస్ఖాలిత్యములు సమయచోదితముల్. 556

చ. అనుసతి కిట్లు పల్కు "జలజానన! వాఁడి కరాసిఁ బూని గ్ర
క్కున రసన్ సుఖం బలరఁ గోసికొనం దగుఁగాని యొక్కనిం
గని ధనలోభమూని యడుగంగమకింతునె "దేహి" యంచు, రా
జునకుఁ ద్రిశంకుపుత్రునకు జూచన కింతటిదైన్య మొప్పునే. 557

వ. కావున నెట్లైన భుజవీర్యార్జితంబగు ధనమ్మొరుల కీయన యభిలషింతుంగాని
యాచ్ఞాదైన్యం బొల్ల" ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె. 558

ఉ. అమ్మిన నార్చినన్ మఱియు నంపల మెక్కుఁగఁ జేసినన్ వివా
హమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు నన్నిటికిన్ నరపాల! యాచ్ఞకున్
సమ్మతి లేనిచో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి వచ్చు మూ
ల్యమ్మును నిమ్మునీంద్రుని బుణార్థముగా నిడు మింత యొప్పదే? 559

క. అను సతిపలుకులు విని యా, జననాథుఁ డఖండదుఃఖసాగరమునఁ గ్ర
న్నన మున్గి యింతకష్ట, మ్మనకున్ నే నొప్పు టెట్లు పూర్ణేందుముఖీ. 560

వ. అనిన నోదార్చి యమ్మగువ మరల నిట్లనియె. 561

గీ. ద్యూతహేతువు మద్యహేతువును రాజ్య, హేతువును భోగహేతువు నెఱుఁగ కకట!
సత్యసంరక్షణమునకు సాధ్వి నమ్మఁ, దగదె నీవంటి యుత్తమోత్తమున కధిప.

క. అని మాటిమాటికిని న, వ్వనితామణి యుక్తియుక్తవచనమ్ములఁ ద
న్నను బ్రేరేపఁగఁ దుద కి, ట్లను నంగీకార మాత్మయం దిగురింపన్. 563

ఉ. ఎవ్వరుఁ జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుమాటచే
జవ్వని! భార్య నమ్మెడి నృశంసులు గల్గిరె యేయుగమ్మునం,
దెవ్వగ నిట్టి దుష్కృతికి నిచ్చ యొనర్తు? నభాగ్యమూర్తినై
నవ్వుల కాకరంబ నయి నల్వురలోఁ దలవంపు నింపఁగన్. 564

వ. ఇట్లు చింతించుచు నెట్టకేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మునఁ బత్ని నవతరింపఁ
జేసి గద్గదకంఠుండై యెడనెడ నడుచు నాగరికుల కిట్లనియె. 565

గీ. నాగరికులార! కరుణాసనాథులార!, యీ తలోదరి నాభార్య యెవరికేని
దాసిగా విక్రయించెద; దగినధనము, నీఁగలుగు దాత గలఁడె యిందెందుఁ జెపుఁడ.

వ. నావుడు వారలందఱుఁ బరమాశ్చర్యసంభృతమానసులై మండలాకారమ్ముగఁ జుట్టువార నిలిచి నీవెవ్వండ, విట్లు పత్నీవిక్రయణం బొనర్ప నేమివచ్చె నావుడు వారల కతం డిట్లను. 567

క. సగపాలు వచ్చి యీ డు, ర్భగకార్యము చేయువాఁడఁ బాపాత్ముఁడ దుం
దగుఁడగు రక్కసునిన్ బో, లఁ గలుగు కఠినుండ నన్ దలంప నఘ మగున్.

వ. ఇట్టి నావృత్తాంతమ్ము మీకేల, వలసిన నియ్యంగనం దగిన ధనమ్మిడి దాసిగాఁ గైకొనుఁడని యుచ్చైస్స్వరముగ నొడువు నమ్మానవపతివచనంబులు విని కౌశికుండు వృద్ధబ్రాహ్మణరూపంబు ధరియించి యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. 569

చ. ధన మతులంబుగాఁ గలదు తద్దయునున్ సుకుమారి యస్మదం
గన పనిసేయరామిఁ గడుఁగష్టము చెందుచునుండు నీకుఁ గో
రిన ధనమిచ్చి పుచ్చెదను బ్రేయసి నమ్ముట నిక్కువంబె నాఁ
గను బ్రతి చెప్పఁడయ్యె క్షితికాంతుఁడు కూరినవంత పెంపునన్. 570

వ. అట్లు నిరుత్తరుండగు నన్నరపాలున కతండు మరల నిట్లను, ధర్మశాస్త్రముల ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతయు శీలవతియునగు తరుణికి మూల్యంబు కోటి యనియుఁ బురుషునకు నప్పుడంబనియుఁ జెప్పంబడుఁ గావున, 571

క. నీ తరుణి కనుగుణంబగు, నేతన్మూల్యంబు గొనుము గృహమేగెద నే
నీతన్విం గొని యనవుడు, నాతఁడు ప్రతి చెప్పఁడాయె నతిదుఃఖమునన్. 572

గీ. అంత నావృద్ధవిప్రుఁ డహంకరించి, ధనము నృపునగ్రమునఁ బోసి "దాసివైతి
రమ్ము తడవేల" యనుచుఁ గరమునఁ గొప్పు, వట్టి యీడిచె నారాజపత్ని నకట.

వ. అట్లు కఠినుండై లాగికొని పోవుచున్న యమ్మునికి నప్పరమసాధ్వి యిట్లను. 574

చ. అకట! మునీంద్ర నన్ విడువుమయ్య సుతున్ విడనాడనోప నే
నకలుషనౌ పతివ్రత నయం బొకయించుక లేక నన్ను ము
ట్టకు మని, పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్రక! దాసినైన నా
వికలత చూడుమయ్య నను వీడఁగదయ్య యుఁ కేటికూరుముల్. 575

చ. అనినను వస్త్రమున్ విడువ కన్నృపపుత్రకుఁ 'డంబ యంబ' యం
చనుగతుఁడై యఖండగతి నశ్రువు లొల్కఁగ నేడ్చుచున్ బునః

పునరుదయత్వదస్థలనముఁ గని యేగుచు నుండ నెంత దు
ర్జనుఁ డాయతండు। పొమ్మనుచు రాజసుతున్ గరమెత్తి మొత్తెడిన్. 576

ఆ. వె. ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడచేయ నెంచినఁ, దల్లి కొంగు వట్టి తత్తఱమున
వెనుక నరుగుచుండె, విడువఁగ శక్యమే, బాలురకును దల్లిపట్లఁ బేర్మి. 577

చ. అటు చనుదెంచు నాత్మజుని నయ్యమగాంచి, మహాత్మ। నన్నుఁ గొ
న్నటులె మదాత్మజాతుఁ గొనుమయ్య ధనంబునొసంగి యిట్లొన
ర్చుట నను రక్షసేఁత యొకరుండ సుతుండగుటన్ విశేషలం
పటమయి మన్మనంబు పనిపాటలకున్ వెనుదీయుఁ గానిచో. 578

రోహితుండు క్రీతుండగుట

వ. ఇందులకుం గొఱగాని నన్నుంగొని యేమిఫలంబగు? నో యయ్యా। యెట్లైన దీన
నగు నన్ననుగ్రహించి నాకొమరునిఁ గ్రీతుఁగా నొనర్పుమనవుడు నతండంగీకరించి
పురుషునకు నర్బుదంబు మూల్యంబని చెప్పి యమ్మహీనాథునొద్ద తద్ధనం బునిచి
మీరిరువురును వెంబడి వచ్చునది యని చెప్పి యవ్విప్రుండు బయలువెడలె; నంత
నమ్మహాపతివ్రత భర్తకుఁ బ్రదక్షిణం బొనర్చి పాదమ్ములపై శిరంబిడి యతిదుఃఖ
భరమ్మున నిట్లను. 579

క. దానము లీఁబడి యగ్నులు, మానింపఁబడి ద్విజుల్ సమగ్రమ్మున స
న్మానితులై రేనియు నా, కీ నృపతి భర్త కాఁడె యెన్నిభవములన్. 580

క. అని పాదములంబడి వా, రని భక్తియుఁ బేర్మి కూర్మి గ్రందుకొనఁగ లే
వవి భార్యం గని దుఃఖాం, బునిధింబడి యిట్లు పల్కె భూపాలకుఁడున్. 581

క. ఈ తరుణి యీతలోదరి, యాతల కెటు లేగు? భర్తనగు నా కెదయై
యేతీరున మను? వృక్షో, పేతంబై నీడ యొలయు యెందుం గలదే। 582

వ. అని నికటగతుండగు కొమరు నుద్దేశించి, 583

మ. అకటా। నన్విడనాడి పోయెదె కుమారా। దుర్భగుండైన తం
డ్రికి నీబోఁటి సుతుండు దక్కునె? యిఁకన్నే దుఃఖముం జెంద నొ
ద్దకు నేతెంచి నిషేధవాక్యములు దద్దన్ బల్కి యోదార్చి బు
ద్ధికి ధైర్యం బిడువార లెవ్వరు ననున్ దీనాత్ముఁగాఁ జేసెదే. 584

ఉ. ధారుణి యెల్లఁ బోయినను ధైర్యము వీడ; సుతున్ గుణాకరున్
ధీరమతున్ ద్యజించుటెటు? దెల్పఁగదయ్య ద్విజేంద్ర। యంచు నా
భూరమణుండు విప్రునని, పూతచరిత్ర। సరోజనేత్ర। న
న్నీరహిఁ డించి దాసిఁ యేగెదె? దైవబలమ్ము పెంపునన్. 585

క. నను నిక్ష్వాకుకులోద్భవుఁ, డనియును రాజేంద్రుఁడనియు నధినాథునిఁగాఁ
గొని నాకారణమున నొ, క్కనికిన్ దాసివయి కుండఁగాఁ బనుపడెనే. 586

క. ఏతాదృశగురుదుఃఖా, న్వీతుఁడనై కుందనన్ను నెవ్వరు మోదా
న్వీతు నొనరింతు రని య, త్యాతురుఁడై భూపుఁ డడలె ననదవిధమునన్. 587

వ. అంత నవ్విప్రుం డేతెంచి క్రోధాకులుండై యారాజర్షిసమక్షమ్మున నారాజపత్నిం బట్టి కశాఘాతమ్ములం గొట్టి పుత్రసహితమ్ముగ నీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం డేమియుం జేయునది లేక యిట్లు దుఃఖించె. 588

చ. తరణిశశాంకవాయువులు తక్కినమానవులున్ మఱెవ్వరే
పరమపతివ్రతం గనఁగఁ బొల్పడ కుందురొ మున్ను; నేఁడు భా
గ్యరహితయై యకారణము యవ్వనితామణి దాసి యయ్యె దు
స్తరమగు దైవపాక మది దాఁటఁగ రాదు విరించి కేనియున్. 589

ఉ. మారుని గేరువాఁడు సుకుమారుఁడు నాదు కుమారుఁ డీతఁ డం
భోరుహమిత్రవంశజుఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యభాగ్యుఁడైన నా
నేరమికారణంబుగ ననిందితుఁ డొక్కని చేతఁ గ్రీతుఁడై
బోరన నేడ్చుచుం జనుట పోలునె? పుత్రులు లేరె ధాతకున్. 590

ఉ. హానశివాక్షి। హాతనయ। యక్కట। దుష్టుఁడ నైన నాదు దు
ర్మానము కారణంబుగఁ గ్రమంబున దైవబలమ్ము దక్కియెం
దేనియుఁ బోతిరే? ఋణము తీఱెనె? మీకును నాకునేఁటితోఁ
బూనిక నింత చేసియును బోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే. 591

వ. అని మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా విలపించు నాసత్యసంధుని కడకు విశ్వామిత్రుండు సశిష్యుఁడై వచ్చి కోపమ్మున నిట్లను. 592

క. అనృతం బాడక సత్య, మ్మునకుం గట్టువడెదేని మున్నిచ్చెద నీ
కని పల్కిన దక్షిణఁ గ్ర, న్నన నా కిడు మనుడు ధరణినాథుఁడు పేర్మిన్. 593

వ. మునిహృదయం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయుంగాకయున్ను నే నితనికి

"యాగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు ర" మ్మని నొడివిన ధనముంగూడ దెమ్మనుచున్నవాఁడు; కాని మీ్మధనంబున సార్థహేమభారద్వయంబ కాక మఱి కొంత మిగిలియే యుండుఁ గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తం బగుంగాకేమి యని కెలన నున్న ధనముం జూపి యిందు రాజసూయ దక్షిణయుం గలదు దీనిన్ గ్రహించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయు మి నావుడు గాధిజుం డీధనం బెట్లుసంగ్రహించితివి నొడువు మనుడు నతం డిట్టు లను. 594

క. మునివర! ద్రవ్యంబును గై, కొను మంతియకాని వేఱు గోరకు మదినే
వినిచిన నీకును నాకును, బనుపడు శోకంబు పట్టఁబగ్గము లేమిన్. 595

క. నావుడు ముని యిట్లను నో, భూవల్లభ! ద్రవ్య మెట్టిపోఁడిమిచే నీ
తావునకు వచ్చె? శస్తం, బై వెలయక యున్న మాకు నది గ్రాహ్యంబే. 596

చ. అనవుడు రాజు వల్కు విను మయ్య మునీంద్ర! పతివ్రతాంగనా
జనమణియైన మత్సతిని సద్గుణశోభిత నమ్మినాఁడ ని
ష్కనిచయ మొక్కకోటిగొని; కన్నకుమారకు నర్బుదంబు కై
కొని యిడినాఁడ నీధనము గొంకక కైకొనుమయ్య మ్రొక్కెదన్. 957

వ. అని ప్రార్థించుటయు నమ్ముని యాధనముం జూచి యియ్యది యల్పంబు రాజసూయమ్మునకు దక్షిణ యింత స్వల్పం బెట్లు? మఱి కొంత తెచ్చి నా కొసంగు మట్లొనరింప వేని. 598

గీ. నాతపోవీర్య మధ్యయనంపుఁజేవ, మత్ప్రభావంబు నాదగుమహిమ మగుప
డంగఁ జేసెద విప్రు లనంగ నంత, నెల్లిదమె? యిమ్ము తక్కిన దిపుడ నాకు.

వ. అనవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొండొక తాళితివేని మఱియుం గొంత ధనం బిత్తునను టయు. గాధిజుండు రాజా! యిఁక దినమ్మున నాలవభాగంబు మాత్ర మవశేషముగా నున్నయది యంతదనుకం గాచువాఁడఁ బిమ్మట మఱుమాట చెప్పిన నే నొప్పెది వాఁడఁగానవి యాధనంబు గొని యరిగెఁ; బిదప హరిశ్చంద్రుండు దీర్ఘనిశ్వాసం బొనరించి యధోముఖుండై యుచ్చైస్స్వరమ్మున నిట్లనియె. 600

క. నను విత్తక్రీతునిగా, నొనరిచి ప్రేతత్వ మందియుండిన నాచేఁ
జను నెవ్వని యార్తి యతం, డనుగతుఁడై యిటకు వచ్చు నక్కుండుండన్.

వ. అనినంత నొక్క చాండాలుండు దుర్గంధరూషితశరీరుండు వికృతోరస్కుండు

శ్మశ్రుయుతుండు లంబోదరుండు శవమాల్యాలంకృతుండు హస్తజర్జరయష్టి యగుచు నేతెంచి యిట్లను 602

క. విను మేఁ జాండాలకులం, బ్మునఁ బుట్టి ప్రవీరుఁ డనఁగఁ బొల్చెద వాఁడన్
జనవర! నాయానతి మృత, జనచేలాపహృతి సలుపఁ జనుము కడంకన్. 603

వ. నావుడు రా జిట్లనియె. 604

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులఁ గూర్చి పలికియుంటిఁ, గాని తక్కొరులగుటించికాదు; జగతిఁ
దనరు నుత్తమమధ్యమాధముల కనుగు, ణంబయిన ధర్మములు విహితంబు లగుచు.

వ. కావున నీవు నన్నుఁ గొన నసర్హుండ వన వాఁడును నరేంద్రా! నీవు సామాన్య
మ్ముగ నాయెదుటఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్యమించితి, సత్యమునకుం దప్పవేని
యట్లొనరింపు మిప్పు డీవియమ్ముకలు చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును, 606

క. అవిచారితమతియై తా, నెవఁడును సత్యంబు దప్ప నెఱుఁగనిచో ముం
దు వచింపగా దసత్యముఁ, దవిలెడివాఁ డెట్టులేనిఁ దగుఁ బలుకంగన్. 607

క. అను నమ్మాలని పలుకులు, విని జనపతి సత్యమునకు వెలియై నరక
మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జాండా, లనియతి నుండుటయ కొంత లగ్గుఁగాదే. 608

క. అని యోచించెడి యాలో, నన గాధిజుఁ డటకువచ్చి నరవర! నీ కో
టనధన మిచ్చెద నను మా, లనికిన్ దాసుండ వగుట లాఘవమగునే. 609

హరిశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట.

వ. అట్లేని నా కీఁదగు దక్షిణ యేవిధమ్మునఁ బూర్ణం బగునని క్రోధతామ్రాక్షుండై
యరుగు నమ్మునివరునకు జనవిభుం డిట్లను. 610

క. అనఘుండగు సూర్యుని కొల, మునఁ బొడమిన క్షత్రియుండ మునివర! నాకుం
జను నే? చాండాలుని సే, వనముం బొనరింప ధనమువలని దురాశన్. 611

వ. అనిన ముని యిట్లను. 612

ఉ. మాలని కెట్లు సేవన మసర్హునటంచుఁ దలంకెదేని నిన్
జాలనద్రవ్య మిచ్చి కొనుసత్పురుషుం గనఁ జేయు మింక నేఁ
వాళ, శపించి యేగెదను దామరనాప్తుఁడు వోపుదెంచె నా
కేల విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ కైకొనన్ వలెన్. 613

వ. నీ వెట్లేని ధనమిచ్చుటయ నాకుఁ బ్రధానం బని ప్రాణగొడ్డమ్ముగ ధూంకారం
బొనర్చు నమ్మునికి నంజలి ఘటియించి పాదమ్ములం బడి నృపాలుం డిట్లనియె.

ఉ. ఓమునినాథ! కొంత కృపయుంచి ప్రసన్నుఁడవై భవత్పదం
బే మదినమ్మియున్న ధరణీంద్రుని దీను ననాథు నార్తు న
న్నోమఁగదయ్య! యంత్యకులయోగముకన్న నినున్ భజించి నీ
ధామమునందు సేవకపదమ్మున నేఁ బనిగొందు నమ్రతన్. 615

వ. నీ వేది పంచిన నయ్యది యొనర్చువాఁడ నని పదమ్ముల నుండి లేవని యన్నర
నాథున కతం డిట్లను, నీకోరినయట్లు నాకు దాసుండ వగుము నేనెద్ది చెప్పిన
నయ్యది యొనరింతువే? నావుడు హరిశ్చంద్రుండు కొంత సంతసించి పునర్జాతు
నిగాఁ దన్నెంచికొనుచు నమ్మని కిట్లను. 616

క. ఓమునిజనమణి! నన్నిఁక, నేమి యొనర్చినను మంచిదే నీపాదం
బే మదిని నమ్మి నీపను, పేమైనన్ జేయువాఁడ నెల్లపుడుఁ దగన్. 617

వ. కావున నీకేమి యొనర్తు నిప్పుడ నా కానతిమ్మనుడు నమ్ముని చాండాలుం బిలిచి
యిట్లను. 618

గీ. ఓరి చాండాల! వీఁడు నాయొద్ద దాసుఁ, డయ్యె ద్రవ్యంబు నాకు ముఖ్యంబు గాని
వీనితోఁ బనిలేదు నాయానతిని ధ, నంబు నిడి వీనిఁ గైకొ మ్మనంగ వాఁడు. 619

వ. గాధిజుం గని మహాత్మా! ప్రయాగమండలంబున దశయోజన విస్తీర్ణంబగు
భూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁగా నొసంగువాఁడ
నాకు నివ్వానికతన నియ్యార్తి యిడంగు నియ్యది నీవొనర్చిన యుపకారంబని చెప్పి,

క. రతనములు మౌక్తికమ్ములు, నతులితమగు పైఁడియున్ సహస్రపు సంఖ్యన్
మితిమీఱునట్టు లమ్మని, పతికిచ్చెఁ బ్రవీరుఁ డెంతభాగ్యము గలఁడో. 621

చ. అటు మునిచేత విక్రయము నంది త్రిశంకుసుతుండు "నాకు ని
జ్జటిలుఁడు సేవ్యుఁ డీతని వశమ్మున నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్
గుటిలత నన్నుఁ బొంద దనుకూలము యిమ్మునియాజ్ఞసేఁత యిం
కెటులయినం గృతార్థుఁడ మునీంద్రు ఋణమ్మను దీర్పనేర్చితిన్. 622

వ. అని నిర్వికారవదనుండై యానందించునెడ నశరీరవాణి యిట్లను. 623

ఉ. ధన్యుఁడవైతి సత్యమును దప్పక బాములకోర్చి యెల్ల రా
జన్యులు దేవతల్ నినుఁ బ్రశంస యొనర్ప నగణ్యకీర్తిరస
న్మాన్యుఁడవై మునీంద్రునిఋణంబు తృణంబుగనిచ్చిపుచ్చి యీ
దైన్యము లెక్కపెట్టక ముదమ్మునఁ బొల్చెడి వింత యొప్పునే! 624

ఆ. వె. మేలు మేలు నీవు మేదినికెల్లను, భూషణమవు నిన్నుఁ బోలరాదు
సత్యమున మఱొక్కఁ జనునకు నని నుతుల్, గొలిపి సురలు పూలు గురిసి రపుడు.

వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుండై కౌశికునికిఁ గేలు మొగిచి యిట్లను. 626

క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం, బెల్లరు నాకీవ నన్ను ఋణముక్తునిఁగాఁ
జెల్లము చేసితి వో ముని, వల్లభ! నీయాజ్ఞ నే నవశ్య మొనరుతున్. 627

వ. నీవెయ్యది చెప్పినను నాశ్రేయమ్మునకుఁ గాని యొండుగాదు నిక్కమ్ముగ నేమి యొనర్తు నాన తిమ్మనుడు నమ్మని యిది మొదలు చాండాలునిపనుపున జాగరూకుండవై వర్తింపుము, నీకు శుభమ్మగునని చెప్పి యరిగె; నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా! యతండు చాండాలసేవకుండై యవ్వానిగృహమ్మున నెట్లు వర్తించె ననుడు వ్యాసుం డిట్లను. 628

గీ. అట్లు కౌశికుఁ దరుగుడు నా నృపాలుఁ
గని శ్వపచుఁడిట్లు పల్కె "దొంగవము పాలు
దువౌ, మఱేమొకో! యిందు బద్ధుండవగు" మ
టంచుఁ గట్టించె రజ్జుల నంటఁదీసి. 629

వ. అట్లంటఁగట్టి యసత్యుండవై పలాయనం బొనర్పకుండువాఁడ వని దండమ్మునం దాడించుచుఁ దనపక్కణమ్మునకుఁ గొనిపోయి, 630

గీ. ఇష్టబంధువియోగార్తు నష్టతేజు, వ్యాకులేంద్రియు నా నృపవర్యు నిగళ
బద్ధునిఁగఁ జేసి నిద్రకుఁ బడియె శ్వపచుఁ, డకట! యాతని గని చూడఁదాయె పురల.

వ. అట్లు నిగళబద్ధుండును క్షుద్వ్యాకులుండునునై భార్యాపుత్రులం దలంచికొని యిట్లు విలపించు. 632

ఉ. దీనముఖిన్ సుదుఃఖితునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ దా
నానతవక్త్రయై కని 'సుతా! బెగడొందకుమయ్య యింతలో
మౌనిఋణంబుఁ దీర్చి నృపమౌళి కృపన్ మన కీయవస్థ యె
ట్లైనియుఁ బాపు' నంచు స్మరియించు సతీమణి నన్ను మాటికిన్. 633

గీ. 'అయ్యయొద్దికు నేగెద' ననుచు నేడ్చు, సుతుని నోదార్ప నక్కటా! సుదతి 'యయ్యె
యేగుదువు గాని' యనిచెప్పి యెలమి గల్గఁ. జేసి మఱపించు నేమియుఁ జేయరాము.

గీ. అంతియే కాని యకట! యయ్యతివ నేఁ, బాఁని గృహమ్మునం దసామాన్యనిగళ
బంధమున నిట్టు లున్నసంబంధ మెఱుఁగ, దెటులఁగ నేనియు మృతిచెందు నిదియ మేలు.

చ. రమణ నెసంగునట్టి ఘనరాజ్యము పోవుట బంధుమిత్రసం
ఘములకు దూరమేగుట జగమ్మునకెల్ల మహాపతివ్రతా
త్వముగల భార్యయున్ సుతుఁడు దాస్యమునొందుట నాకు మాఁగే
హము గతియౌటయుం దొడరె నాపద లాపదలంద పైఁబడన్. 636

వ. ఇట్లు ప్రతికూలంబగు విధికిఁ దలంకుచు భార్యాపుత్రుల స్మరించి కొనుచు నొక్క నాలుగుదినమ్ములు గడపునంత నా పవీరుం డతని బంధనిర్ముక్తుఁ జేసి పరుష దుర్భాషణంబులఁ దర్జించుచు మృతచేలాపహరణమ్మునకై యిట్లు నియోగించె. 637

క. ఈ నగరిదక్షిణమున శ్మ, శానము గల దచట నుండి శవవస్త్రసమా
దానము పని గా న్యాయ్యం, బై నెగడెడివృత్తి మెలఁగు మనవరతంబున్. 638

వ. జర్జరంబగు నీదండంబు గైకొని యియ్యది వీరబాహుం డిచ్చెనని యెల్లరకుఁ దెలియ నుద్ఘోషించునది యని చెప్పి పనిచినఁ దదాజ్ఞంగొని దండమండితకరుండై.

ఉ. అనరనాయకుండు భయమై శవమాల్యయుతంబు పూతిగం
ధానుగతంబు ధూమమయ మామిషలోలుపగృధ్రకంకదు
ర్ధ్వానము నర్ధదగ్ధశవవర్మనసంగతమై మనస్యసం
ధానమునౌ శ్మశానము సదాప్రలపమ్మునకంబు గన్గొనెన్. 640

చ. పెనిమిటి కేడ్చు భార్యలును బ్రేయసి కేడ్చెడిభర్తలున్ దనూ
జున కడలొందు తల్లులును సోదరికై వగచెందునప్పులున్
మనుమల కేడ్చుతాతలును మామల కేడ్చెడిభాగినేయులై
పనపడు నా శ్మశాన మతిభైరవశబ్దసమాకులంబునై. 641

వ. ఇట్టి మహాఘోరాకారమ్మునఁ గల్పాంతకాలసన్నిభంబును జ్వలన్మాంసవసామేద "ఛ్చాయ్, చూయ్" ధ్వనిసంకులంబును నగు నమ్మహాశ్మశానంబున కరిగి యాహరిశ్చంద్రుండు, 642

చ. వెనుకటిరాజ్యమున్ సుతుఁడు భృత్యులు మంత్రులు భార్యయుం దలం
పునఁ బొడకట్టఁ దన్మయతఁ బొంది ధృతిం గనలేక "ప్రేయసీ!
నను విడనాడితే? కులమ, నన్నెడచేసితె? పుత్రకా, ననుం
గనుఁగొనరావుగా?" యని యఖండగతిన్ విలపించు ఖిన్నుఁడై. 643

క. కోపనుఁడగు నావిప్రుని, బ్రాపున మీ రెట్టిపాట్లు వడుచుంటిరొ? మీ
యాపదలు నే నెఱుఁగ నా, యాపత్తును మీకు నెఱుఁగ నయ్యెడినె కటా. 644

హరిశ్చంద్రుండు శ్మశానమ్మున నుండుట.

క. అని చింతించుచు ధర్మం, బును దప్పిన నరుఁడు శుభము వొందఁడు యత్నం
బున నది రక్షించిన స, జ్జనునకు సుఖమును యశంబు సమకూరు నొగిన్. 645

వ. కావున నెప్పాటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్జంబని తనకు వీరబాహుం డాజ్ఞాపించిన చందమ్మున వచ్చుశవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్తన్మాల్యగ్రహణంబున కటు నిటు నరుగుచుఁ దత్తత్కృత్యమ్ముల జాగరూకుండై రజోదిగ్ధసర్వాంగుండై మెలఁగుచు. 646

ఉ. ఈశవమూలమై మనకు నింతధనం బొదఁగూడె మీఁద నా
యా శవకారణమ్మగ శతాధిక మూల్యము వచ్చు దీన భూ
మీశున కింత, యింత మనయేలిక మాలని, కింత నా కటం
చాశమెయిన్ జరించు నొకఁడై ధృతజీర్ణపటైకకంథుఁడై. 647

క. నానాశవౌదనాదన, దూనానూనక్షుధార్తితోఁ దన్మాల్యా
ధానశిరస్కుఁడుఁ దద్భ, స్మానుగతాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ డచటన్. 648

చ. పవలును రాత్రియున్ నిదురఁబాసి వసాదికలిప్తపాణియై
శవములరాక చూచుచు విషక్తవిలోచనుఁడై శ్వపాకజా
తి వలుకురీతిఁ బల్కుచు మదిన్ మఱియొండు నెఱుంగ కొక్కయేఁ
డవశత నిల్లు పుచ్చె, నదియౌ శతవర్షసమంబు పార్థివా. 649

వ. అంత నొక్కనాఁడు రోహితుండు స్వవయస్కులగు విప్రబాలురం గూడి పురమ్మున కనతిదూరమ్మున కేగి యచ్చటఁ గొండొక క్రీడించి రాఁబోవువాఁడు ముందట. 650

గీ. అల్పమూలమ్ములును మఱి యగ్రసహిత, ములును గోమలములును దర్భలను జూచి
యార్యునకు నివి యుక్తమ్ము లనుచుఁ గట్ట, కట్టి సమిధాదికమ్ములు దొట్టి భక్తి. 651

వ. ఇట్లు తన యేలిక యగు విప్రునకుఁ గూర్చువాఁడై పాలాశాది కాష్ఠమ్ములతోఁ గట్టిన మోపొకటి శిరమ్మున నిడికొని భారంబైనయెడ దింపికొని ఖేదంబు నొందుచు జలంబు సంప్రాప్తంబైనఁ ద్రావుచు వచ్చునెడ నొక్క వల్మీకమ్మునఁ గాష్ఠభారంబు

దింపి మరల నెత్తికొనునంత విశ్వామిత్రప్రేరితంబై యొక్క సర్పం బతిఘోర
విషరూషితం బవ్వల్మీకంబు నిర్గమించి, 652

క. ఆనృపసుతునిం గఱచిన, మేనెఱుఁగక పడియెఁ దోడ మెలఁగెడి బాలుర్
దీనులయి వేగ చని రా, ట్సూనుజననిఁ గాంచి కొంత శోకము గనుచున్. 653

ఆ.వె. వినుము విప్రదాసి! తనయంత నీసుతుఁ, డరుగుదెంచె నాటలాడ నెంచి
యచటఁ బాము గఱచె నంతట భీతిల్లి, వచ్చినార మిటకు వార్తఁ దెలుప. 654

క. అను పలుకు వజ్రపాతం, బున కెనయై రాజపత్ని పొరిఁబొరి మూర్ఛన్
బనుపడి నఱకిన కదళీ, ఘనతరువుంబోలెఁ బడియెఁ గష్టముపాలై. 655

వ. అంత నవ్విప్రుం డరుదెంచి శీతలోదకంబు చల్లిన లబ్ధసంజ్ఞయై విలపించు నాశైబ్యం
గని యతం డిట్లను. 656

ఆ.వె. ఈప్రదోషవేళ నేడ్చుట లక్ష్మీక, రంబు గాదనుమఁ గఱంబు నెఱిఁగి
నా గృహమ్మునందు నాతిరో! యేడ్చెదు, సిగ్గులేదె యిదియుఁ జెప్పవలెనె. 657

వ. అని నిష్కరుణుండై తన్నుం దిట్టు నవ్విప్రుని కుత్తరం బీనేరక తన్మయచిత్తయై,

క. కన్నీరు కాల్వగట్టఁగఁ, దన్నెఱుఁగక కరుణ మొలయఁ దద్దయు శోకా
భ్యున్నతి నెలుఁగెత్తుచు నే, డ్చె న్నందనుఁ దలఁచి "యెంత చేసితి" వనుచున్.

శైబ్య పుత్రమృతికి శోకించుట.

వ. ఇట్లు వికీర్ణకేశియై యొడలెఱుఁగక మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా నొఱలుచున్న
రాజపత్నికి దుర్మార్గుండు పాఱుం డిట్లను. 660

క. ధనము తగినంత యిచ్చితి, నినుఁ దెచ్చితి నింటిపనికి నీవీగతి న
న్నును మోసపుత్తె? దాసికిఁ, జనునే యీ రీతి? నిన్నుఁ జంపెద మొండీ! 661

వ. అని తన్నుఁగొట్ట నుంకించు నక్కఠినాత్మున కారాజపత్ని మహాత్మా! నన్నుంగొట్ట
కుము నాసుతుండు సర్పదష్టుండై మృతుండయ్యె. 662

క. కరుణించి యాజ్ఞ యిచ్చిన, నరిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
నురగవిషమ్మున నెచ్చట, మరణము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు మొగిన్. 663

క. ఇఁక నీ జన్మమునకుఁ బు, త్రకుమోముం జూచు భాగ్యదశ గల్గ నేఁ
టికి ఋణము తీఱె నొక్కం, త కరుణ నన్నటకుఁ బంపఁ దగదె మహాత్మా. 664

వ. అని కన్నీరు వఱ్ఱుగా రోదనంబొనర్చు నమ్మానినికిఁ గ్రుద్ధుండై వృద్ధుం డిట్లను. 665

గీ. ఓసి దుర్మార్గురాల ! నాదాసివయ్యు, నింటిపనులను డించి నీ వేగితేని
యెవఁడు నీతాత యిప్పని నెల్లఁజేయు, స్వామికార్యవిఘాతంబు సలుపనగునె. 666

వ. ఎవ్వండేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యంబొనర్పఁ డవ్వాఁడు మహారౌరవనరక
మ్మునం బడి యొక్కకల్పంబుండి పదఁపడి కుక్కుటంబై జనియించు. 667

గీ. ఐన నాకేల నీయెడ నఖిలధర్మ, ములును వమ్ముగ వచియింప, మూర్ఖులందు
నీచులందును వ్యర్థమై నెగడు నీతి, చౌటనేలను బడ్డ బీజంబు పగిది. 668

వ. నీ కించుకేనిఁ బరలోకభయంబు గలదేని వచ్చి యింటి కార్యమ్ములు చక్కఁబెట్టు
మని నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కినద్ధరాసురున కమ్మగువ వేపమాన యగుచు నిట్లను.

క. ఒకయింతలోన మృతపు, త్రకుదేహము చూచివత్తుఁ దడయక నాపై
సకరుణదృష్టిం జొనుపు ము, పకృతిం బొనరింపు మింత పాటిగనేనిక్. 670

వ. అని చరణమ్ములం బడి యతికరుణమ్ముగ నేడ్చు నమ్మగువం గని కోపోద్రేకమ్మున
నతం డిట్లను. 671

గీ. కొడుకు చచ్చిన మా కేటిగొడవ? యింటి, పనులు తక్కక చేయుము గొనము గలిగి
కానిచో షట్కశాఘాత మూని వీఁపు, బ్రద్దలగు మున్నె యింగవే పదఁతి నన్ను.

వ. అని పుయిలోడక పల్కినప్పాపాత్మునకు మాఱాడక ధైర్యం బవలంబించి తత్త
ద్గృహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదసంవాహన మ్మొనరించునంతకు నర్ధరాత్రంబు
గతించెఁ, బిమ్మట నాపె కాతఁ డిట్లను. 673

క. ఇఁకఁ జనుము నీదుపుత్రకు, నకు దాహాదికము వే యొనర్చి గృహమునొ
ద్దకుఁ బ్రొద్దువొడుచునాయిం, తకుఁ బను లొనరింప రమ్ము తడసెదు సుమ్మీ. 674

వ. ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూథభ్రష్టయగు కురంగివడువున
వత్సరహితయగు గోవు విధమున నరిగి పురమ్మునకు నవుల ననతిదూరమ్మున
నొక్కెడ మృతుండై పడియున్న పుత్రుంగని హాహానినదమ్ము దనర దరికేగుచు,

గీ. పతిఁడినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్పు
డేల రా? వింత కోపింప నేల నీకు,
"నంబ"! యని పిల్వరాదె నాయన్న? యనుచుఁ
దొఱ్ఱుపాటొప్ప నేగి సుతుపయిఁ బడియె. 676

వ. ఇట్లు పడి మూర్ఛిల్లి కొంతవడికిఁ దెలిసి బాష్పమ్ము లొలుకుచు నబ్బాలకుని బాహు

వులంబట్టి కౌఁగిలించుకొనుచు నతనిమోమున మోమిడుచుఁ గరమ్ములచే నురమ్మును శిరమ్మును మోదుకొనుచు, 677

క. హాపుత్రా! హాపుత్రా!, హాపుత్రా! యనుచు మిగుల నార్తస్వనయై
యాపదఁతి యదలి యెంతయు, వాపోవఁ దొడంగెఁ దీర్చువారలు లేమిన్. 678

వ. పదంపడి పతిం దలంచికొని, 679

క. ఓనరపాలక! నీసుతుఁ, డీనాఁటికి నిట్టు లాయె నిప్పుడ చనుదే
వే, నేఁడు దక్కినన్ నీ, సూనుని వక్త్రంబు మరలఁ జూడం గలవే. 680

వ. అని వెండియుఁ బరిపూర్ణరాకాసుధాకరుం గ్రిందుపఱుచు నబ్బాలుని మొగమ్ము జీవిత భ్రాంతిం జూచి యట్లుగామికి మరలఁ బెచ్చుపెరుఁగు దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛితయై కొంతవడికిఁ దెలిసి యబ్బాలుని మొగమ్ము కరమ్మునం దిడికొని యిట్లను.

చ. శయనమునుండి లె మ్మిది నిశాసమయం బిటఁ బ్రేతభూతసం
చయము చరించుచుండెఁ జెలుచం గడు నార్చుచునుండె నక్క: ల
య్యయొ! నినువీడి మిత్రులు రయమ్మున నిండ్లకు నేగిరయ్య! ని
ర్భయమున నీకు నిట్లునికిఁ బాడియఁటయ్య! నృపాలపుత్రకా! 682

క. వే యనురాగమ్మున లే, వే! యను మన విప్రునింటికేగన్వలె రా
వే! యనుఁ దల్లిని విడిచెద, వే! యనుఁ బ్రతివచన మొసఁగవే! యను నార్తిన్.

ఉ. తల్లిని గాన యేను? ననుఁ దక్కొరులంబలెఁ జూడనేల? నా
యుల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్భవ మంది యనాదరింతె? సం
పల్లవమేని లేక పురిఁ బాసియు నొక్కనియింట దాసినై
చెల్లియు నిన్నుఁ జూచికొని జీవము దాల్చితిఁగాదె పుత్రకా. 684

ఉ. ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కంతకు నేలికయై నిరంతర
శ్రీయును విద్యయున్ యశముఁజేవయు నీఁగియు విప్రపూజయున్
బాయక తల్లిదండ్రులకు భక్తుఁడునై యితఁడొప్పుఁ బుత్రపౌ
త్రాయతి నంచుఁ బుట్టినపు డగ్రజులాడుట కల్లయేసుతా. 685

గీ. చక్రమత్స్యాదిరేఖలు స్వస్తికధ్వ, జాదిరేఖలు నీదు కరాంబుజమున
నాయురారోగ్యదంబులై యలరు నవియు, వమ్ముచేసితె నాదుపాపమ్ము కతన. 686

శా. నీరాజ్యమ్మును నీ ధనంబు మఱియున్ నీ మంత్రులున్ నీదు ది
వ్యారామమ్ములు నీమహార్మ్యములు నీదౌ నాతపత్రంబు సు

శ్రీ రంజిల్లెడి నీహయమ్ములు కరుల్ సింహాసనంబేడ న
య్యా రాజేంద్ర! సమస్తమున్విడిచి నీవాలోకముం జేరితే. 687

వ. అని మఱియును బతి నుద్దేశించి వారని దుఃఖమ్మున. 688

సీ. కుంకుమాదికమునఁ గొమరారు నీవక్ష, మతిబాల్యమున నెవ్వఁ డాత్మదేహ
సంగతమాలిన్యసంగతిచేఁ బంకి, లంబుగాఁ జేయు, ఫాలమ్మునందు
మృగనాభిపంకంబు మెదపితీర్చిన తిల, కంబును జూచి యంకస్థుఁడగుచు
నెవ్వఁ డద్దానిని నవ్వుచుఁ దుడుచు, నిం, కెవ్వని మొగము నాకెల్లవేళ

గీ. మృత్స్నమాకులమయ్యును మేల్మి ముద్దు,వచ్చు, నీ యాతనూజుఁ డివ్వడువున మృతి
జెందె నాయీమొగం బరవిందతుల్య, మయ్యు నీఁగలకును నెలవయ్యె నధిప.

గీ. దైవమా! పూర్వభవమున దారుణమగు, కృత్య మెయ్యది చేసితిఁ? గీడు లిట్టు
లే కతమ్మున నాకబ్బె? నేరికేని, గీడును మేలు లనునని కేవలములె! 690

క. హా పుత్ర! హా కుమారక!, హా పుణ్యనిధాన! హా మహారాజతనూ
జా! పాపాత్మిక యిది యని, యీ పాటన్ విడిచిపోతివే యలుకమెయిన్. 691

తలవరులు శైబ్యంగట్టి తీసికొనిపోవుట.

వ. అని సారెసారెకుఁ జింతిల్లుచు నెలుఁగెత్తి మహాఘోరమ్ముగ రోదనం బొనర్చు
చున్న యా పతివ్రతకడకు నారెకు లేతెంచి నీ వెవ్వతెవు? పతి యెయ్యెడ కరిగె?
యిట్టి నిశీథసమయమ్మున నొంటిపాటున నిప్పాట శోకింప నేమికత? మ్మని యడి
గిన దుఃఖార్ణవమగ్నయగు నా రాజపత్ని నిరుత్తరయై యెప్పటియట్ల శోకించుచుండె
నంత వారలు సంశయగ్రస్తులై. 692

క. స్త్రీ గాదు బాలఘాతిని, నాఁగాఁదగు నెంత పిల్చినన్ బలుకమికిన్
మూగయె? యిబ్బాలకు నెం, దేఁ గొని భక్షింప నిటకు నేతెంచెనొకో. 693

వ. అని తత్తఱమ్మున దౌదవ్వుల కరిగి ధృతశస్త్రపాణులై యియ్యది యెద్దియేని నొక
ఖేచరి గావలయు నట్లగుటంజేసి మనకు వధ్యయని యందఱు నొక్కపెట్టన వచ్చి
యింటంగట్టి కేశభారంబు పట్టికొని చాండాలవాటికకుఁ దీసికొనిపోయి యియ్యది
బాలఘాతినియగు ఖేచరి గావున వధింపు మన వాఁడేతెంచి కాంచి వారల కిట్లను.

చ. ఇనయిము నిప్పురిం గలుగు నప్పుఖలం దినుచున్న నొక్కఘా
తిని యిది యిందు నెప్పుడును దీనిఁ గనుంగొననేరనైతినే

ర్పున నిటు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియశమ్మగు మీకుఁ బట్టణం
బునకు సుఖమ్ము కల్గు విది పుట్టిన బాలుర నెల్లఁ జంపెడిన్. 695

చ. పెలుచనఁ గొంపలం దగులఁబెట్టెడివానిని దారిఁగొట్టు దు
ష్కలుషుని విప్రులన్ శిశులఁ గాంతలఁ జంపెడివాని మేటియో
గ్యుల నెదిరించువానిఁ గలుఁగ్రోలెడి దుర్మదు దేశికాంగనన్
గలసినవానిఁ జంపుట నికామమహాసుకృతప్రదంబగున్. 696

వ. ఇట్టి కార్యమ్ము లొనర్చువాఁడు బ్రాహ్మణుం డనియు నంగన యనియు జూడక వధ్యులని చెప్పి యతికోపమ్మునం బట్టి కొట్టి కెలననున్న తన యనుచరు హరిశ్చంద్రుం బిలిచి యిట్లను. 697

క. ఇయ్యది బాలురఁ జంపెడి, దయ్యము స్త్రీ యంచు లోనఁ దలఁపకు మింకన్
జయ్యనఁ గడతేర్చుము మే, లయ్యెడు లోకమున కనుడు నానరవరుఁడున్. 698

గీ. వజ్రపాతోపమమ్ము నప్పలుకు విని మ
హాత్మ! యింకెద్దియేనియు నాజ్ఞ యిమ్మ
శక్యమేనియు నయ్యది సలుప నేర్తు
నకట! స్త్రీహత్యఁ జేయఁ జేయాడు టెట్లు. 699

క. అనవుడుఁ జాండాలుం డను, ననుచర యని కేలఁ గొని భయంపడ కిద్దా
నినిఁద్రుంపుము పుణ్యంబగుఁ, జనునే? శిశుఘాత సేయు దాన క్షమింపన్. 700

వ. నావుడు నృపాలుం డిట్లను. 701

క. వనితల యత్నమ్మునఁ గా, వనగున్ బురుషుండు జ్ఞానవశమున నజ్ఞా
ననియతిఁ జంపినదుర్మా, ర్గునకున్ నరకమ్ము గల్గు రూఢిగననుడున్. 702

క. ఒకప్రాణము వలనన్ జగ, మకలంకత్వమునఁ బొదలునప్పుడు లోకా
పకృతిస్వభావ దుష్టా, త్మిక దీని న్నణుక వలవదే? సుకృతార్థుల్. 703

వ. ఇయ్యది యనేకుల బాలుర వధియించె నిద్దానిం జంపుట యావశ్యకం బాయుధంబు కైకొను మనుడు నాతండిట్లను. 704

క. చాండాలరాజ! నాకుం, గొండికతనమాది యింతకుం బొలఁతుకలన్
ఖండింప ననుచు వ్రత మి, ట్లుండన్ నన్నిందుఁ బొనుపు టుచితంబగునే. 705

చ. అనవుడు స్వామికార్యమున కడ్డము చెప్పుటకన్న దోసముం
డునె? మఱియొంచు; నాపనికిటుల్ ప్రతిచెప్పెదె? యిట్టిద్రోహముం

బొనరుచు నీకు నారకసముద్ధృతి యెన్నఁటికేనిఁ గల్గనే
ర్చునె? తగువేతనంబు గొని ద్రోహము సేసెదె దుష్టబుద్ధివై. 706

చ. అన నరపాలకుం డను మహాత్మ! జగమ్మున నీకు శత్రుఁ డుం
డిన ననుఁ బంపు మింద్రుఁడు కడిందిబలమ్మునఁ దోడు వచ్చినన్
దునిమెద వాని నొక్క పెనుతూపున; మేదినికెల్ల నిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్తు నియ్యబలఁ ద్రుంచుట నాపని గాదు నావుడున్. 707

ఉ. "కూలికివచ్చి పాలికిటు కూయఁగ" వచ్చునె; న్యాయ మేది; చాం
డాలునియింట దాసుఁడు హుటాహుటి శూరుఁడపల్కు లాడఁగాఁ
బోలునె? చాలుఁ జాలు నసిపూని కరమ్మున నడ్డుచెప్పకీ
బాలకహంత్రిశీర్షము చివాలునఁ ద్రుంపుము నిర్దయాత్మతన్. 708

వ. అని ఖడ్గం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని దగ్గఱ జని యన్యోన్య
జ్ఞానంబు లేమి నాపె కిట్లను. 709

క. ఓవనిత! నాదు హస్తము, చేవం గదలుకొనునేని శీర్షచ్ఛేదం
బేవడిఁ జేసెదనని స, ద్భావుం డవ్వనితఁ జంపఁ దత్పరుఁ డగుడున్. 710

చ. తనమరణంబు నెమ్మదిని దద్దయుఁ గోరుచుఁ బుత్రశోక మా
ర్తి నిగుడఁజేయ నిట్టులను దీనత దోఁపఁగ, నో శ్వపాక! నా
తనయుఁడు ద్రెళ్లె నక్కొలనఁ దత్తనువున్నది దానిఁదెచ్చి నీ
పనుపున నియ్యెడన్ జితను బన్ని దహించెదఁ దాళుమంతకున్. 711

వ. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు ధర్మాత్ముండు గావున "నట్ల యొనర్పుము పోయి ర" మ్మని యాజ్ఞ యిచ్చిన, హాపుత్ర! హాబాలక! హాతనూజ! యని మాటిమాటికిఁ గుందుచు నరిగి యబ్బాలకుం దెచ్చి శ్మశానమ్మున నునిచి యాక్రోశించుదానిఁ బాంసుధ్వస్తశిరోరుహ నతిమలినఁ గృశాంగి జన్మాంతరసంగతనాఁ దగుదాని నప్పుడమ పతివ్రత నాత్మపత్నిగాఁ జిరవిరహసంగతుండగు కతన నెఱుంగక యా నృపేంద్రుండు కెలని కరిగి శవమ్మున నున్న వస్త్రమ్ము లాగికొనుటయు నయ్యదియు నగ్రమ్మున నున్న యతని నతికృశాంగు నన్యరూపు నాత్మధవునిఁగా నెఱుంగదయ్యె.

క. అంకమున బాలు నిడికొని, కొంకుచుఁ బలుమాఱు దలఁచికొని యేడుచు న
ప్పంకజముఖి దరి కరిగిన, జంకె హరిశ్చంద్రు మనము సంశయహతమై. 713

హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.

సీ. చంద్రునిఁ గాదనఁజాలు వక్త్రముసొంపు • గండముల్ దర్పణఖండములగుఁ
గుంచితాగ్రమ్ములు కోమలములు నీల • ములు దీర్ఘములు పెన్నెఱులు దలంపఁ
గనులు రాజీవముల్, ఘనబాహులున్నతాం • సములు, వక్షము విశాల, మధరంబు
బింబమ్ము, పాదముల్ పృథులము, లంగుళుల్•సూక్ష్మములుల్, నాభి యసూక్ష్మబిలము

గీ. మఱియు లక్షణముల వీఁడు మానవేంద్రు • నింటఁ బుట్టినకొడుకగు నింతనిజము
కాలవశమున నిట్టి దుర్గతికిఁ బాలు • వడియె నసదాఁట లేఁడుగా బమ్మయైన. 714

వ. అని కొండొక విచారించి పునఃపునరాలోకనం బొనర్చుచుఁ గ్రమక్రమమ్మున, 715

చ. వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీధిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నం
దనుఁ డని నిశ్చయించి పరితాపము పట్టఁగలేక పుత్రకా!
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవ నశ్రులు కాల్వలు గట్ట "నాతనూ
జునకె తటస్థ మాయె నిటు శోకము నెట్లు భరింతు నక్కటా." 716

వ. అని పలుతెఱంగుల శోకించు నజ్జనపాలుని భర్తగా శంకించి శైబ్య యిట్లను, మహాత్మా! నీకియ్యెడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండుటెట్లు కలిగె మ మ్మెట్లు మఱచితి వనుచు దుఃఖావేశమ్మున విధి నుద్దేశించి, 717

క. ఓవిధి! యేవిధిఁ జేసితి?, భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ బూతచరిత్రున్
శ్రీ వెలువరించి సుతభా, ర్యావిక్రియమునకుఁ జొనిపి యంత్యజకులుఁగాన్. 718

వ. అను నాకె నాత్మపత్నిగా నిశ్చయించి యీదుఃఖ మంతయు విధిప్రేరితంబై నాకై వచ్చిన యది యని వగచుచు, 719

క. ఈ తరుణి నాతలోదరి, నాతనయుం దీశవంబు నా పాపము యీ
యాతనకు హేతువని సం, జాతార్తిన్ మూర్ఛఁబొందె జనపవుఁ డంతన్. 720

వ. రాజపత్నియుఁ దనపతిదురవస్థచే ద్విగుణితశోకయై మూర్ఛిల్లె నంత గొంతవడికి దెలిసి నరపాలుండు పుత్రుఁజూచి యిట్లు విలపించు. 721

క. అన్నా! దీనంబై కత్తుఁ, జెన్నుదఱిఁగి యున్న నీదు చిన్నిమొగము గ
న్గొన్నంత మన్మనము పగు, ల న్నేరకయుండె నిది శిలయొ వజ్రంబో, 722

ఉ. హాసుత! హాకుమార! తనయా! వినయాకర! "తాతతాత" యం
చాసమెయిఁగా ననుం బిలుచు నస్మదదృష్టమ! యేమిదోసముం

జేసితినోయి! నన్నుఁగని చెచ్చెర మున్వలె వచ్చి మేనిపై
ఖాసిలుపంక మంటుగతిఁ బ్రామికొనంగదవోయి నవ్వుచున్. 723

మ. అకటా రాజ్యము బంధుసంతతియు దవ్వైపోయెఁ జాండాలవా
టికి నేతెంచితి వల్లకాటి నిటు లొంటిన్ వాసముం జేసి సే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యదియు దైవం బోర్వఁగాలేక పు
త్రక! పాముం గఱపించెనే నిను? నసాధ్యంబెద్ది యద్ధాతకున్. 724

క. ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచత, గూరిననినుఁ గనుల(జూడ(గూడెనె నా కం
దారాజర్షి విచారా, ధీరుండై యక్కుఁ జేర్చె తెగనివగ సుతున్. 725

క. మృతసుతుఁ గౌఁగిట విడుకొని, సుత సుత సుత యనుచు నెగడు శోకభరమునన్
స్మృతిచెడి మూర్ఛితుఁడై పడె, సుతశోకముకన్న నొండు శోకం బున్నే. 726

వ. ఇట్లు తేఁకువ చెడి మూర్ఛితుండై పడియున్ననరపాలు నీక్షించి శైబ్య సర్వలక్ష
ణమ్ముల నీతండు విద్వజ్జనమనశ్చంద్రుండగు హరిశ్చంద్రుండకా నిశ్చయింపనగు
నని వెండియు, 727

ఉ. ఉన్నతమై తిలప్రసవమో! యన నొప్పెడి నాసతీరు, సం
పన్నశిరాక్షికిం దగిన వక్త్రము, చారురదాళిసౌరు, పే
రెన్నిక నొప్పు వాక్పటిమ మిన్నిటికిం బయివచ్చు నీతఁ డౌ
సన్నరనాథుఁ డెవ్వని యుదారయశంబు త్రిలోకపూజ్యమౌ. 728

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీ శ్మ
శానమున నుండు టేలొకో! సత్యసంధుఁ
డనుచు సుతశోక మడిగి యయ్యతివ సంత
సమును విస్మయదైన్యముల్ సనఁగఁ జూచె. 729

గీ. భర్తృపుత్రశోకమ్ముల భార మెక్కు
డై సహింపఁగరాని నయ్యతివమిన్న
మూర్ఛపడి కొంతవడి లేచి మొనయునంత
మరల నరనాథుపై దృష్టి మానముగ. 730

చ. నిలిపి "నృపాల! యెంతకును నింద్యుఁడ కాఁడె విధాత వానికిం
గలదె జుగుప్సయున్ దయయుఁ గార్యమకార్యమునాఁగ నక్కటా!

యిల సకలంబు ధర్మగతి నేలెడి దేవసమాను నిన్ను వం
తల కెఱచేసి మాలవికి దాసునిఁ జేయునెకీర్తికోయునే. 731

గీ. రాజ్య మెడచేసి పుత్రదారత్రయంబు
నకుఁ జొనిపి యంతఁబోక యంత్యకులుఁగా నొ
నర్చియును నీడఁబోవఁడు నాథ! యేమి
తప్పొనర్చితి వవ్విధాతయెడ నీవు. 732

మ. అకటా! యియ్యెడఁ గానరావుకద నీదౌ నాతపత్రంబు, ల
చ్చికిఁదావై రతనంపుఁ గూర్పుగల నీ సింహాసనంబున్, యశః
ప్రకటంబైతగు చామరద్వయము, పార్శ్వస్థాయి మంత్ర్యాది సే
వక బృందమ్మును, మంగళధ్వనులు, దివ్యద్వాజి సంఘంబులున్. 733

శా. ఏ నీ వేగెడివేళ రాజమణులున్ భృత్యత్వముంబూని ముం
దై నేర్పొప్పఁగ నాత్మపత్రముల ధ్యాపాంసుసంశుద్ధిసం
ధానంబుం బొనరింతు రిట్టి ధరణీనాథుండవై నీవు నీ
కానే దుర్భగమౌ శ్మశానమున నిట్లావాసమున్ జేయఁగన్! 734

వ. వెండియుఁ గపాలసంకులంబును ఘటీపటనికరస్తరమ్మును మృత నిర్మాల్యసూత్రాంతర్లగ్నకేశసుదారుణమ్మును వసానిష్పంద సంశుష్కమహాపటలమండితంబును భస్మాంగారార్ధదగ్ధాస్థిమజ్జాసంఘట్టభీషణంబును గృధ్రగోమాయునాదార్తమ్మును బుష్టక్షుద్రవిహంగమమ్మును జితాధూమాయతపటనీలీకృతదిగంతరంబును గుణపాస్వాదనసంప్రకృష్టనిశాచరంబునునై దూనంబగు నీ శ్మశానంబున దుఃఖితుండవై యెట్లుంటివని శోకపరవశయై యతని నాలింగనంబు చేసికొని, 735

చ. నరవరమౌళిమానితకనత్పదపీఠ! మహీమహేంద్ర! యి
క్కరణి ఘటించుటెల్లఁ గల గాదుగదా? నిజమేని ధర్మత
త్పరునకు నీకు నిట్లయిన ధర్మముతోఁడిక నేరికౌ? బుధా
దరు లెవ? రెవ్వ రార్జవవిధమ్మున నుండెడివార? లెయ్యెడన్. 736

క. అని యెదగలఁగని దుఃఖమ్మున నేడ్చెడిదాని కవ్విభుండు తనకు మా
లని దాస్యము గల్గిన మేటి నిమిత్తము సెప్పె బల్ కడింది వగ దగన్. 737

చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట.

చ. ఇటు దనపాటు చెప్పి కడుహెచ్చిన శోకము పేర్మి నార్తిలం
పటుఁడగు ప్రాణనాథునకుఁ బట్టిఁ మృతింగను చందమెల్ల దు
ర్ఘటమగు వంతపెంపునఁ బరంపరగా వచియించె నాపె యం
తట నృపుఁ డాత్మజాతు వదనమ్మున వక్త్రముచొన్పి ఖిన్నుఁడై. 738

వ. తన్మయుండై యేమియు నెఱుంగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తంగని శైబ్య యిట్లను. 739

క. స్వామిద్రోహము సేయను, మో మానవనాథ! సత్యముడిగెదె? నాపైఁ
బ్రేముడి నెడచేసి శిరం, బీమెయి నఱుకుము విధాత కెదముద మొదవన్. 740

చ. అనవిని రాజు మూర్ఛఁగొని యంతనలేచి 'మృగాక్షి! యింతమా
టనఁదగునే? యశక్యకృతి కాదునె చేతులు? నాక కాక యె
వ్వనికిని" నాఁగ నమ్మగువ వల్కుఁ "బునర్భవమందునిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్చు దేవికి నతుల్ పచరించితి నెమ్మనమ్మునన్. 741

క. ఇఁకఁ దడయనేల సత్యం, బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మఱఁజేసి శిరం
బొక వ్రేటునఁ దున్మము మి, న్నక వెనుదీయంగ నేల నరనాథుఁడవై. 742

వ. నావుడు నరపాలుం డఖండంబగు దుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛితుండై యంతన తెలిసి పుత్రు మొగంబు చుంబించుచు భార్య కిట్లను. 743

ఉ. ఓనలినాక్షి! యింక భువినుండఁగ నోప శరీరధారినై
కానఁ గృశానుసంగతినిఁ గ్రాఁగి పరమ్మున కేగుదెంతు నన్
బ్రాణసమంబుగాఁ గను శ్వపాకునియానతి చెంద కిప్పువిన్
నేనయి చేయుచో నిచట నిందయు నచ్చట హానియుందగున్. 744

క. చచ్చియు నీపాపమ్మున, వచ్చెడిజన్మమ్మునన్ శ్వపాకునిదాస్యం
బచ్చువడఁ గాంచు టొప్పునె, విచ్చలవిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వరికిన్. 745

గీ. ఏది యెట్లైన, దుఃఖమ్ము నెనయుకంటె, మేనిసంబంధ మెడఁబాట మేలుకాదె
లేక లేకొక్కరుఁడు పుట్టి లేఁతవయసు, నంద మృతిచెందఁ బాప మేమాచరించెఁ

క. కులము నెగడించు నీతం, డలఘుం డని నమ్మియుంటి నకటా! జగదే
కలలితుఁ బుత్రకుఁ బాసియు, నిలపై మనఁగంటినొకని భృత్యుఁడ నగుటన్. 747

గీ. లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ యిపుడు
ప్రాణములు వాసి యేగినఁ బరమునందు
వైతరణియందు నసిపత్రవనమునందుఁ
గలుగు దుఃఖంబు దీనికిఁ దులయుఁ గాదె. 748

చ. లలనరొ యెట్టులైనను జ్వలజ్జ్వలనమ్మున మత్కుమారుతోఁ
గలసి శరీరమున్ విడుతుఁ, గాదనినన్ మరలింప కాజ్ఞ నా
వలన రయమ్మునం గొనుము బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసి వై
యలయక యమ్మహామహునియాజ్ఞ మెలంగుము జాగరూకతన్. 749

క. దానములు చేసి యగ్న్యా. ధానమ్ము లొనర్చి గురులఁ దనిపితి మేనిన్
మానిని। మన మూగురకున్, దానగు సంబంధ మమరధామమునందున్. 750

వ. అట్టి సంబంధమిఁక నీలోకమున దుర్లభం బదియునుంగాక యెన్నండేని రహస్యమ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగా నిన్నవమానించి యుండుదునయ్యది క్షమింపు మిఁకఁ బునర్దర్శనాకాంక్షిణివై ధర్మమ్మునకుఁ గట్టువడి యవ్విప్రునింట నుండి రాజపత్నినను గర్వమ్మున వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను సలుపుట నీకుఁ బరసాధనం బని బోధించుపతికిఁ బతివ్రత యిట్లను. 751

క. నరనాథ నాకమైనన్, నరకం బయినన్ హితంబు నాతికిఁ బతితో
మరణంబు, నేను నిప్పడ, యరుదెంచెద నీపిఱుంద నవహితమతినై. 752

వ. నాపుడుఁ బరమ పతివ్రతాశిరోమణివగు నీకు నియ్యది యొప్పదే। యిట్లొనర్తువు గాకయని సహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పఱచి యందు సుతకళేబరం బమర్చి భార్యాసహితుండై, యంజలిఘటించి పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ బంచకోశాంతరగతయుఁ బుచ్ఛబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరపరీధానయుఁ గరుణారససాగరయు నానాయుధధరయు జగత్పాలనతత్పరయునగు జగదంబ నాత్మం దలంచుచు నగ్నిసంధానం బొనర్చునయ్యెడ, 753

బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట

ఉ. వాసవుఁ డాదిగాఁగల సుపర్వు లఖర్వరయం బెలర్ప న
గ్రేసరుఁగాఁగ ధర్ము విడి ప్రీతిమెయిం బొడసూపి "మేలుమేల్
నీసరివారు లేరు ధరణీధవ। సత్యసహాయ। నాకసం
వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్. 754

వ. అనునంతఁ బితామహుం డిట్లను. 756

గీ. ధర్మరూపుఁడ నేను బితామహుండ, వీర లందఱు సురలును జారణులును
గిన్నరులు రుద్రు లశ్వినుల్ నిన్నుఁ జూడ, వచ్చినారు మహారాజ ! వైభవమున.

వ. ఇతండు విశ్వత్రయమైత్రీకారణుండగు విశ్వామిత్రుండు నీకుం బ్రియం బొనరింప
నరుదెంచి యున్నవాఁడు విలోకింపుము. 757

గీ. నీ తితిక్షాదిగుణముల నెమ్మి గొలుప, వచ్చితిని ధర్ముఁడను నేను సచ్చరిత్రు
లందు నెవ్వరికెక్కుడై యనఘమూర్తి, వైతి పదునాల్గులోకములందు భూప. 758

వ. అంత నింద్రుఁ డిట్లనియె. 759

క. వాసవుఁడ నేను నాపైఁ, గైసేయుము కొంతదృష్టి కాంతయు నీవు
నీసుతుఁడును సుగుణమ్ములఁ, జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా. 760

క. కొమరుఁడు నీవును భార్యయు, విమానసంగతుల రగుచు విచ్చేయుఁడు దే
హముతోడ స్వర్గమున కని, యమృతమయం బైనవృష్టి నాతఁడు గురిసెన్. 761

గీ. దుందుభులు మ్రోయఁ, బూవులు దొలకరింప,
నచ్చరలు మెచ్చుగా నాడ, నా చితాంత
రమున శయనించియున్న భూరమణపుత్రు
పై నమృతవర్ష మప్పుడు పాదుకొనియె. 762

క. సుకుమారంబగు దేహం, బకలంకంబైన వదన మలరఁగ నా రా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ, తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెసలు వెలుంగన్.

చ. నరపతి పుత్రునింగని మనం బలరం దగఁ గౌఁగిలించి సు
స్థిరుఁడయి భార్యఁజూచి సురసేవ్యములైన యలంకృతుల్ వరాం
బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టియు భార్యయుఁ దానుఁ దాల్చిమే
దురతర మోదవారినిధిదోఁగుచుఁ బూర్ణమనస్కుఁడైతగెన్. 764

వ. అయ్యెడ నింద్రుం డతని కిట్లను. 765

చ. పరమపతివ్రతామణియు భాసురశీలయునైన భార్యతో
సురుగుణుఁడైన పుత్రకు మహోత్తము నంకమునందుఁ జేర్చి పూ
ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింప నె
వ్వరికి నగమ్య మైన త్రిదివమ్మున కీ వరుదెమ్ము భూవరా. 766

క. అన సత్యహరిశ్చంద్రుం, డను దేవాధిప! శ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ
జనుదెంతు నాకు నాతం, డు వియోగము సేయఁదగు ఘనుండు విభుండుగా. 767

వ. నావుడు ధర్ముం డిట్లనియె. 768

గీ. ఓయి నరనాథ! నాదగు మాయకలిమి, నేన చాండాలరూపమ్మ నూనినాఁడ
భావిసంగతి నెఱిఁగి నిన్ బవిగొనంగఁ, బక్కణమ్మున నుంటి నప్పాట నపుడు.

వ. పిమ్మట నింద్రుం డిట్లను. 770

క. రాజాధిరాజ! దినకర, తేజ! హరిశ్చంద్ర! పుణ్యతేజస్సులు వి
భ్రాజిత తపముల దేనికి, భాజను లా నాకపదము వడయఁగ రమ్మా. 771

చ. అన నరనాథుఁ డిట్లను సురాధిప! మత్పురవాసులెల్ల న
న్నును విడనాడి కుందరె? తనుం గని కొల్చెడివారి వీడువాఁ
డును ద్విజుఁజంపినట్టి యతఁడున్ మధుపాయియు స్త్రీని హంతగో
హననపరాయణుండునను లౌట వచించెడిఁగాదె ధర్మముల్. 772

క. వారలతో స్వర్గము కా, దారయ నరకంబయేని యది గమ్యమ నా
కోరాజ! తన్నుఁగొల్చెడి, వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడున్. 773

క. జనవర! పురవాసుల కె, ల్లను స్వర్గమొసంగుటె ట్లలవడెడి? వారల్
బొనరిచిన పాపపుణ్యము, లన వేఱుగనుండుఁ దుల్యమగునే యెందున్. 774

వ. నావుడు రా జిట్లను. 775

గీ. వినుము సురనాథ! సేవకజనులకతన
రాజు రాజ్యం బొనర్చు ధర్మములు సేయు
జన్నముల కియ్యకొనునిందు సంభవించు
సుకృతము సమంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి. 776

వ. కావున మదనుష్ఠితంబులగు పుణ్యంబులు వారలకును ననువగు నిది యిట్లుండ నిం
కొక్కటి వచింతు నాదగు సుకృతమ్మున బహుకాలోప భోగ్యంబగు నాకపదంబ
వారలం గలసి యొకదిన మనుభవించినం జాలు నట్లగుట మత్సుకృతంబు విభజించి
యిట్లొనరించుటకు నినుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నింద్రుం డట్ల యగునని సమ్మతించి
ప్రసన్నహృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాదిపురస్సరమ్ముగ నయోధ్యకరిగి హరిశ్చంద్రు
సముఖమ్మున వారలకిట్లను. 777

క. శర్మదమై యజ్ఞాదిసు, కర్మము లొనరించువారు గాంచెడి స్వర్గ
మ్మర్మిలి మీకెల్లరకును, ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనరారెఁ దగన్. 778

వ. కావున నెల్లవారును నరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చంద్రుండు వారల కిట్లను. 779

క. దివమునకు వచ్చుటకు మీ, కెవరెవరికి నిచ్చ వొడము నెల్లరు నాతో
నవిరళగతి రాఁదగు నీ, దివిజాధిపుఁ డట్లు తనమదిం గరుణించెన్. 780

హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గమ్మున కరుగుట.

చ. అను తమ భూపునానతి సురాధిపునానతి యొందుగాఁగ బో
రనఁ జనుదెంచిరప్డు నగరమ్మున వారలు కొంద ఱా దివం
బునకు విమానమెక్కి తమపుత్రులపైఁ దగ నాత్మసంస్కృతిం
జొనిపి మనమ్ము స్వర్గమును జూచెడి వేడ్కల మిన్నుముట్టగన్. 781

వ. హరిశ్చంద్రుఁడు తక్కుంగల బంధుమిత్రులను దగు గౌరవమ్ములఁ దనిపి తన కొమరుండగు రోహితునకు సాధుజనసమ్మతమ్మున విధివిధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం బొనర్చి. 782

క. తనకాంతామణియును దా, నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా
నినదమ్మునఁ బొలుపొందెడి, యనూనపుష్పకము నెక్కి యమరులు వొగడన్. 783

వ. అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుదెంచునెడ నాలోకించి దివిజకవీంద్రుం డిట్టియర్థముగల శ్లోకంబు పఠియించె. 784

క. ఎంతటిదానం బెంతటి, శాంతిగుణం బెంతసత్యసంధత తగుఁ దా
నెంతకునైనను నీ భూ, కాంతుఁడు స్వర్గమొక హెచ్చుగా దితనిమెదన్. 785

ఉ. జనలోకైక విశుద్ధచర్యుఁడు హరిశ్చంద్రావనీనాథు వ
ర్తనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమన్ దానెవ్వఁడే విన్న ని
మ్మున వాఁడెయ్యదిగోరు నయ్యది సుఖమ్మో రాజ్యమో విద్యయో
ధనమో సంతతియో సురాలయమొ సందర్భించుఁ బారిక్షితా. 786

క. నావుడు జనమేజయుఁ డో, దేవా! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ బె
ద్దై వెలయు శతాక్షీపద, భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావంబలరన్. 787

ఆ.వె. ఈ శతాక్షి యనఁగ నెట్లుదయించె ? నే, తన్మహత్త్వమెట్లు తనరు నాకుఁ
దెలుపు, మెద్ది వినిన యలఘుల కళ్వమే, ధళతఫలము ప్రతిపదమునఁ దొడరు.

గీ. ఎంత వీటిఁడియైనను నెంత పాపి, యైనఁ దానెంత నిర్భాగ్యుఁడైనఁ బావ
నమ్ము శ్రోత్రసుహారి యిహమ్ముఁ బరము, నిచ్చు దేవీచరిత్రపై నిచ్చఁగొనఁడె.

క. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లను, జనమేజయ ! నీకు దాఁపఁజన దెద్దియు స
జ్జనుఁడ వగుకతనఁ దెల్పెద, వినుము శతాక్షీమహత్త్వవిధ మదియెల్లన్. 790

క. దుర్గముఁడను పేర్వాఁడు ని, ర్గర్గళబాహాప్రతాపుఁ డతిలోకుఁడు దు
ర్మార్గుండు హిరణ్యాక్షుని, వర్గీయుఁడు రురునికొడుకు వఱలెన్ జగతిన్. 791

వ. అతండు దేవతలకు బలంబగు వేదమ్ములు హరించిన వారును నశింతురని తలంచి హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షుండగుచు సహస్రవత్సరమ్ములు విరించి గుఱించి తపమ్ము సేయు చున్నంత, 792

శా తా క్షీ మ హి మ.

గీ. క్షోణి యంతయుఁ గంపించెఁ గులమహీధ, రమ్ములు చలించె నతని తేజమ్ముకతన
నంతఁ జతురాననుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ, డగుచు హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షుఁడయ్యె.

వ. ఇట్లెదుటం బొడకట్టి సమాధిగతుండగు నా దుర్గముంగాంచి నీ తపమ్మునకు మెచ్చి భవదభీప్సితంబు నొసంగవచ్చితి నను నలువకు మ్రొక్కి, దేవా ! జగతీసురుల యందును సురలయందునుగల వేదమ్ములును మంత్రమ్ములును నా సమీపమ్మున నుంటయు సురలకుఁ బరాజయంబు సేయఁగలుగుటయు నా కనుగ్రహింపవేయనిన నల్లెయని యవ్విరించి తననివాసమ్మునకుఁ జనియె నంత, 794

సీ. వేదశాస్త్రమ్ములు విప్రులు మఱచిరి, స్నానసంధ్యాహోమ జపతపమ్ము
లన్నియు నడఁగె, హాహాకార మవనియం, తయు నిండె, సురలును నాకమందు
యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి, సౌఖ్యమ్ము విడనాడి సజరులైరి,
దుర్గముండును రణోద్యుక్తుఁడై వెల్వన, నమరావతీపురి నాక్రమించె,

గీ. వజ్రమయదేహుఁడైన యవ్వానితోడ, బోరఁగాలేక యమరులు భూమిధరగు
హాంతరంబులయెడకుఁ బలాయమాను, లైరి శరణమ్ము గానక ప్రాణభీతి. 795

వ. ఇట్లు దేవతలు గిరిగుహాంతరనిలయులగుచు జగదంబం గొనియాడుచున్నంత. 796

గీ. జన్నములు మాసి ధర్మంబు సున్నయైన, కతన నూఱేఁడు లేకప్రకారముగ జ
గతి ననావృష్టిదోషంబు గలిగె; దాన, నేఱుఁ జెఱువులు నూతులు నెండిపోయె.

వ. దానంజేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును శవసంగ్రహంబు విస్త
రించె, నిట్లు జగదుపద్రవంబు సంభవించినఁ బడంపడి శాంతచేతస్కులగు కొందఱు
విప్రులు హిమాలయంబు పజ్జకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిధ్యానపూజాయోగ
మ్ముల నిరాహారులగుచుఁ దదేకాయత్తచిత్తమ్మున నారాధించుచు నిట్లు వినుతించిరి.

గీ. ఓమహేశాని! యపరాధయుక్తులైన, పామరులయెడ దయలేమి పాడియగునె!
కోప ముపసంహరింపుము, పాపు మీ య, నర్థమింకెవరు శరణమమ్మ! మాకు.

వ. అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయికయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జిద్రూపయు భువనేశ్వ
రియునగు నీకు నమస్కారము, "నేతినే" తీతివాక్యమ్ములచే బోధ్యమానవగుచు
సర్వకారణంబవగు నీ కంజలిఘటింతు, మైతత్కాలికంబగు దుఃవస్థంబాపి మమ్ముం
గటాక్షింపవే! యనువారి యెలుఁగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు నొక్కెడఁ బ్రత్య
క్షంబయ్యె. 800

సీ. నీలాంజనముఁ బోలుఁజాలు దేహమ్మును • పీనసమోత్తుంగవృత్తకర్క
శపయోధరములును శతనయనంబులు • భాస్కరకోటిప్రభాసమృద్ధి
జగదతీతమ్మగు సౌందర్యమును లవ • ణిమయును గలదాని విమలమధుర
రసయుతక్షుత్తృడ్జరాఘ్నశాల్యోదన • శాకఫలయుతహస్తములదానిఁ

గీ. చాప మాయుధములును హస్తములఁ దాల్చి • వెల్గుదానిని నప్పరాంబికను జూచి
స్తవ మొనర్చిన నాపెనేత్రముల నుండి • వారిధారలు గురిసె నవారితముగ. 801

వ. ఇట్లు నవరాత్రమ్ము లొక్కభంగి సకలౌషధీజాలసంతర్పకంబగు నేత్రజలాసారంబు
వెల్లివిరిసిన దానంజేసి నదనదీనిర్ఝరమ్ము లనూనమ్ములయ్యెః సురలు గిరిగుహాంత
రమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులంగలసి యంబిక నిట్లు సన్నుతించిరి. 802

సీ. నిత్యసంతృప్తవు నిరుపమనిఖిలాగ • మాంతవేద్యవు భువనాధిపతివి
బ్రహ్మస్వరూపవు భక్తకల్పాగమ • మవు దేవి! నీవ యీ భువనమెల్ల
మాయచే సృష్టింతు వే యవతారమై • నను నెత్తుదువు భక్తజనులకొఱకు
నమితలోచనముల నలరారు నీరూప • మంబ! నిర్జరనిమిత్తంబ కాదె

గీ. యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెసఁగుమింకఁ • దివిరి మా యాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి
కరుణఁ జూడుము మమ్ము నాఁకటికిఁ దాళ • లేమి నిన్ను నుతింపఁగ లేము తల్లి.

వ. అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ములా సురలకిచ్చి యక్కాతమ్మున శాకంభరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్మువాపెఁ; బదంపడి దుర్గముండును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షౌహిణీపరిమితసేనాసమేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి విప్రులఁ బీడించిన. 804

క. ప్రోషము ప్రోవు మనుచు భూ. దేవత లోకపెట్ట నటవ దేవియుఁ గరుణాభావమ్మున నొక ఛత్రము. గా వర్తిలఁజేసె మీఁదుగాఁ జక్రమ్ముగ. 805

శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిస్థిత యగుచు నొక్క శరంబేనియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరపరిచ్ఛన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసముద్భూతపావకమ్మును గఠోరజ్యారణత్కారబధిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు ఘోరసంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్ఛతాక్షీదేహమ్మునుండి కాళికయు దారిణియు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపురసుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్ఛక్తులును ననుపదంబ చతుష్షష్టిశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడరి సాయుధహస్తలై మృదంగవీణాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతాక్షౌహిణీపరిమితంబగు రక్షస్సైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేసరుండై శక్తులతోఁ బడినాల్కు పోరొనర్చి పమనొకండవనాఁడు. 806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు • దాలిచి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీవీరునిగతి విక్ర • మించి శక్తుల నుక్కడంచి నోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు • తేరప్పరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్పిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె • యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బదేనునారసము లేసి
రెంట లోచనములను నాల్గింట గుఱ్ఱ
ములను నొక శరమున ధ్వజమ్మును భుజముల
రెంట సారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి. 807

వ. తక్కుంగల యేనిట నన్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాఁడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, నంత వాని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము
వెడలి యాపెయందు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్కాంటకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమ్మెల్లన్ బ్రశాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మ ! యోదేవి ! య
కృటికం బీదృశ మేరికిం గలదె ! దుఃఖగ్రస్తులౌ మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములం జోడించి రొక్కుమ్మడిన్. 809

వ. ఇట్లు నుతించు హరిహరాదుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై కెలన నంజలిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తున్. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వాని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు, దుర్గయంచును నను గొల్వ దొనఁగు లడఁగు.

క. అని యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱఁగెన్ దేవి; యిట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును శుభముల్. 813

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుంగాంచి జనమేజయుండు
పరశక్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వినవలతు నావుడు నాతం డిట్లనియె,

క. అంబిక దయచేత మహ, త్త్వంబుం గొనినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్త్వంబుల్ దగ నిశ్చయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగుపడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియొండు కుఠారంబు
గానము; ధాన్యార్థియగువాఁడు ముకం ద్యజియించుపగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
భువనేశ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబల్కులను నసూపారమ్ము మథియించి • యప్పరశక్తిపాదారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిధన్యుఁడ నయితిఁ; • బంచబ్రహ్మాసనయంచు వినుతిఁ
గన్న యప్పరశక్తి కన్న నన్యము గాన, • మైదింటి కన్నను నధికమైన
వస్తు వవ్యక్త, మావస్తువునం దోత • మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియు

తే.గీ. వలయు, భువనేశ్వరీపదవాచ్యమైన • యప్పదార్థమ్ము దెలియని యజ్ఞు లొందు
వారు దుఃఖంబు, తజ్జ్ఞులు దారసౌఖ్య • భాజనులటంచు నెఱుఁగు మో పార్థివేంద్ర!

వ. శ్వేతాశ్వతరశాఖీయులు స్వగుణనిగూఢయగు నాత్మశక్తిని దేవతలు ధ్యానయోగమ్మునంజేసి కాంచిరచి నొడివిరి. వేయేల, జన్మసాఫల్యమ్ము కొఱకు సర్వసంగంబు పరిత్యజించి మనమ్మును హృదయమ్మున నిరోధించి లజ్జాభయభక్తులం దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుండగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంతసిద్ధాంతంబు. 819

క. నడుచుచు నిద్రం బోవుచుఁ, గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచున్ సుగుణ సద్దేవిఁ
గడుభక్తిఁ గొలుచు నా మ, ర్త్యుఁడపో ముక్తుండు తదితరుఁడు గాఁడు నృపా.

వ. కావున విరాడ్రూపయు, సూత్రరూపయు, నంతర్యామిరూపిణియు, బ్రహ్మస్వరూపిణియు, సచ్చిదానందలక్ష్మ్యర్థరూపయుఁ, బ్రపంచోల్లాసవర్జితయునగు నప్పరశక్తిని సక్రమమ్ముగ భజించి ముక్తుండవు కమ్మని వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.

గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు మును పంబ రమను, గౌరిని సరస్వతి నొసంగెఁ గాన్కగాఁగ
నంచుఁ జెప్పితి వందుఁ బద్మాలయకును, గౌరికిని నన్యకన్యాత్వఘటన యెట్లు? 822

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 823

క. మును హాలాహలనామక, దనుజులు వరజాతమైన దర్పముచే ను
ర్విని దేవలోకములఁ దమ, యనయమ్మున ముట్టడించు నవసర మందున్. 824

వ. హరిహరు లిరువురును నఱువదివేల వత్సరమ్ములు సంగరంబొనరించి రక్కసుల నుక్కడంచి, తమ తావులకుం జని, తమ తమ శక్తులయొద్దఁ దమతమ పరాక్రమక్రమమ్ముల నుగ్గడించుకొనినవారును ననాదరసూచకంబుగ మందహాసం బొనరించుటయు, నాదిమాయామోహితులగు కతనఁ గనలి వారల దురుత్తరావమానితలం జేసిన నాశక్తులు తత్క్షణంబ కనుమొఱఁగి చనుటయుఁ బదంపడి హరిహరులు శక్తిశూన్యులై తత్తత్కృతులయెడ నసమర్థులగుడు విరించి కొండొక చింతించి కారణం బరసి హరిహరుల కార్యంబులు సైతము తాన నిర్వర్తించుచుఁ గొంత కాలమ్ము గడపి పదపడి మన్వాదులును సనకాదులునునగు తనకొమరులం దలఁచి మీరు దేవి నారాధించి తత్కరుణాపాత్రులరై హరిహరులకు మరల శక్తిప్రసాదంబు సంపాదింపుఁడు, నావుడు వారలును హిమాలయతటమ్మునకుఁ జేరి మాయాబీజంబు జపించుచు లక్షహాయనంబులు తపమ్మొనర్చునంత, 825

సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట.

సీ. వరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు • పాశ మంకుశమును బట్టు పంచ
శాఖద్వయమ్మును సచ్చిదానందరూ • పంబును గరుణారసంబు దొరఁగు
లోచనత్రయమును లోనగు లక్షణం • బులు గల్గి తగు సర్వభూతజనని
సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ నమ • స్కారంబు గావించి సకలమునులు

గీ. భక్తి చెన్నార నుతియింప భావుకప్ర • సాదసూచికటాక్షప్రసారగరిమ
జాలువాఱంగ వారికష్టంబు దీర్పఁ • దలఁచి మధురమ్ముగా నంబ పలికె నిట్లు. 826

గీ. మీ తపమ్మున కెద మెచ్చి మీ యభీష్ట, ముల నొసంగఁగ వచ్చితి మునులు! వలయు
వరములను గోరికొనుఁడన హరిహరులకు, శక్తిలాభమ్ము గోరిరి సకలమునులు.

వ. అందు నొక్కండగు దక్షుండు విశేషించి తనయందు దేవీజన్మ లాభమ్మునైతము
గోరి యప్పరదేవి నివాసమ్ములును జపధ్యానాది విశేషమ్ములును నానతిమ్మని ప్రార్థిం
చుటయు, యిట్లను "మదంశమ్మునం గలిగిన శక్తులకొలఁది యెఱుంగక యవమా
వించిన కతన హరిహరుల కీయవస్థ తటస్థించె, నయ్యదియు భవదీయతపోబల
సమాసాదితాస్మదనుగ్రహమ్ము కతద నెడలె" నని చెప్పి వెండియు, 828

క. భవదీయగర్భమున శివ, యవతారంబెత్తు, రమ పయస్సింధువు నం
దవతారమెత్తు నిక్కము, భవునకు విష్ణునకు ధర్మపత్నులుగాఁగన్. 829

వ. అని మాయాబీజజపమ్ము తనకుఁ బ్రీతికరమనియు, సర్వజగమ్ములును దనకు నివాస
మ్మనియు విరాట్స్వరూపంబొండె నియ్యెడ మీకుం బొడకట్టెడి యాకారంబొండె
ధ్యేయమ్మనియు, బోధించి యమ్మణిద్వీపవాసిని యంతర్హితయగుడు వారలును
గమలాసను పాలికిం జని కలతెఱం గెఱిఁగించిరి. పదంపడి హరిహరులు స్వస్థులై
జగజ్జననీకటాక్షభాజనులై రంతఁ గొంతకాలమునకు. 830

గీ. శక్తి తామసతేజంబు సర్వలోక, హితకరమ్ముగ దక్షుని యింటఁ బొడమె
దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప, వృష్టి గురిసి ప్రపంచము వెల్లి విరిసె. 831

వ. ఒక్కండననేల, యయ్యంబిక యవతరించినకతన యావజ్జగమ్మును శుభమయం
బయ్యె, నంత నక్కన్నియకు సతియని పేరిడి యోగ్యకాలమ్మున దక్షుండు శంక
రునకిచ్చి పెండ్లిచేసినఁ బదంపడి యయ్యంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్జ్వాలనదగ్ధ
శరీరయయ్యె నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 832

ఉ. వినఁ గొఱగాని వార్తనెటు వీనులు సూడినభంగి నిందు నెం
దును ననవద్యమైన గతిఁ దోఁచెడి వస్తువదేల యగ్నిలోఁ
బెనుపడె నేజగజ్జనని పేరు స్మరించిన వారికిన్ భవా
గ్ని నిధనమబ్బు దట్టిభవనీరధిపోతము వహ్నిఁ గ్రాఁగునే. 833

వ. ఇయ్యది యేకర్మవిపాకమ్మున ఘటించె నొడువు మనుడు వ్యాసుండు రాజేంద్రా! మున్ను దుర్వాసుం డొక్కనాఁడు జాంబూనదేశ్వరీ సందర్శనమ్మున కరిగి యయ్యెడ మాయాబీజ జపంబొనరించినఁ బొడకట్టి యద్దేవియు. 834

క. నిజకంఠస్థలగతమై, యజహత్పరిమళపరీతమై సతతాళి
వ్రజసేవితమై తగునొక, స్రజముం గరుణించి యిడెఁ బ్రసాదంబనుచున్. 835

వ. అతండును దన్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యంబరమార్గమ్మున నరుగువాఁడు దక్ష నికటమ్మునకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవిం గాంచి వినయవినమితుండై మ్రొక్కినఁ బిమ్మట దక్షుం డమ్ముని శీర్షమ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యీ యసాధారణం బగు మాల్యంబెయ్యెడఁ జేఁజిక్కె నావుడు మునియు నానందాశ్రు లురుల నియ్యది పరదేవీప్రసాదంబని చెప్పెఁ బిదప దక్షుం డయ్యది తన కిమ్మనుడు, 836

క. మునివరుఁ డంగీకార, మ్మున దేవీభక్తునకు సముఁడు గాఁ డెవ్వాఁ
డును వాఁడు దేనిఁ గోరినఁ, జను నీ ననియెంచి యొసఁగె స్రజ మాతనికిన్. 837

వ. దక్షుం డామాలికం గ్రహించి తన కేళీసదనమ్మునఁ బదిలపఱచి, 838

క. పదపడి రాతిరి మోహా, స్పదుఁడై తన్మాల్యగంధవర్ధితమోదా
భ్యుదయుండై క్రీడాపర, తఁ దవిలి వర్తించెఁ బేర్మి దళుకొత్తంగన్. 839

వ. ఇయ్యపరాధమ్ము కారణమ్ముగ దక్షునికి శివునియందును గూఁతురగు సతీదేవియం దును ద్వేషమ్ము ఘటియించె నని వెండియు, 840

క. ఇయ్యది కారణమున న, త్రొయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం
బొయ్యన యోగాగ్నికి విడి, య య్యవనీధరవరునకు నాత్మజ యయ్యెన్. 841

క. అనవుడు జనమేజయుఁడో, మునివర! శంభునికి బ్రాణమునకన్నను హె
చ్చననొప్పు నా సతీమణి, యనఘ మృతింగనిన మీఁద నతఁ డెట్లుండెన్? 842

ఉ. అన మునినాథుఁ డిట్టులను నాపయివృత్త మ దిట్టిదంచుఁ జె
ప్పనలవికాదు, శంకరు నపారపుఁగ్రోధము వీరభద్రసం

జనకముగాఁగ నాతఁడు వెసన్ ద్రిజగమ్ములు నీఱుచేయునం
తన జలజాసనాదులు ద్రుతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినన్. 843

వ. శంకరుండును దద్భయార్దితులగు బ్రహ్మాదులకుఁ దనసేగి లెక్కింపక కరుణాకరుండు గావున నభయంబిచ్చి ఛాగవక్త్రమ్మున నద్దక్షుం బ్రతికించి పదంపడి ఖిన్నాత్ముండై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి వహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యమానయుఁ జిత్కళారూపిణియు నగు సతిం గాంచి స్కంధమ్మున నిడికొని హా సతి! హా సతి! యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు భ్రాంతచిత్తుండై నానా దేశమ్ములు పరిభ్రమించుచుండె; నంత బ్రహ్మాదులును జింతాదంతురులైరి; పిదప విష్ణువు బాణపాతమ్మున నా సతీదేవి యవయవమ్ముల ననేకఖండమ్ములుగా ఛేదించిన నయ్యవి తత్తత్స్థానమ్ములం బడియె. శంకరుండును నాయాచోట్ల నానారూపధరుండై వసియించుచు, దేవతలం గాంచి యిట్లనియె. 844

క. ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్ర, ద్ధాయుతులై దేవి నెవరు తద్దయుఁ బూజల్
సేయుదు రవ్వారికి శుభ, దాయిని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్. 845

ప. ఆయా చోట్లఁ దన యవయవమ్ముల యందు నద్దేవి నిత్యమ్మును సన్నిహితయై యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు మర్త్యులకయ్యెడ మంత్రసిద్ధి సత్వరంబుగ నగు, నదియునుంగాక మాయాబీజం బియ్యెడ జపించెనేని నతిశీఘ్రకాలమ్మున సిద్ధించునని చెప్పె. 846

క. విరహాతురుఁడై యా శం, కరుఁడు జపధ్యానపరతఁ గాలక్షేపా
దరుఁడై యా యా చోటుల, నరయుచు వర్తించుచుండె నవనీనాథా! 847

క. నావుడు జనమేజయుఁడ, ద్దేవీస్థానముల సంఖ్యఁ దెలిపి తదీయం
బై వెలయు నామసంఖ్యయు, వే వినుపింపఁగదె ననుఁ బవిత్రునిఁ జేయన్. 848

గీ. అనుడు వ్యాసుండు వల్కెనో జనవరేణ్య! శక్తిపీఠమ్ములను నాదుశక్తికొలఁది
తెలిపెదను విను మెవ్వానిఁ దెలిసి నరుఁడు, పాపముల నీఁగు మిగులసంపదలఁ దోఁగు

దేవీస్థానమ్ములు.

ప. భూతికాములగు వార లే యే పీఠమ్ములయం దుపాసనాపరులై సిద్ధింబడయుదు రయ్యవి వివరింతు, వారణాసియందు *విశాలాక్షియు, నైమిశమ్మున లింగధారి

*ముఖము పడినచోటు వారణాసి. అట వసించు గౌరికి విశాలాక్షి యనిపేరు. అని వ్యాఖ్యాత.

ణియుఁ, బ్రయాగమ్మున లలితయు, గంధమాదనమ్మునఁ గాముకియు, దక్షిణమానసమ్మునఁ గుముదయు, నుత్తరమానసమ్మున విశ్వకామయు, గోమన్తమ్మున గోమతియు, మందరమ్మునఁ గామచారిణియుఁ, జైత్రరథమ్మున మదోత్కటయు, హస్తినాపురమ్మున జయంతియుఁ, గాన్యకుబ్జమ్మున గౌరియు, మలయాచలమ్మున రంభయు, నేకామ్రపీఠమ్మునఁ గీర్తిమతియు, విశ్వమ్మున విశ్వేశ్వరియుఁ, బుష్కరమ్మునఁ బురుహూతయుఁ, గేదారపీఠమ్మున సన్మార్గదాయినియు, హిమవత్పృష్ఠమ్మున మందయు, గోకర్ణమ్మున భద్రకర్ణికయు, స్థానేశ్వరమ్మున భవానియు, బిల్వకమ్మున బిల్వపత్రికయు, శ్రీశైలమ్మున మాధవియు, భద్రేశ్వరమ్మున భద్రయు, వరాహశైలమ్మున జయయుఁ. గమలాలయమ్మున గమలయు, రుద్రకోటియందు రుద్రాణియుఁ, గాలంజరమ్మునఁ గాళియు, సాలగ్రామమ్మున మహాదేవియు, శివలింగమ్మున జలప్రియయు, మహాలింగమ్మునఁ గపిలయు, మాకోటమ్మున ముకుటేశ్వరియు, మాయాపురియందు గుమారియు, సన్తానమ్మున నంబికయు, గయయందు మంగళయుఁ, బురుషోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమ్మున నుత్పలాక్షియు, హిరణ్యాక్షమ్మున మహోత్పలయు, విపాశయందమోఘాక్షియుఁ, బుండ్రవర్ధనమ్మునఁ బాటలయు, సుపార్శ్వమ్మున నారాయణియుఁ, ద్రికూటమ్మున రుద్రసుందరియు, విపులమ్మున విపులయు, సహ్యాద్రియందేకవీరయు, హరిశ్చంద్రమ్మునఁ జంద్రికయు, రామతీర్థమ్మున రమణయు, యమునయందు మృగావతియుఁ, గోటితీర్థమ్మునఁ గోటవియు, మాధవవనమ్మున సుగంధియు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంధ్యయు, గంగాద్వారమ్మున రతిప్రియయు, శివకుండమ్మున శుభానందయు, దేవికాటతమ్మున నందినియు, ద్వారవతియందు రుక్మిణియు, బృందావనమ్మున రాధయు, మధురయందు దేవకియుఁ, బాతాళమ్మున బరమేశ్వరియుఁ, జిత్రకూటమ్మున సీతయు, వింధ్యమ్మున వింధ్యాధివాసినియుఁ, గరవీరమ్మున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమ్మున నుమాదేవియు, వైద్యనాథమ్మున నారోగ్యయు, మహాకాలమ్మున మహేశ్వరియు, నుష్ణతీర్థమ్మున నభయయు, వింధ్యపర్వతమ్మున నితంబయు, మాండవ్యమ్మున మాండవియు, మాహేశ్వరీపురమ్మున స్వాహయు, ఛగలండమ్మునఁ బ్రచండయు, నమరకంటకమ్మునఁ జండికయు, సోమేశ్వరమ్మున వరారోహయుఁ, బ్రభాసంబునఁ బుష్కరావతియు, సరస్వతియందు దేవమాతయు, సముద్రతటంబునఁ బారావారయు, మహాలయమ్మున మహాభాగయుఁ, బయోష్ణియందుఁ బింగళేశ్వరియుఁ, గృతశౌచమ్మున సింహికయుఁ, గార్తికమ్మున నతిశాంకరియు, నుత్పలావర్తకంబున లోలయు, శోణసంగ

మమ్మున సుభద్రయు, సిద్ధవనమ్మున మాతయు, భరతాశ్రమమ్మున ననంగయు,
జాలంధరమ్మున విశ్వముఖియుఁ, గిష్కింధపర్వతమ్మునఁ దారయు, దారువనమ్మున
బుష్టియుఁ, గాశ్మీరమండలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు భీమయు, విశ్వేశ్వ
రమ్మునఁ దుష్టియుఁ, గపాలమోచనమ్మున శుద్ధియుఁ, గాయావరోహణమ్మున
మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున ధరయుఁ, బిండారకమ్మున ధృతియు, జంద్రభాగ
యందుఁ గళయు, నచ్ఛోదమ్మున శివధారిణియు, వేణయందమృతయు, బదరియం
దురసియు, నుత్తర కురుక్షేత్రమ్మున నోషధియుఁ, గుశద్వీపమ్మునఁ గుశోదకయు,
హేమకూటమ్మున మన్మథయుఁ, గుముదమ్మున సత్యవాదినియు, నశ్వత్థమ్మున
వందనీయయు, వైశ్రవణాలయమ్మున నిధియు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, శివ
సన్నిధియందుఁ బార్వతియు, దేవలోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మాస్యమ్ములయందు
సరస్వతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయందు వైష్ణవియు, సతులయం
దరుంధతియు, రామలయందు దిలోత్తమయుఁ, జిత్తమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వ
శరీరులయందు శక్తియు, నెగడుదురని వెండియు, 850

క. ఎనిమిది వందల పీఠము, లును నందఱు శక్తులును బొలుచుచుండెద రో
జనమేజయ! యే తత్సం, ఖ్యను విన్న నఘమ్ము లడఁగుఁ గలుగు శుభమ్ముల్.

వ. సతీదేవ్యంగభూతమ్ములగు నీ పీఠమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా నరిగి పితృాదుల సంత
ర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదురని వెండియు, 852

సీ. భక్ష్యభోజ్యాదిసంపన్నమ్ముగను విప్ర • జనులకు భోజనంబు నిడియును సు
వాసినీ జనులను వటుకాదులను గుమా • రికల నట్టుల యలరింప వలయు
నింతేల? యెయ్యెడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజ • సీయుండు, కులభేదనియతి వలవ;
దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజుఁడేనియు • దేవీస్వరూపుఁడు తెలియు మధిప

గీ. యచటఁ జేసాఁపవలదు శక్త్యనుస్మృతిగను
మంత్రము జపింపవలయు నమ్మాత ప్రీతి
కొఱకు నిట్లెవ్వఁ డొనరించుఁ గుజనుఁ డేని
వాని పితరులు బ్రహ్మలోకాను గతులు. 853

వ. వాఁడును సమస్తసుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగానంతరమ్మున దేవీపురమ్మున
ముక్తుండై వసియించు, నీ నామాష్ట శతంబు జపించి సిద్ధివడసినవార లనేకులు గల
రని వెండియు, 854

క. ఈ నామాష్టశతమ్మును, దా నెవ్వఁడు పొత్తమందుఁ దగ వ్రాయు సతం
డూనఁడు గ్రహమారీభయ, మోనరవర! వానితుల్యుఁ డొక్కరుఁ డున్నే. 855

క. ఏ మానవుఁ డైనను దా, నామాష్టశతంబు జపమునఁ బొదలిన వాఁ
డౌ మాన్యుఁడు దేవతలకు, భూమీశ్వర! శక్తిరూపము నతం డొందున్. 856

గీ. ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు, నతవి పితరులు పరగతి కరుగువారు
సిద్ధపీఠమ్ము లియ్యవి సెప్పనేల?, ముక్తిదములని జ్ఞాన సుముఖము లనియు. 857

క. నరవర! ప్రశ్నంబున కు, త్తర మిచ్చితి నతిరహస్యతత్త్వము నీకుం
బరమాదరమునఁ దెలిపితి, నరసి మఱింకెద్ది యడిగె దన నృపుఁ డనియెఁ. 858

గౌరీ జన్మము.

చ. మునివర! మంచుఁగొండపయి మున్నుదయించెఁ బరాంబయంచు నీ
వినిచినమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెంతు, న
జ్జనని కథామృతంబెవఁడు చాలఁగఁ గ్రోలియుఁ దృప్తిచెందు దీ
ని నెనయు వానికిఁ మృతిజనింపదు; గల్గు సుధాశి కేనియున్. 859

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను మనం బిటు నీకుఁ బరాంబయందు సం
భావితమౌనె! ధన్యుఁడవు మాన్యుఁడవైతి నరేంద్ర! యాసతీ
దేవి శరీరము న్విడువ దేవసతుండు శివుండు భ్రాంతిమై
నే విషయమ్మునన్ నిలువ కెల్లెడఁ ద్రిమ్మరు చుండె నొక్కఁడై. 860

క. మనమున దేవీరూపం, బనయము ధ్యానించుచున్ సమాధిగతుండై
తన యంతఁ గాలయాపన, మును శంభుఁ డొనర్చుచుండె భూపవతంసా. - 861

చ. జగములు శక్తిహీనత నపారములై పొలుపేదె, రోగముల్
నెగడె, గ్రహాదిబాధలు జనించె, గణింపఁగరాక చింత వృ
ద్ధిగనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిందగు నాసమయమ్మునందు దు
ష్టగుణుఁడు తారకాసురుఁ డసాధ్యుఁడు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 862

గీ. మూఁడు లోకమ్ము లేలుచు నాఁడునాఁటి, కెల్లసురలను మునులను బల్లిదుఁడయి
బాధపెట్టఁ దొడంగె నప్పాపుఁ జంపఁ, దగ రొరులు శివునౌరసాత్మజుఁడు దక్కఁ.

ఉ. "అంగనలేని శూలి కెటు లాత్మజుఁ డుద్భవమందు"? నంచుఁజిం
తంగొని దేవతల్ తమకుఁ దారకు బాధ యపారమై శమ

మ్ముం గనకున్న నెల్లరు నమోనమ యంచు హరిన్ నుతింప న
య్యంగజుఁగన్నతండ్రి యిటు లానతియిచ్చె నుపాయశాలియై. 864

గీ. కామకల్పద్రుమంబు లోకజనయిత్రి
గలదు చింతింపనేల? నిక్కముగ మన య
నయమునఁజేసి యాపె మిన్నకయ యుండె
మనకు నిది శిక్షయగునంచు మదిఁ దలంచి. 865

క. లాలనమునఁ దాడనమున, నేలనకు నైన సుతులయెడ దయయుండున్
బాలకులు సేయు తుందుడు, కేలా తల్లులకుఁగాక యితరుల కుడుపన్? 866

క. కావున జగదంబికయై, భావమ్మునఁ గరుణ యెపుడు పరివేష్టింపన్
జీవులఁ బ్రోచెడి యప్పర, దేవిన్ శరణంబుఁగొన్న దీనతలున్నే? 867

వ. అను కమలలోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమశైలమ్మున కరిగి యయ్యెడఁ బుర
శ్చరణపరాయణులై దేవీయజ్ఞం బొనరించుచుఁ దృతీయాదివ్రతమ్ముల నాచరించుచు
నుండిరందుఁ గొందఱు సమాధినిష్ఠాతులును, గొందఱు నామపరాయణులును,
గొందఱు సూక్తాసక్తులును, గొందఱు మంత్రపారాయణపరులును, గొందఱు కృచ్ఛ్ర
చాంద్రాయణ వ్రతనిష్ఠులును, గొందరంతర్యాగసంస్థులును, గొందఱున్యాసనమాదరు
లును నై భువనేశ్వరీ మంత్రమ్మునఁ బరశక్తిపూజ నొనర్చుచు బహువర్షమ్ములు
గడపుచున్నంత, 868

ఉ. మేలగు చైత్రమాసనవమీ దినమందలి శుక్రవారమం
దోలి సురాళి కట్టెదుట నొక్క మహాద్భుత తేజమున్నత
శ్రీలలితంబు కోటిశశిశీతల మర్కసహస్రకాంతిసం
కీలితమై తటిత్కలనఁ గేరుచు నుద్భవమందె శోణమై. 869

వ. వెండియు, 870

సీ. మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి వేదములు నా • లుగు నాల్గు దిక్కులఁ బొగడుచుండ
నాద్యంతరహితమై యనవద్యమై యూర్ధ్వ • గతియుఁ దిర్యగ్గతి గనక కరచ
రణముఖాద్యవయవప్రావృతమ్మును గాక • స్త్రీపుంనపుంసకస్థితి నొలయక
దీప్తిచే నమరుల దృక్ప్రసారమ్ముల • మిఱుమిట్లు గొల్పుచు మెఱసి యంత

గీ. నా మహాతేజ మంగనయై మనోహ • రస్వరూపమ్ము తనరఁ గరమ్ము నమర
వరుల మనముల నానందవార్ధి ముంచె • నా విధం బట్టిదిట్టిది యనఁగరాదు. 871

సీ. కమలకుట్మలముల కొమరుగాదనఁజాలు • గబ్బిగుబ్బల ఠీవి గలుగు దానిఁ
గలరణత్కింకిణికాజాలశింజత్సు • మంజీరమేఖలల్ మలయుదానిఁ
గనకకేయూరక గ్రైవేయకాంగద • గళబంధముల పొల్పు గలుగుదాని
మొగలిదళముల సొబగుమీఱి వాసించు • నీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ

గీ. గప్పురపుఁదావి నెల్లెడగుప్పు పీడి • యంపు బల్ కావి నొప్పు నాస్యమ్ముదానిఁ
బృథునితంబబింబమ్మున వెలయుదానిఁ • గనకతాటంకయుగళమ్ము నెనయుదాని.

సీ. అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటమ్ము • నాయతభ్రూవిలాసాస్పదంబు
రక్తారవిందవిరాజన్నయన మున్న • తఘ్రాణ ముద్యదధరసమేత
మబ్జరేఖాసముద్యచ్చీర్ష మమలము • క్రాహార మిద్ధరత్నముకుటంబు
కుందకుట్మలదంతకోటీవిలాసంబు • కాశ్మీరతిలకసంకలిత మతుల

గీ. మల్లికామాలతీకనన్మాలికాభి • కీలితసుకేశపాశంబుఁ గేవలారు
ణాంబరంబును బాణాదికాయుధసము • పేతమగు దివ్యరూపంబు వెలయుదాని.

ఉ. పొలుపగు దాడిమీకుసుమపుంజము నాఁదగు కాంతిదాని, ను
జ్జ్వలములు నాల్గుబాహువు లెసంగెడిదాని, సమస్తకామముల్
చిలికెడుదాని, లేనగవు చెన్నలరారెడుదాని, నిత్యశీ
తలకరుణాసనాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంబికన్ సురల్. 874

క. కని మ్రొక్కిడి యానందా, శ్రునిరుద్ధస్వనులు ప్రేమచుంబితనిజలో
చనులును నై తన్మయమగు, మన మొందేమియును వినమి మ్రాన్పడి పిదపన్. 875

వ. ఎట్టకేలకు ధైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్నుతించిరి. 876

గీ. రజ్జువున మాలయందు సర్పభ్రమంబు, వడువున జగమ్ము నీయందు భ్రాంతికల్పి
తంబగు నని తెలియనికతమున నిన్నె, ఱిఁగిన మీఁదట భ్రాంతి యడఁగు జగమున.

క. తత్తనుట కుసాహృతి సం, విత్తును నగు నిన్ను భువనవిభ్వవటంచుం
జిత్తన్మాత్ర వటంచుఁగా, బత్తిమెయి నమస్కరించువారము తల్లీ! 878

వ. అఖండానందంబును బ్రణవంబును హ్రీంకారమ్మును బ్రత్యగాత్మయును నీ స్వరూపమ్ము లాగమతాత్పర్యభూమికయు నవస్థాత్రయ సాక్షిణియుఁ బంచ కోశాతిరిక్తయు నగు నీకు నమస్కారము. త్వం పదమ్మునకు వాచ్యంబవగు నిన్ను నానా మంత్రాత్మికవనుచు నుతింతుమని శ్రీసూక్తంబుఁ దన్ను నుతించు నిర్జరులం గాంచి సుధామధురస్వరంబున నజ్జగదంబ యిట్లనియె. 879

క. దేవతలార! మదర్థము, మీ వచ్చిన కార్యమేమి? మీ మొగములు శో
కావిలత నొంద నేల? ము, దావహ యగు నేను వరదనై యుండంగన్. 880

క. నాయందు భక్తిగలవా, రేయెడ నాపదల నొందిరేనియు సత్యం
బాయాపద దొలఁగించి మ, దీయుల నొనరింతునను ప్రతిజ్ఞ యెఱుఁగరే. 881

చ. అనుచు దయాసమేతముగ నానతి యిచ్చిన దేవి పల్కులన్
విని ముదమందుచున్ సురలు నిర్భయులై తమ దుఃఖ మీగతిన్
మనవి యొనర్చి "రెండు భువనమ్ముల నెచ్చట నేని నీకునుం
గన విన రాని సంగతులు కల్లలు గావె ప్రపంచమాతృకా. 882

క. తారకుఁడను రక్కసుఁ డే, పార సరోజాతభూదయాపాత్రంబై
కోరిన వరములు గొని దు, ష్ప్రారంభతఁ జేసి మమ్ము బాధించు నొగిన్. 883

క. శివు వలనం బుట్టిన వాఁ, డు వధించెడి వాని శర్వుఁడును భార్యావై
భవ మెఱుఁగనివాఁ డెటు సం, భవమందున్ గొడు కొకండు భువనకుఁ దల్లీ. 884

చ. అని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రికయై జనించు నా
పెను బురవైరి కెల్లరను బెండిలి సేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనికిఁ గుమారుఁడుం బొడముఁ దారకునిన్ వధియించుఁ బొండిఁకన్. 885

వ. అను పరాంబ పల్కులకు సంతసించి సురలతోడం జనుదెంచిన హిమాచలరా
జంబ కిట్లనియె. 886

క. ఏమీ! నాపుణ్యము త, ల్లీ! మా యింటం జనింతె లీలాకృతివై
కామితఫలదాయిని నా, నేమమ్ము ఫలింప నేర్చెనే? యిప్పటికిన్. 887

క. జడుఁడన్ మందుఁడ నే నె, క్కడ! చిద్రూపిణి పరాంబికయు దయచే నా
కడుపున జనించుటయు నె, క్కడ! జన్మశతములకైనఁ గలుగునె తల్లీ! 888

గీ. అశ్వమేధాదియాగమ్ము లాచరించు, సుకృతులేనియు నీరూపు చూడలేరు
తాదృశంబగు రూప మోతల్లి! నా గృ, హమున జనియించు టరిది భాగ్యంబ కాదె.

శా. "మంచుంగొండ యనేక జన్మముల నేమం బింతగా నొప్పునే!"
యంచు న్నన్నును నిన్ను భక్తకరుణాయాదఃపతింగాఁ గన
గ్గించున్ లోకము మత్పితృత్రాణము విముక్తిజెందు నోతల్లి ని
ర్మించున్ వేయొక పుణ్యలోకము ను బేర్మిన్ బమ్మ యవ్వారికిన్. 890

వ. సర్వవేదాంత సారభూతంబగు నీవిశ్వరూపం బొకమరి సాక్షాత్కరింపం జేసి శ్రుతి సమ్మతమ్ములగు భక్తిజ్ఞానయోగమ్ము లానతిచ్చి కృతార్థులం జేయుము నావుడు హిమవంతునకు వికసితముఖపంకజయగుచు నప్పరాంబ శ్రుతిగూఢంబగు నా రహస్యంబిట్లు వక్కాణించె. 891

దేవీ విశ్వరూప ప్రదర్శనము

క. అమలం బనుపమ మవిత, ర్క్య మనామయ మేకముం బరబ్రహ్మాభి
ఖ్యము సంవిత్తును నగు తే, జ మనఁగ విను నేనసూ రసాధరమౌళీ. 892

గీ. తత్సహజశక్తి మాయ నాఁ దనరు, సది య
సతియు సతియును నుభయానుగతియుఁగాక
శశికిఁ జంద్రిక, యగ్ని కుష్ణతయు, భాస్క
రునకు దీధితిరీతిగాఁ దనరుచుండు. 893

వ. స్వీయశక్తిసమాయోగమ్మునంజేసి యేన ప్రపంచమ్మునకు బీజంబనైతి; నస్మచ్ఛక్తి యనఁగా మాయ. అది తపస్తమో జడాదినానానామంబులు గలయది. ఆ యీ నామమ్ము లెల్ల నిగమాదిప్రసిద్ధంబులు కాని, యయ్యైపండితుల స్వకపోల కల్పితంబులు గావు. అమ్మాయ జీవాశ్రితయగు పట్టున నవిద్య యనఁబఱఁగు. దానికి స్వాశ్రయ వ్యామోహకృత్త్వం బొండు దొసంగుగలదు. ఏతద్దోషమ్మునుండి రక్షించి జీవునకు మోక్షం బొసంగుటయ సృష్టికి ముఖ్యప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితమ్మగు చైతన్యంబు సృష్టికి నిమిత్తకారణంబు, మాయ సమవాయికారణంబు. దృశ్యంబగు కతన మాయ జడంబును, జ్ఞానమువలన నశించుటంజేసి మిథ్యయునగు. చైతన్యంబు దృశ్యంబుగాదు. కాన నిప్పరవస్తువును జడమనరాదు. ఇయ్యది దీపమ్ము వడువునఁ బరప్రకాశకమ్మును స్వయంప్రకాశమానమ్మును నని యెఱుఁగునది. జాగ్రదాద్యవస్థాత్రితయమ్మునం దిది యొక్కటేగతి భాసించు. ఇయ్యది సంవిదాత్మకంబు, సుఖాత్మకంబు, పరప్రేమాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు, నిత్యంబు, సత్యంబు; దీని కన్న నితరమ్ము మిథ్య. కావున నప్పరవస్తువున కసంగత్వమును నపరిచ్ఛిన్నత్వమును స్ఫుటమ కదా! ఏవంభూతమగు పరవస్తువునేన. నేను జ్ఞానాత్మికనుగాని జ్ఞానధర్మిణినిగాను. జ్ఞానరూపమ్మును బూర్ణమ్మును ద్వైతజాలవివర్జితమ్మును నగు పరవస్తువు కామకర్మాది యుక్తయగు స్వీయమాయకతమ్మునను బూర్వానుభూత

సంస్కార వశమ్మునను గాలకర్మవిపాకమ్మునను దత్త్వావివేకనిమిత్తమ్మునను సిసృష్టి భాజనం బగుచున్నయది. ఈ సర్గంబు బుద్ధిపూర్వకంబుగాదు. ఇంతదనుక నలౌకికమ్మగు నారూపమ్ము నీకుం జెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాకృతంబును, నవ్యక్తంబును, మాయాశబలితమ్మును, సర్వకారణ కారణమ్మును, నాదితత్త్వమ్మును, సచ్చిదానంద విగ్రహమ్మును సర్వకర్మఘనీభూతమ్మును, నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశ్రయమ్మును, హ్రీంకారమంత్రవాచ్యంబును నని యెఱుంగునది. ఇద్దాన శబ్దతన్మాత్రరూపకంబగు నాకాశమ్మును దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన రూపాత్మకంబగు తేజమ్మును, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమ్మును, దానివలన గంధాత్మికయగు భూమియుఁ బొడమె; సందాకాశమ్మునకు శబ్దమ్మును, వాయువునకు శబ్దస్పర్శమ్ములును, దేజమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూపమ్ములును, నుదకమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూపరసమ్ములును, భూమికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధమ్ములును గుణమ్ము; లీభూతపంచకమ్ము వలన వ్యాపకమ్మును వాయురూపమ్మును నగు లింగదేహ మ్ముద్భవించె. సర్వప్రాణాత్మకంబగు నియ్యదియ యాత్మకు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు. కారణదేహం బవ్యక్తంబు, దీనియందు జగంబు బీజరూపమ్ముననుండు; నియ్యదియ లింగదేహమ్మునకు హేతుభూతంబు. ఈయది మున్ను వివరింపఁబడియె. పంచీకరణ మార్గమ్మునంజేసి పంచమహాభూతమ్ము లుద్భవించెఁ, దత్ప్రకారంబు వివరింతు. 894

తే. గీ. ముందుఁ బంచమహాభూతములను రెండు
భాగములుచేసి యందొండు భాగమునకు
నాల్గుభాగమ్ములను గల్పనంబొనర్చి
యవియు స్వస్వేతరద్వితీయాంశమందు. 895

వ. యోజింపవలయు, నిట్లు యోజించిన నయ్యైభూతమ్ము లొక్కొక్కటి పంచావయవమ్ములుగ నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు. పంచీకృతభూతజన్యంబగు దేహంబ నాకు స్థూలదేహమ్ము. పంచభూతసత్త్వాంశమ్ములవలన జ్ఞానేంద్రియమ్ము లైదునుం గలిగె. అవి యేకమై యంతఃకరణమ్మునాఁదగె. అది వృత్తిభేదమ్మున నాల్గుభేదమ్ములు గలయది. అది సంకల్పవికల్పాత్మకంబగునెడ మనంబనియు, నిశ్చితంబగునెడ బుద్ధియనియు, నిత్యానుసంధాన పరమ్మగునెడఁ జిత్తమ్మనియు, నహంభావావృతంబగునెడ నహంకారంబనియు నుడువంబడు. రాజసాంశమ్ము వలనఁ గర్మేంద్రియమ్ములైదునుం గలిగె; నవియేకమై ప్రాణంబునాఁ

బరగు నది ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానభేదమ్ముల నైదువిధమ్ములు గలయది యందు హృదయమ్మునఁ బ్రాణమ్మును, గుదమ్మున నపానమ్మును, నాభియందు సమానమ్మును గంఠమ్మున నుదానంబును, సర్వశరీరమ్మున వ్యానమ్మును నివసించుః; త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణమ్ములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థములును ప్రాణాపానవ్యానోదానమ్ములును, బుద్ధియును, మనమ్మును, గలసి లింగం బనఁదగు నస్మదీయ సూక్ష్మశరీరంబు. వెండియుఁ బ్రకృతి విశేషమ్ము లాలింపుము. మాయయనియు, నవిద్యయనియు రెండు దెఱంగు లందు *సత్త్వాత్మికమాయ •గుణమిశ్రిత యవిద్యయని యెఱుంగునది, యందు స్వాశ్రయసంరక్షకమ్ము మాయ, యం దీశి తృప్రతిబింబంబీశ్వరుం; డతండు సర్వజ్ఞుండును, సర్వకర్తయును, సర్వానుగ్రహ కారకుండును, నాఁబడు; నవిద్యాప్రతిబింబంబు జీవుం డనఁబరఁగు; నీ యిరువురకు (నవిద్యానిమిత్తకంబగు పూర్వోక్తదేహత్రయాభిమానమ్మున నామత్రితయం బుగల, దందుః ((బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వనామమ్ములు జీవునకు, నీశసూత్రవిరాట్పదమ్ము లీశ్వరునకుం జెల్లు; నందు జీవుండు వ్యష్టిదేహాభిమానియు, నీశ్వరుండు సమష్టి దేహాభిమానియు నగునని వెండియు, 896

క. జీవానుగ్రహకామము, చే విశ్వంబెల్లఁ దానచేయును నానా
భావముల, నీశ్వరుఁడు మ, ద్భావుండై నాదుశక్తిఁ దగఁ బ్రేరితుఁడై. 897

చ. సకల చరాచరమ్ములును శక్తికృతమ్ముల యట్టి నాదు మా
యకు మఱి నాకు నెన్నఁ బరమార్థత భేదములేదు చూడ, లౌ
కికులకు భేదముండు నది కేవలమత్కృత మింకఁ దత్త్వద
ర్శకులకుఁ దత్త్వమొక్కటియ శాస్త్రనిదానము భూధరోత్తమా. 898

ఆ. వె. అట్టి నేను జగము నఖిలమ్ము సృజియించి, ప్రాణ మగ్రమంద పరిధవిల్ల
నందుఁ జొచ్చియుందు; నట్లుకాకున్న లో, కాంతరగతి ఘటనయగుటయెట్లు?

వ. ఉపాధిభేదమ్మున ఘటాకాశాదులకు భేదంబు కల్పితంబగుపగిది మాయాభేదమ్ము నంజేసి నాయందును భేదమ్ము కల్పితమ్ము. భాస్కరుం డుచ్చనీచాదివస్తువుల వెలిఁ

---

* సత్త్వాత్మిక = శుద్ధసత్త్వ.
• గుణమిశ్రిత = మలినసత్త్వ.
(అవిద్యయన మాయయు, నవిద్యయు నని వ్యాఖ్యాత.
((కారణదేహాభిమాని ప్రాజ్ఞుండు, సూక్ష్మదేహాభిమాని తైజసుఁడు, స్థూలదేహాభిమాని విశ్వుండు.

గించియు దుష్టుండు గాని తెలంగున నేనును దత్తద్వస్తుగతదోషమ్ములకు భాజనం బుగాను. బుద్ధ్యాదివిష్ఠంబగు కర్తృత్వమ్మును వివేకశూన్యులు నాయందు గల్పింతురు కాని వివేకులిట్లు పొరంబడరు, ఘటాకాశ మహాకాశమ్ముల పగిది జీవాత్మపర మాత్మలకు భేదంబు కల్పితంబు. జీవబహుత్వంబు వడువున నీశ్వరబహుత్వ మ్మును, మాయాకల్పితంబయగు; నింద్రియసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య జీవబహుత్వమ్మునకును, గుణసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య యీశ్వర బహుత్వమ్మునకుఁ గారణంబగునని వెండియు, 900

సీ. నేన యీశ్వరుఁడను నేన సూత్రాత్ముఁడ • నేన విరాడాత్మ నెఱుఁగుమయ్య
హరిహరబ్రహ్మలు నావైష్ణవియు గౌరి•యును బ్రాహ్మియును నేన; యినుఁడుశశియు
దారకలును నేన; తస్కరవ్యాధచాం • డాలురు నేన; యన్యంబులైన
పశుపక్షులును నేన; పరమోత్తములు కర్మ • ఠులు నేన; దుష్కర్మకులును నేన;
గీ. యఖిలభూతమ్ములందు నాకన్నవేఱు • లేదు; ఫణిమాలికాది విభేదములను
నొందియును రజ్జు వేకమై యుండుపగిది • నేన వెలుఁగుదు నెందు నో హిమగిరీంద్ర!

క. అని నొడువు నప్పురాంబం, గని హిమగిరి దేవి! నీయఖండాకారం
బును గనుఁగొనఁగా నెంచెద, ననవుడు విశ్వస్వరూప మంబయుఁ జూపెన్. 901

వ. సురలును లోచనభీకరంబగు తద్విరాడ్రూపంబుఁ గాంచి విస్మితులైరి; యారూపం బెట్టిదం టేని. 902

సీ. వ్యోమంబు శిరము, సూర్యుండు చంద్రుండు లో•చనములు, చెవులు దిశలు తొలిచదు
వులు మధురంపుఁబల్కులు, పవనంబు ప్రా•ణము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రి
కటి, జలంబు నాభి, భగణము వక్షము, మహ • ర్లోకంబు మెడ, జనోలోక, మాస్య
ము, లలాట మరయఁ దపోలోక, మింద్రాదు • లెల్లరు బాహువు, లివియుఁగాక

తే. గీ. నాస గంధంబు, దస్రులు నాసికావి
వరములు, పవలురాత్రి తెప్పలు, జలంబు
కాకుదంబు, రసంబు నాల్క, కనుబొమలు
బ్రహ్మలోకమ్ము, యముడు దంష్ట్రిలు, మఱియును, 904

వ. స్నేహంబు దంతమ్ములు, మాయ హాసంబు, నేత్రాంతప్రసారంబు సర్గమ్ము, వ్రీడ యుత్తరోష్ఠమ్ము, లోభంబధరోష్ఠంబు, ధర్మమార్గంబు పృష్ఠంబు ప్రజాపతి మేఢ్రమ్ము సముద్రంబులు కుక్షి, పర్వతమ్మ లస్థులు, నదులు నాడులు. వృక్షంబులు కేశంబులు

బాల్యయౌవనకౌమార వార్ధకమ్ములు గతులు, మేఘమ్ములు లోమమ్ములు, సంధ్యలు వసనంబులు, చంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రుద్రుఁడంతఃకరణమ్మునుగా దంష్ట్రాకరాళంబును, నానాయుధధరంబును, బ్రహ్మశ్రోత్రావనంబును, సహస్రశీర్షమ్మును, సహస్రనయనంబును, సహస్రపాదమ్మును, కోటిసూర్యప్రకాశమ్మును, విద్యుత్కోటి సమప్రభంబును, భయంకరమ్మును, ఘోరమ్మును, హృదక్షిత్రాసకారకమ్మును నగు సమ్మహారూపమ్ముఁగాంచి కంపమానహృదయులగుచు దేవతలు మూర్ఛిల్లి పడంపడి కెలననున్న వేదమ్ములు ప్రబోధింప లేచి ముకుళితకరకమలులై.

శా. నీరూపంబు జగద్భయంకరము నెంతేఁజూచి మూర్ఛన్ భయం
బారం గొంటిమి నీనుసంస్తవము సేయన్నేర్తుమే ? తత్పదాం
భోరుడ్ద్వంద్వముఁ గొల్చుపామరుల మమ్మిం బ్రోవుమో దేవి ! వి
శ్వారూఢంబగు నీస్వరూప ముపసంహారంబుఁ గావించుచున్. 906

వ. అగ్నియు సూర్యచంద్రులును నోషధులును దేవతలును సాధ్యులును బశుపక్షిమృగాదులును మనుజులును బ్రాణాపానంబులును వ్రీహియవంబులును దపంబును శ్రద్ధయు సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు *సప్తప్రాణార్చులును సప్తసమిధలును హోమమ్ములును లోకంబులును సముద్రంబులును నదులును బర్వతంబులును సర్వరసంబులును సర్వౌషధంబులును జన్నంబులును యూపంబులును దక్షిణలును ఋగ్యజుస్సామంబులును నెందుండి జనించె నట్టి సర్వాత్మకు నీకు నమస్కరించెదమని వెండియు, 907

తే. గీ. పరమమగు నీదు విశ్వరూపంబు విడిచి, మున్ను కైకొన్న యాజగన్మోహనంపు
రూపు చూపుము మాభీతి మాపుమంచుఁ, బ్రార్థనమొనర్చు నమరులయందుఁబేర్మి.

వ. పిదప నంబయు నా విశ్వరూపంబు చాలించి తొంటిరూపంబు కైకొని యమరులకిట్లనియె. 909

ఆ. వె. మందభాగ్యులగు నమరులు మీరేడ. నా, విశ్వరూప మేడ ! భీతినొందు
టబ్బురంబె ! నే దయాపతి మీకు సా, క్షాత్కరింపఁజేయఁ గడఁగితిఁజుఁడి.

మోక్షమ్మునకు జ్ఞానం బావశ్యకమనుట.

క. యోగంబుల దానంబుల, నాగమముల మేటితపములాదిగ నేయే
యోగములనైన నన్నున్, వేగనుఁగొనఁజాలు టబ్బునే ? యెందేనిన్. 911

*ప్రాణములు, అర్చిస్సులు, అని ద్వంద్వము.

వ. అని చెప్పి హిమగిరి నుద్దేశించి గిరీంద్రా! ప్రకృతంబాలింపుము పరమాత్మ యుపాధిభేదమ్మున జీవతత్వమ్ముఁజెంది కర్తృత్వాద్యను గతుండగుచు ధర్మాధర్మైక కారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నానాయోనులజనించుచు సుఖదుఃఖమ్ము లనుభవించుచు మరలఁ దత్తత్కర్మానుభవమ్మునజేసి నానాశరీరమ్ములు తాల్చుచు సుఖదుఃఖానుభవం బొనర్చుచు ఘటీయంత్రంబు చందమ్మున విరామంబుగొనక యజ్ఞానంబునంబడి పొరలుచుండు. 912

సీ. కావున మనుజుఁ డజ్ఞానంబు నశియించు • పొంటె విద్యాభ్యాసమును నొనర్ప
వలయు; జన్మంబుసఫలమగుటయుఁ బురు • షార్థసమాప్తియు నమృతముక్త
దశయు నజ్ఞానంబు నశియించుటయకాదె? • యజ్ఞానజమగు నుపాప్తియొందెఁ
గర్మంబునొందె నజ్ఞాననాశనమునఁ • గారణములుకావు; కాని రాగ

తే. గీ. దోషముఖ్యము లైనట్టి దొసఁగు లెసఁగఁ
జేయుఁగాన ననర్థంపుఁజేటుదెచ్చుఁ
గర్మములవంకఁ బోక విజ్ఞానమహిమ
చెందుపొంటెఁ బ్రయత్నమ్ముచేయవలయు. 913

వ. కొందఱు కైవల్యమ్మునకు విజ్ఞానంబ కారణంబైనను "కుర్వన్నే వేహకర్మాణి" యను ననుశాసనంబుకతమిఁ గర్మంబును తత్ప్రాప్తికి సహాయంబనియు హితకారి యనుయుం బలుకుదురు హృద్గ్రంథి జన్యంబగు కర్మమ్మునకు హృద్గ్రంథిభేద సాధనంబగు విజ్ఞానంబునకు దమఃప్రకాశంబులకుంబలె యౌగపద్యంబు సంభవింపదు. కావున వైదికంబులగు సర్వకర్మంబులును జిత్తశుద్ధికరమ్ములని యెఱింగి శమదమతితిక్షావైరాగ్యసంభవపర్యంతమ్మును గర్మమ్ములొనర్చుచుఁ బిదప సర్వసంగ పరిత్యాగంబుచేసి శ్రోత్రియుండును బ్రహ్మనిష్ఠుండును నగు గురువరుంగాంచి నిర్వ్యాజంబగు భక్తిసకుకొత్త వేదాంతశ్రవణంబుసేయుచుఁ దత్త్వమస్యాదివాక్యమ్ముల కర్థంబు విచారించునది. 914

తే. గీ. "తత్త్వమసి" యను వాక్య మద్వైతబోధకము తదర్థమెఱింగిన విమలమతియ
యేను! నేనయతండు; గిరీంద్ర! తేట తెల్లముగను తదర్థంబు తెలియవినుము.

వ. 'తత్' పదమ్మునకు సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును, 'త్వం' పదమ్మునకుఁ గించిద్జ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును, వాచ్యంబు. 'అసి' పదవాచ్యంబైక్యం; బిదిపదార్థంబు. సర్వజ్ఞత్వవిశిష్ట చైతన్యంబును గించిద్జ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యమ్మును నొక్కటియేయని వాక్యార్థంబు. ఇట్టి యర్థంబు విరుద్ధంబు కావునఁ దత్త్వంపదమ్ములకు జహదజహ

ల్లక్షణచేఁ జైతన్యమాత్రార్థకత్వంబు స్వీకరించి యితరార్థంబు పరిహరింపవలయు. అట్లేని చైతన్యంబు చైతన్యంబు నొక్కటియే యని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు లభించునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 916

తే. గీ. స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ
మూఁడు దేహంబు లాత్మకు మున్నుపాధు
లవి నశింపఁగ నందున్న యైదుకోశ
ములను దాఁటిన నా బ్రహ్మపుచ్ఛ మరయు. 917

వ. పంచీకృతమహాభూతసంభవంబును భోగాలయమ్మును జరావ్యాధిసంయుతమ్మును నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతంబును ప్రాణపంచకయుతంబును నపంచీకృతభూతసంభవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవబోధకంబును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు ననిర్వచనీయమ్మును నగు నజ్ఞానంబ కారణదేహంబు. ఈ దేహత్రయమ్ము నశియించినపిదపఁ గేవలాత్మ మిగులు; నితనికి జననమరణమ్ములులేవు. శాశ్వతమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నణువుకన్న నణువును మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు *గుహానిహితంబును నేతి నేతీతివాక్యపరిశిష్టమ్మును హననకర్తృత్వహననకర్మత్వదూరమ్మును నగు నాత్మవస్తువును వీతశోకులగువారు సాక్షాత్కరింతురు. 918

సీ. రథి యాత్మ, దేహంబు రథము, సారథి బుద్ధి • త్రాళులు, మన మింద్రియాళి వారువము, లింద్రియముల మనముగూడి తద్గోచ • రములగు పలువిషయముల నాత్మ యనుభవించునటంచు మునులందు; రయ్యవి • ద్యయు నమనస్కత్వ మశుచివిధము గలవార లెన్నఁడుఁ గాంచరు తత్పద • మును, సంసృతినిబడి పొదలుచుంద్రు;

తే. గీ. విద్యయును సమనస్కత్వవిధియు శుచిత
యును గలుగువారు తత్పద మనుగమింత్రు
రజ్జువు మనంబు, తెల్వి సారథిగఁ గల్గు
వాఁడు తుదముట్టు మత్పదాధ్వమ్మనందు. 919

వ. ఇట్లు శ్రుతిమత్యనుసారంబుగ నాత్మచే నాత్మనిశ్చయంబొనర్చి నిదిధ్యాసనమ్మున నాత్మరూపనగు నన్నుఁదలంచునది. యోగవృత్తికిమున్ను దేవీప్రణవంబగు హ్రీంకారమ్మునందలి యక్షరత్రయార్థంబు విచారించి హకారంబు స్థూలదేహంబనియు రకారంబు సూక్ష్మదేహంబనియు నీ కారంబు కారణదేహంబనియు హ్రీంకా

* బుద్ధి.

రంబు తురీయంబగు దేవీరూపంబనియు నిట్లు సమష్టివ్యష్టిదేహంబులు నిర్ణయం బొనర్చి పిదప నవ్వాని కైక్యమ్ము నిశ్చయించి సలీనాక్షుండగుచు నాసాభ్యంతర సంచారులగు ప్రాణాపానంబుల సమంబొనర్చి వీతవిషయాకాంక్షత్వమ్మును వీతదోష త్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును దనర నిర్వ్యాజమ్మగు భక్తిపెంపున నీరావంబగు గుహాముఖంబుఁ బ్రవేశించి హ కారరూపుఁడగువిశ్వాత్మను ర కారరూపుఁడగు తైజసాత్మయందును నవ్వాని నీకారరూప ప్రాజ్ఞాత్మయందును నవ్వాని హ్రీంకారమ్ము నందును బ్రవిలాపమ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాహీనమ్మును ద్వైతభావవివర్జితమ్మును నఖండంబును నగు సచ్చిదానందమ్మును జైతన్యాగ్ని దీపశిఖాంతరమ్మున భావిం చుచుఁ దద్భావనంజేసి మదీయసాక్షాత్కారంబుఁగాంచి మద్రూపుఁడగుచు మదై క్యమ్ముఁగాంచు ననిన విని హిమవంతుం డంబ కిట్లనియె. 920

తే. గీ. తత్త్వదర్శనమునకు సాధనముయోగ, మంబ! సంవిత్ప్రదాయక మంచువింటిఁ
దెలియఁజెప్పుము తద్విధి తేటతెల్ల, ముగను భక్తుని ధన్యునిఁ దగదెచేయ?

యోగమంత్రవివేచనము.

వ. అని వినయావనతుండగుచు నడుగుటయు నంబిక గిరీంద్రా! యోగంబన జీవా త్మైక్యంబకాని వేఱొండుగాదు. తత్ప్రకారం బెఱిఁగింతు. యోగవిఘ్నకరమ్ములగు కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యమ్ములను యమనియమాసనప్రాణాయామ ప్రత్యా హారధారణాధ్యానసమాధు లనియెడి యష్టయోగాంగమ్ములచే జయింపవలయు; నహిం సయు సత్యమ్మును నస్తేయమ్మును బ్రహ్మచర్యంబును దయయు నార్జవమ్మును క్షమయు ధృతియు మితాహారమ్మును శౌచమ్మును నను నీపదియు యమంబులు. తపంబును సంతోషంబును నాస్తికత్వమ్మును దానమ్మును దేవపూజయు సిద్ధాంత శ్రవణమ్మును లజ్జయు మతియు జపమ్మును హోమమ్మును నను నీపదియు నియ మమ్ములు. పద్మాసనమ్మును స్వస్తికమ్మును భద్రమ్మును వజ్రాసనమ్మును వీరాసన మ్మును నను నివి యైదును నాసనమ్ములు. 922

గీ. చరణతలములురెండును సక్థులందుఁ, జేర్చి బొటన్రేళులను రెండుచేతులఁగొన
వలయు వ్యుత్క్రమమగు గతి నలయి కెడలి, యదియ పద్మాసనము భూధరాధినాథ.

సీ. చరణతలమ్ముల జానూరుమధ్యభా • గమ్మునునిడి ఋజుకాయుఁడగుట
స్వస్తికమ్మండ్రు; *సీవని పార్శ్వములయందు • గుల్ఫద్వయమ్ము దగులఁగ నిల్పి

*సీవని = అండస్థాశిరా

యండకోశాధస్సమర్పిత పాదపా • ర్ష్ణి యగుచుఁ గరముల చేతఁ బట్టి
కొనుట భద్రాసనమనియండ్రు ; జానుభా • గములందుఁ బ్రత్యఙ్ముఖములైన

గీ. వ్రేళ్ళుగల చేతుల నిమిడ్చి కాళ్ళ దొడల
యందుఁ గ్రమముగనిడుట వజ్రాసనమగు ;
నొకపదము క్రిందఁ దొడమీఁదనొకటి యుంచి
యమర బుజుకాయుఁడగుట వీరాసనంబు. 924

వ. షోడశమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిడానాడిచే బాహ్యవాయువు నాకర్షించి చతుష్షష్టిమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమున సుషుమ్నానాడిచే నద్దానినాఁగి ద్వాత్రింశన్మాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళనాడిచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయామమ్మునాఁబడు. ఇయ్యది సగర్భవిగర్భ భేదమ్మున రెండు తెఱంగు; అందు జపధ్యానాదిసహితం బాద్యంబు, తదపేతంబు ద్వితీయంబు 925

గీ. క్రమముగా నిట్టులభ్యాసకలన నెగడు. ధన్యునకు స్వేదకంపభూత్యాగములు ల
భించు; నం దాద్య మధమతమించు రెండ, వయది మధ్యమమగుమూఁడవయది మేలు.

వ. స్వస్వవిషయమ్ముల నిరర్గళమ్ముగ సంచరించు నింద్రియమ్ముల నరికట్టుట ప్రత్యాహారంబు. మఱియు నంగుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధారలింగనాభులయందును హృ *ద్గ్రీవాకంఠదేశమ్ములయందును •లంబికయందును నాసయందును భ్రూమధ్యమస్తకాదులయందును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణయనఁబడు; చైతన్యాంతరవర్తియును సమాహితమ్మును నగు మనమ్ముచే నాత్మయం దభీష్టదేవతాధ్యానంబు ధ్యానంబు నాఁదగు; జీవపరమాత్మలకు సమత్వభావనసమాధినాఁబరగు; నిది యష్టాంగలక్షణం బింకమంత్రయోగం బాకర్ణింపుము. చంద్రసూర్యాగ్నితేజోయుక్తమ్మును జీవబ్రహ్మైక్యరూపకమ్మును బంచభూతాత్మకమ్మునునగు విశ్వంబు శరీరంబు. అందు మూడుకోట్ల యేఁబదిలక్షల నాడులుగలవు. అందును బదిప్రధానంబులు. అందు మూఁడు ప్రధానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిడాపింగళాసుషుమ్నలు ఇం దిడానాడి చంద్రరూపిణి. పింగళ శక్తిరూపయు నమృతవిగ్రహయు పుంరూపయు సూర్యవిగ్రహయునై వెలయు. ఈ రెండును మేరుదండస్థితమ్మును సూర్యచంద్రవహ్నిరూపిణియు నగు సుషుమ్నానాడికి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ముల

* గ్రీవ = మెడ, కంఠము = కుత్తుక.

• లంబిక = కొండనాలుక.

నొప్పెడి సర్వతేజోమయమ్మగు నీ సుషుమ్నానాడియొక్క మధ్యమ్మునందు విచిత్రానామకంబగు నొక యవాంతరనాడియుండు. దాని మధ్యమ్మునందుఁ గోటిసూర్యసమప్రభమ్మును నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకంబును నగు స్వయంభూలింగమ్ము కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున హ్రీంకారాత్మకంబగు మాయాబీజమ్ము వఱలు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహయు దీపశిఖాకృతియునగు కుండలి చెలంగు. అదియ దేవ్యాత్మికయనంబరఁగుఁ; దద్బాహ్యమ్మున వకారాది సకారాంత చతుర్దళమ్మును పీతవర్ణమ్మును దీప్తహేమసమప్రభమ్మును నగు పద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున ననలప్రఖ్యమ్మును వజ్రకాంతమ్మును బకారాది లకారాంత షడ్దళంబును 1 స్వాధిష్ఠానమ్మునగు 2 మూలాధారంబు కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాభిదేశమ్మున మేఘాభమ్మును విద్యుత్ప్రభమ్మును బహుతేజోమయమ్మును డకారాది ఫకారాంత దశవర్ణదళసంయుతమ్మును విష్ణ్వధిష్ఠితమ్మును విష్ణ్వాలోకనకారణమ్మును నగు 3 మణిపద్మమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వదేశమ్మున ద్వాదశదళయుతంబును నుద్యదాదిత్యసన్నిభంబును నానందనిలయంబును కకారాదిఠకారాంత వర్ణఘటితమ్మును రుద్రాధిష్ఠితమ్మునునగు 4 ననాహతపద్మంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున షోడశస్వరయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును నగు షోడశదళపద్మం బెలర్చు; నయ్యది పరమాత్మావలోకనద్వారమ్మున జీవునకు శుద్ధి నొడగూర్చుటంజేసి విశుద్ధంబనఁబడు; నిద్దానికి నాకాశంబనియు నామాంతరమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాజ్ఞాచక్రంబు పొసఁగు. దీనియందు జీవునకు నితికర్తవ్యతా విషయమ్మగు పరమేశ్వరాజ్ఞ సంక్రమించుకతన దీనికీనామం బన్వర్థంబగు ఇదియాత్మాధిష్ఠానంబు. ఇయ్యది హకార క్షకారాత్మక ద్విదళయుక్తంబు. దీని మీఁద కైలాసచక్రంబును, దానిమీఁద రోధినీచక్రంబును వఱలు. తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రంబు గలదు. ఇయ్యది యాధారచక్రంబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూరక యోగంబున బాహ్యవాయువుల నాకర్షించి కుంభకం బొనరించి, యవ్వాయువుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్చ

1. స్వాధిష్ఠానమ్ము. స్వస్య = తనకు, అనగా పరలింగమునకు ఆధారము.
2. మూలాధారము = ఆధారాదిషట్కమ్మునకు మూలము.
3. మణిపద్మము = మణివలె వికసించిన పద్మము. మణిపూరమనియుం గలదు.
4. అనాహతమనగా, తాడనములేకయే ధ్వనికలిగియున్నది.

వలయుఁ బిమ్మట మూలాధార చక్రమునందలి • కుండలినీశక్తిని మూలాధారగత వాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పవలయు. అటులొనర్చి మున్ను వివరింపఁబడిన చక్రములయందలి తేజోమయస్వయంభూప్రముఖ లింగములను భేదించుచు నమ్మార్గంబున నక్కుండలిని సహస్రారమును బొందింపవలయును. అనంతర మ్మటనున్న శంభునితో నక్కుండలిని కైక్యంబు భావింపవలయు; నయ్యెడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బొడమిన ద్రుతలాక్షారస సమానవర్ణంబగు నానందరసాత్మకామృతంబును గుండలినిచేఁ ద్రావించి పదపడి పూర్వోక్తషట్చక్రాధిష్ఠానదేవతలనెల్ల నయ్యమృతమ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునఁ గుండలిని సహస్రారము నందెనో, యామార్గమ్మునన మూలాధార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. 927

క. ఈరీతి ననుదినం బే, వారైన నొనర్తురేని వారు జరామృ
త్యారూఢింగాంచక సం, సారము దరియింపుదురు రసాధరమౌళీ. 928

వ. వారికి ఛిన్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు సైతము సిద్ధించు. వేయేల? జగన్మాతనగు నాయందే యేగుణంబు లెసంగు నయ్యవి వారియందును వర్తించెడి. ఇయ్యది వాయుధారణప్రకారం బిట్టిధారణంజేసి దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్ననగు నాయందుఁ జిత్తమ్ముంచి జీవబ్రహ్మైక్యయోజనంబుశతనఁ దన్మయుండగు. అట్లమలినంబగు చిత్తంబు సిద్ధింపదయేని యవయవ యోగమ్మున యోగాభ్యాసం బొనరించునది. మదీయంబులగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుటికొల్పి క్రమక్రమమ్మునఁ బ్రతిస్థానమ్ము గడచి విశుద్ధచిత్తుండై మద్రూపమ్మున మనమ్మునిచి, చిత్తలయంబగు దనుక జపహోమాదికంబుల నిష్టమంత్రాభ్యాసంబొనర్చి జ్ఞానప్రాప్తి నందవలయు. పదపడి పూర్వోక్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్రమ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. 929

తే.గీ. యోగమంత్రమ్ము లెందు నన్యోన్యసాధ, కములగుచు బ్రహ్మసిద్ధికిఁ గారణములు
బ్రహ్మ మగుపడనగును మంత్రమున దివ్వె, కతనఁ జీఁకటి యింటిలోఁ గలశి పగిది.

తే. గీ. ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముల నెఱుఁగఁబడెడి, మాయచే నావృతం బాత్మ మోయగేశ!
యోగవిధి దేశికుని గొల్చి బాగుగనెఱుఁ, గంగవలె శాస్త్రపఠనమ్ము గఱపలేము.

తే. గీ. స్వప్రకాశంబు బుద్ధినిష్ఠంబు బ్రహ్మ, మిందుఁ గల్పిత మీజగమెల్ల బ్రహ్మ
మరయనేరికిఁ గామశక్యంబుదీని, నెఱుఁగువాఁడు మృగ్యుండని యెఱుఁగుమచల.

• కుండలిని = శక్తి.

ధ్యానయోగము.

వ. వెండియు సదసద్వరేణ్యమ్మును, బరమ్మును, విజ్ఞానాగోచరమ్మును, వరిష్ఠమ్మును, లోకాధారమ్ము ను, సూక్ష్మమ్ముకన్న సూక్ష్మమ్మును, స్థూలమ్ముకన్న స్థూలమ్మును, నక్షరమ్మును, నమృతమ్మును, సత్యమ్మును నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. అదియెట్లంటేని ? ఔపనిషదంబగు ధనువునం దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మనంబు శరంబు సంధించి తల్లక్ష్యంబు ఛేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రణవమ్ము ధనువును, నంతఃకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబు లక్ష్యమ్మునుగాఁ జూపట్టుఁ దద్భేదనమ్మునకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బపేక్షితంబగు. అది సమకూడినచో శరమ్మునకుంబలెఁ దన్మయత్వం బలవడునని వెండియు. 933

క. దివియును నాకాశంబుఁ బృ, థివి మది ప్రాణములు నెం దొదిఁగి పఱలు నదే
యవు నాత్మ దీనినెఱుఁగుము, యవితథముగ నితరవిద్య లవియేమిటికిన్. 934

వ. ఇదియ మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమసాధనంబగు మార్గము. మఱియు రథనాభియం దరమ్ముల తెఱంగున నాడులన్నియు నెందుండు నతండ సర్వాంతర్యామియు బహుధా జాయమానుం డనియు నెఱింగి యప్పరవస్తువు "నో" మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్మునకై ధ్యానింపుము. నీకు శుభంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగు వ్యోమరూపబ్రహ్మపురమ్మున నుండునని తెలిసికొనుము. 935

తే. గీ. అతఁడు మనోమయుండయి ప్రాణదేహ
నేతయయి యన్నగతుఁడయి నెగడు నట్టి
కేవలానంద మమృత మీక్షింత్రు ధీరు
లైనవారలు తమ ఘనజ్ఞానపటిమ. 936

క. ఉడుగనికర్మమ్ముల పెం, పడఁగున్ దన హృదయసంశయంబు లడంగున్
విడునొగి హృదయగ్రంథియు, నడరు పరాపరముఁజూచి నంతన యెందున్. 937

క. తనరు హిరణ్మయకోశం, బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమును నిష్కళమున్
ఘనమునునగు బ్రహ్మము నెఱిఁ, గినవారలె యాత్మవిదులు గిరికులతిలకా. 938

తే. గీ. అచట వెలుఁగడు సూర్యుఁ డబ్జారి తార
కలును మెఱుపులు వెలుఁగవు వెలుఁగ దగ్ని
యాత్మయె వెలుంగు నవ్వాని ననుసరించి
సర్వము వెలుంగుఁ దత్కాంతి జగము వెలుఁగు. 939

తే. గీ. పార్శ్వముల ముందువెనుక నధమ్మునందు
బ్రహ్మము; జగంబు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు
ననుభవమ్మున నెఱిఁగిన యట్టివాఁడు
ధన్యుఁడు కృతార్థుఁ డుత్తమతముఁడు గిరిప! 940

క. రెండవవాఁడుండిన భయ, ముండెడి సవ్వాఁడలేకయుండిన భయమె
ట్లుండెడి? నద్వైతంబిటు, పండిన నొకలోపమున్నె? పర్వతమౌళీ. 941

వ. వానికిని నాకును వియోగంబులేదు. వాఁడు నేను; నేన వాఁడని యెఱుంగుము. జ్ఞాన
వంతుండున్నచోటన యేనుందు. జ్ఞాని హృదయాంభోజమధ్యమ్మునందకాఁ గైలాస
వైకుంఠాదిలోకమ్ముల నే నుండుదానఁగాను. 942

తే.గీ. నన్నుఁ బూజించుకంటెను ననంతకోటి, గుణితఫలమిచ్చు మద్భక్తకోటిపూజ;
వాఁడ ధన్యుండు కృతకృత్య వానితల్లి, వానివంశంబు శస్తంబు వంద్య మనఘ.

క. ఎవని మనమ్మునఁ జిల్లయి, మవు బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బు నతనికతనఁ బు
ణ్యవతి ధర యింక నా చె, ప్పవలసినది నీకులేదు పర్వతమౌళీ. 944

వ. ఇది భక్తియుక్తుండును సత్స్వభావుండునునగు జ్యేష్ఠపుత్రునకును దాదృశుండగు
శిష్యునకుఁ దక్క వేఱొక్కని కెఱిఁగింపఁ దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుప
దేశించు బ్రహ్మవిద్యయ సుప్రకాశితంబు. తదుపదేష్టయ పరమేశ్వరుండు. బ్రహ్మ
జన్మప్రదాయకుండు; తండ్రికంటెను నధికుండు. వాని ఋణంబు తీర్చువాఁడు
లేఁడని చెప్పి మఱియ నిట్లనియె. 945

ఆ.వె. గురువు బ్రోచు శివుఁడు కోపించెనేనియు, గురువు శిష్యునెడలఁ గోపియైన
శివుఁడు బ్రోవలేఁడు; సిద్ధమియ్యది కాన, గురువు నెడల భక్తిఁ బొరయవలయు.

క. త్రికరణశుద్ధిగ గురునెడఁ, బ్రకటింపఁగవలయు భక్తి, బ్రహ్మజ్ఞానా
త్మకమగు విద్యనిడిన గురు. నకు ద్రోహమొనర్చినట్టి నరుఁ డఘమొందున్. 947

వ. మున్నింద్రునిచే * నథర్వణుండు శిరశ్ఛేదమ్ము పణమ్ముగాఁ బడసిన బ్రహ్మవిద్య
నశ్వుల కుపదేశించినకతమ్మున నింద్రవజ్రభిన్న శిరస్కుండై మరల నాభిషగ్వరు
లచే సంయోజితశిరస్కుండయ్యెఁ గావున, 948

* ఈ యథర్వణునిపేరు దధ్యఙ్ముని. ఇతని మొదటిశిరస్సును అశ్వినులెనఱకి యశ్వశిరము
నతికిరి. ఇంద్రు డద్దానినే ఛేదించెను. పిదప స్వశిరస్సునే యశ్వినులు సంధించిరి.

తే.గీ. బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళకష్ట
సాధ్య మది యీఁదగ దపాత్రజనులకెందు
సుజనుల కొసంగుచును దారు సుకృతమంది
సుకృత మందింపవలయు శిష్యులనుగూడ. 949

భక్తియోగము.

వ. అని యుపదేశించిన యంబంగాంచి హిమాలయంబు మధ్యమాధికారియగు విరాగికి జ్ఞానలబ్ధికై సుఖోపాయం బానతీవేయనుడు నాపె యిట్లనియె. 950

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు భక్తి, యోగమను మూఁటిలో భక్తియోగమ సుక
రంబు మనుజులకెల్లఁ గరంబు కాయ, మానసాదులకును బీడలేనికతన. 951

వ. గుణత్రయభేదమ్మునంజేసి మనుష్యులభక్తియును మూఁడు తెఱంగు లందు. 952

క. పరపీడచేయుటకు మ, త్సరముగా గ్రోధంబుఁ దాల్చి దంభమ్ము పుర
స్సరముగ నడచెడి నరపు, స్మరులకుఁ గలభక్తి తామసంబు గిరీంద్రా! 953

క. అనమున సక్తియుఁ గోర్కుల, పసయును భేదమతి భోగపరతయుఁ గలమా
నిసులదయిన భక్తియ రా, జసియగుఁ దత్కృతులకు ఫలసక్తతకలిమిగా. 954

క. పరమేశార్పణముగఁ గ, ర్మరతియు వేదమ్ములందు మాన్యతయును ది
వ్యరసాయనమ్ములగు మ, త్పురాణములు వినుట సత్త్వపున్ బత్తియగుగా. 955

వ. ఈ సత్త్వభక్తి యపరభక్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెండును గానేరవు. మద్గుణశ్రవణమ్మును, మన్నామకీర్తనమ్మును, గళ్యాణగుణరత్నంబులకు నాకరంబనగు నాయందుఁ దైలధారాసమంబుగఁ జిత్తంబు నిలుపుటయు, సామీప్యసాయుజ్యసాలోక్యమ్ములం దిచ్చలేకుండుటయు మత్సేవకంటె నన్యమెఱుంగమియు, సేవ్యసేవకభావమ్మునంజేసి మోక్షమ్మునం దనిచ్ఛయుఁ బరానురక్తి కలిమి నన్ను జింతించుటయు, స్వాభిన్నంబుగ నన్నుఁ దెలియుటయు, సర్వజంతువులయందు మద్రూపంబు భావించుటయు, స్వాత్మయందుంబోలెఁ బరాత్మయందుఁ బ్రీతియుఁ, జైతన్యంబుల కైక్యం బెఱింగి భేదబుద్ధిలేకుండుటయు, నాచండాలాంతంబు సర్వప్రవర్తమానయు స్వరూపయునుగా నన్నెఱింగి వారింబూజించుటయు, నమస్కరించుటయు, నెందేని ద్రోహబుద్ధి లేకుండుటయు, మదాలయసందర్శనంబునందును మద్భక్తాలోకనంబునందును, నాసక్తియు, మచ్ఛాస్త్రమంత్రతంత్రాదిశ్రవణశ్రద్ధయుఁ

ప్రేమాకులమతియు, రోమాంచితశరీరుండును, గద్గదకంఠుండును, నానందాశ్రుజల పూర్ణలోచనుండును నగుచు ననన్యభావమ్మున సర్వకారణకారణంబ నగు నన్ను యజించుటయు, మదీయంబులగు నిత్యనైమిత్తికవ్రతంబులాచరించుటయు, మదుత్సవదిదృక్షయు, నస్మదుత్సవకరణమ్మును, మన్నామంబుల యుచ్చైర్గానంబును, దదనుగుణంబగు నృత్యంబునుగలిగి నహంకారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్య వర్జితుండును నగుచుఁ, బ్రారబ్ధానుగతమ్ములగు కర్మమ్ము లనుభవించుచు నందు విచారంబులేకుండుటయు మున్నగు గుణంబులుగల వానిభక్తి పరభక్తి యనఁబడు. నిట్టిభక్తుండు చిన్మాత్రమ్మగు మద్రూపమ్మున లయంబుఁజెందుఁ నేతాదృశమ్మగుభక్తినే జ్ఞానమ్మనియెఱుఁగఁ దగు. ఇయ్యదియ వైరాగ్యపరమావధియనని మఱియు నిట్లనియె. 956

క. ఏతాదృశుఁడగు భక్తిన, మేతుండును బూర్వకర్మమేళనమున వి
జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో, నాతఁడు మద్ద్వీపమునకు నరుగు గిరీంద్రా. 957

వ. అచట నిచ్ఛలేకయు సమస్తభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ బిదపఁ జిద్రూపజ్ఞానమ్ముఁ గాంచి దానంజేసి ముక్తిం బడయు. ఈ లోకమ్మునన దృఢతరజ్ఞానమ్ముకలవాఁడు బ్రహ్మతాదాత్మ్యంబు గాంచు. బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడ బ్రహ్మమ్మని యెఱుంగుము. భ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామీకరంబు భ్రాంతినాశమ్మునం జేసి తెలియు పగిది నజ్ఞానచ్ఛన్నంబగు నాత్మను జ్ఞానమ్మునం దెలియుట లబ్ధలబ్ధియగుఁ గాని వేఱొండుగాదు. 958

తే.గీ. జగతి వైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁ
దగుచు మృతిఁజెందెనేని యయ్యనఘచరితుఁ
డంబుజోద్భవలోకంబునందు సౌఖ్య
మమర వసియించు నాకల్ప మద్రినాథ. 959

తే.గీ. అట్లువసియించి శ్రీమంతు లైనవారి
యింట జనియించు విజ్ఞాన మెసక మెసఁగ
ముక్తియునుజెందుఁ గావున మోక్షకామి
జ్ఞాన మార్జింప యత్నంబు సలుపవలయు. 960

వ. విజ్ఞానంబన ననేకజన్మసాధ్యంబగుట నద్దానికై ప్రతిజన్మమ్మునను బ్రయత్నంబొనర్పవలయుఁ గానినాఁడు పూర్వపదభ్రష్టుండును గాఁగలఁడు. 961

తే.గీ. జన్మములయందు మానవజన్మ మధిక, కష్టసాధ్యంబు దాన నగ్రజతయును శ
మాదిషట్కంబు యోగసంప్రాప్తి మంచి, గురుపు దొరకుట దుర్లభ మరయనెందు.

వ. ఇయ్యవి దొరకొనినను నింద్రియపాటవమ్మును [1]దను సంస్కృతత్వమును దుర్ల
భంబులగు. 963

క. ఏతాదృశసాధన సము, పేతుండయ్యును సుబుద్ధిపెంపున విజ్ఞా
నాతిశయముఁ గొననెంచని, పాతకిజన్మంబుఁ దలఁప వ్యర్థమగుఁజుమీ. 364

క. జ్ఞానమార్జింపఁ దివిరెడి మానవుండు, ప్రతిపదమ్మును హయమేధ ఫలముచెందు
సర్వభూతములందు విజ్ఞాన ముండుఁ, బాల ఘృతమున్న భాతిగఁ బర్వతేంద్ర. 965

వ. మనమ్మను మంథానమ్మున విజ్ఞానంబు తఱచిన దానంజేసి చిదైక్యంబు దొడరునని
వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడువు నప్పరాంబికకు హిమాద్రియిట్లనియె. 966

తే.గీ. అంబ! చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వి?, సంతసంబిచ్చునట్టి యుత్సవములెవ్వి?
తనరఁజేయంగఁదగిన వ్రతమ్ములెవ్వి?, చెప్పుమీ యన నిట్లని చెప్పఁదొడఁగె.

క. అన్నియు దృశ్యస్థానము, లన్నియుఁ గృత్యవ్రతమ్ము లన్నియు మత్స
ర్వోన్నతమహాకాలమ్ములు, కొన్నివచించెదను నందుఁ గొనకొని వినుమా. 968

దే వీ వ్ర తో త్స వా ది క ము.

వ. లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును, రేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును హింగు
ళానివాసంబగు తుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును,
శాకంభరీ భ్రామరీ రక్తదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును, వింధ్యాచలనివాసినీ స్థానమ్మును,
నన్నపూర్ణానివాసమ్మగు కాంచీపురమ్మును, భీమాదేవియు, విమలయు, శ్రీ చంద్ర
లయుఁ, గౌశికియు నుండుచోటులును, నీలాంబానిసంబగు నీలాచలంబును, జాంబూ
నదేశ్వరీ స్థానంబగు శ్రీనగరంబును, గుహ్యకాళీస్థానంబగు నేపాళమ్మును, మీనాక్షీ
స్థానంబగు [2]చిదంబరంబును, సుందరీసమధిష్ఠితంబగు వేదారణ్యంబును, [3]బర
శక్తి నివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలసాస్థానంబును,
వరాటదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జీనదేశస్థితంబగు నీలసరస్వతీ స్థానం
బును, వైద్యనాథక్షేత్రస్థంబగు బగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరినగు నా స్థానంబు

1 వేదోక్తసంస్కారవత్త్వము.

2 చిదంబరము, హాలాస్యస్థానము.

3 పరశక్తి, భువనేశ్వరి.

మణిద్వీపంబును. శ్రీమత్త్రిపురభైరవీ స్థానంబగు [1]కామాఖ్యాయోని మండలంబును. దృశ్యంబులు. ఇందుఁ దుట్టతుదిస్థానంబగు యోనిమండలంబు మహామాయాధిష్ఠితంబగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రమ్ములకెల్ల రత్నంబనంబరంగు. దీనికెక్కుడుక్షేత్రం బీధరాతలమ్మునలేదు. ప్రతిమాసంబున శ్రీదేవి యెచటరజస్వల యగునో [2]తాదృశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమ్మునఁ గల దేవతలందఱును బర్వతతాదాత్మ్యంబుచెంది వసింపుచుందురు. వేయేల? తద్యోనిమండల క్షేత్రమ్మునకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవీరూపంబుగా నెఱుంగఁదగు. మఱియుఁ బుష్కరమ్మున గాయత్రియు, నమరేశ్వరమ్మునఁ జండికయుఁ, బ్రభాసమ్మునఁ బుష్కరేక్షణియు, నైమిశమ్మున లింగధారిణియు, బుష్కరాక్షమ్మునఁ బురుహూతయు, నషాఢియందు రతియుఁ, జండముండి మహాస్థానమ్మునఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియందు భూతియు, నాకులమ్మున నకులేశ్వరియు, హరిశ్చంద్రమ్మునఁ జంద్రికయు, శ్రీగిరియందు శాంకరియు, జప్యేశ్వరమ్మునఁ ద్రిశూలయు, నామ్రాతకేశ్వరమ్మున సూక్ష్మయు, [3]మహాకాళమ్మున శాంకరియు, మధ్యమేశ్వరమ్మున శర్వాణియుఁ, గేదారమ్మున మార్గదాయినియు, భైరవమ్మున భైరవియు, గయయందు మంగళయుఁ, గురుక్షేత్రమ్మున స్థాణుప్రియయు, నాకులమ్మున స్వాయంభువియును, గనఖలమ్మున నుగ్రయు, విమలేశ్వరమ్మున విశ్వేశయు, నట్టహాసమ్మున మహానందయు, మహేంద్రమ్మున మహాంతకయు, భీమంబున భీమేశ్వరియు, వస్త్రాపథమ్మున భవానియు, నర్ధకోటికమ్మున రుద్రాణియు, నవిముక్తమ్మున విశాలాక్షియు, మహాలయమ్మున మహాభాగయు, గోకర్ణమ్మున భద్రకర్ణియు, భద్రకర్ణికమ్మున భద్రయు, సువర్ణాక్షమ్మున నుత్పలాక్షియు, స్థాణుసంజ్ఞికమ్మున స్థాణ్వీశయుఁ, గమలాలయమ్మునఁ గమలయు, ఛగలండమ్మునఁ బ్రచండయుఁ, గురండలమ్మునఁ ద్రిసంధ్యయు, మాకోటమ్మున ముకుటేశ్వరియు, మండలేశమ్మున శాండకియుఁ, గాళంజరమ్మునఁ గాళియు, శంకుకర్ణమ్మున ధ్వనియు, స్థూలకేశ్వరమ్మున స్థూలయు, జ్ఞానిహృదయాంభోజమ్మున హృల్లేఖయు నివసింతు; రియ్యవి దేవీప్రియతమస్థానంబు లేతత్క్షేత్ర

1 దీనిం గూర్చి విస్తరమరయగోరువారు కాళికాపురాణమరయందగు. కామాఖ్య సతీదేవి యోనిమండలము పడినచోటు.

2 ఈ రజస్వలాప్రసక్తిం గూర్చి కాళికాపురాణమున విస్తరించి కలదు.

3 ఉజ్జయిని.

మాహాత్మ్యంబులు మును మున్న విని తత్తత్క్షేత్రమాహాత్మ్యోక్తంబగు విధానమ్మున యజించునది యని మఱియు, 969

క. ఈ నే నీకుం జెప్పిన, నానాతీర్థములు కాశినాఁ బురిఁ గల వా
స్థానమ్మున నివసించిన, వానికిఁ దత్తత్ఫలంబు వచ్చు గిరీంద్రా! 970

ఉ. వేకువలేచి వే హృదయవీధిక నంబికఁ బాదుకొల్పి యా
శ్రీకరినామజాలమును బ్రీతిమెయిం జపియించువాఁడు ము
క్త్యేకనివాసియౌ; నవియె యెవ్వఁడు శ్రాద్ధమునన్ జపించు సు
శ్లోకుఁ డతండు తత్పితరులన్ దగఁగాంతురు పుణ్యలోకమున్. 971

వ. ఇవి మదీయనివాసస్థానమ్ములు; క మద్విషయకవ్రతంబు లనంత తృతీయావ్రతంబును, రసకళ్యాణినీవ్రతంబును, దృతీయాకర్తవ్యంబగు నార్ద్రానందకరవ్రతమ్మును, శుక్రవారవ్రతంబును, గృష్ణచతుర్దశీవ్రతంబును, భౌమవారవ్రతంబును, ప్రదోషవ్రతమ్మును ముఖ్యమ్ము; లందు దేవసహితుండగు మహానటుండు విష్టరోపవేశితయగు దేవియెదుట నృత్యంబొనరించు సమయంబగుటంజేసి ప్రదోషవ్రతంబుత్తమోత్తమంబు. సోమవారవ్రతమ్ము నిట్టిద యని యెఱుంగుము. 972

క. వివిధమ్ములు వ్రతములు మఱి, నవరాత్రద్వయము మిగులనాకుఁ బ్రియంబౌ
నవివర ? యవియును శారద, నవరాత్రమ్ములు వసంతనవరాత్రమ్ముల్. 973

క. ఈ నా చెప్పిన వ్రతములు, పూనికమై నాచరించు పుణ్యాత్ములు స
న్మానితులై మత్సాయు, జ్యానూనసుఖానుభవము నందుదు రెలమిన్. 974

దే వీ పూ జా వి ధా న ము.

వ. డోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, రథోత్సవంబును, జాగరణోత్సవమ్మును, దమనోత్సవమ్మును, బవిత్రోత్సవమ్మును దక్కుంగల మహోత్సవమ్ములను నొనరించుచు, విత్తశాఠ్యమ్ము లేక కన్యాసువాసినీబ్రహ్మచారుల సుమాళంబుగ సుమాదికంబులఁ బూజించియు, సంతర్పణం బొనరించియు నన్నుంగొల్చువారు మత్కరుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల; రీవడిగిన ప్రశ్నమ్ముల కుత్తరమ్ములియ్యవి సంక్షేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నండును నశిష్యునకును నభక్తునకును నుపదేశింపకు మనవుడు, హిమాద్రి "విధిచోదితంబగు భవత్పూజావిధానం బానతీవే" యని కోరుడు శ్రీదేవి యిట్లనియె. బాహ్యంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు,

మత్పూజ రెండు తెఱంగు లందు బాహ్యంబు వైదికంబనియు, దాంత్రికం బనియు ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షాపరు లాచరించునది యాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షాపరు లొనర్చునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండు విధమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందు వివరించెద. సర్వశక్తిసమాయుక్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మును, సహస్రమూర్ధంబును, సహస్రనయనమ్మును, సహస్రచరణమ్మును, నగు నీచూచిన నారూపంబ పరంబుకన్నఁ బరంబని యెఱుంగు మద్దానిని బూజించుటయు వైదికం బగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండవై యహంకారంబు వర్జించి శాంతిని వహించి,

క. దానిన యజనము సేయుచు, దానిన శరణమ్ముచెంది దానిన మదిలో
నూనుచు దానిన యెంచుచు, దానిన ధ్యానింపుమయ్య తత్పరతఁ దగన్. 976

క. నను యాగములం దనుపుచు, మనమున వేఱొండు తలఁపు మాని పెనుతపం
బున దానజపములను వి, న్ననువుగ నర్పింపు లోకనాయిక నగుటన్. 977

క. ఏరు మదాసక్తులు నే, వారలు నన్నుఁగా యజించి భావింతురు మ
త్కారుణ్యపాత్రులెవ్వరు, వారల సంసారబాధ వారింతునొగిన్. 978

వ. ధ్యానమ్ముననొండె భక్తియుక్తంబగు జ్ఞానంబుననొండె నన్నుం గననగుఁగాని కేవలకర్మమ్మునఁ గాదు. ధర్మమ్మువలన భక్తియు, భక్తివలన విజ్ఞానంబును లభించు. శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగు నదియె ధర్మం; బన్యశాస్త్రబోధితంబగునది ధర్మాభాసమ్ము గాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ యుక్తనగు నావలన వేదమ్ము లుద్భవించె. నాయం దజ్ఞానమ్ము లేకుంటంజేసి యివి ప్రమాణంబు; లజ్ఞానాధీనులగు శాస్త్రకర్తలచే నొనర్పఁబడిన శాస్త్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగానేరవు. శ్రుత్యర్థగ్రాహకములగుకతన మన్వాదిస్మృతులును బ్రమాణంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మమ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటంజేసి వైదికగ్రాహ్యమ్ములుగావు. రాజాజ్ఞ సర్వజనమాన్యయగు పగిది నానొడువంబడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షులకుఁ దదాశ్రయణం బవశ్యకర్తవ్యంబు మదాజ్ఞాసంరక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మక్షత్రియ జాతులు మత్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతఱిఁ దదభ్యుత్థానార్థం బేనును నయ్యై యవతారమ్ములు ధరింతు. దేవదైత్యవిభాగంబు* దానంజేసి కల్పింపఁబడియె. వేదోక్తధర్మాభ్యాసం బొనరింపని పాతకుల శిక్షించుపొంటె శ్రవణమాత్రభయప్రదమ్ములగు నరకమ్ములు మన్నిర్మితంబులు. వేదవిరుద్ధశాస్త్రలోదనంబొనర్పువారలు

* వేదములుండుటం జేసియే వేదరక్షకులు దేవతలనియును, తన్నాశకులు రాక్షసులనియు విభాగం బేర్పడినదని భావము

రాజుచే స్వదేశమునుండి నిష్కాసనీయులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యులును పంక్తి గ్రాహ్యులును గారు. భృగుదక్షదధీచుల శాపమ్మున దగ్ధులై వేదమార్గబహిష్కారమ్ముగాంచిన విప్రులకొఱకు శైవవైష్ణవాద్యాగమమ్ములు శివప్రణీతమ్ములుగాఁ దెలియుము. అయ్యవి వామకాపాలక కౌలక భైరవాది నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థప్రణీతంబులగు నాయాయీ యాగమంబులును సోపానన్యాయమ్మునఁ గాలాంతరమ్మున ముక్తికారణమ్ములుగా నంగీకరింపందగు. వేదాధికారహీనులు, తత్పఠనపాఠనాధికారులు. వైదికులకును దద్గతంబులగు వేదావిరుద్ధాంశమ్ములు గ్రాహ్యమ్ములు. వేదమ్ముల నాశ్రయించి ధర్మసహితమ్మగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానంజేసి యీషణత్రయత్యాగం బొనరించి భూతదయాళుత్వమ్మును నహంకార శూన్యత్వమ్మును గలిగి నన్ను శరణంజెంది మద్గతప్రాణులగుచు నుండు సన్యాసులొండె బ్రహ్మచారులొండె గృహస్థులొండె వానప్రస్థులొండె నైశ్వరంబగు యోగమ్మున నన్నుపాసించునది; యని మఱియు నిట్లనియె. 979

క. సతతాభియుక్తులగు వా, రి తమం బజ్ఞానజము హరించెద విను మే
నతిదయ విజ్ఞానాహ, ర్పతిదివ్యతరప్రకాశపటిమ గిరీశా! 980

వ. ఇది ప్రథమవైదికపూజాప్రకారం బిఁక ద్వితీయం బాలింపుము. ప్రతిమయందొండె సూర్యచంద్రమండలమ్ములయందొండె జలమ్ముననొండె యంత్రమ్ముననొండె మహాపటమ్ముననొండె బాణలింగమ్ముననొండె స్థండిలమ్ముననొండె హృదయాంభోజమ్ముననొండెఁ గరుణారసపూర్ణయు, సుగుణయు, నరుణారుణయుఁ, దరుణియు, సౌందర్యసారసీమయు, శృంగారరససంపన్నయు, భక్తార్తికాతరయుఁ, బ్రసాదసుముఖియుఁ, జంద్రఖండశిఖండినియుఁ బాశాంకుశాదిధరయు, నానందరూపిణియునగు నప్పరదేవతను ధ్యానించి తత్తదుపచారమ్ముల విత్తానుసారమ్ముగఁ బూజించునది. ఈ బాహ్యపూజ తనకు నాంతరపూజాధికారంబు వాటిల్లువఱకు ననుసరించి పదంపడి త్యజింపవలయు. 981

క. వినుమాభ్యంతరపూజన, మన సంవిల్లయము నాకు ననుపాధికమై
తనరెడి రూపము సంవి, త్తన నెగడుఁ దుషారభూధరాధిపమౌళీ. 982

వ. ఇట్టి మద్రూపమ్మున నిరాశ్రయమ్మునం జేతమ్ము నిలుపవలయు. సంవిద్రూపాతిరిక్తమ్మగు జగమ్మంతయు మాయామయంబకాఁ దెలియుము. 983

తే. గీ. భూధరేశ్వర! సంసారమును హరించు. హ్రీంశె నన్నాత్మరూపిణి భువనేశ్వరి
నిర్మనస్కంబు యోగసన్నిహితమునగు, చేతమున నెంచి భావనసేయవలయు.

వ. మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారం బెట్లంటేని. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి ప్రకాశమానమ్మగు సహస్రారమ్మునఁ గర్పూరమ్ముంబోలె స్వచ్ఛుండును నిజగురుసమానాకారుండును బత్నీసంయుతుండును లసద్భూషాభూషితుండును సుప్రసన్నుండును నగు శ్రీగురువరుని సంస్మరింపవలయు నొండెఁ బతిసంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింపవలయు. 985

తే. గీ. *కడఁగి ప్రథమయానమునఁ బ్రకాశమాన
యయి ప్రతిప్రయాణమ్మున నమృతమయత
నలరి యంతఃపదవియందు మెలఁగు నబల
సుందరాకార నెంతు నానందరూప. 986

వ. ఇట్లు కుండలినీమధ్యమ్మున ధ్యానించి పిదప శౌచాదిక్రియల నిర్వర్తించి మత్ప్రీతికై యగ్నినారాధించి హోమాంతమ్మున విష్టరమ్మునఁ గూర్చుండి భూతశుద్ధిఁ జేసి మాతృకాన్యాసం బొనర్చి హృల్లేఖామాతృకాన్యాసంబు సలిపి పూజాసంకల్పం బొనర్పవలయుఁ; దన్న్యాసక్రమంబు వినుము. మూలాధారమ్మున హకారమ్మును హృదయమ్మున రకారమ్మును భ్రూమధ్యమ్మున నీకారమ్మును మస్తకమ్మున హ్రీంకారమ్మును బొసఁగించి తత్తన్మంత్రోదితమ్ములగు నన్యన్యాసమ్ములు సముతము సలుపవలయుఁ, బదంపడి †ధర్మాదులచే నాత్మదేహమ్మునఁ బీఠమ్ముఁ గల్పించి ప్రాణాయామాదులచే వికాసితమ్మగు హృత్పద్మమ్మునఁ బంచప్రేతాత్మకంబగు మదీయస్థానమ్మున నన్ను ధ్యానింపవలయు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివులేగురును బంచప్రేత పదవాచ్యులు. వీరలెల్లప్పుడును మత్పాదమూలమ్మున నుందురు. మఱియును వీరు పంచభూతాత్మకులును బంచావస్థాత్మకులు నని యెఱుంగుము. నేనవ్యక్తచిద్రూపనగు కతన వీరల కతీత నగుటంజేసి వీరలు నాకు విష్టరంబగుట శక్తితంత్రప్రసిద్ధంబు. ఇట్లు మానసికమ్ములగు నుపచారమ్ములచే నన్నుం బూజించి జపించి యద్దాని నాకు సమర్పించి యనంతరమ్ము బాహ్యపూజార్థం బర్ఘ్యస్థాపనం బొనర్చి పాత్రాసాదనంబు సలిపి షణ్మంత్రపరిశోధితజలమ్ముచేఁ బూజాద్రవ్య

* ఈ పద్యభావమెఱుంగఁ గోరువారు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమానాం' అను శ్లోక వ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరభయమున నిందుదాహరింపలేదు.

† ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్యైశ్వర్యములచే.

మ్ముల శోధించి దిగ్బంధం బొనర్చి నిర్వర్తితగురునమస్కారుండై తదనుజ్ఞవడసి యింతకుమున్ను హృదయమ్మునం బాటించు మన్మూర్తిని బ్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్ర మ్ముచే బాహ్యపీఠమ్మున నావహింపఁజేసి యర్ఘ్యపాద్యాచమనస్నానవాసోభూషణ గంధపుష్పాదుల భక్తిపూర్వకమ్ముగ సమర్పించి యంతస్థమ్ములగు నావరణమ్ములఁ బూజింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నొనరింప నసమర్థులగు వారలకు నొక్క *శుక్రవారంబ నియమింపఁబడుచున్నయది. అదియుంగాక మూలదేవీప్రభాస్వరూ పిణులగు నంగదేవతల స్మరింపవలయు. నీ త్రైలోక్యమ్మును దత్ప్రభాపటలవ్యా ప్తంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు సుగంధులగు గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్య తర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను ద్వత్కృతమ్మగు • నామసహస్రమ్ముచేతను "అహంరుద్రేభిః" అను దేవీసూక్తోక్తమ్మగు కవచమ్ముచేతను హృల్లేఖోపనిషద్భవ మ్ములగు దేవ్యథర్వశిరోమంత్రమ్ములచేతను మహావిద్యామహామంత్రమ్ములచేతను నన్ను నావరణదేవతాసహితమ్ముగ సారెకుఁ బూజించి ప్రేమార్ద్రహృదయుండై క్షమాపణం జెప్పికొని, 987

క. పులకాంకితసర్వాంగత, నలరారుచు బాష్పరుద్ధమగు నక్షియుగం
బొలయంగ నృత్తగీతా, దులచే మెచ్చింపవలయు దొరకొను పేర్మిన్. 988

క. వేదములఁ బురాణమ్ముల, నాదగు నిర్ణయము దగఁగనంబడుటను న
త్యాదరమునఁ దత్పరనం, బూఁది నసుం బూజసలుపు టుత్తమహితమౌ. 989

వ. పిదప తనదేహమ్మును నర్థమ్మును మదధీనంబొనర్పవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నిర్వర్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్ము సలిపి బ్రాహ్మణులను సువాసినులను వటుకు లను దక్కంగల పామరులను దేవీబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁ దనిపి పిదపఁ దన హృదయమ్మున నమస్కరించి సంహారముద్రచే విసర్జనం బొనర్పవలయు. 990

గీ. లీలమై నాదుపూజ హృల్లేఖచే నొ, నర్పఁగావలె సర్వమంత్రముల కదియ
నాయిక; తదంతరాళమునను ననుఁ బ్రతి, బింబితగ నీవెఱుంగు పృథ్వీధరేశ ! 991

* ఇయ్యది యావరణ పూజకుమాత్రమే.

• ఈ నామ సహస్రము కూర్మపురాణమునఁ గలదు.

వ. దానఁజేసి హృల్లేఖాసమర్పితంబగు పూజ సర్వమంత్ర సమర్పితంబయగు; ననంత
రమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనం బొనర్చి కృతకృత్యత్వమ్ము వహించునది.

క. ఎవఁ డీభంగిని శ్రీమ
ద్భువనేశ్వరినైన నన్నుఁ బూజించు నతం
డవనీంద్ర! మణిద్వీపము
న వసించు సుఖముల నిహమునన్గొని పిదపన్. 993

వ. అట్టివాని నెల్లదేవతలును నమస్కరింతురు. వానికి దుర్లభం బొండుండదు. మత్పూ
జావిధానంబియ్యదియ. ఇదిమొదలు దీని నరసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజిం
చితివేని గృతార్థుండవు కాఁగల; వీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును
ధూర్తునకును దుర్హృదునకును నొసంగక గోప్యంబుగ నుంచునది. దీనిం బ్రకటిం
చుట మాతృస్తనప్రకటనంబు. వెండియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రు
నకును నియ్యది యవశ్యం బొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మున బఠించినఁ
బితరులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యలవడునని బోధించి దేవి యంతర్ధానంబునందు
టయు, దేవతలు దేవీసందర్శనసంగతానందులైరి. 994

క. ఆమీఁద గౌరియనియెడి
నామమునఁ దుషారగిరికి నందనియై ని
త్యామోదగరిమ వర్ధి లె
నామాతృక; గిరియు నాపె హరునకు నొసఁగెన్. 995

వ. వారలకు స్కందుం డుదయించి తారకు వధియించెనని మఱియును. 996

క. సురలు తమన్ వేఁడఁగ సా
గరమున జనియించె రమయుఁ గమలాక్షున కి
చ్చిరి వార లాపె శక్తి
స్ఫురణమ్మున దాన హరియుఁ బొంపిరివోయెన్. 967

క. ఇది గౌరీలక్ష్మిజ, న్మదశావిషయంబు మిగులమాన్యం బత్య
భ్యుదయప్రదంబు గోప్యం, బెది నీవడిగితివొ దానికిది యుత్తరమౌ. 998

వ. ఇంక నెయ్యది విననిచ్చగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె ననుటయు,

స్కంధాంత పద్యములు.

ఉ. వాఙ్మనసక్రియాతులితవర్తన । తత్త్వవిచారధోరణీ
భాఙ్మననప్రచార । గుణవత్ప్రియశిష్యజనోపవేశితా
వాఙ్మహిమప్రకార । బుధవర్ణితసత్యవచోవిచార । వా
ర్మఙ్మహనీయకాయ । పరిముక్తరేషణ । శాంతిభూషణా, 1000

క. సరసవరారమణసభాం, తరగతబహుమానసుకవితారసవిచర
త్తిరుపతివేంకటనామ, స్ఫురదస్మద్గురువరేణ్య । సూరిశరణ్యా । 1001

భుజంగప్రయాతము. జగద్గీతకీర్తీ । సుశాస్త్రప్రవర్తీ ।
నిగర్వప్రచారా । ఘనీభూతసారా ।
నగశ్రేష్ఠజాతాధినాథప్రభూతా
తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యంబురాశీ । 1002

గద్య.

ఇది శ్రీ......తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందు సప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ   శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

అష్టమస్కంధము.

పరమోత్కృష్ట గుణాశ్రయ!, సరస్వతీ పురుషరూప! శర్వాణీత్త
త్పర హృదయ! నిత్య సదయ! కృ. తిరసోదయధుర్య! బ్రహ్మదేశికవర్యా! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుంగాంచి యవ్వలికత నొడువు
మనుడు, సూతుం డిట్లను; నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లనియె. 2

క. తెలిపితివి పుష్పవద్వం, శ్యుల చరితం బెంతయేని సుఖమగుగతి ని
మ్మల నిఁక నజ్జగదంబిక, యలఘుతరవిరాట్స్వరూప మాకాంక్షింతున్. 3

క. ఏ యే మన్వంతరముల, నే యే రూపముల నయ్యధీశ్వరి లోకా
పాయనివారిణి తా నే, యేయెడల వసించెఁ జెప్పు మేయే కృతులన్. 4

వ. వెండియు మన్మనంబు తత్స్వాత్మరూపంబున నెట్లు లగించు నట్టి యుపాయంబును
నెఱిఁగింపుము నావుడు వ్యాసుండు, 5

క. నరవర! మును నారదుఁ డి, క్కరణిన్ నారాయణునిఁ దగన్ గోరఁగఁ ద
త్పరుఁడై వచించె నయ్యది, పరమాదరమున వచింతుఁ బాటింపు మెదన్. 6

వ. ఒక్కనాఁడు నారదుఁడు లోకమ్ములెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ధరణీతలం బరయువాఁడు
నారాయణాశ్రమమ్మున కరిగి యోగాత్ముండగు నమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి
యిట్లను. 7

ఉ. దేవ! మహానుభావ! జగతీతల మెక్కతనన్ జనించు? వృ
ద్ధ్యవహుఁడెవ్వఁ? డెవ్వఁడు లయంబొనరించెడి? నెద్దితత్త్వ? మా
యీవిభవమ్ము లన్నియును నెయ్యెడఁ గల్గెడి? మోహదాత్రి తా
నేవిధి మాయ రూపము? మఱెట్లగు జ్ఞానము? నాకుఁ దెల్పవే. 8

క. అనవుడుఁ బ్రాచీనుం డ, మ్మునివరుఁ డిట్టులను నోయి మునివర! తత్త్వ
మ్మును వచియించెద నెద్దా, నిని విని నరుఁ డఖిలబంధనిర్ముక్తుఁడగున్. 9

వ. ఇయ్యది మున్ను నానాదేవగంధర్వసహితుండనగు నే నయ్యంబిక నడిగి తెలిసి కొంటిఁ దత్ప్రకారం బెట్లంచేని. 10

క. విను మయ్యంబిక సృష్టిం, బొనరించును బ్రోచు, విలయమున్ గొలుపును, నే పునఁదగు గుణత్రితయ మి, ప్పనులకు నన్నిఁటికినొప్పు భాజన మగుచున్. 11

వ. సిద్ధర్షిపూజితమ్మును, సర్వపాపఘ్నమ్మును, గామమోక్షప్రదమ్మునునగు నయ్యంబిక స్వరూపమ్ము వచింతు నాలింపుము. మున్ను శతరూపాపతియును, సర్వమన్వంత రాధినేతయును, బద్మపుత్రుండును నగు స్వాయంభువుండు తన తండ్రియగు ప్రజా పతికి భక్తియుక్తుండై పరిచర్య సల్పుచుండ నతని కతం డిట్లనియె. 12

క. తనయా! దేవ్యారాధన. మొనరింపుము దాన నీకు నొదఁగూడెడి సృ ష్టిని నొనరించెడి శక్తి య, నిన స్వాయంభువుఁడు మిగుల నేమము దనరన్. 13

సృష్టి గావింపగోరి మనువు దేవీవరముగొనుట.

వ. జగద్యోనియగు నయ్యంబం గుఱిచి తపంబొనరించి యాద్యయు, మాయయు, సర్వ శక్తియు, సర్వకారణకారణంబును నగు నాపె నిట్లని సన్నుతించె. 14

క. జగతీకారణకారణ, మగణితము ప్రశస్తమగుచు నలరారెడి నీ దగురూపము నిగమవచ, స్థగితంబని సన్నుతింతుఁ దత్పరమతినై. 15

క. అయదాత్రి! మహామారీ!, భయసంహారిణి! శరణ్యపదశోభిని! స ర్వాయతీంద్రభావ్య! భవభయ, లయకారిణి! నిన్ మదిందలంచెద భక్తిన్. 16

సీ. ఎద్దానికతమున నీవిశ్వ మోతంబు • ప్రోతంబునగుచును బొదలుచుండు
నాద్యంతరహితమై యనఘమై, యేకమై • యెసఁగు నెయ్యది తేజ మెసకమెసఁగ
బ్రహ్మ సృష్టియు, హరి పాలనంబును, గిరీ • శ్వరుఁడు లయమ్మును సల్పుచుండు
జేశక్తి కృపఁజేసి; యిదియిటులుండ న • మ్మధుకైటభభయమ్ము మలయ ధాత

గీ. యార్తుఁడై యేమహాభాగ నాశ్రయించె • నట్టి స్మృత్యాదికాకృతివై, సుబుద్ధి
దాత్రివై, వేదగర్భవై తనరునిన్ను • సన్నుతించెద నాకుఁ బ్రసన్నవగుము. 17

శా. అంబా! నిన్నుఁదలంతు, నీపదములన్ ధ్యానింతు, నీనామ వ
ర్గం బేవేళ జపింతు, నీ కెద నమస్కారంబుగావింతు, ని
న్నుంబూజింతు, భజింతు, నెల్లెడలవిందున్, గందుఁ, బేర్కొందు, న
నుంబాటించి యజింప, నన్నువిడువన్ దోసంబు నీకయ్యెడిన్. 18

వ. బ్రహ్మ వేదనిధియు, హరి లక్ష్మీనివాసంబును, పురందరుండు త్రిలోకాధిపతియు,
వరుణుండు యాదోనాథుండును, కుబేరుండు నిధినాయకుండును, యముండు
పరేతరాట్టును, నైఋతి రక్షస్స్వామియు, నెక్కాతమ్మున నగుదు రట్టి త్రిలోక
వంద్యవు, మహామంగళరూపిణివి నగు నీకు మాటిమాటికి నమస్కారం బని
సన్నుతించు స్వాయంభువునకుఁ బ్రసన్నయై, యంబ వరంబు గోరుకొమ్మనుడు
నతండు నిరంతరాయమ్ముగఁ బ్రజాసృష్టి నీ యాజ్ఞఁ జేసి యలవడవలయు నావుడు
నట్లయగునని వరంబిచ్చి వెండియు. 19

క. ఈ నాస్తోత్రము చదివెడి, మానవులకుఁ బ్రజయు విద్య మాన్యత ధనధా
న్యానూనతకీర్తియు విజ, యానుగతియు సుఖము శక్తి యన్నియుఁగలుగున్ 20

వ. అని పలికి దేవి యంతర్ధానంబు నందె. పదంపడి లబ్ధవరుండగు నమ్మనువు తండ్రి
కడకరిగి, మహాత్మా ! నాకు నేకాంతంబగు స్థానం బొండిచ్చితివేని యయ్యెడనుండి
నేను సృష్టిం బొనర్చుచు దేవేశ్వరుని జన్నములచే యజించువాఁడ నావుడు విధాత
తన మనమ్మున. 21

క. ధర సకలాశ్రయ మది యె, వ్వరికిన్ గోచరముగాక వార్ధ్యంతర్భా
స్వరమై యొప్పెడి నిఁక నె, క్కరణిన్ సమకూర్పనేర్తుఁ గార్యం బకటా. 22

వ. అని వెండియు. 23

గీ. ఎవని యాదేశమున నేను నిట్టి కృత్య. మునకుఁ బూనితి నాతఁ డమోఘశక్తి
యాదిపూరుషుఁ డిప్పట్టునందు నాకుఁ, జేయు సాహాయ్యమును జింతసేయనేల? 24

నారాయణుండు వరాహమై భూమి నుద్ధరించుట.

వ. మరీచ్యాదులును మన్వాదులును బరివేష్టింపఁ గొలువుండి యిట్లు ధ్యానించు నవ్వి
రించి నాసాగ్రమ్మునుండి యేకాంగుళ ప్రమాణమ్మున నొక వరాహంబు వొడమి
యంతన గిరిమాత్రంబై యత్యద్భుతం బొదవించుటయు నతండు మరీచ్యాదులం
గని యిట్లు తర్కించు. 25

చ. ఇది కడునద్భుతంబగు నొకించుకయై జనియించి యంతలో
నెదిగి ధరాధరాభమయి యేపునఁబొల్చెడు నిట్టివ్యాజ ము
న్నదియె జగమ్మునం దొకటనంచు వితర్కమొనర్చునంత ను
న్మదతరసూకరాకృతిఁ గనందగు నాభగవంతుఁ డల్లనన్. 26

మ. తనదౌ ఘుర్ఘురనిస్వనమ్మున దిశల్ తత్తన్మహాలోకముల్
మునులున్ దేవతలుం గలంగుగతి నేపున్ జూప వారందఱుం
గను నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తి నుతులన్ గావించి రత్యుత్తమ
స్వనబుక్సామయజుర్వచోవితతి దిగ్భాగమ్ములన్ ముట్టఁగన్. 27

ఉ. వారల సన్నుతుల్ విని కృపాపరుఁ డిక్కిటిమూర్తి శీతలో
దారములైన చూపులను నయ్యమరావళి భీతి మాన్చి దు
ర్వారరయమ్మునన్ జలధివారిఁ జొరంబడు నంతఁ దత్సటా
క్రూరహతిన్ సహింపక బుగుల్కొను భీతి సముద్రుఁ డిట్లనున్. 28

గీ. దేవ! దేవేశ! తావకోదీర్ణభంగి
కే సహింపంగఁజాల నన్నేలికొనుము
శరణు, శరణాగతత్రాణ! సదయహృదయ!
యను సముద్రుని మొఱ యల్లనల్ల వినుచు. 29

వ. వెండియు నయ్యాదిదేవుండు. 30

క. జలచరజాలము నిటునటు, కలఁచుచుఁ, దజ్జలమునం దఖండరయమునన్
బొలుచుచు, నాఘ్రాణించుచుఁ జెలఁగిచెలగి భూమి నొక్కచెంతన్ గాంచెన్. 31

క. అంతర్జలసంగతమును, జంతుసమాశ్రయము నగు వసన్ గని తన దం
ష్ట్రాంతమున నెత్తె నక్కిటి, దంతి నళినిఁ బిటికిపట్టు దశ దోఁపంగన్. 32

వ. అయ్యెడ నయ్యజ్ఞ వరాహమూర్తిం గని విరించి, 33

చ. అలరెడి వేడ్క నీవు ధరనంతయు దంతశిరమ్మునందు ని
శ్చలగతి నిల్ప నయ్యదియు సామజపుష్కరభాగలగ్నప
త్రలలితపద్మినీగతి ముదంబిడెఁ జూచెడివారి కో మహా
బలవిలసచ్ఛరీర! నతభక్త! నమస్కృతి నీకుఁ గొల్పెదన్. 34

గీ. సృష్టిసంహారకారక! దుష్టదాన, వమదహారక! సర్వదేవమయతేజ!
వెనుక ముందును నీకు నే వేలకొలఁది, మ్రొక్కు లొనరింతు నాకు సమ్మోదమిమ్ము.

క. నీ యాజ్ఞ కర్మ సృష్టిన్, జేయఁగ నే శక్తియుక్తిఁ జెన్నొందితి, దే
వా! యెల్లసురలు నీదు స, హాయమ్మునఁ గాదె యమృత మందిరి మున్నున్. 36

గీ. ఇంద్రుఁడు త్రిలోకరాజ్యమ్ము నేలు, వహ్ని
పావకత్వమ్ము గొని యెల్లవారలకును

నొసఁగు నాప్యాయనంబును, వెస జముండు
కలుషము లడంచు నీ వియోగమున దేవ! 37

వ. వెండియు సూర్యచంద్రవరుణవాయుప్రభృతులును భవన్నియోగమ్మునన తత్తత్పద
మ్ములఁ గృతకృత్యులై యొప్పుదురు. త్వదాజ్ఞాకారులలో నొక్కండగు నీశా
నుండు సర్వలోకైకవంద్యుఁడును, దక్కుంగల లోకపాలురకు సేవ్యుండును,
నెల్లరుద్రులకు విభుండునునై యెసఁగెడి; ననేతాదృశమహిమాఢ్యుండవగు
నీకు నమస్కారం; బని సన్నుతించు విరించి ననుగ్రహించి; యయ్యెడ కతిభీషణా
కారమ్మున వచ్చి, మార్గం బరికట్టు దుష్టాత్మ, హిరణ్యాక్షు గదాభగ్నశరీరుం
గావించి; తద్రక్తపంకదిగ్ధాంగుండై, యయ్యవని నయ్యుదకంబుపై సవలీలగా
నిలిపి, తన నికేతనమ్ముఁకుం జని, యద్దేవుండు సుఖంబుండె; నియ్యది ధరణ్యు
ద్ధరణం; బిక్కత వినువారలకు సకలశుభమ్ములును గలుగు నని చెప్పి యమ్మువి
వర్యుండు వెండియు నారదున కిట్లను. అట్లద్దేవుండు వైకుంఠం బలంకరించిన
పిదప బ్రహ్మ తన కొమరున కిట్లనియె. 38

ప్రియవ్రతవంశవర్ణనము.

మ. తనయా! యి య్యవనిన్ వసించి ప్రజలన్ దత్తద్విశేషమ్ములొ
ప్ప నయమ్మున్ దనరారఁజేయుము సురూపంబొప్పు సత్కన్యలన్
గని యవ్వారల యోగ్యులౌ వరులకున్ గావింపుమీ పెండ్లి, య
వ్వనజాతాక్షుని యందుఁ జిత్తమిడి సద్వంద్యస్థితిన్ బొల్చుమీ. 39

వ. ఇట్టులేనిఁ బ్రజావృద్ధియు నీకు యశమ్మును నగునని నొడివి యతని సర్గమ్మున
నియమించి విరించి తన ధామమ్మున కరిగె. అంత స్వాయంభువుండు ప్రియవ్రతో
త్తానపాదులను మహాతేజస్కులగు నిరువురఁ గొమరులను, నాకూతిదేవహూతికా
ప్రసూతులను మూగురఁ గొమిరెలనుంగని, యందు నాకూతిని బుచికిని, దేవ
హూతినిఁ గర్దమునకును, బ్రసూతిని దక్షునకును నొసంగె; నందు బుచికి నాకూతి
యందు యజ్ఞుఁడను నాదిపురుషుండును, గర్దమునకు దేవహూతియందు సాంఖ్యా
చార్యుండగు గపిలుండు నుదయించిరి. 40

గీ. దక్షునకును బ్రసూతి కుదయమునంది, రనఘమతు లెందతేనిఁ గన్యకలు వారి
సంతతియకాదె యీ ప్రపంచమ్ము దేవ, మనుజతిర్యగ్విశేషసమావృతంబు. 41

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున భగవంతుండగు యజ్ఞుండు దేవగణ పరివృతుండై రాక్షసుల నడఁచి మనువు రక్షించె; మహాయోగియగు కపిలుం డాశ్రమవాసియై తల్లియగు దేవహూతికి సకలావిద్యానివర్తకంబు జ్ఞానం బుపదేశించి తాను పులస్త్యా శ్రమమ్మున కరిగె; నయ్యుపదేశంబ కాపిలశాస్త్రంబు. 42

క. ఈతఁడు సాంఖ్యాచార్యం, డేతన్నామము దలంచు నెవ్వండవ్వాఁ
డాతతమగు సాంఖ్యమునకు, నేతయు యోగమున మంచి నేర్పరియునగున్. 43

వ. అట్టి మహాయోగి కపిలాచార్యునకు వందనమ్ము లొనర్తు, నమ్మహాభాగుం డిప్పటి కిని జీవించియున్నవా, డియ్యది మనుకన్యావంశవర్ణనం; బిది వినువారికిశుభోదర్కం బగు; నిఁక మను పుత్రాన్వయంబు విను మియ్యదియు వక్తృశ్రోతృసుఖావహం బిమ్మనుపుత్రులు సర్వభూతసుఖవ్యవహారసిద్ధి పొంచె ద్వీపవర్షసముద్రాదివ్యవస్థ నొనరించిన ధన్యులు. 44

ఆ. వె. మనువు పెద్దకొడుకు జనకసేవాదరుం, డనఘుఁ డతులమతి, ప్రియవ్రతుండు
విశ్వకర్మ కూఁతు వినయాదికలిత బ, ర్హిష్మతిని వివాహ మెలమి నాడె. 45

వ. అతం డాపెయం దాగ్నేధ్రేధ్మజిహ్వాయజ్ఞబాహుమహావీరరుక్మశుక్రఘృతపృష్ఠసవన మేధాతిథివీతిహోత్రకవులను బదుండ్ర వహ్నినామకుల గొమరులనుఁ నూర్జస్వతి యను కొండికయగు నొక కన్నియను గనియెఁ; బుత్రులందు గవిసవనమహావీరు లను మూగురు విరాగులై, పరమహంసాశ్రమపదస్థులై, యూర్ధ్వరేతస్కులై యాత్మ విద్యాపరిష్ణాతులై నిస్పృహులై చెలంగి; రిదియిట్లుండ, నిఁక నొక భార్యయం దుత్తమతామసరైవతులను మూగురు సుతు లుదయించి మన్వంతరప్రభువులైయొప్పి రవ్యాహతబలేంద్రియుండగు నప్ప్రియవ్రతుండు పదునొకం డర్బుదమ్ముల కాలం బీ జగంబుఁ బాలించె. 46

క. ఆతని ప్రభుత్వమునఁ గం, జాతాప్తోదయము లేని సమయములఁ దమం
బాతతమగుటకు సైఁపక, "యీతీరే యోగబలము నెనసి యడంతుఁగా. 47

వ. మత్ప్రభుత్వమ్మునఁ జీకటియుం గలుగునే!" యని యోజించి యోగబలమ్మున నాదిత్యసన్నిభంబగు తన యరదమ్ము నడువంజేసి యేడుమార్లద్దాని వారించె. 48

సప్తద్వీపోత్పత్తిక్రమము.

ఉ. అరథనేమిరేఖ లవి యంబుధులై జగతీతలోపకా
రోరుతరంబులై పొదలె, నొక్కటి కొక్కటి కంతరస్థమౌ

ధారుణి ద్వీపమైతగె, నదభ్రము లంబుధులేడు గానఁద
చ్ఛీరిరచితంబులెందు విలసిల్లెను ద్వీపము లేడుగా మహిః. 49

వ. ఉత్తరోత్తరద్విగుణప్రమాణప్రమితంబులగు నీద్వీపమ్ములేడును గ్రమమ్మున జంబు ప్లక్షశాల్మలీకుశక్రౌంచశాకపుష్కరంబులను నామంబులు గలయవి. 50

క. క్షారేక్షుసురాసర్పిః, క్షీరదధివిశుద్ధరసవిశిష్టములై చె
న్నారు సముద్రములివి పరి, ఖారీతిఁ ద్వీపములను గైసేయు నొగిన్. 51

వ. అందుఁ బ్రథమంబగు జంబూద్వీపంబు క్షారసముద్రవేష్టితంబు; ప్రియవ్రతుం డిద్దా నికిఁ దన మొదటి కొమరు నాగ్నీధ్రు రాజుగానొనరించె; నిక్ష్వాదిసముద్రపరీవృతం బగు తక్కుంగల ప్లక్షాదిద్వీపషట్కమ్మునకు నిధ్మజిహ్వాది పుత్రషట్కమ్మును నియమించి పదంపడి కొమిరె నుశనుని కిచ్చి పెండిలియొనర్చిన నాపెకు దేవయాని జనియించె; నిట్లు కొమరులకు రాజ్యంబు విభజించి యతండు యోగమార్గాను గతుండై యుండె. 52

క. నారదమునివర! భూవి, స్తారము వచియింతు వినుము జంబూద్వీపం
బారయ వర్తులము మహో, దారమునై లక్షయోజనాయతి నొప్పున్. 53

కులపర్వతవర్ణనము.

వ. ఇందు నానాపర్వతానుగతమ్ములగు నష్టమహాపర్వతమ్ములు గల తొమ్మిదివర్షమ్ములు నవసహస్రయోజనపరిమితమ్ములై యలరు; నందు దక్షిణోత్తరమ్ములు రెండును ధనురాకారమ్ములు, నాల్గు దీర్ఘమ్ములు, చతురశ్రంబగు నిళావృతవర్షంబు మధ్య వర్షంబు. 54

క. భూగోళకమలకర్ణిక, నాఁగాఁ దగి లక్షయోజనపరిమితంబై
శ్రీ గలిగి కనకగిరి యెం, తేఁ గొమరునఁ బొల్చు నిందు ధీరవతంసా. 55

వ. అగ్గిరివరంబు శిరంబున ముప్పదిరెండువేల యోజనంబుల పరిమితియు, మూల మ్మునఁ బదాఱువేల యోజనమ్ముల ప్రమాణంబును, నధఃప్రదేశమ్మున మఱియున్ని యోజనమ్ముల పరిమాణమ్మును గలిగియుండు. 56

ఆ. వె. తనరు నీయిలావృతమ్మున కుత్తర, మందు నీలనామ మనరుగిరియు
శ్వేతమనెడి గిరియు శృంగవద్గిరియు న, వధివిశేషబోధ వఱలఁజేయు. 57

వ. వెండియు నిక్కొండలు మూఁడును రమ్యకహిరణ్మయకురువర్షములఁ గ్రమమ్ముగ

నొప్పి మర్యాదావ్యంజకమ్ము లగుచున్న; వియ్యవి ప్రాగాయతమ్ములును, నుభయతఃక్షీరోదధ్యవధికమ్ములును, ద్విసహస్రయోజనపరిమితమ్ములును, గ్రమమ్ముగఁ బూర్వపూర్వంబుకన్న నుత్తరోత్తరంబు దశాంశాధికదీర్ఘమ్ములును, నానానదనదీయుతమ్ములును నై యొప్పు. మఱియు నీయిలావృతవర్షమ్మునకు దక్షిణమ్మన నిషధహేమకూటహిమాలయమ్ములు నయుతయోజనపరిమితమ్ములును బ్రాగ్విస్తీర్ణమ్ములునై వఱలు. 58

గీ. అనఘ! హరివర్ష కింపురుషాఖ్యవర్ష, భారతాభిఖ్యవర్షముల్ పరఁగఁ జేయు
నీగిరులు మూఁడు మర్యాద నెసఁగఁజేసి. వినుము వెండియు నయ్యిలావృతమునకును

వ. పశ్చిమమ్మున మాల్యవంతమ్మును, బూర్వమ్మన గంధమాదనమ్మును నీలనిషధగిరులదనుక వ్యాపించి, ద్విసహస్రయోజనాయామమ్ములై, మర్యాదాకారకమ్ములై, కేతుమాలాఖ్యభద్రాఖ్యవర్షమ్ముల నలరు; మఱియు మందరమ్మును మేరుమందరమ్మును, సుపార్శ్వమ్మును, గుముదమ్మును, నను నిగ్గిరులు మేరుపాదమ్ములియ్యవి యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహమ్ములై కనకగిరికి నలుదిక్కుల నవష్టంభమ్ములై యొప్పు; నిప్పర్వతమ్ములయందు నేకాదశశతయోజనోచ్ఛ్రియమ్ములును, దావద్విటపవిస్తారమ్ములును, శతయోజనపరిణాహమ్ములుననగు చూతజంబూకదంబన్యగ్రోధమ్ములు కేతుశోభనొప్పారుచుండు. 60

గీ. క్షీరమధ్విక్షునీరవిస్ఫారములగు, మడుఁగు లొక నాల్గు చెలఁగు నమ్మలల యందుఁ
దద్రసస్పర్శనము దేవతలకు సయిత, మెసగఁ జేసెడి నైశ్వర్య మెంత యేని. 61

వ. మఱియు నగ్గిరిచతుష్కమ్మునఁ గ్రమమ్మన నందన చైత్రరథవైభ్రాజసర్వభద్రమ్ములను దేవోద్యానమ్ములు చెలంగు. 62

క. ఉపదేవగణమ్ములు గా, నపు సోయగ మలర నుతులొనర్పఁగ, సుర లె
ల్లపుడు నచట విహరింత్రు సు, ఖపదవి మదిఁగోరి యాత్మకాంతానుగులై. 63

వ. వెండియు నమ్మందరస్థంబగు చూతవృక్షమ్ము వివరమ్మునుండి యేకాదశశతయోజనావధికమ్ములై, గిరిశృంగమ్ములోనాఁదగు, ఫలమ్ము లమృతరసస్యందులై యెల్లపుడుఁ బడుచుండు. 64

చ. ధరఁ బడి బ్రద్దలై యవియు తత్ఫలజాతము నుండి జాఱు మే
టిరస మదెల్లఁగూడి ప్రకటీకృతశోణవిశేషకాంతివి

స్ఫురితదిగంతరాళమయి పొల్చెను దా 'వరుణోద' యన్న పే
ర్కఱిమి వెలుంగునట్టి నదిగా సురదైత్యమునీంద్రసేవ్యమై. 65

ఉ. ఆ నది యొడ్డునందు వరుణాఖ్య నెసంగెడి శక్తియుండు, న
మ్మానిని, నయ్యనంతగుణమండిత, నవ్వరదాత్రి నెల్లరుణా
ధ్యానముచేసి పూజలిడి తత్కృపఁగాంతు రరోగభావ, మ
మ్లానయశఃకలావిభవమాన్యతలాదిగ నెల్లసంపదల్. 66

వ. మఱియు నజ్జనని యాద్యయనియు నతులయనియు ననంతయనియుఁ బుష్టియనియు నీశ్వరమాలినియనియు దుష్టనాశకరియనియుఁ గాంతిదాయినియనియు స్మరింపం బడు; నేతదంబాపూజాప్రభావమ్మునన జాంబూనద ముద్భవించెఁ; దద్విధంబు మున్ను వివరింతు వరుణోదాప్రభావం బింకను గొంతకలదాకర్ణింపుము. 67

ఉ. మందరమందుఁబుట్టి సురమాన్యత గాంచి యిళావృతంబుఁదాఁ
బొందెడి నీనదీయురము పూర్వదిశాభిముఖంబుగాఁగఁ ద
ద్బిందువిశేషయోగమున దేవిశరీరము తత్సఖీమణీ
బృందశరీరమున్ మిగులఁబేశలమై యలరుణ సుగంధియై. 68

క. వీరల శరీరములఁ జె, న్నారు పరీమళమునందు ననిలుఁడు గంధో
దారంబుగ నొనరించున్, ధారుణి దశయోజనముల దనుక మునీంద్రా! 69

గీ. మేరుమందరమను గిరిమీఁదనున్న, యట్టి జంబూనగమ్మున నలరు పండ్లు
దంతి తుల్యమ్ములై ధరఁ దద్దయుఁ బడి, పగిలి జంబువనెడినదిఁ బరఁగఁజేసె. 70

వ. ఇగ్గిరియందుఁ బొడమిన యిన్నది దక్షిణాభిముఖమ్ముగా నిళావృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు, నేతత్తీరమ్మున జంబూఫలరసాస్వాదతుష్టయగు 'జంబ్వాదిని' యను మహాశక్తిగల; దాపె తత్సమీపవర్తులగు దేవనాగర్షిరక్షఃప్రభృతులకునెల్ల బూజ్యయై, రోగనాశినియై, విఘ్నహారిణియై; కోకిలాక్షి, కామకళ, కామపూజిత, కఠోరవిగ్రహ, ధన్య, నాకిమాన్య, గళస్తిని యను నామమ్ములచే నెల్లరకు జపనీయయై యలరు. 71

క. జంబూనది యొడ్డుల ప, జ్జం బెరిఁగెడి మృత్తు తద్రసప్లుతమై హే
మంబై జాంబూనద నా, మంబున భూష్యమయి యొప్పు మానవతులకున్. 72

వ. ఈ మృత్తికకు వాయ్వర్కయోగమ్మున నిట్టి దశ వాటిల్లు; నియ్యది దేవతలు స్వస్వోచితభూషణంబు లొనరించుకొని ధరింతురని వెండియు. 73

గీ. మహితము సుపార్శ్వ మనియెడి మల నలరు క
దంబవృక్షంబు తత్కోటరంబులందు
పంచధారలు పుట్టి యప్పర్వతమునఁ
బడి యిళావృతపశ్చిమభాగ మొలయు. 74

క. అవి మధుమయములు తదనుభ, వవిశేషము వినుము దివిజవర్గము తత్పా
నవిధిం బొదలుటఁగాదే, యవిరళపరిమళయుతమ్ములగుఁ దన్ముఖముల్. 75

వ. మఱియు నవ్వారి ముఖమ్ముల పరిమళమ్ము వహించు వాయువు శతయోజనమ్ముల దనుక భూమిని సువాసనాయుక్తమ్ముగ నొనర్చుచుండు; నయ్యెడ దేవపూజ్యయు మహోత్సాహయుఁ, గాలరూపయు, మహాననయు, గర్మఫలదయుఁ, గాంతారగ్రహ ణేశ్వరియు నగు "ధారేశ్వరి" యను శక్తి వసియించు; నాపె కరాళదేహ యనియు గాలాంగి యనియుఁ, గామకోటిప్రవర్తినియనియు నామత్రయమ్మునఁ బూజించు వారలకు భుక్తిముక్తు లొసంగు; వెండియుఁ గుముదమ్మునఁ బొడమిన శతబల నామకవటవృక్షంబు స్కంధమ్ములనుండి గోముఖనదమ్ము లప్పర్వతమునఁబడి పయోదధిమధుఘృతగుడాన్నాంబరాదుల చేతను శయ్యాసనాభరణాదులచేతను, దులఁదూఁగుచుఁ దత్రత్యులకుఁ గామదుఘమ్ములై యలరు నియ్యవి యుత్తరేళా వృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు నియ్యెడ. 76

సీ. నీలాంబరంపు వన్నెలుగులుఁ గ్రాలనాఁగ • నీలాలకమ్ముల నెగడుచాన
స్వర్గవాసులకెల్ల వరములిచ్చు నెలంత • రౌద్రవక్త్రంబు పరఁగెడి వెలఁది
మత్తమాతంగగమన మొప్పెడి పడంతి • యత్యంతమాన్యత నలరుకలికి
యొప్పుమీఱెడి మదనోన్మాదినియును, మా • నప్రియాంతరయు, మానాప్రియయును

గీ. మారపూజితయును, మారమాదినియును • మారవేగధరయును, మయూరవరరు
గాఢ్య, శిఖివాహ, గర్భభు వనెడినామ•ములను నద్దేవిఁ బూజింప ముదములొదవు.

వ. అయ్యంబ మీనాక్షియనఁబరఁగు. వెండియు నానదమ్ముల రసమ్ముపయోగించువార లకు వలీపలితలక్షణమ్మును, గ్లమస్వేదాది దౌర్గంధ్యమ్మును, శీతోష్ణవాతవైవర్ణ్య మ్మును, జరామయ భృతియును, భ్రమంబును, ముఖోపప్లవమ్మును, దక్కంగల యాపదలును బొరయవు; వారలెల్లప్పుడును నవ్యాహతసుఖంబు లనుభవింతురు.

గీ. మఱియు మేరువునకుఁ బుట్టుమలలు పదియు
దొమ్మిదియుఁ గల వియ్యవి తోయజంపుఁ

గర్ణికయనంగ నయ్యెడఁ గ్రాలుఁ; జుట్టు
వెలయు పర్వతముల పేళ్ళువినుము మౌని। 79

వ. కురంగంబును,గురగంబును,గుసుంభంబును,వికంకతంబును,త్రికూటంబును,శిశిరంబును, బతంగంబును, రుచకంబును,విషధంబును,శితీవాసంబును,గపిలంబును,శంఖంబును, వైడూర్యమ్మును, జారుధియును, హంసమ్మును, ఋషభమ్మును, నాగమ్మును, గాలంజరమ్మును, నారదమ్మును ననునివి తన్నామంబులు. వెండియు మేరువునకుఁ దూర్పున నష్టాదశసహస్రయోజనాయతియును, ద్విసహస్రయోజనోన్నతియును గలిగి జఠరదేవకూటమ్ములను రెండు గిరు లుత్తరదిగ్వ్యాప్తమ్ములును బశ్చిమమ్మున నతివిస్తృతమ్ములగుపవమానపరిమాత్రమ్ములు దక్షిణదిగాయతమ్ములును, దక్షిణమ్మునఁ బ్రసిద్ధమ్ములగు కైలాసకరవీరమ్ములను మహాపర్వతమ్ములు ప్రాగ్దిక్పరిపూర్ణమ్ములును, నుత్తరమ్మునఁ ద్రిశృంగ మకరంబులు పశ్చిమదిక్ప్రస్తంబులునునై పొదలు. 80

గీ. మేరు శీర్షమ్మున నెసంగు సారసోద్భ, వుండు నివసించెడి పురంబఖండగరిమ
నద్ది పదివేలయామడ నమరుననియు, గనకమయమనియును బుధజనుల మతము.

వ. ఈపురమ్ము ననుసరించి చుట్టును నష్టదిక్పాలకుల పురమ్ములుండు నయ్యవి సార్ధనేత్ర సహస్రయోజనప్రమితమ్ములును, గనకమయమ్ములుననని యెఱుంగునది. మనోగతియు నమరావతియుఁ దేజోవతియు సంయమనియుఁ గృష్ణాంగనయు శ్రద్ధావతియు గంధవతియు మహోదయయు యశోవతియు ననునివి క్రమంబుగ బ్రహ్మేంద్రాదులు వసించు పురంబులపేర్లు. 82

సీ. యజ్ఞసంజ్ఞుండగు హరి కాలిబొటనవ్రేలి • కొనగోటి త్రాఁకునఁగూరినట్టి
యండోర్ధ్వరంధ్రంబునం దుదయించి ద్యో • మస్తకమ్మునకుఁ గ్రమమునడిగ్గి
యఖిలలోకమ్ముల నఘహారిణియటంచుఁ • గడుఁ బ్రసిద్ధివహించు గంగఁపెద్ద
కాలమ్మునకు ఋషిగణమును ధ్రువుఁడును • వసియించు నవ్విష్ణుపదమునుండి

గీ. చంద్రమండలమొంది యచ్చటను వెడలి • బ్రహ్మపురమునఁబడి నాల్గుభాగములయి
నాల్గు దెసలకు వ్యాపించి నదులకెల్ల • నాథుఁడయి యొప్పు న య్యుదన్వంతుఁగలసె

వ. అందు మొదటిదియగు సీత బ్రహ్మసదనమ్మునుండి కొన్ని గిరివరమ్ము లతిక్రమించి గంధమాదన శిఖరమ్మునంబడి, భద్రాశ్వవర్షమ్మునఁ బ్రవహించి తూర్పుసముద్రమ్మునను ; రెండవదియగు చక్షు వటనుండి మాల్యవచ్ఛృంగమ్మునకు వచ్చి, కేతుమాల వర్షంబుజొచ్చిఁ పడమటి సముద్రమ్మునను ; మూడవదియగు నలకనంద నానావన

గిరి దుర్గమ్ములు దొరఁగి యతిరయమ్మున భారతవర్షమ్ము చొచ్చి దక్షిణసముద్రమ్ము
నను ; నాలవదియగు భద్ర బ్రహ్మపదమ్మునుండి శృంగవద్గిరికరిగి యుత్తరకురు
దేశమ్ములు సొచ్చి, యుత్తరసముద్రమ్మునను గలయు. 84

గీ. మేరుమందరసంభూతి మెలపు మీఱు, విమల నదములు నదులును వేలకొలఁది
కలవు; వెండియు నీ వర్ష గణమునందు, భారతాభిఖ్య వర్షంబు పరమమంద్రు. 85

భా ర తా ది వ ర్ష వ ర్ణ న ము.

వ. ఇయ్యది కర్మక్షేత్రంబు, తక్కుంగల యెన్మిది వర్షంబులును భోగప్రధానమ్ములును
భూలోకస్వర్గమ్ములును నగుట స్వర్గచ్యుతులగువారు పుణ్యశేషం బనుభవింప
నయ్యెడ నుదయింతురని వెండియు, 86

ఉ. అందలి పూరుషుల్ దశసహస్రసమాయుషులై, గజాయుతం
బుం దిగఁద్రొక్కఁజాలు వాలసి పుణ్యులు వజ్రశరీరులుగా, మహా
నందులు, దేవతుల్యులు కనత్సుకళత్రసుపుత్రమిత్రభూ
తిందగువారునై సుఖగతిం దులదూఁగుచు నుందురెప్పుడున్. 87

వ. ఆ యీ వర్షాష్టకమ్మునం దెప్పటికినిఁ త్రేతాయుగసమంబై కాలంబు వఱలుచుండు
నని వెండియు, 88

క. ఈ వర్షమ్ముల నెల్లెడ, దేవతలతిభక్తికలిమిఁ దివిరి త్రిజగతీ
పావనియగు జగదంబకుఁ, గావింతురు జపతపము లఖండశ్రద్ధన్. 89

చ. ఋతువుల నెల్లెడన్ సుమపరీతములౌ వనముల్, గిరిప్రపా
త తతసరోవరమ్ములు పతత్రికులాకులముల్ మహోత్పలా
న్వితములు స్వచ్ఛనీరము లవింధ్యములౌదరులుగా జెలంగు భా
రతపరవర్షముల్ మిగుల రమ్యములౌ విహరించు వారికిన్. 90

క. భగవంతుఁ డాదిపురుషుఁడు, జగదేకారాధ్యుఁడగుచు జగదంబాపా
దగత మనస్కృత నవవ, ర్షగతుండై యుండునెపుడు సంయమివర్యా! 91

గీ. అనఘ ! విను మిళావృతమునయందు భవుఁడు
పద్మజాక్ష్యుద్భవుఁడు తన పడఁతి దక్క
నొడ్లు నెవ్వరు లేకుండ నుండు; నచొటు
ద్రొక్కరెవ్వరు శాపంబు దొడరుకతన. 92

వ. కొండొక కారణమ్మున భవాని యయ్యెడకువచ్చిన పురుషులకు స్త్రీత్వంబు గలుగు నని శపించె; నయ్యెడ ననేకసఖీసమేతయగు భార్యతోఁగూడి వసించుచు శంకరుండు సంకర్షణు నెల్లప్పుడు తత్ప్రీతికరమ్ములగు మంత్రతంత్రమ్ముల నారాధించు. వెండియు భద్రాశ్వవర్షమ్మున ధర్మపుత్రుండగు భద్రశ్రవుండును దద్వంశ్యులును వలయగ్రీవపదాంకితమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని ధ్యానావాహనాదికమ్ముల నర్చింతురు. మఱియు హరివర్షమ్మునఁ బ్రహ్లాదుండు యథాపూర్వంబుగ నరసింహుఁ బూజించుఁ, గేతుమాలమ్మున స్మరరూపధారియగు నద్దేవు నా యామంత్రాదికమ్ముల భగవతియుఁ దద్వర్షనాయికయు నగు లక్ష్మి కొనియాడు; రమ్యకవర్షమ్మున మత్స్యాకారమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని మనువు స్తోత్రాదికమ్ముల జపించుచు, హిరణ్మయ వర్షమ్మున సూర్యుండు కూర్మాకారుండగు నద్దేవు ననేకభంగుల యజించు. నుత్తరకురుదేశంబుల నద్దేవుండు వరాహరూపమ్మునఁబొదలు. భూమి తత్ప్రీతికరంబులగు మంత్రాదికమ్ముల నయ్యనఘు స్మరియించు. 93

క. కింపురుషవర్షమునఁ దా, నింపారెడి దాశరథి; కపీంద్రుండెపుడున్
'మాంపాహి' యనుచుఁ గనదను, కంపాకరు నతని నుతునిఁ గావించుఁదగన్. 94

క. భారతవర్షము నందుఁ, నారాయణుఁ డనెడిపేరునన్ నేనుందుఁ
నారద! నీచేత ముదం, బారం గొనియాడఁబడుచు నవహితమతినై. 95

క. భారతవర్షమ్మునఁ జె, న్నారెడి శైలములు నదులు నవహితమతినో
నారద! వినుమని వెండియు, నారాయణుఁ డానతిచ్చె నది యెట్లన్నన్. 96

వ. మలయమ్మును, మంగళప్రస్థమ్మును, మైనాకమ్మును, త్రికూటమ్మును, ఋషభమ్మును, గూటకమ్మును, గోల్లమ్మును, సహ్యమ్మును, దేవగిరియును, ఋష్యమూకమ్మును, శ్రీశైలమ్మును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రమ్మును, వారిధారమ్మును, వింధ్యమ్మును భుక్తిమంతమ్మును, ఋక్షపర్వతమ్మును, బారియాత్రమ్మును, ద్రోణమ్మును, జిత్రకూటమ్మును, గోవర్ధనమ్మును, రైవతమ్మును, గకుభమ్మును, నీలపర్వతమ్మును, గౌరముఖమ్మును, నింద్రకీలమ్మును, గామగిరియును, మఱియుఁ గొన్ని ధరాధరమ్ములును నసంఖ్యమ్ములుగా నొప్పెడి; నా యీ పర్వతమ్ములఁ బొడమిన నదులు వేలకొలఁది గల వవి యెవ్వి యనినఁ, దామ్రపర్ణియుఁ, జంద్రవశయుఁ, గృతమాలయు, వటోదకయు, వైహాయసియు, గావేరియు, వేణయు, బయస్వినియు, తుంగభద్రయు, గృష్ణవేణియు, శర్కరావర్తకయు, గోదావరియు, భీమరథియు, నిర్వింధ్యయుఁ, బయోష్ణియుఁ, దాపియు, రేవయు, సరసయు, నర్మదయు, సరస్వతియుఁ, జర్మణ్వ

తియు, సింధువును, సంధశోణమ్ములను మహానదమ్ములును, ఋషికుల్యయుఁ, త్రిసామయు, వేదస్మృతిమహానదియుఁ, గౌశికియు, యమునయు, మందాకినియు, దృషద్వతియు, గోమతియు, శరయయు, రోధవతియు, సప్తవతియు, సుషోమయు, శతద్రువును, జంద్రభాగయు, మరుద్వృధయు, వితస్తయు, నసిక్నియు, విశ్వయు నను నియ్యవి పానావగాహనదర్శనోత్కీర్తనమ్ములచేఁ ద్రివిధపాపమ్ములహరించు. ఇయ్యెడ జనించువారలకు నిహపరసుఖమ్ములు కరతలామలకమ్ములగు ; నియ్యది యెల్లవర్షమ్ములకుఁ దలమానికంబని వెండియు, 97

ఉ. ఈయెడ జన్మమెత్తు నరులెంత మహాత్ములొ ! యాద్యుఁడైన నా
రాయణు పాదపంకజపరాగము దీన నెసంగు, నియ్యెడన్
బాయక సన్యసించి హరివాసమొకింతన పొందవచ్చు, నొం
డేయదియేని గమ్యమిట ; నెయ్యది దీనికిఁ దుల్యమైతగున్. 98

క. వైకుంఠకథాసుధయును, లోకోత్తరులైన నాథులును జన్మములున్
లేకుండిన నది సాక్షి, న్నాకంబేనియును విడువనగు సుజనులకున్. 99

క. ఇయ్యెడ జన్మంబందిన, యయ్యలకుఁ బునర్భవంబు నందంబనిలే ;
దయ్యలఘు లెల్లవారికి, నెయ్యమ్మునఁ బూజ్యులగుచు నెగడుదురెపుడున్. 100

ప్లక్షాదిద్వీపవర్ణనము.

వ. అని బహుభంగుల నీ భారతవర్షమాహాత్మ్యమ్మును స్వర్గగతులగు దేవగంధర్వాదు లగ్గింతురు. వెండియు జంబూద్వీపంబునకు నెనిమిది యుపద్వీపములుగల; వయ్యవి హయమ్మును వెదుకంజను సగరపుత్రులకతనఁ గల్పితమ్ములయ్యెఁ ; దన్నామమ్ములు స్వర్ణప్రస్థమ్మును, జంద్రశుక్రమ్మును, నావర్తనమ్మును, రమాణకమ్మును, మందరమ్మును, హరిణమ్మును, పాంచజన్యమ్మును, సింహళమ్మును ననఁదనరు; నిందు సింహళమ్మునకు లంకయను నామాంతరంబుగల, దిఁకఁ బ్లక్షాదిద్వీపమ్ములు వివరించెద. ఈ ద్వీపమ్మును బ్రియవ్రతపుత్రుండగు నిధ్మజిహ్వుం డేడు వర్షమ్ములుగ విభజించి తన కొమరులకిచ్చిన నివి తన్నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ములయ్యె; శివయవసభద్రశాంతక్షేమామృతాభయ నామకమ్ములగు నీయేడు వర్షమ్ములయం దును మణికూటవజ్రకూటేంద్రసేనజ్యోతిష్మత్సువర్ణహిరణ్యష్ఠీవమేఘమాలమ్ములను నేడు గిరులును; నరుణయు, నృమ్ణయు, నంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్ర

భాతయు, ఋతంభరయు, సత్యంభరయు నను నన్నియ నదులును నెసంగు
చుండు. 101

క. పైనదులఁ దానమాడిన, మానవులకు వానిఁజూచు మనుజులకును బా
పానుగతి సమసి యుత్తము, లై నెగడుట దొడరు వార లలఘుచరిత్రుల్. 102

వ. వెండియు నీ ద్వీపమ్మున హంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్యాంగమ్ములను నాల్గు వర్ణంబులు;
తత్తద్వర్ణసంభవు లందఱును సహస్రాయుఃప్రమాణులును, సూర్యోపాసకులును,
సహజాయురింద్రియోజోబలబుద్ధులును నై నెగడుదు; రీ ద్వీపమ్ము నావరించి
యెల్లెడ నిక్షుసముద్రంబు వఱలు; నింతకు ద్విగుణప్రమాణంబగు శాల్మలీద్వీపమ్మున
శాల్మలీవృక్షం బెసంగు, నీయది ప్రమాణంబునఁ బ్లక్షవృక్షమ్మునకు సదృశం;
బీద్వీపమ్మునకు సురాసముద్రంబు పరిఖాయితంబై యొప్పు. 103

గీ. పక్షులకునెల్ల రాజు ప్రబలుఁడు గరుడుఁ, డన్నగమున వసించుఁ; బ్రియవ్రతాత్మ
జుండు పాలించు యజ్ఞబాహుండు దీని, నిందుగల వర్షములు విను మిద్ధచరిత!

వ. సురోచనమ్మును, సౌమనస్యమ్మును, రమణమ్మును, దేవవర్షమ్మును బారిభద్ర
మ్మును, నాప్యాయనమ్మును, నవిజ్ఞాతమ్మును నను నీ వర్షమ్ములయందు సరస,
శతశృంగ, వామదేవ, కుందక, కుముద, పుష్పవర్ష, సహస్రశ్రుతులను నేడు పర్వ
తమ్ములును, ననుమతియు, సినీవాలియు, సరస్వతియుఁ, గుహూవును, రజనియు,
నందయు, రాకయు నను నన్నియ నదులును జెలంగు; వెండియు నీ ద్వీపమ్మున
నెల్లెడ శ్రుతధర, వీర్యధర, వసుంధ, రేషంధర నామకంబగు వర్ణచతుష్టయంబు
పొల్చు. నిందలి ప్రజలు చంద్రోపాసకులు 105

గీ. ఈ సురోదధి కన్న మఱింతయైన, నేతి సంద్రమ్ముచేతఁ బరీతమగుచు
నేపుమైఁ జెన్నలరు కుశద్వీపమందు, సాంద్రఘనోజ్జ్వలము కుశ స్తంబమొప్పు.

వ. ఈ ద్వీపాధినాయకుండు ప్రియవ్రతాత్మజుండగు హిరణ్యరేతుం; డతండు వసు,
వసుదాన, దృఢరుచి, నాభిగుప్త, స్తుత్యవ్రత, వివిక్త, దేవకులను కొమరుల కేడ్గు
రకును నీ ద్వీపం బేడు భాగమ్ములుగఁ గావించి యొసఁగె; నిందు నవధినిర్ణాయ
కములై చక్ర, చతుశ్శృంగ, కపిల, చిత్రకూట, దేవానీ, కోర్ధ్వరోమ, ద్రవిణమ్ము
లను నేడు గిరులును; రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు, మిత్రవిందయు, శ్రుతవిం
దయు, దేవగర్భయు, ఘృతచ్యుత్తును, మంత్రమాలికయు నను నన్నియ నదులును
నలరుఁ; దద్ద్వీపవాసు లెల్లరును నీ నదుల యుదకమ్ముపయోగించుచు సుఖమ్మునం

బొదలుదురు ; కుశల, కోవి, దాభియుక్త, కులకనామకమ్ములగు నాల్గు వర్ణమ్ము
లయ్యెడ నెసఁగు. వారలెల్లరు నగ్నిదేవు నారాధింతురని వెండియు, 107

గీ. పాలసంద్రమ్ము చుట్టును బరిధవిల్ల, మానమింతకు రెట్టియై మలయఁ గ్రౌంచ
నామకము ద్వీపమొప్పు నీ నామ మిచటఁ, గ్రౌంచపర్వత సంస్థితికతనఁ గలిగె.

క. హరసుతుఁడు గుమారుండి, గ్గిరికుక్షిం బగులనేయఁ గృపమీఱఁగ న
వ్వరుణుఁడు క్షీరోదధిరస, పరిప్లుతిం జేసి ప్రోచెఁ బదపడి దీనిన్. 109

వ. ప్రియవ్రతు కొడుకు ఘృతపృష్ఠుండిద్దానిఁ బాలించుచు నేడుభాగమ్ము లొనర్చి యామ,
మధురుహ, సుధామక, మేఘపృష్ఠ, భ్రాజిష్ణు, లోహితార్ణ, వనస్పతి నామకంబగు
తనపుత్రసప్తకంబున కిచ్చిన నవి తత్పుత్రనామంబుల యథాపూర్వంబుగ బ్రసిద్ధంబు
లయ్యె; నియ్యెడ శుక్లధర్మమానభోజనోపబర్హణనందనందనసర్వతోభద్రనామ
కమ్ములగు నేడు గిరులును, నభయయు, నమృతౌఘయు నాచార్యకయుఁ దీర్ఘవతియు
వృత్తిరూపవతియు శుక్లయుఁ బవిత్రవతియు నను నన్నియ నదులును నలరు; వీని
జలంబు పవిత్రంబును రుచ్యంబునునై యుండు. నిందలి వర్ణమ్ములు పురుష ఋషభ
ద్రవిణ దేవకనామంబులు, తత్సంభూతులు వరుణోపాసకులు. వెండియు నీ ద్వీప
మ్మున కవల దధిసముద్రపరివృతమ్మును, ద్వాత్రింశల్లక్షసంఖ్యాకయోజనాయామ
మ్మునునగు శాకద్వీపమ్మురాజిల్లు; నియ్యెడ శాకమహీరుహంబుండుకతన దీనికీ
నామంబు గలిగె. 110

క. సొగసగు నీద్వీపమ్మున, కగణితగుణగణ్యుఁడగు ప్రియవ్రతజుఁడుదా
నెగడున్ మేధాతిథి విభు, తగలిగి సుతసప్తకంబొదవె నీతనికిన్. 111

వ. ఆమ్మేధాతిథి స్వపుత్రనామప్రసిద్ధమ్ములగుగతి నేడు భాగమ్ములొనర్చి యియ్యది
వారి యధీనంబొనరించి తాను యోగాశ్రితుండయ్యెఁ; బురోజవ మనఃపూర్వ జయ
పవమానక ధూమ్రానీక చిత్రరేఫ బహురూప విశ్వధృగభిఖ్యులు తత్పుత్రులు; లియ్యె
డను యథాపూర్వంబుగ నీశానోరుశృంగబలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతక దేవ
పాల మహాసనమ్ములను మర్యాదాగిరు లేడును, ననఘయుఁ బ్రథమయు నాయు
ర్దయు నుభయసృష్టియు నపరాజితయుఁ బంచపదియు సహస్రస్రుతియు, నిజ
ధృతియు నను నన్నియనదులును గలవు. వెండియు నిందు సత్యవ్రత క్రతువ్రత
దానవ్రతానువ్రత నామకంబు వర్ణచతుష్టయంబు పొలుచు, నీప్రజలు వాయుదేవో
పాసకులు, దీనికవల నింతకు రెట్టియగు ప్రమాణంబుగల పుష్కరద్వీపంబు శుద్ధ

సముద్రపరివృతంబై తనరు. ఇయ్యెడ నగ్నిచూడానిభమ్ములగు స్వర్ణపత్రమ్ములచేఁ బొలుచు పుష్కరమ్ముగల; దియ్యబ్జంబు భగవంతుండగు విరించికి నాసనంబిది లోకగురునిచే సర్వలోకసిసృక్షచేఁ గల్పింపంబడియె. ఈ ద్వీపమ్మునం దర్వాచీన పరాచీన వర్షంబులకు నవధినిర్ణాయకంబై మానసోత్తరంబను పర్వతం బయుతయోజనసమ్మితోచ్ఛ్రియాయామంబు వఱలు. 112

ఉ. ఈ నగమంద నల్దెసల నింద్రుఁడు లోనగునట్టి దిక్పతే
శానుల పట్టణమ్ములు పొసంగు సుమేరువు చుట్టివచ్చు నా
భానుని వర్తనం బిచటఁ బొల్పడు వత్సరరూపచక్ర మి
చ్చో నెసఁగున్ బవల్నిశయుఁ జొప్పడునట్లు పరిభ్రమించుచున్. 113

లోకాలోకపర్వతవర్ణనము.

వ. ఏతత్పాలకుండగు వీతిహోత్రుండు రమణధాతకులను తనకొమరుల కిరువురకును దన్నామకంబగు వర్షద్వయం బొసంగి యన్నలంబోలి తాను భగవత్పదభక్తి తత్పరత్వమ్మునందె; నీ వర్షమ్ములఁ బ్రజలు బ్రహ్మరూపియగు పరమేశ్వరు యజింతు; రీ ద్వీపమ్మున కవల లోకాలోకగిరి వఱలు, నియ్యది లోకాలోకంబుల కంతరాళమ్మునఁ గల్పింపంబడు కతన దీనికీ నామంబుగలిగె; మేరువు మొదలు మానసోత్తరమ్ము దుదగాఁగల మధ్యప్రదేశమంతయు శుద్ధకాంచనమయమ్మును దర్పణతుల్యమ్మును నగు కతన నయ్యెడ నే పదార్థమ్మును నంకురింపకుండుటంబట్టి యది సర్వప్రాణిశూన్యంబై యుండు; వెండియు నగ్గిరి యీశ్వరుచేఁ ద్రిలోకాంతగతంబగునట్లు సృజింపఁబడి తన కతన సూర్యాదిధ్రువాంతమండలదీప్తు లర్వాచీనంబులగునపుడు త్రిలోకవ్యాప్తంబులయ్యును బరాచీనంబులగు నెడల నట్లు కాకుండుట సంధించుచుండు, నిద్దాని ప్రమాణంబు పంచాశత్కోటియోజనపరిమితంబగు భూమండలంబునఁ జతుర్థాంశంబై యుండు. 114

గీ. కమల సంభవుఁ డిప్పర్వతమున నాల్గు, దెసల దిగ్గజముల నిల్పె నసమబలస
మేతముల, నిగ్గజమ్ముల యెల్లలోక, సంస్థితికి హేతువులు వాని సంజ్ఞ వినుము. 115

వ. ఋషభమ్మను, బుష్కరచూడమ్మును వామనమ్మును నపరాజితమ్మును నని చెప్పంబడు. స్వవిభూతులగు నిగ్గజంబులకు బలంబు నొసంగుచు సిద్ధ్యష్టకోపేతుండును విష్వక్సేనాదిపరివృతుండును నిజాయుధోజ్జ్వలద్భుజదండమండితుండును నగు

హరి సమస్తలోకసుఖకారి యగుచు స్వమాయారచితంబగు నిగ్గిరికి రక్షకుండై కల్పావసానంబు దనుక నిట్టి వేషంబున జాగరూకత మెలఁగు; నీ లోకాలోకమ్మున కవల శుద్ధాకాశంబు దక్క వేఱొండు లేదు. భూమ్యాకాశమ్ములకు మధ్యగతంబగు నండమ్మునకు నంతరమ్మున సూర్యుండు వెలుంగు, సూర్యాండగోళమ్ములకు మధ్యమ్మున నిరువదియైదుకోట్ల యోజనమ్ములుగలవు. మృతాండసముద్భూతుం డగుకతన సూర్యునకు మార్తాండ నామంబలవడె, హిరణ్మయాండసముద్భూతు డగు కతన నితనికి హిరణ్యగర్భుండను నామంబును బ్రసిద్ధంబు. 116

గీ. దెసలు స్వర్గాపవర్గముల్ వసుమతియును, నాకసంబను భేదమ్మ లఖిలజంతు
వులకు సూర్యునికతమునఁ గలిగెఁగాన, నక్కఁడెల్లరకును నేత్రమై యెసంగు.

సూర్యగమనవర్ణనము.

వ. ఇయ్యది భూమండలప్రమాణంబు, దీనింబట్టి ద్యుమానంబు తజ్ఞులభివర్ణింతురు. సూర్యుండీద్యుమధ్యంబున వెలుంగుచు నుత్తరాయణవశమ్మున గతిమాంద్యమ్మను దక్షిణాయన వశమ్మున గతిశైఘ్ర్యమ్మను జెందుచుండు. నితం డుత్తరాయణ దక్షిణాయనమ్ముల నారోహణావరోహణ స్థానమ్ముల నలరుచుండు. విషువత్సంజ్ఞమ్మగు కాలమ్మున సమస్థానావస్థానం బలవడుకతన గతిసామ్యంబు గలుగుచుండు; నితండు మేషతులారాశిగతుండగునెడ నహోరాత్రమ్ములకు సామ్యమ్మును వృషాది రాశిపంచకస్థితుండగుతఱి నహోదైర్ఘ్యమ్మును వృశ్చికాదిరాశి పంచకస్థితుండగుతఱి నిశాదైర్ఘ్యమ్మును నలవడునని యెఱుంగునది; యింక భానుగమనంబు విస్తరించెద. శీఘ్రమందసమ భేదమ్ముల నితనిగతులు మూఁడు దెఱంగులు. సర్వగ్రహమ్ములకు జరద్గవైరావతవైశ్వానరమ్ములను మూఁడు మార్గమ్ములు విశ్రుతమ్ము, లందు నాగగజైరావతులను మూఁడు వీధు లుత్తరమార్గమ్మగు నైరావతమ్మనకును, ఋషభ వీధియు గోవీధియు జారద్గవవీధియునను నవి జరద్గవంబను మధ్యమమార్గమ్మునకును, నజయు మార్గియు వైశ్వానరియు నను మూఁడు వీధులును, వైశ్వానరనామకమ్మగు దక్షిణమార్గమ్మునకును గలవు. వెండియు నశ్వినీకృత్తికాభరణులు నాగ వీధియనియుఁ, రోహిణ్యార్ద్రా మృగశీర్షమ్ములు గజవీధియనియుఁ, బుష్యాశ్లేషా పునర్వసు లైరావతవీధియనియు, ఫల్గునీద్వయమ్మును మఖయును ఋషభవీధియనియు హస్తచిత్రాస్వాతులు గోవీధియనియు, జ్యేష్ఠావిశాఖానురాధలు జారద్గవవీధియనియు మూలోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢ లజవీధియనియు, శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజమ్ములు మృగ

వీథియనియుఁ, బూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రారేవతులు వైశ్వానరవీథియనియుం జెప్పం బడు. సూర్యుం డుత్తరాయణం బధిష్టించి యుగాక్షాంతర్నిబద్ధమ్ములను వాయుబద్ధమ్ములును నగు పాశమ్ముల నాకర్షించుట యారోహణంబునాఁబడు. నితండీ యారోహణస్థానగతుండగునెడ రథంబునకు మండలాభ్యంతరగమనం బొదవుటం జేసి మాంద్యమ్మును, దినవృద్ధియు, నిశాక్షయమ్మును దొడరు; వియ్యది సౌమ్యాయనక్రమంబు. పూర్వోక్త పాశప్రేరణం బవరోహణంబు నాఁజను; సూర్యుండీస్థానంబధిష్ఠించునెడ బహిర్మండలప్రవేశమ్మునంజేసి గమనమ్మునకు శైఘ్ర్యమ్మును రాత్రివృద్ధియు దినక్షయమ్మును గలిగెడి; వైషువమ్మునఁ బాశసామ్యంబునంజేసి రవికి సమానస్థానమ్మును, మధ్యమండలప్రవేశమ్మును గలుగు; దానం జేసి రాత్రిందివమ్ములకు సామ్యంబు తటస్థించు. మఱియుం బూర్వోక్తమ్ములగు పాశమ్ములు ధ్రువునిచే సమధిష్ఠితమ్ములై యాకర్షింపఁబడునెడల నభ్యంతరమ్మున సూర్యుండును దక్కిన మండలమ్ములును బరిభ్రమించెడి; ధ్రువుండు తత్పాశమ్ములు విడుచుచో మండలమ్ము లన్నియును బహిర్గతంబులై వెలుఁగు. 118

క. మేరువునఁ బూర్వదిశఁ జె, న్నారెడి నైంద్రియను నగర మది సురవాసం
బై రహిఁదగు దక్షిణదిశ, నారయ సంయమనియొప్పు యమునివాసంబై. 119

వ. పశ్చిమమ్మున నిమ్లోచని యను వరుణపురమ్మును, నుత్తరమ్మున సౌమ్యయగు విభావరియును నలరు. 120

గీ. ఇంద్రపురియందు రవి యుదయించి రెండు
జాములకు సంయమనికిఁ దాఁ జని క్రమమ్ము
గాఁగ నిమ్లోచనికి సంజకాలమునకు
నరిగి యట నస్తమితుఁడౌ నటంద్రు బుధులు. 121

వ. మఱియు విభావరీపురమ్మున కరుగునంతకు నిశీథంబు వఱలుచుండు. 122

క. రవి సవ్యంబగుగతి మే, రువుఁ దిరుగుచుఁ బవలు నిశి నిరూపించు నితం
డెవరికెటఁ బొడమి కన్పడు, వ్యవధియడియ యుదయమునకు వారలకెందున్. 123

వ. ఇతండు తిరోభూతుండగు గతిఁ దోఁచుటయ యస్తమయంబు నాఁబడు నని మఱియును, 124

గీ. ఎల్లపుడు నొక్కగతివెల్గు నినున కుదయ, మస్తమయమును జొప్పడదనఘ! యతని
దర్శనాదర్శనమ్ములఁ దజ్ఞులట్లు, వాడుకొంద్రు పరంపరాప్రాప్తరీతి. 125

గీ. ఎల్లద్వీపవర్షమ్ముల కెపుడు మేరు, వుత్తరమ్మున నుండెడి నుష్ణరశ్మి
యెవరి కెటఁ గన్పడునొ వారికెల్ల నదియ, ప్రాచియని తెలియంబడుఁ బరమహోని ।

వ. సూర్యుం డైంద్రియందు బయలువెడలి పదేనుగడియలఁ నడచునంతకు యామ్య యందు రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షల డెబ్బదియైదువేల యోజనమ్ము లతిక్ర మించు, నిట్లన యామ్యమొదలఁకొని వారుణియందును, వారుణిమొదలుకొని యైంద్రియందును ననియెఱుంగునది. 127

గీ. కాలచక్రాత్మకుండగు కంజబంధుఁ
డెల్లపుడు నిట్లువర్తించు నెల్లరకును
గాలమును దెలుపఁగ నవగ్రహములను ని
టులు పొడుచుటలు క్రుంకుటల్ తెలియఁబడును. 128

వ. ఒక్క ముహూర్తమ్మునకు సూర్యునిరథంబు ముప్పదినాల్గులక్షల యెనిమిదివందల యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నీయినుండు ప్రవహాఖ్యంబగు కాలచక్రంబుకతన దిక్చతుష్టయమ్మునందును బూర్వోత్తపుమ్ములయందును గాలప్రదర్శకుఁడై ప్రవ ర్తించెడి. 129

గీ. భువనబంధుని స్యందనమ్మునకు ద్వాద, శారము త్రినాభికమ్మునునైన యొక్క
చక్రమలరారు పణ్ణేమిసహిత మదియ, వత్సరాత్మకమని బుధవరుల మతము. 130

వ. తదక్షంబు మేరుమూర్ధంబునందును మానసోత్తరగిరియందును గృతేతరవిభాగం బగుచు రథాంగప్రోతంబై తైలకారకయంత్రంబు పగిదిఁ బరిభ్రమించుచుండు, నీరథప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములను రథనీడప్రమాణంబు ముప్పది యాఱులక్షల యోజనమ్ములును, రథయుగప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజన నమ్ములునై యొప్పు. ఛందోభిధానమ్ములగు నేడు గుఱ్ఱమ్ములు గరుడాగ్రజుండగు ననూరునిచే యోజితమ్ములగుచు సమస్తలోకసుఖహేతుభూతుండగు నాదిత్యునివహిం చుచుండు. మఱియు నంగుష్ఠపర్వప్రమాణులగు వాలఖిల్యాదిమహర్షు లఱువది వేలును, దక్కంగల దేవర్షులును నచ్చరలును గ్రామణులగు యాతుధానులును, దేవతలును బురోగతులగుచు నహస్కరు నుతించుచుందు, రిట్లు నగవ్యూతిద్వినహ స్రాధికసార్ధలక్షోత్తరకోటినవకపరిమితమ్మగు భూమండలమ్మును ప్రతిదినమ్మును బరిభ్రమించుచుండు. నింక సోమాదుల గమనప్రకార మెఱిఁగించెద. 131

చంద్రాది గ్రహగతి వర్ణనము.

గీ. భ్రమణమొలయు కులాలచక్రంబుతోడ, నెనయు కీటాదులకుబలె నెపుడు కాల
చక్రసంగతరాశివశమ్ముకలిమి, వేఱుగతి గ్రహములకెల్ల వెలయుననఘ । 132

వ. ఎల్లగ్రహమ్ములకును నక్షత్రాంతరగామిత్వాన్యరాశిగమనహేతుకంబయిన గతి
ద్వయం బవిరుద్ధంబు. సాక్షాద్భగవంతుండును నాదిపూరుషుండును లోకాధారుం
డును లోకభావనుండును నగు నారాయణుండు లోకోపకారమ్మునకై కర్మశుద్ధి
నిమిత్తంబు స్వాత్మను త్రయీమయునింగాఁ బరిణమింపఁజేసి షడృతువులయం
దును దత్తదనుగుణమ్ములగు గుణమ్ములఁ బ్రకటించుచుండు. 133

ఉ. ఇమ్మహనీయులెల్లరు తదేకపరత్వమునన్ శ్రుతి ప్రసి
ద్ధమ్ముల మేటిజన్నములఁ దత్తదుపాసనలన్ గులానుసా
రమ్ముగఁగొల్చుచుందురు కరమ్మును నీతఁడు కాలచక్ర సం
గమ్మున రాసులం దొడిఁగి కైకొను ద్వాదశమాసభోక్తృతన్. 134

వ. సపాదర్క్షద్వయం బొక్కరాశియనియు, రాశ్యంతర సంక్రమణంబు మాసంబనియు,
మాసద్వయంబు ఋతువనియు, ఋతుత్రితయంబయనంబనియు, నయనద్విత
యంబు సంవత్సరంబనియుఁ బ్రాజ్ఞులు వర్ణింతురు. సంవత్సరపరివత్సరేదావత్స
రానువత్సరేద్వత్సరమ్ములను భేదమ్ము లీతని మాంద్యశైఘ్ర్యసమగతులకతనం
గలిగెడి. 135

గీ. ఉష్ణరశ్మికి నొకలక్ష యోజనముల, మీఁద శశియుండి మఱియు నమ్మిత్రువత్స
రంపు భుక్తిననుసరించి రమణఁబక్షములవరుసఁదాను దద్భుక్తి నొలయుచుండు.

వ. పాదయుక్తమ్మగు నక్షత్రద్వితయంబితనికి దివసప్రమాణం. బిట్టి శీఘ్రగమనమ్మున
నక్షత్రచక్రమ్మునం దిరుగుచుఁ బూర్యమాణంబులగు కళలచే దేవతృప్తియు. క్షయ
మాణంబులగు కళలచేఁ బితృప్రీతియు నొనర్చురు నహోరాత్ర నిర్ణాయకుండై సర్వ
జీవనికాయమ్మునకును బ్రాణంబై యొప్పుచుండు. 137

గీ. ఇతఁడు షోడశసత్కళాయుతుఁడనాది, పురుషుఁడుమనోమయుఁడుసుధాపుంజమన్న
మయుఁడు దేవాదులకును సమస్తవృక్షములకు సంరక్షకుఁడు సర్వభూతమయుఁడు.

వ. ఇతనికి మూఁడులక్షల యోజనమ్ములపై నక్షత్రచక్రంబు పరిభ్రమించు నయ్యదియు
నీశ్వరాజ్ఞానుసరణమ్మున మేరువుంజుట్టి వచ్చుచుండు; నయ్యెడ నశ్విన్యాదినక్షత్రమ్ము
లిరువదియేడును నభిజిత్తునుగల, వచ్చటికి రెండులక్షల యోజనమ్ములపై శుక్రుండు
సూర్యునకుఁ బురఃపశ్చాద్భాగమ్ముల ననుసరించి తత్సమంబగు గతిచే దిరుగుచుండు,
నిమ్మహానుభావుండు వృష్టివిష్టంభశమనుండనియు లోకానుకూలుండనియు శుభావ
హుండనియుఁ బెద్దలు వల్కుదురు. 139

గీ. ఉండు నీతని కొక లక్షయోజనముల, పై బుధుం డీతఁ డర్కుని వదలియున్న
తఱిని నతివాత మభ్రవాతంబు దొడరి, వృష్టిభయమాదియగు సేగి పృథివికొదవు.

వ. ఇతని భ్రమణంబును దఱచు శుక్రుంబోలియుండు, నితనికి రెండు లక్షల యోజ
నమ్ములపైఁ గుజుండుండు; నితండు మూఁడుమూఁడు పక్షమ్ముల కొక్కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగుచుండు. నీతనికి వక్రత్వంబు గల్గునెడ నెల్లరకు నశుభంబు
లొదవు. 141

గీ. ఉండు నొక రెండులక్షల యోజనముల, నితనికి గురుం డతం డొకయేఁటి కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగు వక్రగతిలేని, చో జగమ్మున కీతఁడు శుభము సొసఁగు. 142

వ. ఈ గురునకు రెండులక్షల యోజనమ్ములకు మీఁద శనైశ్చరుండు వర్తించు.
నితండు ముప్పదిమాసమ్ముల కొక్కొకరాశి వంతునఁ దిరుగుననియు, స్వభావా
శుభుండనియుఁ గార్తాంతికులు వచింతురు. 143

గీ. ఉండు నితనికిఁ బదియునొక్కండు లక్ష, లైన యోజనముల దూరమందు సప్త
ఋషుల మండల మది సుఖమెల్లరకును, నిడుచు దక్షిణగతి దివి నెపుడు దిరుగు.

వ. ఈ ఋషిమండలమ్మునకుఁ బదుమూఁడులక్షల యోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బర
మంబగు వైష్ణవపదంబుగల దందుఁ బరమభాగవతోత్తముండును, నుత్తానపాద
పుత్రుండును నగు ధ్రువుండింద్రవహ్నికశ్యపధర్మాదులతో భగవత్పదారాధనతత్ప
రుండై యాకల్పాంతస్థాయులగు జ్యోతిర్గణంబుల కవష్టంభదారువుంబోలె నాజీ
వ్యుండై తనకాంతిచే నెల్ల లోకమ్ములు వెలుంగంజేయుచు నొప్పారు. 145

క. ఇల మేఢిస్తంభగత, మ్ములు పశువులు కర్షణమునఁ బొదలెడి క్రియ ని
మ్ములఁ గాలచక్రయోజిత, ములు గ్రహములు ధ్రువుని గతిన మొనసి చరించున్.

వ ఇట్లు ధ్రువు ననుసరించి యావద్గ్రహమ్ములును కర్తసారథులై శ్యేనాది ఖగమ్ములం
బోలె వాయుప్రేరితమ్ములై యాకల్పమ్ము దిరుగుచుండును; నియ్యవి ప్రకృతిపురుష
సంయోగాను గృహీతమ్ములగుకతన భూమియందుఁ బడకుండునని వెండియు,

శింశుమారవర్ణనము.

క. భగవంతుఁడు యోగార్థం, బగు కర్మమ్మునకుఁ గాఁగ నాయీ చక్రం
బొగిఁ గల్పించె నటంచును, నిగమజ్ఞులు గొంద ఱంద్రు నిగమవిధిజ్ఞా! 148

వ. శింశుమారస్వరూపంబగు నీ చక్రమ్మునకుఁ బుచ్ఛాగ్రమ్మున ధ్రువుండును లాంగూ

లమ్మునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్మలును, ధాతయు విధాతయుఁ బుచ్ఛాంతమ్ము వను, సప్తర్షులు కటియందును, దక్షిణావర్తభోగమ్మునఁ గుండలాకారమ్ము నొందిన యీ శింశుమారమ్మునకు దక్షిణపార్శ్వమ్మున నుత్తరాయణ నక్షత్రమ్ములును సవ్యపార్శ్వమ్మున దక్షిణాయన నక్షత్రమ్ములును గుండలాభోగవేళమ్మున కుభయపార్శ్వముల సమసంఖ్యగా నవయవమ్ము లగుచున్న; వది యెట్లంచేని యజవీధి పృష్ఠ భాగమ్మందును, నాకాశగంగ యుదరమ్మందును పునర్వసూపుష్యమ్ములు దక్షిణవామశ్రోణులందును, నార్ద్రాశ్లేషలు పాదమ్ములందును, నభిజిదుత్తరాషాఢలు నాశికారంధ్రమ్ములందును, శ్రుతియు జలనక్షత్రమ్మును నేత్రమ్ములందును, ధనిష్ఠామూలలు కర్ణమ్ములందును, దక్షిణాయనగతమ్ములగు, మఖాదినక్షత్రము లెనిమిదియును వామపార్శ్వస్థపంక్తులందును, నుత్తరాయణగతమ్ములగు మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు దక్షిణపార్శ్వస్థపంక్తులందును నలరెడి; నిందు మఖాదినక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు నానులోమ్యమ్మునను, మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ములు ప్రాతిలోమ్యమ్మునను నుండునని యెఱుంగునది. శతతారాజ్యేష్ఠలు దక్షిణవామస్కంధమ్ములందును, నగస్తి యుత్తరహనువునందును, యముం డధరహనువునందును, నంగారకుండు ముఖమునందును, శని యుపస్థమ్మునందును, మూపురమ్మున బృహస్పతియు, వక్షమ్మున గ్రహాధిపతియగు సూర్యుండును, నారాయణుండు హృదయమ్మునను, మనమ్మునఁ జందురుండును, స్తనమ్ములయం దశ్వినులును, నాభియందు శుక్రుండును, ప్రాణాపానమ్ముల బుధుండును, గళమ్మున రాహుకేతువులును, సర్వాంగమ్ములందును సర్వరోమకూపమ్ములందును నితరతారాగణమ్ములును దనరారు, నేతత్స్వరూపంబు భగవంతుండగు నాదినారాయణుని సర్వదేవమయంబగు నాకారంబుగా నెఱుంగవలయు, నియ్యది ప్రత్యహమ్మును సంధ్యాకాలమ్మున నియతుండగుచు "నమోజ్యోతిర్లోకాలయ" యను మంత్రమ్మున జపించువారలకు సమస్తపాపక్షయం బగునని వెండియు, 149

గీ. ఉష్ణరశ్మికిఁ బదివేలయోజనముల, క్రింద రాహుమండలము పెంపొందుచుండు
నితని గమనంబు నక్షత్రగతి నెసంగు, రవికి శశికివి నితఁడు మర్దకుఁడు తలఁచ.

వ. ఇతని కమరత్వఖేటత్వమ్ములు నారాయణానుగ్రహమ్మున లభియించె; నితం డతి దూరమ్మున నుండి ననేకయోజనాయుతమ్ములగు సూర్యాచంద్రమోబింబమ్ముల నాచ్ఛాదించుచుండ విష్ణు వితనిపైఁ జక్రమ్ము ప్రయోగించి వారించుచుండు; నిక్కాలంబ లోకులు రాహూపరాగంబని వాడుచుందు; రీరాహుమండలమునకుఁ గ్రిందఁ

బదివేలయోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బుణ్యమ్ములగు సిద్ధచారణ విద్యాధరాదుల లోకమ్ములు గల; వీ లోకమ్ములకుఁ గ్రింద భూతప్రేతపిశాచాదివిహారాజిరంబగు నంతరిక్షంబు గల; దెంతదనుక వాయుసంచారం బలవడు నదియ యంతరిక్షంబు నాఁబడు, నంతదనుక మేఘమ్ములు సంచరించుచుండు; నీ లోకంబులకు నూఱు యోజనమ్ముల క్రిందఁ బృథివిగల దిం దుద్భవించిన సుపర్ణశ్యేనహంససారసాది పక్షు లుత్పతన సామర్థ్యమ్ము గలయవి. 151

గీ. భువి కధోభాగమున మూఁడు భువనము లయు
తప్రమితయోజనములయి తనరు నొక్కఁ
డొక్కఁ డాలోకముల సుఖ మొసఁగు నఖిల
ఋతువు లందును నొకభంగి మితికి మీఱి. 152

అధోలోకవర్ణనము.

వ. తన్నామంబు లతలవితలసుతలతలాతలరసాతలమహాతలపాతాళంబులని చెప్పంబడు. 153

క. సతతోద్యానవిహారము, లతులితభోగాస్పదమ్ములగు నీలోక
ప్రతతిక సౌఖ్యము స్వర్గ, స్థితికన్న నొకింత హెచ్చు తెలియఁగ వినుమీ. 154

వ. ఇం దెల్లప్పుడు నీశ్వరకరుణారససంప్రాప్తమాయావిశేషులగు దైత్యదానవకాద్రవేయాదులు స్వకళత్రపుత్రమిత్రులతో గృహస్థులై సర్వర్తుసుఖంబు లనుభవించుచు వసించుచుందురు. 155

క. మాయాకోవిదుఁడగు మయుఁ, డా యీ లోకములఁ జిత్రమై మణిశోభా
స్పాయద్గేహంబై కడు, నాయతగతి నొప్పు గోపురాళి నొనర్చెన్. 156

క. పారావతములు శుకములు, శారికలుం గూయఁగాఁ బ్రశస్తమ్ముల న
య్యారామభూములం దమ, రారులు నురగులును మోద మందుదు రెపుడున్. 157

మ. హృదయామోదమొనర్చుపుష్పతతిచే నింపారు కుంజమ్ము, లు
న్మదనానావిధపక్షిశోభితనవాంభఃపూరకాసారముల్
సుదతీనర్మవిహారయోగ్యములుగాఁ జూపట్టు వేదుల్ సుఖా
స్పదముల్ నల్గడనొప్పఁ గృత్రిమవనుల్ భాసిల్లు నెల్లప్పుడున్. 158

వ. అచ్చట నాగశిరోరత్నప్రభలచేఁ దమంబు నామావశేషంబై యుండు; వారలకు

దివ్యౌషధరసాయనంబులచేతను సరసాన్నపానస్నానాదులచేతను నాధివ్యాధిభయ
మ్మును వలీపలితజీర్ణత్వమ్మును వైవర్ణ్యమ్మును స్వేదదుర్గంధత్వమ్మును వార్ధకాద్య
వస్థలును లేకుండు నని వెండియు. 159

క. హరిచక్రబాధఁదక్క ని, తరబాధలచేత మృత్యుదర్శన మచటన్
బొరయ దొకప్పుడు నతలం, బరయఁగ నీ వివరములను నాద్యము సుమ్మీ 160

వ. ఈ యతలమ్మునందు మయపుత్త్రుండగు బలుండు వసియించు నితండు సర్వార్థసాధ
కంబులగు షణ్ణవతిమాయలకుఁ గల్పకుం, డీతని యావులింతవలనఁ ద్రిలోకవిమో
హనలగు కన్యకలు గొంద ఱుదయించి కామినులును, బుంశ్చలులును, స్వైరిణు
లును నాఁ బ్రసిద్ధివడసి స్వవిలాసానులోకానురాగస్మితవిగూహనసంలాపవిభ్రమాదు
లచేఁ దద్గతులగు వారల రంజించుచుందురు, నాగాయుతబలుండగు నీ బలుండు
'నేన యీశ్వరుండ' నని మదాంధత్వమ్ముచేఁ బొదలుచు నెప్పుడును వర్తించు
చుండు; నియ్యది యతలస్థితివిశేషం బిఁక ద్వితీయవివరంబగు వితలవిశేషం
బాలింపుము. 161

క. వితలమున హాటకేశ్వరుఁ, డతిలోకుఁడు పార్షదనికరావృతుఁడు సతీ
యుతుఁడునయి వసించుఁ బ్రజా, పతికృతసృష్టి కుపచయము పరఁగం జేయన్.

గీ. అప్పురాణదంపతుల వీర్యమున 'హాట
కి' యను నొకనది పుట్టె నక్కులఁకులందు
హాటకము పేరి పుత్తడి యలరు దాని
దైత్యుల కుటుంబినులు తగఁ దాల్చుచుంద్రు. 163

వ. మఱియు నవ్వితలమ్మునకుఁ గ్రింద సుతలమ్ము గల దయ్యెడఁ బుణ్యశ్లోకుండగు బలి
వసించుచుండు. 164

చ. సురపతిప్రీతికై హరి యశోధను నిమ్మహనీయు వంచనా
పరతఁ ద్రిలోకరాజ్యమును బాపి యిటన్ వసియింపఁ జేసె ను
త్తరగుణశాలి నీ యనఘుఁ దద్దయు నీయెడఁ బాయకుండు వి
ర్జరపతికేనిలేని పలుసంపద లింపెసలార వేడుకన్. 165

వ. ఇయ్యది పాత్రభూతుండగు హరికిచ్చిన దానవిశేషమ్ముగా నెఱుంగు. మిమ్మహాను
భావుండగు బలియు నయ్యెడనుండి యాదమాధవు నెప్పుడు నుతియించుచు నిట్లు
తనలోఁ దా ననుకొనుచుండు. 166

ఉ. ఏ మహనీయు నామ మెవఁ డే నొకసారి పఠించి కర్మరూ
పామయముక్తుఁడౌ, యతిజనావళి దేని హరించు పొంచె ని
ష్కామత సాంఖ్యయోగములనల్పు నతండు ప్రసన్నుఁడయ్యునా
కీమెయి నిట్టి సంపదల నిచ్చె, సిరుల్ పర మేగ నిచ్చునే. 167

మ. అకటా ! యింద్రుఁడు వాని మంత్రియును మూర్ధాగ్రేసరుల్ దేవదే
వు కటాక్షమ్మటులొంది హేయమనుచుం బోనాడ కేమంచు నీ
సకలేంద్రత్వము గోరె దేవపతి; సంసారామయధ్వాంతదీ
పకలారూపు హరిన్ వరించుటిదియున్ బ్రాఁతే, సిరుల్ విల్చునే. 168

మ. మును మాతాత కృపాళుఁడై తనకు నిమ్మల్లోక మీఁజాలు న
వ్వనజాతాక్షుని వేఁడుగోరక, భవత్పాదాబ్జసంసక్తి ని
మ్మనుచున్ వేఁడి క్రమానుయాతమగు పిత్ర్యంబైనయైశ్వర్యమున్
గొనఁగాఁ జూడఁడ, మేలుమే లతని నాకుం బోలఁగాఁ బోలునే. 169

క. అని పరిపరివిధముల న, వ్వనజాక్షుని చర్యలెల్ల వర్ణించుము న
య్యనఘుఁడు బలి యట నుండున్,దనకున్ హరి ద్వాఃస్థుఁడై ముదం బొసఁగంగన్.

చ. మును పొకనాఁడు రావణుఁడు ముజ్జగముల్ విజయం బొనర్ప నెం
దును జరియించుచున్ బలిఁ గనుంగొను వేడుక నేగె, నాతఁడున్
దన బొటవ్రేలఁ దన్ను వదనంబుల రక్తము గ్రక్కుచున్ దనం
తన పదివేలయామడల దవ్వున బోరగిలంబడెన్ వెసన్. 171

వ. బలియన నిట్టిం డీతం డిప్పటికిని సుతలరాజ్యస్థుండై దేవదేవ ప్రసాదమ్ము కలిమి సుఖియై యున్నవాఁ డీసుతలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ దలాతలమ్ము గలదు. 172

క. మాయావంతుల కెల్లను, నాయకుఁడు మయుండు శంభునకు భక్తుఁడు ని
త్యాయతతత్కరుణాప్త, శ్రీయుతుఁడై యచటనుండుఁ జిరయశుఁ డగుచున్. 173

వ. అతం డతిమాయావిశారదుండగుకతన రక్కసులెల్లఁ దత్తత్కార్యమ్ముల నతనిం బూజింతురు. దీనికిఁ గ్రింద మహాతలమ్ముగలదు; దయ్యెడ ననేకశిరస్కులగు కాద్రవేయు లసంఖ్యమ్ముగ నుందు రందుఁ బ్రధానులు కుహకుండును దక్షకుండును సుషేణుండును గాలయుండును నను వారలు; వీరలును దక్కుంగల నాగకుమారులును నొక్క గరుడునకు భయంపడుచు సపుత్రమిత్రకళత్రమ్ముగా నచట వసియించుచుందురని వెండియు. 174

గీ. దానిక్రింద రసాతలధామ మెసఁగు, నచ్చట హిరణ్యపురవాసు లతిబలుఁ ని
వాతకవచులు రక్కసుల్ వఱలుదురు సు, దర్శనాహత తేజు లదభ్రరీతి. 175

వ. వీరలకుఁ గాలేయులనియు నామంబు కలదు. వీర్థు శక్రదూతియగు సరమచే మంత్రితమ్ములగు వాక్యమ్ములకతన భయపెట్టఁబడుచుందురు. వెండియు నిద్దానికిఁ గ్రిందుగఁ బాతాళమ్ము చెలంగు నియ్యది నాగలోకాధిపులగు వాసుకిప్రముఖుల నివాసంబు. శంఖుండును, గుళికుండును, శ్వేతుండును, ధనంజయుండును, మహాశంఖుండును, ధృతరాష్ట్రుండును, శంఖచూడుండును, గంబలాశ్వతరుండును దేవోపదత్తకుండునను నామమ్ములు గల వీరు మహామర్షులును, బంచఫణాకలితులును, మహాకాయులును, విషోల్బణులునునై చెలఁగుచుందు; రిందు మఱికొందఱు దశఫణాయుతులును గొందఱు శతశీర్షసమేతులును గొందఱు సహస్రశిరస్కులును శిరోగతమణిమరీచిజాలహతతమస్కులు నగుచు వర్తించుచుందురు. దీని మూలప్రదేశమ్మున ముప్పదివేలయోజనమ్ములపైఁ దామసియు ననంతనామికయు నగు భగవత్కళ సెలంగు, నయ్యది యహంకారమ్మనఁ బ్రథమలక్షణంబని సాత్వతేయులు వచింతు; రీ భూమండలంబు సర్వంబును నేతదీయసహస్రశిరోధివాసంబై తనరు. మఱియు సాంకర్షణ నామకుండగు రుద్రుం డేకాదశవ్యూహశోభితుండగుచుఁ ద్రిశిఖంబగు శూలమ్ము నదల్చుచు నిచట నుదయించె. 176

శా. ఏ యెవ్వాని నఖంబు దర్పణముగా నేకాంతసేవాపరుల్
శ్రీయుక్తుల్ ఫణిపుంగవుల్ స్వవదనశ్రీలన్ విలోకించుచున్
భూయఃకల్పితపూజలన్ విరతిముక్తా భోగమ్ము లర్పింతు రా
ధ్యేయప్రాభవుఁ డీ య్యనంతుఁడు సురాశీర్ష్యుండు చెన్నారెడిన్. 177

గీ. వైజయంతి గళమ్మున వఱల మత్త, లోకభయకారణోజ్జ్వలలోచనుండు
సత్వమూర్తి యనంతుఁ డెసంగు వాగ, మృతరసమ్మున భక్తుల కింపొసఁగుచు.

వ. మఱియు నద్దేవుండు నీలవాసుండును హాలసంశోభితపీవరభుజుండును కాంచనవరత్రాశోభమానకటిభాగుండును ననేకనాగసుందరీకామ్యమానస్వరూపుండును నగుచు నలరాదు నమ్మహాత్ము మహానుభావంబు సనాతనుండగు బ్రహ్మపుత్రుండు బ్రహ్మసభయం దిట్లు సన్నుతించె. 179

సీ. త్రికృతులొనర్చు నేదివ్యప్రభావుండు • పాపమ్ము లడఁచు నేభవ్యు పేరు
యావత్ప్రపంచమే యనఘువి శిరమున • నణురీతిఁ బొల్చు నిరంతరంబు

భగవంతు నీజగద్బంధుని విడిచి యె • వ్వఁడు ముముక్షుఁ డితరోపాసనంబు
సల్పు? భక్తులయెడ సంపూర్ణకరుణ య • న్యుల కెవ్వరికి విట్టు లొలయునెందు?

గీ. సురుచిరగుణాభిరాముండు సుందరుండ • నంతవీర్యం డనంతుండు చింతితార్థ
దాత యవదాతకాయుఁ డపేతకలుషుఁ • డాశ్రయించెడిభక్తుల నరయువాఁడు. 180

వ. ఇతం డెల్లప్పుడు నాత్మతంత్రుఁడై విహరించుచుండు నని వెండియు. 181

క. మనుజులకుఁ గర్మపరిపా. కనియతిఁ దనరారు నుచ్చగతియు నధోలో
కనివాసమ్మును నన న. మ్మునివరుఁడిట్టులను మౌనిముఖ్యునితోడన్. 182

వ. మహాత్మా! కర్మమ్ము లెల్లరకు నొక్కవిధమునఁ దనరారుచుండ నీ వైచిత్ర్యంబు
భగవంతునిచే నెట్లు కల్పితంబయ్యె నావుడు నారాయణుండు. 183

గీ. వినుము కర్మము లొనరుచు జనుల శ్రద్ధ
కనుగుణమ్ముగ ఫలములు నమరుఁ గర్మ
ములు త్రిగుణములగుకతన నొలయు వాని
ఫలము వేర్వేఱు దాఁ దౌల్య మలరుటెట్లు. 184

వ. సాత్వికశ్రద్ధచేఁ జేయు కర్మమ్మునకు సుఖమ్మును, రాజసశ్రద్ధచే నొనర్చునపనికి
దుఃఖమ్మును, దామసశ్రద్ధచే సల్పుకృతికి మూఢత్వమ్మును గలుగుచుండు;
వెండియు ననాద్యవిద్యావిహితకర్మమ్ములకుఁ బరిణామజమ్ములగు గతులు వేల
కొలఁది యని యెఱుంగుము; తద్భేదమ్ము లెట్టివనిన, 185

చ. ధరణికిఁ గ్రిందుగా నతలధామము మీఁదుగ దక్షిణమ్మునన్
బరమకృపన్ స్వగోత్రజుల భద్రములొందఁగ నెప్డుగోరుచున్
స్థిరమతిమైఁ బితృప్రతతి తేజరిలున్ బితృరాజు కర్మపుం
బరిణతి విర్ణయించు భగవన్నియమమ్మున వారికిం గతుల్. 186

నరకలోకవర్ణనము.

వ. ఇతం డాజ్ఞాతత్పరులును ధర్మతత్వజ్ఞులునునగు తన గణమ్ములఁ దత్తత్కృతుల
యందు నియోగించుచుండు; వెండియు నరకమ్ములు కొంద ఱేకవింశతియనియు
మఱికొంద రష్టావింశతి యనియును నొడువుదురు; వాని నామమ్ములు తామిస్ర
మ్మును రౌరవమ్మును మహారౌరవమ్మును కుంభీపాకమ్మను గాలసూత్రమ్మును
నసిపత్రారణ్యమ్మును సూకరముఖమ్మును నంధకూపమ్మును గ్రిమిభోజనమ్మును

సందశమ్మును దప్తమూర్తియు వజ్రకంటకమ్మును శాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదమ్మును బ్రాణరోధమ్మును విశసనమ్మును లాలాభక్షమ్మును సారమేయాదనమ్మును నవీచియు క్షారకర్దమమ్మును రక్షోగణమ్మును శూలప్రోతమ్మును దందశూకమ్మును వటారోధమ్మును బర్యావర్తనకమ్మును సూచీముఖమ్మును ననిచెప్పంబడు; నీయిరువదియెనిమిదియు నరకమ్ము లనెడి యాతనాభూము; లియ్యవి భూతమ్ముల కర్మమ్ముల ననుసరించి గమ్యమ్ములు నావుడు నారదుండు. 187

క. అనఘా! కర్మమ్ముల భే. దనియతియున్ వానిఁజేయువారలకగు యూ
తనలును విస్పష్టమ్ముగ, వినిచి నను౯ ధన్యుఁ జేయవే వే యనుడున్. 188

వ. నారాయణుం డిట్లను. 189

చ. పరధనదారచోరులను బట్టి యమానుచరుల్ పదమ్ములన్
గరముల రజ్జులం బెనిచి కట్టియుఁ గొట్టియు భీతిగొల్పుచున్
గరము ననేకభంగులను గాసిలఁజేయుచు నాద్యమైన య
న్నరకమునందుఁ ద్రోతురు స్వనాయకునానతిఁ గ్రోధదీప్తులై. 190

గీ. పతిని వంచించి యవ్వాని సతినిఁ బొందు, నరుని నంధతామిస్రమన్నరకమందుఁ
ద్రోతురయ్యెడఁ బడిన జంతువులు దృష్టి, బుద్ధిహైన్యంబు నందుచుఁ బుష్టిదఱుఁగు.

క. భూతద్రోహ మొనర్చుచు, ఘాతుకుఁడై యెవఁడు తనదుకాంత౯ సుతులన్
బ్రీతిం బోషించు నతం, డాతురుఁడై రౌరవమున నడఁగు మునీంద్రా. 192

క. తనచేఁ బీడన్ మును బొర, సిన జంతువులెల్ల రురువిశేషాకృతి గై
కొని బాధగొల్పుటం దా, నిని రౌరవ మండ్రు బుధులు నిగమవిధిజ్ఞుల్. 193

వ. రురు వనఁగ సర్పమ్మునకన్నఁ గ్రూరమ్మగు నొక జంతువు; మఱియు మహారౌరవమ్మునఁబడు జంతువులఁ గ్రవ్యాదనామకమ్ములగు రురువు లిట్లన మాంసము భక్షించుచుఁ బీడించునని వెండియు. 194

తే.గీ. పసులఁ బిట్టల హింసించు పాపకర్ము, లల్ల వాని వెంద్రుక లెన్ని యన్నివేల
సమలు సలసల మఱఁగెడి చమురులోన, నవయుచుండ్రు కుంభీపాకనరకమందు.

క. పితృవిప్రబాధకుఁడు సం, తతము దాఁ గాలసూత్రనరకమ్మున ని
ర్గతిఁగానక వహ్న్యర్కో, ష్ణతపీడల నొందు నెన్నినాళ్ళే ననఘా. 196

మ. తనవేదంపుగతిన్ ద్యజించి యనిమిత్తంబొందుఁ బాషండవ
ర్తన మెవ్వాఁ డతనిన్ భటుల్ కశలచేఁ దాడించుచున్ నిత్యదుః
ఖనివాసం బసిపత్రకాననము నెక్కం జేతు రద్దాని బా
ధను లెక్కింపఁ దరమ్ముగాదు తనువింతల్ కండతుండెమ్ములౌ. 197

తే.గీ. ధర్మ మెఱుఁగక శిక్షించు ధరణిపతియు
నతని యధికార మూనిన పతితుఁడును, ద్వి
జునకు శారీరదండమ్ము జొనుపు కష్టుఁ
డును బడుదురు సూకరముఖమున నరేంద్ర! 198

వ. ఆ సూకరముఖమ్మున నిక్షుదండంబుంబలె బిండిపిండియగుచు నార్తస్వరమ్మున మూర్ఛిల్లుచు ననేకగతుల వందురుదు రని వెండియు, 199

క. ఒరులను బాధింపని యా, త్మరతుల కెవ్వాఁడు పీడఁ దగఁజేయు నతం
డురుతరదుఃఖస్థితులను, బొరయుటకై యంధకూపమునఁ బడు నధిపా. 200

వ. అయ్యెడఁ గ్రూరమ్ములగు పశుపక్షిమృగాదులచేతను సర్పమ్ములచేతను మశక యూకామత్కుణమ్ములచేతను నానావిధమ్ములఁ బీడింపఁబడునని మరియును, 201

గీ. పంచయజ్ఞవిహీనుఁడై పశువుపగిది, నెవఁడు భుజియించు నాదుష్టుఁ దేగెడి క్రిమి
భోజనమ్మను నరకమ్ముఁ బురువునగుచు, లక్షయోజనములు దాని కుక్షి తనరు. 202

చ. అరయఁగ బ్రాహ్మణోత్తములదైన దదన్యులదైనఁగాని బం
గరు రతనంబు లియ్యవి పొగర్మిగులన్ హరియించెనేని య
న్నరున కయోమయమ్ములు కనద్ఘనవహ్నియుతమ్ములైన యు
ద్ధురతరపిండముల్ చొనిపి తోరపుబాధఘటింతు రచ్చటన్. 203

గీ. ఎవఁ డగమ్యాగమనమును నెఱిఁగిచేయు, నెవతె తాదృశపూరుషు నెఱిఁగి పొందు
వీరలకు లోహమయ మతిదారుణంబు, నైన సూర్మితో నుపగూహ మమరు నచట.

గీ. మఱియు సర్వాభిగమన మ్మమరిన పురుషుఁ, బట్టి యమభటు లతిశోకభర మెసఁగఁగ
వజ్రకంటకశాల్మలీపాదపంబు, మొదలఁ దా మంటదీసి కట్టుదురు పెలుచ. 205

వ. పాషండమతానుయాయులై ధర్మసేతువు నతిక్రమించు రాజులును దదనుగతులగు నమాత్యులును నిరయదుర్గపరిఖయగు వైతరణియందుఁబడి యాదోగణమ్ములచే

భక్షింపంబడుచుఁ జచ్చియుంజావక కర్మపరిపాకమ్మునఁ దద్గతమేదోవసాసిక్తకేశా
స్థినఖమాంసవిణ్మూత్రమ్ముల బ్రుంగుడువడుచు నవయుదురని వెండియు. 206

మ. తగు నాచారము శౌచముం ద్రపయు సంత్యక్తమ్ము లెవ్వారిచే
నగు నాయీవృషలీపతుల్ పశుకృతిప్రారంభు లత్యంతదు
ర్భగమౌ నీనదియంద కూలి మలమూత్రశ్లేష్మముల్ కూడుగా
నెగడంగాఁగల రెన్నినాళ్లయినఁగానీ శోకముంగాంచుచున్. 207

గీ. శునకగర్దభజాతుల నెనయు దుర్మ, దులును మృగయారసికులును నలఘువిశిఖ
తాడనమ్ముల నింతలింతలుగఁ గోయఁ, బడుదురు పంమ్మునను యమభటులచేత.

గీ. దంభగతి జన్నములొనర్చి దారుణముగఁ, బశులఁ జంపెడి దుష్టులౌ బ్రాహ్మణులను
వైశసమ్మునఁ బడవైచి భటులు కశలు, కేలఁగొని కొట్టుదురు మేని తోలువడల.

క. తనభార్య నేద్విజుండు మ, దన మోహితుఁడై యొకింత తగవెఱుఁగమి నె
క్కొ్కని శుక్లపానమును జే, య నొనర్చునొ వాని కదియ యాహారమగుఁగా. 210

గీ. దస్యు లగ్నిదులును విషదాతృసార్థ, ఘాతుకులును గ్రామమ్ములఁ గలుగు ధనము
దోఁచురాజులు వీరు దుర్దుఃఖదంబు, శ్వానఖాదనమును బొందఁజనెడివారు. 211

వ. అయ్యెడ ననేకమ్ములగు సారమేయమ్ములు వీరల భక్షించు నిక్కృతమ్మన దీని
కీ నామంబు గలిగె నని వెండియు. 212

చ. అనృతపుసాక్ష్య మిచ్చు జనుఁ డయ్యెడఁ బొందు నవీచినామకం
బను నరకంబు దానివిధమున్ విను మొక్కగిరిం దగంగ నె
క్కునటులొనర్చి పిమ్మటను గుంభినికిఁగా బడఁద్రోయుచుంద్రు; యో
జనశత మంతరమ్మున నెసంగెడు నగ్గిరికిన్ ధరిత్రికిన్. 213

వ. అగ్గిరినుండి యధోముఖమ్ముగాఁ బడు నవ్వానికి జలము లేకయ తరంగసంగతం
బగుభంగి స్థలంబు గన్పడుట నయ్యది యవీచినాఁబరఁగు; నయ్యెడం బడుమీఁదఁ
దిలలపగిది దేహంబింతింతలయ్యును మృతిచొప్పదకుండెడి బదంపడి యథాపూర్వ
మ్ముగ నగ్గిరిశిఖరం బధిరోహించి యట్లన యొనర్చుచుందురు. 214

గీ. బ్రాహ్మణుండొండె రాజొండె వైశ్యుఁడొండె, సోమపానంబొనర్చియు సురనుగ్రోలఁ
గ్రాఁగెడి యయోరసమ్మును ద్రాగు నిరయ, మందుఁ బది కాలుదూతలు తందరింప.

వ. వీరల కళత్రంబేనిఁ బ్రమాదమ్మున సురాపానం బొనర్చినఁ బూర్వోక్తంబగు గతియ యలవడు నని వెండియు, 216

క. ఘనులగు విద్యానిధులన్, దనకన్నఁ గొప్పవారిఁ దాఁ గని సంభా వనచేయని మత్తుని దు, ర్మనస్కుని క్షారకర్దమమ్మున వైతుర్. 217

వ. అయ్యెడఁ దలక్రిందుగనుండి దుఃఖ మ్మనుభవింపవలయునని వెండియు. 218

క. నరమేధము లొనరించిన, దురాత్ములను మున్ను తాను దునిమిన పశువుల్ విరయమ్మున సౌనికముల, కరణిన్ బీడించి పెలుచఁ గడతేర్చు మునీ. 219

శా. హేలన్ గ్రామమునన్ వనమ్మననుగానీ యెడ్లఁ బీడింపకే
కాలమ్మం దగుభంగిఁ బుచ్చు పశులన్ ఖండించి భక్షించు దు
శ్శీలుల్ కంకబకాదు లెల్లెడల హింసింపన్ క్షుధాత్యార్తులై
శూలప్రోతమునందుఁ గూలి మిగులన్ శోకింత్రుశూలక్షతిన్. 220

గీ. సర్పములఁబోలె జనుల హింసలను గొలుపు
కఠినహృదయులు దందశూకమునఁ గూలి
సప్తముఖములు పంచాస్యసహితములును
నైన పాములచేఁ బీడనందుదుంద్రు. 221

వ. ఎవ్వారేని గోతులయందును బొఱకలయందును గుహలయందును నొరుల నిరోధింతురో వారల నాయీయెడలన చొనిపి యందు విషయుక్తమగు వహ్ని నూల్కొల్పి బాధింతురని వెండియు, 222

చ. సమయగతాతిథిప్రతతిఁ జాలఁ గఠోరపు దృష్టిఁ జూచు దు
ష్టమనుజుఁ గాకకంకముఖజంతువు లాగ్రహమూని తీక్ష్ణవ
జ్రమయములైన చంచువులఁ జక్షువులం బెకలించి సారె దు
ర్గమమగు ఘోరశోకమునఁ గ్రాఁగఁగఁజేయు ననేకభంగులన్. 223

క. తానార్జించిన ద్రవ్యం, బేనియు భక్షింప కొరుల కీక గ్రహమునాఁ
గా నెవఁడు గాచు విను మ, వ్వానికి సూచీముఖాభిపాతం బొలయున్. 224

వ. ఇయ్యవి నరులకు యాతనాభూములగు నరకమ్ము లింకను నిట్టివి వేలకొలఁది గలవు. 225

క. తన ధర్మమ్మును విడువక, మనుజుం డెవ్వాఁడు లోకమాన్య చరిత్రన్
దనరెడి జగదంబం దా, గొనియాడున్ వాఁడు నరకగుఁడు గాఁడనఘా. 226

వ. నావుడు నారదుం డిట్లను. 227

క. జగదంబాపూజావిధి, దగఁ దా నెఱ్ఱంగి దానిఁ దగ నానతి యి
మ్మెగ్గి నెద్దాని నొనర్చిన, సుగుణులు నరకంపుఁద్రోవఁ జూడ రొకప్డుణా. 228

వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లనియె. 229

జగదంబార్చనావిధానము.

క. పారమ్ములేని యీ సం, సారమ్మున శక్తిపాదసంసక్తి మహా
ఘోరాఘాపయములఁ గడు, దూరముగాఁ జిమ్మి సుఖము దొరకొనఁజేయుణా.

సీ. ప్రతిపత్తిథిని నేయి పాఱున కిడి దేవిఁ • బూజింప రోగముల్ వోవు. శర్క
రను విప్రునకు ద్వితీయ నొసంగి యద్దేవి • నారాధనముసేయ నాయువొదవు,
ద్విజునకుఁ బాలుఁ దృతీయయందిడి పూజ • చేసిన దుఃఖముల్ సెదరిపోవుఁ,
బుడమివేల్పునకు నపూపమ్మునిడి చతు • ర్థిని గొల్వ విఘ్నముల్ జనని యడఁచుఁ

గీ. బంచమి జగజ్జననికి రంభాఫలంబు • దగ నివేదించి యద్దాని ధరణిసురున
కిచ్చి కడుబుద్ధిమంతుఁడౌ, నెవఁడు మధువు•షష్ఠి నిటుసేయు వాని కెసంగుఁ గాంతి.

వ. మఱియు సప్తమియందు గుడంబు నివేదించి బ్రాహ్మణున కొసఁగి శోకహీనుం డగు; నష్టమియందు నారికేళఫలంబుల నివేదించి భూసురార్పణంబొనర్చి తాపమ్ములం బాయు; నవమియందు లాజల నిట్లొనరించి యిహాముత్రసుఖాధికుండగు; దశమియందుఁ గృష్ణతిలల నంబార్పణంబొనర్చి పదంపడి బ్రాహ్మణాధీనంబొనర్చు వారికి యమలోకభయంబు లేకుండు. 232

క. ఏకాదశి నంబికఁ బూ, జాకలితంజేసి పెరుగు సద్ద్విజునకుఁ దా
నేకాంతభక్తినిడు వాఁ, డా కామవిధాయినికిఁ బ్రియతముఁడు మౌనీ. 233

గీ. ద్వాదశి నెవండు పృథుకముల్ బరమభక్తి
నంబికాసన్నిధిని భూసురాగ్రగణ్యు
నకు నొసఁగు వానియెడ దేవి కధికముగను
జెలఁగు సంప్రీతి యది యెంతసేయ దనఘ। 234

క. సెనగలు త్రయోదశి జగ, జ్జననికి నర్పించి విప్రసత్తమునకు ని
చ్చిన వానికి సంతానం, బనూనముగ నొదవు మునికులాగ్రణి వింటే. 235

క. సక్తు నివేదనమున పర, శక్తి చతుర్దశినిఁ బూజసలిపి యదియు బల్
రిక్తునకు విప్రునకు నిడి, వ్యక్తముగ శివప్రియత్వ మందు మునీంద్రా. 236

గీ. పాయసము పూర్ణిమను నయ్యపర్ణ కొసఁగి, దాని బ్రాహ్మణాధీనంబుఁ దగనొసర్పఁ
బితరులకుఁ బ్రీతిగల్గు నో యతివరేణ్య!, హవన మాదినమందుఁ జేయుంగవలయు.

వ. హోమంబొనర్చునెడ ప్రతిపదాదిపూర్ణిమాంతతిథ్యుక్త పదార్థంబులు వలయు; వెండియు నాదిత్యవారమ్మునఁ బాయసమ్మును సోమవారమ్మునఁ బాలును భౌమవారమ్మునఁ గదళీఫలమ్మును బుధవారమ్మున నవనీతమ్మును గురువారమ్మున ఖండశర్కరయు శుక్రవారమ్మున సితయు శనివారమ్మునఁ గోఘృతమ్మును దేవీప్రీతికరమ్ము; లింక నక్షత్రక్రమమ్మున నైవేద్యమ్ముల వివరింతు. ఘృతమ్మును దిలలును ఖండశర్కరయు దధియు దుగ్ధమ్మును గిలాటకమ్మును దధికూర్చియు మోదకమ్మును ఫేణికయు ఘృతమండకమ్మును గంసారమ్మును వటపత్రమ్మును ఘృతపూరమ్మును వటకమ్మును గోకరసకమ్మును బూరణమ్మును మధుసూరణమ్మును గుడమ్మును పృథుకమ్మును ద్రాక్షయును ఖర్జూరమ్మును రాజకమ్మును నపూపమ్మును నవనీతమ్మును ముద్గమ్మును మోదకమ్మును మాతులుంగమ్మును ననునియ్యవి నక్షత్రనైవేద్యమ్ము; లింకవిష్కంభాదియోగమ్ములకు వివరింతు; గుడ, మధు, ఘృత, దుగ్ధ,దధి, తక్రాపూప, నవనీత, కర్కటీ, కూశ్మాండ, మోదక, పనస, కదళీ, జంబూ, చూతఫల, తిల, నారంగ, దాడిమ, బదరీఫల, ధాత్రీఫల, పాయస, పృథుక, చణక, నారికేళ, జంబూఫల, కశేరుసూరణమ్ములు క్రమమ్ముగఁ దెలియునది; మఱియుఁ గరణమ్ములకు వినుము; కంసారమ్మును మండకమ్మును ఫేణియు మోదకమ్మును వటపత్రమ్మును లడ్డుకమ్మును ఘృతపూరమ్మును దిలమ్మును దధియు ఘృతమ్మును మధువును ననునివి తత్ప్రీతికరమ్ములగు నైవేద్యమ్ముల; మఱియు నొండు విధానమ్ము సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 238

గీ. చైత్రశుద్ధతృతీయ నిచ్చలు మధూక, వృక్షము యజించి మఱియు నైవేద్యములనునొసంగఁదగుఁ బంచఖాద్యసుసంగతముగ, వెండియు వచింతు వినుము సవిస్తరముగ.

వ. వైశాఖమాసమ్మున గుడమ్మును జ్యేష్ఠమ్మున మధువును నాషాఢమ్మున నవనీతమును శ్రావణమ్మున దధియును భాద్రపదమ్మున శర్కరయు నాశ్వయుజమ్మునఁ

బాయసమ్మును గార్తికమ్మున క్షీరమ్మును మార్గశీర్షమ్మున ఫేణియుఁ బౌషమ్మున దధికూర్చికయు మాఘమ్మున గోఘృతమ్మును ఫాల్గునమ్మున నారికేళమ్మును శుద్ధ తృతీయార్పితంబగు మధూకమ్మునకు నైవేద్యమ్ములు మఱియు మంగళయు వైష్ణవియు మాయయు మహామాయయుఁ గాళరాత్రియు దురత్యయయు మతంగియుఁ గాళికయుఁ గమలవాసినియు శివయు సహస్రచరణయు సర్వమంగళరూపిణియు నను నీనామమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నమ్మధూకమ్మున దేవి నర్చింపవలయు బదంపడి వ్రతంబు సంపూర్ణంబగుఁబొంగె నమ్మధూకగతయగు నంబికంగూర్చి. 240

గీ. "అంబ పుష్కరనేత్ర లోకైకజనని, మంగళాకార భక్తసమ్మాన్య పాప
హారిణి మహేశి దుర్మార్గహంత్రి పరగ, తిప్రదాత్రి ప్రజోత్పత్తి ధీవిదాత్రి. 241

గీ. మదవిధాత్రి మదోన్మత్త మానగమ్య, పరపురుషరూప పరమేశి ప్రళయకాల
మేఘసదృశ లోకేశి యమేయ యమని, వాసహారిణి యమపూజ్య తాపసేద్య. 242

గీ. నీరజాతాప్తసహచారిణీ మహావి, మోహనాశిని యమనిగ్రహోహప్రథిత
సర్వసంగవివర్జిత సంగనాశ, కరి యమాగ్రజ కామాక్షి కామ్యరూప. 243

గీ. మర్మభేదిని మీనాక్షి మధురశీల, మంత్రగమ్య మహామంత్రమండితాత్మ
దేవి కంకాలఘోర సుధీజనాభి, వంద్య మధురస్వరార్చిత వందనములు. 244

గీ. అంబ యశ్వద్ధవటకపిత్థామ్రనింబ, బదరికాలయ క్షీరార్కపనసకుజక
రీరరూపిణి దివ్యశరీర దుగ్ధ, వల్లివాసిని నీకిదె వందనంబు. 245

వ. ఇట్లు వ్రతాంతమ్మున నుతించినవారలకు సమస్తకామప్రపూర్తియగు; నీస్తోత్రమ్ము నెవ్వాఁడు నిత్యము పఠించు వాని కగు ఫలంబు వినుము. 246

సీ. బ్రాహ్మణుఁడు శ్రుతిసంపన్నుఁడౌ, రాజు వి • జయమందు, వైశ్యుఁడు సంపదగను
శూద్రుఁడు సుఖమందుఁ, బొప్పదకుండు నా • ధివ్యాధిభయమరాతిభయమేని;
శ్రాద్ధకాలమ్మున జపియింపఁ బితరుల • కక్షయమ్మగు తృప్తి యలరు నిట్లు
పరశక్తి నర్చించు ఫక్కికఁ దెల్పితి • నిది చేసి నరుఁడు లోకేశితోడ

గీ. నైక్యమునుజెందు నొక్కఁడే యనఁగ నేల
యంబ నర్చించువారల కఖిలకామ
ములను సిద్ధించు నరకమ్ము మొదలనడఁగు
స్వప్నముననేని భయము జొప్పడదు మౌని. 247

స్కంధాంతపద్యములు.

క. ఆశీర్వాదప్రాపిత, పేశలకవితాప్రభావవిశ్రుతశిష్యా
దేశితసర్వత్రమహో, రాశీకృతకీర్తిసాంద్ర। బ్రహ్మసుధీంద్రా। 248

విచిత్రవృత్తము. ధరాపాలసేవాపరీతాంఘ్రిపద్మ
స్ఫురచ్ఛాత్రలోకస్థిరాత్మప్రకర్షా। 249

రథోద్ధతము. పూర్వజన్మకృతపుణ్యసంచితా
ఖర్వశాస్త్రచయకల్పితప్రభా
ధూర్వహత్వపరితుష్టశిష్యహృ
త్పూర్వచంద్రనిభ। పండితప్రభూ। 250

గద్య.

ఇది శ్రీ........తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందు అష్టమస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

నవమస్కంధము.

పీఠిక

శా. శ్రీనాథుండు సరస్వతీవిభుఁడు గౌరీభర్త యన్మువ్వురున్
దానౌచుం బదునాల్గులోకముల కాధారంబుగానుండి తన్
ధ్యానింపం దలకొన్న భాగవతసంతానంబు వర్ధిల్ల వి
జ్ఞానం బిచ్చెడు నాదిశక్తిని ముముక్షుం గోరి మ్రొక్కందగున్. 1

చ. అతులితకావ్యనాటకరహస్యవిధిజ్ఞుఁడు వేదవేది సం
స్తుతమతి శిష్యవత్సలుఁడు సూనృతవాగ్రుచియంతు జ్యోతిషా
ప్రతిహతుఁ డుప్పులూరికులవారిధిచంద్రుఁడు రమ్యకీర్తివి
శ్రుతుఁడగు రామజోగన గురుప్రవరున్ స్మరియింతు మెంతయున్. 2

వ. అని యిష్టదేవతాభివందనంబును గురునమస్కారంబును గావించి యెద్దియే నొక్క
విధూతభవబంధంబగు ప్రబంధంబు నాంధ్రీకరింపం దలంచుచుండ నొక్కనాఁడు, 3

క. యోగీంద్రవందితము నిగ, మాగమసారార్థభూత మఖిలముముక్షు
స్వాగతమార్గము దేవీ, భాగవతము వ్యాసమౌనివరవిరచితమున్. 4

శా. ప్రజ్ఞావంతులు శాబ్దికుల్ కవులు విద్వాంసుల్ శతావధా
నజ్ఞుల్ శ్రీపతివేంకటేశ్వరు లమందప్రీతిఁ దెల్గించుచున్
విజ్ఞానాఢ్యుల రామకృష్ణుల మమున్ వీక్షించి యస్మన్మనీ
షాజ్ఞత్వంబున నిచ్చి రందు నవమస్కంధంబు దెల్గింపగన్. 5

వ. తత్సమావేశ ప్రకారంబెట్లనిన. 6

సీసమాలిక.

తారకమంత్రచింతకుఁడు భైషజ్యవి • ద్యాతత్త్వవేత్త రామయ్య తాత
తృష్ణావిదూరుం డతిప్రశాంతుఁడు తత్త్వ • వేత్తయౌ నారప్ప పిన్నతాత

ధాతుపరీక్షణదక్షుఁ డౌషధమర్మ • విదుఁడు నా కామన్న పెద్దతండ్రి
నిత్యక్రియాసక్తి నిర్మలాంతశ్శక్తి • కలుగు రామస్వామి కన్నతండ్రి
సుందరదేహుండు సుజనప్రియుండు నా • నల రాజగోపాల మనుఁగుతమ్ముఁ
డమలచిత్తులు సర్వసములు సీతారామ • సుబ్బరాయాంకభాజులు పితృవ్యు
లన్నదానాదర యగు లచ్చమాంబాభి • ధాభవ్యసాధ్వీమతల్లి తల్లి
శ్వశ్రూపరాయణసచ్చిత్త సుబ్బమ • తతదయాంసగుణోదార దార

గీ. గలుగువాఁడును నాకొండికులభవుండు • కోవిదప్రియుఁ డాత్రేయగోత్రజుండు
ప్రథితచరకాదివైద్యశాస్త్రప్రవీణుఁ • డమలమతి రామమూర్తినామాంకితుండు. 7

క. తిరుపతివేంకటకవులం, దిరువురిలో నొకఁడు వేంకటేశ్వరకవికిన్
జిరజీర్ణకృచ్ఛ్రరుజమును, సరసౌషధముల నొసంగి సాధించె వడిన్. 8

గీ. శ్రీ లలితమైనయట్టి మా వోలవరము
నందు మాసద్వయం బుండి యౌషధంబు
పుచ్చుకొనియెను వెంకటబుధుఁడు; మాకు
మువ్వురకు నేస్తమయ్యె నప్పుడు దృఢముగ. 9

క. నీరుజుఁడై విశ్వాసము, ప్రేరేపన్ జెళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవి మా
లో రామమూర్తి గుణసం, భారము వ్రాసుచ్చె నొక్క మత్తేభమునన్. 10

వ. అది యెట్లంటేని. 11

మ. కవిత నైపుణిగాంచి చక్కఁ జతురంగంబాడఁగా మించి గా
నవిధిన్ బద్యములం బఠింపఁదగు విన్నాణంబు నార్జించి వం
శవశంబై యెడఁబాయకున్నదగు భైషజ్యంబునం జక్రవ
ర్తివినై యొప్పితి రామమూర్తిః శమితార్తీః కీర్తికిన్ మూర్తివై. 12

ఉ. ఈవును గృష్ణమూర్తియును నేకముగా నొకచోఁ బఠించుటన్
భావము కిబ్బ మొక్కగతి భాసిలు మిత్రులు మీర లిర్వురున్
గావున నిచ్చవచ్చు నొకస్కంధముజూచి తెలుంగుఁజేయుఁడీ
దేవిచరిత్ర మందు భవదీయగుణోన్నతి వెల్లడిల్లెడున్. 13

క. అని యనురాగాతిశయం, బున వ్రాసుచ్చుటయు దీనిఁ బూరింపంగా
ననువగునే నిహపరసా,-ధన మబ్బునటంచుఁ జెప్పఁదలఁచితి మంతన్. 14

సీ. శివకేశవాలయస్థిరకార్యకరుఁ డన్న • దాత వెంకనమంత్రి తాతగారు
అతిథిపూజాసక్తి యమరార్చనాభక్తి • బరఁగిన జనకుండు బాపిరాజు
ఆఁకలిగొన్నవా రగపడ్డ సంతృప్తి • గఱపుమహాలక్ష్మి కన్నతల్లి
పరదారపరధననిరసనశీలుఁడై • వెలయు నెఱ్ఱమరాజు పిన్నతండ్రి

గీ. కలుగువాఁడను నిశ్శంకకులుఁడ నన్ను • కృష్ణమూర్తి యటందు రీకృతివరంబు
దెలుఁగుసేయుచు రామమూర్తియును నేను • రామకృష్ణు మైనవారము కలయిక.

వ. ఇట్లని వితర్కించితిమి. 16

శా. నిర్లిప్తుండు సదాన్నదాత బహుశాంతేవాసి ధీరాశియౌ
చర్లబ్రహ్మయశాస్త్రి పేరఁ గృతిగా సర్వంసహామండలీ
స్వర్లోకాధ్యము దేవిభాగవతమున్ శ్రద్ధాసమున్నద్ధులై
నిర్లక్ష్యంబుగఁ దెల్గుసేయుఘను లెందేఁ బూజ్యతం జెందరే. 17

గీ. అట్టి తిరుపతివేంకటేశాఖ్యకవులఁ, గలసి చెప్పుటకన్న భాగ్యంబు కలదె ।
చందనంబుల నడుమ వృక్షంబు లెవ్వి, యున్నఁ దత్పరిమళ మబ్బకున్నె కొంత.

వ. అని దృఢనిశ్చయులమై. 19

క. ఈరామకృష్ణకవులము, ప్రారంభించితిమి దేవిభాగవతమునం
బేరగు నవమస్కంధము, నారసి తెలిఁగింపఁ బండితాహ్లాదముగన్. 20

తే. గీ. తివిరి యీనవమం బేము తెలుఁగుసేయఁ
బూను టరయ నిదెల్లైనఁ బూజ్య మనియు
ముక్తిదాయకమనియు నాసక్తి గాని
కవితయందలి వేడ్కచేఁ గాదుసుండు.

కథారంభము.

క. నిరతాన్నదానకృత్య, స్ఫురదాత్మతపోవిశేషశుభ్రాంశుకళా
పరిపాలితశిష్యయశః, పరవర్ధితకీర్తిసాంద్ర । బ్రహ్మసుధీంద్రా । 22

గీ. అవధరింపుము సృష్టిక్రమాంతరముగ, లలి గణేశాంబ దుర్గయు లక్ష్మి రాధ
యును సరస్వతి సావిత్రి యనఁగ నైదు, విధములఁ బ్రకృతి జగాన వెలసె ననుచు.

వ. నళినగర్భుఁ డెఱింగించుటయు నారదుండు. 24

గీ. ఏను రూపమ్ములందాల్ప నేల ప్రకృతి ?, యెవరి కేలక్షణమ్ముల నవతరించెఁ ?
దత్తదీయపూజావిధుల్ తత్తదీయ, మహిమము వచింపుమనఁ, జెప్పె మధువిరోధి.

చ. ప్రకృతికి లక్షణంబు నుడువంగ సమర్థుఁడు లేఁడొకండు నీ
సకలమహామహీస్థలిని; జక్కఁగ ధర్మునివల్ల వింటి నే
నొకతటి వత్స ! కొంత యది యోపినరీతిగ నీకుఁ దెల్పు పూ
నికఁ గయిగొంటిఁ గాన మఁడినిల్పి వినందగుఁ దద్విశేషముల్. 26

వ. "ప్ర" యనఁ బ్రకృష్టవాచకంబును 'గృతి' యన సృష్టివాచకంబు నగు; సృష్టియం దేదేవి ప్రకృష్టయో యామె ప్రకృతి యనంబడు. 'ప్ర' సత్వగుణాత్మకంబగు 'కృ' రజోగుణాత్మకంబును 'తి' తమోగుణాత్మకంబును గావున నద్దేవియుఁ ద్రిగుణాత్మికయయ్యె. 'ప్ర' ప్రథమవాచకంబును 'కృతి' యన సృష్టివాచకంబును గావున సృష్టికి నాదికారణమైన యాదేవికిఁ బ్రకృతినామము సిద్ధించినది. సృష్ట్యాది నాత్మ రెండు విధములయ్యె నందుఁ గుడిని బురుషుండు నెడమఁ బ్రకృతియు నుండు నదియె బ్రహ్మరూపము; నిత్యము సనాతనమునై యలరారు అగ్నిదాహికలకుఁ బోలె నాత్మశక్తులకు భేదమనదు. 27

ఉ. నారద ! యందుచేతనె సనాతనులైన ముకు త్తలోదరీ
పూరుషభేదమున్ గనఁగఁబూనరు బ్రహ్మమె యెల్లవారికీ
తీరునఁ బొల్చు నప్రకృతి దేవియుఁ గృష్ణ సిసృక్షచే ముదం
బారఁగఁ బుట్టి యావెనుక నందిన దీగతి నైదురూపముల్. 28

సీ. శివ శివప్రియ సిద్ధి శివరూప బ్రహ్మాది • విబుధవందితశీల విష్ణుమాయ
నారాయణి మహేశి నవయశోమంగళ • కీర్తిద సర్వశక్తిస్వరూప
తేజోమయి జగదధిష్ఠాత్రి దీనార్త • శరణాగతత్రాణపరచరిత్ర
బ్రహ్మస్వరూపిణి పాపవిమోచని • మోక్షదాయిని మునిపూజితాంఘ్రి

గీ. సిద్ధరూప సిద్ధేశ్వరి బుద్ధి నిద్ర • దయ పిపాసయు నాకలి దాంతి శాంతి
కాంతి తుష్టియుఁ బుష్టియు భ్రాంతి యనఁగ•నెలమిఁ జరియించుచుండు గణేశమాత.

సీ. సర్వసంపద్రూప సత్యస్వరూపయు • సర్వమంగళదాంతి శాంతియుక్త
భగవంతునకుఁ బ్రేమపాత్ర ప్రియంవద • ప్రాణతుల్యయుఁ బతివ్రత శుభాంగి
కామలోభములు రుషామోహములు వీడి • మమతకు దవ్వైన మంజుశీల
సర్వసస్యాత్మిక సర్వజీవనమూర్గ • భక్తానురక్త సర్వప్రపూజ్య

గీ. పాపుల వివాదబీజమ్ము, ప్రభువుల ప్రభ, • వర్తకులకు వాణిజ్యమై వఱలుచుండు
సతతవేదోక్త మార్గసమ్మతి వహించి • శ్రీమహాలక్ష్మి వైకుంఠసీమయందు. 30

సీ. వాగ్బుద్ధివిద్యల వఱలు నధిష్ఠాత్రి • హిమకుందచందన సమశరీర
సందేహభంజని సర్వవిద్యారూప • సంగీతకారిణి సత్వశీల
విమలయు మేధయు విద్య కవిత్వంబు • ప్రతిభయుఁ దానెయై పరఁగు దేవి
మునులకు ద్విజులకు మూకత్వ మెడలించి • ఫలము లొసంగు తపస్స్వరూప

గీ. కేల వీణెయుఁ బొత్తమ్ము లీలఁబట్టి
రత్నమాలనుదాల్చి పరపరుడయిన
కృష్ణు యజియించుకొనుచుఁదాఁ గెరలుచుండు
శ్రుతిశిరోమార్గముల సరస్వతి సతంబు. 31

సీ. అమితతేజోవతి యానందదాయిని • శుద్ధస్ఫటికరూప శుభగుణాఢ్య
బ్రహ్మతేజోమయి బ్రహ్మస్వరూపిణి • బ్రహ్మలోకప్రద బ్రహ్మవిద్య
నాల్గువర్ణముల జననియు సనాతని • యాత్మశుద్ధిప్రద యఖిలసేవ్య
ఛందస్సులకు వేదశాస్త్రమ్ములకు మంత్ర • తంత్రావళులకు సంధ్యకును దల్లి

గీ. సర్వసంస్కారరూపిణి సత్వమూర్తి • జపతపఃఫలదాత్రి ద్విజాతికొటికు
వెలసె గాయత్రియగుచు సావిత్రి జగతి • నీమె ప్రకృతి నాల్గవరూప మోమునీంద్ర!

ఉ. ఐదవరూపమై యలరు నామెకు రాధ సనాతనస్వరూ
పోదయుభాగ్యయుక్తిమెయిఁ బొల్పగు కృష్ణుని వక్షమందునా
మోదమునొందుచుండు సతముం మునిమానసగోచరంబు నా
పాదిత సర్వలోకచయ పాపవినాశకర ప్రభావయై. 33

చ. సురలు సురేశ్వరు ల్మునులు జూడఁగలేరు తదీయరూప మం
బరమునఁ గోటిచంద్రుల ప్రభావిభవం బుదయించినట్లు సం
బరమగు వహ్నిశుద్ధమగు వల్కలరాజము భూషణావళుల్
పరఁగెడు నామెదేహము సెబాసనిపించును లక్ష్మి కున్కయై. 34

చ. ఆఱువది వేల వత్సరములామె గుఱించి తపంబొనర్చె ను
ద్ధురనియమవ్రతుండగుచుఁ దోయజగర్భుఁడు పూర్వకాల మా
హరియు వరాహమైనయపు డామె తమిన్ వృషభానుపుత్రియై
ధర నలరారెఁ దత్పరిచితంబులు పాపము లాఱిపోవఁగన్. 35

సీ. పంచవిధప్రాణపరిపాలనాశీల • యఖిలభక్తజనభాగ్యానుకూల
నిఖిలలోకారాధ్య నిర్గుణ నిర్లిప్త • నిరహంకృతి నిరీహ నిత్యహర్ష
ప్రథితగోపీవేష భాగ్యవిధాయిని • గోలోకవాసిని గోపపూజ్య
రాసమండలజాత రాసేస్వరేశ్వరి • రాసలోకనివాసరంజితాత్మ
గీ. రాసకేళీవినోదవిరాజమానుఁ • డైన కృష్ణున కేలికసాని రాధ
సుందరులలోన సుందరి బృందయందు • నాఁటివారలకెల్ల నానంద మొసఁగె. 36

వ. మఱియుఁ బ్రధానాంశ కళాంశ కాలాంశ జాతలై త్రిభువనంబుల యందలి సర్వ యోషిత్తులును దేవీరూపధారిణులై యందు, రందుం బూర్ణతమలు పంచవిద్యాధిదేవత లనంబడుదురు. వారియందుఁ బ్రకృతిప్రధానాంశరూపంబులఁ దెల్పెద నాలకింపుము. 37

సీ. జగములు తరియింప జలజాక్షుపదమందుఁ • బుట్టువుఁగాంచిన పూతచరిత
యందంబునకు మెచ్చి యభవుండు తనశిర • మ్మందుఁ దాల్చినమేటి సుందరాంగి
తాఁకినమాత్రానఁ దనుకల్మష మెడల్చి • పతితులఁ బ్రోచు కృపాస్వభావ
గోలోకమునకు భక్తులు పోవ సులభమౌ • సోపానపంక్తి గానోపుదేవి
గీ. కలుషపూరితమౌ కలికాలమందు • మహిమ తగ్గని తటిని, సమస్తనదుల
కగ్రచారిణియైన జాహ్నవి తదీయ • మౌ ప్రధానాంశసంజాతయై యెసంగు. 38

క. ఇంకొక ముఖ్యాంశముగఁ, సంకటములఁ బ్రోవ దివ్యసాధన మగుదుఁ
బంకేజాక్షుని వక్షో, లంకారంబై నెగడు తులసి జన్మించెన్. 39

క. నారాయణు నర్ధాంగి యు, దారంబగు వర్తనంబు తనరంగా, లో
కారాధితయై జనులకుఁ, దీఁని దుఃఖమ్ములైనఁ దీర్చు మునీంద్రా। 40

గీ. సర్వపుష్పసారసంభూతయై భూమి, నవతరించి జనుల యఘము ద్రోచు
కల్పవృక్షమన నవల్పమౌ తులసికి, మ్రొక్కనట్టి నరుఁడు పొందు నఘము. 41

ఆ.వె. ఒక్కదళము దెచ్చి యుదకంబులో నుంచి, త్రాగునెడల నెచటి తాపమైన
నడఁగిపోవు నయ్య। యల్లగంగాజలం, బేని తులసినీటి నెనయలేదు. 42

చ. తులసికిఁ గేలు మోడ్చి వినతుల్ పచరింపని వాని జన్మ మెం
దులకునుగాదు సుమ్ము పరితోషము నొంది సహస్తలాభము
ల్సలుపుచునుందు నాలుగుదళమ్ములుదెచ్చి యజించు వారి కా
పల ఘటియింతు స్వర్గసుఖవాసము నిత్యముగాఁ గుమారకా. 43

క. తులసియె పరదేవత ని. ర్మలభక్తిన్ గొల్చు వారి మన్నించుచుఁ దాఁ
గలికల్మషశుష్కేంధన, ములఁ గాల్పఁగ దావవహ్నిపోలిక నెసఁగున్. 44

వ. జ్ఞానవిశారదయు, శంకరునకుఁ బ్రియశిష్యయు, నాగేశ్వరుండగు ననంతునకు భగినియు, నాగపూజితయు, నాగేశ్వరియు, నాగమాతయు, నాగభూషణయునగు కశ్యపాత్మజయు దేవీప్రధానాంశ సంజాతయె. మూఁడులక్షల వత్సరంబులు విష్ణుంగూర్చి తపంబొనర్చి మంత్రాధిదేవతయై బ్రహ్మతేజస్వరూపిణియై జరత్కారునకుఁ బత్నియు మునిప్రవరుఁడైన యాస్తికాఖ్యునకుఁ దల్లియు నగు నాపె ప్రభావం బనన్యము. మాతృకలయందుఁ బూజ్యతమురాలైన దేవసేనయు నద్దేవీప్రధానాంశమె. జగజ్జనులకుఁ బుత్రపౌత్రదాయినియై షష్ఠియనుపేర నొప్పు వృద్ధయోగిని ప్రకృతి షష్ఠాంశ సంజాత. సర్వకామదయై జలస్థలంబులయందును సూతికాగారంబులయందు నధివసించి శిశుక్షేమకారిణినా నీమె ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. ప్రకృతిముఖసంభూతయైన మంగళచండికను బ్రతిమంగళవారమ్మును బూజించు సువాసినులకుఁ బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు సర్వవాంఛాపూర్తియు సిద్ధించు. కోపించిన జగముఁన్నియు క్షణములోఁ గూల్చుటకును రక్షింపఁదలఁచిన రక్షించుటకు నీమె సమర్థురాలు. శక్తి దేవీప్రధానాంశ సంజాత. కోటిసూర్యప్రభాజాజ్వల్యమానవిగ్రహయు, సర్వశక్తి ప్రధానయు, సర్వసిద్ధిప్రదయుఁ, గృష్ణరూపిణియుఁ, గృష్ణునకు భక్తురాలును, నిశ్వాసమాత్రమున సర్వబ్రహ్మాండమండలంబును సంహరింప శక్తురాలును, ధర్మార్థకామమోక్షచతుర్విధఫలదాయినియునై శుంభనిశుంభుల విజృంభణ మడంప నుద్భవించిన దుర్గ దేవీలలాటసంజాత. సర్వాధారభూతయు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు రత్నగర్భయు సర్వరత్నాకరాశ్రయయు బ్రహ్మాదిసురాసురసకలమనుజలోకసంస్తూయమానయునగు వసుంధరయును దేవీప్రధానాంశమునఁ బుట్టినది. ఇఁక దేవీకళామాత్రమున జన్మించిన చంద్రానన లెవ్వరెవ్వరి భార్యలో వారల మాహాత్మ్య మెట్టిదో తెల్పెద నాలకింపుము. 45

గీ. అఖిలపూజితయైన స్వాహా యన నెసంగు, నల హవిర్భుజు భార్యగా నలరు సాధ్వి
యమరులకు యజ్ఞభాగమ్ము లమరునెట్టు?, లామె కృప సుంత లేదేని, నమరమౌని!

గీ. యజ్ఞపూరుషతరుణిగా నలరుచుండు, దక్షిణాదేవి సర్వత్ర దీక్ష పూజ్య;
వీరలిర్వురు లేకుండ వెలయు కర్మ, నిచయములు మేదినీస్థలి నిష్ఫలములు. 47

గీ. ఎవతె లేకున్నఁ బితృదానమెల్ల వ్యర్థ, మా స్వధయుఁ బితృదేవుల కంబుజాక్షి;
స్వస్తి గాలికి భార్య నిష్ఫలము లీమె, విడిచి చేయు దానాదానవిధులు జగతి. 48

గీ ఏది లేకుండునెడల నీయెల్లజగము, లందుఁ బురుషులు స్త్రీలుఁ గార్యమ్ము గాంతు
రాయమయుఁ బుష్టి గణపతి యర్ధదేహ, మన్నివిధముల సేవ్యురాలై యెసంగు. 49

గీ. అయ్యనంతుని పత్నిగా నలరు నట్టి, తుష్టి లేకున్న జగములు తూలిపోవు
నీశ్వరుని లేమ సంపత్తి యీమె లేక, యెల్లయెడల నిప్పచ్చర మేదిపించు. 50

గీ. సర్వలోకమ్ములకు ధైర్యసాధనమయి, గడనకెక్కిన సతి ధృతి కపిలపత్ని
సకలజనులను బాంధవ్యసంణి నంపఁ, జాలినట్టి సతీదేవి సత్యదార. 51

గీ. మోహపత్నిగ నెగడెడు ముగ్ధయె దయ, ఆమె లేకున్న సృష్టియే యాఁగిపోవుఁ
బుణ్యదారిప్రతిష్ఠను బూజసేయ, వలయు లేనిచో జగము జీవన్మృతంబు. 52

గీ. లోకులకుఁ గీర్తి మృగ్యంబు ప్రాకటముగ, సుకృతి యిల్లాలు కీర్తిని జూడకున్న
జగతి నుద్యోగభార్యయై నెగడు క్రియను, గన్మొఱంగిన కర్మయె గాసిజెందు. 53

గీ. అర్ధదేహమ్ము ధర్మున కల్లమిధ్య, విధి వినిర్మితమైన యీవిశ్వ మఖిల
మీమె లేకున్న విచ్ఛిన్న మెల్లధూర్తు, లంజలిఘటింతు రీపెకు నన్వహంబు. 54

గీ. కపటుఁ డీమెకు నైదోడుగాఁ జరింప, నెల్ల గృహములలో వసియించుచుండుఁ
గలుషకలికాలమందు నీకలికిపేవ, నాచరింపనిశారల నరయలేము 55

చ. ఒరుల కదర్శనీయయయి యుండుఁ గృతమ్మునఁ, ద్రేతయందు ను
ర్వర నతిసూక్ష్మరూపము నెఱంగఁగఁ దాఁ జరియింపసాఁగు, ద్వా
పరమున నర్ధదేహమున భాసిలుచుండు, నతిప్రగల్భయై
తిరుగుఁ గలిన్ సగానరిగ దేహబల మ్మొదివోవకుండఁగన్. 56

గీ. త్రపయు శాంతి సుశీలని ధర్మపత్ను, లవి వినా లోకు లున్మత్తులగుట నిజము
బుద్ధియును మేధ ధృతియన ముగురుకలరు, జ్ఞానదారలు మౌఢ్యమ్ము సదమదింప.

గీ. కాంతి రూపమునన్ గనంగనగు మూర్తి, ధర్మునకు ధర్మపత్నియై తనరుచుండు
నామె లేక నిరాధారమై కృశించు, నఖిలలోకమ్ములుం బరమాత్మతోడ. 58

ఆ. వె. మూర్తిరూపయగుచుఁ గీర్తింపఁబడియెడు, నిద్ర రుద్రదేవు నీరజాక్షి
యోగసిద్ధి యూఁతగాఁగ రాత్రులయందు, నన్నిజగము లీమె యావహించు.

ఆ. వె. దినము రాత్రి సంధ్య యనఁగ నొప్పారుచుఁ, గాలమునకు ముగురు కలరుసతులు;
వీరు లేనియెడల విశ్వనిర్మాతయుఁ, గాలమునకు లెక్కగట్టలేఁడు. 60

గీ. ఎవరిసేవకొఱకు నీవిశ్వమఖిలంబు, చింతచేతఁజిక్కి చివుకుచుండు
నట్టి క్షుత్పిపాస లరయ లోభునిభార్య, లింతమహిమ యుండ దేరికైన. 61

గీ. ప్రభయు దాహిక సతులైరి పావకునకు
వారు లేకున్న నీసృష్టి వలను పడదు
జగము లడఁగింపఁ బుట్టిన జరయు మృతియుఁ
గాలకన్యలు ప్రజ్వాలు కమలముఖులు. 62

గీ. తంద్రయును బ్రీతి నిద్రకుఁ దనయలగుచు
సుఖుని వరియించి జగముఁ జుట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును భక్తివైరాగ్య చానలైరి
జనులకు ముముక్షుమార్గమ్ము లనువుపడఁగ. 63

వ. దేవమాతయగు నదితి దైత్యమాతయగు దితి గోమాతయైన సురభియుఁ గద్రూ వినతలును బ్రకృతికళాజాతలై సృష్టి కుపయుక్తలైరి. దేవీకళాజాతలైన పూవుంబోఁడు లింకను జాలమంది కల; రందుం గొందఱఁదెల్పెద నాలకింపుము. చంద్రపత్నియగు రోహిణి, సూర్యదారయగు సంజ్ఞ, మనువునిల్లాలగు శతరూప, యింద్రగేహినియగు శచి, బృహస్పతి పెండ్లమగు తార, వసిష్ఠుని వామాక్షియగు నరుంధతి, కర్దమప్రసూతియు దక్షకామినియునగు దేవహూతి, పితృమానసకన్యకయు నంబికామాతయునగు మేనక, లోపాముద్ర, కుంతి, కుబేరకామిని, బలికిఁ జెలియగు వింధ్యావళి, దమయంతి, దేవకీయశోదలు, గాంధారి, ద్రౌపది, శైబ్య, సత్యవతి, రాధామాతయగు వృషభానుప్రియురాలు, మందోదరి, కౌసల్య, కౌరవి, రేవతి, సత్యభామాకాళిందులు, లక్షణానాగ్నజితులు, లక్ష్మియే స్వయమ్ముగా నవతరించె నని చెప్పఁబడు సీతారుక్మిణులు, వ్యాసమాతయగు యోజనగంధి, బాణపుత్రియగు నుష, ప్రభావతి, భానుమతి, భార్గవజననియైన రేణుక, రామమాతయగు రోహిణి, ఏకనన్ద, శ్రీకృష్ణ భగినియగు దుర్గ మొదలగు వారందఱును ప్రకృతి కళాజాతలైన పావనచరిత్రలు. గ్రామదేవతలును బ్రకృతి కళాసంజాతలె. ప్రకృత్యంశమునఁ బుట్టిన భామినుల నవమానించుట ప్రకృతి నవమానించి నట్లయగు. 64

చ. పతియు సుతు లుంట్టి యొక బ్రాహ్మణినైనను నెమ్మిదేండ్లు సాం
ప్రతముగ నిండినట్టి యొక బాలికనైనను వస్త్రమాల్యభూ
షితగ నొనర్చి పూజలను జేసిన దేవియు సంతసించు సం
తతమగు పుణ్యలోకములు తప్పవు సు మ్మటువంటివారికిన్. 65

గీ. ప్రకృతిసంభూతలైనవారలు జగాన, నుత్తమాధమమధ్యమ లొప్పుచుందు
రమితసత్వాంశసంజాతలౌ పతివ్ర, తలు నెగడుచుందు రెందు నుత్తమ లనంగ. 66

గీ. అమితముగ భోగనిరతలై యఖిలసుఖము, లనుభవించుచు స్వీయకార్యములయందె
సక్తలగువారు మధ్యమ సరణినుందు, రల్లప్రకృతి రజోంశమ్మునందుఁ బుట్టి. 67

గీ. దుర్ముఖులు కులనాశినుల్ ధూర్తురాండ్రు, కులట లధమనిశ్శ్రేణిక నలరువారు
స్వర్గముననుండు నప్సరస్సమితిగూడఁ, బ్రకృతికిఁ దమోంశమునఁ బుట్టువందినారు.

చ. సురథుని పూజకుఁగా మొదట సొక్కి యనంతరమందు దుర్గ భా
స్కరకులమందు రావణుని జంపఁగఁబుట్టిన రామచంద్రుచే
నురుతరపూజలం గనియె నోపికమై తరువాత నీమె నం
దఋను యజింపసాఁగిరి సనాతనియంచు నుదీరితాఖలై. 69

ఉ. ఆదిని దానవాంతమున కాయమ దక్షునికూఁతురయ్యె నా
సాదితసర్వలోకశుభసాంద్రుని భర్తను బుద్ధిలేక యు
న్మాదముతోఁడఁ దండ్రి యవమానమొనర్పఁగ సైఁపలేక పా
దోదితయోగవహ్నిఁ దన యుత్తమదేహము వీడె నారదా। 70

చ. పిదప హిమాద్రికూఁతురయి పెద్దతప మ్మొనరించి యంత నా
త్మదయితుఁడైన శంకరుని మన్ననగాంచి చరించు సద్గతి
ప్రదయయి కృష్ణునంశగఁ జెలంగు గణేశుఁడు వైష్ణవాంశ యొ
ప్పిదమగునట్టి స్కందుఁడును బేరువహించిరి తత్కుమారులై. 71

గీ. మొదట మంగళభూజాని పూజసేయ, లక్ష్మిసర్వభూసేవ్యయై రాణకెక్కె
నట్టులే యశ్వపతి భక్తి నాదరింప, వెలసె సావిత్రి జగముల వినుతయగుచు. 72

గీ. బ్రహ్మ సేవించె నలసరస్వతిని మొదట, నంతకంతకు మాహాత్మ్య మతిశయిల్ల
నిమ్మహాదేవి సత్కృప నెనయలేని, వాని జన్మంబు చంద్రుఁడులేనిరాత్రి. 73

గీ. రాధ గోలోకమందున రాణకెక్కె, కార్తికమ్మునఁ బౌర్ణమిఁ బూర్తియైన
గౌరవంబును గృష్ణునికతనఁ గాంచె, రాసకేళీ వినోదవిరాజితయయి. 74

గీ. గోకులమ్మునఁ బుట్టిన గోపబాలు, రాది వృద్ధులవఱకు కామె కంజలియిడి
సేవజేసిరి కృష్ణపూజితయె గనుక, నఖిలలోకమ్ము లాదేవి నాశ్రయించె. 75

గీ. గ్రామదేవత మొదలుగాఁ గలుగు నఖిల, చంద్రముఖులకు సేవలు సలుపవలయు
నోపినంతగఁ దెల్పితి నొక్కకొంత, యిదియె ప్రకృతిచరిత్ర మోయీకుమార। 76

పంచ ప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి.

చ. అని వినిపింప నారదుఁ డనంతర మేగతి సృష్టికాద్యయౌ
జనని జనించె నేగతిని స్వాంశము లైదువిధంబులయ్యె వా
రివి యజియించు మార్గముల నిర్ణయమెట్టిదొ? విస్తరంబుగా
వినఁగఁదలంతుఁ దెల్పఁగదవే యని కోరఁగ నాతఁ డిట్లనెన్. 77

గీ. గగనమును విశ్వగోళము కాల మాత్మ, యఖిలదిశలు గోలోకము నలరుచుండు
శాశ్వతంబులుగాఁగ నాస్వర్గమందు, నొక్కచక్కని వైకుంఠమొప్పుచుండు. 78

గీ. బ్రహ్మలీల సనాతని ప్రకృతి నిత్య
యగ్నికిని దాహికా శక్తి, కబ్జవైరి
కమలినజ్యోత్స్న. కెండకు నబ్జహితున
కేపగిది నవినాభావ మెసఁగు నట్లె
ఆత్మకుఁ బ్రకృతికి విభేద మరయరాదు. 79

గీ. స్వర్ణకారుఁడు స్వర్ణ ముపాధిలేక, కుండలములల్లె. కుండలఁ గుమ్మరియును
మన్నులేకుండఁ జేయుట సున్న; సృష్టి, కక్షముండగుఁ బరమాత్మ యామెలేక. 80

గీ. జ్ఞానము సమృద్ధి సంపదైశ్వర్యములును, యశము బలము భగమ్మగు; నదియలరెడు
దేవి భగవతి; యామెతోఁ దేజరిల్లు, నాత్మ భగవంతుఁ డనుపేర నతిశయిల్లు. 81

సీ. మాలతీమాల్యాతిమాన్యవక్షమువాని • నెమలిపింఛము మౌళినెగడువాని
శరదంబుజాతసుందరనేత్రములవాని • శ్రితజనానుగ్రహస్మితమువాని
మురళిచే శోభిల్లు కరములుగలవాని • మెయినిండ నగలచే మించువాని
కటిసీమఁ బీతాంశుకము గట్టువానిని • మంగళప్రదమైన మహిమవాని

గీ. నన్నిజగముల కాధారమైనవాని • సిద్ధికారకు సిద్ధేశు సిద్ధిరూపు
సుందరుని దేవదేవుఁ గిశోరు ధీరు • నాత్మరూపుని వైష్ణవు లాశ్రయింత్రు. 82

గీ. కంటి కగుపడకుండియుఁ గాంచఁజాలు, నఖిలజగముల నాపరమాత్మ నిజము
బ్రహ్మకల్పంబు తత్పరబ్రహ్మమునకు, నిమిషమాత్రంబ కాదె, యనిమిషమౌని!

గీ. కృషియనంగఁ దదీయభక్తివచనంబు, భక్తిదాస్యప్రదాతయై వఱలుకతన
నాపరాత్పరునకుఁ గృష్ణుఁడనెడిపేరు, శాశ్వతంబుగ నలరారె జగతియందు. 84

గీ. సృష్టియొనరింప మనమునఁ జింతచేసి, యతఁడు తనమేను రెండుగా నలరఁజేసెఁ
గుడిని బురుషుండు నంతట నెడమభాగ, మఖిలసుందరియైన వామాక్షి యయ్యె.85

సీ. శరదంబుజాతసుందరమైనదేహంపు • దీప్తులు దెసలందుఁ దేజరిల్ల
శ్రీఫలమ్ములఁ గేలిసేయు నురోజముల్ • రత్నభూషలతోడ రాయిడింప
విశ్వమోహనలీల వేడుకగల్గించు • చిఱునవ్వు ముఖమునఁ జెంగలింపఁ
గటిబర్వు మోయఁగాఁగలిగినయూరువుల్ • కదళీతరుస్తంభగతి వహింపఁ
గీ. గలదులేదను నడుమున లలితమైన • వహ్నిశుద్ధాంశుకమ్మును వలలఁదాల్చి
కృష్ణముఖచంద్రకాంతులఁ గ్రేవగనుల • నానుచున్ నిల్చె నంతట నంబుజాక్షి. 86
సీ. నొసటఁ గస్తురిబొట్టు పొసఁగించి యాక్రిందఁ • జందనసిందూరబిందువులిడి
రత్నేంద్రసారహారముగ్గలు కొప్పున • నరవిచ్చువిరజాజి యలరులుంచి
సహజసుందరదేహసౌభాగ్య ముత్సాహ • వివశత్వమున నభివృద్ధిగాంచ
నాఁడురాయంచలకైన వంకలదిద్దు • గమనవిలాసము గ్గానిపింప
గీ. దరికిఁజేరినయట్టి సుందరిని గాంచి • వలచివలపించుకొనఁజాలు చెలువమలర
రాసమండలమున మహారసికుఁడైన • కృష్ణుఁడు జయిష్ణుఁ డామెతోఁ గ్రీడసల్పె. 87
గీ. ఒక్కబ్రహ్మదినంబునం దుచితరీతి, నమ్మెయిం గ్రీడసల్పి యనంతరమున
శ్రాంతుఁడౌచు జగత్పిత చాన యోని, యందు సమధికమైన వీర్యమును విడిచె. 88
వ. ఆమెయుఁ బరిశ్రాంతయగుచు నొక్కనిట్టూర్పు విడిచిన నయ్యదియు మేని ఘర్మోదకంబులును జగమ్ముల నిండినవి. ఆనిశ్వాసమునుండి జగత్ప్రాణుండును తత్పత్నియు వారికుమారులగు ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానమ్ములను పంచప్రాణములను జన్మించినవి. ఘర్మతోయంబులనుండి తోయాధిదేవతయగు వరుణుండును దత్పత్నియగు వరుణానియు జన్మించిరి. శతమన్వంతరమ్ములు కృష్ణ గర్భమ్మును ధరించి బ్రహ్మతేజమ్మతో నలరారుచుండఁగృష్ణునకుఁ బ్రాణప్రియురాలును గృష్ణ వక్షస్థితయునగు నా కృష్ణచిచ్ఛక్తికి స్వర్ణదేహచ్ఛాయగల్గిన విశ్వాధారుండగు కుమారుండుదయించె. అంతట నద్దేవియుఁ జీకాకువడి యాబాలకుని మున్నీటిలో విసరివైవఁ గృష్ణుం డదిచూచి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు. "నీయపత్యమును గోపనిష్ఠురవై త్యజించితివి గావున నిది మొదలు నీవును నీయంశచే జన్మింపఁగల సురస్త్రీలును ననపత్యలౌదు" రని శపించె. 89

ఉ. అంతట నుద్భవించె నల యంబముఖాగ్రమునుండి భూషణా
త్యంతమనోహరమ్ములగునంగములన్ సితవర్ణ మొప్ప వే
దాంతసమస్తశాస్త్రనిచయాధిపురాలగు కన్య యోర్తు హ
స్తాంతములందుఁ బుస్తకము నద్భుతమౌ నొకవీణె దాల్చుచున్. 90

వ. ఈమెయుఁ గొంతకాలంబునకు వామార్ధమ్మునఁ గమలయు దక్షిణార్ధమ్మున రాధికయుఁగా ద్విధారూపయయ్యె; నంతఁ గృష్ణుండును వెంటనే దక్షిణార్ధమ్మున ద్విభుజుండును వామార్ధమ్మునఁ జతుర్భుజుండునై చతుర్భుజుండగు నారాయణునకుఁ గమలారాధికల నొసంగిన నాతండును వారలం దోడ్కొని వైకుంఠమ్మున కరిగె; రాధాంశసంజాతలగు వీర లిర్వురు ననపత్యలై నందున నారాయణాంగమునుండి చతుర్భుజులైన పార్షదులును గమలాంగంబునుండి తుల్యరూపవయస్కలగు దాసికోటులు జన్మించిరి. ఇదియిటులుండ గోలోకనాయకుని రోమకూపంబులనుండి గోపాలురు సమానతేజఃఓజోబలశాలులును, రాధారోమకూపంబులనుండి రత్నభూషణభూషితురాండ్రును, స్థిరయౌవన లనపత్యలు నగు గోపికలు నుదయించిరీసమయంబున. 91

సీ. ప్రకృతి కాధారయౌ పరమేశి తప్తకాం • చనవర్ణశోభిత శక్తిసేవ్య
కోటిసూర్యప్రభాకోటీర శ్రితభక్త • కల్పద్రుమంబు సంపత్ప్రదాత్రి
వహ్నిశుద్ధాంశుక వరరత్నభూషణ • భూషిత బ్రహ్మాదిపూజనీయ
మాయానవిజ్ఞేయ మహనీయశస్త్రాస్త్ర • ధారిణి సర్వవిద్యానియంత్రి

గీ. వేయిభుజములఁ దాల్చిన విశ్వమాత • మూఁడుకన్నులు గలిగిన మూలశక్తి
కృష్ణదేవత సకలసంకీర్తనీయ • యైన దుర్గ కృష్ణునిమ్రోల నవతరించె. 92

గీ. వైష్ణవులకు వైష్ణవియౌచు వరములిచ్చు, రాజులకు రాజ్యలక్ష్మియై రాణకెక్కు
స్వర్గమున స్వర్గలక్ష్మియై సంచరించు, గేహవాసుల కెల్లెడగేహలక్ష్మి. 93

గీ. వహ్ని యందున దాహిక, వనజహితుందు. శోభయు దివాకరునియందు జూడవెలుఁగు
చంద్రముని యందు వెన్నెల సర్వజగము, లందు శక్తియునీపెయై యలరుచుండు.

గీ. సంసృతికి బీజమీమెయె, శాంతిమొదలు, సకలగుణములు నీమెయె, సర్వమూలమైన జగదంబ తా నిట్టు లవతరించి, కృష్ణు వినుతింపుచున్ నిల్చెఁ గేలుమోడ్చి.

ఉ. ఆసతిఁ గాంచినంత దరహాస మెలర్పఁగ రాధికావిభుం
డాసనమిచ్చె నంతట నయత్నముగాఁగఁ జతుర్ముఖుండు నా
భీసరసీజమం దొదవె వేదవిదుండును బ్రాహ్మణప్రభా
భాసితుఁడై కమండలువు పావనహస్తమునన్ ధరింపుచున్. 96

గీ. అతనితోడనె గోటిచంద్రాతపమ్ము, లలరునట్టులు మేనికాంతులు వెలార్ప
తెల్లచీరెను దాలిచి తేజరిల్లు, నంగనయొకర్తు వినుతించు చవతరించె. 97

వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నా మిథునంబు నెదుటనున్న రత్నసింహాసనంబులం దాసీను లంజేసి మరల దక్షిణభాగంబు యథాపూర్వముగ గోపికాపతియు వామార్ధంబు మహాదేవుఁడుగను ద్విధారూపుఁడయ్యె. 98

సీ. శతకోటిరవికాంతిసమమైనతేజంబు • భస్మభూషితదేహపటిమఁ బెనపఁ
దప్తకాంచనసమస్తవ్యదేహవిభూతి • భూషణమ్ములచేతఁ బొలుపుగాంచ
జడలుగట్టిన శిరోజముల పెన్మడియందు • నమృతమరీచి నాట్యంబునలుప
దక్షిణమైన హస్తమునందుఁ దాల్చిన • రత్నహారంబు చక్రగతిఁ దిరుగ

గీ. జన్మమృత్యుజరారుజల్ సంహరించు
నుత్తమునిఁ దన్నుఁ గొల్చి మృత్యుంజయత్వ
మలపడినయంత రత్నసింహాసనంబు
నందుఁ గృష్ణుఁడు తమితోడ హరుని నిలిపె. 99

కృష్ణకృత దేవతావ్యవస్థితి.

గీ. అల్ల బాలుండు మున్నీటియందు నొక్క, బ్రహ్మదిన ముండి పిదపఁ గాలము నెఱింగి
యిర్వురుగ మార్పుజెందె నొకింతయైన, నక్షయంబున్నె కృష్ణమాయకు జగాన। 100

గీ. అణువుగతి సూక్ష్మరూపుఁడై యఖిలవిశ్వ, నాథుఁ డయ్యును బాలుఁ డనాథునిగతిఁ
దల్లిదండ్రులచేఁ బరిత్యక్తుఁ డగుటఁ, గడుపుసుత్తు తెల్పఁగరాని గాసివెట్ట. 101

ఆ.వె. 'కావుకావు' మనుచుఁ గాకివిధమ్మున, నడలి మింటివంక నరయఁదొడఁగెఁ
బరముఁడైన కృష్ణు పదియునాఱవపాలి, వాఁడితండుసుమ్ము భవ్యకీర్తి. 102

గీ. అతని రోమకూపములందు నద్భుతముగ, నెన్నివిశ్వము లున్నవో యెన్న నేర;
మా పరుండగు కృష్ణునకైనఁ దెలియ, దనఁగ మన మెంతవారల మయ్య వత్స।

క. ప్రతివిశ్వమ్మున నుందురు, పతగతురంగుండు బ్రహ్మ పార్వతివిభుఁడున్
జతనమొనర్చియుఁ దెలియం, దతఁడేనియు వార లెంద రట్లున్నారో ? 104

వ. పాతాళంబుమొదలు బ్రహ్మలోకంబు వఱకును బ్రహ్మాండ మనంబడు. బ్రహ్మాండమునకుఁ బైన వైకుంఠమును దాని కూర్ధ్వముగఁ బంచాశత్కోటియోజనవిస్తీర్ణమగు గోలోకము కలదు. నిత్యసత్యస్వరూపుండగు కృష్ణునిపగిది నయ్యదియు నవ్యయమైనది. సప్తద్వీపసమ్మితయు సప్తసాగరసంయుతయు సప్తశైల సమన్వితయునగు వసుంధర కూర్ధ్వముగ స్వర్గలోకము లేడును గ్రిందఁ బాతాళము లేడునుం గలవు. భూలోకమునకుఁ బైన భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనలోక

తపోలోక సత్యలోకమ్ములును వానికిఁ బైన తప్తకాంచనసన్నిభమైన బ్రహ్మ లోకము నలరారు. జలబుద్బుదమురీతి నీ బ్రహ్మాండభాండము నశ్వరము. ఒక్క గోలోకవైకుంఠంబులు మాత్ర మకృత్రిమంబులు నిత్యంబులునై యలరారు. ఒక్కొక్క రోమకూపంబున నొక్కొక్క బ్రహ్మాండమండలంబును బహ్మవిష్ణు శివాదిదేవతలు దిగీశదిక్పాలకనక్షత్రమ్ములు నుండు. భూమియందలి వర్ణములు నాలుగు. అధోలోకంబుల నాగులు చరింతురు. విరాడ్రూపుండగు నబ్బాలకుండును మాటిమాటికి నేడ్చుచుఁ దుదకు, 105

మ. నవనీలాంబుదతుల్యదేహు శ్రితసంతానాఘనిర్మూలనో
ద్భవమందస్మితుఁ బీతవస్త్రు మురళీభాస్వత్కరాంభోజు నా
దివిభుఁ డంద్రిని గాంచి నవ్వె విటులార్తింగాంచి దుఃఖించు పు
త్రు విలోకింపుచుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియె సంతుష్టాంతరంగమ్మునన్. 106

చ. జరయును మృత్యువున్ భయవిచారము లాఁకలి దప్పి రోగముల్
వఱలకయుండ నావలె నపారము సాంగమునైన జ్ఞానసం
భరితుఁడవౌచు భక్తజనభాగ్యసమృద్ధు లొసంగుచుఁ మనో
హరమగు విశ్వమందుఁ బ్రళయావధిగా వసియింపు మర్భకా. 107

గీ. అని వరంబిచ్చి యంత షడక్షరమిత • మిష్టసంప్రాపకంబౌచు నెసఁగునట్టి
యొకమహామంత్ర మప్పరమోత్తముండు, బాలు చెవిలోన ముమ్మాఱు పఠనసల్పె.

గీ. ప్రణవ మాదినొప్పఁగఁ జతుర్థ్యంతమలరు, 'కృష్ణ' యను నక్షరద్వయకీలితమయి
వహ్నిజాయాంతమై ధర వఱలునట్టి, మంత్రరాజంబు విప్రులు ల్మాటుపఱచు. 109

గీ. మంత్రమును జెప్పి యూపైన మహిఁ గలట్టి, విష్ణుభక్తు లొసంగు నైవేద్యమందు
షోడశాంశ మాహారమౌఁజున్ము నీకు, వరము లింకేమిగావలెఁ బల్కు మనిన.

శా. బాలుం డిట్లనెఁ దండ్రితో నపుడు నీపాదాంబుజమ్మందు నా
కేలాగైనను భక్తి నిశ్చలముగా నేర్పాటు గావింపు మ
య్యా! లోకేశ్వర! స్వల్పదీర్ఘతరమధ్యాయుర్విచారంబు నా
కేలా? యయ్యది నీయభీష్టగతిచే నెట్లైన సంతోషమే. 111

క. నీవే బ్రహ్మజ్యోతివి, నీవె సనాతనుఁడ వౌదు నిఖిలమ్మునకున్
నీవే తల్లివి తండ్రివి, నీవే పూజ్యుఁడవు లేరు నీకన్నఁ బరుల్. 112

చ. వ్రతములు తీర్థసేవ, యుపవాసములున్, నియమంబులెన్నిసాం
ప్రతముగ సల్పినన్ నినుఁ గృపామయ వీడిన నిష్ఫలంబు సం
తతముగ నిన్నుఁ గొల్చు వినుతవ్రతుఁడే యగు సార్థజన్ముఁ డ
చ్యుత! యటుగావిచో బ్రతికియుండియుఁ జచ్చినయట్టులేసుమా. 113

చ. అనివినయవ్రతుండగుచు నమ్మెయి బాలుఁడు వల్క "నుండు మీ
వును ననుఁబోలి స్థైర్యమును బొందుము క్షుద్రవిరాట్స్వరూపభా
జనుఁడవు గమ్ము విశ్వము లజస్రము సృష్టియొనర్చ బ్రహ్మయున్
జననముఁ గాంచు నీదయిన నాభిసరోజమునన్ గుమారకా. 114

గీ. అతని ఫాలమ్మునందు శివాంశవలనఁ, బదియునొక్కండు రుద్రులు నుదయమొందు
రందులో నొక్కరుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁ, డఖిలలోకసంహారమ్ము నాచరించు. 115

గీ. జగములన్నియుఁ బాలించు శక్తిగలిగి, యొక్కవెన్నుండు క్షుద్రాంశ నుద్భవించు
నిశ్చలంబౌచు మద్భక్తి నెగడఁగలదు, నే నొసంగిన వరము చే నీకు వత్స! 116

గీ. ధ్యాన మొనరించినంతఁ దక్షణమె నీకు, నెదుటఁ గన్పించుచుందు నే నెలమితోడ
నస్లై మద్వక్షమం దలరారుచుండు, తల్లినిఁ గనంగలావఁడవు తరలు మింక." 117

మ. అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యవ్విభుఁడు స్వీయావాసముం జేరి బ్ర
హ్మను మృత్యుంజయుఁ జేరఁజీరి సృజియింపన్నాశముంజేయ మీ
ర్జనియింపన్వలె నన్న నంతటఁ దదిచ్ఛాబద్ధులై వారలుఁ
వినతు ల్పల్మఱు సల్పి వీడ్కొనిరి తద్విశ్వేశ్వరున్ బ్రీతులై. 118

గీ. అంత నాబాలకుండు మహావిరాట్టు, రోమకూపంబులందు వెలుంగు నొక్క
విశ్వగోళంబులోపల వెలయు జలధి, నలరె క్షుద్రవిరాడ్రూప మొలయుచుండ. 119

గీ. అంబుదశ్యామమైన దేహమ్ముతోడఁ, బట్టుపట్టంబు మొలయందుఁ జుట్టఁబెట్టి
జలధిలో శయనించిన చక్కనయ్య, శ్రీజనార్దనుఁ డీతండె చిన్మయుండు. 120

ఉ. అంతట నాభితామరసమందు జనించుచు బ్రహ్మ పద్మనా
ళాంతము నారయం దిరిగె నంబుజదండము వెంటనంటి యా
పంతయు దానియంతుఁ గనఁడయ్యెను లక్షయుగంబు లేగ వి
భ్రాంతి వహించి యెప్పటి నివాసముఁ జేరెఁ దపంబొనర్పఁగన్. 121

గీ. ధ్యానమొనరింప జలధిశయానుఁడైన, జనకు నంతట గోలోకమునుఁ దదీశుఁ
డైన కృష్ణుని దర్శించి యంజలియిడి, వరములం గాంచి సృష్టి కుపక్రమించె.

గీ. అంత మానసపుత్రులై యవతరించి, రల్ల సనకసనందనాద్యఖిలమునులు
పదియునొక్కరు రుద్రులు ఫాలభాగ, మందు జనియించినారు శివాంశవలన. 123

గీ. వలలు క్షుద్రవిరాణ్మూర్తి వామపార్శ్వ
మున జననమంది తెల్లదీవిని వసించె
వెన్నుఁడు చతుర్భుజుండయి విశ్వమెల్లఁ
బాలనము సేయుకొఱకుఁ గృపాళుఁ డగుచు. 124

వ. తరువాత బ్రహ్మసంకల్పమాత్రమున సకలచరాచరజగమ్ములును స్వర్గమర్త్య పాతాళంబులు నావిర్భవించినవి విరాట్పురుషుని ప్రతిరోమకూపంబునం దొక బ్రహ్మాండంబును బ్రతి బ్రహ్మాండంబునందును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిసకలదేవతలును సకల చరాచరజగమ్ములు నలరారుచుండు; నిది కృష్ణకృతవిశ్వసృష్టిక్రమంబని నారాయణుండు నారదున కెఱింగించె. 125

ఉ. అంతట నారదుండు వినయావనతుండయి పల్కె నిట్టు ల
త్యంతముదంబు గాంచితి సుధామధురోక్తుల నీవుచెప్ప వృ
త్తాంతము సర్వముం వినుచుఁ దామరసేక్షణ! కేలుమోడ్చి ప్రా
ర్థింతును దెల్పు మింకఁ బ్రకృతిం భజియించెడు మార్గమెట్టిదో? 126

ఉ. ఎవ్వరిపూజ నెవ్వ రొనరించిరొ తొల్లి? నతుల్పొనర్ప వా
రెవ్వరి కెవ్వ రేవరము లిచ్చిరొ? వారి ప్రభావ మెట్టిదో
యెవ్వరు వారిపేరు వెలయించిరొ? తెల్పు మనంగ నవ్వుచుం
బువ్విలుకానితండ్రి మునిముఖ్యునిఁ గాంచి వచించె నీగతిన్. 127

చ. ప్రకృతియు నైదురూపముల భాసిలునంచుఁ దదంశగాఁగ నీ
సకలజగంబులం గలుగు చానలు నుద్భవమంది రంచు మౌ
నికులవతంస! తెల్పితిని నిర్దళితాఖిలపాపజాలముల్
ప్రకటితసర్వమంగళవిభావ్యములుం గద తచ్చరిత్రముల్. 128

గీ. ప్రకృతి యంశంబువలన నుద్భవముగాంచి
నట్టి గంగాదులచరిత్ర మరయఁ గొలఁది;
రాధచరితయు, నటులె దుర్గాచరిత్ర
విస్తృతంబులు గావున వెనుకకుంచి. 129

గీ. మూర్ఖుఁ దేదేవి కరుణాసముద్రమందు, మునిఁగి పండితుఁ డౌనొ? యేజననిపూజ
కృష్ణనిర్మితమై తొల్లి కీర్తిఁగాంచె, నల సరస్వతిఁ దెల్పెద నయ్య వినుము. 130

ఉ. రాధముఖమ్మునం దటు సరస్వతి జన్మముఁగాంచి తొల్లి రా
దావపుఁడైన కృష్ణముఖతామరసమ్మును గాంచుచున్ మనో
జాధికబాధ కగ్గమయి యాతనిఁ గాముకియై వరించె బిం
బాధరిఁ గాంచి యిట్లనియె నప్పుడు కృష్ణుఁడు ధర్మనిష్ఠుఁడై. 131

ఉ. ఏమి సుఖమ్ముఁ గాంచఁగలవే ననుఁ గాంతునిఁగా వరించి? రా
ధామదిరాక్షి నిన్ననిఁ దాల్మివహింపదు. బాధవెట్టు నీ
ప్రేమ సహింపలేక పలురీతులుగా బలవంతురాలు, ని
న్నోమఁగశక్తి చాల కపుడూరక నేను తపింపఁగావలెన్. 132

ఉ. ఈ సకలప్రపంచమున కేలికనైతినిగాని రాధ నా
శాసనముల్ సహింపక కృశానువిధమ్మున మండిపోవు నే
నై సవతిన్ ఘటించునెడ నంగన! లాభములేనిదే దసా
భాసపు నెయ్యము న్నలిపి పాడయిపోవుట కెంచుదానవే! 133

ఉ. మానిని! రూపమందు మహిమప్రచయమ్మున శీలమందు తే
జోవియతిన్ సమానయయి చూరగొనెన్ జుమి మన్మనంబు రా
ధానలినాక్షి; యేగతిని దావకసఖ్యము నాచరింపుచున్
హానియొనర్తు నామె? కెటు లాజవప్రాణము వీడనేర్చెదన్? 134

గీ. కాముకుండు కోటికందర్పరూపుఁడు, నాల్గుభుజములున్న నల్లనయ్య
నాదు నంశగన్న నారాయణుఁడు నీకుఁ, దగినవరుఁడు సుమ్ము తరళనయన! 135

శా. వైకుంఠమ్మున కేగు మచ్చట రమావామాక్షి నీతో సమా
నాకారమ్ముగలట్టిదే కల దసూయాలేశమే న్లేక నిన్
సాకన్నేర్చిన; దామెతోఁ గలసి యానారాయణుం గొల్వు మో
రాకాచంద్రనిభాననా! సతము భద్రంబబ్బు నిర్నిద్రమై. 136

గీ. చదువ నారంభమొనరించు సమయమందు, మాఘశుక్లపంచమినాఁడు మౌనివరులు
యక్షరాక్షసగంధర్వు లఖిలసురలు, మానవులు నిన్నుఁ బూజింతు రోనుతాంగి. 137

వ. కణ్వశాఖోక్తవిధిచేతఁ గలశమందును బుస్తకమునందును సువర్ణగుళికను నిల్పి షోడశోపచారమ్ముల నాచరించి నీకవచమ్మును గంఠంబునంగాని దక్షిణభుజంబు నంగాని పఠింపుచు ధరింపఁగలరని పల్కి. 138

ఉ. తా నొనరించెఁ బూజలను దామరసేక్షణకుణ్ సమస్తవి
ద్యానిలయాత్మురాలనుచు నంతట బ్రహ్మమొద ల్సురాళియున్
మానవయక్షరాక్షసులు మానక సల్పుచునున్నవారు పూ
జానతులన్ సరస్వతికి సర్వజగమ్ముల నంచుఁదెల్పినన్. 139

గీ. దేవ! పావనమైన పూజావిధాన, మెల్ల సాంగంబుగా వచియింపు మనిన
నారదున కంత సంతతానందుఁడైన, శ్రీవరుఁడు ప్రేమతోడ వచింపఁదొడఁగె. 140

సీ. మాఘశుద్ధమ్మన మహితపంచమినాఁడు • చదువు మొదల్వెట్టు సమయమందు
నుదయమ్మునలేచి యుచితక్రియ లొనర్చి • యఘమర్షణస్నాన మాచరించి
తొలుదొల్త గణపతి నలరించి యాపైన • శ్రద్ధాళువై కలశంబు నిల్పి
పిదప స్వశాఖోక్తవిధిచేతనైనను • దాంత్రికవిధినైనఁ దగఘటించి

గీ. షోడశోపచారమ్ములఁ జొక్కఁజేసి • యమ్మహాదేవి నర్చింపనగు మునీంద్ర!
భక్తి నామెను బూజించు పరమమూర్ఖుఁ • డైన విద్వచ్ఛిరోమణియై రహించు. 141

గీ. పాలు, పెరుగు, లడ్డుకములు, పంచదార
స్వస్తికము, తెల్లబెల్లము, పాయసంబు,
చెఱకు పానకమున్, ఘృతసిక్తమగుచు
వెలయు యవగోధుమల చూర్ణ పిష్టకములు. 142

గీ. నారికేళఫలము, నవనీత, మరటిపం, డ్లపుడుకాలమందు నలరు ఫలము,
లుప్పు నేతు లలరనొప్పు హవిష్యంబు, శ్రీఫలమ్ములు బదరీఫలములు. 143

గీ. ఆమెకు నివేదనమొనర్ప ననువుపడును, స్వచ్ఛమౌ శుక్లవస్త్రము చందనంబు
తెల్లపూవులహారము దివ్యభూష, ణావళియుఁ దెచ్చి యర్పింపనగు మునీంద్ర! 144

సీ. కలితవీణాపుస్తకలసత్కరాంభోజ! • సరసిజపత్రవిశాలనయన!
మణిమయనవ్యభూషణభూషితశరీర! • శరదిందుకోటికాంతిరమణీయ!
మందస్మితవిలాససుందరాస్యాంబుజ! • అంబుజసంభవాద్యఖిలసేవ్య
వహ్నిశుద్ధాంశుక వాసితతనువల్లి! • మల్లికావర్ణ సమ్మాననీయ!

గీ. వందనశతంబు లొనరింతువాఁడ ననుచు
ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రము పఠించి
కవచము ధరించి సాష్టాంగ మవనియందుఁ
బడి ప్రణామమ్ము లొనరింపవలయుఁ జుమ్ము. 145

వ. లక్ష్మీమాయాదికంబును, జతుర్థ్యంతమును వహ్నిజాయాంతమును నగు 'శ్రీంహ్రీం సరస్వత్యైస్వాహా' యను శ్రీ సరస్వత్యష్టాక్షరీమహామంత్రరాజము కల్పవృక్ష సమంబై పఠించువారలకు సర్వాభీష్టంబుల నొసంగఁజాలు. 146

సీ. జాహ్నవి యొడ్డునఁ జదివించితిన్ దీని • వాల్మీకిచేతఁ బూర్వము మునీంద్ర!
పుష్కరంబున సౌరపుణ్యపర్వమునందు • శుక్రుండు భృగుమౌనిఁ జూచి నేర్చెఁ
జంద్రపర్వమ్మున జలజాతగర్భున • కెలమిమై మారీచుఁ డిది యొసంగె
బదరికాశ్రమమున మదివుట్టి భృగుమౌని • కిది జలేజాసనుఁ డెలమి నొసఁగెఁ

గీ. గలశవారాశిసన్నిధి నలరి యాస్తి • కాఖ్యున కల జరత్కారుఁ డానతిచ్చె;
ఋశ్యశృంగున కొసఁగినాఁ డిది సువర్ణ • పర్వతాగ్రంబునందు విభాండకుండు.

శా. గౌరీభర్త కణాదగౌతములకున్ గావించె బోధన్ గృపా
పారీణుండయి యాజ్ఞవల్క్యునకు సప్తాశ్వుండు కాత్యాయనున్
జేరంజీరి వచించె, సర్వవిభు వాసింగొల్చి యార్జించె నా
భారద్వాజుఁడు శాకటాయనునితోఁ బాతాళలోకమ్మునన్. 148

ఉ. నాలుగులక్షసార్లు మననంబొనరించిన మంత్రసిద్ధిగాఁ
జాలును, సిద్ధియౌ నరుఁడు శారద సత్కరుణార్ద్రదృష్టికిన్
బాలయి దేవతాగురునిభాతి విశారదుఁడై యెలర్చు ధీ
శాలులు పండితోత్తము లజస్రము వానికి దోయిలింపఁగన్. 149

గీ. జగములన్నియు సృష్టించు జలజభవుఁడు, గంధమాదనపర్వతాగ్రమ్మునందు
నానతిచ్చెను భృగువున కఖిలలోక, జయవిధాయక మీ కవచమును వత్స! 150

వ. బ్రహ్మవిదగ్రణ్యుఁడును సర్వజనకుండును సర్వపూజితుండును నగు బ్రహ్మం గాంచి భృగుమౌని విశ్వజయప్రాపకంబగు సరస్వతీకవచంబును నాకుదెల్పవే యని ప్రార్థించినంత నా దేవజ్యేష్ఠుఁ డాతని కిట్లు వచింపఁదొడంగె సావధానుఁడవై యాలింపుము. 151

గీ. నాకు గోలోకమందు బృందావనమునఁ, దెల్పె రాధావిభుండు హృద్వీధియందుఁ
గరుణ మొలకెత్త శ్రుతిసారకలితమైన, కవచమును వత్స! యిది సర్వకామదంబు.

సీ. వాల్మీకి కవిలోకవనజోద్భవుండయ్యె • స్వాయంభువుండు యశమ్ముఁగాంచె
సురగురుండయ్యె భాస్వరుఁడై బృహస్పతి • శుక్రుఁడు దైత్యసంస్తుతుల వడసె

కాత్యాయనుఁడు స్వయంకలితదక్షతఁ గాంచెఁ • బ్రతిభవహించెఁ బరాశరుండు
సర్వజగజ్జయసహితుఁడయ్యె యయాతి • సంవర్తుఁడు మహత్త సంతరించె

గీ. గౌతమకణాదయాజ్ఞవల్క్యప్రభృతులు • పాణినియు గ్రంథకర్తలై ప్రథితులైరి
ఆస్తికవసిష్ఠముఖమౌను లఖిలరాజ • సేవితులు నైరి కవచసంభాషనమున. 153

ఉ. వేదవిభాగముఁ జలిపి విశ్వజనాభ్యుదయమ్ముకోస ము
ష్టాదశసత్పురాణములు జక్కనిశైలి రచింపఁగల్గె నా
మోదముతోడ నీకవచమున్ బఠియించి ధరించెఁ గాన సా
క్షాదవతీర్ణకృష్ణుఁడగు సాత్యవతేయుఁడు మౌనిచంద్రమా. 154

వ. ఈ కవచంబునకుఁ బ్రజాపతి ఋషి; బృహతి ఛందము; శారద యధిదేవత. సర్వ తత్వవిజ్ఞాన సర్వార్థసాధనకవితాసామర్థ్యంబులు వినియోగము. 'శ్రీంహ్రీంసరస్వత్యైస్వాహా శిరోమేపాతుసర్వదా' లక్ష్మీమాయాబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతసరస్వతి వహ్నిజాయం గూడి నాశిరస్సును సతతంబు రక్షించుఁగాక। 'శ్రీంవాగ్దేవతాయైస్వాహా ఫాలంమేసర్వదావతు' లక్ష్మీబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతవాగ్దేవతయగ్నిదారం గూడి నా ఫాలము రక్షించుఁగాక। 'ఓంహ్రీంసరస్వత్యైస్వాహేతి శ్రోత్రేపాతునిరంతరమ్' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతియు ననలు నారిం గూడి నాశ్రోత్రంబుల నిరంతరము రక్షించుఁగాక। 'ఓంశ్రీంహ్రీం భగవత్యై సరస్వత్యైస్వాహానేత్రయుగ్మం సదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయా బీజములాదింగల చతుర్థ్యంతభగవతీ సరస్వతీపదంబులు కృశానుపత్నింగూడి నా కనుదోయి రక్షించుఁగాక। 'ఐంహ్రీంవాగ్వాదిన్యైస్వాహానాసాంమేసర్వదావతు' బిందుయుక్త ప్రథమవక్రతమంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవాగ్వాదినియు స్వాహాదేవింగూడి నానాసిక రక్షించుఁగాక। 'ఓంహ్రీంవిద్యాధిష్ఠాతృదేవ్యైస్వాహా ఓష్ఠం సదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవిద్యాధిష్ఠాతృ దేవియు వైశ్వానరతరుణిం గూడి నాయోష్ఠంబు రక్షించుఁగాక। 'ఓంశ్రీంహ్రీం బ్రాహ్మ్యైస్వాహేతిదంతపంక్తీంసదావతు' ప్రణవంబును లక్ష్మీమాయాబీజమ్ములును జతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీపదంబు ననలునారింగూడి నాదంతపంక్తిని రక్షించుఁగాక; 'ఐమిత్యేకాక్షరోమంత్రోమమకంఠంసదావతు' ప్రథమవక్రతమంబును బిందుసంయుతంబునగు నేకాక్షరమంత్రము నాకంఠమును సర్వదా రక్షించుఁగాక। 'ఓంశ్రీంహ్రీం పాతుమేగ్రీవాంస్కంధౌమేశ్రీంసదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయాబీజంబులు నా గ్రీవమును లక్ష్మీబీజము బాహుజమ్ముల నెల్లప్పుడు రక్షించుఁగాక। 'ఓంహ్రీంవిద్యా

ధిష్ఠాతృదేవ్యై స్వాహా వక్షస్సదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత విద్యాధిష్ఠాతృదేవీపదంబును ననలుగృహిణిం గలసి నా వక్షమ్మును రక్షించుఁగాక। 'ఓంహ్రీంవిద్యాస్వరూపాయైస్వాహా మేపాతునాభికామ్' ప్రణవమాయాబీజసహిత యగు చతుర్థ్యంత విద్యాస్వరూప యగ్నిపత్నిం గూడి నానాభిని రక్షించుఁగాక। 'ఓంహ్రీంక్లీం వాణ్యైస్వాహేతిమమహస్తౌసదావతు' ప్రణవమును మాయాబీజమ్మును క్లీంకారమును జతుర్థ్యంతవాణీపదంబును వీతిహోత్రాంగనంగూడి నాహస్తంబుల రక్షించుఁగాక। 'ఓంసర్వవర్ణాత్మికాయైస్వాహాపాదయుగ్మం సదావతు' ప్రణవసహిత యగు చతుర్థ్యంతసర్వవర్ణాత్మికి శిఖిచంద్రముఖింగూడి నా పాదంబుల నెల్లపుడు రక్షించుఁగాక। 'ఓంవాగధిష్ఠాతృదేవ్యైస్వాహాసర్వంసదావతు' ప్రణవమును జతుర్థ్యంతవాగధిష్ఠాతృ దేవీపదంబును వీతిహోత్రతరుణింగూడి సర్వమును సర్వదా రక్షించుఁగాక। 'ఓంసర్వకంఠవాసిన్యైస్వాహా ప్రాచ్యాంసదావతు' ప్రణవంబును జతుర్థ్యంతసర్వకంఠవాసినియు బావకుని పూవుంబోఁడింగూడి తూర్పున నన్ను రక్షించుఁగాక। 'ఓంసర్వజిహ్వాగ్రవాసిన్యైస్వాహాగ్నిదిశిరక్షతు' ప్రణవంబును సర్వజిహ్వాగ్రవాసినియు వైశ్వానరతరుణింగూడి యాగ్నేయంబున నన్ను రక్షించుఁగాక। 'ఓంహ్రీంశ్రీంక్లీంసరస్వత్యై బుధజనన్యై స్వాహాసతతం మన్త్రరాజోయం దక్షిణే మాంసదావతు' ప్రణవంబును మాయాలక్ష్మీబీజంబులును క్లీంకారంబును జతుర్థ్యంత సరస్వతీ బుధజననీపదంబులును నగ్నితరుణింగూడిన మంత్రరాజంబు సర్వదా నన్ను దక్షిణంబున రక్షించుఁగాక। 'ఐంహ్రీంశ్రీం త్ర్యక్షరోమంత్రో నైరృత్యాం సర్వదావతు' బిందుపూర్వకప్రథమవక్రతిమంబును మాయాలక్ష్మీబీజమ్ములునుంగల త్ర్యక్షరమంత్రరాజము నైరృతియందు నన్ను సర్వదా రక్షించుఁగాక। 'ఓంఐం జిహ్వాగ్రవాసిన్యైస్వాహా మాం వారుణేవతు' ప్రణవంబును బిందుపూర్వకవక్రతమంబును జతుర్థ్యంతజిహ్వాగ్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరతరుణిం గూడి నన్ను వారుణమ్మున రక్షించుఁగాక। 'ఓంసర్వాంబికాయైస్వాహావాయవ్యేమాంసదావతు' ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వాంబిక వహ్నిపత్నిం గూడి నన్ను వాయవ్యమ్మున రక్షించుఁగాక। 'ఓం ఐం శ్రీ క్లీం గద్యవాసిన్యైస్వాహామాముత్తరేవతు' ప్రణవమును బిందుసహిత ప్రథమవక్రతమంబును లక్ష్మీబీజంబును క్లీంకారమును జతుర్థ్యంతగద్యవాసినియు శిఖితరుణింగూడి నన్నుత్తరంబున రక్షించుఁగాక। 'ఐం సర్వశాస్త్రవాసిన్యై స్వాహేశాన్యాం సదావతు' బిందుసంయుతప్రథమవక్రతమంబును జతుర్థ్యంత సర్వశాస్త్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరగేహినిం గలసి నన్నీశాన్యంబున

రక్షించుఁగాక: 'ఓంహ్రీం సర్వపూజితాయైస్వాహాచోర్ధ్వం సదావతు' ప్రణవమాయా బీజసహితయగు చతుర్థ్యంత సర్వపూజిత కృశానుతరుణింగలసి నన్నూర్ధ్వమున రక్షించుఁగాక। 'హ్రీంపుస్తకవాసిన్యైస్వాహాఽధోమాంసదావతు' మాయాబీజ సహితయగు చతుర్థ్యంతపుస్తకవాసిని ధనంజయగేహినిం గలసి నన్నధోలోకంబుం రక్షించుఁగాక। 'ఓంగ్రన్థబీజస్వరూపాయైస్వాహామాం సర్వతోవతు' ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతగ్రంథబీజ స్వరూపస్వాహాదేవింగూడి నన్నఖిలదిక్కుల రక్షించుఁగాక. 155

గీ. "విశ్వజయ" మను పేరున వెలయునట్టి, కవచమిద్ది జగజ్జయకారకంబు
వసనచందనభూషణప్రతతు లొసఁగి, గురుని బూజించి దీనిఁ గైకొనఁగవలయు.

చ. స్థిరతరభక్తి యుక్తుఁడయి సిద్ధివహింపఁగఁ బూర్ణమోదభా
స్వరుఁడయి యైదులక్షల జపం బొనరింపఁగఁ జెల్లు, దానిచే
నురుతరబుద్ధివైభవము నుత్తమకీర్తి కవిత్వరాజ్యవి
స్ఫురణము సర్వలోకజయశోభనముల్ ఘటియించు నారదా. 157

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కవచ మిద్ది, మున్ను యాజ్ఞవల్క్యుండు ప్రమోద మలర
పఠనసల్పిన స్తోత్రంపు ఫక్కి యెల్ల, వినుము వచియింతు నఘములు వెడలిపోవు.

సరస్వతీ స్తోత్రము.

గీ. యాజ్ఞవల్క్యుండు గురుశాపహతినిజేసి, చదువునకు నంతరాయంబు సంభవింప
నేడ్చుచుం బోయెఁ దొల్లి దినేశలోక, మున కహస్కరుఁ డనుకంపఁబూను ననుచు.

ఉ. వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్య ననివారితసత్కృప నాదరించి యు
ద్యచ్చరితుండు సాంగముగ నాతనిచేఁ జదివించె వేదముల్
"హెచ్చినభక్తితోడ నుతియింపుము శారద నక్కతాన నీ
మచ్చు లడంగిపోయి జనమాన్యుఁడవౌ" దని తెల్పి యంతటన్. 160

గీ. కనుమొఱంగిన సూర్యున కనఘమతికి
వందనశతంబు లొనరించి డెందమందు,
స్నానమొనరించి శుచియయి శారదాంబ
నతఁడు నుతియించె నమ్రోత్తమాంగుఁడగుచు. 161

క. గురుశాపంబున సంస్మృతి, విరహితుఁడను దుఃఖితుండ విద్యాలేశ
స్ఫురణ మెఱుంగని దీనుఁడఁ, గరుణింపుము తల్లి! దీనకల్పకవల్లీ! 162

ఉ. ఇమ్ము! యధీతవిస్ఫురణ, మిమ్ము! సుశిష్యచయప్రబోధనా
ర్థమ్ముగ గ్రంథకర్తృకుశలత్వము, నిమ్ము! సభాంతరాళమం
దమ్మ! విచారసుక్షమమహాప్రతిభాచరణంబు, నిమ్ము! శా
పమ్మును గ్రమ్మరింపుమ! కృపాఖని వందురు నిన్ను శారదా! 163

సీ. దండము నీకు విద్యాధినియంత్రిణి! • అంజలి నీకు బ్రహ్మస్వరూప!
వినతి నీకు విసర్గబిందుమాత్రానేత్ర! • కైమోడ్పు నీకు వ్యాఖ్యాస్వరూప!
శరణు నీకు సమస్తశాస్త్రాధివాసిని! • అవనతి నీకు సంఖ్యాస్వరూప!
జోహారు నీకు! విస్ఫూర్జత్పరాజ్యోతి! • నతులు నీకు సనాతనస్వరూప!
గీ. వందనంబులు నీకుఁ గావ్యప్రపంచ • సంతతజ్ఞానరూపిణి! సర్వసేవ్య!
భక్తజనమానసప్రతిభాప్రదాత్రి! • అమ్మ! శారద! నీకు సాష్టాంగనతులు! 164

మ. ఘనుఁడైనట్టి సనత్కుమారుఁడు జగత్కల్యాణముంగూర్పు ధీ
ధనమున్ గోరఁగ బ్రహ్మమూకుఁడయి సిద్ధాంతమ్మొనర్పంగఁ జా
లవిచోఁ గృష్ణుఁడువచ్చి నీపదములన్ బ్రార్థింపు మీవంచుఁ దె
ల్పిన యాతం డటుచేసె నీవును మహావిద్యన్ బ్రసాదింపవే. 165

ఉ. అంతములేని జ్ఞానము ననంతుని వేడెను భూమి మున్ను సి
ద్ధాంత మొనర్ప మూకుఁడయి తద్దయుఁ గశ్యపునాజ్ఞఁజేసి నిన్
స్వాంతమునన్ దలంచిన యనంతర మేకద! త్వత్ప్రసాదమా
ద్యంతము దెల్పె ధారుణికి నమ్మహితాత్మకుఁడో సరస్వతీ! 166

ఉ నీ కరుణాకటాక్షమును నిర్మలభక్తి భజించికాదె వా
ల్మీకి కవీంద్రుఁడయ్యె; ననిమిత్తభవత్కరుణారసంబు న
స్తోకముగా లభించెను ద్రికుద్దిగఁ బుష్కరమందు వందయేం
డ్లాఁకలి దప్పి లేక నిను నర్చయొనర్చిన వ్యాసమౌనికిన్. 167

చ. నినుఁ గరుణామయిన్ గొలువనేర్చి శివుం డొనరింపఁజాలె నిం
ద్రునకును దత్వబోధ, తమితో సురనేతకు వేయియేండ్లు ని
న్ననయము గొల్చియేకద బృహస్పతి చెప్పెను శబ్దశాస్త్ర మో
జనని! నినున్ మదిన్ గొలువఁజాలిన సత్పథ మేర్పఱించుచున్. 168

మ. మతిమన్మఖ్యులకెల్ల మూలమవు నీ మాన్యాంఘ్రిపద్మమ్ము లం
చితభక్తిన్, గొలియాడనట్టి నరు సీక్షింపంగలే మమ్మరో।
చతురాస్యుండును బంచవక్త్రుఁడు సహస్రాస్యుండు నైనన్నినున్
స్తుతులన్ దన్పఁగనేర; రేనెటుల నేర్తున్ దేవి। యేకాస్యుఁడన్. 169

గీ. అనుచుఁ గనులనీరోడ్చు నమ్మునివతంసు, నెదుట నిల్చి సరస్వతి యింకమీఁద
సుకవివై సద్యశమ్మను జూరగొందు, వని వచింపుచు వైకుంఠమునకుఁ జేరె. 170

గీ. ఈ మహాస్తోత్రముఁ బఠించునెడలఁ గల్గు, శారదాదేవిసత్కృపాసాంద్రవృష్టి
జడున కొకయేఁటినాఁటికి జ్ఞానమబ్బుఁ, బండితుండుఁ గవీంద్రుఁడై ప్రతిభగాంచు.

లక్ష్మి గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి.

క. వైకుంఠంబున వాణి ర, మాకాంతుని యొలగమున మందాకినిచేఁ
గైకొని శాపమ్మను సరి, దాకారత భరతవర్ష మందుండెఁ గళన్. 172

క. పుణ్యస్వరూప పుణ్యద, పుణ్యాధిక సేవ్యమాన మునిరాజతపో
గణ్యఫలభూత పాపా, రణ్యజ్వలదగ్నియగుచు రాజిలుచుండున్. 173

క. ఆనదిలో మునుకలుగొని, మేనువిడిచినట్టిజనుల మిక్కిలిదొసఁగుల్
బోనడఁచి విష్ణుసభఁ గృప, చే నుండఁగఁజేయు శౌరి చిరకాలంబున్. 174

శా. చాతుర్మాస్యలఁ బూర్ణిమాతిథి గ్రహోద్యచ్చంద్రోపరాగవ్యతీ
పాతాంగారకవాసరంబులను బర్వంబందు నెవ్వాఁడు సు
స్నాతుండౌను సరస్వతీనదిని విస్నాణంబుగా వాఁడు వి
ఖ్యాతింగాంచి ధరిత్రియందు, సురలోకం బొందు నాపిమ్మటన్. 175

క. శ్రీ సారస్వతమను వొక, మాసం బట జపముసేయు మనుజుఁడు మూర్ధా
గ్రేసరుఁ డయినను సత్కవి, తాసంపదగలిగి పొలుచు ధాత్రిని బేర్మిన్. 176

క. అనిశం బానదివారిని, మునుకాడిన నరుఁడు పురుషముఖ్యుండు పున
ర్జనిహీనుండును వైకుం, ఠనివాసుం డగునుజు మ్మనారతము మునీ. 177

క. సాంబు కామదమునగు, ఖ్యాతి గుణకీర్తనంబు పచరించితి నో
నారద। యిఁక నేకథ వినఁ, గోరిక మదిఁగలదొ తెలియఁ గోరెద ననుడున్. 178

క. మనసిజజనకుని పల్కులు, విని శాపాయుధవరుండు వీణాముని నె
మ్మనమునఁ గల యనుమానము, వినిపింపఁగడంగె నిండు వేడుకతోడన్. 179

ఉ. సౌరతరంగిణీకలహశాపభరంబున స్వాంశచేత నా
భారతి యట్టు లీభరతవర్షమునందుఁ దరంగిణీశుభా
కారముఁ బూని లోకుల యఘంబులు పాఱఁగఁద్రోలు వృత్త మెం
తే రమణీయమయ్యెనుగదే వినిపింపఁగదే దయామతిన్. 180

క. శ్రుతిసారశ్రవణంబునఁ, గుతుకం బెదఁ బొదలెఁ దృప్తి కుదురదు సుకథా
మృతమందుఁ దలఁప శ్రేయ, స్థితి నెవ్వండేని తృప్తిఁజెందునె ధరణిన్. 181

ఉ. ఆరయఁ బూజనీయ యగునట్టి విధాతృనిఁ రాణి కెట్టు భా
గీరథి శాపమీయఁగడఁగెన్ శుభపుణ్యవిధాత్రి సాత్వికా
కార తలంపఁ దత్కలహకారణమున్ విన వేడ్కయయ్యెడున్
చారుపురాణదుర్లభము సత్కథకాన నెఱుంగఁబల్కుమీ. 182

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లనియె. 183

ఉ. ఏకథ విన్నమాత్ర నశియించును దోసములెల్లఁ బున్నెమున్
చేకుఱు నట్టి యా కథను జెప్పెద సమ్మతి నాలకింపు; ర
త్నాకరశాయికి న్మువ్వురు దారలు భార్గవి, పల్కునాతి, మం
దాకిని నాఁగ నాహరియుఁ దన్పును మువ్వుర నొక్కపేర్మిచేన్. 184

క. అన్నెలఁతలు మువ్వురు హరి, సన్నిధి సేవింతు రెల్లసమయములందున్
వెన్నుని వదనం బొకతఱి, మిన్నేఱు గనెన్ సకామ స్మితవదనయునై. 185

ఉ. ఆ సమయంబునందు జలజాక్షుఁడు గంగమొగంబుగాంచి సం
తోసముతోడ నవ్వె; నది తోయజగేహిని మేకొనెన్; మఱిన్
రోసముఁబూనె భారతి కనుంగొని; భార్గవి బోధజేసినన్
వీసమునేని సైఁప కెదఁ బేరిచె నీసును సారెసారెకున్. 186

చ. అరుణవిలోచనాంతయు మహారుణభాననయు న్ముహుర్ముహు
స్స్ఫురదరుణాధరాధరయు సూనశిలీముఖపాతయాతనా
భరపరికంపితాంగియయి వల్లభుఁ గన్గొని పుల్కపుల్కనన్
గరుణము నెమ్మదిం గదురఁగాఁ బలికెం బయి కీసుఁజూపుచున్. 187

క. ధర్మిష్ఠవరిష్ఠులకుం, బేర్మి సమానంబు గలుగుఁ బ్రేయసులందున్
దుర్మతి కిది విపరీతపు, ధర్మంబని యెఱుఁగవలయుఁ ధర్మజ్ఞ నిధీ. 188

గీ. గంగపై నీకుఁగల కూర్మిఁ గాంచికూడ, లచ్చి సైరించు టరయ నాలలనగూడ
నట్టి నీకూరిమికి పాత్రమగుట ధ్రువము, నేనె మూగురిలోఁ గడు హీన నైతి. 189

చ. పతి తనకాంతలందు సమభావమునం జరియించెనే జగ
ద్ధితుఁడగు నట్లుగాక నయమేది చరించిన యంత లోకగ
ర్హితుఁడగు సత్వరూపుఁడని యెల్లరు నిన్నునుతించు టెంతయుం
జతురత లేమి నీమనసుజాడ నెఱుంగమిఁగాదె యచ్యుతా! 190

క. నిమిషంబైనను దుర్భగ, త మనంగా నాకు నాస దవులదు; నేఁ బ్రా
ణములను విడచెద, పతి నె, య్యములేని లతాంగి బ్రతుకనగునే జగతిన్. 191

క. అని యిట్లు దీర్ఘకోపం, బునఁ బల్కుచు నున్న పల్కుబోటిం గని నె
మ్మనమున యోచించి వెసం, జనియెన్ సభనుండి వెలికి శౌరి కడంకన్. 192

క. నారాయణుండు చనఁగా, నారక్తవిలోచనాంతయై నిర్భయతన్
భారతి గంగను జెవులకు, పారుష్యము దోఁప నిట్లు వలికెన్ బెలుచన్. 193

క. ఓసి గయాళి! కడువి, శ్వాసము నాయంద కూర్చు వల్లభుఁ డనుమన్
నీసౌభాగ్యము దెలియం, జేసెదు విభుతావలేపచేష్టల గంగా. 194

క. నానను బూనక వాగెద, వీనలినోదరునిచెంత నిప్పుడ నీదౌ
మానంబుఁ గూలఁజేసెద, మానాథుఁడుగాఁడె! శౌరి మగఁడే నీకున్. 195

గీ. ఇమ్మెయి నీసున గంగా, ధమ్మిల్లము వట్టి తివియఁదలఁచెడు పల్కుం
గొమ్మకు నడ్డముచని రమ, సమ్మతిఁ గావించె నయము సల్పుచు నంతన్. 196

ఉ. కోపము కెంపు కన్నుగవకుం బొడమంగ విరించి బోటి వే
శాపమొసంగె నిట్లు జలజాతనికేతన కుర్విభూనదీ
రూపము లాక్రమించు మిఁక రూపఱు గర్వమటంచు నంతఁ దా
నేపలుకున్వచింప దొకయింతయుఁ దద్విపరీత మెంచుచున్. 197

క. కోపముఁబూనదు క్రమ్మఱ, శాపమ్మునొసంగఁబోదు జలజజ వాణిం
జేపట్టి భూజముంబలె, ద్వీపినిబలె పెల్లుగ దురపిల్లుచు నుండెన్. 198

క. కోపప్రస్ఫురితాధర, యై పలుకక మిన్నకున్న నంబుజనిలయన్
రూపించి పలికె నమర, ద్వీపిని శశ్వద్రుషాప్రదీపితయగుచున్. 199

క. ఈలలన యేమిచేయఁగఁ, జాలును నను విడుము దీని చల మడఁచెద దు
శ్శీలయు సంతతమును వా, చాలయునగు రమణి చెడుఁ బ్రశంసలకెడమై. 200

క. అదరము పెద్ద పలుకుం, బైదలికిం గలహమందుఁ, బరికింపఁగ నా
తోఁ దడయనేల యిపుడే, వాదం బొనరించుగాఁత బలముకొలందిన్. 201

క. ఈ దుర్మఖి తనశక్తియు, నాదార్ఢ్యము మీకిపుడ గనంజేయంగా
లోఁదలఁచి యున్న దింకను, మాదృఢతానంతవిక్రమంబులు గనుఁడీ. 202

చ. అని వచియించి గంగ జలజాలయఁ గన్గొని "నీకు శాప మి
చ్చిన పలుకుంబడంతుకకుఁ జెచ్చెఱ శైవలినీస్వరూప మి
ప్డొనరుసుగాత! కల్మషజనౌఘనికేతనభూతలంబునం
దనిశనివాసియౌ" నని దురంతముగా శపియించె భారతిన్ 203

క. ఆశాపము విని రోషా, వేశంబునఁ బల్కెఁ బెంఁది విభుధతటినికిన్
దా శాపమిచ్చె "ధరణి ని, వేశ మఘప్రాప్తి సంభవించు" నటంచున్. 204

క. అచ్చదువుపొలఁతి శాపం, బిచ్చిన యవ్వేళ భార్గవీశ్వరుఁడటకున్
విచ్చేసెఁ జతుర్భుజులును, సచ్చరితులు పార్షదులు లసన్మతిఁ గొలువన్. 205

క. అరుదెంచి సరస్వతిఁ దన, కరములతో నెత్తి చక్రకరుఁడు రహిం బే
రురమున ధరియించి పురా, చరితము బోధించెఁ బ్రీతిసతులు మువురకున్. 206

క. కాంత లిటు శాపకలహైి, కాంతముఁగావించి యెదలఁ గడు దురపిలఁగా
సంతతసామయమగు వృ, త్తాంతం బిటు లానతిచ్చె దనుజారి వెసన్. 207

ఉ. సారసగేహ! వాసియె విచారము బూన? నయోనిజాతవై
ధారుణిలో వృషధ్వజసుతామణి వౌదువు పొమ్ము తన్నృపా
గారముఁ గూర్చి; ధాతకృప గౌరవమొప్పఁగ శంఖచూడబృం
దారకవైరిముఖ్యునకు దారవుకాఁగల వీవు భార్గవీ. 208

క. అవల దైవవశంబున, వే వృక్షత్వంబు సంభవించును బిదపన్
దేవేరివి నాకౌదు సు, మీ వచియించితిని సంశయింపకు మింకన్. 209

క. త్రైలోక్యపావనీకర, జాలోలంబైన తులసియన రాజిలుమీ
జాలము సేయకు మింకఁ బొ, మ్మా లలన! పవిత్రస్వరూప మందుము కళచేన్. 210

క. భారతి శాపవశంబున, భారతవర్షంబునందుఁ బద్మావతినాఁ
బేరు ధరింపుము వేగ న, దీరూపముఁ దాల్పుమీ మదిం గనలకుమీ. 211

వ. అని కుఱంగట మెలంగుచున్న గంగం గని నీవును భారతీశాపంబున ధారుణీజన
పాపాపనోదనమునకై భగీరథతపోనీతవై ధాత్రికిం జని భాగీరథీనామం బవధరించి

నాయానతిని మదంశసంజాతుండైన సముద్రునకును గుణసముద్రుండైన శంతను
నకును భార్యవైయుండు మని యానతిచ్చి భారతిఁ గని యిట్లనియె. 212

క. ఏరాండ్రతోడ సారెకుఁ, బోరాడనరించిన ఫలంబుఁ బొందుము చనుమీ
భారతమునకుం బ్రహ్మ, గారంబున నలువవెలిని కాఁగలవు సుమీ. 213

క. గంగాసతిచేఁ గలిగెను, భంగం బా గంగ శూలిపదముం గను నా
చెంగట నుండును భార్గవి, సంగతితోఁ గ్రోధరహిత శాంతయు నగుటన్. 214

క. ఈచాన సుశీలయు ధ, ర్మాచారయు సత్వరూపయును నాయెడ స
ద్రీచీనభక్తి సలుపుట, నాచెంగట నుండుఁ గాత నయమున సతమున్. 215

క. ఈతన్వి యశమున నీ, క్ష్మాతలమునఁ బుట్టి సతులు సాధ్వులు ధర్మో
పేతాచారలు శాంతి, ఖ్యాతలునై పూజనీయలై యుందురిలన్. 216

క. ముప్వురునెలఁతలు, భృత్యులు, ముప్వురు బాంధవులు మువురుఁ, బొల్పు నతనికిన్
మవ్వపుయశము దొలంగును, రవ్వయు వాటిల్లు సుగుణరహితుండు నగున్. 217

క. పైదలులు మువురు గలసిన, మోదమ్ము రూపఱును ఖేదమును నగు నళుభా
పాదనము గల్గు నిక్కము, వేదవిరుద్ధంబు సేయు వేయేలయిఁకన్. 218

గీ. ఎతని గృహసీమ భామ పుంగతిని బరఁగు, సతివశంబున నెవ్వాఁడు బ్రతుకఁదివురు
నతని జన్మంబు వ్యర్థతాస్థితిని దనరు, నతులమై సంఘటిల్లు దుర్దశలపెల్లు. 219

ఉ. తామస మోర్వలేమి యనృతంబును రాగతనంబు గల్గు నా
కామిని యప్పెనేని కడకం జనుటొప్పును వాఁడు గాన, క
చ్చో మధురంపుఁబండ్లు పరిశుద్ధజలంబు తలంబు లబ్బెడున్
గీములలో లభింప విలు కీడగుఁ గూడును లగ్గు కానలో. 220

ఉ. మేలగు హింస్రజంతుసుసమీపనికేతనుడౌట, యెంతయున్
మేలగుఁ జిచ్చుఁజొచ్చుటయ, మేకొని దుర్ముఖియైన కాంతతోఁ
గాలముఁ బుచ్చుకంటెను; సుఖంబులు ఘోరహలాహలజ్వల
జ్జ్వాలలు తన్ముఖార్చులవి చావున కెక్కుడు సొక్కఁజేసెడున్. 221

గీ. మత్తకాశినీత్రాసితమానసుండు, నిత్యమును జేయు కృత్యముల్ నిష్ఫలములు
కీర్తిదొలఁగును బరఁగు దుష్కీర్తి పెల్లు, నైహికాముష్మికములు దుఃఖావహములు.

గీ. తరుణి వెరుసైన మనుజుఁ డీధరణిలోనఁ, బరఁగు నిందల పందయై నరకమొందు
బిట్టు సౌఖ్యంబు కీర్తి లేనట్టివాఁడు, బ్రతికెనేనియుఁ జచ్చినగతిన యుండు. 223

క. పలువుర సవతుల కొకచో, నిలువంగాఁ గూడ దట్లు నిలిచిన యశమా
నిలువదు; పలువురు చెలువలు, గలిగిన కీ, డొక్కరమణి గల్గిన లగ్గౌ. 224

క. పౌమ్మిక గంగా! శర్వప, దమ్మున కీపల్కునాతి తాఁజను విధిగే
హమ్మున కీరమ నా నిల, యమ్మున వసియించు మంజులాశయ యగుటన్. 225

క. పతివ్రత యనువర్తినియును, సతతంబు సుశీలయు నగు చాన గలుగువాఁ
డతులసుఖవంతుఁడును స, ద్గతిపాత్రుం డౌను ధర్మతత్పరుఁడు నగున్. 226

గీ. ఎవని యిల్లాలు పతివ్రత యవుచునుండు
ముక్తుఁడును శుచి సౌఖ్యసంయుక్తుఁ డతఁడు
ఎవని యర్ధాంగి దుశ్శీల యవుచునుండు
పాపి దుఃఖియు జీవచ్ఛవం బతండు. 227

ఉ. ఇట్టని మిన్నకుండెఁ గమలేశ్వరుఁ; డంగన లొక్కపెట్టఁ జ
న్గట్టుల బాష్పముల్ దొరఁగి కాల్వలు గట్ట పరస్పరంబునుఁ
బట్టు కవుంగిలించుకొని మిన్నద్రువన్ వెసనేడ్చి; రంతవా
రెట్టు సహింతు రట్టి జగదీశ్వరు శాశ్వతవిప్రలంభముఁ! 228

ఉ. కన్నులనీరు కాల్వలయి క్రమ్మఁ జలన్నిజగాత్రవల్లులై
మిన్నుదొలంగి పైఁబడిన మేరను జెయ్వులు దక్కియుండి యా
యన్నులు దేఱి కొంతకు భయస్థితి గద్గదభిన్నకంఠలై
విన్నపమాచరించి రిటు వెన్నునితోడఁ గ్రమక్రమంబునన్. 229

మ. "అకటా! యెట్లుభరింతు నాజననశోచ్యంబైన నీశాప? మీ
వె కటాక్షింపుము శాపమోక్షణకథాభివ్యక్తిఁ గాదేని నీ
నికటక్ష్మాతలమందు యోగకలనం దేహంబు చాలింతుఁ బా
నిక సాఁకందగుఁగాక వీఁకచెడి చన్నే నీ వుపేక్షింపగన్." 230

వ. సరస్వతి యిట్లు వచియింప గంగ యిట్లను, 231

మ. "నను నిర్దోష నిటుల్ త్యజింపఁదగునే నాథా! భవత్త్యక్తనై
మనఁగాఁజాలుదునే! తలంపు మిటు లాత్మప్రేయసీత్యాగముఁ
వనితఁ జంపిన దోసమున్ సుగతికిఁ బాపుంగదా! లోకనా
థునినైనఁ; నిరయంబుఁ జేర్చు చెడుగుఁ ద్రోవల్ ప్రియంబాయెనే!" 232

ఉ. అంతట లక్ష్మీ నాథుఁ గని యంజలిపట్టి "మహాత్మ! నీకిటుల్
పంతముఁబూనఁగాఁ దగునె? పల్కు నెలంతయు గంగయున్ రుషా
క్రాంతలు నిందలాడుకొనఁగా నవివారల జాలిమైఁ గటా
క్షింతురుగాక, తాల్మి విడఁజెల్లునె! నీకు దయాపయోనిధీ! 233

క. తెలిసీతెలియక కాంతలు, సలిపెడు కర్మములు తెలిసి సైఁచుటతగు భ
ర్తల కట్లుగాన నీయీ, చెలువల నెటులైనఁ గావఁజెల్లును నీకున్. 234

చ. సెలవిడి నన్నుఁ బంపు మిఁకఁ జెచ్చెర భూమి జనింప నేగఁగా
వలె, నట నెంతకాలము నివాసమొనర్తునొ? నాజలమ్ములన్
గలిపిన పాపముల్ సయిచి క్రమ్మఱ నెప్డు భవత్పదాంబుజ
మ్ములు గొలువంగవత్తునొ? ప్రభూ! తెలుపంగదె! భీతియయ్యెడున్. 235

గీ. తులసి యనియెడు సన్నచేఁ గళధరించి
ధర్మకేతుధరానేత తనయ నగుచు
ధరణిఁ బరఁగుదు నెప్పుడు తావకీన
చరణయుగ మేను గనుఁగొందు శరణ మనుచు. 236

క. ధరణీజాకృతితో నీ, ధరణిని ద్వ్యదధీనదేవతాత్వముఁ గనుచోఁ
గరుణామతి వగుచు మదు, ద్ధరణం బొనరించు టెపుడు తడయక చెపుమా. 237

క. వాణీశాపవశంబున, క్షోణికిఁ దానేగె గంగ ఘోరతరాంహః
పాణింధమమగు ముక్తినిఁ, బోణిమిమైఁ గాంచి నిన్నుఁ బొడఁగను టెపుడో. 238

క. గంగాశాపంబునఁ బ, ల్కుంగుబ్బెత రత్నగర్భకుం జనుచో నే
భంగిని దా శాపవిము, క్తిం గొను నీచెంగటను సుఖించుటకు హరీ. 239

గీ. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకు
నేగుఁడంచును నానతి యిచ్చినార, లెడఁద నెనరూని యిది క్షమియింపవలయు."

వ. అనిన వెన్నుండిట్లనియె. 241

క. నీవాక్య మాచరించెద, నావాక్యము రిక్తగాఁ దనర్చునె యెందున్
భావించిచేయు సామ్యము, నే వచియింతును జగద్వినేయము గాఁగన్. 242

క. నలువయింటికిఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకుఁ
జనుదు రీవుందు విచట నాచనవు గల్గి, యన్యథాగతి గలుగఁజేయంగఁ దరమె.

గీ. అభగీరథనీతయై యవనికరిగి, త్రిభువనంబులఁ బ్రోచి ప్రతిష్ఠజెంది
గట్టువిల్కాఁవి యౌదల మెట్టి గంగ, పూతయయ్యును దా నతిపూత యగును.

గీ. కళను ధరియించి నైజసంగతిని బాసి, యవనిఁ బద్మావతి తులసి యనఁగ నొప్పి
ద్వీపినీమేదినీరుహరూపములను, దాల్చియుండుము మదిని ఖేదంబుఁ దొఱఁగి.

క. ఇంతీ! పంచసహస్రా, నంతరమునఁ గలియుగంబునం గల్గును శా
పాంతము పిమ్మట నాప, ర్యంము నేతెంతువు నిశ్చయంబగును జుమీ. 246

గీ. ఎల్లదేహుల సంపత్సమృద్ధులకును, నాపదల హేతుభూతములై తనర్చు;
మహిమ గల్గునె యాపద్విరహితమగుచు, భవునకైనను సారసభవునకైన. 247

వ. మామకమంత్రోపాసనదీక్షాదక్షమునిజనతాశ్రాంతవితాయమానస్నానావగాహనదర్శన
స్పర్శనంబులంజేసి యుష్మదీయఘోరాంహోజాలంబు నిర్మూలంబగు మఱియును,

గీ. భూతలంబును దీర్థముల్ పూతములగు, సంతసంబున మద్భక్తజనులు స్పర్శ
దర్శనంబులు సల్పినఁ దక్షణంబ, యదియె పావన మవియు మహానదులగు. 249

సీ. ఏకాదశీవ్రతహీనులు నాస్తికుల్ • గ్రామయాజకనరఘాతకు లటు
లత్యుగ్రభాషి మిథ్యాసాక్ష్యవక్త మి • త్రఘ్నకృతఘ్నవిప్రఘ్నగోఘ్న
గురుతల్పశయనులు పరదారగమనవి • శ్వాసఘాతుకవృషవాహకులును
పుంశ్చలీపుత్రులు పుంశ్చలీరతులును • దేవలాదీక్షితధావకులును

గీ. దల్లిదండ్రులఁ దమ్మునిఁ దనయుఁ దనయ • భార్య. భగినిని దైన్యవద్బంధుజనుల
నత్తమామలఁ బోషింపనట్టి పాపు • లనఘులగుదురు నాభక్తజనులఁగనిన. 250

క. శూద్రశవవాహకులు వి, ప్రద్రవ్యవినాశకరులు రసవిక్రేతల్
ఛద్రధ్వంసకు లిల న, క్షుద్రులెకా నాదు భక్తుఁ జూచినయంతన్. 251

వ. అనిన లక్ష్మి యిట్లనియె. 252

క. హరిభక్తిహీనులైనను, తరియింతురు భక్తజనుల దర్శనమున నం
చరుదుగ వచియించితి దే, వర భక్తు లనంగ నెట్టివారలు సెపుమా. 253

గీ. అనిన భగవంతుఁ డిట్లను నతివతోడ, భక్తలక్షణ మధికగోప్యంబు పాప
నాశనంబును సౌఖ్యసంధానచణము, నైనఁ దెల్పెదఁ బ్రాణతుల్యవగు నీకు. 254

క. గురుముఖమువలన నెవనికి, హరిమంత్రము సెప్పఁబడునొ యాతఁడు చెందున్
సురలోకస్థితుఁడైనను, నరకస్థితుఁడైనఁ దక్షణంబున ముక్తిన్. 255

ఉ. మానినీ! మద్గుణశ్రవణమాత్రమునం బులకల్ జనించు నె
వ్వేని మనంబులోన మితిమీఱిన సమ్మద మావటిల్లి క
న్గోనల బాష్పముల్ గురియుఁ గ్రొంజెమట న్విలసిల్లు దేహ మె
వ్వానికి వాఁడెపో పరమభక్తుఁడు ముక్తిచతుష్టయార్హుఁడున్. 256

వ. నావుడుఁ గమల యిట్లను. 257

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు కడచనంగ, శాపమును బాపుకొని నీదు దాపునకును
నిచ్చ రమ్మని యానతి యిచ్చినారు, పిదప ధారుణి యేగతి వెలయుఁ జెపుమ. 258

వ. అనిన నారాయణుం డిట్లనియె. 259

క. కలిఁ బంచసహస్రాబ్దం, బులు చన ధర్మంబు సత్యముం గర్మంబుల్
గలుగవు క్రమక్రమంబుగ, నిలలో వర్ణాశ్రమములు హీనంబులగున్. 260

చ. అరయ మహాకలిన్ దశసహస్రశరత్తు లతిక్రమింప స
త్పురుషులు ధర్మవర్తనులు పుణ్యులు గణ్యులు వేదవేదులున్
సిరిదొరఁ గోరువారు తులసీవనసేవనపాపనాత్మకుల్
విరళముగా వసింతురు వివేకవిపాకవిహీనచిత్తులై. 261

ఉ. క్రూరులు దాంభికుల్ శఠులు క్రోధమనస్కులు హీనసత్త్వులా
చారవిదూరు లప్రియు లసత్యవచస్కు లశీకవాదులున్
జోరులు ప్రాణిహింసకులు ఖంఠలు మూర్ఖులు ద్యూతకారకుల్
జారులు నీతిబాహ్యులు నసహ్యముగా భువి నుందు రెల్లెడన్. 262

క. తమతమ యాచారంబులు, క్రమముగ వర్జించి యర్థకాంక్ష యవనశా
స్త్రము లభ్యసింతు రిది యు, త్తమమని విప్రాదు లధమతతిఁ గూడి తగన్. 263

సీ. సత్యముండదు సర్వజనములకడ భూమి ✦ పండకయుండు భూమండలాధి
పతులు ప్రతాపహీనతనుందు రంబుహీ ✦ నంబులై నదులుండు నగరములును
నరశూన్యములు భయానకములై వర్తిల్లు ✦ గోవులు క్షీరముల్ గురియకుండుఁ
బాలలో వెన్న స్వల్పంబేని యుండదు ✦ వికృతాకృతిని జనవితతి వొలుచు

గీ. అన్ని వర్ణంబు లొక్కఁడౌ న్యాయ మన్న ✦ దూరమగు సజ్జనుల మాటఁ జేరకుండు
నయ్యయో! చెప్పశక్యమే యధమమైన ✦ కలియుగంబునఁ గల్గు దుష్కర్మములను.

క. కొందఱు పొందుదు రత్తలఁ, గొందఱు భ్రాతృసతి గవయఁ గోరుదు రక్కన్
గొందఱు వేయేటికి యెటు, సందర్భం బటుల జరుగు జారత్వంబుల్. 265

క. పదియాఱు వత్సరములకు, ముదిమి యొదవు గుజ్జువాండ్రు పొడముదు రిల ని
ర్వదియేఁడులు గతియించిన, నదియే పూర్ణాయు వందు రఖిలజనులకున్. 266

గీ. వత్సరాంతప్రసూతలై వనితలుండ్రు, జరయు రుజయును వెంటనే సంభవించు
వంధ్యలగుదురు తఱచుగా వనితలెల్లఁ, గలియుగపుఁజర్యఁ జెప్పశక్యంబుగాదు. 267

క. కన్యాధనకుక్షింభరు, లన్యాయపథానుచరు లహంకృతియుక్తుల్
మాన్యక్రేతలునై సౌ, జన్యం బొకయింత లేక జను లుందురిలన్. 268

క. పున్నమ నమవసమాపుల, నన్నముఁ గుడిచెదరు విప్రులదియొకఁ దేలా
జన్నిదము లూడ్చి సంధ్యకు, సున్నయిడుదు రవని విప్రశూన్యముగాదే. 269

గీ. బ్రాహ్మణాగారములయందు బాచకాళి, మసలు భగభక్తముల నియమంబు దఱుఁగు
వ్రేలుపొడ వుండుదురు జనుల్ వృక్షతతియు, హస్తమాత్రప్రమాణంబు విస్తరిల్లు.

వ. ఈ ప్రకారంబు కొంతకాలం బతిక్రమించిన యనంతరంబ. 271

గీ. అవని యవనేశ్వరుల కెల్ల నాటపట్టు, గాంగ నుండుటకతనఁ బంక మభివృద్ధి
జెందుటయు దాని నశియింపఁజేయ విష్ణు, వవతరించెడు నొక్క విప్రాలయమున.

ఉ. పాటిఁ దొఱంగి సజ్జనులఁ బట్టి తురుష్కులు ముష్కరంబునన్
బాటులఁబెట్టుచుండ నలబ్రాహ్మణపుత్రకుఁడైన కల్కి తా
ఘోటక మెక్కి ఖేటకము క్రూరముగా ధరియించి వేనిరా
ఘాటముగా వధించు నలఘాతుకజాతి సబాంధవంబుగన్. 273

క. ఖానుల వధించి యంత, ర్ధానమునొందంగ ధర యరాజక మగుడున్
మానవగృహములు దస్యు, స్థానములై పరఁగుచుండుఁ దాపసవర్యా. 274

ఆ. వె. క్షోణితలము నిండ స్థూణాప్రమాణమా, సార మఖిలజంతుఘోరముగను
గురియు నాఱుదినము లరుదుగా ద్వాదశ, సూర్యు లుదయమగుదు రార్యవినుత.

గీ. అంత గృహవృక్షలోకశూన్యమగు భువన, మర్కతేజంబుకతన ననంతరంబ
ఘోరకలిపోయి కల్మషదూరమైన, కృతయుగం బేగుదెంచు ధార్మికులతోడ. 276

సీ. సకలవేదార్థవిజ్ఞానవిజ్ఞాపన • భాసురభూసురాగ్రేసరులును
బ్రాహ్మణభక్తిసంపాదితైశ్వర్య ప్ర • తాపదిగ్విజయభూమీపతులును
గోకృషివాణిజ్యకులవృత్తివర్ధిత • ద్రవ్యతోషితసుమార్గణవణిజులు
బాడబక్షత్రియవైశ్యసేవాసమా • సాదితధర్మయుక్పాదజులును

గీ. మగనిమాటను దాఁటని మానవతులు, స్వకులధర్మంబు వీడని సకలజనులు
సర్వసస్యసమృద్ధమౌ క్ష్మాతలంబు, నగుచుఁ జెలువొందు నాకృతయుగము మౌని।

క. దేవీభక్తిపరాయణు, లై వేదోక్తప్రకార మాచారంబుల్
గావించి సకలజను లిల, లో వెలయుదు రఘములకును లోఁబడకుండన్. 278

గీ. ధర్మము త్రిపాదములను త్రేతాయుగమున, ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁ గలిని
నేకపాదంబునను నటియించు నంతఁ, గొన్నిదినముల కడియును గొఱతయగును.

వ. అనుటయు, 280

గీ. భూమి దానంబుచేఁ గల్గు పుణ్యములును, ధరణిహరణంబువలని పాతకము ధాత్రి
దీప మిడుటయు మొదలు ధరాపరాధ, ములును దత్ప్రీతికరణముల్ తెలుపు మీశ.

వ. అనిన నారాయణుం డిట్లను. 282

గీ. ధరణి నిచ్చు నెవండు వితస్తిమాత్ర, మాగమజ్ఞున కతఁడు శివాంతికమున
కరుగు; నుర్వర నిచ్చిన హరిపదమున, భూమిరేణుప్రమాణాబ్దములు వసించు. 283

క. భూగ్రామదానములు వి, ప్రగ్రామణులకు నొసంగు వాఁడు విధూతో
దగ్రాఘుండై దేవికి, నగ్రచరుం డగుచు వెలయు ననిశం బనఘా. 284

క. తా నొసఁగిన దొరు లొసఁగిన, దైనను భూసురులవృత్తి హరియించెడు న
మ్మానవుఁడు కాలసూత్రమ, హానరకమునందుఁ గూలు నతికష్టమునన్. 285

క. మఱియును నాతని సంతతి, హరియించును భూమి హీనమగు, సంపదలున్
స్మరణీయములగు, రౌరవ, నరకంబును గలుగుఁ బిదప నారదమౌనీ. 286

క. గోమార్గంబుల నుంచక, భూమిని సస్యంబుసేయు మూర్ఖుండును గో
సీమలఁ జెర్వుల దున్నిన, పామరుఁడును నరకమందుఁ బడకుండుదురే. 287

క. కామియయి వీర్యపతనము, భూమిని గావించినట్టి పురుషుండు పయ
స్సీమల భూములు చేసిన, పామరుఁడును నరకమునకుఁ బాత్రులు కారే. 288

గీ. పంచపిండంబు లీయుఁ ద్యజించి స్నాతుఁ, డౌను బరకూపమందు నే మానవుండు
నరకసంవాసియగు వాఁ డనారతంబు, స్నానమును నిష్ఫలంబగు మౌనివర్య. 289

గీ. దీపము ధరణి నుంచిన, పాపాత్ముం డంధుఁ డగును; బంచజనులకున్
క్ష్మాపతికిఁ బిండ మీయక, యే పితరుల కిచ్చి నరకమేగును వాఁడున్. 290

గీ. రత్నమౌక్తికహీరహిరణ్యములును, శంఖయంత్రశిలాజలచందనములు
పుష్పజపసద్దుగ్ధకర్పూరములును, ధరణి నిడువాఁడు నరక మొందంగలాఁడు 291

గీ. యజ్ఞసూత్రము కళలు రుద్రాక్షములును, బుస్తకంబును శివలింగమును నెవండు
భూమియందు సమర్పించు మూర్ఖజనుఁడు, బ్రహ్మజన్మంబుఁ బొందఁ డెప్పటికి వాఁడు.

గీ. గ్రహణకాలంబునందు భూకంపమందు, వసుధ ఖననంబు జేసిన వాఁడు ముందు
జన్మమున నంగవైకల్యసహితుఁడగుచు, దుఃఖమునుబొందుననె నారదుడు వచించు.

గంగోత్పత్తి.

చ. ప్రవిమలమౌనిఁ జిత్తము విభాసిలె నివ్వసుధాసుధాకథా
శ్రవణమున న్మహాత్మ! దివిజస్థలసుస్థితిఁ గన్న గంగ యీ
యవనికి నెట్టు లేయుగమునం దెపు డెవ్వని ప్రార్థనంబుచే
నవతరణం బొనర్చె నిది యానతి యీవె కృతార్థుఁ జేయవే. 294

క. అని విన్నపంబు సేయుట, యును నారదమౌనితోడ నొగి ననె నారా
యణుఁ డిటు మంథాద్రిజు, బ్ధనీరనిధిభంగభంగివాచాస్ఫూటితోన్, 295

ఉ. రాజకరాంబుజాతభిదురప్రతిభాగతి శాతదానధా
రాజితవైరిసంచయశిరస్థసమణీముకుటీ విభాళినీ
రాజితపాదపద్ముఁడు ధరాసురరాజసమాజదానవా
రాజితనైజసద్మఁడు ధరన్ సగరుండనురాజు రాజిలున్. 296

గీ. ఆ సగరుఁడు వివాహముఁ జేసికొనియె, భాసమాననిజశరీరభాసమాన
లైన పడఁతుల వైదర్భి యనెడుదాని, శైబ్య యనియెడుదానిని సంతసమున. 297

క. ఆరాజవరుఁడు స్మరసుతు, మాదని ససమంజుఁడను కుమారునిఁ గనె శై
బ్యారామాగర్భంబున;, నారాధనఁజేసె శివుని నన్యయు భక్తిన్. 298

క. అంగజసూదనుగృపచే, తం గర్భముతో సమాశతంబు గడపి య
య్యంగన మాంసపుపిండం, బుం గనియెను దాని పూర్వపుణ్య మదేమో. 299

క. ఆమాంసపుఁ బిండము గని, తా మనమునఁ జింతనొంది తరుణేందుధరున్
సోమునిఁ గరుణోద్ధాముని, వేమాఱునుతించుచు పనివి పనివి యేడ్వన్. 300

గీ. సూతికాగారమున నున్న సుదతి కడకు, భాసురాకారమును బూని భూతనేత
చేరి మాంసపుఁబిండము జీల్చె నంతఁ, గ్రమత షష్టిసహస్రఖండములు గాఁగ. 301

గీ. ఆశకలములు గ్రీష్మమధ్యాహ్నసమయ, తిగ్మభానుప్రభామృష్టతేజులయిన
రాకొమరులయ్యె రూపలక్ష్మీకుమారు, లీకొమరు లంచుఁ జూపఱు వాకొనంగ. 302

వ. ఇట్లు య్యఱువదివేవురు పుత్రులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నంత. 303

మ. హయమేధం బొనరింపనెంచి సగరుం డాత్మోద్భవశ్రేణినా
హయమున్ రక్షయొనర్పఁబంప నది యన్యావార్యమై భూమిలో
రయమొప్పం జరియించి నాగసదనప్రాంతోర్వి నిల్చెందపో
నియతిన్ గాలముబుచ్చు నాకపిలమౌనిశ్రేష్ఠు పాశ్చాద్దిశన్. 304

ఉ. సాగరు లాహయం బరుగు జాడఁ గనుంగొనలేక వీక భూ
భాగము లెల్లెడ న్నెమకి వాహముఁ గానక ధాత్రిఁ ద్రవ్వి యా
భోగవతీపురంబు దరిఁబోవుచుఁ గన్గొని రొక్కచోటన్ సమ
స్తాగమవేదియౌ కపిలు నాతనివెన్కఁ దురంగమంబునున్. 305

క. వైతానాశ్వహరుండగు, నీతాపసియంచుఁ జేరనేగి తపోదీ
క్షితత్పరుఁడగు మౌనిని, నీతి సడలి పరిభవింప నెలకొనుకతనన్. 306

చ. అతులతపఃప్రభావుఁడగు నమ్ముని కోపదవాగ్ని భస్మసా
త్కృతులయి రా కుమారు లదియెల్లను జారులుదెల్ప నాలకిం
చి తతవిషాదుఁడై యెరియుచిత్తముతో సగరుండు దాపసాం
చితమగు నొక్క పేరడవి చెంతకు నేగెఁ దపోభిలాషియై. 307

గీ. అతని యాత్మజుఁ డసమంజుఁ డనెడియాతఁ, డభ్రగంగను భూమికి నవతరింపఁ
జేయఁదలపోసి నిష్ఠమైఁ జేసెఁ దపము, లక్షయేఁడులు పిదప కాలగతిఁగనియె. 308

గీ. అతని తనుజాతుఁ డంశుమదాఖ్యుఁ డభ్ర, నదిని ధరణికి నవతరణం బొనర్ప
లక్షయేఁడులు గురుతపోదీక్ష సల్పి, కాలయోగంబు కతన సద్గతినిగనియె. 309

చ. అతనిసుతుండు ద్రాక్సఫలితార్యమనోరథుఁ డబ్జవాసినీ
పతిపదనీరజాతయుగభక్తివిహారిధి శాంతిదాంతిసం
స్తుతగుణరత్ననీరధి యశోనిధి యైన భగీరథుండు దీ
క్షితుఁడయి నిష్ఠమైఁ దపముసేసె వియన్నదిఁదెచ్చు బుద్ధితో. 310

ఆ. వె. జరయు రుజయులేక జలపర్ణమారుతా, శనత దేహయాత్ర జరపికొనుచు
నూఱువేలయేం డ్లనూనతపంబు నొ, నర్చుచుండి యొక్కనాఁ డతండు. 311

సీ. హరినీలమణివిభాస్వర శరీరమువాని, మురళి మ్రోయించు కెమ్మోవివాని
గ్రీష్మసహస్రోష్ణకిరణ తేజమువాని, బట్టుపుట్టము మొలగట్టువానిఁ

జతురాననాదినిర్జరనుతాంఘ్రులవాని • ముసిముసినగవుల మోమువాని
భక్తసంత్రాణసంభ్రమమానసమువాని • తోయజమేలు కన్దోయివానిఁ
గీ. ప్రకృతిపరు సాక్షిరూపు గోపాలవేషు • వహ్నిశుద్ధాంశుకాధాను వరచిరత్న
రత్నభూషణభూషితుఁ బ్రణుతిపాత్రు • బాలకృష్ణునిఁ గనె నేత్రపర్వముగను. 312
క. కాంచి హరిపాదములకు స, మంచితమతి మ్రొక్కి మాటిమాటికి నుతి గా
వించుచు నిటు విన్నప మొన, రించెఁ మది భక్తిగదురఁ గృష్ణునితోడన్. 313
శా. దేవా! సాగరు లాదటన్ సగరు మేధీయాశ్వముల్ రోయ బ
ల్యావాసంబున కేగి యాకపిలురోషాగ్నిచ్ఛటం గ్రాఁగుటన్
దేవద్వీపవతిన్ భువిన్ దిగిచి తద్వీచీస్మృతి న్వారి నెం
తే పీతాఘులఁ జేయనెంచితిఁ దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండనై. 314
క. నావుడు నాళీకాక్షుఁడు, ద్యోవాహినిఁ గాంచి యనియెఁ దొయ్యలి! సగర
క్ష్మావరసుతులను వేగమ, పావనులను జేయుఁ జనుము భారతమునకున్. 315
క. నీవాయుస్పర్శనమున, బావనతం బరిఢవిల్లి వారందఱు నా
యావాసమునకు వత్తురు, దేవస్యందనవిహారదీపితులగుచున్. 316
క. నామూర్తిఁ దాల్చి సతతని, రామయతం దనరుచుండి యనిశము నాదౌ
ధామంబునందు భక్త, గ్రామణులై యుందు రెల్లకాలంబు రహిన్. 317
క. గంగావాయుస్పర్శము, నం గోటిభవార్జితవృజినంబేని వెసన్
బ్రుంగు నటంచును వేదము, నం గానఁగనయ్యె నదియు న్యాయ్యము గాదే. 318
వ. దేవీదర్శనస్పర్శనంబునం గలుగు పుణ్యంబుకంటె సామాన్యదివసంబున మను
జుండు జేయు మౌసలస్నానంబు పదిగుణంబు లధికంబై యుండు. 319
గీ. కోటిజన్మంబులందుఁ దాఁగొనినయట్టి బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపంబులైనఁ
బంచబంగాళమై చనుఁ బర్వమందు, మౌసలస్నానమును జేయుమాత్రమునను. 320
క. అనిపలికి మిన్నకుండిన, వనజవిలోచనునిఁ గాంచి భక్తివినమితా
ననయై వినయముతోడన్, జనవున నిట్లనియె గంగ సంయమివర్యా! 321
మ. అల రాజన్యతపఃప్రభావమున నీయాజ్ఞాప్రకారంబునం
బలుకుంగోమలి శాపకారణమునన్ క్ష్మాలోకముం జేరి పా
పులచేఁ బ్రాప్తములైన పాపనికరమ్ముం బాపి నే నెప్పు దే
వలసం దేవపాదము లగ్నుదు దేవా! యానతీవే కృపన్. 322

క. నామనమునఁ గోరిక లిఁక, నేమేనుండిన సమస్త మెఱుఁగుదువుగదా
యేమని దెల్పుదు నాకుం, గామితముల నొసఁగి వేగఁ గావు మనవుడున్. 323

చ. ఎఱుఁగుదు నీ మదింగల సమీహితమున్ లవణాబ్ధి నాథుఁడై
యటిముటి గారవించు నిను నాతఁ డనంగ మదంశజాతుఁ డ
బ్బురముగ లక్ష్మియంశమునఁ బుట్టితి వీవును గాన మీకు ని
ర్వురకును దంపతిత్వ మమరున్ జగతీత్రయసుప్రసిద్ధమై. 324

క. ద్వీపవతు లెన్నియుండిన, నీపై మోహంబు మిగుల నెలకొల్పి దయన్
గాపాడుచుండు వారిధి, ప్రాపించున్ వారికంటె బలుసిరులు నినున్. 325

గీ. వరభగీరథకృతనుతిఫణితిచేతఁ, గణ్వశాఖేరితధ్యానకలనచేత
భారతం బందలి జనం బనారతంబు, పూజఁ గావింత్రు మది భక్తి రాజిలంగ. 326

ఆ.వె. నూఱుయోజనముల దూరమం దుండియు, "గంగ గంగ గంగ గంగ" యనుచు
నుడువు నతఁడు బాసి చెడుగులవలనను, బాయకుండు విష్ణుపదము లలన। 327

క. పాపిసహస్రకృతస్నా, నాపాదితపాపజాల మంతయు మన్మం
త్రోపాసకదర్శనమున, రూపఱు నిక్కంబు జాతరూపనిభాంగీ. 328

గీ. పాతకిసహస్రకుణపసంస్పర్శనమున, నీకుఁ గల్గిన కిల్బిషానీక మెల్ల
నాదు భక్తుం డొకండు స్నానంబు చేయు, నంతమాత్ర నిష్పచ్చర మగును దరుణి।

గీ. ద్వీపినీ। వినుము సరస్వతీప్రముఖన, దీచయసమక్షమం దఘమోచన మనఁ
గా వసింతువు త్వద్గుణగణన మెచట, నగు నపుడ యౌను నదియె పుణ్యస్థలంబు.

గీ. సుదతి। నీదగు రేణువు సోఁకినట్టి, నరుఁడు పాతకియైన నాతరుణమందుఁ
బావనుండగు నిక్కంబు దేహపదము, భూమిరేణుప్రమాణాబ్దములు వసించు. 331

ఉ. డెందమునందుఁ గోర్కులు కదిందివిచారము పోవనాడి మీ
యందలి భక్తిమామకమహామనువున్ స్మరియించుచున్ మృతిం
జెందిన మానవావళి వసించును శౌరిపదంబు సేరి యా
నందమువొంది పార్షదజనప్రభుతాప్రతిభాప్రసిద్ధమై 332

క. జ్ఞానవిహీనుం డేనియు, నీ నీరస్పర్శనమున నీగుణనుతితో
దా నసువులు విడిచిన నా, స్థానంబున పార్షదప్రధానుని జేతున్. 333

క. ఏయెడనైనను నీనుతిఁ, జేయుచుఁ బ్రాణంబులను దృజించు నరునకున్
సాయుజ్య మిచ్చి పార్షద, నాయకుఁడై యుండఁగా నొనర్తును గొమ్మా। 334

మ. ఇదితీర్థం బిదిగాదనాఁగఁ బనిమే మెచ్చోటనే నిచ్చతో
మదిలోఁ దావకనామసంస్మరణముం బాటించుచున్ జీవమున్
వదలుం ధాత్రి నెవాఁడు వాఁడు మణిదివ్యస్యందనారూఢిఁ బా
ర్షదసంసేవితుఁడై మదీయపదవిన్ సారూప్యముం బొందెడున్. 335

వ. ఇట్లు గంగ నామంత్రణంబుసేసి. 336

గీ. ఓభగీరథ! వినుము నీయుల్లమందు, గలుగుకోర్కెలు ఫలియించు కాలమిదియ
చిత్తమునఁ బాదుకొల్పిన బత్తితోడ, గంగఁ గీర్తింపఁ బూజింపఁ గడఁగు మింక.

ఉ. నా విని యా భగీరథుఁ డనంతముదంబును బొంది యజ్ఞభు
క్కైవలివిం గనుంగొని వెస న్నుతి సేయుచు శీర్ష ముర్విపై
మోవ నమస్కరించి యఘమోచను సారసపత్రలోచనున్
వే విధులన్నుతించెఁ దనవెంటనె గంగ చనంగ నంతటన్. 338

వ. అనిన నారదుండు గంగాపూజావిధానం బనుగ్రహింపుఁడన నారాయణుం డిట్లనియె.

క. స్నానమ్ముసేసి విహితవి, ధానమ్ములుఁదీర్చి సుపరిధానంబుల్ దాఁ
బూని మది దేవషట్క, ధ్యానం బొనరింపవలయు ధర్మజ్ఞుఁ డిలన్. 340

ఉ. గణపతి విఘ్నశాంతి, కల కల్వలదాయ రుజాప్రశాంతికిన్
ద్రిణయను జ్ఞానసిద్ధికి, హరిన్ సిరికి, న్శుచియుక్తి కాశుశు
క్షణిని, హిమావనీధ్రతనుజాతను ముక్తికిఁ గోరి యే రవా
రణమగు భక్తిఁగొల్తు రలప్రాజ్ఞుల కెల్లశుభమ్ము లయ్యెడున్. 341

గీ. అట్లుచేయక పూజ సేయంగడంగు, వానిపూజన మగును నిష్ఫలము గాన
దేవషట్కంబుఁ బూజించి తివిరి యిష్ట, దైవతసమర్చనము సేయఁదగునటన్న.

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు గడవనంగ, గంగ యెచ్చోటి కేగె ననంగ మిగుల
వేడ్క బొడమెడు నెదఁ జెప్పవే యనంగ, నాతఁ డిట్లనిచెప్పె సంప్రీతితోడ. 343

ఉ. అత్తటి నవ్విలాసిను లహంకృతి లోఁ బొడమం బరస్పరో
పాత్తములైన కోపము లవశ్యము భోగ్యములౌటఁ జిత్తముల్
తత్తఱమందఁ దగ్గతులు దాలిచి యా యవధిన్ ధరించి య
త్యుత్తమమైన దేహములతోఁ జనుదెంచిరి శౌరిచక్కికిన్. 344

వ. అనిన నారదుండు, మహాత్మా! విష్ణుపాదాంబుజంబున నుద్భవంబందిన మందాకిని
బ్రహ్మకమండలు వనియు శివప్రియ యనియుం బేర్కొనంబడుచుండ నారాయణు

నకుఁ బ్రియపత్ని యగు బెట్లనవుడు; మునీంద్రా! తొల్లి గోలోకంబున రాధా
కృష్ణాంగసముద్భూతయయి తదంశంబయి యనన్యకన్యకాజనసామాన్యలావణ్యం
బగు ద్రవరూపం బవధరించి నిరతంబు వెన్నునికి సన్నికృష్టయై యుండ నొక్క-
నాఁడు. 345

క. గోపికలు గొలువగా రా, ధాపతి కొలువుంబొనర్పుతఱి గంగ హరిఁ
జూపు నిలిపి కని మోహో, ద్దీపితయై యచ్చుటన్ స్తుతిం గావించెన్. 346

గీ. హరిని గనులారఁ గనుగొన్నయంతఁ బొదమె
నెడఁదఁ గడలేనిమోహ మీపడఁతి కపుడు
లజ్జయును దోడఁ జనుదెంచె నిజ్జగమునఁ
దరుణి కెందులకేని స్వాతంత్ర్యమున్నె. 347

ఉ. ఆదళదబ్జనేత్ర మది నాపఁగరాని తమిన్ గడంగి దా
మోదరునిం గనుంగొనుచునుండెను దువ్వలువ న్మొగంబు నా
చ్ఛాదనమాచరించి విహసన్ముఖచారువిలాసయై; ధరన్
మీఁదుఁ దలంప రంగనలు మిక్కిలిమోహము గల్గుపట్టునన్. 348

గీ. తెప్పవేయక మదిలోన నుప్పతిల్లు, కామమును లజ్జయును సతిగౌరవంబు
వెల్తిసేయంగ మూర్ఛలోఁ బెనఁగొనంగఁ, జేష్టలఁ దొఱంగి నిల్చె రాజీవనేత్ర.

సీ. ఒకచక్కి గోపికానికరమ్ము మణివేత్ర • పాణులౌచును బరాబరులు సేయ
నొకయోర కిన్నరీనికురుంబము బలసి • సాహోనినాదముల్ సల్పుచుండ
నొకచాయ నప్సరఃప్రకరంబు కవగూడి • చెలువార నాట్యముల్ సేయుచుండ
నొకవంక నిర్జరీవికచాంబుజాక్షులు • ప్రమదంబుతోఁ జామరములు వీవ

గీ. మంజులానంతరత్ననిర్మాణమైన • రథమునందు వసించి యారాధ యటకు
రమణ నేతెంచి హరిఁ గాంచి రథము డిగ్గి • నాథుకడ కేగె మందయానంబు గదుర.

ఉ. శౌరిపదాంబుజంబులకు సాగిలిమ్రొక్కి తదుక్తనర్మవా
చారస మారగించుచును సంభ్రమమొప్ప నమస్కరించు నా
భీరకులాంగనాతతిని బ్రేమగడల్కొన నర్హపద్ధతిన్
గారవమాచరించి యట గద్దియఁ దా వసియించె నొయ్యనన్. 351

క. భయమున్ సంభ్రమము నతివి, నయము న్మిగులన్ మనమ్మునం బొదలఁగ గం
గయును వెడలి తచ్చరణ, ద్వయముకిం బ్రణమిల్లి శౌరివలపట నిల్చెన్. 352

చ. కలికి తదాననాంబుజవికాసము లిం గనుఁగొంచు నాత్మ మి
క్కిలియగు మోహభావమునఁ గీద్వపి యొఁదలవాంచి యన్యచిం
తలు దిగఁద్రావి యుండె నటఁ దద్గత మానసయై నితాంతముగా
వలపుగలట్టిచోట ప్రతిబంధము గల్గిన నట్టులేదా. 353

క. అంతట రాధికయును ద, త్ప్రాంతంబున నుంటఁజేసి యాచైదము ల
త్యంతముఁ జూచుచు మదికి, న్వింతగఁ గన్పట్టి కోపవిహ్వలమతియై. 354

ఉ. మోవి చలింపఁ జిర్నగవు మోమున నొప్ప నితాంతకాంతవా
చావిభవంబు దోఁప హరి చక్కని దృష్టి నిగిడ్చి పల్కె ని
ట్లావల కొల్వులోపలి వయస్య లహో యన గంగ హో యనగా
దేవతలెల్లఁ దల్లడిల దీపితరోషకషాయితాక్షియై 355

ఉ. దేవ భవత్పార్శ్వమందు భవదీయముఖాంబుజ మాస్థఁ జూచుచున్
భావములోనఁ బుట్టు తమి పైకి వెలార్చుచు నవ్వుమోముపై
తీవి యెసంగఁ బయ్యెద ఘటించుచుఁ గంటకితాంగియౌచు మూ
ర్ఛవశయయ్యె నీయువతి సంశయమేటి కెఱుర్తు చెప్పుమా. 356

క. ఈ చేడియపై నిప్పుడు, నీచిత్తము మిగుల మోహనిచితం బనియే
సూచింపఁబడియె నికనా, లోచన యేటికి నిజము బలుకుము బిరానన్. 357

ఉ. కాతరతా ప్తిలేక దరిగా వసియించిన నన్ను గోపయో
షాతతినేఁ జూడక యసంగతముంచుఁ దలంపఁబోక యీ
నాతికిఁ జిక్కఁ జేసితి మనం బవురా! యిదియెంత జంతరా!
ఘాతుకవృత్తి కిట్టు లొడిఁగట్టిన నీవును నమ్మతింతువే. 358

ఉ. ఈతటి సిద్ధకొత్తయన నేటికి నెప్పటి కద్దె యిట్టి నీ
చేఁతలు వేనవేల్ గని విశేషము నీయెడఁ గల్గునట్టి సం
ప్రీతిఁ దొలఁగఁజాల కురీకృతనై సహియించుచుంటి స్త్రీ
జాతికి మీకుఁబోలెఁ దగుసాహసముంటునె నూతనప్రియా! 359

క. ఈ కామిని దోడ్కొని గో, లోకంబున నుండి యొండులోకంబులలో
నేదడకైనను బొమ్మా!, నాకిద వసియింపఁ గదఁ జంతము సుమ్మా. 360

ఉ. చందనవాటిమందు విరజాసతిఁ గూడి రమించునాఁటి నీ
చందముఁ గాంచు నాపలుకుజాడనె నీవు తిరోహితత్వముగా

జెందిన యంత నాశమ ప్రసిద్ధము గాదె నదీస్వరూపమున్
బొంది భవద్యశస్స్థితిఁ బ్రబోధము చేయుచునుండె నేఁటికిన్. 361

వ. కోటియోజనవిస్తీర్ణంబును, చతుష్కోటియోజన దైర్ఘ్యంబును గలిగి విరజానదినాఁ
బ్రసిద్ధంబగుట యెల్లరికుం దెల్లంబుగాదె. 362

చ. ఇరవున కేగు నన్నుఁగని యియ్యదిసూ యద నంచునెంచి చె
చ్చెఱ నదిఁ జేరనేగి తమిచే "విరజా! విరజా!" యటం చొగిన్
మొఱయిడు నీదు మొఱ్ఱవిని పూర్వపురూపము సిద్ధయోగమున్
దొరసినయంత నాచెలువతో రమియించితిగాదె యచ్చటన్. 363

క. ఆరమణితో రమించిన, కారణమున వార్ధిసప్తకం బాత్మజులై
ధారుణి విలసిలుచుండుచు, రారయఁ బ్రత్యక్షసాక్షులై యిప్పటికిన్. 364

చ. తతకుసుమాంచితం బయిన తల్పమునం బవళించి నీవునుతా
గుతుకముమీఱ శోభ యను గోపికతో రమియించమున్ దిరో
హితుఁడవుగావె నన్నుఁ గని? యింతి తటాలున చంద్రమండల
స్థితిఁ గొనదే? మదిం గనరుఁజెందితినే? యపుడైన నచ్యుతా. 365

వ. శోభాసంత్యక్తంబగు శరీరం బతిస్నిగ్ధ ప్రభాన్వితంబై యుండంగాంచి డెందంబు
నందు వందురి యద్దేహంబు సైకంబు సైకంబుగ విభజించి రత్నంబులకును
స్వర్ణంబునకును రమణీమణి ముఖంబులకును జంద్రునకును గిసలయంబులకును
సుమంబులకును బక్వఫలంబులకును రాజగృహంబులకును దేవాలయంబులకును
నూతనపత్రంబులకును దుగ్ధంబులకును నీవిచ్చితి. మఱియును, 366

మ. మును బృందావనవాటిలోనఁ బ్రభయన్పూఁబోఁడితోఁ గూడియుం
డినచో నచ్చటికేగుదెంచిన ననువీక్షించి యంతర్ధినిం
గనవేఁ యాప్రభ దేహముం బొఱఁగి శోకంబూనఁగాఁబోయి యా
వనజాప్తుని మండలంబుననె యావాసంబుఁ గావింపదే. 367

వ. ప్రభాసృష్టంబైన దేహంబు తేజస్సముజ్జ్వలంబై తీవ్రంబై యుండుటం గాంచి
యారమణి యందలి ప్రేమాతిశయంబునఁ దోడెంబుగా విభజించి కొంత హుతాశను
నకును యక్షులకును దేవతలకును పుష్టిభిక్షులకును సర్పంబులకును బ్రాహ్మణుల
కును మునులకును రమణులకును బంచియిచ్చుట లిప్పటి కయినను మఱవ
వచ్చునే 368

చ. అలరు వసంతకాలమున యందు మనోజ్ఞమణీగణప్రభో
జ్జ్వలమగు హర్మ్యమం దలరుశయ్యపయిం దమి నీవు కాంతియన్
లలనయు ముచ్చటం దవిలి నాదగు శబ్దము విన్నమాత్ర నా
వల కరుదెంచినా వెఱుఁగవా! చెలి పీడెను దేహమయ్యెడన్. 369

వ. ఏవంపడి యా సతి శరీరంబు విభజించి విపినంబులయందును నదులయందును శుద్ధసత్త్వస్వరూపిణియగు మహాలక్ష్మియందును దానవకమంత్రోపాసకులయందును శాక్తేయులయందును తపోనిరతులయందును ధర్మతత్పరులయందును నివసింపంజేసి తిరియుచుండంగాక. 370

మ. క్షమతోడన్ రమియించి యాయలరుసెజ్జం జేరి యశ్రాంతవి
శ్రములై మున్నొకనాఁడు మైమఱచి నిద్రం జెంది యున్నట్టి యా
సమయంబుం గని నెచ్చెలుల్ దెలుప నిశ్శబ్దంబుగా వచ్చి నే
మిము మేల్కొల్పుట నీవెఱుంగనిదియే, మేల్మేలు నీచెయ్దముల్. 371

ఉ. అచ్యుత నిద్రఁ జెందునపు డల్లనఁ బూవులసెజ్జపజ్జకున్
జొచ్చియు కౌస్తుభంబు మణిశోభితకుండలయుగ్మకంబునున్
బచ్చని మేల్మివల్వ వనమాలయు ముచ్చిలి మీరు మేల్కొనన్
నెచ్చెలిపిండు దెల్ప గరుణించి యొసంగనె? నీ వెఱుంగవే. 372

వ. అప్పటి పాపంబును బాపికొననో యేకకాదే కృష్ణవర్ణుండవైతి; క్షమయును దేహంబుఁ ద్యజించి పుడమికిం బోయినఁ దత్తనూవిలాసంబు లతిరమణీయంబు లగుటం జేసి వాని విభజించి వైష్ణవులకును దుర్బలులకును దేవతలకును బండితులకును బంచి యొసంగితి; వింకను నీదౌష్ట్యంబులు దెలుప ననంతంబులైన గాథలై చనునని పలికి లజ్జావనతాననయై యున్నగంగ కభిముఖియై క్షణక్షణప్రవర్ధమానకోపరూక్షేక్షణయై యెద్దియే నొక్క నుడి పల్కు సమయంబున. 373

ఉ. గంగయు సిద్ధయోగమును గైకొని "ప్రోవు మనాథనాథ" యం
చుం గమలాక్షుపాదమునఁ జొచ్చెను; రాధయు రోసమెత్తి యు
త్తుంగమహీధరంబులను దోయధులన్ నిధు లుర్విగల్గు త
క్కుంగలచోటులన్ నెమకి కోరికఁ దీఱక యాగ్రహంబునన్. 374

క. వైకుంఠంబున ద్రుహిణుని, లోకంబున మును స్వర్గలోకంబున నా
యాకడలన్ వెదకియు నం దాకనిఁ గన్గొనక విసిగెఁ దత్కాలమునన్. 375

ఉ. ఇలయెల్లన్ జలమిల్లయయ్యెః మృతదేహివ్రాత దేహచ్ఛటా
కులమై యెల్లెడలందు మానవు లయాక్రోశంబు మిన్ముట్టగా
జలజప్రోద్భవచంద్రశేఖరులు నాశాపాలురుం గృష్ణుకుం
దెలుపంగావలెనంచు వేచిరి తద్వీక్షాసముత్సాహులై. 376

క. గోలోకంబున గోపిక, లోలిన్ భజియింప రాధయు న్మణిపీఠిన్
గ్రాలంగఁ గొలువుండిన గో, పాలుని దవుదవులఁ గని రవారితభక్తిన్. 377

వ. కని కరకమలంబులు నిటలతటంబున ముకుళించి యనేక ప్రకారంబుల వినుతించిన
నమ్మహాత్ముండు వారల నీక్షించి యాదరంబున నిట్లనియె. 378

ఉ. వ్యాళశయాన! స్వాగతమె, వారిజసంభవ! సేమమే, దిశా
పాలకులార! మీకును శుభంబకదా, భయసంభ్రమంబు లి
ట్లేల మదంఘ్రియందు వసియించె భయంబున గంగ: దీనికై
చాలశ్రమంబుఁజెందితి రొసంగెదఁ దోడ్కొనిపొండు చెచ్చెరన్. 379

ఉ. తోకొనిపోయి దీని నకుతోభయగా నొసఁగంపుఁ డన్నఁ జా
మీకరగర్భుఁ డాత్మ మితిమీఱిన సంతసమంది రాధ న
స్తోకపుభక్తితో ముఖచతుష్టయనిర్గతవేదఘోష మా
శాకుహరంబుల న్వెలయ సంస్తుతిఁజేసి నతోత్తమాంగుఁడై. 380

ఉ. శౌరియు నీవు గొల్లయెలచానలునుం గుమిగూడి రాసకే
ళీరతి నున్నవేళఁ గడలేని శ్రమాంబులు మీకు మేనులన్
సారెకు నుద్భవించి యొకచాయ సమేళనమొంది గంగయై
చారువిలాసమొప్పఁగఁ దనప్రకృతింగనెఁ జుమ్మ రాధికా. 381

గీ. యుష్మదంగంబువలన సముద్భవించెఁ, గాన నీగంగఁ గూఁతునుగా ననుగ్ర
హించు టుచితంబుగాని కోపింపఁదగదు, గర్భవైరంబు తల్లి కక్రమముగాదె 382

చ. విరతము నీ పదాబ్జములు నెమ్మి భజించును నీమ మంత్రసం
స్మరణము చేయుచున్ లవణసాగర ముప్పిఁ జరించువేళలన్
వరుఁడయి యాదరించును గృపామతితోడ జనార్దనుండు నిన్
గురువగు ప్రేమఁ జూచును వికుంఠపురంబున నీకు నాధుఁడై. 383

గీ. ఎవతి కేతెంచినను గంగ కీరుగారె, తల్లిదండ్రులు పతియు సద్గతియు ననిన
ధాతయాదుల కులికి రాధాతరుణియుఁ, గృష్ణుఁ గీర్తించె నంత రోచిష్ణుఫణితి. 384

ఉ. అంతఁ దదంతరంగమున యందతిశాంతిఁ బూని రాధికా
కాంత పదాగ్రభాగమునఁ గ్రాలెడుగంగను బ్రేమఁ గన్గొనన్
స్వాంతమునం దనంతమగు సంతసమందివిధాత తజ్జలం
బింత కమండలంబున సహేళుఁ డొకింతయుఁ దాల్చి రౌదలన్. 385

వ. మఱియు నా గంగకు రాధికవలన నేభయంబును గలుగకుండ రాధామంత్రం బుప దేశించి యామనురత్నంబునకు సామవేదోక్తంబగు పద్ధతిని స్తోత్రకవచపూజా విధానధ్యానావాహనాది సమస్తంబును దెల్పె; నంత గంగయు రాధామంత్రోపాస నంబుఁ గావించి వైకుంఠంబునకుం జనియె. తదనంతరంబ గోవిందుండు పద్మ భవాదులంగని సస్మితాననుఁడై యిట్లను మీరిచ్చటి కరుదెంచిన కార్యం బల వడియెఁగదా కాలగమనంబు నెఱుంగుట శక్యంబు కా దదెట్లంటేని. 386

మ. కుతలంబెల్ల జలప్లుతంగనియె వైకుంఠంబునక్కం జగ
త్స్థితనానావిధజీవరాసులు నశించె న్మత్పురోభాగసం
గతిఁ గావించిన మీరు దక్క నిపుడేకల్పాంతమై తోఁచె నీ
వతివేగంబున సృష్టిచేయు మిఁక బ్రహ్మాండంబుఁ బ్రాగ్వైఖరిన్. 387

క. గంగయును విదప నేతే, రంగల దిఁక నన్యలోకరచనం బొనరిం
పంగడఁగుదు నే నని చని, యెం గృష్ణుం డంతిపురికి నెంతయుఁ బ్రీతిన్. 388

వ. విష్ణుపాదనిర్గతయగుట గంగ విష్ణుంది నాఁబరఁగె. 389

క. ఇది గంగోపాఖ్యానము, చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు గలిగి తుది మో, క్షదమై తగు నవిన మౌని సంతసమందెన్. 390

గంగా విష్ణు సంబంధకారణ కథనము.

క. కలిమిజవరాలు వాణీ, నలినాక్షియు గంగ తులసినాఁ జను భార్యల్
నలువురు కలరని వింటను, వలమురితాల్పునకుఁ దొల్లి వారలలోనన్. 391

క. వైకుంఠంబునకున్ మం, దాకిని యొక్కరిత చనియె నని విందును దా
నేకరణి భార్యయయ్యె హృ, షీకేశున కద్ది తెలియఁజెప్పు మహాత్మా! 392

వ. అనిన నక్కథకుం డిట్లని చెప్పందొడంగె. 393

క. మిన్నేరు మున్ను చనియెను, వెన్నునిపదమునకు నలువ పిదప నరిగెఁ దా
వెన్నాడి వాఁజాక్షున, భన్నెలకొనియున్న యద్రివాహినిఁ గాంచెన్. 394

క. కాంచి సతీయుతుఁడగుచు వి, రించి మురారికి నమస్కరించి వినుతిఁ గా
వించి నెఱి నిట్లనుచు వచి, యించుట కుత్సాహమందు నీసమయమునన్. 395

క. తేజస్విని యతిమానో, ద్వేజితయగు రాధవలని భీతిన్ గంగాం
భోజాక్షి విష్ణుచరణాం, భోజమునన్ డాఁగె నాత్మఁ బొదలెడు నార్తిన్. 396

క. అపు డెల్లభూమిభాగము, లపగతనీరమ్ములగుట నాత్మ నెఱిఁగి త
ద్విపదపనోదార్థము నే, నపరిమితానంద మెనసి యుద నిది యనుచున్. 397

ఉ. సరసిజనేత్రు సన్నిధిని శాంతముగా వివరించిచెప్పఁ ద
చ్చరణసరోజమం దణఁగి శాంతివహించిన గంగఁ దా బహి
ష్కరణమొనర్చె విష్ణు పదినిగ్గొని రాధికమంత్ర మిచ్చి స
త్వరముగఁ జేసితిన్ ధరణిభాగములన్ జలపూరితంబుగన్. 398

క. ఈగతి సమస్తగోళక, భాగంబున నీరు నించి వనజాక్షునకున్
సాగిలి యీసతడొగ్గవి, యాగతుఁడును నైతి నీ సమక్షమ్మునకున్. 399

వ. అని యిట్లు పలికి కృతాంజలియై. 400

చ. సరసుల నగ్రగణ్యుఁడవు జాణవు నీవును నీమెయున్ బర
స్పరమనుకూలమౌను జెలువం బనఘుం బది యట్టులుండ నీ
తరుణిని నాదరించు మిది తద్ద మరులొక్కొనివచ్చెఁ గాన నే
కరుణిని గాని యీసతిని గాదన కీవు పరిగ్రహింపుమా. 401

క. తనయంత వలచివచ్చిన, వనితామణిఁగూడి భోగపరుఁడై యుండన్
జనుఁగాని యొల్లననుచో, ఘనతం సౌఖ్యంబు లెట్లుగలుగుం జెపుమా. 402

క. నూతనయౌవనరేఖో, పేతశుభాకారయైన యీసతిని గృపా
న్వీతుఁడవై యిపుడ జగ, త్ఖ్యాతిగ వరియింపు మీవు గాంధర్వవిధిన్. 403

చ. అని వచియించి గంగను సమర్పణఁజేసి సరోజసూతి దాఁ
జనియె; ననంతరంబ హరి సంతసమంది ప్రఫుల్లపుష్పచం
దనసమలంకృతంబయిన తన్వికరాంబుజముల్ గ్రహించినం
తన జనియించెఁ గాంతకు నితాంతము సాత్త్వికభావముల్ మెయిన్. 404

చ. అది యదనంచు నెంచి యసురారి సురాపగఁ గౌఁగిటన్ ముదం
బెసఁ గమరంగఁ దార్చుచు నహీనశుభోన్నతిఁ బొందుచుండె నిం

పొదలెడు చాడ్పున నృతత ; మర్వికిఁ బోయినగంగ యీగతిన్
బదపడి పద్మనేత్రునకు భామినియై సుఖమందె నారదా ! 405

గీ. తోయజాతాక్షిపదనఖోద్భూతయగుట, విష్ణుపది యన్న పేర్జగద్విదితమయ్యె
సరసనంభోగసౌభాగ్యగరిమ నెనసి, యురుతరానంద మొందుచునుండె గంగ. 406

ఉ. ఈగతి కొన్నివాసరము లేగినపిమ్మట గంగ భర్తృసం
యోగము గల్గియుండుటకు నోర్వక పల్కువెలంది లోన నీ
ర్ష్యాగరిమంబునం గడుగయాశితనంబున నుండెఁ; గాంతలే
లాగుసహింతు రాత్మపతిలాలితమానవతీ సమున్నతిన్. 407

క. ఇలకుం బోయిన కలుముల, చెలితోడ నృతులు మువురు శ్రీవిష్ణునకు
దులసీసతితోఁ గడుకొని, నలువురు సతులందు రుర్వి నారదమౌనీ. 408

వ. అవిన నారదుం డిట్లనియె. 409

క. శ్రీమన్నారాయణప్రియ, కోమలి తులసి యగుపెట్టు ? కులమెద్ది ? హరిం
గామించుటకై తానే, మేమి తపమొనర్చెనొ వచియింపు మహాత్మా ! 410

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లను. తొల్లి భగవదంశసముద్భూతుండగు దక్షసావర్ణి
యను మనువుగలండు అతనికి బ్రహ్మసావర్ణియు నతనికి ధర్మసావర్ణియు నత
నికి రుద్రసావర్ణియు నతనికి వృషధ్వజపాదసేవనాపరాయణుండగు వృషధ్వజుండును
జన్మించిరి. 411

ఉ. అద్రిసమానధీరుఁడగు నావృషకేతుఁడు శర్వభక్తిచి
ర్నిద్రమహాప్రమోదము గణించుచుఁ దత్కరుణాసమాగతా
క్షుద్రసమస్తభోగముల శోభితవైభవుఁడై చెలంగుచున్
భాద్రపదంబునందు సలుపండు రమాపదపూజనావిధిన్. 412

ఉ. శ్రీవియఁబు సర్వమని స్వాంతమునం దలపోసి తత్కృపా
గర్వితచిత్తవృత్తి నొకకాలమునందును గొల్వఁబోఁడు సౌ
పర్ణచరాంబు వాణిఁ గొలువం దొనరింపఁడు జన్నముల్ సుప
ర్ణార్చనిపూజయన్నఁ బరిహాసముజేయును బుద్ధిహీనుఁడై. 413

క. ఆ డిం దలపోయఁ దెద బ్రహ్మాండం బఖిలంబు నింద్యమంచు నతం డు
ద్దండతె నుండుటఁ గని మా, ర్తాండుం డురువిలయభీకరాకారుండై. 414

ఉ. లోకవిలోచనమ్ము మదిలోపల మాటికిఁ బుట్టు కిన్కమై
"నో కలుషస్వభావ! వినవోరి మదంబున సర్వదేవపూ
జాకలనంబుఁగా దొలఁగి జాల్మునికై పడి నిందుటగా హత
శ్రీకుఁడవై చరింపు" మని చెచ్చెర శాపమొసంగె నంతటన్. 415

ఉ. భవుఁ డశ్రాంతవివర్ధమానగురుకోపప్రస్ఫురద్దీప్తభై
రవుఁడై శూలము కేలఁ దాల్చి నలినీప్రాణేశు భంజింతునం
చు వెసంబోవుడు నేఁడుగాదె తుదియంచుం గశ్యపోపేతుఁడై
రవి వెన్నిచ్చి సరోజసూతి సభఁ జేరంబోయె ఖిన్నాత్ముఁడై. 416

మ. విధుజూటుండు పలాయితుండగు రవి న్వీక్షించి తర్జించుచు
న్విధిగోష్ఠిస్థలిఁ జేరె; ధాతయుఁ గడున్ భీతిల్లి తద్వీక్షణా
వ్యథితస్వాంతసమేతకశ్యపరవిదీయాత్మోర్వపోపేతుఁడై
మధువిద్వేషణు దర్శనంబుఁ బొనరింపంబోయి కాంచెన్ హరిన్. 417

మ. భయమున్ భక్తియు సంభ్రమం బెనలఁ బర్వన్గశ్యపుండున్ హరి
ద్దయుఁడుగా బంకజసూతియు న్మకుటరత్నాభీషలన్ దత్పద
ద్వయికిన్ హారతులిచ్చి మ్రొక్కులిడి సంత్రాసంబుతో సంస్మృత
స్మయులై తెల్పిరి భర్గకోపగతిబీజంబెల్ల నాద్యంతమున్. 418

ఉ. కాంచనచేలుఁ డర్యముని కాతరవృత్తినివానమెల్ల నా
లించి యభీతిముద్రనిడి లేనగ వొప్ప వచించెనిట్లు "చ
క్రాంచితపాణినై కడుదయంబున నచ్చటికేగి నన్ను సే
వించినవారి కార్తి ప్రభవించిన పట్టునఁ బ్రోచివచ్చెదన్. 419

మ. నలుమోముల్గలవేల్పునై జగములన్ గల్గింతు, శిక్షింతు న
య్యళికాక్షాకృతి, సర్వలోకములు నేనై యుందు; నాకుక్షిలో
పల డాఁతు న్జగముల్ లయాంతమున సర్వవ్యాపినౌచు న్వని
శ్చలసన్మూర్తిం ద్రిగుణాత్మకంబయిన తేజంబూని వర్తించెదన్. 420

ఉ. ఇంచుక భేదమెన్నఁగలరే శివుఁ డన్నను నేననన్ విత
ర్కించినచో శివుండనఁగఁ గేవలుఁడే యవిషహ్యవిక్రమా
ఢ్యంచితతేజుఁ డెందు నొకఁడైన నహాధ్యములే దతండ సృ
ష్టించును సూర్యకోటిఁ బ్రకటించు విరించనకోటి నొక్కటన్. 421

చ. అతఁ డతిలోకశక్తియుతుఁడై నను నాంతరవృత్తి మద్గుణ
స్తుతి నొనరించు మన్మనువు చూచుచు నాదృతిమై దివానిశం
బతులితభక్తిఁ బంచవదనాబ్జములన్ వచియించు వాని కే
నతులొనరింతు వానికిని నాకును లేదు ప్రభేదమెంచినన్. 422

క. నను సేవించెడు మనుజుల, కనుపమభోగంబు లీయ నాకాంక్షింతున్
జనుఁ డింక మద్వరంబున, వినిహతభయులగుచు వేగ స్వేచ్ఛావృత్తిన్. 423

వ. అని బ్రహ్మాదుల నూరార్చె నట్టి సమయంబున, 424

మ. శయకంజంబున శూలమున్ ద్రిపురరక్షఃకాల మొప్పన్ జగ
త్త్రయసంక్షోభ్యనిలానుధావనకళాధౌరేయమున్ వాహమున్
రయమారన్ దుమికించుచుం గమలినీప్రాణేశు నిర్జింపఁగా
లయకాలాకృతిఁ జొచ్చె రుద్రుఁడు మహాలక్ష్మీపతిస్థేమమున్. 425

ఉ. వాసుకిభూషణుండు వృషవాహుఁ జయ్యన డిగ్గి భక్తిసం
వాసితచిత్తుఁడై కనకవాసునకు న్నతులాచరించె వా
ణీసఖుఁ డట్లు గశ్యపుఁడు నీరజబంధుఁడు భక్తియుక్తి సం
త్రాసితులై యొనర్చిరి కృతాంతవిరోధికి వందనంబులన్. 426

ఉ. బాలశశాంకశేఖరుఁడు వాసవరత్నచిరత్నకాంతులన్
గ్రాలెడు గద్దెయం దసురఖండనపార్శ్వ దపాణిచామరాం
దోళనజాతవాతపరితోషితుఁడై వసియించియుండ నా
వ్యాళశయానుఁ డర్యమసమాదరుఁడై హరుఁ గాంచి యిట్లనెన్. 427

మ. "నిటలాంతస్ఫుటదగ్నివీక్షణ ! భవానీనాథ ! నీ విప్పుడె
చ్చొటకుం బోవఁదలంచి, తేమిపని యిచ్చోనున్నదే ! రోష ము
త్కటమై మోమునఁ దోఁచుచున్నయది దైత్యశ్రేణి దర్పంబునన్
జటిలోకంబున కెగ్గుఁజేసిరొకొ రోసంబూన నీకేటికిన్." 428

ఉ. శ్రీవరుఁ డెగ్గి యుండియు వచించిన పల్కుల నాలకించి యా
భూధరధన్వి యిట్లనియెఁ బూజ్యుఁడు భాగవతుండు నాకుప్రా
ణాధికుఁడైనవాఁడు కలఁ డావృషకేతుఁడు వానిఁ గాంచి ఛా
యాధవుఁ డాదరింపక దురంతముగా శపియించెఁ గావునన్. 429

ఉ. వాని వధింపనెంచి యనివార్యముగా నిటువంటి కోపముం
బూనితి నేఁడు; వాఁడు కితవుండయి తావకసన్నిధానముం
దే వసియించుటం గని వధింపఁ దలంపక యుంటిఁగాని త
న్మానము ప్రాణముం గొనక మానుదునే మఱియెందు నిల్చినన్ । 430

ఉ. ధ్యాననిరూఢినైన హృదయంబుననైనను స్తోత్రపంక్తిచే
నైనను నాపద ల్గలుగునప్పుడు నిన్ శరణన్నమాత్ర ద
నైనను వోయి ప్రోతువు జరామయమృత్యువివర్జితాంగులం
గా నొనరించి సన్నిధిని గల్గెడివాఁడలఁ బ్రోవకుందువే । 431

క. నాభక్తుఁడు వృషకేతున, కీ భానుఁడు గడఁగి శాపమిచ్చెను "నిహత
శ్రీభాగ్యుండవు" కమ్మని, యీ భూపతి కింక బ్రతుకనగునే ధరణిన్. 432

వ. అనినఁ జిఱునవ్వెలయ నారాయణుండు హరున కిట్లనియె. 433

క. అరగడియ యయ్యె నిచ్చట, తెరగంటులమానమున నదిం గన ధరలో
నిరువదియొక్క యుగంబులు, జరిగెను జను మింక హర । నిజనిలయమునకున్.

గీ. చచ్చి చిరకాలమయ్యె వృషధ్వజుండు, నాతనికిఁ బుత్రుఁడగు రథకేతుఁ డీల్గెఁ
ధర్మకేతుండు మఱి కుశధ్వజుఁ డనంగఁ, గలరు పుత్రకు లిద్ద రాత్మోధవునకు. 435

ఉ. వారును సూర్యశాపమున భాగ్యవిహీనతచే రమాతప
స్సారతులై సదాసుజనసంగతులై మునివృత్తులైరి త
ద్దారలలోన నొక్కతెకు ధారుణి లక్ష్మి జనించి దుఃఖని
స్తారక మాచరించు వసుధావరులం దగఁజేయు ధీరులన్. 436

మ. మృతుఁడయ్యె న్భవదీయదాసుఁడిఁకఁ బొమ్మీ । కోపమేలంచుఁ బ
ల్కి తిరోధానమొనర్చె మాధవుఁడు; పంకేజోద్భవుండుం దిరో
హితుఁడయ్యెన్; రవికశ్యపుల్ సనిరి; భూభృద్ద్వయముం శాంతిపూ
ర్ణతముండై తపముం బొనర్పఁ జనియెన్ గైలాసశైలంబునన్. 437

వ. అనిన మహాత్మా । ధర్మధ్వజకుశధ్వజుల చరిత్రంబు వివరింపుమనిన నారాయణుం
డిట్లనియె. 438

ఉ. ధర్మకుశధ్వజాఖ్యవసుధావరు లుగ్రతపంబొనర్చి యా
శర్మదుకూలుప్రేయసికృపన్ ధనధాన్యసుతాదిలాభము

ల్పేర్మి గ్రహించి యెల్లపృథివిం బరిపాలన మొప్పఁజేసి దు
ష్కర్మవిదూరులై సకలసంపద లందుచునుండి రిర్వురున్. 439

క. అంతఁ గుశధ్వజభూపతి, సుందరి గర్భంబుఁదాల్చి శుభదినమున న
య్యిందిరకళచేఁ దానొక, నందని సుజ్ఞానలక్షణం బ్రసవించెన్. 440

వ. అబ్బాలామణి వేదవతినాఁ బేరొంది దినదినప్రవర్ధమానయై శ్రీనాథుండు తనకుం
బ్రాణనాథుండు గావలయునని తలంచి, 441

మ. ఒకమన్వంతర మంబునం దపము నత్యుగ్రంబుగా సల్పి సొ
క్కక రూపప్రతిభావయఃకలనఁ జక్కన్మించుచున్నట్టి బా
లికతో నయ్యశరీరవాణి తగఁబల్కెన్ "నీకు శ్రీవిష్ణు విం
కొకజన్మంబున భర్తయౌ" నని వ్రతోద్యోగంబు మాన్పింపఁగన్. 442

క. ఆనాదము విని తపమున్, మానక ముదమంది గంధమాదనశైల
స్థానంబునందుఁ బిదప న, మూనముగాఁ దపముసేయుచుండఁగ నంతన్. 443

క. రావణుఁ డేతెంచుటయును, భావమునం గలఁగి యర్ఘ్యపాద్యాన్వితునిం
గావించిన బాలామణి, తోవాఁ డిటుపల్కె నెదఁగుతూహలమొదవన్. 444

చ. కలకలనవ్వునెమ్మొగము గమ్మొగులుం దులకించు పెన్నెరుల్
తళతళ లీను మేను దెలిదామరల న్నిరసించు కన్నులున్
గలిగిన ముద్దులాడి విటు కాఱడవిన్ జడదారితీరుగా
నెలకొని యొంటిమై నిలువ నీకిది యేకత మంబుజాననా. 445

క. ఈరీతిం బలికి తిర, స్కారము నొందియును విడువఁ జాలక వేశ్యం
గారక్రియ కతఁడు బలా, త్కారంబున దాని కేలుఁదమ్మి గ్రహించెన్. 446

గీ. మానవతి దానఁ గోపంబుఁబూని వాని
హస్త భితునిచేయ హస్తపాదంబు కదల
కుండుటయుఁ జేయునదిలేక యువిద కపుడు
నతులొనర్పఁగసాఁగె నన్నరంబుజుంకు. 447

ఉ. నీను మహత్త్వ మేనెఱుఁగనేరక యూరక తెచ్చికొంటి నీ
ఖేదము భేదమెంచక యకృత్రిమబుద్ధిఁదలంచి కావు ము
న్మదని నన్నటంచుఁ బలుమారు నుతించెడు రాక్షసాధమున్
మోదముతోడ బంధనవిముక్తునిఁజేసి యనుగ్రహించియున్. 448

క. నను స్పృశియించిన ఫలముం, గనుఁగొనుము సబాంధవంబుగాఁగ మదర్థం
బున నీవు ద్రెళ్ళుదువు ముం, దని యోగముకతన దేహ మప్పుడ విడిచెన్. 449

గీ. వెలఁది దేహంబు గంగ కర్పించి నిజని, వాసగృహమున కేగి రావణుఁడు మిగులఁ
దా నొనర్చినపనికి సంతప్యమాన, మానసుండయి యాశ్చర్య మూనియుండె. 450

క. ఆమగువ జనకధరణీ, స్వామితనూజయయి పూర్వజన్మకృతతప
స్సామర్థ్యంబున దశరథ, రాముని వరియించి సుఖతరంబుగ నుండెన్. 451

ఉ. కోమలవిగ్రహుండు రసికుండు మనోహరుఁ డుత్తముండు ను
ద్దాముఁడు శాంతిదాంతిగుణధాముఁడు లోకవిభుండునైన శ్రీ
రామునితోడఁగూడి యనురాగముతో సుఖియించుచుండె నా
భూమిజ మున్ దపంబునను బొందినవంతఁ దలంప కెప్పుడున్. 452

సీ. జనకాజ్ఞ రామలక్ష్మణు లరణ్యమునకు • సీతతోఁగూడి వేంచేయుటయును
విప్రవేషమున హవిర్భుజుం "డెదురుగాఁ • జనుదెంచి యోరామచంద్ర! యింక
జనకజాహరణమౌ సమయ మేతెంచెను • గాన సురల్పంపఁగా రయమున
వచ్చితి నన్ను వైశ్వానరుం డండ్రు నా • యంద సీతను డాఁచి యగ్నిశుద్ధిఁ

గీ. జేయుతఱి మీకు నర్పింతు ఛాయ దీనిఁ
గొను"మనిన రఘువరుఁ డియ్యకొని తదీయ
కృత్రిమావనిపుత్రి గ్రహించి నైజ
సీత నాతనిలో నివసింపఁజేసి. 453

క. జననాథుఁ డరుగ నొకయెడఁ, గనకమృగం బొకటి యెదుటఁ గన్పించిన దా
నివి సీత తనకుఁ దెమ్మని, కనికర మొదవంగ రాముఁ గని పల్కంగన్. 454

చ. జనకజఁ గావ లక్ష్మణుని శ్రద్ధమెయి న్నియమించి శాంబరీ
కనకమృగంబుఁ బట్టుకొనఁగా నతిదూరము వోయి మాయగా
మనమున యోజచేసి యొకమార్గణ మేసిన దాన 'లక్ష్మణా'
యని మొఱవెట్టి చచ్చెః జనకాత్మజకున్ హృదయంబు జల్లనన్. 455

క. భూమిసుతాచోదితుఁడై, సౌమిత్రి రఘూద్వహుని వెసం గనుఁగొనఁబోఁ
గామాంధుఁడు రావణుఁ డ, క్కోమలి గ్రహియించి లంకకుం గొనిపోయెన్. 456

క. చనుదెంచిన లక్ష్మణుఁ గని, మనమున శంకించి యాశ్రమస్థలికి వెసం
జని కనికర మొదవించుచు, జనకజ లేకున్న పర్ణశాలం గాంచెన్. 457

గీ. చూచి మూర్ఛిలి యంత నచ్చోట సీతఁ, గానక విచారమంది యక్కాననమునఁ
దిరిగి తిరిగి గోదావరీతీరమందు, వానరాధిపుతో సహవాసమంది. 458

ఉ. సేతువుఁగట్టి వీరకపిసేనలు గొల్వఁగ లంక కేగి యా
ఘాతుకుని స్వబాంధవముగా ననిఁ ద్రెళ్ళఁగనేసి లోకవి
ఖ్యాతయశస్కుఁడై జనము లచ్చెరువంద సురల్ నుతింపఁగా
సీత కృశానుకీలల వసింపఁగఁజేసినఁ దత్క్షణంబునన్. 459

క. అనలుఁడు నిజసీతను రా, ముని కర్పణసేయ ఛాయ మునుకొని "యే నే
పని యొనరుతు" నన దానిం, గనుఁగొని రామాగ్ను లనిరి కరుణాన్వితులై. 460

క. దుష్కృతహరమగు దేవీ, పుష్కరమునఁ దపమొనర్చి పుణ్యఫలం బా
విష్కృతముగ స్వర్లక్ష్మివి, నిష్కర్ష న్గాఁగలవు వినిశ్చయ మనినన్. 461

గీ. వారి వీడ్కొని ఛాయ దివ్యంబులగు త్రి, లక్షవత్సరములు తపోదీక్ష నుండి
స్వర్గలక్ష్మియై మరలఁ దపంబుసేసి, యగ్నికుండసముద్భవయయ్యె నంత. 462

క. ద్రౌపది నాఁ బేరొంది పృ, థాపుత్రుల కేలరకును దార యగుచు ను
ద్దీపించుచుండె జనులు మ, హాపతివ్రత యంచు ధరణి నభినుతిసేయన్. 463

గీ. వరుస కృతయుగమునఁ ద్రేత ద్వాపరమున, వేదవతి సీత కృష్ణనా వెలఁదులై కు
శధ్వజ జనక ద్రుపదవిశ్వంభరాధి, పుల గృహమ్ముల జన్మింపఁగల రనంగ. 464

క. అంగన యొక్కతె పాండవ, పుంగవు లేవురకుఁ దా నపూర్వంబుగ న
ర్ధాంగ మగుటెట్టులొకొ యా, సంగతి వివరింపుమనిన జటిలున కనియెన్. 465

క. ఓమునివర! నిజసీతన్, రాముఁడు గ్రహియింపఁ జాయ రామాగ్న్యాజ్ఞన్
గామహరు గుఱించి తపమును, నేమముతో సల్పి యాతనిం గని వెలుచన్. 466

క. "పతి పతి పతి పతి పతి" యని, యతికామాతురతఁ బల్కు నతివం గని స
స్మితముఖుఁడై శితికంఠుఁడు, పతిపంచక మొసఁగితి నని పలికెన్ బ్రేమన్. 467

క. అది కారణముగ నా ద్రౌ, పది పాండవు లేవురకును భార్యామణియై
పొదలెఁ; విదియెల్ల నీకుం, బదిలంబుగఁ జెప్పవలసెఁ బ్రస్తావముగన్. 468

సీ. లంకయందలి యచలాకన్య రాముఁడు • పేర్మిగ్రహించి విభీషణునకు
లంక నొసంగి చెలంగుచుఁ దనయయో • ధ్యాపురి కేతెంచి ధారుణీశు
లెల్లరుఁ గొలువంగ నేకాదశసహస్ర • వత్సరంబులు రాజ్యవైభవమున
వఱలి సర్వంబుతో వైకుంఠమునకేగె • నలవేదవతి లక్ష్మి యందుఁ గలసె

గీ. వేదములునాల్గు జిహ్వపై వెలయునట్టి • వేదవతి పుణ్యకథనంబు వీను లలర
వినినవారికిఁ బాపనాశనము గాదె • మంజుగానవినోద! యోమౌనినాథ. 469

క. అజపుత్ర! వినుము ధర్మ, ధ్వజభూపతి న్యాయమతియు దారుణరణరం
గజితాభియాతియై తన, విజయాంకము లెల్లయెడల వెలయించె రహిన్. 470

ఉ. అర్ణవమేఖలాధిపతు లందఱుఁ దా మరిగాపులౌట సం
పూర్ణమనోరథంబునను బుద్ధియతోఁ జని గంధమాదనా
భ్యర్ణసమంచితోపవనవాటికలోనఁ బ్రఫుల్లపుష్పసం
కీర్ణనికుంజపుంజములక్రేవలఁ దావులదీవులం గనెన్. 471

చ. ప్రిదులని హాళితో నచటఁ బేశలకోకిలకాకలీరవా
స్పదపదము ల్గనుంగొనుచు భామినిఁగూడి రతాభిలాషముల్
మదిని దిటంబులౌచుఁ బొడమంగ సుగంధిలపుష్పశయ్యపై
ప్రిదులనివేడ్క లుప్పతిలఁ బెక్కువిధంబులఁ గేళిసల్పుచున్. 472

సీ. కాసారముల మరందాసారములయందు • నారజంబున నోలలాడి యాడి
పొంపిరిగాఁ బూచి యింపుమనింపు సం • పెఁగల మాటునఁ గేళిఁ దగిలి తగిలి
మేలిమిజాళువాడాలుచేఁ గ్రాలిన • గట్టులపట్టునఁ గలసిమెలసి
చాలుగా ప్రాలిన యేలాలతల లాగి • తూఁగుటుయ్యేలల నూఁగి యూఁగి

గీ. యిట్టులా దంపతులు కుసుమేషుకేలి • కీలదందహ్యమానులై కేళులందు
సంతతామోదసంభృతస్వాంతులగుచు • వెలసి రజ్ఞాతదిననిశాభేదు లగుచు. 473

క. ఒడల నలఁది గంధము మణి, తొడవులును బూని హొయలుదూఁగఁగ నచటన్
బడఁతుక లమిన్న మాధవి. కడుముద మొనరించెఁ బతికిఁ గలయికలందున్. 474

చ. విసువొకయింత లేక యలివేణియుఁ దాను మనోజకేళి దు
ర్వ్యసనమనస్కులై తనర నామరవర్షశతంబు జాఱె; మా
నస మెరియంగ మన్మథరణంబునఁ దృప్తినిజెందె భూపుఁ; డా
బిసలసరోజకున్ రతులఁబాయనికోర్కెలు పేరె సారెకున్. 475

క. సరసునితోఁ జిరకాలము, సురతంబున మెలఁగి తృప్తిఁ జొప్పడకుండెన్
బురుషులకన్నను మోహము, తరుణుల కష్టగుణ మన యథార్థముగాదే. 476

క. ఈలీల నుండ సద్యః, కాలమ్మున విధివశమునఁ గాంతామణి చూ
లాలై శతవర్షమ్ములు, దాలిచె శుభలక్షితమ్ముఁ దగ్గర్భమ్మున్. 477

మ. అకలంకగ్రహయుక్తయోగశుభలగ్నాంశక్షణంబైన కా
ర్తికపుంబున్నమ శుక్రవారమునఁ బుత్రీరత్న మొక్కర్తు బో
టికి వారాశితనూభవాంశమునఁ బుట్టెన్ దుందుభిధ్వానముల్
ప్రకటంబయ్యెఁ దివంబునందు సుమము ల్వర్షించి రద్దేవతల్. 478

సీ. శరదిందునిభమైన చక్కనిమోముతోఁ • గంజంబులనుబోలు కనులతోడఁ
బక్వబింబప్రభాభాసురోష్ఠంబుతో • మించుఁ దులకించుమించుతోడఁ
బల్లవారుణకరపాదయుగ్మంబుతో • భాభాసమానత్రివళులతోడ
నిందిందిరంబులనీను పెన్నెరులతో • వర్తులతరనితంబంబుతోడ

గీ. సీతున సుఖోష్ణమై, సుఖశీతలంబు • తపమునందుననై యొప్పు తనువుతోడఁ
బరిఢవిల్లుచునున్న యబ్జాలి సోయ • గమ్ము నిరుపమ మనియె జగజ్జనమ్ము. 479

క. అచ్చఁబుతతోడఁబోల్ప వి, యచ్చరసతులైనఁ దగరటంచు ననువుమై
నచ్చెంతనున్న మౌనులు, వచ్చి తులసియనుచుఁ బేరుఁ బలికి చని రాగిన్. 480

వ. తదనంతరంబ కాంతలతలమానికంబగు తులసి భూమిఁ బడినంత స్త్రీప్రకృతిం జేసి సర్వజనప్రసిద్ధయై మునిజనావాసపావనంబగు బదరికావనంబునకుం జని నారాయణుండు తనకుఁ బ్రాణేశ్వరుండై మన్నించుత మని తా భావంబున భావించుచుఁ దదేకాయత్తచిత్తయై దేవమానంబున లక్షహాయనంబులు ఘోరంబగు తపంబుఁ జేయఁగడంగి. 481

సీ. గ్రీష్మంబునం దతిభీష్మపంచాగ్నిమ • ధ్యస్థయై ఫలజలాహారయగుచు
వర్షర్తువునయందు వానపంగుళ్ళలో • నాసీనయై దళాహార యగుచు
వడవడ వడఁకించు వలిగాడ్పులో సీతు • వందున మారుతాహారయగుచు
నేకపాదమునఁ దదేకనిష్ఠమనోబ్జ • ధారిణియై నిరాహారయగుచుఁ

గీ. దివిరి పది యిర్వదియు ముప్పదియును నల్వ
దియును వేలేండ్లు వరుసగా స్థిరతఁబూని
రాత్రియు దివమ్మనాక ఘోరంపుభంగిఁ
దపమొనర్పఁగ సాఁగె సంతప్తయగుచు. 482

క. ఈరీతి నట తపోదీ, క్షారతయై యున్నతులసిఁ గన్గొని రహి వా
ణీరమణీపతి సాక్షా, త్కారముఁ గావించె వరము దయ నీయంగన్. 483

క. ఆ జేజేపెద్దం గని, తా జేజే జేయఁగా నతం డనె సతి యే
యోజను దపమొనరించెద, వే జడియక యెడఁదనున్న వితముం జెపుమా. 484

క. హరిభక్తియైన నిచ్చెద, హరిదాస్యంబైన నిత్తు నజరామరతన్
వరియించెదేని యొసఁగెదఁ, దరుణీ! మదిలోని వాంఛితముఁ గైకొనుమా. 485

మ. అనుచుం బల్కిన ధాత కిట్లనుఁ దులస్యబ్జాక్షి "యోహంసవా
హన! సర్వజ్ఞుఁడవయ్యు నన్నడుగ న్యాయ్యంబౌనె! లజ్జింప నా
కనువౌనే, యిదియెల్ల నీవెఱుఁగవే యైఁగాక నీయానతిన్
వినిపింతు వ్వినుమయ్య నాదగు పురావృత్తాంత మాద్యంతమున్. 486

సీ. తులసి యందురు నన్ను తొల్లి గోజగమున • గోపినినాఁ గృష్ణుకూర్మిచెలిని
రాసకేళిని శౌరిరతిభుక్తను నతృప్త • మూర్ఛితనగు నన్ను మురవిరోధిఁ
గని రాధ హరిఁ దిరస్కారంబుగావించి • కోపంబు నాయందుఁ గూర్చిమిగుల
మానవయోనిసంభవవు గమ్మని శాప • మిచ్చిన హరిదయ నెడఁదఁ దాల్చి

గీ. భీతిఁ బొందకుము మదంశజాతుఁడైన
వానినిఁ జతుర్భుజు భరతవర్షమందు
బ్రహ్మవరమునఁ దపముచేఁ బతిగఁబొందఁ
గల వనుచుఁజెప్పి చనియె నాగరుడహయుఁడు. 487

క. ఆదేవివలన భయమున, నే దేహము విడిచి ధారుణి జనించితి న
బ్జోదరు నారాయణుఁ బతి, గాఁ దలఁచుచు నుంటి నిచటఁ గరుణింపు ననున్. 488

క. కాంతుని సుందరవిగ్రహు, శాంతుని నారాయణుని యశస్కరుఁ బతిగా
నెంతయుఁ గోరితి వరమి, మ్మంతఃకరణంబునన్ దయంగొని" యనఁగన్. 489

ఉ. అండజవాహనుం దనియె నాహరివంశభవుండు మున్ సుదా
ముండను గోపకుం డొకఁడు పుట్టెను రాధికశాపయుక్తి మా
ర్తాండసమానతేజుఁడు ధరాస్థలి భారతమందు శంఖచూ
డుండన మాధవాంశభవుఁడౌన్ ఘనుఁడున్ దనువంశజుండునై. 490

ఉ. వాఁడు చతుర్భుజుండు మగువా! మును గోభువనంబునందు నీ
పోడిమిఁ గాంచి మారశరపుంజవిభిన్నమనస్కుఁడయ్యు నిన్
గూడఁడు రాధికాసతి గనుంగొని తన్నదలింప నీని కీ
రేడుజగంబులందు సరి యేరును లేరు జవిస్మరుల్ భువిన్. 491

క. నీవును జాతిస్మరవై, యీ వృత్తాంతంబు నెఱుఁగు దిప్పు డతనికిన్
దేవేరి వగుదు పిమ్మట, గోవిందు వరింపఁగా నగు నిది ధ్రువంబౌ. 492

ఉ. శ్రీవరుశాపయోగమునఁజేసి మహీరుహతా ప్తి నీకగున్
నీ వెలియైనపూజ కడునిష్ఫలమౌను సుమంబులందు నెం
తో వరమౌదు, ప్రాణములతోఁ దులగాఁదలఁచు న్మురారి బృం
దావనియందు నిన్ను భజనంబులు మ్రొక్కుచు రిచ్చ నిచ్చలున్. 493

క. నీపత్రంబులఁ జేతురు, గోపాలకదేవపూజ గోపకులు త్రిలో
కీపావనివై నెగడుదు, దీపించెదు హరికథఁ దరుదేవ్యాకృతితోన్. 494

గీ. నావరంబున నిన్నియు న్గలుగు నీకు
ననుచుఁ బల్కిన సంతోష మావహిల్ల
మోముఁదమ్మిని చిఱునవ్వు మొలకలెత్త
హంసహాయునకు మ్రొక్కుచు ననియెఁ దులసి. 495

చ. మనమునఁ దాఁకియున్న యనుమానము దెల్పక మిన్నకుండరా
దని వినిపించెదన్ ద్విభుజునందలి నెయ్యముఁబోలె నాకునే
యనుపునను జతుర్భుజునియం దొనగూడదు మున్నశప్తనై
తిని కుచంగమొంది యదుదేవునిఁ గూడి రమించి సారెకున్. 496

ఉ. నాలుగుబాహువు ల్గలిగినన్ వరియించెద శంఖచూడునిన్
బోలునె శౌరియాన తలఁబూనక యేరికినైన; రుక్మిణీ
లోలునిఁ బెండ్లియాడుటకు లోఁగుదు నీవరయుక్తి రాధికా
భీలభయంబుఁజేసి యది వేగమె వాయ ననుగ్రహింపుమా. 497

క. అనవుడు నలినోదరుఁ డి,ట్లను గడుమోదమున షోడశాక్షరయుతమై
చను రాధామంత్రము గై,కొనుమా యనుమానమేల కొమ్మ యొసఁగితిన్. 498

క. రాధకు నీకుం గలుగున, సాధారణమైన పేర్మి; జలజాక్షునకున్
రాధాసమాన వగుదువు, రాధకెఱుఁగఁబడవు మీదు రతిమర్మంబుల్. 499

క. అని మానతిచ్చి రాధా, మనువు నొసఁగి కవచక్రమంబును స్తోత్రం
బును బూజాదికముఁ దెలిపి, చనియెన్ మేల్దీవనల నొసఁగుచు నంతన్. 500

క. ఆ మంత్రోపాసనమున, నామానిని తులసి సిద్ధురాలయ్యెఁ గడున్
దామంబునావాసపబలెఁ, దామరసోదరునిమహిమఁ దద్దయుఁ జెలఁగెన్. 501

మ. త్రిజగద్దుర్లభభోగభాగ్యములచే దీపించి నిర్ధూతఘో
రజపక్లేశయుఁ బ్రాప్తయౌవనయునై రాజర్షిసృష్టాన్న మిం
పుజనింప న్భుజియించి మై మలయజమ్ముం దాల్చి మల్లీసుమ
వ్రజశయ్యాంతరమందు సౌఖ్యమున నిద్రం జెందెఁ జూ, నారదా! 502

మ. నిదురింప న్మదిరాక్షిఁ గాంచి యపుడా నీరేజబాణుం డిదే
యదనంచుం బదునైనసాయకము లేయ న్శంఖచూడాఖ్య ము
న్మది నెల్లప్పుడుఁ గోరుచున్నకతన న్నారీవతంసంబు స్వ
ప్నదశం గాంచెను తత్సురారివిభు రూపత్రాసితానంగునిన్. 503

క. కాంచినయంతన మోహ ము, దంచితగతిఁ బొడముటయు నతం డద్దానిన్
బంచాయుధకేళిని దే, లించెన్ స్వప్నగతిఁ దెలియలే రెవ్వారున్. 504

ఉ. అంతట మేలుకాంచి హృదయాధిపుఁ గాన కొకింతవంతయున్
సంతసముం బెనంగొనఁగ సారసలోచన మాటిమాటి క
త్యంతవిషాదముంగొను "నహో" యను మెచ్చుచునుండు; నంతలో
నింతఘటించిపోయెఁ గుసుమేషుఁ డిఁకేమనవచ్చు నారదా! 505

వ. అంత నక్కాంతామణి కంతు దురంతచింతాభరంబు సహింపంజాలక పరాధీన
చేతస్కయయి. 506

సీ. ప్రాణేశుఁ డెపుడు గన్పట్టునం చూరక • గ్రుక్కిళ్ళుమ్రింగుఁ దాఁ గొంతసేపు
అంతలో వల్లభుం డగపడెనని బయల్ • కూరిమితోఁ జూచుఁ గొంతసేపు
అటుపైఁ బరీరంభ మాచరించె నటంచు • గుబ్బ లుప్పొంగించుఁ గొంతసేపు
తరువాత సంభోగదశఁ దేల్చెననుచు నె • క్కొను పరాధీనతఁ గొంతసేపు

గీ. ఏగెనని తాపమందు నొక్కింతసేపు • చింతగొను సంతసంబందు కొంతసేపు
కామకల్పిత మోహాంధకారమందు • సంచరించుటఁ జేసి యాసారసాక్షి. 507

ఉ. ఒంటిగనున్న నాకడ కయో! చనుదెంచునె వాఁడు? వచ్చి న
న్నంటునె? యంటెనేని మునులందఱు దూఱరె? దూరకుండినన్
గంటికిదోఁచు వాసిపఱుఁ గల్గిన మోహము మేలె? యైన నీ
తుంటరియౌ ననంగు ననతూపుల తీపుల కోపవచ్చునే. 508

చ. తతమృదుమల్లికాకుసుమతల్పముఁ గాంచినమేని కంటకాం
చితముగఁ దోఁచుఁ, జెందిరము చిచ్చుగఁ గన్పడు, నాలయంబు ప

ర్వతగుహపోల్కిఁ గాంచుఁ, దనవక్త్రము బర్వగనెంచు నెద్దియున్
వితయగుఁ గాదె కూర్మివిభునింగనఁ జిత్తముగల్గు చానకున్. 509

చ. అటు చటులాక్షి నెమ్మనము నంటిన మోహము నిల్పలేక తా
నటమటఁ బొందుచుండఁగఁ దదంతికశైలచరత్సురాంగనల్
తటుకున వచ్చి కొంతపరితాపము డిందుపడంగ నాతఁ డి
చ్చోట కరుదెంచుటల్ దెలిపి సుందరిఁ దేరిచి యేగిరంతటన్. 510

క. యోగియయి శంఖచూడుఁడు, జైగీషవ్యాఖ్యమౌనిసత్తమువలనం
దాఁ గృష్ణమంత్రముం గొని, యేగెం బుష్కరమునకు సమీహితబుద్ధిన్. 511

క. అచ్చట విధాత కృపచే, నిచ్చిన వరములనుగొని ద్రుహిణునానతి వాఁ
డచ్చోటు విడిచి ముదమునఁ, గ్రచ్చఱ విచ్చేసె బదరికావనమునకున్. 512

వ. అంత నావనంబునఁ దులసీలలామంబు తపంబుసేయు వనాంతరంబునకుఁ జను
దెంచె నప్పుడు. 513

ఉ. సుందరవిగ్రహుండు పరిశోభితరత్నవిభూషణుండు సం
క్రందనవైభవుండు రసికప్రవరుండు మనోహరుండు శ్రీ
చందనచర్చితాంగుఁడు హసన్ముఖుఁడౌ నలశంఖచూడు నా
నందముతోడఁ గాంచె లలనామణి మోహరసాబ్ధి మున్గుచున్. 514

క. కని ఘనలజ్జావనతా, ననయై చెలువొందుచున్న నారీమణి న
ద్దనుజోత్తముఁ డప్పుడు గ, న్గొని యిట్లనిపల్కె లో ననూనప్రీతిన్. 515

ఉ. వారిధరాభవేణిముఖవైభవ మొందకఁ గంజపుంజ మె
వ్వారిఁ గాంచ సిగ్గుపడి వారికి మధ్యమునన్ వసించియున్
వారిధిపుత్రురాక నలవారిజనేత్రముఖం బటంచొకో
వారితగంధమై ముకుళవైఖరిఁ బొందుచునుండు నెప్పుడున్. 516

చ. రమణిముఖాంబుజాతమకరందముఁ గ్రోలెడు నిచ్చ నేగి ఘ్రా
ణమను సువర్ణసూనము గనంబడ భీతినిజెంది యుత్తమాం
గమున వసించి తచ్చరణకంజములంగని వెన్కనుండి సం
భ్రమమున నేగుదెంచు భ్రమరంబులనాఁ దగి వేణి చెల్వగున్. 517

ఉ. తమ్ములసూచు మోము, కుముదంబులజోడు కనుల్, మెఱుంగుట
ద్దమ్ములకీడు చెక్కుఁ లడిదంబుల గోడునడంచు నారు, చిం

దమ్మలతేఁడు కుత్తుక, పదమ్మల కోడు ప్రవాళ, మిట్టియం
దమ్మలఁబ్రోడ పూర్వసుకృతమ్మున నాకుఁ లభించె నేఁడిటన్. 518

వ. అని యనేకభంగులఁ గొనియాడి తత్సమీపంబునకుం జని జిఱునగ వంకురింప మెల్లన నిట్లనియె. 519

ఉ. ఎక్కడిదానవీవు ? కులమెయ్యది ? నీతలిదండ్రులెవ్వ ? రి
విక్కడ నొంటిమై నిలువ నేమిప్రయోజన ? మెట్టిచోటు నీ
యిక్క ? దరిం జరించు చెలు లెవ్వరు లేరదియేమి కారణం ?
బిక్కతయెల్లఁ దెల్లముగ నింతయు డాఁపక తెల్పు మంగనా. 520

క. అన సాధ్వి యిట్లనియె "దను, జనాథ ! ధర్మధ్వజాఖ్యజగతీపతికిన్
దనయను నారాయణుని బ, తినిగాఁ దలపోసి చేసితిని దపమిచటన్. 521

క. భూమీశుఁడవని పలికితి, మోమోడక యింతవట్టు పురుషులతోడన్
రామామణు లేకతమున, నేమాటలు పల్కనేర్తురే, యిదితగునే ! 522

ఉ. కోమలి సత్కులీనయగు కొమ్మ వివిక్తతలమ్మునన్ గుల
గ్రామణియైన పూరుషుఁడు గన్గొనఁబోవునె ? పోయెనేని యా
భామినితోడ వేఱొక నెపంబిడి పల్కునె ? దుష్టవంశజు
ల్గాముకులైనయట్టి పలుగాకులఁబోలె, సురారిసత్తమా. 523

వ. ఇదియునుంగాక, స్త్రీజనం బతిగర్హితంబు; ప్రాజ్ఞుండగువాఁడు స్త్రీ జనాధీనుండు కానేరఁ" డని పలికి మఱియును, 524

ఉ. మంతనమందు మానినుల మచ్చికసేయఁగరాదు. చేసెనే
నెంతయు భీతిమాలి పతి హేళనసేయు దురాత్మకార్యము
ల్చింతనసేతు, రెప్డు నిరసింతురు కాంతులమాట. వింతలే !
యింతులకున్ మగండు చనవిచ్చినతోడనె నెత్తికెక్కుటల్ ! 525

ఉ. కామిని పొందులేనియెడ గ్రౌర్యముఁ గోపముఁజూపు ; విస్ఫుట
త్రాసరసాక్షి సూక్ష్మసురతంబున మిక్కిలి దుఃఖమందుఁ; గాం
తామణి గాఢమౌ నిధువనంబున సంతసమందు; నద్దిరా !
భామల కెద్దియు న్సురతభాగ్యముకన్నను దక్కువేఁదా. 526

క. ఎలఁబ్రాయము సౌందర్యముఁ, గలిమియు రసికతయు సురతకౌశలముఁ గలల్
గలిగిన మగని ప్రాణం, బులతో సరిఁజూచెదరు ప్రఫుల్లాబ్జముఖుల్. 527

క. ముదుసలి, సురతాక్షముఁ గని, ముదితలు నెపముంచి కలహమును బెంచి సదా
పదరుదురు; నరుల కింతుల్, గద కష్టసుఖంబులీయఁ గారణభూతల్। 528

క. సారసగంధికి మిత్రులు, వైరులు గలరే। వినూత్నవరు ననుదినముం
గోరుచునుంద్రు సతీత్వా, చారంబులు వెలికిఁదోఁప సంప్రీతిమెయిన్. 529

ఉ. జవ్వని కాత్మలో నితఁడు చక్కనివాఁడని తోఁచెనేని తా
నెవ్విధినైన వాని వరియింపఁదలంచును గాని బంధువుల్
నవ్వుదురో, మరేమను నొనాథుఁడు, లాఁతులుదూఱరొక్కొ. యే
నెవ్వము గల్గునో? యని గణింప దొకించుక రాక్షసోత్తమా. 530

క. కార్యముగలయప్పుడు పరి, చర్యలుగావించి విభుని సమ్మతిగా సౌం
దర్యము ధరించి తలఁచిన, కార్యంబగుఁబిదపఁ దృణముగాఁ గంద్రు చెలుల్."

వ. అనవుడు. 532

ఉ. ఇందునిభాస్య నీవు వచియించిన పల్కులవెల్లఁ గల్లగా;
వందువిశేషముండె జనులందఱు మోహపడంగ ముఖ్య శతా
నందుడు సృష్టిఁజేసె లలనాజనరూపము రెండురీతులన్
బొందుగ మంచిచెడ్డలను బోల్చి గ్రహించిన యుక్తి మిమ్మహిన్. 533

గీ. రాధ సావిత్రి లక్ష్మి సరస్వతియును, దుర్గ మున్నగునట్టి సతులు విధాత
చేత నిర్మింపఁబడి రాదిసృష్టియందు, అఖిలమంగళసంధాత్రులగుచుఁ దరుణి. 534

క. వీరలకళచేఁ బుట్టిన, స్త్రీరూపము మంచిదని వచింతురు విబుధుల్
వారల వేర్వేఱుగ నే, నారసి చెప్పెదను విను సమాహితబుద్ధిన్. 535

సీ. తార మందోదరి దమయంతి మేన వే ♦ దవతి కౌశిక యరుంధతి యహల్య
శతరూప దక్షిణ స్వాహ ఛాయావతి ♦ శచి దేవహూతి యక్షసతి యదితి
వరుణాని తులసి లోపాముద్ర కోటవి ♦ దితి రోహిణియు పతివ్రతలు; మఱియు
గంగ ధరిత్రి మంగళ చండి స్మృతి మేధ ♦ ప్రభ శోభ కీర్తి సంపత్తి శాంతి

గీ. క్షాంతి నిద్దుర క్షుత్పిపాసలు దినంబు ♦ షష్టి తామసి కాంతి సంతుష్టి శ్రద్ధ
యానెడు నివియెల్ల స్త్రీరూప మందినవి యు♦ యుగయుగంబున జరియించు నుత్తమగతి

వ. అది గావున. 537

ఉ. పండితుఁ డుత్తముండు పరభామను గోరునె యెన్నఁడైన నో
యంఁదజయాన। యానంవ యానతి వచ్చితి, నేను శంఖచూ

డుండను రాక్షసేంద్రుఁడఁ; గడు న్మదమారఁగ విన్ను నిచ్చుటం
బెండిలియాడఁగోరితిఁ జుమీ। మది సంశయ ముజ్జగింపుమీ. 438

క. తొలిపుట్టువున న్విష్ణువు, కలచేత సుదాముఁడనఁగ గణుతింపంగా
నలరితి గోపకులంబునఁ, బొలతిండిని రాధశాపమున నిపుడైతిన్. 539

క. మును నీవు తులసి వాక్య, ష్ణునిచే సంభుక్తవగుటఁ జూచి మనమునం
గినుక వొదము రాధిక భువి, జనియింపఁగ శాప మపు డొసంగెను నీకున్. 540

వ. అపుడు నీయందు బద్ధానురాగుండనయ్యును రాధికాభయంబున నిన్నుఁ గలయనైతి; నిదియెల్లఁ గృష్ణమంత్రప్రభావంబ; యే నెఱుంగుదు నీవును జాతిస్మర వగుటంజేసి యీ వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగు దనవుడు. 541

గీ. మగువ విన్ననవ్వు నగి యిట్లనియె దాన. వేంద్ర। కామవశత నివ్విధమునఁ
దెలివికల్గువాఁడు స్త్రీజితుం డగునయ్య।, యైన శుద్ధుఁ డందురయ్య వాని। 542

చ. అమలమనస్క। విప్రుఁడు దశాహమునన్, క్షితిభర్త ద్వాదశా
హమునను, నూరుజుండు పదునైదవప్రొద్దునఁ, బాదజుండు మా
సమునను శుద్ధిజెందుదురు జాతమృతమ్ముల; నంగనాజితుం
డమలినుఁడౌఁ జితాదహనమందని పెద్దలు సెప్ప విన్బడున్. 543

గీ. స్త్రీజితంబగు నెవ్వనిచిత్త మాతఁ, డిడిన పిండోదకంబుల నిచ్చఁగొనరు
పితరు; లమరులు పూజాదివిధులఁ గొనరు, జపతపోజ్ఞానవిద్యాయశంబు లున్న.

ఉ. హీనున కంగహీనునకు వృద్ధున కామయదుష్టదేహి క
జ్ఞానునకుం దరిద్రునకు షండున కంధునకుం బరాంగనా
ధీనునకుం బ్రకోపికిని దీనునకుం దనకన్య నిచ్చు న
మ్మానవుఁ డొందు నుర్వి నవమానము రౌరవముం బరంబునన్. 545

క. శాంతునకున్ వర్ణికి గుణ, వంతున కనురూపవైభవునకు ధీ
మంతున కాత్మజ నిచ్చిన, సంతసమున వాఁడు గను దశక్రతుఫలమున్. 546

మ. మనుజుం డెవ్వఁడు కూఁతు నమ్ముకొని సంపాదించు విత్తంబు వాఁ
డనిశంబున్ యమకింకరాహతుల హాహాకారముంజేయుచు
న్ననువంతంబడు భీకరంబయిన కుంభీపాకమందుం బున
ర్జని దుష్టామయపీడితాంగుఁడయి మాంసం బమ్మి జీవించెడున్. 547

వ. ఈ ప్రకారంబున నొండొరులు వివాదంబుచేయు చక్కటికి వేల్పు పెద్ద విచ్చేసి వారలం గనుంగొని. 548

మ. దనుజాగ్రేసర! వాదమేటి కిఁక గాంధర్వంపుఁ జందాన నీ
వనితం బెండిలియాడు మిర్వురకు దాంపత్యంబు మేలౌ సతీ
జనరత్నంబగు నాలతాంగి పురుషశ్లాఘ్యుండ వీవున్ హతా
జ్జనితంబైన ఫలంబుఁ బోవిడిచినన్ సౌఖ్యంబు చేకూరునే. 549

క. ఏల పరీక్షించెదవో, బాలామణి! యిట్టి సుగుణవంతునిఁ బతిగా
నేలోకంబునను గనం, జాలవు వరియింపు మితనిఁ జాలమిఁ కేలా. 550

చ. గణపతిపుష్టి, యయ్యదితి కశ్యపుఁడున్, జ్వలనుండుస్వాహ, రో
హిణి శశియున్, శచీసతి మహేంద్రుఁ, డహల్యయుగౌతముండు, ధా
రుణియు వరాహమూర్తియు, నరుంధతి మత్సుతుఁ డట్ల మీరలుఁ
గణనవహింత్రు నీకు పతి కాఁగలఁ డాహరియుం బునర్జనిన్. 551

గీ. వనిత యూఱడు మింక శోభనముగల్గు, నాదు వచనంబు వితయగునా యటంచు
దీవనల నిచ్చి చనియె వాణీవరుండు, భావజాత్తి దైత్యుభావంబు జెందె. 552

క. అందములప్రోడయగు తుల, సిం దానవచక్రవర్తి చిత్తములో నా
నందముమీఱఁగ నప్పుడు, గాంధర్వవిధి న్వివాహకౌతుకమెసఁగెన్. 553

క. అసమయంబున నాకని, వాసులు గురిసిరి ప్రసూనవర్షము గంధ
ర్వీసముదాయము నాట్యము, చేసెను దుందుభులమ్రోఁత చెలఁగెను బిట్టై. 554

ఉ. అంతట శంఖచూడదనుజాధిపుఁ డంగన చేయిపట్టి త
త్ప్రాంతకిసాలజాలకలతాంతనితాంతవిభాసిబంభరా
క్రాంతవితాయమానహృదయంగమగానవిలోలవృక్షవా
ట్యంతరభాసమానమగునట్టి లతాగృహసీమఁ దారిచెన్. 555

క. తారిచి యందుఁ దల్పము, వారంబుల నొక్కసెజ్జ భద్రముగాఁగన్
వే రచియించి తటాలన, నారీమణిఁ జేసెఁ గురుపున న్వసియింపన్. 556

చ. కురువునఁ జేర్చి యంత నెటికొప్పుపయి న్నవరించి కమ్మపూ
సరులు ఘటించి చెక్కులఁ బసంముగ లేనెలవంకలుంచి మో
విరసము గ్రోలి సిబ్బితిని ప్రీలిచి మై పులకింపఁగాఁ గళల్
కరముల నంటుచుం బడఁతుకం గరగించెను మించుపక్కలన్. 557

ఉ. పమ్మిన కూర్మి దానవుఁడు పార్వణచంద్రముఖిం బిరాన గా
ఢమ్ముగఁ గౌఁగిలించి ప్రకటంబుగ వాతెఱ ముద్దొనర్చి యా
కమ్మనివింటివాని బలుకయ్యమునన్ సుఖియించె నెద్దకున్
సమ్మతియైనపోల్కి నెఱజాణతనంబునఁ గోర్కి దీఱఁగన్. 558

ఉ. అత్తఱి నత్తపస్విని రతాంతమునం గనుమూసి యెంతయున్
జిత్తము రిత్తయైతనరఁ జెందెను మూర్ఛ నతండు లేచి యా
బిత్తరి తాళవృంతముఁ బీవఁగ మెల్లన మూర్ఛఁదేఱి తాఁ
జిత్తహరుం గనుంగొని వసించె పునాంతి కిచ్ఛగించుచున్. 559

మ. అవునా, గాఢరతిన్ శ్రమంపడఁగఁజేయం గాంత! నన్నంచు నా
నవలారత్నము ధీరత న్మనముతోన స్మిత పుంభావకే
ళి వొనర్చెన్ చలదున్నతస్తనవల్లీలామణీహారకాం
తవదర్పోజ్జ్వలనేత్రకోణయయి యాత్మన్నాథుఁ దగ్గింపఁగన్. 560

వ. ఇటు లవ్వీరాయితమ. కుటిలాలక తానొనర్చి కొండొక వడికిన్
దటుకున వ్రాలెను తామ. స్యటు పేరురముందు మాలికాకృతి దోఁపన్. 561

ఉ. ఆతరుణీలలామయు సురారియు నవ్వనవాతపోతని
ర్ధూతరతిశ్రమాంబువులయి తోరపుఁబ్రీతి మనంబు లూరఁగా
ద్యోత మొకింత సోఁకని మధువ్రతకోకిలమంజుగీతికా
స్వీతరసాలసాలసరణిం దగు గొజ్జఁగినీటికాలువన్. 562

చ. కనుఁగొని లేచి యయ్యసుర కామినికిం గయిదండ యిచ్చి మె
ల్లన నడిపించుచో వవివిలాసము లెల్లను గానిపించి క
ప్మని వలిపెంపుఁదెమ్మెర సుమాళముగా శ్రమ నార్ప నాసర
ప్మను దఱియంగవచ్చి దరి బోటిని నిల్పి ముదాన నిట్లనెన్. 563

క. కొమ్మా! యల్లది కాంతే, తుమ్మెద యాతమ్మిలో మధువు నాని వెసన్
గొమ్మని యళి కందిచ్చుట, జుమ్మని తా రొదనుజేయుచుం బ్రియమారన్. 564

క. అదె జక్కవఁ గనుగొంటే, పదముల నొకతమ్మిమొగడపై నిడి మోదం
బెదఁగదురఁగ నొకతమ్మిం, బదిలంబుగ మధువు నానుఁ బద్మదళాక్షీ. 565

క. లలనా! యీనదిలోపల, జలకం బాడుదమె మధురసలిలాంతరకే
ళిలదభృంగీవిరచిత, కలనాదంబులు వినంగఁ గదుఁ బ్రియమయ్యెన్. 566

ఉ. అనలినాక్షి వల్లెయని యప్పుడు తామరపాకు గోరఁ బూఁ
దేనియ ఏంచి తెచ్చి కరదీపితమంజులరత్నకంకణ
ధ్వానము వీనుదోయికి ముదంబొదవన్ సిర సంటి యంత నె
మ్మేను సరోజపాంసువుల మెల్ల నలుంగిడి ప్రేమమీఱఁగన్. 567

క. జానగు గొజ్జఁగి నీటం, దానంబాడించి నెరుల తడియొత్తి సుగం
ధానూనధూపమున నా, మానిని దా నోఁసిక సుమంబులఁజుట్టెన్. 568

క. శిస్తుగఁ దిలకము నుదుటను, గస్తురిచే నుంచి మేనఁ గలప మలఁది మే
ల్దుస్తులు కట్టఁగ నిచ్చి ప్ర, శస్తమణీభూషణములు చక్కఁగ నునిచెన్. 569

గీ. లలన యీగతి మగని నలంకరించి, యొక్క యెలమావిక్రిందఁ గూర్చుండఁజేసి
మజ్జన మొనర్చి తానును మరలివచ్చె, అంగజుఁడు సానఁబట్టిన యమ్మనంగ. 570

సీ. తడియార్చి నెఱుల క్రొమ్ముడివైచి వాసించు • మొగలిపూఱేకుల ముడిచి చుట్టి
కులుకుచన్గొండలఁ గలపంబుఁ దాలిచి • జిలుఁగుపైఠాణికంచెలను దొడిగి
హారంబు మెడ నంగహారంబు మేన కే • యూరముల్ రెండు బాహువుల నుంచి
బంగారు రంగారు చెంగావిపుట్టంబు • సింగారమూర వాసిగ ధరించి

గీ. తళుకుఁజెక్కుల మకరికల్ కులుకఁజేసి • కనుల కాటుకయును దిలకంబు నుదుట
నడుగుఁదమ్ముల లాక్షయు నవధరించి • సరసిదరినుండి సరసుని సరస కరిగె. 571

చ. చని హృదయేశు నంఘ్రులకు సాఁగిలిమ్రొక్కి ప్రియంబెలర్ప నీ
వనమునన్న తేనెయును బండ్లును దెచ్చెద నారగింతువే
యనవుడు వల్లెయన్న జలజాయతలోచన యవ్వనస్థలిఁ
బనుపడి పూవుఁదేనియలుఁ బండ్లును దెచ్చి యొసంగెఁ జెచ్చెరన్. 572

క. తెచ్చియొసంగిన పండ్లును, నచ్చపుఁదేనెయును వారిజాక్షియుఁ దానున్
మచ్చికతోడుత నచ్చట, ముచ్చటదీఱంగ నపుడు భజియించి రొగిన్. 573

వ. అనంతరంబ శంఖచూడుండు తులసీమణీమణితో. 574

ఉ. ఓచపలాక్షి! యింక నిట నుండఁగ నేటికటంచుఁ బల్కి వే
లేచి ముదాన దారము లేమభుజంబున నుంచి చూచితే
లోచనపర్వ మయ్యె వనిలోఁగల చోద్యములంచు దట్టమై
పూచిన పూవుటీరములపొంతనె పోవుచు నేర్పుమీఱఁగన్. 575

సీ. పరభృతత్రోటీవిపాటితపాటలీ • కోరకంబులఁ దేనె కురియునెడలఁ
గమ్మనితావులు గ్రుమ్మరించుచు వలి • తెమ్మెరల్ వీతెంచు తెరువులఁ జని
మదముమీఱిన తేటికొదమల జిలిబిలి • రొదల నింపగు పూవుఁబొదలు దూరి
కపురంపుటనఁటి చొక్కపుదుమారంపుమొ • క్కలపుఁదిప్పల సరాగమున నెక్కి
గీ. కలువరామానికంపుఁ జెక్కడపుఁబనుల • సిద్ధమైయొప్పు సావడియొద్దఁ జేరి
చివురుకైదువుపాదుషా చెయ్వుఁలందు • సుదతి నలరించె నాశంఖచూడుఁ డనఘ.

క. ఇటులే దినదిన మట న, చ్చటులాలకఁ గూడి సురతసౌఖ్యాబ్ధినము
త్కటమతితో నుండఁగ నం, తట నొక మన్వంతరంబు తటుకున దాఁటెన్. 577

ఉ. వెండి యనంతవిక్రమము పేరిచి యాహొలదిండి దండియై
ఖండనమాచరించి బుధవల్లభుఁ బాఱఁగఁ ద్రోలి మౌనిమా
ర్తాండవితాయమానసవనాగ్నుల నాఱిపి హవ్యముల్ సము
ద్దండగతిన్ హరించి మునితల్లజులన్ వడిఁ జెండి యార్చుచున్. 578

ఉ. ఆకలుషాత్ముఁ డాత్మఁ గొలయంచుఁ దలంపక క్రొవ్వియేర్చి నా
నాకులకాంతలన్ జలమునం గొనితెచ్చి తదీయబాంధవుల్
శోకముపెల్లున న్వనరుచుం బఱపం జెఱసాలనుంచి చీ
కాకుపడంగఁ జేసెను జగంబును బెల్లగుదుండగంబునన్. 579

చ. ఘనమున నించుకేని నెఱి మాని మగంటిమి దిక్కులెల్లెడన్
గనుఁగొనఁ దానయౌచుఁ ద్రిజగంబుల నేచుచునుండఁగా సురల్
దనుజు జయింపలేక ధృతి తద్దయుఁదూలి హృతాధికారులై
వనరుచు ధాతఁ గన్గొన జవంబున నేగిరి పాదచారులై. 580

చ. చని యనిమేషు లవ్విధిహజారముముంగిట ద్వారపాలురన్
గనుఁగొని ధాతయానతని గైకొని లోనికి వేగఁబోయి ధా
తను బొడఁగాంచి తచ్చరణతామరసంబులకున్ జొహారు జే
సి నిలిచి భక్తిదోఁపఁగ వచించిరి వారు విషణ్ణచిత్తులై. 581

మ. ప్రమదారంభుఁడు శంఖచూడుఁడను దేవద్వేషి క్రూరుండు దు
ర్దమదోర్దర్పమెలర్పఁ గయ్యములఁ గోదండోరుశింజాధ్వనిన్
సుమనస్సంఘము పీఁచమాఱిచి బిడౌజున్ వీఁక నిర్జించి తా
నె మహారాజయి మాఱులేక మెలఁగు న్నీరేజసింహాసనా. 582

సీ. చరియించు నొకవేళ సురరాట్తరంగిణీ • పరిసరవాలుకాపదములందు
విహరించు నొకమాఱు వివిధరత్నప్రభా • స్వరహిమ శైలకందరములందుఁ
గ్రీడించు నొకతూరి బృందారకీగాన • బంధురనందనోపవనసరణిఁ
ద్రిమ్మరు నొకసారి ఋత్విగ్వషట్కార • కలనాసవనవాటికలకుఁ జెంత
గీ. అచ్చటఁ జరించువారు వెన్నిచ్చి పాఱఁ • ద్రోలి కంటికింపగు వెలందులను గడిమి
బట్టుకొనితెచ్చి చెఱసాలఁ బెట్టిపొందుఁ • గఱకు రక్కసి యెదఁ గనికరము మాలి.

ఉ. అమ్మెయి మక్కుమీఱి సకలావనిభాగములందు హాళిమై
ద్రిమ్మరుచుండి జన్న మొనరించెడిచోటికిఁ బోయి బల్మి హ
వ్యమ్ముహరించి యడ్డపడువారల బమ్మెరవోవఁ గ్రుమ్ము వాఁ
డెమ్మెయిఁ దాఁకువార మిఁకనెద్ది యుపాయము పద్మసంభవా. 584

చ. కఱదల నెన్నియేఁ గఱచి క్రాలెడు నాపౌలఁడండిఘాటికిన్
వెఱచి కడిందియౌ నతని వేఁ ముఁదక్కి ఏనుం గనుంగొనన్
బరచి యిటేగుదెంచితి మహాకృపామతిఁ బ్రోవకున్న నె
త్తెఱఁగున నుందు మింకెవరుదిక్కు మహాత్మ! వచింపు నావుడున్. 585

చ. చిఱునగ వాననాబ్జమునఁ జెన్నువహింపఁగ నల్వ పల్కె. నే
నెఱుఁగుదు శంఖచూడు నతఁ డేచి బుధావళి నొంచుచుంట యే
నెఱుఁగుదుఁ గాని యాదనుజునిన్ వధియింపఁగఁజాల మాయలం
గఱచినవాఁ డనేకము లఖండపరాక్రముఁ డాహవంబులన్. 586

చ. వెఱవకుఁ డీరు డెందముల వేరముఁదక్కకుఁ డుక్కుమీఱి యె
త్తెఱఁగుననైన వానిని వధింపఁగ నాత్రిపురాంతకుండ పో
నెఱిగలఁడాతనిం గనిన నెవ్వగ లన్నియుఁ దీర్పఁజాలు నే
డెఱుఁ జనుఁ డింక నేను జనుదెంచెద శంకరుపాలి కింతలో. 587

వ. అనవుడు, 588

క. "దేవరతోఁ జనుదెంతుము", నా వల్లెయటంచుఁ బల్కి నానామునిశ్రో
భాభాజితముగు తన, యావాసము వెడలె నిర్జరాగ్రేసరుఁడై, 589

వ. ఇట్లు కృత్తివాసోదిదృక్షాతత్పరుండై. 590

మ. జలజప్రోద్భవుఁ డంతఁ గన్గొనియె శశ్వచ్ఛర్వవీక్షాకుతూ
హలనిస్తంద్రగతాగతాఖిలమునీంద్రావశ్యపన్యాసమున్

ఫలితోత్ఫుల్లకిసాలితావనిజసంవాసంబు విద్యాధరీ
లలితాంగీక్రియమాణనర్తనసముల్లాసంబుఁ గైలాసముం. 591

శా. నీరేజాతభవుండు తద్గిరి బుధానీకంబుతో మెల్లనం
జేరంబోయి తదగ్రభాగమున నక్షీణప్రభాభాసుర
గ్లౌరత్నోరువితర్దికాంతమున లీలం గౌరితో నర్మవా
చారంభం బొనరించు నీశ్వరుని విశ్వారాధ్యునిం గన్గొనెన్. 592

ఉ. కాంచి విరించి నిర్జరనికాయముతోఁ దనమోడ్పుకేల్నిటా
లాంచితముం ఘటించి శివు నంఘ్రియుగంబులకుం జొహారు గా
వించి నుతించి నిర్జరుల వెగ్గలపాటును విన్నవింప నా
లించి విరించితో ననియె లేనెలదాల్పు ముదంబుమీఱఁగన్. 593

క. సారససంభవముఖ్యుం, డారకివరులార! దనుజు దండింపంగా
నేరను; నేనును వచ్చెద, నారాయణు దర్శనం బొనర్పంగఁ జనుఁడీ. 594

లయగ్రాహి.

వార లటులేగి ముదమార హరిపత్తనపు, ద్వారమును జేరి యటఁ జారుమణిమాలా
హారులను స్మేరముఖసారసులఁ జక్రదర, ధారులను ధీరుల సుదారుల మనోజ్ఞా
కారులఁ జతుర్భుజుల మేరుధరణీధ్రసమ, ధీరులను శ్యామలశరీరులను రమ్యా
చారులను శౌరి ప్రతిహారులను జూచి విధి, జేరి తనరాకకును గారణము దెల్పెన్.

గీ. తొడరి వారల యనుమతి వడసి యచట, కడమ పదియాఱు గవకులు గడచి చనియె;
భూతపతిముఖ్యదేవసమేతుఁడగుచు, ధాత వారల కభయప్రదాత యగుచు. 596

మ. శతపత్రప్రతిపక్షరత్నమయకక్ష్యాభాగముం గాంచనాం
చితసోపానపరంపరాకలితరాజీవాప్తమాణిక్యముం
దతవిస్ఫూర్జితనీలరత్నఖచితస్తంభంబుఁ జంద్రాభముం
జతురశ్రంబును బూర్ణకుంభయుతమౌ సౌధంబునం దొక్కచో. 597

సీ. పొందమ్మిరుచిఁ బోలి యందమైతగు పద • ద్వంద్వంబు సిరి కేలఁ బట్టియొత్తఁ
బులుఁగురా రాకడెంబులు ఘల్లు న్మ్రోయ • వలచేత గంగ వీవనలు వీవ
నెఱనవ్వు మోమున మొలకలెత్తఁగఁ బల్కు • బోటి కప్రంపుఁదాంబూల మొసఁగ
పదనూపురధ్వనుల్ పొదల నచ్చరబోంట్లు • నర్తనాదికములొనర్పుచుండ

గీ. నవ్యమాణిక్య సింహాసనంబునందు • వేడ్కమీఱఁగఁ గొలువున్న వేదవేద్యు
భక్తలోకసంరక్షణభద్రదీక్షు • శౌరిఁ గన్గొనె విధి బుధసహితుఁ డగుచు. 598

చ. నలువయు వేల్పులున్ శివుఁడు నైజవినూత్నకిరీటరత్నకాం
తులు జలజాక్షునంఘ్రులకుఁ దోరపుఁ గన్కలుగా నొసంగి మై
పులకలు గ్రమ్మ బాష్పజలపూరితలోచనులై సగద్గదా
వలితశిరోధులౌచు నిలువంబడి రందఱు విన్నబాటుతో. 599

క. పలుకంగ నేమి తోఁచక, నిలువంబడియున్న వేల్పునికరముఁ గని యా
జలజాతోద్భవుఁడు కృతాం, జలియై వచియించె నిట్లు శార్ఙ్గధరునితో. 600

శా. పాపారణ్యకుఠారదంఘ్రినలినా! భావత్కకారుణ్యవీ
క్షాపీయూషరసంబు మారజము నిస్సారంబుగా నాఱిపెన్;
నీపాదాబ్జనఖైందవప్రభలు ఖండించెన్ దమంబున్ సుఖం
బాపూర్ణంబగు నింక నీమధురవాచారూఢి విన్నంతటన్. 601

క. అని సన్నుతించి తా మా, దనుజునిచేఁ గన్న దీనదశ నెఱిఁగింపన్
విని సర్వజ్ఞుండగు హరి, వినిపించె స్సురల కసురవిధ మతికరుణన్. 602

క. ఉరుబాహుబలుండగు క, ర్పురనాథుఁడు చేయుక్రౌర్యముల నెఱుఁగుదు నో
సురలార! యైన వానిం, బరిభవమొనరింప నాదు భక్తుండగుటన్. 603

ఉ. ఆరజనీచరేశ్వరుఁ డనన్యవిజేయుఁడు గాన వాని నీ
మారహరుండు ద్రుంపఁదగు మామకశూలముచేతఁ గావున
న్మీరిఁక దుఃఖమందకుఁడు మేల్సమకూరు నటంచు వారిఁ దా
నూఱడిలంగఁజేసి హరి యుగ్రునకిచ్చెఁ ద్రిశూలమత్తఱిన్. 604

గీ. ఇచ్చి సురలార! వేగపు యేగుఁడింక, నేను బ్రాహ్మణవేషమ్ము నూని వాని
నడిగి కొనితెత్తు మున్ను నే నిడిన కవచ, మంత వధ్యుండు మీకగు నద్దనుజుఁడు.

వ. అదియునుంగాక వానిభార్య కెన్నండు సతీత్వహాని సంభవించు నప్పుడ వాని మర
ణంబు తటస్థించుఁ గావున మదీయంబగు తేజంబు తద్గర్భంబున నిక్షేపింపవలయు.

గీ. అనుచుఁ బల్కిన సంతోషమంది కృత్తి, వాసుఁ డాశూలముం గొని వనజసంభ
వాదిసురసంఘములతోడ నరిగె దైత్య, నాథు నాశంబుకై జతనములొనర్ప. 607

ఉ. దానవు సంహరింపఁ బ్రమథప్రభుని న్నియమించి తా యథా
స్థానముఁ జేరె ధాత దివిజప్రవరుల్ జని రంత పుష్పభ

ద్రానదియొడ్డున న్వటధరాజముక్రింద వసించి శంభుఁడా
దానవనాథుపజ్జ కుచితంబుగఁ బంపెను దూత నొక్కనిన్. 608

వ. వాఁడు నతిత్వరితగమనంబునఁ దత్పట్టణంబుఁ జేరం జని. 609

సీ. దశపంచయోజనదైర్ఘ్యవైశాల్యంబు • విపులస్ఫటికయానవేష్టితంబు
నతిదుర్గసప్తఖేయాసమంచితమును • సముదగ్రతరవప్రసప్తకంబు
తతరత్నవీధీశతకభాసమానంబు • సద్వస్తుయుతవణిక్సొపచయము
సింధూరసన్నిభోచితరత్నఖచితది • వ్యాశ్రమకోటిసమన్వితంబు

గీ. సతతఫలభూరుహవితానసంయుతంబు • లలితవిహగాళికూజితకలకలంబు
నయుతకింకరరక్షితం బగుచు మిగుల • దంబుమీఱిన తత్పట్టణంబు నందు. 610

సీ. పూర్ణేందుమండలస్ఫూర్జితాకారంబు • పరిఘాచతుష్కవిభ్రాజితంబు
సుహృదావళీమహాసుముఖప్రవేశంబు • దుర్వారత్రప్రవేశసుమర్గమంబు
రమణీయశృంగవిరాజితాభ్రతలంబు • ద్వాదశద్వారవిభాసితంబు
మాణిక్యకాంచనమండలీమండిత • సుందరతరలక్షమందిరంబు

గీ. రత్నసోపానసంచయరంజితంబు • మణిమయస్తంభశతకసమన్వితంబు
నగుచుఁ జెలువొందు నారాచనగరి కరిగి • ద్వారపాలకు నాజ్ఞ లోపలకుఁ జనియె.

మ. తనరారందగు భృత్యుఁ డొక్కరుఁడు శ్వేతచ్ఛత్రముంబట్ట వీ
వనల స్వీవఁగఁ బార్శ్వను ల్బుధులు విద్వాంసుల్ ప్రవేష్టింప వీ
ర నికాయంబులు క్రేవలం గొలువఁ దోరం బొప్పఁగా రత్నకాం
చనపీఠంబున నున్న దైత్యపతి పజ్జంబోయి వాఁడిట్లనెన్. 612

క. దానవనాయక యే నీ, శానుని యానతి గ్రహించి చనుదెంచితి నా
పై నేరముంచ కిప్పుడు, మానుగ వినవలయు నాదు మాటలు గూర్మిన్. 613

శా. హరికిన్ శూల మొసంగి రక్షణముకై యాజ్ఞప్తినీయంగ నీ
శ్వరుఁ డేతెంచెను బుష్పభద్రకడకున్ స్వారాజ్య మీ విప్పుడే
సురసంఘంబుల కిచ్చి వర్తిలుము రక్షోనాథ। కాదేని సం
గరరంగంబున నీయెడ ల్జిదిమి జక్కంజేయు నిక్కంబుగన్. 614

గీ. అనిన దూతపల్కు లాలించి నవ్వుచు. నెల్లి వేగ నే మహేశుకడకు
నరుగుదెంతుఁ జనుమి యనఁగ వాఁ డంతట. నేగె శంభుఁడున్న యేటికడకు.615

వ. ఆ సమయమున. 616

మ. అల సేనానియు వీరభద్రుఁడు విశాలాక్షుండు బాణుండుఁ బిం
గళనేత్రుండు వికంపనుండును మహాకాయుండు భద్రుండు బా
ష్కలుఁడుం దుర్జయుఁడుం గుటీచరుఁడు దుర్గమ్యాఖ్యుఁడున్మన్నుగాఁ
గల యోధప్రవరుల్ వడిన్ విజయకాంక్ష న్వచ్చిరచ్చోటికిన్. 617

చ. స్ఫురదురుభీషణంబగు త్రిశూలము దారుణవర్తులంపు క
ర్పరము శరాసచక్రశరపద్మగదాముసలోజ్జ్వలాసిము
ద్గరములు రక్తయుక్తపరిధానముఁ దాల్చి విమానమెక్కి భీ
కరతరమూర్తియై తనరఁగాళికవచ్చె ససంభ్రమంబుగన్. 618

వ. మఱియు శస్త్రాస్త్ర సముదయంబులు వచ్చి మహాదేవు సన్నిధి నిల్చె నంత నక్కడ.

క. సంతసమున దనుజాధిపుఁ, డంతఃపురి కరిగి చూత యరుదెంచిన వృ
త్తాంతం బంతయుఁ దన ప్రియ, కాంతకు వినుపించెఁ బ్రథనకౌతుకమతియై. 620

క. వినిచిన రణయత్నము విని, కనుఁగవ నశ్రువులు నిండఁ గంఠం బెండన్
బెనిమిటిఁ గౌఁగిటఁ జేరిచి, యనియెం దులసీవధూటి యతివినయముతో. 621

శా. "ప్రాణేశా! శితికంఠుతోఁ జనునె వైరం బెన్నఁడే భక్తసం
త్రాణప్రౌఢుఁడు లోకసంహరణవిద్యాపారగుం డాతనిన్
బాణాదుల్కడుభక్తిఁ గొల్చి పిదపం ద్రైలోక్యసామ్రాజ్య మ
క్షీణప్రక్రియ నొందరే, యటుల సంసేవింప నీ కొప్పదే! 622

వ. అదియునుం గాక, 623

చ. అమరవిరోధులైన త్రిపురాసురుల న్వధియించినాఁడు సం
యముల నడంచు రాక్షసచయంబుల గర్వ మడంచినాఁడు మృ
త్యుముఖము జొచ్చు బాలునకుతోడయుఁగా నొనరించి లీలమై
జము మద మేర్చినాఁ డతని సంగరమందు జయింపవచ్చునే." 624

ఉ. ప్రేమదలిర్ప నయ్యనుఁగుఁబ్రేయసి పల్కుల నాలకించి నె
మ్మోమున మొల్క నవ్వొలయ ముద్దియఁ గన్గొని యో వెడంగుకాం
తా! మహి కాలకర్మగతి దప్పునె యేరికినైన దీనికై
వేమఱుఁ జింతనొందెదు వివేక మెఱుంగని దాని కైవడిన్. 625

ఆ. వె. భూమిరుహములెల్లఁ బుష్పఫలాదికం, బులను గొంతదనుకఁ బొదలుచుండి
కాల మగ్గలింపఁ గాలిచేనైనను, చిచ్చుచేతనైనఁ జేటుగనవె. 626

క. జనములచే జనసంతతి, జనియింపఁగఁ జేయు నెవఁడు జనుల జనులచే
హననం బొనరుచు నెవఁ డా, తని నీ మదిలోన నెపుడుఁ దలఁపుము తరుణీ. 627

సీ. ఎవ్వని దయచేత నీరేడు భువనముల్ • నిరుపద్రవంబుగా నిలువఁబడియె
నెవ్వని యానతి నిందుసూర్యులు శీత • తిగ్మప్రభలచేతఁ దేజరిలిరి
యెవ్వనియాన వహ్నియు వేఁడిమిని జిల్కె • గాడుపు తా శీఘ్రగామియయ్యె
నెవ్వని యాజ్ఞచే నింద్రుండు వర్షించె • నెల్లజంతులమీఁద మృత్యు వేగె

గీ. అట్టి యాద్యంతరహితు సర్వానుగమ్యు • గాలకాలు నణూపము స్థూలదేహు
సతతసృష్టిస్థితిలయప్రసక్తశీలు • నా మహామహుఁ దలఁపు మో కోమలాంగి. 628

క. పొలతిం డివి నేనెక్కడ ।, విలాపతి కుమారివైన యీవెక్కడ । హా
తలపోయఁగ మన కలయిక, కలికీ । జలకాష్ఠరీతిగాదే తలఁపన్. 629

గీ. తొల్లి గోలోకమున శౌరితోడ నుంటి, రాధికాశాపమున నిర్వురమును నింత
దనుక నుండితి మిచట, బృందావనమున, కింకఁ బోవుద మీదుఃఖమేల యనుచు.

క. పలువిధముల బోధించినఁ, దులసి తెలియలేక వగపుతోఁ బ్రియువక్ష
స్థలిపైఁ బడి ఫెల్లగు ను, మ్మలికం గొన నపుడు గృష్ణమంత్రము సెప్పెన్ 631

గీ. అఖిలదుఃఖహరంబగు నట్టి కృష్ణ, మంత్ర మాతఁడు దెల్పిన మాత్రముననె
దివ్యవిజ్ఞానబుద్ధితో ధీరయగుచు, వెలఁది సంతోషమున నుండె విభుని ప్రోల. 632

ఉ. అత్తఱి నయ్యనుంగుఁజెలి నాదటఁ గౌఁగిట నాదరించుచున్
మెత్తని పూలసెజ్జపయి మించిన వేడుకతోడ గాఢమౌ
చిత్తజుకేళిఁ దేలి సతి చీరచెఱంగున వీవఁగాఁ బరా
యత్తమనస్కుఁడై నిదురనందె సురారి విచారదూరుఁడై. 633

శా. ప్రాతఃకాలమునందు విష్ణువినుతిప్రారంభుఁడై లేచి సు
స్నాతుండై తెలిపట్టుపుట్టములు విన్నాణంబుగాఁ దాల్చి ని
ర్ధూతామంగళహేతువై తనరు చారుస్వర్ణమాణిక్యసం
జాతంబుల్ధరణీసుపర్వులకు నిచ్చావృత్తి నిచ్చెం దగన్. 634

మ. గజరత్నంబుల నశ్వరత్నముల సద్గ్రామంబులన్ భూములన్
ద్విజసంఘంబులకున్ దరిద్రులకుఁ బ్రీతి న్వే సమర్పించి భూ
ప్రజఁ గావన్ సుతు రాజుఁ జేసి ప్రియభార్య న్వాని కొప్పించి తా
విజయోత్సాహవివర్ధితాంగవితతావిర్భూతరోమాంచుఁడై. 635

ఉ. లక్ష మతంగజంబులు త్రిలక్షతురంగమముల్ రథంబు లా
ర్లక్షలు వీర్యవిక్రమబలప్రథితుల్ ప్రధనప్రసిద్ధులౌ
రాక్షసనాయకుల్ శతపరంపరఁగా దనతోడఁగూడి రా,
రాక్షసభర్త భార్గవపురస్సరుఁడై నగరంబు వెల్వడెన్. 636

వ. ఇట్లు వెడలి పశ్చిమసముద్రప్రాంతంబునందలి భద్రవటీతటంబున నొక్క వటవిటపి
సమీపంబునకుం జేరనరిగి, 637

శా. భక్తాభీష్టవరప్రదాయకుని శుంభద్వ్యాఘ్రచర్మాంబరున్
భక్తాభీలహలాహలాసితశిరోధిన్ గోత్రనాథాత్మజా
సక్తున్ శాంతు సహస్రసూర్యనిభతేజశ్శాలి వీక్షించి స
ద్భక్తిన్ సాఁగి నమస్కరించె నల దేవద్వేషి సైన్యంబుతోన్. 638

గీ. వామభాగంబునందున్న భద్రకాళి, కగ్రమందున్న యట్టి షడాననునకు
వందనము లాచరించి దీవనలు గాంచి, నిలువఁబడియున్న నందిముఖ్యుల స్పృశించి.

వ. భయభక్తుల నిలువంబడియున్న శంఖచూడుం గనుంగొని చంద్రచూడుం డిట్లనుః
నో దనుజేంద్రా! జగత్సృష్టికారణుండగు పద్మనాభు నాభిపద్మంబున విధాత జన్మించె
నతనికి మరీచి పుట్టె నతనికి వైష్ణవుండు నతనికి కశ్యపుండు నతనికి ధర్మిష్ణుండు
నతనికి దనువును నతనికి విప్రచిత్తియు నతనికి దంభుండును గ్రమంబున జన్మిం
చిరి. విష్ణుసేవాపరాయణులై బహుకాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి పిదప
వైకుంఠంబున కరిగిరి. తొల్లి నీవా దంభునకుఁ బుత్రుండవై సుదాముండను నామం
బున నతిధార్మికుండవై యుండి రాధికాశాపంబున నిప్పుడు దానవేంద్రుండ వైతివి.
భగవత్సేవాపరాయణులైన వారీయఖిలంబుఁ దుచ్ఛంబుగాఁ దలఁచి ముక్తిచతుష్ట
యంబును జులకనగాఁ జూతురు. ఇదియునుంగాక, 640

మ. హరిభక్తుండగు నీకు నాకపతి దాయాదుండు తద్రాజ్యమున్
హరియింపం దగునే? స్వరాజ్యమున సౌఖ్యంబందఁగాఁ జాలదే!
దురితం బెద్దియుఁ దత్ప్రతిక్రియల నిర్ధూతంబగుం గాని సు
స్థిరమై పీడకయుండు నెప్పటికి జ్ఞాతిద్రోహపాపం బిలన్. 641

క. కావున నసురాపతి నా, దేవతల కొసంగి హితమతి న్నీవెపు డీ
భూవలయంబున రాజ్య, శ్రీ వెలయఁగఁ బాలనంబు సేయఁగ రాదే. 642

గీ. సంపదకు హాని గలదని సంశయింప, వలవ దది కాలవశమున వచ్చుఁ బోవు;
హరహరిహిరణ్యగర్భులకైనఁ గాని, కాలమార్గంబు దాఁట శక్యంబు గాదు. 643

సీ. కాలవశంబునఁ గాదె ధాత తిరోహి • తత్వంబు మరల నుద్భవముఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె చంద్రుఁడు కలా • వంతుఁ డౌటయుఁ గృశత్వంబుఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె సూర్యుండు ప్ర • తాపహీనుండు సంతాపి యగుట
కాలవశంబునఁగాదె ధారుణి సర్వ • సస్యాఢ్యయగుట యూషరయు నగుట
గీ. కాలవశమున విశ్వంబు గానిపించుఁ • గాలవశమున సర్వంబుఁ గలయు నీటఁ
గాన సమరీతి నెవ్వండు గానఁబోఁడు • అక్షరుం డొక్కఁ డాపరమాత్మదక్క.

వ. నేనును దదీయధ్యానపారీణుండ నగుటంజేసి ప్రాకృతయుగంబు లనేకంబులం గనుఁగొంటి నింక ననేకయుగంబులఁ గనుఁగొందుఁ దదాజ్ఞా ప్రకారంబున బ్రహ్మ విష్ణులు సృష్టిస్థితు లొనర్చుచుండ నేను సంహారకారణుండనై యుందు ననిన శంఖచూడుం డిట్లనియె. 645

గీ. శమనదమన ! భవత్కథితములలోన, నన్యథాలాపములు గల్గునయ్యఁ యైన
నించుక యథార్థమును వచియింతు మీర, లాదరంబున వినుఁడు సమాహితముగ.

శా. జ్ఞాతిద్రోహము పాప మంటి; బలి రాజ్యభ్రష్టునింజేసి యీ
పాతాళంబునఁ ద్రొక్కఁడే ? యసురులన్ వంచించి వారాశిసం
జాతంబౌ సుధఁగ్రోలదే ? యెపుడు రక్షశ్శ్రేణిఁ బీడించు నీ
నీతుల్ ముగ్గలనైనఁ జూచెనె ! బుధానీకంబు శ్రీకంధరా. 647

క. కీడును మేలును వరుసం, గూడంగావలయు ధాతకును వశమగునే
వీడంగొన నీవిశ్వముఁ, క్రీడాభాండంబెకా ప్రకృతిపరున కొగిన్. 648

వ. కావున మున్ను దేవతాపీడితుల మయ్యును కాలక్రమంబున నిపుడుద్ధతుల మైతిమి. సురలకును మాకును సహజశత్రుత్వంబున నిర్నిమిత్తంబుగా నాలంబులు జరుగు చుండు; జయాపజయంబులు మేము యనుభవింతు; మట్లుండ శత్రుమిత్రసమభావు లగు మీరలరుదెంచుటయె నా కరుదుగాఁ దోఁచుచుండె; నింతియకాని మీవలన జయ మొండెఁ బరాజయమొండె నాకు కీర్తి హేతుకంబ కాని వేఱొండు కాదనినఁ ద్రిలో చనుండు ప్రహసితాననుండగుచు నిట్లనియె. 649

ఉ. రాక్షసనాథ ! తొల్లిటి సురద్విషులౌ మధుకైటభుల్ హిర
ణ్యాక్షహిరణ్యదైత్యులు వినాశముఁబొందు టెఱుంగవే సరో
జాక్షునిచేత నీవటుల నాలములోపలఁ గూలనేల సం
రక్షణసేతు నిర్జరులరాజ్య మొసంగి సుఖంబుఁ గాంచుమీ. 650

వ. అది కాదేని, 651

క. ఆహరి యానతిచేఁ ద్రిపు, రాహితుఁడగు సేన యిప్పు దరుదెంచితి ను
త్సాహంబు నూలుకొని ర, మ్మాహవమున కోహటిలక యని పల్కుటయున్. 652

క. హరునకు వందన మొనరిచి, యరదముపై నెక్కి దానవాధీశుఁడు సం
గరధరణి ధీరుఁడై న, త్వరముగ నెలకొనియె దనుజవర్గముతోడన్. 653

వ. అత్తఱిఁ గృత్తివాసుండును దత్తఱంబున వేల్పుమొత్తంబుల రావించి యున్నంత నుభయసైన్యంబులకుఁ దుములసమరంబు జరిగె; నట్టియెడ మహేంద్రుండు వృషపర్వుని, భాస్కరుండు విప్రచిత్తిని, జంద్రుండు దంభుని, గాలుండు కాలస్వరుని, హుతాశనుండు గోకర్ణుని, గుబేరుండు కాలకాయుని, విశ్వకర్మ మయుని, మృత్యువు భయంకరుని, యముండు సంహారుని, వరుణుండు వికంకణుని, హయుండు చలుని, నేకాదశరుద్రులు నేకాదశభయంకరులను, నందీశ్వరముఖ్యు లఖిలదానవగణంబులం దాఁకి యుద్ధంబు సేయ నొండొరుల సింహనాదంబులు ఘనభోంతరాళంబు నిండె నంత, 654

ఉ. వేలుపులెల్ల దానవుల వేఁడిమి కోర్వఁగలేక భీతిచే
నాలముఁదక్కి పర్వఁగ షడాననుఁ డాగ్రహవృత్తితోడఁ దాఁ
గోలుమసంగి యద్దనుజకోటుల నేపడగించి సేన గ
గ్గోలుపడంగఁజేసె నవికుంఠితసాహసవిక్రమంబులన్. 655

ఉ. దారుణలీలతోఁ బ్రధనధారుణి యెల్లెడఁ గాళియు న్మహా
మారియు ఘోటకంబులను మత్తగజంబుల వీరయోధులన్
బోరనఁజంపి తద్రుధిరముం దగఁ గ్రోలుచునుండ రాక్షసుల్
ధీరతఁదక్కి పర్విదిరి దిక్కులు పిక్కటిలంగ నార్చుచున్. 656

ఉ. అట్టి భయంకరంబయిన యాహవరంగమునందు దైత్యు లి
ట్టట్టుఁ జనంగలేక వెఱపందుచునుండ సురారిభర్త తాఁ
గట్టుపకాసియై తనదు కిట్టెదుటంగల క్రౌంచభేదితో
నెట్టుకొనె న్వడిం దన యనీకము పొంగి చెలంగి యార్వఁగన్. 657

ఉ. వచ్చిన దానవాధిపుని వక్షమునం బలువాలుతూపులం
గ్రుచ్చి భయంబుతో రిపువరూథిని బాఱఁగ నార్చు నంత, కా
ర్చిచ్చునుబోలి మండిపడి చెచ్చెర సేనల ముట్టడించి క్రో
ధోచ్ఛలితాక్షుఁడై శరవణోద్భవు తే రొనరించె రూపఱన్. 658

మ. తెగువ న్విల్లునుమాడి ఘోరమగు శక్తి న్నగ్గు గావించి తే
జిఁ గడుం జర్జరితంబుఁ జేసి శరవృష్టి న్ముంచి నీహారము
ధ్యగతుండౌ దిననాధుఁ బోల్పఁదగు క్రౌంచారిన్ లలాటంబు చె
మ్మగిల న్వైచినఁ జిచ్చుటంపఱస్మృతిం బాసెన్ క్షణం బంతలో. 659

చ. తెలిసి మహేశనందనుఁడు దివ్యవిచిత్రమణిప్రభావళీ
కలితరథంబు నెక్కి పటుకాండయుతంబగు నొండువిల్లు దా
ల్చి లయకృతాంతువోలిక విశేషరుషాజ్వలనార్చు లొల్క ను
జ్వలదనలాస్త్ర మప్పుడు నివారణజేసెను వారుణంబుచేన్. 660

చ. దనుజుని విల్లు సారథి రథంబుఁ దురంగమముల్ సిడంబునుం
దునిమి మఱొక్క విల్గొనినఁ దుత్తుమురై చనునట్లు జేసి కాం
చనవరత్నకీలితలసన్మకుటంబును నుగ్గునూచగా
నొనరిచి యొక్కశక్తిని మహోగ్రత వైచె నురంబువ్రయ్యఁగన్. 661

చ. అది యశనిప్రపాతము క్రియం బడ మూర్ఛనుజెంది యంతలో
మదమున లేచి కొండొక విమానము నెక్కి మఱొక్క విల్లు స
మ్మదమునఁ బూని ఘోరతరమార్గణపంక్తులఁ గప్పి యంత నా
రద! మఱియేమిచెప్పుదు సురప్రముఖు ల్భయమంది చూడఁగన్. 662

క. అత్యుగ్రంబు సహస్రా, దిత్యసకాశంబు శౌరితేజోవృతమున్
భీత్యావహమగు శక్తిం, దైత్యుఁడు గుహు నేసెఁ గ్రోధదర్పోజ్వలుఁడై. 663

క. ప్రళయజ్వలనజ్వాలా, వళివలె నది మండిపడుచు వచ్చి మహోర
స్థలముం దాఁకుడు నతిదో, ర్బలుఁడు కుమారుండు మూర్ఛపడియెఁ గుమారా.

క. పోఁడిమిచెడి కయ్యంబునఁ, గాడుపడు కుమారుఁ గాంచి కాళిక తనదౌ
క్రోడంబున నిడుకొని శశి, చూడుని సన్నిధికి నేగె శోకముతోడన్. 665

గీ. తూలిన కుమారు జూచి మృత్యుంజయుండు, జ్ఞానమున జీవవంతునిగా నొనర్చి
యగ్గలంబగు బలమిచ్చి యతనితోడఁ, గాళి నంపించె యుద్ధరంగమున కపుడు.

వ. అంత కార్త్తికేయుం డపూర్వబలసమన్వితుండై వెడలిన నందీశ్వరాదులును దేవ
గంధర్వకిన్నరకింపురుషులును బఱతెంచి సింహనాదంబులు సేయుచుండ శాకినీ
డాకిన్యుగ్రదంష్ట్రోగ్రవదనలు రణమధ్యంబున మాధ్వీకపానంబు సేయుచున్న దైతే
యులు భీతచేతస్కులై పలాయితులైనం దానవాధిపుం డోడకుం డని యభయం
బిచ్చి కట్టెదుట నిల్చిన, 667

సీ. అంత కాళిక విలయాగ్నిసమానమై • పరఁగిన యాగ్నేయబాణమేయ
శంఖచూడుండు పార్జన్యశరంబుచే • దానినడంచిన మాన కపుడు
వారుణాస్త్రంబేయ వారించె గాంధర్వ • విశిఖంబుచే జగద్విదితముగను
మాహేశ్వరంబును మంత్రించి వైచిన • వైష్ణవాస్త్రంబుచే వ్రయ్యునట్లు
చేసిన నీసుతోఁ జెచ్చెర నారాయ • ణాస్త్రంబు విడచిన నతఁడు సూచి

ఆ. వె. యాన మపుడు డిగ్గి యతివినయంబుతో • సన్నుతింప మగిడె సాధువగుచు;
మరల బ్రహ్మశిరము మంత్రపూర్వకముగ • నేయ దానివేతనే యడంచె. 668

క. నృపుచేత నన్నియస్త్రము, లపహృతవీర్యంబు లగుట కచ్చెరువడి పా
శుపతాస్త్రం బరివోసిన, నపుడా వినుపల్కు వొలఁతి యనియె మునీంద్రా. 669

క. "పాశుపతంబున మృత్యువు, లేశం బితని దరిఁజేరలేదనుసుమీ; యో
హో! శాంకరి! తద్భార్య గు, ణాశయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు త్రెళ్ళున్. 670

క. హరిమంత్ర కవచమును సు, స్థిరముగ నద్దనుజుసతి సతీత్వముగలుగన్
హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్. 671

వ. అని యిట్లశరీరవాణి పలికిన నయ్యస్త్రంబు నివారించి ప్రళయాగ్నికలోపమానంబగు శూలంబువైచిన దాని నశ్రమంబున వామహస్తంబునఁ బట్టుకొనుచుఁ గోపఘూర్ణమానసయై యొక్క ముష్టిఘాతంబు సేసినఁ దత్క్షణంబున మూర్ఛంజెంది. 672

ఆ. వె. అంతఁ దెలివినొంది హర్షసమేతుఁడై, భద్రకాళి కెఱఁగి వాసరాంత
మగుడు విశ్రమింప నానతిఁగైకొని, రథమునంద యుండె రాక్షసుండు. 673

తరల. కదనభూపతితామరారినికాయకాయచయంబులన్
జిదిమి నెత్తురుఁ గ్రోలుచున్ హతశేషులం బరిమార్చి లోఁ
బొదలు రోసముతోడఁ బ్రేవులప్రోవుల నెమ్మెడఁ జుట్టి తా
నదయవృత్తిఁ జరించె లోకభయంకరంబగు నాకృతిన్. 674

వ. ఇట్లనర్గళపరాక్రమంబున విహరించియు దానవేంద్రు సంహరింపనేరక క్రమ్మఱ శంకరుపాలి కరుదెంచి యిట్లనియె. 675

ఉ. శంకర నీ ప్రసాదమున శత్రువులం బరిమార్చితి న్ని రా
తంకముగా నిశాచరులు తప్పిరి యింకొకనూఱువేలు ని
శ్శంకగ దైత్యనాయకుఁ డసాధ్యుఁ డహంకృతు లెన్నిజూపినన్
జంకఁ డొకించుకేని యొక శస్త్రభయంబును లేదు వానికిన్. 676

వ. వాఁ డనన్యశస్త్రసాధ్యుం డగుటం జేసి పాశుపతం బభిమంత్రించి వైచుసమయంబున.

క. "పాశుపతంబున నితనికి, లేశంబును మృత్యుభయము లేదనుమీ యో
హో! శాంకరి తద్వర్య గు, ణాశయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు త్రెళ్ళున్. 678

క. హరిమంత్రకవచమును సు. స్థిరముగ నద్దనుజుపతి సతీత్వము గలుగన్
హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్" 679

వ. అని యిట్లశరీరవాణి పల్కిన నయ్యస్త్రంబు నివారించి తనవుడు. 680

మ. నిటలాక్షుండు నిజం బెఱింగి ప్రమథానీకంబు గొల్వంగ ను
త్కటరోషంబున భూనభోంతరము లాక్రందింపఁగా వెల్వడెన్
బటుసంరంభ మెలర్ప సంగరధరాభాగంబుఁ జేరంగ నం
తట దైత్యోత్తముఁడున్ రథంబుడిగి యానందంబుతో మ్రొక్కెడెన్. 681

ఆ. వె. మరల వేగమున విమానం బధిష్ఠించె, నపుడు విలయసమయయమునికరణి
శూలి యొప్పె నంత చోద్యంబుగా సంగ, రంబు నూఱువత్సరములు జరిగె. 682

వ. అయ్యవసరంబున. 683

క. వడవడ వడఁకుచుఁ బదములు, తడఁబడఁగాఁ గేల నొక్కదండముఁ గొని సం
దడిచేయుచు పాఱుని కై. వడి వేసముఁ దాల్చి శౌరి వచ్చె నిజేచ్ఛన్. 684

మ. "కులజుండ న్విబుధుండ వృద్ధుఁడను రక్షోనాథ! పాత్రప్రియా!
చలిచే దస్సి నినుం గనుంగొనెడి యాసం జేరితింగాని యే
వలకుం బోవఁగఁజాల నింకఁ గడు స్వల్పంబైన, నీ మేని క
త్తళమున్ నాకిడి ప్రాణదాతవయి సంధానింపు మానందమునన్. 685

ఉ. కాసరుజల్ జనించు, వడఁకం దొడఁగు న్మెయియెల్ల వీసమున్
గ్రాసము బోదు లోనికి, నర ల్గయివెట్టెడు, నెమ్మనంబునం
దీసొక కొంత పెచ్చు, తలమేరు ఘటిల్లు, ధనంబునందు పే
రాసలు గల్గు; నక్కట! జరాన్వితుపాటుల నేమి చెప్పుదున్. 686

గీ. అధిగుణుఁడవంచు నిన్ను నే నడిగినాఁడఁ, గాని వేవే లొసంగిన హీనమతికిఁ
జేయి చాఁతునె! నీ వి దిచ్చినను జాలు, సున్నజుట్టిన నా కంతకన్న మేలు". 687

మ. అన నొక్కించుక సంశయించి మది నాహా! ధారుణీదేవులన్
గవిసంత న్వినయంబుతో నెపుడు సన్మానింతు నే నిట్టివృ
ద్ధున కీఁగాంచుటకన్న వేఱొకటి యెందుం గల్గునే మోద మిం
కనుమానం బదియేల మైమరువు వే యర్పించెద న్వీనికిన్. 688

వ. అని తలంచి. 689

క. ప్రాణసమం బయిన తను, త్రాణంబును దీసి సమ్మదంబున మహిఁగీ
ర్వాణున కొసంగె దివిజ, శ్రేణులు కురియంగఁ గుసుమవృష్టి తనపయిన్. 690

గీ. దాని గ్రహియించి యతఁడు మోదంబుతోడ, శంఖచూడునిపోల్కిఁ దజ్జాయకడకు
వచ్చి దాని పతివ్రతాత్వంబుఁ గలఁచె, చక్రధరునకుఁ గలదె యసాధ్యమెందు. 691

వ. అంత నక్కడ. 692

క. దానవనాయకు ముందటి, సేనల నన్నింటి నల్పశేషముగా నీ
శానుం డొనరిచి నిహతని, జానీకము జీవవంతమౌ గతిఁ జేసెన్. 693

ఉ. కాలము వేచి యంత శితికంఠుఁడు వైచె సురారిభర్తపై
శూలము గ్రీష్మకాలశతసూర్యనిభప్రభ ముద్గతజ్వల
జ్జ్వాలము వజ్రతుల్యము నవార్యము లోకభయంకరమ్ము లీ
లాలులితాబ్జజాండముఁ బలాయితశాత్రవసైన్యజాలముగా. 694

గీ. దానిఁ గన్గొని యతఁడు శస్త్రములు విడిచి
యచ్యుతు భజించుచుండె యోగాసనమున
నపుడు శూలంబు పైఁబడి యరదమును న
తండు చూపట్టకుండ దగ్ధంబుసేసె. 695

ఉ. అంతట శంఖచూడుఁడు నిజాకృతి వీడి కిశోరరూపుఁడై
వింతగఁ దోఁచి యప్పుడ నపీనము గోభువనాగతంబు న
త్యంతమనోహరం బయిన యానముపై వసియించి యేగెఁ గృ
ష్ణాంతికమున్ ముదంబుఁగొని రచ్చట రాధయు వాసుదేవుడున్. 696

చ. ఇల నల శంఖచూడదనుజేంద్రుని యెమ్ముకలు శంఖజాతులై
వెలసి సురార్చనంబులఁ బవిత్రతఁ గాంచె ననేకభంగులన్
గలుములఁబోటి తద్ధ్వనులు గల్గినచోటుల నుండుఁగాన శూ
ద్రులకును స్త్రీలకున్ సుఖమురాధిగనెక్కుడు గూర్చుఁదధ్వనుల్. 697

క. హరుఁ డద్దానవపతి సం, హరణం బొనరిచి వెస వృషారూఢుండై
యరిగెఁ దనలోకమునకున్, సురలు న్నిజపురికిఁ బోయి సుఖియించిరొగిన్. 698

వ. అనిన నారదుం డిట్లను. 699

తులసీసంగమ వర్ణనము

ఉ. మానుగ శంఖచూడునకు మానినియౌ సతియందు నింద్రియా
ధాన మొనర్చె నప్డు దలదానవహారి యటంచుఁ బల్కె తీ;
వానలినాక్షిఁ గూడునెడ నాకృతి యెట్టిది దాల్చె? నేక్రియన్
గానఁగఁబోయె? దాని నెఱుఁగ న్వచియింపు మహాత్మ నావుడున్. 700

శా. వీణాసంయమి! యాలకింపుమల గోవిందుండు గీర్వాణసం
త్రాణార్థంబుగ విష్ణుశాంబరిని తద్దైత్యాకృతిం దత్తను
త్రాణంబుంగొని తత్సతీగృహబహిర్ద్వారంబున న్నిల్చి ని
స్సాణంబేత్తెఱ మ్రోయఁజేసె జయముం జాటించు చందంబుగన్. 701

చ. ముగుద పతివ్రతానియమముం జెఱుపన్ రజనీచరు న్నశిం
పఁగ నొనరింప లోఁదలఁచి మాధవుఁడాగతి దుందుభి న్వరం
బుగ వినదంబుఁజేయ ననఁబోటి మనంబున మోదమంది సౌ
ధగతగవాక్షమార్గమునఁ దప్పక కన్గొనె రాజమార్గమున్. 702

ఉ. పైదలి వానిఁ గాంచి తనభర్త యటంచుఁ దలంచి పొంగుచున్
బీదలకున్ ద్విజావళికి భిక్షులకున్ ధనవస్త్రముఖ్యముల్
సాదరవృత్తి నిచ్చి వినయంబున నుండె; రథంబుడిగ్గి దా
మోదరుఁ డాసతీమణిసముజ్జ్వలసౌధముఁ జేరె నంతటన్. 703

క. దానవుఁడంచును బ్రత్యు, త్థానం బొనరించి తత్పదంబులఁ గడిగెన్
మానిని జలములఁ దనపరి, ధానముచేఁ దడియు నార్చెఁ దత్తఱపడుచున్. 704

ఉ. ఆలలితాంగి తా మణిమయాసనమందు మురారి నుంచి తాం
బూలమొసంగి యిట్లనియె ముద్దులుగుల్కుచుఁ "బ్రాణనాథ! నేఁ
జాలఁ గృతార్థ నైతి నిఁక జన్మము సార్థకమయ్యె నాకు ని
ప్డాలము సేయఁగా జని రయంబున వచ్చిన నిన్నుఁ గాంచుటన్." 705

క. స్మితవదన యగుచు సతి శ్రీ, పతిఁ గని యతిఘోరులైన బర్హిర్ముఖసం
తతితో జరిగిన యుద్ధ, స్థితి విన మతివొడమెడు న్వచింపుము కరుణన్. 706

క. నానాసేనాయుతసే, నానియు బలవంతుఁడై తనరినట్టి శచీ
జానియుఁ దక్కుంగల సే, నానికరము గల్గఁగా రణము భరముగదా. 707

ఉ. అందఱు నొక్కయెడ్డు నిటలాంతరవిస్ఫురదుగ్రహేతికా
స్పందకృశానులోచనుఁడు శర్వుఁ డొకం డొకయెడ్డు; వారితోఁ
గ్రందెటులయ్యెఁ జెప్పుమనఁగా విని శౌరి స్మితాననాబ్జుఁడై
సుందరితోడ నద్దనుజుఁ జొప్పునఁ బల్కెను నేర్పుమీఱఁగన్. 708

మ. దళదంభోజదళాక్షి! విన్ము సమరోదంతంబు వాఁ డుత్తు నే
జలజాతాస్త్రవిరోధి పోరునెడ వర్షంబయ్యెఁ బూర్ణంబు సం
కులయుద్ధంబున మ్రందె రయ్యఖిలరక్షోనాయకు ల్లోక మా
కులమయ్యె న్విధి చేసె మమ్ము విగతక్రోధాత్ములం జెవ్వేరన్. 709

ఉ. ధాత యనుజ్ఞఁ బూని విబుధప్రభురాజ్య మొసంగితిన్: శివా
నేత యథేచ్ఛగాఁ జనియె, నే నరుదెంచితి నిన్నుఁ జూడ సం
ప్రీతిమెయిం బనింగొనిరి వేల్పు లటంచు లతాంతగంధని
ష్ఠ్యూతివిశాలమై తనరుచోఁ దలిమంబునఁ బండెఁ గాంతతో. 710

క. ఆతతి నాతరుణీమణి, యాతనితోఁ గూడి కలయునప్పు సుఖము పూ
ర్వేతరముగఁ గని విచికి, త్సాతురతం బలికె నిట్టులనుచున్ హరితో. 711

చ. మతకరి చంద మేర్పడియె మానుగ నీయెడ నాపతివ్రతా
వ్రతమును కొలుపుచ్చితి వెవండవు నీ వెఱుగంగఁజెప్పు మం
చతికఠినంబుగాఁ బలుక నప్పుడు శాపభయంబుచేత నై
జతనువు నూని మాధవుఁడు చానకుఁ గంగట నిల్చె నంతటన్. 712

సీ. పచ్చనివన్నెదువ్వలువపై వలెవాటు, నుదుటఁ గస్తురిబొట్టు పొదలువాని
రహిమించు కౌస్తుభరత్న మురంబున, నొడలెల్లఁ దొడవులు దొడరువాని
నల్లని మొగుళుల నుల్లసంబాడెడు, మైచాయ మిఱుమిట్లు మలయువాని
మొలకన వ్వొలసెడు మోముదమ్మియు వన, మాల గళంబునఁ గ్రాలువాని

గీ. దేవదేవునిఁ గాంచి సందేహ మెడలి, మూర్ఛఁగొని చేతనత్వంబుఁ బొంది మరల
శౌరిఁ గన్గొని పల్కె నాసారసాక్షి, కోపపరితాపములు మదిఁ గుందఁజేయ. 713

మ. కృప యొక్కింతయులేక యుండు టిది చన్నే! నీకు నొక్కింతయే
నపరాధంబు నొనర్పఁ దట్టిఁడు మదీయాత్మేశుఁ డన్యార్థమై
కపటోపాయముఁ బూని వాని ననిలోఁ గఁజేసితీ పక్కటా
యుపలప్రాయమొ నీహృదంతరము? మేలోర్వంగఁ జూపోపదో; 714

క. దోషం బెఱుఁగని నాపతి, రోషముతోఁ జంపితీవు క్రూరుఁడ వగుటన్
బాషాణత్వముఁ బొందుము, భాషలు వేయేలయంచుఁ బల్కెన్ బెలుచన్. 715

క. తరుణి శపియించి యిట్లతి, కరుణము దోఁపంగ నేడ్వఁగడఁగిన విని యా
కరుణారససాగరుఁ డగు, హరి యిట్లని యానతిచ్చె నాసతితోడన్. 716

మ. మునుదాఁ జేసెను శంఖచూడుఁడు తపంబు న్నిన్నుఁ గామించి నీ
వును నన్గూర్చి తపంబొనర్చితివి పూవుంబోఁడి యద్దాన నీ
దనుకన్ దానవుఁ డిచ్చ నిన్గలసి మోదంబంది యీల్గె; న్మదం
బున నీదేహమువీడి నిశ్చలసుఖంబుం బొందు నిశ్చింతతో. 717

క. నీ వొనరించిన తపమున, కీవును ఫలమందు టొప్పు నెట్లును సతి యీ
మై వీడినంతటనె నా, దేవివి కాఁగలవు నీవు దివ్యతనువుతో. 718

క. చిరకాలము నాతో సు, స్థిరభోగము లొందవు నీవిసృష్టమగు కళే
బరమది గండకి యనఁగాఁ, బరఁగును బుణ్యప్రదప్రవాహినియనఁగన్. 619

వ. నీ పెన్నెఱిగుంపు తులసినా దనరి త్రిలోకీజనతాపనతాపత్రయలతాలవిత్రంబగు పత్రలతాంతంబులనొప్పి తత్పత్రసుమంబుల దేవతారాధనం బొనర్చినవానికి సర్వకామదంబై యెసంగు; గోలోకవిరజాతీరరాసబృందావనంబులను, చందనచంపకమాధవకేతకీమాలికామాధవీకుందకురువకవకుళముఖానేకలతాపరివేష్టితంబైన యావాసంబు నీకగుఁ; దులసీతరుమూలంబున సమస్తదేవతీర్థంబులు నెలకొనియుండుఁ; దులసీదళసంస్పర్శనమాత్ర నరుండు ఘోరదురితక్షయసిద్ధింబొందుఁ; దులసీపత్రతోయసేవనంబువలనఁ గోటితీర్థంబులఁ గ్రుంకులిడిన ఫలంబు దొరకొనుఁ; దజ్జలంబుల నిష్టదేవాభిషేచనంబు లొనర్చిన సుధాఘటసహస్రాభిషేకంబున కెక్కుడు ఫలంబు నెక్కొనఁజేయు. కార్తికియం దొక్కతులసీదళంబు ప్రాతున కీగి మాత్రంబున గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు; మృతికాలంబునఁ దులసీపత్రతీర్థం బించుక సేవించు నరుఁడు నిరస్తసమస్తకిల్బిషుండై శాశ్వతవిష్ణులోకనివాసుండగు. నిరతంబుఁ దులసీతీర్థంబు సేవించువాఁడు లక్షాశ్వమేధఫలంబు లనుభవించు; దులసీదళధారులును దత్కాండనిర్మితమాలికాధారులును నిరతవైకుంఠనివాసులై నీరోగంబులగుభోగంబు లనుభవింపగలరు; తులసీదళంబిలపై దొలంగంద్రోఁచిన నరుండు కాలసూత్రంబునంబడి యాచంద్రార్కంబుగా యాతనలం బొందుచుండుఁ; దులసి ముంగల మిథ్యాశపథంబులు పలికినవాఁడు కుంభీపాకంబునఁ గూలుఁ; బూర్ణిమా

మాద్వాదశీ సంక్రమణములఁ దైలాభ్యంగనం బొనర్చెనేని త్రిసంధ్యలఁదులసీపూజా పరతంత్రుండగు నరుండు హరిపార్శ్వవర్తియై యుండు. నీవు ద్వీపినీరూపంబున లవణాంభోరాశికి దేవివై యుండుతటి నీ శాపంబునఁజేసి నేనును భరతవర్షంబున శైలరూపధారినై నందకీతీరంబున వసియింతునని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె ననవుడు, 720

సావిత్రీ పూజాది కథనము.

క. పావనమై మీఱిన తుల, సీవృత్తాంతంబు వింటిఁ జెవు లలరారన్
సావిత్రికథను విన నెం, తే వేడుక వొడమె దానిఁ దెల్పు మహాత్మా. 721

గీ. ఎవనిచేత సావిత్రి యుద్భవముఁజెందె, వేదమాతృక యను వార్త వెలయనేల
మొదల నెవ్వాఁడు సేసెఁ దత్పూజనంబు, బిదపఁ దత్పూజనంబుఁ గావించిరెవరు

క. నా విని నారదమునికిం, దా వినుపం గడఁగె నిట్లు నారాయణుఁ డా
సావిత్రిచరితమును విను, మా వేదసవిత్రి యన యథార్థము వత్సా. 723

చ. మొదలను దత్త్రియీజనని పూజనముం బొనరించె భక్తిలోఁ
గుదురఁగ ధాత ప్రాఁత పలుకు ల్వచియించె; నటన్ సమస్తకో
విదులు భజించి; రశ్వపృథివీపతికొల్చె ననంతరమ్మునన్
బదపడి నాల్గువర్ణములవారు భజించిరి ప్రేమమీఱఁగన్. 724

క. అన నారదుఁ డానారా, యణునింగని యిట్టు లనియె నశ్వపతి యనం
గ నెవం, డతండు సావి, త్రిని బూజించుట యదెట్లు? తెలుపు మహాత్మా, 725

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లు వచించెఁ దొల్లి భద్రమండలమ్మున నశ్వపతి యనురాజు ధర్మనిరతుండును రిపుశాసకుండునునై రాజ్యం బొనరించువాఁడు. 726

క. మాలతి యనఁగా నొప్పెడు, లీలావతిఁ దొల్లిశౌరి లిబ్బులచెలియన్
బోలి వరించెను నాసతిఁ, బోలిన పువ్వారుఁబోఁడిఁ బొడఁగన మెచటన్. 727

క. ఆసతికి దైవయోగము, చే సంతతి గలుగదయ్యెఁ జిత్తములోనన్
దా సంతతివొంచెను నెం, తే సంతాపింపఁబొడఁగె దేహము దఱుఁగన్. 728

ఉ. పుత్రులు లేరటంచు మది పొక్కుచునుండి వసిష్ఠునాజ్ఞ సా
విత్రిని భక్తిఁ గొల్చియును బిడ్డలఁ బొందఁగలేక తా నహో
రాత్రము మానసంబున భరంబుగఁ జింతవహింపుచుండె నీ
ధాత్రిని బుత్రులం గనని తన్వికిఁ జింతయనంగ నబ్రమే. 729

చ. నిరతము చింతచేఁ జివుకు నీరజలోచనఁ గాంచి యశ్వభూ
వరుఁ డను బీరమేది తగవా మగువా వెగు లూనః నింక నే
వెరవుననేనియున్ శ్రుతిసవిత్రివి గొల్చినఁ గల్గు పుత్రుఁ డం
చురువడి బోధ చేసెను సయోన్నతి మీఱఁగ సారసాక్షికిన్. 730

క. సావిత్రీపూజనమును. గావింపఁదలంచి బుధనికాయంబులతో
దేవేరితోడఁ జనియెను. భూవరుఁడు తపంబుసేయఁ బుష్కరమునకున్. 731

మ. సతితోడన్ శతవర్షము ల్నియతిమై సావిత్రిఁ బూజించియున్
సుతులం గాంచఁగలేక యాతఁడు కడు న్శోకించుచున్నంత నీ
వతిభక్తిం బదిలక్ష లక్కఱణి గాయత్రిన్ జపింపంగ వాం
ఛితముల్ సేకుఱునంచుఁ బల్కెకటిదోఁచెన్ వ్యోమమార్గంబునన్. 732

క. అచ్చోట కయ్యవసరమున, విచ్చేసెఁ బరాశరుండు పృథివీపతి యా
సచ్చరితుని కర్ఘ్యాదిక, మిచ్చి శుభప్రశ్న లడిగె నేచినభక్తిన్. 733

వ. అంత నాపరాశరుండు సంతసించి రాజున కిట్లనియె. 734

క. రాజర్షి! వినుము నీవీ. యోజను సంకల్పసిద్ధ నొందెదు గాయ
త్రీజపముం బదిలక్షలు. గాఁ జేసిన నరున కెల్ల కామ్యము లబ్బున్. 735

సీ. ఒకమాఱు గాయత్రి నుచ్చరించినచో న • హర్భవంబగు పాప మణఁగిపోవుఁ
బదిసార్లు గాయత్రి పఠియించినంతనే • పాపం బహర్నిశాభవ మడంచు
వేమార్లు జపియి ప వృజినంబు వత్సరా • ర్జితమైన నపుడ నశించిపోవు
లక్షగాయత్రి దలంచిన జన్మకృ • తంబగు బలుదురితంబుఁ దొలఁగు

గీ. అన్యజన్యజమగు పాప మణఁగును దశ • లక్షలు స్మరింపఁగా శతలక్ష లాత్మ
నెలకొలుప సర్వజన్మసంకలితమైన • పాతకం బపనీతమౌ భూతలేంద్ర. 736

చ. అనుదినమందు సంధ్య విడనాడక భక్తిని మూఁడువేళలం
బనిగొనిచేయుమీ వది శుభంబగు సంధ్యఁ ద్యజించువాని శూ
ద్రునివలె విప్రకార్యముల దూషితుగాఁ గనుఁగొందు రట్టివాఁ
డొనరుచు పున్నె మానరుని నొందదుసూవె తురంగభూవరా. 737

క. యావజ్జీవంబును సం, ధ్యావందన మెవఁడుసేయు నాతం డుర్విన్
జీవన్ముక్తుండైతే, జోవంతుం డగుచు వెలయు క్షోణీనాథా. 738

మ. హరిమంత్రాహితుఁ డప్రజీవియును సంధ్యాహీనుఁ డజ్ఞానియున్
హరిపూజారహితుండు క్రూరుఁడు ఋతుస్నాతాన్నవీరాన్నత
త్పరుఁడు న్వార్ధుషికుండు ధావకుఁడు విద్యాకన్యకాక్రేతయౌ
ధరణీదేవుఁడు దర్పమేది విషరిక్తంబైన సర్పం బగుఁ. 739

గీ. బ్రాహ్మణుం డయ్యు సంధ్యను వార్వఁడేని, వాఁ డొనర్చిన పిండతర్పణముఁ గొనరు
పితరు; లవ్వాఁడు పూజఁగావించెనేని, సురలు గైకొన నొల్లరు ధరణినాథ. 740

క. ఇనుఁ డుదయంబును గాంచుట, యును నిద్దుర వీడనట్టి యుర్వీదేవుం
డనుపమకళాఢ్యుఁడైనను, విను కోఱలులేని పాము విధముగ నుండుఁ. 841

క. ఈవిధి గాయత్రీపూ, జావిధి యంతయును భూమిజానికిఁ దెలియం
గా వివరించి వెసం దన, యావాసంబునకు మౌని యరిగె మునీంద్రా. 742

ఉ. తాపసుఁ డేగునంతట ముదంబు ఘనంబుగఁ జెంది యశ్వధా
త్రీపతి మూఁడువేళల సరిత్తటమందు వసించి వేయివే
తేపలు సంజపూజనము దీక్షితుఁడై నెరవేర్చి లోనిసం
తాపము వాయఁగా నభిమతంబును బొందె జగద్ధితంబుగన్. 743

వ. అది యెట్లన్న. 744

క. మిత్రప్రభాన్వితను సా, విత్రిని భక్తిప్రపత్తి వినుతించిన యా
ధాత్రీరమణునిఁ గని సా, విత్రియు దయమీఱఁ దల్లి విధమునఁ బలికెన్. 745

మ. క్షితిపాలోత్తమ! నేనెఱుంగుదును మీచిత్తంబులం బొల్చు వాం
ఛితముల్ కూఁతును బొందఁగాఁదలఁచి చేసె న్నిష్ఠ నీకాంత స
త్పుతుఁ బొందం దప మీ వొనర్చితివి సంతోషంబు వాటిల్లె ని
ష్ఠ తనూజాతను బొందుమా, కడపటం బుత్రుండునుం గల్గెడుఁ. 746

క. అని దీవించి చివాలునఁ, జనె నాసావిత్రి ధాతజగమునకు నృపుం
డును ననఁబోఁడియు నంతటఁ, జని రాత్మనివాసమునకు సంప్రీతిమెయిన్. 747

మ. చని యాదంపతు లిర్వు రత్యధికనిష్ఠం బూని సావిత్రిపూ
జనముల్ సల్పుచునుండ నొక్కతఱి నాచంద్రాస్య గర్భంబునన్
వనితారత్న మొకర్తు వుట్టె శుభలగ్నంబందు సావిత్రి సొం
పున రాజిల్లుట నట్ల నామకరణమ్ముం జేసె రాజయ్యెడఁ. 748

క. లాలన మొప్పఁగ దాదులు, బాలికనుం బెనుచుచుండ వర్ధిల్లె శర
త్కాలాదిపక్షశశికల, పోలిక నంతంతకు న్సముజ్జ్వలకలలన్. 749

ఉ. మానవనాథు కూఁతు రసమానవిలాసవిభాసిరూపరే
ఖానవమోహనాంగియయి గానకళ న్నెఱికల్గి సర్వథా
శ్రీనరనాథమౌళిమణిదీధితిదీప్తపదాబ్జునిన్ రతీ
మానవతీమనోహరసమానవిలాసు వరింపనెంచుచున్. 750

మ. సరసాళీజనసేవ్యమానయయి యిచ్ఛాగోష్ఠి నుండంగ స
ర్వరసామండలిఁ బొల్చు రాసుతులలో రమ్యుండు కారుణ్యకాం
తరసానూనమనస్కుఁ డంగభవసౌందర్యాన్వితుండౌ ధరా
వరసూనుండెవఁడొక్కొ పేర్కొనుఁడు మీప్రజ్ఞల్ విచారింపుడున్. 751

మ. అని సావిత్రి వచింపఁగా నొక వయస్యారత్న మూహించి యి
ట్లనియె న్సర్వదిగంతరాఖిలధరాధ్యక్షాత్మజాతాళిలో
ననఘుం డాకృతిమీనకేతనుఁడు విద్యావంతుఁడు న్వీరుఁడున్
దిననాథప్రతిమానతేజుఁడు ద్యుమత్సేనాత్మజుండౌఁ జుమీ. 752

చ. అతనికి సత్యవంతుఁడను సార్థకనామ మెసంగు వాని కె
వ్వతె సతియై నిరంతర మపారసుఖంబులఁ బొందనున్నదో
మతి కెఱుఁగంగరా దనిన మానవనాథతనూజ యెంతయున్
గుతుకముఁబొంది తండ్రికడకుం జని చెప్పెను దచ్చరిత్రమున్. 753

శా. భూమీశుండు తదీయజల్పముల కామోదించుచుం బుత్రికన్
ద్యుమత్సేనికి నిచ్చి పెండిలి శుభోదర్కంబుగాఁ జేసి యా
జామాతం గడుసత్కరించి వివిధాజానేయగాణిక్యనా
నామాణిక్యము లాదిగాఁగలుగు కానుకల్ పెక్కు లిచ్చెంగృపన్. 754

చ. కొమిరెకు నట్లుకానుకలు కొల్లలుగాఁగ నొసంగి భర్తృదే
శమునకుఁ బంపఁగాఁ దలచు సందడినుండఁగ లేకలేక య
బ్రముగను గాంచి పెంచి యచిరంబుగఁ బెద్దగఁజేసినట్టి ప్రే
మముగల తల్లి ముద్దులకుమారిక నంకముఁ జేర్చి యిట్లనున్. 755

ఉ. పుత్రులు లేక లేక తలఁపుల్ మునుముట్టఁగ నెట్టకేని సా
విత్రని గొల్చి కాంచి నినుఁ బెంచియుఁ బెద్దగఁజేసి యిందిరా
పుత్రునిబోని నీమదికిఁ బోలినవానికిఁ బెండ్లిజేసి లో
కత్రయమాన్యుఁడై వెలసెఁగాదె భవజ్జనకుండు నేటికిన్. 756

ఉ. మానితవైఖరి న్మగనిమాటలకుం జవదాఁటకుండి యా
జ్ఞానుగుణప్రచార మది సద్వ్రత మంచుఁ దలంచి భర్తృసే
వానిరపాయవై సకలబంధుసుహృజ్జనకోటిఁ బ్రోవు మా
నౌనని లోకము ల్పొగడ నబ్బెడు దాన యశంబు పుత్రికా. 757

క. భావిశ్రేయఃపికకే, శీవనములు కలుషపవనలేలీహనముల్
జీవనములు జన్మత్రయ, పావనములు ప్రాణనాధుపదసేవనముల్. 758

శా. ఏపుణ్యంబు నెఱుంగ వింతకును బ్రాణేశుండు దైవంబు సు
మ్మీ॥ పుట్టింటికి మెట్టినింటికిఁ గడున్మేల్పేరు దేవమ్మ॥ సే
వాపారీణత నత్తమామలయెడన్ బాటింపు మాయమ్మ॥ నిన్
దేపే క్రమ్మఱఁ దోడితెచ్చెదఁ గుమారీ॥ చింతిలంబోకుమీ. 759

చ. అని విహితప్రకారమున నాత్మజకు న్మతిచెప్పి యంత జా
ఱిన నెఱిమంచు గోట నవరించుచు ముద్దిడి వీడుకొల్పనా
ఘనతరతూర్యరావము లఖండములై చెలఁగంగ నాథుతో
ననుదివసప్రయాణమున నాత్మపురి న్వసియించి యచ్చటన్. 760

ఉ. సంతత మాఱుభాంగి పరిచర్యల నెంతయు నత్తమామలన్
సంతసమందఁజేసి పరిచారకులం దయఁబ్రోచి రేపగల్
కాంతునకున్ ముదం బొదవఁగా నతిభక్తిఁ జరించుచుండె ని
శ్చింతత సత్యవంతుఁడును జేదెను గూడి సుఖించెఁ బ్రేమతో. 761

మ. యువరాజై కవిరాజులన్ మనుపు చత్యుత్కృష్టకార్యంబులన్
భువి నిష్కంటక మాచరించి యతులాభోగంబులం బొంది కా
లవిధిన్ రాజ్యముఁ గోలుపోయి పురినిల్వన్ సిగ్గుచేఁ దాపసా
టవికిన్ వృద్ధులు తల్లిదండ్రులకుఁ దోడ్పాటై చనెం గాంతతో. 762

క. వన్యాహారమొనర్చు చ, నన్యాదృశభక్తిఁ బితల నరసికొనుచు సా
మాన్యప్రక్రియ హాయరా, కన్యామణిఁగూడి దినముఁగడపుచునుండెన్. 763

క. ఈరీతి సత్యవంతుఁడు, నీరజసఖుఁ డుదయశిఖరి నెలకొనుడుం గాం
తారంబున ఫలసమిత్కుశ, లారసి తెచ్చుటకు జనకునానతిఁ జనుచో. 764

చ. అరనిమిసంబు నాధువిరహంబు సహింపనిదౌటఁ గాంతుతో
నరిగెఁ దదీయపత్ని; యతఁడట్లు వనంబునకేగి యొక్కభూ

మిరుహమునుండి జాఱిపడి మేనువొఱంగినఁ జిత్తమందు న
త్తరుణియుఁ జింతనొందక తిధైర్యమున న్వసియించె ముంగలన్. 765

ఉ. కాటుకకొండఁబోలి తనుకాళిమదిక్కులఁ జిమ్మచీఁకటుల్
దీటుకొనంగఁ బెల్లెరగలి న్వెఁదఁజల్లెడు కన్నుదోయియై
మాటికి మెల్కి-వారి విషమంబగు దంష్ట్రలు దీటుకొంచు న
చ్చోటికివచ్చెఁ గాలుఁ డొకశూలము కేలధరించి యుగ్రుఁడై. 766

క. మృతినొందిన రాసుతు నం, చితమతి నంగుష్ఠనిభునిఁ జెచ్చెరఁగొనుచుం
బితృపతి క్రమ్మఱఁజనుఁచో, వెతగొనకయె తరుణి యముని వెనువెంట జనెన్.

క. తనవెంబడిఁ జనుదెంచెడు, వనిత న్వీక్షించి మధురవాక్యముల యముం
డను నిట్లు పాంచభౌతిక, తనువున నీవెందుఁబోవఁ దలఁచితి వబలా. 768

చ. మగనిని గూడివచ్చుటిఁక మానుము, మానుము పాంచభౌతికం
బగు తనువున్ విరాన హృదయాధిపుఁ బోడఁ జనందలంతువే
మిగుల నశాశ్వతంబయిన మేనున నాపురి కిట్లు వచ్చుటల్
నగవగుఁగాదె నాపుర మనశ్వరిమంచును నీవెఱుంగవే. 769

క. ఆయువు పిండిన నీపతి, కాయంబుఁదొఱంగె నిఁక స్వకర్మఫలములన్
నాయింట ననుభవించుట, కైయుదుదేరఁగలఁ డింకఁ గలగఁకుము సతీ. 770

సీ. కర్మంబులనుజేయఁ గల్గును జన్మంబు • మరణంబు భూరిసంపదలు గల్గు
నిడుమలు సంధిల్లుఁ బొడవగుదుఃఖంబు • లడఁగును సౌఖ్యముల్ దొడరుచుండు
బౌరందరపదంబుఁ జూఱఁగొనుటబ్బు • బ్రహ్మపుత్రత్వంబు బడయనగును
హరిదాసుఁ డగును జన్మాదిహీనుండగు • నమరును సర్వకామ్యములసిద్ధి
గీ. పొసఁగు విష్ణుసాలోక్యాదిముక్తులెల్ల • విబుధమునిరాజమనురాజవిప్రరాజ
రాజశేఖరతావాప్తి రాజిలంగఁ • జెలఁగు నెయ్యెడలను జూడ జీవునకును. 771

క. ఇమ్మహిఁ జేసిన కర్మవ, శమ్మున సుఖదుఃఖములు యశమ్మపయశమున్
బమ్మెరయగు రూపము స, ర్వమ్మును గర్మమున ననుభవంబగుఁ దరుణీ. 772

చ. కడమయొకండు లేదిఁక జగంబున జీవునికర్మమూలమై
బడిబడి సర్వభాగ్యములుఁ బ్రాప్తములౌను నశించు దాన నీ
యెడయఁడు ధాత్రిలోనఁ దదవాంఛ చరించి గతించె; దీనికై
యడలఁగనేల గోలవయి యంగన! యూఱడుమింక నావుడున్. 773

క. కాలుని వచనం బాసతి, యాలించి ముదంబుతోడ నప్పుడు తనదౌ
గోలతనంబున నతనికి, జాలిం బుట్టించి యొక్క సందియ మడిగెన్. 774

వ. మహాత్మా! కర్మ మనునది యెద్దాన జనించు? దానికి హేతువెద్ది? తత్కారణం బెవ్వండు? ప్రాణంబులు బుద్ధియు జ్ఞానంబు నింద్రియంబులు ననునివి యెట్టివి? తద్దేవత లెవ్వి? జీవాత్మకుఁ బరమాత్మకుం గల్గిన తారతమ్య మేమి? యనుగ్రహింపవే యనుడు దండధరుండు వెండియు నిట్లనియె. 775

చ. పరమపతివ్రతామణి శుభంబగు ప్రశ్నముఁజేసి తిట్టు లె
వ్వరు ననుఁ గోరఁబోరు విను వారక కర్మఫలానుభావియై
హరిపదభక్తిగల్గి తృణహాటకముల్ సరిగాఁగఁజూచు నే
నరుఁ డతఁడాధిమృత్యుజననప్రతిపక్షుఁడు ముక్తుడుం జుమీ. 776

గీ. వేదచోదితకర్మంబు విహితమగును, శ్రుతిరహితకర్మ మెపుడు సంగతముగాదు
హేతురహితంబు సంకల్పహీనమైన, దేవసేవయె పరమభక్తిప్రదంబు. 777

వ. ఓసతీమణీ! భగవంతుండగు పరమాత్మయే కర్మస్వరూపుండు హేతుభూతుండు నగు. సదసద్భేదరూపంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై పరఁగుచుండు; బుద్ధియు జ్ఞానబీజంబు; దేహికి బలరూపంబులు ప్రాణంబులు; రూపంబును జ్ఞానభేదంబై పరఁగుచుండుఁ; బ్రకృతిపరంబు సర్వవ్యాపకంబును నిర్గుణంబు నగునదియే పరమాత్మ యనంబడుఁ; బ్రాణదేహాదుల భరించునదియే జీవాత్మ యనఁబడు; నోపతివ్రతారత్నమా! దీన నీసంశయము దొలంగెఁగదా! యింక యథేచ్ఛం బొమ్మనుడు సావిత్రి యిట్లను. 778

ఉ. ఎచ్చటికేగుదాన హృదయేశ్వరుఁడుం దగు జ్ఞానసింధువీ
విచ్చటనుండఁ; జెప్పఁదగునే నొకప్రశ్నకు నుత్తరంబు వా
క్రుచ్చి యనుగ్రహింపుము నియాధిగ నావుడు దానిమాటకు
న్మెచ్చి సతీమణీ! యడుగుమీ మది సంశయమంచు నిల్చినన్. 779

సీ. జీవుఁ డేకర్మంబు సేసి యేయేజన్మ • లందు దా నుద్భవం బందుచుండు
ఎట్టికర్మంబుచే నింద్రత్వమునుంగాను • నరక మెద్దాన సందర్భమగును
ఏకర్మమున ముక్తి చేకొనఁదగియుండు • గురుభక్తి యెద్దానఁ గుదురసగును
సుఖదుఃఖములఁ జేయఁజూచు నేకర్మమ్ము • లామయ మెద్దాన నావహించు

గీ. అంధుఁడును కాణుఁడును పంగు వంగహీనుఁ, డల్పజీవుండు దేనిచే నగుదు రిలను
పదవు లెద్దానివలన సంప్రాప్తమగును, దెల్పవే నాకు దయతోడ ధీవరేణ్య. 780

మ. సదయుండౌచుఁ గృతాంతుఁ డిట్లనియె నో సాధ్వీశిరోరత్నమా
పదుమూఁడేడుల ప్రాయపుంగలికి విద్వద్ జ్ఞానియోగీంద్రులకా
మదినూహింపని ప్రశ్నఁ జేసె దది యానందంబు చేకూర్చె నీ
కెది యిష్టం బది దెల్పు మిచ్చెదను నీ యాత్మేశు నింగాకఁ కన్. 781

గీ. భర్తలేఁడటంచుఁ బరితాపమందకు, మఖిలసాధ్వులందు నగ్రగణ్య
వై నుతింపఁబడుదు వారతి పోల్కి మాం, గళ్యసిద్ధి నీకుఁ గలదుసుమ్మ. 782

వ. అనవుడు సంతసిల్లి సావిత్రి యిట్లనియె. 783

ఆ.వె. సత్యవంతువలన సంతతి నాకును, నాదుమామకు నయనములు మఱియు
రాజ్యలాభమును దిరంబుగ నాతండ్రి, కాత్మజులు గలుగునట్లుగాఁగ. 784

వ. అనుగ్రహింపవలయు. 785

క. అనవుడు నట్లయ్యెడు నీ, మనమునఁ గలకోర్కు లని శమనుఁ డనఁగా దే
వనరులకర్మవిపాకము, వినిపింపుమటంచుఁ బల్కె వినయముతోడన్. 786

ఉ. జీవుఁడు కర్మశేషములచే సుఖదుఃఖములన్ భరించి నా
నావిధయోనులందు జననంబయి సంచితకర్మలోలతన్
దేవవిభుత్వము న్నరపతిత్వము భోగము రోగమందు రా
జీవదళాక్షి! సూక్ష్మముగఁ దెల్పితిఁ దత్క్రమ మెంచి చూడుమా. 787

వ. అనవుడు, 788

ఆ.వె. ధర్మరాజ! యెట్టి కర్మంబు లొనరించి, త్రిదివలోకముఖ్యపదవులెల్ల
ధరణిజనులు గాంత్రు దయనానతీఁగదే. యనిన నతఁడు పలికె నతివతోడ. 789

క. దానంబులందు నుత్తమ, దానము లోకమున నన్నదానముసుమ్మా
దానికిఁ గాలక్రమమును, న్యూనాధికవర్ణభేద ముండదు సుదతీ. 790

సీ. అన్నదానంబుచే నలవిష్ణులోకంబు, వస్త్రదానంబుచే వాయుపదవి
తల్పదానమునఁ జంద్రజగన్నివాసంబు, యానదానమునఁ దోయపతిజగము
దీపదానమున స్వాహాపాలువాసంబు, ఫలదానమునఁ ద్రిదివస్థలంబు
తిలదానమున పార్వతీధవావసథంబు, దంతిదానమున నింద్రత్వమబ్బు

గీ. కన్యకాదానమునను నక్షత్రనాథు • లోకమున పదునల్గురు నాకపతులు
దనుక స్వర్వేశ్యతోడ మోదముననుండి • ప్రియసతింగూడి జన్మము ల్వేయి గడపు.

గీ. ఉభయతోముఖమగు గోవు నొసగువాఁడు, హేమరత్నాదికంబుల నిచ్చువాఁడు
సప్తసంతానవిధులను సల్పువాఁడు, కోర్కి దీఱంగ నిల్చు వైకుంఠమందు. 792

గీ. అశ్వమేధంబు రాజసూయంబుఁ జేయు, నరుఁడు సురపతి యర్ధాసనమున కర్హుఁ
డేమనుజునకు నేని దేవీమఖంబు, ముఖ్య మన్నిటికన్నఁ బ్రఫుల్లనేత్ర. 793

మ. వినుమో సుందరి! సర్వయజ్ఞముల దేవీయజ్ఞమే మేటియై
చనుఁ గాన న్సరసీజగర్భుఁడును నీశానుండు పద్మాక్షుఁడున్
మనువుం దక్షసనత్కుమారులును సన్మానించి కావించి రెం
దును దేవీమఖ ముత్తమంబనుచు నుద్ఘోషించు వేదంబులున్. 794

క. కావున ననుదినమందుం, దేవీపాదార్చనంబుఁ దీరిచి తగఁద
న్నైవేద్యము భుజియించి ని, జావాసముఁజేరి పుగనియాస విడువుమా. 795

వ. అనిన మహాత్మా! నరకకుండంబులు నానావిధంబుల నుండునని వింటి వాని వేర్వేఱ
నెఱింగింపు మనవుడు నోసతీమణీ! దుష్కర్మంబు లొనర్చువారేగు నరకకుండం
బులు వహ్నితప్తవిణ్మూత్రదుస్సహాదులను నఱువదికుండంబులు గలవు. అచ్చట
భయంకరులును శక్తిహస్తులు దయాశూన్యులు పింగలోచనులునగు మదీయకింకరు
లనేకులు గలరు. అట్టి యీకుండంబులు విష్ణుభక్తులు యోగులు స్వధర్మనిరతులు
మున్నగువారు గన్గొనకయె యుత్తమలోకంబుల కరుగుదురు. 796

క. హరిసేవాపరతంత్రులు, వరయోగవిశుద్ధమతులు వ్రతులు తపస్వుల్
ధర బ్రహ్మచారులును నీ, నరకంబునఁ బడరువారు నాశితవృజినుల్. 797

మ. బల మొక్కింతయులేని బంధువుల దుర్వారావిధి న్వాదితా
త్ములగాఁ జేసిన వహ్నికుండమున యుంమం ద్రుంగి మైనెన్నియున్
గలుగున్ రోమము లన్నివర్షములదాఁక న్నిల్చి యామీఁద ను
చ్ఛలితుండై పశుయోనియందుఁ బొదమున్ జన్మంబులన్ మూడిటన్. 798

ఉ. ఆతపతప్తుఁడై కడుక్షుధాతురుఁడై ద్విజుఁడేగుదెంచెనే
నాతనిఁ గొంచుఁబోయి కడుపారఁగ నన్నముఁ బెట్టనట్టి యా
పాతకి తప్తకుండమునఁ బాల్పడి పెక్కుయుగంబు లుండి యీ
భూతలమందు పక్షితనువుం గొని పొల్పుఱు నేడు జన్మముల్. 799

చ. అమవసలందు శ్రాద్ధదినమందు సహస్కరువారమందు సం
క్రమణములందు వస్త్రములు క్షౌరయోగముఁజేయు మానవా
ధముఁ డలక్షౌరకుండమునఁ దాపముఁ జెందుచునుండి పెక్కుక
ల్పము లరుగంగ ధావకకులంబునఁ బుట్టును సప్తజన్మముల్. 800

చ. హరిహరహేమగర్భులఁ దదంగముల స్మృతి వారిమంత్రముల్
పరిభవ మాచరించు నరపాలసుఁ డెంతయు క్షారకుండమం
దఱువదివేలయేండ్లు పెను యాతనలం బడి కుంది పిమ్మటన్
ద్విరసనమై జనించి పరివేదనఁ బొందుచునుండు నుర్విలో. 801

గీ. దీనిఁ బోలి పాపార్తిదమైన కుండ, మింక నొక్కటిలేదు లే దిలను ; దేవిఁ
బరిభవించిన జనులకుఁ బాచితంబు, పాపముల కెల్ల మొదటిదై పరఁగుకతన. 802

చ. సుతులను దల్లిదండ్రులను సోదరులన్ గురువు న్సతి న్సుపో
షితులను జేయనట్టి కొలచే గరకుండములోపలన్ శర
చ్చృతమగునంతకు న్నిలిచి తద్గరమున్ భుజియించుచుండి యం
చితగతి భూతమై పొడమి చేడ్పడుచుండు నిరంతరం బిలన్. 803

మ. అతిథిన్ గాంచి తిరస్కరించునరుఁ డయ్యావేళలం దా నొసం
గు తిలాంబుల్ గొననొల్లకుంద్రుపితరుల్ క్రూరవ్యథంగుందుచున్
శతవర్షంబులు దూషికాంతమునఁ బైశాచాకృతిం దాల్చియున్
శతవర్షంబులు ధాత్రి ద్రిమ్మరి తుదిన్ ధన్యత్వముం బొందెడున్. 804

మ. మును దా నొండొక యర్థికిచ్చిన ధనంబుం గ్రమ్మఱన్ లాతికిన్
గొనుమం చిచ్చిన భీకరంబగు వసాకుండంబునం గూలి దు
ర్జననం బొప్ప శరచ్చృతంబు కృకలాసత్వంబునుంబొంది పె
న్వనటం జెందఁగ మానవుండగుఁ గడున్ దారిద్ర్య మేపారఁగన్. 805

క. సురభూసురమాన్యంబులు, హరియించినయట్టి మర్త్యుఁ డఱువదివేల్వ
త్సరములు మలకుండికఁ బడి, పురువై జనియించి వగలఁ బొగులుంబిదపన్.

క. తనకై యన్యుని జంపిన, మనుజుఁడు వేవేలయేండ్లు మజ్జాకుండం
బునఁ బడి శశికిటికుక్కుట, తనువుల ధరియించు మూఁడుతడవలు పిదపన్. 807

గీ. బధిరుఁ గన్గొని కడుపరిభవముఁజేయు
నతఁడు కర్ణవిట్కుండమునందుఁ గూలి

పెక్కువేలేండ్లు పొక్కుచుఁ బిదప నంగ
హీనుఁడుం బధిరుండునై యిలను బొదము. 808

క. వ్రతముల నుపవాసములం, బితృదినముల ముండనంబు విధువనము నసం
గతముని పీడని మనుజుం, డతఁడల నఖకుండమందు నార్తింజెందున్. 809

చ. పదఁతిరో కేశయుక్తమగు పార్థివలింగముఁ బూజసేయువాఁ
డడలుచుఁ గేశకుండమునయందు వసించి దురంతచింతలన్
బడిపడి శూలి కోపగరిమన్ శతవర్షము లేగునంతఁ దాఁ
బొదమును మ్లేచ్ఛుఁడై పిదపఁ బుట్టును రాక్షసయోనియందిలన్. 810

గీ. విష్ణుపదమునఁ బిండ మర్పించనట్టి. మానవుం డాత్మలోమప్రమాణవత్స
రమ్ము లయ్యస్థికుండనరకమునఁ బడి, కుక్కురంబయి పిమ్మటఁ గుంభజు డగు.

క. వేఁకటియగు తనసతి ను, ద్రేకంబున నెవఁడు రతులఁ దేల్చు నతం డ
స్తోకవ్యథ నూఱేండ్లు భ, యాకరమగు తామ్రకుండమందు వసించున్. 812

గీ. కృష్ణసర్పంబులను జంపు నెవ్వఁ డాతఁ, డయుతవర్షము లహికుండమందు సర్ప
మలము దిని మఱి సర్పజన్మంబుఁబొంది, పిదప దానవుఁడై సంభవించు ధరణి. 813

చ. జడియక తేనెటీఁగలను జంపి తదార్జితమైనతేనె గ్రో
లెడు జడు మద్భటాళి యవలీల విషహ్రదమందుఁ ద్రోయఁగా
నడలుచు దంశభక్షితుఁడు నౌచు ననేకశతాబ్దముల్ చనన్
పుడమిని పక్షికాకృతిని బొల్చి యనంతరమందు శుద్ధుఁడౌ. 814

ఉ. నేరములేనివాని నవనీసురు దండ్యులఁజేయువాఁడు దు
ర్వారణవజ్రదంష్ట్రికల భక్షితుఁడౌచు క్షణక్షణం బహో
కారముఁజేయుచుం గ్రమముగా వనసూకరకాకజన్మముల్
ధారుణి నెత్తిపిమ్మట నతండు శుచిత్వముగాంచు మానినీ. 815

చ. విసమిడి నిర్దయత్వమున విప్రుని ప్రాణముఁ గొన్నయట్టి పా
లసుడు నిరంతరం బిడుమలం బడుచుం గరకుండమధ్యమం
దసురుసురంచుఁ గూలి శతహాయనముల్ పన నేడుమార్లు మా
నిసియయి కుష్ఠరోగమున నెవ్వగలం బడి శుద్ధుఁడౌఁ దుదిన్. 816

ఆ. వె. సరము నొద్దునందుఁ జరియించు నక్రాది, జంతువులను గడిమిఁ జంపువాఁడు
నక్రకుండమం దనంతవత్సరములు, మసలిమసలి యంత మొసలియగును. 817

ఉ. పాపపుబుద్ధిఁజేసి పరభామచనుంగవ నెమ్మొగంబు శ్రో
ణీపటిమంబుఁ బ్రేమ మది నెక్కొనఁ గాంచినవాఁడు ఘోరసం
తాపదకాకకుండమునఁ దద్దయుఁ గుందుచుఁ గాకలోకచం
చూపుటచూర్ణితాక్షుఁడగుమన్ శుచియౌనుగ్రమక్రమంబునన్. 818

శా. దేవద్రవ్యము దొంగిలించునర్ఘుఁ డార్తి న్వజ్రకుండంబునన్
దా వజ్రాగ్నులఁ గ్రాఁగి మిక్కిలి క్షుధాదాహవ్యధం గుంది రో
షావేశోద్ధతకింకరోత్కరకరవ్యాలోలవేత్రాహతిన్
వేవర్షంబులు బాధనొంది పిదప న్వీతాఘుఁడై త్రిమ్మరున్. 819

క. ధర మ్లేచ్ఛుల సేవించెడు, ధరణీసురుఁడెంతకేనిఁ దఱుఁగనిచింతన్
బొరలును మసికుండంబున, నిరతము మద్భటుల దండనిహతులఁ బడుచున్. 820

ఉ. ధేనుగణంబు బ్రాహ్మణుల ధిక్కృతిఁజేసినయట్టి పాపపు
న్మానిసి వక్రకుండమున మ్రాన్పడియుండి దరిద్రుఁడు న్సతీ
హీనుఁడు నన్వవాయపరిహీనుఁడు నంగవిహీనుఁడు న్సువి
జ్ఞానవిహీనుఁడై మనుజజన్మముఁ గాంచును మానినీమణీ. 821

క. తిలజఘృతాదికముల మ్రుచ్చిలు మనుజుఁడు జ్వాలకుండశిఖల శతాబ్దం
బులు నిలిచి పిదప మూషక, జలచరజన్మములఁ బొంది చను శుద్ధుండై. 822

క. పరిమళమగు ద్రవ్యంబుల, హరియించిన దగ్ధకుండమందు న్వేవ
త్సరములు పడి దుర్గంధము, భరియించును మర్త్యుఁ డగుచుఁ బహుజన్మములన్.

మ. దొరలం దిట్టిన నన్యుఁ గొట్టిన దరిద్రు న్నిందఁ గావించినన్
బరిదోషంబుల మెచ్చిన న్విబుధులం బ్రార్థింపకున్న న్నిరం
తరసూచీముఖవిద్ధుఁడై త్రియుగము ల్దాఁక న్వ్యధం జెందుచు
న్దర ముమ్మాఱులు సర్పవృశ్చికములై ధన్యుండగుం బిమ్మటన్. 824

గీ. గోవు దప్పిని జలములఁ గ్రోలునపుడు
విఘ్న మొనరించు మనుజుఁడు విపులతప్త
జలముగల గోముఖంబున లులితుఁడగుచు
నొక్కమన్వంతరం బట్టులుండవలయు. 825

వ. నరుం డిట్లు తన సుకృతదుష్కృతకర్మంబుల కెట్లును ఫలం బనుభవింపక పోరాదు
సూవె; ఇంక నీవేమి యడిగెదు? చెప్పుమనిన సావిత్రియు. 826

గీ. ఓ మహాభాగ! సర్వజ్ఞ! యొక్కఁడింకఁ, బ్రశ్నఁ గోరెద నానాపురాణసార
మఖిలసమ్మత మభయంబు, సుఖకరంబు, కర్మవిచ్ఛేదకం బెద్ది కలదొ చెపుమ. 827

వ. అనవుడు,

గీ. ధర్మశాస్త్రాదికముల వేదంబులం ద, దంగములను బురాణేతిహాసములను
సాంకముగు పంచదేవతార్చనము మఱియు, జన్మమృత్యుజరాదినాశనకరంబు 829

గీ. పంచపదసౌధమునకు సోపానపంక్తి, భక్తిభూజంబునకు నాలవాల మఖిల
సిద్ధులకు కారణంబు సంసృతిపయోధి, తారణము పంచదేవతాతర్పణంబు. 830

మ. పరదేవీపరిపూజనంబు మదిలోఁ బాటించువాఁడు న్నిరం
తరము న్విష్ణుపదాబ్జయుగ్మ మెదలో ధ్యానించువాఁడు న్వినా
నరకద్వారముఁ జూడకుండఁ దొరకఁ డెన్నం గల్గునే ధాత్రిలో
నరసంఘంబులకు న్మదీయపురము న్గన్గొకపోవ న్సతీ! 831

క. దేవీభక్తుల శ్రీహరి, సేవాసక్తుల గిరీశసేవకులఁ గనం
గా వైనతేయుఁగను నుర, గావళిపోలికను మద్భటాళి యడఁగెడున్. 832

చ. క్షితిని దదీయభక్తుల స్పృశించిన వారల పాపజాలముల్
హతమగు దావపావకమునంటిన శుష్కతృణాళిపోల్కి సం
తతమును వారిఁగొల్చెడి జనంబులు శాశ్వతపుణ్యమండల
స్థితిఁ గొను టబ్రమే! యది త్యజించిన మత్పురిఁ జేరకుందురే 833

క. నావిని సతి యిట్లను పితృ, దేవా! పాపాత్మ లెట్టిదేహంబులతోఁ
దావకపురి కేతెంత్రు మ, రేవిధమునఁ గష్టములు సహింతురు చెపుమా. 834

వ. అనవుడు, 835

చ. కృతమగు పాంచభౌతికశరీర మశాశ్వత మగ్నిభస్మసా
త్కృతమగు జీవు డంత బొటవ్రేలు ప్రమాణముగల్గునట్టిసూ
క్ష్మతనువుతోడ నెమ్మెయిని సంశయమందక దుఃఖియై పురా
కృత మనుభూతిఁగాంచు నసికీలిశరాదికబాధ్యమానుఁడై. 836

క. ఓసాధ్వీమణి! నీవు బ్ర, యాసంబున నింతదనుక నరుదెంచితి పా
పిష్ఠ సదనమునకు నాయా, వాసం బికఁ జేర రెట్టివా రిబ్బంగిన్. 837

వ. అనవుడు, 838

గీ. భర్త యెచ్చోటి కేగిన భార్య యచటి, కరుగు టుచితంబ కాని యన్యాయమగునె
హరిహరబ్రహ్మలకు దానినడ్డగింపఁ, దరమె నీవు నెఱుంగవె ధర్మరాజ. 839

మ. అనుచు న్సాధ్వి గభీరతన్ బ్రబలధైర్యంబు న్మహాసాహసం
బునుగాఁ బల్కినఁ జూచి దండధరుఁడుం బూర్ణానుకంపాఢ్యుఁడై
చనుమీ నీ పతితోడ నిచ్చితిననన్ సంతుష్టయై భర్తతోఁ
జనియెన్ స్వాశ్రమ మత్తమామలమహాశ్చర్యంబుతోఁ జూడఁగన్. 840

వ. అవి వచించుటయు. 841

మ. అల వైకుంఠమునందు శౌరి యురమం దశ్రాంతవిశ్రాంతి నొం
దు లతాంతాయుధుతల్లి కల్మిచెలి పాథోరాశిగర్భంబునం
గలుగం గారణమేమి చెప్పుమనఁగా నారాయణుం డాదటన్
జలజప్రోద్భవసూతి కిట్లనియె నానందంబు సంధిల్లఁగన్. 842

శా. దుర్వాసోమునిదత్తశాపమున సర్వోత్భ్రష్టలక్ష్మీకుఁడౌ
గీర్వాణాధిపుఁ బాసి లచ్చి హరిచక్రింజేరె బృందారకుల్
స్వర్వాసంబులు వీడి శోకమెదఁ బర్వన్ ధాతతో నీతిమై
సర్వంబు న్వినిపించి రచ్యుతదదృక్షాసక్తచిత్తాబ్జులై. 843

ఉ. ఎల్లసురల్ విరించియు వహింప సహింపఁగరాని నెవ్వగన్
మెల్లనఁబోయి శౌరిఁగని పండినభక్తి నమస్కరించి మో
మల్లనవాంచియున్న చతురాస్యుఁడు పీసరవోనివంత లో
వెల్లియొనర్ప నింద్రుగతి వెన్నునకు న్వినిచె న్నయంబునన్. 844

ఉ. ఆవనజేక్షణుండు జనితాదరుఁడై సిరి బిల్వఁబంచి యా
దేవి నిజాంశమాత్ర జలధిం బొడమ న్నియమించి ధాత సం
భావితుఁ జేసిపుచ్చిన నమందరయంబున వార్ధిద్రచ్చి దై
త్యావళి గెల్చి లక్ష్మిఁగొని నాకమునన్ సుఖులైరి దేవతల్. 845

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 846

మ. చతురామ్నాయరహస్యవేది శమితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడా
క్షితిభృద్వైరికి శాపమేమిట నొసంగె న్వేల్పులుం దైత్యులే
గతి వారాశిని ద్రచ్చి రాసిరి గొనంగా వేల్పు లెట్లోపి రా
నతియీవే వినవేడ్కయయ్యెడు నన న్నారాయణుం డిట్లనెన్. 847

క. జంభారి మద్యపానవి, జృంభితుఁడై వెండికొండశిఖరంబున సం
రంభముమీఱఁగ నిచ్చలు, రంభాసంభోగకేళిరతుఁడై వెలసెన్. 848

ఉ. వాసవుఁ డంగజజ్వలనబాధితుఁడై యలరంభ గూడి కై
లాసమున న్పదారతికళాకుశలుండయి దంతినెక్కి యు
ల్లాసమెలర్పఁ దద్గిరివిలాసములం గను నొక్కవేళ దు
ర్వాసుఁడు కృత్తివాసుఁ గను వాంఛయెలర్పఁగఁబోవుచుండఁగన్. 849

ఉ. నీతిదలిర్ప నవ్విబుధనేతయు నేనుఁగు డిగ్గి శిష్యసం
ఘాతసమేతుఁ డమ్మునికి గారవమొప్ప నమస్కరించినన్
బ్రీతినొసంగె మౌని నగభేదికి ఘోరరుజాజరాంబుభృ
ద్వాతము నిత్యసంశమితపాతకజాతముఁ బారిజాతమున్. 850

ఉ. మౌని యొసఁగినట్టి కుసుమంబును దా నయమేది యాశచీ
జానియు హస్తిమస్తమున జాఱఁగవైచె సుమప్రసక్తి న
య్యేనుఁగు తేజుచేతఁ గమలేశసమాకృతియై రయంబునన్
గాననవాటికిం జనియెఁ గానఁగరాక బలాసురారికిన్. 851

శా. హాలాస్వాదనసంభ్రమత్తుఁడగు నయ్యాఖండలుం డెంతయే
నాలోచింపక పారిజాతకుసుమం బాహస్తిమస్తంబునన్
గూలన్వైచినఁ జూచి లేచి మునియుం గోపస్ఫురద్భ్రూకుటి
వ్యాలోలాననుఁడౌచు నిట్లనియె జంభద్వేషిఘూర్ణిల్లగన్. 852

ఉ. కానవు వైభవాంధ్యమునఁ గావరమెత్తితతంబు మద్యమున్
బానముజేయు చొక్కి వెలభామినిగూడి రమించుచుండి దు
ర్మానము పేర్మి నన్ను నవమానితుఁ జేసితి పూవొసంగినన్
దానిని హస్తిమస్తకమునం బడవైచి తిదేమి దుర్మతీ. 853

ఉ. వెన్నున కాదరంబుగ నివేదితమైన పదార్థ మబ్బెనే
ని న్నయమూని దానిని గణించి భుజించిన నెట్లునన్ శుభా
భ్యున్నతి గల్గఁగాని కొని యూరక పాఱఁగవైచెనేని ని
ర్భిన్నసుఖస్థితుండు నవివేకియునౌ నిల బ్రహ్మహుండగున్. 854

క. హరి నైవేద్యాస్వాదన, నిరతుండగు నరుఁడు విష్ణునిభుఁడై వెలయున్
ధరయుఁ బవిత్రతఁ గనుఁ ద, చ్చరణాబ్జరజం బొకింత తను సోఁకినచోన్. 855

క. ఏయెడ హరి నైవేద్యముఁ, జేయక భుజియింపఁ దలు భుజించినయేనిం
బాయును సిరియును సతతా, పాయంబును గల్గు రోగబాధితుఁడు నగున్. 856

వ. వేయేల హరికి ననివేదితంబయిన పదార్థంబు యథార్థంబుగ మాంసతుల్యంబు: పుంశ్చల్యన్నవీరాన్నశూద్రాన్నంబులును జికిత్సకద్విజాన్నంబును దేవలాన్నంబు యోనిజీవులయన్నంబును కన్యావిక్రయు లయన్నంబును నుచ్ఛిష్టాన్నంబును, శవదాహకాన్నంబును నదీక్షితాన్నంబును మంత్రద్రోహులయుఁ గృతఘ్నులయు విశ్వాసఘాతుకులయు మిథ్యాసాక్షులయు నన్నంబు హరికి నివేదితంబయినఁ బదపడి భుజింపందగు; విష్ణుసేవాపరుఁడైనవాఁడు శ్వపచుండైనను వంశశతం బుద్ధరింపగలండు: హరిసేవాహీనుఁడు బ్రాహ్మణుండయ్యును స్వరక్షణోపాయాపాయుండగు నజ్ఞానంబున నయినవిష్ణునిర్మాల్యంబు కొండొక దాల్చినచో నిరస్తసమస్త కిల్బిషుండగు: నిది నేరక, 857

క. సుమనోవరుఁడ వటంచును, సుమనోహరమైన యట్టి సుమనోవరమున్
బ్రమదంబున నొసఁగంగాఁ, గుమతీ! విడిచితివి కుంభికుంభమునందున్. 858

మ. నయమొప్పన్ హరిపూజఁజేసి హరికి న్నైవేద్య మర్పించి స
న్నియతిం గాలముఁబుచ్చువాఁడను నను న్వీక్షించినన్ మిత్రియున్
భయముం జెందు జరారుజ ల్వాఱుచు నావైవస్వతుండున్ గత
స్మయుఁడై పాఱెడు నన్ను నేల గణియింప న్నాకు నో దుర్మతీ. 859

క. నీతాత కశ్యపుండని, ఖ్యాతచరిత్రుఁడు గురుఁడు బృహస్పతి యనియున్
బోతరమునఁ జరియించెద, వే తాపసినంచు నెఱుఁగవే దుశ్చ్యవనా. 860

ఉ. ఎందఱు నీకుఁ బ్రాపయిన నింతయులేదు భయంబునాకు న
న్నిందు నవజ్ఞఁజేసితి వహీనతపోబలశాలినంచు నా
యందు నయంబుఁజేర్ప కటులౌటను మిమ్ముల జేరదింక నా
యిందిరయుం దిరంబ కమలేశ్వరు మందిరమందు నిల్చెడున్. 861

ఉ. సారెకుఁ గోప మేపుగని శాపమొసంగిన యట్టి యానిరా
బారులరాయనిం గని యపారభయంబున మైఁజెమర్పలోఁ
గూరిన వంతలం బొగిలి కుందుచుఁ దాళఁగఁజాల కప్పు డు
చ్చైఃశ్రవమొప్ప మొట్టియిడె శైలవిహారులు తత్తఱింపఁగన్. 862

క. దెందము వగులఁగ నాసం, క్రందనుఁ డామౌనిశాప రచనాగతి నా
క్రందన మొనరించుచు సుర, వందితుఁడయ్యును మునీంద్రుపదములఁ బడియెన్.

ఉ. పోయినకర్మిఁ గోరుటలు పోలదు నాకుఁ గర్మి బుద్ధ్వద
ప్రాయము దానిచేఁ గడు నపాయము గల్గుచునుండుఁ గాన నే
నీయెడ నిట్టిశాపము సహించితి నెంచితి బంధమోక్షమున్
జేయఁగ నాయెడం గరుణఁజేయుము చేయుము జ్ఞానదానమున్. 864

వ. మహాత్మా! సమస్త విపత్పరంపరాకారణంబై యపవర్గమార్గకంటకంబై భక్తిలతా మూలచ్ఛేదంబై జ్ఞానవినాశననిదానంబైన వైభవంబున నొక్కండు ప్రయోజనంబు గాన ననిన, మునీంద్రుండు సురేంద్రుంగాంచి సంపన్మత్తుండు సురాపానమత్తునిం బోలి బంధుపరివేష్టితుండయ్యును నవిశ్వసనీయుండగు; సంపన్మత్తుండు విషయాంధుండై రాజసతామసగుణోపేతుండై సత్వమార్గంబుం గనుంగొననేరండు; జీవలోకంబు ప్రకృతి పరంబయి దుఃఖార్ణవంబులఁ గర్మగతి మునుఁగుచుఁ దేలుచు నిర్మాణంబుం బొందనేరక మృత్యుశోకామయకారణంబులయిన జన్మంబుల ననేక యోనులందు మరలమరలఁ బుట్టుచు గిట్టుచు భక్తిమార్గంబున హరికరుణ వడసి కొండొకకాలంబునకు సద్గతిం బడయు శతసహస్రంబుల గణియింప నొక్కరుండు సంసారార్ణవతారణైకదక్షుం డగపడు సజ్జనుండు సత్వప్రధానుండై ముక్తిమార్గ నిరోధంబైన రాజసతామసంబుల బారింబడక యనుదిన సేవ్యమానపరతత్త్వుండై యనశ్వరంబైన యపవర్గసుఖంబుం బొందఁగలండు; జీవుండెన్ని విధంబులను సంసారబంధమోక్షణోపాయంబుఁ జింతించుట లెస్సయగు; జన్మయోగంబునంజేసి యనశనుండై నిర్విఘ్నంబైన తపం బొనర్చినచో ముక్తిగలుగు ననిన సంతసించి మునీంద్రు వీడ్కొని వర్ధితవైరాగ్యుండై వృత్రవైరి యమరావతికింజని యందు నెల్లకడలు దైత్యావృతంబులై విషమోపప్లవంబులై దుష్ప్రవేశంబులై యుండుడు వెఱఁగుపడి భాషాకాంతున కయ్యుదంతం బంతయు నివేదింతునని పయనంబై చనుచుండి మందాకినియం దస్పందహృదయారవిందుండై యరవిందబాంధవున కభిముఖుండై సమాధినిష్ఠుండై యున్న బృహస్పతింగని కొంతవడి నిలచిన. 865

ఉ. ఆగురుఁ డబ్జబాంధవున కర్ఘ్య మొసంగి ప్రతీరభూమికిన్
రాఁగనె వాసవుండును ధరాస్థలి ఫాలము సోక మ్రొక్కి త
త్పార్శ్వగత మాలకించి తనశాపవిధంబును దెల్పినన్ రుషా
వేగమనస్కుఁడై గురుఁడు వేలుపుఱాయని గాంచి యిట్లనెన్. 866

ఉ. అంతయు నే నెఱుంగుదు సురాధిప! యింతఁగ జెప్పనేల జ
న్మాంతరకర్మభాజనములై రథచక్రము వోవుభంగి న

త్యంతము చంచలంబులు శుభాశుభము ల్వేరవేది దీనికై
చింతిలనేటి కీగతిని జిత్తము చేర్పఁగ గాతరుండవై. 867

క. క్షితి నెల్లభూతములకుం, గృతమనుభోక్తవ్య మని త్రయిం గన నొప్పున్
గతజన్మభుక్తశేషము, వితయగునా దాని ననుభవింపఁగ వలదా. 868

గీ. జీవుఁ డొనరించు కర్మమే చేయఁజాలుఁ, గష్టసుఖములు దైన్యంబు కలిమి చెలిమి
స్వర్గలోకాధిపత్యంబు క్ష్మావిభుత్వ, ములును; దానికి నడలంగవలదు జనుఁడు. 869

క. దానము పాత్రున కీవలెఁ, గాని యపాత్రునకు నీయఁగా నశుభంబుల్
గానఁగ నగు దాత కడున్, న్యూనాధికభేదములు గనుంగొనవలయున్. 870

వ. నరుండు దేశకాలపాత్రానుసారంబుగా దానంబు లాచరింపవలయుఁ: దత్తదను రూపంబులగు ఫలంబులం బొందుచుండు చవుటినేలం జల్లిన బీజంబులు మంచి వైనను గేదారంబునుంబోలె సస్యాభివృద్ధినిం గొననేరనట్లు లపాత్రున కొసంగిన యీఁగియును ఫలహీనంబగుఁ గర్షకుండు సుక్షేత్రంబునుంబోలె దాతయు పాత్రు నన్వేషింపవలయు: సామాన్యదివసంబుల నొసంగెడు దానంబుననగు ఫలంబుకంటె నమవసలందును రవిసంక్రమణంబునందు నొసంగిన దానంబున ఫలంబు నూఱు మణుంగు లధికంబు; చాతుర్మాస్యలఁ బౌర్ణముల నొనర్చిన దానంబున ఫలం బనం తంబు; సూర్యచంద్రగ్రహణంబులఁజేసిన దానఫలంబు గణింప నలవికాదు; కుంభ కారుండు మంటిచేఁ గడవలంజేయుగతి ధాతయు జీవుల కర్మసూత్రంబున ఫలంబు లొసంగుచుండు; సృష్టిస్థితిలయకారణంబయిన విధి హరిహరాకారంబుల బ్రకృతి పరుండై పరమాత్మ వెలుంగుచుండు. 871

క. ఆపద గలిగినయెడ ల, క్ష్మీపతి సేవించెనేని మేలగు భవసం
తాపము వాయు నటంచును, రూపించి వచించె తొల్లి రుద్రుఁడు నాతో. 872

క. అని పలికి శక్రు నాలిం, గన మొనరిచి సర్వసౌఖ్యకలితుఁడ వగుమున్
మనుసని దీవన లిడిన, న్మనమున హరిఁ బ్రణుతిఁజేసి మానితభక్తిన్. 873

క. పురుహూతుండును కమలా, వరునకు వందనముఁజేసి భక్తి గురుపుర
స్సరుఁడై వెడలెను వాణీ, శ్వరునిం దర్శింప విబుధసహితుం డగుచున్. 874

చ. గురువు విధాతలోకమునకుం జని కాంచనగర్భుఁ గాంచి త
చ్చరణరజం బొకింత తనశంఖతలంబునఁ దాల్చి గోత్రభి

చ్చరితము విన్నవింపఁగ హసన్ముఖుఁడౌచు విరించి వల్కె నా
సురవరుతోడ నిర్మలవచోగరిమంబు తదార్తి నాఱుపన్. 875

శా. నావంశంబున జన్మమంది యమృతాంధస్స్వామివై యుండి యెం
తే వైదుష్యము నాబృహస్పతికి నంతేవాసివై కాంచి యి
చ్ఛావృత్తిన్ జరియింతు నీవిటుల రోషం బూనఁగానేల కో
పావిష్టుండు విపత్పరంపరలచే నశ్రాంతముం గుందఁడే. 876

క. జనని పతివ్రత జననీ, జనకుండు న్మాతులుండు శాంతులు జనకుం
డును విజితేంద్రియుఁ డగుచో, మనుజుం డెటు క్రోధి యగును మదిలోనైనన్.

వ. నరుండు పైతృకంబయిన దోషంబునను మాతామహదోషంబునను గురుదోషంబునను నిజంబుగ హరికి దోషియగు; సచ్చిదానందస్వరూపియగు పరమాత్మ భూతదేహంబునందుండి వెడలునప్పుడు తత్కళేబరంబు శవంబునాఁ బరఁగు; జ్ఞానరూపుండగు శివుండును పరమాత్మకుఁ బ్రతిబింబంబు; జీవుండును విష్ణుప్రాణంబయిన ప్రకృతియగు; నింద్రాదులు శక్తులు; పరమాత్మ జీవిశరీరంబు దొరంగునపుడన్నియును జీవుని దొఱంగు; శివుండును శేషుండును నేనును విరాట్స్వరూపుఁడగు విష్ణువునకు ననువర్తులమయి యుండుదుము; మీరలు విష్ణుభక్తులయ్యును బరమభక్తుండగు దుర్వాసుం డొసంగిన కృష్ణపాదచ్యుతంబయిన పుష్పంబును కరిమస్తకంబున వైచితివి. దైవోపహతుండ వగుట నాగజంబు ననుదినంబును బూజింపవలయు; భాగ్యహీనుండగు జనుండెవ్వరికిని రక్షింప ననర్హుండు. 878

క. హరి నిర్మాల్యము దొఱఁగిన, దురితంబున కల్మిబోటి దొలఁగెను జనుఁడీ
సరగున వైకుంఠమునకు, హరి సందర్శింపఁగా బృహస్పతితోడన్. 879

చ. అని సురనాథుఁ దూఱడిల నంబుజగర్భుఁడు వల్కి తానునున్
జని జలజాక్షుఁ గాంచి యవిశంకటవృత్తి నమస్కరించినన్
వనజవిలోచనుండు హతభాగ్యుల శోకవిభిన్నచిత్తులన్
వినయవిచారుల న్విబుధవీరులఁ గాంచి కడంక నిట్లనెన్. 880

ఉ. ఏఁగలుగంగ మీకు భయమేటికి దేవతలార సర్వసౌ
ఖ్యాగతి హేతుకంబయిన యట్టి సిరిం గడుఁబ్రీతి నిత్తు ని
చ్చాగతి నెందుఁ డింకఁ బురుషార్థనిదానము సారభూతమౌ
లాగువచింతు నొక్కముదలన్ వినుఁ డీరలు శోభనంబగున్. 881

చ. ఇలఁ గల రెండవేని మదధీనులు భక్తిపరాయణుల్ స్వతం
త్రులు సకలార్థసాధకులు రూఢిగ వారిఁ దిరస్కరించినన్
గలుగవు భోగము ; ల్గలుగుఁ గాని దరిద్రత ; నేను లక్ష్మితో
నిలువను వానియింట నతనిం గని రోయుదు రెల్లసజ్జనుల్. 882

శా. దుర్వాసుండు హిమాంశుశేఖరకళోద్భూతుండు మద్భక్తిచే
హర్షం బుర్వను బొందువాఁడతనికే నత్యంతముం గూర్చెదన్
గర్వాభ్యున్నతిఁ జేసి యాతనిఁ దిరస్కారంబుఁ గావింప నే
నోర్వంజాలక యిల్లు సేరితి రమాయుక్తుండనై యీ గతిన్. 883

సీ. మంగళాస్పదమైన మధురశంఖధ్వని • వఱలుచునుండ దెవ్వానియింట
హరివాసరమునందు నన్నంబు భుజియించు • మానవులుందు రెవ్వానియింట
నాభక్తులను గాంచి నయమేది దూషించు • వారు వసింతు రెవ్వానియింట
అభ్యాగతబ్రాహ్మణాభ్యవహారముల్ • మాని భుజింతు రెవ్వానియింట

గీ. బాలికను విక్రయించిన వానియింట • నిముసమయినను లచ్చి తా నిలువనొల్ల
దాత్మకిరవైనయెడకుఁ దా నరుగుఁ గాని • కలిమిచెలి నెఱుఁగవె బహూచ్ఛల యనంగ.

క. కరజములఁ దృణముఁ ద్రుంపినఁ, బోరిఁబోరిఁ దత్కరజములను బుడమిని రాయన్
సిరిపడఁతి వాని యింటన్, జరణంబుల నిలుప దొకక్షణకాలంబున్. 885

చ. ఇనుఁ డుదయించువేళ భుజియించుఁ బవల్ మరులూను నెమ్మిమై
ధనరతిఁ బూను వస్త్రరహితుండును స్నిగ్ధపదుండునై ముదం
బున శయనించుఁ దా ననృతముం బచరించును నవ్వుమాటకిన్
గొనకొని పల్కు నానరుని గొబ్బునఁ బాయును కల్మి వాసవా. 886

క. తైలవిలిప్తాంగుండై, తా లాఁతుల యొడలొకింత తాఁకినయేనిన్
బోలదు సిరినిలువంగా, వాలాయం బాపవలకు వాఁడె యిరవగున్. 887

క. తనయొడలందున వాద్యము, లొనరించినవాని భక్తు నుర్వీసురునిం
గని నిందింపఁగఁ దివిరెడు, మనుజునిఁ గని దొలఁగు సిరి యమామ్యఁ దటంచున్.

క. చింతిల్లుట యభియాతుల, కెంతయు నెల్లిదముగాన సిరులు ధైర్య
స్వాంతులరై క్షీరనదీ, కాంతుని వెసఁ ద్రచ్చుఁ డండుఁ గమల పొడమెడున్. 889

క. జలనిధిఁ ద్రచ్చినచో నటఁ, గలుములచెలి పొడము మిమ్మఖండవిభవసం
కలితులఁ జేయును బొండని, పలికి సనెన్ శౌరి లోనిభవనంబునకున్. 890

మ. అమరు లొక్కండొకవాసరంబులకు బాహాగర్వ మేపార సం
భ్రమ మొప్పంగఁ బయఃపయోనిధివి జేఁ బోయి మంథాద్రిక
వ్వము నాగాధిపు రజ్జుఁ జేసి తరువ న్వారాశిఁ జూపట్టె నం
దమృతం బశ్వము గౌరు లచ్చి వనమాలాదుల్ శుభాభ్యున్నతిన్. 891

క. వనమాల నిచ్చి రమరులు, వనజాతాక్షునకుఁ గల్మిపడఁతుక సవియెన్
ఘనపథకేశుని ముదలం, గొని నాకంబునకు సురలకోరిక దీరన్. 892

మ. మును గోల్పోయినలక్ష్మి గ్రమ్మఱఁగవేల్పుల్పొందియానందులై
చని నాకంబున సౌఖ్యమందిరి యథేచ్ఛన్; లక్ష్మివృత్తాంతమున్
ఘనపాపాంతము దీని విన్న జనము ల్కళ్యాణము ల్గాంతు రిం
కను నీవెద్ది వినంగఁ గోరితి వనం గా నారదుం డిట్లనెన్. 893

మ. సకలామ్నాయరహస్యవేదివగు నీచంచత్కృపాలబ్ధిచే
నకలంకంబగునట్టి పెక్కులు నుపాఖ్యానంబుల న్వింటి నే
నిఁక నామ్నాయపురాణగూఢముగ నేయేసత్కథల్గల్గు మా
మకచిత్తంబు ప్రమోదమంద వచియింపంజెల్లదే నావుడున్. 894

చ. కలవు శ్రుతిస్మృతిప్రథితగాథ లనేకము లప్రకాశ్యముల్
కలుషనివారకంబు లటుగావున నెద్ది వినంగ నీమనం
బలవడుఁ జెప్పు మద్దియె రహస్యమునైనను నానతిత్తు నా
జలజభవాత్మజుండనెఁ బ్రశంస యొనర్చుచు నమ్మునీంద్రుతో. 895

క. దేవా! యగ్నికి దారలు, మూవురు గలరనుచు విందు ము న్నలస్వాహా
దేవియు స్వధ దక్షిణ యనఁ, గా వారి చరిత్రఁ జెప్పఁగాఁదగుఁ గరుణన్. 896

క. ఖ్యాతచరిత్రుండగు నా, సూతుఁడు నారదుని గాంచి శ్రుతిసంకలితం
బైతగు స్వాహోదంతముఁ, గౌతుకమునఁ బలికె నిట్లు గారవమొప్పన్. 897

క. అజుఁడు జగత్త్రయమును మును, సృజియించిన పిదప నెల్లజేజేలు క్షుధన్
గజిబిజిబొందుచు రహి నం, బుజగర్భుని గనుఁగొనంగఁబోయిరి కడఁకన్. 898

క. పోయి విధాతృని యడుగుం, దోయికిఁ బ్రణమిల్లి నయముతో క్షుద్బాధా
పాయముఁ జేయు మటంచును, వేయోజల నుతులుసేయ విధ్యుక్తముగాన్. 899

క. లోకేశుఁడు విబుధులతో, వైకుంఠునికడకుఁ బోయి పల్కెను విబుధా
నీకము నాఁకలి యుడుపఁగ, దే కరుణామతి యనన్ రమేశుం డనియెన్. 900

గీ. అబ్జసంభవ! వినుము బ్రాహ్మణులు మఱియు
క్షత్రియులు సంతతముఁ జేయు జన్మములను
వ్రేల్చు హవ్యంబుఁ గొనఁగ నీవేల్పులకును
జనదె యడియాస లేటికిఁ జనుఁడు వేగ. 901

వ. అనిన విని వాణీకాంతుండు హరిని శరణంబు వేఁడి తదాజ్ఞానుసారంబునఁ దన్మాయాస్వరూపిణియగు ప్రకృతిని ధ్యానపూర్వకంబుగా సాక్షాత్కారంబుఁగావించి వైశ్వానరునకు దాహకశక్తివి కమ్మని "నినుఁదొఱంగి యతండు హవ్యంబుఁ దహియింపంజాలఁడు; నరులు నీనామం బుచ్చరించుచు నగ్నియందు హవ్యంబు వ్రేల్చుచుందురు; నీవా హవ్యంబు సురలకుఁ గొననగు నట్లనుగ్రహింపుము. ఇది మొదలు సమస్తదేవతలచేఁ బూజింపంబడు చుందు"వనిన విని ప్రకృతి విషణ్ణచిత్తయై నలువం గని మహాత్మా! నే నెట్లును వీతిహోత్రునకు దాహకశక్తినై యుండనేరఁ బ్రకృతి పరుండగు పరమాత్మంగూర్చి తపంబొనర్చెద, దానికంటెఁ బ్రయోజనం బొక్కండును గాన నని చెప్పి యద్దేవి శ్రీమహావిష్ణువుంగూర్చి లక్షహాయనంబులు తపంబుసల్పుటయు, నారాయణుం డొకనాఁడు బ్రత్యక్షంబగుడు నొడలెఱుంగక మూర్ఛితయై యున్నఁ దదభిప్రాయంబు నెఱింగి తపోదీక్షాక్షీణాంగి యగు నాలతాంగిఁ గరంబులనెత్తి యూరుభాగంబున వసియింపంజేసి కవిఁకరంబు దోఁప నిట్లనియె. 902

మ. పువుఁబోఁడీ! చిరకాల మీగతి తపోముద్రావినిర్నిద్రవై
పవలున్ రేలును బెక్కుకష్టములకుం బాల్పేయఁగా నీయెడల్
దవునే! నగ్నభిదుర్విభావనునకు మోదంబొప్పఁగా నాత్మసం
భవవై నాకును బత్నివౌదువు సుమీ వారాహకల్పంబునన్. 903

క. స్వాహ యనఁగ నగ్నికి వరారోహవగుచు
'దాహికా' శక్తివగుచు నుత్సాహి వగుము
మోహపఃవకుఁ దగుచు నారోహితాశ్వుఁ
దహరహంబును వినుఁగూడి యలరుచుండు. 904

ఉ. నీఁజలోచనుం డిటు లనేకవిధంబులఁ గాంత యుమ్మలం
బాఱఁగ నూఱడించి చనె; నగ్నియు ధాతయనుజ్ఞ వంత లోఁ
గూరఁ సతీసఖుఁమునకుం జని ప్రీతిఁ దదీయపాణిపం
కేరుహముం గ్రహించెఁ గడుఁ గేవలమర్త్యగతిన్ యథావిధిన్. 905

ఉ. దాఁపగరాని మోహపరితాపముచే ననిలప్రుఁ డొక్క ర
మ్యోపవనస్థలంబునకు నగ్నలితోఁ జని యంగజాతకే
ళీపరతంత్రుఁడై తనర లేఖశరచ్ఛుతమయ్యె నంత ను
ద్దీపితమయ్యెఁ జూలు సుదతీమణికిం గడు నబ్బురంబుగన్. 906

వ. అంత ద్వాదశాబ్దంబులు గడచిన నొక్కనాఁడు ఆహవనీయము గార్హపత్యము దక్షిణాగ్నియు జన్మించిరి. 907

క. భూమిఁ గల నృపులు మహిసు, త్రాములు నతిభక్తి హవ్యదానంబులు స్వా
హామంత్రంబుల వ్రేల్చిరి, కామితసంసిద్ధి గలుగుఁగాత మటంచున్. 908

క. పతిసేవ లేని మానిని, గతి ఫలములులేని మ్రానికైవడి స్వాహా
యుతిమంత్రహీనమగు నా, హుతియును విఫలంబుసుమ్మి యూహింపంగన్. 909

క. స్వాహాకరుణాభరమున, నాహారము గలిగెనంచు నఖిలవిబుధు లు
త్సాహముతోడను ద్విజద, త్తాహుతులను బొంది స్వస్థులైరి మునీంద్రా. 910

వ. అంత నాపితృసప్తకంబు తర్పణసహితంబైన శ్రాద్ధంబు నాహారంబుగా విధిచేఁ బడసియును బ్రాహ్మణులవలన నలవడక క్షుధాతురులై బ్రహ్మసభకుం బోయి ధాతకు నివేదించిన వాణీకాంతుండు కరుణాంతరంగుండై యనన్యసాధారణలావణ్యరేఖా మాన్యయగు నొక కన్యను మానసజన్యం గావించి పితృసప్తకంబున కొసంగి వారల భార్యగాఁ గైకొన నియమించి పుచ్చి స్వధాంత మంత్రపూర్వకంబుగా శ్రాద్ధంబు దాతవ్యంబని బ్రాహ్మణుల కాజ్ఞాపించె; నంత బ్రాహ్మణులు స్వధామంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగఁ బితృసప్తకంబునకు శ్రాద్ధదానంబుఁ జేయుచుండిరి; దేవదానంబున స్వాహాదేవియుఁ బితృదానంబున స్వధాదేవియు నన్నింట దక్షిణయును బ్రధానదేవతలై యుందురు. 911

క. పితృసప్తకంబు దేవ, ప్రతతియు మనువులును మౌనిరాజులు కుతుకా
న్వితులై స్వధాసపర్యా, మతులై రదిమొదల తుష్టిమానితు లగుచున్. 912

మ. ఆవదానంబున వింటివే ప్రకృతిషష్ఠాంశంబె యీషష్ఠినాఁ
దవి సేనాని కనుంగుబోటియయి పోతత్రాణధౌరేయయై
చవగండంబుల రూపుమాపి శిశుపార్శ్వస్థాయియై వాని కా
యువు పెంపొంద నొసంగు మాతృకలలో నొక్కర్తు జన్మమునీ. 913

గీ. తత్సపర్యావిధానంబు ధర్మవక్త్రి, గదితమై తొల్లి యెయ్యది విదితమయ్యె
నద్ది వినుపింతు మిగుల సౌఖ్యదము పుత్ర, పౌత్రసంవర్ధనంబు సంపత్ప్రదంబు. 914

క. వినియుందువు స్వాయంభువ, మనువనఁగా వెలయు విబుధమానితయశునా
తనికిం గాదిలికొడుకై, యనఘుఁడు జనియించె తాఁ బ్రియవ్రతుఁ డనగన్. 915

మ. అతఁ డన్వర్థత నావహించుచును రాజ్యత్రాణసంరక్తి మా
ని తపస్యానిశరక్తిఁ బూని మనము న్నిత్యంబు నాత్మైకసం
గతి యోగైకవిచార మూని మునిమార్గ మ్మాని యెందే ననా
హతభోగైకనిదాన మిద్దియని యన్యంబొల్లఁ డావంతయుకా. 916

క. యోగరతి నైహికమ్ముల, లోఁగక పరమాత్మ నెడఁదలో గొని కాంతా
యోగం బాముష్మికమున, కాగడమని మానెఁ బరిణయముఁ జేసికొనన్. 917

క. భవ ముజ్జగించి గురువై, భవము న్మది నేవగించి పరమతపోదీ
క్ష వహించియున్న ధరణీ, ధవుపై గనికరముగల్గి తడయక యటకుకా. 918

క. వేంచేసె నలువ నృపతియు, నంచితగతి లేచి కరము లౌదలపై జో
డించి ప్రణమిల్లుటయును వి, రించియుఁ గృప యంకురింప నృపుతో ననియెన్.

గీ. ఎందుఁజూచిన సర్వసమృద్ధి నొప్పు, రాజ్యరమ గల్గె నింత కొఱంతలేదు •
యేమి తలపోసి యొడలింత యింకఁజేయు, తపము జేయఁగడంగితి ధరణినాధ.

వ. అనిన నాతం డిట్లను. 921

మ. అవధారయ్య, విధాత! తొల్లిటి ధరాధ్యక్షు లక్కడున్ దుర్దశా
వ్యవగీతంబగు నీభవాబ్ధిఁ బడి మోహభ్రాంతులై రాజ్యపై
భవలోభంబున దుష్క్రియల్ సలుపఁగాఁ బాలైరి గాకొక్కఁడే
నవినాశంబును గాంచనేరఁ డిహసౌఖ్యం బెట్లు నమ్మందగుకా. 922

మ. అపవర్గంబున కంతరాయమగు జాయాపుత్రమిత్రాదు ల
న్యపదార్థంబులయం దహర్నిశము మోహభ్రాంతిచే నున్నచో
నెపుడో కాలముసెల్లి కాలుపురిలో నిక్కట్టులం గుందుచు -
న్నపు డందొక్కఁడుగూడ నాపచ్ఛ్రమం బాలింపఁగా వత్తురే. 923

క. ఎంత శ్రమమొందినను "రా, జ్యాంతేనరకంధ్రువం" బటందురు పెద్దల్
వంతలకు నాలయంబు దు, రంతంబగు భవము నొల్ల రాజీవాక్షా. 924

మ. అతిమోహంబున మానసంబు విషయవ్యాసక్తమై నిశ్చలా
మృతసంధాయకమైన యాత్మ మనిశధ్యేయం బటంచు న్నమా
హితవృత్తిం జరియింపదిట్లు మది నెంతేనిన్ వితర్కించినన్
వితయేకా కొకయింత సత్యమగునే నీరేజసింహాసనా. 925

చ. నలినదళాంతరోదకకణంబు లనందగు నెల్లప్రాణముల్
జలధరచక్రవాళవిలసచ్చపలానుగుణంబు లీసిరుల్
లలితవయస్సమాగతవిలాసము లన్నఁ దరంగచంచలం
బులు క్షణభంగురంబు తనువు న్మది నమ్మి చరింపనేటికిన్. 926

వ. అనిన మందహాససుందరవదనారవిందుండై యరవిందోదరుం డిట్లనియె. 927

శా. ధీరోదాత్తులు తొల్లి రాసుతులు ధాత్రీపాలనోల్లాసులై
నారీరత్నముల న్వరించి విపులానందంబుతోఁ గీర్తివి
స్తారోదారత పుత్రులందుఁ దుదిరాజ్యంబుంచి నిశ్చింతులై
స్వారాజ్యంబును గొల్లవెట్టరె మహీశా సత్తపోనిష్ఠమై. 928

ఉ. ఆరయ నెల్లభోగముల కాస్పదమై తగునట్టి నిండుసం
సారసుఖంబు నొల్ల కిటు మౌనిసుదుర్లభమైన ముక్తికిం
బారలు సాఁచుటెల్లఁ గనుముబ్బులలో నుదకంబు నమ్మి కే
దారము గట్టుద్రెంచిన విధంబుగదా వివరించినన్ నృపా. 929

మ. తలిరుంబ్రాయపు ముద్దుగుమ్మలను మోదంబొప్పఁ బెండ్లాడఁ గా
వలె నిష్కంటక మట్ల సర్వధరణీభాగంబు పాలింపఁగా
వలె సత్కీర్తిని దిక్కులెల్లెడల నింపంగావలెంగాని నీ
వలె నే రెంటికిఁజెడ్డ రేవడక్రియం బాటింపఁగా నొప్పునే. 930

ఉ. ప్రాయము రిత్తపుచ్చుచు జపంబు నెపంబునఁ బూజ్యరాజ్యమున్
సేయక వైరుల న్వధముసేయక వైదికకర్మనిష్ఠలం
గాయము స్రుక్కఁగా నిహసుఖంబుల నింతగ రోయనేల తే
జోయుతమూర్తివై ఘనయశోధవళంబుగఁ జేయు ముర్వరన్. 931

ఉ. నీవును వారి కైవడి ననింద్యగుణోత్తరయైన యట్టి లీ
లావతి నొక్కతెం బ్రియమెలర్పఁగఁ బెండిలియాడి సాగర

వ్యావృతభూతలం బవనిపాలురు ప్రోవనిబంటులౌచు నీ
కైవసమొందఁ బాలన మఖండప్రక్రమ మొప్పఁజేయుమా. 932

క. అని యానతిచ్చి యాతని, మనమునఁ గల సందియంబు మానిపి దీవిం
చి నలినభవుఁడు యథేచ్ఛన్, జనియెం గలహంస నెక్కి సత్వరగతితో. 933

ఉ. సారససూతియేగ మని సందియ మంతయు నుజ్జగించి యా
భూరమణుండు చక్కఁదనముం గులముంగల మాలతి న్మహో
దారగుణాఢ్య నొక్కరిత దానుగ వరియించి రాజ్యల
క్ష్మీరతుఁ డయ్యె నెల్లరును మేలని సంతస మందుచుండఁగన్. 934

మ. చతురంభోనిధివేష్టితోర్వితలరక్షాదక్షత న్మాలతీ
రతిసామ్రాజ్యరమాధురంధరత ధూర్తవ్రాతవిధ్వంసనో
ద్ధతశౌర్యోన్నతిఁ బండితావనకళాధౌరేయతన్ ధర్మస
మ్మతి గావించుచునుండె నెంచను నధర్మం బింత లేకుండఁగన్. 935

క. కృతదారుం డయ్యుఁ బ్రియ, వ్రతుఁ డొకపుత్రకుని నైనఁ బడయఁగలేమిన్
హితమతి కశ్యపసంప్రే, రితుఁడై పుత్రేష్టియాచరింపఁగ నందున్. 936

క. క్రతుచరు వొక్కఁడు కశ్యప, యతి యొసఁగ మహాప్రసాద మని కొంచుఁ బ్రియ
వ్రతుఁ డయ్యది సతి కిచ్చిన, సతియున్ భుజియించి చూలు చయ్యనఁ దాల్చెన్.

ఉ. సౌరశరచ్ఛృతంబు నొకచాడ్పునఁ జూలు ధరించి యొక్కనాఁ
డారమణీలలామ సకలాంగమనోహరుఁ బుత్రుఁ గాంచె ను
త్తారకలోచనున్ మృతుఁ బవంపడి దుఃఖితులైరి బంధువుల్
ఘోరన బాష్పవారిపరిపూర్ణవిలోచనులైరి చూపఱుల్. 938

ఉ. మాలతియు న్మనంబునను మల్లడిఁగొన్న తనూజశోక
ముద్వేలముగాఁగ మూర్ఛిలె మృతించిన పుత్రునిఁబేఁదుమూపునం
దాలిచి దుఃఖవేగమున దైవము దూఱుచు నేగె భూతబే
తాళపిశాచఘోరనినదప్లుతధాటికి పల్లకాటికిన్. 939

వ. అట్టి సమయంబున. 940

ఉ. కానఁబడెన్ విచిత్రరుచిగంధమనోహరపుష్పమాలికా
నూనము శశ్వదుచ్ఛలితనూతనరత్ననిధాన మచ్ఛవా

సోనిచయప్రధానమయి సొంపులునింపు విమాన మందు భ
క్త్యనుగుణాఖిలార్థఘటనైకసమాదరయౌ లతాంగియున్. 941

వ. ఇట్లు గనుంగొని రాజతనయుం డప్రతిహతనయుండు గావున. 942

క. క్షోణిని డించి కుమారుని, బాణిద్వయ మాత్మశిరముపై నిల్పి నమ
త్త్రాణపరాయణయగు గుహు, రాణికిఁ బ్రణమిల్లి భక్తిరంజిలఁ బలికెన్. 943

ఉ. మానినులందు ధన్య వతిమాన్యము నీదుమహత్త్వ మెన్న నె
వ్వానికి భార్య? వీవెవనిపట్టివి? నిర్జనమైన యివ్వన
స్థానములో విహారమును సల్పఁగనేల యనంగ నామరు
త్సేనయు నిట్లు బల్కెను క్షితిప్రవరుంగని యార్తి దీఱఁగన్. 944

ఉ. ధాత నను౯ సృజించి యల దానవబాధితులైన నిర్జర
వ్రాతము బ్రోచుపొంటె శిఖివాహను దారను జేసె మాతృకా
ఖ్యాతిని జెందితి౯ ప్రకృతికందను షష్ఠియనంగఁ బొల్తు నో
భూతలనాథ! నాచరితము న్వినిపించితి నింతవట్టుచున్. 945

క. ధనహీనున కర్థంబును, వనితాహీనునకు ముద్దుబడఁతుల ననప
త్యునకుం బుత్రు నొసంగుచు, మనుజులయెడఁ గొంగుపసిఁడిమాడ్కిఁ జరింతున్.

గీ. కర్మమూలంబు లెల్లసుఖములు దుఃఖ, ములును గర్మమె శ్రుతిముఖంబునను మేటి
యంచు వినఁబడుచుండ నరాధినాథ!, జ్ఞానివై యిట్లు చింతింపఁ గర్జమగునె 947

ఉ. ఈ నిసువుం గుఱించి యిటులేటికి వందుర నంచుఁ బల్కి వి
జ్ఞానముపేర్మి నానృపతినందనునిం గయిదాల్చి జీవితుం
గా నొనరించికొంచు నరుగం గని గద్గదభిన్నకంఠరుం
డై నుతియించుచుండఁగఁ బ్రియవ్రతుతో దయతోడ నిట్లనె౯. 948

ఉ. భక్తిదలిర్ప నియ్యవనిపైఁ గల మానవకోటితోడ వే
దోక్తవిధి న్మదర్చనము నోలి నొనర్పుము నీవు యోగసం
రక్తుని సద్గుణాన్వితుఁ బురందరసన్నిభు సువ్రతాభిధా
వ్యక్తుని బాలుఁ బచ్చెద నుపాయముఁ జెప్పితి భూమిపాలకా. 949

శా. ఏకచ్ఛత్రముగాఁగ భూమివలయం బీతండ పాలించు సు
శ్లోకుం డై చరియించుఁ బండితులఁ బ్రోచున్ ద్రవ్యమర్పించి యు

ల్లోకోదగ్రవిజప్రతాపమునఁ గూల్చున్ శాత్రవశ్రేణి నా
కౌకస్సంచయముల్ ముదంబుగనఁ జేయు న్నాఖు జన్నంబులన్. 950

క. వీనిఁ గుమారునిఁగాఁ గనుఁ, గో నోఁచితి వితఁడె నీదు కొమరుఁడు గొనుమం
చూనిన నెనరున సుతు ధా, త్రీనేతకు నిచ్చి షష్ఠి దివికిం జనియెన్. 951

ఉ. ఆసుతుతోడఁ గూడి ప్రియయుం దమాత్యులు వెంటరా నిజా
వాసముఁ జేరి పుత్రసముపార్జనరీతిని జెప్పుచున్ సమా
శ్వాసితబంధుమిత్రజనసంచయుఁడై పురివారిఁ గూడి కాం
తాసముపేతుఁడౌచు జతనంబున సల్పెను షష్ఠి కర్చనల్. 952

మ. తనయోత్పత్తిమహోత్సవంబున సమస్తబ్రాహ్మణశ్రేణికిన్
ధన మర్పించెను మాసమాసమున శుద్ధంబందు షష్ఠీదినం
బున షష్ఠ్యర్చన మాచరించి విపులామోదంబుతో రాజ్యపా
లనముం జేయుచునుండెఁ గీర్తిఘనుఁడై శ్లాఘ్యాత్మశీలుండునై. 953

వ. మఱియు నాఁడాదిగా బాలుర సూతికాగారంబుల నాఱవనాఁడును నేకవింశతివాస రంబునను అన్నప్రాశనసమయంబునను షష్ఠీపూజనంబు సేయుండని నగరంబున నెల్లెడఁ గట్టడిఁగావించెఁ దానును దదర్చనాపరుండై యుండెఁ; దత్పూజావాహనాది విధానంబు కౌదుమోక్తంబైయున్న యది యద్ధానంజేసి వటమూలంబున నొండె ఘటకుడ్యసాలగ్రామంబుననొండె షష్ఠీప్రతిమం గావించి యర్చింపవలయు. 954

మ. ఇదిషష్ఠీచరితంబు పుణ్యభరితం బెవ్వాఁడు పుత్రార్థియై
పదిలంబొప్పఁ బఠించెనేని సుతుఁ డొప్పంబుప్పెడి న్వంధ్యకే
నుదయించున్వినుమాత్రఁ బుత్రుఁడుచిరాయుష్మంతుఁడేఁడాదికెం
త దురాపార్థములుం సులబ్ధములగుం షష్ఠీప్రసాదంబునం. 955

క. బాలురకు రోగ మడరిన, వేళం దలిదండ్రు లిద్ది వినఁగలిగినచో
బాలగ్రహపీడలుడిగి, నూలుకొను న్నెలకు దేవ్యనుగ్రహగరిమం. 956

మంగళచండ్యుపాఖ్యానము.

చ. అమరమునీంద్ర! వింటివికదా! దురితాపహమైన షష్ఠ్యుదం
తము సిరి నాలకింపు మవధానత మంగళచండికాచరి
త్ర మఘలతాలవిత్రమును దక్షతగల్గినదేవి చండినా
నమదురుమంగళార్థఘటనానిపుణాత్మికయై ధరిత్రిలో. 957

గీ. మనుకులోద్భవుఁడైనట్టి మంగళాఖ్య, భూవరుం డిల చండికాదేవి భక్తి
నిష్టదైవంబుగా భజియించుకతన, నామె మంగళచండిక యనఁగఁబరఁగె. 958

గీ. మూర్తిభేదము దుర్గకు మూలప్రకృతి, తరుణులకునెల్లఁ బ్రత్యక్షదైవతంబు
అధికకరుణాతరంగితాపాంగ నామెఁ, దొలుతఁ బూజించె నీశ్వరుం డలఘుమతిని.

మ. త్రిపురంబు ల్దహియించునాఁడు రథధాత్రీచక్ర ముద్వృత్తదై
త్యపసంపాతితమై వియన్నిగదితంబైన న్వితర్కించి హ
ర్యుపదిష్టుండయి చండికం గొలిచె నయ్యుగ్రుండు ముక్కా చండి భ
క్తపరాధీనమనస్క గావున సమక్షంబంద ప్రత్యక్షమై 960

ఉ. ఓయి మహానుభావ! యిటు లూరక భీతిలనేల యిప్పుడేఁ
బాయక యుద్ధశక్తినటు బాసటయై నెలకొందు నిందిరా
నాయకు మాయఁజేకొని రణస్థలిలోన దురాత్ముఁడైన దై
తేయుని ద్రుంచి వేల్పుల కతిప్రమదం బొనరింపుమీ వెసన్. 961

మ. ప్రతిఘాటోప మెలర్ప శైలతనయాప్రాణేశుఁ డబ్జాక్షభా
వితమౌ శస్త్రముఁ గేలఁ దాల్చి నిజగంభీరాట్టహాసప్రఘూ
ర్ణితదిక్కందరుఁడై సురారి తల ఖండించె న్మునుల్ శంకరున్
స్తుతిఁగావించిరి పుష్పవర్షము సుధాంధుల్ ప్రీతి వర్షింపఁగన్. 962

ఉ. మానితరీతి శంకరుఁడు మాధవపద్మభవోపదిష్టుఁడై
స్నానమొనర్చి తాల్చి పులిచర్మము మంగళచండికార్చనా
ధీనమనస్కుఁడై శ్రుతివిధిన్ కృతసర్వవిధోపచారుఁడై
మానసవీధి నిల్పె నతమంగళదాయిని చండికాసతిన్. 963

గీ. కడఁగి మాధ్యందినోక్తమౌగతి శివుండు, ధ్యానమొనరించి భక్తిపూర్ణాత్ముఁ డగుచు
వాద్యసంగీతనర్తనోపక్రమముల, నామసంకీర్తనంబు లొనర్చె మిగుల. 964

ఉ. ఆది శివుండు పిమ్మట గ్రహంబగుమంగళుఁ డంత మంగళో
ర్వీదయితుండు కన్య లటుపిమ్మట మంగళవారమందు నా
పై దిగధీశు లిద్ధరణిపైఁ గలవార లభీప్సితార్థసం
పాదనశక్తిఁ గొల్చి రలమంగళచండిక భక్తిమీఱఁగన్. 965

మ. మును ధాత్రీవలయంబునం గల జనంబు ల్నిత్యమక్షీణవో
జనితోపప్లవబాధ్యమానలగు యోషాబంధుమిత్రాదులన్

గని యాయాపదఁ బాపలేక యతిశోకవ్యాకులస్వాంతులై
చని నిష్ఠానిధియైన కశ్యపుసమక్షంబు దెలింగించినన్. 966

క. మౌనియు భీతిలి శ్రుతిబీ, జానుగుణంబయిన మనువు లల్లన వెలయం
గా నొనరించెను బద్మజు, నానతిచే నృపుఁడు తత్సమన్వితుఁ డగుచున్. 967

వ. అమ్మంత్రమ్మున కధిష్ఠాన దైవతంబుగా మనసయను నొక్క రమణిం గూడ సృజియించెఁ బదంపడి. 968

శా. ఆలీలావతి జన్మమందఁగనె దివ్యజ్ఞానసంపన్నయై
కైలాసంబున కేగి యందుఁ గడు దీక్షంబూని వేయేఁడు లా
శైలాధీశశయానుఁ గూర్చి తపమున్నల్ప న్నమత్పాలన
వ్యాలోలుండగు శంభుఁ డారమణికిం బ్రత్యక్షమై ప్రీతితో. 969

వ. అష్టాక్షరసమ్మితంబయిన కృష్ణమంత్రంబును సాంగంబుగ నొసంగి తదుపాసనావిధానం బెల్ల తెల్లంబుగ నానతిచ్చి కనుమొఱంగుటయు నా రమణియుఁ దదాజ్ఞాప్రకారంబునఁ దపంబుఁ జేయుంగడఁగి పుష్కరంబున కేతెంచి యథాపూర్వంబగు నియమంబున నారాయణు దెంచంబున నిల్పి తపంబు సేయుచున్నంత నారాయణుండు ప్రీతుండై దుస్తరతపశ్చర్యాకృశాంగియగు నా లతాంగిం గాంచి వరంబు లొసంగి యథేచ్ఛం జనియె. 970

ఉ. సాంసగర్భునాజ్ఞ మనస న్వరియించి ముదంబునన్ జర
త్కారుఁడు స్వాశ్రమంబున సదా తన కాసతి యాచరించు న
య్యై రుచిరోపచారముల కచ్చెరువొందుచు నైష్ఠికత్వ మే
పార సమస్తసంయమిసమన్వితుఁడై తపమాచరించుచున్. 971

వ. ఒక్కనాఁడు. 972

క. మనసాఘనజఘనస్థల, మున తనశీర్షమ్ము నుంచి ముని గాఢసుషు
ప్తిని జెందియుండ నంతట, వినుఁ దపనపయోధిఁజేరె హీనస్ఫురణన్. 973

వ. కని యక్కాంత యిట్లని వితర్కించె. 974

ఉ. కాంతుఁడు నేఁడు మైమఱచి గాఢసుషుప్తిని జెందియుండె భా
స్వంతుఁడు నిప్పుడే చరమశైలము వెన్కకు నేగుచుండె సా
యంతనకృత్యము ల్సలుపఁడయ్యెను బ్రాకృతునట్లు దీనిచే
నెంతయు బ్రహ్మఘాతియును హీనతవోవిభవుండు నౌఁగదా. 975

వ. కావున నిమ్మునివరేణ్యుఁ బ్రబోధితుం జేయకున్న సంధ్యోపాసనాహీనతచేఁ బ్రాపించుపాపం బగణ్యంబని వెందు; మేల్కొల్పిన నిద్రాభంగంబునకుఁ గోపంబు గదుర శపియించునొకో! మునుల మనంబులు నవనీతప్రాయంబులుగదా! యేమి చేయుదు? నెవ్వరు దిక్కని కొండొకవడి యోజించి యెట్లయినం గానిమ్ము నిద్రాభంగంబునకు శాంతుం జేయుట సుకరంబు; సంధ్యాహానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు లేకునికి తెల్లంబని నిశ్చయించి మెల్లన మెయితట్టి మేల్కొల్పిన నమ్ముని కోపోద్దీపితమానసుండయి యమ్మదవతిం గనుంగొని. 976

ఉ. ఓసి యిదేమె నిద్రఁగొనియున్న నన్నుం గొఱమాలి మేల్కొనన్
జేసితి వింతయాగడము జెల్లునఁటే మగనాలికిం దను
గ్రాసముఁ జేసి చేసిన యఖండతపంబును బుణ్యతీర్థసం
వాసములన్ ఫలంబిడునె భర్త నవజ్ఞ నొనర్చియుండినన్. 977

క. వినయవివేకము లొదవఁగఁ, దనమగనికి సేవచేసి తనిపినచో దే
వనికరమెల్ల ముదంబుం, గనునంచు బుధు ల్వచింపఁగా వినలేదే. 978

క. అంగనచే సుఖనిద్రా, భంగంబుం గన్నయతడపావృతలక్ష్మీ
సంగుఁడయి కాలసూత్రము, నం గూలునటంచు ము న్వినంబడదొకోృ. 979

వ. అని కోపాటోపంబున నమ్మునిపుంగవుండు ప్రస్ఫురితాధరుం డగుటయు. 980

చ. గడగడలాడుచు న్మగవిఁ గన్గొని పల్కె. మహానుభావ! నీ
వెడపక నిద్రఁజెందుటయు నిప్పుడె భాస్కరుఁ డస్తమించుటన్
బొడఁగని సంధ్యవార్చఁదగు ప్రొద్దది మెల్లఁగ దాఁటిపోవ నే
గొడవలు వచ్చునో యనుచుఁగొంకుచు నిన్నిటు మేలుకొల్పితిన్. 981

క. ఏ దుష్టనయితి నాకిఁక, లే దొక పాచిత మటంచు లేమయు బాష్పాం
భోదూషితాక్షియై ముని, పాదంబులఁ బడియె శోకపరవశయగుచున్. 982

ఉ. పాయని దుఃఖ మాఁపికొనఁబాటి యెఱుంగక యేడ్చుచుండఁగా
నాయెలనాఁగఁ గన్గొని దయామతిఁ గౌఁగిట గ్రుచ్చియెత్తి యా
తోయజమిత్రుపై నలుకతో శపియింపఁ గడంగునంత సం
ధ్యాయుతుఁడై పతంగుఁడు మహర్షికిఁ బంగట నిల్చి యిట్లనున్. 983

శా. ఈపద్మేక్షణ సంజవేళ యని తానీక్షించి ధర్మక్రియా
లోపం బౌనను భీతిచేత నిను మేల్కొల్పంగ నీ వీగతిన్

నాపైఁ గోపముఁబూని పిచ్చుకపయిం బహ్మాస్త్రముంబోలఁగా
శాపంబీఁదగునయ్య! యోర్వఁగలనా? శాపాయుధాగ్రేసరా! 984

మ. సరసీసంభవసంభవుల్ప్రథితతేజశ్శాలు రుద్యత్తపో
నిరతుల్ విప్రులు వారలల్గినయెడ న్స్వర్ధామధామంబుఁ జే
తురు కారుణ్యముగల్గి క్రమ్మఱ సృజింతు ర్వారు లోకంబులన్
ధరణీదేవుల మానసంబు నవనీతప్రాయ మౌనేకదా. 985

ఉ. ఎంచకు నేర మీవు భజియింపుము కృష్ణుని బాపమెల్ల మా
యించు నతండు మ్రొక్కెద నిదే శరణం బను పద్మబంధు సై
రించి శపించకే విడిచి రేఁచిన కోపమునన్ వడి న్విస
ర్జించెను గశ్యపాత్మజ; వచించెడి దేమిఁక మౌని చిత్తమున్! 986

వ. అంత నక్కాంతామణి చేయునదిలేక యిట్లని విలపించె. 987

చ. కటకట! యట్టికశ్యపుని కన్నియనై తపమాచరించి యీ
జటివరు నాలినై మిగుల సన్నుతులంగొని భాగ్యహీననై
పటుతరశోకవార్ధిఁబడఁ బాల్పడితిం దుద కేను నన్ను నేఁ
డెటువలెఁ గాతువో యనుచు నింతి విచారముతోడ వేఁడుచున్. 988

క. ననుఁ గన్నతండ్రి రారా!, వినుసిగదయ్యంబ రార! విధి రారా! నే
మనసను నాథవిసృష్టను, ననుఁ గాచెడి భరము మీ దనాథనుజుండీ. 989

వ. అని యెలుంగెత్తి యేడ్వం దొడంగిన. 990

ఉ. ఆయెలుఁ గాలకించి గుహునయ్యయుఁ గశ్యపమౌని యంచతే
జీ యొదయందు నత్తపసిచెంగట కేగినయంత మౌని చే
దోయిని దోయిలించి ప్రణతుల్ వినుతుల్ పొనరించి యిందువేం
చేయుట కేమిహేతువు వచింపుఁడు మీరు మహాత్ములారయన్. 991

వ. అని యిట్లు ముని పల్కిన సరోజసంభవుండు సమయానుకూలంబుగాఁ గొన్ని
వాక్యంబు లుగ్గడించి వెండియు నిట్లనియె. 992

ఉ. తొల్లి కృశానుసాక్షిగ వధూమణి నీవె వరించి ప్రేమ లో
వెల్లిగొనంగ నేలి తగవే! యనపత్యను నేరమెంచ కే
నొల్లను బొమ్మనంగ; నిటు లుగ్మలిని న్విడనాడువారికిన్
జల్లెడలోని నీరు దిగజాఱినకైవడిఁగావె పున్నెముల్. 993

మ. కమలప్రోద్భవుఁ డిట్టులాడ, మనసాగంభీరనాభిప్రదే
శము డాచేత సమంత్రకంబుగను సంస్పర్శించి యమ్మౌని "యో
రమణీ! గర్భముగల్గు నీకఖిలశాస్త్రజ్ఞానసంపన్నుఁ డు
త్తమతేజస్కుఁడు ధార్మికుండును సముత్పన్నుం డగున్ బుత్రుఁడై. 994

చ. ఇతఁ డుదయించుమాత్ర సవితృప్రకరంబు ముదంబుగాంచు ని
ర్జితరుజుఁడై సదా తపముజేయును గోలతనంబు మాన కీ
గతి విలపింపనేల? చలిగట్టుపయిం దొలిమాడ్కినే దృతా
మృతకరు శంకరుం గొలువ నేగుము నెవ్వగలెల్లఁ దీఱెడిన్. 995

ఉ. ఏనును బుష్కరంబునకు నేగి తపంబొనరింతు నం దజ
ధ్యాననిరూఢి నోజలరుహానన! యోగవియోగముల్ వ్యవ
స్థానుభవైకభాజనము లారయ నీవనితానుషంగముల్
కానలనుండి యాకలముల న్భుజియించెదు మాకు నర్హమే". 996

చ. జటివరుఁ డిట్టులాడ మది ఝల్లనఁ గన్నుల వేఁడిబాష్పముల్
జొటజొటరాలఁగా వగచుచు న్ననఁబోఁడి మునీంద్రుఁ జూచి తొ
ల్లిటి తపమెల్ల నీగతి ఫలించె నిఁకెట్లు సుఖంబు లబ్బు నె
ప్పటికొకలాగు నానుదుట వ్రాసెనుబో విధి మూఁడుపంక్తులన్. 997

ఉ. జారిణి కాముకాళిని, బ్రసాదము నాఁకలిగొన్నవాఁడునున్,
నీరములం దృషార్దితుఁడు, నేత్రము నంధుఁడు, నన్యవిత్తముం
జోరుఁడు కాముకుండు రతిసూక్తుల సంగముఁ గోరుభంగి నీ
ధారుణిలోఁ బతివ్రతలు తద్దయుఁ గోరుదు రాత్మనాథునిన్. 998

చ. అని మునినాథుఁ గాంచి వినయంబున నిట్లను బ్రాణనాథ! నే
మనమున నెప్డు నిన్ దలఁతు మానక దర్శన మిప్పుడిత్తునం
చును వరమీయఁగావలయుఁ జూ యనిపెద్దయెలుంగు రాల్పడన్
వనరుచుఁ గాళ్ళపైఁబడియెఁ; బైదలు లోర్తురె నాథు వీడఁగన్. 999

వ. అనిన వల్లె మని యమ్మునివల్లభుండు నిజవల్లభ మెల్లనఁ దనకరంబుల లేవనెత్తి
యుల్లంబునఁ జేర్చుకొని సమయానుకూలంబులగు కొన్ని యనునయాలాపంబుల
డెందంబునందలి కొందలం బుడిపికొని ధైర్యం బవలంబించి శ్రీకృష్ణుఁగీర్తించు
నాజరత్కారుండు తపంబునకుం జనియె. 1000

ఉ. పిమ్మట ముమ్మరంబయిన బిమ్మిటిచే శితికంఠురాణివా
సమ్మున కేగి యందు దివసంబు యుగంబుగనుండి యొక్కనాఁ
డమ్మునికొమ్మ మంచిసమయమ్మునఁ గాంచె మృగాంకమౌళియం
శమ్మునఁ దేజరిల్లు నొక చక్కని పుత్త్రుని జ్ఞానపాత్రునిన్. 1001

క. ఇది మనసోపాఖ్యానము, చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు కల్గి దేవీ, పదమందు వసింతు రెపుడు పదపడి మౌనీ. 1002

సు ర భ్యు పా ఖ్యా న ము

క. మనసోపాఖ్యానము విని, మనమున నానందరసనిమగ్నుఁడ నైతిన్
వినిపింపుము సురభియనన్, జను దేవిచరిత్ర మింక సత్కృపతోడన్. 1003

వ. అని ప్రార్థించిన నారదునకు నారాయణుఁ డిట్లు వచించె. 1004

ఉ. గోవులలోఁ బ్రధానయయి గోవులకున్ జనయిత్రియై సదా
గోవులఁ బ్రోచుదేవియయి గోభువనమ్మున జన్మమొందె బృం
దావనపుణ్యభూముల వినందగుఁ బాపవినాశకంబు మో
దావహమైన తచ్చరిత మంతయుఁ దెల్పెద నీకు నారదా. 1005

ఉ. క్రేవల గోపిక ల్గొలువఁ గేళివిలాసమనస్కుఁడౌచు రా
ధావిభుఁ డామెతోఁ గలిసి తా నొకనాఁడు చరింపనేగె బృం
దావనభూమి కందు విజనమ్ముగఁ బ్రేయసితో రమించుచోఁ
బావనమూర్తి కాతనికిఁ బాలను ద్రావఁగఁ గోర్కెపుట్టఁగన్. 1006

గీ. వామపార్శ్వమ్మునుండి విశ్వప్రభుండు, సృజనమొనరించె నంతటఁ జిన్నదూడ
పొదుఁగులో నోరువెట్టి సమ్ముదముగాంచు, నట్టి సురభిని గోమాత నఖిలపూజ్య.

గీ. జన్మమృత్యుజరావ్యాధిసంహరములు, క్షీరధారలఁ గుండ నిండారఁబితికి
త్రావిసన్నియుఁ ద్రావి రాధావిభుండు, భాండమును బాలతో భూమిఁ బాఱవైచె. 1008

ఉ. అచ్చట నూరుయోజనము లాయతిగల్గి కనుంగొనంగఁ బె
న్మచ్చటగొల్పు చేర్పడియెఁ బొల్పయి క్షీరసరమ్ము చుట్టునన్
బచ్చలు కెంపులున్ మెదిపి బాగుగఁగట్టిన మెట్లతోడఁ దా
నెచ్చెలిపిండుతోఁ గలిసి నిత్యము రాధయుఁ గేళిసల్పఁగన్. 1009

గీ. కామధేనుసహస్రంబు రోమకూప, ములఁ జనించెను సురభికి మోదమలరఁ
బరదినంబున దీపము ల్వెలుఁగుచుండ, నామెఁ బూజించె శ్రీకృష్ణుఁ డంచితముగ.

వ. సురభీధ్యానస్తోత్రంబులును మూలమంత్రంబును బూర్వము ధర్ముని వలన వింటి. 'ఓం సురభ్యై నమః' అను నీ మంత్రము లక్షజపంబున సిద్ధియై భక్తులకు బుద్ధివృద్ధి ముక్తుల నొసంగి సర్వ కామంబుల నొడఁగూర్చు. 1011

క. శ్రీరూపిణి రాధాసహ, చారిణి గోమాత సర్వసంచితపాపా
పారారణ్యదవానల, మై రహి నలరారు సురభి నర్చింతు మదిన్. 1012

గీ. కలశమునఁగాని ధేనువు తలను గాని, ఆవులం గట్టు స్తంభంబులందుఁ గాని
సాలశిలఁగాని శిఖిఁ గాని జలమునందుఁ గాని సురభిఁ గొలువఁ జెల్లుఁ గడఁగి ద్విజుఁడు.

గీ. పరదినంబున దీపము ల్వెలుఁగుచుండ, నతివృధంబగు భక్తిఁ బూర్వాహ్ణమందు
సురభిఁ బూజించునరుఁడు విశ్వరమణీయ, మైన సంపదఁ గాంచి పూజ్యత వహించు.

ఉ. పాఁడి యడంగె మాధవు నభంగురమాయకు నొక్కయప్పుడీ
మూఁడుజగమ్ములన్ సురలు పొక్కుచుఁ బద్మజునొద్ద కేగి యా
కీడు దొలంచుమా యనుచుఁ గేల్మొడువన్ సురభిన్ భజింపుచో
మూఁడిన యాపద ల్తొలఁగిపోవు నటం చతఁ డానతిచ్చుటన్. 1015

ఉ. పాకనియంత పద్మజుని పల్కులు నెమ్మనమందు నూని య
స్తోకవినమ్రశీర్షుఁడయి దోయిలివట్టి సురస్రవంతికా
శ్రీకమనీయవాక్యములఁ జిత్తము మెత్తవడంగఁ జేయుచున్
వీఁకమెయిన్ నుతించె సురభిన్ సురలోకము బాగుకోసమై. 1016

సీ. పద్మాంశవలన నుద్భవము గాంచినయట్టి • రాధికాసాహచర్యకు నమస్సు
శ్రీకృష్ణదేవుని చెల్మి నార్జించిన • వితతగోమాతృదేవికి జోహారు
క్షీరధారలచేత సిరియు బుద్ధి యశమ్ము • జేయు గోలోకవాసినికిఁ బ్రణతి
ఆశ్రయించిన వారి కమరవృక్షంబౌచుఁ • బాలించునట్టి యంబకు బ్రణామ

గీ. మనిన యింద్రుని స్తోత్రంబు నాలకించి • నంత బ్రహ్మలోకమ్మున నవతరించి
కోరికొన్న వరంబులఁ గూర్మి నొసఁగి • మోదమునఁ బోయె స్వస్థానమునకుసురభి.

ఉ. నారద! క్షీరపూర్ణమయి నాలుగుమూలల విశ్వమెల్ల శో
భారమణీయమయ్యెఁ బిదపన్ జనియించెను నేయి యజ్ఞసం

భారములందు ముఖ్యమగు వస్తువు తత్రుక్కుతుభుక్కు లెల్లరా
హారము గల్గుటన్ హరుస మందిరి డెందములందుఁ బిమ్మటన్. 1018

గీ. ఈసురభి స్తోత్రరాజంబు నెవ్వరేని, బఠనసల్పినఁ జేకుఱు బహుళధనము
గోసమృద్ధియు శాశ్వతగురుయశస్సు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి సంపూర్ణసుఖము. 1019

క. సర్వనదీస్నానమ్మును, సర్వక్రతుదీక్ష గొన్న సత్ఫల మలరున్
నిర్వాణ మబ్బ పిమ్మట, ముర్విగ బ్రహ్మాత్మజత్వమును ఘటియించున్. 1020

రాధా దుర్గా పూజావిధానము

క. ప్రకృతుల చరితమ్ములు నీ, వకలుషమౌ ప్రేమఁ దెల్ప నాలించితి మా
మకకిల్బిషసంఘమ్ములు, వికలములై చెదరిపోయె విశ్వేశానా! 1021

క. నాకున్ రాధా దుర్గల, ప్రాకటశుభపూజనంపు పక్కి వినంగన్
లోకోత్తర! మనసయ్యెడు. వీఁకమెయిన్ దెల్పు మింక వినతు లొనర్తున్. 1022

చ. అతితరమంచు వారల మహామహిమమ్మును దెల్పియుంటి వా
యతమగు నీజగమ్మున నియంత్రిణు లంటివి వారిఁ గొల్వ సం
గతమగుఁ బుణ్యలోకముఁ గాఁపురమంచు వచించినావు నా
కుతుక మడంగునొక్కొ యదిగూడ నెఱుంగకయున్నచోఁ బ్రభూ! 1023

క. అను వీణామునిప్రార్థన, మునకున్ మనసొగ్గినట్టి మురహరుఁడు కృపా
ఖనియై తెల్పంగడఁగెను, వినుమంచు మరంవధార వీఁగు మృదూక్తిన్. 1024

గీ. మూలప్రకృతిరూపిణులౌచుఁ బుట్టినారు, వారలిర్వురు నల విరాట్ప్రముఖసకల
దేవతలుగూడ వారియధీనులగుట, వారి పదపద్మములసేవ వఱలవలయు. 1025

గీ. అందు రాధామహామంత్ర మాదియందుఁ, దెల్పెద రహస్యమియ్యది దీనిమహిమ
వేయి నాలుక లుండియు వినుతిసేయఁ, దరముగాదయ్య యెట్టి తత్పరునికైన.

గీ. శ్రీయుతంబు చతుర్థ్యంతచిహ్నితమయి, రాధపావననామము రాణకెక్క
ననలు నారినిగూడి షడక్షరముగ, నర్థిజనవాంఛితప్రదమై సతంబు. 1027

ఉ. మూలసనాతనప్రకృతిమూలమునన్ గొనెఁగృష్ణదేవుఁ డు
ద్వేలసుభక్తిపూర్ణుఁడయి దీనిని గోభువనంబునందు గో
పాలునిచేత విష్ణునకుఁ బావనుఁ డాతనివల్ల బ్రహ్మకున్
గిలితమయ్యె బ్రహ్మ పలికించెను ధర్మునిచేతఁ బిమ్మటన్. 1028

ఉ. ధర్మువివల్ల నేనుమ బదంపడి గాంచి పరంపరాగతా
యుర్మహనీయభాగ్యవిభవోదయకారకమైన మంత్రమున్
మర్మ మెఱింగి పల్కెదనుమా। నిరతంబును దానిచేత నే
శర్మముగల్గెఁ దజ్జపముశక్తినె నే ఋషినైతి నారదా. 1029

చ. జలజభవాదిదేవత లజస్రము దీని జపించుచుందు ర
గ్గలమగు భక్తితోడ నధికారము సుంతయుఁ గృష్ణపూజకున్
గలుగదు రాధ నేమరినఁ గావున వైష్ణవులైన ధీవరుల్
సలుపఁగజెల్లు రాధ కనిశమ్మును బూజల నమ్రభావులై. 1030

వ. కృష్ణున కామె ప్రాణాధిదేవియు నామెకుఁ గృష్ణుఁ డధీనుండునై యుండురు. సకల కామంబులను రాధించుటంబట్టి రాధానామ మామెకుఁ బ్రసిద్ధమైనది. రాధామహా మంత్రంబునకు నేను ఋషిని; గాయత్రి ఛందము; రాధ యధిదేవత: తారమును శక్తియు బీజంబులు; శక్తిమూలావృత్తిచే షడంగంబులు సేయవలయు; సామవేదోక్తరీతి నమ్మహాదేవిని ధ్యానింపఁజెల్లు. 1031

సీ. మల్లికామాలతీమహితకైశ్యముదాని • నవరత్నమయభూషణములదాని
తెల్లసంపెఁగపూలఁ దెగడు దేహముదాని • శరదిందుసుందరాస్యంబుదాని
కోటిచంద్రులకాంతి గోట మీఱెడుదాని • రక్తాంబుజాతనేత్రములదాని
కుందసన్నిభదంతకుట్మలంబుల దాని • రమణీయబింబాధరమ్ముదాని

ఆ.వె. కుంభికుంభసదృశగురుకుచంబులదాని • పృథునితంబయుగళమునకు శోభ
గలుగఁజేయునట్టి కాంచి గల్గినదాని • స్థిరవయఃప్రసిద్ధి జెలఁగుదాని. 1032

సీ. ఏవేళఁ బదియురేండేండ్ల ప్రాయముగల్గి • శృంగారలహరియై చెలఁగుదాని
వహ్నిశుద్ధంబైన వసనంబు దాల్చిన • లావణ్యయుతదేహలతికదాని
వేదవేద్యంబైన విభవంబుతోఁ గృష్ణు • నసువుల కసువుగా నలరుదాని
దాస్యలేశముచేత దయగల్గి భక్తుల • సకలేష్టపూర్తిని సలుపుదాని

గీ. రాసమండలమందున రత్నసింహ • పీఠమున నున్నదానిని విశ్వమాత
యైన దేవిని సేవింతు ననుచుఁ బల్కి • ధ్యానమొనరింపవలయు నయ్యా। మునీంద్ర.

గీ. ధ్యాన మొనరించుచున్ బహిస్థలమునందు, నైన సాలశిలాపుటమందునైన
నష్టదళపద్మయంత్రంబునందునైన, దేవి నావాహనమొనర్చి తివురజేసి. 1034

ఉ. ఆసన మిచ్చి యంత ముఖమందుఁ ద్రివారము మూలవిద్యచే
నాసకలేశ్వరేశ్వరికి నాచమనీయ మొసంగి పాద్యముం
బోసి పదంబులందు శిరమున్ సరిదర్ఘ్యముచే స్పృశించి యా
పై సవరింపఁ జెల్లు మధుపర్కము తర్కములేని భక్తితో. 1035

ఉ. స్నానవిధానముఁ జలిపి చందన మిచ్చి విభూషణంబులన్
గానుక వెట్టి వస్త్రములు గాఁచుతసుందరపారిజాత నా
నానవపుష్పదామములు నాల్గు విదిక్కుల మధ్యయందు నా
పై. నొనరింపఁగావలయుఁ బావనురాలికి నంగపూజలన్. 1036

గీ. అంతటఁ బ్రదక్షిణంబుగ నగ్రదళము, నష్టదళపద్మమునఁ బూని యధికభక్తి
నామె పరివారమునుగూడ నర్చసేయ, వలయు మునివర్య! తత్క్రమం బలవరింతు.

సీ. ప్రాగ్దిశయందు మాలావతిం బూజించి • దహనుకోణమున మాధవిని గొల్చి
కాలుదిక్కున రత్నమాలను సేవించి • నైరృతిని సుశీల నతులుసల్పి
పడమట శశికళన్ బ్రస్తుతిఁగావించి • శ్వసనుదిక్కునఁ బారిజాత మ్రొక్కి
రాజరాజాశఁ బరావతి భజియించి • హరకాష్ఠమందు సుందరిని దలఁచి

గీ. బాహ్యసీమఁ జతుర్ముఖప్రముఖదేవ • తలకు దిక్పాలురకుఁగూడ నెలమిఁగొల్చి
శంఖచక్రాయుధమ్ముల సంతరించి • సకలరాజోపచారము ల్సలుపవలయు. 1038

గీ. పావనాఖ్యసహస్రంబు బల్కుచుండి, మంత్రమును వేయిసారులు మననసేయుఁ
బ్రతిదినం బెవ్వఁ డాతఁడు పాపమెడలి, యెనయు గోలోకమును విష్ణువనఁ బరంగి.

గీ. కార్తికమ్మునఁ బూర్ణిమఁ గడఁగి యెవఁడు, రాధజన్మోత్సవమొనర్చు రహియెలర్ప
నతని మ్రోలఁ రాసేశ్వరి యనుదినంబు, నిలిచి వాంఛాప్రపూర్తిని గలుగఁజేయు.

వ. మఱియు గోలోకవాసినియగు నమ్మహాదేవి యేదే నొకకారణంబున వృషభానుసుతయై బృందావనమ్మున జన్మించినది. ఇందు దెల్పఁబడిన మంత్రంబుల వర్ణసంఖ్యావిధానంబులు చెడనీయక పురశ్చరణక్రియాయోగ్యంబగు దశాంశంబు హోమముఁ గావించి తిలలచే వేల్చునది; నావుడు రాధాస్తోత్రవిధానం బానతిమ్మనిన నారదునకు నారాయణుం డిట్లనియె. 1041

క. భాసితమౌ గోలోకని, వాసిని! కరుణాప్రపూరవాసితహృదయా
భ్యాసితభక్తజనావని!, రాసేశ్వరి! మమ్ముఁ బ్రోవు రాధాదేవీ! 1042

క. శ్రీకృష్ణప్రాణప్రియ, కాకలితసమస్తసృష్టి కాదిజననికిఁ
లోకేశ్వరికిఁ జతుర్ముఖ, పాకారిప్రముఖవంద్యపాదకు జేజే। 1043

క. నీవే గౌరివి మనసవు, నీవే భారతివి లక్ష్మి నీవే మఱి ప
ద్మావతియును సావిత్రియు, నీవె తులసివియును నీవె నీకు నమస్సుల్. 1044

క. మంగళచండిక షష్ఠి య, సంగన్ జను దుర్గ వీవె నాకప్రచల
ద్గంగవు గంగవు నీవే, సంగతమగు మమ్ముఁ బ్రోవఁ జయ్యన రమ్మా। 1045

క. మూలప్రకృతివి నీవే, జాల మొనర్పంగనేల? సంసారమహా
భీలాంభోనిధిమగ్నుల, మేలంజను మమ్ము నుద్ధరింపుచుఁ దల్లీ। 1046

క. అను నీ రాధాస్తోత్రం, బనుదినమును బఠనసల్ప ననఘుండు పున
ర్జనిహీనత గోలోకం, బునఁ గాఁపురముండు నిత్యమోదంబలరన్. 1047

క. సరిగానము దీనికి సం, స్మరణీయ మనంత మోక్షసాధనమును నీ
వౌరులకుఁ దెల్పందగ దిది, పరమరహస్యంబుగానఁ బాలింపు మునీ. 1048

సీ. ఏదేవినామంబు నెలమిమై వినుమాత్ర • నఖిలాపదలఁగూడ నంతరించు
నేమాత కరుణతో నీ సర్వలోకమ్ము • లందు నంతర్లీనయై వసించు
నేతల్లి శైవులకేని వైష్ణవులకు • నేని సంసేవ్యయై యెసఁగుచుండు
నేరాజ్ఞి శక్తుల కేలికసానియై • ప్రకృతిరూపంబునఁ బరిఢవిల్లు

గీ. దుర్గమముల సంకటములఁ దొలఁగఁజేయు • కతన నేదేవి దుర్గాఖ్య గాంచిమించె
నామె పూజావిధానంబు నధికభక్తి • నింక వచియింతు నీకు మునీంద్ర। వినుము.

వ. వాగ్భవంబును శంభువనితయుఁ గామబీజంబును బిదపఁ 'జాముండాయై' పదంబును 'నమః' పదంబునుంగూడి దుర్గానవాక్షరమంత్రరాజంబయ్యె; నియ్యది భక్తులపాలిటి కల్పపాదపము; దీనికి ఋషులు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు; ఛందంబులు గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్పులు. అధిదేవతలు మహాకాళీ మహాలక్ష్మి మహాసరస్వతులు. బీజంబులు రక్తదంతికాదుర్గాభ్రామరులు. శక్తులు నందాశాకంభరీ భీమాదేవులు. వినియోగము చతుర్విధ పురుషార్థములు. మౌళియందు ఋషులను, వక్త్రంబున ఛందములను, హృదయంబున నధిదేవతలను స్తనంబుల శక్తిబీజంబులను న్యసింపవలయు. బీజత్రయంబుచేతను బీజచతుష్టయంబుచేతను బీజద్వయంబుచేతను షడంగంబుల జాతియుక్తంబుఁ గావించి శిఖాలోచనద్వంద్వశ్రుతినాసాననగుదంబుల విన్యాస మొనర్చి మంత్రవర్ణంబుల సర్వవ్యాపకంబు గావించునది. 1050

క. అసితోమరవక్రగదా, ముసలమ్ములు శంఖశూలముద్గరములు పా
శసుదర్శనచాపమ్ములు, నెసలారిన యట్టి దుర్గ నెంతుఁగా మదిలో. 1051

క. నానాభూషణభూషిత, యై నీలాంజనసమానమగు సుప్రఖ్యా
మానితయగుచున్ దశపా, దాననములు గల్గు దేవిఁ దలఁతుఁగా మదిలో. 1052

క. మధుకైటభులను నసురుల, వధియించు నిమిత్తమై విపన్నుం డగుచున్
విధి యేకాళి నుతించెనొ, ప్రథితాత్మకురాలి నామెఁ బ్రార్థింతు మదిఁగా. 1053

క. ఒకచేత సురాపాత్రయు, నొకచేతను నక్షమాల యొప్పెడుదానిన్
బ్రకటితమాయాబీజఁగా, సకలేశ్వరియైనయట్టి శక్తిన్ దలఁతున్. 1054

క. అరుణాంబుజవాసినియై, యరుణంబగు దేహకాంతి యలరఁగ మహిషా
సురదైత్యనిహంత్రిణియై, పరఁగు మహాలక్ష్మి నెంతు భావమునందున్. 1055

క. శుంభనిశుంభుల యధికో, జ్జృంభణము నడఁపఁ బుట్టి శోభిలుదానిన్
జంభారిప్రముఖనుతఁగా, శాంభవినిఁ ద్రినేత్ర నెంతుఁ జక్కఁగ మదిలో. 1056

క. వాణీబీజాత్మికయౌ, నేణాక్షిని సర్వవిద్య లేలెడు సర్వ
ప్రాణాధికయైన సరస్వతి, నాణెంబగు భక్తితో మనమ్మునఁ దలఁతున్. 1057

వ. అని ధ్యానించి షట్కోణసంయుతంబగు యంత్రంబును నిర్మించి చతుర్వింశతిపత్రకంబగు నష్టదళపద్మంబును భూగృహంబున నిర్మించునది. సాలగ్రామంబునగాని ఘటంబునంగాని యంత్రఁబునంగాని బాణమునఁగాని లింగంబునంగాని సూర్యునందుంగాని దేవివి యజింపవలయు. పూర్వకోణంబున సరస్వతీసహితుండగు పద్మజుని, నైరృతంబున లక్ష్మీసహితుండగు శ్రీహరిని, వాయుకోణంబునఁ బార్వతీసహితుండగు శంభుదేవు, నుత్తరంబున సింహమును, వామంబున మహిషమును బూజింపవలయు. నందజారక్తదంతాశాకంభరీశివాదుర్గాభీమాభ్రామరులను షట్కోణంబులఁ బూజించి వసుదళంబుల బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి కౌమారి వైష్ణవి నారసింహి ఐంద్రి చాముండికల శక్తులకు దత్వపత్రంబులఁ బూర్వక్రమంబుగ విష్ణుమాయ చేతన. బుద్ధి. నిద్ర. క్షుధ. ఛాయ. శక్తి. తృష్ణ. క్షాంతి. జాతి. లజ్జ. శాంతి. శ్రద్ధ. కీర్తి. లక్ష్మి. వృత్తి. శృతి. స్మృతి. దయ. తుష్టి. పుష్టి. భ్రాంతి మొదలగు వానిం బూజింపవలయు. పిదప భూపుర కోణంబులయందు గణేశుని క్షేత్రపాలుని వటుకుని యోగినులను నర్చింపవలయు; నాపిమ్మట సాయుధులగు నింద్రాది దిక్పాలుర జింపఁజెల్లు; నిట్లు సావరణయగు దేవిం బూజించి సమస్తరాజోపచారం

బులఁ గావించి నవాక్షరమంత్రమును జపించి సప్తశతీస్తోత్రంబును దేవ్యగ్రంబునఁ బఠించునది. 1058

క. సప్తశతిం బోలినయది, ప్రాప్తింపుట దుర్లభంబు పావనము శుభా
వాప్తికి హేతువు దేవియు, నాపునిగతిఁ గాంచుఁ జదువుననఘుని మౌనీ. 1059

క. ఏవిధిఁ గృతకృత్యత్వము, భావింపఁగఁగల్గు నరుఁడు ; పావనమౌ నా
దేవీపూజాప్రక్రమ, మావంతయు మిగులకుండ నంటి మునీంద్రా. 1060

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ నరులు సూరులు రాక్షసయక్షకిన్నరే
శ్వరులుఁ ద్రిమూర్తులున్ సిరియు శాంకరి భారతియుఙ్ సమస్తది
గ్వరులును మంగళప్రదను గామితదాత్రిని లోకపూజ్య నెం
తురు మదులందు నిత్యమును దుర్గను దుర్గతిలేముకోసమై. 1061

గీ. తచ్చరణపద్మసేవావిధానమంను, నాఁటితేరుట నా భాగ్య మందినారు
పదియునల్గురు మనువులు నదితిసుతులు, నిశ్చలముగ స్వస్థలములనిల్చినారు. 1062

ఉ. ఐదువిధంబులం బరఁగు నాప్రకృతిన్ వివరించియుంటి సు
శ్రీదము తచ్చరిత్రము నెఱింగితి పూర్తిగ నామె యంశదే
హోదయమైన దేవతల యుత్తమవృత్తములఙ్ వచించితిన్
గాదనఁబోక గోప్యమును గాంచిన నీదగు పుణ్యమేమియో. 1063

క. ఇది విను పుణ్యచరిత్రుల, కుదయంబగు భాగ్యవృద్ధియున్ సకలవిధా
భ్యుదయంబులు నంతమునఙ్, సదమలమైనట్టి మోక్షసంపద యనఘా ! 1064

మ. ఒకయధ్యాయము చొప్పునన్ బ్రతిదినం బుత్సాహియైగాని పూ
నికతోడన్ నవరాత్ర్యహంబులనుగానీ చేయఁగా నేర్చునే
యకలంకాత్మకుఁ డీచరిత్రపఠనం బాద్యంతముంగూడ వా
నికి నాదేవియు దాసియై యలరు మౌనీ ! సానురాగంబునన్. 1065

ఉ. పుత్రులఁగోరు మానవుఁడు పుత్రుల, విద్యలఁ గోరునట్టి స
చ్ఛాత్రకుఁ డన్ని విద్యలను, సాంగవివృద్ధియుఁ గాంచనేర్చు నే
మాత్రము లోటు గల్గను సుమా ! యెది గోరిన నద్ది కల్గు స
ర్వత్ర శుభావహం బిదియుఁ బాపవిమోచకముం గుమారకా. 1066

చ. శకునపరీక్ష సేయనగు స్నానమొనర్చుచుఁ జేయిమోడ్చి దే
వికి నొకపీటఁ బొత్తమును బెట్టి తమిన్ శిరసంటికొన్న బా

లిక కరమందొ, స్నానమొనరించికడుఁ శుచియైన బ్రహ్మచా
రి కరమునందొ భక్తి నలరించిన భర్మశలాకచే ముని. 1067

క. బంగారు శలాకఁ జొ, న్పంగను విడిపడినయట్టి పత్రమునందున్
సంగతమగు నంశముచే, తం గలుగు శుభాశుభములు తర్కింపవలెన్. 1068

స్కంధాంత పద్యములు.

క. ఆరామద్రామిడకుల, వారాన్నిధి పూర్ణచంద్ర ! వరగుణసాంద్రా !
సూరిస్తవనీయ యశః, పూరితభువనాంతరాళ ! బుధజనలోలా ! 1069

క. అకపటహృదయాంతర్ని, త్యకలితవిద్యాస్వరూప ! దాతృత్వశ్రీ
ప్రకటితనిజగేహోత్సవ !, సకలజగద్వంద్యకీర్తి ! సత్పథవర్తీ ! 1070

క. వైయాకరణ శిరోమణి !, సాయంనటదీశమౌళిసంభృతగంగా
స్ఫాయచ్చలదూర్మినిభ, శ్రీయుతకవితాగురుత్వచిహ్నితనామా ! 1071

గద్య.

ఇది శ్రీ........తిరుపతి వేంకటేశ్వర కరుణాప్రసాదితరామకృష్ణాంధ్రీ
కృతమ్మగు దేవీభాగవతమ్మునందు
నవమస్కంధము సంపూర్ణము.

శా. సాకల్యం బొనరింప నేర్చియును విశ్వశ్రేయముం గూర్చు సు
శ్రీకళ్యాణదమైన కృత్యముల వాసిఁ బున్నెమున్ బంచఁగా
నాకాంక్షించియొ ఆదినైదు తుది రెండధ్యాయముల్ పేర్మిమై
నాకుఁ వీడిన రామకృష్ణులకు సంధానింతుఁగై మోడ్పులఁ.

క. తిరుపతి వేంకట కవిగురు, చరణాంబురుహప్రభావసంజనితకవి
త్వరమాయుతుఁడను నన్నం, దఱుఁ బిల్తురు వేంకటావధాని సమాఖ్యన్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

దశమస్కంధము

తిరుపతివేంకటవిద్వ, ద్వరకవితాంసవిశేషవర్ధితకీర్తీ।
పరమార్థనియతమూర్తీ।, స్వరచితధర్మప్రవూర్తీ। బ్రహ్మయశాస్త్రీ। 1

వ. అవధరింపుమట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను.

క. పైకతవచియింపుము సు, శ్లోకం బఘహరము సకలశోకహరణమౌ
నేకత దాని వినఁగ నే, నేకతమున నింతమాత్రఁ దృప్తింగాంతున్. 3

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు నారదుండు. 4

క. ఓ నారాయణ! పాపా, జ్ఞానహరంబయిన దేవిచరితము వింటిన్
గానీ మన్వంతరముల, నా నిఖిలేశ్వరి స్వరూప మది యెటులుండున్. 5

గీ. ఎట్టి యాకారమునఁ బుట్టె నెట్టు లేరి
చేతఁ బూజింపఁబడియె నమ్మాత యెవరి
కోర్కులెటు తీర్చె? నది వినఁ గోరుచుంటిఁ
గానఁ గరుణించి తెల్పు మక్కతల ననుడు. 6

ఉ. నారద! యాలకింపు మఘనాశకము న్నిఖిలేష్టసిద్ధి కా
ధారమునైన దేవిచరితంబు, జగమ్ములతాత ధాత దై
త్యారికి నాభిపద్మమునయం దుదయించెను మానసేచ్ఛచేఁ
బూరుషు నొక్కరుఁ దలిరుబోణి నొకర్తు నతండుచేసినన్. 7

క. ఆయిరువురునున్ దంపతు, లై యలరిరి లోకవిదితమైన యభిఖ్యన్
స్వాయంభువమనువన నతఁ, డాయెన్ శతరూప యనఁగ నాపె తనర్చున్. 8

గీ. ఆ మనువు క్షీరసాగరప్రాంతమందు, జగదధీశ్వరిఁ గొల్చె నచలితభక్తి
నెద్దియును లేమి మృత్తుచే నెసకమెసఁగ, నప్పరాంబిక రూపంబు ననువుపఱిచి. 9

సీ. వాగ్భవమంత్రం బవాగ్భవంబుగఁజేసి, యాహారమం దిచ్ఛ నాహరించి
శ్వాసద్వయస్థవిశ్వాసమ్ము విడనాడి, కామప్రసక్తి నికామమడఁచి

యతిరమ్యకాంత్యలంకృతమైన దేహమ్ము • సతతోపవాసకర్మితము చేసి
స్థిరయంద నిరతమ్ము స్థిరుఁడయి యొక్కపా • దమ్ముచే నిలిచి క్రోధమ్ము గెలిచి

గీ. స్థావరతఁదాల్చి నూఱువత్సరము లతుల
తపమొనర్చిన నతని కాతల్లి దర్శ
న మ్మొసఁగి 'రాజ! కోరు వరమ్ము' లనఁగ
నమ్మహాదేవి నీగతి నతఁడు వొగడె. 10

ఉ. నీ కరుణారసమ్మునన నీరజసూతి సృజించుచుండు ర
క్షాకరుఁడౌఁ జతుర్భుజుఁడు శంభుఁడు నాశనముం బొనర్చు స్వ
ర్లోకము నింద్రుఁడేలు ననలుం డనిలుండును నాదిగాఁగలా
రో కరుణాస్వరూపిణి! త్వదుద్భవులుం ద్వదుపాసకుల్ గదా, 11

గీ. తల్లి! వరము లొసంగెడి దానవేని
నాయొనర్చెడి సృష్టి విఘ్నమ్ములేక
ప్రబలునటు లొనర్పుము వాగ్భవమ్ము జపము
సేయు వారలకు హితమ్ము సేయుమెపుడు. 12

గీ. ఎవ్వ రివ్వాదముం బఠియింతురో మ
ఱెవ్వ రిది విందురో వారి కెల్లరకును
భుక్తిముక్తులు వక్తృత్వము దయసేయు
మమ్మ! వినువేఁడెద నటంచు నతఁడు వలుక. 13

క. మనుజాధిప! వాగ్భవజప, మునకున్ మెచ్చితిని రాజ్యము నకంటకమున్
బొనరించి వంశకరులగు, తనయులఁగని పిదప మత్పదము చేరనగున్. 14

గీ. అనుచు నవ్వింధ్యవాసిని యరిగె వింధ్య, గిరికి నెయ్యది ముని పల తరణిమార్గ
మునకు నడ్డేగి కలశోద్భవుని కతమునఁ, గ్రుంగె; నన మునిజనములకుంతభక్తి. 15

చ. జననిమహత్త్వముం దెలుపు సద్బుధ! సూత! భవద్వచోమృతం
బును గొనఁగాఁ గొనంగ రుచిపుట్టుచునున్నది, వింధ్యపర్వతం
బననేది? యద్ది సూర్యునకు నడ్డుగ నేగతివచ్చె? నెవ్విధ
మ్మునఁ గలశోద్భవుండు నగమున్ బ్రకృతిస్థముచేసె? నావుడున్. 16

చ. వివిధలతావితానపరివేల్లితమై బహుచిత్రపుష్పజా
తివిలసితమ్మునై నదనదీహృదయంగమమై సుధాశనా

దివిహరణోచితంబయి ప్రదృప్తమృగాకులమై మహీధర
ప్రవర మొకండు వింధ్యమన రాజిలు సర్వమహీధ్రపూజ్యమై. 17

గీ. అన్నగము కడ కొక్కెడ నమరమౌని, యరుగ నదియును నర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి
యతని నొక యుచితాసనమందు నిలిపి, యిట్టులు వచించె గౌరవం బెసక మెసఁగ. 18

ఉ. ఎచ్చటినుండిరాక, మఱి యేమివిశేషములో వచింపుమో
సచ్చరితాగ్రగణ్య ! యనిశమ్ము దివాకరురీతి సర్వలో
కోచ్చయలోలతన్ దిరుగుచుండు మహాత్ముఁడ వీవకావె నీ
వచ్చుట యెల్లవేల్పులును వచ్చుట నావుడు నాతఁ డల్లనన్. 19

గీ. హేమగిరినుండి వచ్చితి నామహీధ్ర
మందుఁగల లోకముల నాలయముఁ గంటి
నవి యఖిలభోగముల నిచ్చు నవియటంచుఁ
బలికి యొకయూర్పు నిగిడించెఁ గలహభోజి. 20

వ. అంత నప్పర్వతం బీ నిట్టూర్పునకేమి కతంబు వచింపు మనుటయు. 21

చ. శివునకు మామగారగుటచే హిమవంతుఁడు పూజ్యుఁడయ్యె ; న
ట్లపసధమౌటఁ దానధికమై కొలువంబడు వెండికొండ; య
న్యపివృతి సేయనేల ? నిషధాద్రియు నీలము గంధమాదనం
బవియును బేరుగాంచినవియే యవిరాజ ! యిదిట్టులుండఁగన్. 22

ఉ. నాకు దివాకరుం డనుదినంబు ప్రదక్షిణ మాచరించు నే
నేకద పేరు గాంచితి నిఁ కే నగముల్ ననుఁబోలఁజాలు ? ము
ల్లోకములందు నంచు మదిలోఁ గనకాద్రి యఖండగర్వమున్
జేకొని దేనిఁజెప్పినను జేయ దొకించుకయేని లక్ష్యమున్. 23

క. అన్నగము పొగరు దలఁచి కొ, న న్నాకుచ్ఛ్వాస మడరె ; నగ్గర్వ ము
చ్ఛిన్నముసేయఁ దపంబున, నన్నియు విడనెంచు మా కనర్హమకాదే. 24

వ. ప్రసంగవశమ్మున నింతవట్టుఁ జెప్పవలసివచ్చె నిఁక నేగుదునే యనుడు వింధ్య
మాత్మఁ జింతించి. 25

క. అందఱు నాబల మధికం, బందురు మేరువు జయించి యాయీయశమున్
బొందకయుండిన నాకీ, బొంది మఱెందులకు విడువఁబోలదె యింకన్. 26

చ. తనకు దినాధినాథుఁడు ప్రదక్షిణముగా బొనరించునంచుఁగా
కనకనగ మ్మఖర్వమగు గర్వము దాల్చుట మత్కరిమ్ములం
దినకరమార్గరోధము విధించిన నాతఁడు తత్ప్రదక్షిణం
బొనరుపనేరఁ డగ్గిరికి నుండెడి గర్వము తప్పు నప్పుడున్. 27

క. అని తన భుజముల నాకస
మును ముట్టుచు దీర్ఘశృంగములు గలయదియై
యినుఁడెపు డుదయించునొ యా
తని నెపు డడ్డుదునొ యనుచుఁ ద్వరపడుచుండన్. 28

ఉ. రాతిరి వోవునంతఁ దిమిరంబు గనంబడదయ్యె వేగఁ బ్ర
ద్యోతుకరమ్ముల న్నభము ద్యోతితమయ్యెఁ గుముద్వతుల్ వికా
సాతిశయమ్ముఁ బద్మినుల కర్పణసేయుటకల్గె స్వీయకా
ర్యాతురులై జనుల్ మసలుటబ్బెఁ బ్రపంచకమందు నెల్లెడన్. 29

గీ. అంతఁ బ్రాహ్ణాపరాహ్ణామధ్యాహ్నభేద, ములఁదెలిపి హవ్యకవ్యముల్ భూతబలులు
దేవతల కీ నొనర్చుచు దినకరుండు, ప్రాచి నాగ్నేయి విడిచి సత్వరతదనర. 30

సీ. యామ్యదిక్కునకుఁ బ్రయాణంబుగా ననూ • రుండు 'మార్తాండ! మేరువుజయింప
మీప్రదక్షిణము గామించి వింధ్యాద్రి యా • కస మావరించి ముంగల నిలిచెను
గాన నిఁకేగ శక్యముగా' దనినవిని • భానుఁ డాశ్చర్యమ్ము వడుచు గొప్ప
పదవి చెందిన శౌర్యవంతునకుం జేయ • రాని కార్యము లెవ్వియేని గలవె

గీ. అనుచు నొనరించు పనిలేక యట్టెయుండె • రాహు వరికట్ట క్షణము పర్యంతమేని
యాగని యినుండు వింధ్యరుద్ధాత్ముఁడగుచుఁ • జిర మటుండె విధి బలవత్తరము కాదె.

గీ. ద్యుమణి యటులైనకతన లోకములు లోక, పతులు తల్లడమంది విఫలతగనిరి
యలరు స్వాహాస్వధాకారములు నశించె, నష్టతుల్యంబ యగుచుఁ గన్పట్టె జగము.

క. పడమట దక్షిణమున నుం, డెడివా రది రాత్రియనుచు నిద్రంగొని ర
ప్పుడ ప్రాచ్యులౌత్తరాహులు. కడుఁ గడుఁ బీడింపఁబడిరి ఖరకిరణములన్. 33

గీ. ప్రజలు కొందఱు మడిసిరి బాధపడుచుఁ, గొందఱుండిరి జగములయందు. బయలు
వెడలె 'హాహా' రవంబు దివిషదు లింద్రుఁ, జేరి 'కింకరణీయ' మన్వారలైరి. 34

క. అంతట వారెల్ల శచీ, కాంతున్ వాక్కాంతు ముందుగా నిడికొని య
త్యంతార్తులగుచు గౌరీ, కాంతుని గనుఁగొని నుతింపఁగాఁ దొడఁగిరిటుల్. 35

సీ. ఆర్తార్తిహరణాత్తకీర్తివిశేష ! కై • లాసపర్వతకృతావాస ! విష్ణు
హృత్కంజవాస ! సంపత్కరా ! కరుణార • సాలయా ! జగదీశ ! కాలకాల !
కాలస్వరూప ! మాయాలవాలా ! మహా • దేవ ! వృషధ్వజ ! దీనరక్ష
అక్షీణవిభవ ! వశక్ష ! విరూపాక్ష ! • యోగగమ్యా ! మహాయోగనిరత !

గీ. యనుచు నొకమాటగా నెల్లరును నుతింప
విని మహేశుండు నగుచు "దివిషదులార
స్తుతిఁ బ్రసన్నుండనైతి మీహితము సేయు
వాఁడఁ దెల్పుండు" నాఁగ దేవతలు ననిరి. 36

గీ. దేవ ! వింధ్యాద్రి మేరువిద్వేషి యగుచు, భాను సరికట్టఁ గాల మేర్పడకయుండెఁ
గ్రియలు సేయుట తప్పె; నీ కీడుమాపి, ప్రోవుమీ మమ్మనుచుఁ గ్రతుభుజులు వేఁడ.

చ. క్రతుభుజులార ! మీ నుడువు కార్య మశక్యము నాకుఁజేయ; న
చ్యుతుఁ డఖిలక్రియాకృతిఁ బ్రయోజకుఁ డస్మదధీశుఁడౌటచే
నతనికి దెల్పినన్ మనకు నబ్బినసేగి తొలంగునం చుమా
పతి యనఁ దత్సమేతులయి బ్రహ్మముఖుల్ సని రచ్యుతున్ గనన్. 38

క. చని దేవదేవు భువనా, వనదీక్షితు వనరుహాక్షు వైకుంఠవిభున్
గని గద్గదస్వరము పెం, పున నిట్లు నుతించి రధికమోదంబలరన్. 39

క. జలచరమ వగుచు సోమకు, జలనిధ్యంతర్విలీనుఁ జంపియు వేద
మ్ముల నుద్ధరించితివిగా, జలజాక్షా ! భక్తపక్ష ! శక్తకటాక్షా ! 40

క. కూర్మంబవై పయోధ్యం, తర్మగ్నము నగమునెత్తి త్రావించి సుధా
నిర్మృతుల మమ్ముఁ జేయవె, ధర్మావనపక్షపాతి ! దైత్యారాతీ ! 41

క. ధర నుద్ధరించుటకు సూ, కరరూపము స్వీకరించి గర్వబలాను
త్తరుఁడైన హిరణ్యాక్షు న, సురహితు సలుపవె ? మురారి ! శోకవిదారీ ! 42

క. నరసింహరూపముఁగొని, ఖరనఖరమ్ముల హిరణ్యకశిపుఁ లోకాం
తరగతుఁ జేయవె ? జగదు, ద్ధరణసమాసక్తచిత్త ! దాసాయత్తా ! 43

క. వామనుఁడవై బలి న్నిజ, ధామము లీగంగఁజేసి తద్ధామము సు
త్రామున కొసంగవే ? యు, ద్దామపరాక్రమవిశిష్ట ! తాడితదుష్టా ! 44

క. జమదగ్నిసుతుఁడవై శౌ, ర్యమదసముత్కృష్టదుష్టరాజావళి నా
శము పొనరించి యమేయము, శము గొనవె ? మహానుభావ ! జగతీదేవా ! 45

క. దశరథునకుఁ దనయుఁడవై, దశముఖముఖదితితనూజతతిఁ ద్రుంచి విప
ద్దశ మాకుం దొలఁగింపవె ?, విశదబలాత్యనుపమాన ! విష్వక్సేనా ! 46

క. నందతనూజుఁడవై కం, సుం దునిమి యధర్మ మెందుఁ జొరనీక మహా
నందమ్ము ధరణికీవే ?, వం దార్వానందదాయి ! ఫణిపతిశాయీ ! 47

క. పశుహింస మాన్పుటకు బౌ, ద్ధశరీరము దాల్చి గర్హితమఖవిఘాతా
తిశితవచనములు సెప్పవె ?, నిశితప్రజ్ఞావిచిత్ర ! నిఖిలచరిత్రా ! 48

క. జగమెల్లఁ దుచ్ఛరాజ స, శగమై మ్లేచ్ఛానుకారిజనయుత మై పా
డుగనుండఁ గల్కివై బా, గుగఁ జేయవొకో ? ముకుంద ! గుణగణకందా ! 49

గీ. ఎట్టి గర్హ్యస్వరూపమ్ము లేని దాల్చి, యార్తులగు భక్తుల భరింప, నపశములగు
దైత్యుల హరింపఁగద ! యిట్టిదయ మతేరి, కైనఁ గల్గునె ? దేవదేవా ! యనంత.

వ. అని ప్రార్థించుటయు. 51

సీ. దేవతలార ! నుతిం బ్రసన్నుఁడనైతి • దుస్సహంబైన మీదుఃఖమిపుడ
పోనానర్చెదఁ దాపముం బొందవలదు దు • ర్లభమైనదేని వరంబుప్రీతి
నిచ్చెదఁ గొనుఁ డెవ్వ రీ స్తోత్రమును భక్తిఁ • బెంచి ప్రొద్దుటఁ బఠియించువారో
వారికి దుఃఖసంబంధంబు గలుగదు • గ్రహబాధ మొదలగు కష్టములు మ

గీ. తెవ్వియుం గల్గవు సుఖమ్ము లెన్నియేని • గల్గు సంతతిగల్గు నకాలమరణ
మనుట పుట్టదు రోగముల్ గనుటయేని • సంభవింపదు లక్ష్మీప్రసాద మొదవు. 52

గీ. పలుపలుకులేల భుక్తిముక్తుల నొసంగు
నట్టి దీ స్తోత్రమే మీకు నడరు దుఃఖ
మును వచింపుఁడు పరిహరింతు నన ముదిత
హృదయులై దేవతలు హరి కిట్టు లనిరి. 53

క. దినకరమార్గనిరోధ, మ్మును వింధ్య మొనర్చె దాన భోగమ్ములు వాం
దనివారమై నినుం గనుఁ, గొన నేతెంచితిమి రక్షకుఁడ వీవగుటన్. 54

చ. అనుటయు లోకకర్త్రియగు నంబికఁ గొల్చుచుఁ గాశికాపురిన్
దనరు నగస్త్యుఁడ న్మునివతంసుఁడు వానిన వేఁడికొండు విం
ధ్యనగముఁ వృద్ధిఁ ఁచన యొనర్ప సమర్థుఁ డతండనన్ క్షణ
మ్మున సు లెల్లఁ గాశికుఁ బోయి యటన్ మణికర్ణికా దగన్. 55

క. స్నానప్రముఖసమస్తవి, ధానములం దీర్చికొని మదకలితమృగవృ
షానీక శ్రీరమ్యం, బైన యగస్త్యాశ్రమమున కరిగియు నచటన్. 56

వ. లోపాముద్రాన్వితుండై యున్న యమ్మునికి సాష్టాంగం బెఱఁగి. 57

సీ. కుంభసంభూత ! విశ్వంభరాసురనేత !, వాతాపిహననవిఖ్యాత చరిత !
మిత్రావరుణపుత్ర ! స్మృతిపురాణాదివి, ద్యానవద్యప్రతిభానిరూప్య !
నహుషసముత్పాటనక్రియాదక్షహుం, కరణ ప్రభావ ! సత్కార్యనిరత !
ఉదయమాత్రవినిర్మలోదకీకృతసమ, స్తనదీక ! ఋషివరిష్ఠ ! యగస్త్య !

గీ. శైలకృతశోకవహ్నిజాజ్వల్యమాన, హృదయులమగుచు నీవు గాచెదవటంచు
వచ్చినారము మమ్ముఁ గాపాడుమయ్య, యనుడు నమ్ముని మందహాసాన్వితుఁడయి.

సీ. నిగ్రహానుగ్రహోదగ్రశక్తులగు మీ, రొనరింపలేకుండు పనియుఁ గలదె
వజ్రాయుధము దాల్చు స్వర్నాథునకుఁ జేయ, శక్యమ్ముగాని కర్జమ్ము గలదె
క్రతుభుగావళికి ముఖమ్ము గదా ! వహ్ని, యతనిచేఁ గాని కార్యమ్ము గలదె !
ద్రష్టుమశక్యప్రతాపశాలియగు భా, స్కరదేవునకును దుష్కరము గలదె !

గీ. దండహస్తునకును నసాధ్యంబు కలదె !, యైన నాచేతనగు కార్య మబ్బెనేనిఁ
జెపుడు నిస్సంశయమ్ముగఁ జేయువాఁడ, ననుడు సంతసమంది యిట్లనిరి సురలు.

క. అంబరమణిమార్గము విం, ధ్యం బరికట్టఁగ జగమ్ములన్నియుఁ గడుఁ గీ
డుం బొందినయవి యవివృ, ద్ధిం బోఁగొట్టుము తపఃప్రదీపితశక్తిన్. 60

గీ. నిజముగ నగమ్ము నమ్రమౌ నీదుమహిమ
నీవు సేయంగఁదగు కార్యమిదియ యనుడు
ఋషి యొనర్చుట కంగీకరింప సురలు
చని రతం డిట్టు లనెఁ దనచాన గుఱిచి. 61

మ. నృపపుత్రీ ! యిచటన్ వసించుటకు నిప్డేతెంచె విఘ్నమ్ము విం
ధ్యపరిస్తంభన చేయు నక్కృతన, మోక్షాపేక్షకుల్ గాశి నొ
క్కపుడున్ వీడఁగఁ గూడదంచు మఱిఁ గాశ్యావాసులౌ వారికే
యెపుడున్ విఘ్నము గల్గునంచు ననరే ! యిందిందిరాభాలకా ! 62

క. అని యమ్మణికర్ణిక న, మ్ముని స్నానముచేసి కుతుకమున విశ్వేశుం
గని దండపాణికిం బూ, జన మొనరిచి కాలరాజసమ్ముఖమునకున్. 63

మ. చని కాశీపురవాసివిఘ్నహర। దాసస్వాంతవాసా। ననుఁ
జను లీ దుష్కృతి చేసినాఁడనుచు నెంచన్ బో. రిఁకే కర్మవా
సనచేఁ గాశిని వీడఁజేసెదవు దోసంబెద్దియే నుండెనే।
యనుచుం బ్రార్థనచేసి సాక్షిగణపత్యభ్యర్చనల్ సేసియున్. 64

గీ. దక్షిణపు దెసవట్టి యతండు సారె, సారెకుం గాశిఁ దలఁచుచు క్షణములోనఁ
దన తపమ్మను రథము నెక్కిన విధానఁ, జనియె సస్త్రీకుఁడై వింధ్యసవిధమునకు.

శా. అంతన్ వింధ్యనగమ్ము గన్గొని స్వకీయౌద్ధత్యమున్ వీడి య
త్యంతాల్పంబయి దండరీతిఁబడి సాష్టాంగప్రణామంబు శు
ద్ధాంతర్వృత్తి నొనర్పఁగా నతఁడు వత్సా। గండశైలమ్మలం
దెంతేఁ గష్టము గల్గు నెక్కుటకునై యే దుర్బలుండన్ జూమీ. 66

గీ. కాన నే వచ్చు నందనుకను నిటులనె, యుండుమని చెప్పి యయ్యగస్త్యుండు దాని
శిఖరములఁ గ్రమముగ నధిష్ఠించి దక్షి, ణగతిగాఁ జని శ్రీశైలము గనుఁగొనియు.

క. మలయాద్రిఁ గృతాశ్రముఁడై, నిలిచెన్; వింధ్యాద్రి యట్లెనిలిచెన్; మనుపూ
జలఁగొని దేవియు దానన, నిలిచెన్ దా వింధ్యవాసినియనఁ దనరుచున్. 68

సీ. శత్రునాశకము పవిత్రంబునగు నీ య • గస్త్యవింధ్యాద్ర్యుపాఖ్యానము విన
విప్రులకును జ్ఞానవృద్ధి నిచ్చెడు రాజు • లకు నిరాహతజయలక్ష్మి నొసఁగు
ధనధాన్యముఖసమస్తపదార్థవృద్ధి వై • శ్యులకుఁ గల్గించు శూద్రులకుఁ బాడి
పంటల సుఖముల భద్రమ్ములం గూర్చు • నర్థకాంక్షుల కధికార్థ మిచ్చుఁ

గీ. గామికి హితమ్ములిచ్చు నిక్కరణిదేవిఁ•గొలిచి స్వాయంభువమనువుగొనియె రాజ్య
మిదియ మన్వంతరాశ్రయవిదితమౌ పు•రాంబిక చరిత్ర మిఁక నేమి యడుగుదురని.

వ. సూతుం డనుటయు శౌనకాదులు మహాత్మా। యామ్యుండగు స్వాయంభువుని చరిత
వింటిమ. క్రమమ్ముగఁ దక్కుంగల మనువుల చరిత్రంబులు వినఁ గుతూహలాయ
మానమానసులమై యుంటిమి తెలుపుమనుడు నతండు నిట్లువలుకు నట్లు నారాయ
ణుండు నారదుంగాంచి, 70

గీ. ప్రథమమనువగు స్వాయంభువవిభునకు సు, తులు ప్రియవ్రతోత్తానపాదు లనఁగలరు
వారు భూపాలనం బనివార్యరణగతి, గా నొనర్చి యఖండ విఖ్యాతిగవిరి. 71

సీ. రెండవ మనువు ప్రచండబలుండు ప్రి • యవ్రతిసుతుఁడు సత్యవ్రతుండు
స్వారోచిషాఖ్యుఁడవ్వాఁడు కాళిందీత • టమ్మున సర్వసత్త్వమ్ములకుఁ బ్రి

యమ్ము సేయుచు నివాసమ్ము చేసికొని జీ • ర్ణమ్ములై తనరు పర్ణములుతినుచు
దేవిరూపమ్ము మృత్తికచే నొనర్చి త • త్పూజ సేయుచు భక్తితోఁ దపమ్ము

గీ. ద్వాదశాబ్దమ్ము లొనరింప దశశతార్క • సమనిజద్యుతియయి జగజ్జనని దర్శ
నమ్మొసఁగి నుతిచేఁ బ్రసన్నయయి యాద • రమున మన్వంతరాశ్రయ రాజ్యమిచ్చి.

క. తారణియనఁ దాఁబరఁగెన్, స్వారోచిషమనువు తత్కృపన్ బుత్రులతో
ధారుణి నేలి సుఖాతి, శ్రీరాజిలి స్వర్గమునకుఁ జేరెన్ బిదపన్. 73

గీ. మూఁడవ యతని పేరుత్తముఁడు ప్రియవ్ర
తతనయుఁ డతఁడు మూఁడు వత్సరము లుపవ
సించి గంగాంతికమున జపించె నంత
దేవి ప్రత్యక్షముగ నరుదెంచుటయును. 74

క. స్తుతిఁదనిపి రాజ్య మప్రతి, హతగతిఁగొని సుతులఁగని సుఖాన్వితుఁడై సం
గతధర్మవర్తనుండయి, యతఁడుఁ రాజర్షిసేవ్యమగు పదమందెన్. 75

సీ. తామసుండను పేరఁ దనరు ప్రియవ్రత • తనయుండు నాల్గవ మను వతండు
నర్మదానది దక్షిణపుఁ దీరమునఁ గామ • రాజకూటజపపరాయణుఁడయి
చైత్రమ్మునందు నాశ్వయుజమ్ము నందును • నవరాత్రపూజ యొనర్చుచుఁ బర
మేశ్వరికిం బ్రీతి నెంతేఁ గలుగఁ జేసి • తదతిపూర్ణ ప్రసాదమ్ము కలిమి

గీ. శత్రువిరహితమైన రాజ్యమ్ము నొంది • యృద్ధిఁ సుఖమంది శౌర్యబలాధికులగు
పుత్రులఁ బదుండ్రఁ గని యంత భూమి విడిచి,యంబరమ్మును బొందె ననంతరమున.

గీ. అతని యనుజుండు రైవతుఁ డైదవమను
వతఁడు కాళిందితటిని గామాఖ్యబీజ
మును జపించి స్వారాజ్యార్థమునకు నధిపుఁ
డయి సుతులఁగాంచి పొందె లోకాంతరంబు. 77

క. చాక్షుషుఁ డాఱవ మను వం, గక్షితినాధు సుతుఁ డతఁ డఖండతరతపో
ధ్యక్షుఁ బులహ బ్రహ్మర్షిన్, వీక్షించి మహాత్మ ! నిన్ను నే శరణంటిన్. 78

గీ. నీకుఁ గింకరుఁడను ధరణీప్రభుత్వ, మద్దులేని భుజబల మ్మనంతసంత
తియుఁ జిరంజీవితయును ముక్తియు లభింప, నెద్దియే నుపదేశింపవే యనవుడు.

క. పులహుండు దేవదేవిన్, గొలువుము తత్కృపను నీదు కోరుకులెల్లన్
ఫలియించు ననుటయును నె, ట్టులు గొలువఁగ వలయు ననవుడు నతండనియెన్.

సీ. దేని జపించుటచే నంబుజభవుండు • జగముల సృజియించు జాణయయ్యె
దేని జపించుటచే నుపేంద్రుఁడు రక్ష • కత్వమ్మునందుఁ బ్రకాశతగనె
దేని జపించుటచే మమ్మాప్రియుఁడు ల • యమ్ము సేయఁగ శక్తినంది మించె
దేని జపించుటచే నెల్ల దిక్పతుల్ • రక్షింప శిక్షింప దక్షులైరి

గీ. దేని జపియించు వారి కెందేని హాని • పుట్టదో యట్టి వాగ్భవమున్ జపింపు
మదియ నీకోర్కు లొనఁగూర్చు నన నతండు • తక్షణమ విరజానదీతటికిఁ బోయి.

వ. పల్లవాహారుండై యొక్కయేఁడును జలాహారుండై మఱియొక వత్సరమ్మును బవనభక్షకుండై యిఁక నొక యబ్దంబును నిరాహారుండై స్థాణువుంబోలెఁ దొమ్మిది వత్సరమ్ములును వాగ్భవమంత్రంబు జపించుటయు నజ్జగజ్జనని యెదుటం గన్పట్టి 'నీకోర్కి చెప్పు' మనుడు. 82

గీ. తల్లి ! యెల్లర కంతరాత్మవగు నీవె. యుఁగని నాకోర్కిగలదె యైనఁ గృప ! దర్శ
నం బొసఁగి యడిగితివిగాన వచియింతు, నఖిల మన్వంతరవిభుత్వ మభిలషింతు.

చ. అనవుడు నట్ల యిచ్చితి మహామహులౌ సుతు లుద్భవింత్రు నీ
వొనరుచురాజ్యమం దెపుడు నుండదు లోపము మోక్షమబ్బు నం
చును వరమిచ్చి యంబ చనె; శూరులఁ బుత్రులఁగాంచి సార్వభౌ
మనియతసౌఖ్యమంది మనుమాన్యుఁడునై యతఁడొందె ముక్తియున్. 84

క. వైవస్వతుఁ డేడవ వాఁ, డైవలులు శ్రాద్ధదేవుఁడనఁ బరమానం
దావహుఁడన నాతండున్, దేవీకృప రాజ్యమున్ దుదిన్ ముక్తిగొనెన్. 85

గీ. ఎనిమిదవవాఁడు సావర్ణియనఁగఁ దనరు
నతఁడు జన్మాంతరమునఁ బరాంబఁగొలిచి
యాపె కృపకల్మి మన్వంతరాశ్రయాధి
నాథుఁడయ్యె ననంగ నన్నారదుండు. 86

వ. సావర్ణి జన్మాంతరమున నెట్లు పూజించెఁ దెలుపుమనుటయు. 87

ఉ. యాచకులన్ గలంచెడి మహాత్ముఁడుఁ జైత్రకులోద్భవుం డసం
కోచపరాక్రమక్రముఁడు గోవిదుఁడుం గవియున్ నయాస్త్రవి
ద్యాచతురుండునైన సురథాఖ్యుఁడు మానధనుం డొకండు స్వా
రోచిషకాలమందుఁ దనరున్ ధనధాన్యసమృద్ధిమంతుఁడై. 88

గీ. అతని నగరమ్ము నరికట్టి యరులు ధనము
పుచ్చికొని యప్పురమునుండి పోఁదఱుమఁగ
వాజినెక్కి యొక్కండయై భ్రాంతచిత్త
వృత్తి నాతం డరణ్యమ్ములెల్లఁ దిరిగి. 89

క. అతిశాంతం బతిరమ్యము, యతియుతమగు దీర్ఘదృష్టి యాశ్రమముం గాం
చి తదభిమతహృదయతఁ గొం, త తడ వటన్ గడపి కృతవిధాను మునీంద్రున్.

ఉ. కాంచి నమస్కరించి తన కష్టములెల్ల వచించి పూర్వమం
దించుక జ్ఞానముండె నది యిప్పుడు రాజ్యమునున్ హరించి నా
వంచితుఁజేసినట్టి నరపాలురచేత హరింపఁగాఁబడెన్
గొంచెము యేనియున్ మమతగ్రుంగదు పోయినరాజ్యలక్ష్మిపై. 91

గీ. ఏమిసేయుదు నాదుఃఖమెట్లుతప్పుఁ, జెప్పుమయ్య నీదయ నపేక్షించువాఁడ
ననఁగ ముని యను దేవిమాహాత్మ్య మద్భు. తకరము సకలాభీష్టప్రదమ్ము సుమ్ము.

సీ. బ్రహ్మవిష్ణుశివోద్భవయు జగన్మయియు నౌ • మాయ మోహమ్ము సమస్తజంతు
వులకును గలిగించుఁ దలఁప నద్దియ సృష్టి • సేయుఁ బాలించు నశింపఁజేయు
నదె కాళరాత్రి దురత్యయ కాళి మ • హాలక్ష్మి కామద యనఁగనొప్పు
దానియందు జగముద్భవమొఁ బ్రతిష్ఠిత • మౌ లయమ్మునుబొందు నక్కతమున

గీ. నది పరముకన్నఁ బరమగు నట్టి దేవి
కరుణ యెవ్వనిమీఁదఁ గలుగునో య
తండు మోహమ్మువొందఁ డన్యుండు తాదృ
శుండు గానేరఁడనఁగ రాజు ముని కనియె. 93

గీ. అమ్మహాదేవి యెవ్వరో యాపెరూప, మెట్టులుండునొ పుట్టుట కేమికార
ణంబు జంతుసంతతికి మోహంబు గలుగఁ, జేయఁగాఁ గారణంబేమి చెప్పుమయ్య.

గీ. అనుటయు ముని వచించు నారాయణుండు. విశ్వము హరించి యోగరాడ్వృత్తిశేష
నాస్తరణ సేసికొని సంద్రమందు నిదుర, నొందఁ దత్కర్ణమలమున నుద్భవించి.

క. మధుకైటభులను దానవు, లధికభయంకరశరీరులగుచు విధాతన్
వధియింపఁగడఁగ నాతం, డధిగతనిద్రు హరిఁ గాంచి యత్యార్తుండై. 96

శా. నాకెంతేనిటికష్టముల్ గలిగినన్ దానే నివారించు ల
క్ష్మీకాంతుండు సుషుప్తిఁ జిక్కుపడె నక్షీణప్రతాపోగ్రులీ

రాకాసుల్ నిలువంగనీ రెటులహో ప్రాణంబులిప్డాగునో
యీకష్టం బెటుదాటునో యనుచు నెంతేఁజింతమై నంతటన్. 97

క. ఏనిద్రాధిష్ఠాత్రికి, శ్రీనాయకుఁడు వశముపడి చెందె విన్నదురక్ష
దానిఁ బరాంబ శరణుఁ గొన, నౌను హితాప్తియని నిశ్చయముగొని పిదపన్. 98

గీ. దేవి నీగతిఁ బ్రార్థించె దేవదేవి। దానశివదాయినీ। జగత్కారి। పరాత్మ
శయన। నీయాజ్ఞకు వశపడియకద తమ. కృత్యములఁ దీర్చికొనియెద రెల్లవారు.

వ. మఱియుం గాళరాత్రి మోహరాత్రి ప్రముఖనానాస్వరూపమ్ములనొప్పు నీకు నమస్కా
రమ్ము; నీచే గృహీతుండగు భగవంతు రమేశు మేలుకొల్పుము. నన్నీదురాత్మ
లగు రక్కసులు పీడించుచున్నవారని వేఁడుటయు నయ్యంబ దయార్ద్రయై హరిని
విడిచి రాక్షసుల మోహమయుల నొనర్చె; నంత హరియును నవ్వారలఁ బూర్వోక్త
క్రమమ్మున వధియించె; నారక్కసుల మెదడు భూమియయ్యె; నియ్యది మహాకాళీ
జన్మప్రకారం బింక మహాలక్ష్మ్యుత్పత్తి నాకర్ణింపుము. 100

క. మహిషీగర్భోద్భూతుఁడు, మహాబలపరాక్రముండు మదగర్వితుఁడౌ
మహిషాసురుండు దేవని. వహముగెలిచి లోకములకుఁ బ్రభువై యుండెన్. 101

గీ. తత్పరాజితులయి దేవతలు పురముల. విడిచి బ్రహ్మను ముందుగా నిడికొని హరి
హరులుగల లోకమున కేగి యతితరార్తి. కలితవచనులై వారితోఁ బలికిరిట్లు.102

సీ. అస్మత్ప్రభువులార। యసురశిక్షకులార। • యవధరింపుఁడు మహిషాసురుండు
బలపరాక్రమగర్వకలితుఁడై మమ్ము జ • యించి మా స్థానమ్ములెల్ల నను భ
వించుచునున్నాఁడు వేగవాని వధింప • వలను యోజింపఁగావలయు ననుడుఁ
గోపమ్ము గలిగిన శ్రీపతి మొగమున • నుండి సహస్రసూర్యోపమాన

గీ. మైన తేజమ్ము పుట్టెఁ గ్రమానుగతిని • గోఎదీపితరుద్రవాణీపతిముఖ
దేవతల దేహములనుండి తేజము లుద • యించె నెల్లర కానంద మెసక మెసఁగ.

వ. అందు శంభుసంభూతమ్మగు తేజమ్మున మొగమ్మును, యామ్యతేజమ్మునఁ గేశ
మ్ములును, వైష్ణవమ్మున బాహువులును, సౌమ్యమ్మున స్తనమ్ములును, మాహేంద్ర
మ్మున మధ్యమ్మును, వారుణమ్మున జంఘోరువులును, భౌమ్యమ్మున నితంబంబు
లును, బ్రాహ్మమ్మునఁ బాదమ్ములును, సౌరమ్మునఁ బాదాంగుళులును, వాసవమ్మునఁ
గరాంగుళులును, గౌబేరమ్మున నాసికయుఁ, బ్రాజాపత్యమున దంతమ్ములును,

పావకమ్మున నేత్రత్రయమ్మును, సాంధ్యమ్మున బొమముడియును, వాయువ్యమ్మునఁ
గర్ణమ్ములునుగా నెల్లర తేజఃపుంజమ్మున మహిషాసుర మర్దని యను నంబ
పుట్టుటయు. 104

సీ. శివుఁడు శూలమ్ము విష్ణువు చక్రమును వరు • ణుండు శంఖము ననలుండు శక్తి
ననిలుండు చాపసాయకముల నింద్రుఁ డై • రావతఘంట వజ్రమ్ము జముఁడు
దండఖడ్గముల శుద్ధమగు చర్మమును బ్ర • హ్మ కమండలువు నక్షమాల నినుఁడు
కిరణమాల సరిత్పతి రుచిరహారము • నంబరమ్ములఁ గుండలమ్ముల మణి

గీ. కటకముల నూపురమ్ములఁ గంఠభూష • ణమ్ము నర్ధచంద్రుని యక్షనాయకుఁడు సు
రాకలశ శేషుఁడు ఫణిహారమును త్వష్ట•యుంగరము హిమవంతుఁడు సింగమునిడి.

క. వారెల్లరు నచటంగల, వారెల్లరు నుతులొనర్పఁ బరమేశ్వరి దు
ర్వారబలుఁడు మహిషుని సం, హారం బొనరింపఁగా మహాధ్వని చేసెన్. 106

గీ. అంతమాత్రన భయమంది యద్దనుజుఁడు, సైనికులఁ దీసికొని యాకసమ్ము నస్త్ర
శస్త్రములఁ గప్పుచును జగజ్జననితోడ, నెదిరికొని యుద్ధమునొనర్పఁ గడియనంత.

వ. దేవి రోషరూషితాక్షియై చిక్షురదుర్ధరదుర్ముఖబాష్కలబిడాలవదనప్రభృతియోధాగ్ర
గణ్యుల నుక్కడంచుటయు. 108

క. మహిషుండు కనలి మాయను, బహురూపమ్ములనుఁ దాల్చఁ బరమేశ్వరి దా
ని హరింపఁజేయఁ దుదకున్, మహిషాకారమ్ము గొనియు మార్కొనునంతన్. 109

గీ. పాశమునఁగట్టి తలఁగొట్టి భగ్నపఱచె
మఱియుఁ దత్సైనికుల రూపుమాపె దేవ
తలు ప్రమోదమ్ము నంది రిట్లెలమి లక్ష్మి
మహిషమర్దనియై పుట్టె మనుజనాథ! 110

వ. ఇంక సరస్వతి యావిర్భవించిన తెఱం గెఱింగించెద నాలింపుము. 111

చ. సురల మదంబుపెంపుమెయి శుంభనిశుంభులు పీడవెట్ట స
త్వరగతి వారలెల్ల హిమవన్నగమేగి పరాంబఁగూర్చి "శాం
కరి! నిజభక్తసౌఖ్యకరి! గర్వితరాక్షసనాశకారిణీ!
హరిహరపద్మజాదిదివిజాత్మిక! యంచు నుతించి యంతటన్. 112

గీ. తల్లి! శుంభనిశుంభబాధల సహింప, లేక నిను శరణంటి మేలీలనేని
మమ్ము రక్షింపు మన జగన్మాత కతము, దెలుపుఁడనునంతఁ గోశమ్మువలనఁబుట్టి.

క. కౌశికియను నొకశక్తి సు, ధాశనులార। వరమిదుదు నడుగుఁడనఁ దే
వీ। శుంభనిశుంభాసుర, నాశనమొనరింపఁ బ్రార్థన మొనర్తుమనన్. 114

క. రాకాసులఁ బోకార్చెద, శోకము మీకేల యింక సుఖముండుఁ డటం
చాకె యదృశ్యయగుటయు, న్నాకౌకసు లేగిరి సుఁనగగుహ కంతన్. 115

ఉ. సుందరమైన రూపు పడుచుందనముం గలదై నిశుంభు శుం
భుం దగఁగొల్చు చండునకు ముండునకున్ బరశక్తి కన్పడం
గం దమరాజు శుంభు సముఖమ్మునకున్ జని వాండ్రు సెప్పి రా
క్రందితశత్రులోకి యొక కామినిఁ గంటిమి లోకమోహినిన్. 116

క. మనుజాంగనలున్ మన యం, గనలుఁ గంధర్వరాజకాంతలు త్రిదశాం
గనలున్ నాగాంగనలుఁ, గనఁదగ రా పువ్వుఁబోఁడిఁ గను కన్నులతోన్. 117

గీ. దాని యొయ్యార మదియు నింతయని చెప్పఁ
దరమె। తద్భోగమున కర్హతగలవాఁడ
వీవె కావున దాని నెట్లేని రా నొ
నర్చికొని మేటి సుఖము లందంగఁ దగదె. 118

క. అనుటయు విని శుంభుఁడు దూ, తను సుగ్రీవుఁడనువానిఁ దత్క్షణమునఁ బం
ప నతం డంబిక సముఖ, మ్మునకుం జని శుంభు మహిమముఁ దెలిపి పిదపన్.

గీ. అతఁడు నీకుఁ జెప్పుమనిన యట్టిది విను, మసురసురనరరత్నము లనుభవించు
వాఁడ నీవు రత్నమవౌటఁ ద్వత్సుఖాను, భూతి నాయది రతులఁ దన్పుము మృగాక్షి.

చ. అనవుడు శుంభుఁడాడు విధమంతయుఁ దెల్పితి వట్లెకాని యే
నొనరిచికొంటిఁ జిన్నపుడ యొక్క ప్రతిజ్ఞ "యెవండు యుద్ధమం
దు నను జయించు వాని కగుదున్ సతి" నం చది తప్పరాదు గా
న నటులొనర్పఁ జెప్పుము మనమ్మగునే? మఱి వాని కిద్దియున్. 121

గీ. ప్రతినవట్టుట నిట్లంటి బలియుఁడతఁడు
ప్రతిన నెఱవేర్చి ననుఁ జెట్టఁ బట్టఁ గలఁడు
చను మనుడు దూత దేవి వచనము శుంభు
నకుఁ దెలుప రోషరూషితాననుఁ డతండు. 122

వ. ధూమ్రాక్షునకుఁ దన కెదురాడిన దానిఁ గొప్పుం బట్టి యెదుటికిం దెచ్చుటకు నాజ్ఞ
యిచ్చుటయు నవ్వాఁ డఱువదివేల రక్కసుల వెంటఁబెట్టికొని యంబిక సమక్ష
మునకరిగి యుచ్చైస్స్వరమ్మున. 123

క. నీయంత నీవ శుంభు న, మేయ బలుం బొంది సుఖసమృద్ధిఁగొనుము లే
దా యేఁ గచమ్ముగొని కొని, పోయెదఁ దత్సన్నిధానమునకు ననవుడున్. 124

గీ. నిక్క మీ వట్టివాఁడ వనియుఁ బరాంబ, నీ ప్రభువు నీవు చేయుపనిఁ దెలుపుమని
హుంకృతిన వానిఁ జంపుటయుఁ దదితరులఁ, వాహనమ గాసివెట్ట నవ్వారలెల్ల.

సీ. ఆర్చుచు నలుదెసలందు నిండఁగ శుంభుఁ • డాప్రవృత్తి నెఱింగి యాత్తరోష
కుటిలితభ్రుకుటియై పటుతరుఁ జండు ముం • డుని రక్తబీజునిఁ బనుపఁ గ్రమము
గా మూగురును నేగి యామహేశ్వరి గ్రహిం • పఁగడంగి నేలపెఁబడఁగ నంత
శుంభనిశుంభు లుజ్జృంభత్పరాక్రమ • మ్మున మిక్కుటపు యుద్ధము నొనరించి

గీ. అంబకు వశమ్ము పడి మరణంబుచెంద • విబుధులెల్లరు నానందవివశులై ను
తించి రియ్యదియ సరస్వతీచరితము • శక్తియ సృజించుఁ బాలించు సంహరించు.

వ. కావున మహామాయయు మోహనివారిణియునగు నయ్యంబ నారాధించితివయేని మోహమ్ము విన్నంటదు రాజ్యంబు వొందెదవని పులహుండు దెల్పుటయు నప్పార్థివుండు విసృష్టాహారుండై తనరక్తము బలియిచ్చుచు మృణ్మయంబగు దేవీమూర్తిని యథోచితమ్ముగఁ బూజించుటయు నయ్యంబ ప్రత్యక్షంబై. 127

క. వర మడుగుమనుడు మోహము, హరియింపఁగ మరలరాజ్యమందఁగ నిడు మీ
శ్వరి! యన నట్లగు నిఁకనొక, వరమిచ్చెద దాన దీనిపైపుట్టువునన్. 128

గీ ప్రభుఁడవగుదువు మన్వంతరమున కఖిల, సంపదలు గల్గునని జగజ్జనని చనియె
నతఁడు మన్వంతరప్రభువయ్యె నీచ, రితముఁ జదివిన వినిన నీప్సితములబ్బు. 129

క. వినుమిఁక మిగిలిన మనువుల, జననముల స్మరించుమాత్ర జగదీశ్వరిపై
జనియించుఁ బత్తి చిత్త, మ్మునఁ దనకెఱుఁగంగరాని ముదము జనించున్. 130

వ. వైవస్వతునకుఁ గరూష పృషధ్ర నాభాగ దిష్ట శర్యాతి త్రిశంకులను నార్వురు తనయు లుద్భవించి రవ్వారు. 131

సీ. కాళింది తటికేగి కలితమృణ్మయమూర్తి • భ్రామర్యభిధదేవి బహువిధోప
చారమ్ములిడుచు వేర్వేఱఁ గొల్చుచుఁ బర్ణ • పవనభక్షకులు శ్వాసవిరహితులు
నుదకధూమ్రాంశుకృతోదరపోషణు • లై యుపాసనబల్మి నాత్మయంద
జగముగాంచుచు నెక్కుడగు తపమ్ముఁ బదిరెం•డేండ్లు సేయఁగ దేవియెదుటఁగాన

గీ. ఎచ్చుట ను "వాగ్భవప్రీత! వాగ్భవోక్త!
యాశి! క్లేంకారవిగ్రహ! హృదయదుఃఖ

హారిణి! కృపార్ద్రదృష్టిప్రసారిణి! యప
రోషకారిణి! యనుచు నార్గురు నుతింప. 132

క. భూపతిసుతులార! తపో, దీపితులార! మదికోర్కి దెల్పుఁడనుడు న
ర్వీపాలకత్వముఁ దను, జోపేతశ్రీయు మాకు నొసఁగుము తల్లీ! 133

వ. అనుటయు, 134

క. మీ కోర్కి దీరు నింతియ, కాక క్రమమ్ముగ మనువులు కాఁగల రధిక
శ్రీకీర్తిసంతతులనున్, గైకొనియెద రని పరాంబ కను మొఱఁగె వెసన్. 135

వ. అట్లయ్యార్వురు నప్పుట్టువున రాజ్యసంతత్యాది వైభవమ్ము లనుభవించి పైపుట్టువునఁ గ్రమమ్ముగఁ గరూషుండు తొమ్మిదవ మనువగు దక్షసావర్ణియు, నాభాగుండు పదునొకండవ మనువగు సూర్యసావర్ణియు, దిష్టుండు పదిరెండవ మనువగు చంద్రసావర్ణియు, శర్యాతి పదమూఁడవ మనువగు రుద్రసావర్ణియు, త్రిశంకువు పదునాల్గవ మనువగు విష్ణుసావర్ణియునై భ్రామరి యనుగ్రహమ్మున నెల్లభోగమ్ముల నంది లోకవంద్యులై రనుటయు నారదుండు. 136

క. దేవీకథామృతమ్మున్ ద్రావఁగఁ ద్రావఁగఁ దలంతు భ్రామరి యను న
ద్దేవి యెటు పుట్టె రూపం, బే విధమున నుండుఁ దెలుపు మిక్కుత యనుడున్.

వ. నారాయణుండును. 138

గీ. తల్లులకుఁ బ్రీతి యేరీతిఁ బిల్లలపయి, నుండు జగదంబకును నట్లయుండు జగము
నందు నిర్వ్యాజమగు ప్రేమ యతివిచిత్ర, మంబ చారిత్ర మెఱుఁగ శక్యంబుగాదు.

సీ. అరుణుం డనఁగ నొక్క యమరారి యమరుల • గెలువ నలువఁగూర్చి వలిమలదరిఁ
బండుటాకులు దిని పదివేల వత్సర • మ్ములు, జలశీకరమ్ములుగొని పది
వేల వర్షమ్ములు, పిదప మారుతభుక్తిఁ • బదివేల యేఁడులు శ్వాసబంధ
నమ్ము గాయత్రీ జపమ్ము సేయుచుఁ దామ • సమ్ము గ్రమ్ముకొనఁ దపమ్మొనర్చు

గీ. నంత వాని శరీరమ్ము నందు నుండి • పుట్టి యగ్గి జగమ్మెల్ల ముట్ట భయము
నంది యెల్లరు విధి శరణొంది తెలుప • నతఁడు గాయత్రితో నేగె నంచనెక్కి.

గీ. ఏగి ప్రాణావశిష్టు నాడీగరిష్ఠు, నక్షిమీలనపూర్వకధ్యాననిష్ఠు
నగ్నితేజోవిశిష్టు గాత్రాపకృష్టు, నతికృతతపస్సముత్కృష్టు నరుణుఁ గాంచి. 141

క. వినినంత సంతసింపఁగ, ననిమె "వరమ్మడుగు" మని సుధాధికమధురం
బనఁదగు నప్పలుకున్ విని, కనులన్ విప్పి విధిఁ గాంచి కడు వినయమునన్.

గీ. నతి నుతి నొనర్చి "మృత్యువు నాకు లేక
పోవు నటు సేయు" మన మృత్యువు హరిహరుల
కేని దప్ప దొరుల మాటయేల। యే నొ
సంగ(దగునది యడుగు మనంగ నత(డు. 143

వ. యుద్ధమ్ముననొండె నన్యనిమిత్తమ్మునొండె నాకు మృత్యువులేమి(గటాక్షింపుము. మఱియు దేవతల జయించు నంతటి బలమ్ము నా కలవడవలయు నావుడు నతం డట్ల కాక యని చనుటయు నతండును. 144

సీ. దనుజుల(బిలిపింప(దమకు నాతని బ్రభు • వుగ(జేసికొని వాండ్రు నగవిరోధి
కడకు యుద్ధ మొనర్ప(గా దూత నంప నా • త(డు భీతు(డై ధాత కడకు(జనుడు
నత(డు శ్రీపతి(బురోగతు(జేసికొని శూలి(•గను(గొని యెల్లరు(గలిసియరుణు(
జంప(గ యోజించు సమయమునన వా(డు • సర్వాధికారముల్ సంగ్రహించి

గీ. తాన నానాస్వరూపముల్ దాల్చి యేలు•చుండ సూర్యేందుయమవహ్ని లొక్కపెట్టి
వచ్చి తమపాటు చెప్ప నప్పట్టునందు•గొప్ప యాలోచనము సేయ(గుందునంత.

క. అంబం గొలువు(డు మీకా, ర్యంబుం బొనరించు నాపె యరుణు(డు గాయ
త్రింబెడబుద్ధి విడిచిన మృ, తిం బొందున్ దజ్జపంబ దృఢబలు(జేసెన్. 146

వ. అనుచు నశరీరిణి వలుకుటయు నింద్రుండు బృహస్పతింబిలిచి యే మెల్లర మంబ నారాధించెద మాపె నీకుసాహాయ్యకంబాచరించు నీ వరిగి యరుణుండు గాయత్రి విడుచు నట్లొనర్పు మని యెల్లరం గలిసి పరమేశ్వరిం గొలువ నరుగుడు బృహ స్పతియు. 147

గీ. అరుణు సన్నిధి కరుగ "నమరగురూ। య, రాతినైతి యుష్మత్పక్షపాతి విపుడు
గానుగద; యిట్లు రానేమి కారణ"మ్మ, నంగ మనకు సంబంధ మున్నయది కాదె.

క. ఏదేవి నేము గొలిచెద, మాదేవి న్నీవు గొలుచుటది లేదె యనం
గా; దాని(గొలువనని మా, నాదానమ్మున(ద్యజించె న మ్మంత్రంబున్. 149

క. గాయత్రీప్రతిపాదక, మై యొప్పెడు మంత్ర మెప్పు డత(డు విడిచెనో
పోయెం దేజ మ్మప్పుడ, గాయత్రిదికాక తేజు కాయజమగునే. 150

క. అత(డట్లుగా బృహస్పతి, కృతకృత్యుం డగుచు వచ్చి యింద్రున కాసం
గతి దెల్ప(గ నతి కుతుకా, న్వితులై నుతియించి రంబ నెల్లరు(బిదపన్. 151

వ మఱియు బహుకాలమ్ము మాయాబీజ జపం బొనర్చునంత. 152

సీ. చిత్రవస్త్రద్వయాంచితయుఁ జిత్రానులే • పనపుష్పమాలికాపరిలసితయు
హ్రీంకారతుల్యశబ్దాంకితభ్రమరసం • వృతయుఁ గోటితపనద్యుతిసహితయు
నతిసుందరాతిశాంతాకారకలితయుఁ • గరుణార్ద్రదృక్ప్రసంగతయునై ప
రాంబ గన్పడ సంభ్రమంబున నెల్లరు • "సృష్టిస్థితిలయకారిణి ! మహోగ్ర !
గీ. యుగ్రతార ! యనుగ్రహోదగ్ర ! సర్వ • జనని ! సర్వజ్ఞ ! సర్వాత్మిక ! నిగమప్ర
శంసిత ! దురాత్మసత్త్వనాశకరి ! 'నేతి • నేతి' వాక్యబోధ్య !" యని యెంతే నుతించి.
వ. మఱియుఁ దదవతారభేదమ్ములఁ దత్తద్రాక్షసచ్ఛేదమ్ములఁ బ్రశంసించి, "యీవ
గాయత్ర్యాదిరూపమ్ములఁ దాల్తు. నీ రూపమ్మ యెల్లరూపమ్ముల నెసంగు. విశ్వ
తైజసప్రాజ్ఞవిరాట్సూత్రాత్మిక వీవ" యని యెల్ల భాగమ్ముల నమస్కరించి "యో
తల్లీ ! మమ్ము రక్షింపు" మనుటయు. 154
గీ. "చేయఁదగు కార్య మెయ్యది చెప్పుఁ" డన న
రుణుఁడు శ్రుతిదేవవిప్రవిరోధియై క
డుంగడుఁ గీడు సేయుఁ జంపంగవలయు
ననుడుఁ బుట్టించెఁ దుమ్మెదల నధికముగ. 155
క. తనచుట్టుఁ దనరు తుమ్మెద, లనువారిఁ బంప నద్రులఁ ద్రుమంబుల నిం
గిని మిడుతలదండు విధ, మ్మున నవిగ్రమ్మఁగఁ దమంబు వొడమెఁ బుడమిన్.
ఆ.వె. తేనెఁ దీయువానిఁ దేనెటీగలు కుట్టు, నట్ల కోపమున సురార్యకోవి
దారణమ్ము తుమ్మెద లొనర్ప వారించు, కొనఁగఁ జాలరైరి దనుజులెల్ల. 157
గీ. అస్త్రములఁ బట్టుచేని, యాహవము సేయు
చేని, యొకని దుస్థితి నొకఁ డెఱుంగుచేని
గలుగకయె యెవ్వఁడెచ్చోటఁ గలఁడొ యాతఁ
డచ్చటన చచ్చెఁ; నంతఁ గార్యమ్ముతీర. 158
క. తుమ్మెద లంబికసామీ, ప్యమ్మున కరుగంగ విస్మయమ్మందిరిలో
కమ్మునఁ గల వారెల్లరు, "నిమ్మాయ యదీయ" యంచు నెంచు మనములన్. 159
గీ. అంత బ్రహ్మాదిదేవతల్ హర్షమొంది, యంబ కఖిలోపచారమ్ము లాచరించి
కొనక్కలిడి జయశబ్దసంకలితులై సు, మములు గురిసిరి మఱియు స్వర్గమున నపుడు.
వ. దుంధుభిధ్వానమ్మందికొనియె; నచ్చర లిచ్చవచ్చిన కొలందిని నృత్యమ్మొనర్చిరి.
గంధర్వాదులు గానంబులఁ బ్రశంసించిరి. మృదంగాదివిరావంబు భువనభోంతరాళ
మ్మునఁ గరాళమ్ముగ నావరించె నంత. 161

క. శిరములఁ గరము లలర "జయ, పరమేశ్వరి" యనుచు నెల్లవారు నుతింపన్
వరము లొసఁగి "త్వద్భక్తిన్, గరమి" మ్మనుడు నిడి యంబ కనుమొఱఁగె వెసన్.

గీ. పాపతాపహరము మనుభ్రామరీ చ, రిత్ర మియ్యది చదివినఁ బ్రీతి వినిన
నభిమతార్థసిద్ధియగు భవాబ్ధి భీతి, నొందుగతి తప్పు నంబ సాయుజ్య మొదవు 163

స్కంధాంతపద్యములు.

క. విద్యావైశద్యాప్రతి, పాద్యావేద్యాతిశాంతభావవిభావా
భిద్యోతితచరితాప్రతి, వాద్యార్జితకీర్తిసాంద్ర! బ్రహ్మసుధీంద్రా! 164

క. భాష్యాంతపాఠకత్వా, దూష్యకవిత్వప్రశస్తిదుస్సాధలస
చ్ఛిష్యప్రశిష్యకలితమ, నీష్యన్వేషాత్మశక్తి! నిరుపహతోక్తీ! 165

పంచచామరము. నిరంతరాన్నదానమానిత! క్షుదన్వితప్రజా
పరంపరాకృతస్తుతిప్రసిద్ధ! శుద్ధబుద్ధి బ
ద్ధరమ్యసౌమ్యసౌమ్యవర్తనా! ధనాద్యనాదరా!
ధరాధరాలయీకృతార్థతత్త్వవిత్త్వ! సత్త్వగా! 166

గద్య.

ఇది శ్రీ చర్లబ్రహ్మంతర్యాణిమణిప్రశిష్య తిరుపతివేంకటేశ్వరకవిశిష్య
వేంకటేశ్వరకనిష్ఠపితృవ్య శ్రీ వేంకయార్యపుత్ర సుబ్బమాంబా
గర్భశుక్తిముక్తాయమాన సుకవి విధేయ వెంకన నామ
ధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహా
పురాణమ్మునందు దశమస్కంధము.

శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

సమస్తసన్మంగళానిభవంతు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

అతివిమలచరిత ! నిత్య, స్తుతవిద్యాన్నప్రదాన ! సుగుణమణీసం
తతిభాస్వదన్నపూర్ణా, పతివ్రతానాథ ! బ్రహ్మపండితవేధా. 1

వ. అవధరింపుము నారదుండు నారాయణుం గాంచి, 2

గీ. దేవకార్యార్థ మమ్మహాదేవి వాడము, టాదిగాఁగల యఖిలమ్ము నానతిచ్చి
తనఘ ! యెద్దానికతన నయ్యంబ ప్రీతి, జెందు నట్టి యాచారమ్ము చెపుము నాకు. 3

క. అనవుడు నారాయణుఁ డి, ట్లను నో మునివర్య ! యేసదాచారము చే
యు నరుల కంబాకృప గ, ల్గునో దాని వచింతు వినుము గుణరత్ననిధీ ! 4

గీ. ఉదయమున లేచినది మొద లుత్తమద్వి, జులు సదాచారమునఁ బుచ్చవలయుఁ బ్రొద్దు
ధర్మ మొక్కఁడు దక్క నాత్మకు సహాయ, మాచరింపఁగలేదు దారాదికంబు. 5

క. కావున ధర్మవిధానం, బేవిధిఁ జేయంగవలయు నెల్లరుఁ; దమముం
బోవిడువ నింతకన్నను, జేవగల విశేష మొండు చిక్కదు జగతిన్. 6

గీ. ధర్మములకెల్ల నుత్తమధర్మ మెందు
నరయ నాచార మదియుఁ జెన్నారు రెండు
తెఱఁగులుగ శ్రుతివాక్యకథితము స్మృతి
విహితమునునయి ద్విజులందు వెలయవలయు. 7

గీ. ఆయువును సంతతియు శుభ మన్న మఘవి
ముక్తియును గల్గు నాచారసక్తులకు ని
హంబు పరమును మేలగు నజ్ఞులకును
ముక్తి నొడగూర్చు నిది నిక్కముగ మునీంద్ర. 8

క. ఆచారమ్మున శ్రేష్ఠ్యం, బాచారమ్మునన గర్మ మలవడు మఱి త
త్ప్రాచుర్యమ్మున జ్ఞాన, శ్రీ చెలఁగున్ దాన ముక్తి చెందు నరుఁ డొగిన్. 9

క. ఆచారము పరమ తపం, బాచారము జ్ఞానదాయి యది లేని ద్విజుఁ
ధీచతురులు శూద్రునిఁగాఁ, జూచుచు బహివెట్టవలయు సుగుణాభరణా. 10

వ. అదియును శాస్త్రీయలౌకికభేదమ్మున రెండు దెఱఁగు లుభయమును శుభార్థుల కావ
శ్యకంబ దేశాదిధర్మములును నిట్లకానెఱుంగునది. 11

క. ఎవఁడు దురాచారుఁడు వాఁ, డు పడయు నిందన్ సదా గడుఁ దుఃఖంబుఁ
దెవులున్ వానిన్ వదలక, పవలని నిశియనక పట్టిపాలార్చు మునీ. 12

గీ. ధర్మవర్జితమైన యర్థమును కామ. మును విసర్జింపవలె సుఖమ్మునకుఁ గాక
యన్యవిద్వేష మొనరించునట్టి ధర్మ, మునకు నొడఁబడవలదన మునియుఁ బలుకు.

క. వివరింప నశక్యంబు బ, హువిధము శాస్త్రంబు దాని యుక్తు లెఱుంగం
గ వశమె దేనికి తన ధ, ర్మవు నిర్ణయ మెఱుకపడు నరులకు మహాత్మా. 14

వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లను. 15

చ. వినుము పురాణముల్ హృదయవీధి శ్రుతిస్మృతులందు లేతదీ
యనియతి ధర్మ మీత్రితయమందు విరోధము గల్గెనేనిఁ గై
కొనవలయున్ శ్రుతిన్ మఱియుఁ గొందొకచోట శ్రుతిస్మృతుల్విరో
ధినులగునేని రెంటను శ్రుతిన్ గొనఁగాఁదగుఁ బూర్వరీతిగన్. 16

గీ. శ్రుతి ద్విధాబోధకత్వ మెచ్చోటను జెందు
నుభయము ప్రమాణమని యట నొప్పవలయు
స్మృతియు నిట్లయ్యేనేని నయ్యెడఁ బృథగ్వి
షయిత గల్పించు టది ధర్మసమ్మతంబు. 17

గీ. మఱి పురాణతంత్రోక్తధర్మములు శ్రుతివి, రుద్ధములు గాకయుండిన రూఢిగను గ్ర
హింపఁదగు వేదము ననుసరింపదేని, యదియు ధర్మంబె? తత్కర్త యనఘుఁడగునె?

క. స్మృతియుఁ బురాణము తంత్రం, బితరములగు శాస్త్రములు మఱెయ్యవియేనిన్
మతము లగునె ప్రత్యక్ష, శ్రుతిరుద్ధము లయ్యెనేని శుద్ధమనస్కా. 19

గీ. ఎన్ని తెఱఁగుల వేదంబ యెయ్యెడలఁ బ్ర
మాణ మది చెప్పు బహుధర్మమార్గములఁ ద
దుక్తధర్మవిహీనుల కొలయుచుండు
జముని లోకమునందుఁ గుండములగములు. 20

చ. పలువచనమ్ము లేల శ్రుతపద్ధతికిన్ వెలిగాని ధర్మముల్
సలలితముల్ స్మృతి ప్రభృతిశాస్త్రము లాగమమూలకమ్ములై

చెలఁగనిచోఁ బ్రమాణగతి చెందవు; దుర్వచనోక్తధర్మక
ర్తలు నరకమ్మునం బడి కరమ్ము భరమ్ముగ నుందు రంధులై. 21

గీ. అనఘ! వైఖానసమతానుయాయు లగుచుఁ, దప్తముద్రాంకనమ్ములఁ దాల్చు జడులు
లింగధారులు దుర్గతికిం గడంగు, వారు వీ రుభయులు వేదబాహ్యు లగుట. 22

క. ప్రతిదినమును బ్రతిపదమును, గృతమగునాకొ యించుకేవి గిల్బిష మనుమక
మతి జంకుచు ధర్మమును సు, కృతు లొనరింపుదురు పుణ్యకీర్తులు వసయన్. 23

వ. రాత్రి యామంబు కడచినమీఁద యథోచితమ్ముగఁ బ్రాణాయామం బొనరించి యద్దే
విని యథోక్తమ్ముగ ధ్యానించి పదపడి గురువుంగూర్చి. 24

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవమగు శివుఁడు గురువె పరుండన్
బరమామ్నాయము చొప్పున, గురువునకే భక్తి మ్రొక్కు గొల్వెద నెడఁదన్. 25

క. అని చెప్పి మఱియు నారా, యణుఁ డిట్లను వేదములు తదంగము లాచా
రనియతిశూన్యుఁ బవిత్రుం, బొనరుప వీమాట నిక్కముగఁ దెలియనగున్. 26

క. తనచదివిన వేదమ్ములు, తనకున్ మరణంబు దొడరుతఱి ఱెక్కలు వ
చ్చిన గూడు విడుచు పక్షుల, యనువునఁ దన్నుఁ ద్యజించునని యెఱుఁగుముసీ.

వ. అని వెండియు, 28

తే. గీ. అనఘ! బ్రాహ్మముహూర్తమ్మునందు లేచి
సకలమును విధియుతముగ సంధ్యవంటియు
నాచరించుట యొప్పు వేదాభ్యసనము
రాత్రి నాల్గవజామున రమణ మెఱయ. 29

తే. గీ. పిదప నిష్టదేవస్తుతి మదినొనర్ప
వలయు; మఱి యోగియేని యయ్యలఘుఁ డాత్మఁ
బూర్వమార్గానుగతిఁ బరపురుష ధ్యాన
మాచరించుట యొప్పగు ననఘచరిత. 30

క. తగ బ్రహ్మధ్యానం బీ, వగ నానమయమ్మునం దెవఁడు సల్పు నతం
డగు జీవన్ముక్తుఁడు సుక, రగతిన్ బ్రహ్మైక్య మపుడు రంజిలుకతనన్. 31

వ. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి యథోచితమ్ముగఁ గృత్యమ్ములు దీర్చికొనవగు. 32

క. తల కొక వస్త్రము చుట్టి కు, తలమునఁ దృణమువిడి వా కొదవనీక సుని
శ్చలవిశ్వాసుండై తా, నొలయఁగవలె నుమియఁటుడిగి యొగి నవ్వేళన్. 33

సీ. జలమునఁ జిత మల శాద్వలమ్మునఁ బుట్టఁ • బాడు దేవళమునఁ బథమునందు
జంతుగర్తములందుఁ జనదు విణ్మూత్రవి • సర్జనం బొగి రెండు సంజలందు
జపదంతశుద్ధిభోజనపితృదైవకా • ర్యములు విణ్మూత్రనిర్గమనిధువన
కృతుల యాగమ్మున వితరణబ్రహ్మకా • ర్యమ్ముల దేశికసన్నిధాన

తే. గీ. మందు మౌనమ్ము వహియించు టభిమతంబు
మఱియు దేవర్షిముఖుల సమగ్రవినయ
కలన నచ్చోటు విడుచు నట్లలవరించి
శౌచమొనరించు టది వేదసమ్మతంబు. 34

క. అనలానిలారుణద్విజ, వనములు నాలఁ గనుఁగొంచు వలవదు విణ్మూ
త్రనిపాతన మొనరించుట, ఘనమగు శ్రేయమ్ము గోరు కర్మఠమణికిన్. 35

తే.గీ. పవ లుదఙ్ముఖతయు రాత్రిభాగమందు, దక్షిణాభిముఖత్వంబు దవుల టొప్పు
పర్ణలోష్ఠతృణాదులు పైచి కప్పు, వలయు విణ్మూత్రములు బయల్వడకయుండ. 36

చ. పదపడి కేల లింగమును బట్టి జలమ్ములు గల్గు నయ్యెడన్
గదిసి జలంబు పాత్రమునఁ గైకొని కొండొక నేల యేగి తె
ల్పొదవెడి కూలమృత్తికను నొయ్యన శుద్ధియొనర్చు టొప్పు న
య్యది సమకూరకున్నఁ గొననౌ నెదియేని ద్విజుండు మృత్తికన్. 37

వ. మఱియుఁ దదితరులు గ్రమమ్ముగ రక్తపీతకృష్ణమృత్తికలు గ్రహింపనగు. దేవగృహవల్మీకాదులందు మృత్తిక గ్రహింపఁ దొప్పు; దన్యశౌచశిష్టమ్మును నగ్రాహ్యంబు. మూత్రమ్మున కన్న శౌచమ్మున ద్విగుణమ్మును నంతకన్న మైథునమ్మునఁ ద్రిగుణమ్మును మృత్తిక వలయు. ఇదియంతయు గృహస్థున; కింతకు ద్విగుణంబు బ్రహ్మచారికిని నంతకు ద్విగుణంబు వానప్రస్థునకుఁ జతుర్గుణంబు యతికి ననియెఱుంగునది. శౌచకర్మమ్మున నొక్కొకసారి కొక్కొక యుసిరికకాయయంత మృత్తిక గ్రహించుట విధివిహితం; బియది యెల్ల దివాశౌచమ్మునకు. రాత్రియేని యేతదర్ధమ్ము. నాతురునకుఁ దదర్ధమ్మునుఁ, మార్గస్థునకు దాన సగమ్మును జాలెడి.

క. స్త్రీలకును శూద్రజనులకు, బాలురకు నశక్తులకును బరమాపది నే
లీలనగు మృష్టగంధం, బోలిన్ శేకుంట యంత యొనరుపవలయున్. 38

క. గంధలేపక్షయావధికంబు శౌచ, మఖిలవర్ణమ్ములకు నొప్పు ననియె మనువు
మఱియు దక్షిణకరము వామకరమున వి, శుద్ధముగఁ జేయవలయు నోసుగుణరాశి.

తే.గీ. నాభి కూర్ధ్వప్రదేశమ్మునఁ గుకిచేయి. క్రిందు దేశమ్మున కెడమకేలు శౌచ
కర్మమున సమ్మతమ్ములు కర్మము లిటు. దక్షిణ హస్తౌకగతి సల్పఁదగదు మౌని.

క. విను విణ్మూత్రోత్సర్జన, మున జలపాత్రమ్ము విప్రముఖ్యులు గొనఁగాఁ
జన దజ్ఞానమ్మునఁ గొను, జనులకుఁ బాచితము సర్వసమ్మత మనఘా. 42

క. అలసత్వాజ్ఞానమ్ముల, వలనన్ శౌచంబు మాసువాఁడు త్రిరాత్రం
బులు నీరాహారుండై, సలుపవలెన్ జపము పిదప సంశుద్ధికినై. 43

తే. గీ. దేశకాలోపపత్తి శక్తిప్రసక్తి
ననుసరించి శౌచం బిటు లాచరింప
వలయు విట్సొచమున నొకపదియురెండు
సార్లు గండూషము లొనర్పఁ జను మునీంద్ర. 44

క. నాలుగు గండూషమ్ములు, పోలఁగ మూత్రంపుశౌచమునఁ దన్నీరం
బోలి నధోముఖుఁడై తా, వాలాయము విడువవలయు వామంపుదెసన్. 45

క. పదపడి కృతాచమనుఁడై, రదనమ్ములు దోమవలయు రహిఁగంటకసం
పదయుత క్షీరస్రుతియుత, బొదలెడికాష్ఠమున నేమనమున మునిచంద్రా.

క. పదపడి నద్యాదికమున, సదమలతాసిద్ధిపొంటె సలుపఁగవలెఁగో
విదులౌవారలు స్నాన, మ్మది ప్రాతఃకాలమంద యేర్పడియె మునీ. 47

క. మలినమ్మగు దేహమునకుఁ, గలవు నవద్వారములు నికామస్రావం
బొలయించు వీని శుద్ధికి, వలయు నుషస్స్నాన మెట్టివారికినేనిన్. 48

తే. గీ. తెగు నగమ్యాగమనదుష్ప్రతిగ్రహభవ, దోషములు చాటునందగు దొసఁగు లెవ్వి
యేనిఁ బ్రాతఃకృతస్నానులైన వారి, కన్య లెయ్యది చేసిన నగు విఫలము. 49

తే. గీ. ఏడు దినము లుషస్స్నాన మెనయఁడేని
మూఁడు దినములు సంజకు మొనయఁడేని
పదియురెండు దినము లగ్నిఁ బడయఁడేని
నగ్రజుఁడు శూద్రభావమ్ము నధిగమించు. 50

క. విను స్నానము సంధ్యావం, దనమును బొనరించు నరుఁడు దర్పయుతుండై
చను నొలయఁగఁ దచ్చిరహం, బున నొనరిచెనేని నదియుఁ బొలివోవు మునీ. 51

తే. గీ. స్నానకర్మం బనూనమై చనెడి హోమ
కాల మత్యల్పమై యొప్పుఁ గానఁ బ్రొద్దు

టను యథోక్తమ్ముగను స్నానమును మొదలిడ
కప్పటికిఁ దగుగతి సల్పు టభిమతంబు. 52

తే. గీ. వ్యాహృతిత్రయసంయుతమై ప్రణవస
హితమగుచు నొప్పు గాయత్రి నెనసి ప్రాణ
వాయుసంయమనం బొనర్పవలె మూఁడు
మార్లు; గాయత్రి కెనయగు మంత్రమున్నె! 53

క. స్తుతిసేయు భక్తునకుఁ బర, గతిదాయకమగుచు సర్వకామమ్ముల ర
క్ష తగన్ సల్పుట దీనికి, సతమగు గాయత్రి యనెడి సదభిఖ్య మునీ. 54

తే. గీ. ఆత్మధర్మనిరతుఁ డైన యగ్రజుండు, వైదికమ్మగు మంత్రమ్ము వదలక జప
మొనరుపన్‌వలె లౌకిక మూన వలవ, దుభయపక్ష సముద్ధృతి యొలయు దీన.

వ. పదపడి దేవర్షిపితృతోషకంబగు స్నానాంగతర్పణం బాచరించి జలమ్ము వెడలి
శుద్ధవస్త్రధారణపూర్వకముగ విభూతి బూయవలయు. 56

తే. గీ. జపమునకు సాధకముఁగ సతతమును న, నంతభక్తిప్రపూర్తి రుద్రాక్షమాల
లేనరుఁడు దాల్చు వాఁడు మహానుభావుఁ, డపరనీలకంఠుండని జపిత లంద్రు. 57

క. కనకమున నొండె రజత, మ్మున నొండెన్ ఖచితములుగఁ బొసఁగించి సికకా
జనుఁ గర్ణములను ధారణ, మనయము రుద్రాక్షలకు సమాహితచిత్తా. 58

తే. గీ. జందెమున హస్తమున గళమందుఁ దుంద
మందుఁ బ్రణవమంత్రమ్మున నైనఁ దాల్ప
వలయుఁ బంచాక్షరీమంత్రకలననైన
నతులితమ్మగు భక్తిసంతతము చెలఁగ. 59

క. విను రుద్రాక్ష ధరించుట, చను శివవిజ్ఞానమునకు సాధనమై వి
న్ననువుగ సిగఁ దాల్చిన దా, ని నెఱుంగుము పారతత్వనియతి నృపాలా. 60

తే.గీ. కర్ణములయందు జగదంబగాఁగ జందె
మందు వేదమ్ములుగ హస్తమందు దెసలు
గాఁగ గళమున వాగ్దేవిగా దసంజ
యుఁగ స్మరియింపఁదగు దాని నూనునెడల. 61

తే.గీ. అఖిలవర్ణమ్ములకును రుద్రాక్షధార, ణంబు విహితమ్ము ద్విజులు మంత్రంబుతో ధ
రింపవలెఁ దక్కొరులఁ గిట్టిరీతి చనదు, దీని ధరియించువాఁడె యీశానుఁ డధిప.

క. ఇన్ని యననేల మఱి తా, నెన్నేని యకృత్యములను నెఱిఁగి యెఱుఁగక కు
ద్యన్నియతి విడిచి సలిపియుఁ, బన్నుగ నివి దాల్చువాఁడు పాపరహితుఁడౌ. 63

తే.గీ. ఎవఁడు రుద్రాక్షలను ధరియించు వాఁడు
తినుట కర్హుని దినుట, యయ్యనఘు పాన
కృతియు నట్టిదః మఱి ధరియింప సిగ్గు
నెవఁడు గను వాఁడు గనఁ డెన్నఁడేని ముక్తి. 64

క. మునివర। రుద్రాక్షలఁ దా, ల్చినవారిం గాంచి వాదుచేసెడి వానిన్
మనమున నూహింపుము జన, కునకున్ బొడమని యపాత్రకుండని యెపుడున్. 65

తే.గీ. రుద్రుఁ డెద్దానఁ గైకొనె రుద్రతను గ్ర
హించె బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వమ్ము నెక్కృతమున
మునులు సత్యసంకల్పు లేమూలమున న
యిరొ వచింపఁదరమె తన్మహిమ మొరులకు। 66

క. రుద్రాక్షధారిఁ గని శుం, భద్భక్తిన్ ద్రవ్యధాన్యవస్త్రాదులఁ దా
భద్రార్థి యగుచు నిడి యా, రుద్రుని లోకమ్ము గను నరుఁడు మునితిలకా. 67

తే.గీ. మఱియు రుద్రాక్ష ధరియించు మహితు శ్రాద్ధ
మందు భుజియింపఁజేసిన యనఘుఁడు పితృ
లోకమున కేగు నతిభక్తిలోలుఁ డగుచుఁ
గాళ్ళు గడిగి త్రాగినవాఁడు గాంచు ముక్తి. 68

క. హారాదికమును రుద్రా, క్షారూఢము గాఁగఁ దాల్చు ననఘుఁడు రుద్రుం
డై రాజిలు నెల్లెనియు, ధారణ మొనరించు వారు ధన్యులు మౌనీ. 69

ఉ. హారము లేల భూషణము లన్యము లేటికి దోడు గేవలం
బై రహిమీఱ వియ్యది మహామహుఁ డెవ్వఁడు దాల్చు మంత్రసు
శ్రీరుచిరంబుగా నయినఁ జెన్నుగ మిన్నకయైన లజ్జనొ
ప్పారియునైన వాఁ డఘము నందఁడు జ్ఞాని యగుం గ్రమమ్ముగన్. 70

క. నారద। వేయేటికి నా, కానసి రుద్రాక్షమహిమ మంతయుఁ జెప్పం
గారాదు యత్నమునఁ ద, ద్ధారణ మొనరించువాఁడు ధన్యుం డెందున్. 71

క. అనపుడు ముని యిట్లను నో, యనఘా రుద్రాక్ష యిట్టిదై పూజ్యత్వ
మ్మునుగొనిన కారణమ్మును, వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే నా నతఁడున్. 72

క. పలికె నిటు లో మునీశ్వర!, యల షణ్ముఖుఁ డిట్లు మున్ను హరు నడిగినఁ దాఁ
దెలిపె నతఁ డయ్యదియె నీ, పలుకున కుత్తరమొనర్తుఁ బరమప్రీతిన్. 73

వ. శివుండు కుమారుం గాంచి పుత్రా! త్రిపురుండను నొక్క రక్కసుండు బ్రహ్మాదుల నుక్కడంచి దుర్జయుండై నెగడునెడ నసురులు నాకుం గుయివెట్టిన నేను నఘోర నామకంబగు నొక్క దివ్యాస్త్రమ్మును దివ్యవర్ష సహస్రపరిమితమ్మగు కాలమ్ము చక్షురున్మీలనంబొనర్చి చింతించితి; నయ్యెడ నాకుఁ జమ్ములగు మన్నేత్రములనుండి బిందువు లుత్పన్నములై యయ్యవి రుద్రాక్షవృక్ష జనకమ్ములయ్యెఁ; బదపడి యయ్యవి ముప్పదియెన్మిది భేదమ్ముల లోకహితార్థంబు వ్యవహృతమ్ములయ్యె; నందుఁ బదిరెండు సూర్యనేత్ర సముద్భూతంబులు కపిలవర్ణమ్ములు. సోమనేత్రోద్ధితమ్ములు పదాఱు శ్వేతవర్ణమ్ములు, వహ్నినేత్రసంభవమ్ములు పది కృష్ణవర్ణమ్ములు మఱియు నిందు శ్వేతంబు బ్రాహ్మణజాతియు రక్తంబు క్షాత్రంబును మిశ్రంబు వైశ్య జాతియుఁ గృష్ణవర్ణంబు శూద్రజాతియు నగు; నిం దేకముఖము సాక్షాద్రుద్రస్వరూపమ్మును బ్రహ్మహత్యాతారకంబును నగు; ద్విముఖంబు దేవీ మహాదేవాకారమ్మై ద్వివిధాఘనాశకం బగుఁ; త్రిముఖం బనలాత్మకంబై స్త్రీహత్య నడంచుఁ; జతుర్వక్త్రంబు బ్రహ్మస్వరూపంబును నరహత్యామారకంబునునై తగుఁ బంచాననంబు రుద్రాత్మకంబును గాలాగ్నినామకంబునునై యగమ్యాగమనాభక్ష్యభక్షణసంభవమ్ములగు ననేకదోషమ్ముల వారించు; షణ్ముఖంబు భవత్స్వరూపంబు దక్షిణకరమ్మునఁ దాల్పనియ్యది బ్రహ్మహత్యాద్యఘమ్ముల నడఁచు; సప్తముఖం బనంగాత్మకంబది స్వర్ణస్తేయాద్యఘమ్ముల రూపుమాపు; నష్టవదనంబు వినాయకస్వరూపంబియ్యది గురుతల్పగత్వాద్యనేక పాపమ్ముల నమయించుచు విఘ్నములవారించి సర్వకార్యమ్ములు నెగడించుటయ కాక తుదకుఁ బరమపదం బొడఁగూర్చు; నవముఖంబు భైరవాత్మకం బియ్యది వామభుజమ్మున ధరించు వారలకు భుక్తిముక్తులను మత్తుల్యబలమ్మును బ్రహ్మహత్యాదమహాపాతకనివృత్తియు నొడఁగూర్చు; దశముఖంబు జనార్దనస్వరూపమ్ము భూతబేతాళబ్రహ్మరాక్షసపన్నగాద్యుపద్రవమ్ము లిద్దాని బూనువారల కుపశమించు నని వెండియు. 74

క. ఏకాదశవక్త్రం బది, యేకాదశరుద్రరూప మిది సిగఁ గొను సు
శ్లోకులకు నశ్వమేధస, మాకలనన్ గలుగు పుణ్య మబ్బుఁ గుమారా. 75

తే.గీ. [illegible]గి ద్వాదశవక్త్రంబు కర్ణమందుఁ, దాల్చువాఁ డశ్వమేధవిధానఫలము
నంది ద్వాదశాదిత్యుల డెందమునకుఁ, బ్రీతిదాయకుఁ డగు భీతివిముఖుఁ డగుచు.

వ. మఱియు నిది ధరించువారలకు హస్త్యశ్వాదిజంతుహననజన్యంబగు పాతకం బొకిం
తన సమయు. 77

సీ. పదుమూఁడు మొగముల భాసిలు రుద్రాక్ష • లభ్యంబుగా దది లభ్యమయ్యె
నేని భవత్తుల్యమై నెగడెడి సర్వ • కామార్థసిద్ధియుఁ గలుగు దాన;
నది ధరించెడివాని కఖిలభోగమ్ములు • జేకూరుఁ బాపముల్ జెంద వెందుఁ
బదునాల్గు ముఖములఁ బరఁగెడి రుద్రాక్ష • దొరకదు దొరకుట దొడరెనేని

తే.గీ. దాని శిరమున నెప్పుడుఁ దాల్పవలయు • నింత వర్ణింపనేల వాఁడెవఁడు గాని
యెలమి రుద్రాక్షలను ధరియించెనేనిఁ • బొందుఁ బరగతి గీర్వాణపూజ్యుఁ డగుచు.

క. జపమాలాలక్షణమును, విపులగతి వచింతు వినుము విధిముఖ్యులు భూ
తపతియ బిందువు విష్ణుండు పుచ్ఛమగు మాలికకుఁ గొడుక! నిక్కముగన్ 79

వ. రుద్రాక్ష లెట్టివియేనియు నిరువదియైదు సంగ్రహించి గోపుచ్ఛ వలయాకారమ్ముగ
మాలికచేయనగు; గ్రుచ్చు నెడలఁ బుచ్ఛమ్ము బుచ్ఛమ్ముతోడను వక్త్రము వక్త్రమ్ము
తోడను గూర్పవలయు; నీసంఖ్య కధికంబయ్యేనేని నయ్యది నాగపాశనామంబునఁ
బొదలు; నీక్రమంబునఁ గూర్చిన మాలిక మంత్రసిద్ధి నిచ్చు. 80

తే.గీ. కంఠమునఁ గాని శిరమునఁగాని కర్ణ, మునను గాని ధరించి యముద్రభక్తి
జప మొనర్చెడి వారికి సంభవించు, భుక్తియును ముక్తియును గురుశక్తియుక్తి. 81

తే.గీ. స్నానమున దానమున హోమజపసురార్చ, నముల వైశ్వదేవాదికసమయముల న
రుండు రుద్రాక్షధారణం బొందు విడిచె, నేని నరకమ్మునకు నేగు నింత నిజము.

సీ. రుద్రాక్షభూజాతరూఢవాతోద్ధూత • తృణజాతమేని యొకింత మేను
సోఁకినవారు సుశ్లోకులై పుణ్యలో • కమ్ములు గాంతురు; కడఁగి యెవఁడు
దాల్చు రుద్రాక్ష నాతఁడు పాతకము లెన్ని • యే నొనర్చియు శుద్ధి నెనయు ననుచు
జాబాలశ్రుతి పల్కు; జ్ఞానశూన్యంబగు • పశువేని రుద్రాక్ష పరఁగఁ దాల్చి

తే. గీ. రుద్రతను గాంచు ననిన నరుఁడు ధరించి
భద్రములు గాంచకున్నె! పల్పులకు లేల
యొక్క రుద్రాక్ష శిరమున నూనువాఁడు
పాపరహితుండు చిరపుణ్యభాజనుండు. 83

తే. గీ. ఎవఁడు మన్నామమును జపియించు మఱియు
నెవఁడు రుద్రాక్షలను ధరియించు వాఁడ

పరమభాగవతుఁడు శుభపరత గలుగు
వారు రుద్రాక్ష ధరియింపవలెఁ గుమార. 84

క. సరసిజసంభవముఖసుర, వరులును దేవర్షులును శివప మగుటను దా
మరసి ధరియించి శుమలై, చరియింతురు దీనిమహిమ శక్యమె పొగడన్. 85

తే. గీ. ఎన్నియో జన్మముల నెత్తెనేని నరుఁడు, వానిపై మత్కృపాలేశవైభవంబు
వఱలు నద్దాన రుద్రాక్షవాంఛ యొదవు, నంతియే కాని సహజమై యలవడదిది.

క. కరమున గళమున నురమున, శిరమునఁ గర్ణముల నెవఁడు శివపదయుగళ
క్తిరతిన్ రుద్రాక్షలఁదా, ధరియించునొ శివుఁ డతండు తథ్యము తనయా. 87

క. గళమున రుద్రాక్షగా దా, నెలమిన్ ధరియించి కుక్కయేనియుఁ బ్రాణం
బులు వీడి ముక్తిఁ బొరయు న, రులకయ్యది గల్గు టెట్లరుదు షడ్వదనా. 88

క. జపమును ధ్యానమ్మును లే, క పశువుచందానఁ దిరుగుఁగాక నరుఁడు ము
క్తిపదంబు గాంచు రుద్రా, క్షపూస ధరియించు మాత్ర జ్ఞానియుఁబోలెన్. 89

తే. గీ. కాన రుద్రాక్ష యొండైన మానవుండు, యత్నమునఁ దాల్పనగు వాని కఖిలపాప
ముక్తి యట్లుండ వంశసముద్ధరణసుకృతమునుం గల్గుఁ బరగతి యెసఁగుఁ దనయ.

తే. గీ. ఫాలమున భూతి రుద్రాక్షమాల గళము, నందు లేకున్నఁ జండాలుఁ డన్నరుండు
వాని కించుకయునుఁ బూజ వఱలద మ్మ, హేశ్వరుని లోకమున విను మింతనిజము.

క. సురఁ ద్రావియుఁ బలలం బా, దరమునఁ దిని యంత్యజాతిఁ దవిలియు నఘముం
బొరయఁడు రుద్రాక్ష యొకటి, శిరమునఁ గల మానవుండు సిద్ధం బిదియుగా. 92

తే. గీ యజ్ఞదానతపోనియమాధ్యయనస, మున్నవంబగు నాఫలము లభియించు
భక్తిరుద్రాక్ష ధరియించు పావనులకు, నహహ వర్ణింపఁదరమె రుద్రాక్షమహిమ.

తే. గీ. నాల్గు వేదమ్ములును బురాణములు చదివి
తీర్థసేవ లొనర్చి విద్దెలు పఠించి
యెట్టి సుకృతంబు మహనీయు లెనయుదురో కు
మార రుద్రాక్షవలనఁ జేకూరు నదియు. 94

క. నరుఁ డంత్యకాలమున నా, దరమున రుద్రాక్ష యొకటి ధరియించిన మా
త్రరహిన్ రుద్రత గను న, వ్వరమునకున్ బుట్టు వెపుడు వఱలదు తనయా. 95

తే.గీ. కంఠమునఁగాని బాహుయుగ్మమునఁ గాని
యెవఁడు రుద్రాక్ష తా ధరియించి ప్రాణ

ములఁ ద్యజించునో వాఁడు బాములకుఁ దక్కి
తన కొలముతోడ శివలోకమునకు నరుగు. 96

తే. గీ. పాపుఁడైనను లేక శ్వపాకుఁడైన. గుణయుతుండైన లేక నిర్గుణుఁడు నైన
శుచియునైన నశుచియైన నొఱ గెనంగ, భస్మరుద్రాక్షధారి శివత్వ మొందు. 97

క. విను తన్మాలిక కంఠ, మ్మున భక్తియులేక తాల్చి మొగిఁ బాపకృతుల్
వీనరించు నెవఁడు ముక్తిం, గను నవ్వాఁడు నన వేతాకనికిం గఱవే. 98

క. అనయము రుద్రాక్షార్పిత, మనస్కుఁ డగు నెవ్వఁ డట్టి మహనీయుఁడు తా
ల్చినవాఁడె యాతఁ డెల్లర, కు నమస్యుం డగుచు రుద్రుఁ గొల్చుచు నెగడున్. 99

తే. గీ. వినుము విద్యావిదుండని విద్యలేని, వాఁ డనవలవ దెవ్వఁడు భక్తిదీని
ధారణమ్మునఁదగు వాఁడు తప్ప కేగు, భవుపదము కీకటగగర్దభంబుభాతి. 100

చ. అనినఁ గుమారుఁ డిట్టులను నక్కట! కీకటమందు గర్దభం
బున కెపుఁడిద్ది తానొనఁగె? మున్నది తానెటుతాల్చె? మన్మనం
బున కొగివచ్చునట్లుగఁ బ్రమోద మెలర్ప వచింపుమయ్య నాఁ
గ నతఁడు వల్కె నాదరవికాసవిభాసురవక్త్రుఁడై తగన్. 101

వ. కుమారా! వింధ్యమ్మున నొకగాడిద యొకపథికునిచే రుద్రాక్షభారమ్ము వహింపఁ
బడుచు నత్యాయాసమ్మున నసమర్థంబై యయ్యది మోయఁజాలక భువింబడి యసు
వులవీడి త్రినేత్రమ్మును శూలపాణియునై మత్ప్రసాదమ్మునఁజేసి మదంతికమ్మునకు
వచ్చెనని వెండియు, 102

తే.గీ. అనఘ! తా ధరియించు రుద్రాక్ష కెన్ని
మొగములుండునో వాఁ డన్నియుగములయు స
హస్రములు నాదులోకమునందు భోగ
భాగ్యములు వొందు నిరపాయవైభవమున. 103

వ. ఇయ్యది ముఖ్యశిష్యునకును భక్తునకును దక్క నితరులకుఁ బ్రకాశింపఁ దగనిదని
వెండియు, 104

తే.గీ. భక్తుడు నభక్తుఁడని యెంచి పలుకనేల, నీచుఁడని నీచతరుఁడని నిర్ణయింప
నేల రుద్రాక్షి తాదరియించు నెవఁడు, వాఁడు పాతకములు వీడు వడయు ముక్తి.

రుద్రాక్షధారణ మహిమము.

క. తనయా! రుద్రాక్షం బ్రతి, దినముఁ దరియించువాఁ డతిశ్రీకుం డ
మ్మనుజుని సుకృతమ్మున కీ, డును గల్గునె యిదియసూ కదున్ వ్రతమెందున్.

సీ. వేయిరుద్రాక్షల నేయనఘుండు తాల్చు • వాఁడెల్ల సురలకు వంద్యుఁడగుచు
రుద్రునిపట్టిఁడై భద్రమ్ములనుగాంచు • నన్నియు రుద్రాక్ష లబ్బవేని
పదియాఱు పదియాఱు బాహుయుగ్మమ్మున • సికయం దొకండును జేతులందు
బంద్రెండు పంద్రెండు పరఁగఁ గంఠమ్మున • ముప్పదిరెండు నిమ్ముగ శిరమ్ము
నందు నాలుగుపదు లట్లు కర్ణమ్ముల • నాఱాఱు వక్షమ్మునందు నూట

గీ. యెనిమిదియుఁ దాల్చెనేని వాఁ డెల్లయెడల
రుద్రునింబోలెఁ బూజ్యతారూఢి మెఱయు;
ముత్తెము ప్రవాళమును రౌప్యమును మొదలగు
నవి యమర్చి ధరించువాఁ డగు శివుండు. 107

క. అలసతచే నైనను గే, వలముగ రుద్రాక్షలే సెవఁడు దాలుచు నే
కలుషములు వానిఁ బొందవు, తలమె విభావసునిఁ జెనక తమమున కెందున్।

గీ. పేర్మి రుద్రాక్షమాల జపియించువాని, కబ్బు పున్నెం బిదింతయు నంతగాదు
ఒక్క పూసేని నెమ్మేన నూనఁదేని, వాని జన్మంబు వ్యర్థంబు వాఁడు పశువు. 109

క. శిరమున రుద్రాక్షన్ దా, దరియించి యెవండు పేర్మి దానము సల్పున్
సురనద్యుదకస్నాన, స్ఫురణంబునకైన ఫలమువొందు నతఁ డొగిన్. 110

వ. మఱియు నేకముఖపంచముఖదశముఖచతుర్దశముఖమ్ములు విశేషించి యభ్యర్హి
తమ్ములు; లింతయేల యెద్దియేని రుద్రాక్షమహాత్మ్యకం; బియ్యది దరిద్రునేని రాజుం
జేయుఁజాలు నిప్పుడర్థమున నొక కత కలదు వినుము 111

క. కోసలదేశమ్మున నొక, భూసురుఁ డతిధార్మికుండు పూతుఁడు నిగమ
వ్యాసంగి ద్రవ్యవంతుఁడు, భాసిలు గిరినాథనామభాస్వరుఁడగుచున్. 112

గీ. అపరమన్మథుఁ డతిసూన్యయౌవనుండు
గుణనిధిసంజ్ఞుఁ డాని కొమరుఁడు సుధి
షణుఁ డనెడి తన గురుపత్నిసుదతి
కలిమి ముక్తావళిని మోహకలితఁ జేసె. 113

ఉ. ఏమని చెప్పువాఁడ ! నిటు లిచ్చమెయిఁగా గురునింతిఁ బొంది తా
నామెయి దేశికోత్తముని యద్ద్రోహయించుక లేక యుండ దు
ష్కామతఁ బిమ్మటన్ వెస పషమ్మిది నిర్భయుఁడై నిరంతరం
బామధురోష్ఠిఁ గూడి మదనాగమచర్చ యొనర్చు షణ్ముఖా. 114

తే. గీ. అంతఁ దలిదండ్రు లిదియేమి యనుడు వారి. కింత విషమిడి కాఁజేసి యెల్లవేళ
భోగపరుఁడయి ద్రవ్యమ్ము పుచ్చివైచి. పిదపఁ జౌర్యమ్మునకు దిగి పేదయయ్యె.

తే.గీ. అంత నాయూరి బ్రాహ్మణు లరసి వీఁడ
పాత్రుఁడని బహివెట్టి యప్పల్లె వెడలఁ
గొట్టుటయు నవ్వేళందుకఁ గూడి వాఁడు
వనమునకుఁ బోయి బోయ నాఁగను జరించె. 116

క. నిరతమ్ము సురాపానా, దరుఁడై పథికులను జంపి ద్రవ్యమ్మును దా
గర మూర్జించు నకట ! చ. చ్చిరి యెందఱొ విప్రు లట్టి చెనఁటి కతమునఁగా. 117

గీ. ఇవ్విధమ్మున బహుకాల మేగునంత, నంతముంగనె నయ్యధమాధముండు
వానిఁ గైకొన యమభటవర్గ మొకట, నొకట మద్భక్తులును మూఁగి రోకుమార.

ఉ. వారికి వాదుగల్గె నది వారక దెల్పెద నాలకింపు మం
భోరుహమిత్రపుత్రభటపుంజము వీరలఁ జూచి "యక్కటా !
ధీరహితుం డపాత్రకుఁడు దేశికదారహరుండు మీర లె
క్కారణ మాత్మ నెంచి యిటు కైకొనవచ్చినవారు" నావుడుఁగా. 119

తే.గీ. వీఁడు దేహమ్ము విడిచిన పృథివి త్రవ్వఁ
దచట దశహస్తములలోఁతు నందు లోక
పూజ్యమైయొప్పు రుద్రాక్షపూస యొక్క
డుండెఁ దన్మహిమం బిది యొండుగాదు. 120

వ. ఇక్కృతమ్మున వీఁడు మహానుభావుం డని చెప్పి విమానసంగతుగ నొనర్చి మత్స
న్నిధిం బొందించి రియ్యది రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం బిది వినువారికి సర్వపాపక్షయ
మ్మును సఖిలశ్రేయోభివృద్ధియును గలిగెడి: నని తండ్రి యానతిచ్చిన విని కుమా
రుండు కృతార్థుండయె. 121

క. పనిగొని గిటు నికినచో., గనకమ్మున కీకువచ్చు కాంతినెగడు దా
నిని పరిమండ్రు బుధులు నె. క్కొని శైవులు దాల్తు రదియ కుతుకమున మునీ.

తే.గీ. వేయి ధరియించు టుత్తమవిధి తదర్ధ
ధారణము మధ్యమంబు నధమము మూఁడు
పదులు ధరియించు టోమునివర। సమస్త
కాలములఁ దాల్పవలె వీడఁగా వలవదు. 123

గీ. ఏకవక్త్రంబు పరతత్వ మింత నిజము, దాని ధరియింపఁగల్గు దజ్ఞాన మనఘ।
ద్విముఖ మర్ధనారీశ్వరతేజ మది ధ. రింప నద్దేవునకుఁ గల్గుఁ బ్రీతి మఱియు. 124

గీ. గ్రహణమున విషువమున సంక్రమమునఁ నయ
నమున దర్శమ్మునందుఁ బూర్ణిమను బుణ్య
దివసములయందు రుద్రాక్ష తివిరి ధార
ణం బొనర్చెడి వారి కఘంబు లడఁగు. 125

వ. యథోక్తమ్ముగ భూతశుద్ధినొనర్చి మూలాధారగతయగు నయ్యంబిక ధ్యానించి సమస్తకర్మాచరణాధికారకంబగు భస్మోద్ధూళనం బొనర్పనగు; నేతద్ధారణంబ శిరోవ్రతంబని శ్రుతిస్మృతులు సెప్పెడి నీవ్రతంబు విద్యాదాయకంబును నవిద్యాభంజకంబునుగా నెఱుంగుము. 126

శిరోవ్రత మహిమము

ఆ.వె. తగిన శ్రద్ధ గలిగి ధన్యత నీశిరో. వ్రత మెవం డొనర్ప దలఁపఁడొ
వాని కెల్లకృతులు వమ్మగు బ్రహ్మదు. లిక్కృతమునఁ గాదె యేపు గవిరి. 127

గీ. అగ్నియను మంత్ర మాదిగా నంరు నాఱు
మంత్రముల శుద్ధమైన భస్మమ్ము దేహ
మెల్లఁ బూయంగవలయు మునీంద్ర। యిది శి
రోవ్రతం బని వచియింతురు మునివరులు. 128

క. వినుమీ శిరోవ్రతము ప్రతి. దినమును సంజల నొనర్చు ధీరుఁడు విద్యం
గను విద్యోదయ మొదవెడి. దనుక నిది యొనర్పవలయుఁ దత్వజ్ఞనిధీ. 129

గీ. అనఘ। ద్వాదశాబ్దము లొండె నబ్ద మొండె
నాఱు నెలలొండె మఱియునం దర్ధ మొండెఁ
బదియురెండు దినములొండెఁ బరమభక్తి
నీ శిరోవ్రత మొనరింప నెసఁగు విద్య. 130

గీ. విను శిరోవ్రతమున స్నానమును బొనర్చి, పూతుఁడగువాని కుపదేశమును బొనర్ప
కుండు నెవ్వఁడు వాఁడు దుష్టుఁడు వాని. విద్య నశియించునని తత్త్వవేత్తలండ్రు.

గీ. భస్మము పవిత్రపీఠసంపర్కశుద్ధ, ముగ సలిపి నిత్యము లలాటమును దిర్య
గంచితమ్ముగ ధరియించు టభిమతంబు, బ్రహ్మజాత్యుద్భవునకని పలుకు శ్రుతులు.

క. శ్రుతిసిద్ధభస్మధారణ, మతులితశివలింగపూజ యను నియ్యవి తా
మతిమంతుఁ డెప్పుడును మా, ని తగన్ మానితవిభూతి నెగడఁడు మౌనీ. 133

క. తెలుపగు భస్మమ్మున నొడ, లలమిన మనుజుండు వేగ మఘ మెడలి రజః
కలనంబు వీడి శుద్ధిన్, వెలుఁగున్ సంశయ మొకింత చేయకు మిచటన్. 134

వ. అగ్నిహోత్రాగ్నిజమ్మును విరజానలజమ్మును నౌపాసనసముత్పన్నమ్మును బచ
నాగ్నిసముద్భూతమ్మును దావానలసముద్భవమ్మును, సమిదగ్నిసంజనితమ్మునునై
భస్మమ్మాఱుదెఱఁగులు గలయది. ఇందుఁ ద్రైవర్ణికులకు మొదటిరెండును ధార్యం
బులు. గృహస్థు లౌపాసనసముద్భవంబగు భస్మంబు ధరియించు టభిమతంబు, సమి
దగ్ని సంజనితంబు భస్మంబు బ్రహ్మచారులు ధరియించుట సమ్మతంబు, శ్రోత్రి
యాగారపచనాగ్ని సముద్భూతంబగు భస్మంబు శూద్రులకు ధరింప నర్హంబు, తది
తరులకు దావానలోద్భవంబు శాస్త్రచోదితంబని వెండియు. 135

గీ. అనఘ ! పూర్వత్రయోదశి యందు స్నాతుఁ
డగుచు సుకృతాహ్నికుండయి యార్యుఁడైన
గురుని పూజించి యీవ్రతము రహిఁ జేయు
వాఁడ నంచు సంకల్పింపవలయు వినుము. 136

సీ. తను వుండునంతకంచును నొండెఁ బదియురెండేఁడు లనియునొండె నేలమి నాఱు
సంవత్సరము లొండె సగమొండె సద్దాని వత్సరంబొండెఁ దద్వత్సరమున
సగమొండె నొక్క మాసంబొండెఁ బదియురెండహములు నొండె నాఱహము లొండె
నద్దాన సగమొండె నహ మొక్కఁ డొండెను సంకల్పమున కవసానముగను

గీ. విశ్రయించియు మఱియు నగ్ని నతిభక్తి
వఱల విరజాహవనమున వలయుఁ దృప్తిఁ
జేయు నాహోమసత్కృతి సేయు నపుడు
మూలమంత్రస్మరణ మతిముఖ్య మనఘ. 137

గీ. మఱియు నయ్యగ్నియందు గోమయము నుంచి
నాఁటికి హవిష్యభోక్తయై నవసి తాఁ జ
తుర్దశిని నుదయమ్మునఁ దొల్లిటి కృతు
లాచరించి నిరాహారుఁడయి పదపడి. 138

వ. పూర్ణిమయందు నిర్వర్తితకృత్యుండై యగ్ని నుపశమింపఁజేసి యందలి భస్మమ్ము గ్రహియించి నియతుండై తత్తదవయవమ్ముల యథావిధి భస్మోద్ధూళనం బొనర్చి జపియింపవలయు. 139

గీ. మూఁడు సంజల నీగతి మూఁడుఁదేని, పాశుపతమగు వ్రతమును భక్తిజేసి
తనపశుత్వమ్ము విడనాడి గనెడి భుక్తి, ముక్తులను నిక్క మియ్యది మునివరేణ్య.

ఉ. ఆయు వొసంగు సౌఖ్యముల నంద నొనర్చు బలమ్ము నిచ్చు సు
శ్రీయును బుష్టియుఁ శుభసమృద్ధియు రోగనివృత్తియున్ సదా
చేయు మఱింత యేమిటికిఁ జెందదు మారిభయమ్ము భక్తిమై
నే యనఘుల్ ధరింతు రిటు లెప్డును భస్మము వారి కెయ్యెడన్. 141

క. స్నానంబొనర్చి భస్మ, మ్మానంగా వలయు శక్తి యొలయని మనుజుం
డీ నియతి విడిచి కరచర, ణాననములు గడిగియైన నది గొను టొప్పున్. 142

క. కరచరణవదనానం, తరమునఁ దగ నాచమించి తాల్చిన యయ్యం
బరము విడిచి పరిశుద్ధాం, బరమున్ ధరియింపవలయు పరమమునీంద్రా! 143

క. శిరము లలాటమ్మును గం, ధరమును గర్ణమ్ములును హృదయమును బాహుల్
ధరియింపందగు చోట్లని, పరమమునీంద్రులు వచింత్రు భస్మమ్మునకున్. 144

క. సరసిజభవసరసిజనయ, నరుద్రులై మూఁడునుం దనర్చును రేఖల్
ధరియించునెడ నిగమ ము, చ్చరించు టతిగర్హితము ద్విజన్ములు దక్కన్. 145

క. పదివేలు సెప్ప నేటికి, సరసమగు భస్మ మెవఁడు స్నాతుండై తా
ను ధరించు నమ్మహాత్ముఁడు, మదనాంతకుఁ బోలఁజాలు మహిమము కలిమిన్ 146

గీ. వైదికోత్తములొండె శైవవరులొండె
నొసఁగు భస్మమ్ము భక్తి పెంపెసఁగఁ గొనఁద
గును తక్కరు లిడిన దాని గొనఁగఁ దగ ద
టంచుఁ బెద్దలు వచియింతు రమలచరిత 147

క. కరణమ్ము లెన్నియే శం, కరుపూజకు సంగ్రహించుఁ గాక నరుఁడు భ
స్మరహితుఁ డగునెడ నన్నియుఁ, బరమమునీ! వ్యర్థములయి పాదరుఁజుమ్మీ.

చ. జపము తపమ్ము హోమమును శ్రాద్ధము నన్యము సర్వము న్వృథా
త్వపదవిఁ గాంచు భస్మమును దాల్పనిచో నది తాల్చు విప్రు లె
ట్టిపను లొనర్చిరేనియుఁ గడింది పవిత్రత కాకరమ్ములై
యుపగతరోగులై విగళితైనసులై చరియింతు రెప్పుడున్. 149

చ సర్వవర్ణమ్ములకును భస్మము ధరించు, టతిహితమ్మని చెప్పుట యనవసరము
హరిహరాదులు దేవత లఖిలమునులు, దీని ధరియింతు రెల్లప్డు దేవమౌని. 150

క. ఎవని లలాటమ్మున భ, స్మవిలేపన మొప్పువాఁడు చతురాస్యుని దు
ర్వ్యవసాయాక్షరపంక్తుల. నవలకుఁ ద్రోచి సుఖము లందు మునీంద్రా! 151

క. వాతము శ్లేష్మము పైత్యము, హేతువుగాఁ గల్గు వ్యాధు లెల్లను భస్మో
పేతశరీరులఁ జెనకం, గాతరతం జెందు హరినిఁ గను కరులగుచున్. 152

క. విను భస్మస్నానమ్మున, కనఘా! వేఱొండు తుల్య మనుకొనకుము భు
క్తి నిడుఁగా ముక్తినిడున్ బా, వనతం గలిగించు నెట్టి పాపాత్ములకున్. 153

క. మణికన్న నెక్కుడుగ బ్రా, హ్మణుఁ డెవ్వఁడు భస్మసంగ్రహము సేయు ద్విజా
గ్రణి! యాతం; డితరుఁడు బ్రా, హ్మణేతరుఁడు పాపకర్ముఁ డపవిత్రుండుఁగా.

క. జందెములు లేక సంధ్యా, వందనము లొనర్ప నెట్టి ఫలమబ్బునొ భూ
తిం దాల్పని యాక్రియ యా, చందమ్మున వమ్మగున్ ద్విజప్రవరులకున్. 155

క. దానమ్ము లొండె భోజన, పానాదిక మొండె నెవఁడు భస్మరహితుఁడై
తా నొనరిచు నింద్యం బ, మ్మానవుఁ డవ్వానికంటె మాలఁడు లగ్గౌ. 156

గీ. శ్రౌతభస్మమ్ము స్మార్తభస్మమ్ము నేని, లౌకికంబేని మేన నలందవలయు
జపమువేళల భస్మలిప్తాగరిష్ఠుఁ, జేరఁగారావు ఘోరవృజినచయములు. 157

వ. ఇయ్యెడ నొకపురాతనేతిహాసమ్ము గలదు వినుము. 158

మ. అనువై యొప్పు విభూతితోడ ధృతరుద్రాక్షసూత్రమ్ముతో
ముని దుర్వాసుఁ డొకప్డు పైతృకజగమ్ము న్గాన నేగెఁగా జగ

జననీ! శాంకరి! శంకరా! త్రిజగదీశా! శర్వ! యంచున్ మహా
నినదం బొప్పఁగఁ గల్యవాలముఖమౌని శ్రేష్ఠుఁ డా దవ్వులన్. 159

క. వచ్చెడి మౌనికి నెదురుగఁ, జెచ్చెరఁ జని వందనములు చేసి విడిదికిన్
దెచ్చి రహి నర్ఘ్యపాద్యము, లిచ్చి మహార్హాసనమ్ము లిచ్చిరి భక్తిన్. 160

క. ఆకాలమ్మునఁ గుంభీ, పాకనరకవాసులైన పాపాత్ముల హా
హాకారంబులు పెల్లుగ, నాకాశము వ్రయ్యలైన యటులు వినఁబడెన్. 161

క. మునిమణియును నాకరుణా, నినదంబుల నాలకించి నెగులొదవ మనం
బున నూఁజడిల్లి పితరుల, కనియె నిదెవ్వారి రోదనారావమొకో. 162

చ. అనవుడు మౌని కిట్టులని రయ్యది సంయమనీపురంబు దు
ర్జనులను శిక్ష సేయు యమరాజట భీకరరూపు లెందఱో
యనుచరవర్గముల్ దను నిరంతరము న్గొలువంగ నుండు యా
తన బహుభంగులన్ గొలుపు తావుల టంషడశీతి చొప్పడున్. 163

క. ఆకుండమ్ములఁ గుంభీ, పాక మ్మతిదుస్సహం బపారం బచటన్
వ్యాకులత దానఁ గలిగెడి, శోకం బిదమిద్ధమనఁగఁ జొప్పడ దనఘా! 164

సీ. విష్ణునిందకులును వేదదూషకులును • గణపతిద్రోహులు గమలబాంధ
వద్వేషులును విప్రవంచకులును దప్త • ముద్రాంకితులు శూలమునుధరించు
వామకామాచారపరులు స్మృతిపురాణ • ధిక్కారకులును బితృగురువైరు
లును ధర్మవిరహితులును భ్రాతృగర్హకు • లును మాతృపూజానులోమమతులు

గీ. కూలుదురు వీరలెల్ల నక్కుండమందు • శ్రవణదారుణమైన యాశబ్దజాల
మనఘ! యవ్వార లొనరించు నట్టి దెద్ది • వినినమాత్రన వైరాగ్య మనుఘటించు.

క. అనవిని దుర్వాసుఁడు కుం, దనికటమున కరిగి కటకటా యను నాలో
నన వారికెల్ల స్వర్లో, కనివాసముగల్గె నతని కారుణ్యమునన్. 166

క. కొందఱు నగుదురు నాట్యము, కొందఱు సల్పుదురు వీణ కొందరు వాయిం
పం దలకొందు రమందా, నందమ్మది మానసమ్మునన్ వెలివిరియన్. 167

చ. అదిగని మౌని యక్కుజమునందె యమానుచరుల్ మహోన్నతా
స్పదులయివేగ మయ్యముని సన్నిధికేగి యుదంతమంతయున్
విదితము సేయ నవ్విభుఁడు విస్మయమంది లలాయవాహనుండై
ముదిమలరంగ నయ్యెడకుఁబోయి కనుంగొని శంకితాత్ముఁడై. 168

క. అవ్వార్త దూతముఖమున, నవ్వాసవున కెఱిఁగింప నయ్యనఘుండున్
దవ్వనక చిత్తమెంతయు, నువ్విళ్లూరంగ నచటి కొయ్యనఁ జనియెన్. 169

క. హరియు విరించియు దిక్పా, లురు నట కరుదెంచి యచటిలోకుల సౌఖ్యం
బరసి నిమిత్తాన్వేషణ, పరతన్ హృదయంబు మిగులఁ బరువులు వారన్. 170

క. ఈ కుంభీపాకం బతి, శోకదమై పాప పరవశుల కొలఁ కేర్పా
టైకద ! యున్నది దీనన్, నాకాధిక సుఖము గల్గు టత్యద్భుతమౌ. 171

క. ఇఁకఁ బాపమ్ముకతన భీయ, ము కలదె యకటకట ! వేదపున్ మర్యాదల్
వికలమ్ములయ్యెఁ బరమే, శకృతమగు వ్యవస్థ కీ దశయుఁ గల్గెనే. 172

క. తన చేసిన సంకల్ప, మ్మనకు ముధాత్వమ్మొనర్చ మోదించునె య
య్యనఘాత్ముఁడంచు నెల్లరు, మనమున యోజించుచుండ మాధవుఁడంతన్. 173

చ. రయమునఁ బార్వతీశ్వరు పురమ్మున కేగి గిరీశుఁగాంచి మ్రొ
క్కి యనఘ ! యిట్టి చిత్రము నొగిన్ గనుఁగొంటిమి నేఁడటంచుఁ బ
ల్కి యఖిలవృత్తముందెలుప లీలమెయిన్ నగి యవ్విభుండు సం
శయహరణమ్ముగాఁ బలికె సారసలోచనుతోడ నీగతిన్. 174

సీ. అనఘ ! దుర్వాసుఁడొక్క నిమిత్తమున దారిఁ, జనుచుఁ గుంభీపాక సంగతులగు
జీవుల నీక్షింపఁ జెచ్చెర భస్మావ, కుంఠితమగు మోము కొంతవంచె
నయ్యెడ వాయుదేవాధూతమై భస్మ, మొక్కింత పడియెఁ గుండోదరమున
నక్కతమ్మునఁ బాపులయ్యును గతపాపు, లై వారలట్టి సుఖాతిశయము
గీ. నెనసి రియ్యది భస్మమహిమము నేఁడు, మొదలుగా నద్ది పితృలోకమున వసించు
వారలకునెల్లఁ దీర్థమై వఱలు నచట, స్నానమొనరింప నత్యంత సౌఖ్య మొదవు.

క. పితృతీర్థనామమున న, ద్ది తనరు నిది మొదలు నన్ను దేవిని నట స్థా
పితులుగఁ జేయందగుఁ ద, త్పితృలోకనివాసులెల్లఁ దివిరి యజింపన్. 176

వ. ఇయ్యది త్రిలోకమ్ముల నుత్తమతీర్థమ్ము నాపుడు హరి యమ్మహేశు ననుజ్ఞవడసి మున్నుండునెడ కరిగి కడచిన వృత్తాంతమ్ము నొడువుటయు వారెల్ల శిరఃకంపమ్ము లొనర్చుచు భస్మమహిమమ్ము ప్రశంసించిరి. పితరులును తీర్థలాభమ్ముకతన సంతుష్టులైరి. పదపడి యయ్యెడఁ బరమేశు నాజ్ఞవడసి వారి నిరువుర స్థాపించి యమరుల యజించుచుండిరని మఱియును, 177

క. ఏపాపాత్ము లచట మును, పాపానుభవమున నిడుమ వడుచుండిరొ వా
రే పూతులగుచు హరుని స, మీపమ్మున నిత్యపదవి మేకొని రనఘా. 178

వ. వార లిప్పుడును గైలాసమ్మున భద్రగణనామమ్మున నొప్పుదురని వెండియు. 179

క. ఆకారణమునఁ గుంభీ, పాకము మఱియొక్కచోటఁ బాపాత్ముల కా
లోకమున నేర్పరుపఁబడె. నీకతమున శైవు లచటి కేగరు మరలన్. 180

క. ఇది భస్మవిశేషం బి, ట్టిదియని యెవ్వాఁడు చెప్పెడిఁ భస్మం బె
ట్టిదియైనను నగు దానికి, సదృశముగ వచింప నొండు జగమునఁగలదే. 181

వ. ఇంక నూర్ధ్వపుండ్రవిధానం బాలింపుము. 182

గీ. శ్యామమిదుఁ గాంతి, యెఱుపు వశ్యమ్మొనర్చుఁ, బీతవర్ణంబు శ్రీకరమై తనర్చు
ధర్మవృద్ధికరమ్ము శ్వేతమ్మటంచు, మును లనుటఁ గోర్కె కనుగుణముగఁ గొనఁదగు

వ. పవిత్రతరస్థలమ్ములందలి మృత్తు గ్రాహ్యంబని యెఱుంగునదియని వెండియు. 184

గీ. వర్తి వెలిగించినట్టి దీపమ్ము పగిది
వెదురుటాకుకరణి శంఖవిధమున సర
సిజముకుళభంగి మత్స్యంపు సిరినిఁ గూర్మ
సామ్యమున నూర్ధ్వపుండ్రమ్ము సలుపవలయు. 185

సీ. ఇమ్మగుగతి లలాటమ్మునఁ గేశవు, రహి నుదరమున నారాయణు హృద
యమున మాధవుని గళమున గోవిందునిఁ, గుడిప్రక్క విష్ణుని నెడమప్రక్క
వామను దక్షిణవామబాహుల మధు, సూదను శ్రీధరు నాదికర్ణ
మునను రెండవకర్ణమునఁ ద్రివిక్రము హృషీ, కేశు నళిననాభుఁ బృష్ఠమునఁ గ

గీ. కుత్తునందు దామోదరు నెత్తి వాసు, దేవుని స్మరించి పుండ్రముల్ దీర్పవలయు
నీనిఁదాల్చిన నశుచియునేని శుచియు, వానికి మదీయలోకమ్ము వచ్చు నిజము. 186

చ. ఇడఁదగు నూర్ధ్వపుండ్రముల నించుక యంతర ముండునట్టు లె
వ్వఁ డెడనిడండొ దుర్గతికి భాజనమాతఁడు పుండ్రమధ్యమం
దెడపక లచ్చియున్ హరియు నెప్పుడు నొప్పుదు రంతరాలమున్
విడువని మూఢమానవుఁడు విష్ణునికిన్ మఱి శ్రీకి ద్రోహియౌ. 187

క. నిగయు నుపవీతమును నె. వ్వగ ముఖ్యములౌను విప్రవర్యుల కటు లొ
ప్పగుఁ బుండ్రధారణము దీ. నిఁ గడచి కర్మమ్ము సేఁతనిష్ఫలమనఘా. 188

గీ. అర్ధచంద్రాది చిహ్నము లాగమజ్ఞు, లైనవారలు ధరియించు టనభిమతము
గానఁ బూర్వోక్తపుండ్రముల్ గాక యెట్టి, దేని మఱియొండు దాల్చుట హితముగాదు.

గీ. వేదసిద్ధదేవతలకు వేదవిహిత, చిహ్నములు న్యాయ్యములుగాన శ్రీపతిపశు
పతులు తత్సిద్ధులగుటఁ దత్పద్ధతిరహి, తములు వారెట్లు ధరియింతురు మునినాథ!

క. తత్తద్భక్తజనములకుఁ, దత్తచ్చిహ్నములు ముక్తిదమ్ము లగుట వా
రిత్తెఱఁగు తెలిసి తాల్చుట, యుత్తమగతి నొసఁగు నన్యమొందుగతి నిడుఁగా. 191

సంధ్యోపాసనా మహాత్మ్యము

వ. ఇంక సంధ్యోపాసనమ్ము వినుము. 192

గీ. అక్కడక్కడ నొలసెడి రిక్కగముల
నగు మొదటిసంధ్య రెండవయది యహస్క
రుండు గగన మధ్యమ్మున నుండువేళ
మూఁడు సూర్యాస్తమయకాలముగ నెఱుంగు. 193

గీ. తారకోపేతమైన నుత్తమము తద్వి
రహితమైన మధ్యమము సూర్యయుతమైన
నధమ మీరీతిఁ ద్రివిధమై యలరుఁ గల్య
సంధ్య యీమూఁటికిని దాఁటఁ జనదు మౌని ! 194

క. తరణియుత ముత్తమము త, ద్విరహితమగు మధ్యమమ్ము విస్ఫురదుడుకం
బరయ నది యధమ మీగతి, నరయుము సాయంపుసంజ యనఘవిచారా ! 195

గీ. ద్విజుఁడు వృక్షము, సంజ వే, ర్వేదములు వి
టపము, లాకులు ధర్మకర్మపటలములు ;
మూలవిరహితమగు చెట్టు నేలఁగూలుఁ
గాన నతియత్నమున సంజఁ గావవలదె. 196

క. తెలియమియుఁ దెలిసినజపమి, యలవడు ద్విజుఁడెట్టిఁడేనియగు శూద్రుం డ
మ్మలినుండు చచ్చి శ్వాన, మ్ములలోఁ బడుఁగాన సంజ ముఖ్యమ్మనఘా ! 197

గీ. ఉదయమున కస్తమయమున కూర్ధ్వమొక్క
మూఁడుగడెలలోఁ దదుపాస్తికూడు నట్టి
కాలము నతిక్రమించి యర్ఘ్యమ్ముకఁ దధి
కముగ నీఁదగుఁ దత్పాతకము హరింప. 198

క. కాలాతిక్రమ మొనరుచు, బాలిశులకు నింక నొక్క ప్రాయశ్చిత్తం
బాలింపు మెన్మిదియు నూ, ఱోలిన్ మొదలన మనుజప మొనరింపవలెఁగా. 199

క. ఏకాలమ్మున మనుజుం, డేకర్మము సేయఁ బూను నేకాగ్రతఁ దా
నాకాలమున కధీశ్వరి, నాకర్మమునకు మొదల నుపాసింపఁదగున్. 200

గీ. ఇంట సామాన్యమగు గోష్ఠమేని మధ్య, మమగు నదియొడ్డునం దుత్తమము విశేష
మంతకన్నను దేవ్యాలయమ్మునందు, బ్రాహ్మణుల కింతకన్న దైవమ్ము లేదు. 201

క. గాయత్రికన్న నన్యం, బేయెడ విప్రులకులే దిదే బ్రహ్మాదుల్
సేయుదురు జపము శ్రుతులుగా, గాయత్రిజపించు సాటిగలదే మౌనీ! 202

క. శివవిష్ణూపాసన ల, య్యావి గాయత్రివిధమున నియుతములుగామిన్
భువినెల్లరు శాక్తులుకా, రెవరుగా వైష్ణవుఁడు శైవు లెఱుఁగుము మౌనీ! 203

వ. గాయత్రిం జపించి ముద్రాప్రదర్శనంబు గావించి పదపడి హోమాదికంబు నిర్వ
ర్తించి పంచాయతన పూజగావింపవలయు.

గీ. మొదల శ్రీదేవి నర్చించి పిదపఁ దక్క, దేవతల కర్చలిడఁదగు దేవిపూజ
కన్న నెక్కుడు పున్నెముగాన మక్క, తనఁగదా! సంజలనది నిత్యమును నొలయు

గీ భుక్తిముక్తిప్రదము దుఃఖమూలహరము, శక్తిపూజన మది యనురక్తి విస్త
రించి వచియింతు వినుమెవ్వరేని విఱన, సర్పినను నెల్లయాపదల్ సమయు దాన.

క. ఆచమనమ్మును సంక, ల్పాచరణము భూతశుద్ధి యామీఁదను న్యా
సాచరణము శంఖస్థితి, యాచార్యనతియును సల్పి యవహితమతియై. 207

వ. సామాన్యార్ఘ్యమిమ్మడి పూజాద్రవ్యమ్ములు ప్రోక్షించి పీఠమ్మునర్చించి దేవిని ధ్యానించి
నామోపచారమ్ము లర్పించి పంచామృతస్నానమ్ము సమర్పించి. 208

సీ. పుండ్రేక్షురసపరిపూర్ణ కుంభములను • గోస్తనీరసలసత్కుంభములను
కర్పూరకాశ్మీరకస్తూరికాగురు • పంకిలాంభఃకుంభపటలములను
బాలకుండలఁ బెర్గు భాండమ్ములను మధు • ఘృతశర్కరాఘటతతుల నెవ్వ
రంబకు స్నానమ్ము ననుఘటింతురు వారు • స్వస్వకృతార్చనకు సదృశమగు ఫలము

గీ. గంధు రిహమునఁ బరమున క్షౌమవస్త్ర, యుగ్మమిడి వాయులోకమ్ము నొందుదురు సు
రత్నభూషల నిడి నిధిరాజు లగుదు, రింద్రు లగుదురు గంధమ్ములిడి మునీంద్ర!

క. వివిధములగు పుష్పములిడి, శివలోకము వడయుదురు మసృణబిల్వదళ
ప్రవరప్రదాత దుఃఖం, బెవఁడెన్నం డెచటనొందు బెఱుఁగ మునీంద్రా! 210

క. ఎవఁ డొక కోటిదళమ్ములు, భవాని కర్పించు నధికభక్తిరతుం డా
సువిమలశీలుఁడు బ్రహ్మం, డయిభుండై నెగడు లోకనాయకి కరుణన్ 211

గీ. కోటిమాలతీసుమములఁగొని పరాంబ, పూజసల్పు నతఁడు చతుర్ముఖుఁడగు దశ
కోటి తత్సుమముల పూజఁ గొలిపి విష్ణు, వై నెగడు సర్వదేవతావంద్యుఁడగుచు.

క. ఒకఁ డనంగనేల నానా, వికచసుమమ్ములను భక్తివివశుండై యం
బికఁ బూజసేయనగుఁ ద, త్సుకృతము వర్ణింపఁ దరమె శూలికినేనిన్. 213

గీ. అగురు కర్పూర ధూపమ్ము లధికనియతి, నంబ కిడఁదగు; దాన నత్యధిక మోద
మంది భువనేశి భువనత్రయంబు నర్చ, కునకుఁ బ్రతిఫల మిచ్చు నో మునివరేణ్య!

క. కర్పూరఖండముల దీ, పార్చణసేయంగ నంబ యవ్వాని మన
స్తర్పణ మొనరుచు నిక్క మ, హర్పతిలోకమున వాస మమరించి మునీ. 215

వ. పదపడి భక్ష్యభోజ్యాదియుతమ్ముగ నైవేద్యమ్ము సమర్పించి.

గీ. పిదపఁ బానీయమిడి మదిముదము బొదలఁ, జేయు తాంబూలమిడి మహాగాయకులును
గాయనులు నాలపించెడి గానములును, వేదపారాయణములును విస్తరించి. 217

గీ. ఛత్రచామరముల నిడి సకలరాజ
సదృశగతి నుపచారముల్ సంతరించి
చేరువఁ బ్రదక్షిణము నమస్కారము నిడి
తన్ను క్షమియించుమంచు నెంతయు నుతించి. 218

క. ఏతాదృశోపచారము, లేతం దొనరించు వాని నీశ్వరి ప్రీతిన్
మాత స్వతస్సిద్ధకృపా, న్వితగదా! పూజసేయు నెడఁ గొదువేలా. 219

సీ. ఇయ్యెడ నొక పురావృత్తము వచియింతుఁ • గలదొక చక్రవాకము హిమగిరి
నది దేశములయందు నటునిటుఁ దిరుగుచుఁ • గాశికి నేగి యొక్కటను నన్న
పూర్ణ గుడికిఁజని భుక్తికై యేదేని • దొరకునే యని కొంత తొట్రుపాటు
దనర నొక్కింత ప్రదక్షిణ మొనరిచి • తనయంతఁ జని పిమ్మటను భవాంత

గీ. రమున స్వర్గము జనియు భోగములు రెండు
కల్పములు గాంచి పిదప భూఖండమందు
క్షత్రియకులమునఁ బొడమి జన్మ సంస్మృ
తి విడక ప్రజాధిపత్యమ్ము దీర్చుచుండె. 220

క. నృపతి యొకఁడు పూర్వజ్ఞా, నపరీతుఁడు గలఁడటంచు నానామునిరా
జ పటలి విని చని కని పూ, జపడసి కూర్చుండి పలికె జననాథునితో. 221

క. ఓ నృపవర! పూర్వజ్ఞా, నానుభవము నీకుఁ గలిగెనని విని కనఁగా
మౌనుల మే మరుదెంచుట, గనఁ దెలుపు మదియు నీకుఁ గలిగినవలనున్. 222

గీ. అన నృపుఁడు చెప్పె బూర్వమం దన్నపూర్ణ
కొనరిచితిఁ బ్రదక్షిణము పక్షినయి తత్ప్రి

భావమున స్వర్గమందుఁ గల్పద్వయంబు
నిలుచు, టిప్పు డీ జ్ఞానమ్ము గలుగు టబ్బె. 223

క. జగదంబచరిత మెవ్వఁ డె, ఱుఁగును బదస్మృతిఫలమ్మెఱుఁగువాఁ డున్నే
యగణితమది దావిం దల, పగ నాకానందబిందుపతనము గల్గుౝ. 224

చ. పలుకులు వేయునేల జనిపావనకారణమైన యంబికౝ
గొలువక విష్ణునిన్ శివునిఁ గొల్చెదమంచు వృథా భ్రమించువా
రల జననమ్ము వ మ్మఘకరమ్ము పరమ్ము నిహమ్ములేక చం
చల మయిపోవు నిక్క మిట సందియమందకుఁ డించుకేనియుౝ. 225

క. అను పల్కులు విని మును లా, ననములు తెలివొందఁ జనిరి నారద! యే నెం
తని యాదేవిని వర్ణిం, తును నుతియింతును నతులిడుదును వినుమొకటన్. 226

క. జననము సఫలమ్మగ నె, వ్వనికిౝ గానుండు గల్గు వానికిఁ దద్భ
క్తినిదానమ్మగు శ్రద్ధ త, దనిచ్ఛ జనిసంకరతకు నగుఁ గారణమై. 227

వ. అయ్యదియు సంధ్యాత్రయమ్మున నయ్యంబ నర్చించుట పరమ తపంబై యొప్పెడి.

క. తపమున దేహమ్మును దా, పపరీతముసేయనగుఁ దపమ్మనఁ బితృస
త్కృప గననగుఁ దపమిడు స్వ, ర్గపదవి ము క్తియును దపము గనఁజేయు మునీ!

క. నృపతికి భుజబలమును ద్ర, వ్యపటిమ వైశ్యాంఘ్రిజులకు నాపత్తరణం
బు పొనరుచు నుపాయమ్ములు, జపహోమాదికము విప్రజాతికిఁ జుమ్మీ. 230

క. తపములలో నుత్తమమగు, తప మంగతనుత్వ మది యొదవఁదగుఁ గృచ్ఛ్రా
దిపరిశ్రమమున వేటొం, డుపనులఁ దనుశోషణము గడున్ గ్రాహితమౌ. 231

గీ. బిచ్చమెత్తి యన్నమ్మను దెచ్చి నాల్గు
భాగములుచేసి యందొక భాగము ద్విజు
లకు నిఁకొక్కటి యాలకు నొకటి యతిథు
లకు నొకటి తనకుఁ దన భార్యకును దగును. 232

క. ఒక శిశువమంత గ్రాసము, నకు మానః వ్మవియు గేస్తునకు నెన్మిది, వ
ర్ణికగు యఃథేష్టం బార, ణ్యకునకు గ్రాసములు నాలుగవిరి మునీంద్రుల్. 233

వ. ఇట్లు నియమితాహారుండై గాయత్రీపుఃశ్చఃర్యం బొనర్పవలయు. నయ్యది ప్రారంభిం
చుటకు యథోక్తకాలంబు వెదుకఁదగునని వెండియు. 234

క. అనఘాత్మలు విప్రులు మం, త్రనిధులు స్వస్తిని వచింప నాందిశ్రాద్ధ
మ్మును సలుపవలయు భోజన, మున వస్త్రమ్ములను ద్విజులు ముదమందంగన్.

వ. పదపడి శివక్షేత్రమ్ముల నయ్యది గుర్వానుజ్ఞానుసరణమ్ముగ జపింపనగునని వెండియు

క. ప్రారంభదినము మొదలుగ, నైరంతర్యముగఁ దుదిదినముదనుక నొకం
డౌరీతి హెచ్చుతగ్గులఁ, గూరనిగతి జపముసేయఁ గూరెడి సిద్ధుల్. 237

క. ప్రాతఃకాలము మొదలు ని, రాతంకుండగుచు రెండు యామములు జపం
బేతద్రీతిఁ బ్రతిదినము, చేతము నిశ్చలముచేసి చేయఁగవలయున్. 238

ఆ. వె. పాలవంటకమ్ము పత్రసుమమ్ములు, యవలు తిలలు గొనియు నధిక నియతి
తనరఁ దద్దశాంశమున హోమ మొనరింప, మంత్రసిద్ధి యశ్రమమునఁ గలుగు.

చ. అకుటిలబుద్ధి నిమ్మనువు నాత్మ మఱెయ్యదిగోరి చేసినన్
వికలముగాక కోర్కె యది వేగమ వానికిఁ జేకుఱున్ సమ
స్తకృతులు సిద్ధినొందు నిది సారె జపించెడి వారి; కిట్టి దిం
కొకఁడు జగత్త్రయిన్ దొరక దొప్పెడి దీన నశేషసౌఖ్యముల్. 240

క. ప్రతిదినము సహస్రము పరి, మితిగా జపియించు నరుఁడు మేలున్ ధనమున్
సుతులన్ బరమాయువరో, గతయున్‌గని సుఖ మిహమునఁ గాంచుఁ బరమునన్.

క. వినిఁ చింతమాత్ర దారి, ద్ర్యనివారకమైన దీనిఁ దత్పరుఁడై యే
మనుజుఁడు జపించు వానికి, ధనకనకసమృద్ధి యెందుఁ దఱుఁగుట కలదే. 242

వ. ఇంక వైశ్వదేవప్రకారమ్ము వినుము. 243

గీ. వైశ్వదేవమ్ము సలుపక బ్రాహ్మణుండు
భోజనము సేయునేని యమ్మూర్ఖు కాల
సూత్రమనియెడి నరకముఁ జొచ్చెడిఁ దల
క్రిందుగాఁ గాళ్ళుమీఁదుగాఁ గ్లేశమొలయ. 244

క. తానెయ్యది దిను జనుఁ డ, ద్దానిని వ్రేల్పంగనగు విధానమ్మున నో
మౌనిజనవర్య! శాకం, బేని ఫలమ్మేని పత్రమేనియు హితమౌ. 245

గీ. వైశ్వదేవమ్మునకుమున్న వచ్చెనేని, భిక్షు వయ్యెడ నతనికిఁ బెట్టిపంప
వలయు వైశ్వదేవమునకు వలసినంత, వేఱుగాఁ దీసికొని యని ధీరులండ్రు. 246

ఆ. వె. వైశ్వదేవమందు వచ్చెడి దోషమ్ము, నడఁప భిక్షువగు సమర్థుఁ డట్టి
భిక్షుకులను గారవింపమినగు కలి, దీర్పలేదు వైశ్వదేవ మనఘ. 247

క. యతియును వర్ణియు వీ రధి, పతులగుదురు సిద్ధమైన వంటకమునకే
పతితుఁడు వీరి నెడపి తిను, నతఁడగుఁ జాంద్రాయణమున కర్హుఁడు మౌనీ. 248

వ. పదపడి గోగ్రాస మొసంగఁ దగునని మఱియును. 249

క. అతిథి మతి యెవని గృహమును, గతాశుఁడై విడుచు నతని కాలుష్యము త
త్పతితాత్మ జుట్టికొను దు, ర్గతి దాటఁదరంబె నతిథిఁ గడచినయేనిన్. 250

క. తల్లియుఁ దండ్రియు గురువును, బిల్లలు నన్నయును శ్రితులు భృత్యు లతిథులో
నెల్లరు నభ్యాగతులును, జెల్లుమరు గృహస్థపోష్యజీవనులఁగుమా. 251

గీ. సోమయాగమొనర్చు భూసురున కెట్టి, ఫలము లభియించుఁ దాదృశఫలము పంచ
యజ్ఞములొనర్చు రిక్తులు నందఁగలరు, గృహికి నింతకు ముఖ్య మెందేనిఁగలదె.

క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియును బె, న్మదమున నేగేస్తు తాఁ బ్రమాదముగను న
య్యపథమునకు నిహపరములం, దొదవదు సుఖ మతఁడు నింద్యుఁ డోమునిచంద్రా.

క. ఇది యాచారక్రమ ము, య్యది సంక్షేపముగ నారదా! తెల్పితి భు
క్తిదమును ముక్తిదమును ని, య్యది దీని నెఱుంగువారి నంబిక ప్రోచున్. 254

క. ఆచారమిచ్చు సుఖముల, నాచారము పూతుఁ జేయు ననఘు నొనర్చున్
శ్రీవేర్చు విద్య నొసఁగెడి, నాచారమ్మునకు రాజ్ఞి యాయంబ జుమీ. 255

స్కం ధాం త ప ద్య ము లు.

ఇంద్రవజ్రా. నిత్యాన్నదానోన్నత! నిర్వికారా!
నిత్యాశ్రయా! సర్వమనీషిముఖ్యా!
సత్యాదరా! ధర్మవిశాలశీలా!
మత్యున్నతా! సూరిసమాజనుత్యా! 256

క. అస్మదవధానవిద్యా, విస్మితపండితసమాజవివిధస్తోత్రా
నస్మృతచిరకీర్తీ! శ్రౌ, తస్మార్తపథప్రవర్తి! దర్శనమూర్తీ! 257

మాలిని. సుకృతమయచరిత్రా! సూరిసంస్తోత్రపాత్రా!
అకలుషపథవర్తీ! అన్నదానప్రపూర్తీ!
ప్రకటమృదుతరోక్తీ! భావితానూనభక్తీ!
సకలనిగమచారీ! సద్గురుబ్రహ్మసూరీ! 258

గ ద్య

ఇది శ్రీ............తిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీ
తంబగు దేవీభాగవతంబను మహాపురాణ
మ్మునందు ఏకాదశ స్కంధము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము.

పరిపూర్ణకీర్తితేజ, స్ఫురితాష్టదిగంతరాళ! పుణ్యసుశీలా!
కరుణాకర! సాంద్రహృ, త్ప్రసాదర! బ్రహ్మలోకమాన్యచరిత్రా! 1

వ. అవధరింపు మట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను. 2

సురగర్వాపహరణము.

క. మునినాథ! ద్విజులకెల్లర, కును శక్తి యుపాస్యయంటి కొంకక యాశ
క్తిని విడిచి యితరులను గొ, ల్వనేల మఱికొంద ఱిడియు వచియింపఁదగున్. 3

వ. వైష్ణవులమనియుఁ, గాణపత్యులమనియుఁ, గాపాలికులమనియు, బౌద్ధులమనియు, ననేకు లనేకవిధమ్ములఁ బ్రవర్తింతురని వెండియు. 4

తే.గీ బుద్ధిమంతులు పండితుల్ శ్రద్ధగలుగు, వారలే తర్కతత్పరత్వము వహించి
వేదముల నాస్థవిడిచి పల్విధములైన, మతముల మెలంగఁ గతమేమి? మౌనివర్య!

వ. ఇది యిట్లుండ మణిద్వీపమహిమంబు విశేషించి వినవలతుఁ బ్రసన్నులగు గురువులకు శ్రద్ధగలుగు శిష్యులయెడ డాఁపఁదగు రహస్యముండదుగదా యన రాజునకు ముని యిట్లను. 6

తే.గీ శ్రద్ధగలవాఁడ వెక్కుడు బుద్ధి గలుగు
వాఁడ వగుటను నీకుఁ జెప్పని దొక విష
యమ్ము గలుగదు వచియింతు సమ్మదమున
వినుము రాజేంద్ర! యద్దానఁ గనుము శుభము. 7

క. మును రక్కసులును సురలును, బెనఁగిరి నూఱేఁడు లందు విజయ మ్మమరుల్
గొనిరి పరశక్తికరుణన్, జని రసురులు దివము డిగి రసాతలమునకున్. 8

చ. విబుధసురల్ మనమ్మున వివేకము దక్కి "పరాక్రమమ్ము లే
మి దనుజులెల్ల దీనత గడించిరి స్వర్గము వీడి సర్వసం
పదలను నస్మదీయఘనబాహుపరాక్రమమే గడించె" నం
చుఁ దరితమత్త్వమున్ విడిచి సొక్కుచు సోలుచు విఱ్ఱవీఁగుచున్. 9

క. పరశక్తి శక్తి కలిమిని, సురేశత లభించెనంచు స్వాంతమున నొకిం
తరయక మైమఱచి యిటుల్, దిరిగెడి తఱి నంబయున్ మదిం దలపోసెన్. 10

క. అకటా! వీరలు మచ్చు, శ్శక్తికతన స్వర్భోగమంది కేరుచు వసెడి యి
ప్డొక కొంతయేని నను దలఁ, పక చెడిపోవంగ నన్నవారు వివశులై. 11

క. అని యెంచి సహజకరుణా, ఖని యగు నయ్యంబ వారిఁ గరుణింప నొకిం
తనరాని యక్షమను పే, రునఁ బొల్చెడి తేజమై నిరూఢి మెఱయుచున్. 12

క. కనుపట్టిన నత్యద్భుత, మును గాంచరణావిరహితమును విద్యుత్కో
టినిభమ్ము నదృష్టచరం, బ్మును నగు నత్తేజు సుటి సముదయము గనియెన్. 13

క. కని విస్మయ మొంది యు మన, మునమొన యఁగ నేఁడు మొక్కొ యున్నెన్నఁడుఁ జూ
చిన యదియున్ వినినట్టిది, యును గాదని యొకరిమొగము లొకరు గనుచున్.

క. ఇది దైత్యుల చైదమొ, లే, క దురుద్ధరమైన మాయ గావలయునొ, యి
య్యది యెవరు పంపవచ్చిన, యదియో! యని యెల్లరును మహాశ్చర్యమునన్. 15

వ. కొండొక విచారించి నికటమ్మున కరిగి యడిగిరంగాని నిర్ణయము ప నశక్యమ్మని
యింద్రుండు వహ్నిం బిలిచి. 16

క. మాకెల్లరకును మొగ మీ, వే కద, యటుగాన నీవ యేగి యిదియుఁ దా
నేకతన నిటకు వచ్చెనొ, వే కనుఁగొని రమ్ము నాఁగ వేగ నరంబున్. 17

క. చని యెదుట నిలువఁబడు నం, తన యక్షం బగ్నిఁ గాంచి తగనిట్లను, నో
యనఘా! నీవెవ్వఁడ వే, పని నీయది తెల్పు నాఁగఁ బలుకు నవలుఁడున్. 18

క. "ఏ నగ్నిని సర్వదహన, మే నాపని" నాఁగ, నొక్క తృణ మటనిడి "యి
ద్దాని దహింపుము చూత ము, కానీ నీశక్తి" యనఁగఁ గనలుచు నతడున్. 19

క. తన యాప్తశక్తి యు నట, పనియోగము సేసి తుదకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సురేంద్రు సన్నిధి, కని జరి వృత్తాంత మతనికి నొడివె నెల్లన్. 20

వ. ఇంద్రుండును విస్మయాకులుండై, వాయువుంగని నీవరిగి తత్తేజో నిర్ధారణం బొన
రింపుమనుడు, నరిగిన, యక్షం " బెలవచ్చితి ? వేశక్తిరియది ?" నావుడు, 21

క. ఏ నఖిలచాలనమ్మును, బూని యొనర్పంగనేర్తు భూతమ్ములు న
న్నానిమె వ్యాపారమ్ముల, లో నొలసెడి నేన సర్వలోకహితుండన్. 22

క. అనుటఁ దృణం బిమ్మదియే, యనియని యుగ్రమున నిడియు యక్షం బపు "డో
యనఘా! యిది చలియింపం, గ నొనర్పుము నీమశక్తి గన్పట్టు" ననన్. 23

క. తనయావచ్ఛక్తియు నట, వినియోగము చేసి తుదకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సురేంద్రు సన్నిధి, కిని జని వృత్తాంతమతనికి నొడివెనెల్లన్. 24

గీ. అంత సురలెల్ల "నీవు దేవాధిపతివి, గాన వీని వారినిఁ గనుఁగొనుఁడని
పంపనేటికి నీవేగి పరమచిత్ర, మైన యాతేజమెట్టిదో యరయుటొప్పు." 25

క. అననంత నింద్రుఁడయ్యెడ, ఘనగర్వాంధత్వ మొలయఁగాఁ జని కనులో
నన యాతేజం బంత, ర్ధనిగనె వాసవుని మది విఱిగె లజ్జితమై. 26

క. ఏనేమని వెలవెలమను, నాననమున సురలఁజూడ నర్హాంబగు నె
వ్వానికిఁ బ్రాణముకన్నన్, మానం బధికంబు దాని మానుట మృతియౌ. 27

క. అని గర్వముడిగి చిత్త, మ్మున 'నియ్యది దేని తన మొనసెనొ, మఱి నా
కును శరణ మదియె యగుఁగా', కను నాలో నభ్రవాణి యాతని కనియెన్. 28

క. మాయాబీజ జపమ్మును, జేయుము సుఖమబ్బు జగదజేయుఁడవై సు
శ్రీయుతుఁడవగుచు నెగడెద, వో యమరాధీశ ! యనఁగ నొగి నతఁడంతన్.

గీ. ధ్యానమీలితలోచనుఁడయి నిరశనుఁ, డగుచు నొక లక్ష వర్షమ్ము లా జపమ్ము
సలుప నయ్యంబ కరుణావిశాలయగుచు, మధునవమినాఁడు రెండు యామములవేళ.

క. వెనుకటి తేజోరూప, మ్మననే పూర్వప్రదేశముననే కన్ప
ట్టిన నంత వాసవుం డ, క్రునయనుఁడై కాంచి కలితరోమాంచుండై. 31

గీ. బాలశీతాంశురేఖావిశాలమకుట, బాలకోటిరవిప్రభ బాల దివ్య
శీల నవయౌవనోద్ధతఁ జిత్రతరవి, భూషణాంచిత మసృణకపోలయుగళ. 32

క. చేలాంతరవ్యంజితకుచ, నాలోలకృపావిశాల నంచితపాలన్
మాలాభిరామ వేద, శ్రీ లాలితనిరుపమానశృంగారాఢ్యన్. 33

క. తనదంతకాంతు లొలయు క, తన భూమిన్ బద్మరాగధామమ్ముగఁ జే
యు నొయారిన్ భక్తులు గో, రిన వరముల నొసఁగు కల్పవృక్షము నంబన్. 34

క. తత్తేజో మధ్యమ్మనఁ, జిత్తమ్ము వశమ్ముదప్పఁ జెచ్చెరఁగని యు
ద్యత్తరభక్తి నమస్కృతు, లత్తల్లికి నొసఁగి నుతుల నలరించి యనున్. 35

క. "ఆతేజం బెక్కడిది? య, నేతాదృశమహిమ గలుగు నెక్కటితమునఁ దా
నేతం డిటు పంపె దానిఁ గృ, పాతత్పరవగుచుఁ దెలియఁ బలుకుము తల్లీ." 36

అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమ దెలుపుట

క. అన నంబ వల్కె "నది లో, కనిదానఁ బ్రహ్మము ననఘ మాయకు నుం
గని సర్వసాక్షియు నన్నై, తనరెడి మద్రూప మిది యథార్థం బింద్రా; 37

గీ. దేని వేదమ్ము లెప్పుడుఁ దెలియఁ దివురుఁ, దపము లెద్దాని వచియింపఁ దపసు లెద్ది
గోరి బ్రహ్మచర్యమ్మునఁ గోర్కె నింతు, రప్పదము సంగ్రహమ్ముగఁ జెప్పెద విను.

గీ. బీజములు రెండు మన్మంత్రరాజమునకు, రెండు భాగములుగల నాసృష్టి యెల్ల
జగముగుటఁ గల్గె ద్వైవిధ్య మగణితప్ర, భావమునఁ బొల్చు నారెండు భాగములను.

క. ఒకఁ డలరు సచ్చిదాఖ్యం, దకఁ డందమై ప్రకృతి సంజ్ఞఁ దగు నొక్కఁడు చం
ద్రికకుం జంద్రునకుంబలెఁ, బ్రకృతికి నాకైక్యమొలయు వాసవ! యెపుడున్. 40

ఆ. వె. శక్తిమత్తుకన్న శక్తి వేఱుగ లభ్య, మగుట యనఘ భూత, మకృతమున
దగు నభేద మెల్ల జగమును బ్రళయమ్మ, నందు నేన యగుచు నలరుదాన 41

క. అవ్యక్తమైన రూపమె, సువ్యక్తంబగుచుఁ దోఁచు సురనాథ! సదా
భావ్యమగుఁ బ్రాణి బహుక, ర్మవ్యాపారమ్ము కతనఁ గ్రమపరిపాటిన్. 42

వ. అంతర్ముఖ బహిర్ముఖభేదమ్మున మాయకును ద్వైవిధ్యంబొలయు, నందు రెండ
వది తమశ్శబ్దంబున వాడంబడు, దానికతనఁ ద్రిగుణమ్ములు పుట్టె, బ్రహ్మాదులెల్ల
రును దదాత్మకులని తెలియుము. 43

క. అజునకు గుణత్రితయమున, రజమెక్కుడు హరునకుం బరఁగుఁ దమ మయ్యం
బుజనయనునకున్ సత్వం, బు జగత్త్రయనాథ! యధికముగఁ బొల్చుఁ జుమీ. 44

క. స్థూలమజుఁడు సూక్ష్మము హరి, శూలియుఁ గారణము నేన సురా! తుర్యావ
స్థాలీల నాదు రూపం, బాలింపుము రెండు తెఱఁగులై యొప్పారున్. 45

గీ. అందు సగుణంబు మాయతో నంటియుండు, నిర్గుణంబు తద్రహితమై నెగడు వినుము
సర్వజగ మేర్పఱచి తదంతర్విలసిత, నగుచుఁ బ్రేరేపుదాన జీవగణ మేన. 46

గీ. కాలకర్మములను బట్టి కంజజాదు
లను దదుచితకార్యమ్ములకు నియమింతు;
వీచు ననిలుఁడు, ననలుఁడు వేచు, రవియుఁ
దోఁచు, హరి ప్రోచు, మద్భయోద్భూతిగరిమ. 47

క. సురనాథ! కట్టబొమ్మల, కరణిన్ మిముఁ ద్రిప్పుచుందుఁ గనుమీ జయమున్
బరఁగింతు మీకొకప్పు డ, సురలకు నది యొక్కవేళఁ జొప్పడ నిడుదున్. 48

గీ. కాలకర్మానుసరణమ్ముగా సమస్త కార్యములు నే స్వతంత్రినై గడపుచుందు
నట్టి సకలాత్మనగు నను నఱయఁజాల కిపు డహంకారము మీరలెసఁగఁజూచి.

క. కరుణింప నెంచి మీమీ శరీరముల నుండి యక్షసంజ్ఞదగు నే
నరయంగనైతి నిపయి నితర తేజము గాదు దానిఁ దరమే తెలియన్. 50

క. ఇది మొదలు గర్వమెల్లను గుదియించి విశేషభక్తి కొనసాగఁగ మీ
హృదయముల నన్ను శరణము గఁ దలఁపనగు వేఱుతలఁపు గాఁదగదింకన్. 51

క. అని పలికి యంబ యంతర్ధినిగనె సురలదియు మొదలు తేఁకువ గాయ
త్రిని మూఁడు సంజలను భక్తిని జపియింతురు నియతవిధిన్ శుభఫణితిన్. 52

గీ. ఆదియుగమున నీగతి నఖిలసేవ్య యగుచు గాయత్రి యొప్పారె నంతకన్న
విప్రులకు ముఖ్యమెందును వెదకి దొరక దది విడుచువారలకుఁగల్గు నధమగతులు.

గౌతమకృత గోవధ.

వ. రాజా! వినుము. మున్ను పదునేను వత్సరమ్ములేకరీతి ననావృష్టిదోషమ్ము కతన
క్షామంబొండుగలిగె. నప్పటి యుపద్రవమ్మిట్టిది యని చెప్పనలవికా; దేగృహ
మ్మునఁ జూచిన శవమ్ముల సంఖ్య యపారమ్ము; కొందఱాకలిపట్టఁజాలమిఁ దద్వృక్ష
ణమ్ములన పొట్టలు నించికొందురు, కొంద ఱశ్వమహిషవరాహాది మృగమ్ములను
మఱికొందఱు మఱికొన్ని వస్తువులను యథాప్రాప్తమ్ముగ భుజించుచుఁ బ్రాణమా
త్రావశేషమ్ముగ నుండిరి 54

గీ. ఇంత చెప్పఁగనేల తానెంత ప్రాతి గుండెకలతల్లి యేనియుఁ గుక్షిఁబొంచెఁ
బదినెలలు మోచికన్నట్టి బాలుఁ దనుట వింటిమే! నాఁడుదక్కనో విభువతంస!

క. పురుషులు తరుణులఁ దిందురు తరుణులు నిసువులను దినఁగదలఁతురు క్షుత్తె
వ్వరి నెప్పని సేయింపదు! మరియావ యెఱుఁగునె యదియు మనుజాధీశా! 56

గీ. అట్టి యిక్కట్టునందు బ్రాహ్మణులు కొంద
ఱెంతయేని యుపాయము నెంచవెదకి
తుదకు గౌతమముని మహాత్ముఁడు సుభిక్ష
మతని యాశ్రమమున నున్నదనుచుఁ దెలిసి. 57

క. గాయత్రీజపతత్పరుఁడై యేవేళఁ గృతదీక్షుఁడగు నతనిఁగనన్
దోయిరి వారును దారుసతీయుతులై యరిగి రట కతిథులై యొకటన్. 58

గీ. దెసలు నాల్గిటినుండి యతిథులు వేవేలు స్వకుటుంబగోధనభృత్యసహితు
లై చనుగుదేర దవ్వులనరసి చూచు నుండు సంతోషమున 'వారం' డటంచు.

క. తగఁ గుశలం బడిగియుఁ గా, ళ్లు గడిగి యవ్వారినెల్ల లోకోత్తరరీ
తిగ గారవించి "యిటరాఁ, గఁ గతముదెల్పుఁ" డని ఘటితకరకమలుండై. 60

క. అడుగుటయు వారు తమపదు, నిడుమలు తుదముట్టఁజెప్ప "నిది మీ గృహ, మీ
రొడయలు నాకిఁక నూరక, తడఁబడఁగానేల యిట్టివాసుం డుండన్. 61

క. మీరాకకతన ధన్యత, గూరెన్ నాకింతకన్నఁ గొండొకసుకృతం
బేదను జేయరు మజ్జా, నారంభము సార్థమయ్యె నధికుఁడనైతిన్." 62

క. అని యనునయపూర్వకముగ, మను లవ్విప్రులకు నభయకారకుఁడై, యొ
య్యన గాయత్రిని దాఁ బ్రా, ర్థనసేయఁగ నంబ యిడియె దర్శనమెలమిన్. 63

గీ. అట్లు ప్రత్యక్షమై సకలాతిథులను, దనుపఁదగునట్టి పూర్ణపాత్రమ్ము నొసఁగి
'యెద్దిగోరిన నియ్యది యిచ్చు నీ' క, టంచు వచియించి యంతర్థి ననుగమించె.

క. ఎచటం జూచిన నన్నం, బెచటంగనుఁగొన్న సూప మెటఁగన్న నని
ర్వచనీయపక్వసమ్ములు, రుచులం గనుపట్టెఁ దన్నిరూఢప్రౌఢిన్. 65

క. నగలంట, వస్త్రములంట, యె, న్నఁగలమె యావస్తుసంఖ్య నగములనఁగఁది
న్నఁగ నెచటఁ గనినఁగనఁవగు, నగణితమనఁదగదె తన్మహామహిమమ్ముల్. 66

గీ. గౌతముఁడు భూమిసురులను గాంచి యివియ
యన్నరాసులు, కూరలయ్యవియ, యాజ్య
మల్లదిగో! తక్రమిద్యది, యదియు దధి, య
భీష్టముగ నారగించి సంతృప్తిఁగనుఁడి. 67

క. పదపడి వారెల్లరు నె, మ్మదు లానందరససింధుమగ్నమ్ములుగా
నది సుఖమున భుజియించుచుఁ, గడలక యచ్చోటన యుండి కడుశ్రద్ధమెయిన్.

గీ. ఎన్నియో జన్మములు మఱి యెన్నియేని, బ్రాహ్మణారాధనమ్ములు వ్రతములును బొ
నర్చుచును దీర్ఘకాల మన్నమ్ము పెట్టు, మునును సంపూర్ణగతినొప్పఁజెలఁగిరపట.

క. వారివలన వీరును మఱి, వీరివలన వారును విని వేలును లక్షల్
గా రా మొదలిడిరంట! సం, సారమ్మంతోడ నెల్లజనులయ్యేడకున్. 70

గీ. రత్నభూషలు దొడుగని రమణి, పట్టు, పుట్టములు దాల్పని సతి యప్పుడమి నెందు
వెదకినను గానరాదంట! కొదువ యొకఁడు, గలుగనేర్చునె యదియు స్వర్గముగనుండ.

క. మనిజనులెల్లరు ప్రస్పం, దనభూషితులగుచు దేవతలఁ గాదన, న
మ్మనసతులు దివ్యభూషా, ఘనులై సురసతుల గేలిగావింపకొకో! 72

గీ. అమ్మునీంద్రుని యాశ్రమమంత నూఱు, యోజనమ్ముల విస్తృతి నొందె నచట
నెప్పు డుత్సవములు క్రమ్మె యెసఁగు, రోగ, భయము దైత్యాదిభయము నెప్పటికిలేదు.

క. ఆయాశ్రమమున విప్రులు, సేయు మహాయజ్ఞముల నశేషసురలు మో
దాయత్తులగుచుఁ దినిసి మ, హాయశుఁ డౌ గౌతముండె యని పొగడిరొగిన్. 74

గీ. ఆహహ, యేమందు! దేవేంద్రునంతవాఁడు, తనకుఁ గల్పనగష్టు గౌతముఁ డటంచు
నొక్క యెన్నిసార్లు పేరెక్కినట్టి, యల సుధర్మను గొలువుంచి సలిపె నుతుల.

క. ఈగతిఁ బంద్రెండేం డ్లను, రాగము మెయి గర్వగంధరహితుండై స్వ
ర్భోగం బొసఁగుచు గాయ, త్రీనాయకుఁ డమ్మునిమణి దేల్చెన్ వారిన్. 76

గీ. అప్పు డయ్యెడ మునియు గాయత్రి కొక్క
యాలయముగ గట్టె మునివరు లచట నెపుడు
సలుపుచుండ్రు పురశ్చర్యః సదృశమొండు
గాదు తత్స్థానమునకు నిక్కము నృపాల. 77

క. అటఁగన్పడు నంబిక యి, ప్పటికిని బాలికయుఁ దా యువతి వృద్ధయునై
జటిమండలికిఁ ద్రిసంధ్యల, నటనము గావించుచున్ గనమ్భూషణయై. 78

గీ. అంతనొక్కెడ నారదుం డటకువచ్చి, యర్చితుండయి "గౌతమ! యహహ! నీయ
శమ్ము నేమని పొగడుదు సత్యలోక, మందు స్వర్గమ్మునందుఁ దానెందు నిండె. 79

క. మొన్న సురేంద్రుఁడు సభని, న్నెన్నిన నేనాలకించి యిటకు నినుఁ గనన్
గ్రన్నన నరుదెంచితి ని నీ, కన్నన్ గలదే యొకండు గౌరవమునకున్". 80

క. అని పొగడి పిదప గాయ, త్రీ నికేతమ్మునకు నరిగి దేవికి హర్షా
శ్రునయనుఁడై మ్రొక్కిడి నుతు, లొనరిచి దివమేగె నంత నొక్కెడ విప్రుల్. 81

గీ. గౌతముని నారదుండింతగా నుతింపఁ, జనునె యనునీర్ష్య నెమ్మనమును గలంప
నతని కపయశమును గూర్ప నాత్మనెంచి, రకట! యేమనవచ్చు బ్రాహ్మణుల చెయ్ది.

గీ. అంతఁ గొంతకాలమునకు నఖిలలోక, సౌఖ్యదాయకమగుచు వర్షమ్ముగురిసె
దానఁ గల వెల్లదేశముల్ తాన విరిసెఁ, నట్టి వార్తను వినిరి బ్రాహ్మణజనములు.

మ. విని యేదేని నిమిత్త మేర్పఱచి యవ్విప్రేంద్రునిన్ శాపవ
గ్గునిజేయన్ సమకట్టిరక్కట! మహాత్ముల్ గారె! తావృజ్గ్మహా
జనులన్ గాంచిన తల్లిదండ్రుడు; లిపియున్ సామాన్యమే! తిన్నయిం
టను వాసమ్ములు లెక్కపెట్టుట నిషాధం బెందు విప్రాళికిన్. 84

గీ. అంత నొక వృద్ధగోవు మాయ నొనరించి
గౌతముని యజ్ఞశాల పంకకును దఱుమ
నది యంతయు తపమొనరించు నట్టియెడకుఁ
జన నతఁడు దానిఁ దోలె 'హుం' మ్మనుచు; నదియు. 85

క. ప్రాణమ్ములు త్యజియించిన, మౌనులు గుమిగూడి గౌతమ మునికిఁ దగునే
యీ నియతి నెట్టపంటగ, ధేనువు నిటువంపె నకట! తేఁకువ వందే. 86

క. అను పలుకులు విని గౌతముఁ, డనుకంపాకంపితాంతరంగుండై క్ర
న్ననఁ దపము విడిచి మృతగో, వును గని యెంతయును నశ్రుపూర్ణాక్షుండై. 87

గీ గతమునకుఁ జింతచేసినఁ గలదె ఫలము
కారణంబేమొ యూహింపఁ గడఁగు టొప్పు
టంచు యోజించి నేత్రమ్ము లట్టెమూసి
జ్ఞానదృష్టిని గాంచె నిక్కమ్మునెల్ల. 88

క. కను గొంపు ఋది విప్రుల చే, సిన పని యని మనమునందుఁ జింతించి కటా!
యని లోనఁ గసలు గమురఁగఁ, గనుల ననలకణము లురులఁ గలుషితమతియై.

గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట.

గీ. బ్రాహ్మణాధములార! యిప్పట్టునందు, నెట్టపంటగ నపశంబుఁ గట్టనెంచి
నట్టి మీమ్మోసముచేసిన నఘముగలదె, యైన క్షమియించితిని మిమ్ము నతిథులగుట.

ఆ. వె. వేదమాత యగుచు వెలసిన గాయత్రి, జపము మీకు నింక సఫల మగుచుఁ
బొదలకుండుఁగాక! పొసఁగదు వేదమ్ము, లందు శ్రద్ధ, పొసఁగ వవ్వారములు.

క. శివుని యెడ శివమునవునెడ, శివశాస్త్రమునెడల మీకు సేవకభావం
బు వృథా యగు మీరిఁక నెల్ల విధమ్ములఁ గం దధము లిలఁ శూన్యులరై. 92

గీ. దేవియందుఁ దత్కథలను దేవి నిలుపు, చోటులను దేవి సద్భక్తకోటులందు
దేవి యుత్సవములు సూడఁ దివురు నెడల, మీకు నధికార మీమీఁద లేకపోవు. 93

క. శివకల్యాణదిదృక్షయు, శివభక్తార్చనయు మఱియు శివభక్తులు దా
ల్పు విభూతిఁ రుద్రాక్షల, ను విముఖులై మీ రధముల నూల్కొనుఁ డింకన్. 94

గీ. జ్ఞానము శాంతి దాంతిని జన్నములను, నగ్నిహోత్రమ్మునను నిగమాధ్యయనము
నందు నుత్తమదానమ్ములందుఁ బిత్రుసు, కర్మముల మీరు విరతిని గాంతురింక. 95

క. శ్రీదేవీతరులగు నా. యాదేవతలందు భక్తినందియుదరచ
క్రాదికచిహ్నితులై పొలు, పేది యధమభావ మందుఁ దెల్లరు విప్రుల్. 96
క. కొందఱు కాపాలికులై, కొందఱు పాషండులగుచుఁ గొందఱు బౌద్ధా
నందులయి వేదవిద్యా, మందతగని చెడుఁదు నాదు మాటకతమునన్. 97
క. పితృమాతృసుతభ్రాతృ, త్మతనూజాభార్యలను వృథాద్రవ్యాస
క్తతఁజేసి వేదముల ధ, ర్మతతుల విక్రయమొనర్చు మతిమెకబ్బుఁగా. 98
గీ. మాతృకన్యానుగాములౌ మందమతులు, భగినుల రమించునట్టి దుర్భగులు బరయు
వతులఁ జెఱపట్టు దుర్మార్గవర్తనులును, గాఁగలరు మీకొలమ్ములఁ గలుగు జడులు.
క. ఏనిడిన శాపమిది మీ, కీనాఁడనకాక మఱియు నెల్లయపుడు మీ
మీ నామరూపముల వం, శానుసరణ మొలయ నాశమందఁగ జేయున్. 100
క. పలుమాట లేల మీకుఁ గ, నలి గాయత్రి యెడమెండు, నరకము మీవా
రలకెల్ల వాసమగు" నని, పలికి యతం డంబ గుడికిఁ బయనము సేసెన్. 101
క. చనియంబకు మ్రొక్కిడ న, జ్జనని యు ద్విజగణమొనర్చు చర్యకు నాశ్చ
ర్యనిమగ్నచిత్త యయ్యెన్. గనఁదగు నిప్పటికి నట్టికళ యామెయెడన్. 102
క. జనని యిటు నవ్వుచును నా, తనిఁ గని శాంతింపు మెందుఁ దగదే భుజగ
మ్మనకిడు పాల్విషమగుట సు, జనత తదన్యతయుఁ గర్మజన్యము లనఘా. 103
వ. అనుటయు. 104
గీ. గౌతముఁడు శాంతిజెందె; ద్విజాతులెల్ల. శాపమున శ్రుత్యపేతత సంభవింప
నెంతయేనిఁ బశ్చాత్తాప మినుమడింప, సిగ్గుగొని గౌతముని నతుఁజేసి పిదప. 105
క. కరుణింపుము కరుణింపుము, కరుణింపుమటంచు నైక్యాంజలుమ్మిగ నె
ల్లరు వేఁడిరి; తత్క్షణమునఁ, గరుణార్ద్రుండయ్యె నదిపఁ గౌతమమునియున్. 106
క. హరి కృష్ణుండై యెపుడవ, తరించు నంవాఁక మీఁకు డప్పుడు నరక
స్థితివాస మ్మటుపైఁ గలి, ధరపై జనించి శాపాగ్రుం రగుఁడీ. 107
క. నాశాపము ద్రిప్ప కొనెడి. యాశక్తిదిం గలదయేని యున్నన గాయ
త్రీశక్తికిఁ గావింపుఁడు, నాశక్యమె త్రిమ్మరింప నాశాపమ్ముల్. 108
క. అని వారి విడిచి గౌతమ, మునియుఁ బ్రాంజ్ఞముని సుముఖుఁడై శాంతిం
గనెఁ దత్కారణమున భువి, జనియించిరి నరకగుఱ ద్విజాత్యాకృతులన్. 109
సీ. పండితులయ్యును బరదారలంపటుల్ • గాయత్రి నెఱుఁగని కష్టమతులు
తప్త... ద్రాంకితుల్ విప్రవిహీనులు • పాపంవవర్తనుల్ పరమపాత్రు

లాచారశూన్యు లనూచానవృత్తవ • ర్జితులు తలోదరీజితు లహితులు
కాపాలికరతులు కౌలాచరణమతుల్ • భక్తిశూన్యులు పరశక్తి నెఱుఁగ
గీ. నేరని కుమతులగుచు వనేకదుర్వి • దగ్ధమార్గముల మెలఁగి తరణమునకుఁ
గాక తిరిగియు నరకానుగతికిఁ బాలు • పడుదు రెన్నటికిని వీరు పరము గనరు. 110
క. అదిగాన సర్వజనులకు, ముదమిడు జగదంబ సేవ్య భూవర! యాయం
బదగు మణిద్వీపమ్మన, నది యిదమిద్ధమని తెలుప నలవియె యెందున్. 111

మణిద్వీపవర్ణనము.

క. ఐనను వచించెదను విను, నా నేరుచు కొలఁది లోకనాయికచే స
న్మానింపం బడియెడి త, త్స్థానము విధిలోకమునకుఁ దగు నూర్ధ్వమునన్. 112
చ. అదిదగు సర్వలోకమను నాఖ్యను దానికి నీడు చూడ నీ
పదియును నాల్గు లోకములఁ బొల్పడ దొందును; సృష్టికాది నం
బ దనకుఁగా యదృచ్ఛమెయి మాధవుఁడాదిగ వేల్పులుండు నా
స్పదముల కన్న మిన్నయగు భాతిని దాని సృజించె భూపతీ! 113
క. కైలాసము కన్నను మఱి, గోలోకముకన్న నదియ గొప్పయగుటఁ గా
దే! లోకప! సర్వమనం, గా లోకులు దానివాడఁగాఁ దివురుటయున్. 114
గీ. అదియు బ్రహ్మాండములకెల్ల నాతపత్ర
మన నలరు దనిచుట్టును సప్తజలధి
పరిఖ, యయ్యెడ గల రత్నవాలుకలును
దక్కఁగల వస్తువులు దెల్పఁ దరమె నృపతి! 115
గీ. ఒలయు నట నొక్కకోట యయోమయముగ
నెత్తె యేడామడ యునంగ నింత దాని
విస్తృతి యటంచు వచియింప వెట్టినే! నృ
పాల! యెల్లెడ నట ద్వారపాలు రుంద్రు 116
క. నలుదెసల ద్వారముల బురు, జుల నలరెడి రక్షకులను జూడఁగవలెఁగా
కిల నొకని శక్యమే! ల, క్షలు కోటులు నను మఱి చెప్పఁగా విని తెలియన్. 117
క. జనపదమ్మున ననకని, యను వేల్పులచేఁడు లచట సంఘమ్ములుగా
ననిశము నిత్తురు తద్వా, హానఘంటారవము దిక్కులన్నియు నిండన్. 118
క. అట నొప్పెడి రత్నద్రుమ, పటలసమావృతములైన వనములును సము
త్కటమధురవారిపూరిత, తటాకములు మునమొసంగఁ దగు నెవ్వరికిన్. 119

గీ. మితి నతిశయించి కాంస్యనిర్మితమయి గగ
నము స్పృశించును నాపైని నమరు నింక
నొక్క ప్రాకార మయ్యెడఁ జెక్కు గోపు
రములు వనములు నుపవనములు గలవు. 120

క. అట నొలసెడు పూలను ఫల, పటలములను గోకిలాది పక్షులను మృగీ
నటనములను మదికింపున్, ఘటియించుచు వానిఁ బొగడఁగా నాతరమే. 121

వ. ఇయ్యది వెనుకటిదానికన్న శతగుణతేజంబు గలిగియుండు నిద్దాని కవలఁ దామ్ర
సాలమ్ము వొల్చు; నియ్యది చతురస్రమ్మును సప్తయోజనోన్నతమ్మునై యభేద్య
గతి నలరు. 122

క. ఈసాలములకు నడుమఁగా, భాసిల్లున్ గల్పవాటి బంగరుకన్నఁగా
భాసురములైన పూవుల, రాసులు చివురులును నచట రాజిలు నెపుడున్. 123

క. ఫలముల నెల్లెడ బీజ, మ్ములు రత్నములై తనర్చు భూమిశ । పరీ
మళ మేతదీయ మెల్లెడ, నలమున్ బదియోజనముల యంతటిమేరన్. 124

గీ. పుష్పసింహాసనమ్మును బూలగొడుగు, బూలతొడవులుగలిగి యెప్పుడు వసంతుఁ
డవ్వనమునందుఁ బుష్పాసవాక్షఘూర్ణి, తాక్షుఁడై భార్యలనుగూడి యాడుచుండు.

వ. మధుశ్రీయని మాధవశ్రీయని యతనికి నిర్వురుభార్య లవ్వారల సౌందర్యం బనుప
మము; మఱియు నయ్యెడ. 126

క. అంగనలు దండమెఱయ మ్మ, దంగధ్వను లొలయుఁగా నుపాంగాది రవం
బంగములఁ బరవశత్వం, బుం గొలుపన్ బాడికొం డ్రెపుడు గంధర్వుల్. 127

వ. దీని కవల సీససాలంబు వఱలు; నియ్యదియు నెత్తున నట్టిదయ. మఱియు నీరెంటికి
నడుమ సంతానవృక్షవాటిక యలరు. 128

క. ఆయెడఁ గంతలు పీవన, లే యెదలఁగా పీవఁ దనకు నిరుదెసలఁ శుక
శ్రీయు శుచిశ్రీయును దగ, నాయకుఁడై గ్రీష్మఋతువు నరివరు । పొల్చున్. 129

వ. దీని కవ్వల నిత్తడికోట యలరు; నియ్యదియు నున్నతి నట్టిదయ. ఈరెంటి నడుమ
హరిచందనవనంబు వొల్చు: దీనికి నాథుండు వర్షర్తువు నభశ్రీ మొదలుగాఁగల
పండ్రెండుగురు భార్యలతో నలరెడి. 130

క. నవపల్లవముల నెప్పుడు, నవనిజములు లతలు నలరు హరితతృణసమా
జవృతమై మెరయు నెలయు న, దవిశేష నదీతటాకతతు లొప్ప నటన్. 131

వ. సతులతో నియ్యెడ దేవత లెప్పుడును విహరింతు; రిద్దాని కవలఁ బంచలోహమయ

మ్మగు సాలమ్ము వఱలు; నిట మందారవృక్ష వాటిక తనరు; నియ్యెడ నిషలక్ష్మియు నూర్జలక్ష్మియు నను తత్పతులతో శరదృతువు వర్తించు; నీమీఁద వెండికోట యొక్కటి సప్తయోజనోన్నతంబగుచు యొప్పు. 132

గీ. పారిజాతవనం బిట వఱలుఁ దత్సు, మముల గంధమ్ము దశయోజనములు వెలుఁగు
సగణుఁడై, నాయకుండయు స్వాగి, హితకరుం డట హేమంతఋతువు వొల్పు.

వ. ఇతనికి సహశ్రీయును, సహస్యశ్రీయును భార్య; లీకోట కనంతరమున బంగారు కోట కలదు. 134

క. కలవు కదంబతరువు లటఁ, గలుగున్ మదిరారసమ్ము కదవలకొలఁదిన్
తలమే తత్పానమ్మునఁ, గలిగెడి యానందమదియు గణుతింపంగన్. 135

వ. అటఁ దపశ్రీ తపస్యశ్రీలతో శిశిరర్తువు నిలుచు; మఱియు సిద్ధులనేకులు సకుటుంబ సపరివారులై సుఖం బనుభవింతు రిద్దాని కవలఁ బుష్యరాగమయమ్మగు ప్రాకారమ్ము వొల్పు; నయ్యెడ నుండు భూమియుఁ దక్కుంగల పదార్థమ్ములును దన్మణిమయమ్ములు కానెలుఁగునది. ఇయ్యది తేజమ్మునఁ బూర్వసాలమ్మునకన్న లక్షగుణితంబగు; నియ్యెడ నష్టదిక్కులను నింద్రాది దిక్పాలురు వసింతురు. ఈమీఁదఁ గుంకుమారుణంబగు పద్మరాగప్రాకారంబుగల దయ్యది యామీఁద పొడవుగలిగి యుండు. ఇచ్చట భూమియును దత్రత్యపదార్థమ్ములును బద్మరాగమణిమయంబులై యొప్పు; నిట గోపురమ్ములను మండపమ్ములును ననేకమ్ములు తనరు; మఱియుఁ బింగళాక్ష్యాదినామప్రసిద్ధచతుష్షష్టికళల కీయది నెల; వక్కళలు. 136

క. అనలము గ్రక్కుచు సంద్రము, లను మ్రింగుదుమో జగత్తులను ద్రుంతుమొ సూ
ర్యు నడంతుమొ వాయుస్తం, భన మొనరుతుమో యటంచుఁ బలికెడి నెపుడున్.

క. ఏకైకాక్షౌహిణి త, మ్మేకాలము చుట్టుఁ గొలువ నేపనియేనిన్
జేకొని యొనరుతు మనుచున్, గేకలు వేసెడిని సమరకేళీరతమై. 138

క. ఒకలక్ష బ్రహ్మాండము, లొకత్రుటిలో సమయఁజేయు నొకశక్తియు శ
క్తికలిగి యొప్పెడి భూపా, లక! సర్వైక్యంబు గల్గ లక్ష్యమె యెంచన్. 139

వ. దీని కవ్వల గోమేధమణిమయమగు సాలమ్ము గల దయ్యదియును నౌన్నత్యమ్మున నిట్టిదియ; భూమ్యాది తత్రత్యపదార్థమ్ములును యథాపూర్వమ్మునం దన్మణిమయమ్ములు. మఱియు నీయెడఁ బిశాచవదనలును యుద్ధోత్సుకలును వికృతముఖుల సంపన్నలును నగు విద్యాధిశక్తులు ముప్పదియిరువురు ప్రత్యేకముగఁ బదేసి యక్షౌహిణులు సేనలు గొలువ వసింతురు. 140

క. దీనికవుల వజ్రమయ, మ్మై నెగడెడి భిత్తికలను నలరెడి దుర్గం
బానందదాయకంబై, భూనాయక! వొలుచు వజ్రభూములతోడన్. 141

వ. ఔన్నత్యాదికంబు సర్వమును యథాపూర్వంబ; యీయెడ ననంగ రూపాదిక భువనేశ్వరీ పరిచారికలు కొందఱు ప్రత్యేకంబుగ నొక్కొక్కరి నొక్కొక లక్షిచేటికలు గొలువ వసింతురు. 142

క. ఈ సాలమ్మున కావల, భాసిలు వైడూర్యజాలభాసురమై యెం
తే సొగసగు ప్రాకారము. కాసారములును వనులును గల వయ్యెడలన్. 143

వ. ఔన్నత్యాదికంబు యథాపూర్వంబ; యీయెడ బ్రాహ్మ్యాది మాతృకలు స్వస్వసేనా పరివృతలై జగత్కల్యాణదాయినులై యొలయుదురు. 144

గీ. అమరు నయ్యెడ నాల్గు ద్వారములయందు
నేనుఁగులు గుఱ్ఱములును ననేకములగు
వాహనమ్ములు సింగముల్ సాహసమునఁ
బొల్చెడి పదాతులు నగణ్యముగ నృపాల. 145

వ. దీని యనంతరమ్మున నింద్రనీలమణిమయమ్మగు ప్రాకారంబుండు నియ్యదియు యథాపూర్వోన్నత్యాదిభాసురంబ యని యెఱుంగునది. 146

క. నానాయోజనవిస్తృత, మై నెగడున్ షోడశారమగు పద్మ మొకం
డానెలవున శక్తులు మఱి, దానన్ బదియాఱుగురు సదా యుండ్రు నృపా. 147

వ. ఈ కరాళ్యాదిశక్తుల దేవీసైన్యములు నడుపువారిలో నెల్ల ముఖ్యమగు వారలు; దీని కవుల ముక్తామయమ్మును దశయోజనపరిమితమ్మునునగు సాలంబు పూర్వోక్త లక్షణలక్షితంబై యొప్పు; నీయెడ దేవీసదృశాకారిణులగు ననంగకుసుమాదు లెనమండ్రు మంత్రిణులు గలరు. 148

క. జ్ఞానవతులు సుందరులు స, దానందలు నెల్లవార్త లరసెడి జాణల్
శ్రీనిధు లనూనభోగని, ధానలు తచ్ఛక్తి పొగడఁ దరమే రికగుణా. 149

వ. వీరెల్లపుడు నంబకుఁ బ్రపంచవార్తలఁ దెలుపుచుందురు; దీనికవుల మరకత సాలమ్మలరు: నియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణ లక్షితంబ. ఇట షట్కోణయంత్రంబుగల దద్దాన గాయత్రీసావిత్రులు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాగ్ని కుబేర వరుణ మదన విఘ్నేశాదులు స్వపరివార సహితమ్ముగ నాయాకోణమ్ముల నివసింతురీ యెడలన వేదమ్ములును స్మృతులును బురాణమ్ములును మూర్తిమంతమ్ములై వెలింగెడి;

నిద్దాని కవుల శతయోజనోన్నతమగు ప్రవాళసాలమ్ము వఱలు. నియ్యదియుఁ దక్కఁ
గల లక్షణమ్ములఁ బూర్వోక్తసాలతుల్యంబ. 150

గీ. అచటఁ బంచభూతములకు నాధిపత్య
మలరు నొకయైదుగురు శక్తు లలరుచుండ్రు
తనరు హృల్లేఖగగనరక్తయుఁ గరాళి
కయు మహోచ్ఛుష్మ యనియు నాఖ్యలు నృపాల. 151

వ. వీర లందఱును దేవీతుల్యవేషమ్ములు గలవారు; దీని కవ్వల బహు యోజనవిస్తీ
ర్ణమ్మగు నొకరత్నమహాసాలమ్మొకల; దియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణలక్షితం,
బీయెడ నామ్నాయదేవులు వసింతురు. 152

క. శ్రీదేవ్యవతారమ్ముల, నాదిమహావిద్యలును మహాతేజఃపుం
జాదీప్యమానముగ న, చ్చోఁ దనరారెదు నృపాల! సొంపులగుంపై. 153

వ. సప్తకోటిమహామంత్రమ్ము లిటఁ దనర్చు; నీసాలమ్మునకావలఁ జింతామణిగృ
హమ్ము గనుఁ; డిట నుండు వస్తువులన్నియుఁ దన్మయమ్ములుగా నెఱుంగఁదగు. 154

క. ఇందూద్గారోపలముల, మందారోత్కృద్గారశిలల మఱి విద్యుత్కాం
తిం దన్నెడి తాలును జెలు, వొందందగుఁ గంబములట నున్నతదీప్తిన్. 155

గీ. అదియు దేవీసదనమున నందు వేయి, కంబములఁబొల్చు చెక్కడు కాంతిగలిగి
మండపము లొక్కనాలుగు మలయువాని, యందచందములను దెల్ప నలవికాదు.

వ. అయ్యవి క్రమమ్ముగ శృంగారముక్తిజ్ఞానైకాంతనామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ము; లాయా
మండపమ్ములఁ గాశ్మీరవనమ్ములాదిగ ననేక వనమ్ము లలరు. 157

క. ఆయావనముల తావుల, నేయెడఁ గ్రీడసల్పి యేతెంచెడి య
వ్వాయువుచే నాద్వీపం, బేయెడ గమ్మరను తావి నెసఁగు నృపాలా! 158

క. శృంగార మండపమ్మునఁ, బొంగారెడి వేడ్కఁ దామెపుడు దేవు లహో
సంగీతమ్ములు పాడుదు, రంగీకారమున నంబ యట సతి దీర్పన్. 159

గీ. ముక్తిమండపమున నంబ ముక్తి నొసఁగు
జ్ఞానమండపమందు విజ్ఞాన మొసఁగు
నరయు నేకాంతమండపమందుఁ గార్య
తంత్రములు మంత్రిణులు చుట్టుఁ దనకు దనర. 160

వ. మఱియు నియ్యెడ శక్తితత్త్వాత్మకమ్ములగు పదితొట్లుగల వద్దానబ్రహ్మయు

విష్ణుండును రుద్రుండును ఖురమ్ములై సదాశివుండు పలకయై యొప్పుదురు. దీనిపైఁ గోటికందర్పసుందరుండగు భువనేశుండు షోడశహాయనుండు మహాదేవుండు విలసిల్లు. 161

క. ఆయనఘు వామసక్తి, స్థాయినియై పొల్చు నంబ సంతతభూషా
శ్రీయుతయై వర్ణింపఁగ. నే యయ్యల కేనిగాని యెసకం బెసఁగన్ 162

క. చెలికత్తియ లెందఱొ తన్, గొలువఁగ నిచ్ఛాశక్తిక్రియాసహితయై
వెలలేని విలాసమ్ముల, నారు జగన్నేత్రిఁ బొగడ నట్టిరు గలరే! 163

వ. మఱియు లజ్జాది పీఠశక్తులును, శంఖాది నిధులును నయ్యంబికకు సన్నిధియం దలరెడి 164

క. ఆసంధులవలనఁ బొడమి మ, హానదు లొకటయ్యెదు కలియు నమృతాబ్ధిని నా
యా నదులు కాంచనమ్ములు, నీనన్ రత్నములు నెల్లయెడ నవసుధా 165

గీ. ఆగృహమ్మున నద్దేవు నంతికమున, వామభాగమ్మునం దట్లు వలఱు నంబ
యతఁడు సర్వేశుఁడగుట కీసతియు చుమ్ము. కారణం బొంతులేము నిక్కముగ వినుము.

వ. ఈగృహమ్ము సహస్రయోజనాయామమ్ముగలిగి యంతరిక్షమ్మున నిరాధారమ్ముగ నుండు; నిద్రాసకిఁ బ్రళయమ్మున సంకోచమ్మును సర్గమ్మున వికాసమ్మును గలుగుచుండు. 167

క. మనుజుల దనుజుల నాగుల, ననిమిషులం దెవ్వ రెవ్వ రధికోపాస్తిన్
మును సలిపి సిద్ధిగాంచిరొ, యనఘులు వారిచట నుండు రారీతి దగన్. 168

క. ఘృతకుల్యలు, మధుకుల్యలు, సతతము దధికుల్యలును బ్రశస్తగతి నటన్
శతముఖకోటిఁదగఁ బాఱున, మృతకుల్యలు నొక్కచోఁ దేలనేకములుండన్. 169

క. ఏకోరికఁ గోరిన నిడు, లోకాతీతంబగు తరువులున్ గల వెప్పుడున్
శోకము రోగము జరయును, నాకమునందేని గలుగు నటలేవు నృపా. 170

క. అందఱు యౌవనవంతులు, నందఱు కాంతాసమేతు లందఱు మిగులన్
సుందరులు నచటఁ గలవా, రిం దరమే యెన్న నెంత కృతపతికేనిన్ 171

వ. కొందఱు సాలోక్యముక్తులును, గొందఱు సామీప్యముక్తులును, గొందఱు సారూప్యముక్తులును, గొందఱు సాయుజ్యముక్తులును నై యుందురని వెండియు. 172

గీ. మూర్తిమంతమ్ములగుచు నెప్పుడును సప్త, కోటిమంత్రమ్ము లగ్గుణపేటి నంబ
నుతులు సల్పుచునుండు నున్నతులకతుల. గతులు గల్గు నెయ్యది తగుగతి జపింప.

గీ. ఇది మణిద్వీప వర్ణన మెవ్వఁడేని, దీని స్మరియింపఁ బాపముల్ మాయుఁ బ్రాణ
మెడలునెడ స్మృతికిఁ దగులనిది గతియగు, సకలశుభములు నిద్దాన సంభవించు.

వ. ఈమణిద్వీపవర్ణనమ్మును నిత్యమ్ము పఠింపనగు; విశేషించి యియ్యది నూతన గృహనిర్మాణమ్ములం బఠించిన నట వసించు వారలకు భూతాది బాధలు దగులక కళ్యాణసమృద్ధి సులభం బగునని వెండియు. 175

జనమేజయుండంబామఖ మాచరించుట.

క. నారాయణముని మున్నుల, నారదునకుం జెప్పెనిట్లు నరనాయక ! యా
ఘోరణి వచించితిని నీ, కారయ ధన్యుండవైతి వఖిలవిధములన్. 176

క. అంబామఖమొనరించి సు, ఖంబుగ నీ జనకున కిటఁ గావింపుము సా
రంబైన యంబికామం, త్రంబుం గొను మిచ్చెదను యథావిధిగ నృపా ! 177

క. అని యాతఁ డొసఁగు మంత్రం, బును దీక్షాపూర్వకముగ భూపతి గొని ధౌ
మ్యుని నన్యులైన మునులను, బనిగొని పిలిపించి మఖము ప్రారంభించెన్. 178

క. నవరాత్రకాల మందిటు, లవనీసురవరులు జపము నదిగా శ్రీ భా
గవతము పఠియింపఁగ వై, భవమున మఖ మాచరించె భాగ్యాన్వితుఁడై. 179

క. ఎందఱు నేనియు బ్రాహ్మణు, లం దనియించెన్ మఖమున లక్షల కొలఁదిన్
విందులగు దక్షిణల నిడి, యుం దగుగతి భోజన మిడియున్ దత్పరుఁడై. 180

గీ. అంత నారదుఁ డరుదెంచి యధిపుచే స, మర్చితుండయి వలుకు నో మానవేంద్ర !
నరకగతుఁడైన నీతండ్రి సురలుగొలువఁ, జనె మణిద్వీప మంబికాసదనమునకు.

క. కృతకృత్యుడఁవైతివి నీ, కతనఁ గులంబెల్ల సుకృతఖని యయ్యె యశ
మ్ము తతంబై స్వర్గమ్మునఁ, బ్రతిలేని వికాసమునకు భాజనమయ్యెన్. 182

గీ. అనెడి నారదు వచనము లాలకించి, వ్యాసు పదములఁ బడి గద్గదారవముగఁ
బలికె జనమేజయుండు నీవలన నింత, సుకృత మలవడెఁ దండ్రి సుగతికిఁ జనియె.

క. నతియొకటి దక్కఁ బ్రత్యుప, కృతి నే నేమాచరింతుఁ గృపఁజూడుఁమటం
చతివినయమ్మున వేఁడు నృ, పతికిన్ వ్యాసుండు వల్కె బహుకృపయెసఁగన్.

క. విను మంబామఖ మెల్లపు, డొనరింపుము దేవిగొలువు మొందొకచింతన్
గన శ్రీభాగవతమ్మున, మనమిడు మిది సర్వలోకమాన్యం బధిపా ! 185

వ అని యిప్పురాణమాహాత్మ్యంబు వేనోళ్ళ వక్కాణించి వ్యాసుండు చనియెఁ బిదప ధౌమ్యాదులును దత్కృతబహూకృతుల నలరుచు స్వనికేతనమ్ముల కరిగి రని వెండియు. 186

క. జనమేజయుండు రాజ్యం, బొనరించెన్ బ్రజలకెల్ల నున్నతసౌఖ్యం
బును గూర్చుచు భాగవతం, బును దఱుచుఁ బఠించుచున్ బ్రమోద మెలర్పన్. 187

క. శ్లోకార్ధరూపముగ మును, లోకాంబిక మొగమునుండి లోకాతిగమై
యేకత వెలువడెఁ బదపడి, శ్రీకాంతున కెది లభించెఁ గృతకృత్యతకై. 188

గీ. దాని శతకోటిపరిమితి తనర బ్రహ్మ, విస్తరించి రచించె నప్పుస్తకంబు
వ్యాసుఁడు పఠించి సారంబుదీసి పిదప, శుకునకై సంగ్రహమ్ముగా బ్రకటపరచె.

క. పదునెన్మిదివేలగు ని, య్యది బ్రహ్మ రచించినట్టి యయ్యవి దేవా
స్పదమున బహువిస్తృతము గ, లదు దీని మహత్త్వముం దలమె వర్ణింపన్. 190

క. పౌరాణికముఖమున నిది, గౌరవమలరార విని తగన్ వ్యాసునిఁగా
నారసి యాతనికిన్ బూ, జారచనన్ సలుప జననసఫలత గలుగున్. 191

వ. అప్పౌరాణికునకు దక్షిణయు, హేమమాలాలంకృతంబగు గోవునుసమర్పించి యేతదధ్యాయసంఖ్యాపరిమితమ్ముగ బ్రాహ్మణులను నట్లన సువాసినులను గుమారీపటుసహితమ్ముగ భోజనమ్ములిడి దేవీబుద్ధిచే వస్త్రాలంకారాదులఁ బూజించి యఖండఫలమ్ముల నందవచ్చు; నిప్పురాణంబు దానం బిచ్చువారలకు భూదానంబంతియ ఫలమ్ము చేకుఱుటయకాక యిహపరసుఖమ్ములు లభించు నిది నిత్యమ్మును వినువారికి దుర్లభం బుండదు. 192

క. కనుఁబుత్రు నపుత్రుఁడు, ని, ర్ధనుఁ డందు ధనంబు, విద్య రాఁ గోరెడి వాఁ
డును దాని నంది తన కీ, ర్తిని లోకం బందు నెల్లదెసల న్నించున్. 193

వ. వంధ్యయుఁ గాకవంధ్యయు మృతవంధ్యయు నియ్యది విని తద్దోషముక్తి నగు; నెవ్వనియింట నిది పూజింపబడు నట లక్ష్మీసరస్వతులు వైరంబు విడిచి సంతతంబు విలుతురు; పిశాచాది బాధలట లేకుండు; జ్వరపరీతు నొకపరి స్పృశియించి యిది పఠించిన నలువది దినములకది యెట్టిదియేని నిర్మూలంబగు; నూఱుమాఱులిది పఠించిన క్షయరోగం బడఁగు. 194

గీ. ప్రతిదినము సంజవార్చి తత్పరత దీని, యందు నొకఁడేని యధ్యాయముం దగుగతిఁ
బఠనచేసెడి వారికిఁ బ్రబలు జ్ఞాన, మతిశయించు విరక్తి యున్నతియుఁ గలుగు.

వ. ఇయ్యది శకునమ్ములకును నుపచరించుఁ; జతుర్వర్ణాశ్రమ్ములను సకలమతస్థులిది పఠించి కోర్కెలు వడయుదురు. స్త్రీ శూద్రులు మాత్రమిది పఠింపక ద్విజముఖమ్మున వినుట లగ్గగు; నిది వేదసారమ్మును బుణ్యమ్మునునగు పురాణంబు. 196

గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని, హ్రీంమయి మహానుభావ లోకేశి యఖిల
శుభవిధాయిని బుద్ధిప్రచోదనకరి, నాశ్రయింతు నుతింతు నే నహరహంబు. 197

క. అని సూతుఁడు చెప్పిన విని, మును లెల్ల రతని విశేషముగఁ బూజలచేఁ
దనియించి నతులు సల్పియు, వినయం బలరార నిట్లు వినుతించి రొగిన్. 198

క. ధీరుఁడవై సంసృతియను, వారిధికిం దెప్పవై శివప్రదుఁడవునై
సారంబగు భాగవతం, బారసి వినుపించితివి కృతార్థత గలిగెన్. 199

క. అను మునుల యాదరమ్మునఁ. దనిసి చనియె సూతుఁ డంబఁ దన హృదయమునం
దనుపదముం దలఁచుచు; నిది, వినినన్ సుఖమబ్బుఁ గడు వివేకము గలుగున్.

స్కంధాంత పద్యములు.

క. నిరుపమసాహిత్యరసా, భరణా! దోషజ్ఞమౌళివందితచరణా!
శరణాగతశిష్యజనో, ద్ధరణైకవిలాసకోల! ధార్మికశీలా!

ఇంద్రవజ్రా. ధీరాగ్రగణ్యార్చితధీవిలాసా!, వారాశిగంభీర! కృపాప్రవాహా!
శ్రీరాజితోర్వీధవశీర్షరోచి, ర్నీరాజితాంఘ్రిద్వయ! నిర్వికారా!

క. అసదృశశర్వాణీపద, కిసలయభసలాయితాత్మ! కిల్బిషహరణ
ప్రసితానవద్యవర్తన!, కుసుమితసంతోష! బ్రహ్మగురుపరమేశా!

గద్య.

ఇది శ్రీ కింకవీంద్రఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీత్యాది బిరుదాంకితులగు శ్రీ తిరుపతి వేంకటే
శ్వరులచే రచింపబడిన శ్రీ దేవీభాగవతము మహా
పురాణమ్మునందు ద్వాదశస్కంధము
సర్వమును సమాప్తము.

సమస్త సన్మంగళాని భవంతు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

★

804

ముఖ్యమైన సవరణలు

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
4	10	స్తుల్య	స్తుత్య
14	4	ముద్దుకో	ముద్దులకో
20	25	దావి	దాని
20	28	గొట్టు	గొట్టు
26	2	సక్తక	సక్తత
26	6	లారా	లార
26	8	కార	కారు
28	7	క్తుఁదే	క్తుఁదే
31	16	పఘూ	పఘూ
32	9	య్యుద	య్యువిద
35	27	డింద్రు	డిందు
38	26	జపిం	జపిం
50	18	మలో	ముతో
55	15	సని	నని
63	28	గాలిసి	గానిలి
67	19	వ్యాఁడు	వ్యాసుఁ
72	22	అట్లు	ఇట్లు
98	15	రన్ప	నర్ప
104	25	త్వ	త్ప్ర
105	16	యయ్యో	యయో
108	12	యథా	యాథా
109	25	విదుర	నిదుర
110	15	బాహూ	బహూ
111	11	యడగి	యడిగి
115	23	రాలా	లారా
118	10	త్రవిభూ	త్రభూ
126	20	విష్ణుం	విష్టుం
126	27	త్వబు	త్వమేబు
133	12	కార్యం	కారం
140	8	సుభా	శుభా
143	4	నగర	నగ
150	22	భయనా	భయదా
151	21	మ్మకే	మ్మనకే
156	26	మాదిరి	మాది
157	22	కవి	కని
158	9	పంచచా	పంచటా
168	12	ణ్యాతు	ణ్యాత్మ
182	20	ములను	గతుఁ
187	14	గారిజీ	కారిజీ
193	19	చముల	చనముల
194	12	క్షిప్ర	క్షిఃప్ర
213	9	నిత్వ	న్విత
227	20	శ్రీ	క్రి
227	21	తా	డా
230	20	గ్రికు	గికు
235	27	సుభ	శుభ
243	2	మజినె	మజియునె
253	18	సుము	సము
256	13	విష్ణ	విష్ట
257	26	చాబూరు	బాజూరు
271	5	గర్భియ	గర్భిణియ
276	21	పఁదే	పఁదే
276	26	దుఁస	దుఁడ
281	5	అంత	అంత
286	26	దుష్ట	దుష్ణ
288	22	నొక్కి	నొక్కి
301	8	న్వేరున	నేర్పున
303	12	మిలిగి	మిగిలి

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
306	18	లని	లన్ని	472	6	మసృ	మస్కృ
310	16	సతి	పతి	488	12	పగ	పంగ
325	5	కుంజగదంజ	కుజగదంబ	491	18	ద్రున్జ	ద్రున్దనూజున్జ
331	21	నష్ట	యష్ట	493	1	పీ	పీ
352	7	యో	యా	500	13	వయ్యో	వయ్యే
352	15	గత	గద	501	12	విలు	విదులు
354	17	మన	మను	505	12	లారా	లార
356	8	వటి	వడి	512	12	ద్దితి	ద్ధతి
369	25	పోలి	పొలి	526	3	బధు	బందు
371	27	ద్రు ఎ	త్రునెవ్వ	529	24	పతి	ప్రతి
376	25	దయు	దము	546	4	రచి	రని
397	4	గొని	గొన	547	12	యు, యి	యు, జననియి
398	7	జీన	జీవ	547	14	కతద	కతన
408	22	లడీ	లజ	550	19	టత	తట
413	17	యల	యుల	553	15	ష్ట	ష్ఠ
421	11	మరి	మది	560	9	తత్ప	త్వత్ప
424	6	ష్కార్య	ష్యార్క	564	2	ఖము	ఖమ్మ
433	11	ద్విప	ద్వీప	568	18	టియ	టియు
433	25	చిత	చిత్ర	571	20	నిసం	నివాసం
434	19	బును	బునను	573	8	రులణ	రులున్
440	25	సప	సంప	581	27	సుంటా	స్యుంటా
443	27	హీబ	హీనబ	583	13	నాయ్యా	నయ్యా
445	26	రంలు	రంబు	590	19	త్రాకు	రాకు
447	22	నతం	నంత	600	19	ర్చురు	ర్చుదు
449	22	నృసా	నృపా	606	28	ఘువి	ఘుని
450	6	వంతన్	చింతన్	607	27	నిపు	విప
452	2	నిలో	నితో	610	18	బను	బును
452	11	దిద్దై	దసై	613	23	లనునో	ఒనో
461	23	నిస్మ	విస్మ	617	1	విడుదు	విదుదు
467	20	ఫర	ఫల	620	18	దయు	దయ
468	5	బాలు	బాల	621	4	సేస్వ	సేశ్వ
469	18	సూన్య	శూన్య	621	8	యందు	యుంచు
470	6	నయిన	నయన	626	4	రిని	నిసి

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
637	25	శ్రీక్లీం	శ్రీంక్లీం
642	10	యోచించి	యోజించి
643	9	విభు	విబు
643	24	పరి	సరి
644	9	యళ	యంళ
644	16	నతులమై	బ్రతుకుఁగన్
647	2	ల్కావి	ల్కాని
647	6	ర్యంము	ర్యంతము
647	12	దన్మ	దర్మ
657	26	గిడ	గీడ
658	23	జాప్త	జాతాప్త
673	22	మిత్ర	మంత్ర
481	22	భజి	భుజి
683	17	జానిన్	జానే
684	25	ల్లుని	ల్లురని
689	15	ష్ణుండు	ష్ఠుండు
714	3	విక్రి	విక్ర
724	5	గింగి	గించి
727	9	మహ	మహా
731	27	దెంబు	దెందంబు
731	27	త్రించు	త్రించుచు
735	20	రేం	రెం
738	23	లకు	లను
746	7	జన	జవ
747	16	మాణి	మణి
758	20	ఱుంగు	ఱుఁగు
764	14	మనము	మము
765	26	చాని	దాని
771	15	పియించు	పించు
773	16	ర్పద	ర్పమతిద
785	5	రున	రుల
785	21	నప	నప్ర
789	8	చ్చినా	చ్చిదా
789	28	సుర	సురు
792	27	దండు	దండ్రు
794	15	నవ్వ	నవ్వు
795	16	ఆది	అది

518 పేజీ 4 వ పంక్తిలో కందపద్య చతుర్ధ చరణమునందు "మ. ర్యాదాస్థాలిత్యముల్ గదా కాలగతుల్" అని సవరించుకోవలెను.

తక్కుంగల - అర్థబిందు స్వల్పాక్షర వ్యత్యాసములు యథాన్యాయముగా సవరించుకో, గోరెదము.

807

తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లొనర్చిన తెనుఁగు పుస్తకములు.

నాటకములు

పాండవ జననము	*	
పాండవ ప్రవాసము	1	8
పాండవోద్యోగము	1	12
పాండవ విజయము	1	12
పాండవాశ్వమేధము	1	8
పాండవ రాజసూయము	0	8
దంభవామనము	0	8
అనర్ఘ నారదము	0	8
సుకన్య	*	
పండితరాజము	0	12
ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము	1	0
మృచ్ఛకటికము	1	12
ముద్రారాక్షసము	*	
బాలరామాయణము	*	
ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేకము	*	
వ్యసనవిజయము	*	

ప్రహసనములు

రసాభాసము	0	4
త్రిలోకీవిజయము	0	12
పల్లెటూళ్ళ పట్టుదలలు	*	
అపూర్వ కవితావివేచనము	*	
కవి సింహగర్జితములు	*	

ప్రబంధములు

శ్రవణానందము	1	8
పాణిగృహీత	1	4
బుద్ధచరిత్రము	2	0
లక్షణాపరిణయము	*	
శ్రీనివాస విలాసము	*	
ఏలామాహాత్మ్యము	0	8
పూర్వహరిశ్చంద్రచరిత్ర	1	8
బొబ్బిలి పట్టాభిషేకము	*	
శివభక్తి	*	
సుశీల	1	8
పతివ్రత	1	4
గోదేవి	1	4
దేవీభాగవతము (పురాణము)	13	0
శివలీలలు డిటో	*	
జాతకచర్య (వెం॥శా॥చరిత్ర)	1	8
ఇటీవలి చర్య డిటో	*	

ఖండ కృతులు

నానారాజ సందర్శనము	4	0
కలగూర గంప	*	
వ్రతకథలు	2	0
పురాణ గాథలు	2	0
శతావధాన సారము	*	

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం P.O. తూ॥గో॥జిల్లా.

808

తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లొనర్చిన తెనుఁగు పుస్తకములు.

శ త క ము లు

కామేశ్వరీ శతకము	0	4
ఆరోగ్య కామేశ్వరి	0	4
సౌభాగ్య కామేశ్వరి 1, 2, 3 భా.	*	

స్తో త్ర ము లు

ఆరోగ్య భాస్కర స్తవము	0	4
మృత్యుంజయ స్తవము	*	
శివ స్తవము	*	
నమశ్శివాయస్తోత్రము	*	
కాళికాదిస్తోత్రమాల	*	

లఘుకావ్యములు

శనిగ్రహము	0	2
రసికానందము	0	2
గ్రామసింహము	*	
బిడాలోపాఖ్యానము	*	
వైరాగ్య శతకము	*	
దైవతంత్రము	*	
శుకరంభాసంవాదము	*	
కాశీ సహస్రము	*	

వ చ న ము లు

కథలు-గాథలు 1, 2, 3, 4 సంపుటములు	5	0
విక్రమాంకదేవ చరిత్రము	*	
చంద్రప్రభ చరిత్రము	*	
హర్ష చరిత్రము	1	0
దివాకరాస్తమయము	0	12
సారస్వత విమర్శలు	*	
విక్రమ చెళ్ళపిళ్ళ	0	8
షష్ఠిపూర్తి	0	8
కాశీయాత్ర	*	
ఆంధ్రభోజుడన నేమి ?	*	
భారత వీరులు	*	

వివాద గ్రంథములు

గీరతము 4 భాగములు (క్షమాపణ వ్యాససహితము)	*	
గుంటూరు సీమ 2 రంగములు	*	
వేమవరాగ్రహార శతావధానము	1	0
జయంతి	0	12
మల్లేశ్వర విజ్ఞప్తి	*	

* గుర్తుగల గ్రంథములు ప్రస్తుతము అచ్చులో నున్నవని తెలియునది.

★

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు,

కడియం P.O.　　తూ॥గో॥జిల్లా.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA111B144
పుస్తకం పేరు	దేవీభాగవతము
తారీఖు	26/10/24
ముందు అట్ట	no
వెనుక అట్ట	no
మొత్తం పేజీలు	819
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	X ,456
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Vedavathi
పేజీలు విడదీసినది	Vedavathi
స్కాన్ చేసినది	Fhasin
పరీక్ష చేసినది	prathyusha
పేజీలు పరిచూపినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good